M.VIII.11.
XX.m.11.
BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE ROMA
8
33 K
12
Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

D. D. FRANCISCI

TORREBLANCA
CORDUBENSIS,

JURISCONSULTI QUONDAM CELEBERRIMI,
ET IN
GRANATENSI CANCELLARIA
REGIS ADVOCATI;

EPITOME DELICTORUM,
SIVE
DE MAGIA
IN QUA APERTA VEL OCCULTA INVOCATIO Dæmonis intervenit.

EDITIO NOVISSIMA INNUMERIS MENDIS EXPURGATA,
necnon indice Rerum & Verborum copiosissimo nunc primùm locupletata.

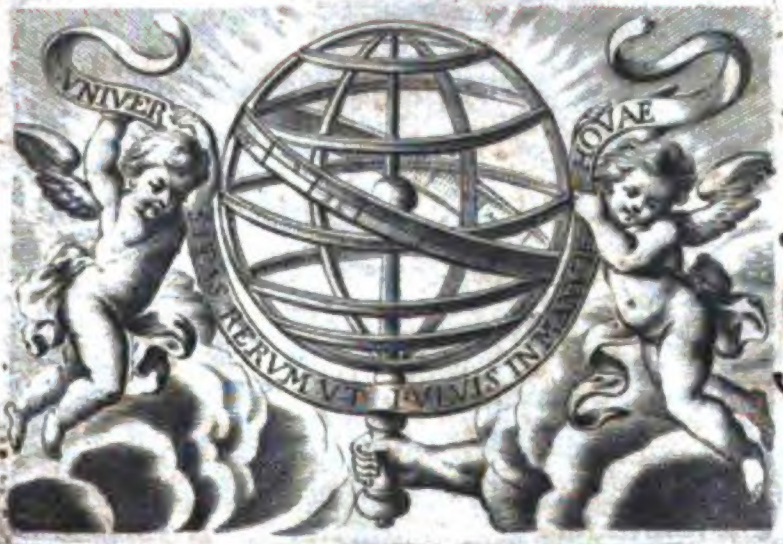

LUGDUNI,
Sumptibus JOANNIS ANTONII HUGUETAN, & Soc.

M. DC. LXXIIX.

CUM SUPERIORUM PERMISSU.

Digitized by Google

Digitized by Google

SACRATISSIMO REGIO SENATUI.

MAGIÆ damnationem adduco (Potentiſſime Domine) Celſitudinis Tuæ Majeſtate ab injuriis vindicatam ac Regio Tuo ſplendore, atque approbatione excuſam: non cum anilibus deliramentis, aut idiotorum inſomnis depugnaturus, ſed cum ipſis dæmonibus, quorum ope & conſilio Magi utuntur: nam ut ait Apoſtolus, a *Non eſt nobis colluctatio adverſus carnem & ſanguinem, ſed adverſus mundi Rectores tenebrarum harum, contra ſpiritualia nequitiæ in cœleſtibus.* Nam licèt Magia principio conſummata Philoſophia ſit, circa divina & humana, potiſſimùm cognitio de Deo, & immortalitate animæ. *b* Poſteà divinis apologiis velatam Diabolus protulit Magiam ſecundam, reformidanſque ne fortè veritas, cum qua perpetuas gerit inimicitias, ſuum partum enecaret, illum impudentiæ ac timori junctis connubiali fœdere commendavit: *c* quod extitit in cauſa, ut difficilè inter lepram & lepram diſcrimen conſtituatur, quia nonnulla Religionis & ſanctitatis prætextu, alia naturæ, & artificij umbraculo patrata dignoſcuntur, quæ prorſus illicita & damnata ſunt, *quia diabolus vel naturæ vim mentitur, vel artificij.* d Sic enim incautus venenum auro propinat, & ne in adinventionibus ſuis capiatur, [illu]ſ perſcrutationis ſcientiam odibilem reddit: *nam qui malè agit, odit lucem.* Cujus ignorantia corrupta paſſim & ubique ſunt, cum apud Gratianum, ſub Ancyrani Concilij nomine, veras Magorum tranſlationes negatas agnoſcam. *f* Ex quo hæretici eos non eſſe puniendos tumultuant, *Agrippa Paracelſus, Godelmanus & Vvierus.* & ex Catholicis, *Porta, Molitor, & Cornelius*: g cùm potuerit Chriſtum Dominum ſuper pinnaculum templi [du]cere, & in montem excelſum ſeducere: *h* & immenſas machinas ſine fatigatione impellere: *l* Et leges Regni maleficia ad bonum finem permittant, ſi cùm in omnibus pactum interveniat, *l* quòd qualecunque ſit, prohibitum exiſtit: *m* quia docente Apoſtolo: n *Non licet malum facere, ut inde ſequatur bonum*, quæ cùm in utroque jure reperiatur, facile erit dignoſci reliqua ſcripta quot erroribus ſcateant, quot reformationibus

a *Apoſt. ad Eph. cap 6*
b *Divus Chryſo tom. 2. in Math. hom. 2.*
c *Cœl. Calcagn. l de Magiæ amator.*
d *Franc. Picus l. 3. Præ not.*
e *Eraſm. in adag.*
f *Cap Epiſc 26. q 5.*
g *Alcia. tus l. 8. Parerg. c. 22 & in e. perniciosa de offic. ordin.*
h *D. Luc. cap 4.*
i *D. Auguſt l. 3. de Trin.*
k *Leg. 3. ff 23. p. 7.*
l *D. Tho. in ſent. 4 d. 34. q 1. ar. 3.*
m *Apoſt.*
n *Apoſt. ad Rom. cap. 3.*

o Luc. 23 p Pſ 73. & 101. q L. ſciāt Cod. de probat. l. ſinguli. C. de accuſ. qui ſent. C. de pœn. r l. Inſt. ff. de juſtit. & jur. ſ D. Ioa. canonic. 1. cap. 3 t Hor. in art. Poë. u L. 2. §. contra riū C. de vet. jur. enucl. x Plin. l. 9. epiſt. ad Lup. y Eraſmi in adag. Chil. 1. cent. 4. z Mat. c. 16.

egeant: *nam ſi hæc in ligno viridi fiunt, quid fiet in arido?* o Perſuadet tamen Diabolus non eſſe ludicibus neceſſariam aliam, quàm hujuſmodi, vel ſimilem vitioſam, aut confuſam cognitionẽ, ut ſic facilius veſanis deludat: *p* quia non ſufficit Magiæ cognitio in communi ad hoc ut reus damnetur, niſi ſpecificè fiat, lucéque clariùs pateſcat: *q* & cùm Theologi de ſingulis ejus ſpeciebus habeant ſinuoſa volumina, non potui quin dolerẽ, apud nos quibus judicium eſt, nec notitiã quidem adeſſe, cùm ex juſti atque injuſti cognitione, divinarum & humanarũ omnium ſcientia dependeat. *r* Et quatenus Chriſtiani Magiæ criminis diſquiſitionem, cognitionem, execrationémq; profiteamur, quia docente D. Ioan. *s In hoc apparuit Filius Dei, ut diſſolvat opera Diaboli.* Quod me urget adeò ad opus hoc ſuſcipiendum, ut nullis parcerem ſumptibus, nullis conniverem laboribus in conquirendis revolvendiſque ejus diſputationis libris ferè omnibus, ex quorũ utilioribus probabilioribúſque ſententiis Epitomen edere decrevi, ut quos alij diffuſione, ac confuſione arcebant, veritate allicerem, & brevitate. *t*

ut citò dicta
Percipiant animi dociles, teneantque fideles.

Vt ſic, inquam, tot diffuſa voluminibus materia percognita, vel modico ſtudio, vel parvo ære comparata omnibus innoteſcat, & ſublatis veterum fabulis, reddantur gratioſa, quæ tot ſæculis ſub infami nomine delituerant, quia teſte Imperatore, u *Multò utilius eſt pauca idoneè effundere, quàm multis inutilibus audientium animos prægravare.* Quibus obſoletis nitoris dubiis fidem, obſcuris lumen, faſtiditis gratiam adſtruere inſtitui: quod ſi minus aſſecutus ſum, non ego eventum præſtiti, ſed conatum: *Nam plerique altis & excelſis adjacent abrupta, tutius perplanum, ſed humilius & depreſſius iter.* x Faxit Deus, ut in Reipublicæ utilitatem cedat, quam jam hodie Celſitudinis Tuæ coruſcantem metuit Satanas, tremulus impedi fatiſcit, concitat ſuos, diſcutit arma, ac tandem *oleum & operam perdit*: quia hæc eſt Religionis noſtræ potentia, quam adverſus Magos & hæreti cos defendendam ſuſcipimus, quòd nec petita ruit, nec jactata merg *quia portæ inferi non prævalebunt adverſus eam.* z Macte animo, Perenniſſime Domine, & ut has noſtras elucubrationes, oppugnatas defendiſti, & in adverſariis ipſis Regia Tua Majeſtate approbaſti, nunc nobiliſſimis tu pis excuſas fove, lege, atque tuere, nam ut ait Hiſpanus noſter. *

Mart. li. epigr.

Hæc, ſi diſplicui, fuerint ſolatia nobis,
Hæc fuerint nobis præmia, ſi placui.

Licentiatus D. FRANC. TOR EBLANCA
VILLALPANDO.

APPRO

Digitized by Google

APPROBATIO REGII SVPREMI SENATVS ex Theologiæ Facultate.

MAndato ſupremi Regij Senatus, ea qua potui, ac debui diligentia recognovi *Epitomes delictorum libros, in quibus aperta, vel occulta invocatio dæmonis intervenit, authore Don Franciſco Torreblanca Villalpando Cordub. in Granatenſi Academia publico Profeſſore, & ſacri Regij Senatus Advocato:* & in eis nihil, quod Catholicæ fidei ſit adverſum inveni, ſed potius ſummam divinæ, & humanæ ſapientiæ, tum cognitionem, tum peritiam mirabilem, eximiam eruditionem, Latinæ Græcæque linguæ facundiam, variam librorum lectionem, & electionem non minorem, præciſionem, modeſtiam, Catholicamque pietatem, quos quia in maximam Reipublicæ utilitatem futuros ſpero, ut typis mandentur judico, cenſeo, & ſubſcribo. Matriti apud S. Philippum noſtri Auguſtiniani Ordinis 19. Maij 1613.

Fr. CHRISTOPH. DE FONSECA *S. Theologiæ Magiſter.*

APPROBATIO REGII SVPREMI SENATVS ex Iuris prudentiæ Facultate.

COmmiſſione ſupremi Regij Senatus doctiſſimos Epitomes delictorum libros perlegi, *quorum alter Magiam divinatricem atque operatricem: alter in criminis punitionem verſatur ad Gratiani Decret. cauſ. 26. Authore Licentiato D. Franciſco Torreblanca Villalpando Iuriſconſulto Cordub. & ſacri Senatus Regij Advocato*, quos quia ſumma utriuſque juris cognitio, divinarum & humanarum rerum ſtupenda eruditio exornat, nihilque fidei adverſum, aut quod Authoris ingenio claro non reſpondeat, exiſtit: ut in Reipublicæ utilitatem, ſapientiæ utriuſque cognitionem, judicum omnium, Prælatorum, & Advocatorum adjumentum prælo mandandos cenſeo. Matriti 15. Iun. 1613.

IOAN. VEDOYA MOGROVEIO *I. Pontificij Doctor.*

CONSENSVS PROCVRATORIS REGII.

PRo Rege aſſentio ut liber cui titulus eſt *D. D. Franciſci Torreblanca contra Magiam divinatricem Tractatus Iuridicus*, imprimatur à IOAN. ANTONIO HUGUETAN, & Soc. hujus Civitat. Bibliopol. cum inhibitionibus conſuetis per triennium duraturis, perfecta Impreſſione. Datum Lugduni die 3. Junij 1677.

VAGINAY.

PERMISSIO.

FIat juxta Concluſiones Procuratoris Regij anno & die ſupradictis.

DESEVE.

Deſiit prælum 13. Junij 1677.

Digitized by Google

ELENCHUS
TITULORUM QUI IN UNIVERSIS Magiæ Libris continentur.

EX LIB. I. *De Magia Divinatrice.*

CAP. 1. DE Divinationis partibus, & Prophetia. pag. 1
2. De Divinatione naturali. p. 7
3. De Divinatione artificiosa. p. 11
4. De Divinatione monstruosa contra naturam. p. 20
5. De Divinatione metheorologica, & prodigiosa, &c. p. 23
6. De Divinatione prodigiosa ex reliquis elementis. p. 29
7. De Divinatione Astronomica, quæ judiciaria, &c. p. 33
8. De Vanitate Astrologiæ judiciariæ. p. 39
9. De Divinatione Physionomica. p. 56
10. De Divinatione Chyromantica. p. 63
11. De Magia divinatrice absoluta, quæ ad Oraculum. p. 67
12. De Oraculis terra effossis. p. 76
13. De Arte Cabalistica. p. 80
14. De Arte Notoria. p. 85
15. De Arte Paulina. p. 87
16. De Necromantia. p. 88
17. De Ariolatione, seu divinatione ex idolorum, &c. p. 93
18. De Aruspicinia. p. 95
19. De Pyromantia. p. 98
20. De Ærimantia, Hydromantia, & Geomantia. p. 102
21. De Augurio, & Auspicio. p. 104
22. De Sortilegio. p. 109
23. De Purgatione vulgari, Monomachiæ, &c. p. 115
23. De Manganiæ variis speciebus. p. 119
25. De observatione somniorum. p. 124
26. De Ominis vana, & inepta curiositate. p. 131
27. De Vana dierum observatione. p. 136
28. De Simulata religione, sive de superstitione. p. 140
29. De Signis, quibus divinatio à prophetia, &c. p. 144
30. De Hujus artis fallacia, seu de his, quæ dæmon valet revelare. p. 148

EX LIB. II. *De Magia Operatrice.*

CAP. 1. DE Magia divina, & naturali. pag. 153
2. De Magia artificiosa. p. 159
3. De Magia præstigiatoria. p. 165

4. De

Digitized by Google

4. De Chryſopœia, ſeu arte conficiendi aurum. p. 164
5. De Magia dæmoniaca. p. 166
6. De Pacti dæmoniaci inefficacia. p. 171
7. De Pacto implicito, & explicito. p. 174
7. De Invocatione dæmonis. p. 177
9. De Signis, quibus pacta conventa cum dæmone, &c. p. 178
10. De Magorum vera & apparente operatione. p. 184
11. De Magorum falſa præſumptione circa, &c. p. 188
12. De Magorum jactantia circa orbes cœleſtes, &c. p. 190
13. De Magorum potentia circa externa, &c. p. 194
14. De Poteſtate dæmonis circa animæ potentias. p. 200
15. De Senſu deceptione, tam interni, quam externi. p. 203
16. De Hominis in belluam de generatione. p. 206
17. De Sexus mutatione. p. 210
18. De Senili cum juventa commutatione. p. 219
19. De Virginitate reſtituenda. p. 228
20. De Animæ à corpore ſeparatione, ſive de extaſi. p. 220
21. De Inedia perferenda. p. 222
22. De Maleficio ſomnifico. p. 223
23. De Maleficio taciturnitatis. p. 224
24. De Admirandis cadaverum circa, &c. p. 227
25. De Brutorum loquela, & an poſſit dæmon eis, &c. p. 230
26. De Reſurrectione mortuorum, & an à dæmone, &c. p. 232
27. De animarum apparitione. p. 235
28. De Spectrorum infeſtatione. 242
29. De Variis dæmonum generibus. p. 246
30. De Incubis, & Succubis dæmonibus, &c. p. 251
31. De Gigantibus, & Pygmæis. p. 257
32. De Centauris, Onocentauris. & Hippocentauris. p. 260
33. De Lemniis, Arimaſpis, Cynamolgis, &c. p. 262
34. De Syrenis, Tritonibus, Nereadis, &c. p. 269
35. De Inſectorum productione, transformatione, &c. p. 273
36. De Translatione corporali, & an Magi, &c. p. 276
37. De Faſcinatione vulgari, phyſica, dæmonica. p. 283
38. De Lamiarum origine, & infanticidio. p. 290
39. De Maleficio hoſtili, quo hominum, &c. p. 296
40. De Morbis maleficio illatis. p. 300
41. De Maleficio incendiario. p. 303
42 De Maleficio ligaminis, & impotentia, &c. p. 305
43 De Maleficio aborſus &, quo tempore, &c. p. 309
44. De Maleficio ſterilitatis. p. 314
45. De Maleficio difficilis partus. p. 317
46. De Maleficio lactis exiccationis. p. 318
47. De Maleficio devovendi, & poculo amatorio. p. 319
48. De Maleficio odij. p. 325
49. De Maleficio ſanitatis, vulgo, enſalmo. Ibidem
50. De Maleficio ad bonum finem, &c. p. 333
51. De Curatione maleficij. p. 336

52. De

Digitized by Google

52. De Remediis naturalibus contra maleficia. p. 339
53. De Remediis divinis, quibus maleficia, &c. p. 345

EX LIB. III. *De criminis punitione in foro exteriori.*

Cap. 1. De Externa criminis punitione. pag. 349
2. De Pœna violatæ religionis per omnes, &c. p. 354
3. De suprema Regis jurisdictione, & potestate. p. 361
4. De Pontificis jurisdictione in temporalibus. p. 368
5. De Jurisdictione delegata Inquisitoribus. p. 377
6. De Magiæ criminis immanitate. p. 380
7. De Magiæ hujusmodi qualificatione, &c. p. 383
8. De Sortilegiis non hæreticalibus. p. 389
9. De Judice competente in unoquoque Magiæ, &c. p. 392
10. De Sententia excommunicationis in Magiæ, &c. p. 401
11. De Bonorum confiscatione. p. 404
12. De Infamia juris & facti. p. 410
13. De Pœna mortis imponenda Magiæ crimini, &c. p. 416
14. De Pœna Magiæ non hæreticalis. p. 420
15. De Libris Magorum. p. 421
16. De Processu fulminationis in Magiæ crimine. p. 426
17. De Indiciis levibus, gravibus, & gravissimis. p. 432
18. De Tortura, & rei confessione. p. 440
19. De Quæstionis usu non necessario. p. 445
20. De Purgatione canonica. p. 450
21. De Criminis abjuratione. p. 454
22. De Relapsis. p. 456
23. De Dogmatistis. p. 457
24. De Absentibus, & eorum bonis. p. 459
25. De Appellatione. p. 461
26. De Recusatione. p. 462
27. De Inhibitione. p. 466
28. De Provocatione ad divinum judicium. p. 473
29. De Executione rei judicatæ. p. 475
30. De Impedientibus executionem rei judicatæ. p. 477
31. De Ecclesiastica sepultura, & de iis, &c. p. 487

EX LIB. IV. *De criminis punitione in foro interiori.*

Cap. 1. De Jurisdictione spirituali. p. 491
2. De Exomologesi, seu peccatorum confessione. p. 495
3. De Officio Confessarij in ea parte, qua Iudex est. p. 497
4. De Bonis Magorum in foro conscientiæ. p. 500
5. De Absolutione Sacramentali. p. 505
6. De Absolutione privilegiata. p. 508
7. De sigillo confessionis. p. 510

EPITOMES

EPITOMES DELICTORVM IN QVIBVS APERTA, VEL OCCVLTA INVOCATIO DÆMONIS INTERVENIT.

LIBER I.

IN MAGIAM DIVINATRICEM AD GRATIANI Decretum, Cauſ. XXVI.

CAPVT I.

De Divinationis partibus, & primo, de Prophetia.

SVMMARIVM.

1 *Operis inſtitutum, & Numinis invocatio.*
2 *Divinatio ex primo Adæ lapſu irrepſit in homines.*
3 *Divinationis author diabolus eſt.*
4 *Divinationis crimine nulla hodie frequentiora.*
5 *Divinationis ſcelere, non ſolùm mulierculæ, ſed docti viri falluntur.*
6 *Divinatio omnis non eſt prohibita.*
7 *Divinatio ſumitur pro ipſamet Prophetia.*
8 *Diuinatio aliquando proſcientia infuſa.*
9 *Divinatio divina huic Operi exoratum dabit.*
10 *Iuriſperiti munus in divinarum, & humanarum cognitione verſatur.*

Digitized by Google

11 *Theologia priori ſæculo Iuriſprudentia adjuncta.*
12 *Prophetia nulla naturæ arte comparatur.*
13 *Prophetia vnde dicatur.*
14 *Prophetia duplex, per ſacerdotes, & per prophetas.*
15 *Prophetæ diſtinguebantur à ſacerdotibus.*
16 *Ephod ſacerdotis applicabatur ad prophetiam.*
17 *Superhumerale ſacerdotis pertinebat ad prophetiam.*
18 *Rationale ſacerdotis vnde dicatur.*
19 *Per Rationale non tantum Deus propitiabatur, ſed etiam ſignificabat quid fieri vellet.*
20 *Prophetia ſacerdotum ex interna, vel externa cum Deo locutione.*
21 *Prophetia Sacerdotum apud Iſraelitas in pretio.*
22 *Sacerdotalis prophetiæ ceſſatio ob legis violationem.*
Thalmudici de prophetiæ ceſſatione reprehenduntur. ibid.
23 *Prophetia per Vrim, & Thummim.*
24 *Soham, & Milluim, vel lapides Onychinos.*
25 *Manifeſtatio, & veritas in Rationali.*
26 *Vrim, ſignificat ſplendorem.*
27 *Toummim ſignificat perfectiſſimum, n. 27.*
28 *Prophetia prophetarum per ſomnium, aut per viſionem.*
29 *Viſio cum verbo confunditur.*
30 *Viſio eſt prophetia, qua mens ſpiritualis oculo cernit obiectum.*
31 *Verbum, prophetia eſt, qua Spiritus ſanctus mentali quadam locutione prophetam occulta docet.*
32 *Locutio fiebat ex voce formata in aëre.*
33 *Locutio cum extaſi, ſivè raptu adiuncta.*
34 *Prophetiæ diffinitio ex Caſſiodoro explicata.*
35 *Prophetia quare dicatur inſpiratio diuini.*
36 *Prophetia Sancti ſpiritus donum.*
37 *Inſpiratio divina dividitur in imaginariam & intellectualem.*
38 *Inſpiratio imaginaria fit per imaginariam repræſentationem.*
39 *Inſpiratio intellectualis fit per lumen infuſum intellectui.*
40 *Inſpiratio divina per Angelum.*
41 *Angelus loquitur Moyſi, Zachariæ, & Ioanni.*
42 *Deus immediatè mentes illuſtrat.*
43 *Prophetia data hominibus, & fœminis ſanctis.*
44 *Prophetia data malis, atque improbis.*
45 *Prophetia data Gentilibus.*
46 *Prophetia data ignaris.*
47 *Prophetia data inuitis.*
48 *Rerum à nobis procul diſtantium prophetiæ, quæ dicantur.*
49 *Prophetia occultorum ratione modi cognoſcendi.*
50 *Prophetia prætériti tẽporis quare dicatur.*
51 *Prophetia futuri frequentior.*
52 *Præſcientiæ eventus ſemper prædictioni reſpondet.*
53 *Prophetia comminationis, vel conſilij mutabilis.*
54 *Reuelationi diuinæ non aſſentientes puniuntur.*
55 *Prophetia data cum intelligentia.*
56 *Prophetia datur ad Eccleſiæ vtilitatem.*
57 *Prophetia ſimilis eſt affectioni tranſeuntis.*
58 *Prophetia, & lex vſque ad Ioannem.*
59 *Chriſtus non venit ſoluere leges, & prophetas.*
60 *Prophetia Chriſti aduentu non ceſſauit.*
61 *Eccleſiæ Catholicæ data prophetia.*
62 *Prophetia, vt olim, ſic & hodie.*
63 *Prophetiam diabolus conatur imitari.*
64 *P. Ioan. Baptiſta Villalpando Autoris Auunculus commendatur.*

DIVINATIONIS & ſuperſtitionis vanitatem, ac illicitam ſciendi curioſitatem, & pacti cum dæmone deteſtationem, damnationem, proſcriptionem, prohibitionem, execrationem, atque punitionem (poſt Herculeos labores) aggredimur: noſtris viribus, neque ingenio confidentes, ſed omnem ſpem

ad

ad solam referentes summæ providentiam Trinitatis, vndè, & mundi totius elementa processerunt, & rerum dispositio in orbe terrarum producta est: *l. 1. C. de veteri iure enucleand.* † Quarum quidem superstitionum abusus, & nefaria consuetudo, ex 2 primis parentibus in hominum mentes insidiosè serpit, putantium se divinos fieri dum à Deo & legis observatione deficiunt, Satanæque se mancipant, atque credunt, dum ait *Genes. c. 3. Eritis sicut Dij scientes bonum, & malum.* † Qui totius pestiferæ 3 divinationis author est, vt tradit D. Augustin. *l. 21. civ. Dei*: vnde Origen. in Iob lib. 1. *Maleficia, augurια, divinationes, phylacteria, & incantationes, diaboli sunt seductiones, dæmonum irrisiones, idololatriæ fex; animarum infatuatio, atque cordium scandalum.* † Quæ hodie, propter hominum sce- 4 lus, & corruptam naturam, crimina frequentissima sunt, Fran. Pegna ad Eymericum *in director. Inquisitor. par. 2. commentar. 67. Nulla est hodie frequentior disputatio, quam quæ de sortilegijs, & divinationibus suscipitur, ob vanas, & inanium hominum superstitiones, qui vt desiderijs suis impiè satisfaciant, non verentur gravissima hac delicta, & quæ Dei lex acriter detestatur, perpetrare.* 5 † Fallunturque non solùm mulierculæ, sed docti quandoque & graves viri, sub naturali, divino, aut artificiali velamine, dæmonum meras illusiones credentes: Alij omnia condemnant, inter lepram, & lepram nescientes distinguere, triticum cum zizania eradicantes, contra Domini præceptum 6 *Matthæi capit.* 13. † Nam quædam sunt à Deo Angelis suis revelata, qui illa hominibus pervia fecerunt; alia ipsis hominibus interna suggestione ostensa; alia per causas naturales manifestata, quia vt ait Apost. ad Roman. cap. 1. *Invisibilia ipsius, à creatura mundi, per ea quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur.*

7 ¶ Vnde licet regulariter divinatio in malam partē sumatur, vt tradit Diuus Thomas *secunda secundæ, qu. 95. articul. 1.* Aliquando pro ipsamet inspiratione, ac divina prophetia accipitur, *capit. omnes. 38. distinct. cap. eos. 1. quæst. 1. c. prædicatur. 16. quæst. 1.* † Aliquando pro scientia infusa, 8 & naturali, Proverbior. c. 16. *Divinatio in labijs regis, in iudicio non errabit os eius.* Quare divinatio dividitur in *Divinam, & Naturalem*, & *Dæmoniacam*, secundum Franciscum Picum *l. 2. prænotionis.* † De 9 quibus omnibus disputationem suscipiens, à Divina erit exordiendum, tum vt excellentiore, tum vt nobis ad damnatam pervenientibus, eius cognitio facilius innotescat, quia contrariorum [illegible] est disciplina. *l. Pomponius. §. sed est. Digestis, de procurat. l. 1. ff. de his qui sunt sui; principio Instit. eod. tit.* † Iurisperiti enim munus 10 non solum in iudicando, & consulendo consistit, vt tenet Cicer. *in orat. pro Muren.* sed in rerum divinarum, & humanarum omnium cognitione. *l. iustitia, §. Iurisprudentia, ff. de iustitia, & iure.* † Ex quo, 11 priori seculo, Theologiam Iurisprudentiæ iunctam fuisse testantur non poëtæ modo, sed Petrus Vasconcel. *in harmonia, rub. p. 1. c. 1. numer. 4.* quia minus perfecta esset Iurisprudentia si mores corrigeret, divina autem non doceret, vt tradit Clar. Sylvius *l. 1. de legib. c. 1.*

¶ Divina autem divinatio, dicitur *Prophe-* 12 *tia*, quæ nulla naturæ, aut artis causa comparatur, sed solum ex divina Dei inspiratione infunditur, *D. Paul. ad Roman. c. 2. & Corinth. 1. c. 12.* non solùm de futuris, vt quæ de Christi adventu, & peccatorum punitione prædixerunt *Isaias, Hieremias, Ezechiel, Daniel, & alij prophetæ*: Sed de præsentibus, & præteritis, nam & ex eo Samaritana Christum prophetam agnovit, *Ioan. c. 4. vt video prophetа es tu.* † Frequentior tamen prophetia ex futuris dicitur, Damascen. *libr. 2. de fide orthodoxa, c. 4.* nam vocatur à voce Græca προφημι, *prophemi*, quæ præfari prædicere, & vaticinari significat, vt docet D. Isidor. *l. 7. Etymol.* 14 *c. 8.* †. Et in hoc sensu prophetiæ vox duplex est, alia per Sacerdotes, *Numer. c. 27. Eleazar sacerdos consulat Dominum*; alia

Digitized by Google

per Prophetas, iuxta illud *Ioelis c. 2. Effundam spiritum meum super omnem carnem, &* 15 *prophetabunt filij vestri.* † Nam licet Prophetæ plerique ijdem fuissent, quod Sacerdotes, quoad hoc munus tamen distingueabantur, vt colligitur ex illo *Reg. 1. c. 28. Consuluitque Dominum, & non respondit ei, neque per sacerdotes, neque per prophetas.*

16 ¶ Prophetia autem per sacerdotes fiebat per applicationem Ephod. *Reg. 1. c. 13. Applica Ephod*, & hoc duplex, vnum lineum, minoribus concessum ordinibus, vt de puero Samuele legitur *Reg. 1. c. 2. puer accinctus* 17 *Ephod lineo.* † Alter sacerdotale, quod Superhumerale, & pectorale dicebatur *Exod. c. 28.* eo quod ex humeris aureis catenulis appensum foret, triplici colore, & gemmarum XII. varietate ornatissimum, vt tradit Avunculus meus omnigena eruditione conspicuus P. Ioan. Baptista Villalpando *in Regio codice to. 2. de extrema visione Ezech.* 18 *l. 2. c. 40.* † Quod aliàs dicebatur *Rationale*, quia more animantis ratione præditi ratiocinabatur, & hac ipsa de causa *Iudicij* elogio addito, illud cohonestabant vocantes *Rationale iudicij*, necnon etiam *Iudicium filiorum Israel*, vt animadvertit Alfon. Tostatus *in Exod. d. c. 28.* † Nam Sacerdos Rationale indutus proponebat Deo hominum dubia, desideria, & negotia: & per *Rationale*, non tantum Deus propitiabatur, sed etiam significabat hominibus quid fieri vellet, vel quis rei successus futurus esset, vt tradit Ribera *l. 3. de Templ. c. 12.* 20 † Non quod lapidum splendore tantum Oraculum illud funderetur, vt putat *Suidas*, contemptus, & derisus à D. August. *in Exod. q. 117.* † Sed interna, vel externa quadam cum Deo locutione; vt de interna non pauca sunt exempla *Reg. 1. c. 28. Reg. 2. c. 5. & alibi.* De externa *Exod. cap. 33. loquebaturque cum Moyse cernentibus vniversis.* † Quod apud Israëlitas ob eius miram certitudinem, valdè in pretio fuit, & frequentissimum, vt docet *Iosephus*, illius sæculi peritissimus, *libr. 3. antiq. c. 9.* Et postea ob legis violationem cessasse affirmat *Philo Iudæus.* † Licet diu ante Iosephum, & iam inde à captivitate Babylonica finem impositum contendant *Thalmudici*, *& Iarrhius, & Elias*, quibus omnibus, & sexcentis alijs Rabbinis recentioribus (qui totius antiquitatis sunt imperitissimi) Iosephi authoritatem præfero. 22

¶ Hoc Oraculum Hebræi dicunt factum 23 per *Vrim*, & *Thummim*, in Hebræo quidem fonte, vt legitur *Exod. d. c. 28. Levit. 8.* de quorum significatione ambigue loquitur Divus Aug. *vbi supra, d. q. 117.* Et quid esse potuerit professus est se nescire D. Greg. *in Pastoral. p. 2. c. 1.* † Rupertus affirmat 24 ipsorum lapidum fuisse nomina, quos aliàs vocant *Soham, & Milluim*, lapides candorum, & plenitudinum, vel lapides *Onychinos*, vt habetur *Exod. c. 25.* † Dumtaxat 25 fieri potuisset, vt hæc verba Rationali insererentur, testatur Radulph. *in Levit. l. 6.* nec aliud significari, quàm, *manifestatio, & veritas*, affirmat Tostat. *vbi supra*, solus *Hugo, & Victoria*, & ex Patribus *Philo*, videntur hoc certò censuisse. † Nam cum lapidum fulgor adeò micans esset, vt nulla 26 alia voce apud Hæbreos (qui superlativis caruerunt) manifestari posset, dixerunt *Vrim*, quod ipsum *splendorem* significat. † 27 Et quia de genere suo perfectissimi, appellarunt *Thummim*, per metonymiam, concretum pro abstracto vsurpantes, quæ ideò Vulgata nostra (ex quadam brevi anacephaleosi) *doctrinam, & veritatem* interpretatur, *Exod. d. c. 28. Deuter. 33. Levit. c. 8. Esdr. 7.*

¶ Prophetia per prophetas concipiebatur, aut per *somnium*, aut per *visionem*, vt 28 tenet *Pradus* apud Avunculum meum, *vbi supra, tom. 1. part. 1. lib. 1. sect. 1.* & probatur *Numer. c. 13. si quis fuerit inter vos propheta, in visione apparebo ei, aut per somnium loquar ad eum.* † Quare vt de somnijs suo 29 loco remittamus; de *visione* sciendum est, eam non rarò cum *verbo* confundere Græcos Patres, & septuaginta Interpretes, qui sacram scripturam Græcè sunt interpretati; vt & ipsa Scriptura, *visionem* dicit auditam,

Isai.

Digitized by Google

Isai. cap. 2. & 3. Verbum verò *visum*, vel *ostensum*, Amos, & Abdias, *uterque ca. 1.*

30 † Differunt tamen, quòd *visio*, est prophetia, qua mens spirituali oculo cernit obiectum propheticum ipsi cœlesti lumine repræsentatum: ex quo Hebræi dicunt prophetas רואה *Roi*, *Videntes*, *Contemplatores*, Ecclesiast. c. 49. *Spiritu magno vidit vltima.* Reg. 1. c. 9. *venite, & eamus ad videndum.*

31 † Verbum autem, quem Diuus Cyprianus dixit λογον *logos*, prophetia est, qua Spiritus sanctus mentali quadam locutione prophetam occulta docet, vt apud D. Isai. c. 8. *sume tibi librum*, & c. 38. *vade, dic*

32 *Ezechiæ*. † Et locutio ista fiebat, vel voce formata in aëre, & audita, vt Abrahamo, ne filium necaret, *Genes. c.* 22. vel verbis in ore prophetæ positis, vt Balaamo

33 *Num. c. 22.* † Quandoque iungitur cum extasi, sive raptu, per elevationem, sive abstractionem spiritus à terrenis, & sensuum corporeorum functione *Ezechiel. c. 11. Adduxit me Dominus in spiritu.* Reg. 4. cap. 3. *elevavit me spiritus.*

34 ¶ Prophetiæ autem definitio non vna traditur à Doctoribus quorum omnes consentiunt in ea, quam refert Cassiodorus *in præfat. ad Psalm. c. 1.* relatus à Mart. del Rio *l. 2. Magic. Prophetia est diuina inspiratio rerum à nobis procul distantium, certa, immobili veritate, & maxima cum certitudine, prænoscens, atque denuntians.*

35 † Primo enim ponitur *diuina*, vt excludat *Rogerum*, & *Baconem*, qui prophetiam astrorum influentijs tribuunt; *Aristotelem*, & *Platonicos*, qui ad corporis humores referunt; *Avicennam*, & *Algazelem*, qui naturali industriæ, studioque adscribunt.

36 † Nam prophetia Sancti Spiritus donum est, vt docet diuinus Claviger Divus Petrus *Canonic. 2. c. 1. Non enim voluntate humana allata est prophetia, sed Spiritu sancto inspirante.* cui assentit Divus Paulus *ad Roman. cap. 2.* & *Corinth. 1. cap. 12.* †

37 Et additur *Inspiratio* lata voce, pro quovis influxu, instinctu, illuminatione; quam Theologi dividunt in imaginariam, & intellectualem, Suarez *in Divum Thomã part. 3. q. 30. ar. 1. disp. 9 sect. 2.* Fr. Picus *l. 2. prax. c. 3. & fin.* † Imaginariam dicunt, sive sensibilem, non quia non pertingat ad intellectum, sed quia primario fit per sensibilem, sive imaginariam repræsentationem, ex qua mentis conceptio nascitur; vt ex olla accensa quam vidit Hieremias, civitatis excidium *Hierem. c. 1.* † Intellectualem 39
appellant eam, quæ non ducit originem à sensu, vel imaginatione, sed oritur immediate per lumen infusum intellectui vel per species intellectuales de novo inditas, vel existentes, sed divina virtute ad naturalem aliquam mentis conceptionem formandam applicatas, vt de Moyse, & Paulo tradit D. Thom. *p. 1. q. 12. art. 11. & 2. 2. q. 175 art. 3.*

¶ Solet Deus hanc virtutem mediatore 40
Angelo hominibus inspirare, in assumpto scilicet corpore, vel apparitione tantum spirituali, vt docet D. Aug. *lib. 3. de Trinit.* Damascen. *lib. 2. de fide Orthodox.* † Sic 41
Moysi *in manu mediatoris*, data lex *Acta Apost. c. 7.* sic & Zachariæ Angelus Domini loquebatur, *Zachar. c. 1.* & D. Ioanni passim in *Apocalyps. c. 1. & 2.* † Sed ex eo 42
negandum non est, posse Deum, si velit, ipsum immediate hominis mentes illustrare, vt censuere D. Hieron. *in Ezechiel. c. 2. & Isai. 6.* D. Greg. *l. 18. Moral.* Turrecrem. *in proloq; revelat. S. Brigid.* † Quod qui- 43
dem donum Deus aliquando confert hominibus tam viris, quam fœminis maximè probis, & sanctis, vt Eliæ, Isaiæ, Deboræ, Oldæ, & quamplurimis alijs, quorum laus est in sacris libris. † Interdum etiam ma- 44
lis atque improbis, vt Balaamo *Numer. c. 22.* Saüli *Reg. 1. c. 10.* Caïphæ *D. Ioan. c. 11.* † Nec non & Gentilibus, vt *Sibyllis*, qua- 45
rum nomen, non est improbabile, deductum ex Hebræo קבל *Kibel*, Ester cap. 4. *recepit, acceptavit*: vnde *Kabala* doctrinam significat cœlitùs traditione acceptam, vt tradit Pereira *l. 1. adversus fallaces art. c. 7.* † Item ignaris, qui se minime norunt 46
à Deo illuminari, *vt prædicto Caiphæ, &*

aliis. Sed tum impropriè prophetiam vocari censuit D. Augustin. *super Genes. lib.* 12.

47 † Aliquando invitis, vt Saüli *Reg.* 1. *ca.* 11. iuxta quorundam interpretationem : sed sæpius sponte spiritum Dei accipiunt, vt docet Genitricis meæ frater *vbi sup. d. to.* 2. *l.* 1. *c.* 5.

48 ¶ Dicitur præterea *rerum à nobis procul distantium*, vt omnia comprehendat, quæ natura sua ab humana distant cognitione: tum *ratione nostri*, vt abstrusiora Dei con-
49 silia, mysteria fidei, &c. † Tum *ratione modi cognoscendi*, veluti cum Helizeus rescivit, quæ cum Naamo Giesi pactus fuerat *Reg.* 4. *c.* 5. & Divus Petrus, quod inter Ananiam, & Saphiram convenerat, *Actuum*
50 *Apostolorum c.* 5. Tum † *ratione temporis*, vel quia ex memoria oblivio eraserat, vt quæ de mundi creatione, & propagatione Moyses scripserat in *Pentatheucon.* Ex quibus omnibus Samaritana Christum prophetam agnovit, *D. Ioannis c. quarto, vt video Prophetaes tu.* † Tum *ratione rei*, vt ex fu-
51 turo nondum cognita, quæ soli Deo reservantur, *Isai. c.* 41. *&* 46. *Daniel. c.* 2. *Apost. Corinth.* 1. *c.* 14. *Act. c.* 1. in quo sensu Prophetiæ vox frequentior est, Divus Greg. *ad Ezech. in præfat.* Damascen. *l.* 2. *de fid. c.* 4. Chrysost. *in Ioan. homil.* 8.

52 † Item dicitur *immobili veritate*, vt intelligatur de Prophetia absoluta, quæ vocatur *præsentia*, cuius effectus semper prædictioni respondet, quia rem contemplatur prout in ipsomet Deo existit, qui solus immutabilis est: Exod.... *Ego Deus, & non mutor.*

53 † Secus autem in prophetia *comminationis, vel consilij*; nam quatenus hæc à causis secundis dependet, quæ sunt mutabiles, conditionata est, vt apparet in illis *Ionæ c.* 2. *Reg.* 4. *c.* 20. *Isai. c.* 38. *Hier.* 16. *Ezech.* 18. secundum D. Greg. *l.* 16. *Moral. c.* 2. *&* 6.

54 † Ponitur similiter, *maxima cum certitudine*, nam quibus divina fit revelatio, solent à Deo sic mente illustrari, & voluntate affici; & de fide, ac veritate revelationis certiores reddi, vt aperte cognoscant, Deum esse revelationis, sive visionis authorem; vt docent D. Augustin. *l.* 6. *Confess.* & D. Greg. *libr.* 4. *Dialogor. c.* 4. † Et ita revelationi 55
divinæ non assentientes puniuntur, vt Zacharias, cui Angelus linguæ vsum ademit: *D. Luc. c.* 1. Et ille qui propter inobedientiam discerptus fuit à leone, *Reg.* 3. *c.* 20. † 56
Et tandem additur, *Præscens*, vt quæ profantur sciant se cognoscere, iuxta illud *Daniel. cap.* 10. *Revelatum est Danieli verbum verum, intellexitque sermonem.* † Et si- 57
militer, *atque denuntians*, nam prophetia datur ad Ecclesiæ vtilitatem, *Apost. Corinth.* 1. *c.* 14. *Qui prophetat, loquitur ad ædificationem*, vt quæ Deo inspirante sancti cognoverunt, ea cæteris annuncient; Cardinal. Turrecrem. *in præfat. revel. S. Brigid.* † 58
Quia eius impressio subitaria est similis affectioni transeuntis, ac facilè recedentis, vt lumen lucenti in caliginoso, *D. Petr. d. Canon.* 2. *c.* 1. quæ sæpè illos deserit, vt docent Suarez, & Picus *vbi sup.*

¶ Et quia legitur Matth. c. 11. *Omnes* 59
prophetæ, & lex, vsque ad Ioannem, dubitari solet an post Christi mortem hoc donum Ecclesiæ remanserit? & pars affirmativa invaluit, quia non agit de prophetiæ perdurationc, sed de implemento eorum, quæ ex lege, & Prophetis dicta fuerant vsque ad Ioannem: vt docet ibi *D. Hieron.* † Et ad 60
hoc iuvat quod ipse Dñs fateatur apud eundem *Matth. c.* 5. *Non veni soluere legem, & prophetas.* Nam hæc fuit phrasis communis Evangelistarum, scilicet legem, & prophetas appellare pro eis, quæ ab illis dicta fuerant, idem *Matth. c.* 7. *Hoc enim lex, & Prophetæ*, & c. 22. *vniversa lex, & Prophetæ.* † 61
Nam etiam post Christi mortem prophetia in Ecclesia Catholica continuata fuit in Simeone, Anna, Elisabetha, & Ioanne, *D. Luc. c.* 1. *&* 2. & post eos in Agabo *Act. Apostol. c.* 11. & filiabus Philippi Marul. *lib.* 4. *c.* 14. Item in *Apocalypsi Ioannis*, quæ Latinè *revelatio* dicitur, quæ ab ineunte Ecclesia frequens fuit in electis, *Apostol. Corinth.* 1. *c.* 14. † Vt hic interim taceam S. Brigidam, 62
S. Catharinam Senensem, S. Gertrudem, S. Melchiadem, & nostro sæculo B. Theresiam de

itized by Google

de Issv, illustrium Anachoretarum fundatricem, quæ iam diu in cœlum rapiuntur fœlices; nam hoc prophetiæ donum in Ecclesia semper fuit continuatum, ita vt olim, sic & hodie: *D. Paul. Corinth. 1. c. 12. &*
63 *ad Ephes. c. 4.* † Sed quia diabolus divinæ gloriæ cupidus & invidus, hanc persæpè conatur imitari, prophetiam, dando petentibus responsa, vel ex antris, vel ex statuis, vel ex hominibus; revelationes huiusmodi lynceis oculis sunt examinandæ, ne divinis apologiis velata eius loco divinatio irrepat; nam vt ait Poëta,

Fallit enim vitium specie virtutis & umbra.

64 Quæ tamen de divina prophetia aliis institutis desiderantur, præter orthodoxos Patres, atque ordinarios eorum Interpretes, clarè dilucideque prosequutus est omnigena eruditione conspicuus Avunculus meus Ioannes Baptista Villalpandus in *Regio Codice* (sic dicto, vel quod D. Philippi II. potentissimi Regis nostri iussu, & sumptibus excuderit, vel quod Regis Regum opus illustret) *tom. 1. part. 1. in Ezech. ex cap. 2. & part. 2. ex cap. 27. & tom. 2. de extrema visione Ezech. l. 1. ex c. 2. & lib. 3. ex cap. 10. & tom. 3. de urbe ac temp. lib. 3. cap. 29.*

CAPVT II.

De Divinatione naturali.

SVMMARIVM.

1 *Naturalis divinatio permissa, quia naturam persecutatur.*
2 *Naturalia signa quærere licitum est.*
3 *Naturalis divinatio circa prudentes.*
4 *Naturalis divinatio circa rusticos.*
5 *Naturalis divinatio ex Deo pendet.*
6 *Deus quomodo sit in mundo.*
7 *Divinatio naturalis prima ex avibus.*
8 *Aves præsentiunt aeris motus.*
Animalium præsagij causa. ibid.
9 *Instinctus naturalis quo bruta operantur.*
10 *Brutis rationem inesse reprehenditur.*
11 *Instinctus naturalis, rationem, & prudentiam videtur imitari.*
12 *Animalia, multa ad salutem corporum invenerunt.*
13 *De avium sagacitate multa remissivè.*
14 *Charadri avis historia reprehenditur.*
15 *De animalium sagacitate plura remissive.*
16 *Canones prænotionum unde emanarunt.*
17 *Æliani locus correctus.*
18 *Aves ad invicem confabulari, error.*
19 *Voces avium intelligere qui gloriabantur.*
20 *Divinatio ex inanimatis.*
21 *Rosa sub autumno pullulantes pestis prænuntia.*
22 *Pappi populnei volitantes per aërem tempestatem indicant.*
23 *Terræmotus, maris tumor, fluviorum insolitæ eluviones, pestem annuntiant.*
24 *Terræmotus causa naturalis.*
25 *Terræmotus quo pacto habitatores inficit.*
26 *Vapor terreus lethalis.*
27 *Romæ hiatus in quem Marc. Curius se dejecit.*
28 *Terra multa habet mortifera.*
29 *Eclipses Solis, & Lunæ naturales, quid portendant.*
30 *Ratio influxus astrorum in hæc inferiora.*
31 *Impressiones meteorologicæ, remissivè.*
32 *Naturales præsensiones ultra naturales causas non debemus observare.*
33 *Occisi sanguis ad conspectum occisoris ebullit.*
34 *Sanguinis ebullitionis huiusmodi variæ causa.*
35 *Naturaliter sanguis occisi coram occisore ebullit.*
36 *Lucretius laudatus.*

DIVINATIO naturalis, ex ipsiusmet 1
naturæ abditis sumitur, & sic permissa; quia licitum est signa naturalia quærere: D. Thom. 2. 2. *quæst. 95. artic. 7.* Azor. *tom. 1. inst. moral. l. 9. c. 15.* Leonard. *l. 2. de iustit. cap. 43.*

Digitized by Google

2 *cap.43.dubitat.7. numer.45.* † Quia vt prudentibus dedit Deus, ad pluviæ, & tempestatis causas, cognoscere Tetragonos, Diametros, & congressus Solis, & Lunæ, & aliorum errantium, & fixorum syderum, pluviarum, & aëris mutationis effectores;
3 † Minus sapientibus dedit signa in circumferentijs Solis,& Lunæ; Pastoribus in cõcussione vellerum ovium;Agricolis in concussione aurium animalium, præsertim iumentorum, ad quas culices humiditatem sentientes fugiunt: Nautis in maris tumore: Mulieribus in gallinarum speculatione:
4 † Et causas naturales investigantibus, ex Alcionis ovorum incubatione, maris serenitatem, quia non nisi tranquillo mari incubat, Aristot. *libr. 1. hist. animal. c.* 8. & *l. 9. c.14.* Fran. Picus *libr.1.prænot.* Vvipina *l. de signis.* Et ex delphini ebullientis saltationibus tempestatem futuram præsagire, vt docent concives mei, Senec. *in Tragœd. 8.Agamemn.* Lucan. *l. 5. Pharsal.* Ioan. de Mena *ad Regem D.Ioan.II.ordi.5. copl.170.*

Ni veo delphines defuera monstrados.

5 † Nam quando Deus hanc vniversitatem creavit,eadem potentia,& virtute, qua fecit omnia,facultatem etiam singulis propriã dedit, qua pervenire possent ad finẽ rerum vniversitati debitum; *Sapient. c.1. Spiritus Domini replevit orbem terrarum, & hoc,*
6 *quod continet omnia,scientiam habet vocis.* † Non quod Deus sit in mundo, vt anima mundi,sicut *Iamblicus, Apuleius,*& alij sunt arbitrati;sed vt omnium opifex,& moderator: D. Aug. *l.4. civit. Dei,c.31.& lib.7. c.6.* D.Tho. *p.1.q.2.*Vt sic Virgilius (quem Christianum sine Christo appellat D.Hier. *ad Paulin.*) l.6. *Æneid.*

Spiritus intus alit, totámque infusa per artus
Mens agitat molem, & magno se corpore
7 *miscet.*

¶ Et hæc divinatio primò petitur ex avium motibus; nam cùm hæc in aëris regione degant, & plurimum habeant aëris naturæ, propiùs cœlestium influxus, qui per aërem ad inferiora descendunt, prænoscunt; vt docet Clar. Sylu. *lib. 1. de legib.c.10.* † Unde eleganter Virgilius, qui simul divina,& humana percurrit *l.1.Georgicorum.* 8

Verùm vbi tempestas, & cœli motibus humor
Mutavêre vias,& Iupiter humidus austris
Densat,erant quæ rara modò, & quæ densa, relaxat,
Vertuntur species animorum, & pectora motus,
Nunc alios, alios dum nubila ventus agebat
Concipiunt: hinc ille avium concentus in agris,
Et lætæ pecudes,& ovantes gutture corui.

¶ Nam etsi animalia præsagij sui sint ignara, impetum tamen naturalem sentiunt (movente phantasia) ad petendum, quæ commoda; & fugiendum, quæ noxia sint futura,quia vt ait *D. Hierem. c. 8. Milvus in cælo cognovit tempus suum, turtur, & hirundo, & ciconia custodierunt tempus adventus sui.* † Nam quid contemptius musculo, aut passerculo, tamen domos ille rituras,hic aëris contagionem fugâ præveniũt; vt docet Cicer.*l.1.divinat.* ex instinctu hujusmodi naturali, quod quasi à Deo Virgil. *Georgicor.4.* 8 9

Igneus est ollis vigor,& cœlestis origo.

¶ Quod quia multi non ita intellexerunt, in maximum lapsi sunt errorem, & secum alios attulerunt, putantes brutis rationem inesse, vt defendit Plutarch. *l. quod brutis ratio insit*,Galenus *in Isagogic.* Plin. *lib. 10. c.41.* Porphyr. *l. 3. de sacrific.* † Quod falsum, & erroneum est;nisi rationem intelligas,de illis, quæ solerter fiunt ab eis,quæ rationem, & prudentiam videntur imitari, vt docent, non solùm Catholici, Albert. Mag. *lib. 3. de Anim.* & eius discipulus D. Thom. 1, 2. *q.* 13. *art.* 3. concivis meus Cardinal. D. Fran. Toledo *l. 3. de Anim. q.* 7. Sed etiam Gentiles,Aristoteles *l.7. historia animal. c.1.* cum alijs ab Andr. Libavio *l.de contemplat intellect.c.* 2. † Quemadmodum multa habemus à brutis ad salutem comperta, 10 11 12

Digitized by Google

comperta, quæ hanc prudentiam videntur innotari, vt *Dictamum* herbam ex cervo perculso ad sagittas expellendas, qua ipse pellit, Plin. *l.* 8. *c.* 27. ex hirundine *Chelidoniam* herbam ad oculorum maculas luendas, qua ipsa cœcos oculat pullos, Plin. *l.* 25. *c.* 8. ex testudine *Bubulam* herbam contra serpentum venena, qua ipsa læsa purgatur, Plin. *d. c.* 27. † Simulia de ciconijs, delphine, 13
mergis, & alijs quibus pluviæ tempestatesque instantes indicantur, vt tradit Arist. *lib.* 9. *capit.* 31. & 32. vt de credula matutinis instans vocibus.

Fuscaque nonnunquam cursans per littora cornix.

¶ De charadrio avicula nescio quid 14
commentum adducat Ælian. *in hist. animal. l.* 17. *c.* 12. quæ si ictericum fixis oculis intueatur, salutis, & vitæ esse indicium; quòd si visum avertat, indicat ægrotum moriturum; & adstipulatur Alber. Mag. *l.* 23. *lit. C.* † quod ridicu- 15
lum est, nisi ad naturalem aviculæ & morbi sympathiam referatur: quia morientis multa sunt naturalia signa, ex quibus quædam collegit concivis meus Averroës *l.* 4. *c.* 43. vt *quando album oculi rubeum fuerit, & ipsius vena obscura, aut nigra, signum mortis est proculdubio.* Sed hæc ab avicula dignosci nequeunt, quia rationis compos non est, neque instinctus naturalis operatur nisi in iis quæ ad suam conducunt conservationem: vt de equis Plin. *lib.* 8. *ca.* 34. de elephante Lipsius *cent.* 1. *epist.* 50. de leone, vulpe, capra, & alijs, Arist. Plinius Ælian. *vbi sup.* Alex. ab Alex. *l.* 1. *Genial. c.* 3. † Ex quibus omnibus 16
emanarunt *Canones prænotionum*, quibus vtuntur Nautæ, Pastores, & Agricolæ, vt apparet ex opere *Antonij Mizaldi*, quod inscribitur *Ephemerides rusticorũ*. 17
† Dum tamen apud Ælianum illud κάλλει τε φύσει, non vertas *loquentes intellexit*, vt interpres, sed *cantus intellexit*, scilicet audito Græco nomine, quod ille educator mansuetarius inderat. † Nam te misces in alio Ethnicorum errore, nempè quod aves ad invicem confabularentur, de quo Cic. *in Arato*; quod adeò apud veteres crebuit, vt se voces bestiarum, concentus, & murmurationes avium intelligere gloriarentur *Thyresias*, & *Melampus*. † De Apollonio Thynanæo multa 19
huiusmodi refert Porphyr. *libr.* 3. περὶ ἀποχῆς, de alijs Francisc. Picus *libr.* 3. *Prænot. cap.* 3. nam vt ait Virgil. *in Catalect.*

Garrula quid totis resonas mihi noctibus aureis
Nescio quem dicis nunc meminisse mei. 20

¶ Ex *Inanimatis* sumitur etiam divinatio naturalis, vt ex florum pullulantia ver adventans, *Cantic. c.* 2. *Flores apparuerunt in terra nostra, tempus putationis advênit.* † Rosæ aut violæ sub au- 21
tumno iterum pullulantes, pestis prænuntiæ sunt, ex naturæ contraria temperie, Plin. *l.* 13. *c.* 26. † Lanugines, & 22
pappi populnei volitantes per aërem, tempestatem prænuntiant, vt tradit Conrad. VVipina *lib.* 1. *de sign*, Lantiscus terræ cultum, & officia coloni.

Lantiscum triplici solita grandescere fœtu,
Ter fruges fundens, tria tempora monstrat arandi.

¶ Terræmotus, maris tumor, fluviorum 23
insolitæ eluviones pestem prænuntiant, testibus *Amniano, & Procopio*, quorum exempla non pauca refert Simon Maiol. Episcopus Vulturarien. *l. de admirand. natur. colloq.* 1. 10. & 11. † Nam terræ- 24
motus cum fiat ab exhalatione infra terram detenta, quæ exitum quærens terram impellit, vnde tumor, ac tremor contingit, vt docet Concivis meus Seneca *in Natural. qq. l.* 6. *c.* 12. † In au- 25
ram erupta vicinum inficit aërem ex

Digitized by Google

mala conſtellatione, quam ex opaca terra traduxit, qua animantia tabo conſumit, ac necat omne ad quod exhalatio, ſeu vapor attingit, vt de hiatibus terræ (quæ ſolent terræ motibus ſuccedere) tradit Dion. Xyphilin. *in Traian.*

26 † Nam vt ait Seneca *vbi ſup. l.6. c.* 28. *In pluribus Italiæ locis per quædam foramina peſtilens exhalatur vapor, quem non hominem ducere, non feram, tutum eſt; aves quoque ſi in illum incidunt antequam cælo meliore lanientur, in ipſo volatu cadunt.* † Cuius ſimilis fuit terræ hiatus,

27 qui Romæ in medio fori apparuit, ex quo tanta lues populo Romano fuit contracta, vt reſpondente Oraculo, non ceſſaturum malum, niſi res pretioſa quædam intus eijceretur, Marcus Curius phalerato equo inſiliens pro ſalute publica ſe in hiatum præcipitavit, vt narrant Tit. Livius *l.7. decad.* 1. D. Aug.

28 *l.5. civit. Dei, c.*18. Oſor. *l. 3. c. 5.* †. Nam cum terra multa habeat mortifera, vt ſunt tot venena, quæ in ea naſcuntur, non erit quoque difficile, has etiã exhalationes gignere, quæ tabem adferant. Ita enim Seneca *l.3. c.*21. *In quoſdam ſpecus, qui deſpexerint moriuntur.* Vergil. Mar. *Æneid.6.*

Quam ſuper haud illæ poterant impunè volantes
Tendere iter pennis, talis ſe ſe halitus atris
Faucibus effundens, ſupera ad convexa ferebat.

29 ¶ Eclipſes Solis, aut Lunæ naturales (quarum altera fit quando circa nos atque Solem, Lunare corpus, quod opacum eſt, interponitur: altera ex antipoſitione terræ inter Solem, & Lunam) prænunciant bella, fames, & alia naturæ incommoda, Ariſtot. *lib. 1. Meteor.*

30 † Quia luce vitiata ad vicinum aerem adfert nocumentum, & eius partes contignæ ex eo contaminatæ ad nos vſque perveniunt; Et idem dicendum de præſagio naturali cæterorum corporum cœleſtium, vt doctè animadvertit Petrus Ciruelo Dorocenſ. *l. 1. & 2. de Aſtrol. Chriſt.* † De impreſſionibus meteorologicis, quæ per reflexionem lucis circa vapores, ac exhalationes fiunt, quia ſuo loco differendum eſt, hic prætermittimus, ne de vna re duplex quæſtio fiat, aut duobus indicibus vexetur: ſuo enim quæque ſunt tradenda loco; Cic. *in Orator.* † Quæ omnia, quia cauſari poſſunt à malo dæmone, vt huic nobiliſſimæ hominis ſpeciei illudat, ea, præter ſuas naturales cauſas, non debemus obſervare, vt docent Petr. Greg. *in ſyntag. lib.*34. *c.*14. Petr. Ciruelo *vbi ſup. l.*4. *c.*1. *& c.*3.

† Non prætermittam tamen, quod totius divinationis naturalis, captum ſuperare videtur, ſcilicet, vt ſanguis occiſi hominis ad demonſtrandum occiſorem in eius præſentia ebulliat, vt tradunt Iuriſperiti Menoch. *de præſumpt. p.*1. *l.*1. *quæſt.*3. *numer.*9. *& quæſt.*89. *ex nu.*118. Maſcar. *de probat. lib.*2. *concl.* 867. *num.* 26. † Quod licet alij tribuant miraculo, vt fuit illa ebullitio, ſivè clamatio ſanguinis Abel, *Geneſ. cap.*4. *Sanguis Abel clamat ad me.* Alij caſui; quod aliquando factum ſit, quod ideò non eſt trahendum ad conſequentiam *l. nam ad ea, D. de legib.* † In illo ſemper cauſam naturalem agnoſco, occiſi nempè, & occiſoris antipathiam, quæ ſimiles ebullitiones medio aëre cauſantur, vt docent Levin. Lemnius *l. de occultis natur. c.*7. Ioan. Langius *ep.*40. Ariſt. *l. de immixt. elem.* & author. *l. de natu. rer. c.*13. Vinc. *in hiſtoria natu. l.*4. *c.*13. † Nam & in id venit *Lucretius*, non poëta modò, ſed philoſophus inſignis, cuius hæc ſunt verba.

Idque petit corpus, mens vnde ſaucia amore,
Namque homines, plerumque cadunt in vulnus, & illam
Emicat in partem, &c.

CAP. III.

CAPVT III.

De Divinatione artificioſa, & Phyſica ſeu Medica.

SVMMARIVM.

1 *Artificioſa divinatio, vnde comparetur.*
2 *Divinatio artificioſa ex precedentibus, & ſubſequentibus colligitur.*
3 *Artificioſa divinationis exempla*
4 *Alfonſi Regis Neapolis ſententia laudata.*
5 *Divinatio metaphorica in iudiciarijs.*
6 *Divinatio, & præſumptio, in iure idem ſunt.*
7 *Divinationis iudiciaria materia remiſſivè.*
8 *Præſumptiones in iure, ſunt divinationes.*
9 *Iudicia ſine indicijs inſtitui non poſſunt, etiam ex mandato Principis.*
10 *Condemnatur nemo ex indicijs, & præſumptionibus.*
11 *Præſumptiones etiam plures, & evidentes non probant ad condemnationem.*
12 *Probationes debent eſſe luce clariores.*
13 *Præſumptiones iuris, & de iure, ſufficiunt ad condemnationem.*
14 *Iudex quare teneatur ſequi præſumptiones iuris, & de iure.*
15 *Divinatione artificioſa Gentiles novi orbis explorationem prædixerunt.*
16 *Divinatio phyſica ex variis morborum ſignis petitur.*
17 *Signa ſunt Agnoſtica, Diagnoſtica, & Prognoſtica: quanam ſint, & quanta utilitatis Medico? declaratur, ibidem.*
18 *Diagnoſis natura ac tempore prior eſt Prognoſi; ſed hac aliam dignitate præcellit.*
19 *Propria ſunt cuiuslibet morbi ſymptomata quæ ſpeciem eius detegunt, ex quatuor fontibus derivantia.*
20 *Prognoſtica omnia ſumuntur tam ex morbi, quam agrotantis natura.*
21 *In morbo conſideratur ſpecies, magnitudo, & motus. In agro, qualitas corporis, actiones, & excrementa.*
22 *In morbis acutis divinatio phyſica nihil certi habet, dum humor eſt in fluxu.*
23 *Morbi ſpeciem detegunt ſigna pathognomonica, & alia magnitudinem, & motum.*
24 *Pleuritidis ſigna indicantur quæ morbi ideam demonſtrant, magnitudinẽ, & motum ſeu mores.*
25 *Signa morbi, vel ſalutis ex colore faciei, & corporis qualitate.*
26 *Actiones ex quibus prognoſtica deſumuntur, ſunt animales, vitales, & naturales.*
Animales ſunt motrices, ſenſifice, & principes. ibid.
27 *Facultas motrix vel debilis eſt, vel depravata, vel abolita.*
28 *Debilitatis ſigna in decubitu, & tremore deprehenduntur.*
29 *Depravati motus ſymptoma eſt convulſio corporis univerſi, aut partium.*
30 *Motus abolitus apparet in Apoplexia, & Paralipſi.*
31 *Senſifica facultas duplex eſt, interna & externa, utraque declaratur, ib.*
32 *Principum facultatum prognoſtica.*
33 *Vitalis facultas ſpirituum procreatrix duobus indiget, pulſu & reſpiratione.*
34 *Pulſus, ſalutis, & mortis certiſſima profert indicia.*
35 *Medicus debet conſiderare ea ſas omnes tam naturales, quam non naturales, qua pulſ m alterare ſolent, vt certum habeat præſaginm.*

36 *Signa ex Respiratione.*
37 *Naturalis facultatis prognostica ex coctione vel eruditate.*
38 *Coctionis & eruditatis, salutis & mortis indicia ex vrinis, & dejectionibus petuntur.*
39 *In vrinis quæ spectanda sunt.*
40 *Vrina tenuis sine febre meatuum dumtaxat obstructionem arguere solet: cum febre eruditatem & alia symptomata, & num.*
41 *Vrina crassi moderatè, crassissima dolores, abcessus, & alia mala prænuntiat.*
42 *Vrinæ perturbatæ in febre acuta quid significent.*
43 *Vrina copiosa in quartana prava est, nisi excusetur.*
44 *Vrinarum qualitas in colore & odore maximè spectanda: vbi de vrina alba, nigra, & rubra.*
45 *Dejectiones sunt excrementa, vomitus, & sudor.*
46 *In sudore ad judicium quinque considerantur quantitas, qualitas, tempus, modus, & locus.*
47 *De natura morbi alia plurima spectanda sunt ad judicium, & præsertim tempus.*
48 *Causa dierum criticorum apud Medicos, & ratio vnde petatur.*
49 *Nullum ab Astris malum nobis accidit.*
50 *Dies critici à temperamento, & morborum symptomatis iudicantur.*

1 ARTIFICIOSA Divinatio ex natura, & arte comparatur, ad alicuius rei occulti indagationem, vel futuri prænotionem ex abditis naturæ, aut signi alicuius manifestatione, vt tradit Martinus del Reio *l.1. Magic. disquis.*
2 † Ita quandoque ex præcedentibus, & subsequentibus colligitur, iuxta illud *Proverb. 16. Divinatio in labijs Regis, in iudicio non errauit os eius.* Hoc est, prudentia in occultis, & perplexis iudiciorum latebris, circa facta ambigua eruendis necessaria in iudiciis. † Vt fuit illud 3
Salomonis, dum veræ matri filium restituit: *Reg. 3. cap. 3.* Et Danielis inquisitio, qua senum perfidia detecta, Susannam vitæ, & honori merito restituit *Daniel cap. 13.* † Necnon Alfonsi I. Neapolis Regis sententia, qua 4
ancillæ filium ad libertatem (ex Hispaniæ lege) proclamantem, eo quod Dominus matrem compressérat, artificiosa filij subhastatione, patri filium, matri debitam Rex libertatem asseruit, vt narrat Ant. Panormit. *lib. 2. de gestis Alf.*

¶ Est enim quædam sicut in medicis 5
causis, sic & in iudicialibus divinatio metaphorica, quâs quæ præterita sunt, & quorum veritas ignoratur, solerti discussione conijciuntur. † Quæ ideò in iu- 6
re nostro appellantur Argumenta: *l. 1. l. milites, §. oportet, D. de quæstion.* Indicia, *l absentem, D. de pœn. l. sciant. C. de probat.* Præsumptiones, *l. divus, D. de custod. reor.* Coniecturæ, *l. vtrum, & ibi.* Gl. *C. de donat. inter: l. vnica, C. si tabula testam. extab.* † Quia ea, 7
rum termini sunt convertibiles, vt docet Mantica *de coniectur. lib. 1. tit. 2.* de quibus fusè egerunt *Alciatus, Menochius, & Mascardus*, in illis libris *de Præsumptionibus*, hic vero *de probationibus*, aureo tractatu, & novissimè Farin. *tom. 1. p. 2. tit. de Indiciis, quæst. 36.*

¶ Præsumptiones, & indicia nihil 8
aliud sunt quam divinationes in rebus dubijs, ex argumentis, & indicijs per circunstantias frequenter evidentes, collectæ, vt docent Mascard. *l. 1. qu. 10. num. 8.* Mantica *lib. 4. tit. 2. ex num. 5.* † 9
Et si in omni negotio adesse debeant, aliàs inquisitio, processus, & acta nulla forent etiam ex mandato Principis, DD. *in l. milites, D. de quæstionibus, &*

in.

Digitized by Google

in l. iuſtiſſimus, C. de offic. rector. cum alijs per Cened. *collect. 34. ad Decretal. n. 3.* Decian. *to. 2. l. b. 6. c. 21. ex num. 37.* Farinac. *tom. 1. p. 1. q. 1. ex num. 40. &* 10 *p. 2. q. 36. ex num. 51.* † Ex his nullus debet criminaliter condemnari, *l. abſentem, D. de pœn. l. q i ſententiam, D. eod. l. ſinguli, C. de ac n at* cum alijs per Ant. Gomez. *? a iar. 3 c. 12. nu. 25.* Maſcard. *d. l. 1. concl. 459. ex n.m. 7. &* 11 *l. 3. concl. 1223. num. 29.* † Etiamſi tales præſumptiones ſint probabiles, & evidentes, Cacheran. *conſ. 65. numer. 46.* Maſcard. *l. 1 concl. 459. num. 8. & concl. 496. num. 2. & lib. 3. concl. 1167. nu. 3.* necnon plures ſimul concurrentes, Maſcard. *d. concl. 459. num. 9.* Menoch. 12 *lib. 1. q. 40. numer. 10.* † Nam in criminalibus ad condemnationem probationes debent eſſe nedum concludentes, ſed luce meridiana clariores: *d. l. abſentem*, cum alijs, *l. ſciant, C. de probat.* canonizata *in c. ſciant cuncti, 2. q. fin.* quibus reſpondet de iure Regio, *l. 2. tit.* 13 *1. p. 7.* † Niſi præſumptiones ſint iuris, & de iure in quibus, quia lex præſumit, & ſuper præſumptione ſtatuit firmum ius, eam videtur approbare; *cap. is qui iudicem, de ſponſal. c. de illis, de deſponſat. impub. c. per tuas, de condit. appoſ. cap. ſignificavit, de eo qui duxit in matrim. l. fin. C. ad Macedon. l. antiquæ,* 14 *C. ad Velleian.* † Et ita eam iudex ſequi tenetur; nam ſicut ex tali præſumptione legi crimem patet, ita etiam debet patere Iudici, vt tradunt Boſſ. *in pract. tit. de coniect. r. ex num. 29.* Ant. Gomez. *d. c. 12. num. 25.* Tiraq. *de pœnis caſu 27. numer. 10.* Iul. Clar. §. *fin. quæſt. 20.* Maſcard. *d. libro 1. concl. 196. numer. 4. & lib. 3. concl. 1221. ex num. 41.*

15 ¶ Ex naturali cauſa quandoque, & congrua rei diſpoſitione ſumitur artificioſa divinatio, vt quæ de orbis novi, & Indorum exploratione, Gentiles docuerunt, quia totius mundi gyrum nondum reperta compleverant, ex quo prædicit alterum orbem fore inveniendum concivis meus L. Annæus Seneca *in Medeam.*

Venient annis
Sæcula ſeris, quibus Oceanus
Vincula rerum laxet, & ingens
Pateat tellus, Tiphyſque novos
Detegat orbes.

Hæc etiam referri poteſt Phyſica ſeu 16 Medica divinatio quæ petitur ex morborum ſignis, quibus præteriti præſenti, & futuri ſtatus dignoſcitur, quæ præcipua, & præſtantiſſima Medicinæ pars eſt, quia in huiuſmodi cognitione, Medici quodammodo Deo aſſimilantur, dū morborum eventa ex internis, & externis cauſis prædicunt; ex quo in morbis eſſe aliquid divinum dixit Hippocrat. *in* 17 *περὶ γνώμης, c. 1.* † Cuius quidem doctrinæ partes ſunt Agnoſtica, Diagnoſtica, & Prognoſtica, de quibus idem Hippocrates latè, benéque diſſeruit. De prima dum de internis paſſionibus agit; & de ijs, quæ præter naturam in corporibus conſiſtunt; De ſecunda, quando antecedentia cognoſcere docet ex præſentibus, vt in muliere ſanguinem evomente, menſtrui ſuppreſſionem: De tertia quando varios morborum eventus ex præſentibus, & præteritis prædicit. vt *in libris de Iudiciis, de diebus Decretoriis, Prorrheticis, ſeu Prædictionum, atque Prognoſticon.* Nam in libris *de Iudiciis*, docemur præſentire, an æger ſit periturus, aut liberaturus à morbo paulatim, an repentina mutatione liberandus; In libris autem *de diebus decretoriis*, vim morbi, ſecundum eius naturam, & ſymptomata dignoſcunt: In prorrheticis, ſeu *prædictionum libris*, vtriuſque morbi ſtatus prognoſtica continentur, vincere nè, an vinci morbus poſſit; ideò totam artē in *tribus libris* diviſit Galen. *de Criſib.* Quæ omnia Medico ſunt ne-

ceſſaria, quia prænotio huiuſmodi parit providentiam, quam ei maximè commendat Hippocrat. *lib. 1. de præſag. c. 1.* ideò medicinam, & vaticinationem valde inter ſe cohærere docet idem Hippocrat *ep. ad Philopæm.* & Medico valde neceſſariam vaticinationem huiuſmodi conſtituit Galen. *lib. 1. de arte*
18 *Medi. c. 18.*

¶ Diagnoſis natura, ac tempore prior eſt prognoſi, quia vt ſcribit Hippocr. *lib. de arte, Si ſufficiat Medicus ad cognoſcendum, ſufficiet ad curandum.* Prognoſis dignitate diagnoſin antecellit, nã futuros morborum eventus prævidere admirabile eſt, & quaſi divino proximum, ex quo Medici olim quaſi mortales Dij & crediti, & habiti, quod mortalibus hominibus vitam & ſanitatem impertiebantur, vt ex multis obſervat Fr.
19 Valleriola *lib. 1. Locorum commun. ca. 1.* † Sunt enim propria cuiuſlibet morbi ſymptomata, quæ eius ideam, ſpeciemque detegunt, vt eleganter docet Gale. *1. de locis affect.* quorũ ſigna ex quatuor in vniverſum derivat fontibus, excretis ſcilicet, doloris proprietate, ſitu, & accidentibus proprijs, Pet. Garſ. Carrero *ad Galen. vbi ſup. diſp. 2. 3. & 4.* † Non enim ſatis eſt Medico affectus ſpeciem noſſe, pars quoque affecta dignoſcẽda eſt, vt iudiciũ fiat; diverſa quippe vnius eiuſdemque morbi inſtituitur curatio, pro varia partis, quam obſidet natura, temperie, ſubſtantia, præſtantia, ſitu, & ſenſu, vt docent Hippocrat. & Galen. *vbi ſupr.*

20 ¶ Prognoſtica omnia ſigna è duobus velut fontibus hauriendа ſunt, morbo ſcilicet, in quo eventus quæritur, & ægrotantis natura, vt docet Hippoc. *lib. 1. de iudic.* in morbo tria ſpectanda ſunt ſpecies ſeu idea, magnitudo, motus, & mores; in ægro alia tria conſiderantur, qualitas corporis, actiones; & excrementa, vt tradit Galen. *lib. 1. de dieb. critic.* † Qualitas ſpectari debet in colore, figura, & mole totius, 21
ſed præſertim faciei. Actiones tres ſunt, naturalis, vitalis, animalis: naturalis in coctione lucet maximè; vitalis in pulſu, & reſpiratione; animalis in motione, & ſenſu. Excrementa alia vniverſalia, vt vrinæ, deiectiones, ſudor, vomitus; Alia particularia, vt cerebri, oculorum, aurium, ventriculi, thoracis, inteſtinorum, renum, veſicæ &c. † Exquibus omnibus 22
comparatur divinatio phyſica in omni morbo, præterquam in acutis, quibus nil certò prædici poteſt, aut dum fuerit humor, habetque ἰχῶρας, non ſunt tutæ prædictiones, quia ex commigratione ad locum nobiliorem levis morbus ingraveſcit; ex tranſitu ad ignobiliorem, ſanatur graviſſimus, vt docet Hippocrat. *Aphoriſ. 19 ſect. 2.*

¶ Morbi ſpeciem detegunt ſigna pro- 23
pria; quæ Græci dicunt παθογνωμονικὰ, Magnitudinem, ἐπιγνωμονὰ, ſupervenientia, Motum, & mores: vt in pleuritidis morbo (quem, & dyſenteriam certiſſima habere ſigna Galen. dixit *l. 12. Meth. c. 7.*) Signa pathognomonica sũt lateris dolor pungẽs, idque vehementer ratione membranæ, quæ eſt exquiſitiſſimi ſenſus; vt tradit Hiero. Mercurial. *in prognoſt. & in Pract. medic. cap. 9.* Galen. *libr. de conſtit. artis medic. cap. 15.* Difficultas ſpirandi, tum quia ab inflammatione augetur vſus reſpirationis, tum quia organorum reſpirationi dicatorum adeſt anguſtia: Pulſus durus, & inæqualis ferræ modo tactum feriens, durus ratione inflammationis, & partis obſeſſæ; Febris continua, eaque acuta propter cordis viciniam; Tuſſis exſudante ſero in pulmones: Galen. & Mercuria *l. vbi ſupr.* † Magnitudinem verò 24
pleuritidis indicant ſymptomata ſupervenientia, quæ per humoris propagationem fieri ſolent, vt delirium, alui fluxus, orthopnœa, faciei, & oculorum rubor,

Digitized by Google

rubor, maculæ per thoracem erumpentes, dorsi, & scapulatum rubedo, quæ omnia pleuritidis insanabilis signa sunt, vt tradunt Aretæus; & Cœl. Aurel. Gal. *l. 3. de crisi. cap. 4. & de locis affect. 5.* Motum & mores pleuritidis denuntiant ἐμφαινόμενα, quæ humoris morbifici qualitatem malignam detegunt, quæ in sputis, & linguæ colore considerandæ sunt; nam vt ait Hippocr. *Aphor. 12. sect. 1. Sputum si statim in pleuritide appareat, breviorem morbum arguit, si vero postea, longiorem*: de linguæ colore, hæc eadem scribit Hippocr. *quibus pleuriticis continuo lingua bile fucata est, septimo die iudicantur, sublivida autem bulla continuo in lingua humescens, difficulter exsolutum iri morbum ostendit.*

25 ¶ Faciei color signum solet esse, morbi, vel salutis; & hoc triplex, rufum, lividum, aut nigrum. Rubor faciei non refluus, vt in his, qui verecundia erubescunt, sed aliquantulum stabilis, vel naturalis est, & tunc refertur ad futuram hæmorrhagiam criticam: vel contra naturam, & tunc lethalem indicat, phrenitidinem, aut convulsionem. Lividus color, perpetuò lethalis, tum in solidis partibus, tum in excrementis, Hippoc. *prog. 9. sect. 1.* Niger color idem fere minatur periculum peius tamen est partes livere, quam nigrescere, quia fit interdum nigredo per decubitum humoris atri; idem dicendum de faciei forma, nã dum absimilis est benè valentis, quia depravata aut omninò à se mutata, & penè emortua, quæ cernitur in oculorum, & narium perversione, de qua Hippoc. *Aphor. 49. sect. 4.* Nares acutæ, oculi concavi, collapsa tempora, aures frigidæ, & contractæ, cutis circa frontem dura, color totius faciei niger, perpetuò lethalis, vt tradit Hipp. *libr. 1. prog. cap. 5. & 6.* cui adstipulatur concivis meus Averroës *li. 4. ca. 43. Nasus acutus, oculi concavi, & aures dependentes, & cutis faciei tensa, & color eius viridis, vel obscurus, & oculi quasi cinericei mortem denotant, & procedunt in morbis acutis.* Vt in quadam suo tempore oborta peste præfatam faciei speciem apparuisse testatur Lucret. *li. 6.*

Compressaque nares, nasi primoris acumen.
Tenue, cavati oculi, cava tempora, frigida pellis,
Duráque inhorrebat rictum, frons tensa minebat,
Nec nimio rigida post strati morte iacebant.

¶ Sed explorata corporis qualitate; 26
quæ prima omnium se dat in conspectum: Actiones humanæ percurrendæ sunt, quarum aliæ sunt animales, aliæ vitales, aliæ naturales, secundum *Galen.* Animales aliæ sunt motrices, aliæ sensificæ, aliæ principes. Sentiens facultas duplex, interna, cuius obiectum commune est, secundum *Aristotel.* externa cuius obiectum singulare est. Principes facultates tres sunt, imaginatio, & ratiocinatio, & memoria. † Motrix 27
facultas, vel debilis est, vel depravata, vel abolita. Debilitatis signa in decubitu, & tremore lucent. Decubitus aut naturalis est, aut contra naturam. Natu- 28
ralis, & sanorum similis eo, qui fit in alteruttrum latus, manibus, pedibus, cruribusque modicè reflexis, quæ figura media est quam laudat Hippocrat. *prognost. 1. Optimi sunt decubitus, qui sanorum similes existunt*, & aphoris. 6. sect. 2. *convenit agrotum in attollendo se levem esse.* Decubitus contra naturam, aut pronus est, aut supinus. Pronus delirij signum, modò terminum aut consuetudinis, aut mollici nulla sit excusatio, *Hipp. in progn. aphor. 18. sect. 1.* supinus peior est, quia maximam motricis imbecillitatem arguit; quod si prolabatur in pedes, pessimum, quia indicium

est

est emortuæ, aut extinctæ facultatis; Hippocrat. *aphor.* 14. *sect.* 1. Tremor symptoma est etiam imbecillioris motricis facultatis, sed ille tantum lethalis est, qui ab exhausto fit; sic acutè febricitantes, & phrenitici fere omnes tan-
29 dem tremuli moriuntur. Depravati motus voluntarij symptoma est convulsio vniversi corporis, aut partium; vniversi corporis si fiat ab inanitione, lethalis; *Aphoris.* 3. *sec.* 5. particularis periculo non vacat: sic temporalium musculorum convulsio, quæ dentium stridore denuntiatur, prava est; Hipp. *progn.* 20.
30 *sect.* 1. † Motus abolitus apparet in apoplexia, & paralipsi, qui sunt privati sensus, & motus totius, vel alicuius corporis partis, vt notat Galen. *l.* 3. *de locis affect.* & *ibi* plura Petr. Garsi.

31 ¶ Sentifica facultas duplex est interna, & externa. Internæ prognostica petuntur ex ἀναισθησίᾳ, id est, sensus vacuitate, irritatis sensibus: sic in dolorificis causis non dolere pessimum, *Aphoris.* 6. *sect.* 2. ideo etiam in sitifera causa, non sitire, malum; *Aphoris.* 59. Sic phrenitici parum, aut raro bibentes, tandem tremuli fiunt, aut convelluntur. † Ex-
32 ternæ facultatis sentientis signa prognostica, in singulis sensuum organis apparet, vt oculis, auribus, lingua, *Aphoris.* 49. *sect.* 4. si cui in febre acuta videndi vis, audiendive pereat, ægro iam debili existente, in propinquo mors est; Valles
33 *ad Hippocrat. in prognost. c.* 19. † Principum tandem facultatum prognostica in mentis constantia, aut inconstantia, morum similitudine, aut dissimilitudine lucent. *Aphoris.* 33. *sect.* 2. In quovis morbo mente constare, & bene se habere ad illa, quæ offeruntur, bonum; contra verò malum, *Aphoris* 100. moderati hominis proterua responsa, malum denuntiant *Aphoris.* 48.

34 ¶ Vitalis facultas spirituum procreatrix, in sanguineis, & perfectis animalibus, duobus indiget ad sui conservationem, pulsu scilicet, & respiratione: ex quibus prognostici signa eruenda sunt, nam pulsus primò morbi, & sanitatis signa esse vult Hippocr. *l. de alimento, & de humorib. & l.* 2. *de morb.* Galen. *libr.* 2. *de puls.* † Pulsus enim salutis & mortis certissima profert indicia, nam pulsu constante nemo interire potest, solus hic vitæ, & cordis fidelis est nuntius: Pulsus ergo magnus, vehemens, validus securitatem perpetuò pollicetur: languidus verò, debilis, & parvus imbecillis facultatis est affecta. Inæqualitas pulsus semper damnatur, si perseveret: intermissio iuvenibus periculosissima: repentinam quippe illis mortem minatur; nisi ex arteriarum obstructione, & oppressione fiat, minùs pueris, minimè senibus, vt docet Galen. *vbi supr.*

Sed ad hoc, vt Medicus certum edat 35
præsagium, debet considerare causas omnes, quæ pulsum alterare solent, tam naturales, vt sexum, ætatem, temperiem, habitum corporis, & anni tempus: quàm non naturales, vt sunt aër ambiens, cibus & potus, somnus & vigilia, motus & quies, inanitio & repletio, & animi pathemata, Galen. *in arte medica, cap.* 83. & 85. ex quo, pulsui tanquam fallacissimæ rei fidendum non esse scribit *Celsus.*

Respiratio autem cum ad vitalis facul- 36
tatis subsidium sit comparata, eius etiam robur, atque constantiam ostendit ideò facilis, & libera in omnibus morbis acutis præclarè semper ad salutem apparet, vt docet Hippocr. *in prognost. Aphoris.* 23 *sect.* 1. Respiratio frequens & parva, aut dolorem, aut inflammationem partium diaphragmate superiorum denotat? Respiratio magna, & ex longis intervallis, signum est delirij. Respiratio parua, minutula, & rara interitus iã iam futuri certissimum est indicium.

Respiratio

Respiratio frigida è naribus, & ore ducta, perniciosa est, vt latè Hippocrat. *Aphoris. 24. d. sect. 1.*

37 ¶ Naturalis facultatis prognostica ex coctione primùm petenda sunt: Coctionis autem signa in vrinis, & deiectionibus maximè sunt conspicua, ex quibus bona aut mala colligitur hypochondria, quæ in omni morbo considerandi, quia optimum ex ea prognosticum est, vt docet Hippocrat. *Aphoris.*

38 16. *sect.* 1. † Ex vrinis certissima coctionis, & cruditatis, salutis, & mortis petuntur indicia, quia vrina hepatis, & venarum est excrementum; ideo in ea duo sunt considerandæ, liquor, & con-

39 tenta: in liquore tria spectanda, substantia, qualitas, & quantitas. Substantia aut est tenuis, aut crassa, aut mediocris, eáque vel perspicua, vel turbulenta, Gal. *ad Hippocrat. libr. 2. de præsag. ca. 5. & libr. de vrin. & l. 2. de Crisib. c. 12.* Vall. *locor. comm. lib. 2. c. 10.* Andr. Lauren.

40 *libr. 1. de crisibus, capitul. 7.* † Vrina tenuis vel est cum febre, vel sine febre; quę sine febre est, meatuum tantum vrinæ dicatorum, aut hepatis, lienis, & viscerum obstructionem arguit, nonnunquam etiam paroxysmum epilepticum minatur. Quæ est cum febre, cruditatem in vniversum arguit, & si summa adsit virium imbecillitas, mortem, aut periculum ingens minatur; sin autem constent vires, morbi longitudinem, aut abcessum imis in partibus prænuntiat, Galen. *ad Hippocrat. l. 3. de morb. is popul.*

41 *com. 3. tex. 27.* † Crassa vrina moderatè, arguit caloris nativi robur, cuius imperio τὸ ὁμόγενὲς congregantur, ideò laudatur: quæ crassissima est, dolores, abcessus pravos, morbi longitudinem, recidivas prænuntiat, quia aut propter nimium calorem, aut propter immodicum frigus, aut ob partium diversæ naturæ confusionem talis evasit, Galen. *libr. 4.*

42 *Aphorism. comm. 69.* †. Vrinæ perturbatæ in febre acuta, cum vitium robore, diuturnitatem: cum imbecillitate, mortem significant: quod si perturbatæ mingantur, & tales remanant, sintque iumentorum similes, dolorem capitis, delirium, convulsionem præsagiunt, vt multis adductis docet Galen. *l. 1. de crisib. & l. 2. de præsagijs, & lib. 7. Aphorism. comm. 31. & de morb. popul. com. 3. lib. 3. tex. 15. & lib. 4. de sanit. tuend.* † Quoad 43 quantitatem autem, copiosa vrina, si ab evidenti causa non fiat, semper prava est, & vt signum, & vt causa: vt signum quia vel humoris crudi abundantiam, vel renum calidiorem intemperiem, aut eorundem exsolutionem aut denique totius corporis colliquationem indicat: vt causa, quia vires dejicit, spiritus, nativúmque calorem dissoluit; Galen. *ad Hippocrat. l. br. 3. de morb. popul. com. 3. tex. 41.* Pauca vrina si fit sine febre, aut meatuum vrinariorum obstructionem, aut excretricis, & secretricis renum facultatis imbecillitatem arguit: cum febre acuta, si nulla sit excusatio, sudoris critici mox erupturi, aut maximum indicat incendium serum exhauriens, aut serosi humoris translationem symptomaticam ad superiores partes lethalis est; vt docent Hippocrat. & Galen. *vbi supr.*

¶ Qualitas vrinarum in colore po-44 tissimum, & odore spectanda est; color est albus, & niger & rufus; Albus color sine febre nihil lethale præse fert; cum febre, periculosus est, quia vel summam nativi caloris imbecillitatem ostendit, vel vniversæ bilis translationem ad caput, vel magnum hepatis incendium, quo sanguis vna cum bile absorbetur, vt tradit And. Laurent. *lib. 1 controvers c. 8. & l. 1. de Crisib. cap. 9.* Vrinæ nigræ, si tales sunt generatione, perpetuò sunt lethales, Hippoc. *Aphoris. 21. sect. 4.* quia aut nativi mi-

lotis extinctionem denotant, ar-

ximum incendium omnia torrefaciens, Galen. *l.* 1. *de crisib.* licet quandoque ſplenitici, & quartanarij vrinæ nigræ profuſione liberentur, vt obſervat Laur. *vbi ſupr. d. c.* 8. Vrina prærubra, ſi talis ſit ab inflammatione ſeri, initio morbi, longitudinem arguit; in ſtatu vero, mortem; ſi rubra ſit, bilis permixtione; aut hepatis inflammationem denotat, aut ductuum veſiculę fellis obſtructionē: ſi talis ſit permixtione ſanguinis, aut eſt ab vniverſo corpore, aut à renibus, & veſica: ab vniverſo corpore ob plethoram, & ſuppreſſionem ſolemnis evacuationis, vt menſium, hemorrhoidum: Si à renibus, id per anattomoſin, diapedeſin, & diæreſin contingere poteſt; ab eroſione, & ruptione, periculoſa eſt, vt probat Hippocrat. *lib. 7. de popular. morb.* Galen. *l. 2. præſagior. com.* 27. And. Laur.

45 *l. 1. de criſib. c. 7.* † Deiectiones autem ſunt excrementa, & vomitus: de quorum natura, modo, conditione, qualitate, & quantitate, atque colore, videndus eſt Apollineæ facultatis Anteſignanus Hippocrat. *in prognoſtic. Aphoriſ.* 13. *ſect.* 2. *&* *Aphoriſ.* 20. 21. 22. *&* 23. *ſect.* 2. *& vtrobique eius Interpretes* Fr. Valles, & Ioan. Bravo, alter in Salmanticen. Academia, alter in Complutenſi, benemeriti Doctores, Hier. Mercurial. *in prognoſt. & in Prorrhetic.*

46 ¶ Ad excrementa pertinet ſudor, in quo quinque ſpectanda ſunt ad iudicium, quantitas, qualitas, tempus, modus, & locus. De quantitate hæc prima lex ſancitur, vt nihil paucum, eſt criticum; ita quod nimium eſt, damnatur; nā paucum malignos & multos humores, aut ſummā naturę fatiſcentis exſolutionē denunciat, vt docet Hippocrat. *Aphor.* 1. Qui ex rigore perfrigidi ex quo ſudore madent, vt te collegerint, moriuntur, *Aphor.* 43. Qualitatem ſudoris in calore, & frigore conſiderat Hipp. *Aphor.* 37. *ſect.* 4. Frigidi ſudores cum acuta febre, mortem; cum mitiori autem morbi longitudinem ſignificant; eſt enim frigus duplex, aut privatiuum per abſentiā nativi caloris ab interceptione, retractione, inopia; aut poſitivum per præſentiam humoris frigidi, pituitæ ſcilicet acidæ, aut vitreæ, quæ cùm difficilè excutiatur, longitudinem arguit morbi. Tempus ſudoris neceſſe eſt conſiderare ad faciendum iudicium, nempe, quod ſit dies criticus; nam alijs diebus ſuſpecti eſſe ſolent, *Aphor.* 36. *ſect.* 4. ſudores febricitantibus boni, qui manare cœperint die tertio, quinto, ſeptimo, nono, vndecimo, decimo quarto, &c. qui verò non ita fiunt, laborem, & morbi longitudinē, & recidivas ſignificant. De modo, ſciēdum eſt, quod debet confertim, non ſenſim, & paulatim erumpere ſudor; nam qui ſenſim diſtillat ab exolutione eſt. Poſtremò eſt locus ſudoris, nam bonus ille eſt, qui per totum corpus effluit; prauus autem qui caput tantum, ceruicem, & clauiculā roris inſtar humectat; quæ omnia *vnico Aphoriſmo* docet Hippocr. *in progn. ſect.* 1. *Sudores optimi ſunt in omnibus morbis acutis, qui diebus criticis contingunt: boni enim ſunt, qui per totum corpus fiunt; Peſſimi autem ſunt frigidi, & qui tantum circa caput faciemque & ceruicem exudant. Hi enim cum acuta quidem febre mortem, cum mitiori verò longitudinem morbi prænuntiant.*

¶ Et quia morbi non vno eodemque tempore ſolvuntur: aliæ ſunt conſideranda circa eorum naturam, an ſit acuta, mollis, aut diuturna, an brevis, ſalutaris, an exitialis, popularis, an privata, ſymptomatibus comitata, an ſine illis, quia ex horum ſingulis variè pronunciare cōtingit; nam ſi morbus eſt acutus, incertas habet ſalutis, aut mortis prænuntiationes ſecundum Hippocr. *l.* 2. *Aphoriſ.* 1. Etenim vt vnicuique animantium generi proprium, ac peculiare vivendi tēpus à natura tributum eſt, certo numero 47

definitum;

definitum: sic etiam morbis pro sua cuique natura, durationis, atque solutionis eorum statuta sunt tempora, quibus ceu cancellis quibusdam, ac terminis morbi concluduntur, quidam breviori spatio, longiori alij finiuntur; habentque & morbi ipsi pereinde atque animalia suas ætates, vt doctè, atque copiosè demonstrat Galen. *l. de morbor. temporib.* Quare illis, qui de morbis velint iudicare, hoc perspectum esse debet, non solum ad cognitionem morbi futuri eventus, sed vt medicamenta suo loco, & tempore applicentur; nam vt ait Galen. *lib. de constit. artis medic. ca.* 18. *Itaque necessarium est ei, qui præsagiendi artem volet constituere, antea considerasse, an sicut uniuscuiusque animantis natura proprium vivendi tempus obtinet, ita morbi singuli, vt nullus eorum solui possit quatuor diebus, cum naturale tempus statutum duos menses continet.* Nam in morbis chronicis quibus tempus diuturnum est, & qui lento, & vt plurimum, non periculoso cursu gradiuntur, nullus, diebus paucis solui posse, certò præsagire poterit, quòd à crasso, viscido, ac lento humore fiant, multoque ob id tempore ad curationem indigeant, vt de quartana febre, aqua intercute, melancholia, empyemate, & tabe, cæterisque diuturnis. Ioan. Hucherus *tract. de prog. med. cap.* 5. Contra tamen acuti morbi, & magni sunt, & ad suum vigorem celerrime properant, paruoque tempore magnas faciunt permutationes, quare certissime mortem, vel salutem adferre, dignoscitur, vt tradit Galen. *l. 2. Aphor. sm.*

48 ¶ Et hæc est causa dierum criticorum, seu Iudicum apud Medicos, in quibus, quia morbus secundum eius naturam permutatur, atque de vno in alium migrat statum, mortis aut salutis signa reddit, & quasi digito demonstrat, vt docet Galen. *lib. 3. de crisib.* nam vt ait concivis meus magnus Abenzohar *libr. 2. Teeiçir tract. 2. c. 2. Crisis est pugna, quæ accidit inter virtutes corporis, & humorum, qui causam ægritudinis præbent.* Nam etsi criticorum rationem alij ex paris, & imparis numeri virtute exquirant, vt cum Pythagoricis multi ex Philosophis voluerunt, falsum omninò est, quia numeris nullam agendi vim tribuimus, eo quod non sint substantiæ, neque vllas qualitates habeant, vt docent Aristot. *l. 12. metaphys. c. penult. & fin.* Galen. *l. 3. de dieb. decret. ca.* 8. Plin. *lib. 7. natur. histor. c.* 40. Alij volunt ex Lunæ cursu rationem pendere, nam Luna inquit Lucilius alit ostrea, implet & echinos, muribus fibras, & pecu addit, animalia saginat, menstrua mulieribus solicitat, morbo comitiali laborantibus auxiliatur, & multa alia, quia maximæ sunt Lunæ vires in hæc inferiora, vt ait Galen. *lib. 3. dier. decretor. c. 2.* Ego tamen non assentior, criticorum rationem à Luna pendere, nam si talis virtus à se ipsa haberet, omnes dies ea præditi esse debent; si autem ab alio per aspectum, reflexionem, lumen, quadraturam, & oppositionem, necesse est vt eo die omnes simul pereant, aut sanentur, quod dici nequit, ergo nec talem causam ab ea evenire, vt multis adductis docent, Galen. *l. 3. de dieb. decret.* Ioan. Langius *ep.* 35. Andr. Laurent. *libr. 3. de crisib. c.* 8. Ioann. Heurnius *in Prax. med. l. 3. c.* 9.

¶ Alij tamen totam criticorum rationem, & causam salutis & mortis in eis latentem, referunt ad beneficos, & maleficos Planetas, vt docet in hæc verba Mercurius Trismegistus *l. de decubitu infirmor. Medicus ægri decubitum explorare debet; quod si horam, qua ægretare cœpit, exquisitè deprehendere nequeat, inspiciat quomodo cœlum affectum sit, & ad quam stellarum L. naturam habeat oppositâ scilicet, vel quadratâ; cum maleficis*

enim si conformetur, noxium morbum facit; cum benefi iis salutarem. Ptolomæus *lib. 1. quadripertiti, c. 6. Super ægrotis criticos dies inspice stellarum, ac Lunæ peragrationem in angulis figuræ sexdecim laterum; vbi enim eos angulos bene affectos inuenies, bene erit languenti, contra male, si afflictos inuenies.* Quorum ego neutri assentior, quia nulla sunt in cœlo sydera malefica, quæ nobis malum aliquod immittant, quia omnia illa æqualis bonitatis Deus creauit ad mundi conseruationem, vt ipsis Ethnicis percognitũ est; Plato *in Timæo, Omnes stellæ diuinæ sunt, & bonæ, nec quidquã faciunt mali, aut quadam malefica, sed maleficas esse in illo sancto, & pietatis loco quatenus conuenit; cũque omnia sydera plena sint cœlestis sapientiæ, malitiã porro sciamus ex demẽtia nasci, quatenus conuenit maleficas esse stellas dicere? Nisi fortè id, quod fas non est, interdum easdem bonas, interdum malignas esse existimandũ: propterea quæ promiscuè beneficia, & maleficia præbere. Sed hoc absurdum est putare, cœlestem substãtiam, vna, eadémque natura præditam, non in omnibus stellis eandem esse, sed pleraſque tanquã à propria degenerare natura.* Nã si in corporibus cœlestibus aliqua esset malitia, aut astra aliqua maligna qualitate præditæ fuissent, necessariò corrumperentur, quod est erroneum; nam vt ait Aristot. *lib. 9. Metaphys. c. 10. Non igitur quidquam in iis, quæ à principio, & quæ perpetua sunt, malum est, neque error, neque corruptum, etenim corruptio de malis est.* Quod exponens eius Interpres Auerroes *in comment. 19.* sic testatur *impossibile est creditu, quod Astronomi dicunt, stellas quasdam fortunatas esse, quasdam infortunatas.* † Nam cùm astra, & sydera diuina sint corpora, malum neque in illis esse, neque ab eis emanare posse contendit Aristot. *libr. 1 de cœlo, cap. 9.* vbi plura eximius eius Interpres, atque conciuis meus Auerroes, *com 19. & 22. & lib. 3. comm. 25.* Cognatus meus D. Gasp. Cadillus Villalpandus *comm. 2.* idem Aristot. *d. cap. 10. Metaph. & lib. 2. Physic.* Ioan. Hucherus *in prognost. Med. c. 2.* 49

Quare dies Critici seu morborum indices, eo quòd alij bonum, alij malum euentum significant, minimè à Numero, neque à Luna, neque ab Astris euenire possunt, sed à corporis temperamento, aut morbi symptomatibus, vt rationibus & argumentis eleganter defendunt Hippocr. *lib. 1. Epidem. & lib. 2. sect. 2. & prognost. 26. sect. 2.* Galen. *lib. 3. de Crisib.* Ioan Langius *epist. 35.* Valleriola *lib. 3. locor. comm. tit. de dieb. decretor.* & in *Append. c. 2.* & *ad Galẽ. in constit. Art. Med. c. 18.* Petr. Foreſt. *tom. 1. obseru. Med. lib. 1. obseru. 22.* & nullo ex his citato, Andr. Laurent. *lib. 3. de Crisib. c. 6.* S. Bonauent. Ioan. Picus, & alij relati à Codronch. *de morb. venef. lib. 2. c. 6.* Ioan. Heurnius *in prax. Medic. lib. 3. c. 9.* 50

CAPVT IV.

De Diuinatione monstruosa contra naturam.

SVMMARIVM.

1 *Monstra à Deo fiunt quasi in alicuius mali signum.*
2 *Monstra ad Haruspices pagani deferebant.*
3 *Monstra diuinam iram, & peccatorum punitionem præferunt.*
4 *Dei charitas erga nos ita se ostendit, vt non feriat nisi prius admoneat.*
5 *Monstra propriè, quæ dicantur.*
6 *Monstruosus partus quis sit.*
7 *Monstruosi partus sinisteris præsagium.*
8 *Deus quia natura est, monstra ex eius ira creduntur emissa.*

9 *Monstra*

Digitized by Google

9 *Monſtra generantur quandoque vt peccata parentum manifeſtentur.*
10 *Mulier à cane praegnans.*
11 *Infans vrſi modo pilosus, & vnguibus armatus.*
12 *Imaginatio efficere non poteſt, vt fœtus aliis quam ſuis parentibus aſſimiletur.*
13 *Humana forma propter crimina immutatur.*
14 *Nabuchodonoſor propter peccatum degenerauit in bouem.*
15 *Rex ob impudicitiam conuerſus in porcum.*
16 *Homines non ſolùm, ſed & bruta ad peccatorum punitionem immutantur.*
17 *Tritones, Nereades, Syrenæ, in alicuius mali ſignum apparent.*
18 *Monſtrum marinum ante Gaditanam cladem viſum.*
19 *Animalium terreſtrium in aquis forma referuntur.*
20 *Monſtra marina quando apparent, mala indicant.*
21 *Monſtra terreſtria, & aërea, mali ſigna.*
22 *Phantaſmata, & ſpectra, cur mala indicent.*

1 MOnſtra licet naturaliter ex abundantia, vel paruitate materiæ contingant, vt dicemus *libr. 2. de Magia operat. cap. 31. num. 6.* quia ſemper ex diuina diſpoſitione fiunt, quæ nihil perperam facit, quaſi in alicuius mali ſigna ſemper ſunt habenda: nam vt ait Cicer. *lib. 1. diuinat. quia oſtendunt, portendunt, prædicunt; oſtenta, portenta,* 2 *monſtra, prodigia diuuntur.* † Vnde paganæ religionis Theologi, vt ab imminentibus malis præcauerent, quæ monſtra huiuſmodi portendunt, ad Haruſpices referri iuſſerunt, vt iudicium inferentes, quæ timenda, quæ præcauenda, quæ verò expianda prædicerent; vt conſtat *ex l. 12. tabul.* PRODIGIA, PORTENTA AD HETRVSCOS, ET HARVSPICES, SI SENATVS IVSSERIT, REFERVNTO. † Nos 3 autem, vtpotè Catholici non ad Hetruſcos, neque Haruſpices, quorum omnes ſuperſtitioſi, & nefarij ſunt, ſed ad ſacros ſcripturarum Interpretes ſunt referenda, qui omnes, vnanimes teſtantur, quod hæc monſtruoſa prodigia quando præter, vel ſolitum naturæ curſum accidunt, diuinæ iræ, & peccatorum punitionem præſe ferunt; vt tradunt Ambroſ. Paræus *lib. 24. de monſtr. & prodig. cap. 14.* & Petrus Garſ. *ad Galen. de loc. affect. diſput. 37. cap. 2.* Nam monſtra & prodigia perſæpè à Deo emittuntur, vel in peccati alicuius pœnam, vel ad præviam peccatorum punitionem; quemadmodum in Ægypto ſub Pharaone *Exod. cap. 7. Et multiplicabo ſigna, & oſtenta mea,* &c. † 4 Nam Dei charitas erga nos ita ſe oſtendit, vt non feriat niſi prius admoneat, Pſal. 59. *Dediſti metuentibus te ſigna, vt fugiant à facie arcus.* Vnde Manil.

Sic Deus inſtantis fati miseratus in orbem,
Signa per effectus, cœlique incendia mittit.

† Dicitur tamen monſtrum ex propria 5 ſignificatione omne, quod fit contra naturam, vt ex Fronto docet *Eraſmus in Adagiis.* Vnde Polyphemum *monſtrum* appellat *Virgil. Æneid. 6.* de alio Æneid. 2.

Et monſtrum infelix ſacrata ſiſtimus arce.

Et Æneid. 3.

Horrendum dictu video mirabile monſtrum.

¶ Hinc monſtruoſus partus dicitur, 6 quod præter ſolitum naturæ curſum accidit: *l. non ſunt liberi, D. de ſtatu homin. Veluti ſi mulier monſtruoſum aliquid, aut prodigioſum enixa:* Terent. *in Eunuch.*

Digitized by Google

Monſtrum eſt omne contra naturam.

7 ¶ Quæ ſanè ad alicuius criminis deteſtationem ſunt referenda, vt tenet Cardinal. Petr. Damian. *lib. de miracul. Robertus Galloru̇m rex propinquam ſibi copulauit vxorem, ex qua ſuſcepit filium anſerinum per omnia collum, & caput habentem, quos virum, & vxorem, & omnes ferè Gallicanum Epiſcopi communi ſimul excommunicauere ſententia: Rex igitur his coarctatus angustiis ad ſanum conſilium rediens diuertit inceſtum, iniit legitimum coniugium.* † Nam cum Deus in natura ſit, idcirco hæc à Deo per iram emiſſa ſunt, quia vt ait Ariſtot. *libr. de animal. cap.* 11. *Natura nihil contra naturam facit*, ex quo meritò Stat. Papin. 7. Thebaid.

--- Nec monſtra tenent, quæ plurima neſtit
Prodigiale canens certi ſors prauia fati
Quippè ferunt diros monitus volucreſque feraque.

8 ¶ Aliquando etiam Deus talia monſtra permittit generari, vt parentum peccata manifeſtentur, & alij terreantur, vt tempore Alexand. VI. Pont. Max. mulier, quæ canem admiſerat, caninam progeniem prægnans edidit, cuius criminis cauſa ſubiens pœnitentiam, Pontificem adit, ab eóque pro expiatione diploma obtinuit, vt narrat Raph. Volaterran. *lib.* 24. *tit. de Veſica.* † Nam licet ex abuſo naturæ ſexu mulieres ex brutis, & bruta ex hominibus ſæpius concipiant, ſemper id fit ex diuina voluntate, vt crimen agnoſcant, & opera eius manifeſtentur, vt illa, quæ adulterio accuſata ob prægnantem ventrem, cui nullus alius adulter fuit quam canis, vt narrat Ælian. *lib.* 7. *c.* 18. † Quod prodigio referendum eſt, vt tempore Martini IV. Pontif. Maximi infans, vrſi modo piloſus, & vngu bus armatus editus eſt, quam ob rem Pontificis iuſſu Romæ vbique vrſorum imagines obliteratæ ſunt, vt narrat Epiſcopus Maiol. *lib. de admirand. natur. colloq.* 2. *fol.* 104. † Putauere enim imaginationem matris in fœtu formando magis, quam parentum formam præſtare; quod ego potiùs, vel iuſtam Dei punitionem, vel ob animale admiſſum putarim, quia imaginatio efficere non poteſt, vt infans aliis, quam ſuis parentibus aſſimiletur; Perera *in Geneſ. cap.* 30. Valleſ. *de ſacra philoſoph. c.* 11. Mart. del Rio *libr.* 1. *Magicar. c.* 3. *quæſt.* 3.

¶ Et vt infans ob iuſtam Dei vindictam in vtero immutatur, & à ſua naturali forma degenerans in aliam turpem & monſtruoſam redit, ita etiam iam natus propter crimina ſuam formam abiicere cogitur, & aliam induere, vt de vxore Loth verſa in ſtatuam ſalis, quod aduerſus Dei præceptum retro aſpiceret, narrat ſacra parœmia *Gen. cap.* . † De Nabuchodoſor Rege ſatis vulgata eſt hiſtoria, qui ex iuſto Dei iudicio (quod ſe Deum ſomniaſſet) in ſui peccati pœnam conuerſus fuit in bouem, & more animantis fœno veſcebatur, & ſub dio degebat, & homines fugiebat, vſque dum pœnitentia correptus, diuina voluntate humanæ formæ reſtitutus eſt, *Daniel. c.* 4. *cap. Nabuchodonoſor*, 23. *quæſt.* 4. † Simile aliud exemplum habetur apud Metaphraſt. 30. Septemb. *Teridates Armeniorum Rex, cum Virgines Reipſi nem, & Gzianum nefandis modis ad impudicitiam allicere aditeretur, mariteſque efficere vellet, iuſtitiâ Dei verſus eſt in inſaniam, mutatáque eius forma in porcum.*

¶ Neque homines tantum ad peccatorum punitionem ſolent degenerare, ſed bruta etiam in monſtruoſam formam ſolent inuerti, quaſi in futuri mali ſigna, vt ſub Theodoſij ſenioris imperio, narrat Nicephor. *lib.* 12. *c.* 37.

Tum

Tum prodigia i ſolita viſa ſunt, quæ fu-
17 *tura orbi mala portenderunt.* † Cuiuſmodi ſunt Tritones, Nereades, Syrenæ, & alia monſtra marina, quæ in mali alicuius præſagium ſolent apparere, & ad populorum notitiam deferri, vt ante Lutherum (Chriſtianæ fidei, & religionis nefandiſſimum Apoſtatam) matinum monſtrum viſum eſt humana facie, ſimul & monachorum cuculli quandam ſimilitudinem præbens, vt ſcribit
17 Olaus *lib.* 21. *cap.* 1. † Et paulò ante Gaditanam cladem, in Oceano marinum monſtrum repertum eſt, vituli magnitudine, caudā in duas partes bipertitam habens, quod Regi noſtro D. Philippo II. allatum in regia æde affigi iuſſit, vbi hucuſque ſpectaculum præbet, qui ſi in ſignum illius Regni à quo cladem accepimus, quod à vera religione Apoſtata duplici graditur via, iuxta illud *Eccleſiaſt. cap.* 2. *Væ duplici corde, & labiis doloſis, & manibus malefacientibus, & peccatori ingredienti terram*
19 *duabus viis.* † Nam licet in aquis animalium plurium terreſtrium formæ referantur, & illæ quidem naturaliter, vt teſtatur Ælian. *libr.* 10. *cap.* 18. dum in hæc verba, *Leonum, fœminarum, arietum, pantherarum, equorum, effigies in*
20 *piſcibus in Taprobano mari conſpici.* † Quando ad humanam notitiam referuntur, aliquid mali indicant, vt tenet Epiſcopus Mazol. *colloq.* 9. *in paruis, fol.* 457. *Ce ſoo equidem hæc monſtra in mari prolata eſſe, & populis in notitiam referri, vt Deum iratum, ſicut cætera in terra monſtra oſtentum, cum tanta populi carnis luxuria diffluunt, vt piſcium incognitum coitum ſuperare videantur, aut multitudem aquatilium animantium præfer-*
21 *re.* † Non minùs quam monſtra alia terreſtria (vt diximus) quia eadem ratio in omnibus monſtris militat (etiam aëreis) quæ per ſpectrorum apparitionem à dæmone cauſantur, ideò dicuntur φαντασματὰ, in *l. oſtentum. D. de verbor. ſignificat.* vel φάσματα τοῦτο, ſecundum Alciat. *lib.* 2. *prætermiſ.* † Nam cum à
22 dæmone fieri nequeant niſi permiſſu Dei, per eius apparitionem (qui noſter hoſtis eſt) ab imminentibus malis cauendum admonet Petr. Thynæ. *lib.* 1. *de apparitione ſpirit.* quod nec Gentiles latuit, nam vt ait Vergil. *Æneid.* 3.

Sola nouum, dictuque nefas Harpyia Celano
Prodigium canit, & triſtes denuntiat iras.

CAPVT V.

De Divinatione meteorologica, & prodigioſa, præter naturam.

SVMMARIVM.

1 *Meteorologicæ impreſſiones calidæ, & humidæ, reſoluuntur in aquam.*
2 *Impreſſiones meteorologicæ calidæ, & ſiccæ cauſant tonitrua, & fulgores.*
3 *Cometa ab exhalationibus calidis, & ſiccis periitur.*
4 *Nebula quid ſignificet, nores, & pruina.*
5 *Nubes ab occaſu pluuiam indicant.*
6 *Hilo, quid ſignificat.*
7 *Iris ſerenitatis cauſa.*
Iris cur diuerſi coloris appareat, ibid.
8 *Stellæ cadentes, capræ ſaltantes, & faces ignitæ quid oſtendant.*
9 *Fulgura quid præuntient.*
10 *Cometa admirabilior omnium impreſſionum ignitarum.*
11 *Cometa præuntiat temporis ſiccitatem.*
12 *Cometa prædicit fructuum inopiam.*
13 *Cometa indicat peſtem futuram.*
14 *Cometa quare indicet peſtem.*
15 *Cometa præſignat multos animalium, & plantarum morbos.*

16 *Cometa*

Digitized by Google

16 *Cometa mortem minatur biliosis, & qui ardentioris sunt naturæ.*
17 *Cometa Regibus mortem minatur: & referuntur exempla, num.* 18.
19 *Cometa prænuntiat regni mutationes.*
20 *Cometa prædicit rixas, seditiones, & bella.*
21 *Cometa flammæ potentioris natura.*
22 *Prodigia meteorologica apud Gentiles, & veræ religionis cultores.*
23 *Equites per aërem discurrentes, & huiusmodi visa.*
24 *Prodigia meteorologica in signum diuinæ iræ.*
25 *Prodigia meteorologica visa ante Longobardorum in Italiam irruptionem.*
26 *Prodigia meteorologica sub Theodosij senioris imperio.*
27 *Stella visa antequam Alaricus vrbem occuparet.*
28 *Astrum gladio simile ante Hierosolymitanam cladem.*
29 *Cometes, quantus sol, ante Achaicum bellum.*
30 *Cometes diuersæ figuræ, ac formæ.*
31 *Cometa quandoque stella appellantur.*
32 *Stellæ in cœlo ad peccatorum punitionem non apparent, sed cadunt.*
33 *Stella noua in Christi Nativitate apparuit.*
34 *Stella Magorum vera fuit, & non meteorologica.*
35 *Stellam Magorum veram fuisse, licet cursum alium non habuerit.*
36 *Soles tres, qui in Christi Nativitate in Hispania apparuerunt, meteorologici.*
37 *Soles tres sæpius visi, & causa naturalis eorum.*
38 *Cœli coruscationes in Christi Nativitate meteorologicæ.*
39 *Solis Eclipsis præter naturæ cursum, Deum iratum prænotat.*
40 *Solis deliquium magnum sub Alarico.*
41 *Sol integer defuit sub Annibale, & in Cæsaris morte.*
42 *Sol integer defuit in Christi Domini morte.*
43 *Solis eclipsis in Christi morte miraculosa.*

METeorologicæ impressiones (vt ex arte procedamus) dicuntur, quæ fiunt ex vaporibus, & exhalationibus ex terræ superficie elevatis, Solis, vel siderum potestate, quarum calidæ, & humidæ, ex crassitate ad sublimiora pergere impeditæ, in hac infima, vel media aëris regione detentæ convertuntur in nubes, quæ secundum loci naturam resolvuntur in aquam, rores, pruinas, nives, grandines, & similia, vt tradit Aristot. *lib. 1. Meteor. c. 4.* † Aliæ autem calidæ, & siccæ ex levitate frequenter ad extremam, & vltimam aëris regionem perveniunt (quæ calida est) ideò naturaliter incensæ ad terram redeunt, & ad mediam aëris regionem perueuientes (quæ frigida est) ex antiperistasi, fortiores fiunt, & exitum procurantes, fragores, & tonitrua causant, & maiores impressiones, provt à maioribus exhalationibus fiunt: vt tradit Aristot. *d. c. 4.* † Nam ex his calidis, & siccis exhalationibus, ac tenuioribus, fiunt fulmina, fulgura, ecnephias, coruscationes, & aliæ impressiones momentaneæ: ex grauioribus autem, & oleoginosis fiunt Cometæ, faces ignitæ, & volantes cœli dracones, provt potentia materiæ reperitur: vnde tonitrua, & ecnephias, signa esse pluviæ subsequuturæ, tradit Aristotel. *dicto lib. 1. cap. 5.* † Nebula descendens serenitatem, ascendens imbres indicat, vt tradit Franciscus Picus *lib. 3. Prænotion. cap. 2.* Nivium copia anni fertilitatem, roris, & pruinæ multitudo sterilitatem potiùs denotant, secundum VVipinam *lib. 1. de sign. c. 7.* † Nubes ab Occasu progredientes.

Digitized by Google

dientes pluvias indicant, niſi Auſter impediat, ſecundum diuinum Oraculum apud *D. Luc. c.* 12. *Cum videritis nubem orientem ab Occaſu, ſtatim dicitis, nimbus venit, & ita fit: & cum Auſtrum flantem, dicitis, quia æſtus erit, & fit.* † Halos, ſiue circulus, qui circa Solem, aut Lunam ſolet apparere, ſi paulatim euaneſcat, deſignat ſerenitatem; ſi condenſatur, pluviam oſtendit: ſi verò ex vna parte incipiat deficere, & non ex alia, ventum futurum prænuntiat, quia vt ait Ariſt. *Tunc talis materia tranſit ad generationem venti.* † Iris dicta vulgò *Arcus Iunonis*, quam veteres Thaumantis filiam dixerunt, hoc eſt, admirationis filiam, pluviæ ceſſationis ſignum eſt, vel ex eo, quod legitur *Gen. c.* 9. *Cum obduxero nubibus cœlum, apparebit arcus meus, & recordabor fœderis, &c.* † Cauſa tamen (vtpotè diuina) non traditur à naturalibus; colorum tamen diuerſitas ea eſt, quia cauſatur à Sole nubem roridam, & aquoſam repercutiente per obliquum, vnde diuerſi colores, Verg. *in Epig. de Iride*:

Cùm radiis imbres, & aquarum pendulus humor
Frangitur; apparet, quam Gracia nominat, Iris,
Multorum inſignis vario ſplendore colorum.

7 ¶ Stellæ cadentes, & capræ ſaltantes, & facies ignitæ, & volantes dracones, quia ab exhalationibus fiunt calidis, & ſiccis, temporis ſiccitatem, & ſterilitatem prænuntiant; quia terra, quando ſimiles exhalationes emittit, valdè ſicca, & calida eſt, authore Plin. *lib.* 2.
8 *c.* 25. † Sunt enim omnes huiuſmodi impreſſiones è terra tractæ, atque eleuatæ à ſolis, reliquorumque aſtrorum virtute, in varias formas efformantur; ita vt ſi calore plurimo exhalatio fuerit ditata, ad ſupremam partem aëris aſcendit, etſi illi pars aliqua craſſior inſit inferius condenſata, & conglobata ſubſiſtit, tenuior autem aſcendit, porrecta in longum accenditur, & accenſa perpendiculi more manet, atque inde nomen accipit, diciturque *ignis perpendicularis*, vt notat Ariſt. *vbi ſup.* At è contra, ſi craſſa pars modica ſit, non adeò denſatur, aut conglobatur inferior pars, ſed infernè aliquatenus extenditur ſuperiori parte ſubtili, ac tenui in longum porrecta ardente, qua forma, *lancea ardens* dici conſueuit, vt de his tradit Sim. Maiolus *de admirand. natur. colloq.* 1. † Fulgura ſæpè aduerſos caſus 9
prænuntiant, quia referuntur ad Dei iram: quare merito *Verg.* inter ſigna; quæ ſuæ patriæ depopulationem præceſſerunt, ita dolens meminit Eclog. 1.

Sæpè malum hoc nobis, ſi mens non læua fuiſſet,
De cælo tactas memini prædicere quercus.

¶ Sed omnium impreſſionum ignita- 10
rum admirabilior eſt Cometes, tum ex altitudine loci, tum ex diuturnitate perdurationis, tum diuerſitate formæ, & coloris, quæ ſimiliter ab exhalationibus calidis, & ſiccis cauſantur, quæ ex ſubtilitate materiæ ad ſupremam aëris regionem pervenientes inflammantur, ac diuerſificantur pro exhalationis, & planetæ, ſub quo fit, natura; vt tradunt *Leopold. de Auſtria*, & *Auguſt. Nimphus in Ariſtot. meteor.* † Ex quo 11
primò denotat temporis ſiccitatem, quia vis Cometæ (quæ calida, & ſicca eſt) omnem vaporum, ac exhalationum humiditatem abſumit, vt docet Ariſtot. *lib.* 1. *meteor. c.* 4. † Secundo cereali, & 12
aliorum terræ fructuum corrupta ſeminaria, inopiam, annonæ pretium, & famem; nam nimio calore terra aduſta, eius fructus, & arbores langueſcunt, & exſiccantur, fameſque propterea oritur, quemadmodum extat apud Aratum.

At, si contigerit plures ardere Cometes,
Invalidas segetes torrebit siccior aër.
Nam quæ prorumpunt naturæ legibus vltrò
Experimenta soli, si iustus defuit humor, &c.

13 ¶ Tertiò prædicit pestem; nam ex hac fructuum corruptione, sequitur, lectum pestilentibus morbis substerni, siue in victu, siue in aëre vapores illi infecti venenositatis vestigia reliquerint; nam vt ait Galen. *lib.1.epidemiar.c.1. morborum pestilentium causa, partim à victu, partim ab spiritu (cuius attractione vi-*
14 *vimus) generatur.* † Nam plantæ, & herbæ corrupta præbent animantibus pascua, vt inde morbus in animantibus oriatur, & ex eis ad nos pestilens grassetur contagium; nam vt ait Lucr.

Sic, tempestiuis ex imbribus, humida tellus
Vertit se primum infrondes, & pabula læta
In pecudes vertunt; pecudes in corpora nostra.

15 ¶ Quartò præter pestem, alios morbos Cometæ prænuntiant prouenientes ex adustione sanguinis, vt causones, empimiam, emigranam, erisipilam, tertianas febres, catarrhum, tabardillum, & id genus plura mala, vt tradit Franc. Roxo. *lib.4. de Comet.cap.19.20.& 21.* Nam vt ait Manil. *de Comet.*

Nunc grauibus morbis, & lenta corpora tabe
Corripit, exustis lethalis flamma medullis:
Labentesque rapit populos, totâque per vrbes,
Publica succensis peraguntur fata sepulchris.

16 ¶ Quintò hos effectus, quia ab influentia calida & sicca proueniunt, præcipuè minantur bilioſis, & qui ardensioris sunt naturæ; vnde dicitur mortem minari Principibus, Ducibus, & Magnatibus, vt docet Cardan. *lib.1.varietat. & lib. 4. subtilitat.* Sprenger. *in Mall. p.1. q.4.* † Nam si fides historiæ 17
est ann.1506. quo Philippus I. Hispaniarum rex mortuus fuit, Cometa præfulsit in Septentrione propè plaustrum, splendida densaque cauda. Et ann.1490. Cometa circa principium Arietis apparuit, & eo sequenti anno Innocentius Pontif.Max.moritur; & Alfonsus Portugaliæ rex, equo delapsus, florente ætate, sine liberis decessit, vt suorum temporum tradunt *Chronica.* † Et ann. 18
1558. die 17. Augusti Cometa apparuit in parte Occidentali ad secundam Virginis faciem, tristi admodum, & lugubri vultu, naturæ videlicet Saturninæ; atque statim die 29. Septemb. secuta est mors inuictissimi D. Caroli V. Quod similiter ante mortem Cæsaris Dictatoris contigisse, narrant Sueton. *in eius vit. cap.* 88. Plin. *lib.2. cap.25.* Dion.Cass.*lib.45.*Iul.Obseq. *lib.de prodigiis, c.128.*

Sextò, quia Regum mortem, regnorum mutationes, & vicissitudines causantur Cometæ, non minùs regnorum perturbationes, legum mutationes, potentium casus, & aliorum inopinatas exaltationes significant, & eo maximè si vndecim à Sole signis distant apparentes in angulo, vt tradit Ptolomæus *aphorismo* 100. & Lud. de Regiis *aphorism.* 98. & 137. Nam vt ait conciuis meus Lucan. *lib.1. Pharsal.* 19

Ardentemque polum flammis, cæloque volantes
Obliquas per inane faces, crinémque timendi
Syderis, & terris minitantem regna Cometem.

¶ Septimò Cometæ prænuntiant rixas, seditiones, & bella, nam ex alimentis infectis, vel aëre, quem (velimus nolimus) respirando trahimus, spiritus 20
in

Digitized by Google

in corde generantur vitales, in quo irascibilis, aut animosa facultas residet, quæ cùm suaptè natura ad rixas, vindictam, & iras facilè moueatur, si à sanguine, circunstante aëre, & influxu cœlesti in dies, & assiduè irritatur, & viscus, in quo residet, assiduo horum fotu calidior redditur, facilè fit, vt in rixas, & iras homines prorumpant, vt tradit Franc. Roxo *tract. de Comet. lib. 2. cap. 6.*

21 † Quæ quidem mala Cometæ in genere suaptè natura prænuntiant, & eo maximè si flammei sunt, vtpotè, qui magis habent malitiæ; nam ex densitate vaporis à luce repercussa, causatur rubedo, & nocte maximè, ex antiperistasi: iuxta illud Vergil. *Æneid. 10.*

Non secus ac liquidâ si quando nocte Cometæ
Sanguineî lugubre rubent, &c.

22 ¶ De prodigiosis meteorologicis multa sunt in sacris, & humanis litteris, quorum nulla seruato naturæ cursu, alia præter naturam contigerunt, non apud Gentiles modò, sed etiam apud sacros scripturarum Authores, de quibus pleni sunt *Iulij, & Lycosthenis* libri *de prodig.*

23 † Equites per aëra discurrentes, hastas quoque, velut cohortes armatas, cursusque equorum per ordinem digestos, scutorumque, ac galearum motus, telorum iactus, sed & gladios districtos, ac loricatam gentem cœlo visam memorat sacer historicus *Machabæor. lib. 2. cap. 5.*

24 † Eaque visio dies quadraginta perdurauit, quo tempore Antiochus Templum expoliauit, occisis in triduo octoginta hominum millibus: nam quando hæc prodigia contingunt, Deus quasi in mali euenturi signa mittit, vt homines à peccato auertantur, & iram Dei metuentes resipiscant, quia vt ait text. *in cap. nouit, de pœnit. distinct. 1. Nouit enim Deus mutare sententiam, si tu nolueris emendare delictum.* Quippè vt ait Manili.

Sic Deus instantis fati miseratus in orbem,
Signa per effectus, cœlique incendia mittit.

¶ Armorum strepitus in aëre auditi, & 25
tubæ sonitus ante Longobardorum in Italiam irruptionem, scribit Plinius *lib. 2. cap. 57.* Sagitta, quæ singulos petere videbatur, visa est, teste D. Greg. *lib. 4. Dialogorum, cap. 36. Ante triennium in pestilentia, qua hanc vrbem vehementer depopulauit, & corporali visu sagitta cœlo venire, & singulos quoque* 26
ferire videbatur. † Et vt ea magis in diuinæ vltionis signa perpendamus, sub Theodosij senioris imperio, Nicephor. *lib. 12. cap. 37. Tunc prodigia insolita visa sunt, quæ futura orbi mala portenderunt, primò namque inopinata, & insolens stella cœlo media noctis tempore propè Lucifernm refulgens apparuit.* † Altera 27
stella visa, dum Alaricus vrbem Romanam occuparet, quam tanta siccitas est subsequuta, vt more insolito multi homines, & animalia interiissent, vt refert 28
idem Nicephor. *lib. 13. c. 36.* † Quos quidem fulgores Cometæ speciem fuisse non dubito: nam ante Hierosolymitanã cladem, supra vrbem Astrum stetit gladio simile, vt narrat Zonaras *tom. 1.* Et aliud ad similitudinem hominis sine capite, apud Socratem *Histor. Ecclesiastic. lib. 6. c. 6.* † Et non minùs, ante Demetrij Syriæ Regis mortem, & Acaicum 29
bellum, Cometes quantus Sol visus est, teste conciue meo Seneca *lib. 7. naturalium quæstionum, c. 15.* Et Neronis principatu per sex menses fulgores visi, idem 30
Seneca *dicto lib. 7. c. 21.* † Quia ex varietate formæ, nõ mutatur natura, cùm Cometes non vnius figuræ sint sed variæ, provt varia exhalationis natura, & signi atque Planetæ sub quibus fit, vt tradunt Leopoldus de Austria, & Augustin. Nimphus *vbi sup.* † Vnde nil mirũ si in for- 31
ma stellæ appareat: quin & ex eo stellæ

appellantur ; venerabilis Beda *lib. de natura rerum: Cometæ sunt stellæ flammis crinitæ repente nascentes, regni mutationem, aut pestilentiam, aut bella, aut ventos, æstusve portendentes.* † Quæ non solùm fulgores sunt, aut in summa aëris regione impressiones, & ad tempus aliquod perdurantes, sed etiam cursum aliorum syderum sequentes, vt de dicto cometa, qui sub Theodosio apparuit, scribit *Nicephor.* de alio Constantinopoli, Gaynæ insidias portendente, & cursum orbicularem habente, tradit Sozomen. *libro octavo, capite quarto.* † Nam stellas in cœlo ad peccatorum punitiones non legi apparere, sed cadere, vt inter alia divinæ vltionis signa, quæ iudicij vniversalis diem præcedent ; sic legitur *Matth. c. 24. stellæ de cœlo cadent,* & Marc. c. 13. *stellæ cœli erunt cadentes.* † Quando enim stella nova in cælo apparet, non punitionis, sed mercedis, & salutis signa sunt, & quasi cœlestis gaudij luminaria ; quemadmodum de Verbi Incarnati præsagio, & Christi Nativitatis signum prænunciatum fuerat, *Numer. cap. 24. Orietur stella ex Iacob.* † Quod non mysticè tantum, verum etiã ad litteram de prædicta Christi Nativitate intelligendum est, in qua lucida Magis præfulsit stella, ad cuius nutum, eum venerunt adorare, *Matth. c. 2. vidimus stellam eius in Oriente*, secundum interpretationem D. Thom. *super Matth.* 2. † Quam nullo modo impressionem meteorologicam intelligo, sed veram stellam, novamque tot sæculis ante prænunciatam per mille quasi, & quingentos annos, & Evangelij veritate confirmatam ; quam non apparentem, sed veram, & realem, neque aliorum syderum cursum habentem fatetur D. Agust. *serm. 34. de temp.* † Nam si fuisset impressio meteorologica, omnino miraculi vis subtraheretur, quod omnes sancti Patres fatentur. Quamquã haud negem tres soles, qui eadem nocte in Hispania apparuerunt, vt tradit Luc. de Tui *in Chronic.* fuisse meteorologicos ex naturali ac Paralleli meteorologici impressionis potestate, vt docet Titelman *in compend. natural philosoph. lib. 6. cap. 15.* †. Nam absque vlla miraculi ratione eosdem tres soles alijs temporibus visos fuisse testatur Plin. *lib. 2. ca. 31.* & plures alios in hæc verba testatur Dio. lib. 47. *plures soles conspecti in Bosphoro, qui à matutino tempore duraruut in Occasum.* Et posterioribus temporibus tres soles vises VVitembergæ testatur Surius *anno* 1514. † Quorum similes fuerunt cœli coruscationes, quæ eadem nocte pastoribus aëra lucida (fugatis tenebris) reliquerunt, D. Luc. cap. 2. eiusdem naturæ, columna ignis, quæ Hebræis per deserta illuxit. *Exodi capite 13.*

¶ Solis autem, & Lunæ eclipses, quando præter naturæ ordinem fiunt, veluti in Ægypto sub Pharaone tenebris terra obscurata, *Exo. c. 10.* ad iustã Dei irã sunt referendæ, siquidem quando totus Sol obumbratur, vt tenebrę huiusmodi fiãt, non est naturale? nam Luna, cuius interpositione radij Solares impediuntur lõgè minor est quam Sol *vt omnes testantur Astrologi.* † Quare ad hanc prodigiosam operationem sunt referendæ ; quemadmodum sub Alarico, tam magnum Solis deliquium visum fuit, vt medio die stellæ refulserint, teste Nicepho. *l. 13. cap. 36.* Quod & posterioribus seculis contigisse memorat Episcopus Vulturariensis Simon Maiolus *de admirandis naturæ, colloquio primo.* † Et Scipione aduersus Annibalem prope Carthaginem pugnante, & vincente, integer fuit Solis defectus, vt scribit Zonaras, *tomo secundo.* Et Augusti mortis hæc præsagia fuisse, memnit *idem Zonaras*, quod scilicet totus Sol defecerit, & cœlum latè ardere visum, & stellæ crinitæ sanguineo

neo colore apparuerint; vt & testatur Nicephorus *libr. primo. c.* 17. Quod in Christi Domini nostri morte verius puto vt in sui Creatoris nece, tanquam pulla quadam veste induta natura, *D. Matth. cap.* 27. *& tenebræ factæ sunt super*
42 *universam terram.* † Nam illa solis eclipsis præter naturam fuit, & adversus omnem astrorum rationem. Quia Pascha erat quod plenilunio celebrabatur, Divus Augustinus *lib.* 3. *civitatis Dei cap.* 15. quo nullam eclypsem posse fieri testatur Dionysius *in epistola ad Polycarpum prope finem*

CAPVT VI.

De Divinatione Prodigiosa ex reliquis elementis.

SVMMARIVM.

1 *Prodigium vnde dicatur.*
2 *Prodigia præter naturam, & secundum naturam.*
3 *Terræmotus divinæ iræ signum est.*
4 *Ozias Rex Iudæ, lepra, & terræmotu percussus.*
5 *Terræmotus factus est capta ab Alarico Vrbe.*
6 *Terræmotu ædificia dissoluta statim connecti quomodo fieri possit, ignoratur.*
7 *Antiochia terræmotu concussa sub Leone.*
8 *Terræmotus mortem quare afferat, & in furorem vertat.*
9 *Theodosij tempore, & Herodis Regis Iudæ terræmotus.*
10 *Romæ terræmotus in dies* 38. *perduravit.*
11 *Antiochia, Amasea, & totus orbis sub Iuliano contremuit.*
12 *Totus orbis contremere nequit nisi successivè, modo hac regio modo illa.*
13 *Terra tota contremuit ad Iesu-Christi Domini nostri mortem.*
14 *Terræ hiatus divinæ iræ signum.*
15 *Hiatus terræ sub Honorio multos absorbuit propter crimina.*
16 *Dathan, & Abiron vivos terra absorbuit*
17 *Ieroboam Regi manus arida facta, eo quod sacerdotem minaretur.*
18 *Ignes terra emittit in monte Ætna.*
19 *Ætna inter nives emittit ignes.*
20 *Ignis terrestris causa.*
21 *Montes igniti plures.*
22 *Vesuvium, Chimera, Aconocaxma, montes igniti.*
23 *Orbis novi montes igniti.*
24 *Ignitus omnia fervent.*
25 *Ignes ad Dei vindictam habendi.*
26 *Siccitas terra Deum iratum ostendit.*
27 *In Hispania per septennium nõ pluit.*
28 *Diluvia ad iustam Dei vindictam referuntur.*
29 *Pluit sanguis, cineres, & lava.*
30 *Lapides pluisse, pisces, carnes, lac, frumentum, & hordeum.*
31 *Manna pluit & coturnices Israelitis.*
32 *Pluvia præter naturam fiunt per bonos, aut malos angelos.*
33 *Mari constituit Deus terminum.*
34 *Maris egressus divinã iram ostendunt.*
35 *Iuliani Apostatæ morte maria egressa apud Epidauritanos & Alexandrinos.*
36 *Siciliæ maris egressus multas Insulas absorbuit.*
37 *Frisia, & Hedeleria terra fluctibus absorpta.*
38 *Iustitia divina punit peccatores in his in quibus peccarunt.*
39 *Leges civiles punit homines in his quibus peccant.*
40 *Maria fervent ignibus in alicuius criminis detestationem.*
41 *Ignis à mari missus multas Hispaniæ vrbes absorbuit.*
42 *Ignes è mari in Dei vindictam.*

43 *Gelu mare concretum in peccatorum punitionem.*

1 PRodigium aliquando idem significat quod monstrum, portentum, aut ostentum; dictum, quasi *prodicium* quòd *porrò dicat*, autore *Festo*, nam teste *Nonio* Prodigia sunt Deorum minæ, vel iræ Cic. 6. Verr. *Etenim multa sæpe prodigia vim eius, numenque declarant*, Virgil. *Æneid.* 6.

Prodigijs acti cœlestibus ossa piabant.

2 † Nec semper præter naturam causantur, nam quandoque secundum naturam, vt ostenta fiunt, quia ex causis naturalibus comparantur, insolito tamen modo, & præter ordinarium cursum, vt tradit Francastor. *lib. de prodigijs.*

3 † Sic enim terræ motus divinæ iræ signum est, cuius primum audio sub Ozia Hebræorum rege, *Amos cap.* 1. quod fuit circa vrbem conditam; nam etsi tum idololatriæ scelus, tum alia quoque per orbem admitterentur crimina; nunquam tamen terræ motu iram suam manifestam fecit Deus, nisi violata Ecclesiastica à Regibus libertate. † Ozias

4 enim Rex ingressus templum, ausus est incensum offerre super altare Tymiamatis repugnantibus sacerdotibus, ex quo percussus fuit lepra, *Paralipom. 2. c. 26.* & terræ motus sequutus, & alia damna

5 vt tradit D. Hieron. *super Isai. c. 7.* † Capta ab Alarico vrbe, Niceph. lib. 13. c. 36. *Cum in multis terra locis tanti essent terræ motus, laquearia, & tecta adium à se ipsis ita magno cum sonitu, & fragore dirimi visa sunt, vt qui intus in domibus erat, clarè oculis cœlum conspiceret, & post eiusmodi ruptura, ita rursus sunt inter se aptè coniuncta, vt nemini tam novæ rei significationem aliquam*

6 *præberent.* † Quæ sunt adeò admiranda, vt nulla naturæ ratio suppeditari possit cum & ipse Seneca totius philosophiæ naturalis facile Princeps, licet huiusmodi res se vidisse fateatur, nullam reddit rationem, tam insoliti eventus *l. 1. natural. qq. c. 30. & 31.* † Sub Leone Imperatore, ita scribit Evagrius historicus lib. 2. cap. 12. *Terræ motus mirum in modum Antiochiam concussit, quo tempore multi è populo insanierunt, qui omnem belluinam feritatem induentes, præsagium futuræ calamitatis præbuerunt* † Diximus iam terræ motus causam esse spiritum, & venenatam exhalationem, ideo non solum in furorem vertere, verum mortem inferre probavimus *sup. cap. 2. ex n.* 23 † Sub Theodosij imperio terræ motus magnus omnes ferè orbis partes concussit, Niceph. *lib.* 14. *c.* 46. Sub Herode Iudæa motu terræ oppressa, triginta hominum millia perierunt, vti tradit Zonaras *tom.* 1. †. Et licet Romã ab hac clade præservatam dicat Plin. *lib. 2. cap.* 84. tamen tremuisse etiam in diès 38. tradit Livius *decad. 4. lib. 5. & decad. 1. lib. 3. & decad. 4. lib.* 10. † Terræ motu sub Martino Imp. tota Antiochia corruit, Nicephor. *lib.* 18. *cap.* 13. & Amasea tota, excepto templo, Nissanus *in vita S. Greg.* & totum orbem contremuisse ad Iuliani Apostatæ mortem narrat D. Hieron. *in vita S. Hilarion.* & Ammiam. Marcellin. *lib.* 26. † In quo est advertendum, quod dicunt *totum orbem*, non ita absolutè esse accipiendum, vt vno motu vbique totus terrarum orbis contremat, sed successivè horarum, modo hæc regio modo illa: nam secundum Philosophos, terræ motus nunquam ducenta milliaria excedit, vt docet concivis meus Seneca *lib. 6. natural. qq. cap.* 25. †. Quamquam haud negem in Christi Domini morte, *totam terram* (vt in sui conditoris iniuriam) simul contremuisse, secundum illud Divi Matth. cap. 27. *& terra mota est*; nam (etsi suppresso Christi nomine) Tiberij Imperio, sub quo Christus passus est an. 18. fatetur Plinius lib. 2. c. 84.

7 8 9 10 11 12 13

Maximus

Maximus terræ mortalium excedit motus, Tiberij Cæsaris principatu, duodecim vrbes Asiæ vna nocte prostratas, quarum nomina recenset Niceph. *lib.* 1. *cap.* 17.

14 ¶ Et quia terræ motui hiatus accedit, vt ait Fulgos. *lib.* 1. illud similiter divinæ iræ signum agnosco; nam sub Theodosij Imperio, cum Antiochia terræ motu quassata esset, terra dehiscens vivos frequenter absorbuit Nice-
15 phor. *d. lib.* 14. *c.* 46. † Et Roma sub Alarico capta, Honorij Imperatoris tempore, multis in locis terræ hiatu rupta, ob nefaria crimina incolis sepulchrum extemporaneum, expontaneumque facta est, vt idem narrat Nicephor. *lib.* 13.
16 *cap.* 36. † Quæ absque dubio ad iustam Dei vindictam sunt referenda: cum & Dathan, & Abiron ob negatam Moysi iurisdictionem, & ob contemptum nolentes ad iudicium venire, eos vivos terra absorbuit cum tabernaculis
17 suis, *Numer. cap.* 16. † Vt sic seculares metuant Ecclesiasticam contemnere iurisdictionem, & eorum malo, discant divinis iussionibus obedire, nec temerè Prælatos, viros Ecclesiasticos spernant, sed à Deo quasi datam vereantur potestatem, cuius est vindicta, & retributio: ex eo quippè Ieroboam manus arida facta est, *Reg.* 3. *cap.* 13.

18 ¶ Hiatus huiusmodi, non solùm afflatus pestiferos, sed ignes persæpè solet emittere, qualiter de monte Æthna, sic tradit Solin. cap. 10. *In Æthnæ vertice hiatus duo sunt* crateras *nuncupati, per quos eructatus prorumpit vapor præmisso prius fremitu, qui per æstuantes cavernarum latebras longo mugitu intra terræ viscera diu volvitur, nec ante flammarum globos attollit, quàm interni strepitus an-*
19 *tecedant.* † Plinius lib. 2. cap. 106. *In montium miraculis ardet Æthna noctibus semper, tantoque ævo ignium materia sufficit nivalis hybernis tẽporibus, egestumq; cinerem pruinis operiens.* Quibus adstipulatur D. August. *lib.* 3. *civit. Dei, c.* 13. dum ait *legimus apud Ethnicorum libros Æthnæis ignibus ab ipso montis vertice, vsquè ad litus proximum decurrentibus ita ferbuisse mare, vt rupes exurerentur, & pisces navium solverentur.* † Cuius rei 20
rationem reddens concivis meus Romanorum Imperator Trogus Pompeius l. 4. *Sicilia est terra cavernosa, & fistulosa quo fit vt ventorum flatibus pateat, vnde ignis concipitur. Intrinsecus sulphur habet, & bitumen, vbi ventus per spiramenta cavernarum incubuit diu luctatus concipit ignem: sic Æthnæ durat incendium* † Sed non in Æthna modo sunt ignes, 21
verum etiam in Islandia ad Heclam montem, quem ignes vnà cum lapidibus mittere tradit Surius *an.* 1537. cuiusmodi plura de Volcana tradit *Possidius*, de alio monte dicto *Lypara*, qui nocturnas evomit flammas: meminit Plin. *lib.* 3. *c.* 9. de Idæo flammivomo
monte Mela *lib.* 1. *cap.* 6. † Vt sic interim taceam Campani Vesuvium, Se- 22
nec. *lib.* 6. *cap.* 1. Lyciæ Chimæram, Plin. *lib.* 2. *cap.* 106. Æthiopiæ Aconocaumam, Solin. *cap.* 32. & trans Herculis columnas quædam nocturnis incendijs conspicua, & in Africa Guazeval ex amplissimo hiatu perpetuum ignem vomit, vt tradit Leo *p.* 3. †. Et in novo 23
orbe in Mexicano Regno in provincia Ciapopulam, vt tradit Petr. Alvar. *ad Cortes.* Et in provincia Quahatemalla, Petr. Hispal. *p.* 1. *c.* 23. & in Regno Terrenate, non solùm ignes, sed crepitus in modum bombardæ Balth. Diaz Iesi. *an.* 1556 † Nam omnia ignibus fer- 24
vent, vt homines animadvertant impietatibus puniendis eiusmodi supplicia parata, eaque longè maiora esse in ipsis terræ viscribus, vel quia sic ad extremum diem iuditij Deus asservat, quo iudicandum est sæculum per ignem D. Petr. *canon.* 2. *c.* 3. † Quare huiusmo- 25
di ignes, quasi Dei vindices semper

sunt

ſunt habendi, vt timore perterriti homines à malo deſiſtãt, quia ea mente à Deo inducti ſunt in Synai quando populus vitulum coluerat, *Exod.* cap. 19. *eratque mons terribilis*, quia Dei charitas erga nos ita ſe oſtendit, vt non feriat niſi prius admoneat, Manilius.

Ne mirere graves rerum hominumque ruinas:
Sæpe domi culpa eſt: neſcimus credere cœlo.

26 ¶ Terræ non minùs ſiccitas (quia præter naturam eſt, vt vapores, quos aqua emittit, in aquam non reſoluantur, ſed exhalentur) ſimiliter Deum iratum prædicit? vt tempore Regis Achab, quo ob diutinam ſcelerum conſuetudinem ad Heliæ petitionem cœlum clau-
27 ſum eſt, *Reg.* 3. *c.* 17. † Non minori clade Hiſpani in peccatorum pœnam affecti ſumus, cum recentibus annis ob denegatam terræ pluviam, famem, & peſtem ſuſtinuimus; & non multò anteà toto ſeptennio nunquã pluit, vſque dum pœnitentia correpti, orationibus pluvias conſecuti ſumus, vt narrat Vin-
28 cent. *hiſtor. l.* 23. *c.* 29. † Et è contra, diluvia aquarum ad Dei vindictam ſimiliter ſunt referenda, non ſolùm vniverſale, *Geneſ. c.* 6. ſed particularia, vt Deucalionis in Theſſalia, mille & quingentis annis ante Romam conditam, vt ſcribit D. Auguſt *l.* 18. *civ. Dei, c.* 8. & 10. Ogyrij in Achaia, quod Deucalionis præceſſit, ſecundum Oſoriũ *l.* 1. *c.* 7. & aliud in Ægypto, de quo Pla-
29 to *in Timæo.* † Et quod magis captum ſuperat, quando nubes, non aquam, ſed aliud extraneum, & ſuæ contrarium naturæ emittunt, vt ſanguinem Romæ, in ara Concordiæ, Tit. Livius *l.* 9. *decad.* 4. & noſtro ſæculo idem accidiſſe tradit Surius *an* 1543. cineres Conſtantinopoli, ſub Leonis tempore, Niceph. *l.* 15. *c.* 20. lanam in Peneſte, Iul. Obſeq.
30 *c.* 6. † lapides Amorrheis, *Joſue*, *c.* 10. quod alijs etiam temporibus. accidiſſe docet D. Auguſtin. *l.* 3. *civit. Dei*, *c. fin.* Tit. Livius *l.* 1. *ab vrbe cond. decad.* 1. & *decad.* 3. *l.* 3. 6. & 9. piſces quoque pluiſſe ſcribit Plin. *l.* 31. *c.* 1. Carnes, meminit idem Livius. *d. l.* 3. *decad.* 1, lac ſimiliter, idem *decad.* 3. *l.* 7. frumentum, & hordeum, & legumina velut pluviam cecidiſſe in Campania, Vincent. *l.* 23. *hiſt. c.* 148. † Et quod præ omnibus ad-
31 mirabilibus eſt, Manna ad populi Iſraëlitici eſcam in deſerto, *Exod. c.* 16. quod omnium eſcarum ſaporem habebat, *Sapient. c.* 16. necnon Cothurnices, *Numer. c.* 11. velut pluviam à vento agitatam, *Pſalm.* 77. *& pluit ſuper eos, ſicut pluviam carnes, & ſicut arenas maris volatilia cœli*, quæ iræ divinæ abſque dubio prænuntiæ fuerunt, quia vt legitur *d. Pſal.* 77. *Adhuc eſca eorum erant in ore ipſorum, & ira Dei aſcendit ſuper eos.* †
32 Nam cum hæc fieri nequeant, niſi miniſterio bonorum, aut malorum angelorum, quia nubes naturaliter, non in carnes, aut lapides, nec quid ſimile reſolvuntur, ſed aquam; quotiens illa contingunt, divinæ iræ ſignum videntur, vt homines metuentes iram Dei à peccatis deſiſtant, & ad meliorem frugem ſe convertant. *Pſal.* 59. *Dediſti metuentibus te ſignificationem, vt fugiant à facie arcus.*

33 ¶ Similiter maris egreſſus divinam iram prænunciat, nam cum Deus terminum mari conſtituiſſet, *Proverb. cap.* 8. *Quãdo circundabat mari terminum ſuum, & legem ponebat aquis ne tranſirent fines ſuos*, & Pſalm. 32. *Congregans ſicut in vtre aquas maris*, & Pſalm. 103. *terminum conſtituiſti quem præterire non poſſunt.* †
34 Sic ergo quando contingit illa terminos ſuos egredi, & quaſi accepta à Deo libertate in terrenos ſævire, ac extendi, criminũ vltionem prænunciant, vt ſolo naturæ lumine edoctus agnovit concivis meus Seneca *l.* 6. *natural. qq. c.* 26.

& l. 7. c. 5. † Nam Iuliani morte tot sce-
35 leribus fœdata, egressa fuere maria ter-
minos suos apud Epidauritanos, vt
narrat D. Hieron. *in vita S. Hilarion.*
idemque apud Alexandrinos recenset
36 Nicephor. *l.* 10. *c.* 35. † Alius fuit ma-
ris egressus in Sicilia, quo multæ insu-
læ sunt absorptæ, eo quod vitijs dege-
nerarent, Paulus Diacon. *l.* 11. *cap.* 1. †
37 Similiter omnis maritima terra Frisiæ,
& Hedeleriæ absorpta est, an. 1164.
eo quod epulis, & delicijs omnibus ope-
ram darent; Saxo Grammat. *in præfat.*
histor. Danicæ. † Nam in hoc imitan-
38 tur divinam iustitiam, quæ sic peccato-
res in his, quæ peccant, solet punire;
quemadmodum in Pharaone tumido, ac
elato, qui in rubro mari inexorabili cum
39 exercitu suo absorptus est, *Exo. c.* 14. † Vt
sic, & merito leges civiles nefarios ho-
mines, qui naturę nexus, & totius bene-
ficij immemores sceleratas manus in pa-
rentes inferunt; mari (cui nulla fides)
proijci iubent, §. *alia deinde*, *Instit. de*
public. iudic. In vicinum mare proijcia-
tur, vt omnium elementorum vsu vinus ca-
rere incipiat, & ei cœlũ superstiti, & ter-
ræ mortuo auferatur.

40 ¶ Eadem ope divina, vt fervent ma-
ria fluctibus, ita quoque fervent igne,
ardentque, contra aquarum naturam in
alicnius criminis detestationem: vt capta
Roma sub Alarico, maritimi fluctus, pe-
rinde ac campi, plurimo igni exarde-
scere diu visi sunt, prænuntiumque id
fuit indignati Numinis ob Ioan. Chry-
sostomum tyrannica potestate demissum
in exilium; vt tradit Nicephor. *lib.* 13.
41 *c.* 36. † Hinc illæ divinæ vltiones in
hominum scelera. vt vel ab aquis ignem
excutiat, nam in Hispaniam olim e mari
orcus fuit ignis, qui in varias fusus
regiones, vsque ad Zamoram multa
oppida incendio absumpsit, vt narrat
Alph. Venerus Vaiæus *in chronic. Hisp.*
42 *an.* 939. † Quare absque dubitatione
credendum est; si flumina ardent, aut
maria, excandescere Dei iram: nam ignis
sæpius fuit Dei vindex, qui non solùm
Sodomam, & Gomorrham ob nefaria
crimina combussit, *Genes. c.* 19. sed vna
die ex sectatoribus Datham multa homi-
num millia interfecit: *Num. c.* 16. † Et vt 43
igne, sic & gelu mare (contra suam na-
turam) concrescit, vt aliàs, tota Regis
classis in mare Gothico ex repentino ge-
lu ingentes naves simul, & triremes
circumambitæ sunt, perinde ac retina-
culis, & repagulis adeò vallatæ, vt cùm
nulla ratione loco moveri possent, om-
nes perierint, vt narrat Ollaus *l.* 11. *c.* 25.
Saxo Grammat. *in præfat. Dania.*

CAPVT VII.

De Divinatione Astronomica, quæ Iudiciaria dicitur.

SVMMARIVM.

1 *Astrologiæ opiniones invicem contrariæ.*
2 *Astrologia iudiciaria, in quo versetur.*
3 *Chaldæi fuerunt Astrologiæ iudiciariæ authores.*
4 *Chaldæus sumitur pro Astrologo. Chaldæus pro maleficio. ibid.*
5 *Astrologiæ iudiciariæ partes.*
6 *Astrologia revelationis, in quo permissa.*
7 *Futura naturalia non necessariò, sed contingenter.*
8 *Astrologia naturalis fallit in ijs, quæ de Indorũ habitatione prædixerat.*
9 *Indorum provincia multa bis in anno fructus ferunt.*
10 *D. Ludovicus de Gongora laudatus.*
11 *Astrologia Genethliacum, in quo permissa.*
12 *Homo nascitur secundum corpus sub corporibus cælestibus.*
13 *Homo ducitur affectione corporali.*

Digitized by Google

14 *Astrologia, qua prædicit futuros eventus, est falsa.*
15 *Astrologiæ studium inane.*
16 *Arbitri libertas non pendet ex astris.*
17 *Futura contingẽtia nõ pendẽt ex astris.*
18 *Astrologis non est credendum etiam si vera dicant.*
19 *Astra null us rei signa sunt.*
20 *Astrologia electionum quibus casibus permissa.*
21 *Astrologia electionum, quando imponit futuris rebus necessitatem, damnatur vt hæretica.*
22 *Futura contingentia nulla arte possunt assequi.*
23 *Homo futurarum rerum omnino est ignarus.*
24 *Futurorum causas non assequitur homo.*
25 *Homo nihil scit de ijs, quæ sunt in cœlo, aut in voluntate humana.*
26 *Futurorum perscrutandorum crimina.*
27 *Futurorum scientia solius Dei est.*
28 *Futuri sciẽtiã Deus hominibus ademit.*
29 *Futurorum scientia inutilis, & noxia.*
30 *Futurorũ sciẽtia Angelis est prohibita.*
31 *Christus quadam ratione dicitur non esse futurorum cognitor.*
32 *Deo patri sunt futura reservata.*
33 *Astrologia imaginum fabricatarum omnino prohibita.*
34 *Imagines Astrologorum, quo pacto astris respondeant.*
35 *Imagines Astrologorum improbant Theologi, & Philosophi.*
36 *Imagines cœlestes, quas Astrologi dicunt, sunt fictitiæ.*
37 *Imaginis fictitiæ cum veris nulla est simpathia.*
38 *Sẽtẽtia de cœli animatione improbatur.*
39 *Astrologia imaginum fabricatorum repugnat philosophiæ, & sacræ Scripturæ authoritati.*
40 *Astrologia imaginum ex similitudine de specula, equo, & cythara.*
41 *Responsiones ad obiecta.*
42 *Serpens æneus Moysis, quo pacto à serpentibus morsos sanabat.*
43 *Cœlum quo pacto produci tres animantes, mixta, & elementa.*
44 *Cœlestia corpora qua ratione concurrãt ad productionẽ rerum sublunariũ.*
45 *Cœli quomodo in voluntatem habeant virtutem.*
46 *Cœli, & astra causæ communes.*
47 *Astrologia damnatur iure divino.*
48 *Astrologia damnatur Canonico.*
49 *Astrologia damnatur iure communi.*
50 *Astrologia damnatur iure Regio.*
51 *Astrologiã damnãt Patres Orthodoxi.*
52 *Astrologiam damnant Theologi.*
53 *Astrologiam damnant Iurisperiti.*
54 *Astrologiam damnant Philosophi.*
55 *Astrologiam damnant Historici.*
56 *Astrologiam damnant Medici.*
57 *Astrologiam damnant Poëtæ.*

1 ASTrologiæ naturalis omissa disputatione, quia ad rem nostram non spectat, de Iudiciaria erit agendum, non vt eam doceam, sed vt eius incertitudinis, & fallaciæ canones præscribam, vt eorum qui absque distinctione licitã asserunt, & eorum, qui nullo casu tustinendam censent, sententiam inter se invicem pugnantium, veluti milites illos, quos ex draconis dentibus natos aiunt, ad concordiam reducam.

2 † Astrologia iudiciaria est illa, quæ ex astrorum cursu, stellarum conformationibus, Planetarum aspectibus, & constellationibus, & cœli influentia, eventa futura, non solùm necessaria, sed contingentia prædicit, tanquam ab astris necessitudine aliqua dependentia, vt tradunt Picus Mirandulan. *l.* 12. *adverſ.* 3. *Astrolog.* Bened. Pereira *lib.* 3. *adversus fallac. art. q.* 2. Thom. Sanchez *in Sum. to.* 1. *l.* 2. *c.* 38. *ex n.* 27. † Cuius primi
3 authores Chaldæi fuerunt, vtpotè omniũ mortalium antiquiores, vt tradit Arist. *l.* 2. *de cælo, tex.* 60. *& extremo Meteor.* & in principio operis Metaph. affirmat. *Ægyptios omnium vestissimos haberi, mathematicã*

Digitized by Google

mathematicæ ſtudia tractare, & colere
4 *cœpiſſe.* † Vnde quaſi eorum proprium munus apud veteres *Chaldæus* Aſtrologum ſignificavit, vt *Samaritanus, maleficum*, nam vt ait Aul. Gellius *lib. 1. noct. Atticar. cap. 9. quos Gentilitio vocabulo Chaldæos dicere oportet, mathematicos appellamus.* Vnde ſimiliter *Mathematicus* pro malefico *in rub. C. de malefic. & mathemat.* Item, & Chaldæus, *Daniel. cap. 2. Magi, & malefici, & Chaldæi*, qui ideò Aſtrologis arrogantiores, Invenal. *Saty. 6.*

Chaldæis, ſed maior erit fiducia, quid
quid
Dixerit Aſtrologus.

5 ¶ Huius Aſtrologiæ partes quatuor ſunt, ſcilicet *Revelationis, Genethliacũ, Electionum, & Imaginum fabricatarum.* Quarum prima *Revelationis* dum tractatur ex vniverſalibus commenſuratis, immediatiſque principijs, & alijs artis regulis, poteſt probabiliter ex ſtellarum aſpectibus, conformationibus, retrogradationibus, conſtellationibus, & oppoſitionibus prędicere cœli eclypſes, terræ ſterilitatem, annonæ pretium, aëris ſalubritatem, vel corruptionem, & ſimilia, niſi ſupputatio, vel inſtrumẽ-
6 ta fallant. † Quia eſt ſcientia naturalis, ſine qua Philoſophus perfectus eſſe nequit, permiſſa non ſolùm, ſed laudabilis, *ciſi quis Grammaticam, 37. diſtinct. cap. ex tuarum, de ſortileg.* quibus adſtipulatur de Septempartito iure, *l. 1. tit. 23. part. 7. Eſta ſegun el fuero de las leyes non es defendida vſar a los que ſon Maeſtros,*
7 *y la entendien.* † Et ita abſque periculo poteſt futura huiuſmodi, nõ neceſſariò, ſed contingenter prædicere, cum formidine oppoſiti, ſecundum Theologos (quibus de his iudicium eſt) Conrad. VVipin. *lib. 1. de Fato, & de ſuperſti. 2. c. 7.* concivis meus Cardinal. D. Franc. Toledo *in ſum. lib. 4. c. 15. nu. 6.* Malvet. *de ſortileg. c. 1. ex n. 31.* Mart. del Rio *l. 4. Magicar. cap. 3. q. 1.* † Dico non certò, 8
ſed contingenter: cum & ipſa Aſtrologia naturalis (quæ omnibus alijs certior eſt) ad ea etiam, quæ præſentia habet, perſæpè fallat, vt de illis, quæ ſub *Torrida Zona*, aſpera, & inculta habitatione tot ſæculis pronunciaverat ex Lactantio, & alijs D. Auguſt. *lib. 16. civit. Dei, c. 9.* † In novi Orbis explora- 9
tione omnia irrita, & falſa fuere, cum ſit regio omnium fertiliſſima, cibis, potuq; abundans; ita vt in Hiſpania nova, bis aut ter fructus terra emittat quotannis, vt ſcripſit *alumnus Corteſ.* Idemque in Braſilia novi Orbis provincia refert *Ambr. Perez I. ſuita an. 1555.* quin etiam in toto illo novo Orbe arbores nunquã frondibus deſtituuntur, ſed perpetuò vere vireſcunt, vt ſcribit Ovet. *ſum. cap.* 10
79. & hiſtor. lib. 9. cap. 16. † Vt ſic merito totius encyclopediæ laude noſtro ævo clariſſimus concivis, & amicus noſter D. Ludo. de Gõgora ſic canit. *ſolit. 1.*

Tantos luego Aſtronomicos prafagios
Iruſtrados, tanta nautica doctrina
Debajo, aun de la Zona mas vezina
A el Sol, calmas vencidas y naufragios.

¶ Secunda dicitur *Genethliacum*, quæ 11
dum homini non futuros caſus, & evẽta, ſed propenſiones naturales rimatur, aut quid ei Horoſcopus portendat, prædicit; non neceſſariò ſed diſpoſitivè (quia liberum arbitrium, à nullo aſtrorum influxu cogi poteſt) permiſſa erit ſimiliter, vt docet D. Thom. 2. 2. *q.* 12
26. art. 6. Grillãd. *de ſortileg. q. 3. n. 13. & q. 11. n. 22.* Franc. Suarez *de Relig. lib. 2. c. 11. n. 8.* † Nam homo ſecundum cor- 13
pus, quia naſcitur ſub corporibus cœleſtibus, vt docet Dion. *lib. 1. de divinis nom.* Etiam ſi ſecundum intellectum ſit ſub Angelis, D. Tho. *p. 1. q. 19.* & ſecundum voluntatem ſub Deo, *Prover. c.* 14
21. cor hominis in manu Dei: † poteſt ſpreta Dei inſpiratione ad bonũ & illuminatione boni Angeli, duci affectione-

corporali ,ad ea quæ influentia luminaria cœli inclinant, vt tam voluntas, quam intellectus, malitia, & erroribus involvantur, *Sapient. cap. 9. Corpus, quod corrumpitur aggrauat animam, & terrena inhabitatio deprimit ſenſum multa cogitantem.* † Alia autem de ſtatu fortunæ, liberorum, &c. omnino erit falſa,& prohibita; nam vt ait D.Auguſt. *in c.illud. 26. quæſt. 2. Et ipſi quamuis veram ſtellarum propenſionem, dum quiſque naſcitur, conſectentur, & aliquando etiam perueſtigent; tamen quod inde conantur, vel actiones noſtras, vel actionum euenta prædicere, nimis errant; & vendunt imperitis hominibus miſerabilem ſeruitutem.* † Nam vt ait *D. Hierem. c.10. à ſignis cœli nolite timere, vt timent Gentes, quia vanæ ſunt leges earum.* Vel ex eo, quod Phavorinus philoſophus apud Aul.Gell. *lib. 14. noct. Atticar. cap. 1. Si diunt proſpera, & fallunt, miſer fies fruſtra expectando: ſi aduerſa dicunt, & mentiuntur, miſer fies fruſtra timendo.* † Vt ſic meritò Spiritus ſanctus huiuſmodi diuinis non credendum per Moyſis tubam intimauit populo, etiamſi euentus prædictioni reſpondeat; *Deuter. cap. 13. Etiamſi dixerint vobis, & ita euenient, ne credatis eis.* † Quia futura contingentia ex aſtris non pendent, ſed ex diuina Dei prædeſtinatione, cuius homini nulla eſt cognitio; *Apoſtol. ad Roman. cap. 11.* † Neque arbitrij libertas aſtris arctatur, quia in noſtra eſt diſpoſitione; *Geneſ. cap. 4. Sub te erit appetitus tuus, & tu dominaberis illi.* † Vnde aſtra nullius rei ſigna eſſe, defendit eleganter Ioan.Picus Mirand. *tract. adverſus Aſtrolog. per lib. 12.* Vt ſic meritò Thomas Morus martyr lepidè hos Aſtrologos inſectetur.

Aſtra tibi Æthereo pandunt ſe ſe omnia vati:
Omnibus, & quæ ſint fata futura monent.
Omnibus eſt vxor, quod ſe tua publicat, inde
Aſſiduè licet videant omnia, nulla docent.

¶ Tertia dicitur *Electionum*, quæ docet quid in ſingulis rebus conſultò, & vtiliter eſt faciendum, quid omittendum, quando ædificandum, nauigandum, manendumvè domi; ſi profiteatur ſuſpicionem cum formidine Chriſtianæ pietatis, permiſſa eſt: vt tradit Caietan. *in ſumm. v. aſtrorum obſeruatio.* † Aliàs enim dum certò aliquid, & infallibiliter prædicit (vt quæ imponit futuris rebus neceſſitatem) tanquam hæretica damnatur, *in cap. conſuluiſti. 2. quæſt. 4. cap. ſciendum, 26. q. 3.* Grilland. *de ſortileg. quæſt. 3. n. 13. & q. 11. n. 16.* Farinac. *tom. 1. q. 20. n. 111.* † Nam futura contingentia nulla naturæ, neque artificij arte aſſequi poſſunt: quia vt ait Ariſtotel. *lib. 2. Periherm. de futuris contingentibus non eſt determinata veritas,* vt ſic merito Vergil. *Æneid. 10.*

Neſcia mens hominum fati, ſortiſque futuræ.

¶ Vnde meritò admonet Sapiens *Proverb. cap. 17. Ne glorieris in craſtinum, neſcis quid ſuperuentura pariet dies,* nam vt ait Eccleſiaſtes *cap. 10. Ignorat homo quid ante ſe fuerit; & quid poſt ſe futurum ſit, quis ei poterit indicare?* † Futura enim nondum exiſtunt, quod autem non eſt, non intelligitur,niſi provt aliquo modo eſt poſitum nempè in cauſis ſecundis, quarum, quia tres ſunt,Deus, cœlum, & voluntas humana, minus ex eis cognoſci poſſunt: nam illius, quoad Dei prædeſtinationem a tinet, cognitio nulla eſt, vt docet *D. Iſaias cap. 40. Quis cognouit ſenſus Domini, aut quis conſiliarius eius fuit?* Quæ ad cœlum autem ſpectant, non minori difficultate implicantur; nam vt ait *Sapientia c. 9. quæ in proſpectu ſunt inueninus cum labore; quæ autem in cœlis ſunt quis inueſtigabit?*

stigauit? De voluntate autem humana Apostol. *Corinth.* 1. *cap.* 2. *Nemo nouit, quæ sunt hominis, nisi spiritus hominis.*
26 † Vnde futura huiusmodi cognoscere asserentes, Dei potentiam negant, & liberum arbitrium tollunt, quia id repugnat dignitati diuinæ gratiæ, quæ vincit naturam: repugnat diuinæ legi, quæ talia vetat obseruari: repugnat nostræ mentis, & consilij dignitati, qua cunctis rebus sumus præstantiores, vt docet Ioan. Picus Mirandul. *lib.* 2. *aduersus Astrolog. cap.* 5. *& lib.* 4. *cap.* 11.
27 † Repugnat similiter sacræ Scripturæ authoritati, quæ docet futurorum præscientiam solius Dei esse, *D. Isaias c.* 46. *Ego Deus,* &c. *nec similis mei annuncians ab exordio nouissimum, & ab initio, quæ nondum facta sunt,* & cap. 44. *Annunciate nobis, quæ ventura sunt, &*
28 *sciemus, quia Dij estis.* † Quam hominibus prorsus ademit, *Ecclesiast. c.* 8. monetque nequis discat Astrologiam, neque ab astris sibi timeat, quia vanæ sunt leges infidelium, *D. Hier. c.* 10. siue phi-
29 losophorum, *D. Paul. ad Colos.* 2. † Cuius ideò studium inutile, & noxium esse docetur ex diuino Oraculo, *D. Isai. c.* 47. *Ego sum Dominus irrita faciens signa diuinorum, & Ariolos in furorem vertens, conuertens sapientes retrorsum, &*
30 *scientiam eorum stultam faciens.* † Cum non solùm hominibus, sed & Angelis id omnino prohibuerit, vt interrogatus à discipulis de die vniuersalis judicij, *Matth. c.* 24. *Dic nobis quando hæc erunt, aut quod signum aduentus tui.* Christus respondit *de die illa nemo scit, neque Angeli in cœlo, neque Filius* (vt addit D.
31 Marcus *c.* 13.) *sed solus Pater.* † Nam licet Christus diem iudicij non ignoret simpliciter, & absolutè, sed solùm certa quadam ratione, quia non à se, neque ex humanitate sciebat, voluit tamen cum illa exaggeratione loqui ad retundendam curiositatem futurorum, vt docet Franc. Suarez *lib.* 2. *de Religion. cap.* 7. *n.* 6. † Ex quo ipsi Apostoli edocti, Iu- 32
dæis interrogantibus quando restituturi essent regnum Israël? responderunt (*Acta Apostol. c.* 1.) *Non est vestrum nosse tempora, vel momenta, quæ Pater posuit in sua potestate.*

¶ Quarta, & vltima Astrologiæ iu- 33
diciariæ pars, dicitur *Imaginum fabricatarum,* quæ prorsus falsa est, inanis, & perniciosa, atque omni iure detestata, ideoque ab hominum animis exterminanda, quia nulla sunt signa, neque characteres, quæ per se virtutem possint elargiri, vt docet D. Thom. 2. 2. *qu.* 96. *art.* 2. *& contra Gent. lib.* 4. *cap.* 104. *& c.* 105. † Nam licet, quæ per characteres, 34
& figuras, ac numeros Astrologi huiusmodi perficiunt, ea produci dicant à virtute iis figuris communicata sublimioribus, ex sympathia quadam naturali rerum inter se similium, quatenus hæ figuræ ad amussim invicem comparantur, vt docet Lud. Dulcius *lib.* 3. *de gemmis, cap.* 6. † Merum quidem totum 35
hoc Platonicorum figmentum est, natum ex illo Ptolemæi aphorismo, *vultus inferiores subiectos esse vultibus cœlestibus*: quod iamdiù improbarunt, non Theologi modò, D. Thom. *vbi prox.* sed etiam, Philosophi, Plutarch. *in vita Pericli,* Vayrus *lib.* 2. *de Fascin. cap.* 11. Codronch. *lib.* 2. *de morb. venefic. cap.* 5. † Quia in cœlo, quas com- 36
miniscuntur imagines, prorsus sunt fictitiæ, quatenus figuræ quædam similitudo, & imago, picturis illis adscribitur: nominaque ad placitum imposita stellas invicem distinguendi causa, vt tradit Bap. Sibyllan. *de peregrin. qq. decad.* 1. *c.* 9. Quis enim nescit nullos in cœlo esse veros Vrsos, Angues, Sagittarios, Crateras, Naues, & similia, quæ Astrologi huiusmodi obtrudunt? Fictitiæ verò figuræ nulla potest esse efficacia, qua talis est; nec cum vera figura,

ſympathia, vel amor naturalis: id enim quod non eſt, aliquem effectum in eo, quod eſt, nequit producere, Ariſto. 37 *lib. 1. Phyſicor.* † Vnde prohibitum eſt *Levi. ca. 19.* ne figuræ, aut ſtigmata fiãt; quo intelligitur veritum eſſe ne quiſpiam faciat ſigna ſuperſtitioſa, & imagines Aſtrologicas, & nomina ignota, & characteres, & id genus omnia, vt 38 tradit Epiſcop. Simanc. *de cath. inſtit. tit. 63. num. 22.* † Quare eorum obſervatio ſapit errorem manifeſtum de cœli animatione, natum ex eiſdem Platonicorum delirijs; in quem licèt non Gentiles modo, ſed ex Catholicis Patribus nonnulli lapſi fuerint, eorum ſententia, vt ſtolida, falſa, & ſcandaloſa, iampridem damnata fuit in Concilio Conſtantinopolitano, & alijs ſynodis, vt tradunt Eſpencæus *lia. de animat.* 39 *cœl.* & Eckius *lib. de prædeſtinat.* †. Quia non ſolùm Chriſtianæ Religioni, ſed veræ, germanæque Philoſophiæ repugnat principijs, vt tradunt D. Thom. *vbi ſup.* Vayrus *lib. 2. de faſcin. capi. 14.* Leloyher *lib. 1. ſpectror.* & ſapit ſimiliter Idolatriam damnatam, *Exod. cap. 20. Non facies tibi ſculptile, neque omnem* 40 *ſimilitudinem, quæ eſt in cœlo deſuper.* Neque iuvantur ſimilitudinibus de equo, qui ex oppoſito pariete cauſatur & ſpeculo concavo, in quo collecti radij oppoſitum corpus repercuſſum inflammant; & in cythara eodem modo, quo alia tenſa fidibus quamſi ferias, alteram tintinno ſuo cogit concinere.† 41 Quia in equo cuncta ſunt entia realia, homo loquens, vox repercuſſa, & paries repercutiens, nec tamen vlla parietis cum homine ſimilitudo. Et ſimiliter in ſpeculo omnia ſunt re ipſa conſiſtentia. Et in cythara evidens eſt à parte rei convenientia ſcilicet intenſionis modus idem fidium concinnitus, & cythararum diverſa propinquitas, atque ſimilis aëris criſpatio, quæ ſonũ quaſi plectro elicit,

¶ Neque obſtat, ſerpentem æneum Moyſis à ſerpentibus morſos ſanaſſe, 42 *Numer. cap. 21.* quia vis illa non fuit illi data, eo quod ad quandam cœli poſituram fabricaretur, vt nebulones iſti iocantur, ſed à Deo virtus ſupernaturalis fuit, vt docet Franc. Suarez *lib. 2. de Religion. cap. 12.* Raph. de la Torre *tom. 2. de vitijs oppoſit. relig. q. 96. art. 2.* † Ne- 43 que magis obſtat, cœlos per ſe res inanimes, mixta, & elementa producere, nec non viventia imperfecta: quia id fit per accidens, quando particulares cauſæ materiam ſic diſpoſuerunt, vt tradit Cardan. *lib. 15. de ſubtilit.* † Ne- 44 que etiam obſtat, cœli aſtra, quoad viventia perfecta habere virtutem ſimiliter: quia cœleſtia corpora non aliter concurrunt quàm coadiuvando particularem cauſam eiuſdem ſpeciei, cuius eſt res genita, ex quo dicitur *Sol, & homo generant hominem*; vt contra Avicennam & Cœſalpinum defendit *Peripatheticorum ſchola.* † Neque tandem 45 obſtat, quoad animi affectiones cœlos habere virtutem: id fit indirectò eo quod ſequi ſoleant corporis diſpoſitiones mediante corporis temperie, nam ſemper arbitrij libertas integra manet, Ant. Mirandulan. *lib. 22. ſingularis certam.* Franc. Valles *de ſacra philoſop. cap. 31.* † Cœlum enim, & aſtra 46 cauſæ tantum ſunt communes, & vniverſales quatenus conſervant inferiora, ne à contrarijs ſuis diſſolvantur: atque ita particularibus agentibus indirectè tantum, & mediatè ſuppetias ferunt, vt tradunt Veracruz *lib. 1. meteor.* Greg. Venetus *lib. 3. de harmonia mund. ex capite 17.*

¶ Vnde omnes huius Aſtrologiæ 47 partes (exceptis ijs dumtaxat, in quibus licitam aſſeveramus) omni iure, & authoritate improbantur. Primò enim damnant Ius divinum *Levit. cap. 19. Deuter. cap. 18. D. Iſaias cap. 47. Soph.*

cap. 1.

cap. 1, D. Hierem. cap. 10. Sapient. cap. 9.
48 Reg. 1. cap. 28. Reg. 4. cap. 23. † Secundò damnat Ius Canonicum *in cap. illud 6. cap. sed & illud 9. 26. q. 2. ca. consuluisti, cap. sciendum, cap. igitur d. 26. q. 3. cap. non statim, cap. non licet d. 26. q. 5. cap. ex*
49 *tuarum, de sortileg.* † Tertiò Ius civile, *l. item apud Labeonem, §. si quis Astrologos, D. de iniurijs: l. 2. l. nemo haruspex, C. de malefic. & mathem. l. mathematicos, C. de Episcopal. aud.* † Quartò
50 damnat Ius Regium, *l. 2. l. 19. tit. 8. ordinam. l. 1. tit. 27. part. 3. l. 5. tit. 1. lib. 8. recopil.* vbi non solùm Astrologi, sed eis fidem præbentes damnantur, *E los que vsã de Astrologia, e aquellos que les creẽ*
51 *deven ser reputados por hereges.* † Quintò damnant Patres Orthodoxi, D. Ambr. *l. 4. Hexamer. c. 4.* D. Chrysost. *in Matth. 1* D. August. *l. 2. super Genes. ad liter. c. 17. & lib. 2. doctrinæ Christ. ex c. 21. & lib. 5. civit. Dei,* ferè *per tot. & lib. 6. c. 9. & lib.*
52 *14. c. 4.* † Sextò Theologi tam veteres, Petr. Lombard. Paludan. Gabriel Maior Ricar. & alij *in sent. 4.* D. Tho. *2. 2. q. 95 art. 5.* quam recẽtiores, Io. Picus Mirandul. adversus Astrolog. *per lib. 12.* Fran. Picus eius nepos *l. 5. Prænott.* Iul. Syren. *l. 9. de Fato, ex c. 29.* Petr. Cirvelo *de superstit. p. 2. c. 3. & lib. 1. Astrolog. Christ. c. 1.* Mich. Medina *l. 2. de recta in Deum fide, c. 2.* Mart. del Rio *l. 4. c. 3. Magicar. q. 1. & libr. 6. Anacephaleos. monit. 7.* Franc. Suarez *lib. 2. de Religion. cap. 11.* Raph. de la Torre *d. q. 96. art. 5.* Tho. Sãchez
53 *in sum. t. 1. l. 2. c. 38. ex n. 33.* † Septimò damnant Iurisperiti, Abb. Annan. Ancharran. & alij *in d. c. ex tuarum, de sortileg.* Cardinal. Turrecre. *in d. c. illud.* Troil. Malvet. *de sortib. p. 1.* Bald. & Sal. *in ll. 2. & 5. C. de malef. & math.* Grillãd. *de sortileg. q. 3. ex nu. 8. & q. 11. ex nu. 16.* Petr. Leloyher *l. 3. spectror. c. 9.* Iul. Clarus *l. 5. receptar. §. hæresis, n. 25.* Menoch. *de arbitrar. li. 2. cas. 388.* Dhamauder. *in Prax. cap. 61, n. 80.* Medices *in sum. pec. cat. p. 1. tit. 2. q. 36. & in summ. hæres. p. 3. cap. de Astrolog.* Lancellot. Conrad. *in templo iudic. lib. 1. c. 1. §. 3.* Prosp. Farin. *tom. 1. q. 20. ex n. 112.* † Octavò damnant Philosophi, Plato *in Cratyl* & eius discipulus, atque antipoda Aristot. *lib. 1. Periherm.* & eloquentiæ parẽs Cic. *lib. 2. divin.* & Phavorinus apud Aul. Gell. *li. 14. noct. Atticar. cap. 1.* † Nonò damnant Medici, Galen. *lib. 1. de sanitate tuend.* Franc. Valles *de sacra philosophia c. 31.* Levin. Lemnius *epist. ad Polician. lib. 12.* Ioan. Lãgius *epist. 35.* † Decimò dãnant Historici, Cornel. Tacitus *lib. 2. & lib. 17. Annal.* Eusseb. *l. 6. historia Ecclesiast. cap. 6. & cap. 7.* Mariana *de rebus Hispan. lib. 17. cap. 14.* Vndecimò damnant denique Poëtæ, Iuvenal. *Satyra sexta.*

54 55 56 57

Nemo mathematicus genium indemnatus habebit.

Et paulò post.

Non enim sunt ij, aut arte divini, aut scientia,
Sed superstitiosi vates, impudentesque Arioli.

CAPVT VIII.

De vanitate Astrologiæ iudiciariæ.

SVMMARIVM.

1 *Astrologia vanitas, secunda disputationis causa.*
2 *Non oportet verum dicere nisi causas falsitatis assignemus.*
3 *Viam ferro aperit, qui per contraria transit.*
4 *Astrologia iudiciaria priori sæculo in pretio habita.*
5 *Astrologorum error, qui se sacræ scripturæ locis tuentur.*
6 *Abraham Astrologia imbutus, error.*

7 *Astra*

by Google

7 *Astra licet non sint signa, quod sint tamen causa futurorum ; error.*

8 *Signa sunt characteres , quibus futura leguntur ; error.*

9 *Signis cœli Deum opera sua manifestasse ; error.*

10 *Omnia ab astrorum influentiis patimur ; error.*

11 *Magos, qui Christum adorarunt, fuisse Astrologos ; error.*

12 *Iacob patriarcham fuisse Astrologum, error.*

13 *Ioseph narrationis liber approbatus à doctis.*

14 *Astrologia prater eam partem, quam Author tradit , falsissima est & vana.*

15 *Astrologia , quam Author improbat, non potest cohærere cum veritate Christiana religionis.*

Futura Deus sibi præseruauit in diuinitatis prærogatiuam , ibid.

16 *Astrologos Deus ad insaniam redigit.*

17 *Astrologos Deus in adinuentionibus suis solet obcæcare.*

18 *Astrologia iudiciaria vanitas ex sacris litteris.*

19 *Astrologia iudiciaria non cohæret philosophiæ naturali.*

20 *Astra nihil mali habent , sed salubria sunt, nullámque cladem hominibus inferunt.*

21 *Medici malè Lunæ & syderibus imputant sinistros morborum eventus.*

22 *Astra & cœlum nihil prater lumen & nativum calorem in hæc inferiora ingerunt.*

23 *Astrologia iudiciaria nihil scit de cœlorum natura.*

24 *Astrologia iudiciaria inutilis ad cœlorum disputationem.*

25 *Astrologorum iactantia , qui à Chaldeis per quadraginta , & septuaginta millia annorum scientiam obseruatam crediderunt.*

26 *Cœli facies eadem omnino, vel nunquam, vel raro contingit.*

27 *Stellæ multæ sunt , quæ vel non clarè, vel nullatenus cernuntur.*

28 *Astrologorum error in syderum influentiis.*

29 *Syderum notitiam Astrologis exiguam esse.*

30 *Cœli posituram in hominis natiuitate, quam difficile sit obseruare.*

31 *Iudiciaria prædictio de futuro hominum statu, quam falsissima.*

32 *Punctum natiuitatis nequit Astrologus ad tot astrorum formas applicare.*

33 *Syderum vis potentior est in conceptu hominis, quam in ortu.*

34 *Hali Astrologi, de potentia syderum in ortu hominis, iudicium.*

35 *Authoris sententia cõtra Genethliacos.*

36 *Astrorum vis potentior est , in conceptionis tempore, quam nativitatis.*

37 *Astrologis non esse credendum, etiamsi vera dicant.*

38 *Sol & homo generant hominem , & omnia.*

39 *Semina, quæ vno, & eodem puncto seminantur , diuersos effectus nancsciuntur.*

40 *Diui Augustini contra Genethliacos sententia.*

41 *Gemini , qui vno tempore nascuntur, diuersa sunt natura.*

42 *Iacob , & Esau nati eodem tempore, diuersis fuere ingeniis.*

43 *Cœlorum propter rapidissimam conuersionem , brevissimam moram esse admodum notabilem.*

44 *Rapidissimam cœlorum conuersionem non assequuntur Astrologi.*

45 *Iacob proximè natus est post Esaü, manu plantam pedis eius tenens.*

46 *Homo sub eadem constellatione totus nascitur.*

47 *Homines , qui in toto orbe sub eadem constellatione nascuntur , vix in moribus assimilantur.*

48 *Amazonæ*

48 *Aneznæ vno die accubuerant, & eodem pariebant.*
49 *Homines, diuersis nati temporibus, similes tamen sunt.*
50 *Saracenorum casus, vulgò Motiscos, idem omnibus fuit, licet diversis temporibus nati essent.*
51 *Astrologia iudiciaria si vera esset, philosophiæ pars magna esset.*
52 *Astrologia iudiciaria omni tempore à præstantissimis philosophis contempta.*
53 *Pythagoras, Democritus, & Plato Astrologiã iudiciariam respuerunt.*
54 *Aristoteles Cordubæ natus in Græciam profectus.*
55 *Aristoteles Astrologia iudiciaria nunquam vsus.*
56 *Eudoxum, Cassandrum, & Halicarnassum laudat Cicero, quod Astrologiam contempserint.*
57 *Astrologis non esse credendum.*
58 *Ptolemæi de incertitudine iudiciariæ sententia.*
59 *Libero stante arbitrio, iudiciaria stare non potest.*
60 *Impij excusarentur, si Astrologia iudiciaria vera esset.*
61 *Dei inspirationibus valet homo resistere, quanto magis Astris.*
62 *Astrologia iudiciaria, nullo pacto necessaria est.*
63 *Astrologia inanis, & falsa.*
64 *Abraham astrologum non fuisse.*
65 *Astra non sunt signa futurorum.*
66 *Origenes de Astrorum scientia reprehensus, & 67.*
68 *Astra non sunt causa futurorum.*
69 *Iris quomodo sit causa serenitatis.*
70 *Astra non possunt esse signa futurorum.*
71 Cœlum recessit sicut liber, *apud Isaiam, explicatur.*
72 *Hebræi libros scribebant vnico dumtaxat folio.*
73 *D. Isaias de cœli complicatione expositus.*
74 *Sacra scriptura loquitur aliquando per prosopopœiam.*
75 *Per methonimiam etiam accipitur.*
76 *Per hyperbolè similiter interpretatur.*
77 *Per analogiam quandoque admittitur.*
78 *Cœli militia, de Astris, & stellis.*
79 *Hispani figuratè loquuntur.*
80 *Stellæ pro Angelis sumuntur.*

ASTrologia iudiciaria licet nil aliud 1
sit quam diuinatio astronomica, de qua in *præcedenti capite* actum est, quia non cessant aduersarij, iterum ad eam redire cogor; nam in hac Matritensi Curia, in omnium ora, sub specie licitæ, damnatæ artis multa, & ea quidem Hispano sermone, audent propalare, quos vt in adinuentionibus suis capiamus, pauca effundam: quia non oportet verum dicere, nisi causæ falsitatis assignentur, vt inquit Aristoteles *lib. 7. Ethicorum*, Neuizanus *in Sylua lib. 1. in præfatione, num. 5. & 6.*

† Primò enim ad sacræ Scripturæ lo- 2
ca respondendum est, quibus vt ad sacram anchoram impius præceptor se confugit, ad suos stabiliendos errores, vt eius argumentis debilitatis veritas firmissima clarescat: Quia veritas sæpius examinata magis exclarescit in lucem, *cap. gravem, 35. q. est. 9.* Glossa *in cap. cum Ioannes, de fide instrumentorum.* h 3
Nihil enim magis iuvat ad veritatem enucleandam, quam argumenta contrariorum: neque aliud laude dignius, quam eis satisfacere, nam viam ferro aperit, qui per contraria transit, vt inquit Baldus *in leg. precibus, Col. de impuberum, & aliis substitutionibus*, & in *leg. si pecuniam, Digestis, de conditione ob causam.*

† Scio enim hanc, quam in *præcedenti* 4
capite, & nunc impugnamus, Astrologiã, priori sæculo magno fuisse in pretio habitam, quippe eam laudarunt Democritus, Empedocles, Possidonius, & recentiores

recentiores Porphyrius, & Aphrodisæ°, ex illo Ptolemæi aphorismo *vultus inferiores subiectos esse vultibus cœlestibus.*

5 † Sed quia satisfecimus in præcedenti capite; quoad impugnationem ad loca sacræ Scripturæ veniamus, quibus blasphemo ore huius Astrologiæ vanitates patrocinari conantur adversarij, de quibus Apost. ad Tim. 1. c. 1. *Conversi sunt in vaniloquium, volentes esse legis Doctores non intelligentes, neque quæ loquuntur,* &c.

6 ¶ Iulianus Apostata hæretica vesania turgidus, in libro quem edidit adversus Christianos, in hac Astrologia insignem fuisse sanctissimum Patriarcham Abrahamum, eâque à Domino imbutum blasphemo ore non erubuit propalare, suumque errorem nefariè patrocinatur, Gen. c. 15. *Eduxit Dominus Abraham foras, & ait illi, suspice cœlum, & numera stellas, si potes; sic erit se-*
7 *men tuum.* † Secundò, quòd astra, licet non sint causæ futurorum, sunt tamen signa, quibus futura indicantur, Gene. c. 1. *Et sint in signa, & tempora, & dies, & annos* vt exponit Eusch. *l. 6. præparat.*
8 *Evang. c. 9.* † Tertiò, signa sunt tanquam characteres, quibus omnia descripta sunt futura tanquam in libro extenso, D. Isai. cap. trigesimo quarto *Cœli sicut libri complicabuntur.* Et illud *qui*
9 *extendit cœlum sicut pellem.* † Quartò per cœli signa Deus opera sua manifestavit, quæ facturus est, Psal. 18. *Cœli enarrant gloriam Dei.* & Psal. 67. *Et opera manuum eius annunciat firmamentum.*
10 † Quintò, omnia ab astrorum influentijs patimur, iuxta illud Iud. c. 5. *De cœlo dimicatum est contra eos, stellæ manentes in ordine, & cursu suo adversus Syſaram pugnaverunt.* † Sextò, Magos il-
11 los, qui ab Oriente venerunt Christum adoraturi astrologos fuisse conatur persuadere Iulianus *vbi sup.* quòd ducti stellâ venissent, Matth. c. 2. *Vidimus stellam eius in Oriente, venimus adorare eum.* † Septimò, hanc artem fulciunt ex 12
libro quem citat *Origenes*, cui titulus erat *narratio Ioseph*, olim apud multos in authoritate, & fide recepto, in quo Iacob patriarcha inducitur filios suos alloquens in hunc modum: *legite in tabulis cœli quæcunque contigerint vobis, & filijs vestris.* † Vt sic non solùm sacris 13
abutentes, sed apocryphis insanientes fallacias suas incautis hominibus persuadeant; etiamsi dictam narrationem Ioseph approbaverint Plotinus condiscipulus Origenis *l. de Fato, c. 6.* & Iul. Syren. *l. 9. c. 35.*

¶ Sed his non obstantibus, Astrologia huiusmodi (præterquàm in casibus à nobis in *præcedenti capite* annumeratis) falsissima, stolidissima, scandalosa, vana, & hæretica censenda est, omni curâ cavenda, & à Magistratibus acerbissimis pœnis plectenda, vt quæ imponit futuris rebus necessitatem, & libertatem arbitrij tollit, & merita divinæ gratiæ. † Et ita non posse cohærere cum 15
veritate Christianæ religionis, ex multis probat Ioan. Picus Mirandulan. *l. 12. adversus Astrolog.* Nam futura huiusmodi sibi in divinitatis prærogativam Deus reservavit, Act. Apost. cap. 1. *Non est vestrum nosse tempora, & momenta, quæ Pater posuit in sua potestate.* † 16
Quapropter Dominus ea perscrutantes ad insaniam solet redigere, D. Isaias c. 44. *Ego sum Dominus irrita faciens signa divinorum, & ariolos in furorem vertens, convertens sapientes retrorsum, & scientiam eorum stultam faciens.* † Sive 17
vt ipsemet Dominus testatur per Iob c. 5. *Comprehendam sapientes in astutia eorum,* quia solet Dominus eos in adinventionibus suis obcæcare, Apost. Cor. c. 3. † Et ita apud eundem D. Isai. c. 47. 18
Sapientia tua, & scientia tua hæc decepit te. Et paulò pòst; *Desti in multitudine consiliorum tuorum: stent & saluent*

te

at Astrorum cœli, qui ostentantur sydera, & suppetiatrices vires, vt ex iis annunciarentur futura tali.

19 ¶ Neque cohæret Philosophiæ naturali; quia Astrologi huiusmodi, nec certò sciunt omnes astrorum vires, defluxus, & effectus, nec si eas res scirent, satis id foret ad certam rerum futurarum præsensionem, vnde eos imperitiæ? & imprudentiæ arguit Phavorinus Philosophus apud Aul. Gel. *l.* 14. *noct. Attic. c.*1. Quia nulla in cœlo sydera sunt, quæ Nautis tempestates, Agricolis sterilitates, Medicis pestes, aut alia mala etiam
20 probabiliter inducant; omnia namque sydera plena sunt bonitatis, atque salubria; vt non vno in loco testatur Plato *in Epinomide*, & in *Tymæo* Arist. *lib.* 1. *de cœlo cap.* 9. cum alijs à nobis adductis *supr. cap.* 3. Quare ridiculum est asserere vlla infortunia, vllos morbos, vllumvè contagium aut malum nobis ex Astris emanare: nam si nobis aduersaria essent corpora cœlestia, corrumpi statim vniversum consequens planè foret; vt docet concivis meus Averroës *ad Aristot. lib.* 1. *de cœlo comment.* 28. Quamobrem si à syderum certo congressu quædam contagies oriretur, contagiosa & lue mortifera inquinari omninò oporteret; quod cùm impium sit dicere, atque nefas, aduersus corpora purissima, omnis corruptionis ac passionis expertia, fateri omnino necesse est neque à cœlo neque à syderibus tot mala in mortalium perniciem derivare vt contendit idem Averr. *lib.* 3. *de cœlo, comment.* 25.

21 Quare eleganter his verbis testatur doctissimus Franc. Valleriola medicus *in append ad lib de loc. commun. capit.* 2. *Desinant*, inquit, *Astronomi. & qui eos sequuntur parum cordati Medici, nobis suis figmentis, technisque imponere grauiùs fatuinus arbitrentur malum cœlo ac Astris tribuere, vnde bona ad nos omnia ceu à fonte purissimo manant; illudque cogitent, vtras esse, quæ de his ejusmodi rebus traduntur, Astronomorum regulas, prorsusque fallaces.* Nam vt ait Ioan. Heurnius in praxi medic. lib. 3. c. 9. *Inexpugnabile & Reipublicæ calamitosa quædam imprudentia, sub nomine ac vmbra præclaræ scientiæ, huius ævi Medicos ac Chirurgos ferè invasit: vt ignavus Accessus nauta, quem cùm navigationis taderet, Lunam infaustam causari solitum ferunt; sic Medici quidam, vt abijciant morbos, inauspicatos dies Lunæ criminantur, dum conclamatum sit de ægri vita &c.* Nam ægritudines, casus, & eventa, ac tempestates minimè ab Astris pendent, vt indocti Medici imperiti Naucleri, atque barbari agricolæ tumultuant, sed naturæ cursu, vel ab exhalationibus ex impuris locis manantibus, vt multis argumentis atque rationibus probant Galen. *lib. de differ. febr. cap.* 4. Andr. Laur. *lib.* 3. *de trifib. capit.* 6. Franc. Valleriola *lib.* 1. *loc. comm. ca.* 4. & in *append. c.* 2. & ad Galen. *in const. Art. Med. c.* 18. Bapt. Codronch. *de morb. vet. c.* 6. Ioan. Hucher. *in Therapeut. lib.* 4. *c.* 6. Quia Astra in hæc inferiora 22
nihil aliud præter lumen mittunt, & animantibus atque plantis lapidibus & herbis nativum calorem ingerunt, quæ propria sunt Astrorum naturæ, ac philosophiæ consona: vnde ait Ioannes Heurnius vbi supra *Non ego is sum, qui diuinæ illæ efficaciæ, quæ efflorescunt in his inferioribus, spoliare sydera cœlumque velim; sed doleo ignauissimos homines his vitalibus viribus nimis confidere omnia adscribentes.*

Et quod nihil Astrologi huiusmodi 23
de syderum doctrina sciant, patet; quia si eos interrogemus de cœlorum compositione, & natura, an simplex vel comparata ex materia, & forma? an, qualis est rerum omnium sublunarium, an omnino diversa? sitnè cœlum ani-

Digitized by Google

matum, & an ſua vi moveatur, vel extrinſecus ab Angelo, quæ præſentia ſunt, & faciliora ſcitu, quam ea, quæ profitentur, eos inveniemus earum rerum omnino rudes, atque ignaros, quare difficiliorum ſcientes, & peritos eſſe credi non debet: nam vt ait Eccleſi. c. 10. *Ignorat homo, quid ante ſe fuerit & quid poſt ſe futurum ſit, quis poterit*
24 *ei indicare?* † Nihil enim ſciunt de cœli natura, magnitudine, numero orbium, & inter eos ordine, differentia, dignitatibus, & varietate motuum, de Aſtrorum numeris, eorumque inter ſe magnitudine, luce, poteſtate, atque effectu; cum Ariſtoteles philoſophorum omnium facile princeps ingenuè fateatur ſe multarum rerum cœleſtium, non exquiſitam ſcientiam, ſed opinabilem tantum, & coniecturatam notitiam tenere *lib. de cœlo text.* 17. 34. 60. & 61.

25 † Neque enim veteribus illis philoſophis ſunt anteponendi qui rerum naturalium notitia, mortalibus incomprehenſibili longè præ alijs claruerunt cum huius artis fundamenta aiunt à Chaldæis accepiſſe, quos in explorandis puerorum natalibus quadringenta ſeptuaginta millia annorum conſumpſiſſe iactant quod falſiſſimum eſt, cum ab exordio mundi vſque in præſens nondum ſex millia annorum defluxerint: quinimo à Chaldææ gentis origine, hoc eſt, poſt everſionem turris Babel, facta nempè linguarum diuiſione, non ſunt adhuc quatuor millia annorum elapſa, vt tradit Pic. Mirand, *d. lib.*
26 12. c. 2. † Neque; cæli facies, & omniũ ſignorũ cœleſtiũ poſitus, quæ ſemel fuit, eadem omnino, vel nunquam, vel non niſi poſt immenſa annorum ſpatia redire poteſt; quippè octavus orbis, in quo ſunt inerrantes ſtellæ, non ante ſex & triginta annorum millia circuitum ſuũ abſolvit, vt ex doctiſſimis Mathematicis
27 probat Mirand. *vbi prox.* † Præterea multæ ſunt ſtellæ, quæ vel non clarè vel nullatenus cernuntur: earum verò, quæ cernuntur, paucas habent Aſtrol. cognitas, & permultas necdum exploratas vt concors eſt omnium ſententia, vt fatentur *Ptolemæus, & Albumazar.* † 28
Quare igitur ex paucis aſtris (quorum vires norunt) tam confidenter prænunciant futura, cũ per aliorũ ſyderũ (quorũ neſciunt influxus) aut impediri, aut variari facile poſſint? niſi forte aſtrorũ quæ latent ipſos, nullas eſſe vires, nullosq; influxus impudẽter, & abſurdè mẽtiãtur? Conſtat enim Aſtrologos numerari in 8 cœlo mille præter 22. ſtellas, 29
quarũ cũ quælibet maior ſit terra, neceſſe eſt ingentem eſſe earum vim, & potentiam: ſed earum Aſtrologi, vel nullam, vel perexiguam notitiam habent, nam tota eorum ars circa Planetas verſatur, quos ab aliis impediri poſſe agnovit etiam philoſophia naturali imbutus concivis meus Senec. *l. 2. natura. qq. c. 32. Quid eſt illud, quod errorẽ incutiat peritis nataliũ, quã quod paucis nos ſyderibus aſſignant, cum omnia, quæ ſupra nos ſunt, partem ſibi noſtri vendicent.*

¶ Sed dato, quod omnium ſyderum 30
poteſtates calleãt (quod impoſſibile eſt) ad eorum obſervationem planè errant, nam difficillimum eſt punctum temporis in quo quiſque oritur, vel in eo ipſo puncto aſpectum ſyderum omnium, qui tunc vigent obſervare: tum propter nubila, & craſſum vaporem, tum propter rapidiſſimam cœlorum converſionem, vt conſtellatio prius tranſvolvat, quam ab eis propriè annotetur: quippè per ſingula ferè momenta alia, & alia cœli facies, & itidem diverſa aſtrorum poſitura exiſtit. † Et ita 31
falſiſſima eſt Aſtrologorum iactantia qua ex aſtris in nativitate obſervatis alicui prænunciant futurum ſummum Pontificem, vel tot dignitates conſecuturum, vel tot filios ſuſcepturum,

vel

vel tot exitus habiturum; nam licet illa cœli constellatio prædicat, quam ipsi iactant id eos consequi non posse doceat B. Basilius *super Genes. homil. 6.* D. August. *lib. 5. ciu Dei, lib. 2. cap. 2. doctr. Christ. c. 22.* Suarez *de Relig. lib. 2. ca. 11.*

32 † Nam punctum illud, quo quis ex alvo matris fusus lucem aspicit, licet obstetrix, & parentes, atque cognati subtilissimè annotent, & perspectum habeãt, Astrologus ipsum ad omnẽ cœli posituram illico nequit applicare; quia tot stellarum formas, signorum, & planetarum constellationes, aspectus, retrogradationes, & conformationes non valet superare; nam vt ait Sapientia cap. 9. *quæ in prospectu sunt invenimus cum labore, quæ autem in cœlis sunt quis inve-*

33 *stigabit?* † Quinimo syderum vis potentior est in conceptu hominis, quam in ortu, authore Ptolemæo huius artis antesignano, *lib. Apotelesm. cum principium temporale hominis aliquid statuatur, natura quidem, & per se illud erit, cum semen vtero genitale admittitur: potentia verò, & secundum accidens cum*

34 *hora partus infans egreditur.* † Vnde Hali nob. lis Astrologus eleganter reliquit scriptum *lib. Elect. on. Efficaciam discernendi fatum hominis esse in hora conceptionis; sed quia hæc nescitur ab Astrologis, propterea eos ad horam nativitatis præpo-*

35 *sterè atque insipidè confugiunt.* † Quibus ego ad lo totum illud tempus quod intercedit inter conceptionem, & nativitatem, quo quis in vtero est actioni cœlorum subiectus, & reliquum vitæ tempus, quod post ortum incipit, dum virtutes cœlestes insigniores sunt effectu, & valentiores ad immutandum hominem, quam quæ tempore ortus eius fuerunt; quippè effectum ille, & defluxum astrorum nascenti homini impressũ necesse est variari, cõmutata sæpius humani corporis temperie, vel ob alias potentes cõstellationes, vel ob educationem, vel ob variam vivendi consuetudinem, vt colligitur *ex* D. Thom. *p. 3. q. fin. art. 1.* † Vnde hanc artem esse fal- 36
sissimam sequentibus rationibus probabo, vt sic ea omnia, quæ ab eius professoribus iactantur, nullatenus evenire credas, neque ab eis posse sciri; & si aliquando acciderint id non ex astris, sed ex Dei voluntate fieri ad cuius cognitionẽ solent nefariè pacto cum dæmone implicari, & sic quantum errent manifestè dicat, Deuteron. capite decimo tertio. *Etiam si dixerint vobis, & ita evenient, ne credatis eis.*

¶ Primò enim ad producendos effe- 37
ctus futuros, opus est præter causas cœlestes, quæ vt vniversales concurrunt, causa etiam particularis efficiens, quia cœlum solum per se hos non producit; quippè ex sententia Aristot. *Sol, & homo generant hominem, & omnia*, quorum si deerit alterum, prorsus nullos futuros esse effectus probat Franc. Suarez *lib. 2. de Relig. cap. 11. n. 6.* † Quod experien- 38
tia probatur; nam si cœli aspectus solus has, vel illas qualitates influit quare semina, quæ vno simul puncto seruntur, non tantum diversis, sed eisdem terrarum locis diversas qualitates, & diversos effectus, & exitus sortiuntur an quando sydera, vt irridet *Phavorinus*, in hominibus tantum valeant in cæteris autem deficiant? † Neque enim 39
mei solius est argumentum, nam prius excogitaverat Ecclesiæ lumen pariterque columen, D. August. *lib. 2. in Genes. ad liter. cap. 17. Multa corpora diversarũ generum, vel animantium, vel herbarum, vel arbustorum vno simul puncto temporis seminantur, vno quoque puncto temporis innumerabiliter multa nascuntur, non tantum diversis, sed etiam eisdem terrarum locis: tantæ sunt varietates in progressibus, in actibus, & passionibus eorum, vt verè isti (sicut dicitur) perdant sydera, si ista considerent.*

Digitized by Google

40 ¶ Secundò, si vera esset huiusmodi Astrologorum doctrina necesse esset, Geminos, qui vno tempore concepti, & nati sunt, simillimos omnino fore; sed experientia rerum magistra contrarium docet; & probatur, Proculum, & Euristhenem reges Lacedæmoniorum, eo tempore natos, quorum exitus, & gloria rerum gestarum dispar fuit, vt
41 tradit Cicero *lib. 2. diuinat.* † Et vt alios interim taceam, Iacob, & Esaü eodem concubitu (vt inquit *D. Paul. ad Roman. cap. 9.*) sati, eodemque tempore nati, dissimillimi tamen ingeniis, studiis, moribus, & eventibus fuere, *Genes.*
42 *cap. 25.* † Neque nondum effugies, si dixeris, quod breuissima illa mora, quæ inter geminorum ortum intercedit, licèt ea nobis perexigua videatur, in cœlo tamen ob eius vastitatem, & rapidissimam conuersionem esse admodum no-
43 tabilem, *vt proximè dictum est.* † Nam si tam rapidissima cœli vertigo est, videant, quâ delirent in eius perscrutanda constellatione, quotque mendacia insectentur; nam vt ait Phauorinus *d. c. 1. Si tam rapidissimum est momentum, quo quisque nascens Fatum arripit, quomodo*
44 *ab eis ass. qui potest?* &c. † Iacob enim proximè natus est post Esaü, manu plantam pedis eius tenens, *perinde ac si*, dicit D. Augustinus *lib. 2. in Genes.* ad lit. c. 17. *Vnus infans instar duorum, vel*
45 *duplo longior nasceretur.* † Vnde dixit D. Gregor. super Genes. homil. 10. *Si propterea Iacob, & Esaü non censentur nati sub eadem constellatione, quod non simul nati sint, sed vnus post alterum: ob eandem profecto causam iudicandum erit nullum hominem sub eadem constellatione totum nasci, cum ex vtero totus simul non prodeat.*

46 ¶ Tertiò, vt missos faciam geminos, quorum interruptus exitus aliquam Astrologis huiusmodi præbet latebram, de reliquis, qui in toto terrarum orbe nascuntur, hominibus, facilior quæstio est; quod licet tot sint, qui sub eadem cœli positura nascuntur, vix, aut rarò in moribus, dignitatibus, aut vitæ exitu assimilantur, vt contendit Phauorinus *vbi suprà, d. cap. 1.* † Ideoque apparet in 47
Amazonis, quæ vno die omnes vicinis accubuerant, & totidem vno die pepererant, sed omnes esse eiusdem animi propensionis, stultum est opinari. Et quod vno die accubuissent, & peperissent, tradunt D. Clemens S. Petri indiuiduus comes *lib. 9. recognit.* Plin. *lib. 6. cap. 13.* Mela *lib. 1. c. 2.* Eusseb. *lib. 6. præparat. Euangel. cap. 8.* † 48
Contra tamen multi sunt, qui diuersis nati constellationibus, similes sunt animi passionibus, vitæ exercitiis, dignitatibus, & exitu, vt memorat Eusseb. *vbi suprà d. cap. 8.* in hæc verba; *Apud Indos autem, & Bactros, multa millia hominum sunt, qui Brachmanes appellantur, hi nec animatum aliquid comedunt, vinum, aut cerviſiam non bibunt, ab omni demum malignitate absunt, soli Deo attendentes* † Et apud nos sub his die- 49
bus res notissima est, Sarracenos, quos appellamus *Moriscos*, ex Granatensi prælio per quadraginta plus minúsve annos inter nos commoratos, omnes vna die ab Hispania perduellionis reos iustissimè fuisse expulsos, quos omnes vna vitæ conditio, vna fortuna, & vnus exitus tulit: sed omnes sub eadem cœli constellatione fuisse procreatos, insanum est dicere.

¶ Quartò, si Astrologia ista iudicia- 50
ria vera esset: & certa, procul dubio philosophiæ pars magna esset, hominibusque optatissima, tum propter finis excellentiam, & providentiam in rebus agendis, tum propter nouitatem, qua & Sapientes capiuntur, vt tradit Aristotel. *lib. 1. Metaphys.* † At tamen 51
eius doctrina omni tempore à præstantissimis quibusque philosophis, quin etiam

etiam Astrologis, contempta proscripta, damnata, & derisa fuit, vt eleganter probat Franc. Valleriola *lib. 3. enarrat. medic. c. 2.* † Pythagoras, Democritas, & Plato, qui longissimis peregrinationibus multa ex Chaldæis, & Persis acceperunt, iudiciariam autem Astrologiam, vel edisceere neglexerunt; vel si didicerunt, certè nunquam ea vsos fuisse ex eorum scriptis facilè apparet. † Aristoteles, (quem ex Corduba in Græciam profectum, Philosophiæ causa, *ex Plinio, & Luc. de Tui*, tradit Ferd. Nuñez *ad Ioann. de Mena in Coronat. March. Santill copl. 37.*) cùm solerti, subtilique & copiosa disquisitione rerum cœlestium materiam aliquot libris explicuerit, nusquam tamen istius Astrologiæ, nec verbum vllum fecit. † Neque *in libris Metheorum, & Problematum*, licet accuratè rerum mirabilium causas perquireret, ad nullius quæstionis enodationem istius Astrologiæ opera vsus est; imò eam expresè confutauit, dum ait lib. 1. Periherm. *de futuris contingentibus non est determinata veritas.* † Eudoxum ætate Platonis, Cassandrum, & Halicarnassæum sui temporis Astrologos laudat Cicer. *d. lib. 2. diuinat.* quòd totam istius Astrologiæ rationem repudiarunt. † Auicenna *lib. fin. primæ Philosoph. Astrologis*, inquit, *non est credendum, quia ipsi nec puncta cœlestia tenent, neque naturas rerum inferiorum planè necessarias ad faciendum iudicium de rebus futuris prospectas habent.* † Nam vt ait Ptolemæus huius artis antesignanus *lib. 1. de Iudic. cap. 2. Non est putandum omnia superuis causis directò derivari necessitate quadam inviolabili, vt nulla alia vis, quàm ita operentur, obsistere valeat.*

¶ Quintò, extante libero arbitrio hominis, & immortalitate animi nostri, ars ista nullo modo stare potest: nam si ea stet, illud funditus corruere necesse est, quod etiam post Adæ lapsum homini remansisse probarunt, *Genes. c. 4. Deut. 30. Ios. 24. Psal. 26. Sapient. c. 9. Eccles. 15. Paul. ad Rom. 7. & Corinth. 1. c. 4.* † Et similiter impij in flagitiis suis excusarentur, quod Astrorum necessitudine operarentur, qui fuit error Lutheri, decepti ex illo Proverb. c. 16. *omnia propter semetipsum operatus est Dominus, etiam impium ad diem malum.* † Quia nullo pacto homo à Deo tentatur, vt docet *D. Iacob cap. 1.* neque inspirationibus cogitur parêre, cum possit illis non assentire, D. Luc. c. 10. *væ tibi Corozain, væ tibi Bethsaida, quia si in Tyro, & Sidone factæ fuissent virtutes, quæ factæ sunt in vobis, olim in cinere, & cilicio pœnitentiam egissent.* † Neque etiamsi homo Astrorum necessitudine cogeretur (quod falsum est) scientia ista esset necessaria; nam vt ait concivis meus Seneca *libro 13. epistol.*

Venio nunc ad illos, qui cœlesti doctrina gloriantur, Virg. *Georg. 1.*

Frigida Saturni, quo se se stella recepset,
Quo signis cæli Cyllenius erret in orbes.

Hoc scire quid proderit? vt solicitus sim, cum Saturnus, & Mars ex contrario stabunt, aut cum Mercurius vespertinus facit Occasum vidente Saturno. † Et ita hæc scientia, non solum falsissima est, sed etiam inanis, futilis, & supervacua; nam vt ait Phavorinus *vbi sup. d. cap. 1. si dicunt prospera, & fallunt, miser fies frustra expectando, si aduersa dicunt, & mentiuntur, miser fies frustra timendo.*

¶ Neque obstant in contrarium adducta, nam vt missum faciam primum argumentum, quo Iulianus blasphemat diuinum Patriarcham Abraham, in hac Astrologia fuisse peritissimum, eamque à Domino Deo edoctum; quia neque ex *textu*, quem citat, constat; neque inducí

duci poteſt, cum non de Aſtrologia, ſed de longæva propagatione agat, vt notant Gloſſa, & Patres *in illo Geneſis cap.* 15.

64 † Vnde ad ſecundum venienes non obſtat illud Geneſis *cap.* 1. *& ſint in ſigna*, &c. Nam aſtra, neque ſigna ſunt, neque cauſæ futurorum, vt contra ſupradictos, & nonnullos alios mediocriter edoctos defendit D. Auguſt. *lib.* 5.

65 *civit. Dei, cap.* 1. † Nam licet *Origines ſuper Geneſeos libros* apertè fateatur, aſtra eſſe à Deo poſita in cœlo, vt per varios aſpectus, & coniunctiones præſignificarent, quæ conſequentibus temporibus, tum vniversè, tum ſigillatim euentura eſſent, ſed non ea efficeret, vt memorat Euſeb. *lib.* 6. *præparat. Evang.*

66 *c.* 9. † Labitur planè Origenes, nam ſi verum eſſet quod ait; conſequenter Fati neceſſitatem aſtrueret, quam iam tot ſæculis Eccleſia reprobauit, vt author eſt Catholicæ veritatis armarium Angelicus D. Thom. *lib.* 3. *contra Gent.*

67 † Nam ſi cœli, & ſydera ſunt ſigna omnium rerum ſublunarium: vel ſunt earum rerum cauſa, vel ſunt effectus, quorum neutrum dici poteſt; nec Deus promiſit, nec colligi poteſt dum ea ad diuidendos dies, annos & tempora conſtituit, vt notat Pereyra *in Gen. lib.* 1.

68 † Neque obſtat, quod Iris dicitur cauſa ſerenitatis, & Cometa ſterilitatis; nam cum iſta à ſuperioribus cauſis ex corporalibus rebus excitentur, poſſunt eſſe ſigna effectus illius, cuius eſt communis vtriuſque cauſæ, vt diximus *ſup.*

69 *cap.* 5. *num.* 7. † Quod ſecus eſt in aſtris, quia à nullo influxu ſuperiore excitantur, niſi à Deo immediatè, vel mediatè Angelo, cuius mentis non ſunt ſigna, quia per illa non ſolet manifeſtare; neque cauſæ, quia ſine illis operatur, vt docet Suarez *de Relig. lib.* 2. *cap.* 11. *ex num.* 13. Mart. del Rio *lib.* 4. *Magic. cap.* 2. *q.* 3. Leonar. *lib.* 2. *de iuſtit. c.* 43. *dub.* 6. *num.* 42. Thom. Sanchez *in ſum. tom.* 1. *lib.* 2. *c.* 38. *ex n.* 33.

† Neque obſtat tertium fundamentum ex D. Iſai. cap. 34. *cœlum receſſit ſicut liber*, &c. Nam dum Propheta de die iudicij agit, ſub illis verbis apertè demonſtrat tantam fore diuinæ iræ vindictam, & demonſtrationem: tantamque rerum omnium perturbationem, & confuſionem, vt præ magnitudine mœroris videantur hominibus cœleſtia luminaria reſtingui, Stellas de cœlo cadere, motuſque earum conturbari, & denique cœlum complicari, & recedere, iuxta illud Apoc. c. 6. *Et cœlum receſſit ſicut liber involutus.* † Nam Hebræi libros ſcribebant vnico dumtaxat folio, ſive membrana oblonga, quam circa cylindrum complicabant, inſtar lineam telam radio textorio; & quia hi libri videbantur cœlorum referre aliquam ſimilitudinem, quia in axe, ſeu polo revoluuntur: ſic in ſummam rerum anguſtiam dixit eos complicari, de quibus aliàs dixerat Pſal. 103. *qui extendit cœlum ſicut pellem.* † Siue vt ait D. Thom. & Lyra. *Complicabuntur cœli tanquam liber, hoc eſt, non exercebunt vltra Ethnici Aſtronomantiam ſuam, nec poſthac ex Aſtris diuinare audebunt eventa hominum, quaſi legerent in ſyderibus deſcriptos caſus, & eventus futuros.*

70 71 72

¶ Neque obſtat quartum Pſalm. 18. 73 *cœli enarrant*, & Pſal. 77. *annuntiat firmamentum.* Nam multa ſunt in ſacris literis, quæ figuratè intelliguntur, idque quinque modis, aut per *Proſopopœiam*, quia, quæ animata ſunt inanimis tribuuntur, vt mari videre, & fugere, *Pſal.* 113. cœlo, & terræ audire, & placere, *Leuit. c.* 26. *Deut.* 33. † Se- 74 cundo per *Metonymiam*, in qua continens pro contento ponitur, vt cum terra dicitur corrupta *Geneſ. c.* 6. vel à Deo iudicanda, *Paralip.* 1. *c.* 16. aut vrbi alicui

remiſſius

75 remissius futurum, *Matth. c.* 11. † Tertiò per *Hyperbolem*, vt quando lapides dicuntur clamaturi, *Levit. c.* 19. terra dicitur aspectu Dei tremere, vel responsu-
76 ra interroganti, *Psal.* 103. † Quartò per *Analogiam*, seu metaphoram, vt cum Sol dicitur præesse diei, & Luna nocti, *Genes. c.* 1. Luna vocatur Regina cœli, *Herem. cap.* 7. Stellis tribuitur immunditia, *Iob c.* 15. & 38. astra dicuntur lau-
77 dare Deum, *Psalm.* 32. † Quinto non ex veritate, sed ex hominum opinione, vt cum dicimus *malitiam cœli*, de Astris, & Stellis *Sophon. cap.* 1. & alia sexcenta vt adnotat Iann. Ganivetus *in epist. defens. Astrolo.*

78 ¶ Neque obstat quintum argumentum *Iudic. c.* 5. *Stellæ manentes*, &c. quia non intelligitur de Astris, sed de Angelis qui eo tempore procellam magnam excitarunt, quo Syſaræ populus arma capere non potuisset. † Ideò dicuntur *in ordine, & cursu suo*, propter ordinem militiæ, seu Hierarchiæ, in qua quisque suum ordinem, & stationem servat; nam *Angeli, Stellæ* dicuntur *Apoc. c.* 12. *& cauda draconis traxit tertiam partem Stellarum.*

APPENDIX.

1 NOn enim assentior iis, qui omnia prorsus ab Astrorum influentiis provenire arbitrantur, neque illis, qui omnimodam illis negant potestatem, sed illis, qui vim quandam naturalem concedunt, per media quasi elementa ad nos vsque communicatam, quæ potens est causas naturales alterare, & nos quasi permovere, quatenus his materialibus corporibus inhabitamus, vt docent D. Ioan. Damascen. *lib.* 2. *c.* 3. D. Augustin. *lib.* 4. *Civit. Dei, c.* 5. D. Thom. *p.* 1. *q.* 115. *art.* 4. *& lib.* 3. *contra Gent. c.* 93.
2 Scotus, & alij *in Sent.* 2. *dist.* 4. *qu.* 3. † Vtrumque enim vitiosum est, ex Gentilismo, & Hebraismo derivatum: nam Illustrium veterum ab initio duæ fuerunt de Astrorū scientia opiniones: prima dicentium cœlos, & sydera nihil in nobis posse. sed solùm Deum omnipotentem per seipsum agere, secundū Magicum *Ptolemæi aphoris.* 5. & 8. quem sequuntur *Aphrodisius, Paracelsus, Porphyrius, Mizaldus, & alij Platonici.* † Ex 3
quo negatum est liberum arbitrium, & merita divinæ gratiæ; nam dicunt, quod nobis inferna spectantibus, res apparent arbitrariæ, & fortuitæ, sed ad superna spectantibus omnia sunt necessaria, quia non sicut nos, sed sicut ille vult, ita vivimus, facimus, & patimur omnes, & omnia; vt fuit sententia Ioan. de Hus combusti in Concilio Constantiæ, secuta à Mart. Luthero eius discipulo *lib. de liber. arbitr. art.* 36.

¶ Altera fuit Stoicorum, qui cœlum in 4
nobis necessitate operari arbitrabantur, & quæcūque ab eo veniebant, vitari nō posse crediderunt; quæ quidē cœli virtutes, vocatæ ab illis est *Fatum*, cuius sētentiæ professores sunt *Heraclitus, Empedocles, Possidonius, Aristoteles, & alij complures.* † Quæ adeò huiusmodi erro- 5
ris macula inter Chaldæos, & Babylonicos crebuit, vt debita ineffabili, solique Deo sacrificia, & thura (ne dū hæc, verum humanum sanguinem) Soli, & Lunæ, cœlestibusque corporibus offerrent, vt tradit Philo Iudæus *lib. de migrat. Abrahami, fol.* 359. *& libr. de Abrahamo, fol.* 312. *tom.* 1. † Quos sum- 6
mus rerum conditor per Prophetas, præsertim per *Isaiam* (Astrorum cultores eos vocando) ideo minabatur, quia honorem, & cultum summo creatori debitum, cœlestibus creaturis tribuebant, quò respexit *Sophonias* cap. 1. dum ait, *qui adorant super tecta malitiam cœli.*

¶ Ex his nati sunt totius iudiciariæ 7
artis Canones, quibus futura, & occulta

Digitized by Google

rimantur,non aliter,quam quod ex ſtellarum aſpectibus,retrogradationibus,& conformationibus, quaſi certa lege, & gyro dependentia impiè conantur perſuadere ; quorum deliria , atque errores iam ſatis refutauimus *duobus capitibus proximè precedentibus.*

8 ¶ Reſtant nunc temporum prædictiones , quæ *Prognoſtica* appellamus, nam eo,quod circa rem naturalem videtur verſari,non deſunt qui ſingulis annis , prædictionibus ſuis orbem implere ; & hanc partem naturalem Aſtrologiæ,à Doctoribus,& legibus Regni,nedum à nobis, dicunt approbatam,*c.7.de*
9 *diuinat. aſtronom.ex n.6.* † Sed quia his non ſatis proviſum, dico, quod & ſi Aſtrorum ortum, & occaſum, motum, naturam, atque curſum, aſpectum,conformationem, retrogradationem ; eclipſim, & ſimilia ex Ephemeridum,& Almageſti obſervationibus conſequantur, non propterea pluvias,tempeſtates,morbos, annonæ pretium , & ſimilia , quæ impudenter prædicunt , poſſunt aſſequi ; nã licet ex cauſis naturalibus aliquando cognoſcantur , ab aliis naturalibus impediri poſſunt, vt tradit Eugubin. *lib.3. de perenni Philoſ. c.14. cum multis ſeqq.*

10 † Vnde eos tanquam vanos,& ſuperſtitioſos damnatos tradit Mart. Olanus *in Concord.antin.ad ll.Partit.correct.n.132. fol.271.*nam vt ait *Apoſtolus ad Galat.4. Dies obſervatis, & tempora,& menſes, & annos:timeo vos ne fortè ſine cauſa labora-*
11 *verim in vobis.* † Et ita meritò Babylonios irridens , qui huius artis fuerunt inuentores, poſtquam vanitatis ſectatores,& ſtultos appellauit D.Iſai.c.44. eos augures cœli vocando , ſic invehitur, c.47. *Stent,& ſalvent te augures cœli,qui contemplantur ſydera, & ſupputant menſes, vt ex eis annuntient ventura tibi.*

12 ¶ Quoad alia autem prognoſtica Medicorum,agricolarum, & nautarum,quia circa res naturales tantum verſantur,nõ debent à peritis contemni,vt dictum eſt *ſup. c.2.3.4.5. & 6.* nam vt de Medicis teſtatur eorũ coriphæus Hippocr.*lib.1. de Diata,aphor.4.Aſtrorum ortus,& Occaſus Medicus agnoſcat oportet, vt mutationes , exceſſuſque cavere ſciat.* † Quod 13
quia minus dictũ videbatur,ſubdit *lib.de aëre,& aquis,& loco.Periculoſiſſima ſunt enim ambo ſolſtitia, maximè vero aſtiuũ : periculoſum etiam aquinoctium vtrumque, magis verò authumnale.Oportet & Aſtrorum exortum conſiderare, præcipuè Canis, deinde Arcturi , & Pleiadum Occaſum: morbi enim in his maximè diebus iudicantur, alij perimunt, alij verò definiunt, aut in aliam ſpeciem,aliumque ſtatum trãſmutãtur.*† Neque propterea aſſerimus Me- 14
dicorum ſcientiam ab Aſtronomis eſſe petendam ; nam idem Hipprocrates,non Aſtrorum in morbis feriem , ſed ipſam morborum ſpeciem, vim atque hominis naturam inſpicere medicum iubet,*lib.2. de rat.vict.acut.text.*38.& lib.3.præſag. text.39.*Nihil ex Aſtris in morborum curationibus,& dignitatibus petẽdũ,ſed magis ex his,quæ natura conſtãt theorematibus medendũ.*† Nam vt eleganter ait doctiſ- 15
ſimus Fran. Valleriola *lib 3. enarration. medicar.c.2. Cũ ſapè videre ſit pleroſque vna eadẽque cœli, & Aſtrorum configuratione in morbum incidere, non pari tamen exitu à morbo liberari:alter enim morte, ſalute redẽpta alter morbo ſolvitur : celerius vnus,tardius alter,ad morbi iudicium properãt:quin, & multos diverſis quidem tẽporibus in morbos delapſos,ſalubri exitu liberari, aut morte raptos occumbere.*

¶ Agricolarum ſimiliter , & nauta- 16
rum ſuis non minus finibus continentur naturalibus , quos tranſgredientes, errant planè,ac ſuperſtitione implicantur,plena Gentilium,& perditorum deliriis , qui de Mercurio, Marte , Saturno , & ſimilibus tradidere , Sagittarios, Cancros, & Scorpiones, & ſimilia plura in cœlo fingentes , metuentibus imperitis

imperitis vendunt miserabilem servitutem; nam vt ait Propheta D. Hierem. c 10. *Iuxta vias Gentium nolite discedere, & à signis cæli nolite timere, quæ timent Gentes, quia leges populorum vanæ sunt.* †
17 Et similes sunt Planetarijs, & Mathematicis damnatis à S.D.N. Sixto T. Pontifi. Max. in Bulla contra Astrologos edita, ann. 1586. *Tales in primis sunt Astrologi, olim Mathematici, Genethliaci, & Planetarij vocati, qui vanam, falsamque syderum, & Astrorum scientiam profitentur.* †
18 Nam sub prædicta Astrorum observatione, pactum cum diabolo solet inesse, qui nihil magis satagit, quam his vanitatibus homines à Deo ad creaturas avertere, & à cælestibus curis, ad cœnosa terrenaque seducere, vel saltem à serijs, & gravibus, ad ludicra, & nugatoria, vt docet D.
19 August. *l.* 38. *qq. c.* 79. † Ideo debent vitari ad occulti, & futurorum indagationem, quam detestamur; nam ad horum neutrum necessariæ sunt Ephemerides, nec Tabulæ Alphonsinæ, nec Almagestum Ptolemæi, cum meliores agricolæ, peritiores naucleri, atque præstantiores Medici, huiusmodi nun-
20 quam, respiciant deliria..... † Vnde sub his diebus postquam contenta in *præcedenti capite* scripsissem, ex decreto supremi Senatus S. Generalis Inquisitionis, iam hodie Dei beneficio, nulla iudiciariæ artis extant monumenta, & rescriptum est vniversis Inquisitionibus, vt prognostica huiusmodi comburant, & alijs in omnibus observari faciant Constitutionem prædictam sanctissimi D. N. Sixti V. quæ talis est.

Sixtus Episcopus servus servorum Dei. Ad perpetuam rei memoriam.

21 COeli, & terræ creator Deus, quem vnum omnipotentem corde credimus ad iustitiam, & ore confitemur ad salutem; etsi homini, quem ad imaginem, & similitudinem suam creauit, mentem dederit, quæ non solum diuino fidei lumine illustrata, mysteria illa cognosceret, quæ humanam intelligentiam superant, sed etiam naturæ suæ, vi, magno licet cum labore præclara multa investigaret, atq; intelligeret; tamen, vt superbum animal homo non altum saperet, sed timeret: & immensam conditoris sui maiestatem, humi stratus veneratur, sibi soli eorum, quæ eventura sunt, scientiam, & futurarum rerum cognitionem reseruauit. Solus enim ipse, cuius, oculis omnia nuda, & aperta sunt, & ad intimas hominum cogitationes penetrat: & consequentes eorum actiones intuetur, solus ipse, qui vocat ea, quæ non sunt, tamquam ea quæ sunt, omnia præsentia, & ante oculos posita habet, solus denique omnia, & singula quæcunque totius temporis decursu, & sęculorum ætatibus futura sunt, ab omni æternitate nouit, & admirabili prouidentia disposuit, quæ non modo humanæ mentis imbecillitas ignorat, sed nec dæmones ipsi præsentire possunt. Quare idolorum in futuris annunciandis falsitatem, & imbecillitatem, & eorum, qui eis cultum adhibebant, vanitatem irridet Spiritus sanctus apud Isaiam illis verbis: *Annunciate quæ ventura sunt in futurum, & sciemus, quia Dij estis vos:* & in novo testamento Christus Dominus discipulorum suorum de futuris eventibus paulò cupidiùs inquirentium, interrogationem graui illa responsione retudit, qua etiam omnium fidelium suorum curiositatem coërcuit. *Non est vestrum scire tempora, vel momenta, quæ Pater posuit in sua potestate:* Nec vero ad futuros euentus, & fortuitos casus prænoscendos (futuris evẽtibus ex naturalib⁹ causis necessario, vel frequenter prouenientibus, quæ ad diuinationem nõ pertinent, dumtaxat exceptis) sũt vllę veræ artes, aut disciplinæ, sed fallaces, & vanæ improborũ hominum astutiæ, & dæmonum fraudi-

bus introductæ, ex quorum operatione, consilio, vel auxilio omnis diuinatio dimanat, siue quod expressè ad futura manifestando invocentur, siue quod ipsi prauitate sua,& odio in genus humanum occultè, etiam præter hominis intentionem se ingerant, & intrudant vanis inquisitionibus futurorum, vt mentes hominum pernicioſis vanitatibus,& fallaci contingentium, prænuntiatione implicentur,& omni impietatis genere deprauentur. Quæ quidem ipsis cognita sunt, non diuinitate aliqua,nec vera futurarum scientia, sed naturæ subtilioris acumine, & alijs quibusdam modis,quos hominum obtusior intelligentiam ignorat.Quamobrem dubitandum non est, in huiusmodi futurorum contingentium, & fortuitorum euentuum inquisitione, & præcognitione,diaboli operationem se fallaciter immiscere,vt sua fraude, ac dolis,miseros homines à via salutis auertat, & laqueo damnationis involvat.Quæ cum ita sint, nonnulli hæc fideliter, & religioſe, vt debent, non attendentes, sed curioſa sectantes, graviter Deum offendunt, errantes ipsi,& alios in errorem mittentes: tales imprimis sunt Astrologi, olim Mathematici, & Planetarij vocati, qui vanam,falsamq;syderum,& astrorum scientiam profitentes, divinæq; dispositionis ordinationem, suo tempore revelandam prævenire audacissimè satagentes hominum natiuitates, seu genituras, ex motu syderum,& astrorum cursu metiuntur,ac iudicant futura, sive etiam præsentia, & præterita occulta,atq; ex puerorum ortu, & natali die, sive quavis alia temporum, & momentorũ vanissima obseruatione,& notatione,de vniuscuiusq;hominis statu, conditione, vitæ cursu, honoribus,divitijs, sobole, salute, morte,itineribus,certaminibus, inimicitijs, carceribus, cædibus, varijs, discriminibus,alijsq; prosperis,& adversis, casibus,& eventibus præcognoscere, iudicare,& affirmare temeré præsumunt, non sine magno periculo erroris,& infidelitatis: cum S. Augustinus præcipuum Ecclesiæ lumen,eum,qui hæc observat,qui attendit, qui credit, qui in domum recipit, qui interrogat,Christianam fidem, & baptismum præuaricasse affirmet, vt illos merito Apostolus arguat, atque increpet illis verbis:*Dies obseruatis, & menses, & tempora,& annos, timeo,ne forte sine causa laborauerim in vobis.* Hi igitur leuissimi, & temerarij homines in miserandam animarum suarum ruinam, graue fidelium scandalum, & Christianæ fidei detrimentum futuros rerum euentus, & quæcunque; prosperé, vel aduersè obuentura sunt,ac actus humanos, ea deniq; quæ ex libera hominum voluntate proficiscuntur,astris, syderibusq;ascribunt,eisque eam facultatem,vim seu virtutem, & efficaciam tribuũt significandi futura,& ad præcognita inclinandi, vt sic omnino, nec aliter eventura sint, atq; ob eam causam de ijs rebus omnibus iudicia facere,prognostica, prædictiones, & præcognitiones sibi assumere,& palàm venditare non dubitant,quibus non pauci rudes,& imperiti, alijq;nimis credulì, & imprudentes tantam fidem præstant,vt ex huiusmodi iudiciorum, & prædictionum præscripto, aliquid certo esse credant, aut sperent, quorum sane; & mendacium magistrorum temeritas, & infælicium discipulorum credulitas magnopere deploranda est, qui vel diuinis literis admoniti, non intelligunt hominis præstantiam, cui Cœli, & stellæ,& clarissima Cœli syderа,Sol, & Luna,Deo ita disponente,non imperant, sed inseruiunt; sic enim Moyses populum Dei,vt hunc errorem caveret,præmonebat: *Ne fortè eleuatis oculis ad Cœlum, videas Solem, & Lunam, & omnia astra Cœli,& errore deceptus adores ea, & colas, quæ creauit Dominus Deus tuus in ministerium cunctis gentibus, quæ sub Cœlo sunt.* Sed quid syderа mirandum

est

est homini seruire? nonne nobilissimæ Intelligentiæ Angeli ipsi, omnes sunt administratorij spiritus in ministerium missi propter eos, qui hæreditatem capiunt salutis? nam rationales oues, ita diligit Deus, vt non solum Episcopos, quemadmodum à S. Ambrosio scriptum est, ad tuendum gregem ordinaverit, sed etiam Angelos destinauerit. Plæclarè etiam S. Hieronymus, *Magna dignitas animarum, vt vnaquæque; habeat ab ortu nativitatis in custodiam sui Angelum delegatum.* Quod si Angeli homines custodiunt, quid aduersus Angelorum custodiam, & tutelam astra moliri, aut efficere poterunt, quæ cum ipsis Angelis nullo modo sunt comparanda? Nec sane hoc loco prætereunda est eximij Ecclesiæ Doctoris, & Beatissimi Pontificis Magni Gregorij sententia, qui Priscillianistas hæreticos vnumquemque hominem sub constitutionibus stellarum nasci putantes, magno rerum, & verborum pondere confutat. *Absit* (inquit) *à fidelium cordibus, vt aliquid esse fatum dicant, vitam quippe hominum solus hanc conditor, qui creauit administrat, neque enim propter stellas homo, sed stella propter homines facta sunt, & si stella factum hominis esse dicitur, ipsis suis ministerijs subesse homo perhibetur.* Vtinam insani homines hæc saperent, & intelligerent, ac Dei monitis obtemperarent in Leuitico dicentis: *Non declinetis ad Malos, nec ab Ariolis aliquid scisscitemini, vt polluamini per eos:* Neque, enim quæ Christiana, & vera pietas repellit, ac damnat, tanto studio investigarent, ijsdemque, miserè se decipi, atque irretiri paterentur. Sunt etiam inanes quidam homines, & curiosi, vel impij, & irreligiosi, qui futurarum, & occultarum aliarum rerum notitiam adeò anxiè habere student, vt ob eadem prænoscenda, & inuestiganda in diuinæ legis offensionem multipliciter incurrant. Alij enim Geomantiæ, Hydromantiæ, Aëromantiæ, Pyromantiæ, Onomantiæ Chiromantiæ, Necromantiæ, alijsq; sortilegijs, & superstitionibus, non sine dæmonum saltem occulta societate, aut tacita pactione, operam dare, seu aleis, ac sortibus illicitis taxillorum, granorum triticeorum, vel fabarum iactu vti non verentur. Alij vero aliquas pristinæ, & antiquatæ, ac per Crucis victoriam prostratæ Idolotriæ reliquias retinentes, quibusdam augurijs, auspicijs, similibusue signis, & vanis obseruationibus ad futurorum diuinationem intendunt. Alij item sunt, qui cum morte fœdus ineunt, & pactum faciunt cum inferno, qui similiter ad occultorum divinationem ad inueniendos thesauros, vel ad alia facinora perpetranda; etiam expressa cum diabolo pactione facta, in manifestam suarum perniciem animarum nefarias magicæ artis incantationes, instrumenta, & veneficia adhibent, circulos, & diabolicos, characteres describunt, dæmones invocant, aut consulunt, ab eis, responsa petunt, aut accipiunt, eis preces, & thuris, aut aliarum rerũ suffimenta, seu fumigationes, aliaue sacrifica offerunt, candelas accendunt, aut rebus sacris, vel Sacramentis, aut Sacramentalibus sacrilegè abutuntur, adorationis, genuflexionis, aut quævis alia impietatis obsequia præstant, cultum, venerationemve tribuunt, aut annulum, vel speculum, aut parvas phyalas sibi fabricant, aut fabricari curant ad dæmones in eis alligandos, seu includendos, vt putant, ad responsa ab ipsis inde petenda, aut habenda. Alij præterea etiam in corporibus obsessis, vel lymphaticis, & phanaticis mulieribus dæmones de futuris, vel occultis rebus, aut factis exquirunt, vt merito ab eis, quos Dominus in Euangelio tacere imperauit, vanas, mendacesque referant responsiones. Alij quoque præstigiatores, frequentius vero mulierculæ quædam superstitionibus deditæ in phyalis,

seu vasculis vitreis aqua plenis, vel in speculo accensis candelis: etiam benedictis sub nomine Angeli sancti, & albi, diabolum omnium malorum satorem supplices adorantes, vel in vnguibus: aut palma manus, quandoque etiam oleo perunctis eundem omnium fallaciarum architectum orant, vt similiter futura, vel occulta quævis per spectra, & apparentes imagines, seu phantasticas visiones sibi ostendat; aut ab eodem patre mendacij diabolo, alijs incantationibus, aut varijs superstitiosis obseruationibus, futurorum, & occultorum huiusmodi veritatem quærunt, & hominibus prædicere contendunt. Quorum omnium, quos supra enumerauimus consimilis impietas parem exitum habet, nimirum, quod dæmonis præstigijs, ac dolis, tum qui diuinant, tum qui diuinationem expetvnt illusi, ac delusi miserrimè reperiuntur. Itaque cum futuros euentus in seipsis considerare, antequam fiant, sit Dei proprium; illud necessario consequitur, vt Astrologi, & alij prædicti, qui huiusmodi futura prænunciare, aut prænoscere quocunque; modo, nisi Deo reuelante audent, iniustè, atque impudenter, quod Dei est sibi assumant, & vlurpent. Sic fit, vt dum ab eis, quod solius est Creatoris, perperam creaturis tribuitur, diuina Maiestas grauiter lædatur, fidei integritas violetur, & animabus pretioso Christi sanguine redemptis, pestis, atque exitum importetur. Et licet iam pridem regulis indicis librorum prohibitorum ex decreto sacri generalis Triden. Conci. confecti, illud inter cætera constitutum fuerit, vt Episcopi diligenter prouiderent, ne huiusmodi Astrologiæ iudiciariæ libri, tractatus, & indices legerentur, vel haberentur, qui de futuris contingentibus, successibus, fortuitisve casibus, aut ijs actionibus, quæ ab humana voluntate pendent, certò aliquid eventurum affirmare audent, permissis tamen iudicijs, & naturalibus obseruationibus, quæ nauigationis, agriculturæ, sive medicæ artis iuvandæ gratia conscripta fuissent: Libros verò omnes, & scripta Geomantiæ Hydromantiæ, Chyromantiæ, Necromantiæ, siue in quibus continentur sortilegia, venefícia, auguria, auspicia, incantationes artis magicæ, prorsus reijci, & aboleri curarent: Non tamen errorum, corruptelarum, delictorum, & abusuum prædictorum extirpationi vsque; adeò prouisum est, quin etiam adhuc in nonnullis locis, & apud plurimos curiosiùs vigeant, cum valde frequenter detectis diaboli insidijs diuinationum, sortilegiorum, & variarum superstitionum omnia plena esse indies detegantur. Nos igitur, qui pro Pastoralis officij munere, fidei integritatem inviolatam conseruare debemus, & animarum saluti prospicere, quantum diuina gratia adiutrice possumus, ex paternæ charitatis visceribus optamus, damnantes, & reprobantes omne genus diuinationum, quæ diabolo auctore ad fidelium deceptionem à prædictis curiosis, vel perditis hominibus fieri solent: Cupientes præterea sanctam illam Christianæ Religionis simplicitatem, præsertim de summa Creatoris Dei potestate, sapientia, & prouidentia ab omni erroris labe integram, atque incorruptam, vt par est, retineri: Volentes quoque; prædictæ falsæ credulitati, ac huiusmodi illicitarum diuinationum, & superstitionum, detestabili studio, & execrandis flagitijs, atque impuritatibus occurrere, vt de Christiano populo meritò dici possit, quod de antiquo Dei populo scriptum est, *Non est augurium in Iacob, neque diuinatio in Israel:* Hac perpetuo valitura constitutione, Apostolica authoritate statuimus, & mandamus, vt tam contra Astrologos, Mathematicos, & alios quoscunque dictæ iudiciariæ Astrologiæ artem, præterquam circa agriculturam, nauigationem, & rem medicam in posterum

posterũ exercentes, aut facientes iudicia, & natiuitates hominum, quibus de futuris contingentibus successibus, fortuitisque casibus, aut actionibus, ex humana voluntate pendentibus aliquid eventurũ affirmare audẽt, etiã si id se nõ certo affirmare asserant, aut protestentur; quam contra alios vtriusque sexus, qui supradictas dãnatas, vanas, fallaces, & pernicioſas diuinãdi artes, siue scientias exercẽt, profitentur, & docẽt, aut discũt, quiv̀e huiusmodi illicitas diuinationes, sortilegia, superstitiones, veneficia incantationes ac præmissa detestãda scelera, & delicta vt præfertur faciunt, aut in eis quomodolibet intromittunt, cuiuscunque dignitatis, gradus, & conditionis existant, tam Episcopi, & Prælati Superiores, ac alij Ordinarij locorum, quam Inquisitores hæreticæ prauitatis, vbique gentium deputati, etiamsi in plerisque ex his casibus antea non procedebant, aut procedere non valebant, diligentius inquirant, & procedant: atque in eos seuerius Canonicis pœnis, & alijs eorum arbitrio animaduertant. Prohibentes omnes, & singulos libros, opera, & tractat⁹ hui⁹ Iudiciariæ Astrologiæ, Geomantiæ, Hydromantiæ, Aëromantiæ, Pyromantiæ, Onomantiæ, Chiromantiæ, artis Magicæ, aut in quibus sortilegia, veneficia, auguria, auspicia, execrabiles incantationes continentur, ac vt supra in memorato Indice interdictos sub censuris, & pœnis in eo contentis, à quibuscunque Christi fidelibus legi, aut, quomodolibet retineri, sed illos Episcopis, & Ordinarijs locorum vel Inquisitoribus predictis præsentari, & consignari debere. Et nihilominus eadem auctoritate statuimus, & mandamus, vt contra scienter legentes, aut retinentes libros, & scripta huiusmodi, seu in quibus talia continentur, similiter ijdem Inquisitores liberè, & licitè procedant, ac procedere, & pœnis, condignis punire, & coërcere possint. Non obstantibus constitutionibus Apostolicis, cæterisque contrarijs quibuscunque. Vt autem præsentes nostræ literæ ad communem omnium notitiam facilius deducantur, iubemus illas in valuis Basilicarum sancti Ioannis Lateranen. & Principis Apostolorum de Vrbe, ac in acie Campi Floræ affigi, seu appendi, eisque detractis ipsarum exempla, etiam impressa eisdem in locis affixa relinqui. Et insuper vniuersis & singulis Veneralibus Frarribus nostris Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, Episcopis, locorum Ordinariis, & Prælatis, necnon Inquisitoribus hæreticæ prauitatis vbilibet constitutis, per hæc cõmittimus, & in virtute sanctæ obedientiæ districtè præcipiendo mandamus, vt per se, vel alium, seu alios easdem præsentes litteras, postquam eas receperint, seu earum notitiam habuerint, in suis, & singulis parochialibus Ecclesiis, dum in eis populi multitudo ad diuina conuenerit: deinde vero semel in anno, & quoties eis expedire videbitur, vulgari sermone publicent, aut publicari faciant. Quia vero difficile foret præsentes litteras ad singula quæque loca, in quibus de eis fides facienda erit deferri: Volumus, vt earum transumptis, etiam impressis, manu Notarij publici subscriptis, ac parvo sigillo Sanctæ Romanæ, & vniuersalis Inquisitionis, aut alicuius Prælati, vel Curiæ Ecclesiasticæ munitis, eadem prorsus fides in iudicio, & extra, vbique locorum adhibeatur, quæ eisdem originalibus litteris adhiberetur si essent exhibitæ, vel ostensæ. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrorum statutorum, mandatorum, prohibitionis, iussionis, commissionis, & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius, se noverit incursutũ. Dat. Romæ apud sanctum Petrum, Anno

Incarna

Incarnationis Dominicæ milleſimo quingenteſimo octogeſimo ſexto, Nonis Ianuarij, Pontificatus noſtri anno primo.

H. Prodat.

Io. Baptiſta Canobius.

Anno à Nativitate Domini milleſimo quingenteſimo octuageſimo ſexto, indictione decima quarta, die vero nona, menſis Ianuarij, Pontificatus S. D. N. D. Sixti divina providentia Papæ V. anno primo. Retroſcripta littera Apoſtolica affixæ, lectæ, & publicatæ fuerunt in valvis ſeu portis Sancti Ioannis Lateranen. & Sancti Petri Principis Apoſtolorum de Vrbe, necnon Cancellariæ Apoſtolicæ, & aciei Campi Floræ, & per aliquod temporis ſpatium dimiſſæ per nos Io. Frelie, & Nicolaum Tagliettum, S. D. N. P. Curſores.

Alex. Parabiachus Mag. Curſorum.

CAPVT IX.

De Divinatione Phyſionomica.

SVMMARIVM.

1 *Phyſiognomia deteſtata.*
2 *Phyſiognomia, quæ prohibita.*
3 *Phyſiognomia, quæ permiſſa.*
4 *Phyſiognomia naturalis ſcientia.*
5 *Pythagoras, & Socrates Phyſiognomiæ diſcipulos cognoviſſe.*
6 *Phyſiognomia probatur ſcripturæ authoritate.*
7 *Viſu cognoſcitur homo.*
8 *Corporis ex habitudine colliguntur animi paſſiones.*
9 *Animæ ſequuntur ſua corpora.*
10 *Phyſiognomia petitur ex quadam cum animantibus ſimilitudine.*
11 *Natura qua quodque animal indole dotaſſit, ſingulis etiam addidit inſtrumenta huic indoli aptiſſima.*
12 *Cruribus debiles ſunt celeres curſu, exiles.*
13 *Oculis parvis dotati invidi cenſentur.*
14 *Fuſci nimium pertinaces; molli cute pavidi.*
15 *Molli carne, bonæ mentis ſunt.*
16 *Naſo craſſo à ſummo vſque ad deorſum, inſenſibiles.*
17 *Naſo obunco, æmulatores.*
18 *Cœlum in his inferioribus poteſtatem habet permovendi, non tamen adſtringendi.*
19 *Naturalia immutabilia eſſe quomodo intelligantur.*
20 *Naturali affectione homo ducitur ad ea, quæ cœli luminaria inclinant.*
21 *Phyſiognomiæ canones certiores illis Aſtrologiæ iudiciariæ.*
22 *Authoris inſtitutum in diſputatione de Phyſiognomia.*
Saturnini qui ſint, ib.
23 *Ioviales qui ſint.*
24 *Martiales, qui ſint.*
25 *Solares, qui ſint.*
26 *Venerei, qui ſint.*
27 *Mercuriales, qui ſint.*
28 *Lunares qui ſint.*
29 *Capitis ſigna.*
30 *Capillorum ſigna.*
31 *Faciei ſigna.*
32 *Radicalis figura faciei à quo ſumatur*
33 *Supercilliorum ſigna.*
34 *Oculorum ſigna.*
35 *Naſi ſigna.*
36 *Labiorum ſigna.*
37 *Vocis ſigna.*
38 *Barbæ ſigna.*
39 *Manus ſigna.*
40 *Digitorum ſigna.*
41 *Pedis ſigna.*
42 *Vnguium ſigna.*
43 *Natura ſignati.*

Digitized by Google

44 *Facie deformior cenſetur animo quoque prauior.*

45 *Deformitas damoni tribuitur, quia peſſimo.*

46 *Pulchritudo bonæ mentis imago eſt, & figura probitatis.*

47 *Pulchritudinis ratio commendatur in mandandis imperiis.*

48 *Corporis pulchritudine, animi excellentia dignoſcitur.*

49 *Pulchritudine ſponſi virtus eius denotatur.*

50 *Pulchrum à* pollendo *dicitur, quod optimum maximúmque in ſuo genere.*

51 *Herculis pulcher, quaſi fortis.*

52 *Pulchritudo, & fortitudo ad ſe inuicem ponuntur.*

53 *Pulchrior præfertur in gemino partu.*

54 *Pulchrior, vt fortior egreditur Eſaü.*

55 *Vir prior præſumitur natus in gemino partu, quàm mulier.*

56 *Pulchritudo in ſignum bonitatis, & fortitudinis.*

1 PHyſiognomia, vt pars eſt Aſtrologiæ iudiciariæ improbatur à Pico Mirandulano, & aliis peritiſſimis viris, quos in præcedenti capite retulimus; ſed quia non omnes Aſtrologiæ partes reprobatæ ſunt, ſed illæ tantum quæ diuinationem, ſuperſtitionem, aut vanitatem continent, vt docet Petr. Ciruello *in Apolog. Aſtrologiæ iudiciariæ.*

2 †Illam tamen damnatam intelligo phyſiognomiam, quæ ex ineptis Gentilium, Arabum, & Ægyptiorum deliriis ſingulas hominis partes ad aſtra quæque referentes, futuros caſus & contingentes diuinat; qualis eſt quæ continetur in libris *Bart. Coclet in Anaſtaſ. phyſiog. & Luc. Gauarij, & ſimilium impiorum.*

3 † Non tamen, quæ ex pilorum, & membrorum corporis colore, habitudine, & proportione; de temperie, & valetudine, quædam etiam de moribus, ingenio; & animi affectionibus iudicat, vt videre eſt apud Hippocrat. & Galen. *lib. 6. phyſiog.* Ariſt. *lib. de naturæ ſignis ad Polemon.* Petr. Mozium *lib. de multiplici temp.* Conrad. VVipinà (qui omnia ferè ab *Ariſt. & Galen.* tradita in compendium redegit) *lib. de ſign. c. 8. 9. & 10.* † Nam hæc ſcientia eſt naturalis, quia ex effectu naturali poteſt argui à cauſa eius, vt docet Ariſt. *lib. 2. phyſiogn.* † Vt ſic meritò Pythagoras ex faciei inſpectione diſcipulos admitteret, & reprobaret, ſecundum Aul. Gell. *lib. 1. noct. Atticar. cap. 9.* & Socrates coniectavit Platonem inſignem virtute, & doctrina futurum, vt tradit, Iul. Sirenus *lib. 6. de Fato, c. 39.* † Et comprobatur ſacræ Scripturæ authoritate, D. Iſai. c. 3. *Agnitio vultus eorum reſpondet eis*, hoc eſt, vultus exterior ſecreta cordis patefecit, *Proverb. c. 13. Cor hominis immutat faciem illius.* † Vt ſic merito, & *Proverb. c. 17. In facie prudentis elucet ſapientia, oculi ſtultorum in finibus terræ.* † Nam vt ait Eccleſiaſt. *c. 19. Ex viſu cognoſcitur vir, & ab occurſu faciei cognoſcitur ſenſatus, amictus corporis, & riſus dentium, ac greſſus hominis enunciant de illo.* † Vnde rectè argumentatur Sapiens *Proverb. c. 6. homo apoſtata vir inutilis, graditur ore perverſo, annuit oculis, terit pede, digito loquitur, & prauo corde machinatur*, quia animæ ſequuntur ſua corpora, Ariſtorel. *d. lib. 2. de phyſiogn.*

4 5 6 7 8 9

¶ Quare phyſiognomia naturalis primò petitur ex quadam cum animantibus ſimilitudine, nam cum Deus naturæ gnarus eſſet, & propria vnumquodque animal indole dotaſſet, ſingulis etiam addidit inſtrumenta, quæ huic indoli ferent quam aptiſſima, † Nam ferocibus, vt leoni, apro, tauro, vngues, dentes, cornua. Timidis, aut fugacibus, vt lepori, cerno; artus celeri fugæ neceſſarios. Fortibus araturis, vel onera-

10 11

bulaturis : toros,gibbum dorsi, humerorumque robur, vt camelo,bovi,equo,
12 & reliquis veterinariis. † Quare contendit Arist. *vbi supr. c. 6.* quod cruribus exiles, sunt celeres cursu, quia tales sunt cervi : articulati, & nervorsi sunt robusti,quia tales elephantes.Dorso ingenti, colloque grosso,& carnoso, fortes, quia tales tauri.Facie contracta, callidi,quia tales vulpes ; torua,robusti, quia tales leones, ex quo in sacra pagina faciem virorum robustorum similem faciei leonis dici legimus *Paralipo.*
13 *1.c.12.*† Paruis oculis dotati invidi censentur,quia simiæ tales:magnis,stupidi, vt boves,& asini. Pilosi circa ventrem, loquaces,quia tales sunt aves;ad tibias, luxurioſi, quia tales hirci:paruâ fronte, indisciplinabiles, quia tales sues : nimium planâ, sagaces, quia tales canes.

14 ¶ Isem ex aliorum hominum similitudine, vt nimium fuscos, pertinaces, quia tales Æthiopes. Molli cute pauidi, ac leves,quia tales mulieres sunt.Oculi non nictantes, iracundi,quia irati fixis
15 oculis intuentur, Arist. *vbi supr. c.9.* † Molli carne bonæ mentis sunt,& ingenij, secundum Arist. *lib.2.de anim.* nam robusti corpore mente communiter sunt ineptissimi, vt idem docet Arist. *lib.1. Physicor.* Vnde illos natura esse dominos,hos autē servos dixit *lib.de Physiog.*
16 *c.4.*† Naso crasso à summo vsque ad extremum, insensibiles sunt, vt sues:crasso ad extremū tātum,segnes,vt boves:acuto,irascibiles vt canes:rotundo,& obtuso,magnanimi,vt leones.Quibus aut incurnus nasus à fronte mox deducitur, inverecundi sunt, vt corui : si protrahitur à fronte,& medio intumet, & ad extremum tendens, vnci speciem præbet magnanimum significat, nam ad
17 aquilam referri contendit *Arist.* † Naso obunco, æmulatores sunt, vt Rhinocerotes : vnde nasus pro æmulatione Mart. *lib.1. Epig.4.*

Et pueri nasum Rhinocerotis habent.
Et *lib.5. epigr.20.*
Iam dudū tacito vides Germanice,naso.
Et *lib.12. epigr.90.*
Tongilianus habent nasum,scio,non ego, sed iam
Nil praeter nasum Tongilianus habet.

¶ Sunt pleraque alij physiognomiæ naturalis canones à luminari influentia petiti,quorum omnes non censentur improbati, quia cœlum in his inferioribus potestatem habet permouendi corporis passiones, quibus animus concitatur, non tamen astringitur, quia liberum est hominis arbitrium, vt probant Mart.del Rio *lib.4.Magic.c.3.q.4.* Azor. *tom.1.instit.moral.tit.9.cap.16.* Leonard. *lib.2.de instit.c.43.dub.7.n.45.* Th.Sanchez *in sum.tom.1.c.38.n.44.* † Nam licèt naturalia immutabilia sint.§.*Sed naturalia Instit. de iure natural.* Sapiens animum in potestate habet, legem sibi, quam vult dicit,& quam dixit servat,vt ait concivis meus Seneca *lib.2. de benefic.18.*† Vt sic,quæ ab hac arte petuntur omnino infallibilia non credas, sed quatenus homo ducitur affectione corporali ad ea, quæ cœli luminaria inclinant, quæ solent animum permovere, quia vt legitur *Sapient. c.9.Corpus,quod corrumpitur aggravat animam,& terrena inhabitatio deprimit sursum multa cogitantem.*† Et ita physiognomiæ canones certiores sunt totius Astrologiæ iudiciariæ argumentis, quia nec supputatio, nec instrumentum fallit : cum in vnaquaque sua prodat natura instrumenta, signo, & planetæ suo correspondentia, vt tradit Petr. Mozius *lib. de multipl. temp.*Conrad.VVipin.*de sign.c.10.*† Sed quia multi ea non sunt assecuti, adeò somniis suis hanc divinam, & naturalem artem vitiarunt, vt eam odibilem reddidissent, quam ab infami titulo vindicare cupiens,naturalia solùm (quæ apud Catholicos, & melioris notæ authores

Digitized by Google

authores inveni) referre instituí, vt cætera tanquam vana, & superstitiosa in suis authoribus igni mandanda relicta dignoscantur.

¶ Primò enim, quia *Saturnus* est terreus, frigidus, siccus, melancholicus, masculinus, diurnus, malevolus, & inimicus naturæ humanæ, qui eum habent in Oriente tempore conceptionis, sunt terrei coloris, incessu graves, macilenti, curvi, & habent parvos oculos, & barbam raram, cutem siccam, labia spissa, iuncta supercilia; qui cùm ambulant, declinant oculos, & faciem ad terram, & sunt profundi consilij, silentij, fortis imaginationis, & phantasiæ, & habent tolerantiam laborum, animique stabilitatem, & pertinaciam, & sunt dediti ad philosophiam naturalem, artes magicas, agriculturam, & populationem terrarum. † Secundò 23
quia *Iuppiter* est aëreus, calidus, & humidus, sanguineus, masculinus diurnus, benevolus fortunæ, & naturæ humanæ amicus, qui eum habent in Oriente tempore conceptionis sunt faciei mediocris coloris, & habent oculos magnos, claros, nares non æquales, & in aliquo dentium facit nigredinem pupillam oculi latam, barbam crispam, & densam, & quandoque facit hominem calvum, pulchræ staturæ corporis, nec multum pinguem: & sunt benevoli, affabiles, liberales cultores veritatis, iustitiæ, honestatis, religionis, sapientiæ, & intelligentiæ. †. Tertiò, quia *Mars* 24
igneus, calidus & siccus, cholericus, masculinus nocturnus, atque naturæ nostræ inimicus qui sub eo generantur habent faciem rubicundam, & rotundam, capillos rufos oculos croceos, vel ignitos, & acuti visus; & sunt iracundi, audaces, superbi, inuerecundi, maledici, irrisores, mendaces, effusores sanguinis, oppressores proximorum, dediti medicinæ, & ad omnem artificium igneum ad percutienda, & domanda metalla. † Quartò, 25
Sol. medius Planetarum, quia est calidus, & siccus temperatè (quia calor eius est vitalis, non adurens sicut Mars) masculinus, diurnus, cholericus, benevolus, amicus naturæ; qui sub eo procreantur habent faciem splendidam, cum colore inter croceum & nigrum, ideſt, fuscum, sed rubedine tinctum, capillos fuscos, cum aliquali rubedine, & aliquando facit hominem calvum, breuem, crispum, rectum, & habent ingenij claritatem, liberalitatem, sublimitatem, prudentiam, animi magnitudinem, appetitum honoris, & imperij. † Quintò *Venus*, quia or- 26
bem suum sub sole habet, & est parum frigida, & magis humida, fœminina, nocturna, parum distans à complexione Iouis, qui sub ea nascuntur siue procreantur, habent faciem pulchram, rotundam, oculis magnis, & nigris, capillis planis, & multis, barba densa, cum decenti statura corporis: & sequuntur lætitiam gaudium, suauitatem, amicitiam, appetitum cibi, & potus, ac venereorũ actuum. † Sextò *Mercurius*, quia est siccus tem- 27
peratus, varius secundum naturam stellarum, cui adiungitur, masculinus, diurnus, benevolus suâ naturâ, qui sub eo procreantur habent faciem mediocris coloris inter album & nigrum, frontem eleuatam, faciem longam, & nasum prolixum, longos digitos, raram barbam, pulchros oculos, sed mobiles, & claros; & sunt ingenij subtilis, animi inconstantis, atque inquieti, nam secundum varias commixtiones aliorum Planetarum varias facit animorum qualitates, nunc bonas, & liberales, nunc malas, & miseras. † Septimò *Luna*, quia aquea est 28
phlegmatica, frigida & humida, fœminea, benigna, & nocturna, qui sub ea procreantur habent faciem rotundam, pulchram fœmineam, albam sed iunctis supercilijs, & oculis non penitus nigris, & causat signum in facie, &

facit hominem benevolum, & humilem; sed ex commixtione eius cum alijs Planetis varias aliquando habet significationes: nam cum Venere significat liberalitatem, suavitatem, lætitiam, honestatem, devotionem: cum Marte susurrationem, celeritatem, detractionem: cum Saturno odium, tristitiam, invidiam, avaritiam.

29 ¶ Ex quibus artem physiognomiæ physicam adaptans Petr. Cirvello Dorocensis Theologus, & omnigena eruditione clarus *lib. 3. Astrologia iudiciaria cap.* 10. scriptum reliquit. Caput magnũ (si non ex superfluitate materiæ) bonitatem phantasiæ, aliorumque interiorum sensuum fortitudinem ostendit, & hominem prudentem, ac sapientem propter sufficientem magnitudinem cellularum cerebri; contrà tamen parvum caput denotat hominem levem, fatuum, imprudentem, ac de talibus dicit Aristoteles, quòd ipsi parum dormiunt, somnus enim brevis inquietum,
30 ac mobilem animum ostendit. † Capilli grossi, & colore obscuri magnam virtutem cerebri, & fortitudinem phãtasiæ, complexionemque melancholicam ex commixtione Saturni, & Mercurij demonstrant: si tamen sunt grossi, & clari maximè rubei, colligantiam Martis, & Mercurij habent, ideò robur animi bellicosi, & iracundi ex complexione cholerica significant: si verò tenues, & nigri, atque plani, phlegmaticam complexionem ex constellatione Veneris, & Lunæ ostendunt: si ergo fuerint crispi siccam complexionem & cholerã temperatã habent èx Mercurio
31 à Iove fortunato. † Facies hominis oblonga ingenium subtile, cum astutia tamen, & dolo, atque inverecundiam significat, quia sæpius procedit ex constellatione Capricorni, in quo duo infortunia exaltantur: nonnunquam verò procedit ex Virgine, & tunc indiscretionem ostendit, & animi vacuitatem. Facies tamen rotunda hebetudinẽ, & simplicitatem habet, maximè ex Tauro, vel Cancro procedens: si tamen ex ariete, aut ex libra, malitiam rusticitati admixtam: mediocris verò faciei prolongatio, & pulchritudo bonitatem animi ostendit, cum ingenio, & liberalitate. † Nam radicalis figura faciei for- 32
matur à signo Oriente nativitatis, sed variatur ex formis signi, in quo est Luna, quod idem fuit oriens conceptionis, & signi Domini totius figuræ; præter signa pulchritudinis, & deformitatis, & cutis totius color, quæ solum variantur ex Planetis quæ sunt in oriente per præsentiam, vel aspectum; habitâ ratione parentum, quia causa particularis in pluribus magis assimilat sibî effectum, quam vniversalis, vt docet Aristot. *lib. 1. Politicor.* † Supercilia si 33
grossa fuerint, & iuncta, ac in nasum descendentia, Saturninũ hominẽ, ac melãcholicũ, tristẽ, imaginativũ portẽdunt; si autẽ quavis nigra, & iuncta subtiliora fuerint, Veneris, aut Lunæ phlegmaticã cõplexionẽ indicant: si verò rubra, quæ rarissimè iuncta sunt, cholericam demõstrãt naturã, subtilitatẽ ingenij, & iracundiam: si autem eadem subtilia rara arcualis figuræ versus frontem fuerint elevata, arrogantiam, superbiam cum mentis elevatione. † Ocu- 34
lorum magnitudo Venerea est maximè, cum nigredine: sed cum nimia claritate, & lata pupilla ad Iovem pertinet: oculi mediocres cum decenti colore à Luminaribus fiunt; parvi, & nigri Saturnini sunt: sed parvi, & rubei, atque ardentes ad Martem referuntur; oculi concavi & profundi, aliorum maximè vident, & bonitatem ingenij ad litteras aptissimam, cum rectitudine phantasiæ significant, ex Mercurio: eminentes verò debiliter vident, & animi simplicitatem ostendunt: Punctura quædam

Digitized by Google

dam in oculis calliditatem aſtutiam, & dolum habent, maximè ſi rubeæ fuerint, quia proveniunt ex Mercurio à Marte infortunato: oculi glauci, & quaſi virides admodum, atque denſi, fraudem, inverecundiam, deceptionem ſignificant, ex Mercurio infortunato.

35 † Naſus rectus, & longus bonum, & liberalem animum cum aliquali prudentia, & ingenio: ſi longus, & curuus ſit ingenium cum aſtutia: at contrà naſus brevis, & ſimus, indiſcretionem, & fallaciam oſtendit: ſi autem duæ nares ſint inæquales, quia Iovis naturæ,

36 benevolentiæ indicium. † Labia ſpiſſa, & apertura oris magna, imprudentem, & ineptum hominem reddunt, neſcienterque loquentem: ſed contraria ſubtilitas labiorum, ingenioſum: quia ſignum eſt Mercurij in nativitate: item magna oris apertura gulam, & voracitatem denotat, & è contra oris paruus hiatus modeſtiam, & ſobrietatem facit.

37 † Vox gravis, & ſonora, viris prudens, ac ingenioſus ex ea oſtenditur: acuta, exiliſque puerilem, ac effœminatum animum indicat: obſcura, & rauca, choleram, aut melancholiam: rigida, & groſſa, iracundiam, & crudelitatem, &

38 modeſtiam. † Barba denſa, & copioſa in loco debito ſita (niſi eius color extraneus) bonam complexionem ex natura Iouis, aut Veneris declarat: eius verò raritas, & mala ſituatio, ſignum eſt complexionis ſiccæ, ac naturæ Saturninæ, vel Mercurij infortunati: Rufa barba Martis naturam cholericam ſatis

39 demonſtrat. † Manus longa, & bene proportionata, quæ ſuo corpori correſpondeat, bonitatem ingenij oſtendit: ſi longa extra debitam proportionem, animum liberalem, & audacem denotat: ſi nimis brevis, miſerum, aſtutum, puſillanimum: ſi ſubtilis, & gracilis, loquacem, & voracem: benè articulata, fortitudinem. † Digiti ſubtiles, & malè ad invicem cohærentes, adeò vt aër tranſpareat notabiliter inter eos, ſignificat ſubtilitatem ingenij; & curialitatem, cum loquacitate: ſed contrà digiti groſſi, & nimiùm adhærentes, inter quos aër vix tranſpareat, hebetem animum, ſimul & avarum, cum invidentia oſtendit. Digiti autem extenſi, & recti, bonam complexionem denotant, & ſubtilitatem ingenij: curui tamen, & intrò verſus palmam, avarum, & cautum hominem faciunt: reflexi autem ad dorſum manus, ſimplicitatem animi, & parvum ingenium portendunt. † Pedes 41
vltra proportionem membrorum, magni corporis fortitudinem oſtendunt, ſed ſimplicitatem animi, & naturalem ſervitutem: contrà pedes parvi, & ſubtiles, ingenioſi ſunt, & vivacem animum ſignificant, cum debilitate virium corporis, ideò ſunt à natura Domini, vt tradit Ariſtot. *l. de Repub.* † Vngues 42
plani, magni, & ſpeculares, atque ſubrubentes, ſubtileſque, optimam complexionem, ingenium bonum, & liberalem animum demonſtrant; nam referuntur ad equos, dicuntur *vngues equini*; Solidi tamen, & curui, quamvis ſint ſpeculares, nec multum rubei, melancholicam complexionem temperatam, & ingenium docile ſignificant, nam referuntur ad mulos, ideò dicuntur *Vngues mulares*. Parui nec terſi, miſeriam animi oſtendunt, & maximè ſi eius color terreus ſit propter malam complexionem, nam referuntur ad aſinos, ideò dicuntur *vngues aſinini*, vnde pallidi vngues, & nigri, vel aſperi, malitiam non modicam complexionis habent. † Qui 43
manibus, aut pedibus continuè collidendo ludit, & ſonat, ac terit, inquietus eſt animi, inſtar eius, qui mobiles habet oculos: ſimiliter monoculus, mancus, claudus, gibbus, & lumine læſus à natura, ſuam ſecum ferunt malitiam, ideò cavendum eſt ab omni homine à natu-

Digitized by Google

ra signato nam vt ait Martial. *lib.* 12. *epigr.*54.

Crine ruber, niger ore, brevis pede, lumine laſus,
Rem magnam præſtas, Zoile, ſi bonus es.

44 ¶ Vnde meritò in iure noſtro quando plures de crimine ſunt ſuſpecti, primùm quæſtioni ſubijci debet illa, qui facie deformior eſt, quoniam cenſetur animo quoque pravior, vt docet Bald. *in. l. 2. num. 5. C. quorum appellat. non reſipiant. & in. l. non ignorat nu.* 12. *C. qui accuſare non poſſ.* Hipol. Marſil. *in l.*1.*n.*4. *D.de quæſtionib.* Carer. *in pract. tract.*12. *tit. de inditijs. n.*29. latè Menoch, *de præſumpt. l.*1.*q.*89. *ex.nu.*130. † Vt ſic meritò dæmoni tribuatur, quia
45 peſſimo, non quòd deformitatem præ ſe ferat, quia ſpiritus eſt, ſed quia à Deo deviavit, quare appellatus eſt Sathana, quod Hebræis divertere ſignificat, vt tradit Oleaſter *ad Geneſ.*26. Et ita deformis, iuxta illud *Pſalm. 53. Corrupti ſunt,*
46 *& abominabiles facti ſunt in iniquitatibus.* † Nam pulchritudo bonæ mentis imago eſt, & figura probitatis, vt docet D. Ambroſ. *l. 2. de virginib.* ex quo Deo tribuitur, quia bono, vt optimè notat D. Ioan. Bapt, Villalp. genitricis meæ frater (cuius eximia corporis pulchritudo eius animi ſanctitatis præbet ſpecimen) *tom. 2. p. 1. ad Ezechiel. cap.*27. *& in Apparat. lib.*3. *de Vrbe, ac*
47 *templ. c.*4. † Vt ſic meritò apud Æthiopas, & Indos in mandandis imperijs pulchritudinis maximè haberi rationem commemoret Ariſtot. *de Repub. l.* 4, *&* 7. nam ſolo naturæ inſtinctu apes formoſiores eligunt in imperio, Seneca *l.*1. *de Clement. c.*9. Plin. *l.*11. *cap.* 16. *cum alijs per Tiraq. de primog. cap.* 3. Cavall. *in Pract. q.*248. † Quia ex pul-
48 chritudine corporis animi excellentia dignoſcitur, ex multis docet Iacob Menoch. *de arbitrar. caſ.*226. *n.*5. Tiraq. *in.ll.connubial.l.*2.*n.*36. nam vt ait Ovid. *l.*6. *Faſtor.*

Par animo quoque forma ſuo reſpondet in illa,
Et genus, & facies, ingeniumque ſimul.

¶ Vnde in pulchritudine ſponſi vir- 49
tus eius, ac potentia denotatur, *Pſam.*44. *Specie tua, & pulchritudine tua intende, proſperè, procede, & regna,* &c. † Nam 50
pulchrum à pollendo dicitur, quod optimum, maximumque in ſuo genere, quia in ſuavitate oculis oſtenſa animum ita ſibi devincit, vt non minùs ſeparari queat, quàm ſi à fortiſſimo milite detineretur, vt optimè notat concivis, & præceptor meus P. Mart. de Roa *l.*3. *ſingular. c.*3. *&* 4. † Vt ſic meritò 51
Hercules pulcher dictus ſit, quaſi fortis, cum nihil minùs Herculem deceat, quã pulchritudo; & Achilles pulcher, pro forti: & è contra *Plautus in Pyrgo* de muliere agens, *quidnam fortis?* id eſt, *pulchra?* †, quia pulchritudo, & fortitu- 52
do ad ſe invicem ponuntur, *D.Iſai.*c.3. *Pulcherrimi viri gladio cadent, & fortes tui in prælio.* Vbi poſterior pars priorẽ interpretatur; *Ezech. c.*32. *quò pulchrior eſt deſcende*: Hiſpanè, *por quanto oſteneys por mejor, mas fuerte, y poderoſo.* † Vn- 53
de in gemino partu ad ſucceſſionem Regni, vel maioratus, quando non conſtat quis prior natus ſit, pulchior præfertur, Alciat. *de præſumpt. ca.* 39. *num.*4. Menoch. *de arbitr. caſ.*363.*n.*7. † Quia vt potentior videtur prior ma- 54
tris vincula perrumpere, vt contigit in Iacob, & Eſau, vt hic, qui fortior erat prior exiret, *Geneſ. ca.* 25. *qui primus egreſſus eſt, ruſus erat, & totus in morem pelliſ hirſutus.* † Nam ea de cauſa quando 55
vir, & fœmina naſcuntur, prior præſumitur editus vir, quia fortior, vt tenet Gloſſ. *in l. idem erit. D. de ſtatu homin. l. ſi fuerit. §. fin. D. de rebus dub.* † E enim ſt pulchritudo à 56
natura data, in ſignum bonitatis,

&

& decoris, ac fortitudinis, vt ſic meritò de ſuo Ænea Vergil. *libro 6.* cecinerit.

Ipſe ante alios pulcherrimus omnes
Infert ſe ſocium Æneas, atque agmina iungit.

CAPVT X.

De Divinatione Chiromantica.

SVMMARIVM.

1 *Chiomantia abſolutè damnata.*
2 *Chiromantia quædam licita.*
3 *Chiromantia dividitur in phyſicam, & aſtrologicam.*
4 *Chiromantia aſtrologica damnata.*
5 *Chiromantiæ damnatæ elementa, qui docuerint.*
6 *Petrus Ciruelo de chiromantia explicatus.*
7 *Chiromantia aſtrologi a ſuſtinetur, dum cauſa phyſica petitur.*
8 *Chiromantia aſtrologica quare prohibita.*
9 *Chiromantia, quæ cauſam naturalem non habet ſuperſtitioſa.*
10 *Authoris inſtitutum in chiromantiæ tractatione.*
11 *Lineæ manus de quibus iudicium quinque ſunt.*
12 *Lineæ vitæ, ſeu cordis, generalis, & naturalis, quæ ſunt.*
13 *Lineæ hepatis, & capitis, quæ dicantur.*
14 *Iudicium de his manus lineis inferendum.*
15 *Linea cordis bene profunda, & non intermiſſa, & benè colorata, quæ ſignificet.*
16 *Linea cordis anguſta, continuè, & benè colorata, quæ importet.*
17 *Linearum omnium generale iudicium.*
18 *Linea genitalis quibus prædita, vt virtutem ad generationem indicet.*
19 *Linea naturalis, quæ habere debeat, vt bonum ingenium oſtendat, ac liberale.*
20 *Linea hepatis quibus qualitatibus prædita, vt virtutem ſtomachi, audaciam, & latitiam oſtendat.*
21 *Linea hepatis alia iudicia.*
22 *Linea hepatis, quæ malam complexionem indicent.*
23 *Linea capitis quibus præfinita qualitatibus, vt bonitatem complexionis ſignificet.*
24 *Trianguli in medio palmæ ſiti qualitates.*
25 *Angulus primus prope montem indicis, ſi acutus ingenium oſtendit.*
26 *Anguli primi obtuſio mala complexionis ſignum.*
27 *Anguli ſecundi qualitates.*
28 *Anguli tertij quænam ſpecialia.*
29 *Chiromantiæ de futuris iudicia temeraria, & prohibita.*
30 Gitanos, *qui ſint, & quam artem profiteantur.*
31 *Gitanos à Turcis in Chriſtianæ religionis explaratores miſſi.*
32 *Exod. c. 13. quaſi ſignum in manu, explicatus.*
33 *Iob c. 7. qui in manu ſignat, expoſitus.*

CHiromantia licet abſolutè dānetur ab Eymerico *in director. Inquiſit. p. 2. q. 43.* dum ait, *qui ex manus delineamentis diuinant, & iudicant de effectibus naturalibus, & conditionibus hominis, ſuperſtitioſi ſunt*, quem ſequitur. Franciſcus Pegna. *in Scholiis comm. 67.* † Diſtinguendum eſt tamen; nam & Petrus Ciruelo, quem citat, & alij docti viri, quædam chiromantiæ natura alia præſcribunt, quæ licita aſſerit idem Petr. Ciruelo *lib. 3. aſtrologiæ indic. cap. 10.* † Nam phyſiognomiæ pars eſt, ideò diuiditur, in phyſicam, & aſtrologicam; quarum prima per lineas, & partes manus ipſam corporis temperiem conſiderat, & ex ea probabili

1 2 3

ra signato nam vt ait Martial. *lib.* 12. *epigr.* 54.

Crine ruber, niger ore, brevis pede, lumine læsus,
Rem magnam præstas, Zoile, si bonus es.

44 ¶ Vnde meritò in iure nostro quando plures de crimine sunt suspecti, primùm quæstioni subijci debet illa, qui facie deformior est, quoniam censetur animo quoque pravior, vt docet Bald. *in. l. 2. num. 5. C. quorum appellat. non recipiant. & in. l. non ignorat nu.* 12. *C. qui accusare non poss.* Hipol. Marsil. *in l. 1. n. 4. D. de quæstionib.* Carer. *in pract. tract.* 12. *tit. de inditijs. n.* 29. latè Menoch, *de præsumpt. l.* 1. *q.* 89. *ex. nu.* 130. † Vt sic meritò dæmoni tribuatur, quia
45 pessimo, non quòd deformitatem præ se ferat, quia spiritus est, sed quia à Deo deviavit, quare appellatus est Sathana, quod Hebræis divertere significat, vt tradit Oleaster *ad Genes.* 26. Et ita deformis, iuxta illud *Psalm.* 53. *Corrupti sunt,*
46 *& abominabiles facti sunt in iniquitatibus.* † Nam pulchritudo bonæ mentis imago est, & figura probitatis, vt docet D. Ambros. *l.* 2. *de virginib.* ex quo Deo tribuitur, quia bono, vt optimè notat D. Ioan. Bapt, Villalp. genitricis meæ frater (cuius eximia corporis pulchritudo eius animi sanctitatis præbet specimen) *tom.* 2. *p.* 1. *ad Ezechiel. cap.* 27. *& in Apparat. lib.* 3. *de Vrbe, ac*
47 *templ. c.* 4. † Vt sic meritò apud Æthiopas, & Indos in mandandis imperijs pulchritudinis maximè haberi rationem commemoret Aristot. *de Repub. l.* 4. *&* 7. nam solo naturæ instinctu apes formosiores eligunt in imperio, Seneca *l.* 1. *de Clement. c.* 9. Plin. *l.* 11. *cap.* 16. *cum alijs per Tiraq. de primog. cap.* 3. Cavall. *in Pract. q.* 248. † Quia ex pul-
48 chritudine corporis animi excellentia dignoscitur, ex multis docet Iacob Menoch. *de arbitrar. cas.* 226. *n.* 5. Tiraq. *in. ll. connubial. l.* 2. *n.* 36. nam vt ait Ovid. *l.* 6. *Fastor.*

Par animo quoque forma suo respondet in illa,
Et genus, & facies, ingeniumque simul.

¶ Vnde in pulchritudine sponsi vir- 49
tus eius, ac potentia denotatur, *Psam.* 44. *Specie tua, & pulchritudine tua intende, prosperè, procede, & regna,* &c. † Nam pulchrum à pollendo dicitur, quod op- 50
timum, maximumque in suo genere, quia in suavitate oculis ostensa animum ita sibi devincit, vt non minùs separari queat, quàm si à fortissimo milite detineretur, vt optimè notat concivis, & præceptor meus P. Mart. de Roa *l.* 3. *singular. c.* 3. *&* 4. † Vt sic meritò 51
Hercules pulcher dictus sit, quasi fortis, cum nihil minùs Herculem deceat, quã pulchritudo; & Achilles pulcher, pro forti: & è contra *Plautus in Pyrgo* de muliere agens, *quidnam fortis?* id est, *pulchra?* †, quia pulchritudo, & fortitu- 52
do ad se invicem ponuntur, *D. Isai. c.* 3. *Pulcherrimi viri gladio cadent, & fortes tui in prælio.* Vbi posterior pars priorẽ interpretatur; *Ezech. c.* 32. *quò pulchrior est descende*: Hispanè, *por quanto os teneys por mejor, mas fuerte y poderoso.* † Vn- 53
de in gemino partu ad successionem Regni, vel maioratus, quando non constat quis prior natus sit, pulchior præfertur, Alciat. *de præsumpt. ca.* 39. *num.* 4. Menoch. *de arbitr. cas.* 363. *n.* 7. † Quia vt potentior videtur prior ma- 54
tris vincula perrumpere, vt contigit in Iacob, & Esau, vt hic, qui fortior erat prior exiret, *Genes. ca.* 25. *qui primus egressus est, rufus erat, & totus in morem pelliss hirsutus.* † Nam ea de causa quando 55
vir, & fœmina nascuntur, prior præsumitur editus vir, quia fortior, vt tenet Gloss. *in l. idem erit. D. de statu homin. l. si fuerit. §. fin. D. de rebus dub.* † E enim st pulchritudo à 56
natura data, in signum bonitatis,

&

& decoris, ac fortitudinis, vt ſic meritò de ſuo Æneа Vergil. *libro 6.* cecinerit.

Ipſe ante alios pulcherrimus omnes
Infert ſe ſocium Æneas, atque agmina iungit.

CAPVT X.

De Divinatione Chiromantica.

SVMMARIVM.

1 *Chiomantia abſolutè damnata.*
2 *Chiromantia quadam licita.*
3 *Chiremantia dividitur in phyſicam, & aſtrologicam.*
4 *Chiromantia aſtrologica damnata.*
5 *Chiromantiæ damnatæ elementa, qui docuerint.*
6 *Petrus Ciruelo de chiromantia explicatus.*
7 *Chiromantia aſtrologica ſuſtinetur, dum cauſa phyſica petitur.*
8 *Chiromantia aſtrologica quare prohibita.*
9 *Chiromantia, quæ cauſam naturalem non habet ſuperſtitioſa.*
10 *Authoris inſtitutum in chiromantiæ tractatione.*
11 *Lineæ manus de quibus iudicium quinque ſunt.*
12 *Linea vitæ, ſeu cordis, generalis, & naturalis, quæ ſunt.*
13 *Linea hepatis, & capitis, quæ dicantur.*
14 *Iudicium de his manus lineis inferendum.*
15 *Linea cordis bene profunda, & non intermiſſa, & benè colorata, quæ ſignificet.*
16 *Linea cordis anguſta, continuè, & benè colorata, quæ importet.*
17 *Linearum omnium generale iudicium.*
18 *Linea genitalis quibus prædita, vt virtutem ad generationem indicet.*
19 *Linea naturalis, quæ habere debeat, vt bonum ingenium oſtendat, ac liberale.*
20 *Linea hepatis quibus qualitatibus prædita, vt virtutem ſtomachi, audaciam, & latitiam oſtendat.*
21 *Linea hepatis alia indicia.*
22 *Linea hepatis quæ malam complexionem indicent.*
23 *Linea capitis quibus præfinita qualitatibus, vt bonitatem complexionis ſignificet.*
24 *Trianguli in medio palmæ ſiti qualitates.*
25 *Angulus primus prope montem indicis, ſi acutus ingenium oſtendit.*
26 *Anguli primi obtuſio malæ complexionis ſignum.*
27 *Anguli ſecundi qualitates.*
28 *Anguli tertij quænam ſpecialia.*
29 *Chiromantiæ de futuris iudicia temeraria, & prohibita.*
30 Gitanos, *qui ſint, & quam artem profiteantur.*
31 *Gitanos à Turcis in Chriſtianæ religionis explaratores miſſi.*
32 *Exod.* c. 13. *quaſi ſignum in manu, explicatus.*
33 *Iob* c. 7. *qui in manu ſignat, expoſitus.*

CHiromantia licet abſolutè dānetur ab Eymerico *in director. Inquiſit. p.* 2. *q.* 43. dum ait, *qui ex manus delineamentis diuinant, & iudicant de effectibus naturalibus, & conditionibus hominis, ſuperſtitioſi ſunt*, quem ſequitur. Franciſcus Pegna. *in Scholiis comm.* 67. † Diſtinguendum eſt tamen; nam & Petrus Ciruelo, quem citat, & alij docti viri, quædam chiromantiæ natura alia præſcribunt, quæ licita aſſerit idem Petr. Ciruelo *lib.* 3. *aſtrologiæ iudic. cap.* 10. † Nam phyſiognomiæ pars eſt, ideò diuiditur, in phyſicam, & aſtrologicam; quarum prima per lineas, & partes manus ipſam corporis temperiem conſiderat, & ex ea probabili 1 2 3

babiliter indagat animæ paſſiones, ideò eam licitam, & laudabilem docuerunt Ariſt. *lib. 1. hiſtor. animal. c. 5. & 30. & in Problem. 34 ſect.* 10. Conrad. Vvipina *lib. de ſign. cap.* 10. 11. & 12. † Altera verò, quæ dicitur Aſtrologica, palmam manus in certos colliculos, areolas, & lineas diuidit: areoſis Planetas ſingulos, lineis aſtra quædam præficit: contendens aſtra, & Planetas ipſis areolis correſpondere, quæ ideò falſa, ſtolida, vana, ſcandaloſa, damnata, & proſcripta eſt, vt tradunt Ioan. Sarisberienſ. *lib. 2. Polycrat. cap.* 27. & Vvipina *vbi ſup. d. cap.* 12. † Cuius quidem artis elementa docuerunt Bapt. Cocles (qui plures chiromantiæ libros edidit) *Ioan. de Indagine, Ioan. Tnaiſſnerus, Mich. Salvonarola, Petr. de Arca, Marull. Saya, Andr. Triſcaſius, Mich. Scotus, & alij ab Eccleſia proſcripti, atque damnati.* † Quorum errore etiam non fuit immunis Petr. Ciruelo. *d. cap.* 10. dum palmam manus in ſeptem montes diuidit, quemlibet ſuo Planetæ correſpondentem, niſi illa velis diſtinctionis cauſa inducti, quia aliud de tanto viro non eſt credendum. † Nam licet phyſiognomia aſtrologica ſuſtineatur; cauſa petitur tum à phyſico temperamento, tum ex ſyderum poteſtate, qua talibus ſignis præditi, talibus correſpondeant naturis eo quod ſub tali Planeta, vel ſigno naſcentes ex eius melancholica, phlegmatica, ſanguinea, cholerica, aut alia natura talibus in corporis membris proportionē ſortiatur, quæ ſunt qualitati illa phyſicæ aptiſſima. † Quod ſecus eſt in chiromantia Aſtrologica, quia in ea nulla eſt cauſa naturalis, nec phyſica, quæ ex cœli influentia poſſit comparari; quidquid eam defendere conetur Ant. Viderius *lib. 7. variar. lect. cap.* 9. † Nam vel ad primam illam phyſicam eſt referendus, vel ad ſanos ducendus tutelæ nomine propinquos, quia omnis chiromantia, quæ cauſam naturalem non habet, ſuperſtitioſa ſemper fuit iudicata, vt probat Mart. del Rio *lib. 4. Magicar. c. 3. q. 4. l. 2. tit. 23. p. 7.* Ciruelo *de ſuperſtit. p. 2. c. 4.* Simancas *de cathol. inſtit. tit. 21. n. 18.* Alcozer *in ſumm. cap. 14. fol. 46.* Ludou. Lopez *p. 1. inſtruct. c. 41.* Tho. Sanchez *in ſumm. tom. 1. lib. 2. cap. 38. n. 47.* ¶ Et quia hanc chiromantiæ partem plerique cum alia confundunt, ita vt dum res ſe obtulit diſcerni nequeat, quia omnes ferè, qui de hac arte egerunt, ab Eccleſia proſcripti ſunt, & deteſtati, vt in hoc cœnoſo vado pretioſa à vilibus ſeparentur, vt in phyſiognomia fecimus huius tantùm artis, quæ permiſſa ſunt referam, vt cætera tanquam illicita abhorreas, & quærere deſinas. † lineæ manus principaliores) de quibus iudicium) fit, quinque ſunt, nam aliæ minus principales, quæ in manu inueniuntur, quia accidentales ſunt, ad hoc iudicium non ſunt in conſideratione, quia per accidens veniunt, & mutantur, atque variantur propter iuventutem, ſenectam, maciem, pinguedinem, vel propter diuerſa opera, & exercitia, quæ manibus ſuis homines exercent, ideò de his non agimus, quia vt ait Ariſtot. *de his, quæ fiunt per accidens, nulla eſt ſcientia.*

¶ Et vt ad rem veniamus, prima linea eſt, quæ montem pollicis circundat, incipiens, quaſi à monte indicis, & tendens verſus iuncturam manus cum brachio, quæ à chiromanticis *linea vitæ* dicitur, & à medicis *linea cordis.* Secunda verò linea pollicis, ſeu pinguedinis manus, & auricularis digiti loca diuidens, à monte auricularis digiti, verſus montem indicis procedit, quæ *linea menſalis* dicitur communiter, ſeu *genitalis.* Tertia à principio primæ deſcendens per mediam palmam, vſque ad pollicem manus peruenit, quæ communiter *media naturalis*, ſiue *cerebri* dicitur. † Quarta linea ab hac tertia ad primam pollicis, & cum vtraque earum angulos faciens, locum medio palmæ quædam triangulo incluſum relinquit,

Digitized by Google

linquit, quæ *linea tabularis* communiter dicitur, quam medici *lineam hepatis*, vel *ſtomachi*, appellant, Quinta linea vix in omni manu clara videtur, quæ deſcendit à monte indicis vſque ad menſalem, & ſæpius eidem copulatur, & dicitur *linea capitis*.

14 ¶ In indicandis autem his lineis, attendenda eſt earum cuiuſlibet ſubſtantia, color, & continuatio, vnà cum diſpoſitione membri ſibi adiecti, nam linea bene, & clarè deſcripta, vivacem colorem habens, non intermiſſa, nec groſſa, id eſt, puncturis infecta, ſignificat bonam complexionem, & virtutem ſui membri, vt tradunt Ariſtot. & VVi-
15 pina *vbi ſup.* † Vnde ſi linea cordis reperiatur ſatis longa, benè profunda, & non intermiſſa ab aliis lineis accidentalibus, & benè colorata, & ſignum ſanitatis in corde, & magnæ virtutis eius, & multitudinis ſpirituum, & boni ſanguinis, &c. & ſimiliter ſignificat audaciam, liberale ingenium ad omne opus.
16 † Si fuerit anguſta, nihilominus continua, & bene colorata, ſubtile ingenium, & bonum conſilium oſtendit: ſi tamen lata, & pallida, & benè continua ſignificat detrimentum virtutis in corde, & malam complexionem. Si groſſa, & profunda, & colore tincta, rude ingenium demonſtrat; ſi fuerit minùs rubea, iracundum facit hominem: ſi li-
17 vida, melancholicum. † Et eadem ratio eſt habēda in omnibus aliis lineis principalibus reſpectu ſuorum membrorum, quia bene formatæ, continuæ, & coloratæ, bonam ſignificant virtutem membri, cui addicuntur, ſed contrario modo diſpoſitæ debilitatem, aut malitiam complexionis oſtendunt, vt docet Petr. Ciruello *vbi ſup. d. cap.* 10.

8 ¶ Secunda linea, quæ dicitur genitalis, ſi fuerit longa, lata, profunda, & continua, oſtendit ſanitatem, & ſufficientem virtutem in membro illo: ſi autem contrarias diſpoſitiones habuerit, debilitatem, impotentiam, ac vitium oſtendit. † Tertia linea eaſdem ſimiles 19
habens proprietates, ſignum eſt bonæ complexionis cerebri, & virtutis eius, ac proinde boni ingenij, prudentis, ac liberalis animi: nam ſi eſſet adeò brevis, vt non exiret concavum manus, debilitatem cerebri, defectum rationis, invidentiam, avaritiam, & miſerum ingenium oſtendit. † Linea autem quarta, 20
quæ eſt vaſis trianguli, quando eſt ſatis longa, & decenter lata, continua, munda, & bene colorata, ſignificat bonitatem virtutis ſtomachi, & hepatis; inſuper audaciam, lætitiam, &c. † Si autem 21
fuerit diſcontinua, aut pallida, aut male colorata, eſt ſignum ægritudinis prædicti membri, & debilis virtutis: ſi verò brevis, & malè apparens, eſt ſignum phlegmaticæ complexionis. † Si fuerint 22
in ea punctuæ parvæ duritiam ventris, & coſtarum dolorem oſtendit; ſi fuerit minùs rubea, maximè verſus lineam cordis, dolorem capitis procedentem ex vitio ſtomachi, vel hepatis oſtentat: ſi autem dicta rubedo huius lineæ ſit in alio angulo eius cum tertia linea, ſignum eſt fœtidi oris, pectoris, & paſſionis hecticæ, maximè ſi manus hominis ſit calida, ſicca, & macilenta. † Quan- 23
do autē hæc linea fuerit interciſa multipliciter ab aliis parvis lineis, indiciū eſt malæ cōplexionis, debilis digeſtionis, & infirmitatis phlegmaticæ, provenientis ex inordinatione caloris naturalis.

¶ Trianguli autem in medio palmæ 24
deſcripti regula eſt naturalis, quòd quāto maior fuerit, tantò meliorem animi qualitatem: & quantò minor, tantò miſeriorem animum hominis oſtendit, vt tradit idem Ciruellus *d. cap.* 10. † An- 25
gulorum verò eius ſupremus prope montem indicis apparens, ſi fuerit acu-

Digitized by Google

tus ingenij ſubtilitatem, bonam cordis, & cerebri virtutem, ac proinde laudabilem hominis conditionem, & virtuoſam vitam demonſtrat. † Si fuerit obtuſus, vel imperfectus, adeò vt lineæ ad angulum non concurrant, malam complexionem, & indebitam animi inclinationem facit; ſi eſſet minùs declinans ad concavum manus, exiſtens ferè inter indicem, & medium digitos, miſerum, & avarum hominem ſignificat. † Angulus ſecundus eiuſdem trianguli, ex concurrentia linearum cordis, & hepatis cauſatus, & ad reſtrictam tendens, ſi fuerit rectus, aut bene formatus, & boni coloris, ſignum eſt ſanitatis cordis, boni ſanguinis, ſpirituum, & virtutis fortis, omniſque bonæ inclinationis naturalis. † Si fuerit valde acutus, animi anguſtiam, & miſeriam facit, ſi obtuſus, hebetudinem ingenij, & ruſticitatem, ac pigritiam: ſi autèm ex illa parte lineæ ad angulum non concurrant, inditium eſt inſtabilitatis, ac vanitatis animi. † Angulus tertius in medio palmæ exiſtens, quaſi eaſdem habet differentias, eaſdemque ſignificationes cum præcedente: hoc addito, quòd ſi non fuerit perfectus angulus, nec lineæ in eo benè concurrant, naturalem infirmitatem ſtomachi, & hepatis oſtendit.

¶ Quibus veræ, & catholicæ chiromantiæ canones abſolvuntur, nam aliam, quæ de vitæ ſucceſſibus, tam anteactis, quàm futuris conſcribitur, dignitatibus, fortunis, liberis, eventibus, caſibus, periculis, &c. vt omnino ſtolidam, falſam, vanam, ſcandaloſam, futilem, ſuperſtitioſam, divinatoriam, ac pacti ſuſpectam, improbarunt, non ſolùm Theologici, ſed Iuriſperiti, & medici, D. Thom. 2. 2. *quæſt.* 96. Navarr. *in Manual. cap.* 11. *num.* 31. Did. Perez *in l.* 6. *titul.* 19. *lib.* 8. *Ordinam.* Franc. Valles *de ſacra philoſoph. cap.* 32. Matt. del Rio *libr.* 4. *Magic. cap.* 3. *quæſtion.* 5.

† Quam hodie ſolent profiteri vxores ex illa colluvie perditorum hominum, quos Itali *Cingaros*, Latini *Ægyptiacos*, nos *Gitanos* appellamus, in quos multa collegit Creſpet. *lib. de odio Sathan. diſcur.* 12. † Qui cum ſint à Turcis in Chriſtianæ religionis exploratores ad Hiſpaniam miſſi, fingunt ſe ex iniuncta ſibi pœnitentia (rapinis, & impoſitionibus viuendo) per orbem peregrinari, vt tradit idem Creſpet. *dict. diſcur.* 12. *Munſter. lib.* 3. *Coſmograph.* Philipp. Camerarius *horar. ſucceſſivar. capit.* 17. Petr. Gregor. *libro* 34. *ſyntagm. cap.* 16. *numer. fin.* † Nec iuvantur ex illo *Exod. cap.* 13. *Et quaſi ſignum in manu tua*, quia non de chiromantia, ſed de feſtivitate Azymorum agit, cuius obſervatio, vt Hebræis memorabilis fuiſſet in ſignum libertatis ab Ægypto ſacer hiſtoricus dixit futuram, *quaſi ſignum in manu*, ſumptâ ab eis metaphorâ, qui vt aliquid recordentur ſolent digito annulari filum alligare, vel annulum indere. † Nec minùs eis ſuffragatur illud Iob, *cap.* 7. *qui in manu hominis ſignat, vt norint omnes opera ſua*, quia loquitur de potentia divina, quæ his inferioribus prædicatur: manus enim pro potentia eſt, & magnitudine, *Exod. capit.* 14. vel de libero arbitrio, quod in hominis manu, hoc eſt, in poteſtate poſitum eſt, *Sapient. cap.* 36. *in manibus abſcondit lucem*, & ita illud intelligunt Franc. Suarez *lib.* 2. *de religion. cap.* 10. *ad fin.* Raph. de la Torre *tom.* 2. *de vitiis opp. relig. quæſt.* 95. *artic.* 7. *diſput.* 3.

CAPVT

CAPVT XI.

De Magia divinatrice absoluta, quæ ad Oraculum spectat.

SVMMARIVM.

1 *Divinatio regulariter in malam partem, sumitur.*
2 *Divinatio dividitur in Oraculum, & Mantiam.*
3 *Oraculum divinam prophetiam conatur imitari.*
4 *Ex oraculis damon responsa dare consuevit.*
5 *Pœna Cleneſi Hiſpaniæ ob divinationem in pretio habita.*
6 *Ex ſtatuis damon quonam pacto loquatur.*
7 *Vox idolorum, & ſtatuarum, quanam ſit.*
8 *Diabolus quare utatur voce ſtridula, ſubſibilante, & confuſa.*
9 *Diabolus quare vocem veram emittere nequit.*
10 *Vox naturalis unde petatur.*
11 *Oracula Iovis Dodonæi, Apollinis, Hammonis, & aliorum.*
12 *Calvaria, ſeu capita mortuorum Gentilium, in quibus damones locuti.*
13 *Caput æneum Alberti Magni, quâ arte loquutum.*
14 *Caput Traiani Imp. D. Gregorio loquutum.*
15 *Ex hominibus loquitur damon dupliciter.*
16 *Diabolus in hominum corpora dilabitur, vt reſponſum det.*
17 *Energumeni unde dicantur.*
18 *Ventriloqui dicti, quòd eis ex imo ventre vox prodeat.*
19 *Pythones quare dicantur à damone poſſeſſi.*
20 *Divinorum cauſa adſcribenda eſt damoni.*
21 *Diabolus tam in poſſeſſis, quàm obſeſſis linguam movet.*
22 *Divini ignari ſunt de his, quæ proferunt.*
23 *Divini dicuntur quaſi Deo ſeu potiùs damone pleni.*
24 *Enthuſiaſmus, quid ſit.*
25 *Vates unde dicti.*
26 *Orpheus, Thireſias, Soſipatra, & alij divini.*
27 *Pythia Delphis, & fœminæ Dodonides.*
28 *Nicoſtrata, & Caſſandra pythonia.*
29 *Montani veteres, Colophonij, Triphonij, Soractini, & Paredri.*
30 *Oracula Meſſalianorum, & Iuliani Apoſtatæ ſectatorum.*
31 *Anabaptiſtarum oracula, & Magdalenæ de la Cruz.*
32 *Indorum divinationes.*
33 *Sibyllarum prophetia.*
34 *Sibyllæ licèt Gentiles donum tamen prophetiæ potuerunt obtinere.*
35 *Sibyllarum oracula non niſi ex Deo probantur.*
36 *Arreptitij, quo pacto dignoſcantur.*
37 *Diabolus ſolet quos corripit, variis tormentis vexari.*
38 *Diabolus terrorem incutiens ſe ſe putat Deum imitari.*
39 *Diabolus divinos ſuos ad imitationem prophetiæ facit variis loquis linguis.*
40 *Diabolus divinum ſpiritum conatur imitari.*
41 *Lymphati unde dicantur.*
42 *Sibylla Cumæa oraculum cum furore mixtum.*
43 *Fanatici, qui dicantur.*
44 *Briſſonius de Fanaticorum ſententia reprehenſus.*
45 *Fanaticorum de furore cauſam phyſicam reddere conati.*
46 *Laurentius Valla de divinatione naturali reprehenſus.*

47 *Adalides, & Almocadenes, qui sint.*
48 *Divinus nullus naturâ nascitur.*
49 *Ex humore melancholico valet quis varias linguas loqui.*
50 *Phantasiæ vitio potest homo linguam fingere, sed non divinare.*
51 *Dij gentium dæmonia sunt.*
52 *Divini, neque à natura, neque ab arte fiunt, sed à dæmone.*
53 *Oracula omnia adveniente Christo Domino obmutuerunt.*
54 *Authoris sententia de Oraculorum cessatione.*
55 *Divinorum responsa à dæmone loco Oraculorum emissa.*
56 *Divini sunt hæretici, Apostatæ, & paganis deteriores.*
57 *Divini licèt Sacramenta expressè nõ renũtiaverint, pro hæreticis habẽtur.*
58 *Divini, de expressa sunt dæmonis professione, pro hæreticis reputantur, etiamsi quærant à dæmone, quæ eius naturæ cohærent.*
59 *Hæretica sunt facta à divinis, licèt non respectu operis, saltem respectu operantis.*
60 *Sibyllæ unde à Gentilibus Diaboli prophetissæ dictæ. Eorum nomina recensentur, n.61.*
62 *Sibylla Erythræa verè Sibyllæ nomen sortita est, & cur? n.63.*
64 *Carmina Erythræa in veneratione habita apud Gentiles.*
65 *Genethliacum carmen Augusti filio cur à Virgilio dictatum.*
66 *Virgilij authoritas, & Sibyllini carminis tanta ut si puer nasceretur pro Deo coleretur.*
67 *Sibylla Tranquillo superbo libros suæ prophetiæ magno pretio vendidit, & a multis pro Gentili habita. Alij tamen ex auribus Noë fuisse affirmant, n.68.*
69 *Sibyllæ carmina Græcè non ex Hebræo in græcum translata longam vitam indicant, & n.70.*
71 *Oracula de Christi adventu ab aliis unde desumpta.*
72 *Causam naturalem in divinatione multi assignant.*
73 *Divinationem, melancholicis multi adscribunt, & n.74. A multis tamen improbatur, n.75.*
76 *Melancholia imaginatricem ac reliquas cerebri partes, quas Medicæ principes vocant, commovet.*
77 *Sanguis melancholicus tenuissimos spiritus contemplationi & philosophiæ maximè conveniẽtes habet, & n.78.*
79 *Melancholia utebatur diabolus ad sua oracula commendanda.*
80 *Fanaticorum causam quidam terræ exhalationi cœlestium influentiis alij adscribũt, at utrique errãt, n.81.*
82 *Divinatio aut manat à Deo, aut à Dæmonis calliditate.*
83 *Dæmon divinationi deditos decipit per phantasiæ vitium.*
84 *Dæmon facile corpus hominis penetrare potest quòd sit spiritus.*
85 *Conditio non eadem est spirituum, quæ corporum.*
86 *In atra bile laborante residere solet Dæmon, & in illo mentiri oracula, & n.87.*
88 *Carmine mundo promulgari oracula sua voluit Dæmon.*
89 *Carmine libri Iob, & Cantica Canticorum à Salomone fuerunt scripta.*
90 *Carmina qui modulati sint, & n.91.*
92 *Propheta idem ac Poëta si nificat utrique enim dicti sunt Vates.*

DIvinatio absolutè in malam partem sumitur, *Numer.ca.23.Non est augurium in Iacob, nec divinatio in Israël. Eccl. siast. c.24. divinatio erroris, & auguria mẽdacia.*† Dividitur in *Oraculum,* & *Manganiam,* quæ *furorem,* & *artem,* appellat D. August. *in cap. igitur. h.26. q.5.*† Oraculum enim ad id respicit, quo diabolus veram prophetiam conatus est

Digitized by Google

eſt imitari, dando petentibus reſponſa, vel ex antris, vel ex ſtatuis, vel
3 ex hominibus.† Ex antris multa extant litterarum monumenta, experientiâ comprobata eorum, qui non ſolum reſponſa perceperunt, verum ipſi furore correpti alijs reſponſa darent, vt de illa quæ Bœotiæ fuit, tradit ex *Pauſania Leonitius in dialogo Trophon.* de antro Delphico, & alijs, Cicer. *libro primo divin.*
4 † Præter illud quod de antro Hiſpaniæ dicto *Peña Clemeſi*, vulgus iocatur, in eò dæmones reſponſa dare conſueviſſe; nam illud fuit olim S. Cebriani Eccleſiæ ſubterraneum in Salmanticenſi vrbe, in quo *Clemens Potoſi*, eius ſacriſta, poſtquam Magicæ artis profeſſores ab Hiſpania expellerentur, quòd illic ſecretò doceret, locum fabulæ dedit, *vt accepi à præceptore meò Gabriele Henriquez primario iuris ciuilis Salmanticenſi Doctore, & nunc Regio Conſiliario.*

5 ¶ Ex ſtatuis ſimiliter loquitur Dæmon non propriè, nec naturaliter, ſed vt in antris ſolet voce ementita, quia vt ait Regius Vates *Pſalm.* 134. *Simulachra Gentium os habent, & non loquuntur, neque eſt ſpiritus in ore ipſorũ.*
6 † Quare producit ſonum in aëre humanæ voci ſimilem, ad eum ferme modum quo quis tibiâ, vel fiſtulâ, aliovè inſtrumento ſonum vocis humanæ exprimit, vel cavæ valles exceptam, ac repercuſſã vocem articulatè admodum reciprocant, vt docet Alph. Toſtatus *in Exod.*
7 *c.7.q.15.* † Vnde fit, vt vtatur voce ſtridulâ ſubſibilante, confuſa, obſcura, debili puſilla, & quaſi ex dolio, vel teſta rimoſa, vt ex fagarum confeſſionibus narrat Nicol. Remig. *lib.2. Dæmonol. c.8.*
8 † Nam humanæ voces formantur ex pulmonis reſpiratione per retractationem aëris corporis vivi, quo dæmon caret, quia creatura eſt ſpiritualis, vt
9 probat Nata *libro tertio de Deo.* Et ita in ſtatuis, per ſe voces formare nequit, vt docent Inquiſitores Germaniæ *in Mall. part. 2. quæſt. 1. c. 10.* † Ex quo 10
genere fuerunt Oracula, & reſponſa Iovis Dodonæi, Hammonis, Apollinis, Delphici, Clarij, Delij, Sminthei, & alia innumera, de quibus plura Cœl. Calcagn. *lib. de Oracul.* Iul. Syren. *libro ſexto de Fato*, Petr. Leloyher *lib. 4. ſpectror.* † Necnon calvariæ, ſeu ca- 11
pita mortuorum Gentilium, in quibus dæmones ſæpius loquuti ſunt, vt de illa Polycritj, apud *Plethon. lib. 1. Mirabil.* Gabini, apud *Plinium ſenior. lib. 7. c. 5.* † Item, & cranium Magi apud *Frãc.* 12
Picum lib. 7. Prænot. c. 10. & Alb. Magni caput æreum, ſecundum D. Thom. eius diſcipulum *lib. 3. contra Gent. c. 104.* † Præter illud caput Traiani Imp. D. 13
Gregorij orationibus ab inferis liberatum, quod de ſuo ſtatu vita, moribus viro Dei interroganti reſpondit, vt narrant. Ioan. Diacon. *in vita Gregor. lib. 2. cap. 44.* D. Thom. *in ſentent. 4.*

¶ Ex hominibus loquitur Dæmon 14
dupliciter, nam vel ſolâ vmbrâ, & fumo ſuæ nigredinis hominem obumbrat, & obtegit, illi ſuggerens quid velit, vt contigit in obſeſſis, ſecundum B. Ildegard. *lib. ſua revelat.* † Vel eorum 15
corporibus illabitur in quibus, vt olim in ſtatuis idolorum inhabitat, & ita illum Dominus iubet exire, quia intus erat, D. Matth. *ca. 5.* & hi dicuntur poſſeſſi, vt docet Sprenger *in Mall. p. 2. q 1. cap. 9.* † Non in ipſa anima, ſed applica- 16
tione tantum, & oppreſſione per energiam, vnde dicti *Energumeni* Neque in corpus, vt informet, vel partes eius integret, ſed tantum, vt loco, vel inſtrumento organico vſurus, vt fuſè explicat Epiſcopus Abulenſ. *in Exod. à cap. 7. q. 16.* † Quibus quia ex imo ventre vox 17
prodire videtur, ſacra pagina *ventriloqui* appellat, *Acta Apoſt. c. 16.* & Pythones *Deuter. cap. 18. Levit. 20. D. Iſai.*

Digitized by Google

*cap.*8. à pythone, quem Apollo iaculis
18 confecit, *cap.igitur.h.26. q.3.*† Sive à πυνθάνεσθαι, *pinthanestai*, quod à sciscitando dictum, docet Cœl. Rodigin.*li.*8. *antiq. lect. c.* 10. Vsurpantes nimirum *Pythonem* pro dæmone ex imo ventre, vel ex terræ profundo specu adveniente,& respondente, *D. Isai.c.29. & erit*
19 *quasi Pythonis de terra, vox tua.*† Nam tales effectus adscribendi sunt dæmoni adsistenti vel obsistenti hominem, vt probãt Bapt. Codrõch.*lib.2.de morb.*
20 *venefic.c.*8.& Fernelius *l.de abditis rer. caus.*1.† Nam sive in ventre sit, sive extrà corpus obumbret, eius linguam movet, vt non quod velit homo, sed dæmon voluerit, loquatur quippe divinã prophetiam imitari prætendit, in qua Deus verba in ore prophetæ ponit, vel eius linguã, vt calamũ scribẽtis movet, *Psalm.*44.*lingua mea calamus scribæ ve-*
21 *lociter scribentis.*† Hac tamen differentiâ, quòd veri Prophetæ ea, quæ ab spiritu sancto cognoverunt maximâ cum certitudine,& veritate proferũt, *vt diximus cap.* 1. hi verò correpti omnino ignari, nec sentientes quidem mira proferunt,& linguas quas nõ noverũt, loquũtur, quia animã illustrare nequit, D.Thom.2.2.*q* 172.*art.*5. D. Chrys.&
22 Theoph.*in ep.*1.*ad Corint.*12.† Ex quo nimirum dicuntur *Divini*, quasi Deo, seu potius dæmone pleni, vt tradit D.Isidor.*lib.*8.*Etymolog.c.*9.transumptivè, *in cap. igitur.h.*26.*q.*3.†
23 Et eorum furor *Enthusiasmus* à voce Græca ἐνθουσιασμὸς *enthousiasmos*, numine afflatus, vel divinus vulgò *endemoniado*, meliùs *endemoniado*: vnde Ovid.*lib.*3.*art. poët.*

Est Deus in nobis, sunt & commercia cœli,
Sedibus ætherei spiritus ille venit.

24 ¶ Vnde & *Vates*, à vi mentis dici contendit D.Isidor.*lib.*7. *Etymol.c.fin.* quos falsos prophetas appellat D.Matth *c.*7. *& pseudo-prophetas*, *cap.*24. & malos prophetas D.Paul.*ad Tit.cap.*1.† Tales
25 fuerunt Orpheus Tiresias Sosipatra, Musæus, Atticus, & similes, de quibus Eunap. *in vita Ædesij*, Lactant. *lib.* 4. *Instit.c.* 25. Ruffin.*lib.*2. *Eccles. hist.*
26 *cap.* 4.† Talis Pythia Delphis, vt tradit *Cæl.*Rhodigin. *lib.*13.*antiq.lect.cap.* 33. tales fœminæ Dodonides, vt docet Natal.Comes *lib.*6. *Mythol.cap.*10.& puella pythonissa de qua *Acta Apostol.*
27 *cap.*16.† Talis Nicostrata mater Evandri, quæ ex furore, vulgò dicebatur *Carmenta*, vt tradit Plutarch.*in Romul.* talis Cassandra filia Priami, vt narrat *Lycophron.in Cassand.Verg.Æncid.*2.

Sola mihi tales casus Cassandra canebat.

28 ¶ Tales Montani veteres, qui falsas revelationes simularunt, vt tradit Euseb.*l.*5.*Ecclasiast.hist. cap.*15.16.17. *&* 18. tales Colophonij, Trophonij, Soractini,& Paredri, de quibus Pausan.
29 *in Arch.*† Talia fuere Oracula,& prophetiæ, quibus illusi Messaliani gloriabantur apud Theodoret. *lib.*4.*de haret. fab.* Tales similiter Iuliani Apostatæ, & sectatorum Marci Magi, vt narrat Irenæus *lib.*1.*c.*8.*& cap.*9.† Tales nos-
30 tro sæculo Anabaptistarum, apud Campanos & Magdalenæ de la Cruz, apud nostros Bæticos Cordubæ, vt tradit Ribadeneyr.*in vita B.Ignatij lib.*5.*cap.*
31 10.† Tales divinationes Indorum, qui sumpto *Cahoba* semine externantur, & mox cessante furore vaticinantur, de quibus Petr.Chieza *p.*2.*histor.Peruana*
32 *cap.* 27.†. In quorum classe referre non dubito Sibillas, Manto, Daphnẽ filiã Tiresiæ, Xenocleam Melissam, & Lãpusã, & alias huiusmodi quarum meminit Strabo *li.*14. *Geograph.* Non tamẽ alias, quæ specialiter Sibyllæ sunt appellatæ.
33 † Nam licèt Gentiles, donũ tamen prophetiæ obtinere potuerunt, vt diximus *cap.*1.*n.*10. ex quo eorum scripta, vt divina commendat Lactantius *lib.* 1. *cap.* 6.*& lib.*4.*cap.*15. eaque in Virginitatis

meritis

Digitized by Google

meritis tribuit, D. Hieron. *contra Iouin.*
† Nam quæ de Christo nasciturο, & re-
34 demptionis mysterijs prædicarũr, non nisi
diuino lumine assequi potuerunt; nam ea
dæmoni omnino sunt incognita, vt illi,
cui mysteria fidei, & futura contingen-
tia sunt denegata, D. Aug. *l. de natur.*
dæmon. c. 5. 6. & 7.

¶ Arreptitij huiusmodi, tam Obsessi,
35 quàm Possessi facile dignoscuntur, vel
ex tumore corporis, oculorum intuitu,
faucis raucedine, sermone peregrino, in-
solito furore, vt docet Bapt. Codronch.
36 *l. 2. de morb. veneſic. c.* 8. † Nam diabo-
lus solet quos corripit variè vexare, vt
illos, qui se terræ allidebant, & spuman-
tes volutabantur, *D. Marc. & Luc. vter-*
que c. 9. & qui montes habitabant, &
lapidibus se concidebant, *Marc. cap.* 5.
37 † Eosque variè terrere solet, quia se puta
sic Deum imitari, cuius præsentiã,
Exod. c. 19. *Erantque mons terribilis*, &
in aduentu eius, Acta. c. 2. *Et factus est*
repente de cælo sonus tanquam aduenien-
38 *tis spiritus vehementis.* † Ex quo tan-
quam Dei simia diabolus, cùm videat
Zachariæ diuinâ visione linguæ vsum
ademptum, *D. Luc. c.* 1. sic quos corri-
pit linguæ vsum ademit, *D. Luc. c.* 11.
& quia Apostoli varijs linguis loque-
bantur, *Acta Apost. cap.* 2. suos varia,
& mira facit loqui, *Acta Apost. cap* 17.
Luc. c. 4. † Nam in his diuinum spiritum
39 conatur imitari. vel ex eo, quod ait
Polychoron. in Ezech. *cap. 3. quemadmo-*
dum diuini, & incantatores ad dementiam
vsque procedunt, dæmone illis stuporem
ingerente; ita è contrario prophetis sensus
afficitur, dum anima spiritus efficacia col-
40 *lustratur.* † Quare sic afflatos *Lymphatos*,
quasi *Nymphatos*, Græci vocant νυμφο-
λήπτους, *Nympholeptas* Vt visa Cerere,
Cerriti, viso quoque Fauno in meridie,
meridie attoniti, audito Pane territi, *pa-*
41 *nica formidine*, dicuntur vexari vanometu
† Vt non malè de Phœbi Sacerdotilla,
sive Sibylla Cumæa fatur Verg. *Æn. l. 6.*

Ante fores subitò, non vultus, non color
vnus,
Non compta manserε comæ, sed pectus
anhelum,
Et rabie fera corda tument, maiorque
videri:
Nec mortale sonãs assiata est numine quãdo
Iam propiore Dei.

¶ Vnde eos *Fanticos* appellat. Vlpian.
I.C. *in l. 1. D. de Ædil. edicto*, non à fan- 42
do tantùm, vt voluit Petr. Gregor. *in*
Syntag. p. 3. lib. 34. cap. 3. n. 9. sed a fanis
dæmonum in quibus versabantur. † Quod
quia minùs intellexit Barnab. Brissonius 43
lib. 2. selector. cap. 3. Fanaticos Cybeles
sacerdotes appellat, cùm de illis non
esset dubitatio, in morbosos non fuisse
referendos, vt de his, de quibus apud
I.C. quærebatur, an huiusmodi furorem
in servis deberet venditor emptori re-
nunciare, eo quòd non à rabie, sed à nu-
mine diceretur, nam vtrumque à phan-
tasiæ vitio proveniunt, ideò adiungit
Plaut. in captiu.

Aristophones, quòd rabidus, & fana-
ticus sit.

¶ In quibus causam physicam redden-
do plerique anxiè laborant, peculiarem 44
contendentes quandam loci illius è terra
exhalationẽ esse, quæ Fanaticos efficit, vt
illi quos atra bilis exagitat, Levin. Lemn.
l. b. 2. de occultis natur. cap. 2. Iul. Syren.
libro nono de Fato. † Quorum errore la- 45
psus Laurent. Valla *lib. 1. hist.* in His-
pania putat esse populos naturà diuinos,
qui regem Ferdinandum plurimum in
expugnatione Granatensi adiuuerunt,
quos vocat *Adelitos*, & *Almoganenos.*
† In quo duplici errore labitur primò 46
dum putat illos esse populos (quorum à
nullo chorographico mentio fit) cùm
sint militiæ officiales, licèt eos corruptè
appellet, nam exploratores dicuntur,
Adalides: & qui pedestres milites ducũt,
Almocadenes, vt constat ex *l. 1. & l. 5.*
tit.

*cap.*8. à pythone, quem Apollo iaculis
18 confecit, *cap.igitur.h.26. q.3.*† Sive à πυνθάνεσθαι, *pinthanestai*, quod à sciscitando dictum, docet Cœl. Rodigin.*li.*8. *antiq. lect. c.* 10. Vsurpantes nimirum *Pythonem* pro dæmone ex imo ventre, vel ex terræ profundo specu adveniente,& respondente, *D. Isai.c.*29. *& erit*
19 *quasi Pythonis de terra, vox tua.*† Nam tales effectus adscribendi sunt dæmoni adsistenti vel obsistenti hominem, vt probãt Bapt. Codrõch.*lib.*2.*de morb. veneficc.*8.& Fernelius *l.de abditis rer.*
20 *caus.*1.† Nam sive in ventre sit, sive extrà corpus obumbret, eius linguam movet, vt non quod velit homo, sed dæmon voluerit, loquatur quippe divinã prophetiam imitari prætendit, in qua Deus verba in ore prophetæ ponit, vel eius linguã, vt calamũ scribẽtis movet, *Psalm.*44.*lingua mea calamus scribæ ve-*
21 *lociter scribentis.*† Hac tamen differentiâ, quòd veri Prophetæ ea, quæ ab spiritu sancto cognoverunt maximâ cum certitudine,& veritate proferũt, *vt diximus cap.* 1. hi verò correpti omnino ignari, nec sentientes quidem mira proferunt,& linguas quas nõ noverũt, loquũtur, quia aninã illustrare nequit, D.Thom.2.2.*q*172.*art.*5. D. Chrys.&
22 Theoph.*in ep.*1.*ad Corint.*12.† Ex quo nimirum dicuntur *Divini*, quasi Deo, seu potius dæmone pleni, vt tradit D.Isidor.*lib.*8.*Etymolog.c.*9.transumptivè, *in cap.igitur.h.*26.*q.*3.†
23 Et eorum furor *Enthusiasmus* à voce Græca ἐνθουσιασμὸς *entheos*, numine afflatus, vel divinus vulgò *endemoniado*: vide Ovid.*lib.*3.*art.poët.*

Est Deus in nobis, sunt & commercia cœli,
Sedibus ætherei spiritus ille venit.

24 ¶ Vnde & *Vates*, à vi mentis dici contendit D.Isidor.*lib.*7. *Etymol.c.fin.* quos falsos prophetas appellat D.Matth *c.*7. *& pseudo-prophetas*, *cap.*24. & malos prophetas D.Paul.*ad Tit.cap.*1.† Tales 25
fuerunt Orpheus Tiresias Sosipatra, Musæus, Atticus, & similes, de quibus Eunap. *in vita Ædesij*, Lactant. *lib.* 4. *Instit.c.* 25. Rufin.*lib.*2. *Eccles.hist.*
cap. 4. † Talis Pythia Delphis, vt tra- 26
dit *Cœl.*Rhodigin. *lib.*13.*antiq.lect.cap.* 33. tales fœminæ Dodonides, vt docet Natal.Comes *lib.*6. *Mythol.cap.*10.& puella pythonissa de qua *Acta Apostol.*
*cap.*16.† Talis Nicostrata mater Evan- 27
dri, quæ ex furore, vulgò dicebatur *Carmenta*, vt tradit Plutarch.*in Romul.* talis Cassandra filia Priami, vt narrat *Lycophron.in Cassand.Verg.Æncid.*2.

Sola mihi tales casus Cassandra canebat.

¶ Tales Montani veteres, qui falsas 28
revelationes simularunt, vt tradit Euseb.*l.*5.*Eccles.hist. cap.*15.16.17. *&* 18. tales Colophonij, Trophonij, Soractini,& Paredri, de quibus Pausan. *in Arch.*†Talia fuere Oracula,& pro- 29
phetiæ, quibus illusi Messaliani gloriabantur apud Theodoret. *lib.*4.*de haret. fab.* Tales similiter Iuliani Apostatæ, & sectatorum Marci Magi, vt narrat Irenæus *lib.*1.*c.*8.*& cap.*9.† Tales nos- 30
tro sæculo Anabaptistarum, apud Campanos & Magdalenæ de la Cruz, apud nostros Bæticos Cordubæ, vt tradit Ribadeneyr.*in vita B.Ignatij lib.*5.*cap.*
10.† Tales divinationes Indorum, qui 31
sumpto *Cahoba* semine externantur, & mox cessante furore vaticinantur, de quibus Petr.Chieza *p.*2.*histor.Peruanæ*
cap. 27.†.In quorum classe referre non 32
dubito Sibillas, Manto, Daphnẽ filiã Tiresiæ, Xenocleam Melissam,& Lãpusã, & alias huiusmodi quarum meminit Strabo *li.*14. *Geograph.* Non tamẽ alias, quæ specialiter Sibyllæ sunt appellatæ.
† Nam licèt Gentiles, donũ tamen pro- 33
phetiæ obtinere potuerunt, vt diximus *cap.*1.*n.*10.ex quo eorum scripta, vt divina commendat Lactantius *lib.* 1. *cap.* 6.*& lib.*4.*cap.*15.eaque in Virginitatis meritis

meritis tribuit, D. Hieron. *contra Iouin.*
† Nam quæ de Christo nascituro, & re-
34 demptionis mysterijs prædicarũt, non nisi
diuino lumine assequi potuerunt; nam ea
dæmoni omnino sunt incognita, vt illi,
cui mysteria fidei, & futura contingen-
tia sunt denegata, D. Aug. *l. de natur.*
dæmon. c. 5. 6. & 7.

¶ Arreptitij huiusmodi, tam Obsessi,
35 quàm Possessi facile dignoscuntur, vel
ex tumore corporis, oculorum intuitu,
faucis raucedine, sermone peregrino, in-
solito furore, vt docet Bapt. Codronch.
36 *l. 2. de morb. veneſic. c. 8.* † Nam diabo-
lus solet quos corripit variè vexare, vt
illos, qui se terræ allidebant, & spuman-
tes volutabantur, *D. Marc. & Luc. vter-*
que c. 9. & qui montes habitabant, &
lapidibus se conci debant, *Marc. cap. 5.*
37 † Eosque variè terrere solet, quia se pu-
tat sic Deum imitari, cuius præsentiâ,
Exod. c. 19. Eratque mons terribilis, &
in aduentu eius, Acta. c. 2. *Et factus est*
repente de cœlo sonus tanquam aduenien-
38 *tis spiritus vehementis.* † Ex quo tan-
quam Dei simia diabolus, cùm videat
Zachariæ diuinâ visione linguæ vsum
ademptum, *D. Luc. c. 1.* sic quos corri-
pit linguæ vsum ademit, *D. Luc. c. 11.*
& quia Apostoli varijs linguis loque-
bantur, *Acta Apost. cap. 2.* suos varia,
& mira facit loqui, *Acta Apost. cap. 17.*
Luc. c. 4. † Nam in his diuinum spiritum
39 conatur imitari. vel ex eo, quod ait
Polychoron. in Ezech. *cap. 3. quemadmo-*
dum diuini, & incantatores ad dementiam
vsque procedunt, dæmone illis stuporem
ingerente; ita è contrario prophetis sensus
afficitur, dum anima spiritus efficacia col-
40 *lustratur.* † Quare sic afflatos *Lymphatos*,
quasi *Nymphatos*, Græci vocant νυμφο-
ληπτους, *Nympholeptas* Vt visa Cerere,
Cerriti, viso quoque Fauno in meridie,
monte attoniti, audito Pane territi, *pa-*
41 *nico pauore*, dicuntur vexari vanometu
† Vt non malè de Phœbi Sacerdotissa,
sive Sibylla Cumæa fatur Verg. *Æn. l. 6.*

Ante fores subitò, non vultus, non color
vnus,
Non compta manserè comæ, sed pectus
anhelum,
Et rabie fera corda tument, maiorque
videri:
Nec mortale sonãs afflata est numine quãdo
Iam propiore Dei.

¶ Vnde eos *Fanticos* appellat. Vlpian.
I.C. *in l. 1. D. de Ædil. edicto*, non à fan- 42
do tantùm, vt voluit Petr. Gregor. *in*
Syntag. p. 3. lib. 34. cap. 3. n. 9. sed a fanis
dæmonum in quibus versabantur. † Quod
quia minùs intellexit Barnab. Brissonius 43
lib. 2. selector. cap. 3. Fanaticos Cybeles
sacerdotes appellat, cùm de illis non
esset dubitatio, in morbosos non fuisse
referendos, vt de his, de quibus apud
I.C. quærebatur, an huiusmodi furorem
in servis deberet venditor emptori re-
nunciare, eo quòd non à rabie, sed à nu-
mine duceretur, nam vtrumque à phan-
tasiæ vitio proveniunt, ideò adiungit
Plaut. in captiu.

Aristophones, quòd rabidus, & fana-
ticus sit.

¶ In quibus causam physicam redden-
do plerique anxiè laborant, peculiarem 44
contendentes quandam loci illius è terra
exhalationẽ esse, quæ Fanaticos efficit, vt
illi quós atra bilis exagitat, Levin. Lemn.
lib. 2. de occultis natur. cap. 2. Iul. Syren.
libro nono de Fato. † Quorum errore la- 45
psus Laurent. Valla *lib. 1. hist.* in His-
pania putat esse populos naturâ diuinos,
qui regem Ferdinandum plurimum in
expugnatione Granatensi adiuuerunt,
quos vocat *Adelitos*, & *Almoganenos.*
† In quo duplici errore labitur primò 46
dum putat illos esse populos (quorum à
nullo chorographico mentio fit) cùm
sint militiæ officiales, licèt eos corruptè
appellet, nam exploratores dicuntur,
Adalides: & qui pedestres milites ducũt,
Almocadenes, vt constat ex *l. 1. & l. 5.*
tit.

47 *tit. 22. p. 2.*† Secundò errat, dum hanc diuinandi artem, quasi naturalem genti illi adscribit, cum nullus naturâ nascatur diuinus, vt docet Cicer. *lib. 1. Diuinat.*† Nam licet naturaliter ex humore
48 melancholico humores attenuentur, vt homo valeat linguas loqui, quas non nouit, vt tradunt Aristot. *in probl. sect. 30.* & Auicenna *lib. 3. fen. 1. tract. 4. cap.*
49 19.† Non sequitur ex eo posse diuinare, quia ex phantasiæ vitio potest homo linguam fingere, & ex forti imaginatione, quasi propriam loqui, vt *Maniaci*, qui putãt se mortuos, & ideò nec volũt bibere, neque edere, quos à *Dijs Manibus*, dictos putat Gilb. Angl. *lib. 2. de*
50 *Mania.* Et meritò quidem, quia Dij Gentium dæmonia sunt, *Psal. 95. Apostol. Corinth. 1. cap. 10.* D. August. *lib. 8. ciuit. Dei, cap. 24. cap. qui sine saluatore. b. 26. q. 2.*† Ex quibus satis apparet hos,
51 neque à natura neque ab arte divinos, seu mente attonitos, nisi à dæmone, vt visa vmbra Creüsæ Æneas apud Virg. *Æneid. 2.*

Obstupui, steteruntque comæ, & vox faucibus hæsit.

Vt & viso Mercurio *Æneid. 4.*

At verò Æneas aspectu obmutuit amens.

Sed adveniente Christo Domino
52 nostro, hæc omnia phanaticorum responsa, & Oraculorum ementita divinitas siluerunt vt tradunt D. Athanas. *de humanit. verb. in princip. & Eusseb. de præparat. Euangel.* Nam à die nativitatis ipsius omnia Oracula obmutuerunt Plin. *lib. 30. cap. 1.* Plutarch. *lib. de tacente Pythia*, Cicer. *lib. 2. Divinat.*† Ad
53 quod ego præter alios considero illud *Sapient. cap. 18. Cùm medium silentium tenerent omnia.* Vt non solùm dictum de mediæ noctis silentio & pace quâ omnia in silentio detinebãtur, sed quòd omnia Oracula, etiam divina, quia vt testatur *Matt. c. 11 omnes prophetæ, & lex vsque ad Ioannem.*† Attamen 54
diabolus, quæ in illis prohibitus fuit exercere responsa, in his emittit (ex divina Dei permissione in suorum peccatorum pœnam, vt vivi etiam dæmonis furorem experiri incipiant qui se ei ita dediderunt, vt tanquam ex lapide empta mancipia mali domini cruciati, ex his ad æterna tormenta perveniant.

¶ Et quia sunt de expressa dæmonis 55
professione; sunt hæretici, sunt Apostatæ, sunt idololatræ, & paganis deteriores; quia dæmonem ipsum colunt, adorant, sacrificant, fidelitatis, & obedientiæ homagium præstant, quorum ideo crimen directo opponitur fidei, ex adiuncto, & concomitantia, vt tradit concivis meus cardinalis *D.* Franc. Toledo *in sum. lib. 4. c. 14.*† Vnde licet 56
Sacramentis expressè non renunciaverint, neque conculcaverint crucem, neque alia fecerint, quæ facere solent hæretici: eo ipso quòd dæmoni fœderati sunt, pro hæreticis manifestis habentur, vt docet alter concivis meus Episcopus D. Iacob. Simancas *in Prax. cap. 11.*†. Sive quædam à dæmone, quæ 57
naturæ eius sunt consentanea, vt præsentia, & præterita, sive quæ naturæ eius repugnant, vt sunt futura contingentia, &c. vt docet Paul. Grilland. *de q. 10. num. 2.*† Nam eo ipso quod fiunt 58
ab illo, qui est de expressa dæmonis professione, hæretica omnino, & hæreticalia sunt, licèt non respectu operis, saltem respectu operantis, vt docet idem Grilland *d. q. 10. num. 4.* Menoch. *de arbitrar. lib. 1. cas. 388. num. 4.* Oldrad. *cons. 210.* Farinac. *tom. 1. quæst. 20. num. 81.*

APPENDIX.

Sibyllas donum prophetiæ obtinuis- 59
se diximus *num. 32.* quorum nomen Æolicum est à voce *Sios*, quæ significat *Deus*: & voce, *Byli*, quod importat

Consilium

Digitized by Google

Consilium: quare apud Gentiles diaboli prophetissæ videntur dicendæ, quia Dij Gentium dæmonia sunt, *Psalm 95. cum aliis super. num. 51.* † Quod licèt de
60 Manto, Daphne, Cassandra, Xenoclea, Melissa, Lampusa, & aliis huiusmodi Gentilium Sibyllis dici possit, quas congessit Strabo *lib. 14. Geograph.* vt quæ tot Idolorum cultum, sacrificia, atque hominum cædes suaserunt, vt videre est apud *Tit. Liuium, totius antiquitatis Romanæ armarium, Plinium, Si-*
61 *gonium, & Halicarnassæum.* † De aliis tamen, quæ specialiter Sibyllæ nomine sunt appellatæ, aliter dicendum videtur, & maximè de Sibylla Erythræa, quæ est quinta in ordine ex illis decem, quas annumerat Marc. Varro, se-
62 cutus *ab Eusebio, & Lactantio.* † Vtpote quæ tot de Christi adventu, & redemptionis mysteriis carmina prædicavit, in quibus quia nullus falsorum Deorum cultus, sed detestatio, atque summa pietas continetur, inter illos, qui pertinent ad civitatem Dei, connumerare non dubitat, D. August. *lib.*
63 *18. civit. Dei, cap. 23.* † Cuius carmina maximâ in veneratione habuerunt Gentiles, & custodibus constitutis, illa asservabant in Capitolio, Valer. Max. *lib. 1. c. 1.* adeò vt pro eis legendis Vergilius Mecenatis familiaritate vteretur, ex eisque multa in sua opera concinnavit, & maximè in Genethliaco carmine, quod Augusti filio adscripsit *E-*
64 *clog. 4.* † Non Pollioni, aut alterius vt in vulgatis typis inscribitur, nam Vergilius majestatis accusatus fuisset, si vivente Augusto, alio quàm eius filio seculorum instaurationem prophetatus esset; nam licèt Augustus ex Livia masculam prolem non susceperit, conceptam abortavit, vt narrat Sueton. *in*
65 *eius vita.* † Quod iusto Dei indicio adscribendum est, nam tanta erat Vergilij authoritas, & Sibylli carminis male intellecti maiestas, vt si puer natus esset, pro Deo coleretur: cuius Oraculum non Erythreæ modò Sibyllæ fuit, sed Erophiles, seu Cumææ, Vergil. d. eclog. 4.

Vltima Cumæi venit iam carminis ætas.

¶ Neque obstat Gentilem fuisse, vt 66
quæ ad Traiani Superbi tempora vixit, cui libros suæ prophetiæ vendidit magno pretio, & commendatione: quapropter maximâ curâ in Capitolio asservabantur, Tit. Livius *lib. 1. decad. 5.* Plin. *lib. 13. cap. 15.* Aul. Gell. *l. b. 1. cap. 9.* Valer. *lib. 1. cap. 1.* nam multa de Christi adventu Gentilibus fuerunt revelata, vt docet D. Thom. *2. 2. qu. 2.* 67
art. 7. † Quinimò secundùm alios non Gentilis modò, sed ex fidelibus fuit, quia dicunt fuisse ex nuribus Noë, quæ ingressæ sunt in arcam, ad quod credendum plurimùm ipsiusmet Sibyllæ carmen conducit, dum de se fatetur.

O gaudia magna,
Quod sortita fui, postquam discrimina mortis
Effugi, iactata meo cum coniuge multum.

¶ Ex quibus colligitur plurimum vi- 68
xisse, cùm carmina eius Græcè sint conscripta, quod fieri non potuit nisi post confusionem linguarum ex turre Babelis, quam diluvium præcessit annos D. XXV. nam ante id tempus vnum erat omnium labium, & idioma, scilicet Hebræum, *Genes. c. 11.* † Neque 69
dicendum est, fuisse Hebræè scripta, & translata in Græcum, nam in alia lingua, quàm in Græca adaptari non potest valor literarum, quibus nomen IESVS comparavit, ex ratione Græcarum literarum ad significanda nomina per numeros. † Aliorum autem oracu- 70
la de Christi adventu, & redemptionis mysteriis vulgata, anceps sum, an post eventum fuerint conficta, an illa ex

Digitized by Google

Prophetarum lectione didiciſſent, & non propriâ revelatione, cùm Gentiles multa ex prophetarum voluminibus in ſuos vſus commutaſſent, *Machab. 1. c 3. Expanderunt libros legis, de quibus ſcrutabantur Gentes ſimilitudinem ſimulachrorum ſuorum.*

71 ¶ Alij dicunt harum cauſam fuiſſe naturalem, nam divinationem per ſomnium corporis naturam ad futurorum præcognitionem conducere exiſtimavit Ariſt. *lib. de inſomniis*, & primò loco melancholicis divinandi virtutem adſcribit, dum ait Probl. 1. *Multi incaleſcente humore melancholico, quia color ille ſedi mentis eſt propinquus, morbo veſanie implicantur, aut inſtinctu lymphatico efferueſcunt.* † Eraſmus Roterodamus refert Pamaceum medicum, quendam nomine Phlyarium patria Spoletanum, facili patratoque remedio menti reddidiſſe, qui in morbo probè Teutonicè loquebatur, quod ſanus nunquam potuerat, quibus aſſentitur, *Hieron. Cardanus.* † Quod quidem melancholiæ vitio contingere arbitrantur ex frequentiſſima humorum ebullitione, & vehementi ſpirituum agitatione, vt poſſit quis divinare, & variis linguis loqui, Levin. Lemnius *lib. 2. de occultis natur. c. 2.* † Quod minimè probare audeo, quia ad divinationem ſpiritus potentiam ſupernaturalem agnoſco, & ad linguarum loquutionem, earum notitiam, quæ ſola melancholia adaptari non poſſunt, Hieron. Mercurial. *in Pract. lib. 1. cap. 16.* Petr. Foreſt. *tom. 1. obſerv. medic. lib. 10. obſerv. 12.* Petr. Garſ. *ad Galen. de locis affect.* † Nam melancholia imaginatricem, ac reliquas cerebri facultates, quas principes, Medici vocant, commovet, impellit, ac in motum deducit; quo fit, vt cum optime attemperatus eſt, hoc eſt, calens, lucidus, fulgoreque haud ſecuſque ignitum rubenſque aurum illuſtratus admirabiles facit in animo motus, vt docent, Marſil. Ficinius *lib. 1. de vita long. c. 4.* Franc. Vallerio. *lib. 6. enarrat. tom. 1. enarrat. 10.* † Ex melancholico enim 76
ſanguine calente attenuatoque manare tenuiſſimos ſpiritus, calidiſſimos ſimul & lucidiſſimos, qui cum ſint motu agiles, & actione vehementes contemplationi & ingenio deſervire maximè valent, & ſic philoſophiæ prodeſſe melancholicos dixit *Ariſtot.* † Nam tali inſtrumento muni- 77
tus animus, atque ſeptus acutè, ſolerter profundeque abditiſſima quæque inquirit, & inquirendo præſtat diutius, ex quo viri ſummi, atque philoſophi ſingulares evaſerunt, qui animum ab externis corporeiſque rebus ſegregantes, eundemque ſe in totum colligentes, altiſſima quæque & abſtruſiſſima meditantur, ſic vt divino afflati furore eſſe videantur, vt teſtatur Menard. *7. epiſ. 3.* † Quod quia Prophetis 78
contingere ſolebat, ſimul atque Poëtis, qui ex intenſa imaginatione, quaſi extra ſe elevati videbantur, vtrumque numini divino veteres retulerunt, ideò melancholia, ad ſua commendanda oracula diabolus vtebatur, quam agitari à dæmone dixit Avicen. *fen. 2. tertij tract. 4. c. 18.* à qua impulſi poëtæ apud Ovid. *6. Faſtor.*

Et Deus in nobis agitante caleſcimus igne.

¶ Alij contendunt quandam è ter- 79
ra exalationem, eſſe, quæ fanaticos efficit, eo quod in antris quibuſdam phanaticorum ſedes conſpiciantur, vt de Delphico oraculo narrat *Cicero*, eius divinitatem ceſſaſſe quod terræ exalatio deſierit, quæ furorem inſpirabat, *lib. 1. divinat.* Alij corporum cœleſtium influentiis adſcribunt, eo quod divini huiuſmodi magis quibuſdam Lunæ revolutionibus quam aliis vexantur, ex quo Lunatici dicun-

cur

80 tur in Evangelio *D. Matthæi, cap.* 17. † Sed hij omnes vim terræ exalatione, ac cœlesti influentiæ tribuentes manifesto errore implicantur, quia terræ exalatio nulla facit divinos, licet mente attonitos aliquando efficiat, nec cœlum hanc veritatem largitur, cum nulla sint ei signa, quæ id præstare valeant, vt probat Cæsalpin. *lib. de inuestig. dæmon.*

81 ¶ Quare hæc causa tota pendet, vel ex Dei virtute in Prophetas, & quos elegit diffusa; aut dæmonis arte, & calliditate divina anhelant simunia emẽtita, vt probant Cæsalpin. *vbi supr.* Bapt. Codrinch. *libr. 2. de morb. venef.*

82 *c.* 8. † Qui non solum per phantasiæ vitium eos deludit, sed etiam eorum corpora subingrediens, tam per ora, quam aliis corporis meatibus, etiam tenuissimis poris, vt docet Petr. Thyreus *p. 1. de de-*

83 *moniac. c.* 9. † Nam cum corpus hominis sit penetrabile, & ipse spiritus, pertenuissimis latebris subire potest, & hoc est, quod absque læsione ingrediatur, & egrediatur, & sine nocumento inhabitet, in quacumque velit corporis parte, vt probat Thyræus *vbi supr. d. part. 1.*

84 *cap.* 10. † Etiam plures simul, non ea spirituum, quæ corporum, conditio est, vt vnus alteri cedat; vbi vnus spiritus, ibi mille: & sic legitur in Evangelio Luc. cap. 8. *Legionem, multa dæmonia intraverunt in homine*, & cap. 11. *& assumpsit septem alios spiritus nequiores se,*

85 *& ingressi habitant ibi.* † Et quia atræ bili, vt humorum pessimo, dæmones residere solent, quæ in liene est proximum hypocondriis, divinis huiusmodi ex imò ventre vox prodire videtur, & sic eos sacra pagina ventriloquos appellat *Act. Apost. c.* 16. divinosque quasi

86 dæmone pleni, *cap. illud* 26. *q.* 3. † Nam in his diabolus prophetiam suam ementitur & oracula tam soluta oratione, quam carmine, ex quo maleficia carmina dicebant veteres, Tibul.

Carmine læsa Ceres sterilem vanescit in herbam.

Et canendo excantari, Virgil.

Cantando rumpitur anguis.

¶ Nam in hoc etiam diabolus divinam 87
vsurpat virtutem, qui oracula sua carmine mundo promulgari voluit, vt dicta Oracula Sybillarum, quia donum prophetiæ dabatur frequenter à domino simul cum poësia, vt apparet ex Psalterio Regis Vatis, quem carmine scriptum testatur Ioseph. *libr. 7. antiq. Iudaic. c.* 10. † Item & libri Iob carmine 88
fuerunt scripti, vt docet D. Isidor. *lib. 1. Ethimol. c.* 59. necnon Cantica Canticorum à Salomone, quia nihil aliud sunt; quam Epithalamium Christi, & Ecclesiæ nuptiarum vt docet idem Isidor. *vbi prox.* † Et Propheta Hieremias in mor- 89
te iusti Regis Iosias composuit carmen Nehemias, *Paralip. 2. cap.* 35. & Moyses antequam faciem cornutam ostenderet carmen exametron modulatus est, *Exod. cap.* 15. & Iosue cursum Solis non soluta oratione, sed carmine detinuit, vt tradit Massius *super Ios. c.* 10. † Et Sanctissima Virgo MARIA, Re- 90
demptoris nostri Genitrix, carmina modulauit, vt constat ex Evangelio *D. Luc. c.* 1. & ipsemet Christus servator noster priusquam pateretur ad Patrem orationem hymno dirigit, *D. Matth. cap.* 26. † Vnde Prophetis, & Poëtis 91
nomen commune fuit, dictique sunt vtrique *Vates*, nam poësia, vt prophetia ad mores corrigendos, & virtutem denuntiandam fuit comparata, vt tradunt Aristot. *in poëtic.* Plato *in Ione*, Lel. Gyral. *in histor. poëtar. dialog.* 1. & sacrum nomen Poësiæ, Ovid.

Ad sacra vatum carmina afferto nostrum.

CAPVT XII.

De Oraculis terra effossis.

SVMMARIVM.

1 *Antiquitati maxima reverentia.*
2 *Prophetia vbi est, affirmat veritatem Oraculi.*
3 *Diabolus divinitatis cupidus persæpè ementitur Oracula.*
4 *Oraculum sepulchri Anthenoris.*
5 *Oraculum sepulchri Dædali, quod expoliavit Darius.*
6 *Oraculum sepulchri Platonis.*
7 *Oraculum anuri Toletani ante Hispanicam cladem.*
8 *Deus propter summam benignitatem suam revelat pleraſque Regni mutationes, per causas naturales.*
9 *Regni mutationes per Angelos bonos, quandoque revelantur.*
10 *Angeli tutelares Regnorum, & Principatuum.*
11 *Sathana plerisque adest inter Angelos bonos.*
12 *Diabolus ab Angelis bonis (Deo permittente) de futuris illuminatur.*
13 *Diabolus ex prophetarum lectione multa futura cognoscit.*
14 *Diabolus, quandoque vera dicit in suis Oraculis.*
15 *Diabolus mysteria aliqua nostræ fidei quare cognoscat.*
16 *Diabolus veritatem prædicat.*
17 *Oracula terrâ effossa in turre Turpiana, & in sacro Illipulitano monte impugnata.*
18 *Pergamenum turris Turpianæ continet prophetiam S. Ioannis Evangelistæ ex Hebræo, & Græco interpretatam.*
19 *Pergameni huiusmodi idioma satis recentium post Gothorum, & Vandalorum oppressiones.*
20 *Romani, quo tempore Hispaniam dominarunt, & vnde dictũ* Romance.
21 *Hebræi in septuaginta annis amiserunt linguam Hebræam, & didicerunt Syriacam, Arameam.*
22 *Hispania, quo tempore idioma nostrum induerit.*
23 *D. Cecilius, vt prophetiæ dono præditus sic & linguarum,*
24 *Liber plumbeus, qui adhuc nõn legitur, in aliud tempus reservatus.*
25 *Linguis novis loqui, signum prophetiæ.*
26 *Linguâ futurâ loqui, donum Spiritus sancti.*
27 *Garanad quid significet.*
28 *Episcopum Garnatensem quare se appellet D. Cecilius.*
29 *Libri plumbei effossi in monte Illipulitano laudati.*
30 *Arabicè quare scripti sint libri plumbei effossi in monte Sancto.*

SVnt multa terrâ effossa variis characteribus insignita Oracula, quæ multi credunt, nulla alia de causa, quàm vetustate esse corrosa, quia maxima est antiquitati reverentia, *l.2. §. quæsitum, C. de vetere iure enucl. cum aliis* per Aymon Cravet. *de antiquit. temp. p.1.*† Idque maximè, si aliqua in eis de futuris contingentibus prophetia videtur revelata, nam cùm id solius Dei sit, oracula pro certis, & indubitatis venerantur, D. Isai. cap.44. *Annunciate, nobis, quæ ventura sunt, & sciemus, quia Dij estis vos.*† Sed cum id Diabolus ementiri conetur, non sunt omnia, quæ terra effosa sunt Oracula omnino amplectenda, sed examinanda: quia diabolus persæpe divinitatis cupidus illa emittit, sive quòd sic putat Deum imitari, sive quòd vult in eorum interpretatione, aut expectatione homines torquere: sive deludere,

1
2
3

Digitized by Google

deludere, vt à cœlestibus curis ad inania & futilia seducat, vt tradit D. August.
4 *in qq....* † Sic constat multa Oracula de futuris à diabolo conficta, & sepulchris Gentilium effossa, vt Paduæ in sepulchro Antheno:is, quod in monasterio S Francisci repertum est tempore Alberti Scaligeri, ensis cernebatur inscriptus, quòd dum terram dominarentur illam, quibus prima nominis littera fuisset A. magnam cladem passuros, quod experientia postea comprobavit in Athila Hunno, Aguilulpho Gottho, Acciolino tyranno, & asserto Alberto Scaligero, vt narrat Bern. Scardon. *in*
5 *histor. Patavin.* † In sepulchro Dædali, quod expoliavit Darius, vitrea arca fuit olei plena, quo corpus tangebatur, sed paululum olei in arca deficiens erat in marmore inscriptum, *quisquis me videat, curet, quod defuit olei adimplere, aliàs sciat se malè habiturum*; quo viso Darius iubebat arcam oleo refici, sed eò magis dilabebatur, quo stupefactus tristis sepulchrum clausit, & statim secuta est tui exercitus clades, & ipsius misera mors à proprio filio illata, vt narrat Ælianus *l.13. de varia histor.* Herodot.
6 *l.2.* † Et in Thracia in sepulchro antiquissimo (quod nonnulli volunt fuisse Platonis) lamina reperta est, quæ tempus, quo reperiretur indicavit, & hæc Græcè in ea erant scripta, quæ Latinè sonant, *Christus nasciturus est ex Virgine, & ineum credo: tempore Constantini, & Irenæ Principum ò Sol iterum me videbis*, vt meminit Paulus Diacon.
7 *l.23* Fulgos. *l.1.c.6.* † Et (si historiæ Aventariquæ fides est, quam fuit interpretatus Michaël de Luna) ante miseram Hispaniæ cladem Toleti in antro reperta est fabula, eius miserandæ stragis prænuntia; nam id ex diligentia coniuratorum, socordia, & incuria cavendi, ac pellendi hostem, à dæmone potuit cognosci, vt dicemus *infrà, hoc lib. 1.c. fin. n.22.* † Deus enim propter suam be-
8 nignitatem summam revelat plerumque futuras regni mutationes, vel signis, vel prodigijs, vel alijs modis, provt sapientiæ suæ incomprehensibili visum fuerit vt tradunt Marta *de iurisd. p.1. cap.6.n.21.* Maroto *de iure quæsito lib.3. cap.49.ex num.37.* † Aliquando etiam 9
per Angelos, non tolùm custodes, sed etiam tutelares, & defensores Principatuum, atque Regnorum, quorum Præsidio prædicta regna conservantur ac protegunturnam cuique genti proprium esse Angelum tutelarem, tradit D. Clem *lib.2. Recognit.* Dionys. *lib. de Eccles. hierarch. cap.9.* † Et probatur 10
ex Daniele cap.10. *Princeps autem regni Persarum restitit mihi viginti & uno diebus*, & paulò post *apparuit Princeps Græcorum veniens* & cap.12. *eo surget Michael Princeps magnus, qui stat pro filijs populi tui.* † Et cum negari non 11
possit plerumque inter Angelos bonos adesse Sathana, vel ex eo, quod legitur Iob.cap.1. *cùm venissent filij Dei, vt assisterent coram Domino adfuit inter eos Sathana.* † Similiter quando Deus 12
permittit ab Angelis bonis diabolum illuminari, de huiusmodi futuris certior redditur, vt docet D. August. *de natura damon. c.6. & in Genes. ad liter. c.* 17. † Necnon ex Prophetijs per divi- 13
nos Prophetas evangelizatis, quæ vt minùs cognita pro suis venditat, aut ex rerum experientia, quà quotidie magis provehitur, atque addiscit, secundum Glos. *in c. pudor. v fallere 32. q.2.* Petrus Lombard. *in Sent. 2. dist.7.* † Et ita ap- 14
paret in suis Oraculis de futuris aliquoties vera dixisse, nam si semper mentiretur, neutiquam tot homines secum in perditionem adduceret, neque eius responsa venerarentur, nam vt ait Cicero *lib.1. divinat. Si Oraculum Delphis aliquavera non dixisset, neutiquam in tanto pretio foret.* † Et non solum futu- 15

Digitized by Google

ra, sed mysteria nostræ fidei hac de causa diabolus perpendit, quia sic constat in Christo Domino divinitatem cognovisse, & suis manifestasse, D. Marc. cap. 1. *Et erat in Synagoga eorum homo in spiritu immundo, & exclamavit dicens. Quid nobis & tibi Iesu Nazarene? veniſti perdere nos? scio quod sis sanctus* 16 *Dei.* † Et Pythonissa apud Macedones de Paulo, & Sila prædicavit veram esse eorum doctrinam, vt testatur D. Lucas Acta Apost. cap. 16. *Hæc subsequuta Paulum, & nos clamavit dicens: Isti homines servi Dei excelsi sunt, qui annunciant vobis viam salutis.*

17 ¶ In qua classe nonnulli referre conantur Prophetias, tàm pergameni in Turpiana turre reperti, quàm librorum plumbeorum in cavernis sacri Illipulitani montis effossorum, negantes eos ex D. Iacobo, aut Cecilio, vel Thesiphone, vel alio ex suis discipulis scriptos, nec dum translatos, quia pergameni idioma satis recentius est eorum memoriâ, & librorum seriem Mahumetanos esse affirmare impiè conatur persuadere Maroto *de iure quæsito, d. lib. 3.* 18 *cap. 49.* † Quorum neutrum nec credent pueri, qui nondum ære lavantur, nam in dicto pergameno contenta prophetia est S. Ioannis Evangelistæ ex Græco, & Hebræo interpretata per S. Cecilium, primum Episcopum Garnatensem, & ipsius Chirographo subscripta, in cuius fidem asservationis, & comprobationis miraculum, & ipsius prophetiæ veritas, litterarum, & pergameni vetustas liquido asseverant, vt constat ex iudiciario processu super eorum qualificatione facto per Illustrissimum D. Petrum de Castro Quiñones virum religionis, sanctitatis, ac litterarum omnium gloriâ vnum nostro ævo clarissimum, tum Archiepiscopum Granatensem, nunc Hispalensem, benemeritum Præsulem; vnà cum Episcopis Guadixense, & Galipolense, & Abbate de Alcala, ac alijs doctis, & peritissimis viris, *coram Doctore Hieronymo de Montoya, & Licentiato Michaele de Muru Notar.is, anno Domini M. DC.* † Nam licèt nonnulli (& 19 ij quidem ex doctis) prædicti pergameni idioma posterioribus sæculis post Gotthorum, & Vandalorum oppressiones dicant confictum: veritas arguit, illo sæculo viguisse, quo à Romanis subacti Latinam linguam exprimere conantes Hispani, hoc illòve idiomate loquebantur, ex Latino, & Hispano conflato vnde dictum *Romance* †. 20 Nam à tempore quo primæ cohortes Romanæ in Hispaniam sunt ingressæ, vsque ad Nativitatem Domini nostri Iesu Christi, secundum aliquot trecentos, plus minùsvè annos, vel vt alij volunt, ann. XXVI. tantum percurrerunt, vt ex Dione Cassio, Strabone, & alijs tradit eruditissimus amicus noster, D. Bernard Aldrete *lib. 1. del origen de la leg Espan. cap. 2. & lib. 2. de las antig. de Españ. c....* † Ex quo vsque 21 ad adventum, D. Iacobi in Hispaniam, quadraginta plus minùsvè anni sunt transacti, quo tempore Hispani ex propria lingua, & Latina hanc inducere potuerunt, quemadmodum Hebræi in septuaginta annis quib° apud Babylonios in captivitate sunt commorati, Hebræam linguam amiserunt, & Babylonicam non assequuti, induxerunt sibi Chaldæam, sive Syriacam, vt affirmat D. Hieron. *in prologo Galeato* quo fit vt tempore Esdræ sub Zorobabele legem Domini (quæ Hebraicè erat scripta) non intelligerent, *Esdr. 2. cap. 8.* † 22 Ita Hispani Romanorum dominatione in alijs septuaginta annis ex propria, & Latina lingua hanc tertiam inducere potuerunt, quæ postea varijs vicissitudinibus iactata Gotthorum, Vandalorum, Arabum, & aliorum idiomatibus

bus, vel ad illam deflexa, vel in aliam inflecti facilè potuiſſet; ſed quænam determinatè fuiſſet, palam profiteor ignorare, quia illius temporis Hiſpani idiomatis nullum alium fidelius teſtimonium, quàm hoc pergamenum habemus. † Niſi velis D. Cecilium, vt potè prophetiæ dono præditum, ſic & linguarum, illoque ſpiritu vidiſſe futuræ civitatis augmentum, & Eccleſiæ ſuæ dignitatem, cui ſe Epiſcopum dixit; hoc autem loquutum tempori accommodato ſermone, quo prophetia eſſet revelanda, illudque pro ſigno ſuæ veritatis dediſſe, iuxta illud Apoſtoli, Corint. 1. *cap.* 14. *lingua in ſignum ſunt.* † Quemadmodum dici poteſt de prophetia libri plumbei, cuius idioma, & littera, hucuſque à nullo ſunt cognitæ, nec cognoſcentur vſque ad deſtinatum tempus, vt affirmat alter liber plumbeus, qui vnà cum eo repertus eſt in cavernis prædicti ſacri Illipulitani mõtis, vt teſtatur eleganter aſſertus, D. Bernard. Aldrete. *d. lib.* 2. *de las antig. de Eſpañ. cap.* 19. † Nam quemadmodum Apoſtoli ad Evangelij veritatem ſtabiliendam linguis loquebantur novis, ſic D. Cecilius ad prophetiæ comprobationem, novam linguam loquitur; nam vt prophetia, ſic gratia linguarum donum ſpiritus Sancti eſt, ſecundum Apoſtol. *Corinth.* 1. *cap.* 12. *alij genera linguarum*, &c. quæ minor eſt, quàm prophetia, *d. Corint.* 1. *cap.* 14. *volo autem vos loqui linguis, magis autem prophetare, nam maior eſt qui prophetat*, &c. † nam etſi Apoſtoli linguis loquebantur novis, & ijs quæ ſuo tempore vigebant, non negatur ideò poſſe illis, quæ poſtea futuræ eſſent, nam vt ait Apoſt. *d. Corint.* 1. *c.* 14. *qui enim loquitur linguâ, non hominibus loquitur ſed Deo*, qui tàm præterita, quàm futura præſentia habet Apoſtol. ad Rom. *cap.* 14. *vocat ea quæ non ſunt, tanquam ea quæ ſunt.* † Neque obſtat Divum Cecilium fruſtra ſe appellare Epiſcopum Granatenſem, cum illo ſæculo civitas Granata non fuiſſet, neque eius Epiſcopatus: nam cùm D. Iacobus vnà cum ſuis diſcipulis in Hiſpaniam veniſſet, miſſus à Beatiſſima Dei genitrice Maria ad ſepeliendum trans Boſphorum in Hiſpania prædictum librum, qui adhuc non legitur, in loco vbi mortuum reſurgeret, & id fieret in hoc Illipulitano ſacro monte, prope antrum, Arabicè dictum *Garanad*, quod poſtea Illipula depopulata, novæ huic fundationi propè Daurum nomen dedit, vt tradit prædictus D. Bernar. *d. l.* 2. *cap.* 24. † Quod poſtea D. Cecilius vna cum ſocijs, & diſcipulis, alijsque fidelibus novitèr ad fidem Chriſti converſis habitans, cùm eis præficeretur, qui prædicto antro convenerant, dicto *Garanad*, meritò Garanatæ nomine vſus eſt, cui ſe Epiſcopum dixit, vel quia Epiſcopus creatus fuit à D. Petro, quo tempore in Hiſpaniam mitteretur, vel quia Epiſcopi appellabantur, qui alicui cœtui Chriſtianorum præerant preſbyteri, Acta Apoſt. cap. 20. *Spiritus ſanctus poſuit Epiſcopos regere Eccleſiam Dei.*

¶ De libris autem plumbeis prædictis, qui vnà cum Sanctorum Martyrum reliquiis in cavernis præfati montis Illipulitani effoſſi ſunt, nihil habeo dicere, quod non ſanctum, pium, ac ſummâ veneratione dignum ſit, quippe materiæ, & litterarum tot ſæculis adſervata divinitas, à recentioribus Arabis confingi, neque tot de myſterijs noſtræ fidei Oraculis noniſi divino numine potuerunt innoteſcere, *vt patet ex dicto indiciario proceſſu, quem originalem de mandato prædicti Domini Archiepiſcopi vidi.* † Neque obſtat prædictos libros eſſe Arabicè conſcriptos, vt de eorum fide dubitetur, quia D. Cecilius

Cecilius, & D. Theſiphon eorum authores, quorum alter dicebatur ante converſionem Abdenatar, natione Arabes fuerunt, ideò maternâ linguâ hunc theſaurum incomprehenſibilem nobis reliquerunt, in quo plura de Trinitatis, & verbi incaruati myſterijs, de beatitudine, & divina viſione, & alijs huiuſmodi (quæ Mahumetanæ ſectæ, & erroribus non quadrant) continentur, vt multoties prædictus ſanctiſſimus Præſul pro Chriſti fide cataphractus athleta, contra laruas, & nugones huiuſmodi in arenam deſcendens, verbo, & ſcripto ſatisfaciens, calidâ, quam merentur, perfundit.

CAPVT XIII.

De arte Cabaliſtica.

SVMMARIVM.

1 *Cabala ſignificat recipere, acceptare.*
2 *Cabalæ artis origo ſecundum Hebræos.*
3 *Cabala complectitur univerſam philoſophiam.*
4 *Cabala non addiſcitur more aliarum ſcientiarum.*
5 *Hebræa lingua prima omnium fuit.*
6 *Adam ſimul cum nominibus res, & officia dediſſe.*
7 *Phylacteria Iudæorum reprobantur.*
8 *Cabaliſtica ars, vt vana, falſa, & ſcandaloſa damnata.*
9 *Inanimata ex lingua Hebræa nominata permoueri.*
10 *Hebræa lingua poſt captiuitatem amiſſa.*
11 *Eſdras novas litteras Hebræis adinuenit.*
12 *Moyſes, & Aaron virtute Dei operati, non arte Cabala.*
13 *Ioſua, Samuel, Elias, Eliſæi, Danielis miracula ex virtute diuina.*
14 *Nomina nulla ſunt, quæ per ſe valeant operari.*
15 *Voces exorciſmorum, & ſacramentorum non comprehenduntur arte Cabala.*
16 *Nomina eſſe radios quoſdam earum rerum, quas imitantur.*
17 *Platonicorum error damnatus.*
18 *Nomina quantumuis ſpecioſiſſima nullam habent virtutem operandi.*
19 *Nomina, nec naturaliter, nec ſupernaturaliter vim ſortiuntur.*
20 *Nomina in vna lingua producere effectus, quos nequeunt in alia.*
21 *Vocibus nulla res phyſica poteſt imprimi.*
22 *Ars Cabaliſtica eſt diaboli commentum.*
23 *Nomina ſcripta, quid mortuum, & omnis energia expertia ſunt.*
24 *Verba ore prolata vim habent aërem feriendi.*
25 *Nomina, nec ſunt ſubſtantia incorporea, nec accidentia.*
26 *Nomina multa ſunt nil ſignificantia.*
27 *Nomina magorum non ſunt ſuperſtitionis vacua.*
28 *Nomina multa Magorum, dæmonum ſunt.*
29 *Pſalm. 146. de nominis virtute explicatus.*
30 *D. Luc. c. 10. nomina ſcripta in cœlis quid ſit. & n. 82.*
32 *Ars Cabaliſtica nititur ſcripturis barbaris, ac peregrinis.*
33 *Climacterici anni quare letales.*
34 *Critici dies ex qua cauſa pendeant.*
35 *Paris, & imparis numeri ratio in partu deteſtata.*
36 *Homo toto anno, & incerto tempore naſcitur.*
37 *Harmonia omnia contineri quomodo intelligatur.*

38 *Platonis*

Digitized by Google

38 *Platonicorum ſententia de harmonia cœli refutata.*
39 *Muſicâ Orphei feras, & ſaxa capi.*
40 *Muſicâ homines, & bruta capiuntur, non ſaxa.*
41 *Lapides varios ab ſtellarum radijs moveri.*
42 *Lapides ſolùm animâ vegetativâ ſunt præditi.*
43 *Lapidum quædam natura intrinſeca.*

CAbala dicitur ex voce Hebræa 1
לקח *accepit*, quia recipere, ſeu acceptare ſignificat, eo quòd non ſcripto, ſed quaſi per manus hominum derivatam Hebræi tradiderunt iuxta illud Pſalm. 77. *& patres noſtri narraverunt nobis*, ſuperſtitionibus, & mendacijs eam complentes. † Dicunt enim 2
fuiſſe traditam Moyſi in monte Syna, quâ contendunt ipſum in Ægypto, & deſerto plura perpetraſſe, necnon Ioſuë, Elias, Eliſæus, Iſaias, Daniel, & Samuel tot tantaque fecerunt miracula per nomina ſcilicet Hebræa valde ſignificantia, quæ ſi quis bene noſſet, & ad vſum accommodare ſciret, omnia ad libitum poſſe perficere ſeriò affirmant, vt habetur in lib. peſtilẽtis doctrinæ Artabel אראבצחאל *in ſept.* 2. † Ex quo Ca- 3
bala complectitur vniverſam philoſophiam, divinam, & humanam, necnon naturalem, omniumque rerum doctrinam myſticè, & ſymbolicè continet, quam ideò defendere curavit Ioan. Picus Mirandulan. *lib. 1. contra Aſtrolog. & in concluſ. Romæ propoſitis, concl. 5. ex qua impugnatus ſe excuſavit* 4
in Apolog. † Quam ſatis irridet Petrus Cirvelo Dorocenſ. vir ſanè omnium litterarum cognitione conſpicuus, in Apolog. Aſtrologiæ Chriſt. nam vt ait Bened. Pereira *lib. 1. adverſ. fallac. art. Licèt hæc ars tantam ſapientiam profiteatur, non eam more aliarum diſciplinarum rationibus, & argumentis, diſputationibuſque tractat, ſed numeris figuris ac ſymbolis, ita vt in ea ſingula litteræ, figuræ, nomina, elementa,, apices, lineæ, puncta, accentus, ac ſpiritus profundiſſimam quandam, & abditiſſimam ingentium rerum ſignificatricem doctrinam habeant.*

¶ Dicunt præterea ad hanc artem plus prodeſſe linguam Hebræam, quam 5
aliam quia fuit omnium prima, quâ Adam, & filij eius fuerunt loquuti, D. Auguſt. *lib. 16. civit. Dei, c. 11. & lib. 18. c. 39.* nam, vt ait D. Hieron. *in Sophon. cap. 3. linguam Hebraicam omnium linguarum eſſe matricem.* † Quare teſtatur 6
nomina rebus per Adamum in hac ipſa lingua impoſita fuiſſe ſecundum ſuas vniuſcuiuſque rei vires, atque naturas *Geneſ. cap. 2.* nam ſimul cum nominibus vires, & officia quædam diſtribuit, vt nominata obedirent, vt tradit Cirvel *vbi ſup.* † Cuiuſmodi phylacteria Iu- 7
dæorum, quæ nominibus, & characteribus complectebantur ad omne bonum, etiam ſanitatem reſtituendam, de quibus fit mentio in cap. *non oportet h. 26. quæſt. 5. cap. ſi quis ariolos. d. 26. quæſtione ſeptima*, Marbodæus *lib. de gemmis.*

Eſſe phylacterium fixum perhibetur in Adro.
Contra nocturnos fortis tutela timores 8

¶ Sed hæc ferè omnia, cùm tot ac tantis ſcateant vanitatibus, & ſuperſtitionibus, necnon mendacijs: hanc artem tanquam ſtolidam, falſam, vanam, ſcandaloſam, ſuperſtitioſam, ac de pactis ſuſpectam, improbant D. Tho. 2. 2. *q. 96.* Perera. & del Rio *vbi ſup.* Cirvel. *in d. Apolog. & tract. de ſuperſtit. p. 3.* Suar. *de Relig. lib. 2.* de Covar. *lib. 2. de falſa proph. c. 18.* quæ mera delirantium inſomnia dixit Valdenſ. *in opere ſuſra.* † Nam incredibile eſt, Solem, Lu- 9
nam, & cætera aſtra, elementa item, & ſtirpes cùm ratione careant, divinam illam

illam vim, quæ latet in vocibus Hebraicis ſentire, eaque ſic affici, & permove-
9 ri, vt homini pro eius arbitrio pareant. †Sed eſto nunc, noverint illam vim, vel omnes res naturales, vel certè animantes, aut homines, quamvis totam ſuam ſubſtantiam nomina ſignificantia au-
10 diant, non permoventur.† Quòd ſi vim tantum tribuis vocibus, & characteribus Hebraicæ linguæ, quòd omnium ſit vetuſtiſſima, certè conſtat alios eſſe characteres Hebræos, qui nunc extant, quam qui olim fuerunt ante captivitatem Babylonicam, quod Beatus Hieronym. in prologo Galeato affirmat, *Certum eſt, Eſdram poſt captã Hieroſolymã, & reſtaurationem templi ſub Zorobabele, alias literas reperiſſe, quibus nunc vtimur, cùm ad illud vſque tempus iidem Samaritanorum, & Hebræorum characteres fuiſ-*
11 *ſent.*† Nam vt ait Cardinal. Bellarm. *in lib. 2. de verbo Dei, c. 15. tom. 1. Nam, & tẽporibus Eſdræ deſiit in populo Dei lingua Hebraica eſſe vulgaris. Siquidem in illis ſeptuaginta annis, quibus Hebræi fuerunt inter Chaldæos in Babylone, obliti ſunt linguam propriam, & Chaldaicam didicerant, & à inceps Chaldaica, ſeu Syriaca fuit illis materna; quocirca lib. 2. Eſdræ cap. 8. habemus, quòd cùm legeretur liber legis domini vniverſo populo Nehemias, & Eſdras, & Levitæ interpretabantur, quia alioquin nihil populus in-*
12 *telligebat.* † Nec verum eſt in lingua Hebræa reperiri voces, quæ omnium rerũ naturas exprimant, quod nequeũt in alia: nec Moyſes, & Aaron per illa ſunt operati, ſed per mirabilem gratiam
13 Dei, *Exod. cap.....* † Nec Ioſuæ retinuit curſum ſolis per hæc verba, ſed voluntate divinâ obediente Domino voci hominis, *Ioſuæ cap. 10.* Narrantur etiam in ſcriptura Samuëlis, Eliæ, Eſaiæ, Danielis, & aliorum ſanctorum miracula, nec tamen vſquam de iſtis Cabaliſticis myſteriis mentio fit.

¶ Quare dicendum eſt, nulla eſſe no- 14
mina, ſive mente concepta, ſive voce prolata, quæ naturaliter, & per ſe hanc poteſtatem habeant, vt docent D. Th. *d. 2. 2. q. 96. art. 2. & contra Gent. lib. 4. c. 104. & c. 105.* Leonard. Vayrus *lib. 2. de Faſcin. cap. 11.* Et ſiquam habent, eam ex pacto accipiunt, vt de his phylacteriis Iudæorum habetur *in c. nec mirum. h. 26. q. 5.*† Non loquor de exortiſ- 15
mis, & aliis ſacris rebus; nam qui ſacramenta inſtituit Chriſtus vim eis largiri dignatus eſt; ſacramantalibus verò, quæ ab Apoſtolica traditione recipimus, etiam moralis vis à Deo tribuitur, quia Apoſtoli Chriſti miniſtri, & diſpenſatores miniſteriorum ſunt, D. Paul. *Corinth. 1. cap. 4.* Trident. *ſeſſ. 2. can. 13.*† Loquor tantùm de Cabaliſti- 16
cis vocibus, nam licèt dicant nomina eſſe radios quoſdam earum rerum, quas ſignificant, ex divina eorum impoſitione, Pſalm. 146. *omnibus iis nomina voca*, & eis quaſi vitam latere D. Luc. cap. 10. *Gaudete, quia nomina veſtra ſcripta ſunt in cœlis.*† Non ſunt feren- 17
di, qui alij ſe miſcent errori Platonicorum, damnato, non ſolùm à Theologis D. Thom. 2. 2. q. 96. *art. 2. & lib. 4. contra Gent. c. 104. & 105.* Petr. Ciruel. *de ſuperſtit. 3.* ſed etiam à Medicis, Hippocrate *lib. de ſacro morb.* Galen. *lib. 6. & 10. ſimplic.* Codronch. *lib. 2. de morbis venef. cap. 5.* atque Philoſophis Theophraſt. *lib. 9. hiſtor. plantar.* Plutarch. *in vita Periclis*, Vayro *lib. 2. de Faſcin. c. 11.*† Quia nomina quantumvis ſpe- 18
cioſiſſima, vt Raphaëlis, Gabrielis, Salomonis, Machabæorum, & ſimilium nullam habent virtutem operandi, neque naturalem, neque artificialem, neque ſupernaturalem, vt tradunt Scaliger *lib. 16. de ſubtilit. cap. 349.* Langius *epiſt. 33.* Valleſ. *de ſacra philoſoph. c. 3.*

De vi naturali nemo vnquã, vel ſuſ- 19
picatus fuit. Supernaturalis ſi foret, id gratiæ,

gratiæ, vel miraculi foret; quod dici nequit, quia Deus nil tale promisit, neque Ecclesiæ suæ revelavit, non solùm quoad modum gratiæ, vel miraculi, sed etiam quoad modum prodigiosum, quod natura non excedit, sed ratione modi, vt multæ mirificæ operationes factæ per bonos, & malos Angelos motu locali, vel subitâ naturalium agentium applicatione, quia horum nulla potestas in his reperitur, vt docet Hieronym. *in vita S. Hilarion.*

20 ¶ Neque obstat nomina in vna lingua producere effectus, quos nequeunt in aliam translata, vt fuit error Origenis *lib. 1. & lib. 5. contra Cels.* quia sinceræ philosophiæ repugnat principiis, vt non minùs, quod de Oratorum periodis ad Magica ista deliramenta, tra-
21 dit Petr. Gregor. *lib. 19. Syntagm. cap. 8.* † Nec rei sanctæ significatio, nec linguæ dignitas, nec hominis probitas instituentis, vllam qualitatem physicam possunt vocabulis imprimere, vt nu-
22 gatur Laurent. Annanias *lib. 3. de natura dæmon. fol. 99* † Vt sic totum hoc commentum à diabolo agnoscas, vt sanctissimis quibusque rebus facilius, & libentius mystas suos faciat abuti, vt definit *Parisiensis facultas Theolog.*
23 *art. 9. & 10. de Mag.* † Quia nomina illa, si scripta sunt, quid mortuum, & omnis energiæ expers; quæ si quam vim habent, ab atramenti, vel chartulæ, cui inscripta sunt, temperamento, vt illam accipiant oportet, & proinde
24 suâ propriâ vi non operantur. † Ore verò prolata verba vim tantùm habent contactu aërem feriendi, vt animalium reliquorum, atque inanimorum soni: sed sonus non magis tactum valet immutare, quàm color auditum, vel dulcedo visum, quia non sunt istorum obiecta; quare verba, sive scripta, sive prolata, nihil ad horum effectus possunt adferre, vt dicemus *infrà lib. 2. c. 22. ex n. 16.* † Nam nomina nec sunt 25
substantiæ incorporeæ, aut spirituales, nec sunt accidentia inhærentia subiecto, quare vitam, nec quid simile possunt habere; adveniunt quoque seu inducuntur rebus quas significant, atque denominant, extrinsecè planè, quare neque emanantes à rebus radij 26
sunt dicendi. † Multa quoque sunt nomina nil significantia, multa quid aliud à rei natura significantia; quin & ipsa illa, quæ naturam rei significant (qualia putantur, quæ creaturis Adamus imposuit) hæc nullum potuerunt à naturis rerum influxum recipere, quia res corporeæ naturaliter affi-
cere non possunt id quod corporis ex- 27
pers est, vt sunt nomina. † Quinimò illa, quibus ad hoc Magi huiusmodi vtuntur, non sunt omnis superstitionis vacua, vt in Concilio Romano, quod fuit congregatum sub Zacharia Pontifice, ad damnandos errores Alberti, & Clementis hæreticorum, lectâ vnâ oratione, in qua continebantur hæc nomina, *supplico vos Angelos, Vriel, Raguel, Tubuel, Michaël, Adimis, Tubuas, Sabaoth, Simiel*, &c. omnia damnata
fuere (præter illud, *Michaëlis*) tan- 28
quam Magica, & erroris, & superstitionis plena, vt habetur apud Surium *tom. 3. mense Iun.* † Quia vera sunt dæmonum nomina, licèt illud *Vriel*, reperiatur *Esdr. 4. c. 4.* quia talis liber ab Ecclesia receptus non est, sed vt apocryphus inseritur Bibliæ, Trident. *sess. 4.* ideò nihil infringit, nam & ibi reperies nomen *Ieremiel*, quod nullius Angeli est, vt probat Nicol. Serarius *in Tob. c. 12. quæst. 10.*

¶ Neque obstat illud Regij Vatis, 29
Psalm. 146. nam ibi Deum cunctarum rerum, singulorum etiam Angelorum, & stellarum (de quibus agit) naturas nosse probat, & sic ea cùm lubet propriis nominibus, hoc est, convenien-

tibus earum naturæ vocare posse: sed ea nomina mortalibus incognita sunt,
30 nec Magis revelata. † Nec magis illud *Luc. c.*10. ad hanc magiam iuvare potest, quia nil aliud est *nomina discipulorum scripta esse in cœlo*, quàm esse in amicorum Dei relata album, quod ali-
31 bi dicitur, *inscripta libro vitæ*. † Quod sive accipias secundùm æternam Dei prædestinationem, quæ mutari nequit, sive secundùm præsentem iustitiam, quæ mutationi obnoxia est, ad inditia nomina nihil conducunt, quibus Magi huiusmodi mirifica scire, & ope-
32 rari gloriantur. † Quæ omninò prohibita sunt, quia vtplurimùm nituntur scripturis barbaris & peregrinis, superstitionibus, & incantationibus plena, multisque ex Mahumetanorum, & Arabum deliriis, vt de quodam Romano Ramirez Toleti incinerato ann. 1600. narrat Mart. del Rio *lib.*2. *Magicar. q.*24.

33 ¶ Neque pro numeris obstat, quod ipsi extra numerum saltantes, ex Platonicorum deliriis contendunt: & vt ab Arithmeticis exordiar, dicunt *annum Climactericum* homini esse letalem, ex septenario numero; quod falsum est, quia id non procedit ex numerorum potestate, sed ab humorum, & complexionis, quæ in homine sunt, ratione, & periodo quadam naturali, eo quòd Deus vitæ terminum constituisset, *Genes. c.*6.
34 † Neque obstat, *dies criticos*, ex numerorum computo, in morbis esse coniectabiles, quia causa non à numeris petenda est, sed ex ipsa humoris in corpore tum sævientis potestate: nam quidam adeò celeres & acres sunt, vt vnoquoque die subiectum invadant: alij secũdo die: sunt qui tertio, & qui quarto, vnde febrium differentiæ, quarum accessionum dies medicis coniecturam præbẽt, quid sperandum sit de ægri valetudine, vt passim docent Hippocr. & Celsi. *lib.*4. *cap.*4. † Neque ex numero- 35
rum parium, & imparium ratione homo vitalis nascitur in septimo, & nono mense, & non in sexto, & octavo, vt *Pythagoras docuit*, quia non ex numerorum virtute, sed ex seminis concoctione fit, vt docent Ludovic. Mercatus *lib.* 4. *de affectionib. mulier. cap.*1. & Peramatus *lib. de hominis procreat. c.*8. Fed. Bonavent. *tract. de octimestri part. lib.*2. *ex cap.*7. *& lib.*7. *ex num.*27. nam vt ait Arist. *lib.*4. *de animal. ortu, cap.*6. *cùm corpus ad nutriendum non sufficit, partum emittit.* † Vnde 36
fit, vt homo nascatur in sexto mense, *l. in testato, D. de suis, & legit. hæred.* in octavo, Avic. *lib.*9. *naturæ animal.* in decimo *auth. de restituta, & ea quæ parit. §. fin. collat.*4. nam vt ait Plin. *lib.*7. *histor. animal. c.*5. *homo toto anno, & incerto gignitur spatio, alius septimo mense, alius octavo, alius nono, vsque ad initia decimi, & vndecimi.* •

¶ De musicis numeris adducunt illum 37
aphorismum Platonicorum, *Harmoniâ omnia contineri*: quia Deus omnia in pondere, & mensura constituit, vt tradit Mizald. *lib. de harmon. cœl.* vnde Macrob. *Musicâ capi omne quod vivit.*
† Hoc totum nititur duobus falsis hy- 38
potheſibus, scilicet esse quandam communem mundi animam harmonicis numeris compositam, res singulas pervadentem, quæ musico concentu delectatur: item cœlum, & sidera esse animata animâ rationis cõpote, vt quæ irâ cõcitetur, & voluptate sonorâ demulceatur, quæ iam pridem ab Ecclesia fuere damnata in Concilio Constantinop. & aliis synodis, vt tradit Espencæus *lib. de animat. cœli.* † Ex quibus alia in- 39
numera nata sunt deliramenta, quæ de musica Orphei scripsere Ovid. *lib.*7. *Metamorp.* Seneca *in Hercul. furent.* Horat. *od.*9. Vergil. *lib.*4. *Georgic. & lib.*6. *Æneid.* Manil. *in sider.*

At

Digitized by Google

At lyra diductis per cœlum cornibus inter
Sidera conſpicitur, quâ quondam cœperat Orpheus
Omne quod attigerat cantu, Maneſque per ipſos
Fecit iter, domuitque infernas carmine leges.
Huic cæleſtis honos, ſimiliſque potentia cauſa,
Tunc ſilvas, & ſaxa trahens, nunc ſidera ducit,
Et rapit immenſum mundi revolubilis orbem.

40 ¶ Quæ enim auditu prædita ſunt animalia, muſicis modulis capi poſſe haud dubito, vt homines, & bruta: non tamen inanimata, vt ſaxa, & ſilvas. Et ita non aſſentior, quòd ab Arionis Delphine ad Megarenſes, & Thebanos muros argumentantur Plutarch. *in Sympoſ.* & Solin. *c.7. Polyhiſtor.* nam capi carmine fera potuit, ſaxa verò non
41 potuere. † Neque obſtat lapides varios ab ſtellarum radiis moveri, vt *Selenites*, qui non ſolùm figurâ, & coloribus Lunam imitatur, ſed etiam ſubſequitur: *Magnes*, qui vim quoque motum aliis tradendi, & in alios transferendi accipit. *Pantaura*, qui cæteros lapides trahit. *Andradamas*, qui argentum, æs,
42 & ferrum. † Quarum virtutibus, etſi præditos (eo quòd ſint animæ ſenſitivæ compotes) dixerit Philopon. *lib.1. de anim.* mentitur planè, quia ſolùm animâ vegetativâ præditi ſunt, vt tradit Hippocr. *lib. de natura puerorum.*
43 † Operantur tamen ex virtute quadam naturali intrinſeca, & materiæ diſpoſitione, quarum ſpecificæ idoneæ ſunt ad ſummorum influxus recipiendos, vt docent.

CAPVT XIV.

De arte Notoria.

SVMMARIVM.

1 *Ars notoria ſine vllo labore omnium ſcientiam profitetur.*
2 *Artis notoriæ ritus deteſtatus.*
3 *Ars notoria diaboli figmentum.*
4 *Ars notoria, vt vana, falſa, & ſcandaloſa damnata.*
5 *Artis notoriæ effectus non eſt naturalis.*
6 *Artis notoriæ effectus non eſt miraculoſus.*
7 *Salomon ex divina voluntate ſcientiam acquiſivit.*
8 *Scientiam artis notoriæ ad ſcientiam Salomonis referre damnatum.*
9 *Miraculum petere non neceſſarium, eſt tentare Deum.*
10 *Ceremonias, & ritus adhibere præter ab Eccleſia inſtitutos, eſt ab Eccleſia diſſentire.*
11 *Ceremonia, & ritus ſunt ſigna divini honoris.*
12 *Conſilia divina non ſunt perſcrutanda.*
13 *Notoriæ arti vacantes ſolet diabolus per aërem ſublevare, & terra elidere.*
14 *Notoriæ artis ſtudioſi ſolent à mente deviare.*

ARs notoria eſt illa, quæ ſine vllo 1 labore, lectione, auditionéve, ſine præceptore, aut ſtudio, divinarum omnium, & humanarum rerum cognitionē breviſſimo temporis ſpatio pollicetur, ad ſimilitudinem ſcientiæ, quæ Salomoni vnius noctis ſpatio data eſt, *Reg.3. c.3.* quem impudēter, & nefariè dicūt huius artis fuiſſe authorem, vt apparet ex

lib. de illa edito & à Pontifice Pio V. damnato. † In hac enim discipulus primò confessione totius vitæ maculas eluit, & per septem septimanas continuas quotidie septem Psalmos & certas preces recitat, ieiunijs, & bonis operibus se exercet, quibus peractis aliæ precum concipiendarum formulæ præscribuntur in septem primos novilunij dies recitandæ, ipso sole quotidie oriente, & postremò sibi diem eligit, in quo solus existit in templo, vel in agro, & flexis genibus, manusque ad cœlum sublatis ter primum versiculum hymni *Veni sancte spiritus* pronunciat, quod cùm fecerit, repentè non minus quàm Salomon, Apostoli, & Prophetæ omni scientia impletum iri, vt narrat Petrus Cirvelo *in Apologia Astrolog. iudi. & tract. de superstit. p. 3. cap.* 1. Mart. del Rio *lib.* 2. *Magicar. q.* 24. † Hoc totum diaboli figmentum est divini honoris cupidi, quem adorant, cui recitant, cui preces fundunt, & scientias procurantes stulti facti sunt *capit. qui sine salvatores huius* 26. *qu.* 5. nam his ritibus diabolus procurat divinos vsurpare honores, D. August. *lib.* 10. *civit. Dei, cap.* 9. *& cap.* 10. † Et ideò hæc ars, vt vana, stolida, falsa, atque scandolosa, ac pacti suspecta, damnata fuit *Parisiis an.* 1320. quam latè impugnarunt D. Thom. 2. 2. *q.* 96. *art.* 1. Alex. de Hales, *p.* 2. *q. de sortileg.* Bapt. Segnius *lib de vero Astu d. Christ. cap.* 7. Cirvel. & Pereta *vbi suprà*, Mart. del Rio *lib.* 1. *c.* 4. *q.* 3. Suarez *de Relig. lib.* 2. *c.* 15. *ext. n.* 4. † Nam effectus qui expectatur, non est naturali actui proportionatus, quia ingenia humana scientias non comprehendunt repentè sed paulatim successu temporis, lectione, doctrinâ, & experientiâ, vt docet Arist. *lib.* 4. *physicor.* † Neque est miraculosus, quia Deus nil tale promisit nec Ecclesiæ suæ revelavit; quare ex occulta quapiam spirituallis creaturæ operatione: non Angelica, ab Angelis bonis, quia illi se adorari nolunt: ergo diabolicâ, quia diabolus his vanitatibus delectatur.

¶ Neque obstat dicere, Salomonem vnius noctis spatio sapientiam omniem acquisivisse, *Reg.* 3. *c.* 3. quia nullis ritibus, neque ceremonijs, neque vllis precum concipiendarum formulis scientiam comparavit, sed tantùm divinâ voluntate; nec quando ille voluit; sed quando illa suâ miseratione dignata fuit eum ita locupletare, vt probat D. Tho. 1. 2. *quæst.* 113. *art.* 3. Pereta *lib.* 2. *adversus fallac. art. q.* 10. † Vnde blasphemare est, hanc ad illam referre, aut artem ad illam comparandam ementiri, quia Deus arte non flectitur, neque stolidorum hominum votis acquiescit, vt ad eorum nutum accedat, qui dispersit superbos mente cordis sui, *D. Luc. c.* 1. † Quinimo petere à Deo vt infundat scientiam, sicut Salomoni, aut alij electo viro, est petere, vt miraculum edat sine necessitate, quod est tentare Deum, prohibitum *Deut. c.* 6. *D. Luc. & D. Marc. vterque cap.* 4. † Adhibere orationes, ritus, ceremonias ad id ad quod Ecclesia non instituit, est manifestè ab Ecclesia dissentire, & pacto se implicare, atque dæmoni adorationem submittere vt probat Suarez *vbi sup. d. cap.* 11. † Nam ceremoniæ, & externi ritus signa sunt adorationis, & divini cultus vt docet *D. August. libr.* 10. *civit. Dei cap.*... quibus se dæmon promisit concursurum, D. Thom. *d. q.* 96. *art.* 1. *sunt signa pertinentia ad pacta quædam significationum, cum dæmonibus placita, atque fœderata.* † Præterea ceremonijs promittit scientiam supernaturalem, quam Deus absque illis concessit olim paucis, hodie ferè nullis, quia mysteria fidei & salutis, fide nobis sunt credenda, nec scrutanda divina consilia,

conſilia, nam vt legitur Proverb. capit. 25. *ſicut qui multum comedit, non eſt ei bonum; ſic qui ſcrutator eſt Maieſtatis*
13 *opprimetur à gl ria.* Et ita huic arti vetantes ſolent dæmones ex permiſſione divina in aërem ſublevare per turbinẽ, & tertiâ vndique raptatos ſemivivos relinquere, alios autem vtriuſque vi-
14 tæ iacturam ſubire cogit, vt tradit Cirvel. *d. cap.* 11. † Alios ioco ſapientiæ ſolet mente privare, atque attonitos reddere, vt docet Levater. *lib. de ſpectris, capit.* 14. quod non male agnoverunt Reges noſtri dicentes in *l.* 2. *tit.* 23. *part.* 7. *de manera que algunos dellos mueren, o ſincan locos, o deſmemoriados.*

CAPVT XV.

De arte Paulina.

SVMMARIVM.

1 *Ars Paulina in multis convenit arti notoriæ.*
2 *Angeli cuſtodis, vel aliorum miniſterio dicunt artem Paulinam comparari.*
3 *Artis Paulinæ duæ ſpecies.*
4 *Ars Paulina mera impoſtura eſt diaboli, vt hominem decipiat.*
5 *Diabolus quandoque ſe transfigurat in Angelum lucis.*
6 *Ars Paulina de neceſſario tribuenda eſt diabolo.*
7 *Dæmones poſſunt ſcientias, & artes docere, ſi Deus ſinat.*
8 *Dæmonis arte multi Philoſophi, & Poëtæ effecti.*

1 PAulina ars (quam dicunt D. Paulo in extaſi rapto traditam) ſpecies quædam eſt artis notoriæ, nam in multis convenit, in eo tamen differt, quòd notoriam aiunt fieri per modum ſubitæ infuſionis, quam aliter vocant *artem ſpirituum.* † Quia dicunt ab ſpiritu pro- 2
venire intus inſpirante, vt quandocunque homo velit omnium rerum ſcientiam accipere, illa faciat, quæ ipſi tradidere (& nos prætermittimus, qua te non Magum, ſed Catholicum facere decrevimus) & tunc miniſterio Angeli cuſtodis, vel aliorum bonorum illâ imbuetur... † Cuius duas tradunt ſpecies, 3
vnam *obſcuram*, quæ fit per viam elevationis, tranſitus, raptus, ſeu extaſis. Alteram *claram*, quam dicunt fieri viſibili Angeli formâ corporeâ apparentis, & colloquentis. † Sed hæc ars nihil aliud 4
eſt, quàm mera γοήτεια, *goëtheia*, mera incantatio, ac impoſtura diaboli, qui vt alijs in rebus, in his etiam hominem deludit, vt probat Bapt. Segnius *lib. de odio Sathan. c.* 8. & *c.* 9. † Nam hi An- 5
geli nihil aliud ſunt, quàm dæmones Paredri, hominum deceptionem, & interitum enixè procurantes, quia non eſt ei novum bonorum Angelorum formam aſſumere, quia vt ait D. Paul. *Corinth.* 1. *c.* 11. *Et ipſe Sathanas transfigurat ſe in Angelum lucis.* † Nam cùm 6
ſcientia iſta ſimiliter non acquiratur luce naturæ, nec divinâ revelatione, conſequens eſt, vt eam dicant à diabolo, qui illis ignaris, nec ſentientibus quidem phantaſiam movet; vt hoc vel illud dicant, vt docet D. Auguſt. *l.* 1. *de natura dæmon.* † Siquidem dæmones poſſunt artes, & ſcientias hominibus imbuere, 7
(ſi Deus ſinat) per alloquutionem nempè, & manifeſtationem ſui conceptus: non ſolùm internâ ſuggeſtione, ſed apparendo in forma viſibili, vt hominem alloquatur, vt agnovit D. Thom. 2. 2. *q.* 96. *art.* 1. † Vt de varijs ruſticis con- 8
ſtat, qui ſubitò arte dæmonis philoſophi, & poëtæ proſiluerunt, vt de illo, qui ex gleba exiliens Hetruſcis Aruſpicinam docuit; meminit *c. nec mirum. h.* 26. *q.* 5.

Digitized by Google

26. q. 5. de alijs *Suidas*, & *Pausanias*, & *Eunapius*, quibus quasi irridens Persius, ita canit *Satyr.* 1.

Nec in bicipiti somniavi Parnasso,
Vt sic poeta repente prodirem.

CAPVT XVI.

De Necromantia.

SVMMARIVM.

1 *Necromantia vnde dicatur.*
2 *Necromantia mortuorum animas evocat.*
3 *Platonis error de animarum divinitate.*
4 *Homines ad mortem accedentes divinare.*
5 *Animas futura cognoscere ; ad quas evocandas Grymoria ars instituta.*
6 *Leges de casu dubio, non de indubitato ferri debent.*
7 *Animas non esse divinæ essentiæ participes.*
8 *Animæ non possunt apparere quandocunque velint.*
9 *Anima nudata semel corporis integumento, illud rursus pro libito induere non valent.*
10 *Diabolus non potest animas, quo velit facere apparere.*
11 *Grymoria ars, seu Necromantia omni iure improbata,*
12 *Damon in assumptis corporibus mortuorum animas ementitur.*
13 *Samuelis apparitio Regi Sauli phantastica.*
14 *Samuelis anima non magico carmine, sed iussu Dei apparuit.*
15 *Animarum apparitiones ad absolutam Dei potestatem pertinent.*
16 *Animarum apparitiones, quas dæmon inducit, spectra sunt, & phantasmata.*
17 *Apparitiones animarum à dæmone facta vmbræ, & phantasmata appellantur.*
18 *Necromantia secunda est idololatriæ.*
19 *Homines facilius credunt alijs hominibus, quàm dæmoni.*
20 *Necromantiæ causa, & origo.*
21 *Manes mortuorum anima sunt, quorum exitus incertus.*
22 *Manes dæmones sunt, qui mortuorum animas ementiebantur.*
23 *Grymoria artis varij ritus.*
24 *Manibus sanguis offerebatur fervens.*
25 *Necromantia carmine peracta.*
26 *Necromantiæ artis duplex institutiõ.*
27 *Necromantiæ cadaver adhibebatur, & spiritus cantibus cogebatur illum subire.*
28 *Spiritus, qui in necromantia accersebatur, diabolus fuit,*
29 νεκυομαντία, *quæ sit.*
30 *Necromantia per sacrificium.*
31 νεκυομαντία *cadavere adhibito peragebatur.*
32 *Herbas esse qui mortui ad vitam revocantur, error.*
33 *De privatione ad habitum non est possibilis regressus.*
34 *Incantatio primo ululatu, & incondito ferarum sono.*
35 *Carmine invocabantur Orcus, Styx, Chaos, Megæra, &c.*
36 *Lucanus de necromantia explicatus.*
37 *Spiritus subeundi cadaver ritus.*
38 *Spiritus responso dato veniam poscit redeundi.*
39 *Necromantia periculi plena.*
40 *Necromantici nonnũquam mente abalienantur.*
41 *Necromantici malè pereunt.*
42 *Exempla eorum, qui ob necromantiam malè perierunt.*
43 *Alcimi sententia de necromantia.*
44 *Dæmonis conatus est fallere.*
45 *Necromãticis pœna mortis naturalis est.*
46 *Necromanticis mors æterna.*

47 *Iure*

Digitized by Google

47 *Iure humano, quæ pœna ſit necromanticis.*

48 *Iure regio mortis pœna eſt in Necromanticos.*

1 NEcromantia prima eſt, & præſtantiſſima huius Magiæ divinatricis pars, quæ ad Manganiam ſpectat, ſic dicta ex Græcis νεκρός, *necros*, quod mortuum ſignificat, vel cadaver, & μαντεία, *manteias*, quod dicitur divinatio, vt docet D. Auguſt. *l.* 10. *civit.* 2 *Dei*, *c.* 9. *c. nec mirum huius* 26. *q.* 5. † Cuius quidem inſtitutum fuit per artem Grymoriæ mortuorum animas evocare, vt de occultis, vel futuris reſponſum redderent, vt docent Petr. Leloyher. *l.* 4. *ſpectror. c.* 4. Petr. Thyræus *l.* 1. *de apparit. ſpirit.* Raph. de la Torre *tom.* 2. *de vitijs oppoſ. relig. q.* 95. *art.* 3. *diſp.* 3. 3 † Quod habuit originem ex errore Platonis, aſſerentis animas divini numinis eſſe participes, & dum in hac vita viuunt corporis gravamine eſſe ſopitas, vt futura agnoſcere nequeant, in quo & alij noſtri temporis ſunt hæretici, tuentes ſe illo, Sapient. c. 9. *corpus, quod* 4 *corrumpitur, aggravat animam*, &c. † Ideò dicebant, dum ad mortem accedebant (quia animæ expeditiores reddun-tur) hominibus contingere divinare, Cicero *l.* 1. *Divinat.* quem præfati hæretici defendere conantur alio ſcripturæ loco, Iacob moribundi filios ſuos alloquentis, Geneſ. c. 49. *Congregamini, vt annunciem, quæ ventura ſunt vobis in no-*5 *viſſimis.* † Ita iam à corporis expeditæ gravamine, quaſi divinitate arreptâ futura cognoſcere, eaque renunciare facilè potuiſſe, ſi ad hanc vitam arte aliquâ revocarentur, ad quod Necromantiam, & Grymoriæ canones finxerunt, authore diabolo, quibus ſe Manes accire, hoc eſt, mortuorum animas, crediderunt. Horat. *l.* 1. *Saty.* 8.

Manes alliciunt animas reſponſa daturas.

¶ Quorum errores, quia iamdiu Eccleſia impugnavit, neq; erit nobis reſpondere, 6
quia non vulgaria, & quæ apud alios sūt, agere decrevi, ſed quæ difficultate aliquâ noſtri ſeculi doctos quoſque remoratos, quaſi in ſyrti impingit, quia leges de caſu dubio, non de indubitato ferri debent.....† Animæ enim nō ſunt ab 7
æterno, neque quidquam ſciunt, quod in corpus nequeant effundere, vt ab eo liberatæ videant divinare, vt docent ex Gentilibus Ariſt. *l.* 3. *de Anim. c.* 4. *& in Problem. ſect.* 30. *& in Metaph. l.* 12. *tex.* 17. & ex Catholicis D. Th. *p.* 1. *q.* 84. *art.* 3. Petr. Tyræus *l.* 1. *de apparit. ſpirit.* † 8
Neque in poteſtate eſt apparere quandoque velint, quia nullum habent corpus, in quo appareant, neque illud poſſunt comparare, neq; ex elemētis, neque aliūde; nam carent organis corporeis, quæ illi ad movendum corpus ſunt neceſſaria, quando erāt in corpore, vt docet Soto *in Sent.* 4. *diſt.* 45. *q.* 1. *art.* 4. † Neque nudatę 9
ſemel à corporis integumento illud pro libito rurſus induere valent, quia vt ait Regius vates Pſ. 77. *homo ſpiritus eſt vadens, & non rediens: puluis eſt, & poſtquam ſemel defloruit, dicitur ſuum locū amplius non recognoſcere.* † Neque diabolus eas 10
poteſt exhibere, nā Beatorum animæ in manu Dei ſunt, ipſique ſoli obtemperāt: damnatorum autem, vt quæ peſſimo carceri ſunt mancipatæ (ſine Dei licentia) nequit diabolus ſinere egredi, D. Th. *p.* 1. *q.* 117. *art.* 4. Tertullian *l. de anim. c. fin.* † 11
Vnde hanc artem, vt vanam, falſam, inanem, ſuperſtitioſam, mendacij, & periculi plenam, omnia iura improbarū, *Levit. c.* 10. *Deut.* 18. *Iud.* 12. *Iſai.* 8. *Iob.* 13. *Reg.* 1. *c.* 19. *Reg.* 4. *c.* 1. *d. c. nec mirum. h.* 26. *q.* 5. *l.* 2. *tit.* 23. *part.* 7. † Nam omnes ſunt dæ- 12
monum illuſiones, qui in aſſumptis corporibus mortuorum animas ementitur, vt latè probabimus *l.* 2. *de Magia operat. c.* 25. *de animar. apparit.* nam vt in perſona dæmonis quidam cecinerat.

Non verò quotiens animas Magus evocat Orco
Illarũ assumptâ mẽtitur imagine vultus,
Carminibus, foliis, avibus fumoq; ligari
Dicimur: & circunductis in pulvere signis,
Sed veluti pleriſq; aliis, ita fallitur iſto
Mens hominum.

13 ¶ Neq; obſtat animã Samuëlis prophetę ad Pythoniſſę incãtamẽta Saüli apparuiſſe, *Reg. 1. c. 28.* Nã prętereà quòd phantaſticè fuiſſe repræſentatã affirmat D. Aug. *l. 1. ad qq. Simpliciani* reſpondẽs, *ad q. 3. & l. 3. de octo Dulcicii quæſtioni-*
14 *bus, q. 6.* † Nõ magico carmine, ſed iuſſu, ac imperio Dei contigit, vt Saüli curioſitatem reprehenderet, & finem ſuum annunciaret, vt docet D. Th. *2. 2. q. 178. art. 5.* Petr. Leloyher. *l. 4. ſpectror. c. 1.* Perera
15 *adverſus fallac. art. l. 1. c. 11.* † Nam animatum apparitiones ad abſolutam Dei poteſtatem pertinẽt, vt probant D. Aug. *l. de cura pro mort. c. 10. & l. 3. de Trinit.*
16 D. Th. *p. 1. q. 89. art. 8.* † Ea enim, quæ nobis dæmones obtrudunt, ſpectra ſunt, & phantaſmata. Tertullian. *l. de anim. c. penult.* D. Th. *p. 1. q. 117. art. 4.* Guill. Pariſienſ. *part. fin. de vniverſ. c. 24.* Suarez *in D. Th. part. 3. q. 53.* Raph. de la Torre *to. 2. de vitiis oppoſ. relig. q. 95. art. 3. diſp.*
17 3. † Quæ ideò dæmonum phantaſmata appellat Bart. Spina, ſacri Palatij magiſt. *tr. de ſtrigib. c. 13.* Vmbras Plin. *l. 30. c. 2.* vnde rectè Callimach.

Sunt aliqui Manes, letum non omnia finit.
Luridaque evictos effugit vmbra rogos.

18 ¶ Nam vt ait Tertullian. *lib. de Anim. c. fin. Necromantia ſecunda eſt idololatria, in qua ſe dæmones perinde mortuos fingũt, quemadmodum in illa Deos: itaque invocantur quidem defuncti, ſed dæmones apparent ſub eorum obtentu, & ſub perſonis*
19 *defunctorum delitescens, aliquem ſe ex hominibus affirmat.* † Nam ſic dæmones faciliùs homini, quidquid velint perſuadent; nam homines animabus defunctorum, vel parentum, vel amicorum ſuorum, quos diligunt, & à quibus ſe diligi non dubitant, libentiùs, & promptiùs credunt, quàm dæmoni, quem naturaliter abhorrent, vel ex illo Geneſ. 3. *inimicitias ponam inter te, & mulierem, ſemen tuum, & ſemen illius.* † Deinde ita perſuadent hominibus, infernum non eſſe carcerem perpetuum, ex quo non liceat aliquando egredi, neque adeò graves, & perpetuas inferni pœnas, vt Chriſtiana veritas fatetur, & animas poſt mortem habere corpora, & in quam velint partem migrare, & alia fidei Catholicæ cõtraria: necnon quòd ipſe de illis poteſtatem habet, & arbitrium, & ſic ſe eſſe ſimilem altiſtiſſimo, quoad eius conatus. 20 21
† Sic ergo non ipſum, ſed animas voluit invocare, nam *Manes*, qui in hac arte evocabantur, mortuorum animæ erant, quarum exitus incertus fuit; nam ſi certus, & ſi bonas arbitrarentur, appellabant *Lares*, ſi malas *Laruas*, ſeu *Lemures*, vt docet D. Aug. *l. 9. civ. Dei. c. 11.* † Ipſe tamen in earum invocatione apparebat, ex quo Manes dæmones fuiſſe, qui mortuorum animas ementiebantur, dixerunt D. Aug. *vbi ſup.* D. Th. *p. 1. q. 117. art. 4.* Alexan. ab Alexan. *l. 2. dier Genial. c. 9. & l. 4. c. 19. & l. 5. c. 23. & l. 6. c. 21.* 22

¶ Ad quod quidem variæ fuerunt ceremoniæ, & ritus, vt de amico ſuo Apione huic arti dedito memorat Cic. *in Tuſcul. qq.* dum tamen corrigas illud *falſo ſanguine*, quod in vulgatis codicibus (ex huius artis ignorantia) legitur, reponendo *falſõ ſanguine.* † Nã his Manibus ſanguis offerebatur, non falſus, ſed verus, & feruens, qui ſale ſpargebatur, vt mos fuit in alijs ſacrificiis ſale victimam condire, Pl. *l. 31. c. 7.* quod ab Hebræis mutuaſſe videtur, ex illo Levit. cap. 2. *Quidquid obtuleris ſale condies.* † Quod non minùs 23 24 25

carmine

carmine peragebatur, vt de Orpheo huius artis peritiſſimo Eurydicem vxorem ab inferis reuocante canit Vergilius *Æneï. 6.*

Si potuit Manes accerſere coniugis Orpheus
Threiciâ fretus cythârâ, fidibuſque canoris.

26 ¶ Vnde huius artis inſtitutum duplex fuit, vnum per ſacrificium, ſiue inuocationem ſolam, cuius meminit textus in *c. illos 8. huius 26. q. 2. quaſi nullum eſſet ſacrificium & nulla preces ad aliquem ſpiritum ob divinationem dirigerentur* † Alter fuit mortui alicuius cadauere adhibito, cuius exuuias cantibus, & imprecationibus ſpiritus ſubire cogebatur, vt reſponſum daret, iuxtà illud 27 28 D. Iſai. cap. 8. *nunc requiret pro vivis à mortuis.* † Loquitur enim propheta ſecundum vulgarem ſententiam, quâ cogitabatur mortui ſpiritus acciri, & reſpondere, vt eam magis deteſtetur, aliàs non hominis ſpiritum, ſed dæmonem eſſe, qui accerſebatur, non ſolùm diuinis, ſed prophanis Vatibus notum fuit. Tibul. *lib. 1. Eleg 2.*

Iam ciet infernas magico ſtridore caternas,
29 *Iàmq; iuuat ſparſas lacte referre pedem.*

¶ Prima ſpecies vocabatur, σκιομαντεία *ſciomanteia*, quam Canidia peregit apud *Horatium ſatyr. 8.* Circe apud *Homer. in Odyſſ.* Medea apud *Ouid. in Metamorph.* Erichto apud *Lucan. lib. 6. Pharſal.* Or- 30 pheus apud *Vergil Æneid. 6.* † Necnon Tireſias, quem in nemore obſcuro, dēſitate arborum opaco, horrendo, tenebroſo, & Hecati ſacro & ſpectris infeſto, hanc Magiam peregiſſe docet concivis meus Seneca *in Oedip.*

Vates ad ictu corpus, & frontem quatit,
Lugubris imos palla perfundit pedes:
Squalore vultus mœſtus ingreditur ſenex:
Mortifera canam, taxus aſtrinxit
comam,
Nigro videntes vellere, atq; atra boves
Retrahuntur, flamma prædatur dapes,
Vivumque trepidat igne ferali pecus.

¶ Alter modus fuit Theſſalicus, adhibitis funeſtioribus ritibus, oſſibus, fi- 31
briſque mortuorum, & alijs rebus planè feralibus, & vocatur proprié νεκυομαντεία, νεκρομαντεία, *necyomātia*, ſiue *necromantia*, quam alter concivis meus *Lucanus*, de Erichto excitāte animam defuncti militis Romani, ſic aggreditur *lib. 6. Pharſal*

Pectora tunc primum ferventi ſanguine ſupplet,
Vulneribus laxata novis, tabòque medullas
Abluit, & virus large Lunare miniſtrat:
Huc quidquid fœtu genuit natura ſiniſtro
Miſcetur: non ſpuma canum, quibus unda timori eſt,
Viſcera non lyncis, non dira nodus hyænæ
Deſuit, & cerui paſti ſerpente medulla,
Non Arabum volucer ſerpens, innataque rubris.
Æquoribus cuſtos pretioſa vipera concha,
Aut viventis adhuc Libicæ membrana ceraſtæ,
Aut cinis Eoa poſitus phœnicis in ara.
Quò poſtquam viles, & habentes nomina peſtes,
Contulit, infando ſaturatas carmine frondes,
Et quibus os dirum naſcentibus inſpuit herbas
Addit, &c.

¶ Credebant enim veteres quaſdam 32
eſſe herbas, quibus mortui ad vitam reuocarentur, vt docet Empedocles *apud Laërtium, capite octauo*: quemadmodum *Xanthius* de herba *Belli* narrat, Tillonem, & Draconem vitæ reſtitutos, quorum neutrum credo, non minus

Digitized by Google

quàm quod de *Cynocephali* herba, quæ in Ægypto vocatur *Oserites*, memorat
33 Plin. *lib.* 30. *cap.* 2. † Omnia enim sunt commentitia, quia nullâ naturæ arte suscitari possunt, quæ perierunt; aut de non esse ad esse reduci; & ita mihi suspecta sunt. Similiter, quæ de pellicano proprio sanguine pullos mortuos viuificante, & leunculo defuncto voce & spiritu parentis resuscitante; licét ea grauissimi authores prodiderint: quia de priuatione ad habitum non est possibilis regressus, vt docet Aristot. *lib.* 5. *Physicorum. & lib.* 2. *de Generatione.*

34 ¶ Sed post herbas sequebatur incantatio, duplici videlicet modo: primò vlulatu, incondito ferarum sono, vt Canidia apud Horat. *satyra* 8.

Cum Sagana maiore vlulante.

35 ¶ Deinde concepto ac solemni carmine, quo inuocatur Orcus, Styx, Chaos, Megærá, Pluto, Eumenides, Eleusis, Proserpina, Hecate, Charon, Tisiphone, & iubentur Cadmeæ gentis Manes liberè pati exire, cæteros manere. † Vt
36 de Erichto docet Lucan. *vbi sup.*

Tunc vox Letheos cunctis pollentior herbis
Excantare Deos, confundit murmura primùm
Dissona, & humanæ multum discordia linguæ.
Latratus habet illa canum gemitusque luporum,
Quod trepidus bubo, quod strix nocturna queruntur,
Quod stridet, vlulantque fera, quod sibilat anguis
Exprimit, ——— Mox cætera cantu.
Explicat Æmonio, penetrántque in Tartara linguæ.

37 Sed iam vmbra præsens, si corpus subire verebatur,

Verberat immotum viuo serpente cadaver,
Perque cauas terræ, quas egit carmine rimas
Manibus illatrat, regnique silentia rumpit, &c.

Et tandem responso dato Erichto ve-38 niam poscit redeundi.

Sic postquam fata pereg i,
Stat vultu mœstus tacito, mortemque poposcit.
Carminibus magicis opus est, herbisque cadaver
Vt cadat, & nequeant animam sibi reddere fata,

¶ Periculi plena res tunc ipsi Mago, 39 quem diabolus interdum aufert, & vitæ conspectuiq; subtrahit, vt docet Frã. Picus *lib.* 4. *Prænot. c.* 9. † Tunc ipsis, qui 40 curiosè consulunt, qui nonnunquam mente abalienantur *l.* 2. *tit.* 23. *par* 7. *De manera que algunos dellos mueren, o fincan locos, o desmemorados*, quos ideò Lymphatos, Ceritos, & Imaginosos appellat Lauater. *lib. de spectr.* † Et tan- 41 dem malè pereunt, vt de Saule legitur *Reg.* 1. *cap.* 28. de Zoroastro Magiæ inuentore, Plin. *lib.* 30. *cap.* 1 1. *& ib.* 11 *cap.* 42. De Numa Pompilio, Plutarch. *in Num.* de Tullo Hostilio, Tit. Liuius *lib.* 1 *ab vrbe Cond.* de Valeriano, Nicephor. *lib.* 10. *cap.* 29. de Heliogabalo, Xiphilin. *in eius vita.* † De Orpheo, Mop 42 so, Amphiareo, plura, *Ouidius, Seneca, & Statius*, de Pythagora Samio Laërt. *in eius vita*, de Rege quodam nostris temporibus, Remigius *lib.* 2. *dæmonol. cap.* 3. † Nam vt ait Alcim. *lib.* 2. *carm.* 1 5. 43

Cùm tamen eductus inferni sedibus vmbras
Colloquium miscere putat, & nota referre:
Spiritus erroris, qui tunc vacuatur in illis.
Ne verò multis dicantur singula verbis
Præsenti illusus, damnabitur ille perẽni
Iudicio, quisquis vetitum cognoscere tentat.

Stultus enim, & excerebratus est, qui 44 dæmonis

Digitized by Google

dæmonis reſponſa quærit, cùm eius ſit fallere conatus D.Hieronym. *in Iſai. cap.* 41. D.Augnſt. *lib.* 3. *Civit. Dei, cap....*
45 Franc.Picus *lib.* 4. *prænot. cap.* 9. † Ideò vtrique conſultori, & conſulenti pœna mortis naturalis iure divino affingitur, *Levit.* cap. 10. *Vir, ſive mulier, in quibus pythonicus ſive divinationis ſpiritus fuerit, morte moriatur, lapidibus obruant eos, ſanguis eorum ſit ſuper eos.* Deuter. cap. 18. *Neque pythones conſu-*
46 *lat, aut divinos.* † Et poſt hanc vitam quia mendacia ſunt ſecuti, ad æternam mortem ſunt damnati, *Apocalypſ.* cap. 21. *Veneficiis, & idololatris, & omnibus mendacibus pars illorum erit in ſtagno ardenti igne, & ſulphure, quod eſt mors ſecunda* † Iure humano deportationis in
47 nobiles, mortis verò in viliores pœna ſtatuitur *l. Prator ait §. aduerſus C. de ſepulchr. violat l. qui ſepulchrum, C. eod. tit.* † Poſteriore verò iure in vtriuſque ſpeciei evocatores à Conſtantino
48 lethale ſupplicium ſãcitur, *in l. multi C. de malef. & mathem.* quibus reſpondent de iure Regio, *l.* 3. *tit.* 23. *p.* 7. *l.* 5. *tit.* 3. *lib.* 8. *Recopil.*

CAPVT. XVII.

De Ariolatione ex Idolorum aris,

SVMMARIVM.

1 *Ariolatio omnem divinationem complectitur,*
2 *Arioli propriè d. qui circa aras Idolorum ob divinationem verſabantur.*
3 *Arioli abſque aſpiratione, ſunt ſcribendi.*
4 *Ariolis primò intervenit idololatria.*
5 *Ariolis pœna mortis debet affigi.*
6 *Sacrificium exterius inviſibilis ſacrificii eſt ſignum.*
7 *Angelus ſacrificium ſibi offerri vetuit Manue.*
8 *Imago refert ſimilitudinem eius, incuſ-*
ius memoriam, & honorem ſt.
9 *Imaginis adoratione confertur honos cui addicitur.*
10 L.nemo C.de paganis, *de ariolatione explicata.*
11 *Idolorũ ſimulachra iuſſit dominus deſtrui, lucos ſuccidi, & aras comminui.*
12 *Idolorum aras confringere, quàm meritorium.*
13 *Reges Hebrai, qui Idola & altaria delerunt.*
14 *Serpentem æreum Moyſis, Ezechias confregit, quia populus ei ſacrificabat.*
15 *Arioli tanquam veri Idololatræ debent occidi.*
16 *Hebrai ob idololatriam vnâ die triginta millia eorum perierunt.*
17 *Ariolos ignito igladio compeſcendos.*
18 *Ariolis, & Idololatris varia eſt iure præfinita pœna, remiſſivè.*

ARiolatio licèt omnem diuinationem aliquando complectatur, iuxta illud Daniel. c. 2. *præcepit Rex, vt con-* 1
vocarentur Arioli, & Magi. Levitic. *capite decimo nono, Non declines ad Magos, neq; ab Ariolis aliquid ſciſcitemini.* † Nunc tamen accipio Ariolos pro illis tãtũ, qui circa aras Idolorum di- 2
vinabant, quorum proprium fuit nunus D. Iſidor. *li.* 8. *etymolog. c.* 9. *Arioli dicuntur, qui circa Aras Idolorum nefarias preces emittunt & funeſta ſacrificia offerunt: iiſq; celebrantibus dæmonis reſponſa accipiunt* † Et ita *Arioli* ſcribendi ſunt, non *Harioli*, vt in vulgatis co- 3
dicibus legitur, quia ab *Ara* dicitur, non ab *hara*, cuius alius ſenſus eſt, nam hara manſionem porcorum ſignificat Cic. *in Piſon. ex hara producta non ex ſchola,* Ovid. *Ep.* 1.

Tertius immundæ fidelis hara.

Plaut. *in Aſinar.*

At herus in hara, haut ædibus habitat.

† Quare in hac divinatione, quoad pri- 4
mum

mum intervenit Idololatria gravior, quã Israëlitarum, quia illi aureum vitulum coluerunt, ji ipsum dæmonem, cui sacrificia offerunt fædiùs, quàm vlli olim pagani, Grilland. *de sortileg. q.3.* Farinac. 5 *q.20. ex n.81. to.1.* † Qui ideò sunt idololatræ, hæretici, apostatæ, & paganis deteriores: quia derelicto proprio creatore Deo, cui se in baptismo addixerant, ad dæmonem eius hostem confugiunt, quod leges civiles pœnâ mortis multarunt. *l. desertorem. §. is, qui ad hostes D. de re milit.* † Nam vt ait D. Aug. *l.10.* 6 *civ. Dei c.... visibile sacrificium exterius, invisibilis sacrificij interioris est signum, quis enim sacrificare censuit, nisi illi, quem vt Deum scivit, aut credidit, aut* 7 *fuxit.* † Ex quo Angelus Domini, cum Manue vir de stirpe Dam, ob filij evangelizatam dignitatem voluisset hædum de capris sacrificare ei, in hunc modum alloquitur, *Iudic. c.13. Si me cogis, non comedam panes tuos: si autem vis holocaustum facere, offer illud Domino.* † Vt sic 8 meritò videas quanto minùs offerenda sint dæmoni, aut idolo eius nomine, quia imago refert similitudinem eius, in cuius persona fit, vt docent Athanas. *l.4. contra Arrian.* Brun. *l. de imaginib. c.20.* † Nã 9 per adorationem imaginis conferri honorem cui addicitur, nihil magis tritum est, atque vulgatum, *cap. perlatum de consecrat. dist.3.* Brun. *vbi sup. cap.19.* Episcop Simanch. *C. de Cathol. instit.* 10 *tit.33 ex n.7.* † Quo fit vt caveatur *in l. nemo C. de pagan. & sacrific. eor. Absit à sæculo nostro infandis execrandisque simulachris honorem pristinum reddi, redimiri sertis templorum impi s postes, prophanos aris accendi ignes, adoleri in iisdẽ thura, victimas cedi, patris vina libari, & religionis loco existimari sacrilegium.*

¶ Graviſſimum enim est crimen ideò 1 Dominus iussit Idolorum simulachra destrui, & lucus in quibus colebantur, succindi, ne maneat memoria eorum, *Exod. cap.23. Non adorabis Deos eorum* (scilicet Amorrhæorum) *sed destrues eos, & confringes statuas eorum* & cap. 34. *& aras eorum destrue & confringe statuas, & lucos succide.* † Et *in Deut. c.7. Aras* 12 *eorum subvertite, & confringite statuas lucósque succidite, & sculptilia comburite*, & cap.12. *subvertite omnia loca in quibus coluerunt Gentes quas possessuri estis Deos suos super montes excelsos, & colles, & subter omne lignum frondosum, dissipate aras eorum, & confringite statuas & lucos igne comburite, & idola* 13 *comminuite.* † Ex quo meritò David Philistæorum idola iussit comburi, *Paralip.1.c.14.* & post Manasses, qui Magos & Maleficos multiplicavit, *Reg.4.c.21.* eius nepos Iosias eorum altaria devulsit & eorum sacerdores combussit, Magosque exterminavit *Reg.4 22. & 23. Para.* 2.*c.35.* Ionathas Dagon templum succendit, *Machab.1.c.10.* † Ezechias om- 14 nia idolorum altaria dissipavit, & serpẽtem æneum, quem erexerat Moyses in deserto confregit, quia populus sacrificabat ei, & adolebat incensum, *Reg.4. c.18. Paralip.2.c.29.* Simanc. *vbi sup. nu. 13. Paramo de origin S. Inquisit. lib.1. tit. 3.c.3. num.103.*

¶ Arioli autem tanquam veri Idolo- 15 latræ debent occidi, *Deuter. c.18. qui immolat Dijs occidetur* nam vt legitur *in Apoc.c.21. beneficiis & idololatris, & omnibus mendacibus pars illorum erit in stagno ardenti igne, & sulphure, quod est* 16 *mors secunda.* † Quod Hebræi proprio damno (quibus per Moysis tubam fuerat intimatũ) didicerunt, qui eo vna, die triginta millia eorum, qui vitulum coluerunt à Levitis sunt interfecti, *Exod.c.* 32. Datham, & Abiron igne combusti, *Nũ.c.16.* Ex quo ignito gladio cõpescẽdos huiusmodi Ariolos Pontifices, & Imperatores docuerunt, illi in *c. de Apostat.* ij verò *in l.1. & 3. eod. tit. l. nemo C. de malefic. & math. l. nemo. C. de pag. & sacr.*

eor.

Digitized by Google

ver.† Vt ſic interim taceam, quæ adverſus Ariolos, & Idololatras ſcripſerunt, Cyprian. Lactant. Cyrius, & alij Patres *ſuper Corint.* 8. *Sapient.* 13. *Hierem.* 10. *Baruch. fin.* Clemens *lib.* 5. *Recognit.* Cypr. *de Idolor. vanit.* & *lib. de exhortat. ad martyr.* Chryſoſt. *lib. contra Gentil.* Lactant. *lib.* 1. 2. & 3. *divin. Inſtitut.* Cyrillus *cõtra Iul. Iuſtin. mart. in Apol.* 2. *pro Chriſt.* & *orat. parænet. ad Gent.*

CAPVT XVIII.

De Aruſpicina.

SVMMARIVM.

1 *Aruſpices, qui ſint.*
2 *Aruſpices ex fibris animalium futura coniectabant.*
3 *Aruſpices dicti ab obſervandis horis in ſacrificio.*
4 *Tages Hetruſcos Aruſpicinam docuit.*
5 *Aruſpicinæ libros Romani ex Hetruſca in propriã linguam cõmutarunt.*
6 *Aruſpicina olim idololatriæ intervenie bat, non tamen pactum.*
7 Θυμαλγία *rimabatur ex victima adhuc viva.*
8 *Ariolatio implicitã habet idololatriã.*
9 *Arioli conſentiũt malitiæ idololatrarũ.*
10 *Seneca de Ariolatione illuſtratus.*
11 Ηπατοσκοπία *ſingula mactatæ hoſtiæ membra rimatur.*
12 *Vita non eſt in iecore, ſed in corde.*
13 *Iecur colendum dæmon ſuaſit, quia fomes libidinis.*
14 *Ariolationis ritus circa corda, & iecora.*
15 *Homines ſacrificare Idolis in vſu fuit.*
16 *Pueri ſacrificabantur apud Romanos.*
17 *Tartari pueros conſueverũt ſacrificare.*
18 *Chaldæi in honorem Moloch, & Belphegor filios ſacrificabant.*
19 *Cecropides filios in ſuorum Idolorum cultum ſacrificabant.*
20 Πυρσκοπία *circa flammam hoſtiæ verſabatur.*
21 *Ignis divinationis, cuius ritus.*
22 *Ignis luſtratio, quæ fuit.*
23 *Luſtrationem ignis ob filiorum bonum omen.*
24 *Pyræ tranſiectiones in honorem Beatorũ ſunt reliquiæ veteris paganiſmi.*
25 *Pyrarum circumiectiones, & tranſiectiones ad mali averruncationem.*
26 Καπνομαντία *fumi obſervatrix fuit.*
27 *Divinatio ex fumo granorũ papaveris.*
28 *Fumus ſacrificiorum ob divinationem obſervatus.*
29 *Fumus rogi obſervatus ſimiliter.*
30 *Daphnomanteia ex fumo lauri incenſi.*
31 *Verbena, & thura adolebantur ad hanc divinationem.*
32 Σποδομαντία *ex cineribus ſacrificij comparata.*
33 *Cineres aræ Alphei, & Daphnidis ad divinationem.*
35 Οινοσκοπία *obſervabat colorẽ vtriuſque laticis in ſacrificio fuſi, n.* 36.
37 Κριθομαντία *ab eduliis variis desũpta.*
38 *Molæ, & libamenta ſacrificiorum obſervata ad divinationem.*

Aruſpicina licèt cum Ariolatione 1
ſæpius confundatur, differt tamen, quòd à dæmone immediatè, qui illi intenderant ſacrificio aſſiſtentes reſponſa accipiunt; hi verò ex mactatis animalium fibris coniectabant reſponſa, vt 2
colligitur ex Cic. *lib.* 2. *Divinat.* † Vtriuſque munus circa idolorum ſacrificia experiebatur, illi reſponſa accipientes, ij coniectantes, circa aras idolorum vterque verſatus, ex quo Aruſpicina ſine aſpiratione debet proferri, ab aris idolorum, quibus intenti divinationem parabant, animalium viſcera introſpicientes, ex quo ait Vergil. *Æneid.* 10.

Cui pecudum fibræ, cœli cui ſidera parẽt.

Nam licèt D. Iſidorus Archiepiſcopus 3
Hiſpal. qui tot ſæculis omnigenâ eruditione coruſcat, Haruſpicinam dici contendat

contendit ab obſervandis in ſacrificio horis & per conſequens eſſe ſcribendam cum aſpiratione, tanto viro ſua authoritas ſit; niſi velis à voce Oſca *Haruga*, quæ hoſtiam ſignificat, authore *Donato*.† Hanc artem à ruſtico quodam ex glebis exiliente inventam putat Raban. *lib. de Magor. præſtig.* ſed veritas arguit Tagem quendam Aruſpicinam Hetruſcos docuiſſe, abſque vlla ratione, neque veritate vt tenet concivis meus Luc. 4

Fibris ſit nulla fides, ſed conditor artis
Finxerit illa Tages.

¶ Cuius artis elementa, vt Tages dictavit, Hetruſci ad artem reduxerunt, eiuſque libros Romani ex Hetruſca linguam in propriam mutarunt, vt docet D. Auguſt. *lib. 20. civit. Dei*, tranſſumptive in *cap. nec mirum. h. 26. q. 5.* † Quam nunc pro tota ὑροσκοπία, 5 *hieroſcopia* veterum, ſive diſciplinam divinandi, in ſacrificijs Gentilium ſolitam ſervari, vſurpo: in qua olim interveniebat ſemper Idololatria, non tamen pactum explicitum; hodie fieri poteſt, vt neutrum intercedat. 6

¶ Prima ſpecies huius divinationis dicitur θυματικὴ, *thymatice*, quæ rimabatur ex victima adhuc viva, dum producebatur, dum ad aram ſiſtebatur dum attrectebatur, dum vinum ei infundebatur, & ob id dicta *Victimaria*, cuius ſingula confirmat Barnab. Briſſon. *lib. 1. de formul. populi Roman.* † Quæ 7 ſecum implicitam habet idololatriam: nam licèt ipſâ non ſacrificent, conſentiunt facientibus, quia hæc victima dæmoni vt Deo offerebatur, ad imitationem *Holocauſti*, in quo animalia vero Deo fuerunt ſacrificata, *Exod. c. 29. Levit. c. 6. & 9.* † Nam quemadmodum 8 offerentes Dæmonem propiciare conantur ex talis victimæ oblatione; ſic ex ea divinantes credunt dæmonem propiciatum ſigna dare, ex quibus optata coniectentur, ſic conſentiunt eorum malitiæ.† Ad quam quidem ſpeciē 9 ſpectat illud concivis mei Sen. *in ædip.*

Appellite aris candidum tergo bovem,
Curvoq; nũquam colla depreſſum iugo,
Opima ſactæ victima ante aras ſtetit.

¶ Secunda dicitur *Extiſpicina*, quæ 11 motum & ſingula mactatæ hoſtiæ membra rimatur, & iecur maximè, vnde Græcis dicta Ἡπατοσκοπία, *hepatoſcopia*, de qua *in l. nequis mortaliũ. C. de paganis & ſacrific. eor. Vt inſpectione iecoris, extorumq; præſagio vanæ ſpem promiſſionis accipiat.*† Putabant enim 12 in iecore eſſe vitam, quia ſine iecore vivere non poteſt, quem ideò colebãt, vt dæmonem vitæ authorem ſignificarent, cùm vita non ſit in iecore, ſed in corde, vt docet Ariſtot. *lib. 3. de corde & p. c. 4. & 7.* † Sed hoc modo colendũ 13 eſſe iecur callidus dæmõ perſuaſit, quia agnovit, quòd ſit fomes inexplebilis, in quo cupiditates accenduntur Claud.

At ſi cuncta patens nil collatura Cupido
In iecur & tractus imos compulſa receſſit.

¶ Cuius ideò ſuperſtitionis morem 14 ſatis irridet Lucan. *lib. de ſacrific.* & Arnob. *lib. contra Gent.* Ritus tamen deſcribit idem concivis meus Seneca, *vbi ſuprà.*

Cor marcet ægrum penitus, ac merſum latet,
Luentque vena, magna pars fibris abeſt
Et felle nigro tabidum ſpumat iecur.

¶ Sacrificabantur ad hoc non ſolùm 15 bruta, ſed & homines, vt Heliogabalus monſtrum non homo vſus fuit, necnon Iulianus Apoſtata, qui ad hoc gravidarum alvos execabat, vt narrat Theodoret *lib. 3. cap. 21. & 22.* † Cuius nefandi ritus qui apud varias nationes fuit communis, ſuo ſæculo meminit 16 Iuven. *Sat. 6.*

Pectora pullorũ rimatur, & exta catelli.

Interdum

Interdum pueri.

17 ¶ Et hæc fuit tertia Aruſpicinæ pars, quæ dicebatur ἀνθρωπομαντεία, *anthropomanteia* à qua ni fallor Tartari edocti, pueros conſueverunt ſacrificare, vt meminit Cromer. *lib.* 8. *hiſtor. Polon.* quin & Luſitani veteres, vt au-
18 thor eſt Strabo *lib.* 3. † Necnon Chaldæi, qui in honorem Beelphegor filios immolabant *Pſalmo* 106. *Et immolaverunt filios ſuos, & filias ſuas dæmonibus.* Et in honorem Molochi eoſdem filios igne abſumebant, *Reg.* 4. *cap* 20. Ezech.
19 *cap.* 20. † Item & Cecropides, vt videre eſt apud Virgil. *Æneid.* 6.

Cecropides iuſſi (miſerum) ſeptena quotannis.

Corpora natorum.

20 ¶ Quarta ſpecies appellatur πυροσκοπία, *pyroſcopia*, quæ hoſtiæ in ignem proiectæ flammæ modum conſiderabat, vtrùm in vnam coiret pyramidem, quod proſperum: an verò divideretur, quod adverſum; quis ignis color, ſplendor, aſcenſus, ſtrepitus; Seneca *in œdip.*

Non vna facies mobilis flammæ fuit.

22 ¶ Dicebatur ignis divinatio, quia circa ignem ſacrificij verſabatur, an citò victimam comprehenderet; quod proſperum: an citò extingueretur, quod infauſtum, Seneca, *vbi ſuprà.*

Quid flamma? Largas iam comprendit dapes?

Subito refulſit lumen, & ſubitò occidit.

21 ¶ Quinta fuit *ignis luſtrationis*, quæ in filiorum conſecratione fiebat, ſive expiatione, ad ſtabiliendum eorum fortunam, de qua agit ſacra Parœmia *Reg.* 4. *cap.* 17. *Et conſecraverunt filios ſuos, &*
23 *filias per ignem.* † Quæ fiebat ex tranſiectione per ignem, ex qua ſimiliter fœlices illi caſus prænunciabantur: quam ſuperſtitionem damnatam invenio *Deut. cap.* 18. *Nec inveniatur in te, qui luſtret filium ſuum, aut filiam ducens*
24 *per ignem.* † in quo peccant Germani in ſuccenſione pyrarum, quas piè in honorem D. Ioannis accendunt, dum ad crepitum, fumum, flammæ modum, & ſimilia attendunt; nam ſunt reliquiæ veteris paganiſmi, vt cenſent Conrad 25
Vvipin. *de divinat. c.* 2. † Necnon qui pyras huiuſmodi definitis vicibus ſe circumire, & tranſilire debere putant in futuri mali averruncationem, vt tradit Glycas *p.* 2. *Annal. fol.* 269. quod vt hodie, ita olim, teſte Ovid. *lib.* 4. *faſtor.*

Certè ego tranſilij poſitas ter in ordine flammas.

26 ¶ Sexta ſpecies dicitur καπνομαντεία, *Capnomanteia*, hoc eſt *fumi obſervatrix*, & hæc eſt duplex, vt tradit Cardan. *lib. de vera ſapient.* † Nam vel grana 27
feſami, vel papaveris nigri, in ardentes prunas conjiciebant, & inde ſurgentem fumum notabant qui ſi rectus tenderet, quaſi virga, proſperum ſibi profitebantur, iuxta illud *Canticor.* 3. 28
quaſi virga fumi. †. Vel ſine huiuſmodi granis, ſolum ſacrificij fumum obſervabant; quemadmodum & Iudæos ex victimarum ſacrificio fumum obſervaſſe, docent Theophylact. *in Oſeam, c.* 4.
Pictor. *lib. de magia, cap.* 11. † Interdum fumum rogi captabant, vt de illò 29
Polynicis & Etheoclis narrat Ovidius *in Ibin.*

Et nova fraterno veniet cõcordia fumo
Quam vetus accenſa ſeparat ira pyra. 30

¶ Interdum Lauri rami ad hoc comburebantur, vt tradit Rhodigin. *lib.* 5. *antiq. lect. cap.* 7. ſed id magis pertinet ad *Daphnomanteiam*, ad quam laurus ſulphure tincta incendebatur, Ovid.

Incẽdẽs vivas crepitãti ſulphure lauros

Aliquando bitumine delinebantur, Virgil. *Eclog.* 8.

Et fragiles incende bitumine lauros.

¶ Aliquando etiam non laurus, ſed 31
verbenas, & thura ad hoc incendebant: Virgil. *vbi prox.*

Verbenasque adole pingues & mascula thura.

Et ad id aris apponebantur vt notat Statius.

Tinrea nec supra volitante altaria fumo.

32 ¶ Septima dicebatur σποδομαντεια, *spodomanteia*, quæ sumebatur ex cineribus sacrificij, vt videtur factum in ara Apollinis Ismenij, & aliorum de quibus Valer. Maxim. *lib.1.cap.6.* ideò Sophocles *in œdip. Tyr.* vocavit μαντικὴν σποδὸν, *manteiam spodon*, hoc est, *cine-*
33 *rem divinatorium.*† Quid tamen dicendum in cinere Alphei, quem idcirco Moschus vocavit κονιν ἱεραν, *conin heram* docuit Mart.del Rio *in comment.ad Se-*
34 *necam in Med.v.*81.†De cinere Daphnidis meminit Virgil. *Eclog.*8.

Fer cineres Amarylli foras, rivoque fluenti.

Transque caput iace.

35 ¶ Octava est οἰνομαντεια, *Oinomanteia*, quæ considerabat colorem vtriusque laticis in sacrificio fusi, quod Persis maximè in vsu, vnde vini divinationem eis tribuit Alexand.Neapolit.
36 *lib.5.cap.13.* † Ad quod spectat illud Didonis apud Virgil. *Æneid.*4.

Vidit thuricremis cùm idona imponeret aris,

(Horrendum dictu) latices nigrescere sacros,

Fusaque in obscœnum se vertere viua cruorem.

37 ¶ Nona species dicitur κριθομαντεια, *Critomanteia*, cuius speciei plures sunt partes, quæ dicuntur ab edulibus varijs, vt notant Tostat.& alij, ad illud
38 *numer.cap.11.frangebat mola.*† Nam in sacrificijs observabant molas, & libamenta, & præcipuè triticum, hordeum far, & ex eo Tosto fresoque factam farinam & ex eo mox subsequutam victimæ conspersionem vt notant Theocrit. *in pharmacent.* Mart.del Rio *ad illud Senec. in Oedip.*

Et sparge salsa colla taurorum immola

CAPVT. XIX.

de Pyromantia

SVMMARIVM.

1 *Pyromantia vnde dicta.*
2 *Ignis sphæram melioris notæ authores negarunt.*
3 *Pyromantiæ inventor.*
4 *Fulmina signa divinæ iræ.*
5 *Volsinum oppidum fulmine concremantum.*
6 *Tullus Hostilius fulmine ictus periit.*
7 *Borbonius Moncata, Dorbinius, & Aurantius fullmine perierunt.*
8 *Anastasius Imp.fulmine ictus interiit.*
9 *Fulmina divinæ iræ causam referre.*
10 *Signa cœlestia licita sunt observare, vt in melius vitam instituamus.*
11 *Timor superstitionis causa fuit.*
12 *Fulgura nocturna apud Gentiles infausta.*
13 *Fulgura diurna, & in lævum tendentia, fausti ominis.*
14 *Fulgura sereno cœlo emissa, conatus non irriti indicium.*
15 *Fulgura, & tonitrua naturaliter fieri potest, vt sereno cœlo mittantur.*
16 *Fulgura sereno cœlo in divinæ iræ signum, quandoque emissa.*
17 *Deus non vult consilia sua scrutari.*
18 *Fulminibus persæpe Deus de peccatorum scelere vindictam sumit.*
19 *Aaron filij ex violatione præcepti igne consumpti.*
20 *Dathan sectatores, & Sodomitæ igne de cœlo perierunt.*
21 *Elias igne de cœlo servos Oziæ Regis combussit.*
22 *Sancti viri, quandoque igne de cœlo perierunt.*

23 *Iob*

Digitized by Google

23 *Iob igne de cœlo filios, & pecora amisit.*
24 ¶ *Pyromantiæ incertitudo.*
25 *Pyromantiam ex sacris litteris Gentiles ementiti sunt.*
26 *Ecclesiæ standum est, vbi de sensu S. Scripturæ agitur.*
27 *Ignes fatui, qui sint remissivè.*
28 *Fulmina alia vrunt, alia non vrunt.*
29 *Fulmen est ventus accensus.*
30 *Fulmen ab exhalatione terrea comburit omne in quod vrdit.*
31 *Fulmina ab exhalatione terrea relinquere solent vbi cadunt, lapides, & alia corpora solida.*
32 *Fulmina ab exhalatione aërea, absque fumi vestigio corrumpunt corpora.*
33 *Fulmina exhalationis aërea, corpora rara, & pervia absque nocumento transeunt, densa dissolvunt.*
34 *Fulmen aurum in marsupio, & gladium in vagina dissolvit, marsupio, & vagina illæsis.*
35 *Pyromantiæ variæ species.*

1 PYromantia dicitur à voce Græca πῦρ, *pyr*, quæ ignem significat, eo quòd ignem captaret, & illud maximè quod de cœlo descendisse cognoverant, quale fulgura, fulmina, & similes ignes elementares, vt tradit Orosc. de Covar. *lib. 2. de falsa prophet. cap. 7.*
2 † Elementares dico, eo quòd ex regione aëris superiore in terram descendant: nam ignis sphæram propriam nullam esse iamdiu melioris notæ authores probarunt, Hieron. Cardan. *libro 1. variet. rer. c. 2.* cognatus meus D. Gasp. Cadillo Villapādo, maioris Complut. Collega, *in comment. ad Arist. de cœlo* Franc. Vallesi. *de sacra philosoph. capite* 50. Nam vt ait Ausonius *in Gryph.*

Tres charites, tria fata, triplex vox, trina elementa.

¶ Cuius quidem artis authorem 3
alij dicunt fuisse *Amphiaraum* alij *Argonautas*, alij *Begoës* nympham vt tradit Serv. *ad Æneid. 6.* & eius professionis artem composuit Thirrenos vt scribit Diodor. *lib. 5. cap. 9.* apud Romanos vsam Tanaquilem testatur Valer. Max. *lib. 1. cap. 6.* † Quæ sanè fuit 4
magno in pretio habita, quia fulmina iræ divinæ signa esse agnoverunt, & ob id suis Augurijs maximè commendarunt, vt testatur Clar. Sylvius *lib. 1. de legib.* quò spectat vetus illa L. XII. Tab. FVLGVRA, ET OBSTITA PIANTO. † Nam sæpe in Dei iram 5
emissa proprio malo didicerunt; cùm Volsinum Tuscorum oppidum opulentissimum, ob contemptam receptam religionem totum fulmine concrematum meminerit Plin. *lib. 2. cap. 52.* cuiusmodi plura Euseb. *lib. 5. histor. Eccles. cap. 5.* Tertulian. *in Apologet. cap. 5.* Nicephor. *lib. 16. c. 35.* † Tullus Hostilius, Tertius 6
Rom. Rex, eo quòd se superstitionibus dedidisset, fulmine ictus perijt vt narrat Zonar. *tom. 2.* D. August. *lib. 3. civit. Dei, c. 15.* † Borbonius, Moncata, 7.
Dorbinius, & Aurantius, qui tempore Clement. VII. Pont. Max. Romam depopularunt, à fulmine icti perierunt vt refert Surius *anno Domini* 1527. † 8
Et Anastasius Imp. eo quòd Eutychianæ hæresis fautor infelix, fulgure percussus miser interiit, vt refert Zonaras *tom. 1.* † In quibus, & in alijs multis 9
similibus (quos passim invenies, quia nostri instituti non est omnia prosequi sed ab alijs prætermissa notare) invenies fulmina divinæ iræ causam referre, nam vt ait Statius *lib. 7. Thebaid.*

Infestumque tonat pater, & mala fulgura mittit.

¶ Quare si pyromantia his tantùm 10
cancellis concluderetur vt homines iram Dei metuentes ad meliorem vitam se conferrent, proculdubio licita esset

Digitized by Google

esset, quia licitum est huiusmodi signa observare, vt in melius vitam nostram instituamus. Medina *lib. 2. de recta in Deum fide, cap.2.* Franc. Picus *lib. 6. Prænot. c. 6.* Iul. Syren. *lib.9. de Fato,*
11 *cap.19.& 20.*† Sed hunc timorem tot, ac tantis superstitionibus involuebant, vt non solùm vulgares, sed sapientiorum animos allicerent; nam in Codice Theodosiano est *lex 1.C.de pagan.& sacrif.* in hæc verba concepta, *si quid de palatio nostro, aut cæteris operibus publicis degustatum fulgure esse constiterit, retentâ moris veteris observantiâ, quid portendat ab Aruspicibus requiratur.*
12 † Quorum observationes nil aliud, quàm mera delirantium insomnia continebant: nam si nocturna erant fulgura, quia ex Iove infernali putabant: (qui malus dicitur, hoc est, infelix, ad distinctionem cœlestis, qui bonus) infausta erant, vt docet Stat. *lib.9. Thebaid.*

Sic vbi nocturnum tonitru malus æthere frangit
Iupiter.

13 ¶ Si diurna autem & læva, prosperum auspicium, & conatus non irriti indicium fuit, Vergil.

Vix ea fatus erat senior, subitóque fragore
Intonuit lævum.

Et *lib.2. Æneid.*

Intonuit lævum, & de cœlo lapsa per umbras
Stella facem ducens multâ cum luce cucurrit.

14 ¶ Et eò potissimùm, si fiebant sereno cœlo; nam cùm ad miraculosam Dei operationem tunc referantur, pro divino signo (etiam viri Dei) illa aliquando acceperunt, vt narrant D. Anton. *tit.6.c.14.* D.Gregor.*lib.3.Dialog.c.15.*
15 † Etiamsi naturaliter fieri possit, vt fulgura, & tonitrua sereno cœlo mittantur, secundum concivem meum L. Annæum Senecam, *lib.1.natural.qq.cap.1.* cui astipulatur eius patruus, alter concivis meus, Lucan. *in Pharsal.*

Emicuit cœlo tacitum sine nubibus vllis
Fulmen.

16 ¶ Quæ ideò, licèt sancti viri ea pro signo divinæ voluntatis acceperint, nobis autem, qui adeò incompertæ sanctitatis non sumus, ea ad id observare sanum non erit, ne pagano errori nos immiscentes, incerta quidem, atque dubia insectemur, quia etiam fulgura sereno cœlo in signum mali eventus vidimus post Iulij Cæsaris obitum, Vergil.

Non aliàs cœlo cecidêrunt plura sereno
Fulgura, non diri toties arsêre Cometæ.

¶ Cuius varietatis causam nullam aliam agnosco, quàm sic Deum voluisse, vt homines ab hac divinandi superstitione arcerentur, vt in adinventionibus suis impingant, cùm modò sic, modò illic contigisse agnoscant, quia Deus noluit consilia sua scrutari, *Proverb. cap. 25.*
18 † Vnde præterquam quòd ad signa divinæ indignationis fulgura non sunt referenda, vt in melius vitam nostram instituamus, ad quod Deus omnibus naturæ causis admonet, & maximè fulminibus, & ignibus de cœlo, quibus persæpè de peccatoribus vindictam solet assumere, vt in filios Israël *Numer. cap.11.* † In filios Aaron, ob violatio-
19 nem præcepti, *Levit. c.10.* cuiusmodi apud Lemovicinam vrbem, ob Dominici diei violationem, plerosque cœlesti igne consumptos, scribit Greg. Turonens. *lib.10.hist.Gallor.c.29.* † Et
20 Moyses ex sectatoribus Datham vnâ die centum, & quinquaginta millia virorum interfecit, *Numer. c.16.* & in nefanda Sodomæ, & Gomorrhæ scelera ignis de cœlo vindictam sumpsit,

ac

21 ac pœnas repetiit *Geneſ. c.* 19. †Et Elias ſervos Oziæ regis combuſſit, igne de cœlo perito, *Reg.* 4. *c.* 1. & alibi paſſim, quia in re plana non eſt neceſſe plura
22 congerere. †Sed ne homines ex eo ſibi artem fabricarent, video ſimiliter ſanctos viros igne de cœlo periiſſe, vt Simeon Stylita ſanctiſſimæ vitæ vir, qui igne de cœlo fuit peremptus, vt
23 ſcribit Sophron. *in prato ſpirituali.* † Et vt alios interim taceã, Divinus Iob, qui ad ſanctitatis exercitium, & probationem, divinâ permiſſione, igne de cœlo filios, & pecora amiſit, *Iob. cap.* 1. neque enim fruſtra, nam igne purgati, & probari aurum ſolet, non abſumi, D. Petr. *canon.* 1. *cap.* 1.

24 ¶ Ex quibus ſatis apparet, quàm incerta ſit pyromantia, cùm modò ſic, modò illic Deus fulminibus, & ignibus de cœlo vtatur, & non ſolùm diverſis, ſed contrariis caſibus, provt ſibi convenire arbitratur; & ita improbata eſt *in c igitur, huius 26. q. 3. cap. nec mirum*
25 *d. 26. q. 5.* † Nam licèt multi eam ſuadere conentur, ex illo Pſal. 103. *qui tangit montes, & fumigabunt*, quibus aſtipulatur Vergil. *Eclog.* 1.

De cœlo tactus memini prædicere quercus.

26 Intentionem ſuam minimè probant, nam licèt Vergilius phraſim ſcripturæ obſervet, nullatenus Regius Vates in illis ad hanc artem reſpexit, neque vllus ſacer eius Interpres tale protulit, neque Eccleſia recepit, cui ſtandum eſt, vbi de ſenſu ſacræ ſcripturæ quæritur, vt tradunt Origen. *in Matth. homil.* 29. Iren. *lib. 3. adverſus hæreſ. c.* 40. *& lib.* 4.
27 *c.* 43. *&* 45. † Sacer enim Vates ad differentiam alterius ignis de cœlo, qui non vrit, quales ignes fatui, de quibus agendum eſt *lib.* 2. *de Magia operatr. c.* 12. *ex n.* 39. vt eius vim propriùs exprimeret, de qua agebat, fumigare dixit, non vt impij artem componant, ſed vt ignem vrentem à Deo fieri agnoſcant, vt dixerat d. Pſal. 103. *& miniſtros tuos ignem vrentem.*

¶ Fulmina enim alia vrunt, alia non 28
vrunt, quia à cauſa vrente non proficiſcuntur, ſive vt ait concivis meus L. Annæus Seneca, *lib.* 2. *natural. qq. c.* 40. *Tria ſunt fulminum genera, aliud terebrat, aliud diſcutit, aliud vrit.* † Quare vt 29
omittam ea quæ non vrunt, quia hic non eſt locus: ex eis quæ vrunt, duæ ſunt ſpecies, quia vt ait Ariſtot. *in Meteor. lib.* 2. *ſumm.* 3. *c.* 4. *fulmen eſt ventus accenſus.* † Fulmen enim quando cau- 30
ſatur ab exhalatione terrea ſubcinerea, comburit omne id in quod vadit: ſicut narrant Peripatetici', quod fulmen, quod cecidit ſuper palatium, remanſit locus caſus eius, & per multum tempus aſcendebat ex eo fumus, vt narrat concivis meus Averroës *in Ariſtotelis Meteor: lib.* 2. *ſumm.* 3. *c.* 4. † Et quia pro- 31
veniunt ab exhalatione terrea, in locis vbi cadunt, ſolent reperiri lapides, & alia corpora metalli ſimilia, vt idem meminit Averroës, ex relatione Avicenæ alterius concivis, vbi ſuprà: *Narravitque Avicena, quòd advenit ex terreſtreitate huius exhalationis, in terris Caſam, & Turch inveniri, in locis in quibus cadunt iſta fulmina, corpora ſimilia ferro, & ari, & quòd ipſe laboravit liquefacere illud, ſeu accendere, & non potuit. Et in Corduba cecidiſſe lapidem magnum in die ſereno, quem ipſe vidit, & habebat odorem ſulphureum, & quaſi naturam armoniaci.*

¶ Alia fulmina proveniunt ab exha- 32
latione aërea, quæ abſque fumi veſtigio corrumpunt corpora reſiſtentia, & validiora, in quæ vadunt; mollia autem non diſſipant: de quo authorem habeo eundem Senec. *lib.* 2. *natural. qq. cap.* 53. *fulmina non eodem modo naturam omnem vexant, valentiora, quia reſiſtunt vehementiùs diſſipant, cedentia*

Digitized by Google

33 *autem ſine iniuria tranſeunt.* † Cuius rei rationem reddens Titelman. *in compend. philoſoph. lib. 6. c. 11. corpora rara, & pervia, abſque nocumento pertranſiens, in interiora magis denſa, magiſque reſiſtentia deſævit, ita intactâ veſte ho-*
34 *minem conſumit, illæſis veſtibus.* † Sic ergo gladium in vagina, & aurum in marſupio diſſolvit, vaginâ, & marſupio illæſis: & illæſa matre fœtum enecat; vas frangit vino illæſo, & intactâ carne oſſa comminuit, & alia plura, quæ accuratè congeſſit Gregor. Reiſch. *in ſua marg. philoſoph. lib. 9. c. 20.*

35 ¶ Fuit ſimiliter alia pyromantiæ ſpecies, quæ ex ſacrificij flamma captabatur, rogi vel pyræ, vt dictum eſt, *ſuprà c.* 8. & ad hoc quandoque grana ſeſami, vel papaveris in ignem conjiciebantur, indéque fumum exortum conſiderabant.

CAPVT XX.

De Aërimantia, Hydromantia, & Geomantia.

SVMMARIVM.

1 *Divinatio omnis ex igne, aëre, aqua, & terra comparatur.*
2 *Authoris inſtitutum, circa hanc tractationem.*
3 *Aërimantia per ſpectrorum apparitionem fiebat.*
4 *πεντομαντεία quæ ſit.*
5 *Hydromantia fiebat ex aquæ inſpectione.*
6 *Hydromantiæ ſpecies.*
7 *Stagna, fontes, & paludes, ob Hydromantiam ſacra.*
8 *Ciſterna in templo Aphameno, & palus Iunonis & Apollinis Tyrxei oraculum.*
9 *Germani recens natos Rheno fluvio commendant, ob Hydromantiam.*
10 *Chaldæorum, & Perſarum mos in Hydromantia.*
11 Geneſ. cap. 44. *de Hydromantia, negatur.*
12 *Ioſeph* Hydromantiæ *deditum negatur.*
13 *Perſæ non eligebant in Regem, niſi quem Magiæ deditum cognoverant.*
14 *Aquæ figuræ repræſentabantur in Hydromantia.*
15 *Hydromantia frequens in Africa.*
16 *Geomantia ſtyli punctuatione in terra fiebat.*
17 *Geomantiæ nulla ratio, nulla veri ſpecies ſubeſt.*
18 *Divinatio omnis infidelem cum dæmone amicitiam continet.*
19 *Divinationes ſuperſtitioſæ ſunt.*

QVia, vt Varro ait, omnis divinatio comparatur ex igne, aëre, aqua, aut terra: abſolutâ ignis divinatione, ad alias neceſſe eſt deſcendere; non vt eas addiſcas, ſed vt deteſteris, quia omnia, quæ in hac parte tradidimus, eâ mente à nobis ſunt delineata, vt agnoſcas, quibus fallaciis ad decipiendos homines dæmon vtatur; non tamen vt eas imiteris, quia ad hoc aliorum ſcholas debes intrare, nam vt ait Vergil. *Eclog. 2.* 1

Invenies alios, ſi te faſtidit Alexis.

¶ Catholica quippe, vt hucvſque tradidimus, ita erunt à nobis vſque ad finem tradenda, ſalvâ ſemper in omnibus correctione matris Eccleſiæ, & meliùs ſentientis iudicio, quibus paratus ſum aſſentire; illi ſolâ authoritate, quia errare non poteſt, *Matth. cap. 9. & 27. Luc. 22. c. hæc eſt fides 24. q. 1.* huic verò, dum cauſam docuerit, quia *nullius addictus iurare in verba magiſtri.* † Aërimantia ex aëre incantato per ſpectrorum apparitionem fiebat, vt 3

docet

docet Pictorius *in Epitom. de Mag. c.* 10. quæ à dæmone causabantur: vel in elementari corpore apparendo, vel casus futuros repræsentando, vt tradit Psellus *lib. de dæmonib.* † Considerandum tamen est, quòd si attenduntur tonitrua, vel fulgura pertinent ad Augurium; si cœli aspectum, ad Astrologiam; si ad quædam aëreorum insolita visa, ad *μετεωροσκοπιαν τερατοσκοπιαν*, de qua Aristophan. *in nubib.* 4

¶ Hydromantia captabatur ex aquæ inspectione, in qua dæmon futuros casus, & eventus repræsentabat, vt colligitur ex text. *in c. nec mirum, h. 26. q. 5. Est enim Hydromantia, in aqua inspectione umbras dæmonum observare.* † Et hæc fiebat, vel in aqua æstiva coniectis lapillis, & eorum observatis gyris, vel in vasculo aquæ pleno, & annulo filo suspenso, ex constitutis ad latera ictibus; vel in olei guttula aquæ infusa, à dæmone casus, & eventa repræsentabantur, vt docent Mart. del Rio *ad Senec. in Tragœd.* Raph. de la Torre, *to. 2. de vitiis oppositis relig. q. 95. art. 3. disp. 3.* † Ad quod quidem apud veteres stagna, fontes, & paludes sacræ fuere, vt tradunt Macrob. *lib. 5. Saturnal. c.* 19. D. August. *lib. 8. civit. Dei, c. fin.* † Talis in Ægypto cisterna in templo Aphameno fuit, de qua plura memorat Zozimus *in vita Aurelian.* necnon Iunonis paludem, & Apollinis Thyrxei oraculum, authore Pausania *in Arcad.* † Ad quam quidem superstitionem, refert del Rio consuetudinem Germanorum, qua recens natos Rheno fluvio commendant, ea mente, vt si spurij sint absorbendos: si legitimi, innoxios supernataturos, iuxta illud Claudian. 5 6 7 8 9

Et quos nascentes explorat gurgite Rhenus.

¶ Aliquando autem ad hanc artem aqua in pelui, vel scypho infundebatur ibique aurum, gemmas, & res pretiosas infundebant certis characteribus insignitas, & ex profundo aquæ voces audiebant, frequens apud Chaldæos, & Persas. † Et ita intelligitur *Genes. c.* 44. vbi servi Ioseph eius fratres reprehendentes sic dicunt, *scyphus, quem furati estis, ipse est in quo bibit dominus meus, & in quo augurari solet.* † Ex quo Iosephum huic arti deditum blasphemat impius *Agrippa*, & eo maximè suadere conatur, quia ipsemet Ioseph subdit, *d. c.* 44. *an ignoratis, quod non sit similis mei in augurandi scientia?* † Sed Iosephum Dei virum ei deditum non credo, sed simulare se ea arte furtum comperisse, vt fratres de illo convincerent, sive vt Regi addictus, eius artem se profitere ostentaret, quia apud Persas non eligebatur in Regem, nisi qui Magiæ esset deditus, vt narrat Cicero *lib. 1. diuinat.* † Et non solùm voces nudas in aqua audiebant, sed figuræ repræsentabantur, quæ ad interrogata respondebant, *vt in d. c. nec mirum*, quod sumptum est ex D. Isidor. *lib. 8. Etymol. c. 9.* † Quas quidem figuras impollutos pueros videre, & in Africa frequentem esse, tradit Leon. *in hist. Afric. lib. 3.* & quando in vase lato fiebat dicebatur *Gastromantia*, à voce *γαστηρ*, quæ amphoram significat. 10 11 12 13 14 15

¶ Geomantia olim in terra styli punctuatione fiebat, hodie in abaco, vel tabula sexdecim figurarum technica depungitur, sexdecim additis punctorum coordinibus, singulis signis respondentibus, quibus futura rimantur, vt docent *Magnus Oliverius, & Gasp. Peucerus in libris de ipsa editis.* † Qui etsi Lutheri sint sectatores post longam eius narrationem apertè fatentur totius illius disquisitionis nullam prorsus rationem, nullam veri speciem subesse, de quo multa Iul. Seren. *lib. 9. de Fato* 16 17

c. 38.

Digitized by Google

c. 38. Conrad. VVipin. *lib. de divinat. c.* 5. Franc. Picus *lib.* 6. *Prænot. cap.* 3. cuius extat illud.

Atque frequens bibulam mucro cum pungit arenam.

18 ¶ Omnes sanè artes fallaciâ, vanitate, superstitione, scandalo, ac peccato mortali, & apostasia contaminatæ sunt, quantumvis, à pio viro exerceantur, quia omnis divinatio infidelem cum dæmone amicitiam continet, D. August. *lib.* 2. *doct. Christ. c.* 22. D. Thom. 2. 2. 20 *q.* 95. *art.* 2. † Et ita figillatim hæ omnes artes expressè prohibentur *in d. c. nec mirum, h.* 26. *quæst.* 5. nam omnes superstitiosæ secundum Mantuan. in Apolog.

Qui rimatur aquas, & qui considerat ignes,
Qui pluvias, specula, & pelues, niridasque secures
Inspicit, & temere descripta in pulvere signa.

CAPVT XXI.

De Augurio, & Auspicio.

SVMMARIVM.

2 *Augurium, & auspicium circa aves versantur.*
2 *Augurium fiebat ab his, qui erant de expressa eius professione.*
3 *Augurium dictum quasi avium garria.*
4 *Auspicia dicuntur, quæ iter facientes observant.*
5 *Auspicia, quasi avium inspicia dicuntur.*
6 *Augurum collegia ex Romulo.*
7 *Augurìa in pretio habita apud varias nationes.*
8 *Auguria pro calatis comitiis.*
9 *Calatis comitiis testamenta.*
10 *Auspitia data pro omnibus veteris Iuris Magistratibus eligendis.*
11 *Auspitialis dies Kalendis dictus.*
12 *Kalendis ludos publicos, scenas, salutationes, & bona verba.*
13 *Kalendarum festivitas ex Auspicio celebris.*
14 *Munerum profusiones in Kalendis ex boni auspicij causa.*
15 Aguinaldos *apud nos vnde originem habuerint.*
16 *Convivia ex intentione impendendæ charitatis laudata.*
17 *Auspicia debent abesse in Christianis festivitatibus.*
18 *Augurum summa potestas.*
19 *L XII. Tab. de Augurij potestate.*
20 *Aves cœlorum causas referre crediderunt Gentiles.*
21 *Aves non omnes in augurio fuerunt.*
22 *Pica apud Græcos amantibus fausta, columba Regibus.*
23 Oscines *quæ dicebantur aves.*
24 *Aves ad se invicem confabulari.*
24 *Tiryresias, & Melampus gloriabantur se voces avium intelligere.*
26 Præpetes *aves quæ dicebantur.*
27 *Aves volatu infausta protendentes, canendo bonum augurium.*
28 *Bubo cantu infestus, volatu faustus.*
29 *Pullorum tripudium.*
30 *Auguria omnia redacta ad Volatum.*
31 *Augurij causa apud Romanos religiosissima.*
32 *Avium ostenta quàm varia.*
33 *Ostenta è cœli regione designata.*
34 *Ostenta quæ appellabantur bruta.*
35 *Auguria omnia vanitatis, & inepcia damnat Cicero.*
36 *Iudæi de augurij vanitate sententia.*
37 *Hector Polydamantem de augurio reprehendit.*

Augurij

Digitized by Google

38 *Augurii nomen in malam partem ſumitur.*
39 *Augurium ſemper prohibitum.*
40 *Geneſ. textus cap. 44. de augurio adductus,*
41 *Ioſeph quo ſenſu ſe augurari dixerit.*
42 *Noe ex corui mora, & columbæ reditu, diluuij ſtatum prædixit.*
43 44. & 45. *Deus quandoque multa ex cauſis naturalibus oſtendit.*
46 *Signa diuina ſub peccati reatu debemus obſervare.*
47 *Signa diuina quæ variis euentibus prænuntia fuerunt.*
48 *Campana oppidi de Velilla, ad quam diuinationis partem referatur.*
49 *Augurii damnatione non comprehenduntur ſigna diuina, neque naturalia.*

1 AVgurium, & Auſpicium vtrumq; circa aves verſabatur, eorum volatus, & garritus præſcrutando, ex arte quadam, & ſuperſtitioſa obſervatione, cuius ritus, & formulas oſtendit *Barnab. Briſſon. lib. 1. de formul. populi Rom.*
2 † Augurium fiebat ab his, qui erant de expreſſa eius profeſſione, quæ ab Hetruſcis habuit originem, & apud Romanos in pretio habita, ad quod fuerunt collegia Augurum, de quibus plura *Plin. lib. 7. cap. 56. & lib 8. cap. 28.*
3 † Vnde Auguria dixit *Varro*, quaſi *auium garritus*, eo quod avium garritus, & volatus obſervent: vel *auigeria*, quod *aves gerant*, vt teſtatur *D. Iſid. lib. 8. Ethymol. cap. 9.*
4 † Auſpicia autem dicuntur, quæ iter facientes obſervant volatus avium, & voces intendentes alia que ſigna rerum; vel obſervationes improviſas hominibus occurrentes ferunt, vt docet *D. Auguſt. lib. de natura daemon.*
5 † Quare *Auſpicia*, quaſi *auium inſpicia*, dici contendit *D. Iſid. vbi ſup. tranſumptive in cap igitur h. 26. quæſt. 3.* quandoq; pro fortuna, Virgil. *Aeneid 6.*

En huius, nate, auſpicijs illa inclyta Roma.

Quandòque pro Imperio, & poteſtate Virgil. *Aeneid. 4.*

Par. buſſy; rogamus auſpiciis.

6 § Auguria enim religioſiora fuere, quia & commendavit Romulus, qui collegia Augurum inſtituit, & ex ſingulis tribubus Augurem vnum elegi præcepit, vt ex Cicerone, & alijs narrat *Alexan. ab Alex. lib 5. dier. Genial. cap. 19.*
7 † Vnde Auguria in pretio habita, non ſolũ apud Phrygios, hoc eſt, Troianos, quos huius artis dicit authores *D. Iſid. d. cap. 9.* Et Chaldæos á quibus Græci edocti illam Hetruſcis docuerunt: ſed etiam apud Romanos, quibus nihil inauguratum agere licebat *Cicero lib. 1. diuinat.* Hinc Auguria pro calatis comi-
8 tiis, quæ pro Collegio Pontificum habebantur, aut Regis ſacrorum, & Flaminum in augurandorum cauſa, vt tradit *Aulus Gell. lib. 15. noct. Attic. cap. 26.*
9 † In quibus non leges modo, arrogationes, emancipationes, ſed etiam teſtamenta ſolemni iuris fiebant, vt docet Iuſtinian. Imper. *in principio Inſtit. de teſtam. ordin. ſciendum eſt olim quidem duo genera teſtamentorum in vſu, fuiſſe, quorum altero in pace vtebantur, quod calatis comitijs appellabant.*
10 † Similiter, & Auſpicia data pro omnibus veteris Iuris Magiſtratibus eligendis, maiora pro maioribus ſecundũ officiũ functionibus, vt docet idem *Aulus Gell. lib. 15. noct. Attic. cap. 14.*
11 † Quæ quia Kalendis fiebant, ille *dies Auſpicialis* dictus fuit: non quòd Magiſtratus auſpicia ſumpſiſſent modò, ſed quòd aliquid ex munere delibarent, & leves aliquas & translatitias cauſas iudicis cauſâ propoſitas adirent: vt tradit *Sueton, in Neron.*
12 † Hinc ludos publicos ſcenas, gratulationes, & bona verba, Ovid. *lib. 1. Faſtor.*

Proſpera lux oritur, linguis animiſque fauete.

Nunc dicẽda bono sunt bona verba die.

13 † Hinc comessationes, choreas, cantus, saltationes, modulationes, & læta omnia, quasi in principio anni boni fati augurio, vt tradit D. Augustin. *epist.64. ad Aurelian.* quæ quia ad nos pervenerũt prohibentur in *Concilio Antisiodorensi Can.1.cap.si quis Kalendas, cap. non observetis, cap.non oportet, h.26.quæst.7.*

14 † Hinc munerum profusiones, esculenta, & id genus plura quæ adeò largæ fuerunt, vt lege Cintia de muneribus, moderarentur, quia Ptolemæo viginti talenta pro capite obtulissent. Ioseph. *lib.12.cap.4.* † Ex quo apud nos originem habuerunt *strena* Hispanè *Aguinaldos*, quæ similiter ex hoc capite prohibetur *in d.c.non observetis.* Ne populus Christianus superstitioso ritu implicaretur vt notat concivis, & præceptor meus P. Mar. de Roa *de die natal.cap.5.& 6.* † Et eo sensu couvivia etiam sunt damnata, & alia quæ auspicij causâ fuerunt, nisi fiant in honorem Christi, & vt magis charitati impendamus, nam vt ait D. Gregorius *lib.2.epist.37. Convivia, quæ ex intentione impendendæ charitatis sunt rectè vestra fraternitas commendavit.* † Dum tamen omnis absit superstitio, omnis paganæ religionis dogma, omnisque augurij, aut ominis observatio, quæ in his adesse solet, Ovid. *lib.1. Fastor.*

Tempora commissi nascentis rebus agendis,
Totus ab auspicio ne foret annus iners.

18 ¶ Vnde Augurũ summa potestas fuit non solùm in Magistratibus eligendis, sed etiam in legibus condendis, & abrogandis, ita vt si Augur ex aliqua sibi visa superstitione pro lege, seu contra legem proferret sententiam, nulla alia expectata causâ, legem ferebat, vel abrogabat, & calata comitia dissolvebat, & omnia pro libito moderabat vt tradit Clar. Silvius, *lib.1.de legib. c.10.* Nam eorum arbitrium super omnes potestates, & Sacerdotes fuit, ex l. XII Tabul. quam refert Cicero *lib.2.de leg.* in hunc modum, QVAECVNQVE AVGVR INIVSTA; NEFASTA, VITIOSA, DIRA DEFIXERIT, IRRITA, INFECTAQVE SVNTO. † Nam per aves de voluntate Deorum certiorari arbitrabantur, quibus casus, & eventus hominibus enunciari crediderunt, Stat. *lib.3. Thebaid.*

19 20

Iupiter omnipotens, nam te pernicibus alis
Addere consilium, volucresque implere futuri
Omina cui, & causas cœlo deferre latentes.

¶ Sed aves non omnes in Augurio fuerunt, sed quibusdam, vt docet Plin. *l.1.c.13.* neque omnibus deserviebant, nam Cygnus signa dabat navigantibus, Virgil.

21

Cygnus in Augurijs, nautis gratissimus ales,
Hanc optant semper, quia nunquam mergitur aquis.

Pica apud Græcos amantibus fausta, vt testatur Aristop. *in avibus*: apud Romanos columba solis Regibus auspicium dabat, quia nunquam sola volat, Virgil. *Æneid. 6.*

22

Maternas agnovit ille aves.

¶ Ex his & alijs quædam dicebantur *Oscines*, quæ cantu seu garritu putabantur prædicere, quia vt ait Varro *libro quinto de lingua latina, Oscines dicuntur, quod ore faciunt auspicium: ab ore, & cano*, quales corvus, turdus, cornix, Virgilius *Eclog. prima.*

23

Sæpe sinistra cavâ prædixit ab ilice cornix.

¶ Nam putabant veteres ad se invicem aves confabulari, vt diximus *supra capit.2. ex numero decimo-octavo*, ex quo nata fabula Alcoranis

24

ranis, quod Regina Sabbà ex avium vocibus habuiſſet notitiam Salomonis, vt tradit Horoſ. de Covar. *lib. 2. de falſa Proph. cap. 21.* † Ex quo ſimiliter Thyreſias, & Malampus gloriabantur ſe voces avium intelligere, quemadmodum apud Virgil. *Æneid. 3.*

Qui Tripodas Clarij laur, q'i ſidera ſentis,
Et volucrum linguas, & prapetis omnia penna.

Nam vt ait Stat. *lib. 3. Thebaid.*

Tunc omnia in aſtris.
Conſonat arcana volucris bona murmura lingua.

26 ¶ Aliæ dicebantur *prapetes* eo quod volatu ad auguria deſervirent, nam vt ait Feſt. *antiqui dicebant prapetere, pro ante ire* quales erant aquila bubo, turtures, vultures, vt idem tenet Feſt. *in voce*
27 *alites.* † Quarum differentia in eo fuit, vt ſi illæ aves quæ volatu infauſtum portendebant, canerent: bonum erat augurium, nam vt ait Ammian. *lib. 30. omnes enim aves oſcines malæ, prapetes bonæ ſunt; vel è contra malæ prapetes oſcinæ*
28 *bonæ* † Vt bubo qui cantu infeſtus fuit, volatu, & ſitu fauſtus fuit arbitratus, vt narrat Servius ad illud, Virgilij *Æneid. 4.*

Solaq; culminibus ferale carmine bubo
Saſ è queri, & longas in fratum ducere voces.

29 ¶ Fuit ſimiliter alia augurij ſpecies ducta à paſtu, in qua pullus gallinaceus (ad hoc enutritus) è cavea educebatur, qui ſi avide cibum arripiebat ita vt è roſtro grana exciderent bonum eſſet augurium, ſin autem contra, aut nollet edere pro infauſto habebatur, vt tradunt Feſt. Varr. & Cicer. *vbi ſup.* Arnob. *l. adverſus Gent.* Valer. Max. *lib. 1. c. 4.* † Sed
30 omnium auguria redacta fuerũt ad volatum, & ad id Augur ex ſublimi loco illa obſervabat, tam avidè, & religioſè, vt ſi in ſumma illa quiete, quâ totus populus in calatis comitijs tenebatur vt narrat Plutar. *in Nu.* ſi fortè meus exaudiretur irrita omnia fuiſſe, tradit Plinius *libr. 8. cap. 57.* † Quod adeò 31
apud populum Romanum crebuit, vt ex hac ſola tam levi auſpicij infauſta ſuperſtitione Fabius, ad Dictaturam accitus, non perveniret & Caius Flamminius ad Magiſtratum equitum vocatus, non pertingeret, vt tradit Valerius Maximus *dict. libr. 1.* † Quarum quidem avium oſtenta alia dicebantur *oblativa*, quæ non poſcebantur alia *imperativa*, quæ venirent optata & quæſita vt docet idem Feſt. *in voce Puls* & Cic. *lib. 1. divinat.* † Ex his quædam è cœli regione deſignata captabantur, & dicebatur *oſtentum*, quædam ex tonitruis, & fulgetris: hæc vocabantur *templum*, vt docet Varro *libro 6. de lingua latina.* † Quarum alia
34 *bruta*, quæ nulla ratione nitebantur, alia *fatidica*; & hæc rurſus vel *peſtifera*, vel *conſiliaria*, vel *auxiliaria*, & huiuſmodi nugaciſſima, vt tradunt Seneca *in natural. qq.* Plin. *lib. 1. cap. 52. & lib. 28. c. 2.* Servius, & Acron ad illud, Virgil. *Æneid. 12.*

Accipio, agnoſcoque divos.

¶ Quæ omnia vanitatis, & ineptiæ damnavit, Cic. *lib. 2. divinat.* longe pru-
35 dentior hac in re, quam Plato *in Phæd.* & Xenophon. *in Cypriad.* nam vt ait *Deut. c. 18. Gentes iſtæ quarum poſſidebitis terram augures, & divinos audiunt, tu autẽ à Domino aliter inſtitutus es.* † Quo
36 reſpexit Hecatæus Abderita qui hiſtoriam Iudæorum ſcripſit dum iter tenderent ad mare rubrum Augur eos ſtare iuſſiſſet, quovſq; avis (quæ ſtabat) quo tenderet, cognoviſſent, vt illic ſe conferrẽt: miles quidã ſilentio arcu tracto avẽ percuſſit atq; interfecit, ex quo Augur, & alij exclamantes. *Quis eſt* inquit *iſte furor, ô homines, quomodo enim avis iſta ſui fati inſcia de obitu potuit nos mo-*

Digitized by Google

nere? quod vt prudenter factum,& scitè dictum memorant Ioseph. *lib.1. contra Apion.* Euseb.*lib.9.præparat Evang.c.2.*

37 Polydor.*lib.3.de prodig.*† Et Hector ille fortissimus Polydamantem augurem, quo Servanij augurijs attrahere curaret, arguit apud Homer. *Iliad.12.*

Tuis me cupis accedere vanis
Auguriis, quæ sperno equidem, quia stulta videntur,
Seu dextra expectentur aves Phaëtontis ad ortum,
Sive sinistra petunt obitum limina solis,
Nil rationis habent, cum sint ratione carentes.

38 Vnde Augurij nomen semper in malam partem accipitur. *Num.c.5. Non est Aurium in Iacob, nec divinatio in Israël.* Ecclesiast.c.34.*Divinatio erroris,& Augu-*
39 *guria mendacij.* † Ideò semper prohibitum, ac detestatum *Levit. c.18. Deut. 10. Ecclesiast. 34. Hierem. 27. Isai. 2. Reg.4.c.17.& cap.21.c.illud, cap. sed & illud, h.26.q.2.cap.si quis Episcopus,cap. aliquanti, cap.si quis clericus, cap. Augu-*
40 *riis, d.29 q.5.* † Neque obstat quòd in hac arte sanctissimus patriarcha Ioseph se peritum profiteatur, Genes. cap.44. *An ignoratis, quòd non sit similis mei*
41 *in Augurandi scientia.* † Quia vel ex populari sententia loquitur,in qua pro Mago habebatur, vel vt magis de furto fratres convinceret,qui ea arte comperisse crederent, vel dum in aula Principis familiaritate eius vteretur eam se voluit scientiam profiteri, qua ipsi tenebantur, cum Reges Persiæ omnes Magi essent, Cicero *lib.1.Divi-*
42 *nat.* † Nec minus obstat Noë per corvum, & columbam divinasse, ex primo non cessasse diluvium, ex altera terram apparuisse, Genes. c.8. *At illa venit ad eum ad vesperam portans ramum olivæ virentibus foliis in ore suo: intellexitque Noë, quòd cessassent aquæ super terram.*

† Nam multa Deus causis naturalibus 43
solet ostendere, quæ quia divina sunt non debent ad hanc superstitionem referre; quemadmodum in columba,quæ super Christum descendit in signum adventus Spiritus sancti, *Matth. cap.3.* quam naturalem fuisse docet D.Thom. *p.3.q.39.art.7.* † De altera columba, 44
quæ visa est Angelico Doctori, ac veræ Theologiæ antesignano D. Thoma Aquinati aloquente, Sur. *tom.2.* de corno, qui Eliam pavit, *Reg.3.c.17.* † De alio corno, qui D.Vicentio mortuo astitit, qui volucres, & alias feras volatu gravi irruentes arcebat, Metaphr. *in eius vit.*

¶ Quæ quidem Augurija (si ita dici 45
valent) cum sint divina signa,& a Deo tanquam suæ voluntatis nuntia hominibus missa,non solùm licita sunt, sed ea sub peccati reatu debemus observare, vt tradit Franc.Suarez *de relig.lib.2.*& huiusmodi est signum illud,quod Eleazar observavit pro vxore ducenda filio domini sui, *Genes.c.24.* † Necnon vac- 46
carum mugitus in signum supplicij Israëlitarum, *Reg.1.cap.6.* & manus Regi Balthasari apparens, *Daniel. c.15.* quia Dei charitas erga nos ita se ostendit,vt non feriat, nisi priùs admoneat, Ps.59. *dedisti metuentibus te significationem, vt fugiant à facie arcus.* † Nec de sunt, 47
qui ad hanc partem referre conentur campanam oppidi *de Velilla*, quæ antequam respublica Christiana aliquod dānum patiatur nullo pulsante edit sonum, vt narrat Leonard. Vayrus *lib.2. de Fascin.c.14.* † De quibus signis sive 48
augurijs, vtpotè divinis non loquor, cum de augurij detestatione agimus, neque de naturali avium præsentatione,quia cum hæc pendant à natura nulla artificij, neque vanitatis admixta superstitione, licita sunt, vt alia naturalia, quemadmodum diximus *sup. hoc lib.1.cap.2.*

CAPVT

Digitized by Google

CAPVT XXII.

de Sortilegio.

SVMMARIVM.

1 *Sortilegium omnem divinationem complectitur.*
2 *Sortilegium sumitur pro divinatione, quæ sorte celebratur.*
3 *Sortilegium habuit originem ex Fortunæ veneratione.*
4 *Sortes Phabiæ, Deliæ, Lyciæ, Anciates, & Delphicæ.*
5 *Sors pro Fortuna, & pro Oraculo.*
6 *Sortes, quare prohibitæ fidelibus.*
7 *Sortes prohibentur omni iure.*
8 *Omnis divinatio vertitur in Dei iniuriam.*
9 *Divinatio omnis, etiam bono zelo interdicta, quia amicitia damonis prohibetur.*
10 *Sortilegij eventus à Fortuna expectatus continet idololatriam.*
11 *Sortilegij casus à Fato attenditur est hæresis.*
12 *Rota Fortunæ quibus scateat superstitionibus.*
13 *Rota Fortunæ damnata.*
14 *Ars Planetaria Carolo magno missa.*
15 *Sortilegij effectus de necessario adscribendus est damoni.*
16 *Talorum, vel Tesserarum sortes.*
17 *Fabarũ sortes in Hispania frequentes*
18 *Fabarum sortes vt hodie, ita olim.*
19 *Sortes variis ex causis in sacris litteris admissæ.*
20 *Sortes; aut sunt divinatoriæ, aut divisoriæ, aut consultoriæ.*
21 *Consultoriæ sortes tot exigunt conditiones, vt rarus sit earum vsus.*
22 *Consultoriæ sortes eventum debent expectare à solo Deo.*
23 *Consultoriæ sortes à damone, astris, vel fortunâ nequeunt expectari.*
24 *Consultoriæ sortes adhiberi debent sine vlla superstitione.*
25 *Sortientes debent niti æquali iure.*
26 *Consultoriæ sortes non debent mitti, vt voluntas divina dignoscatur.*
27 *Consultoriæ sortes mittuntur, quando nullum aliud suppetit remedium.*
28 *Consultoribus sortibus debet præcedi divina revelatio, vt licitæ sint.*
29 *Consultoriæ sortes mittuntur precibus ad Deum fusis.*
30 *Apostoli sortes admisisse, quia ante acceptum spiritum sanctum adhuc ceremoniali lege tenebantur.*
31 *Apostoli post acceptum Spiritum sanctum sortibus vsi non sunt sed orationibus.*
32 *Sortes ex libro sacro sumere est damnatum.*
33 *Apostolorum sortes, qua de causa prohibitæ.*
34 Συνχωρησις, *quænam sit.*
35 *Ludus pastorum, qua de causa prohibitus.*
36 *D. Augustinus, & Christianiss. Reges Francorum de libris sacris nomina sumpserunt.*
37 *Sancti viri libros sacros non aperiunt, vt divinationem quarant, sed vt aliquid fructus percipiant.*
38 *Ferdinandi Cortesi de sortiendo patrono narratio.*
39 *S. Trinitatis congregationis consuetudo de sortiendo patrono.*
40 *Divisoriæ sortes ferè semper licitæ.*
41 *Divisoriæ sortes in iure sæpè mittuntur.*
42 *Iudicium sortis frequentissimum.*
43 *Iudicium sortis sequi debemus in omnibus casibus, in quibus, de iure permissum est.*
44 *Iudicium sortis admissum, quando vertitur dubium in iure, secus in facto*
45 *Milites in bello capta sorte dividere consueverunt.*

Digitized by Google

46 *Sortes admissæ in electionibus sacris, & prophanis.*
47 *Cap. Ecclesia de sortileg. explicatum.*
48 *Causa quando absque sortibus nequit terminari, sortes admittuntur, etiam in rebus Ecclesiasticis.*
49 *Electionibus Ecclesiasticis sortes admissæ.*
50 *Sors Polytica, vnde nata est.*
51 *Athenienses in Areopaga coniectis in vrnam sortibus Magistratus eligebant.*
52 *Dignitates, & officia sorte diuisæ.*
53 *Proconsules, Quæstores, Prætores sibi sortiebantur.*
54 *Dij ipsi de imperio sortiebantur.*
55 *Coloniæ sorte diuisæ.*
56 *Regna, & imperia sorte diuisa.*
57 *Tempestatis tempore licitum est sortiri, quis è navi ejiciatur.*
58 *Milites sortiri, quis primus vrbem ingrediatur.*
59 *Sors controversias dividit, & inter potentes quóque dijudicat.*
60 *Lotheriæ contractus, Hispanè*, de la Rifa *qua de causa permittatur.*
61 *Contractus forma potest inter partes conveniri.*
62 *Matrimonia sorte celebrata.*
63 *Olympias vxorem sibi sorte designat.*
64 Sortiri vxorem, *pro idem quod ducere.*
65 *Seneca de matrimonio sortiendo commendatus.*

1 SOrtilegium licèt omnem divinationem complectatur, vt tradit Plin. *lib.*8.*c.*4. Paul.Grillan. *de sortileg. q.*1. *n.*3. Petr.Gregor. *in syntagm.p.*3. *lib.*34.
2 *c.*1. *n.*11. † Nunc illud accipio pro divinatione, quæ sorte tantum celebratur, deluſorium ſanè, & ſummè noxium, quia fit abſque dubio dæmonis miniſterio, *cap. qui ſine ſalvatore h.*26. *q.*2. D.Thom. 2.2. *q.*95. *art.*3. † Quod 3
videtur habere originem apud Gentes ex veneratione Fortunæ Deæ, in cuius templo loco Oraculi ſortes mittebantur, vt in templo Prænestæ tradit Cicer. *lib.*2. *Divinat.* ex quo dictæ *ſortes Prænestinæ.* † Cuiuſmodi fuerunt plura 4
alia, vt Plœbeiæ, de quibus meminit Seneca *in Oedip.* Deliæ, Lyciæ, Anciates, ac Delphicæ, vt apud Horat. in Arte poët.

Et divina futuri
Sortilegis non diſcrepuit ſententia Delphis.

Vnde ſors pro Fortuna *in auth. vt omnes obediant indic.* §. *arripiant, collat.*5. 5
Item, & pro Oraculo, vt tradit Valer. Max. *lib.*1. *cuius rei explorandæ gratia, legati apud Delphicum Oraculum miſſi retulerint Principi ſortibus*, & pro neceſſitate fatali, Virgil. *Æneid.*3.

Hic exitus illum ſorte tulit.

Vnde licèt ſortibus nihil inſit mali pro- 6
hibentur tamen fidelibus ne ſub ſpecie divinationis idololatriæ cultus irrepat, *c.ij, qui c.ſortes, d.*26.*q.*2. Troïl.Maluet. *tract.de ſortib. q.*3. † Ex quo omni iure 7
prohibentur, *c.ſortileg. d.*26. *q.*1. *cap. non exemplo, cap.illud, d.*26.*quæſt.*2. *c.ſi quis Epiſcopus, c.non licet, cap.non oportet, cap.aliquanti, cap. ſortes, d.*26. *q.*5. *cap.fin. de ſortileg. l.nullus, l.nemo, l.quicumque, C. de malefic.& math. l.*1. *tit.*23. *p.*7. *l.*6. *tit.*3. *lib.*8. *Recopil.* † Neque to- 8
lerari debent, quia omnis divinatio infidelem cum dæmone amicitiam continet, D.Auguſt. *lib.*2. *doctr.Chriſt. c.*22. & ita in iniuriam Dei vertitur, D. Th. 2.2. *q.*95. *art.*6. & 7. Petr. Greg. *in ſyntagm. d. lib.*34. *c.*7. *n.*5. † Ideò graviſſi- 9
mum eſt peccatum, etiamſi bono zelo exerceantur, *c.*2. *de ſortileg.* quia nobis interdicta eſt omnis cum dæmone amicitia, Apoſtol. *Corinth.*1. *c.*10. *Nolo ſocios vos fieri dæmoniorum.* † Nam ſi effe- 10
ctus à Fortuna Dea expectatur, manifeſtam

feſtam continet idololatriam, vt tradit Euſeb. *præparat. Evang. c.* 2. quia vt ait Iuvenal. *Satyr.* 10.

Te facimus Fortuna Deam cœlóque locamus.

11 Si à Fato eventu expectatur continet manifeſtam hæreſim, quia Fatum eſſe credit, quod tot ſæculis Eccleſia impugnavit, quia nihil aliud eſt hæreſis, quàm aliter quàm Eccleſia tenet diſſen-
12 tire, *c. hæc eſt fides* 24. *q.* 1. † Quemadmodum in rota Fortunæ invenimus per quoſdam circulos Planetis, Signis, & numeris diſtinctos, cum de alicuius fato quæritur ſuperſtitiosè inveſtigari, vt dum puer eſſem apud multos vidi, & maximè in vſu eſſe in Fez, narrat Ioan.
13 Leo *in hiſt. Afric. lib.* 3. † Quæ expreſsè quidem damnatur *in cap. non obſervetis, h.* 26 *q.* 7. ſub illis verbis, *ſive qui per quoſdam numeros literarum, & luna, & per Pythagoricam necromantiam, ægrotantium vitam, vel mortem, vel proſperam, vel adverſam fortunam inquirunt.*
14 † Cuiuſmodi fuit *Ars Planetaria* laminis inſcripta, & Carolo Magno miſſa obtinendæ omni cognitioni ſupernaturali, artium, & ſcientiarum, de qua
15 Mart. del Rio *lib.* 2. *Magic. c.* 2. † Nam cum ſortes huiuſmodi naturaliter nullam habere virtutem dignoſcantur, neque à Deo ſint inſtitutæ de neceſſario effectus adſcribendus eſt dæmoni, cuius pacti ſunt ſigna, ideò ea obſervare peccatum eſt mortale, contra religionem, vt
16 docet Suarez *lib.* 2. *de relig. c.* 12. † Sive per talos, vel teſſeras tales ſortes experiantur, vt quæ de fato ſuo quærebunda in ſuum caput recidere agnovit apud Alciat. *embl.* 129.

At cui iactato malè ceſſerat alea talo.

17 Sive etiam per fabas, vt olim infelix illa Beatriz, qua die à Ferdinãdo viro ſuo vna cum Commendatariis in adulterio deprehenſis fuit Cordubæ interfecta, fortunam conſulens mali exitus fabæ nigræ ſigna dederunt, vt in eorum tragœdia meminit *Lope de Vega Carpio.* † 18
Nec ſolùm Hiſpaniæ figmentum eſt, nam priori ſæculo apud Romanos in vſu video, vt conſtat ex Ovid.

Et nigras accepit ore fabas.
Adverſuſque iacet: ſed dum iacet hæc ego mitto,
His inquit redimo meque meoſque fabis.

¶ Sed invenio ſortes variis de cauſis 19
in ſacris litteris admiſſas, *Levit. cap.* 16. *Numer.* 17. 26. & 33. *Ioſ.* 7. & 18. *Reg.* 1. *c.* 10. & 14. *Paralip.* 1. *c.* 25. *Eſdr.* 2. *c.* 11. *Proverb.* 16. & 18. *Ezech. c.* 21. *Ioan.* 1. *Act. Apoſt.* 1. † Quare diſtinguendum 20
eſt inter ſortes divinatorias, & conſultorias, & diviſorias, nam primæ nullo modo ſunt licitæ, ſecundæ verò poſſunt aliquando permitti, tertiæ vero ſemper permittuntur, vt probant Mart. del Rio *lib.* 4. *Magic. c.* 4. Th. Sanch. *in ſumm. tom.* 1. *lib.* 2. *c.* 38. *ex n.* 57. † Quare vt di- 21
vinatorias omiſſas faciam, quia ſemper prohibitæ; de Conſultoriis ſciendum eſt tot exigere conditiones, vt rarò licitus ſit earum vſus, vt multis relatis, tenet Raph. de la Torre *tom.* 2. *de vit. iis oppoſ. relig. q.* 95. *art.* 8. *diſp.* 2. & *q.* 97. *art.* 1. †Primò enim attendi debet, quod even- 22
tus expectandus eſt non à fortuna, neque à Fato, neque ab aſtris, neque à Dæmone, neque ab alia cauſa naturali, ſed à ſolo Deo, iuxta illud Pſalm. 30. *In manu tua ſortes meæ*: quia vt ait Sapiens *Proverb. c.* 16. *Sortes mittuntur in ſinu, & à Domino temperantur.* † Nam ſi 23
eventus expectatur à dæmone, ſecum habet ſuam improbationem: ſi ab aſtris mortale eſſet peccatum, ſi à fortuna, vel fato, idololatria, vt docent Veracruz, & Toledo *lib.* 2. *Phyſicor. ſpec.* 5. † Se- 24
cundò quòd adhibeatur ſimplex ſors, ſine vlla ſuperſtitione, vel abuſu rerum ſacrarum, aut ſacræ ſcripturæ, vt docet D. Aug. *in c.* 3. *h.* 26. *q.* 3. Quarũ abuſus

Digitized by Google

sus mortale est peccatū Suarez *de relig.*
25 *lib.* 2. *c.*19. † Tertiò quod illi qui sortiuntur æquali iure nitantur, aliàs enim esset iniusta sortitio & quidem gravior si de bono publico ageretur
26 vt docet Soto *in* 4. *dist.* 37. † Quartò quod non protervè, aut superstitiosè iactentur, vt voluntas divina dignoscatur, quia hoc illicitum est D.Aug. *lib.*1. Doct. Christ.*c.*28. Sed iusto pietatis zelò, vt lites submoveantur, Proverb.c.18. *Contradictiones comprimit sors & inter potentes quoque dijudicat.* †
27 Quintò quòd nullum aliud supp.tat remedium: quia tunc licitum est Deum consulere, & signum ab eo petere, vt fecerunt servi Abrahæ pro vxore ducenda filio Domini sui, *Genes.c.*24. secundum expositionem D. Thom. 2.2.
28 *q* 95. *art.*7. † Idque maximè si divina præcedat revelatio, vt in furto Acham *Ios.c.*7. Et in scelere Ionatham, *Reg.*1. *c.*14. Et de causâ tempestatis *Ion.c.*1.
29 † Necnon precibus ad Deum fusis, vt Apostoli in electione inter Matthiam, & Barnabam sortes mittentes, *Acta Ap.* 1. *Et orantes dixerunt, tu Domine qui corda nosti omnium ostende quem elegeris.*
30 † Ni velis Apostolos sortes admisisse, quia ante acceptum Spiritum sanctum adhuc ceremoniali lege vtebantur, quæ sortes inter alia admisit vt tradit venerabilis Beda *in illo actor.*1. † Cum post acceptum Spiritum sanctum amplius
31 sortibus vsi non sint, sed orationibus, vt in electione Diaconorum, & Presbyterorum, *Acta Ap. cap.*6. & 14. Quia Deus non sortientibus, sed orantibus cuncta promisit *Matth.c.*7. *Marc.*11. *Ioan.*14.

32 ¶ Vnde ergo errare videntur, qui vt tales Apostolorum sortes imitentur librum sacrum aperiunt, vt ex primo occurrentibus sortes accipiant, vt in c. vnico, ibi; *Scripturarum inspectione, h.*26. *q.*1. *c. hi qui d.*26. *q.*2. *de paginis Evangelicis sortes legunt.* † Quas ideò, 33
quia sanctorum, & Apostolorum sortes nefario sacrilegio vulgus appellat sub eo nomine non vno Concilio damnantur, *d.c.vnico. c.non statim c.non exemplo, h.*26. *q.*2. *c. aliquanti, c. sortes, c. si quis clericus d.*26. *q.*5. † Nam id potius 34
pertinet ad στοιχειομαντείαν, *stoicheiomanteian*, quam ex versibus Homeri, Musæi, Virgilij vel alterius, veteres habuerunt, vt tradunt Plato *in Critone*, Cic. *lib.*1. *divinat.* Valer. *l.*1. *c.*5 & Virgili fit mentio apud Spartian. *in vita Adria.* & *apud Lamprid. in vita Alexan. Sever.* †
Ex quibus natus est ludus, qui describi- 35
tur in *δωδεκαέδρω dodecaedro* & vocatur *ludus pastorum* ad cognitionem matrimonij, furti, dignitatum, liberorum, &c. quæ dum puer essem ex religioso quodam habui sed à prudentissimo patre meo D. Michaele Hieronymo Torreblanca reprehensus, combussi: de quo vide Andr. Cæsalpin *lib. de investig. daemon.c.*12.

¶ Neque obijcias, vel D.Aug. *l.*8. *cõ-* 36
*fess.c.*13. de lib. sacr. nomina sumentem vel Christianiss. Reg. Franc. de simili scripturarũ inspectione solicitos, vt narrat Greg. Turon. *l.*4. *hist. Fran.c.*16. & 20
& *l.*5. *c.*14. † Quia S. viri libros sacros 37
nõ aperiũt, vt divinationẽ quærãt, sed vt aliquẽ lectionis fructũ percipiãt, vt qui lib. pios pro sua spirituali cõsolatione solẽt legere, vt ex eis, quæ se 1. offerũt illo die meditãda; & colẽda sumãt, vt vitá, moribus, & sãctitate cõspicua genitrix mea D. Ann. de Villalpãdo se quotidie facere me admonuit. † Vt de suæ 38
Povinciæ matronis testatur, Cæsari *l.*8. *Mir.c.*56. & de sortiẽdo patrono Ferd. Cortes. idẽ fecisse narrat Fran. Gomer. *l.* 1. *h. Mexic.c.*21. Ad quod referre nõ du- 39
bito laudabilẽ consuetudinẽ, quâ in SS. Trinitatis nobiliũ Congreg. sing. mẽsib. aliquẽ nobis ex B. cœtu flexis genibus sortimur, cui illo tempore plus cæteris

honoris,

Digitized by Google

honoris,& obſequij impendamus, nam vt ait Ovid. *lib.* 1. *Metamorph.*

Placuit cœleſte precari
Numen, & auxilium per ſacras quærere ſortes.

40 ¶ Diviſoriæ ſortes ferè ſemper licitæ ſunt, nam terra Promiſſionis per ſortem fuit diviſa, *Deut. c.* 1. *Act. Apoſt.* 17. & alibi, Pſalm. 77. *Et ſors diviſit eis terram*, Paralip. 1. cap. 24. *David ſor-*
41 *tibus diviſit vtramque.* † Et in iure ſæpè ſortes mittuntur, vt de iure dicendo, *l. ſed cum ambo, D. de iudic.* de optione pluribus relicta, *l. ſi duobus, C. commun. de legat.* de cautione ab hæredibus danda *l. ſi quæ ſunt, D. famil. herciſcund.* de finibus regundis, & communi dividundo, plura Petr. Greg. *in ſyntag. d. lib.* 34.
42 *c.* 5. *ex n* 1. † Vnde iudicium ſortis frequentiſſimum in iure probant Aſcon. Sigon. *lib.* 2. *de iudic. c.* 12. Minſinger. *lib.* 4. *Obſervat. c.* 37. Et apud nos *l.* 28.
43 *Taur. En tal caſo echen ſuertes.* † Quorum iudicium ſequi debemus in his omnibus caſibus, qui à iure ſunt expreſſi DD. *in l. ſi duobus, C. commun. de leg.* Bart. *in l. meminimus, C. quando, & quibus quar. lib.* 10. Peralta *in l. ſi quis ſervum, §. ſi inter duos, n.* 12. *D. de leg.* 2. Azeved. *in l.* 12. *tit.* 4. *lib.* 5. *Recop. n.* 3.
44 † Et quando vertitur dubium in iure, ſecus in facto, Gloſſ. *in l.* 1. *C. vti poſſidet*, Laſ. *in d. l. ſi duobus*, Imol. *in l. huiuſmodi, §. fin. D. de leg.* 1. Anton. Gom. *in d. l.* 28. *Taur. n.* 7. vbi dicit, quòd ab hoc iudicio non appellatur, quia ſors, vel fortuna non habet in mundo ſuperiorem, Matienç. *in d. l.* 12. *gloſſ.* 5. *n.* 1.
45 † Ex quo in bello capta milites ſorte dividere conſueverunt priori ſæculo, & cruci aſtantes in Chriſti veſtimenta miſerunt ſortes: *Matth. cap.* 24. *Luc. c.* 23. Et apud Maronem belli milites *Æneid.* 6.

Clypeum, criſtaſque rubentes
Excipiunt ſorte.

¶ Item in electionibus non ſolùm pro- 46
phanis, ſed etiam ſacris, & inter ſacros viros ſortes admiſſas comperio, vt in electione Saülis, *Regum* 1. *c.* 10. Sacerdotes *Paralipomenon.* 1. *c.* 24. 25. *&* 26. Et in novo teſtamento. D. Luc. cap. 1. *Sorte exit vt incenſum poneret.* Acta Apoſtol. 1. *Cecidit ſors ſuper Matthiam.*
† Neque obſtat quod in electionibus 47
Eccleſiaſticis ſortes non admittantur. *cap. Eccleſia de ſortileg.* quia in talibus lectionibus neceſſaria eſt forma data *in cap. quapropter de elect.* ideò ſortes non admittuntur, quia ex illis requiſitis non ſunt, ſive vt ait text. *in cap. vnico, de eo qui mittit. in poſſeſſ. lib.* 6. *ne vitioſus pateat ingreſſus.* † Qua- 48
re dum ceſſat prædicta ratio, & cauſa talis eſt naturæ, quòd abſque ſorte nequeat terminari, quia in iure dubitatur, non negarem ſortes admitti debere, etiam in Eccleſiaſticis, Gloſſ. *in cap. licet cauſam de probat. Vbi nullus, vel vterque oſtendit titulum, & omnino ſunt æquales probationes: nec patet, quis ad iudicium provocaverit ſorte dirimatur.*
† Et ita in omni electione ſortes eſſe 49
admiſſas, vbi cauſa aliter terminari nequit tradunt Suarez *de Relig. lib.* 2. *c.* 12. *n.* 9. Azor. *tom.* 1. *inſtit. Moral. lib.* 9. *c.* 21. Thom. Sanch. *in ſumm. tom.* 1. *lib.* 2 *c.* 38. *ex num.* 58.

¶ Ex quibus nata eſt ſors politica, 50
quæ reipublicæ dignitates, & officia inter cives diſtribuit, vt docet Martinus del Rio *lib.* 4. *Magicar. c.* 4. *q.* 1. inter æquales videlicet, vt ſit licita. Suarez 12 Raph. de la Torre, *tom.* 2. *q.* 95. *art.* 8. *diſput.* 3. Maiol. *de admirand. nat. tom.* 2. *colloq.* 2. † Quod ex Athenienſibus 51
habuit originem, qui Magiſtratus in Areopago coniectis in vnam variis litteris nomina ſortiebantur, vt tradunt Demoſth. & Ariſtophanes, & alij relati ab Aſcon. Sigonio, *lib.* 3. *de Repub. Athenienſ.* † Ex quibus apud alias na- 52

tiones officia, dignitates, & regna sorte divisa, necnon, & Consulatus. Titus Livius *lib.7. Censuit igitur senatus Consules sortiri Provincias*, cui adstipulatur, *aut. de consulibus in princip.* Dionys. Halicarnas. *lib.6. antiq.* Val. Max.
53 *lib.3. cap.7.* † Item Proconsules sortiri. *l. emancipati, D. de adoptio.* Atque Quæstores, *l.1. D. de quæstor.* Cic. *pro Muren. & act.3. in Verr.* necnon Prætores sorte electi, vt tradit Sueton. *in Cæsar.*
54 *cap.18. & in August.3.* † Nam Dij ipsi de imperio sortiebantur apud Homer. *Iliad.15.* qui Iovem, Neptunum, & Plutonem patris regna sorte dividentes inducit, ex quo eius simia Virgilius Neptunum sic ventis alloquentem adduxit *Æneid.1.*

Non illi imperium pelagi, sævumque tridentem,
Sed mihi sorte datum.

55 Hinc coloniæ sorte divisæ, domus, & alia Alciat. *lib.5. Parerg. c.22.* nam vt ait Virg. *Æneid.5.*

Interea Æneas urbem designat aratro,
Sortiturque domos.

56 Hinc Regna, & Imperia sorte divisa tradit Tiraquel. *de primogen. cap....* officia, & labores belli, vt apud Græcos in obsidione Troiana, Virgil. *Æneid.2.*

Hinc delecta virum sortiti corpora furtim.

57 Hinc tempore tempestatis licitum est sortiri, quis navi eijciatur, vt *Ioan.1.* & tempore pestis sortiri, quis parochus in vrbe remaneat, vt docet D. August. *Epist.180. ad Honor. & lib.1. doct.*
58 Christ. *c.28.* † Item si dubitaretur inter milites, quis primus vrbem ingrediatur, vel inter religiosos, quis esset apud Indos iturus ad fidei propagationem, nam sic legitur Apostolos divisisse inter se missiones per orbem, D. Cyrill. *lib.5. in Isai. c.81.* Tertullian. *lib.8. const. Clem. cap.5.* † Sors enim 59
controversias dirimit, & inter potentes quoque dijudicat, *Proverb. cap.18.* & loco iudicialis sententiæ accipitur, Vergil. *Æneid.6.*

Ne vero hæc sine sorte data, sine iudice sedes.

Hinc in vsu contractus *Lotheriæ*, His- 60
panicè, *de la Rifa*, in quo merces pluribus contrahentibus sortitur cui obtingat, licitus sanè, & permissus, vt probat Franc. Garsia *de contractibus lib.3. cap.20.* Quidquid aliud videatur sentire, Conrad. *lib.3. de contract. q.71. concl.2.* † Etiam in foro conscientiæ, vt 61
tenet Molina *de Iust. & Iur. p.3. disputat.509.* quia inter partes potest de contractus forma convenire, *l. neque emptio, D. de contrah. empt.* † Cum in 62
matrimonio (quatenus contractu) sorte celebrato tradit Tiraq. *in l.3. connubial.* & annuere videtur, text. *in cap. non licet, huius 26. q.5.* ibi, *vel coniugia sortienda.* † Vnde Olympias apud *Plau.* 63
in Cassin. vxorem sibi sorte designat, & *Tiberius* (authore Sueton. *in eius vita*) *quempiam quæsturæ movit, quod vxorem pridie sortitione ductam, postridie repudiasset.* † Ex quo natum videtur *sortiri* 64
vxorem, pro *ducere*, vel matrimonio sibi collocare, *l. neque fœmina, D. de Senatoribus, l. Si rogatus, §. matrimonij, D. de manumiss. vindict. l.2. C. quando, & quib. quam. lib.10.* † Quibus adstipu- 65
latur concivis meus Seneca *in Octav. act.2.*

Sortita fratris more, Iunonis toros.

Necnon Propertius cum locum non teneo, verba sunt.

Mequoque per talos venerem quærente secundos.
Damnosi semper insiluere canes.

CAPVT

CAPVT XXIII.

De purgatione vulgari Monomachiæ, Crucis, Ignis, & Aquæ.

SVMMARIVM.

1 *Purgationes vulgares quoddam ſortilegij genus.*
2 *Purgationes vulgares, appellantur plebeiæ inventiones.*
3 *Monomachia à mundi origine habet principium.*
4 *Monomachia in pretio habita apud omnes nationes.*
5 *Monomachia apud Paleſtinos, & Italos in vſu.*
6 *Monomachia apud Longobardos vſitata.*
7 *Monomachia apud Gallos, & Hiſpanos recepta.*
8 *Ritus Monomachiæ, ſive duelli remiſſive.*
9 *Armorum genus apud omnes nationes non idem fuit.*
10 *Duelli vſus ad cauſas tantùm criminales Carol. Magnus ſtatuit.*
11 *Duelli vſus non homicidij tantùm cauſa, ſed ob aliud quo gravius crimen.*
12 *Duelli vſus ad civiles cauſas extẽſus.*
13 *Duelli vſus inter Principes pro Regno.*
14 *Duelli vſus pro Principibus inter privatos.*
15 *Duelli vſus pro cauſa adulterij.*
16 *Divino iudicio ſæpè contingit, vt quorum cauſa iuſta erat in Monomachia ſuccumbuſſent.*
17 *Monomachiæ, ſive duelli purgatio iure ſublata.*
18 *Monomachia qua ratione ſublata.*
19 *Monomachia vſus repugnat iuri naturæ, & divino.*
20 *Monomachia vſus repugnat iuri Canonico.*
21 *Monomachiæ vſus repugnat Iuri Civili.*
22 *Trident. Seſſ. 25. de Reform. cap. 19. de Monomachia illuſtratus.*
23 *Purgationes vulgares ex crebris periuriis ſunt inductæ.*
24 *Purgatio per crucem quænam fuit.*
25 *Crucis purgatio genus fuit armorum.*
26 *Friſones crucis iudicium ſuſcepe-runt.*
27 *Cruce diſceptare apud Gallos fuit crucis iudicio contendere.*
28 *Crucis iudicium non eſt licitum, quia eſt Deum tentare.*
29 *Purgatio per ignem quænam ſit.*
30 *Purgationis per ignem non fuit præfinitus certus numerus.*
31 *Richarda de adulterio inſimulata ferro candenti crimen diluit.*
32 *Kunigunda candenti ferro pedibus nudis ſe purgavit.*
33 *Emma pedibus nudis ſuper ignitos vomeres ad conteſtandam pudicitiam ambulavit.*
34 *Pyram ingreſſi probandæ innocentiæ cauſa per quam multi.*
35 *Purgatio per ignem fuit inducta ad imitationem fornacis Babylonis.*
36 *Purgatio per ignem iure ſublata.*
37 *Miraculum petere non neceſſarium, tentare Deum eſt.*
38 *Purgatio per ignem improbata.*
39 *Purgatio per aquam calidam, & frigidam.*
40 *Aqua purgationem Index non poteſt admittere.*
41 *Index vtens purgatione vulgari peccat mortaliter.*
42 *Aquæ purgatio fuit recepta legibus Longobardorum, Saxorum, Friſorum, & aliorum.*
43 *Aqua non potu, ſed manu iniectioni dabatur purganti.*

44 *Aqua frigida purgationis, idem quod calida ritus.*
45 *Authoris sententia de purgatione aqua frigida exemplo illustrata.*
46 *Aqua frigida totus mergebatur quisquis erat purgandus.*
47 *Poculum Zelotypiæ Moysis quare cessatum.*
48 *Poculo Zelotypiæ uti gravissimum peccatum.*
49 *Numeror. cap. 5. de Poculo Zelotypio illustratum.*
50 *Aqua coeuntibus dabatur ad animi motus sedandos.*
51 *Martialis locus de aquæ potatione à nullo explicatus.*
52 *Aqua symbolum luxuriæ.*

1 PVrgationes vulgares quoddam sortilegij genus sunt, ad quas homines descenderunt, ex quadam vulgi vsurpatione, atque obseruatione superstitiosa, damnata, atque prohibita, qua innocentes se ostendere conabantur, vt tradit Turrecremat. *in cap. consuluisti, de purgat. vulg.* † Quas ideo plebeias
2 inventiones, peregrina iudicia, fabricationes inuidiæ, ac diaboli dolos appellabant Pontifices, *in cap. consuluisti, cap. Memna, cap. in libro namque. 2. q. 5. cap. sententiam sanguinis, ne Cleric.*
3 *vel Monach.* † Quarum prima sit Monomachia, sive duelli disceptatio, quæ priori sæculo valde frequens fuit, quia sic homines veritatem suam comperiri credebant, per victoriam à Deo manifestatam; quæ à mundi exordio trahit originem, vel ex illo Genes. cap. 4. *Dixitque Cain ad Abel, egrediamur foras.*
4 † In omnes nationes pariter obseruata, atque in pretio habita propter crebra periuria, vt videre est in *l. antiquis, &*
5 *in l. fin. tit. 4. lib. 2. ll. Longobard.* † Apud Palestinos in vsu constat, ex Goliath prouocatione, quem David superavit, *Reg. 1. cap. 17.* apud Italos ex primæ Romanæ Monarchiæ conditoris Æneæ inquam & Turni pugna, de qua Virgil. *Æneid. 11.* † Post Barbarorum in 6
Italiam irruptionem apud Longobardos satis vsus apparet *ex tit. qualiter se quisque defend. & in tit. de purgat. rei in ll. Longobard.* † Apud Gallos idem 7
probat, Guido Papa *decis. 191.* Hotoman. *lib. 3. obseruat. cap. 13.* Apud nos Hispanos ex Septimpartito iure in *titul. 3. 4. & 11. part. 7. & in Foro. ll. lib. 4.*

¶ Ritus duelli, seu Monomachia pos- 8
sunt colligi *ex Annalibus Baiorum, lib. 4. & hist. Ticinensi Bernardi Sacci lib. 9.* † Armorum genus non idem apud om- 9
nes, nam Carolus Magnus voluit, vt fustibus disceptarent: postea arma regionis admitti placuit: ac tandem constitutum est, vt rei sit optio, vt tradunt Bapt. Susius, & Hier. Vrrea *lib. de duell.* † Quoad causas tantum criminales Gal- 10
lis duelli vsum Carolus Magnus statuit, *in l. mentio, tit. 54. legum Francorum.* † Non homicidij tantùm causâ, vt vo- 11
luit Afflict. *in Constit. Regn.* sed ob aliud quodvis grave crimen, vt Iuri communi fuerat statutum, Alciat. & Horosc. *in l. ex hoc iure, D. de Iust. & Iur.* Bald. *in c. vnico, § si quis hominem de pace,* Constan. Menchac. *lib. 1. illust. qq. c. 40.* † Postea 12
ad ciuiles quoque causas extensum, vt apud eosdemmet Gallos constat, *ex eorum. ll. tit. 4. lib. 5.* & apud Moscos, & Danos tradunt Olaus *lib. 1. cap. 20. & Saxo lib. 5.*

¶ Inter Principes tantùm pro Regno 13
vt inter Corbem, & Orsam Hispanos, tradit Liuius *lib. 38.* inter Petrum, & Henricum Reges, Marian. *lib. 5. Morales 9. hist. Hisp.* inter Edmundum Anglum, & Canutum Danum Reges, Polydor. *lib. 7. hist. Anglic.* † Pro Principibus in- 14
ter priuatos, vt Charellum, & accusatorem Reginæ Gondilbergæ, Riccius *lib. 3. histor. Neapol.* † Pueri quoque pro 15

vxore

vxore Henrici III. contra Gigantem, Paul. Dian. *lib. 4. hist. Longobar. c. 16.* Burchardi contra Conradum iactantem se cum Regis nepte concubuisse, Neucler. *gener. 35.* † Sed quia sæpè cõtingit, multos quorum causa iusta erat (ex divino iudicio) in Monomachia succubuisse, vt tradunt Innocentius III. Pontifex. *in cap 2. de purg. vulg.* & Rotharius Rex *in l. 1. tit. de Monomach. in ll. Longobard.* † Iure optimo sublata est hæc purgatio in *c. consuluisti, cap. Memna, cap. in libro namque. 2. q. 5. cap. sententiam sanguinis, nec Clerici, vel Monach.* † Ne homines vana curiositate decepti consilia Dei audeant præscrutari Lancell. Conrad. *in templo Iudic. lib. 1. c. 1. §. 3. & tractat. de duell. in præfat.* † Nam repugnat primo iuri naturæ, vt docet Susius *d. lib. de duelli iniust.* secundo iuri divino, quo prohibitum est occidere. *Deut. c. 22.* & Deum tentare, *Deuter. c. 6. Matth. 4.* † Tertiò Iuri Canonico, *cap. cum alias de purgat. vulgar. c. 2. de Clericis pugnant. in duell. c. 1. de Torneament. c. Monomachia. 2. q. 4.* † Quartò Iuri Civili, *l. 1. C. de gladiatoribus, lib. 11.* & apud nos *l. fin. tit. 8. lib. 8. Recop.* per quam correctæ sunt leges Fori, & Partitarum supra allegatæ. Menchac. *lib. qq. illust. cap. 12. & 49.* † Quapropter non solùm prohibetur, sed domini temporales, qui illud exercere iudicium consenserint privantur iurisdictione, & dominio locorum, in quo permiserint: & patrini excommunicantur, ac bonorum suorum confiscatione perpetua infamia devinciuntur: ac ipsi duello contendentes, vt homicidæ puniuntur; & si in ipso conflictu decesserint perpetuo carent Ecclesiastica sepultura: & consilium præbentes, atque spectatores excommunicationis reatu tenentur, vt videre est in *Concilio Tridentino, Sess. 25. de Reformat. cap. 19.*

¶ Fuerunt prætereà aliæ purgationes vulgares ad innocentiam ostendẽdam, ad quas frequens vulgus devenit propter crebra periuria, & iurisiurandi cõtemptam religionem, se vt innocentes ostenderent, secundum Navar. *in Manual. cap. 11. ex num. 39.* † Quarum alia fuit per Crucem, de qua mentio fit *in Constitut. Carol. Magn. lib. 3. fol. 62.* vbi invenitur litigãtes *Cruce*, aut *sectro*, vel *fuste* disceptare. † Ex quo *Crucem* fuisse genus armorum quidam non aptè voluerunt, quibus non assentior, sed crucem fuisse genus purgationis per sortes, quibus se ad crucem aliquam manus imponens, vel eam amplectens quis de crimine expurgabatur. † Vel genus armorum non ad disceptãdum, sed ad purgandum adductum, vt de Rege Alphonso de fratris sui nece in obsidione Zamorensi suspecto ad crucem, seu arcum ligneum, vulgo *valleston de palo*, se purgãti narrat Marian. *lib. 15.* † Crucis iudicium etiam Frisones superstitiosè exercebãt, vt docet eorum lex XIV. Ritus Gallis communis apud quos *disceptare cruce*, nihil aliud fuit, quam *Crucis judicio* stare. † Quod, quia Deum tentare est, non licèt eo vti, nisi habita priùs Dei revelatione, vt de S. Arnulpho ex Lotharingiæ Principe heremita, & Matensi Episcopo narrat Fulgos. *lib. 6. c. 9.*

¶ Per ignem fuit prætereà alia purgatio, hoc est, per rogum, per prunas, per ferrum incensum, vomeres, seu lateres, vel chirothecas ardentes, quibus innocentia probabatur, si illæsus quis abiret, sin, minùs nocens haberetur, vt tradit Turrecr. *in c. Consuluisti. 2. q. 4.* † Huic iudicio non fuit certus vomerum numerus; vt nec formæ ferri certa species, vel pondus præfinitum: vt patet ex Maiolan. *t. 2. coll. 3.* † Richarda Caroli III. Imperatoris vxor adulterio, insimulata ferro candenti manu apprehenso crimen diluit, vt narrat Baior.

lib.4. Annal.† Kunigundam Henrici II. vxorem candenti ferro pedibus nudis calcato se expurgasse confirmat Fulgo.
33 *lib.8. Miracul. cap.1.* † Emnam quoque Angliæ Reginam ad contestandam pudicitiam nudis pedibus super ignitos
34 vomeres ambulasse, scribit Polydor. *lib.8. histor. Angli.*† Qui pyram ingressi probandæ innocentiæ causa multos invenio apud Paul. Æmil. *lib.4. h ſtor. Francor.* Nicephor. *lib.15. cap.23.* Crantzius *lib.4.* Dan. *cap.24.* Sax. *lib.10.* Cæsarius *lib.9. Miraculor. c.16. & 17.* Vil-
35 legas *in disput. hac de re edita post SS. Vitas.*† Res quidem olim miraculi plena ad imitationem fornacis Babylonis inducta, in quo Sydrach, Misach, &
36 Abdenago divino iudicio illæsi servati sunt, Daniel. *cap.3.* † Postea non iniuria, sed iure sublata, *cap. fin. de purgat. vulgar. cap. Consuluisti 2. q.4. cap. Memna, cap. fin. d. 2. q.5. cap. sententiam*
37 *sanguinis ne cleric. vel Monach.*† Nam miraculum petere non necessarium, tentare Deum est, *cap. si nulla. cap. fin.* Peccatum repugnans fidei, & religioni,
38 vt probat D. Thom. 2.2. *q.59.* † Vnde merito hanc purgationem, sive vulgarem divinationem, vt vanam, & superstitiosam improbarunt, Abb. *in c. licet, ne clerici, vel Monach.* Ancharra *in d. cap. fin. 2. q.5.* Navarr. *in Manual. cap.11. ex num.39.* Petr. Gregor. *par.3. ſyntag. lib.38. num.19.* Nicol. Remig. *libr.3. Daemonol. cap.9.* Damhauder. *in Pr. criminal. cap.43.* Binsfeld. *p.2. confeſſ. maleficar. q.1.*

39 ¶ Per aquam calidam, vel frigidam fuit præterea alia purgatio, sive divinatio ad innocentiam comperiendam quarum vtraque prohibetur, *in capit. Consuluisti, cap. Memna, cap. in libro*
40 *namque 2.q.5. cap. sententiam sanguinis, ne cleric. vel monach.* † Quam ideò iudex non valet admittere, & specialiter in hoc Magiæ crimine, vt tradunt D. Thom. 2.2. *q.95. artic.8.* Navarr. *in manual. cap.11.* Petr. Gregor. *in ſyntag. lib. 48. cap.19.* And. Gail. *lib.2. de pace publ. cap.7. num.24.* † Aliàs peccavit mortaliter, quia contra legem facit, D. Augustin. *lib.2. contra Faust.* D. Thom. 1.2. *q.71. art.6.* Et in foro seculari graviter est puniendus, vt qui à recepta sententia sine causa discedit, *l.1. de offic. quæſtor. cap.1. cap. ne inniteria*, & vtrobique DD. *de Constit.* Zavall. *in Pract. ad proœm.*† De calida aqua, seu ferven-
42 te purgationem constat fuisse receptam legibus Longobardorum, *l.1. tit.10.* Saxorum, *l.1. art.39.* Frisiorum *tit.3. & 14.* & aliorum frequens in *cap. nobilis 2. q.4.* † Hanc igitur non ore bi-
43 bebant, sed manum in eam immittebant, vt narrant *Annales Baior. lib.4.* Et exemplo Catholici Diaconi cum Arriano disputantis, confirmat Greg. Turonens. *lib.1. de gloria martyr. c.81.*
† De frigida eundem puto ritum ser-
44 vatum, videlicet Deum, vt in ferventi innocentis manum servasse innoxiam ignis actione prohibita: sic in frigida nocentis manum aliquando amburebat contrarium aquæ actionem tribuens.†
45 Ad quod ita putandum me docet exemplum de Gandulphi vxore, quæ se adulteram negans in fontem tepidum manum immittit, ad probandam suam assertionem, cui hæc accidit secundum Surium 11. Maij *Ecce autem membris ferè omnibus obrigeſcit, & in digitis, & brachio quouſque aqua pertingit abſtracta cute nuda caro cernitur.*†
46 Aliquando in aqua frigida quis totus mergebatur, vt docent Abb. *in cap. licet in fin. ne clerici, vel monach.* Afflict. *in Const. Neapolit. lib.2. tit.31.* ad quod respexit Propert.

Ah nimium faciles, qui triſtia carmina caſus.
Fluminea poſſe tolli putatis aqua.

¶ Neque obstat in lege divina aquæ
47 probationem

probationem esse admissam in poculo zelotypiæ *Numer. cap.* 5. quia id vt ceremoniale veteris legis Evangelij promulgatione cessavit, vt notat doctiss. concivis, & amicus noster P. Thomas Sanchez *in sum tom.* 1. *lib.* 2. *cap.* 34. *numer.* 2. † Id enim miraculo fiebat ceremonias legis veteris observantibus, quod hodie petere peccatum est gravissimum, quia est Deum tentare, quod opponitur religioni, D. Thom. 2. 2. *q.* 97. *art.* 3. latè Suarez *de relig. tom.* 1. *lib.* 1. *cap.* 2. *ex num.* 5. † Et dabatur aqua adulteris huiusmodi, vt in his quæ peccarunt punirentur, vt colligitur. d. Num. cap. 5. *Et dabit aquas amarissimas potu mulieris in quibus cum execratione maledicta congesserat, quas cum biberet mulier uterus disrumpebatur, & femora putrescebant.* † Aqua enim coeuntibus dabatur ad animi motus sedandos, & lasciviæ crimen prætexendum, vt notat Iustus Lipsius *libr.* 1. *Antiq. lect. capit.* 12. nam vt ait Ovid. *lib.* 3. *Amor. Eleg.* 6.

Nevè sua possent intactam scire ministra,
Dedecus hoc sumptâ dissimulavit aquâ.

Et sic intelligitur locus difficilis à nullo eius interprete hucvsque explicatus apud Martial. *lib.* 6. *Epig.* 69.

Non miror, quod potet aquam tua Bassa Catulle,
Sed miror, quod Bassi filia potet aquam.

† Nam aqua symbolum fuit luxuriæ, ideò Babylon mater fornicationis sedebat super aquas, *Apocalyps. cap.* 7. vnde apud Mart. *lib.* 14. *Epig.* 130.

Ingrediere viam cœlo licet vsque sereno.
At subitas nusquam scortea desit aquas.

CAPVT. XXIV.

de Manganiæ varijs speciebus.

SVMMARIVM.

1 *Mangania quid sit.*
2 L. 2. tit. 23. p. 7. l. 6. Recop. *de varijs Manganiæ speciebus explicata.*
3 *Ex huius disputationis insciti a, quam plures errores.*
4 *Sternutatio indicat in adversum aliquid cui sternutat.*
5 *Ominis averruncatio.*
6 *Sortilegij varia genera.*
7 *Hydromantia apud Persas in pretio habita.*
8 *Hydromantia Nactanabus vsus fuit non tamen Ioseph.*
9 *Crystallomanteia quibus rebus comparatur.*
10 *Catoptromãteia rerum quasitarũ figuras in speculis exhibet.*
11 *Catoptromanteia habuit originem à Pythagora.*
12 *Divinatio alia ex ense, gladio, aut ascia.*
13 *Axiomanteia ex ascia comparabatur.*
14 *Imaginum fabricatio ob divinationem.*
15 *Cephaloionomãteia ex asini cap. sũpta*
16 *Divinatio ex virginis palma, vel impolluti pueri.*
17 *Onychomanteia, ex vnguibus oleo, & fuligine tinctis peracta.*
18 *Laurus bitumine, & oleo tingebatur ad divinationem.*
19 *Diabolus sub vanis rebus divinitatem promittit.*
20 *Authoris institutũ in divin. tract.*
21 *Rabdomãteia quib. ex rebus cõparatur.*
22 *Palomanteia ex sacris litteris habere originem videtur.*
23 *Diaboli commenta ad aliquam veritatem*

Digitized by Google

tatem referuntur.

24 *Divinatio duorũ ligurũ apud Philip.*
25 *Ezechiel c. 21. de divinat. explicatus.*
26 *Oseas c. 4. de divinatione expositus.*
27 *Divinat. per Iednin ex Heb. usurpata.*
28 *Iedun animalis historia cõmentitia.*
29 *Divin. per lancem, & licium, quonam inducta.*
30 *Divinatio per cribrũ quo ritu peracta.*
31 *Cleidomanteia quibus ex causis comparabatur.*
32 *Cratomanteia ad furta domestica comperienda.*
33 *Omphalomanteia per nodulos umbilico, & secundis adhærentibus fiebat.*
34 *Omphalomanteiæ alia species ex membranula, qua infantis caput nascentis involvitur.*
35 *Parthenomanteia ad explorandam virginitatem inducta.*
36 *Parthenomãteia per funiculũ peracta.*
37 *Arithmanteia per valorem litterarũ futurum victorem considerat.*
38 *Apocalyp. cap. 13. de arithmanteia relatus.*
39 *Onomanteia, qua de causa inducta.*
40 *Anagrammatismi quædam specialia*
41 *Alectromanteia quibus rebus fiebat.*
42 *Alectramãteia usus fuit Valens Imp.*
43 *Author nullas divinationes expertus disputationem instituit.*
44 *Divinationis variæ species remissivè.*

MAnganiam voco ipsam γοητείαν goetheiam, quam Iulianus audet appellare θεουργίαν, theourgiam, rem pessimam honestioris nominis pallio detegens, vt tradit D. August. *lib. 10. civit. Dei cap. 6.* Petr. Leloyher *lib. 4. spectr.* 2 *cap. 5.* † Cuius varias species tradiderunt Regis nostri in *l. 1. tit. 23. p. 7. & in l. 6. tit. 3. lib. 6. Recopil.* in verbis; *Que catan agueros de aves, o de estornudos, o de palabras, que llaman proverbios, o echan suertes, o catan en agua, o en cristal, o en espejo, o en espada, o en otra cosa luziente, o fazen fechuras de metal, o de otra cosa qualquiera, o adevinan en cabeça de ome muerto, o de bestia, o en palma de ni o o de muger virgen.* † In 3 quibus exponendis interpretes perinde se habent, tanquam si in lege non scriberentur aut ad eos non pertineret expositio: quia non sufficit indicanti scire nomina tantum divinationum prohibitarum, nisi sciat qua de re prohibeantur; aliàs enim naturales avium præsentationes damnavit pro augurio; vibana verba, pro omine contractus Lotheriæ pro sortilegio, & sic de reliquis, quia scire leges non est verba earum tenere, sed vim, ac potestatem. *l. scire leges D. de legibus* † Vnde ad 4 explicationem devenientes, vt Augaria omittamus, quia de illis latè egimus *supra capit. 22. de augurio, & auspicio.* Alia divinationis species, *o de estornudos*, captatur, vt Omen, de quo agendum est, nam sternutatio indicat in adversum aliquid cui sternutat *cap. illud h. 26. quæst. 2. redire ad lectum si quis dum se calceat sternutaverit.* Propert. *lib. 2. eleg. 3.*

Nunc tibi nascenti primus (mea vita) diebus
Aridus argutum sternuit omen amor.

† *De palabras que llamã proverbios,* fue- 5 runt enim apud veteres, quædam solẽnia verba ad ominis averruncationẽ de quibus hic Reges nostri egerunt, nam vt ait Ovid.

Prospera lux oritur linguis animisque favete,
Nũc dicẽda bono sunt bona verba die.

† *Echan suertes,* ad quod præter ea quæ 6 diximus *sup. cap. 22. de sortileg.* sciendum est ad hoc varium fuisse talorum ludum seu tesserarum ad futura, & occulta cognoscenda qui dicebatur ἀστραγαλισμὸς, *astragalismos* seu *talorum ludus*, quorum alij πεττεῖα dicebãtur alij κυβεῖα, de quibus Simon Maiol. *de admir. natur. to. 2. coll. 2.*

§ *Catan*

7 ¶ *Catan en agua*, , hoc eſt, Hydromantiam peragunt, de qua ſupra; vel λεκανομαντειαν *lecanomanteiam*, quæ apud Perſas fuit in precio, ad quam in peluim aqua plenum conjiciunt pretioſos lapillos, auri, argentique laminas variis characteribus inſignitas, & ex peluis fundo reſponſum audiebant, vt tradunt
8 Pſeil. *lib. de dæmonib. c. fin.* & Nicetas *lib. 2. Annal.* † Qua arte verum Alexandri patrem Ægyptij regem Nactanabum Magiæ peritiſſimum conjectaſſe ſcribit Glycas *in Annal. p. 2.* Non autem Ioſeph, qui ad conſtringendos fratres ſcyphum, ad hanc artem habuiſſe iactatur, *Geneſ. cap. 44.* vt notat Maiol. *vbi ſup.*

9 † *En criſtal*, quod pertinet ad χρυσταλλομαντειαν *Chryſtalomanteiam*, quæ ex cryſtalli fruſtis annulo incluſis, comparatur, vel etiam nudis, & in cylindrum, aut obolum conformatis, quibus
10 etiam ſe finxit dæmon inhabitare. † *En eſpejo*, quæ vocatur κατοπτρομαντειαν, *catoptromanteia*, nam rerum quæſitarum figuras in ſpeculis politis exhibet, vt docet Pauſan. *in Arcad.* qua vſum fuiſſe Iulianum Imperatorem, narrat
11 Spartian. *in Iulian.* † Originem habuit à Pythagora, qui ſolitus fuit in ſpeculo concavo inſcribere literas humano ſanguine temperatas, & ſpeculum lunæ oppoſitum divinare, vt ex *Suida*, & *aliis* meminit Cæl. Rhodigin. *lib. 9. cap. 23.* Petr. Leloyher *lib. 4.*
12 *ſpectror.* † Item *en eſpada, o en otra coſa luziente*, qui ad ſimilitudinem catoptromantiæ captabatur; in enſe, aut gladio ſtricto variis ritibus incantato: Aut in aſcia, vel ſecuri gagatis lapide ſuper impoſito, quam igne amoto peruri negant, ſi res eventura eſt, vt nar-
13 rat Plin. *lib. 36. cap. 19.* † Vel ſola incantatione, quam in aſcia, & ſecuri peragebant ad alicuius rei perpetrationem; & ideo dicebant *Axiomantiam* ab ipſa *aſcia*, ex quo puto Regium Vatem in everſionem Hieroſolymitanam his inſtrumentis deiecturam fore evangelizaſſe, vt eorum vanitatem argueret, Pſalm. 73. *in ſecuri, & aſcia dejecerunt eum*, nam vt ait Mantuan. *in Apol.*

Qui pluvias ſpecula, & pelues, nitidaſque ſecures
Inſpicit, &c.

Facem fechuras de metal, o de otra coſa 14
qualquiera, quod pertinet ad ſuperſtitionem illam imaginum fabricatarum, de qua diximus *hoc lib. 1. c. 7. ex num. 32.* quas in poſſeſſionem, præſidentium ſpirituum faciunt, de quibus Ioan. Saliſberienſ. *lib. 1. de nugis curial. cap. 11.* *Imaginarij ſunt, qui imagines, quas faciunt, quaſi in poſſeſſionem præſidentium ſpirituum mittunt, vt ab eis de rebus dubiis doceantur.* † Similiter *en cabeça de* 15
ome muerto, o de beſtia, quæ pertinet ad κεφαλομαντειαν *Cephaloiomanteiam*, quæ ex hominis, vel capri, vel aſini capite ſuper prunas aſſo comparabatur, vt docet D. Gregor. *lib. 7. epiſt. 7. & lib. 3. dialogor. cap. 26.* ex quo apud Ægyptios aſini caput pro Deo cultum putat, Maiol. *de admirand. nat. tom. 2. colloq. 3.* † Item *en palma de niño, o de* 16
muger virgen, ad quam quidem divinationem palmam manus impolluti pueri, vel fœminæ incorruptæ oleo, vel fuligine illiniebant, & manu ſolem verſus obverſa, certum quid ſubmurmurantes videbant, quæ optabant, vt tradit Pictorius *lib. de Magia cap. 13.* † Aliquando etiam non palmam ma- 17
nus, ſed vngues oleo, & fuligine pertingebant, quæ ideò dicebatur ὀνυχομαντεια ονυχη *mantein*, & oleo ſolo ſuper ſcuto infuſo figuræ à dæmone repræſentabantur, vt meminit *Suidas in* Ariſtoph. *col. 767.* † Aliquando oleo, 18
aut bitumine lauri ramus tingebatur, & incendebatur, Virg. *Eclog. 8.*

Et fragiles incende bitumine lauros.

Quarum Oraculum non per figuras, sed per crepitus fiebat, nam si magni, bonum signum fuit : quo respexit Tibul.

Et laurus vbi signa dedit gaudete coloni.

Contra tamen, si vrebatur sine crepitu infelix omen, Propert.

Et tacet extincto laurus adusta foco.

19 ¶ Sed præter dictas divinationes tot, ac tantas dæmon excogitavit ad fallendos homines superstitiones, vt omnium eorum sunt appetitus, atque ingenia, futiles omnes, atque vanissimæ, vt qui primus nostris Parentibus sub vnius arboris esu totius boni, & mali scientiam fuit pollicitus, Genes. cap. 3. *aperientur oculi vestri, & eritis sicut Dij*
20 *scientes bonum, & malum.* † Et licet in eis referendis, & improbandis in cassum labor futurus esset, non excusor, nonnullas alias referre ad huius artis (quam intendo) dissuasionem, vt earum perspecta vanitate omnis populus Christianus mecum diffiteatur: quarum non omnes, sed quæ ad intelligentiam sacræ scripturæ, aut iuris enodationem
21 sunt necessariæ delineabo. † *Rabdomanteia*, sive *Palomanteia* divinatio fuit, quæ ex virga fiebat arboris fructiferi ex parte excorticata, & in surculos amputata, & postea notis quibusdam inscripta, quam Germanis tribuit,
22 Tacitus *lib. de eorum morib.* † Quæ videtur habere originem ex virgis illis amygdalinis albis, & nigris, quas Iacob posuit in canalibus aquæ, vt in ipso calore coitus oves eas concipientes
23 parerent maculosa, *Genes. cap. 30.* † Quia omnes suas artes dæmon instituit ad aliquam veritatem referre, vt magis fidem arriperet: licet in illo Iacob non divinationem, sed meram naturæ operam agnoscant, Bened. Perera *in Genes. d. cap. 30.* Valles *de sacra philosoph. c. 11.* Mart. del Rio *lib. 1. Magicar. cap. 3. q. 3.*

† Alia huic similis divinatio est, duo- 24
rum lignorum æqualium certo præfinito ritu, vt narrat Mendoç. *lib. 2. histor. Chinens. c. 4.* Eadem quoque apud Philippenses refert Ignat. *in Itinerar. cap. 8.* † In sacris litteris invenio duas 25
huc pertinentes divinationes : prima sagittarum; apud Ezech. cap. 21. *stetit enim Rex Babylonis in bivio, in capite duarum viarum divinationem quarens, commiscens sagittas : interrogavit idola, exta consuluit : ad dexteram eius facta est divinatio.* † Altera 26
divinatio est ligni, & baculi apud Oseam cap. 4. *Populus meus de ligno interrogavit, & baculus eius annunciavit ei*, quam apud Æthnicos in vsu, narrat Herodot. *lib. 4* Strabo 15. Cœl. Rhodig. *lib. 7. antiq. lect. cap. 29.* † Rabbini 27
aliam nobis divinationem Iudæorum obtrudunt, nempè per *Ieduim*, animal quoddam nomine ידעה *Iedua*, de quo dicunt fieri mentionem à Moyse, *Exod. cap. 18. & Levit. cap. 19.* † Humana for- 28
ma præditum, de quo multas fabulas fingunt, ac tandem, quòd ex eius ossibus, & ore, certo ritu gestis vaticinandi donum nactos homines, vt narrat Moses Sanson *F. in præcept. negativ. 38.*

¶ Ad delicta, & furta maximè com- 29
perienda fuit alia divinatio recepta apud nostrosmet Iurisconsultos, nempè per lancem, & licium, quibus comperta furta tanquam manifesta punichantur, *ex l XII. Tab.* quam refert Aul. Gell. *lib. 11. noct. Atticar. cap. 18. §. furtorum Instit. de obligat. quæ ex quasi de lust.* † 30
Cuius similis est alia divinatio per cribrum forcipi impositum, & funi alligatum, quod bonis digitis comprehenditur, & elevatur, dum suspecta nomina recitantur, & in cuius nominis prolatione cribrum tremebat is delinquens habebatur,

Digitized by Google

habebatur, Theocrit. & Lucian. Horat. de Covar. *lib. 2. de fals. propt. cap. 6.*

31 † Item fuit alia divinatio a furta comperienda, quæ vocabatur κλειδομαντεια *cleidomanteia*, nam in ea clavus æreus cupressino malo infigitur in circulo barbaris litteris insculpto, & nescio quibus admurmuratis verbis, cum Litania, & Psalmis, formidabilem ad Deum orationem mittentes, quo peracto fur oculos amittebat, vt tradit Mar. del Rio *lib. 3. Magicar. p. 2. q. 4.*

32 *sect 9.* † A furta domestica fuit alia divinatio appellata κραταμαντεια *crateomanteia*, in qua servi ad sacerdotem ducebantur, qui crustam panis suspectis præbebat, & cui adhærebat gutturi, pro reo vtique habebatur, de qua idem Mart. del Rio *in comment. ad Senec. in Oedip.* quo respexit Mart. *lib. 1. Epist. ad Fisc.*

Vt qua sacerdotis fugitivus liba recuso.

33 ¶ Ad obstetrices aliæ pertinent divinationes prima dicitur ὀμφαλομαντεια *omphalomanteia*, qua per nodulos vmbilico, & secundis adhærentes conjiciunt quoties puerpera sit postmodum paritura, nam dicunt hanc arte agnovisse obstetricem in nativitate Esaü, quod post eum nasciturus esset Iacob, & ob id alligavit eum filo coccineo, vt ab

34 eo discerneretur, *Genes. cap....* † Secunda sumitur membranula, qua infantis caput nascentis est involutum, ex cuius colore rubicundo, vel livido fortunam infantis obstetrices aniculæ hariolantur, de qua vanitate legendus est, Levin. Lemn. *lib. 2. de occul-*

35 *tis natur. c. 8.* † Tertia dicitur *Parthenomanteia*, quæ ad explorandam virginitatem fiebat: & hæc dupliciter concipiebatur, vel tenuem Achatem redactum in pollinem in potu præbebant, quam quæ sumpserit, ni virgo sit, statim cogitur evomere, vt tradit Guil. Parisiens. *p. fin. de univers. c. 52.* † Vel 36
per funiculum collo circundatum, quæ res etiam hodie in vsu pravo, & videtur olim respexisse Catull. *in nupt. Pelei, & Thetid.*

Non illa nutrix, orienti luce revisens,
Hesterno collum poterit circundare filo.

¶ Apud Arithmeticos sunt similiter 37
aliæ divinationes ex Pythagorea Schola: prima dicitur ἀριθμομαντεια *arithmanteia*, quæ per valorem litterarum futurum victorem considerat, cuius nomen maiores numeros cõtinet, vt docet Raymund. *libr. de Antichrist. c. 20. cum seqq.*

† Quod Chaldæis maximè in vsu fuit, 38
qui litteris pro numeris vtebantur: & ita intelligitur *Apocalyp. c. 13.* vbi nomen Antichristi per numerum *666.* significatur: non quod ad hanc Arithmeticam divinationem Evangelista conducat, sed vt numerorum involucris hanc prophetiam contexat, vt notat Ribera *in Apocalyp. d. c. 13.* † Se- 39
cunda dicitur ὀνομαντεια *onomantia*, quæ similiter à Pythagoricis habuit originem, qui litterarum elementis certos, divinoique tribuebant numeros: numeris vim præsagam futuri, occultique ad cœlorum signa eam referamus, cuius deliria detexit Simon Maiol. *de admir. natur. d. colloq. 2.* † Item, & ἀναγραμματισμοὺς 40
anagrammatismos, qui petitur ex nomine consulentis per elemẽta nominis diversimode collocata, & quasi per Anagrammatismum faustum quid, vel contrarium indicantia, vt *Saul Rex*, lux eras, *David Rex*, Dei Dux eras, *Salomon Rex Iudæ*, de noxa levis amor, *Carolus Magnus*, cumulans agros, *Carolus Quintus*, qui clarus, notus, *& Otho Secundus*, tu decus honos, & aliis multis relatis à Sim. Maiol. *dierũ canicularium d. colloq. 2.*
† Et Salmanticensis Academiæ elogium 41
pro Scholis maioribus FELIPE DE

Digitized by Google

AVSTRIA, resoluto in illud LA FE PIDE SER TVIA. Nec non illud, quod S. D. N. D. Clementi VIII. Pontifici Maximo avunculus meus, sive Genitricis meæ frater de nomine interroganti, respondit, *Villalpando*, dicens *valida pando*. Tertia appellatur ἀλεκτρομαντεία *alectromanteia*, qua Alphabetum æqualibus partibus distribuitur, & in eis singulis granum frumenti imponitur, & oscem gallinaceus ad hoc enutritus introducitur, qui grana comedat, postea notantur litteræ, quarum primum grana depascit, vt tradit Covarru. *lib. 2. de falsa proph. cap. 11.* † Qua quidem arte vsus fuit Valens Imperator, qui de successore quærens, eo quod grana notata fuissent θ. ε. ω. ὸ. hoc est TH. E. O. D. omnes Theodoros, Theodotos, Theodosios, Theodulos, occidi iussit, vt narrant Zonaras *tom. 3. in Valent.* Ammian. *lib. 26. histor.* Nicephor. *lib. 11. cap. 45.* † Sed si omnium delirantium artes, (licet hac brevitate) essem prosecuturus potiùs tempus deficeret; quia dæmon pro vniuscuiusque ingenio varias divinandi artes finxit; & eas quidem vanissimas, quæ vtinam, vt mihi, sic alijs forent inexpertæ: nam solum lectione assidua percepi, quid in hac re essem ad detestationem traditurus.† Vide si plura velis præter Vvipin Salisberiens. *lib. 2. de nugis curial. ca. 28.* Iul. Syren. *lib. 9. de fato, cap. 15. & 16.* Michael Medina *lib. 2. de recta in Deum fide*, Eusebium *lib. 4. de præparat. Evang.* Franc. Picum *lib. 3. prænot.* Petr. Gregor. *p. 3. syntag lib. 34.* Covar. *lib. 2. de falsa proph.* Mart. del Rio *l. 4. Magicar. disq. 6. 2.* Farin. *tom. 1. par. 1. q. 20.* Suarez *lib. 2. de Religio.* Raphael de la Torre *to. 2. de vitijs oppos. Religion. q. 95. art. 3.* Simon Maiolum *de admiranda natura. colloquio 2.* Thomas Sanchez *in summa, tom. 1. lib. 2. cap. 39. & 40.*

CAPVT XXV.

De observatione somniorum.

SVMMARIVM.

1 *Somniorum non vnum est genus.*
2 *Somniorum varia genera.*
3 *Somniorum genera ad duo capita reducuntur.*
4 *Somni definitio*
5 *Somniorum causa ad diabolum relata.*
6 *Somnia nulla dari à Deo negat Aristoteles.*
7 *Hippocrates de somno commendatus.*
8 *Somnia tribus authoribus referuntur Deo, naturæ, & dæmoni.*
9 *Naturalia somnia quibus ex causis proficiscuntur.*
10 *Somnia naturalia licitũ est observare.*
11 *Intrinseca causa somnij nascitur ab animæ passionibus.*
12 *Eccles. 5. de sõnio naturali explicatus.*
13 *Somnia naturalia, non solum hominibus, sed brutis sunt communia.*
14 *Somnium quietis ad actionem vigilantis comparatur.*
15 *Somni causa intrinseca corporalis.*
16 *Somnij ex causa intrinseca corpora exempla.*
17 Ἐφιάλτης, *seu incubus somnus vnde proveniat.*
18 *Somnij causa tam vehemens esse solet, vt re vera illi accidat, quod somniavit.*
19 *Extrinseca causa sõnij quãdo dormiẽtis cogitatio ab agente extrinseco movetur.*
20 *Somnus ex aere ambiente, aut influxu corporum cœlestium.*
21 *Cœlum quomodo intelligatur in somnijs operari.*
22 *Futura ex somno ab influentijs cœlestibus causato non dignoscuntur.*
23 *Cœlũ nõ est immediata causa somnij.*

24 *Somnia*

Digitized by Google

24 *Somnia ex influentiis cœleſtibus petita non debemus attendere.*
25 *Somnia divina quandoque fiunt agitatis in corpore humoribus.*
26 *Somnia divina immittuntur interdum per modum expreſſæ locutionis.*
27 *Somnia divina alia immittuntur cum horrore, alia pacifica.*
28 *Somnia divina per apprehenſiones viſionum, & n.* 29.
30 *Somnia divina per imagines viſionis metaphoricas.*
31 *Somnijs divinis aliquando Deus alloquitur, aliquando Angelus.*
32 *Somnia divina non differunt à prophetia.*
33 *Somnia divina inter dona Spiritus ſancti annumerantur.*
34 *Futuros eventus in ſomniis quandoque Deus ſignificavit.*
35 *Scientias quoque in ſomniis Deus contulit.*
36 *Somniis præfata ſunt divina myſteria.*
37 *Philoſophiæ, & medicinæ arcana in ſomniis revelata.*
38 *Somnia diabolica quonam modo à diabolo immiſſa.*
39 *Somnia diabolica annumerantur.*
40 D. Iſ. c. 65. *de Somniis diabolicis explicatus.*
41 De Hier. c. 29. *de Somniis diabolicis expoſitus.*
42 *Satanas transfigurat ſe in Angelum lucis.*
43 *Eccleſiaſtici c.* 34. *de vanitate ſomniorum illuſtratus.*
44 *Syrenus ſomnij arte reprehenſus.*
45 *Somnia quando non conſtat, quòd ſint à Deo aut natura, de neceſſario debet cauſa dæmoni referri.*
46 *Somnia diabolica quàm noxium ſit obſervari.*
47 *Somnia diabolica quando pactum, & infidelitatem contineant.*
48 *Somnia diabolica ex pacto tacito damnata.*
49 *Divina ſomnia ſunt omnino obſervanda.*
50 *Deo loquenti fides eſt adhibenda.*
51 *Signa divini ſomnij.*
52 *Authoris Genitricis de ſomnijs divinis ſententia.*
53 D. Ioel cap. 3. *de Somniis divinis illuſtratus.*
54 *Intelligentia non datur aliquando cum ſomnio.*
55 *Intelligentia non datur in ipſomet ſomnij calore.*

NOn Vnum eſt genus, neque vna ſomniorum ratio, quo circa nec par eſt omnium cauſam approbare, neque improbare; multa quidem ſomnia derident ſacræ litteræ, alia damnant, quædam verò commendant, ac venerantur: ſunt pleraque inania, nec pauca naturalia ex certis naturæ cauſis profecta; ſunt & alia dæmonis calliditate, ac malitia mortalibus iniecta. † Horum 2
duos tantum priores modos agnovit, Macro. *l.* 1. *de ſomnio Scipion*, quos ad quinque capita revocavit, Ioan. Salisberienſ. *lib.* 2. *c.* 17. videlicet *Inſomnium. ſpectrum. ſomnium, viſum, & oraculum.* Quorum rationem complectens Artemidorus, *lib.* 1. *cap.* 2. ſub *inſumnio*, ſpectrum, ſub *ſomnio* comprehendit oraculum. † Quod Homerus fabularum integumentis expreſſit *Odyſſ* 7. Fingens duas ſomniorum portas, vnam corneam, per quam emittuntur vera, altera eburnea, per quam eduntur falſa, quem Virgilius, eius ſimia imitatus, ita cecinit *Æneid.* 6.

Sunt geminæ ſomnij portæ, quarum altera fertur
Cornea, qua veris facilis dat exitus umbris,
Altera candenti perfecta nitens elephanto:

Sed falsa ad cœlum mittunt insomnia Manes.

4 Nam species primas *insomnium*, & *spectrum ἀτέχνως ἀσήμαντους* sunt, nihilque significant, vel præmonent. *Somnium* autem strictè sumptum, vt opponitur *Insomnio* definit Conrad. *vbi sup. lib. de Insomn. & lib. de divinat. cap.* 14. *Motum, ac figmentum animæ, multi formæ factorum malorum, vel bonorum signi-*
5 *santium*. † Vtriusque causam dæmonibus adscribit Plato *in Sympos.* quos bonos, & malos dixit *Porphyrius*, falsa malis, vera bonis adscribens. Quos appellat Apuleius *salutiferos*, & ante Platonem fuit Empedocles, & Pythagoræ sententia, quam iam diu impugnavit, Diu. Augustin. *lib.* 18. *Civitat.*
6 *Dei, cap.* 20. & 21. † Sed nulla dari à Deo hominibus somnia, negat Aristot. *lib. de Divination. ex Somniis*. Quasi eius maiestatis indignum sit abire in lectos dormientium, & concussare gravatos, quod & fuit Epicuri, quam satis improbant Gregor. Nyssen. *lib. de Opific. homin. c.* 33. Raphael. de la Torre, *tom.* 2. *de Vitiis oppos. relig. q.* 96. *art.* 5. *disp* 4.
7 † Melius tamen Hippocrates *lib. de Insomn.* ea dividit in *naturale, & divinum*; rem acu tetigit si tertium membrum addidisset, nempe *dæmoniacum*, non prætermissum à D. Greg. *lib* 8. *Moral c.* 13.
8 & *lib.* 4. *Dialogor. c.* 48. † Qui rectissime somnia tribus authoribus adscribit *Deo, naturæ, & dæmoni*, quam distinctionem sequuntur Medina *lib.* 2. *Paraenes. Christ. c.* 2. Turrecrem. *in cap. non observetis, huius* 26. *q.* 7. Francisc. Vallesi. *de sacra philosoph. cap.* 32. Raph. de la Torre, *vbi sup.* Suarez *de Relig. lib.* 2. *c.* 13 *ex n.* 6.

9 ¶ Naturalia somnia proficiscuntur, vel à causa intrinseca, vel extrinseca somniantis, vt docent Aristotel. *lib. de Anima, & lib. de Divinat. per som.* Hippocrat. *lib.* 6. *Epidemiar. & lib. de Insomniis*, Galen. *lib* 1. *de præsag. ex somn. & lib.* 3. *de Locis male affect. cap.* 4. Argenterius *de Somno, & vigilia lib.* 2. Petr. Garsia *ad Galenum de Locis male affect. disp.* 3. *cap.* 2. 3. & 4. † Quæ quidem somnia quatenus naturalia sunt licitum est ea observare, vt tradunt D. Thom. 2 2. *q.* 95. *art.* 6. Gregor. Nyssen. *dict. lib. de Opific. homin. cap.* 13. Caietan. & aliorum, *in dict.* 2. 2. D. Anton. Archiepisc. Florent. *part.* 2. *tit.* 12. *cap.* 1. 10

¶ Intrinseca causa somniorum nas- 11
citur ab animæ passionibus, & ideò dicitur *Animalis*, quia fit de rebus quibus cogitatio vigilantis defuit intensa, vt docet Gregor. Nyssen. *dict. c.* 13. D. Gregor. *dict. lib.* 8. *Moral. cap.* 13. Raph. de la Torre, *d. art.* 6. *disp.* 1. † Cu- 12
iusmodi fuit somnium Annibalis Æmiliani à Cicerone, vel accuratè confictum, vel disertissimè narratum, nam vt ait Eccles. cap. 5. *Multas curas sequuntur somnia*. Claudian.

Omnia quæ sensu voluuntur vota diurno.
Tempore nocturno reddit amica quies.

Idque non solùm hominibus, sed, & 13
brutis etiam animantibus, quia quoad somnium attinet omnibus communis causa est, Arist. *lib. de anim. cap.* 2. & *lib.* 4. *histor. animal. c.* 10. Petr. Garsia *in disp. ad Galen. de locis affect. dict. d. sp.* 3. *c.* 1. Vnde lepidè piscator, apud Theocrit. *Omnis*, inquit, *canis panes somniat, & ego pisces*. † Nam multoties somnia in 14
quiete ad actiones vigilantis comparantur, vt non malè docent Aristoteles, & Galenus *in præcitatis locis*. Vnde rectè in hunc modum & eleganter, Petronius Arbitrer.

Quidquid in luce fuit tenebris agit, oppida bello
Qui quatit, & flammis miserandas savit in vrbes,
Tela videt, versasque acies, & funera Regum:

Atque

Digitized by Google

Atque exundantes profuſo ſanguine campos.
Qui cauſas orare ſolet, legeſque forumque,
Et pavido cernit incluſum corde tribunal,
Condit avarus opes, & foſſumque invenit aurum,
Servit amatori meretrix, dat adultera munus,
Et canis in ſomnis leporis veſtigia latrat.

15 ¶ Alia cauſa *intrinſeca* eſt, quando potiſſimum pendet à corpore, & ideo dicitur *corporalis*, quæ oritur à præſenti diſpoſitione, ac temperamento corporis, dum crapula replerum, aut humore aliquo nimis prædominante, vel alio vitio phantaſia læditur, vt docent Ariſt. Hippocr. & Galen. *vbi ſup.* D. Th. *dict. q.* 95 D. Iſidor. *lib.* 3. *ſentent. c.* 6. Sprenger. *in Mall. p.* 1. *q.* 16. Petr. Garſia, *d.*
16 *diſp.* 3. *c* 4. † Nam qui ſanguine abundat ſomniat roſas puniceas, crocum, hortos, convivia, choreas, complexus, & læta omnia. Qui phlegma copioſius habent balnea, navigationes, ſubmerſiones, opera gravia, tardam, ac impeditam à noxis fugam. Qui melancholia vexantur fumos, caligines, tenebras, planctus, infortunia, & cuncta triſtia. Qui cholera dominantur cædes, rixas, incendia, aſſaltus, & omnia bellica, vt tradunt Hippocr. 6. *Epidem. p.* 8. Maiol.
17 *de admiranda natur. rer. com.* 2. *colloq.* 4. † Quibus tamen viſcido humore affectæ ſunt partes cerebri poſteriores ſe comprimi, & ſuffocari in ſomniis putant quem morbum Græci ἐφιάλτην, *ephialtem*, Latini *incubum*, Hiſpani *la peſadilla*, Galli *la coquemara* appellant, de quo plura
18 Galen. *lib.* 6. *de præſag. ex ſomn.* † Quæ cauſa quandoque tam vehemens eſt, & accelerata, vt quando quis ſomniat aliquid ſibi accidere, id re vera illi accidat; vt de illo, qui cùm ſomniaſſet alterum crus ſibi factum lapideum, mox ea corporis parte paralyticus extitiſſe, refert Galen. *lib.* 1. *epidem. com.* 3. Maiol. *vbi ſup. d. colloq.* 4.

¶ Alia cauſa dicitur *extrinſeca* quando dormientis cogitatio ab agente intrinſeco movetur, vt docet Ariſtotel. *vbi ſupr.* Non tamen, vt putat Porphyrius ex motionibus, quas animus ex alia vita, quando venit in corpus attulit: nam id à veritate, & fide alienum eſt; quia animus hominis corpore antiquior aliunde non advenit, neque quando infunditur à Deo ſecum adfert aliquas ſpecies creatas, vt docet D. Auguſt. *lib.* 8. *Civit. Dei, c.* 21. *& lib.* 9. † Sed per aërem ambien- 20
tem, aut per influxum corporum cœleſtium, nam cùm phantaſia ſit corporea, & organis corporeis immerſa, poteſt in eam producere varias ſpecies imaginarias, & maximè quando ſenſus exteriores ligãtur ſomno, vt eſt ſententia Ariſt. & Galen. *vbi ſup.* † Quod non 21
eſt intelligendum, vt poſſit cœlum directè, & per ſe influere in phantaſia varias imaginarias ſpecies, ſicut in materia corporali varias formas, quia impoſſibile eſt, vt in phãtaſia virtute cœli imprimantur novæ formæ, quando ſenſus exteriores illas nondum percepit, vt docet D. Thom. *p.* 1. *q.* 111. *art.* 3.
†Et ita impoſſibile eſt, vt ex huiuſmodi 22
ſomnio tanquam ex puro effectu alium effectum futurũ cognoſcere, vel naturalem cũ certitudine, vel contingentẽ ad vtrumlibet, vel liberũ vllo modo, vt sẽtit Caiet. *d.* 2. 2. *q* 95 *art.* 6. †Nam cœlum 23
non eſt immediata cauſa ſomnij, vnde non per ſe neceſſitat phantaſiã ad hanc, vel illam apprehenſionem, ſed ſolùm mediis humoribus corporeis, & potentiis, & organis, quæ alterat, & movet; vnde varia ſomnia oriuntur, non ex aſpectu cœli, ſed ex varietate materiæ, & diſpoſitionis eius. † Et quibus huiuſ- 24

modi

modi ſomnia non debere attendi, niſi vt melius vitam noſtram inſtituamus docẽt Medina *lib.2.Parenes.cap.2.* Turrecrem. *in cap.non obſervetis h.26.qu.7.* Franc.Picus *lib.6.Prænot.cap.8.* Suarez
25 *d.lib.2.cap.13.ex num.12.*

¶ Quibus de naturalibus ſomnijs præmiſſis, quæ pendent ex naturalibus cauſis, devenitur ad alias ſomniorum ſpecies, quæ pendent à Deo, vel Angelis bonis, aut à dæmone, concitando qui ſũt in corpore humores, ex quibus animæ paſſiones agitantur, & ſic ſomnia immittit, & in eis, quæ vult repræſentat etiam futura, quæ ex certis naturæ cauſis aliquando ſunt proventura, vel quæ ipſemet poſtea
26 facturus eſt. † Somnia à Deo immittuntur interdum per modum expreſſæ locutionis, per conceptus aliquarum vocum, quæ ita formantur in phantaſia dormientis, ac ſi ea per auditum corporis audiret, nam vt ait Dominus Numer.cap.12. *Si quis fuerit inter vos Propheta in viſione apparebo ei, aut per ſomnium loquar ad eum.* † Et hæc quandoq;
27 adveniunt cum aliqua animi commotione, & horrore; Iob cap.4. *In horrore viſionis nocturnæ*, & cap.7. *Terrebis me per ſomnia*, alia pacificè, vt *Geneſ. cap.28.* alia cum hortatione, vt *Matth.2.cap.11.*

28 ¶ Aliquando etiam immittuntur ſignificantia per apprehenſiones viſionum, quæ ſunt veluti imagines rerum quarundam ſignificandarum, vt quando in ſomnijs vidit Iacob aſcendentes mares ſuper oves fœminas, varios, & maculoſos, & diverſorum colorum, in ſignum, quod pacturum erat cum Labaam ſocero, *Geneſ.cap.31.* † Simile
29 D. Pauli ſomnium de Macedone deprecantem illud, vt in Macedoniam peteret, *Act.Apoſt cap.16.* & Theodoſij quando prævidit coronam Imperij ſibi imponi à Meletio Anthiochiæ Epiſcopo, vt narrat Theodoretus *lib.5. hiſtor.cap.6. & 7.* † Aliquando 30
etiam oſtenduntur imagines, quæ tantùm metaphoricè ſignificant, vt de ſomnijs Ioſeph manipulorum, Solis, & Lunæ, & Stellarum, *Geneſ.cap.37.* de ſomno Pincernæ, & magiſtri piſtorum Pharaonis, *Geneſ.cap.40.* & ipſius Pharaonis ſomnus de ſeptem bobus, & ſeptem ſpicis, *Geneſ.cap.41.* & de ſtatua Nabuchodonoſoris, *Daniel.c.2.* & de arbore magna, *Daniel.c.4.* & de quatuor vẽtis, & beſtijs quatuor, *Danie.c.7.*

¶ Quando enim fiunt per locutio- 31
nem aliquando ipſemet Deus alloqui videtur, vt Abimelech, *Geneſ.cap.20.* Abrahamo, *Geneſ.cap.28.* Iacobo, *Geneſ.46.* Salomoni, *Reg.3.cap.3.* Interdũ etiam alloquitur Angelus bonus, vt Ioſepho divinæ Mariæ Sponſo, *Matt.c.1.* & tribus Magis, *Matth.cap.2.* † Quæ 32
quidem ſomnia nihil differunt à prophetia, niſi quòd hæc in ſomnijs, illa autem vigilantibus tribuatur, & ita prophetia Ezechielis, & Zachariæ appellatur viſio, *vterque cap.1.* & Danielis, & Ioſeph ſomnium, *Geneſ.cap.28.* & *Daniel cap.4.* Cum idem fuiſſet omnium inſtitutum, Numer.dict.cap.13. Ioel c.2. *Senes veſtri ſomnia ſomniabunt, & iuvenes veſtri viſiones videbũt.* † Vn- 33
de inter alia Spiritus S. dona annumerantur ſomnia, apud *eundem Ioel dict. cap.2.* nam vt ait D.Iob.cap.33. *Quando homines dormiunt in lecto tunc operuit aures virorum, & erudiens eos inſtituit diſciplinam.* † Ita in ſomnijs præſignifi- 34
cavit aliquando Deus, & prædocuit futuros rerum humanarum eventus, vt Abrahæ *Gen.c.15.* Pharaonis, *Gen.c.41.* Nabuchodonoſoris, *Daniel.cap.2. & 4.* † Scientias ſimiliter in ſomnijs à Deo 35
datæ ſunt, vt Adamo humani generis protoplaſto, Geneſ.cap.2. *immiſit ſoporẽ*, & Regi Salomoni, Reg.3.c.3. *Igitur evigilavit Salomon, & intellexit quod*

eſſet

36 *eſſet ſomnium.*† Interdum etiam in ſomno præfata ſunt divina myſteria, cuiuſmodi fuit ſomnium Iacob de illa myſtica ſcala, *Geneſ. cap.* 28. & Danielis de
37 Regno Chriſti, *Daniel. c.* 7. † Similiter arcana philoſophiæ, & medicinæ illuſtria in ſomnis ſunt revelata, vt Alexandro Magno herbam ad ſagittam venenatam expellendam in ſomnis demonſtratam fuiſſe narrat, *Trog. Pomp.* Galeno ægrotante venam, ex qua ſanguis erat mittendus, vt Menopolit. *decad.* 1 *c.* 8. *q.* 3. Eulogio difficilis loci explicationem, Divi Auguſtin. *lib. de Cura pro mort. c.* 11.

38 ¶ Somnia diabolica ſunt illa, quæ ad horum imitationem diabolus immittit, vel concitando corporis humores, vel applicando phantaſiæ rerum figuras per motum localem, ex quibus fiat repræſentatio tam propria, quàm ſymbolica, vt docet, D. Th. *p.* 1. *q.* 111. *art.* 3. D. Auguſtin. *lib.* 12. *Geneſ. ad liter.*
39 *c.* 13. *&* 14.† Qualia fuere ſomnia *Anabaptiſtica*, & fuere olim *Enthuſiaſtarum*, & admiranda quædam Gentilium, vt Ædeſij apud *Eunapium in eius vita*, Ptolemei apud Tacit. *lib.* 4. *Annal.* Neſtori apud *Zozimum Annal.* 4. Odati. & Zariadri apud *Athenæum lib.* 13. *Dypnoſophiſtar. cap.* 13. & aliorum apud *Valer.*
40 *Max. lib.* 1. *c.* 7. † Ad quod quidem fuerunt Lectiſternia Gentilium in fano *Æſculapi*, *Serapidis*, *Paſiphaes*, *Padalyris*, & ſimilium, in quibus dæmones dormientibus reſponſa dare conſueverunt, vt Regi Latino apud Virgil. *Æneid.* 7. & aliis, innumeris, quibus reſpexit D. Iſai. cap. 65. *Qui immolat in hortis, & ſacrificat ſuper lateres, qui habitant in ſepulchris, & delubris Idolorum dormiunt.* Et ſcilicet vt notat ibi D. Hieron. *vt dæmonis reſ-*
41 *ponſa accipiant.* † De quibus quidem ſomniis intelligitur illud D. Hierem. cap. 29. *Non attendatis ad ſomnia veſtra, quæ vos ſomniatis*, & illud Numer. cap. 22. & Levitic. cap. 19. *Neque obſervabitis ſomnia*, Deuter. 18. *Nec obſervent ſomnia*, & illud Eccleſiaſt. c. 1. *Vbi multa ſunt ſomnia plurima ſunt vanitates*, quæ omnia de his diabolicis intelliguntur, vt docet Tertullian. *lib. de Anim. cap.* 46. † Et quia diffi- 42
cile eſt horum diſcrimen conſtituere, quia ſæpiùs Satanas transfigurat ſe in Angelum lucis, *Apoſtol. Corinthio.* 2. *cap.* 11. Non debemus ſomnia vlla obſervare niſi præcedente divina revelatione. Eccleſiaſtic. cap. 34. *Niſi ab altiſſimo miſſa fuerit viſitatio, ne des in ſomniis cor tuum.* † Nam vt ait 43
Eccleſiaſt. cap. 34. *Multos errare fecerunt ſomnia, & exciderunt ſperantes in eis*; Quemadmodum de Cyro Perſarum Rege narrat. Ant. Sabellicus, *lib.* 6. *ab orbe condit. Ænead.* 2. de Xerxce. Herodot. *lib.* 7. de Onomarcho. Diodor. Sicul. *lib.* 16. de Antigono, & Pompeio. Plutarch. *in Demetr.*

¶ Vnde ſuperſtitioſum cenſendum 44
eſt conſilium *Syreni lib. de Inſomniis*, ſuadentis, quemque ſibi ſuis ex ſomniis, cum eis, quæ poſtea expertus eſt artem debere componi, quam inutilem, & vanam eſſe iam pridem ſapiens docuerat Eccleſiaſt. capit. 34. *Quaſi qui apprehendit vmbram, & proſequitur vanitatem, ſic qui attendit ad viſa mendacia.* † Nam quotiens 45
non conſtat, quòd ſomnia ſint à Deo, neque à natura, de neceſſariò debet cauſa ad dæmonem referri, & ita vt aliæ divinationes, prohibita eſt huiuſmodi obſervatio, *cap. Epiſcopi*, 26. *quæſtione* 5. D. Auguſtin. *lib.* 8. *Civit. Dei*, *cap.* 16. † Et continent peccatum 46
manifeſtum infidelitatis, quando præcedit expreſſum pactum dæmonis, qui per ſomnia reſpondere promiſit. vel etiamſi poſtquam quis ſomnia vidit, & non intellexit recurrit ad

dæmonem pro eius interpretatione, ſicut fecit Nabuchodonoſor. *Daniel.*
47 *cap.2. & 4.* † Aut ſi peculiaribus ceremoniis, vel ante ſomnium, vel in modo ipſo dormiendi, vt ſibi per ſomnia revelentur occulta, quod ſpectat ad Gentilitios mores, ideo pactum, & infidelitatem continet. Cœl. Rodigin.
48 *lib.27. antiq. lect. cap.14.* † Idem denique vitium eſt ſi pactum tacitum intercedat, vt quando quis nihil de Deo cogitans, nec rationem habens ad credendum eſſe à Deo illis fidem adhibet, nam cùm talia ſigna non ſint naturalia, ſed ad placitum inſtituentis, cuius dæmon prænoſcitur, ſequitur, qui ea credit, vel dæmonem habere magiſtrum, & illi fidem adhibere, vt docet Suarez *dict. lib. 2. cap.13. num.10.*

49 ¶ Divina autem ſomnia, non ſolùm debemus obſervare, ſed eis fidem adhibere ſub peccati reatu. D. Thom. *d.q.95. art.6.* D. Aug. *lib.12. ad Geneſ.* Lactant. *lib. de opific. Dei, c.18.* Gregor. Nyſſen. *lib. de opific. homin. cap. 33.* Grilland. *de Sortileg. quæſt.11. ex num.31.* † Et ratio eſt, quia Deo loquenti fides eſt adhibenda etiamſi in hoc, vel in illo modo loquatur, d. Num. 13. *Aut per ſomnium loquar ad eum*, & ita talis credulitas non minùs neceſſaria eſt quàm fides, quando Deum conſtat lo-
51 cutum. Vt tradit Suarez *vbi prox.* † Quod dignoſcitur ex ſignis traditis à Theologis in præfatis ſacræ Scripturæ locis præſertim, Gerſon. *tract. de probat. Spirit.* Perera *lib.1. in Daniel.* Mart. del Rio *lib.4. Magicar. cap. 3. quæſt. 6.* Quas viri Dei ſatis percognitas habent, nam vt ait D. Gregor. *lib.4. Dialogor. cap.48. Sancti viri inter illuſiones, & revelationes ipſas viſionum voces, & imagines quodam intimo ſopore diſcernunt, vt ſciant, quid à bono Spiritu percipiant, & quid ab illuſione patiantur.*

† Quod inter alia memoriæ digna, quæ 52
à genitrice mea D. Anna de Villalpando adhuc vivente accepi, illud eſt, quòd in his ſomniis divinis (quaſi naturæ noſtræ amiciſſimis) animus non turbatur, & ſemper aliquid ſuavitatis percipitur, cum interna quadam alacritate, atque vtilitate noſtra, vel communi, vel privata, cum aliqua munitione, vel cohortatione ad bonum, & mali tædio, quæ latè proſequuntur, Cardinal. Turrecremat. *in defenſ. S. Brigid. in præfat.* Gerſon. *in compend. revelat. cap.2.* † Nam dum ſomnia quie- 53
ta ſunt, ſine horrore, & ad bonum conſulunt, pacem, vel pietatem ſuadent, vel nos meliores reddunt ſatis Deum indicant authorem D. Iacob, cap.3. *Quæ autem de ſurſum eſt ſapientia primum quidem pudica eſt, deinde pacifica, modeſta, ſuadibilis, boni conſulens, plena miſericordiâ, & fructibus bonis.* † Etiamſi cum ſomnio non detur intel- 54
ligentia, quia regulariter ſolet Prophetis reſervari, vt de ſtatua, quam in ſomniis vidit Nabuchodonoſor, cuius interpretatio Danieli revelatur. Daniel cap. 2. *Eſt Deus in cœlis revelans myſteria, quæ indicabit tibi.* Et in ſomno Pharaonis, cuius interpretatio revelata fuit Ioſepho, *Geneſis cap.41.* Nam vt ait D. Paulus Corinth. 1. cap. 2. *Quæ Dei ſunt nemo novit, niſi Spiritus Dei.* † In quo notandum eſt etiam 55
quando datur interpretatio cum ipſo ſomno, non in ipſiuſmet ſomni calore diſcerni, vtrum ſint à Deo, quia revelationis iudicium in vigilia perpendendum eſt, iuxta illud Iacobi, Geneſis c.28. *Verè Deus eſt in loco iſto, & ego neſciebam*, & D. Petri in Actis Apoſt. cap. 12. *Nunc ſcio verè, quia miſit Dominus Angelum ſuum.*

CAPVT

CAPVT XXVI.

De Ominis vana, & inepta curioſitate.

SVMMARIVM.

1 *Omen captatur ex vocibus fortuito, & præter intentionem prolatis.*
2 *Omini plurimum tribuerunt Romani, Græci, Ægyptij, & Syrij.*
3 *Arſil, quod puellæ Hiſpanæ captant in nocte S. Joannis.*
4 *Omen ex primis vocibus, vt augurium ſumebatur.*
5 *Omen ex nominis ſignificatione.*
6 *Nomina non caſu, ſed ſignificanter ponebantur.*
7 Geneſ. c. 27. Reg. 2. c. 15. & 18. *de omine explicati.*
8 *Nominibus aliquam divinitatem ineſſe veteres ſunt arbitrati.*
9 *Verbis ſcriptis, & foro ſuſpenſis captabatur omen.*
10 *Bona verba dicere in vſu ad ominis averruncationem.*
11 *Omen ex factis ſubito enatis, & aliis huiuſmodi.*
12 *Omen ex brutis ſumptum.*
13 *Omen ex inanimantibus quandoque captatum.*
14 *Ominis cauſa incerta.*
15 *Ominis inaniſſima obſervationes.*
16 *Ominoſa ſunt, ſi ſalinum everſum, ſi vinum effuſum,* &c.
17 *Ominoſum, ſi membrum aliquod ſalierit.*
18 *Saliſatores qui ſunt.*
19 *Saliſatores à cilis oculorum.*
20 *Auris ſonitus ex alterius recordatione.*
21 *Sternutatio ominoſa fuit.*
22 *Sternutami bona verba dicere quare in vſu.*
23 *Sternutatio matutina prorſus infauſta, meridiana firmiſſimi auſpicij.*
24 *Pedis offenſio, non minùs ominoſa fuit.*
25 *Pedis offenſionis exempla.*
26 *Ominis præſcrutatione diabolus anxios velit homines.*
27 *Redire ad domum ſi procedens offenderit, ominoſum.*
28 *Omina varia ab Eccleſia damnata.*
29 *Caietanus de ominis obſervatione reprehenſus.*
30 *Omina vaniſſima ſunt, & inepta.*
31 *Omina non licet attendere, niſi divina præcedente revelatione.*
32 *Ominis obſervatio apud Principes in pretio.*
33 *D. Marcus omnia præſcrutaſſe negatur.*
34 *D. Marcus non ex calceo rupto, ſed ex Spiritu ſancto iter ſuum expeditum agnovit.*
35 *Calceum ſolvere ſignum pactionis apud Hebræos.*
36 *Manus præſentatio pactionis genus apud Romanos.*
37 Geneſ. cap. 24. *de ominis obſervatione illuſtratus.*
38 *Eleazarus ſervus Abrahæ omina divina præſcrutatus.*
39 *Gedeon pro militibus eligendis, omen divinum obſervans.*
40 *Saul ominis divini ſigna quærens pro ſcelere Ionathæ.*
41 *Ionathas cum armigero conditionem ponens omina non eſt præſcrutatus.*
42 *Ionathas ſignum à Deo, & non ab ominoſa obſervatione expectavit.*
43 *Philiſtæi quod ſignum expectarunt pro arca Domini.*
44 *Sacerdotes Philiſtinorum peccarunt in ominis obſervatione.*
45 Iudith. c. 8. *de ominis obſervatione adductum.*
46 *Iudith non eſt omen præſcrutata.*
47 Iob cap. 1. *de ominis obſervatione negatus.*
48 *Benedicere pro maledicere in ſacris litteris.*

ized by Google

49 *Iob ominis obſervationem deteſtatus eſt.*
50 *Hebræi ex Gentilium commercio multa in ſuos vſus commutarunt.*
51 *Antiphraſis merum Grammaticorum figmentum.*
52 *Nomina ſimulacra ſunt earum rerum quas imitantur.*
53 *Iob verba Euphomiſmi cauſa interpretata.*
54 *Euphoniſmus in ſacris litteris paſſim, num. 55.*
56 *Soror pro concubina.*
57 *Benedicere pro valedicere.*

1 OMen eſt illud quod Hiſpanè dicimus *Arfil*, & eſt Augurij ſpecies, ſed eo dignius, quòd illud ex brutis, hoc eſt homine, & eius operatione regulariter ſumitur, & præſertim ex vocibus fortuito, & præter intentionem prolatis, vt docet Cicer. *lib. 1. Divinat.*
2 † Omini plurimum olim Romani tribuerunt teſte. Valer. Max. *lib. 1. cap. 5.* Græci, & Ægyptij, vt tradunt Pauſan. *in Arcad.* & Theophr. *in Character.* necnon, & Syrij, vt legitur Reg. 3. cap. 20. *Et viri pro omine acceperunt*, licet eius nominis mentionem in ſacris litteris fieri negaverit. D. Auguſt. *lib. 1. Retract.* † Quod quidem ſumebatur ex vocibus, & rebus fortuito, & præter intentionem enatis ad futuros caſus, & eventus prædivinandos, non ſecus, ac noſtri ſæculi puellæ, quæ in nocte ſancti Joannis, vel S. Pauli ad feneſtras ſpectantes primas prætereuntium voces captant, vt cui nubant coniectetur, vt tradit Horoſ. Cova. *lib. 2. de falſa*
3
4 *prophet. c. 14.* † Nam omina, vt Augurja, ex primis actis ſumebantur, Ovid. *lib. 1. Faſt.*

Omina principiis inquit ineſſe ſolent.
Ad primam vocem timidas advertimus aures
Et primam viſam conſulit Augur avem.

Aliquando etiam à nominis ſignificatione, vt de Cn. Pompeio Magn. ſcribit Valer. Maxim. *vbi ſup. Gubernatorem interrogavit, quod ei nomen eſſet, qui reſpondit* ναυμαχίαν *vocari, quæ vox ſpem eius quantulumcumque reſtabat comminuit.* † Quia nomina multoties non 6
caſu, ſed ſignificanter ponebantur, vt conſtat ex illo Abigail ad Davidem de marito Nabal Carmelo nomine Reg. 2. cap. 15. *Iuxta nomen ſuum ſtultus eſt.* † Et Eſaü de fratre Jacob. Geneſ. 7
cap. 27. *Iuſtè vocatum eſt nomen eius Iacob, ſupplantavit me in altera vice.* Et David de Achimaa. Reg. 2. c. 18. *Vir bonus eſt, & bonum portat nomen.* † Ex 8
quo Gentiles, qui ſæpiùs ſacram Scripturam ſunt contemplati, hanc ſuperſtitionem fuerunt ementiti credentes nominibus aliquid divinitatis ineſſe. Cicer. *lib. 1. divinat.* vel nomina propter omina impoſita. Ovid.

Nominibus ſemper omen adeſſe ſolet.

¶ Et non ſolùm in verbis, ſed in ſcri- 9
pturis ſubito apertis, vel foro ſuſpenſis fuit etiam huiuſmodi ſuperſtitio: & ita lapidem Diogenes cum inveniſſet ſcriptum ſuper domum cuiuſdam improbi. *Inſignis victoria Herculis hic habitat: nil mali ingrediatur.* Quomodo ingredietur (inquit) Dominus ædium? vt narrant Theodoret. *lib. 6 de Dei provident.* Simanc. *de Cathol. inſtit. tit. 63. n. 26.* † 10
Namque bona verba dicere ſemper in vſu fuit ad ominis averruncationem. Ovid. *lib. 1. Faſtor.*

Proſpera lux oritur linguis animiſque favete,
Nunc dicenda bono ſunt bona verba die.

Quandoque etiam *Omen*, circa facta 11
ſubitò enata verſatur, vt à cibo primum arrepto. Ælian. *lib. 2. de Varia hiſtor.* à gleba oblata. Plutarch. *in qq. Græcis*, à maculis

maculis vnguium. Cardan. *lib.* 8. *Variet. cap.* 43. à barba nata mulieri. Herodot. *lib.* 8. *Pedíenſ.* vel immaturis annis vi-
12 ro. Dubrau. *lib.* 39. † Ex brutis quandoque, & id variè: nam apum examen Bruto infauſtum. Plutarch. *in Brut.* Druſo verò fauſtum omen. Plin. *lib.* 11. *cap.* 17. Muſcæ dapibus inſidentes Traiani mortem. Cuſpinian. *in Traian.* Formicæ Midæ divitias. Cic. *lib.* 3. *naturæ Deor.* Cimoni mortem. Plutarch. *in Ci-*
13 *mon.* † Ex inanimatis ſimiliter omen captatur, vt ſcopæ in palatio florentes vilium exaltationem. Cardan. *lib.* 5. *Variet.* Arbores ſponte renaſcentes, meliora omnia. Plin. *lib.* 16. *cap.* 32. frumenta in arboribus nata, magnam victoriam. Plin. *lib.* 18. *cap.* 18. Laurus naſcens felicitatem. Idem Plin. *lib.* 15. *cap. fin.* Exſicans mortem. Sueton. *in*
14 *Neron.* † Quorum cauſa petebatur ex eventibus, ideò vt varia, varium omen fuit, Petr. Bleſenſ. *epiſt.* 56. Ioan. Saliſberienſ. *lib.* 1. *de Nugis curial. cap. fin. Nauſea lib.* 2. *Mirabil.* ſed incerta, nam vt ait Claudian.

Si buxos inflare velim ferale gemiſcunt,
Tympana ſi quatiam planctum mihi tympana reddunt,
Ah vereor, nequid portendant omnia veri.

15 ¶ Quibus adiunguntur millia inaniſſimarum obſervationum, vt ſi quis domo egreſſus monachum viderit, ominatus eſt; ſi virgo occurrerit, ſterilis dies: ſi meretrix, dextera, & plena: vt narrat. D. Chryſoſtom. *homil.* 21. *ad*
16 *popul. Antioch.* † Si ſalinum everſum, ſi vinum effuſum, ſi canis vlulaverit, ſi corvus tecto inſidens crocitaverit, & alia huiuſmodi ominoſa apud Sren-
17 ger. *in Mall. p.* 2. *q.* 2. *cap.* 7. † Si membrum aliquod ſalierit, *vt in cap. illud. h.* 26. *q.* 2. ex quo *Saltores*, ſive *Saliſatores*, huiuſmodi ominoſos appellat, text. *in cap. igitur ad fin. h.* 26. *q.* 2. † Qui
18 cùm membrorum quodcumque, ex parte ſalierit aliquid ſibi ex inde proſperum, ſeu triſte ſignificari prædicunt, vt tradit D. Iſidor. *lib.* 8. *Etymol. cap.* 9. †
19 Sive à ciliis oculorum, vt docet Cæl. Rhodigin. *lib.* 7. *antiq. lect. c.* 29. nam vt ait Plaut. in Pſeud. *Niſi quia futurum eſt, ita ſupercilium ſalit.* † Quemadmo-
20 dum auris ſonitus ex alterius recordatione putant evenire, vt de Leſbia narrat Catull.

Sonitu ſuopte Tinniunt aures.

Nam aures conſecrabantur memoriæ. Virg. *Eclog.* 1.

Cynthius aurem vellit, & admonuit.

¶ Sternutatio ſimiliter ominoſa fuit, 21
quia indicat in adverſum aliquid, qui ſternutat, vt tradit Herodotus, *lib.* 6. & Plutarch. *in Themiſtocl.* Vnde illud *redire ad lectum ſiquis dum ſe calceat ſternutaverit*, quod habetur *in c. illud h.* 26. *q.* 2. †. Ideo ſternutante aliquo, aſtantes ei 22
bona verba dicere ſemper conſueverunt, vt ſiquid portenderetur mali, id fauſta precatione averruncarent, vt docet Apulleius *in Aſin. lib.* 2. Plin. *lib.* 28. *cap.* 2. † Matutina ſternutatio 23
prorſus infauſta: meridiana firmiſſimi auſpicij, & conatus non irriti indicium fuit, Ariſtot. *in Problem. cap.* 11. *ſect.* 3. & ita intelligitur Catull. *Epig.* 36.

Dextra ſternuit approbatione.

Et illud Propert. *lib.* 2. *eleg.* 3.

Nunc tibi naſcenti primis (mea vota) diebus,
Aridus argutum ſternuit omen amor.

¶ Pedis offenſio non minùs omi- 24
noſa fuit poſtquam Romani viderunt infortunia, quæ acciderunt Tiberio Graccho, & Craſſo, quorum alter in die qua occiſus eſt domo egrediens graviſſimè pedem offendit: alter ad bellum cum Parthis ineundum, quod infauſtos exitus habuit, pedem offen-

Digitized by Google

dens ruit, vt de vtroque tradunt Plutarch. *in Gracch. & in Craſſ.* Val. Max.
25 *lib.1. cap.4.* † Quod extitit in cauſa, vt de ſucceſſu belli anxia Laodamia ſcriberet ad Paridem apud Ovid. *in Heroïs.*

Cum foribus velles ad Troiam exire paternis,
Pes tuus offenſo limine ſigna dedit:
Vt vidi, ingemui: tacitoque pectore dixi,
Signa reverſuri ſint precor iſta viri.

26 Quæ ſi aliquando vera fuerunt non propterea ſunt admittenda, cùm poſſit dæmon belli eventus, & inopinatam mortem, vel ex potentia coniuratorum, aut imperitia cavendi illa divinare, atque his ſignis oſtendere, vt fiduciam in ipſum homo profiteatur, aut quia fortuito contingunt non ſunt attendenda, vt docent Azor. *tom.1. Inſtit. Moral. lib.9.cap.22. q. fin.* Thom.Sanchez *in ſumm. tom.1. lib. 2.cap.38. ex*
27 *num 38.* † Vnde ſuperſtitioſum eſt illud, *Redire ad domum ſi procedens offenderit*, vt habetur, *in dict.cap.illud h.26. q.2.* Quia ex Ethnico illo provenit errore, & ominoſa ſuperſtitione deducto. Tibul. *lib.1. eleg.3.*

O quotiens ingreſſus inter mihi triſtia dixi,
Offenſum in porta ſigna dediſſe pedem.

28 ¶ Abruptio corrigiæ, calceus ruptus, veſtis ſi à ſoricibus roditur, & alia huiſmodi, quæ ominoſa cenſentur, non minùs ſuperſtitioſa ſunt, quæ latè improbavit Eccleſiæ lumen, pariterque columen, D.Aug. *dict.lib.20.* tranſump-
29 tè, *in d.c.illud h.26.q.2.* † Et licet deſinere conetur, Caiet. *in ſumm.v ſuperſtitio*, dum ait in hæc verba: *Poteſt homo abſque omni præſagio cavere prudenter ab imminentibus malis dubitando ne pra-*
30 *oſens occurſus, ſignum ſit futuri mali.* † Vaniſſima ſunt, inepta, & illicita, vt ex multis docent Iul.Syren. *lib.9.de Fato, cap.22.* Medina *lib.2.de Recta in Deum fid.c.2.* Conrad.VVipin. *lib.1. Divinat. c.14.* Franciſc. Picus *lib.6. Prænot. c.5.* Bened.Perera *in Geneſ.cap.24.diſp.6.* † 31
Quia ſine divina præcedente revelatione nulla omnia licet attendere, vt de ſomniis dictum eſt, ne portam pandamus ad ominoſam iſtam ſuperſtitionem, quam non ſolùm Catholici, ſed & Ethnici illicitam iudicarunt, Cic. *lib. 1. Divinat. Hoc ſi ſuſcipimus, & pedis offenſio nobis, & obruptio corrigia, & ſternutamenta erunt obſervanda.* † Quaſi ea 32
ore pleno irrideat, cùm non ſolùm apud plebeios, verum etiam apud Principes in pretio fuiſſet, Virgil. *Æneid. lib.7.*

Hinc ſceptra accipere, & primos attollere faſces
Regibus omen erat.

¶ Neque obſtat, quod D. Marcus 33
Alexandriam petens cum navem egrederetur, calceum rupit, ex quo evangelizavit iter ſuum fuiſſe expeditum, vt narrat Petr. Bleſenſ. *epiſt.56.* † Quia 34
minimè Evangeliſta ad hanc ſuperſtitioſam curioſitatem attendit, cùm & ſi calceus nunquam ruptus fuiſſet, ſui tamen expeditionem itineris per Spiritum ſanctum Dominus revelarat, vt agnovit, idem Bleſenſ. *vbi prox.* † Non 35
minùs quam ſanctus Booz, ex quo natus eſt Chriſtus Dominus, quia fuit atavus Davidis in pacto propinqui Ruth calceum ſolvit, quia ſignum fœderis Ruth c.4. *Dixit ergo propinquo ſuo Booz tolle calceamentum tuum, quod ſtatim ſolvit de pede ſuo.* † Sunt enim mul- 36
ti ritus ad pacta in eunda ſecundum varios nationum mores, quæ tantum ſunt ſigna fœderis, non ſuperſtitionis, vt apud Hebræos hæc calcei ſolutionis. apud Romanos prenſationis manus, vt notat Pierius *in Hierogly. lib.35.* quod etiã apud Hebræos probat Ezech.c.17.

Et

Et ecce dedit manum ſuam, apud Sidones, vt Dido, apud Virg. *Æneid.* 4.

Nec te noſter amor, nec te data dextera quondam.

37 ¶ Neque minùs obſtat, quod Eleazarus ſervus Abrahæ pro vxore ducenda filio domini ſui omen illud præſcrutatus eſſet, Geneſ. cap. 24. *Puella cui ego dixero inclina hydriam tuam, & illa reſponderit bibe, quin & camelis tuis dabo potum: ipſa eſt quam præparaſti ſervo tuo Iſaac: & per hoc intelligam, quod feceris miſericordiam cum Domino meo.*

38 † Nam ſatis probabile eſt ſignum illud ab hac arte non expectaſſe, ſed à Domino Deo, apud quem nulla eſt vanitas, neque ea protulit ab hac ſuperſtitione, ſed ab Spiritu ſancto edoctus, vt agnoviſſet ſigno aliquo quam Dominus in vxorem Domini ſui elexiſſet,

39 D. Thom. 2. 2. *q.* 95. *art.* 7. † Neque etiã ad hanc ſuperſtitioſam curioſitatem attendit divinus Gedeon Dux Hebræorum pro viris idoneis ad prælium contra Madianitas eligendis, Iudic. c. 7. *Qui lingua lambuerint aquas ſicut ſolent canes lambere, ſeparabis eos ſeorſum; qui autem curvatis genibus biberint, in altera*

40 *parte erunt.* † Neque Saul ad hanc ominis obſervationem attendit pro ſcelere comperiendo Ionathæ, Reg. 1. cap. 14. *Si in me aut in filio meo eſt iniquitas hæc, da oſtenſionem.* Nam vterque ſignum à Domino expectarunt, vt notant Suarez *de Relig. lib.* 2. *cap.* 10. Raph. de la Torre, *tom.* 2. *de vitiis oppoſ. Relig. q.* 95.

41 *art.* 7. *diſp.* 3. † Neque ipſe Ionathas ad ſtationem Philiſtinorum pergens cum armigero conditionem ponens, ad hanc ſuperſtitionem reſpexit, Reg. 1. dict. c. 14. *Si dixerint aſcendite, aſcendamus: quia tradidit illos Dominus in manibus*

42 *noſtris.* † Nam cum Ionathas, neque à Prophetis tunc, neque nunc à Patribus reprehendatur, credendum eſt ſignum illud non expectaſſe ab omi-

noſa ſuperſtitione, ſed à Domino Deo, quod non eſt improbabile, vel ex eis, quæ ſequũtur. *Non eſt Deo difficile ſalvare, vel in multis, vel in paucis.* † Neque 43
obſtat Sacerdotes, & divinis Philiſtinorum dediſſe ſignum pro arca Domini, in quo à nullo Propheta ſunt reprehẽſi, Reg. 1. c. 6. *Si per viam finium ſuorum contra Bethſanes aſcẽderint ipſe fecit nobis hoc malum grande; ſin autem minime ſciemus, quia nequaquam.* † Nam cum ve- 44
rum Deum non agnouiſſent potuerunt abſque ſuperſtitione ſignum ab alio expectare, vt notat Abulenſ. *d. Reg.* 6. *q.* 18. Quinimò nil vetat quin dicas Sacerdotes illos peccaſſe, & ſecutos ſuam augurandi conſuetudinem, vt tradit Franciſc. Suarez, *dict. lib.* 2. *c.* 11.

¶ Neque obſtat illud ſanctæ vi- 45
duæ Iudith cum ad caſtra Holofernis progrederetur ſuos dixiſſe, Iudith, c. 8. *Vos autem nolo, vt ſcrutemini actum meum*, quaſi interrogatio aliquid ominis habuiſſet, vt delirat *Cornel. Agrippa.* † Quia hoc eſt mentem eius ſiniſtrè in- 46
terpretari, quæ id vetuit, ne quis allocutionibus, & ſalutationibus eius vel iter moraretur, vt & Dominus diſcipulos admonuit apud D. Luc. cap. 10. *Neminem per viam ſalutaveritis*, & Eliſeus Sunamiti, Reg. 4. cap. 4. *Si occurrerit tibi homo non ſalutes eum.* † Nec 47
minùs divinus Iob ad hanc ominoſam obſervationem conducit, dum pro filiis orans bona verba pro impiis factis emittere placuit, Iob cap. 1. *Ne forte peccaverint filij mei, & benedixerint Deo in cordibus ſuis.* † Nam licet 48
benedicere pro *maledicere*, vſurpaverit, vt docte animadvertit omnigena eruditione clarus amicus meus P. Ioan. de Pineda *in Iob. dict. cap.* 1. *verſ.* 6. *num.* 25. *& verſic.* 12. *num.* 7. † Id non intelli- 49
go ex ominoſa iſta ſuperſtitione dictum, neque divinum Patriarcham ad eam reſpexiſſe, vtpote ſibi deteſta-

tam,

tam, vt apparet apud eumd. Iob *c.* 14. *& cap.* 21. † Nam licet Hebræi ex Gen-
50 tilium commercio, & maximè Ægyptiorum, cum quibus quadraginta annos versati sunt multa in suos vsus mutassent, vt docent D. Augustin. *lib.* 2. *Doctr. Christ. cap.* 18. D. Hieron. *ad Pauli Galat.* 3. D. Ambros. *lib.* 4. *de Fid.* illa quæ ad superstitionem conducerant omninò repudiarunt, quia agnoverant ex Psalm. 30. *Odisse Dominum*
51 *observantes vanitates supervacuas.* † Neque ex antiphrasi id dictum puto, vt delirat Lyra, quia id merum Grammaticorum figmentum est, vt latè probant Augustin. Dattus *lib. de Antiphras.* & in Græcis præceptor meus Franc. Sanc. Brocens. *lib.* 2. *Paradox.* † Nam
52 cum nomina simulachra sint illius rei, quam imitantur, vt docet Plato *in Cratil.* Absurdum est, ea per contrarios sensus vsurpare; quia vnico nomini vnica tantum est significatio, vt pulchrè animadvertit. Aul. Gel. *lib.* 11. *noct. Attic. c.* 12. † Quare dicendum est divinum
53 Iob non ex ominosa superstitione, neque ex antiphrasis figmento *benedicere* posuisse pro *maledicere*, sed Euphonismi causa, quo impia facta piis nominibus recensentur, vt benigniùs percipiantur, ne religiosas aures offendant, vt docet idem amicus noster P. Ioan. de Pineda, *vbi sup. vers.* 12. *num.* 2. † Quod in sa-
54 cris literis passim reperitur, dum idololatria apellatur ludus, Genes. cap. 21. *Cum vidisset Sara filium Agar ludentem cum Isaac*, Exod. cap. 32. *Sedit populus manducare, & bibere, & surrexit ludere.*
55 † Vxores apellantur sorores, Canticor. cap. 5. *Soror mea sponsa*, & Canticor. cap. 8. *Soror nostra parva est, & vbera non habet*, secundum expositionem Hieron. Prado *apud avunculum meum sive genitricis meæ fratrem in regio codice, ad Ezech. cap.* 16. Paralip. 1. cap. 2. *Et septimus David, quorum sorores fuerunt Sarvia, & Abigail*, quæ inter Davidis vxores connumerantur *Reg.* 1. *cap.* 25.
† Et ita intelligendus est, text. in l. eum 56
qui, C. de Episcopis, & Cleric. *consortio sororia*, quia in profanis literis sorores appellantur concubinæ. Mart. *lib.* 10. *epig.* 64.

Desine me appellare fratrem,
Ne te, Carmenion, vocem sororem.

Et *lib.* 12. *epigr.* 20.

Quare non habeat, Fabulle, uaris
Vxorem Themison? habet sororem.

Nisi velis *benedicere*, pro *maledicere*, dic- 57
tum à Patriarcha, vt notat doctiss. conceivis, & præceptor meus P. Mart. de Roa *lib.* 1. *singular. c.* 9. iuxta illud Reg. 2. c. 14. *Cadens Ioab super faciē suam adoravit, & benedixit Regi.* hoc est, *besole las manos, y despidiose del.* † Nā hæc phrasis 58
valdè frequens est in sacris litteris, in hoc sensu, vt apud eundem Iob, dict. cap. 1. *Nisi in facie benedicat tibi*, & c. 2. *Benedic Deo, & morere*, Reg. 3. c. 21. *Benedixit Naboth Deum, & Regem.*

CAPVT XXVII.

De Vana dierum observatione.

SVMMARIVM.

1 *Vana observatio quæ sit.*
2 *D. Thomas Aquinas laudatus.*
3 *Dæmonis conatus in vanis observationibus.*
4 *Vanæ observationes odiosæ apud Deum.*
5 *Vana observatio habet pactum implicitum.*
6 *Diei, aut horæ præfinitio ad vanam observationem pertinet.*
7 *Fausta, & infausta tempora ad vanam observationem pertinent.*
8 *Herbas colligentes in festo S. Ioannis sunt ominosi.*

9 Causa

Digitized by Google

9 *Cauſa naturalis, aut divina vbi non eſt, erit ſuperſtitioſa.*
10 *Naturalis cauſa ſe non extendit vltra naturales effectus.*
11 *Divina cauſa non cenſetur, quæ ab Eccleſia non eſt recepta.*
12 *Dies feſti in honorem Dei, vel ſanctorum ſunt liciti.*
13 *Feſti diei cultus non pertinet ad vanam obſervationem.*
14 *Diei obſervatio ad effectum futurum vana eſt.*
15 *Kalendarũ obſervatio, & cultus ad vanitatem pertinet.*
16 *Kalendarum feſtivitas quando ad idololatriam ſpectet.*
17 *Convivia amicitiæ conſervandæ cauſa laudantur.*
18 *Convivia in honorem Dei ſunt meritoria.*
19 *Velas, & novenas ſunt permiſſæ.*
20 *Comeſſationes in Eccleſia deteſtatæ.*
21 *Dies obſervare quam ſuperſtitioſum.*
22 *Dies omnes æqualis bonitatis ſunt.*
23 *Martis diem ad matrimonia improbare ſuperſtitioſum.*
24 *D. Philippus II. matrimonium die Martis contraxit.*
25 *D. Gundiſalvus Fernandez de Cordoua religione commendatus.*
26 *Ominoſa pro fauſtis interpretata.*
27 *Dies omnes apud varias nationes fuerunt ominoſi.*
28 *Dierum obſervatio ab Ægyptijs emanavit.*
29 *Dies atri quales ſint.*
30 Dias aziagos, *vnde dicti.*
31 *Dies cretionum qui fuerint.*
32 *Faſti, & nefaſti dies vnde dicti.*
33 *Dies critici obſervati à chirurgis, & medicis.*
34 *Dierum criticorum vana obſervatio.*
35 *Aſtrorum vis naturalem curſum non impedit.*
36 *Dies critici ex qua cauſa pendeant.*
37 *Dies critici deteſtati à medicis n.* 38.

VAna Obſervatio cenſetur quotiẽs attenditur aliquid ad cognoſcendum, vel operandum ad quod minimè ſpectat, vt docet totius Theologiæ, atque bonarum litterarum parens verè Angelicus, & ipſe Angelus novi teſtamenti, cuius approbatione ſcripta divino ore laudantur, Eccleſiæ veneratione ſuſcipiuntur, fidelium ſuſcepta venerantur, D. Thom. Aquinat. 2.2. *q.*96. † Cuius effectus, quia non eſt naturalis neque miraculoſus à Deo, quia nil de illo tale promiſit, nec Eccleſiæ ſuæ revelavit, conſequens eſt, vt expectetur à Diabolo, qui his vanis, & inanibus rebus oblectatur, *c. illud huius* 26. *q.* 2. Azor. *tom.* 1. *inſtit. moral. lib.* 9. *c.* 26. † Vt ſic homines à Deo ad creaturas avertat, & à cœleſtibus curis ad cœnoſa, terrenaque ſeducat, vel ſaltem à ſerijs, & gravibus, ad ludicra, & nugatoria, vt docet, D. Auguſt. *lib.* 83. *qq. c.* 79. † Vnde Regius vates Pſal. 30. *Beatus vir cuius eſt nomen Domini ſpes eius, & non reſpexit in vanitates, & inſanias falſas*, quia vt ait paulò poſt *odit Dominus obſervantes vanitates ſupervacuas.* † in quo quia homines hodie magis dilabuntur propterea quòd putant licita, quia nullo pacto videant niti, ignari quod in vanis obſervationibus perſæpe lateat, imo ipſa obſervatio pactum eſt qua promiſit dæmon adiuturum *cap. non licet. h.* 26. *quæſt.* 5.

¶ Ad hoc genus pertinent omnes orationes, & devotiones, quæ certis diebus præfinitis iubentur fieri, aut in tali hora diei, licet in alijs videantur piæ, & ſanctæ, vt tradit Cirvelo *de ſuperſtitione part.* 3. † Item, & qui certis diebus, ſive menſibus, ſive annis nolunt, aut volunt aliquid inchoari, eo quòd ſecundum vanam hominum opinionem fauſta, aut infauſta exiſtiment tempora, vt tradit D. Auguſt. *in Enchirid. cap.* 79. † Item qui colligunt

herbas in festo S. Ioannis credentes eo die habere virtutem efficaciorem, vel addunt circunstantias inutiles, aut orationes otiosas, quæ aliquando incantationes esse solent, *cap.non liceat h.26.q.5. Neque in collectionibus herbarum, quæ medicinales sunt, aliquas observationes, vel incantationes liceat at-*
9 *tendere.* † Nam cùm ad hoc causa naturalis non subeat, nec divina de necessario vana, & superstitiosa est censenda, Petr.Gregor.*in Syntag.lib.34.c.14.* Francisc. Suarez *de Relig. lib.2. cap.2.*
10 Raph.de la Torre *tom.2. de vitijs oppos. relig q.96.art.3.disp.3.* † Quia naturalis se non extendit vltra naturales effectus, vt apud agricolas in plantatione, & insertione arborum, apud fabros in incisione lignorum, apud pastores incontusione vellerum, & in prægnatione ovium, eo quod ex cœli influentia, Lunæ conformatione: & terræ dispositione meliores in vno, quam in alio eventus experiantur, vt tradit Petr.Cirvelo Dorocens.*lib.4.de Astro-*
11 *log.Christ.cap.1.& 3.* † Divina autem non est, quæ ab Ecclesia non est recepta: quæ recipitur veneretur, vt in diebus festi, quibus in honorem Dei, à servilibus curis vacamus, sive die Dominico, qui loco Sabbathi, successit, quo requievit Dominus ab omni opere, quod patraverat. *Genes.cap.2.* sive alio de præcepto Ecclesiæ, D.Tho.2.2.
12 *q.122. art.4.* † Sive quo alio, quem in honorem Dei, vel sanctorum, non solum Ecclesia, verum Episcopus præcepit observari, cap.conquæstus de ferijs, *cæterisque solemnitatibus, quas singuli Episcopi in suis diœcesibus duxerint*
13 *solemniter venerandas.* † Nam in horum observatione nulla intervenit vanitas, nec superstitio: imo maximus Dei cultus, ac eximia veneratio, quibus Deo non odiosi, sed amabiles reddimur, ideo observanda esse, ex multis Franc. Suarez *de Relig.lib.2.cap.1. 2.3.& 4. cum seqq.* † Reliqua autem dierum ob- 14
servatio quæ vana est, vt ex vno die cæteros anni proventus coniectare, quemadmodum ex die Conversionis S. Pauli, festivitatis S. Vincentij, Vrbani, & similium, quibus superstitiosi homines anni casus divinant apud Burchar.*vbi sup.* ex quo superstitiosos fecerunt versus.

Clara dies Pauli bona tempora denotat anni.

¶ Item vanitatis observatores sunt, 15
qui Kalendas Ianuarij, quasi in principio anni boni fati augurio observant, aut festivo ritu colunt, vt prosperum sibi quidquam profiteantur, quia vana censetur observatio mixta divinationis, ac periculi, vt in *Concilio Toletan. 4. Can.10.& in ca.non observetis, d.26.q.7.* † Si tamen prædictũ diem ritu pagano- 16
rum colunt in honorem Iani, vel Strenæ deæ, epulis vacant, aut Strenas mittunt, vel accipiunt, mera est idololatria, vt docet Burchard.*in pœnitent. lib.19.cap.de arte Mag. vers. observasti Kalendas.* † Secus tamen si animi tan- 17
tùm causa, vel amicitiæ conservandæ pro consuetudine Christianorum conviventur, nullum esset peccatum vt docet D.Gregor *lib.2.epist.37. Conviva quæ ex intentione impendendæ charitatis fiunt rectè vestra fraternitas commendavit.* † Quinimo si in honorem Dei fie- 18
rent, & non habentibus subveniatur, mererentur coram Deo, Esdr.2. cap.4. *Ite comedite, & bibite mulsum, & mittite partes his, qui non præparaverunt sibi, quia sanctus dies Domini est.* † Idem 19
puto dicendum de vigilijs, quæ in honorem Sanctorum fiunt, vulgo *Velas*, & novendiarijs devotionibus, Hispanè *Novenas*, dum tamen ab Ecclesia earum epulæ arceantur, vt *decisum est in Concilio Leodicensi, Can.28.& Trid.sess. 25.* Nam vt ait Apostol. Corinth.c.9.

Nunquid

Digitized by Google

Nunquid domos non habetis ad manducandum, & bibendum? vt Eccleſiam Dei
20 *contemnatis.* † Niſi id ex nimia fiat devotione, vel ſimplicitate, vt ſentire videtur, Paulin. in natali S. Felic. IX.

Ignoſcendum tamen puto talia parvis.

Gaudia, qua ducunt epulis, qua mentibus erit
Irrepſit rudibus, nec tanta conſcia culpa
Simplicitas pietate caret, male credula ſanctos
Perfuſis halante mero gaudere ſepulchris.

21 ¶ Dies enim obſervare vanæ ſuperſtitionis dogma eſt, plenæ vanitatis, ac periculi, Chriſtiano cuique ſemper abhorrendæ, vt docet D. Paulus ad Galat. cap. 4. *Dies obſervatis, & tempora, & menſes, & annos: timeo ne fruſtra*
22 *laboraverim in vobis.* † Nam licet dies ex Solis parallelo, & Lunæ mutatione quoad res naturales diverſificentur, quoad externam politiam, vel humanam gubernationem attendendi non ſunt, quia omnes dies æquali bonitate Deus creavit, quoad has actiones, & ita aliud tenentes ſuperſtitione implicantur, vt docent, Gl. & PP. *in dict. Gilat.* 4. Cirvel. *de ſuperſtit. p 3. cap. 6.* Alcozer. *in Sum. cap.* 14. Thom. Sanchez
23 *lib. 2. cap. 40. ex num.* 1. † Et ita ſuperſtitioſi ſunt, qui in die Martis Deo belli conſecrato matrimonia negant contrahenda ne lites, & bella, & diſſenſiones ſuboriantur, damnati in *cap. qui aſtimaret h. 26. q. 7. Qui certis diebus ſive menſibus, ſive annis nolunt, aut volunt aliquid inchoare, eo quòd ſecundum*
24 *varias doctrinas Gentium fauſta, aut infauſta exiſtiment tempora.* Et ita vt hanc ſuperſtitionem à fidelium animis averruncarent Rex noſter D. Philippus II. qui iamdiu ad cœlos evolavit, matrimonium die Martis contraxit. Et Lucullus in Armenia contra Tigranes cum bellum eſſet ſuſcepturus admonitus, quod ille dies inter nefaſtos connumeraretur reſpondit ſe ideo ſtrenuè pugnaturum, vt illum diem ab impia acceptione redimeret, vt narrat Plutarch. *in Apophteg.* † Et concivis meus religione, 25
nobilitate, atque animi virtute clarus cuius merita & ſtrenua facta magni ducis, magnis ex cauſis nomen dederũt, Auguſto diademate dignus D. Gundiſalvus Ferdinãdez de Cordoua cùm milites aliquibus debus pugnam capeſcere contradicernit, eorum animos, excitavit dicens, Age, quia non nobis, ſed adverſarijs nefaſtus eſt dies, vt narrat
26 Paul. Iobius *in eius vita.* † Nam hic ſtrenuus Dux omni ſæculo commendandus in nil aliud ſinceræ fidei, & religionis cultu magis coruſcat, quàm in huius vanitatis deteſtatione; & ita cum pulverem tormentarium ignis invaderet milites in malum omen accipientes confortavit dicens, eſtote animo, quia hæc ſunt luminaria ſequentis victoriæ vt ex Iobio narrat Covarruvias *lib. 2. de falſa proph. cap. 24.*

¶ Apud Rabinos varij fuerunt dies 27
ominoſi, ſcilicet dies Lunæ aliquorum menſium, & ex his alter erat, quia crediderunt in eo natum fuiſſe *Cain*, apud Athenienſes nefaſtus fuit dies Martis, apud Medos dies Mercurij, apud Phrygios dies Iovis, apud Troianos dies Veneris, apud Perſas Saturni, ita vt ſi omnium nationum dies computantur, quos pro ominoſis habuerunt, omnes omnino anni dies obſceni, & ominoſi fuiſſent, vt tradit Alex. ab Alex. *lib. 4. Dier. Genial. ca. 20.* † Quorum omnium 28
deliria, ac vanæ ſuperſtitionis ineptiæ ab Ægyptijs ſunt emanatæ, qui totius divinationis fuerunt authores, vt habetur *in cap. ſed & illud h. 26. q. 2.* † Apud 29
quos fuerunt aliqui *dies atri*, rebus agendis infeſti Græcè dicti ἀποφράδες à veteribus deducta voce, vt docet Cœl.

Rodigin. *lib. 7. antiquit. lect. c. 9.* † Quos ideo appellamus Hiſpanè, *dias azigos*, quaſi Ægyptiacos, quorum fuit mentio *in d. cap. non obſervetis, capit. quis æſtimaret huius 26. quæſt. 7.* licet eius nominis derivationem dicat ſe neſcire, Raphael deila Torre *vbi ſupr. d. diſputatio.* 31 2. † Ex quo apud noſtrosmet Iuris Cõſultos, *dies cretionum* emanarunt, quibus hæreditas aditi non poterat, vt tradit Petrus Gregor. *vbi ſupr. d. capit. 54. numer.* 14. Quos vt merè ſuperſtitioſos improbat Imperator, *in l. cretionum* 32 *d es, C. de iure deliberand.* † Ad quos quidem reſpexerunt veteres illi *Faſti, & Nefaſti dies* in iure noſtro paſſim, vt notat *Alciatus*: FASTI, quibus Prætori iuriſdicendi poteſtas fuit, NEFASTI, quibus ſolemnia illa verba *do, dico, abdico*, intercludebantur Ovid. *lib. 6. Feſtor.*

Ille nefaſtus erit per quem tria verba ſilentur,
Faſtus erit per quem lege licebit agi.

33 ¶ In quorum claſſe referendi ſunt Chirurgi, qui vt ſanguinem minuant, ſive vt cucurbitulis corpus evacuent *dies Indices* ſolent attendere quos *Criticos* 34 appellarunt ex medicis. † In quibus Lunæ imaginarios angulos & aſpectus, & conformationes fingentes de morbis iudicant, quo pacto ſit medendum, & quæ cuique eveniat ægritudo, quæ vt mera delirantium inſomnia refellit Conradus Vvipin. *lib. 3. de ſuperſtit. cap. 8. & 9.* † Nam aſtrorum 35 tanta vis non eſt, vt naturalem curſum impediat, vel materiæ indiſpoſitionem adaptent, vt cenſent Galen. *lib. 2. de d eb. critic.* & concivis meus Avicenna 36 *lib. 4. Fen. 3. tract. 2. cap. 1.* † Quare Dies iſti *Critici* magis pendent ex materiæ diſpoſitione, concoctione, & dati morbi temporibus, & ſymptomatibus. quam ex ſyderum influentia, vt paſſim docet Hippocrat. & Celſ. *libro 4. cap. 4.*

† Et ita meriro eos contempſit Galenus 37 *lib. 12. Therapeutic.* & multis eorum patefactis erroribus impugnavit Ioan. Lingius medicus eximius *epiſtol. 25.* & nullo ex his citato Mart. del Rio omnium litterarum gloria conſpicuus, *lib. 1. Magicarum cap. 3. quæſt. 1.* † Et qui 38 iunior iſta defenderat Marſil. Ficinus *libro de vita cœlitus comparand.* Poſtea palinodiam decantavit, & in noſtram ſententiam profeſſus eſt *lib. 12. epiſt. ad Politian.*

CAPVT. XXVIII.

De ſimulata religione, ſive de ſuperſtitione.

SVMMARIVM.

1 *Superſtitio nil aliud eſt quàm inanis ac ſuperfluus timor.*
2 *Superſtitio vnde dicatur, num. 3.*
4 *Superſtitionis duplex poſſeſſio.*
5 *Superſtitio committitur in cultum veri Dei.*
6 *Superſtitionem in vera religione non committi.*
7 *Peccatum per exceſſum in vera Religione committitur.*
8 *Miſſa cum tot numero candelarum, aut alio præfinito ritu ab Eccleſia non recepto improbantur.*
9 *Miſſa vulgò* de la luz *ſunt ſuperſtitioſæ.*
10 *Diabolus ſanctiſſimis quibus abutitur.*
11 *Miſſæ S. Amatoris damnantur.*
12 *Miſſa vulgò* treintanario reuelado, *& Miſſa* del Conde *prohibentur.*
13 *Miſſa* de la Emperatriz, *& Miſſæ* del anima ſola *deteſtantur.*
14 *Miſſæ quæ promittunt eventum ſunt damnatæ.*

15 *Clerici*

Digitized by Google

15 *Clerici celebrantes Missas huiusmodi peccant mortaliter, etiam si bono zelo faciant.*

16 *Clerici huiusmodi tacitè consentiunt in pacto.*

17 *Oblationem facientes ex bonis eleemosinâ impetratis, superstitiosi sunt.*

18 *Reliquias sanctorum, vel Evangelia gestantes adiunctis circunstantijs superstitiosi.*

19 *Orationes in quibus aliquid continetur otiosum, vel extraneum superstitiosæ sunt.*

20 *Orationes pollicentes eventus damnantur.*

21 *Rebus sacris vana admiscentes detestantur.*

22 *Superstitionis vacua multa ex paganis.*

23 *Partis affectæ imagines Deo suspendere non est superstitiosum.*

24 *Anathematis superstitio in cultum veri Dei caret superstitione.*

25 *Anathema dicitur suspendere, vel dicare.*

26 *L. Annæus Seneca de ritu stipitis colendi laudatus.*

27 *Tabulæ pictæ in honorem Dei appensæ.*

28 *Inscriptio addebatur picturis, casum enarrans.*

29 *Cerei, & hominum simulachra Dijs consecrata.*

30 *Oscilla, quæ sint, & qua materia comparata.*

31 *Dicatio armorum extra superstitionem.*

32 *Herculis sagitta in ara appensa.*

33 *Herodes spolia barbarorum sacrario affigit.*

34 *Vlisses in Hispania spolia belli Minervæ consecravit.*

35 *Manumissi catenas, & compedes Laribus, & Saturno affigisse.*

36 *Captivi compedes suspendere, & milites arma in vsu.*

37 *Vestem voti causa Deo suspendere mos fuit.*

38 *Vestium, & comarum suspensionis.*

39 *Coma in honorem Dei suspensa.*

SVperstitio nihil aliud est, quàm inanis, ac superfluus timor, vt docet D. Thom. 22. *quæst.* 93. seu importuna, ac inepta religio, vt voluit Aul. Gel. *lib.* 10. *noct. Atticar.* † Ducta voce à verbo *superesto*, nam vt ait D. Isidor. *lib.* 8. *Etymolog. cap.* 3. *Superstitiosi dicuntur à senibus, qui multis annis superstites per ætatem delirant.* † Sive vt ait Cic. *lib. naturæ Deor. Qui totos dies immolabant, vt eorum liberi superstites essent superstitiosi sunt vocati.* † Et horum duplex professio, aut in cultum falsi Dei, hoc est dæmonis, iuxta illud D. Paul. in Act. Apost. *c.* 7. *Viri Athenienses per omnia quasi superstitiosos vos esse video.* † Aut in cultu veri Dei, vt si quis hodie vitulum Deo sacrificaret, vel Sabbatha coleret, aut filios circumcideret, quæ lege Mosis Deo vero statuebantur absque dubio essent superstitiosi: vt docet D. Ambros. *in Psal.* 118. † Nam etsi Lactantius Ciceronem reprehendat, eo quòd putaverit superstitionem in vera Religione committi, dicens in cultu veri Dei non posse esse excessum *lib.* 4. *instit. cap.* 28. † Respuendus est, quia peccatum per excessum in vera Religione committitur, vt ex multis probat doctiss. Francis. Suarez *de relig. lib.* 2. *cap.* 1. *&* 2.

1 2 3 4 5 6 7 8

¶ Ex quo capite primò damnantur, qui Missas faciunt celebrari cum tot numero candelarum, aut alio præfinito ritu ab Ecclesia tamen non recepto, vt patet *ex sacro Conci. Trident. sess.* 22. *in decreto de observand. & vitand. in Missæ celebrat. Quarundam Missarum, & candelarum certum numerum, qui magis â superstitioso cultu, quàm à vera religione inventus est, omnino ab Ecclesia Episcopi*

copi removeant.† Idem dicendum si tot continuis diebus, & non interpolatis, aut tali hora scilicet oriente Sole, *como en las Missas de la luz*, aut tot orationibus etiam receptis, sed præter Ecclesiæ vsum admissis, & numero præfinito, aut quid simile, nam vt ait Dominus,
10 Deuter. cap. 12. *Quod præcipio tibi, hoc tantum facito neque addas quidquam, nec minuas.*† Nam licet sanctæ, & piæ videantur, non propterea licitæ debent censeri, quia diabolus sanctissimis, quibusque rebus abutitur, vt gravius homines seducat, sive vt ait D. Thom. *part. 2. quæst. 1. artic. 4. vt sic non solùm per apostasiã à fide, verum etiam perfidiâ sacrilegij vitium incurrant, atq; ipse creator amplius offendatur, & vt maiori opportunitate plures ruere faciat, cũ sacris*
11 *rebus videãt huiusmodi pacta cõmendari.*

¶ Vnde damnantur, primo Missæ, quæ sub nomine S. Amatoris habentur, & similes in quibus numerus Missarum, & precum præfinitur, nulla Ecclesiastica sanctione inductus, vt probat S. Vincentius Ferrer *homil. 2. Domin. 4. in Advent.* Petr. Cirvelo Dorocens. *trac. de superst. p. 3. c. 11.* Mart. del Rio *lib. 3. Magicar. disquisit. part. 2. quæst. 4. sect. 7.* Raphael de la Torre *to. 2. de vitijs oppos. relig. quæst. 95.* & novissimè concivis meus Thomas Sanchez *in sum. tom. 1.*
12 *lib. 2. cap. 41. numer. 1.*† Item, & Missæ, quas appellant, *del treynta nario revelado*, & alio nomine *Missas del Conde* damnatæ sunt, vt superstitiosæ per S. Vincentium, & Cirvelum, *vbi supr.* Caietan. *2. 2. qu. 96. art. 4.* Thom. Sanchez *dict. num. 41. ad fin.* D. Mart. de Aiala *in*
13 *Concilio Provincial. Valent. anno 1566. Sess. 3. cap. 6.*† Similiter, & Missæ, quæ dicuntur *de la Emperatriz, de la anima sola.* & aliæ in quibus varios evẽtus pollicentur, & cognitionem futurorum, & horæ mortis renunciationem, quia cùm hæc nullomodo miraculo tribuantur, quia nil Deus tale promisit, nec causa naturalis, nec artificialis subest: de necessario pacto cum dæmone est tribuendum, vt docent Caieta. *in summ. v. incantatio* Valent *in D. u. Thom. 2. 2 quæst. 12. disputat. 6.* Victoria *in relect. de Magia num. 16.*

¶ Quare hæ omnes Missæ, & similes, quæ ex simulata religione provenerunt, ex earum numero, aut orationibus spem, & fiduciam profitentes animas ab inferis liberandas, aut obtenta consecuturum, vel futura, aut remota cogniturum, tanquam superstitiosæ improbantur varijs Concilijs, Sanctorum doctrinis, & doctissimorum testimonijs, Sanct. Vincentius Delrius, Thomas Sanchez, Cirvelus, & alij *vbi supr.* D. Christophor. de Rojas Episcopus Obetens. *in sua synod. ann. 1553. lib. 3. tit. de celebrat. Miss. const. 9.* Episcopus D. Didac. Ramirez *in synodo Cõcb. n. ann. 1531. titul. de offic. divin.* Episcopus D. Dida. de Alaba *in sua synod. ann. 1549. titul. 2. cap. 14, & in Concilio Provinciali Valent. dict. cap. 6.* Alcozer *in summ. cap.* 15
14. Suarez *de religio. lib. 2.*† Et ita Clerici tales Missas celebrantes peccant mortaliter, quia cooperantur eorum malitiæ, etiam si bono zelo, & in simplicitate cordis faciant, vt per Doctores *in cap. 2. de sortileg. cap. si quis Episcopus 26. quæst. 5.*† Quia eo ipso, quòd fa- 16
ciunt, quod à talibus superstitiosis sunt instituta fieri, tacitè consentiunt pacto, saltem inito cum primo facti authore, qui in vanis huiusmodi circunstantiis decrevit fiduciam collocandam, secundum D. Augustinum *super Genes. 2. ad liter.* D. Thom. *2. 2. q. 95. arti. 5.* & *ibi* Caiet. *art. 2.* Victoria *in relect. de Mag. q. 6. n. 28.* Suar *lib. 2. de relig. c. 9. ex n. 13.*

¶ Secundò damnantur, qui faciunt 17
oblationem ex bonis eleemosinâ impetratis, credentes maioris efficaciæ ad effectum consequendum: & qui metiuntur.

Digitized by Google

tiuntur cingulũ ægrotantis ad cognoscendum à quo Sancto sanitas sit petenda, vt docet Burchard. *in Pœnitent. l.* 19.
18 *capit. de arte Magic.* † Aut qui gestant reliquias sanctorum, vel Evangelium sancti Ioannis, aut aliquos versus Psalmorum, non ex devotione tantum sed adiunctis vanis circunstantijs, vt docent Divus Thomas 2.2. *quæstion.* 95. *arti.* 4. Navarr. *in Manual. cap.* 11. *num.*
19 35. † Vel orationes in quibus aliquid continetur otiosum, vel extraneum, vel nomen incognitum etiam Dei, vel alicuius Angeli, vt tradunt Matti. de Ales *tractat.* 10. *de superstitio.* Turrecremat. *in capit. non observetis huius* 26.
20 *quæst.* 7. † Vel etiam cogniti, sed ad id ad quod adhibetur nullam habere efficaciam dignoscatur, vel si eo polliceatur, non pati aquam, ignes, carceres, vel manus iustitiæ, quia omnia ista superstitiosa sunt, vt docent Petrus Cirvelo, *dict. cap. vndecimo* Raphael de la Torre *de vitijs oppositi. religio. tom. secundo quæstione nonagesima quinta, dis-*
21 *putat.* 3. † Aut rebus sacris vana quæq; admiscent, vt qui ante febris accessionem manus lavant, & interea certum ex Psalmis versum submurmurant, vel laborantis manu prehensa dicunt, *Æquè facilis tibi hæc febris fiat*, &c. vel quid simile apud Burchardum, *vbi supr.*

22 ¶ Neque ad hanc superstitionem refero consuetudinem eorum, qui vt ab aliquo evasere periculo mortis; vel valetudinis adversæ, vel naufragij, vel quid glorioſum in bello patraverunt, tabellas rerum gestarum seriem continentes, aut earum loco vestes, quibus ægrotantes fuerant induti, arma, quibus vel ab hostibus se occisum iri credebant, vel quibus ipsi hostes devicerant, catenas, & compedes quibus detenti captivi, affectæ partis imagines, cæsariemque ex voto ad templorum parietes appendere in vsu est. † Nam licet ex vano, & superstitioso Deorum cultu originem 23
habere videatur, nihilominus in sacris litteris eius vsum approbatum comperio in honorem veri Dei, vt Hatioli consuluerunt Philisteis, Regum 1. cap. 6. *Facietisque similitudines annorum vestrorum, & similitudines murium, qui moliti sunt terram, & dabitis Deo Israel gloriam.* † Quem quidem morem 24
respexisse videtur sancta illa Iudith in Holophernis victoriam Iudith cap. final. *Et conopæum quod ipsa substulerat de cubili Holophernis obtulit in anathema oblivionis.* † Nam anathema fuit, quod 25
Deo dicabatur, consecrabatur, vel suspendebatur in facti alicuius memoriam, ab ἀνατίθημι, quod suspendere, vel dicare significat, vt tradunt Navatra *in extravagant. de dat. & promiss. numero* 10. Suarez *tomo* 5. *de censur. disput.* 8. *sectio.* 2. *numer.* 4. † Quo Deos propi- 26
tiari Gentiles crediderunt, licet concivis meus Apostolica familiaritate conspicuus L. Annæus Seneca, quem sanctum appellat Divus Hieron. *libro de viris illustrib.* non anathemate, sed pia voluntate Deum vinci conclamat, *epistola* 16. *Nec auro, argentoque suspenso, nec in thesauris stipe infusa, sed pia, & recta voluntate.* † De ta- 27
bulis in alicuius eventi memoriam, Tibullus *lib.* 1. *eleg.* 3.

Nunc Dea, nunc succurre mihi, nam posse mederi,
Picta docent tẽplis multa tabella tuis.

† Addebatur picturis inscriptio casum 28
referens carmine, Propert. *lib.* 2.

Pro quibus optatis sacro me carmine damno
Scribam ego: per magnum est salva puella Iovem.

Vel soluta oratione titulum, Ovid. *Amor.* 2. *eleg.* 13.

Adiiciam titulum, servata Naso Corinna.

Cereos

Cereos,& hominum ſimulacra Dijs,ſed
29 præcipuè Saturno offerri,apud antiquos authores eſt Macrobius *l.1. Saturn. c.11.* *Cœpiſſe Saturno Cereos potius accendere, & in ſacellum Ditis aræ Saturni cohærens Oſcilla quædam pro ſuis capitibus offerre.*

30 † Quæ non Cereæ vt hodie,ſed lanceæ, vel ſtipeæ fuerunt,vel ex argilla, vt notant Feſtus,& Varro. ille *l.* 14. hic vero *6. de ling. lati.* quæ cuſpidi,vel in altum defigebant, Virg. *Georg.* 2.

Oſcilla ex alta ſuſpendunt mollia pinu.

31 ¶ Dicationis armorum ſacræ facit mentionem Paræmia Machabæor. 1.c.6. *Velamina aurea,lorica, & ſcuta quæ reli-*
32 *quit Alexander Philippi Rex Macedo.* † De Hercule ſagittas ad Apollinis, & ferramenta quibus equus Troianus compactus fuerat,ad Minervæ in Metapontinos collocaſſe ſcribit Iuſt. *l.* 20. †
33 De Herode Rege ſpolia barbarorum ad ſacrarij orbem affigiſſe, tradit Ioſeph. *l.15. antiq. c.* 15. de aliis plura vterque *Plinius*:alter,*l.* 15.*natur. hiſtor.c.*30.alter
34 vero in *Panegyric. Theodoſ.*† De noſtra Hiſpania Strabo.*l.3.* Is monumenta quędam de Vlyſis errore in Mineruæ templo eſſe commemorat, parmas ſuſpenſas, paluſtria, roſtraque navalia, qua de re divinus Poëta.

Aere cavo clypeum magni geſtamen Abantis
Poſtibus adverſis figo, & rem carmine ſigno.
Æneas hæc de Danais victoribus arma.

35 Manumiſſos catenas,& compedes Laribus dicaſſe ſcribit Horat. *Satyr.* 1. *&* 5. Saturno autem Martial *l.3.ep.29.*

Has cum gemina compede dedicat catenas.
Saturne tibi, Zoilus,priores.

36 Ex quo captivi divina mercede redẽpti, qui ex paganorum ſervitute ad hanc auram evolarunt,templis ſolent catenas,& compedes quibus revincti fuerant ſuſpendere. Item, & milites arma quibus hoſtes profligarunt, vt Laodamia ad Proteſilaum, apud Ovid. *in Heroicis epiſt.* 13.

Dî precor à nobis omen amovete ſiniſtrum,
Et ſua det reduci vir meus arma Iovi.

Veſtem voti cauſa ad vitandum immi- 37
nens aliquod periculum Deis dicari ſolitam teſtis eſt Silius.

Fœmineus matris graditur chorus ordine longo.
Iunoni pallam, conceptaque vota dicabant.

Veſtium etiam,& comarum Deo dicata- 38
rum mentionem facit Statius *lib.* 12. *Thebaid.*

Mœſtarumque ſuper libamina ſertæ comarum,
Pendent, & veſtes mutata ſorte relictæ.

De coma tantùm idem Statius in plan- 39
ctu Lycurgi de morte Artemidori filij, *l.6. Thebaid.*

Iupiter hanc crimen voti reus ante dicaram.

Et Amphiaraus Diti patri ſacrificans apud eundem Stat. *l.3. Sylvar.*

Accipe commiſſum capiti decus.

CAPVT XXIX.

De ſignis quibus divinatio à prophetia dignoſcatur.

SVMMARIVM.

1 *Divinatio eſt falſa prophetia.*
2 *Spiritus probandus an ſit à Deo.*
3 *Probationis ſpiritus difficultas.*
4 *Falſi prophetæ qui dicantur.*
5 *Falſi prophetæ non ſolùm ignaros, ſed prudentes quoſque fallunt.*
6 *D. Ignatij de Loiola laudes.*

7 *Magdalena*

Digitized by

7 Magdalena de la Cruz sanctitatis pratextu multos fefellit.
8 Monialis Lusitana quibus fallacijs vtebatur.
9 Ioanna la pucelia apud Gallos famosa saga.
10 Signa falsa prophetiæ.
11 Humilitatem præ se ferunt prophetæ ex Deo.
12 Falsa prophetia sub pratextu sanctitatis.
13 Arrogantia, & propria præsumptio cohæret veræ prophetiæ.
14 Falsi prophetæ qui Christi nomine multos deceperunt.
15 Simon Magus Dei nomine veneratus.
16 Magi, qui se Deos, & prophetas appellarunt.
17 Prophetia, quæ proprium commodum potius quam aliorum respicit vtilitatem non est à Deo.
18 Prophetia ex proprio commodo vertitur in divinationem.
19 Propheta Balaam ex prophetia pecuniam accipiebat.
20 Apostol. Simonem Magum offerentem pecunias pro prophetia compescunt.
21 Prophetia ad hoc, vt ex Deo sit, debet esse conformis vniversis scripturis.
22 D. Paulus Evangelicam veritatem ex scriptura comprobavit.
23 Prophetiæ velamine diabolus satagit fidei fundamenta pravertere.
24 Montanus, Mahometh, Lutherus, & alij falsi prophetæ.
25 Angelus prædicens contra sacram Scripturam non est credendus.
26 Miracula non sunt signa veræ prophetiæ, sed fides.
27 Falsus propheta miracula facit.
28 Apollonius Tyaneus miracula edit, & quæ videbantur Christi maiora.
29 Falsus propheta etiam in nomine Dei miracula facit.
30 Propheta verus non est, qui passim, & vbique respondet.
31 Falsus Propheta est, qui omni tempore, & loco respondet.
32 Falsus propheta est, qui vno tempore magis quam alio spiritum patitur.
33 Prophetia, quia ex Deo est, non vbique, & pro libitu habetur.
34 Eubazieli Spiritus Domini descendit coram Iosaphat.
35 Manus Domini non est abbrevianda.
36 Prophetia de rebus futilibus, & inanibus diabolo est referenda.
37 Prophetia quæ eventui non respondet non censetur à Deo.
38 Prophetia comminationis certa est secundum præsentem iustitiam.
39 Prophetia Nathan non fuit ex Deo, sed ex mente sua.
40 Prophetia dicta nescienter damoni est referenda.
41 Prophetia ex Deo maxima cum certitudine infunditur.
42 Prophetia sine intelligentia manca censetur.
43 Prophetia magis consistit in intelligentia quam in visione.
44 Prophetia sine intelligentia datur illis etiam qui non sunt prophetæ.

DIvinatio quia falsa prophetia est de ea non nulla sunt tradenda, quibus dignoscatur, nam Sathana transfigurat se in Angelum lucis, vt docet Apost. *Corinth. c.* 11. Et ipsiusmet Christi formam assumit, vt narrant Paladius *in hist. SS. PP.* & Sulpic. Sev. *in vita S. Martin.* † Vnde merito admonet Dñus, *apud Marc.* c. 13. *Videte ne quis vos seducat*, & D. Ioan. ep. 4. *Nolite credere omni spiritui*, & Canonicar. 1. c. 3. *Probate spiritus an sint à Deo.* † Sed si eo quod dixit probate spiritus, dixisset quomodo esset probandus, subsisterem, nam quæ apud alios recte dicta sunt non inculco, sed inexplorata, aut minus dicta, sive intellectu difficilia, qualia ista, quæ Herculeis humeris dixit formidanda, D. Chrysost. *ad Pauli Cor.* 1. hom. 29.

1 2 3

hom.29. & in Matt.c.14. † Sunt enim
4 falsi prophetæ,qui veritatẽ supplantare conantur, vel ex eo quod ait Dominus in Evangelio,Matt.c.7.*Attendite à falsis prophetis*,cuiusmodi multi annumerãtur, ex prophetis Baal,*Reg.3.c.18.* † Et alij
5 innumeri sunt,qui non solũ ignaros,sed & prudentes quosque viros solent decipere,vt docent,D.Aug.*l.de divin.dæm.* Lactant. *l.2.divinar.inst.c.17.*D.Chrys. & Theoph. *in Evang. D. Ioann.* ille
6 *hom.18.* hic vero,*c.1.* † Quæ causa fuit vt tempore,quo divinus Patriarcha ille, tot virorum litteris,virtute,& religione coruscantium,pater,atque pastor vigilãs D.Ignatius de Loyola illustrissimæ Religionis societatis Iesu fundator inter vivos degeret,Cordubæ in arctissimo Religionis cœnobio diabolus sanctitatis specie suscitavit Magdalenã de la Cruz, quæ per triginta annos non solũ concives meos(qui omnes cauti,& perspicaces sunt) verum ipsosmet Principes in spectationem detinuit, quo ipsa tanti sceleris tædio adducta, crimen Inquisitoribus confessa salubrem pœnitentiam obtinuit,vt narrat concivis meus Episc. D.Iac.Simanc.*de Cath.inst.tit.21. n.24.* & Petr.Ribadeneira *in vita S.Ignatij l.5.c.10.* † Et eodem tempore, quod fuit
7 circa annos Domini M.D.XLVI. in antiquissima litteris, & armis potente Lusitania altera fœmina nõ minori sanctitatis, & religionis velamine à dæmone delusa,tot fictis miraculis,& revelationibus se commendavit,vt ab omnibus pro sancta haberetur,adeò vt illius Ecclesiæ Prælatum etiam in errorem induxerit,vt illam pro altera D. Chatarina Senensi, (quia plagas finxerat)veneraretur,vt meminit Horos.Covarr.*l.1.de falsa prophetia,c.24.* † Et non multo antea in nobi-
8 lissima Francia altera fœmina fuit nomine *Ioanna*, dicta *la pucella*, quæ in suæ fictæ revelationis testimonium mappam laceratam ante omnium oculos reduntegravit,vt narrat Ioan. Nider. *in Formic. l.5.c.8.* quæ & alia huiusmodi non sunt dæmoni impossibilia,vt Deo dante dicemus sequenti *l.2.de Magia operatric.*

¶ Primum, enim ad discernendã divi- 9
nationem à prophetia multa sunt considerandа circa vitam,mores, & exercitia prophetæ;an sit elati animi, ambitionis, aut proprij commodi, vel existimationis aliquid præ se ferat,quia hæc non sunt à Deo,vt probant Cardinal.Turrecrem.*in defens.S.Brigid.in præfat.* Ioa.Gerson.*tr. de prob.spir.c.2.* Ribadenei. *de tribul.c. fi.* † Nam à Deo illuminatus ex divino 10
consortio humilitatem,modestiã,& propriam despectionem semper præse fert, D.Ioan.c.... *Discite à me, quia mitis sũ.* Contra autem diabolus arrogantiam,superbiam,& huiusmodi alia contra charitatem suadet,sine qua nulla est prophetia,D.Paul.*Corint.1.c.13.Etiã si habuero prophetiam, & noverim mysteria omnia; si charitatem non habuero,nihil sum.* † Et 11
ita quantumvis sancti appareant, dum aliqua ex parte aliquid huiusmodi cernatur fugiendi sunt tanquam diaboli sectatores, quia vt ait Dominus per *D. Matth.c.7. Attendite à falsis prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ovium, & intrinsecus autem sunt lupi rapaces.*

¶ Secundo, quando prophetia aliquid 12
arrogantiæ præ se fert, qua qui se Dei prophetã appellat,aut Deum, aut Christum falsus propheta est,& ideo non est credẽdus,vt docet Dñus per Matt.c.24. *Si quis vobis dixerit,ecce hic est Christus, aut illic nolite credere.* † Sic enim multos 13
decepit Eum.del Estella,qui apud Gallos se Christũ finxit,vt scribit Guil.Neubr. *l.1.c.19.*& apud Hispanos alius Christi nomine,Sulp. Sever. *in vita S.Martin.* † 14
De Simone Mago notissima res est Romæ tẽpore D.Petr.Principis Apostolorũ plures decepisse Dei nomine,quo se Deũ apud illos fuit mentitus,vt narrat Eus. *l.2.hist.Eccles.* Tertul. *in Apolog.* † De 15

Thenda

Theuda falso propheta, hac ambitione elato narrat Ioseph. *l.* 20. *antiq. c.* 2. de Natham Iudæo. Idem Ioseph. *l.* 7. *de bello Iudaic. c.* 8. de falso Moyse in Creta, Sozomen. *l.* 7. *c.* 38. de alio falso Moyse tempore Iustini, Nicephor. *l.* 17. *c.* 6.

16 ¶ Tertio si prophetia magis propriũ commodum, quam aliorum vtilitatem respicit, non dicitur à Deo infusa, nam vt ait Doctor Gentium D. Paul. *Corinth.* 1. *c.* 14. *Qui prophetat hominibus loquitur*
17 *ad ædificationem.* † Nã de malis prophetis dictum est prophetiã vertisse in diuinationem, quia suam vtilitatem, & cõmodũ respexerunt, & pro ea pecunias accepe-
18 runt, vt docet D. Hier. *super Michæam, transsumptive in c. nunquã*, 1. q. 1. † Quia de consulentibus falsum prophetã Balaã legitur Num. c. 22. *Perrexeruntque seniores Moab, & maiores natu Madiam ha-*
19 *bentes divinationis pretium in manibus.* † Et ita Apostoli Simoni Mago offerenti pecunias pro divina Dei inspiratione, responderunt in Actis Apostol. c. 8. *Pecunia tua tecum sit in perditionem quoniam cogitasti donum Dei pecunia possideri.*

20 ¶ Quarto, quod prophetia sit cõformis vniversis scripturis veteris, & novi Testamenti, Sanctorum omnium doctrinis, ac fidei conformis, quia vt ait D. Ioann. *Canonic.* 2. *c.* 3. *Omnis spiritus, qui negat*
21 *Iesum à Deo non est.* † Et ita in Thessalonica D. Paulus ad probandam Catholicã (quam profitemur) veritatem ex sacris Scripturis illud ostendit Act. Ap. c. 17. *Et per Sabbatha tria disserebat eis de Scripturis adaperiens, & insinuans, quod Christum*
22 *oportuit pati.* † Nã ex divinatione anxie diabolus satagit fidei fundamẽta prævertere, & ita errores suos persepe prætextu prophetiæ divulgavit, vt docet D. Aug. *l.*
23 *de hæresib. c.* 16. † Vt de Montano scribit *Adam. Hieros.* de Mahomath. *Ill. suas in Pontifice.* de Luthero, & Serveto, Plateol. *de Mercat. l.* 10. de Monetario, Lindan. *dialog.* 1. de Phisomena, D. Aug. *l. contra Academ.* † Et ita licet Angelus prædicat
24 aliquid, quod etiam in minimis contradicat Evangelio, aut sacris Scripturis; non Angelum, sed Sathanam iudicabo, nam vt ait Apost. ad Galat. c. 1. *Si Angelus evangelizet vobis, præterquam quod evangelizavimus vobis, anathema sit.*

¶ Quinto, discernitur verus à falso pro-
25 pheta ex ratione fidei: nam licet miracula faciat, & secreta revelet, aut futura, aut alia, quæ Deo sunt reservata, non propterea propheta cẽsendus est, teste Apost. *ad Rom. c.* 12. *Habentes donationẽ secundũ gratiam, qua data est nobis, sive prophetiã secundum rationẽ fidei.* † Nã hæc omnia etiam falsus propheta præstare solet, de
26 quibus sic testatur Diuus Matth. c. 24. *surgent pseudo Christi, & pseudo prophetæ, & dabunt signa magna, & prodigia: & ita vt in errorem inducant (si fieri potest) etiã electos.* † Quemadmodum de Apollonio Tyanæo legitur tot, ac tantis prodigijs
27 doctrinam suam confirmasse, mortuos resurrexisse, & alia huiusmodi, quæ vera miracula videbantur, & Christi maiora, vt tradit D. Au. *ep.* 5. *& in Apol.* Philost. *in vita Apollon.* † Et alij huiusmodi, qui
28 propterea non sunt à Deo, etiã si in eius nomine fecerint D. Matth. c. 7. *Domine, Domine, nonne in nomine tuo prophetavimus? & in nomine tuo dæmonia eiecimus, & in nomine tuo virtutes multas fecimus, & tunc confitebor illis, quia non novi vos.*

¶ Sexto, falsus propheta censendus est,
29 si de omnibus quibus interrogatur respondet, & vbiq; velit, quasi propriũ sibi munus exercere, nam vt ait D. Petr. *Canon.* 2. *c.* 1. *Non enim voluntate humana data est prophetia, sed Spiritu sancto in-*
30 *spirante.* † Aut si pro omni tempore, & omni loco respondet, quia satis signum evidens est illum fuisse authorẽ qui Saulem in medio domus vexabat, *Reg.* 1. *c.* 18.
31 † Aut si in vno tempore magis, quã illo suas visiones, sive revelationes putãt, quia id fieri solet ex humore melancho-

Digitized by Google

lico, quo Augustus Cæsar vere magis, quam alio tempore portentosa videbat,
23 vt narrat Suet. *in eius vita.* † Quia prophetia cum à voluntate divina pendeat eã non vbique, neque palam solet Deus conferre, Deuter. c. 13. *Si quis fuerit inter vos propheta in visione apparebo ei, aut per*
33 *somnium loquar ad eum.* † Neque obstat super Iahazielem Spiritum Domini descendisse coram Iosaphat, & omnibus qui cum eo erant in templo, Paralip. 2. c. 20. *Super quem factus est Spiritus Do-*
34 *mini in medio turbæ.* † Quia præterquam quod non domi, sed in templo fuit, manus Domini non est abbrevianda, vt quibus velit, & quando velit hoc donũ largiatur, D. Paul. *Corinth.* 1. *c.* 12. *Alij operatio virtutum, alij prophetia, alij discretio Spirituum, alij genera linguarum, alij interpretatio sermonum*, &c.

35 ¶ Septimo, si prophetia sit de vanis rebus, & futilibus, aut non necessariis à diabolo habet originẽ, qui vanis, & futilibus delectatur; nõ autem à Deo, quia vt ipsemet testatur per D. Isai. c. 48. *Ego sum Dominus docens te utilia.* † Aut si
36 falsa sint, & non evenerint, quia tum etiam non est à Deo prophetia, Deuteronom. c. 18. *Quod in nomine Domini Propheta prædixerit, & non evenerit, hoc Dominus non est loquutus.* † Nam licet
37 veri Prophetæ prædicant aliquãdo, quę non contingunt, vt in prophetia *Ionæ c.* 3. non propterea sententiã muto, quia Prophetia fuit comminationis, & ideo certa secundum præsentem institiam, sed quia homines desierunt peccare, desit Dominus punitionem, nam vt ait *in c. noverit de pœn. dist.* 1. *Noverit enim Deus mutare sententiam, si tu noveris emendare*
38 *delictũ.* † Neq; obstat prophetiã Natam non fuisse comminationis, & tamen non fuisse certã, vt legitur, *Reg.* 2. *c.* 7. quia illa non fuit à Deo, sed ex mẽte sua, ideo correptus fuit vt docet D. Hie. *super Ezech.* 1.
39 ¶ Octavo, quando nescienter loquuntur, dæmoni est revelatio referenda, quæ cùm nõ possit ad animæ interiora penetrare loquitur in corpus tantum, & sic interrogati nesciunt rationem reddere, vt diximus *sup. c.* 11. *de divinatione absoluta.* † Secus in prophetia divina, quia 40
cum Deus sit qui loquitur, qui ad animia interiora penetrat, Apost. *Corint.* 1. *c.* 14. Prophetas suos solet de fide, ac veritate certiores reddere Daniel. c. 10. *Revelatũ est Danieli verbum verum intellexitque sermonem.* † Nam licet redẽptionis my- 41
sterium ab exordio mundi sit annuntiatum, & sub lege scripta multi fuerint Prophetæ, qui eum non intellexerint, vt docet D. Aug. *l.* 7. *Civit. Dei c.* 32. Non propterea desierunt esse Prophetæ, quãvis mancos prophetas eos appellet Franciscus Picus *l.* 2. *de Pran. c.* 2. † Quia pro- 42
phetia magis consistit in intelligentia, quàm in visione, Daniel. *dict. c.* 10. *Intelligentia opus est in visione*, nam vt ait Amos *c.* 3. *Non faciet Dominus Verbum nisi revelaverit secretum suum ad servos suos prophetas.* † Nã visiones sine intel- 43
ligẽtia plerique dantur illis, qui nõ sunt prophetæ; intelligentia autem prophetis, vt manus illius, quam vidit Balthasar, cuius visionis intelligentiam explicavit, Daniel. *c.* 5. & Ioseph visiones vaccarum Pharaonis. *Genes. c.* 41.

CAPVT XXX.

De huius artis fallacia, atque de ijs, quæ dæmon valet revelare.

SVMMARIVM.

1 *Curiositas reprehenditur.*
2 *Divinatio reprobatur non solum ob curiositatem, sed ob damnum.*
3 *Divinãtibus pœna mortis affingitur.*
4 *Divinationis totius auctor diabolus est.*

5 *Diabolus*

Digitized by Google

5 *Diabolus hoſtis mendaciſſimus.*
6 *Diabolus quam plures fefellit.*
7 *Divinationis ſigna irrita, & ſtulta ſunt.*
8 *Sapientia huius ſæculi ſtultitia eſt apud Deum.*
9 *Divinatio tam in ſecunda, quam in prima lege Moyſis prohibita.*
10 *Sapere pluſquam oportet ſcire prohibetur.*
11 *Leges Partitarum, quæ divinationem permittunt ſunt correctæ.*
12 *Futurorum ſcientia nulla eſt.*
13 *Futurorum ſcientia ſoli Deo reſervata.*
14 *Diabolus cognoſcere nequit eventus liberos.*
15 *Supernaturalia myſteria damon cognoſcere non valet.*
16 *Futura quæ pendent ex arbitrij libertate diabolus non cognoſcit.*
17 *Angelus non cognoſcit futura.*
18 *Damonum prædictiones de futuris falſæ probantur.*
19 *Diabolus angelico ingenij pollet acumine.*
20 *Diabolus diuturna experientia non modica ſibi comparavit.*
21 *Futura qua arte diabolus prædicat.*
22 *Diabolus ex præſentibus coniectatur futura.*
23 *Diabolus ſapientia, & rerum experientia longe alios homines antecellit.*
24 *Diabolus ſubſtantia eſt ſpiritualis plena intelligentiæ, & ſapientiæ.*
25 *Ezech.cap.28. de ſapientia diaboli illuſtratus.*
26 *Diabolus certo novit, quæ ex cauſis naturalibus dependent, quæ ab alijs naturalibus nequeunt impediri.*
27 *Diabolus certo non novit, quæ pendent ex cauſis naturalibus, quæ ab alijs impediri poſſunt.*
turorum duplex cognitio.
29 *Diabolus in futuris vtitur ſubdolis, & æquivocis verbis.*
30 *Oracula diaboli varia æquivocis verbes prolata.*
31 *Diabolus cognoſcit præſentia, & præterita.*
32 *Diabolus inſtanti poteſt multa ex longiſſimis partibus renunciare.*
33 *Appollonius dum Epheſi eſſet exclamavit, vt præſens ſpectaculo Romæ interfici Domitianum.*
34 *Exempla varia remiſſivè de remotorum cognitione ex pacto.*
35 *Cogitationes diabolus divinare nequit.*
36 *Cogitationes ſoli Deo reſervantur.*
37 *Cogitationes diabolus cognoſcit, quæ ſignis exterioribus indicantur.*
38 *Cogitationes diabolus non aſſequitur ſupernaturaliter.*
39 *Cogitationes qua arte diabolus divinare valeat.*

CVrioſitas ſciendi non neceſſario, non modo non iuvat, ſed valde noxia eſt, Proverbior. cap. 25. *Sicut qui multum comedit, non eſt ei bonum, ſic qui ſcrutator eſt maieſtatis opprimetur à gloria.* Sic ergo omnis divinatio recte prohibetur D. Hierem. cap. 27. *Nolite audire prophetas veſtros, & divinatores:* non ſolum ex curioſitate, ſed ex damno, Levit. cap 19. *Non declines ad Magos, nec ab Ariolis aliquid ſciſcitemini, ne polluamini per eos.* † Ex quo eis pœna mortis affingitur, Levit. cap. 20. *Vir, ſive mulier in quibus Pythonicus, aut divinationis ſpiritus fuerit; morte moriatur, lapidibus obruant eos, ſanguis eorum ſit ſuper eos.* † Nam totius divinationis author diabolus eſt, qui principio mundi ſtatim in idololatriam ferè totum genus humanum pellexit, vt tradunt D. Auguſt. *lib. 2. doctr. Chriſt. c. 22.* Divus Thomas 2.2. *quæſt. 95. artic. 2.* † Nam cum illa non acquiratur luce

naturæ, nec divina revelatione, conſequens eſt, vt eam diſcant à diabolo humani generis hoſte mendaciſſimo, D. Ioan. *cap.* 8. *Ille homicida erat ab initio, & in virtute non ſtetit: cùm loquitur*
6 *mendacium, ex propriis loquitur, quia mendax eſt.*† Sic conſtat fefelliſſe Creſſum, & Pyrrhum authore D. Hieron. *in Iſai. cap.* 41. Mamphredum teſte, Franciſc. Pico *lib.* 4. *Prænot. cap.* 9. Indos plures, apud Oſorium *lib.* 2. *hiſtor. Luſitan. cap.* 15. Ferrantem, & alios quos
7 refert Mart. del Rio *lib.* 4. *Magicar. c.* 3. † Vt ſic homines in his, quæ peccarunt puniantur, & in errore ſuo obcæcentur, D. Iſai. cap. 44. *Ego ſum Dominus irrita faciens ſigna divinorum, &*
8 *Ariolos in furorem vertens, convertens ſapientes retrorſum, & ſcientiam eorum ſtultam faciens.* † Sapientia enim huius ſæculi ſtultitia eſt apud Deum D. Paul. *Corinthior.* 1. *cap.* 3. nam vt ait Eccleſiaſt. cap. 19. *Melior eſt homo, qui minuitur ſapientia, & deficiens ſenſu in timore;*
9 *quam qui abundat ſenſu, & tranſgreditur legem excelſi.* † Et ita merito in ſecunda lege Moyſis admonemur, Deuteron. cap. 18. *Non inveniatur in te, qui Ariolos ſciſcitetur, nec qui Pythones conſulat, nec divinos*, & paulo poſt *Gentes iſtæ, quarum poſſidebitis terram, augu-*
10 *res, & divinos audiunt tu à Domino Deo tuo aliter inſtitutus es.*† Non enim debemus ſcire pluſquam quod oportet ſapere, vt ait Apoſtolus, ſed ſapere ad ſobrietatem Eccleſiaſt. cap. 3. *Altiora te ne quæſieris, & fortiora te ne ſcrutatus fueris, ſed quæ præcepit tibi Deus, illa cogita ſemper, & in pluribus operibus eius ne fueris curioſus*, quippe vt ait Alcim *lib.* 2. *Carm.* 15.

Damnabitur ille peremni
Iudicio, quiſquis vetitum cognoſcere tentat.

11 Neque obſtat iure Regio divinationes permitti, & à pœna iniuriarum excuſari licet in divinando falſum contra aliquem dixerint divini *l.* 7. *tit.* 9. *p.* 7. quia non ſolum prædicta lex, ſed aliæ etiam leges, quæ de divinis agunt in dicto Septimpartito iure *tit.* 23. *dict. part.* 7. correctæ ſunt meliore iure per *l.* 5. 6. & 7. *tit.* 3. *de los hereges, y a divinos, lib.* 8. *Recopil.* † Nam futurorum ſcientia 12
nulla eſt, vel ipſo teſte Ariſt. *libr.* 2. *Perihermen.* Quia quemadmodum ſe habet res ad eſſe, ita ſe habet ad cognitionem: futura autem non dum exiſtunt, ergo à nullo cognoſci poſſunt, niſi à Deo, de quo ſcriptum eſt per Apoſtol. *ad Roman. cap.* 4. *Vocat ea, quæ non ſunt, tanquam ea quæ ſunt.* † Nam vt 13
ipſemet teſtatur per Iſai. cap. 46. *Ego Deus* &c. *nec ſimilis mei annuncians ab exordio noviſſimum, & ab initio, quæ nec dum facta ſunt*, quibus concordat ipſemet Iſai. *c.* 41. *&* c. 44. Daniel. *cap.* 2. D. Paul. *Corinth.* 1. *cap.* 14. † Quare 14
dæmon cognoſcere nequit eventus liberos, ſive exemptos à cauſalitate rerum temporalium, aut futuros non neceſſarios, ſed contingentes, vt docent D. Auguſt. *lib.* 3. *de Trinit. & libr. de natura damon.* D. Thom. 2. 2. *quæſt.* 95. *art.* 6. & 7. Caſtro *lib.* 1. *de iuſta hæreticor. punit. cap.* 14. Suarez *de Relig. lib.* 2. *cap.* 8. Paul. Grilland. *de ſortileg. qu.* 10. *num.* 2. *& quæſt.* 11. *ex num.* 1. Farinac. *tom.* 1. *quæſt.* 20. *ex num.* 79. † Non ſo- 15
lum ſupernaturalia myſteria, vt ſunt myſteria fidei, gubernationes, & mutationes regnorum de quibus Acta Apoſtol. cap. 1. *Non eſt veſtrum noſſe tempora, vel momenta, quæ Pater poſuit in ſua poteſtate.* † Sed etiam, quæ pen- 16
dent ex arbitrij humani libertate, vt quid eras facturus ſim, vel cogitaturus, D. Iſai. cap. 44. *Annuntiate nobis, quæ ventura ſunt, & ſciemus quia Dij eſtis vos* † Quia omnia iſta, & ſimilia 17
omnino ſunt incognita, non ſolum dæmoni, ſed alio cuivis Angelo, etiam in gratia

Digitized by Google

gratia existente, D. Matth. cap. 24. *De die illa nemo scit, neque Angeli in cœlo,* 18 *sed solus Pater.* † Quare merito D. Chrysost. *in Ioan. homil.* 18. *Hoc vel maximè Dei opus est, quod neque dæmones immutare possunt, quamvis maiorem in modum admirantur, in miraculis enim sæpe sub veritatis umbra decipi possumus: prædictio futurorum immortalis Dei dumtaxat opus est. Quod si quando dæmones aliquid prædixerint, stultum, & incautum vulgus deceperunt: eorum namque vaticinia passim falsa deprehenderunt.*

19 ¶ Quæ quia certo non novit, ea probabiliter tantum, & coniecturam faciens conatur indicare, longe perspicacior, quàm omnes homines, quia Angelico ingenij pollet acumine, vt in 20 *cap. nec mirum huius 26. quæst. 5.* Et diuturna obseruatione experientiam, non modicam sibi comparauit: nouitque rerum omnium naturalium facultates, & hominum inclinationes mediante appetitu sensitiuo, vt docent D. August. *lib. de natura dæmon. cap. 5. & cap. 6.* Suarez *vbi sup. dict. cap.* 8. Damasc. *lib. 2.* 21 *de fide.* Quare sæpe contingit, vt ad amussim prædicat quod Deus hunc, vel illum populum sit puniturus: quod talis exercitus gladio, fame, aut peste affligetur: & quod talis à tali sit occi- 22 dendus, & alia huiusmodi. † Item quod Princeps de solio sit exturbandus, vel aliqua oppressione affligendus, vel strage perituros; nam id ex diligentia coniuratorum, socordia, & incuria cauendi, vel pellendi hostis potest colligi, vt ostendisse docet Basilatius *apud Nicet. lib. 3. Chronic.* Petr. Gregor. *in syntag.* 23 *p. 3. lib. 34. cap. 7.* Nam cùm hæc ab alijs hominibus coniecturatè cognosci valeant, multo melius à dæmone quia sapientia, & rerum experientia longe homines antecellit, vt tradunt D. Aug. *lib.* 10. *Ciuitat. Dei* relatus *in dict. capit. nec mirum*, D. Thom *q. 16. de dæmon. art. 5.* † Quia substantia est spiritualis 24 plena intelligentiæ, & sapientiæ, D. Tho. *dict. quæst. 16. art. 6.* Dionys. *lib. de diuin. nomin. c. 4.* Nam vt ait Ezech. cap. 28. *Tu signaculum similitudinis altissimi plenus sapientia, & perfectus decore in* 25 *delicijs Paradisi Dei fuisti.* † Nam licet propheta de Rege Tyri loquatur, figuratè de Sathana intelligitur secundum *D. Hieron.* vel ex eis quæ postea sequuntur. *Tu Cherub extentus, & protegens posui te in monte sancto Dei: in medio lapidum ignitorum, ambulasti perfectus in viis tuis à die conditionis tuæ, donec inuenta est iniquitas in te, peccasti, & eieci te de monte Dei & perdidi te.* 26

¶ In aliis autem, quæ ex causis necessarijs dependent, quæ ab alijs naturalibus nequeunt impediri, vt Solis eclypses astrorum coniunctiones, & similia, non tantùm coniectatione, sed certò dæmon prædicere potest, vt rerum naturalium peritissimus, vt tradunt Grilland. *de Sortileg. q. 6. ex nu. 3.* Medina *lib. 2. de recta in Deum fide ca. 1.* Petr. Binsfeldus *in rub. C. de malefic. & mathem. notab.* 10. Franc. Pegna *in direct. Inquis. p. 2. comment. 67.* † Nam de 27 illis, quæ ab alijs causis impediri possunt vt imbres, pluvias, nimbos, tempestates-que sonantes, non certò sed coniectatione prædicit, præter illa, quæ nouit se, (permittente Deo) postea facturum, vt eleganter docent D. Aug. *l. 8. Ciuit. Dei c. 23.* Eugubin. *lib. 3. de pere-* 28 *nni philosophi. c. 14. cum seq.* † Futurorum enim duplex est cognitio: vna quantum est in se ipsius, & natura sui, quæ soli Deo reseruatur: alia in suis causis, vel secundum potentiam causarum, quæ dicitur cognitio coniecturalis, & demonstratiua, quæ dæmoni non denegatur, vt docet D. Thom. *d.* 29 *q. 16. de dæmon. art. 7.* † Sed ne apud cultores suos pondus authoritatis amittat, in ijs etiam quæ Deo reseruantur, impiè

impiè, & impudenter se inserit, sed æquivocis, & subdolis verbis vtitur vt interpretibus suis signorumque suorum coniectatoribus culpa tribuatur, quando dècepti fuerunt, vel mentiti, vt tradit D.Aug. *lib. de divinat. dæmon. cap. 6. relatus in cap. sciendum h. 26. q. 3.* 30 Grillan. *de sortileg. q. 6. n. 7.* † De quibus varia suppeditant exempla Cic. *lib. de divinat.* Eusebius *lib. 4. præparat. Evang. cap. 1. & lib. 5. cap. 6. & lib. 6. capit. 10.* Grilland. *de sortileg. d. q. 6. nu. 7.* vt in quacumque parte se res vertat de mendacio non possit accusari, vt illud *Aio te Æacidam Romanos vincere posse.*

31 ¶ De præsentibus, aut præteritis res obscura non est posse dæmonem, quæcumque actu exteriore prodita sunt revelare: vel quæ aliena relatione accepit, vel ipso coram gesta sunt, vt secreta furta, res perditas, thesauros olim effossos, metalla subterranea, & alia huiusmodi, quæ hominum cognitionem fugiunt, quia dæmonibus nota sunt, vt docet D. August. *de divinat dæmon. ca. 3.* 32 *4. 5. & 6. c. nec mirum h. 26. q. 3.* † Etiam si in longinquis ac remotis terræ partibus agantur: nam cùm non solum cursus quorumlibet hominum, vel ferarum: verum etiam volatus avium incõparabiliter vincat, potest multa, tam instanti cognoscere, ac renunciare, vt ab ignaris putentur multo antea prædicta. *d. cap. sciendum h. 26. q. 3.* quia vt ait Tertulian. *in Apologet. cap. 22. dæmones momento sint vbique.* 33 † Et ita Apollonius dum Ephesi esset (ex dæmonis gestione) exclamavit, vt præsens spectaculo Romæ interfici Domitianum, vt narrat Philostrat *in vita Apoll.* † Aliud 34 exemplum de quodam Iuvene refert Aul. Gel. *l. 5. noct. Attic. c. 18.* aliud de Chariberto Arnob. *lib. 3. Anal. cap. 22.* Aliud sui temporis Grilland. *de sortileg. q. 6. n. 7.* plura alia nostri ævi, Nic. Remi. *l. 3. dæmonol. c. 14.* Med. Binsfeld. *vbi sup.*

¶ Excipiuntur tamen cogitationes 35 in animo manentes, nam licet præsentes sint, dæmonis non subiacent arbitrio, vt docent D. Hieron. *in Matth. c. 9.* & D. Ambro. *in Luc. cap. 5.* † Nam soli 36 Deo reservantur, qui scrutatur renes, & corda, Sapien. c. 1. *Quoniam renum illius testis est Deus, & cordis illius scrutator est verus.* Cui astipulantur D. Hier. *c. 17. Reg. 3. c. 8. Paral. 2. c. 6.* D. Matt. *c. 16* D. Luc. *c. 6. Acta Apost. c. 1.* † Quare illa 37 à dæmone sciri non possunt, nisi exterioribus signis prodita sint, quibus illi innotescant, vt docent D. Aug. *l. de nat. dæmon. c. 5.* D. Tho. *2. 2. q. 95. c. sciendum h. 26. q. 3.* Signis dico exterioribus, quæ 38 ab aliis puris creaturis agnosci possunt, quia supernaturaliter illa assequi (vt voluit Agrippa) hæreticũ est dicere, vt docẽt Theol. *Sẽt. 2. dist. 5.* D. Au. *l. de nat dæm. & l. 2. Retract. c. 30. c. quodã loco h. 26. q. 3.* † Quãquã haud negẽ posse dia- 39 bolũ phãtasmatibus immissis hominum mentes, ita turbare, vt nil aliud cogitari queant, quã quod ab eo suggestũ est, vt sic cogitationes divinare videatur, vt docent D. Aug. & Angel. Tho. *vbi supr.* Raph. de la Torre *d. q. 95. art. 7. d. 1. & 2.*

EPITO

Digitized by Google

EPITOMES DELICTORVM IN QVIBVS APERTA, VEL OCCVLTA INVOCATIO DÆMONIS INTERVENIT.

LIBER II.

IN MAGIAM OPERATRICEM ad Grattani Decretum Cauſ. XXVI.

CAPVT I.

De Magia divina, & naturali.

SVMMARIVM.

1 *Virtutes vocabulorum neceſſaria ad omne ſtudium.*
2 *Etymologia eſt vera nominis deſinitio.*
3 *Incorporea nonniſi ex efficiente, & fine dari poſſunt.*
4 *Magia nomen quid ſignificet.*
5 *Magia conſummata philoſophia fuit.*
6 *Magia cum cæteris ſcientiis Adamo elargita.*
7 *Magia deſinitio ex Pſello.*
8 *Magia ex occultis naturæ.*
9 *Echeneis piſciculus navigio adhærens eum ſiſtere cogit.*
10 *Torpedo piſcis, quàm admirabilis natura, & n. 11.*
12 *Magnes ferro attracto alium attrahendi communicat poteſtatem.*
13 *Magnetis vis cœleſtis, & cum Aquilone ſympathia.*
14 *Petra flammam emittit in Nympheo.*
15 *Flamma è petra exiliens oleo infuſo.*
16 *Calcis miranda quædam.*

Digitized by Google

17 *Asbestus lapis, qui semel accensus nunquam absumitur.*

18 *Fons alter in Chio hebes reddit ingenium, alter acuit.*

Fons alter in Bœotia oblivionem, alter memoriam generat. ibid.

19 *Fons in Cyzico venereos comprimit stimulos, & apud Gelonium excitat.*

20 *Fontium alia miranda.*

21 *Sabina herba caulibus fruticosa, iumentis venenum, hominibus antidotum.*

22 *Napellum hominibus venenum, passeribus saluberrima esca.*

23 *Ludistus Neapolitanorum Rex napello occisus.*

24 *Panis accipitrem necat, quo homo alitur.*

Rosarum odore scarabæus moritur, quo homo delectatur. ibid.

25 *Sardonia herba vescentibus nervos contrahit.*

26 *Tarantulæ venenum ad numerum saltitare cogit.*

27 *Fraxinus arbor serpentibus inimica.*

28 *Arbusculæ in Indico mari, vitri modo fragiles, in ignem, vt ferrum indescebant.*

29 *Ligna quæ igne non consumuntur, & quæ aqua non putrescunt.*

30 *Ligna putrida nocte lucent.*

31 *Pennæ avium, quæ noctè lucent.*

32 *Noctilucæ, sive cincindelæ quare nocte luceant.*

33 *Indicum animalculum, toto corpore lucet.*

34 *Vapores variis formis conformati.*

35 *Vapores equitum formâ, & apud Syrtim maiorem.*

36 *Insulæ natitantes in mari.*

37 *Arbores ex imo mari assurgere in altum.*

38 *Ignes inextinguibiles.*

39 *Lucerna quæ in sepulchro Tullia multis annis ardens apparuit.*

40 *Arbor insulæ Ombrio ante ortum solis tum à stipite tum à ramis aquam emittit.*

41 *Pala frigore suo nives conservant, & calore fructus maturant.*

42 *Agrigentinum sal liquatur igne, aquâ verò induratur.*

43 *Dictami herba alia peculiaria.*

44 *Herbarum alia miranda.*

45 *Fel piscis callyonimi cæcitatem expellit.*

46 *Virgarum affectus fecit, vt oves concíperent maculosa.*

47 *Aqua potus facit nigros generare agnos.*

48 *Batis fluvius ovium vellera olim deaurabat.*

49 *Aurea vellera in Bati non poëticum modò, sed verum fuit.*

50 *Arietes Batis Talento distractos.*

51 *Rubricatis pellibus ad opertorium tabernaculi Hebræi vsi sunt.*

52 *Ovium color aureus quodammodo purpuram imitabatur.*

53 *Magia qui fuerint peritissimi.*

54 *Salomon magiæ peritissimus.*

55 *Salomoni quæ falsò tribuantur.*

56 *Salomon incantationes non scripsit.*

OPeratricis Magiæ tractationem 1
suscipiens, à nominis significatione est exordiendum; nam qui virtutes vocabulorum ignorant, facile παραλογίζονται, id est, decipiuntur, vt dicit Aristotel. *lib. 1. Elenchor.* † Quinimò & 2
Etymologia, & vera definitio est secundùm Platonem *in Cratyl.* quam Aristoteles, *orationem explicans, nominis significationem* præscribit. † Quæ à re 3
physicâ ex operatione intellectus concepta non distinguitur; nam res quæ incorporeæ sunt, nonnisi ex efficiente, & fine dari possunt, vt docet præceptor meus Brocens. *lib. 1. dialecticor.* † Magiæ 4
enim nomen Persicum est, apud quos

Magi

Digitized by Google

Magi significant eos, quos apud Græcos *Philosophos*, apud Latinos *Sapientes*, apud Gallos, *Druydas*, apud Ægyptios *Prophetas*, apud Cabalistas *Sacerdotes*, apud Assyrios *Chaldæos*, apud Indos *Gymnosophistas* vocant, vt tradit Bapt. Porta, *lib. 1. de Magia natural. cap. 1.* † Nam Magia principio consummata philosophia fuit circa divina, & humana, potissimùm cognitio de Deo, & immortalitate animi, Plato *Alcibiad. 1.* D. Chrys. *tom. 2. in Matth. 2. hom. 2.* † Quæ cum cæteris scientiis Adamo elargita est, à quo posteritas edocta per manus, & orbem eam propagavit, vt apparet ex magia Zoroastri, quæ nunc excusa est, vt tradit Perer. *lib. 1. de Mag. c. 2.* † Hanc definiunt Proclus & Psellus, ille *lib. de Mag.* hic verò *de damon. Exactior quædam arcanarum rerum cognitio, quâ cœlorum, ac sydarum cursu, & influxu: & sympathiis, atque antipathiis rerum singularium observatis, suo tempore, loco, ac modo, res rebus applicantur, & mirifica quædam perficiuntur.*

¶ Multa enim sunt naturæ miracula incompertæ adhuc rationis, (& vt Plinij verbis vtar) in naturæ maiestate penitus abdita, vt siquis hominum eis occultè vtatur, Magnus vulgò diceretur, aut divinus, vt tradit Victoria *in 9 r. lect. de Magia.* † Vulgaris narratio est de *Echeneide* pisciculo, vulgò *Remora*, experientia comprobata, quòd si navigio adhæret, licèt ingenti cursu, ac incitatissimo feratur, eum sistere, ac frenare cogere, Arist. *lib. 2. c. 14.* Plin. *lib. 9. c. 29.* Ælian. *lib. 1. c. 27.* nam vt ait concivis meus Lucan.

Puppim retinens Euro tendente rudentes
In mediis Echeneis aquis.

Arist. *lib. 9. c. 37. Torpedo piscis, quam appetit, afficit eâ ipsâ, quam in suo corpore continet facultate torpendi, atque ita retardata animantia præ stupore capit, usque vescitur.* † Addit Albert. Magnus *lib. 8. tract. 3. c. 1. & lib. 24. Experimento se didicisse, summo digito tangenti cuipiam, brachio toto per semestre immobili laborasse, eandemque vim stupefaciendi inesse halitui, & auræ ipsius torpedinis, nam & hastæ contactui idem accidit.* † Magnes lapis, cuius virtus tam mira est, vt de illa sola librum integrum scripserit *Ioan. Bapt. Porta*, non solùm ferrum ad se trahit, sed ferro attracto alij ferro trahendi virtutem largitur, vt scribit D. Aug. *lib. 21. Civit. Dei, c. 4.* † Cuius vis, quia cœlestis est, per eius influxum communicata, vt ait D. Thom. *quodlibet. 12. art. 15.* adeò Aquilonem (cum quo habet sympathiam) insequitur, vt si acus acie in Austrum vertas, protinus illa in Aquilonem invertitur, vt docet Arist. *lib. de lapidib.* † In Nymphæo exit de petra flamma, quæ pluviis incenditur: vt narrat Plinius *lib. 2. c. 107.* & ne putes fabulosum, vide in sacris litteris ignem de petra exilientem, *Iudic. c. 6.* quod naturale putat Valles. *lib. 2. de sacra philosoph.* † Et de eadem petra, Arist. *lib. de admirand. c. 34. In locis montanis Apolloniatidis iuxta Aritaniam (is Nymphæi locus est) petram quandam esse aiunt, ex qua ignis emanans non cernitur; at cùm in illam oleum effunditur continuò flamma insurgit.* † Et in calce non minùs mirandum est; quòd igne alba fiat, contra eius naturam, qui ligna amicissima nigerrima reddit: item & asservare ignem, qua aquâ incenditur, oleo tamen extinguitur, actione contrariâ, cuius indolem miratur D. Aug. *lib. 21. Civit. c. 4.* † Et est præterea lapis nomine Asbestus, qui semel accensus nunquam absumitur, teste *eod. Aug. d. lib. 12. c. 6.* ex quo in sepulchris Gentilium lucernas per multum tempus duraturas fieri scribit Solin. *c. 21.*

18 ¶ In Insula Chio præterea duo fontes sunt, quorum altero qui biberit hebetis fit ingenij, altero subtiliores sensus adipiscuntur, vt tradit Plin. *lib.31. c.2.* & in Bœotia duo alij sunt fontes, quorum alter oblivionem inducit, alter verò illustrat memoriam, vt narrat Plin.
19 *d.c.2.* D. Isidor. *lib.13.c.13.* † In Cyzico fons est, cuius aqua potanti venereos stimulos extinguit, vt author est Plin. *d.c.2.* & apud Gelonium stagnum alij duo fontes emanant, quorum alter, quæ sumpserit mulier ex sterili fœcunda fit: ex altero si fœcunda hauserit, vertitur, in sterilem, D. Isidor. *d.*
20 *c.13.* Solin. *c.10.* Seneca *lib.3. c.25.* † Fons Gelopis Thraciæ potantibus mortiferus est, Arist. *lib. de admirand. c.216.* fons Potinæ in vrbe Thebis, bibentes efferare cogit, & in rabiem inflammat, Ælian. *lib.15.c.25.* Lynceitis in agro Caleno inebriat, vt vinum, Plin. *lib.2. c.103.* Senec. *Natural. qq. lib.3. cap.20.*

Lynceſtius amnis,
Quem quicunque parum moderato gutture traxit,
Haud aliter titubat, quàm ſi mera vina bibiſſet.

21 ¶ Plin. *lib.16.c.20.* & *lib.24.c.11. Herba dicta Sabina, aliis Rhododaphne ſempiternâ fronde, roſæ ſimilitudine, caulibus fruticoſa, iumentis, capriſque, & ovibus venenum eſt: eadem homini contra ſer-*
22 *pentium venena remedio.* † E contra verò Napellum herba homini præsentaneum venenum est, passeribus verò, ac turdis saluberrima esca, vt narrat Dioscorid. *lib.4.* Albert. Mag. *lib.25.*
23 *c.2.* † Propterea Ladislaus Neapolitanorum Rex, per insidias physici cuiusdam, cuius filiam ille stuprarat, hoc Napello cum ipsa muliere necatus est,
24 tradit Collenut. *in compend. lib.5.* † Accipitrem panis necat, quo homo alitur, D. Aug. *lib.2. de morib. Manichæor. c.8.* Rosarum odore scarabeus moritur, quo homo delectatur, Arist. *de admirand. audit. c.140.* Clem. *lib.2. Padagog. c.8.* † Similia de Sardonia narrat
25 naturalium præstantissimus Solin. *c.9. Sardonia herba ſi edulio ſuerit, viſcentibus nervos contrahit, ritu ora diducit, vt qui mortem opperiunt, ridentium facie intereant.* † De veneno Tarantulæ
26 seu phalangij Calabri, verissimum est, quòd ab eo morsi non aliud vitæ, & remedij præsidium esse, quàm si certo musicæ sono saltitare, & ad numerum compellantur, donec concidant fatigati, vt narrat Alex. ab Alex. *lib.2. dierum Genial.* † Fraxinus arbor adeò serpentibus inimica est, vt fronde eius in gyro
27 claudatur ignis, & serpens inducatur: potiùs in ignem, quàm, in fraxinum fugiet, vt narrat Plin. *lib.16. c.13.* Vincent. *hist. nat. lib.20.c.14.*

¶ Alexandri milites in Indico mari
28 arbusculas reperere, colore bubuli cornu, ramosas, & cacuminibus rubentes, quæ cùm tractarentur, vitri modo fragiles erant; in igne autem, vt ferrum inardescebant; vbi forent restinctæ, primo colori reddebantur, Plin. *lib.13. c.25.* † Sunt pleraque alia ligna, quæ
29 igne non consumuntur, vt tradit D. Hieron. *sup. Leuit. c.27.* & alia quæ aquâ non putrescunt, ita vt si ex eis naves fiant, & mergantur, post ducentos annos manere incorruptas, Plin. *lib.16. cap.41.*

¶ Ligna putrida nocte lucent, vt tra-
30 dit Olaus *lib.2. c.14.* & expertus sum cùm ad Matritensem Curiam anno elapso pergerem, in hospitio, quod dicitur *del Alcalde*, pernoctans, vnà cum illustr. Comiti de la Puebla, animi causa extra hospitium profecti longè vidimus lucem ingentem, ad quam pervenientes, erat querci truncus putridus, qui reliquos in hospitio astantes in
admirationem rapuit. † Solin. *c.21. In*
31

ſalem

sulcu Hercyniæ aves gignuntur, quarum penna per obscurum micant, & interlucent, quamvis densa nox obtegat. Cui adstipulantur, Plin. *lib.* 10. *c.* 47. D. Isidor. *lib.* 12. *c.* 7. Albert. Magn. *lib.* 23. *animal. tit.* L. † Noctilucæ sive cincindelæ vermis genus nocturnis temporibus lucem emittunt, quia cum sanguine carèant, adeò igneæ partes circa digestionem concurrunt, & ibi lucent, vt alter ab altero discernatur, Greg. Reis, *in sua ma gar. philosoph. lib.* 10 *tract.* 2. *c.* 10. † Animalculum Indicum, de genere cincindelarum, sed maius, instar scarabæi, quod etsi toto corpore luceat, oculis tamen maximè, qui pro corpusculi modo ingentes tamen fundunt luces, vt ad eam legere, & scribere soleant, quem vocant *Cocuium*, & micat luce quaternarum stellarum, cuius si quis pinguedine manus, & faciem inungat, ardens, & formidabile spectrum apparet, vt refert Pet. Chieza *p.* 2. *histor. Perù*, *cap.* 30. † Item vapores variis formis conformati, quales illi, quos Sylla vidit hircorum similitudine capitibus apud Ephesum concurrere, de quibus Plutarch. *in Syll.* † Et similia, quæ in equorum, & equitum forma apparuerunt *Machab.* 2. *cap.* 3. & 5. & alia, quæ apud Syrtim maiorem ex eadem causa contingere scribit Diodor. Sicul. *lib.* 3. *Bibliot.* & plura alia præter ista Raph. de la Torre, *tom.* 2. *de variis oppos. relig. q.* 95. & *in prælud. disp.* 3 4. 5. 6. & 7.

¶ Sunt pleraque alia naturæ miracula, quæ si idiotis referantur (qui nihil credunt, nisi quod vident) omninò fidem perdunt. Insulæ natitantes in mari, vt in Italia, & alibi, celebrant veteres scriptores. Arist. *lib. de admirand. audit.* Seneca *lib.* 3. *natural. qq.* Plin. senior *lib.* 2. *natural. hist. c.* 95. & iunior *lib.* 8. *epist.* 10. † Arboresque immensas ex imò mari assurgere in altum, multaque proceritate propagari, atque perpetuò servare folia, narrat Plin. *lib.* 13. *cap.* 25. quod & testantur, qui novum orbem perlustrarunt Petr. Martyr, *in summ.* & Ovetens. *in histor. Ind. lib.* 2. *cap.* 5. † Ignes inextinguibiles, veluti lucerna illa, quæ in sepulchro Pallantis ad caput ardebat vltra annos M.DC quæ nec liquore, nec aëre extingui poterat, vt narrant Vincent. *lib.* 25. *c.* 34. Metrop. *lib.* 4. *c.* 15. Naucler. *lib.* 2. *decad.* 2. † De alia lucerna, quæ in sepulchro Tulliæ maiorum memoria ardens apparuit, narrat Vives ad August. *lib.* 21. *Civit. Dei, cap.* 6. & de aliis Maiol. *dierum canicul. c.* 22.

¶ Quis enim, vel litteris duntaxat tinctus philosophicis, nescit multas esse virtutes rerum naturalium occultas, mirabilium rerum effectrices, quas siquis benè nosset, & ad vsum accommodate sciret, haud dubiè mira posset efficere. † In Insula *Ombrio*, quam nostri dicunt *del hierro*, proximâ Canariæ, arbor est, quæ quotidie ante ortum solis, tum à stipite, tum à ramis, aquam tantam emittit, quæ incolis, & iumentis sufficiat, quia nunquam ibi pluit, nec vllus aquarum puteus, nec fluvius, nec lacus est, vt narrant Petr. Martyr, & Ovetens. *lib.* 2. *hist. c.* 9. † Et vt externa prætermittam (ne minùs doctis incredulus sim) notissima res est de paleis frigore suo nives conservantibus, & calore fructus maturantibus, vi contrariâ, D. Isidor. *lib.* 17. *c.* 3. Nam hæc, etsi vulgaria, maximè laudantur D. August. *lib.* 21. *Civit. Dei, cap.* 4. 5. & 6. † De Agrigentino sale, qui liquatur igne, aquâ verò induratur Plin. *lib.* 31. *c.* 7. Solin. *c.* 10. D. Isidor. *lib.* 24. *cap.* 6. & *lib.* 16. *c.* 2. † De dictamo herba, quâ cervus sagittas expellit, Valer. Max. *lib.* 1. *c.* 8. de Chelidonia, quâ hirundo cæcos oculat pullos, Plin. *lib.* 7. *c.* 27. † De aliis plura Arist. *d. lib. de admirand. audit.*

audit. Albert. Magn. *lib. 2. mineral. tract. 2. c. 1. 11. & 17.* Fracastor. *lib. de sympath.* Marsil. Ficinus *lib. 4. Theolog. Platon.* Bapt. Porta, *lib. de Mag. natur.* Iul. Siren. *lib. 9. de Fato, c. 6.* Ioan. Langius, *epist. 33.* † De farina, quâ Eliseus herbarum amaritudinem submovit, *Reg. 4. c. 4.* De felle piscis, quo Tobias pvernam cæcitatem discussit, *Tob. c. 7.* Callionymi videlicet, quem ad id naturaliter aptum commemorant Gal. *lib. 10. simplic.* Vallesius *de sacra philosoph. c. 42.* † De virginis amygdalinis in canalibus aquæ positis, quarum aspectu oves concipientes pariebant maculosa, *Genes. c. 30.* quod naturaliter factum contendunt Tostat. & Perera *in Genes. d. c. 30.* Vallesius *vbi sup. c. 11.* † Nam & solâ aquæ virtute id naturaliter fieri potest, Arist. *lib. 3. histor. animal. c. 12.* *Sunt aquæ multis in locis, quas cùm oves biberint, moxque inierint, nigros generant agnos,* & in aliis deaurantur, Ovid. *lib. 15. metamorph.*

Electro similes faciunt, auróque capillos.

Vt hic interim taceam, quæ de Samalcidis vnda, de fluvio Scamandro, Xantho, Epiri fonte, celebrant veteres scriptores, in quibus non immoror, an vera sint; sed quod fieri posset, nam pátriæ meæ fluvius Bætis hac virtute à multis commendatur, Mart. *lib. 12. epigr. 100.*

Bætis olivifera crinem redimite coronâ,
Aurea qui nitidis vellera tingis aquis.

Quod non poëticum modò putes, nam vt ait D. Ambros. *lib. 1. Hexaëmer. c. 11.* *Aureum enim vellus aqua nutrit, & immemorati specimen metalli gignunt litora,* quod ex auri abundantia factum putat idem Mart. *libr. 9. epigr. 62.*

Vellera nativo pallent, vbi flava metallo.

Quæ adeò in pretio fuerunt, vt singulos eius arietes Talento distractos memoret *Strabo*, quod sexaginta minas appendit, singulæ verò centum dragmas, quæ faciunt libram Romanam, & dragmas quatuor, teste Budæo *lib. de asse.* Covarruv. *lib. de collat. numism. c. 4. num. 5.* † Et quia ad opertorium Tabernaculi eos Hebræi habere non potuerant, rubricatis pellibus vtebantur, Exod. *c. 36.* *Fecit & opertorium Tabernaculi de pellibus arietum rubricatis.* † Nam rubeus ille color nostrorum arietum quodammodo purpuram imitabatur, vt docet idem Mart. *lib. 14. epigr. 133. de lacerna Batica.*

Non est lana mihi mendax, nec mutor alieno,
Si placeant Tyriæ, me mea tinxit ovis.

Nam in purpura roseus color inest, Catull.

Tincta tegit roseo conchylis purpura succo.

Qui est auri color, Vergil. *de ortu sol.*

Aurea fulgebat roseis aurora capillis.

¶ Huius quidem artis peritissimi fuerunt Moyses, Laban, Iacob, Daniel, Tobias, & alij, quorum laus est in sacris litteris, necnon & Reges, qui venerunt ad Christum adorandum, D. Matth. c. 2. *Ecce Magi ab Oriente venerunt.* † Item & Salomon, vt colligitur ex illo Reg. 3. c. 4. *Et disputavit Salomon de lignis à cedro, quæ est in Libano, vsque ad hyssopum, quæ egreditur à pariete, & disseruit de iumentis, & volatilibus, & reptilibus, & piscibus.* † Vbi nota cum *D. Heron.* non fieri mentionem de exorcismis, & incantationibus, vt ea quæ de huiusmodi vanitatibus, & superstitionibus Salomoni tribuuntur, falsa omninò & commentitia credas: *vt in libro de morborum curat. & lib.*

lib. Almutem, quod inscribitur *Clavicula Salomonis*, & alij huiusmodi, quos ei adscribit Ioseph. *lib.* 8. *antiq. Iudaic.*

56 † Nam licèt Salomon eximiâ illâ eruditione tria millia librorum de Parabolis composuisset, & quinque millia librorum de Canticis, præter alios innumeros de natura rerum, quæ omnia combusta fuere à Nabiozzardan Chaldæo: nihil de incantationibus scripsisse omnes assentiunt Patres, vt docet Sixt. Senens. & Biblioth. SS. *lib.* 2. *in*

57 *Salomon.* † Nisi in illud referatur tempus, quo se idololatriæ, & omni superstitioni immerserat, vt apparet ex *Reg.* 3. *c.* 11. vt pluribus adductis contendit Bapt. Segnius *lib. de vero stud. Christ. c.* 7.

CAPVT II.

De Magia artificiosa.

SVMMARIVM.

1 *Artificiosa magia dividitur in Mathematicam, & præstigiatoriam.*
2 *Artificiosa Mathematica, quæ sit.*
3 *Horologia ex Magia artificiosa inventa.*
4 *Horologium in annulo D. Carolo V. Imper. oblatum.*
5 *Horologium memoriâ dignum in Pragensi Hungariæ turri.*
6 *Clepsydra D. Carolo V. dono data.*
7 *Clepsydra apud veteres Romanos.*
8 *Clepsydræ mira narratio.*
9 *Auiculæ aureæ cantillantes, & serpentes ex metallo sibilantes.*
10 *Aves, & serpentes ex metallo quo pacto volent, & sibilent.*
11 *Aves ex metallo tanticare in arbore visæ.*
12 *Cantitare aves aureæ possunt ex internis organis.*
13 *Aër per tenues rimas subiens frangitur, & sibilos reddit.*
14 *Aëris sibila cantus imitentur.*
15 *Alberti Magni statua loquens, quâ arte confecta.*
16 *Simulachrum cereum cubitale super mensam cytharam pulsans.*
17 *Archimedis speculum, quo in Syracusana obsidione naves combussit.*
18 *Specula vstoria à Proculo facta.*
19 *Annulus machinis quibusdam tonitrua tonitruis, & fulgura fulguribus referebat.*
20 *Bombardarum vsus vnde emanavit.*
21 *Bombardarum vsus à quo inventus, & quo tempore reperiretur.*
22 *Mulieres, quæ ad ingredientis passus per funiculos pavimento extensos insurgebant.*
23 *Statua aurea, quæ in spectantem sagittas iaculabatur.*
24 *Aquila aurea volans per aërem, oblata Carolo V. Imp.*
25 *Triremis argentea, quam remiges eiusdem materiæ impellebant, & sistebant.*
26 *Ducis de Lerma hortus commendatur.*
27 *Horti varij Hispaniæ memoratu digni.*
28 *Scurialis S. Laurentij templum laudatum.*
29 *Salomonis templum illustratum.*
30 *Templum S. Laurentij collatum templo Salomonis.*
31 *Scripturæ vsus inter artificia collocatur.*
32 *Scripturæ inventor quisnam fuerit.*
33 *Impressoriæ ars commendatur.*
34 *Impressoriæ artis inventor.*
35 *Impressoriæ ars defenditur.*

NAturalis artificiosam genuit Magiam, quia naturam ars imitatur, vt docet Fab. *lib.* 3. *Instit.* & hæc duplex,

Digitized by Google

plex, Mathematica videlicet, & Præstigiatoria, de qua dicendum est *in cap. sequenti.* † Mathematica est, quæ Geometricis, Arithmeticis, & aliis Mathematicis principiis nititur, vt sphæra illa Archimedis vitrea, quæ omnes cœlestium orbium conversiones suis motibus clarissimè repræsentabat, vt narrat Cic. *lib. 1. Tuscul. qq. & lib. 2. de natur. Deor.* de qua Claudian.

2

——Iura poli, regnumque Deorum
Ecce Syracosium transtulit arte senex:
Percurrit proprium mentitus signifer annum,
Et simulata novo Cynthia mense redit.

3 † Quemadmodum nostro sæculo hac arte adinventa sunt horologia, quibus non solùm horæ obelisco notentur, verùm etiam æris sonitu horarum numerus audiatur, ex libramentis videlicet, ac rotis non eodem modo tantùm, sed contrario currentibus peritissimè composita, vt tradit Polid. Vergil. *lib. 2.* 4 *c. 5.* † Auxere etiam miracula artificum ingenia, vt cùm tot sint rotæ currentes & recurrentes, compertus sit artifex, qui & campanulam, & indicem, cæteraque libramenta omnia in Caroli V. Imp. annulo digiti collocarit; & cùm his diebus D. Hieron. Zapata amicum nostrum, summi ingenij virum adirem, præfatum horologium, quod ei ad concordandum adduxerunt, ostendit, & rota maior lenticulâ minimâ amplior 5 non erat. † Et quod omnium vires superare videtur, quod in Praga Hungariæ habetur horologium in turri Prætoriana, quod totius anni revolutionem continet, cum recto cursu Lunæ, numeroque certo mensium, atque dierum, & assignatione Kalendarij, seu festorum integri anni: habens item ortum, meridiemque, altitudinem Solis, & Lunæ, solstitia, æquationes, quantitates dierum, ac noctium, insentiones, oppositiones, & quadras Lunæ, cum cœlesti cursu congruentes, iuxta non solùm motum naturalem, sed violentum quoque, similiter ortum, & occasum XII. signorum Zodiaci, vt refert Gregor. Bruin. *in Praga.* † Aliud 6 horologium seu insignem clepsydram olim D. Carolo V. Imp. dono missam ab Aaron Persarum Rege, anno Dom. 807. narrat Naucler. *gener.* 28. *Inter quæ horologium ex auricalco arte mirificè compositum, in quo duodecim horarum cursus ad clepsydram vertebantur, cum totidem æreis pilulis, quæ ad completionem horarum accedebant, & casu suo subiectum sibi cymbalum tinnitum innare faciebant, additis eiusdem numeri equitibus, qui per duodecim fenestras completis horis exibant.* † Et Clepsydra non qui- 7 dem res nova, nam in vsu fuit apud veteres Romanos, quæ guttulis aquæ horam ostenderunt, cùm è vase leniter deciderent, vt Alexandriæ Chrysippus invenit authore Cicer. *lib. 2. naturæ Deor.* Cui successit, quod nunc ex minutis arenis habemus, authore Polyd. *lib. 2. c. 5.* † Accessit, & aliud quod non 8 digerit horas, sed ad quam horam velis tintinat, atque motu suo expergefacit dormientes, in quo adeò ingenium potuit, vt ictu mallei è silice ignem excutiat, vt spongia, seu esca ibi apposita sponte aduratur, & lignum proximum accendatur, vt lumen splendescat, absque humano opere, vt narrat Simon. Maiol. *dierum can. cul. c. 23. tom. 1.*

Ad quam quidem Magiæ partem 9 pertinent Leonis Imperatoris aviculæ aureæ cantillantes, & Architæ columbæ ligneæ volantes, de quibus Aul. Gel. *lib. 10. noct. Attic. c. 12.* atque serpentes ex metallo sibilantes, quas Boëtius apprimè conflavit, & *αὐτόματα automata* Dædali, de quibus Arist. *lib. 1. animal. & lib. 1. Polit.* † Nam ita libra- 10 mentis suspensum fuerat simulachrum, &

Digitized by Google

& aura spiritus inclusâ, atque occultâ concitu, vt & cantillare, & volitare facile potuisset, vt tradit Phavorinus, *apud Aul. Gel. d. l.* 10. *noct. Attic. c.* 12. Cassiod. *l.* 1. *Varior. ep. penult.* Politian. *in Panep.*

† De cantu enim avium ex artificio 11
Luitprand. *l.* 6. *c.* 2. *Erat illa ornata sumptuosissimè, ibi area inaurata arbor ante ipsius Imperatoris solium assurgebat, expansis magnum in modum ramis areis, atq; inauratis, in his frequentissime variarum specierum aves arte confictæ, quarum singulæ speciei proprias voces, cantusq; emit-* 12
tebant, incredibili arte. † Quod ex internis organis comparari potest, nam vt ait Episcopus Maiol. *d. to.* 1. *dierum canicu. c.* 23. *fol.* 1066. *Vidimus nos Romæ organa, quæ tubas, tympana, hominumque choros referrent, adeo, vt quisque puriles, fœmineas similesque voces simul se audire non* 13
dubitaret. † Nam aër per tenues rimulas subiens frangitur, & sibilos reddit vocis humanæ, & cantilenæ avium similes Clemens Alex. *l.* 6. *strom. In Britanniæ syluis cum moueantur folia per repentinũ, & densum spiritus impetum edunt sonum, avium cantui persimilem.* † Cuius rei ra- 14
tionem reddens Senec. *l.* 2. *natural. qq. c.* 28. *Ventus enim lenis*, inquit, *qui irruit in sylvas permeat varias arbores repercussusque varijs modis frangitur ramis, foliis, atq; alijs eiusmodi obsistentibus, cùm igitur erũpat, velut à fissuris, & foraminibus lenẽ illum sonitum sibilo edit cantui persimi-* 15
lem. † Qua arte intelligo Albertũ Magnum statuam hominis construxisse, quæ voces emittebat humanis verbis similes, quam D. Tho. Aquinas eius discipulus studiose ab Alberto missus perterrefactꝰ confregit, nam aliud de tanto viro credi nequit, nec D. Thomæ factum suadet, nã rebus divinis magis, quàm naturalibus deditus, dum puer esset factum illud stupuit, vt ipse narrat *l.* 3. *cõtra Gent. c.* 104.
16 † Quod artificio planè fieri potest ex libramentis quibusdam & rotis, atque alijs machinis intro latentibus, quemadmodum in aula Regis nostri vidi æreum simulachrum cubitalem, ea arte à Ioanelo confectum, vt super mensa cytharam pulsaret, psalleret, & susurraret, qualiter qui ad numeros tonum applicat.

¶ Archimedes in obsidione Syracu- 17
sana machinis naves hostiles attrahebat, & in altum deductas demittebat, vt impetu in aquas relapsæ mergerentur, itidemque absque materiali igneo, naves adurebat per speculum versus solem suspensum, in quo radios excipiebat, aëreque ob densitatem, & levitatem speculi ex ijs radijs incenso effecit, vt ingens flamma rectà in naves illata omnes eas concremaret: vt meminit Zonaras *to.* 2. 18
in obsidion. Syracus. † Proculus similiter ex ære specula vstoria fabricavit, eaque de muro è regione hostilium navium suspendit, in qua cum solares radij impegissent, ignem inde fulminis instar erumpentem classiarios, ipsasque naves hostium combussisse, narrat Idem Zonaras *to.* 3. *in Anastasio Dicor.* † Amulius 19
machinis quibusdam tonitrua, tonitruis, & fulgura fulguribus referebat, ac fulmina arte iaculabat initio conditæ Romæ, vnde se pro Deo venditasse scribit Idem Zonar. *to.* 2. *in princip.* † Vnde 20
nonnulli putant bombardarum vsum emanasse, scilicet ab his fulguribus, & tonitruis arte confectis, quarum originem ad Othonis IV. tempora Naucle-rus *anno Dom.* 1212. † Licet Polydor. 21
Vergil. l. 2. c. 11. ad annũ 1330. referat à Germano quodam inventa, sed fieri potuit, vt ipse in perfectiorem formam redigeret, nã multò antea legitur Christophorum Dànorum Regem bombardæ ictu periisse anno 1280. vt refert Krantzius *l.* 8. *Vandal. c.* 23. † Vt sic in- 22
terim taceam simulachra illa, quæ Don Hieronymus de Aianza in hac Madritensi Curia confecit, quæ ad ingredientis passus per funiculos pavimento

extenſos inſurgebant, & Aquilam ligneam, quam ex Cœnobio Donnæ Mariæ de Aragon in omnium conſpectu verſus Regis palatium per aërem miſit.

23 ¶ Ad quam quidem Magiæ partem pertinet globus ille artificioſus, ſive ærea ſtatua ſic cõfecta, vt ex occulto loco funiculo, qui intenſus fuerat remiſſo, ſagittas in ſpectantem iacularetur, quo pacto Kennethum Scotorum Regem à Feneſtella interẽptum, *Maioris Boethi*

24 *Scotiæ proteſtantur annales.* † Et Architæ, & Boëtij ſimilis avorum noſtrorum ſæculo oblata D. Carolo V. Aquila aurea volans per aërem: & Pariſiis triremis argentea, quam remiges eiuſdem materiæ, & impellebant, & ſiſtebant, cuius ſimilis alia D. Philippo III. Regi noſtro, ex ligno confecta Valleſoleti oblata eſt, quam nunc vidi in armario Re-

25 gio in hac Madritenſi Curia. † Qualia fuerunt etiam Hydraulica veterum, & hodie in hortis Eſtenſibus Tiburi admiranda, de quibus Claudia.

Intonat erranti digito, pedibuſque trabeli,
Vnde laborantes in carmina concitat vndas.

26 ¶ In qua claſſe referenda ſunt innumera alia arte confecta, quæ in hac Madritenſi Curia in hortis Regijs cernuntur, & in illo maximè, quæ nuper Excellentiſſimus Dux de Lerma Regia Maieſtate coruſcans ad pratum Sancti Hieronymi extruxit, quod non ſolum peregrinos illicit oculos, verum etiam aſſue-

27 tos. † Sunt alia Hiſpaniæ de quibus Laurent. Valla *l.* 3. *Proxime Valentiam Hiſpaniæ horti ſunt, non tantum citris conſiti, ſed etiam citreis parietibus vivẽte materia concluſi, vt dubites horti, ne ſint, an*

28 *ædes.* † Sed inter omnia alia quæ arte humana memorari poſſunt, tam multa ſunt in Regio S. Laurentij Mauſoleo, quod ad Scurialis oppidũ Hiſpanus noſter Salomon D. Philipp. II. Religione ſane, & pietate primus induſtria, & arte auunculi mei D. Ioann. Baptiſtæ Villalpando, tum eius ſervitio dediti, póſtea ſanctiſſimæ Religionis Societatis Ieſu alumni magnis ſumptibus extruxit, quæ potius ſilentio duxi prætermittenda, quã rudi calamo pernarranda; magna enim ſilentio veneranda ſunt, vt tradit Pauſ. *in Eliacor.* 1. † Sed omnium admirabi- 29
lior, vtpote qui Deum habuit artificem, *Paralip.* 1. *c.* 28. *&* 29. Salomonis templum fuit de cuius fabrica, artificio, magnitudine, ac divitiarum potentia ex iuſſu præfati domini noſtri Regis D. Philippi II. eleganter ſcripſit prædictus auunculus meus, ſive Genitricis meæ frater in commentarijs ſuper Prophetam Ezechielem vulgò *Codex Regium* nuncupatis, quos tribus Tomis diviſit, ac Regijs ſumptibus Romæ nobiliſſimis typis, ac æreis laminis evulgavit anno ſalutis M. DC. III. ætatis ſuæ LII. poſtquam in opere conficiendo, con- 30
ſumpſit annos XXXVI. † Et quia præfatum S. Laurentij Scurialis Templum ſi fortunarum copiam quæ Salomoni affluit Regi noſtro ſuppeditaret, non dubito quin Salomoni non ſolum compararetur, verum etiam ſuperaret: cum in ijs, quæ facta ſunt cætera mundi miracula vicerit, longe melius, quam de Domitiani amphitheatro cecinit Hiſpanus noſter Martia. *ep.* 1. 31

Vnum pro cunctis fama loquatur opus.

¶ Sunt pleraque alia innumera arte hominis confecta, quæ omnia ſi recenſere vellem opus immenſum efficerem, inter quæ non minimam partem obtinet ſcriptura, non characteres modo, ſed ipſa ſcripturæ ſeries, qua animi conceptus exprimuntur, abſentia redduntur præſentia, & longo præterita ſæculo ex ſcriptura facile innoteſcunt, quæ admiratur D. Hieronym. *ad Marcel*, dum ait, *ſcriptorum libri ingeniorum effigies, &* 32
vera, & aterna monumenta ſunt. † De

inventa

Digitized by Google

inventore autem constat, Mercurium scribendi artem invenisse, vt narat Euſ. *l. 1. præpar. Evang. c. 6. & 7.* à quo Ægyptij edocti, inter quos versatus Moyses scribendi vsum Hebræis adinvenit, vt narrat Polydor. Verg. *l. 2. de invētor. rer. c. 7.* deinde ab Hebræis Phœnices, quorum author Cadmus fuit, didicerunt: nam Cadmum vetustiorem Moyse tradit Euseb *d. l. 2. cap. 2.* & sic Moy-
33 sem vetustissimum omnium fuisse scriptorem dixit Iustin. Mart. *in Apolog. 2. contra Gent.*† Et scripturæ successit impressoria ars, cuius beneficio omnes scientiæ facile innotescunt, ac paruo ære emuntur, quæ apud veteres magno pretio comparabantur, nam vno die ab vno homine (etiam litterarum imperito) tot paginæ cuduntur, quanta alter to-
34 to anno peritissimus noctu diuq; scribere nequiret.† De cuius origine sic scribit Polydor. Vergil. *l. 2. de invent. rer. c. 7. Ioannes Vthembergus natione Theutonicus equestri vir dignitate primus omnium in oppido Germaniæ quam Maguntiam vocant, hanc imprimendarum artem excogitauit; id circo sexto deinde anno, qui fuit salutis humanæ 1458. quidam nomine Coradus homo itidem Germanus, Romam primò in Italiam attulit, quam de-*
35 *inde Nicolaus Ienson Gallicus primus mirum in modum illustravit.*† Et licet eorum ingenium plerique detestentur, eo quòd in tanta librorum copia homines desidiosi facti sunt, non propterea ars debet vituperari: nam vt ait Bergomas.

O fœlix nostris memoranda impressio saclis,
Inventore nitet vtraque lingua tuo.
Desierat quasi, totum quod fundis in orbem,
Nunc paruo doctus quilibet esse potest.

CAPVT III.

De Magia præstigiatoria.

SVMMARIVM.

1 *Præstigiatoria Magia, ludicra, & deceptoria est.*
2 *Præstigiatoria Magia exempla.*
3 *Præstigiatoria Magia fit per meram impostu-ram.*
4 *Magia præstigiatoria, vsi sunt Sacerdotes Beli.*
5 *Magia præstigiatoria quæ pertineant.*
6 *Specula ex Magia præstigiatoriâ confecta.*
7 *Magia præstigiatoria, quæ detestantur.*

PRæstigiatoria autem Magia, ludicra, 1
& deceptoria est, quia eius effectus non sunt tales qualiter videntur, vt quæ à gyrtis, circulatoribus, & funambulis videntur patrata ex agilitate pedum, vel manuum, cuiusmodi multas, aut apud Luiprand. *l. 6. c. 4.* Sur. *to. 2.* Maiol. *to. 1. dierum canicul. colloq. 4.* † Necnon per animalia bruta longo vsu edocta, vt quæ 2
ex capra vidi (dum puer essem) à nebulone quodam in patria mea Corduben. publicè in theatro patrata, quæ de asino, & camelo, narrat Ioann. Leo *l. 8. & 9. hist. Afr.* † Interdum per meram impo- 3
sturam, vt Sacerdotes Serapidis in Alexandriæ templo, qui per abditos meatus, & cuniculos Idolorum vocem ementiri assueverūt, vt scripserunt Niceph. *l. 12. c. 26.* Petr. Gregor. *p. 3. synt. l. 34. c. 8.* † 4
Quorum similes fuerunt Sacerdotes Beli, qui à dracone cibos devoratos fingebant, cùm ipsi eos de nocte subducerent ingrediētes per occultas latebras, quorum Daniel eos convicit, ac eorum impostu-ram detexit, *Dan. c. 14.* † Vel 5

quando ex abditis naturæ alia res, quam res est ostẽditur, vt ignis in cyatho malvatici ad carbones bullientis tactu accẽsæ candelæ succensus, adstantes sub forma tam livida repræsentatur, vt Acherontis spiritus in humana specie videatur invadere, vt narrat Sylvest. *l. de strig. c. 8. punct. 1.* † Cuius similia sunt specula illa, quæ ex adverso asini capite appenso, ipsum te habere repræsentet, vt apud Baptist. Porta *de Magia natur. l. 4. c. 10. 11. & 12.* Hiero. Cardan. *l. de variet. rer.* Guil. Parisiens. *part. fin. de univers.* † Et similia plura, quæ apud nimium confidentes Principes novitij circulatores obtrudunt, quę si naturæ vires, aut artificis solertiam excedere videntur, vt pacto dæmoniaco fœdata detestanda, & punienda sunt, Crespet. *l. de odio Satan. discurs. 12.* Mart. del Rio *l. 1. Mag. c. 4. & l. 6. Anacephaleosimon. 5.* Raph de la Torre *to. 2. de vitijs oppos. rel. q. 95. in præamb. disp. 5.*

6 7

CAPVT IV.

De Chrysopœia, seu arte cõficiendi aurũ.

SVMMARIVM.

1 *Chrysopœja vnde dicatur, & à quo inventa.*
2 *Alchymiæ institutum ad meras nugas pertinere.*
3 *Aurum verum ex alchymiæ arte factum probatur ex Chymicis, & Iurisperitis.*
4 *Theologi probant aurum arte alchymiæ fieri.*
5 *Philosophi docent ex alchymia aurum factum.*
6 *Alchymiæ arte aurum factum probatur ratione.*
7 *Metalla ex quibus principijs coalescãt.*
8 *Quibus ex causis generatur ferrum, as, stagnum, argentum, & aurum.*
9 *Aurum natura semper conatur producere.*
10 *Chymici ex metallis vitia summovent, vt medici ex corporibus.*
11 *Cayri ex ovis non aliter, quàm matrix fotu ad ignem pullos eliciunt.*
12 *Arnaldus Villanovanus, & alij aurum produxerunt.*
13 *Alchymistarum artem esse veram probatur.*
14 *Alchymiæ ars quare damnata, cùm sit naturalis.*
15 *Dæmonis potestatis est ex quovis metallo aurum producere.*
16 *Diabolus ditare homines non curat, sed decipere.*
17 *Alchymiæ ars improbatur experiẽtia.*
18 *Alchymiæ ars reipublicæ damnosa.*
19 *Alchymiæ ars, vt vanitatis sectatrix improbatur.*
20 *Aurum ex alchymia factum non potest vendi pro vero, neque ad commercia vti.*

CHrysopœia ars est conficiendi aurum, quam Arabes dicunt *Alchimiam*, à voce Græca χημία *Chemeia*, vel Ægyptiaca *Chamia*, à Chadmo Noë filio, à quo Ægyptus vocatur Cam, *Ps. 78. & Ps. 105.* huius artis inventore, vt tradit Plutarch. *in comment. Isidis, & Osyr.* † Cuius quia institutum est, ex quovis metallo aurum producere: ad meras nugas, & præstigias, merosque iactatorum bombos pertinere arbitrantur, ex medicis concivis meus Averrois *l. 1. de generat.* ex Theologis Tostat. *in Exod. c. 7.* † Contra tamen aurum verum hac arte factum docent, non solum chimici, And. Libavius *l. 1. Syntax.* Licin. *l. 1. Chim. c. 13.* Sed ex nostris Bald. & Pla. *in l. 1. C. de Argenter. l. 10.* Abb. *in c. ex tuarum de sortil.* Guid. Papa *dec. 388.* Hipp. *sing. 71.* Oldrald. *cons. 74.* † Et ex Theologis.

1 2 3 4

Digitized by Google

Theologis D.Tho. 2.2.q.77.art.2. Perera *lib.1. Mag.c.12.* Raph.de la Torre *to.2.de vitijs oppos.relig.q.96.art.2.dis.* 9. Mar.del Rio *lib.1. Magica.c.5.sect.1.* 5 2.& 3. † probant similiter philosophi Cardan.*lib.1.de subtilit.& lib.de metal.* Cæl.Rodig.*lib.11. antiq.lect.c.13.* nam vt alter de suo lapide Philosophico gloriatur.

Ipsius vt tenui proiecta parte per undas
Æquoris argentum, si vivum tum foret aquor
Omne, vel immensum mare verti posset in aurum.

6 Et probatur ratione, quia ex terræ portione crassa, & viscosa aqua pingui, & aerea commixta comparatur prima (vt ita loquar) elementaria auri materia, omnium simul metallorum, ac lapidum productitia, vt docent Plato *in Timæo*, Aristot.*lib.3. Meteor.ad fin.* Albert.*lib.3.* 7 *de metall.tit.1.c.2.* † Ex quibus gignũtur imperfectiora quædam sulphur, videlicet, & argentum vivum, quæ solis calore coalescunt in metalla vt docet Albert. & alij *vbi prox.* nam vt ait D. Iob.*cap.28. Et lapis solutus calore in æs* 8 *vertitur.*† Cuius partes si plus habent terræ admixtionis fit ferrum, æs, aut plumbũ, si plus aerei liquidi, stagnum, si plus adsit sulphuris subtilitas, argentum: si maxima, & rubra, aurum vt docent Libavius,& Licin.*vbi sup.*† Quod 9 semper vt perfectiorem natura conatur producere, sed cùm nequit eo mineralis decoctio pertinere, contenta est aliorum generatione pro modo virium materiæ proximæ dispositionis, vt docent *Fabianus, Trevisanus, Fallopius, Villanovanus, & alij qui de re metallicâ libros conscripsere.* † Quorũ vitiũ Chymici natura, & arte, vt morbos medici conantur amovere, vt metalla in aurum perficiantur, disponendo illa ad ignis calorem solis imitatorem, vt qui ex auri pigmento aurum perficiunt, Plin.*l.33. histor.natural.c.4.* † Necnon Cayri, qui solent ad fornacis calorem 11 ex ovis (non secus ac fotu matris) pullos educere, vt tradit Iul.Scaliger.*contra Cardan. exercit.23.* qui magis ab ovis differunt, quam metalla reliqua ab auro vt tradũt Villanovanus,& alij *vbi prox.* † Vnde artem naturalem,& ex occultis 12 philosophorum dicunt Perera,& Delrius *vbi sup.* Eaque verum aurum produxisse Arnaldum Villanovanum dixit Abb.*in d.c.ex tuarum de sortileg.* de Raimundo Lullio tradit Theatr.vitæ human.*vol.2.l.3.* de Gallo quodã Cœl. Rhodigin.*d.cap.3.*† Nam vt eleganter 13 ait Ant.Mirandulan. *in lib.19.singular certam. sect.7. Dicimus veram esse Alchimistarum opinionem, quod aurum possit fieri, & ab arte, & à natura, quia transmutare possunt argentum vivum, & alia, quæ ad id requiruntur, ita vt fiat eadem materia sicut non solum à natura sed etiã ab arte animalia generari possũt.*† Sed quia 14 hoc rarissimè, & cum maxima difficultate factum comperimus, licet artem laudemus Reipublicæ necessariam negamus, imo asserimus debere Magistratus eam prohibere, ac ipsos chimicos perseverantes punire, nam pro philosophico lapide fortunas suas dilapidant & dæmonis aliquando auxilium exposcunt vt docet Marti.del Rio *vbi sup.* † Qui licet applicando activa passivis, per modum naturalem artificiosæ pro- 15 ductionis possit insecta viventia producere, vt fecerunt Magi Pharaonis. *Exod.cap.7.8.& 9.* quarum multo minus est aurum ex metallis elicere. † Præstare illud nolit, ne homines di- 16 tentur, nam vt ait Psellus *c.de collat. aur. Nihil eorum quæ diabolus promittit, ex se præstare illud solet, sed visui tantum inania suis cultoribus præbere.*† Quare li 17 cet hæc ars physicè defendi possit, moraliter tamen improbatur, & propter ipsam experientiam, quæ in rebus naturalibus

Digitized by Google

quando ex abditis naturæ alia res, quam res est ostẽditur, vt ignis in cyatho malvatici ad carbones bullientis tactu accẽsæ candelæ succensus, adstantes sub forma tam livida repræsentatur, vt Acherontis spiritus in humana specie videatur invadere, vt narrat Sylvest. *l. de strig. c. 8. punct. 1.* † Cuius similia sunt specula illa, quæ ex adverso asini capite appenso, ipsum te habere repræsentet, vt apud Baptist. Porta *de Magia natur. l. 4. c. 10. 11. & 12.* Hiero. Cardan. *l. de variet. rer.* Guil. Parisiens. *part. fin. de univers.* † Et similia plura, quæ apud nimium confidentes Principes novitij circulatores obtrudunt, quę si naturæ vires, aut artificis solertiam excedere videntur, vt pacto dæmoniaco fœdata detestanda, & punienda sunt, Crespet. *l. de odio Satan. discurs. 12.* Matt. del Rio *l. 1. Mag. c. 4. & l. 6. Anacephaleos. mon. 5.* Raph de la Torre *to. 2. de vitijs oppos. rel. q. 95. in præamb. disp. 5.*

6

7

8 *Quibus ex causis generatur ferrum, as, stagnum, argentum, & aurum.*

9 *Aurum natura semper conatur producere.*

10 *Chymici ex metallis vitia summovent, vt medici ex corporibus.*

11 *Cayri ex ovis non aliter, quàm matris fotu ad ignem pullos eliciunt.*

12 *Arnaldus Villanovanus, & alij aurum produxerunt.*

13 *Alchymistarum artem esse veram probatur.*

14 *Alchymiæ ars quare damnata, cùm sit naturalis.*

15 *Dæmonis potestatis est ex quovis metallo aurum producere.*

16 *Diabolus ditare homines non curat, sed decipere.*

17 *Alchymiæ ars improbatur experiẽtia.*

18 *Alchymiæ ars reipublicæ damnosa.*

19 *Alchymiæ ars, vt vanitatis sectatrix improbatur.*

20 *Aurum ex alchymia factum non potest vendi pro vero, neque ad commercia vti.*

CAPVT IV.

De Chrysopœia, seu arte cõficiendi aurũ.

SVMMARIVM.

1 *Chrysopœja vnde dicatur, & à quo inventa.*

2 *Alchymiæ institutum ad meras nugas pertinere.*

3 *Aurum verum ex alchymiæ arte factum probatur ex Chymicis, & Iurisperitis.*

4 *Theologi probant aurum arte alchymiæ fieri.*

5 *Philosophi docent ex alchymia aurum factum.*

6 *Alchymiæ arte aurum factum probatur ratione.*

7 *Metalla ex quibus principijs coalescãt.*

CHrysopœia ars est conficiendi aurum, quam Arabes dicunt *Alchimiam*, à voce Græca χημία *Chemeia*, vel Ægyptiaca *Chamia*, à Chadmo Noë filio, à quo Ægyptus vocatur Cam, *Ps. 78. & Ps. 105.* huius artis inventore, vt tradit Plutarch. *in comment. Isidis, & Osyr.* † Cuius quia institutum est, ex quovis metallo aurum producere; ad meras nugas, & præstigias, meroſque iactatorum bombos pertinere arbitrantur, ex medicis concivis meus Averrois *l. 1. de generat.* ex Theologis Tostat. *in Exod. c. 7.* † Contra tamen aurum verum hac arte factum docent, non solum chimici, And. Libavius *l. 1. Syntax.* Licin. *l. 1. Chim. c. 13.* Sed ex nostris Bald. & Pla. *in l. 1. C. de Argenter. l. 10.* Abb. *in c. ex tuarum de sortil.* Guid. Papa *dec. 388.* Hipp. *sing. 71.* Oldrald. *cons. 74.* † Et ex Theologis

1

2

3

4

Digitized by Google

Theologis D.Tho. 2.2.q.77.art.2. Perera *lib.*1. *Mag.c.*12. Raph.de la Torre *to.*2.*de vitijs oppos.relig.q.*96.*art.*2.*dis.* 9. Mar.del Rio *lib.*1. *Magica.c.*3.*sect.*1. 5 2.& 3. † probant similiter philosophi Cardan.*lib.* 1.*de subtilit.& lib.de metal.* Cæl.Rodig.*lib.*11. *antiq.lect.c.*13. nam vt alter de suo lapide Philosophico gloriatur.

Ipsius vt tenui proiecta parte per vndas
Æquoris argentum,si vivum tum foret æquor
Omne, vel immensum mare verti posset in aurum.

6 Et probatur ratione,quia ex terræ portione crassa, & viscosa aqua pingui,& aerea commixta comparatur prima (vt ita loquar) elementaria auri materia, omnium simul metallorum, ac lapidum productitia, vt docent Plato *in Timæo.* Aristot.*lib.*3.*Meteor.ad fin.* Albert.*lib.*3. 7 *de metall.tit.*1.*c.*2. † Ex quibus gignũtur imperfectiora quædam sulphur, videlicet, & argentum vivum, quæ solis calore coalescunt in metalla vt docet Albert. & alij *vbi prox.*nam vt ait D. Iob.*cap.*28. *Et lapis solutus calore in æs* 8 *vertitur.*† Cuius partes si plus habent terræ admixtionis fit ferrum, æs, aut plumbũ, si plus aerei liquidi, stagnum, si plus adsit sulphuris subtilitas, argentum:si maxima, & rubra, aurum vt do- 9 cent Libavius,& Licin.*vbi sup.*† Quod semper vt perfectiorem natura conatur producere, sed cùm nequit eo mineralis decoctio pertinere, contenta est aliorum generatione pro modo virium materiæ proximæ dispositionis, vt docent *Fabianus, Trevisanus, Fallopius, Villanovanus, & alij qui de re metallicâ libros conscripsere.* † Quorũ vitiũ Chymici natura, & arte, vt morbos medici conantur amovere, vt metalla in aurum perficiantur,disponendo illa ad ignis calorem solis imitatorem, vt qui ex auri pigmento aurum perficiunt, Plin.*l.*33. *histor.natural.c.*4. † Necnon Cayri, qui solent ad fornacis calorem 11 ex ovis (non secus ac fotu matris)pullos educere,vt tradit Iul.Scaliger.*contra Cardan. exercit.*23. qui magis ab ovis differunt,quam metalla reliqua ab auro vt tradũt Villanovanus,& alij *vbi prox.* † Vnde artem naturalem,& ex occultis 12 philosophorum dicunt Perera,& Delrius *vbi sup.* Eaque verum aurum produxisse Arnaldum Villanovanum dixit Abb.*in d.c.ex tuarum de sortileg.* de Raimundo Lullio tradit Theatr.vitæ human.*vol.*2.*l.*3. de Gallo quodã Cœl. Rhodigin.*d.cap.*3.† Nam vt eleganter 13 ait Ant.Mirandulan. *in lib.*19.*singular certam. sect.*7. *Dicimus veram esse Alchimistarum opinionem,quod aurum possit fieri,& ab arte,& à natura,quia transmutare possunt argentum vivum,& alia,qua ad id requiruntur,ita vt fiat eadem materia sicut non solum à natura sed etiã ab arte animalia generari possũt.*† Sed quia 14 hoc rarissimè,& cum maxima difficultate factum comperimus, licet artem laudemus Reipublicæ necessariam negamus, imo asserimus debere Magistratus eam prohibere, ac ipsos chimicos perseverantes punire, nam pro philosophico lapide fortunas suas dilapidant & dæmonis aliquando auxilium exposcunt vt docet Marti.del Rio *vbi sup.* † Qui licet applicando activa passivis, 15 per modum naturalem artificiosæ productionis possit insecta viventia producere, vt fecerunt Magi Pharaonis. *Exod.cap.*7.8. *&*9. quarum multo minus est aurum ex metallis elicere. † Præstare illud nolit, ne homines di- 16 tentur, nam vt ait Psellus *c.de collat. aur. Nihil eorum quæ diabolus promittit, ex se præstare illud solet,sed visui tantum inania suis cultoribus præbere.*† Quare li 17 cet hæc ars physicè defendi possit,moraliter tamen improbatur, & propter ipsam experientiam, quæ in rebus naturalibus

Digitized by Google

turalibus maximam vim habet; quia licet multum Chimici huiusmodi laboraverint, & in veri auri affectionem acerrimis studijs, atque incredibili cupiditate incubuerint, nemo tamen adhuc fuit præter vnum, aut alterum, quem liquido constet verum aurum effeciſſe † 18 Ex quo merito dicit Perera, *vbi sup. d. c. 12. ad fin. Alchimistas non efficere aurũ, sed absumere: non implere crumenas, sed maris explere: & quia faciunt falsũ aurũ falsang; monetã, atq; gẽmas pro veris passim venditant, ex quo respublica hominũque societates magnum capere detrimentum* 19 *possunt prohibendi sunt.* † Quare eos vt vanitatis sectatores, ac Reipublicæ noxios damnarunt Pontifices *in c. firmissimè de hæret. & in Extravag. spondeat, inter communes, de crimine falsi.* Et aurũ 20 ea arte confectum, pro auro vero vendi non posse, neque eo vti ad commercia, neque in antidotis dari, quia non est eiusdem ponderis, neque virtutis, sed apparentis tantum bonitatis affirmat Divus Thomas 2. 2. *d. quæst. 77. & in Sent. 2. dist. 7. q. 3. art. 1.*

CAPVT V.

De Magia damoniaca.

SVMMARIVM.

1 *Magia damoniaca naturali, & artificiosa occultatur.*
2 *Magia damoniaca negatur à multis.*
3 *Magiam damoniacam esse probatur.*
4 *Dæmones esse probatur ex sacris litteris.*
5 *Magia damoniaca effectus Deo tribuere, error.*
6 *Magiam damoniacam pendere ex gratia gratis data, error.*
7 *Magia damoniaca opiniones refutantur.*
8 *Miracula ad divinæ gloriæ propagationem fiunt.*
9 *Spiritus quibus aër inferior plenus est amicitias nostras quærere, error*
10 *Angeli boni non concurrunt ad scelera patranda.*
11 *Angeli boni non patiuntur se adorari.*
12 *Homines in Angelos bonos potestatem non habent.*
13 *Homines in dæmones quo pacto potestatem habeant.*
14 *Magia damoniaca ex prima irrepsit.*
15 *Magia damoniaca ex filijs Caim originem trahit.*
16 *Cham filius Noe post diluvium Magiam damoniacam docuit.*
17 *Zoroastrum post Babilonicam confusionem Magiam damoniacam vulgasse.*
18 *Zoroaster non vnus fuit.*
19 *Zoroaster fuit tempore Nini Assyriorum Regis.*
20 *Annorum computatio quibus Zoroaster floruit.*
21 *Diabolus fuit Magicarum author.*
22 *Magia secunda tribuitur diabolo.*
23 *Magia secunda incantationibus secatet.*
24 *Magia specialis dicitur Magia secunda.*
25 *Cham fuit causa ne Magia diluvio periisset.*
26 *Magiam specialem in duas partes distinguit Archimagus.*
27 *Archimagi error convincitur.*
28 *Magiæ duæ species altera Deo, altera diabolo tribuitur.*
29 *Magia in bonam, & malam secatur.*
30 *Magiæ divisio dedit occasionem Manicheis duos Deos arbitrare.*
31 *Lib. Magorũ prohibiti primæ classis.*
32 *Libri Magorum prohibiti secundæ classis.*

33 *Libri*

Digitized by Google

33 *Libri Magorum prohibiti tertiæ classis.*

34 *Libri Magorum prohibiti quartæ classis.*

35 *Libri Magorum prohibiti quintæ classis.*

36 *Libri Magorum prohibiti sextæ classis.*

37 *Libros Almutem, & de morborum curatione, & alium inscriptum Clavicula Salomonis, Arabes Hispaniæ reliquerunt.*

38 *Magiæ sectatores non viles modo, sed Principes fuere.*

39 *Christi adventu Magicæ delusiones cessarunt.*

MAgia dæmoniaca naturalis, & artificiosa solet occultari: nam diabolus, vel naturæ vim mentitur, vel artificium, vt docet Mart. del Rio *l.* 1. *Magicar. cap.* 3. *quæst.* 4. † Hanc ore pleno negarunt *Democritus*, *Averrhoes*, *Simplicius*, & *alij Epicurei*, qui vnà cum Sadducæis dæmones esse negarunt. † Impia sanè, & hæretica sententia, non solum Catholicis inuisa D. Aug. *lib.* 11. *Civit. Dei cap.* 6. D. Thom. *lib.* 3. *contra Gent. cap.* 104. sed ipsis Ethnicis, tam Platonicis *Psello*, *Proculo*, *Plotino*, & *Apuleio*, quàm Aristotelicis, *Theophrasto*, *Ammonio*, *Auicennæ*, & *Algazeli*. Quibus conuenit sacra Paroemia dum dæmones esse affirmat *Leuit. c.* 17. *Deuter.* 32. *Paralip.* 2. *c.* 11. *Psal.* 105. *Baruc.* 3. *Matth.* 8. 9. & 12. *Marc.* 1. 3. 5. *Luc.* 4. 8. & 9. *Acta Apost.* 5. & 19. *Ioan.* 8. & *Canonic.* 1. *c.* 2. *Apostol. ad Ephes.* 6. & *Corint.* 2. *c.* 4. *D. Pet.* 1. *Can.* 2. *Ap. c.* 12.

¶ Alij paulò nequiores dæmones esse fatentur, sed negant hanc Magiam ab eis emanasse, nam eius effectus tribuunt immediatè Deo per Magos huiusmodi operanti: vel Deo per Angelos bonos ea perficiente Bodin. *lib. demonoman. cap.* 4. & 5. † Priores dicunt esse quasdam gratias gratis datas, sicut sunt gratiæ linguarum, & sanitatum apud Apostol. *Corinth.* 1. *cap.* 12 necnon & prophetia, quæ vt Balaamo, *Numer. c.* 23. sic & alijs improbis concedi non raro solet *Matth. c.* 7. *Apostol. d. Corinth.* 1. *c.* 13. † Sed hæc mera blasphemia est, magicis artibus tribuere, quod est proprium gratiarum gratis datarum, & cum veris miraculis præstigias cõfundere, torquendo scripturam sacram in sensus alienos, vt docet D. Paul. *ad Timot.* 1. *cap.* 1. & *Corinth.* 2. *c.* 4. † Quæ si docet Deum aliquando per impios miracula edere, id ad fidei, & gloriæ diuinæ propagationem fit, non tamen ad impiorum consilij probationem, vt tenet Raph. de la Torre, *tom.* 2. *de vitiis oppos. relig. q.* 95. *in prælud. disp.* 2.

¶ Alij qui dicunt hos esse effectus bonorum Angelorum quos per excellentiam vocant *Spiritus*: contendant hunc aerem inferiorem plenum esse spiritibus, qui amicitias nostras colunt, & necessitatibus subueniũt, vt fuit impostura Platonicorũ, *Iãblichi*, *Porphyrii*, *Proculi*, & *Iuliani Apost.* † Nã boni Angeli dici non possunt hi, qui se tãquam Deos iubẽt à maleficis adorari, & sacrificari, & qui cõcurrunt ad patrãda adulteria, homicidia, furta, & alia facinora, quæ boni Angeli sẽper detestãtur, & abhorrẽt, vt docet D. Aug. *l.* 3. *de Trinit.* † Verũ enim est Angelos bonos se nõ pati adorari, vt D. Ioa. volẽtẽ id facere cõpescuit Angelus, Apoc. *c.* 19. *Vide ne feceris, cõseruus enim tuus sum*, &c. *Deum adora*, nec sacrificari, vt Manue volenti hædũ offerre dixit Angelus Iudic. c. 13. *si me cogis non comedã panes tuos: si autẽ vis holocaustã facere, offer illud Domino.* † Præterea ij spiritus à magis imperantur, & coguntur, quare de bonis intelligi nequit, nã homines in Angelos bonos potestatem non habent, vt tradit Euseb. *l.* 5. *de Præparat. Evangel. c.* 6.

† Habent

† Habent ergo in dæmones, vel quia
13 ſuperior dæmon, cum quo Magus habet ſocietatem cogit inferiores patere, vel quia ipſi ſe à ſuis cultoribus cogi ſimulant, vt magi eos in fœdere detineant, vt trademus *in capite ſequent.*

14 ¶ Quæ quidẽ Magia ex prima adulterata, & corrupta irrepſit, vt docet Philo.*lib.de ſpecial.legib. Ex hoc adulterata,& corrupta deſcendunt,quæ proprio maxime vocabulo malas artes dicimus, circulatorum,hariolorumq; ſtudia, mulierum, mancipiorumque nequiſſimorum ſpectationes,& luſtrationes profitentium, mutationeſque amoris in odium,aut ex adverſo in amorem odii,per quaſdam paſſiones amatorias, & irritamenta idonea.* †

15 Quam ſanè ex principio mundi à Caim filio Adæ originem trahere contendit Caſſian.Serenus Abb.*collat.*8.*c.*21. *Scientiam omnium rerum cœleſtium,& ſublunarium quam Adam à Deo acceperat, tradidiſſe ipſum filio ſuo Seth,cuius ſemen eam ſervavit incontaminatam,& donec diviſum à ſacrilega propagine Caim perduravit,eã doctrinã ad Dei cultum,& ad vtilitatẽ vitæ communis exercuit,cum vero fuiſſet impia generationi permixtum ad res profanas,atq; noxias, quæ piè didicerat, inſtinctu dæmonis deviavit:curioſaſque ex ea maleficiorum artes,atque præſtigias,ac magicas ſuperſtitiones audacter*
16 *inſtituit.* † Poſt diluviũ autẽ Chã filius Noe eã homines docuit D. Clem. *l.* 4. *Recogn. Dæmones docuerunt homines, quod ar ibus quibuſdam obediebant mortalibus,ac veluti ex fornace quadam, & officina malitiæ totum mundum ſubtracto pietatis lumine, impietatis fumo repleverunt;ex quibus & aliis cauſis diluvium intr ductum eſt,& omnes qui erant ſuper terram deleti ſunt,excepta Noe familia, qui cum tribus filiis eorumq; uxoribus ſuperfuit,ex quibus vnus Cham nomine quidam ex filiis ſuis,qui Mezraim appellatur,à quo Ægyptiorum,Babyloniorum, & Perſarum ducitur genus,male compertam magiam tradidit diſciplinam: hunc gentes, quæ tunc fuerant Zoroaſtrum appellarunt.* † Eſt enim communis omniũ 17
ſententia Zoroaſtrum fuiſſe Magiæ huiuſmodi authorem, vt Diogenes Laërtius,Diodorus, Eudoxus, Hermippus, Ariſtoteles tradidere,Plin.*l.*30.*c.*1.*Sine dubio in Oriẽte orta eſt Magia in Perſide à Zoroaſtro, vt inter authores convenit: Eudoxus Zoroaſtrum hunc ſex millibus annorum ante Platonis mortem fuiſſe prodidit,ſic & Ariſtoteles,Hermippus, qui de tota ea arte diligentiſſimè ſcripſit, & vicies centum millia verſuum à Zoroaſtro condita indicibus quoque voluminum eius poſitis explanavit,præceptorem à quo inſtitutus eſt Zoroaſter tradit Azonacem, quinque millibus annorum priorem bello Troiano.* † Contra autem Xanthus Ly- 18
dius,& alij,vt refert Laërtius,multo recentiorem eum faciunt,hoc eſt,ſexcentis dumtaxat annis ante Xerxis tranſitum in Græciam, ſed illi nimium multos computant annos: vel illos, non quales noſtri ſunt, ſed quales Ægyptij, & Arcades habuerunt, ſcilicet trimeſtres, aut Zoroaſter, non vnus fuit, vt tenet Arnob. *lib. 1. contra Gent.* † Conſtat 19
enim Zoroaſtrem fuiſſe tempore Nini primi Aſſyriorum Regis, quo regnante natus eſt Abraham, ab ortu autem Abrahæ vſque ad primam Olympiadem fluxerunt anni mille centum ſeptingenti, & paulò amplius ſexaginta,nam qui plures quàm cæteri annos Monarchiæ Aſſyriorum, & Medorum, vſque ad Cyrum attribuerunt, illi mille trecentos ſexaginta,huic trecentos quinquaginta aſſignarunt. † Cœpit au- 20
tem Cyrus regnare initio, quinquageſimæ quintæ Olympiadis:quare à Nino,& Zoroaſtre, vſque ad primam Olympiadem numerantur anni mille quadringenti nonaginta quatuor. Bellum autem Troianum ſeptem & quadringen-

apothegmate ad Cæsarem Augustum, Quod Deus non sit, Deum non esse. Sed de his alias.

44 Hæc ergo omnia, S. Augustinus, ubi supra, ex Varrone, Ciceroneque, & Platone, & Aristotele, & Stoicis, & Epicuro, & Cynicis, & Academicis, & Peripateticis, & Pythagoricis, & Democrito, & Protagora, & Diagora, & Theodoro, & Euhemero, & Prodico, & Cyrenaicis, & Hippia, & Anaxagora, & Anaximene, & Thale, & Anaximandro, & Xenophane, & Heraclito, & Empedocle, & Parmenide, & Melisso, & Zenone, & Leucippo, & Democrito, & Epicuro, & Nausiphane, & Pythagora, & Philolao, & Archytha, & Eudoxo, & Heraclide, & Asclepiade, & Hicetha, & Ecphanto, & Platone, & Speusippo, & Xenocrate, & Polemone, & Crantore, & Crate, & Arcesila, & Carneade, & Clitomacho, & Philone, & Antiocho, & Posidonio, & Dione, & Panætio, & Hecatone, & Scipione, & Mnesarcho, & Cicerone, & Varrone, & Seneca, & Plutarcho, & Apuleio, & Albino, & Numenio, & Cronio, & Gaio, & Severo, & Atticis, & Longo, & Harpocratione, & Proclo, & Porphyrio, & Jamblicho, & Hermia, & Asclepiade, & Plotino, & Amelio, & Theodoro, & Adelphio, & Syriano, & Hierocle, & Plutarcho, & Hermogene, & Hermodoro

tionibus nititur omni iure deteſtanda, *cap. illud, c. qui ſine ſalvatore h. 26. q. 2.*
29 *c. Epiſcopi, c. nec mirum, dict. 26. q. 5.* † Quare Magia in bonam, & malam ſecatur, D. Hieron. *in Daniel. c. 1.* quam *albam, & nigram* appellat D. Auguſtin. *lib. 12. Civit. Dei, c. 4.* quarum vtramque Perſis tribuit Apuleius *Apolog. 1.* qui duos earum crediderunt authores: alterum bonum *Oromazum*, quem ſolem putabant, alterum malum *Arimanen*, quem Plutonem dixerunt, vt docet Plu-
30 tarch. *in comment. Iſidis, & Oſir.* † Vnde Manichæi delirantes duos Deos eſſe fatentur; vnum bonum cœli præſidem creatorem omnium incorporalium, & inviſibilium: alterum malignum, creatorem rerum omnium viſibilium, & corporalium, aſſerentes non eſſe facta hæc à Deo Patre cœleſti, ſed à diabolo malo, & Satana quem ipſi vocant Deũ malignum, & Principem huius ſæculi, vt tradit Nicol. Eymeric. *in Director.*
31 *Inquiſ. p. 2. q. 13.* † Et quia plerumque mala, pro bona irrepſit, ne pro auro venena incautis propinentur: in primis, vt Magos, hæreticos, & dæmoniacos damno libros *Artis notoriæ, Paulinæ, Cabaliſtæ*, & libros qui de Magia inſcribuntur *Adæ, Abeli, Abrahæ, Enoch. Razieli, Tobiæ, Pauli, Honori, & Cy-*
32 *priani.* † Item, & *Anſelmum Parmenſem, Picatricem Hiſpanum, Cicchum Eſculanum, Petrum de Abano, Cornel. Agrippam, Theophraſt. Paracelſum, Apollonium, Tyanæum, Godelmanum, Ficardum, Vuierum, Melanchthonem, & huiuſmodi alios ab Eccleſia proſcriptos*, & authorem peſtilentis lib. ארבעתאם *innominatum.*
33 † A quorum labe omninò, non ſunt immunes lib. Roberti Perſcrutatoris *de Magia ceremoniali, & de myſteriis ſecretor.* Qui ex Agrippa deliberunt non pauca, *Archindus, Rogerius, Bacconus, & Gebet Arabs*, multis ſcatent ſuperſtitioſis. *Raymund. Lullius, & Arnal. Villanovanus*, ſunt ipſi quoque in nonnullis hæreſeos notati ab Eymerico *in Direct. Inquiſ.* & Marian. *de reb. Hiſp. lib. 14. cap. 9. & lib. 15. c. 4.* † Item, Thomas Bungey *lib. de Magia*
34 *natural.* & eodem titulo alius *Georg. Ripla*, qui poſt mortem Necromanticus fuit iudicatus. Hieron. Cardanus *lib. de ſubtilit. & Variet.* miror tandiu ab Eccleſia expurgatos, qui iam lima librorum traduntur, cautè ideo legendi, quia paſſim latet anguis in herba, Ioan. Bapt. Porta *in ſpecioſo libro Magiæ naturalis*, ſuperſtitioſa multa, & illicitæ Magiæ velare nititur, ideò ab eo cavendum. † *Albertus Magnus* tribus li-
35 bris, de mirab. vanitate, & ſuperſtitione refertus eſt, ſed tanto Doctori partus ſuppoſitus: ſcripſere etiam hanc Magiam Iulian. Chaldæus *lib. 4. de dæmonib.* & Franciſc. Picus teſtatur ſe legiſſe libros Chaldaicè: ſcriptos *Eſdræ, & Malchiar.* Magorum, quorum impiis ſcriptis vtebantur Gnoſtici. †
36 *Antonij Mizaldi liber de Magia naturali*, ſuperſtitioſa à naturalibus non diſcernit, *Ioan. Vvecherus*, ſine antidoto non eſt legendus, vt nec Ponzetus, & Ardoinus Medici *in libris de venenis.* Porphyrius alios citat, de quibus hodie tantùm extant Zoroaſtri χαλδάικα, quæ ex Platonicorum ſcriptis collegit Picus obſcuritatis magis, quam vtilitatis.
† Salomonis liber *Almutem*, & lib. *de*
47 *morborum curatione*, & alius qui inſcribitur *Clavicula Salomonis*, ſuppoſiti ſunt, quo Iudæi, & Arabes in Hiſpania ſuis poſteris hæreditario iure relinquebant, quibus mirifica operabantur, vt tradit Pegna *in Direct. Inquiſ. comm. 53.*
† Cuius vanitatis ſectatores non viles
38 modo, ſed Principes, & Magnates erant nam avorum adhuc memoria eſt, huius Goëtiæ celebres ſcholas fuiſſe apud nos Salmanticæ, & apud Italos ad lacum Nurſinum, & in Spelæo Viſigniano,

vt

Digitized by Google

vt tradit Annan. *lib. 3. de natura dæmon.* 39 *fol.* 104. † Eorum artes apud nos ex Regum Catholicorum beneficio funditus exterminatæ ſunt, & ſeveriſſimis legibus punitæ, nam vt ait Tertullian. *lib. de Idololatr. poſt Evangelium nuſquam invenies, aut ſophiſtas, aut Chaldæos, aut Incantatores, aut Coniectatores, aut Magos, niſi planè punitus vbi ſapiens? Vbi literator? Vbi conquiſitor huius ævi? Nonne infatuavit Deus ſapientiam huius ſeculi.*

CAPVT VI.

De pacti dæmoniaci obligatione.

SVMMARIVM.

1 *Pactum dæmoniacum prohibetur.*
2 *D. Iſaias. c. 28. de pactis dæmoniacis interpretatus.*
3 *Dæmones libenter cum hominibus pactum ineunt.*
4 *Pacti dæmoniaci formula.*
5 *Obligatio præſcriptis verbis naſcitur ex pacto cum dæmone.*
6 *Contracta Arithmetica conſtant proportione.*
7 *Obligatio non cadit in dæmonem.*
8 *Qui contrahit, vel eſt, vel debet eſſe non ignarus conditionis eius.*
9 *Diabolus ſpiritus eſt Angelicus natura ſua ſplendidiſſimus.*
10 *Diabolus adigi non poteſt, niſi per exorciſticam dignitatem.*
11 *Diabolus noſter hoſtis eſt irreconciliabilis.*
12 *Diabolus alligari non poteſt pacto.*
13 *Diaboli fides nulla, quia conflatus eſt ex mendacio.*
14 *Diabolus formatus ad illudendos homines.*
15 *Diabolus cupidus divini honoris.*
16 *Diabolus qua mente ab homine ſe cogi ſimulat.*
17 *Naturales res nulla ſunt quibus dæmon cogatur.*
18 *Exorciſmis Chriſtus virtutem dedit.*
19 *Philoſophi, & Iuriſperiti credentes rebus naturalibus dæmones cogi refutantur.*
20 *Naturales res naturaliter operando in dæmones non agunt.*
21 *Res naturales, quæ ad dæmonem cogendum adhibentur ridicula ſunt.*
22 *Verba, quæ ad pacta adhibentur, ridicula.*
23 *Diabolus ſimulat ſe captum, vt te capiat.*
24 *Pacti inefficacitatis carmina.*
25 *Res naturales in creaturam ſpiritualem non agunt.*
29 Familiar, *quo pacto cogatur.*
27 *Dæmones non coguntur phyſica coactione, ſed morali.*
28 *Dæmones ſuis ſuperioribus ſubditi ſunt.*
29 *Dæmones ligantur ab Angelis, & aliis potentioribus dæmonibus.*
30 *Doctores explicantur loquentes de coactione dæmonis.*
31 *Dæmon coactus alacriter venit in perniciem generis humani.*
32 *Dæmon quando pactum fruſtratur, & quando ſervat.*
33 *Lucanus de coactione dæmonis explicatus.*

DÆmones qui ſuperiori capite negarunt, hoc pactum negant ſimiliter, ſed affirmat communis Theologiæ, & Iuriſprudentiæ Schola, cum Propheta D. Iſai. cap. 28. *Percuſſimus fœdus cum morte, & cum inferno fecimus pactum.* † Quod D. Thomas ſatis probabili interpretatione Magis accommodat 2. q. 95. *art.* 4. vt & Pontifices Ioann. XXII. in extravag. contra Magos, quæ incipit *ſuper ſpecula*, & Sixt. V. in bulla contra Aſtrolog. ann.

1591. Castro *de iusta hæret. punit. lib.* 1. *c.* 14. Grilland. *de Sortileg. q.* 3. † Hoc dæmones libenter cum hominibus ineunt, qui Christo Domino ausi sunt pacti conditionem offerre, Matth. c. 4. *Hæc omnia tibi dabo si cadens adoraveris me.* † Contractus innominati formula *Do, vt facias* de qua in *l. Labeo scribit, l. Iurisgentium, D. de pact.* apud Magos passim recepta, quibus diabolus promittit *Si te mihi addixeris vlciscar te, ditabo te*, &c. vt tradit Petr. Binsfeld. *in confess. malefic. prælud.* 6. † Ex qua præscriptis verbis nascitur obligatio pura, *l. obligatio. l. naturalis*, §. *sed si facio*, *D. de præscript. verb. cum alijs* per Loriot. *de apicib. iur. tract.* 10. *ex num.* 15. † Adversus hominem videlicet, non tamen adversus dæmonem: nam & si contractus Arithmetica consistent proportione, & vltro citroque obligationem producant, *l. Labeo, D. de verbor. signific.* † In dæmonem cadere, non potest obligatio, neque civilis, neque naturalis, quia non est pura creatura anima & corpore constans, vt tradunt D. Thom. 2. 2. *q.* 95. concivis meus Cardinal. Toledo *in summ. lib.* 4. *c.* 15. † Neque ex hoc homo quæri potest, nam qui contrahit, vel est, vel debet esse non ignarus conditionis eius, cum quo contrahit, *l. penult. D. ad Maced. l. qui cum alio, D. de regul. jur. cum vulgatis.*

¶ Cùm enim diabolus spiritus sit Angelicus natura sua splendidissimus, quia naturalia ei lapsu immutata non sunt, vt docent Dionys. *de divin. nomin. cap.* 4. D. Thom. *p.* 1. *q.* 63. *art.* 4. *& q.* 64. *art.* 1. † Eum adigere non possumus per modum imperij, aut compulsionis, nisi simus à Deo delegati per exorcisticam dignitatem, vt docet Petr. Thyræus *lib.* 1. *de apparit. spirit. cap.* 15. † Amicè autem, & precario ridiculum est, nam dæmon adversarius noster est irreconciliabilis, qui si maluit carere beatitudine æterna, quam parere Deo, parebit ergo homini adversario? Quem tanquam leo rugiens quærit, vt devoret, D. Petr. *Canonic.* 1. *c.* 2. † Aut qua arte illum alligare possunt? cum ex pacto illis non astringatur D. Iob. c. 40. *Nunc quid fecit tecum pactum, & accipiens eum quasi servum sempiternum?* Neque vllis vinculis alligari, neque vllis cancellis concludi valet, idem D. Iob. d. cap. 40. *Nunquid eludes ei quasi avi, aut ligabis eum ancillis tuis?* † Aut quare in eius fide niteris, qui conflatus est, ex mendacio D. Ioan. cap. 8. *Ille homicida erat ab initio, & in virtute non stetit, cùm loquitur mendacium ex proprijs loquitur, quia mendax est.*

¶ Nunquid sigillo, imagine, annulo, charactere, strepitu, susurro, voce ære facto nata, aut quid simile alligatum tenes eum, qui hæc tibi docuit, vt irrideat? *Psal.* 73. sive eludat, Psal. 103. *Draco ille quem formasti ad eludendum ei.* † Non enim dæmon accedit ad Magum accersitus virtute characterum, & signorum, vt animalia cibis: sed vt spiritus signis, in quantum ei exhibentur in signum divini honoris, cuius ipse cupidus est, vt docet D. August. *lib.* 21. *Civit. Dei, cap.* 6. D. Thom. *p.* 1. *q.* 115. *art.* 5. † Neque eis astringitur, quia cùm sit creatura spiritualis omnibus rebus naturalibus superior est, & si aliquando se cogi simulat, id facit, vt magis homines in fœdere detineat, vt tradit Francisc. Picus *lib.* 7. *prænoct. c.* 4. †Quia nullæ sunt res naturales quibus cogi possit, vt accedat, fugiat, appareat, veniat, aliquid faciat, vel facere desinat, quia in eius potestate est præstare, aut fallere, vt docet D. August. *lib. de natura dæmon. cap.* 3. † Neque per hoc assentior hæreticis; exorcismis, ac rebus sacris vim eripientibus, nam qui illa instituit Christus virtutem dedit

Digitized by Google

ſupernaturalem, vt docet Petr. Thy-
19 ræus *part. 3. de dæmoniac. c. 43.* † Neque philoſophis, & Iuriſperitis, qui non admodum peritè cenſent his næniis dæmones compelli virtute ſignorum adiuratos, Procul. *libro de Magia c. 9.* cum aliis per Grilland. *de Sortileg. qu. 3. ex num. 22.* † Quia ſatis ridiculum eſt putare res poſſe effingi naturales, quæ naturaliter operando dæmonem cogant, qui factus eſt, vt nihil timeat, vt docent Divus Iob *c. 40.* Divus Auguſt. *lib. 10. Civit. Dei*, Conrad. VViping. *lib. 2. de ſuperſtit. c. 10. 11. & 12.* Valleſ. *de ſacra philoſoph.*
21 *c. 15. & 18.* † Præterquam, quod res omnes naturales, quæ adhibentur omnes ſunt vanæ, ac ridiculæ, vt radices variæ, vnguium ſegmina, acus, pelles, & ſimilia, quæ ſunt apud *Celeſtinan in traged. Caliſti, & Melibea, act. 5.* necnon obſervationes, vt Dido apud Virgil. *Æneid. 4.*

Vnum exuta pedem, vinclisque in veſte recincta.

22 Et verba, quæ adhiberi ſolent, vana ſunt ſimiliter, & futilia, vt docet Porphyrius *epiſt. ad Anebon.* quem citat Euſeb. *lib. 5. præpar. Evangel. cap. 6.* in hæc verba, *Tu, inquiunt, qui è limo emerſiſti, qui ſedes in loco, qui navigio navigas, qui ſingulis horis formam commutas, & in ſingulis Zodiaci ſignis per-*
23 *ambulas.* † Quibus enim, vt ait D. Chryſoſt. relatus à Simanc. *de cath. inſtitut. tit. 63. num. 31. Simulat ſe captum, vt te capiat, ſe victum, vt te vincat, ſe tibi ſubditum, vt te ſibi ſubdat, atque*
24 *præſtringat.* † Nam vt rectè alius in perſona dæmonis cecinerat apud Simanc. *vbi ſupr.*

Carminibus, ſolijs, avibus, fumoque ligari
Dicimur, & circumductis in pulvere ſignis,
Sed veluti pleriſque aliis, ita falli-
tur iſto
Mens hominum.

Quia cum omnibus his non minus per 25
moveri poſſint, quàm lapides D. Th. *in Sent. 4. diſt. 7. art fin.* quia res naturales in creaturam ſpiritualem non operantur, licèt à dæmone ſint inſtitutæ) falſum eſt eis credi aſtringi, vt poſt alios docet Bart. Sybillan. *lib de peregr. decad. 3. cap. 8. q. 1.* † Niſi velis cogi à 26
dæmone ſuperiore *Paredro*, vel *Sereſtino*, cum quo Magus ſocietatem inierat, vulgò *Familiar*, vt de Deo Socratis refert Tyrius *ſer. 26.* & de Simone Mago, D. Clem. *lib. 2. Recognit.* & de aliis Nicol. Remig. *lib. 1. dæmonol.* † Non quidem phyſica coactione, ſed 27
morali quatenus volunt ſtare conventis; vt docet D. Auguſt. *lib. 21. Civit. Dei*, D. Thom. *contra Gent. 4. cap. 90.* Victoria, *in relect. de Magia num. 27.* Valent. *2. 2. diſp. 6. q. 13.* Azor. *tom. 1. inſtit. moral. lib. 9. cap. 26. q. 2.* Thom. Sanchez *in ſumm. tom. 1. lib. 2. cap. 42. num. 11.* † Nam vt Angeli boni ſibi 28
ſuperioribus ſponte, & alacriter obtemperant: ſic è contrario cacodæmones ſuperioribus ſuis, vt prava mancipia duris dominis, aut inbecilior tyranno potentiori, nonniſi inviti, & malo domiti obediunt, vt doctrina, & exemplis docet eleganter Mart. del Rio *lib. 2. Magicar. q. 30. ſect. 1.* Petr. Binſfeld. *in confeſſion. maleficar. prælud. 10.* † Sic legimus etiam Aſmodæum (quem 29
cacodæmonem fuiſſe nullus dubitat) ab Archangelo Raphaële ligatum in deſerto, D. Tob. *cap. 8.* & quatuor Angelos (quos malos fuiſſe ſpiritus Beda teſtatur) ligatos ab Angelo in magno Euphratis flumine legimus, *Apocalyp. cap. 9.* & ab Angelo itidem ligatum diabolum catena per annos mille in abyſſum, *Apocalyp. c. 20.* † Sic intelli- 30
gendus Euſebius *lib. 5. præpar. Evang. c. 6.* dum fatetur dæmones ab hominibus

posse detineri. Sic similiter, & Victoria *lib. de Mag.* cùm censet dæmones annulis includi, sic Archimagus dum
31 ait, *Invitos cogi parere, virtute, quorundam divinorum nominum adiuratos.* † Neque per hoc Regnum eius dividitur, quia vt perniciem humano generi pareret, etsi compulsus alacriter venit, nam vt ait D. Luc. c. 11. *Si autem Satharas in seipsum divisus est, quomodo stabit Regnum eius*: quoad malum vnos aliis obtemperare satis demonstrat paulo post. *Tum vadit, & assumit septem spiritus ne-*
32 *quiores se.* † Nam pactum frustratur quando maiorem humano generi perniciem sperat: pactum servat, quando Deus ei permittit, & ipse sperat se sic plures illaqueaturum, vt docet Crespet. *lib. 1. de odio Satan. discur. 15.* Petr. Binsfeld. *in confess. maleficar. prælud. 6.* † Quo-
33 rum omnium deliria recenset concivis meus Lucan. *lib. 6. Pharsal.*

Quis labor hic superis cantus herbasque sequendi,
Spernendique timor? Cuius commercia pacti
Obstrictos habuere Deos? Parere necesse est,
An iuvat? Ignota tantum pietate merentur,
Au tacitis valuere minis? Hoc iuris in omnes
Est illis superos, an habent hæc carmina cerium
Imperiosa Deum: qui mundum cogere quidquam
Cogitur ipse, potest.

CAPVT VII.

De pacto implicito, & explicito.

SVMMARIVM.

1 *Pactum duplex expressum, & tacitum.*
2 *Pactum expressum contrahitur dupliciter.*
3 *Pactum expressis verbis fit dupliciter.*
4 *Pactum expressum simpliciter.*
5 *Pactum expressum solemniter.*
6 *Pactum abnegatio fidei, & Sacramentorum.*
7 *Abiurationes, & execrationes pacti expressi.*
8 *Omagium pacti expressi.*
9 *Dæmonis promissa in pacto solemni.*
10 *Rebaptizatio, & novi nominis assumptio in pacto solemni.*
11 *Stigmatis impressio fit in pacto solemni.*
12 *Stigmatis huiusmodi impressio variis locis.*
13 *Oblationes pacti expressi.*
14 *Sacrificium Magorum.*
15 *Mensa, & epulæ, & alia fœda sagarum.*
16 *Cursus, & recursus ad conventus.*
17 *Pactum implicitum est quotiens quis superstitiosis vtitur signis, nesciens esse mala.*
18 *Pacti impliciti exempla, & n. 19.*
20 *Ignorantia invincibilis excusat à peccato.*
20 *Faciens quæ à Mago sunt instituta fieri, tacite consentit in pacto.*
22 *Superstitiosis vtens rebus discedit à Deo.*
23 *Pactis se implicari nihil aliud est, quàm ad tentoria diaboli se confugere.*
24 *Bellum cum dæmone ab ineunte luce indictum est.*
25 *Bellum cum diabolo Sacramento adacti promisimus.*
26 *Pactum implicitum à lethali peccato excusari nequit.*

PActum huiusmodi duplex est, ex- 1
pressum, & tacitum, vt docent D. Thom. 2. 2. *quæst. 95. & quæst. 96.* Albert.

Albert. Magnus *in Sentent. 2. distinct. 7. art. fin.* concivis meus Cardinal. D Franciſc. de Toledo, *in ſumm. lib. 4. c. 15. alter concivis meus Epſcop.* Simanc. *de Catholic. inſtitut. titul. 36.* Grilland. *de Sortileg. quæſt. 3. num. 2.* Mart. Alzpicueta dictus Navarr. *in Manual. c. 11. num. 25.* Franciſc. Suarez *de relig. lib. 2.*
2 *cap. 8.* † Pactum expreſſum contrahitur dupliciter, aut expreſſis & conceptis verbis à dæmone inſtitutis, aut fit ipſo facto, vel actione quando quis facit illud, quod novit dæmon pro ſigno, ſeu teſſera ſuæ opis, & efficaciæ conſtituiſſe, vt docent Caietan. ad Divum Thom. 2. 2. *quæſt. 95. art. 3.* Navarr. *d.*
3 *c. 11. num. 21.* † Expreſſis, & conceptis verbis fit, aut ſolemniter aut ſimpliciter, qualiter religioſi ſolent votum ſolemne profiteri, & alij qui votum ſimplex emittunt, vt tradit Grilland. *de*
4 *Sortileg. d. quæſt. 3. num. 4.* † Simpliciter celebratur ipſi cacodæmoni privatum apparenti, vel loquenti tantum, & non apparenti, vel Mago eius nomine ſtipulante, ne paciſcens dæmonis aſpectum reformidet, vel libello ſimplici diabolo, vel Vicario Mago præſentato, vt ex ſagarum confeſſionibus tradunt Inquiſitores German. *in Mall. part. 2. quæſt. 1. cap. 2.* concivis meus Cardin. Toledo, *d. cap. 14. num. 10.* Grilland. *d. quæſt. 3. num. 3. & quæſt. 7. num. 28.* Suarez *d. cap. 8.* Farinac. *tom. 1. quæſt. 20.*
5 *num. 77.* † Solemniter autem celebratur quando novitius à Magiſterulo de nocte per aërem ad conventicula devehitur, & deducitur ad Sathanam, qui in forma viſibili reſidet ſpecie hirci, vel alterius animalis ſedentis in ſolio regio mirificè ornato more Principum, & ibi aſtantibus maleficis, & ſagis publicè ſe ei devovet, vt ex iudicialibus confeſſionibus obſervant hæreticæ pravitatis Inquiſitores Paul. Grilland. *d. q. 3. num. 4. & quæſt. 7 num. 26.* Bernard. Commenſ. *tract. de ſtrigijs, ex num. 1.* Eymeric. *in Direct. p. 2. q. 47.* † Poſtea 6
abnegat baptiſma, & omnia fidei Sacramenta, hæretica attonitus veſania repudiat, quia vt legitur, apud D. Ioan. cap. 8. *Venit diabolus, & tollit verbum de corde ipſorum ne ſalvi fiant.* Hoc eſt fidem veram eiuſque confeſſionem ſecundùm Divum Auguſtin. *lib. 10. Civitat. Dei, cap. 20.* † Et Deiparæ Ma- 7
riæ patrocinium blaſphemo ore renunciat, & promittit ſe eius imagines, & Crucem, & beatorum reliquias nefariè ſolo proſternere, atque pedibus conculcare, vbi primum ſe dat occaſio, nunquamque ad fidem Catholicam reverſurum, neque eius præcepta ſervaturum, ſed ſolùm ea, quæ per ipſum Principem erunt decernenda, in quibus ſemper addictum, & obedientem eſſe pollicetur, & quod veniet ad ludos, & aderit ſacrificiis, & ſolitas cum aliis preces effundet, & qua poterit alios ad ſuam perfidiam ſeducet, vt ex ſagarum confeſſionibus, docent Idem Grilland. *d. q. 7. num. 26.* Bodin. *lib. 1. dæmonol. c. 4. & 5.* Petr. Binsfeld. *in confeſſ. malefic. pralud. 6.* † Quæ omnia, & alia mul- §
ta ſcelera, iureiurando per ipſiuſmet Principis ſalutem confirmant, tactis ſcripturis ſuper quodam magno libro obſcuras paginas continente, ac tandem de his omnibus dæmoni *Homagium* præſtant ſuper circulo in terra inſculpto, quia circulus expers principij & finis, ſymbolum eſt divinitatis cuius ipſe cupidus eſt D. Thom. 2. 2. *q. 95. art. 5.* † E converſo autem dæmon 9
Mago promittit illi ſemper ſe adiuvaturum, divitias, honores, & gaudia immenſa, quæ in hoc mundo deſideraverit, præſtiturum: & poſt hanc vitam alia maiora daturum: conſtituitque ad cuſtodiam ipſius magi vnum dæmonem: qui eum nunquam valet derelinquere vt in omnibus inſerviat, quæ cupiet,

vt

vt tradunt Idem Grilland. Remig. & Binsfeldius, *vbi ſup.*

10 ¶ Quibus peractis deletur iſte de libro vitæ, & inſcribitur in libro mortis nigerrimo, rebaptizatur, & novo nomine induitur, ac velut de lapide empta mancipia fugitiva ſtigmate, vel charactere inuritur, vt tradunt Tertullian. *lib. de præſcript. adverſ. hæreſ.* Remig. *d. lib. 1. cap. 5.* Nider. *lib. 5. Formi-*
11 *car.* † Cuius variæ ſolent eſſe figuræ, nam aliquibus eſt ad inſtar veſtigij leporis, aliquibus ad ſimilitudinem manus bufonis, rubetæ, lacerti, aut catelli
12 nigri, *vt tradunt præfati authores.* † Et apparent variis in locis impreſſa, nam aliquibus cernitur in ſiniſtro femore, vt de Mugeta ſaga ſcribit Idem Remig. *d. c. 5.* aliquibus in humero ſiniſtro, vt de Bayaronne fœmina tradit Charond. *lib. de Antichriſt. not. 1.* aliquibus in fronte, vt de Antichriſto legitur, ita ſuos ſignaſſe *Apocalyp. cap. 13.* aliis poſterioribus partibus extantiæ dexteræ
13 auris, Irenæus *lib. 1. cap. 24.* † Ac denique, vt ſuo Principi in ſupremæ ſuæ poteſtatis recognitionem ei exhibent partem rerum externarum, & vtenſilium, vt ſcribit Archimagus *lib. de vanit. ſcient.* vt ex bonis corporis ſanguinem, vt in ſacris Baal, *Regum 3. cap. 18.* ex bonis naturæ filios, vt in ſacris Molochi, *Reg. 4. cap. 26.* ex bonis fortunæ fragmentum veſtis: an quia Regi ſoliti ſint ſubſternere veſtimenta, *Reg. 4. c. 9.*
14 *Matth. cap. 21.* † Et tandem peragitur ſacrificium per Magum reveſtitum cum caſſula ſine cruce altantibus maleficiis, & ſagis, cum candelis ex pice, lumine ex adverſo pollice dæmonis petito, qui in forma hirci, vel alterius animalis reſidet magna cum maieſtate, & ſimulatione, dum ei talis cultus latriæ ſubmittitur, vt videre eſt in ſententia Avenione lata, anno 1582. apud *Sebaſt.*
15 *Michaëlem in Pneumalog.* † Poſteà parantur menſæ variis dapibus inſtructæ, præſertim ex carnibus infantum necatorum aſſis, aut coctis ſine ſale, ibique epulantur, ac bibunt maxima cum exultatione, ac poſteà pſallunt, cantant, ac tripudiant in honorem aſſerti Principis: ac tandem dæmonibus commiſcentur, viri ſuccubis, fœminæ incubis, & alia fœdiſſima peragunt crimina, vt teſtantur Remigius, *vbi ſuprà*, & Binſfeld. *in confeſſ. maleficar.* † Quibus ab- 16
ſolutis ſuum Martinellum aſſumit, (ſic vocant aſſertum dæmonem paredrum) & in locum ex quo exierant, revocantur, antequam lux adveniat, & tum omnia ſubito oculis evaneſcunt, vt præter *Remig. & Binsfeld.* tradit Grilland. *de Sortileg. d. quæſt. 7. n. 25. 26. 27. & 28.*

¶ Pactum autem implicitum ſive 17
tacitum cenſetur quotiens quis ſuperſtitioſis vtitur ſignis, neſciens eſſe mala, & à dæmone inſtituta, vt ex multis tradit Raph. de la Torre, *tom. 2. de vitiis oppoſ. relig. quæſt. 96. art. 4. diſp. 2.* † Vt qui ad levandum dolorem capitis 18
vteretur carthulâ ſubſcripta *Iehova*, certis ritibus inſignita, de quibus Paracelſ. *lib. de cœleſti medic.* aut ad ſanguinem ſiſtendum formula illa, *in ſanguine Adæ orta eſt mors*, &c. vel quid ſimile. † 19
Putans ea eſſe licita, vel quia ea ab hominibus vulgò habitis bonis, accepit, vel quia legit in libris (etiam ſuperſtitioſis) putans eſſe probi philoſophi, quod tunc, vel nullum, vel leviſſimum eſſet peccatum, vt docent Divus Thom. 2. 2. *quæſt. 74. art. 5.* & *ibi* Medin. *& quæſt. 76. art. 2.* † Quia igno- 20
rantia invincibilis à quovis excuſat crimine *cap. 2. de conſtit.* cum aliis per doctiſſimum Præſidem Epiſcopum D. Dinac. Covarruv. *in cap. alma mater, part. 1. §. 10. num. 12. & 13. de ſentent. excommunicat.* † Cæteri autem graviſ- 21
ſimè peccant, etiamſi pactum nullum

cum

cùm dæmone, aut Mago contraxerint: nam eo ipso, quod faciunt, quæ ab eis sunt instituta fieri: tacitè consentiunt pacto, saltem initio cum primo facti authore, vt tradit Remig. *lib.* 1. *cap.* 1.

22 † Et per consequens dæmones à Deo ipso docente per D. Luc. cap. 11. *Qui non est mecum adversus me est*, quod grauissimum est peccatum, D. Augustin. *lib.* 2. *in Genes. ad lit. cap. penult.* Turrecrem. *in cap. non observetis huius* 26. q. 7. † Quare pactis huiusmodi implicari, nihil aliud est quàm Christi militiam deserere, & ad tentoria diaboli perfidiæ, transfugij, & Apostasiæ crimine se recipere, vt tenent Suarez *de relig. lib* 2. *cap.* 9. Binsfeld. *d. prælud.* 6.

24 † Est enim nobis ab ineunte luce indictum bellum cum dæmone, quod Dominus, vt Pater patratus in Paradiso induxit Genes. cap. 2. *Inimicitias ponam inter te, & mulierem, semen tuum,*

25 *& semen illius.* † Quod posteà Sacramento adacti seruandum nomine Ecclesiæ rogante Sacerdote, & patrinis pro nobis respondentibus, iterum atque iterum promisimus *Nos abrenun-*

26 *tiare Satanæ, & pompis eius.* † Quare etsi tale pactum manifesta hæresi damnari nequeat ab expresso, & lethali crimine excusari non potest, vt Deo inobedientes, tam per Moysis *Exod.* cap. 20. *non habebis Deos alienos coram me*, quam per Apostolum tubâ intimantem D. Paul. *Corinth.* 1. *cap.* 10. *Nolo socios vos fieri dæmoniorum.*

CAPVT VIII.

De invocatione dæmonis.

SVMMARIVM.

1 *Invocatio dæmonis signum est pacti expliciti.*
2 *Invocatio quibus modis fiat.*
3 *Magicarum ritus signa sunt ad invocationem.*
4 *Ritus quibus pacta inesse solent.*
5 *Superstitiosis rebus vti non licet etiam pro salute obtinenda.*
6 *Invocatio signum est divini honoris soli Deo debiti.*
7 *Invocationi intervenit latria cultus.*
8 *Invocatio prima est, & præstantissima latriæ pars.*
9 *Dæmonis invocatio quibus verbis fiebat, & n.* 10.
11 *Magus minus terret, cùm Diabolus non vult adesse.*
12 *Pluto inferorum præses, claritate molestatur.*

INvocatio dæmonis signum est pacti explicati, & cultus latriæ expressus, quo se dæmon promisit responsurum, vel facturum, quod invocator petit, vt tradit Eymeric. *in Direct. Inquis. part.* 2. *q.* 43. † Nam dæmon non con- 1 2
currit sine invocatione, sive expressis vocibus concepta, vel nudis signis inducta, quando quis facit, quod ipse pro signo, seu tessera suæ opis, & efficaciæ constituit, vt docet Remig. *lib.* 1. *daemonol. cap.* 7. † Nam omnia, quæ 3
fiunt in rebus Magicis à dæmone sunt instituta ad invocationem, vt ex sententia Porphyrij, sic testatur Euseb. *lib.* 5. *præparat. Evangel. cap.* 7. Porphyrius testis citetur, qui *in libro de Responsis*, ait, *non solùm felicem conuersationem suam, verum etiam quibus rebus gaudeant, & quibus alligentur Dij hominibus significarunt.* † Quarum mul- 4
tæ sunt quibus solo aspectu dæmon invocatur, vt de annulo Gygis tradit Plato *lib.* 2. *de Republ.* aliæ sola portatione characteris, vel sigilli impressione, vt de alio annulo, qui iectus in flumine Carolum Magnum coëgit, vt circa se habitaret, vt tradit Francisc. Aretino *in fonte mirab.* † Quarum re- 5

rum ſola portatione, quando ex ea dæmon promiſit adiuturum graviſſimum eſt peccatum etiam pro ſanitate obtinenda, nam vt ait D. Chryſoſtom. *hom.* 8. *ad Coloſſen. Citius mors homini Chriſtiano ſubeunda, quam vita ligaturis*
6 *redimenda.* † Invocare enim cultus eſt divini honoris ſoli Deo debitus, vt conſtat ex illo Geneſ. cap. 4. *Cœpit invocare nomen Domini*, vbi gloſſ. ait *invocare idem eſt, quod colere, aut vene-*
7 *rari.* † Nam vt ait D. Paul. *ad Rom. c.* 10. *Qui invocaverit nomen Domini ſalvus erit*, quaſi diceret, *el que acudiere a Dios en ſus neceſſidades, el le libra-ra*, Iudic. cap. 10. *Ite, & invocate Deos, quos coluiſtis*, veneremini, & ſupplices petite auxilium Deorum veſtrorum, vt legitur *Reg. 3. cap.* 18.
8 † Nam rogatio prima eſt, & præſtantiſſima latriæ pars, vt non malè agnovit, Mart. *lib.* 8. *epigr.* 24.

Qui finxit ſacros auro, vel marmore vultus,
Non facit ille Deos, qui rogat ille facit.

9 Fiebat enim dæmonis invocatio conceptis verbis, & primo vlulatu in conditò ferarum ſono, vt de Erictho apud Lucanum viſum eſt, *lib.* 1 *.de magia divinat. c.* 16. *de necrom. n.* 34.

Confundit murmura primum.
Diſſona, & humanæ multum diſcordia linguæ, &c.

10 Quem imitatus concivis meus Muſarum ſui ſæculi coryphæus Ioan. de Mena *in poëmate* 3. Regi D. Ioan. 11. *ordin. 7. copl.* 245.

Id començada la invocation.
Con triſto murmurio ſu diſono canto, &c.

11 Sed ſi diabolus adeſſe noluerat, Magus eum minis terrere cœpit, vt Medea apud Senecam, Circes *apud Ovidium*, Erictthus *apud Lucanum*, Canidia *apud Horatium*, Celeſtina *in tragœdia Caliſti, & Melibœa*, & alius apud concivem meum Ioan. de Mena *vbi ſupr. d. ord.* 7. *copl.* 251.

Icon mis palabras tus hondas cavernas
De luz ſempiterna telas henchire.

Minabantur enim ſe terram findere, & 12 luce Plutonem inferorum præſidem percuti, nam moleſtatur claritate, eo quod obſcura colat. Senec. *tragœd.* 1. Ovid. *lib.* 5. *Metamorph.* Stat. *libr.* 8. *Thebaid.* Lucian. *in Palinur.*

CAPVT IX.

De ſignis quibus pacta conventa cum dæmone dignoſcantur.

SVMMARIVM.

1 *Signa quibus pacta huiuſmodi intercedant præſcrutantur.*
2 *Effectus quando ſuperat naturæ vires, aut artificij ſolertiam ſi nullatenus conſtet, quod ſit divinus, pacto eſt ſuſpectus.*
3 *Dum nec miraculi, nec naturæ vires, nec artificij ſolertia intercedit, pactum intervenit.*
4 *Verba ſecreto prolata, tactus, afflatus, vel quid ſimile, quod naturaliter virtutem non habet, pacti ſuſpectum eſt.*
5 *Orationes, quæ præſcriptis, & conceptis verborum formulis vtuntur ſuperſtitioſæ ſunt, dum ad id ad quod adhibentur virtutem habere non dignoſcatur.*
6 *Nomina, quæ pollicentur eventus, ſuperſtitioſa.*
7 *Conſecrationis formulâ ex pacto vulnera ſanabantur.*
8 *Sancti viri ad miracula non ſunt vſi certis verborum formulis.*

9 *Sancta*

Digitized by Google

9 *Sancta verba quando ad effectum ad quod adhibentur non ſunt inſtituta, pacto ſunt ſi ſpecta.*

10 *Exorciſmi, & coniurationes prater Eccleſiæ vſum damnantur.*

11 *Exorciſmis, & coniurationibus vtentes non prediti ordine exorciſtarum deteſtantur.*

12 *Clerici, aut Religioſi, qui exorcizationes, quaſi ſibi peculiares vindicant, damnantur.*

13 *Clerici omnes cum ſint æquali exorcizandi virtute prediti, qui aliud dixerit debet oſtendere.*

14 *Vicarii Epiſcoporum, qui infecta, locuſtas, excommunicant non carent ſuperſtitione.*

15 *Orationes, & devotiones in quibus obſervatur dies, & horarum tempus ſuperſtitioſa ſunt.*

16 *Miſſæ S. Amatoris, & ſimiles quare damnatæ.*

17 *Superſtitioſum eſt omne id, quod horarum, vel dierum rationem obſervat.*

18 *Superſtitioſum eſt, quod habet ſpem in modo ſcribendi, recitandi, &c.*

19 *Orationes otioſæ pacti ſunt ſuſpectæ.*

20 *Orationes falſæ pacto ſunt damnatæ.*

21 *Orationes vanæ pacto ſunt vitiatæ.*

22 *Orationes abſurdæ pactum habent.*

23 *Orationes præpoſteræ pacto ſunt fœdatæ.*

24 *Orationes in quibus aliquid continetur extraneum, vel incognitum damnantur.*

25 *Diabolus ſæpe aliquid admiſcet, vt fiduciam in ipſum homo profiteatur.*

26 *Nomina cognita, vel incongrua ad id ad quod adhibentur, ſigna ſunt pacti latentis.*

27 *Nomina ſancta, & pia, ſi in eis intervenit aliquid indignum, ſunt ſuſpecta.*

28 *Orationes, quæ petunt à Deo, vel Deipara Virgine revelationes, vel apparitiones ſunt vt pacto damnatæ.*

29 *Orationes, quæ promittunt futurorum revelationes ſunt prohibitæ.*

30 *Orationes, quæ promittunt geſtanti, non pati ignes, aquam, carceres, vel quid tale, ſunt deteſtatæ.*

31 *Orationes, quæ iubentur fieri præfinito die, hora, vel rhythmo, improbantur.*

32 *Res naturales, quando ad id ad quod adhibentur nullam habere efficaciam dignoſcuntur, pacto cenſentur ſuſpectæ.*

33 *Res naturales, quando effectus non habent à natura, neque à Deo, adſcribuntur damoni.*

34 *Ligaturæ, & remedia medicorum, quæ damnatæ.*

35 *Obſervationes in rebus naturalibus, in his, quæ à natura nullam habent efficaciam improbantur.*

36 *Rebus naturalibus, quando verba, vel quid tale miſcetur inefficace per ſe, eſt ſuperſtitioſum.*

37 *Obſervationes, & alia huiuſmodi, quæ adhiberi ſolent, ſunt ſigna pacti latentis.*

38 *Imagines, quæ cenſeantur ſuperſtitioſæ.*

39 *Imagines ſub tali cœli poſitura factæ damnantur.*

40 *Platonicorum error de cœleſtibus imaginibus.*

41 *Imagines ad quempiam poſituram cœli factæ nullam habent virtutem.*

42 *Cœli obſervationes illæ tantùm licitæ, quas Eccleſia recepit.*

43 *Morbi à damone videntur illati, de quibus medici nil proferre valent.*

44 *Remedia maleficiorum præter diuina, caſtra ſuſpecta cenſentur.*

45 *Signa quibus morbi à dæmone illati cognoscantur.*
46 *Signa maleficij remissivè.*

1 QVia, vt ait D. Ioan. *Canon.* 1. *c.* 3. *Probate spiritus an sit à Deo*, nonnulla sunt nobis præmittenda quibus pacta huiusmodi dignoscantur, ne nos in errorem inducant, quia vt ait Dominus per D. Matth. cap. 24. *Surgent pseudo Christi, & pseudo prophetæ, & dabunt signa magna, & prodigia: ita vt in errorem inducantur (si fieri potest)* 2 *etiam electi.* † Primo enim quotiens effectus superat naturæ, aut artificij vires, si nullatenus constat, quod sit divinus, neque Deo tribui possit, aut per sacram Scripturam, aut Ecclesiæ traditionem pacto cum dæmone inito tribuendus est, vt probat Angelicus D. 3 Th. 2. 2. *q.* 95. *art.* 4. † Quia vbi nec miraculi, nec naturæ vis, nec artificij solertia intervenit, pactum intercedit, vt docēt Caietanus *in summ. v. incantatio*, Valent. *in D. Thom.* 2. 2. *q.* 12. *disp.* 6. Franc. 4 Victoria *in Relect. de Magia. n.* 16. † Quare ex hoc capite pacti suspectæ sūt curationes morborum quando ad eas nullæ res naturales, neque supernaturales adhibentur, sed solùm verba secreto, vel palam prolata, tactus, afflatus, vel nudi lintei applicatio, vel quid simile, quod naturaliter nullam habet virtutem ad sanitatem conferendam, vt probant Leonard. Vayrus *lib.* 2. *de Fascin. c.* 9. *&* 10. Codronch. *lib.* 12. *de morbo venefic. c.* 2. *&* 5. Mart. del Rio *lib.* 1. *Magic. c.* 3. *q.* 4. 5 † Similiter pacti sunt suspectæ orationes omnes in quibus præscriptis, & conceptis verborum formulis vtitur aliquis etiamsi sancta, & pia sint verba, & ab Ecclesia approbata, dum tamen ad effectum illud ad quod adhibentur non sint instituta, vt docet Petr. Ci- 6 ruelo *de superstit. p.* 3. *c.* 11. † De quo genere sunt nomina in quibus continetur aliquis versus Psalmorum, vel Evangelium S. Ioānis, vel quid simile sanctum, ac venerandum, quibus promittunt portantibus felicitatem temporalem, vel quid aliud ad quod ea Christus non instituit, vt docet Ciruelo *d. part.* 3. *c.* 3. † Nam eo Ipris impostor quidam, qui 7 vulnera sanabat recitatis consecrationis verbis, vt Magus fuit damnatus: nam hic effectus expectatur à Deo per modum miraculi, quod assiduè, & quasi ex frequentia, & consuetudine poscere Deum est tentare: peccatum contra fidem, & religionem, vt tenet Suarez *de relig. lib.* 2. *c.* 7. † Præter quam quòd 8 sancti viri ad miracula edenda non sunt vsi certis & quasi conceptis verborum formulis, sed modo sic, modo aliter pro vt Spiritus sanctus suggerebat, vt docet Raph. de la Torre, *tom.* 2. *de virt. oppos. it. religion. q.* 96. *art.* 4. *disp.* 1. † Idque 9 maximè sacrosancta consecrationis verba, quæ non ad corporis vulnera consolidanda, sed ad panis, & vini transubstantiationem à Salvatore nostro sunt instituta, quæ ideo ad alios sensus trahi non debent, vt defendit Mart. del Rio, *lib.* 3. *Magic. cap.* 2. *q.* 4. *sect.* 2.

¶ Secundò, vt pacti suspecti dam- 10 nantur exorcismi, & coniurationes omnes adversus morbos, tempestates, & energumenos, quæ præter receptum ab Ecclesia ritum exercentur, vt docet Petr. Thyræus *de dæmoniac. p.* 3. *c.* 4. † 11 Qualiter nebulones, qui ad scyniphes, & locustas exterminandas à populis convocati certis verborum formulis vtuntur, quibus eis tempus præscribūt, vt ex agrium finibus exeant, eas maledicentes, & execrātes, nonnullis ab Ecclesia non receptis exorcismis: aut etiam receptis, dum eis vtuntur non prædicti ordine exorcistarum, quasi ex officio, aut peculiari grātia, donove Dei hoc sibi munus vsurpantes. † Clericive aut 12 religiosi

Digitized by Google

religioſi præditi, qui quaſi ſibi peculiare vindicant: dicentes ad exorcizandum plus virtutis ſibi eſſe, quàm cæteris eiuſdem ordinis, aut gradus, vt tradit Mart. del Rio *Magic. lib. 6. Anacephal. monit.* 10. † Nam cum hanc poteſtatem Eccleſiæ ſuæ Salvator noſter conceſſerit, omnibus ea dignitate præditis etiam conceſſit, *D. Luc. c.* 10. *Matth.* 16. Qui ſibi peculiarem vindicat, id ratione privilegij debet oſtendere, aliàs erit pacto 14 dæmoniaco ſuſpectus. † Cuius labe etiã non videntur immunes Vicarij Epiſcoporum, qui pro locuſtis, ſeu aliis inſectis litem pro motore fiſcale conteſtantur, & cauſa concluſa conſtituto pro eis defenſore, ridiculè ſententiam ferunt, qua illis præcipiunt, vt ſub excommunicationis pœna campeſtria loca derelinquant, atque extra territorium ſuum exeant, vt tradunt Petr. Ciruel. *d. part. 3. c.* 10 Mart. del Rio *lib. 3. Magic. part. 2. q.* 4. *ſect. 9. & in Anacephalæos. lib. 6. monit.* 11.

15 ¶ Tertiò, ſuſpectæ ſunt pacti dæmoniaci devotiones, & orationes omnes, in quibus obſervatur dies, vel horarum tempus, vt in *cap qui eſtimaret huius 26. q. 7. Qui certis diebus, ſive menſibus, ſive annis nolunt, aut volunt aliquid incohare, eo quod ſecundum varias doctrinas Gentium fauſta, aut infauſta exiſtiment tempora.* † Ex quo damnantur qui 16 faciunt celebrari Miſſas S. Amatoris, S. Auguſtini, S. Vincentij, Imperatricis, trigintinari clauſi, & aperti, & alias huiuſmodi in quibus numerus Miſſarũ, & orationum præſcribitur, nam vt ait Dominus, Deuter. c. 12. *Quod præcipio tibi, hoc tantum facito, neque addas quidquã* 17 *nec minuas.* † Eſt enim ſuperſtitioſum omne id, quantumvis pium, & ſanctum appareat, in quo ex nulla Eccleſiæ lege numerorum, horarum, vel dierum tempus obſervatur, nam vt ait, Apoſt. ad Galat. 4. *Dies obſervatis, & menſes, & annos, timeo vos ne fruſtra laboraverim in vobis.* † Item ſi adhibeatur ſpes in modo 18 ſcribendi, vel recitandi, vel iubeatur fieri tali hora, vel à tali perſona, vel tali corporis poſitura, vt docet Sprenger. *in Mall. q* 2. *c.* 7. vt Canidia apud Horat. *Sat. 1. 8.*

Pedibus nudis paſſoque capillo.

Dido apud Virgil. *Æneid.* 4.

Vnum ex ira pedem, vinclaque in veſte revincta.

¶ Quartò pactum ineſt, quotiens 19 adhibentur orationes otioſæ, vt ad ſanguinem ſiſtendum illa, *in ſanguine Adam orta eſt mors*, &c. aut illa *ſanguis mane in te, vt ſanguis Chriſti manſit in ſe*, &c. † Aut falſa, vt ad levandum dolorem 20 capitis, *Virgo Maria Iordanem tranſivit, & tunc S. Stephanus ei obviavit*, &c. quæ habetur apud Sprenger. *in Mall. p. 2. q. 2. c. 6.* † Vel vana, vt contra no- 21 cturnas infeſtationes illa *Zelo Chuiz Lilith*, vt habetur apud Petr. Gregor. *in Syntagm. part. 3. lib. 34. cap. 19. num. 5.* † Vel abſurda, vt illa veterum *Danatadaries*, vel recentiora *Abrach Maymon*, &c vel illa pani inſcripta *Irioni, Theriioni*, &c. vel illa *Hax, Pax, Max*, contra morſos rabidorum canum, apud Vveckerum *de ſecret. lib. 4.* † Vel præpoſtera, vt in illa cuius finis eſt *gloria Spiritui ſancto, Filio, & Patri*, apud *Paracelſ.* aut illa contra peſtem. 23

Imparibus meritis trina pendent corpora rami

Dimas, & Geſtas, &c.

¶ Quintò damnantur, vt pacti ſuſ- 24 pectæ orationes omnes etiam piæ, & ſanctæ in quibus aliquid continetur extraneum, aut incognitum ſignum, Grilland. *de Sortileg. q.* 11. *num.* 25. *Qui faciunt cedulas, aut brevia, & ligaturas ſuſpendendas ad collum, dum continent aliquod extraneum ſignum, vel characterem, vel nomen, quod non tendit ad concluſionem.* † Nam dæmon ſæpè aliquid ad- 25

miſcet, quo fiduciam in ipſum homo profiteatur, vel quo nos à Deo ad creaturas avertat, & à cœleſtibus curis ad cœnoſa, terrenáque ſeducat, vel ſaltem à ſeriis, & gravibus ad ludicra, & nugatoria, vt docet D. Auguſt. *lib.* 83. *qq.*
26 *cap.* 79. † Cuiuſmodi ſunt orationes quantumvis ſanctiſſimis verbis præſcriptæ, dum in eis nomina ſunt incognitæ ſignificationis, vel cognitæ, ſed ad id ad quod adhibentur non tendunt, vt in illa *Adonai, Iehova, Tetragrammaton*, quibus certo modo adhibitis iactat ſe omnem morbum pellere Paracelſ. *lib.*
27 *de cæleſt. med.* † Vel nomina trium Regum, aut Machabæorum, Salomonis, aut Zachariæ, vel quorundam ſanctorum, in quibus etiam intervenit blaſphemia, dum hoſce ſanctos fingunt nefariè Magicis initiatos; & qui ſignum Crucis quo vicit ille Magnus Imperator Conſtantinus annumerat ſigillis ſuis dæmoniacis, iunctis aliis ſuperſtitionibus, aut characteribus, de quibus *in cap. illud h.* 26. *q.* 2.

28 ¶ Sextò ſuſpectæ ſunt orationes omnes, quæ petunt à Deo, Deiparâ, aut Sanctis revelationes, vel apparitiones, quia hoc eſt plenum periculi, audaciæ, curioſitatis, ac deceptionis, iuxta illud Iudith, cap. 8. *Non eſt iſte ſermo, qui miſericordiam provocet, ſed potiùs iram excitet, & furorem accendat: nam poſuiſtis vos tempus miſerationis Domini, & in arbitrium veſtrum diem conſtituiſtis.* † Item, quæ promittunt diem mortis revelari, vel quid ſimile, quia plenum eſt mendacij, & blaſphemiæ. Quia Deus ſimilibus deliriis non concurrit, neque alibi permittit renunciari Acta Apoſtol. cap. 7. *Non eſt veſtrum noſce tempora, & momenta, quæ pater poſuit in*
30 *ſua poteſtate.* † Aut eas geſtantes non morituros morte ſubitanea, & improviſa, neque in aqua, aut igne, neque patientur carceres, furcas, &c. quia hæc omnia pacto ſunt ſuſpecta, vt probat Ciruelo, *vbi ſupr. d. cap.* 11. *cap. illud h.* 26. *q.* 2. † Aut ſi iubentur ſuſpendi 31
talibus filis, vel coloribus, vel recitari tali hora, vel tali voce, tono, vel rythmo, vt apud Sprenger. *vbi ſupr. part.* 2. *quæſt.* 2. *cap.* 6. Nam hæc ſigna ſunt pacti latentis, vt ſaga apud Lucan. *lib.* 6. *Phaſſal.*

Confundit murmura primum, &c.

¶ Septimò pacto cenſentur ſuſpecta omnia illa, in quibus adhibentur res 32
etiam naturales, dum ad id ad quod adhibentur nullam virtutem habere dignoſcantur, vt ad faſcinationem rutam, pœoniam, & oſſicula quædam palmarum neſcio qua religione polita, & alia huiuſmodi, de quibus dicendum eſt *c. de faſcinat.* † Nam cùm hos effectus à na- 33
tura non habeant, neque à Deo per ſupernaturalem virtutem, de neceſſariò pacto ſunt ſuſpecta, vt docent D. Th. 2. 2. *q.* 96. *& in opuſcul.* 25. *de ſortib. c. fin.* Mart. Arleſ. *tract. de ſuperſtit.* Simanc. *de Cathol. inſtit. tit.* 62. *num.* 33. † Ad 34
quod genus pertinent omnes ligaturæ, atque remedia, quæ medicorum quoque diſciplina commendat, quorum exempla refert ex D. Auguſtin. *cap. illud h.* 26. *q.* 2. *Sicut inaures in ſummo aurium ſingularum, aut ex ſtruthionum oſſibus anſulæ in digitis, aut cum tibi dicitur ſinultienti, vt dextera manu ſiniſtrum pollicem teneas.* † Aut ſi colligantur, vel 35
applicentur cum aliquibus orationibus, aut obſervationibus, quæ ad id ab Eccleſia, neque à natura ſunt inſtituta, nam vt ait text. *in cap. non liceat* 26. *q.* 5. *Neque in collationibus herbarum, quæ medicinales ſunt, aliquas obſervationes, vel incantationes liceat attendere.* † Aut ſi vnà cum rebus naturalibus, 36
quæ inefficaces creduntur, verba alia adhibeantur quibus effectus ſortiri contingat, vt tradit Pariſienſ. *in ſumm. de vniverſ. cap. fin.* Aut res ſacræ, quæ

non

non tendunt ad id ad quod adducuntur,
37 Farinac. *tom. 1. quæst. 20. num. 98.* † Nam cùm ad id efficaciam non habeant tanquam tesseræ pacti initi sunt, quibus dæmon promisit se operam laturum, qui latenter virtutes aliarum rerum quas novit in proposito conducere accommodat, & ex eis elicit; quasi quintam essentiam, quam latenter applicat, & sic contingit ex rebus inefficacibus effectum sortiri, vt tradit Petr. Tyræus *part. 3. de locis infest. cap. 57.*

38 ¶ Octavo pactum inest, quotiens adhibentur imagines præter Dei, Deiparæ, aut alterius Sancti percogniti, vel aliud signum præter Crucem, vel Crux ipsa, sed non, vt oportet, locata, aut locata vt oportet, sed nihil tendens ad conclusionem, quia plerique Magi huiusmodi incantationes suas Crucibus, & aliis rebus sacris solent occul-
39 tare. † Aut si iubeantur fieri sub tali positura, vel sub tali signo, vel quid simile, quod paganam, & idololatricam doctrinam continet, damnata; Exod. cap. 20. *Non facies tibi sculptile, neque omnem similitudinem, quæ est in cœlo desuper, & quæ est in terra deorsum.*
40 † Nam licèt Platonici contendant imagines factas sub quadam cœli positura. ad cœlestes imagines correspondentes, virtutem imprimere, vt tradit Ludovic. Dulcius *lib. de gemm. cap. 6.* ex illo Magico Ptolemæi aphorismo. *Vultus inferiores subiectos esse vultibus*
41 *cœlestibus.* † Falsum omninò est, scandalosum, & hæreticum, vt diximus *lib. 5. cap. 1.* quia vt ait text. *in cap. non liceat h. 26. q. 5. Non liceat Christianis tenere traditiones Gentilium, & observare, vel colere elementa, aut Lunæ, aut Stellarum cursus, aut inanem signorum fallaciam pro domo facienda, aut propter*
42 *segetes, vel arbores plantandas.* † Nam etsi objicias de Aureo numero, Epacta, festis mobilibus, & aliis huiusmodi ab Ecclesia receptis, quæ syderum cursum observant, non propterea adversus nostram sententiam obtines, quia illa tantùm licita, sunt quæ Ecclesia recepit, cætera tanquam vana fugienda, vt diximus, *d. capit. 7. & 8.*

¶ Nonò, pacto sunt suspectæ omnes 43
morborum curationes, de quibus nil medici proferre valent, sed ambiguo animo huc illuc vagantur, quod quidem signum satis evidens est ad cognoscendos morbos à dæmone illatos, secundùm Pontifices in cap. fraternitatis, de frigidis, & malef. *Nec ope medicorum poterit adiuvari.* † Quare dum 44
eorum remedia non sunt supernaturalia, cætera suspecta censentur, quia vt ait Paracels. *lib. hyperphys.* Neque Avicena, neque Galenus *de illis* scripserunt, aut sciverunt quidquam. † Co- 45
gnoscuntur tamen morbi quando sunt à dæmone illati, si ægrotus gravissimè doleat, in qua tamen parte dolorem habeat, nequeat indicare: si suspiria sine causa emittit: si renes, & cor corrodi videantur, & remediis ex arte adhibitis morbus non remittitur, sed potius exasperatur, vt tradit Bapt. Codronch. *lib. 3. de morb. venefic. cap. 11. 12. & 13.* † Et vt omnia compendio 46
referam signa, quibus morbi à dæmone illati, vulgò *hechizos*, dignoscantur, ac curentur tradiderunt Bapt. Codronch. *d. lib. 3. de morbis venefic.* Andr. Cæsalpin. *lib. de investigat. dæmon. ex cap. 22. cum multis seqq.* Mart. del Rio *lib. 6. Magicar. cap. 2. sect. 2. q. 3.* Raph. de la Torre, *tom. 2. de vitiis oppositis relig. q. 96. art. 2. disp. 11.*

CAPVT

CAPVT X.

De Magorum véra, & apparente operatione.

SVMMARIVM.

1 *Magorum effectus alij naturales, alij præstigiosi.*
2 *Magorum signa apparentia.*
3 *Operatio dæmonis quibus fallaciis nitatur.*
4 *De loco ad locum transferre dæmoni non denegatur.*
5 *Actione mediata qua arte dæmon operatur.*
6 *Per motum localem operatio dæmonis duplex.*
7 *Dæmonis lapsu naturalia immutata non sunt.*
8 *Dæmon spiritus est Angelicus natura sua splendidissimus.*
9 *Diabolus motu locali excitat ventos, & tempestates.*
10 *Diabolus potest humana corpora de loco ad locum deferre.*
11 *Applicando activa passivis, quo pacto diabolus operetur.*
12 *Diabolus naturalium omnium rerum substantias perspectas habet.*
13 *Magi sæpenumero efficiunt multa, quæ non facerent si diabolus artificiosa applicatione non iuvaret.*
14 *Lumis, & Membris Magorum Pharaonis miranda.*
15 *Causæ naturales naturaliter operando subito effectum producere nequeunt.*
16 *Prodigia Magorum Pharaonis non fuerunt naturalia, sed apparentia.*
17 *Prodigia huius sinodi simulata esse.*
18 *Authoris sententia de Magis Pharaonis.*
19 *Magorum serpentes veros fuisse.*
20 Exod. cap. 7. *explicatur.*
21 *Magi Pharaonis virgas convertierunt in serpentes.*
22 *Virgas Magorum potuit diabolus oculis subtrahere, & serpentes veros supponere.*
23 *Ovidius de Circis portentis relatus.*
24 *Per delusionem operatur dæmon quando effectus non sunt tales qualiter videntur.*
25 *Deludit dæmon quando ex viribus naturæ nequit operari.*
26 *Magus representat hortum arboribus, herbis, floribus subito enatis.*
27 *Magus vitiata ante omnium oculos reparat.*
28 *Hadechia Iudæi de Magia operatione miranda.*
29 *Apollonij, & Numæ Pompilij convivia phantastica.*
30 *Simonis Magi representationes.*
31 *Simon Magus ex miris operibus pro Deo cultus.*
32 *Gygis annulique quonam pacto aliquis invisibilis redderetur.*
33 *Claudiæ, & Tuccie operationes Magicæ.*
34 *Magdalena de la Cruz quibus præstigiis commendata.*
35 *Diabolus quonam pacto parietem scindere videatur.*
36 *Anima extra corpus non peregrinatur.*
37 *Extasis Magorum, quonam modo fiat.*
38 *Mappam laceratam ante omnium oculos redintegravit saga.*
39 *Dæmon non valet suscitare animalia perfecta.*
40 *Animalia perfecta postquam semel vitam amiserunt, ex dæmonis potentia non suscitantur.*
41 *Animalia ex putrefactione eadem numero, non suscitantur.*

MAgorum Effectus, ad quos tota dæmonis operatio reducitur, alij sunt naturales, alij præstigiosi, quos veros,

veros, & apparentes dixit Theologorum Schola D. Auguſtin. *lib. 21. Civit. Dei cap. 4.* D. Thom. *2. 2. q. 96. art. 1.* Caſtro *de iuſta hæretic. punit. lib. 1. c. 6.* concivis meus Cardinal. D. Franciſc. Toledo *in ſum. lib. 4. cap. 16.* † Nam omnia
2 tanquam deluſoria reſpicere inſanæ mentis eſt, & omnia vt vera probare levitatis animi habetur, nam vt ait Chriſtus Dominus, apud Matth. 24. *Surgent pſeudo Chriſti, & pſeudo Prophetæ, & dabunt ſigna magna, & prodigia, ita vt in errorem inducant, (ſi fieri poteſt) etiam electos.* † Tota enim operatio dæmonis, aut fit actione immediata per motum localem, quando dæmon ſeipſum movet, vt in illo Iob
3 cap. 1. *Circuivi terram, & perambulavi eam*, & Matth. cap. 12. *Cum autem immundus ſpiritus exierit ab homine ambulat per loca arida quærens requiem.* †
4 Aut quando per ſe alia corpora immediate impellit, vel aſſumit, ea transferendo de loco ad locum, vt Dominum noſtrum ſuper pinnaculum templi, & in montem excelſum, *D. Matth. c. 4.* †
5 Vel mediata: idque dupliciter, illudendo ſenſus, vel applicando activa paſſivis per alterationem veram, aut per deluſionem, vt docent D. Auguſt. *l. 3. de Trinit. cap. 7. 8. & 9. lib. de divinat. dæmon. cap. 3. & 5.* D. Thom. *l. 3. contra Gent. c. 104.* Cardinal. Toledo, *vbi ſup. d. c. 16.*

¶ *Per motum localem* datur in dæmo-
6 ne operatio dupliciter (vt dicunt philoſophi) tranſiens, & immediata, quæ à dæmone immediate proficiſcitur, nec immoror an talis virtus motiva dæmonis, ſit diſtincta ab intellectu, & voluntate eius, quia diſtinctam arbitror,
7 licet plerique negent. † Qua quidem virtute dæmon multa conſequitur, potentia ſua naturali, non ſecus, ac alius Angelus, quia naturalia ei lapſu immutata non ſunt, D. Dionyſ. *l. de diuinis nomin. c. 4.* D. Thom. *part. 1. q. 64. art. 1.* † Nam cùm ſpiritus ſit Angelicus 8
natura ſua ſplendidiſſimus poteſt vaſtas moles, & ingentia corpora velociſſime impellere, D. Auguſt. *l. 3. de Trin. c. 7.* Quia hæc inferiora Angelis patent D. Thom. *p. 1. q. 100. art. 2. & quodlibet. 9. art. 5.* † Ita enim dæmon poteſt ignem, ex ſuprema aëris regione emittere, quo multa abſumat, & perdat procellas, & tempeſtates mari terraque ex- 9
citare per rapidiſſimos ventos, Iob. c. 1. *Cecidit ignis de cælo, & tactas oves puerosque conſumpſit, & repente ventus irruit a regione deſerti, & concuſſit quatuor angulos domus.* † Poteſt ſimiliter humana corpora per aerem vehere, vt 10
in veteri teſtamento Habacuch ex Iudæa in Babylonem vectus eſt ab Angelo, *Daniel. 14.* in novo Chriſtus à Satana ſuper templi pinnaculum, & ſuper montem excelſum, D. Matth. *c. 4.* & in primordijs Eccleſiæ Simon Magus à diabolo, Euſ. *l. 2. hiſt. Eccl.* in hiſtorijs Gentilium Dipſe apud Ovid.

Hac ego nocturnas viva volitare per umbras
Suſpicor, & pluma corpus anile tegi.

¶ *Applicando activa paſſivis* dæmon 11
ſimiliter operatur, quarum alteratione, ſive mutatione rerum mirabilia ſæpè facit, nam vt ait tex. *in c. nec mirum h. 26. q. 5. Inſunt enim rebus corporeis per omnia elementa quædam occulta ſeminaria rationis, quibus cum data fuerit opportunitas temporalis, atque cauſalis prorumpunt in ſpecies debitas ſuis modis, & finibus.* † Dæmon enim naturalium 12
omnium rerum ſubſtantias, & proprietates peculiares perſpectas habet, commoda novit applicandi tempora, ſolertiæ, & artificij vix eſt quidquam quod ignoret, vt docet D. Thom. *d. p. 1. q. 110. art. 2. & l. 3. contra Gent. c. 103.* † 13
Itaque ſæpè numero efficiuntur multa, quæ naturæ ſolius operatio nunquam

feciſſet, niſi dæmon artificioſa applicatione iuvaret, quæ ideo cauſarum ignaris; vel præſtigiatoria, vel miraculoſa videntur. † Vnum pro cunctis ſit exemplum Iannis, & Membris Magorum Pharaonis, qui ad æmulationem Moyſis converterunt virgas ſuas in dracones, *Exod. c.* 7. ſecundum D. Paul. *ad Timoth. c.*3. † Nam licet ad hoc, vt vera fuiſſet converſio neceſſe fuiſſet applicare cauſas naturales, quas noſſet efficaciores eorum productrices, quæ naturaliter operando, ſubito ſerpentes producere non potuerunt, ex materia nõ apte diſpoſita, vt tradunt Procopius, & Rup. in *Exod. d. c.*7. † Quare contendunt prodigia illa Magorum non fuiſſe veros, & naturales effectus, ſed tantum ſimulatos, & apparentes, ac dæmonis præſtigias oculos deludentia, in quo veniunt, *Ioſep. l.*2. *antiq. Iudaic.* & Philp. *l.* 2. *de vita Moyſis*, D. Hier. & Ambr. *ad Tim.*2. *c.*3, Tert. *de Anim. c.*57. † Quibus adſtipulatur Cœl. Sedulius in Paſch. *l.*4. quem maximis laudibus extollit Gelaſius Papa in Decreto *diſt.*15.

Sic tempore Moſæ
Carminibus quidam vanis Memphitis in oris
Signa dabant ſponte Dei, ſed imagine falſa
Viſibus humanis Magicas tribuere figuras.

Sed hæc ſententia licet à tot ſapientiſſimis viris ſecuta, mihi tamen non placet, nam ſi ſerpentes Magorum apparentes tantum fuiſſent Moyſes detegeret, neque diceret ſacra Paræmia *Virgam Aaron*, hoc eſt ſerpentem, ex virga factum, *devoraſſe ſerpentes Magorum* : quæ ad actum verum referri debent. † Aliàs enim niſi, quia vt ſerpens Moyſis verus fuit, ita Magorum veri ſerpentes fuiſſent, neque affirmaret ſacer hiſtoricus, *d. c.*7. *Fecerunt etiam ipſi, per incantationes Ægyptiacas arcana quædam ſimiliter, ac Moyſes.* † Itaque tenendum putò veros ſerpentes, veraſque ranas produxiſſe, ex hac naturali operatione, nam licet virga à ſerpentis materia ſit admodum remota, ita vt deberent varias trãsformationes præmitti, quæ ſubito fieri nequeunt, vt ſtatim, atque Magi projecerunt virgas, ſerpentes apparerent: vt legitur *d. c.*7. † Potuit dæmon virgas præparare antequam ad Moyſis conſpectum veniret, ac tot transformationes properare, vt Chymici metalla, quæ longo tempore convertuntur in aurum, arte ſua paruo intervallo vrgent, vt formam accipiant, & ita præparatas efficere, vt inſtanti illo quo dracones eſſent, ex eis erumpendi Magi proiicerent virgas, quas verſas eſſe in veros ſerpentes docent D. Aug. *l.* 3. *de Trin. c.*7. & 8. D. Thom. *ad Matth. c.* 24. & *part.*1. *q.*14. *num.* 4. Bonavent. *in Sent.* 2. *diſt.*7. *q.* 2. † Aut dicendum eſt ſerpentes veros fuiſſe, modum tamen fuiſſe præſtigiatorium, nam diabolus non advertentibus expectantibus potuit virgas ſubtrahere, & eorum loco veros ſerpentes virgis mole æquales ſupponere, tam ſubito, & ſubtiliter, vt ſpectatores omnino crederent ipſarum virgarum formam commutaſſe, vt docent Lyran. & Toſtat. *in Ex d.c.*7. † Quemadmodum apud Gentiles dæmonis ope Circes feciſſe memorat Ovidius *l.* 14. *Metamorpho.*

Exſiliere loco (dictu mirabile) ſylvæ
Ingemuitque ſolum, vicinaque palluit arbor,
Sparſaque ſanguineis rubuerunt pabula guttis:
Et lapides viſi mugitus edere raucos
Et latrare canes, & humus ſerpentibus atris
Squallere.

¶ *Per deluſionem* operatur dæmon quando effectus non ſunt taliter, qualiter videntur, vt de Sathana, vel Antichriſto

christo venturo prædixit, D. Paulus ad Thessal. 2. ca. 2. *In omni virtute in signis, & prodigijs mendacibus, & omni seductione iniquitatis iis qui pereunt, eo quod charitatem veritatis non receperunt, mittet illis Deus operationem erroris, vt credant mendacio.* † Nam quando motus localis, nec applicatio huiusmodi non satis iuvant, tum dæmon recurrit ad circulatorias deceptiones, & veri specie sensus deludit humanos, vt docent Molina *in D. Tho. d. p. 1. q. 111. art.* 4. † Qua- 25
liter ille qui media bruma hortum amœnissimum in Cæsaris palatio arboribus herbis, floribus, cantillatione avicularũ subito enatis, & auditis producebat, vt 26
narrat Ioan. Salisberiens. *lib. 2. de nu is curial. c.* 17. † Si pedem attrahebat alterius pes subsequebatur, & homo innoxius, persistebat, manus, capita, & pedes amputabat, quæ pelvi coram imposita sanguine stillantia cunctis spectanda præbebat, & ea statim suis locis restituebat, vt meminit Mart. del Rio *lib. 1. Magicar. ca. 4. & lib. 6. Anacephal. monit.* 4. † Zadechias Iudæus tempore 27
Ludovici Pij hominem in aere iactabat, & in membra discerpebat, & ea recollecta adunabat, currum etiam onustum fœno cum equis, & agitatore coram toto populo absorbebat, vt narrat 28
Maiol. *tom. 2. dierum canicular. colloq. 3.* † Similia de mensis Apollonii opipare dapibus structis narrat Philostrat. *lib. 4. cap.* 5. de Numa Pompilio, Plutarch. *in Num.* de Menippo adolescente, & toto illo nuptiarum cum Lamia apparatu, Idem del Rius *in comment. ad Senec. in* 29
Medeam. † Eadem de Simone Mago narrat D. Clem. *lib. 2. Recognit.* & ex eo Glycas *p. 2. Annal. Statuas faciebat ambulare, idemque in ignem prosiliens non urebatur, in aere subvolabat, ex lapidibus panes faciebat, in alias, atque alias formas migrabat: effecit vt ianuæ clausæ sua sponte aperirentur, vasa domestica sponte moveri ad vsus humanos.* † Quæ imperito illo sæculo adeo spectantes rapuerunt in admirationem, vt illum pro Deo coluerint, vt testatur Euseb. *lib. 2. histor. Eccles.* & ideo publicam statuam 30
merunt cum hac inscriptione SIMONI DEO SANCTO, vt narrat Tertul. *in Apolog.* † Quod per motum localem fie- 31
ri potuit quemadmodum Appollonius cum esset in conspectu Domitiani Imperatoris repente ex omnium oculis evanuit, & hac ratione dici potest de annulo Gyges, quo se invisibilem faciebat vt narrat Plato *lib. 2. de Republ.* Cic. *lib. 3. offici.* † Et ita fortasse fecit dæmon 32
dum Claudia Vestalis ad suam pudicitiam contestandam navem hærentem in Tyberi Zona sua quo vellet duceret: & Tuccia similiter Vestalis aquã cribro ex Tiberi in Capitolium gestavit vt legitur apud Tit. Liv. *l. 2. de vrbe cond.* † Si- 33
milia alia fecit, apud concives meos Magdalena de la Cruz, dum dolia confracta redintegrabat, rosas hieme, nives æstate adferebat: & quod magis miratu dignum dũ viaticũ corpus Dñi per vias præteriret parietes monasterij (cui se devoverat) in duas partes scindebat, vt eũ adoraret, & rursus eas vniri cõpellebat, vt dũ puer essẽ audivi ex *Avo meo Franc. Ferdinandez teste oculato, genitoris m'i Michaelis Hieronymi Torreblanca pare.* † Quod non solùm præstigijs fie- 34
ri potest, sed etiã motu locali, nam dæmon potuit parietes scindere dum corpus Domini præteribat, & interim molem sustentare ne lapides ruerent, & postea eadem celeritate, atque dexteritate iterum eos in suum locum reponere, vt docet Mart. del Rio *l. 2. Magicar. q.* 17. † In extasi frequenter rapie- 35
batur: *Extasis* dico, nõ quod anima eius extra corpus peregrinaretur, nam quãdiu quisque vivit anima sine carne esse non potest, vt docet Tertulian. *l. de anim. & l. de Resurrect. carn.* † Sed sopi- 36

tis sensibus è terra per dæmonem motu locali elevabatur, vt pro sancta haberetur, vt de Marco Mago narrat Irenæus *lib. 1. contra hæres. c. 6.* & de alijs
38 del Rius *d. l. 2. q. 25.* † De alia saga apud Gallos nomine *Ioanna la pucella* quæ apud Regem mappam laceratam ante omnium oculos subito redintegravit,
39 narrat Ioa. Nider. *in formicar. l. 5. c. 8.* † Per motum scilicet localem, vitiata subtrahendo & alia illæsa deportando, vel per delusionem, vt qui comederũt bovem, & posteà in sua pelle, & ossibus vivere ostentarũt, apud Bartol. de Spina *sacri palatij Magistrum, tract. de strigib. c. 17.* † Nã animalia perfecta, quæ
40 fiunt ex generatione, vt boves, postquã semel vitam amiserint, dæmon non minus valet ea suscitare, quàm homines, vt ex multis docet del Rius *d. l. 2. q. 29. sect.* 1. Binsfeld. *in l. 6. C. de malef. & Math.* †
41 Neq; etiã quæ ex putrefactione nascũtur animalia postquã semel vitam amiserint dæmon valet ad vitam revocare: nam licet noverit vim caloris putredinalis, & cætera ad earum productionem requisita, postquam iam perierũt, non valet eadem numero suscitare, vt docet Soto *in Senten. 4. dist. 43. q. 1. art.* 3. Suarez *in D. Thom. p. 3. q. 53. sect. 2.*

CAPVT XI.

De Magorum falsa præsumptione circa ordinem naturæ, & leges vniversi.

SVMMARIVM.

1 *Magi possunt, quod dæmon potest.*
2 *Dæmon efficere non potest, vt tollatur connexio vniversi.*
3 *Dæmones sunt partes vniversi, vnde non habent potestatem in totum.*
4 *Angeli cœlos rotare faciunt.*
5 *Vniversi leges refrinere non datur, nisi eas fixit.*
6 *Diabolus non potest elementum vllum, suo loco transferre.*
7 *Diabolus non potest facere, vt duo corpora sint simul in loco.*
8 *Dæmon non potest corpus movere per distans.*
9 *Diabolus non potest immediatè formam substantialem producere.*
10 *Diabolus nihil potest creare ex nihilo.*
11 *Diabolus non potest ex quolibet facere quodlibet.*
12 *Diabolus non producit formas substantiales, nisi prævijs alterationibus.*
13 *Diabolus non potest animalia perfecta, sine semine producere: neque imperfecta subito secundum perfectam magnitudinem.*
14 *Diabolus non potest prævertere ordinem qui est inter formas.*
15 *Diabolus miraculum vllum facere non potest.*
16 *Cæcus à nativitate non potest sanari nisi à Deo.*
17 *Diabolus non potest cæcorum oculos aperire.*
18 Cæci *à nativitate curatio valet argumentum ad mortuum suscitandũ.*
19 *Diabolus facit mira respectu nostri.*
20 *Miraculum diabolus facere non potest.*
21 *Mira absolutè diabolus nequit præstare.*

VErum est, quod quidquid dæmon 1
potest, id per eum ex pacto Magi possũt: neq; ipsi possunt, quod nequeat dæmon, vt probat Raph. de la Torre *to. 2. de vitiis oppos. rel. q. 95. in prol. disp. 4.* † Dæmon enim efficere non potest, vt 2
tollatur cõnexio, & subordinatio legis vniversi, quia ordinem naturæ immutare

tare nequit, nisi author naturæ, vt docet D. Tho. *in qq. de potentia, q. 16. art. 8.*
3 *& lib. 3. adversus Gent. cap. 108.* † Sunt enim dæmones partes vniversi, cum sint creaturæ, pars autem non habet vim, neque potestatem in totum, cuius est pars: sic rectè D. Paul. *ad Hebræos cap. 2. Non subiecit Deus Angelis orbem terræ futurum.*
4 † Vnde licet per motum localem possit dæmon absque fatigatione vniversam mundi machinam impellere, cum Angeli cœlos rotare faciant D. Augustin. *lib. 3. de Trinitat. D. Greg. lib. 4. Dialogor.* In quo dæmones non sunt inferiores, quia naturalia eis lapsu immutata non sunt, vt tradit Dionys. *lib. de divin. nomin. cap. 4.*
5 † Non possunt tamen prævertere ordinem vniversi, cùm authore Aristotele *Bonum vniversi sit ordo:* nec perturbare, vel suis locis cõmovere principes partes mundi, ex quibus eius integritas coalescit, nam leges vniversi refringere non datur nisi cui fixit, vt docet
6 D. Augustin. *vbi supr.* † Et hac ratione non possunt sistere cœlum: nec motum eius in contrarias partes agere, nec elementum aliquod, ex vno loco in alium transferre: nec facere, vt detur vacuum: cum vacuum tollat coniunctionem, connexionem, atque subordinationem omnium partium vniversi, in quo eius conservatio, atque subordinatio consistit, vt docet Aris-
7 totel. *lib 1. Physicor.* † Et cum dæmones habeant vim motivam definitam, non possunt quantumlibet corpus, quantalibet velocitate movere: nec dum instanti: nec possunt facere, vt duo corpora simul sint in loco, vel vnum corpus in duobus locis simul, vel vt vnum penetret dimensionem alterius, vt tradit Mart. del Rio. *lib. 2. Magicar. q. 17.*
8 † Nec potest dæmon distans à corpore illud movere secundum locum, quia movens, & mobile debent esse simul: alioquin posset movere per vacuum: & per quantamcumque distantiam: nec potest transferre corpus de extremo ad extremum, non prætermisso medio, vt docet Sim. Maiol. *to. 2. dier. canicular. colloq. 3.*

9 ¶ Et licet multa similiter dæmon operetur per alterã actionem qũ mediatam diximus, (cuius odi est naturalis alteratio, corruptio, & generatio rerum naturalium) non potest producere vllam formam substantialem, vel accidentalem, quia cùm sit corporeus nõ potest immediatè alterare materiam corpoream, vnde formæ naturales
10 educantur. † Similiter non potest aliquid creare ex nihilo, tum quia id requirit infinitam virtutem activam, qualem Deus solus habet: tum quia nec motus localis dæmonis, nec operatio, quam per causas naturales exercet, in nihilo recipi, aut circa nihil versari possunt. † Nec minùs potest, ex
11 quolibet facere quodlibet, vt ex qualibet causa, vel instrumento medicus, aut artifex non potest quẽlibet morbum sanare, nec per quævis instrumẽta quod cunque voluerit opus perficere, quia Angeli non sunt creatores rerum, nec possunt transmutare formas rerum, nec materiam corporalem ad nutum eis obedire, vt docet D. Augustin. *libr. de potent. dæmon.* † Item nõ possunt dæ-
12 mones producere formas substantiales non prævijs alterationibus, & præmissis dispositionibus: nec instanti, aut quantumlibet parvo tempore producere: nec quamlibet rem naturalẽ immediatè in quamlibet aliam transmutare etiam adhibendo causas naturales.
13 † Neque etiam possunt animalia perfecta sine semine producere: nec imperfecta subito secundum perfectam magnitudinem, & virtutem eius: nam quod superat vires agentium naturalium, & eorum dispositionẽ, & ordina-

Digitized by Google

tionem, à dæmone fieri nequit, vt docet
14 D. Augustin. *vbi supr.* † Et tandem non poteſt prævertere, atque immutare ordinem, qui eſt inter formas, & diſpoſitiones rerum naturalium; vt poſſit poſteriores inducere, non inductis prioribus, aut extremas non inductis mediis, quo fit, vt mortuos ad vitam revocare non poſſit, quia ad abſolutam Dei poteſtatem pertinet, vt docet D. Auguſtinus *libro 3. de Trinitat. capitulo 8.*
15 ¶ Vnde cum hæc omnia ad abſolutã, & miraculoſam Dei poteſtatẽ pertineant, hæreticum eſt ea dæmoni concedere, quia dæmon miraculum vllum facere non poteſt ex Evangelica lectione D. Ioann. *cap. 3. Nemo poteſt hæc ſigna facere, niſi fuerit Spiritus Dei*
16 *cum eo.* † Et ita cœtus ille divinus, quem Dominus erudiit veniens ex natatoria Siloe ſanus, ad probandam divinam ſui medici virtutem ſic alloquitur Scribas apud D. Ioann. c. 9. *A ſæculo non eſt auditum, quia quis aperuit oculos cæci nati: niſi eſſet hic à Deo non poterat*
17 *facere quidquam.* † Et apertiùs Dominus hanc noſtram concluſionem profitetur, dum ad convincendas Iudæorum calumnias, hoc patenti miraculo virtutem ſuam à Deo eſſe probavit D. Ioann. cap. 10. *Hæc verba non ſunt dæmonium habentis, quia dæmonium non poteſt cæco-*
18 *rum oculos aperire.* † Valet enim argumentum de ſanitate reſtituenda cœco à nativitate, & mortuo reſuſcitando, quia in vtroque de privatione ad habitum datur regreſſus, quod dæmoni impoſſibile, & ita Iudæi fatentur in reſurrectione Lazari D. Ioann. c. 11. *Quidam autem ex ipſis dixerunt: non poterat hic, qui aperuit oculos cæci facere, vt hic non*
19 *moreretur*: † Et licet dæmon non poſſit facere miraculum, quia ad infinitam virtutem pertinet, cuius ipſe eſt incapax: aliquando, ea facit, quæ miracula videantur: & ſint ſecundum quid, & reſpectu noſtri, quia quomodo ſint facta ignoramus, & ita intelligendus eſt concivis meus Cardinal. D. Franciſc. Toledo *in comment. in D. Ioann. d. c. 3.* † 20
Nam miraculum vllum à dæmone fieri nequit, vt probant Origen. *in d. c. 3. annot. 2. & lib. 2. contra Celſ.* Diuus Auguſtinus *libro tertio de Trinitat. capitulo octavo, & libro de divin. dæmon. cap. 4. & 5.* D. Thom. *part. 1. quæſt. 110. cap. nec mirum, huius 26. quæſt. 5.* † Eo 21
licet alij dicant, quòd etſi non valeat præſtare miracula, poſſit tamen præſtare mira, idem dicendum eſt, quia mira abſolutè à dæmone præſtari nequeunt, Pſalm. 71. *Benedictus Dominus Deus Iſraël, qui facit mirabilia ſolus,* & Pſalm. 135. *Qui facit mirabilia magna ſolus.*

CAPVT XII.

De Magorum iactantia circa orbes cæleſtes, & elementa.

SVMMARIVM.

1 *Sol ad Ioſue petitionem ſiſtit, & Ezechiæ retrograditur.*
2 *Diabolus, vt Dei ſimia, conatur opera divina æmulari.*
3 *Diabolus poteſt immenſas machinas ſine fatigatione impellere.*
4 *Angelis non ſubiecit Deus orbem terræ futurum.*
5 *Magi iactantia de orbis revolutione.*
6 *Diabolus non valet purum elementum immutare.*
7 *Vacuum in natura à dæmone dari nequit.*
8 *Cap. nec mirum 26. q. 5. de elementis conquaſſatione explicatum.*
9 *Diabolus naturaliter excitat tempeſtates.*

10 Legen

10 *Leges Regni de tempestatis excitatione exornata.*
11 *L. Annæus Seneca de tempestatis excitatione relatus, & explicatus, num.* 12.
13 *Tempestates à dæmone excitari non posse, ex hæreticorum sententia.*
14 *Dei licentiam præsupponimus quotiès de Dæmonis potestate agimus.*
15 *Diabolus excitare potest tempestates, ex Patrum sententia.*
16 *Diabolus excitat tempestates, ex Theologorum sententia.*
17 *Diabolus excitare valet tempestates, ex Iurisperitorum doctrina.*
18 *Diabolus excitare potest tempestates, secundum Ecclesiæ consuetudinem.*
19 *Philosophi, & historici probant diabolum excitare tempestates.*
20 *Poëtæ assentiuntur tempestates diabolum excitare posse.*
21 *Tempestates, vt excitare, sic & sedare diabolus valet.*
22 *Diabolus in tempestatis sedatione divinam virtutem imitatur.*
23 *Deo similem se mentiri diabolus conatur.*
24 *Tenebras diabolus inducere valet.*
25 *Ventos diabolus excitare potest.*
26 *Pileum Regis Gottorum, vt in quam partem verteret, ventos excitaret.*
27 *Diabolus potest aërem, aquam, & terram, certis in locis corrumpere.*
28 *Avernus in Italia, & in Iudæa mare mortuum corruptum.*
29 *Aëris corruptio non ita perdurans.*
30 *Igne excepto omnia in putredinem labuntur.*
31 *Terræmotus causatur à dæmone.*
32 *Christi morte terra mota est.*
33 *Terræmotus quatuor species, & primo de Brasmantia.*
34 *Climatia in terræmotu quæ sit,*
35 *Chasmatia in terræmotu quæ dicatur.*
36 *Micmantia in terræmotu, quæ fuerit.*
37 *Terræmotus causa.*
38 Reg. 3. c. 19. *de aëris sonitu illustratus.*
39 *Fluvios ad tempus sistere diabolus valet.*

SAtanas Divinæ gloriæ æmulator cùm 1
Solem ad Iosue petitionem videat sisti *Ios. c.* 10. & ad Ezechiæ retrogradi, *Reg.* 4. *c.* 20. *D. Is. c.* 38. † Vt Dei simia 2
conatur multa similia insanis hominibus persuadere, quæ Vicarij eius, hoc est Magi sua virtute, & ope fecisse gloriantur, vt Orpheus *apud Manil. in Syder.*

Manesque per ipsos
Fecit iter domuitque infernas carmine leges.
Tunc sylvas, & saxa trahens, tunc sydera ducit,
Et rapit immensum mundi revolubilis orbem.

Vera mendacijs cõfundit, nam licet Ma- 3
gus ex pacto possit sylvas, & saxa trahere, quia hæc dæmoni non denegantur, quia immensas machinas potest sine fatigatione impellere, cum Angelis hæc inferiora corpora pateant, D. Th. *p.* 1. *q.* 110. *art.* 2. *& quodlib.* 9. *art.* 5. † Sydera 4
tamen, aut orbes cœlestes, aut terrestres, sive aliud quodvis purum elementum nullatenus Magi, neque dæmones possunt ducere, aut reducere, quia vt ait Apo. ad Hebræos c. 2. *Non subiecit Deus Angelis orbem terræ futurum.* † Vnde 5
mentitur dum hanc potestatem se habuisse gloriatur Magus apud Petron.

Trepiduſque furentes
Flectere Phœbus equos, revoluto cogitur orbe.

Nam vt orbes mutentur necesse est, vt 6
tollatur connexio, & subordinatio partium vniversi, quod dæmoni adeo denegatur, vt ab eo, nec purum elementum valeat immutari, nam de necessario daretur vacuum, quod principijs Philosophiæ repugnat, Aristot. *lib.* 1. *Physicor. Seneca l.* 2. *natural. qq.* † Aut 7
quod

Digitized by Google

quod dæmon aliud elementum ſubintraret: non ex alio loco, quia non eſt, ergo nova creatione, quod ei ſemper fuit denegatum, vt docet Mart. del Regio *l.2. Magic.q.*10. quare fruſtra Medea Circis neptis apud Ovid. *in Hipſypel.*

Illa reluctantem curſu deducere Lunam
Nititur, & tenebris abdere Solis equos.

¶ Neque obſtat text. in cap. nec mi-
8 rum huius 26. qu.5. ibi. *Elementa conc tiunt*, quia non agit de elemento in totum, ſed de parte aliqua, quam à dæmone concuti non negamus, vt imbres, grandines, fulgura, tonitrua, atque alia Meteorologica excitentur, nimbos, pluvias, tempeſtateſque ſonantes, vt probatur ex *Iob cap.*1. & 2. †
9 Nam vt ait text. *in cap. ſciendum huius 26.q.*3. *Dæmon in aeris affectione ſibi nota, nobis ignota futuras prævidet tempeſtates*, l. eorum, C. de malefic. & mathem. *Ne maturis vindemijs metuerentur imbres, aut venti grandiniſque lapidatione quaterentur.* † Quibus adſtipulatur
10 Regia *l.*1. & 2. *qne echangranizo, tit.* 23. *p.*7. & de illa XII. Tabularum Cic. *l.*2. *de ll.* NE QVIS ALIENOS
11 FRVCTVS EXCANTASSIT. † Nam licet eius diſpoſitionem irrideat concivis meus L. Annæus Seneca *lib.*4. *natural. qq.* dicens *Rudis adhuc antiquitas credebat, & attrahi imbres cantu, & repelli, quorum nil poſſe fieri, tam planum eſt, vt huius rei cauſa nullius philoſophi ſchola*
12 *intrarla ſit.* † Intelligendus eſt, quatenus veteres putabant, hæc à dæmone immediatè cauſari, cùm non fiant, niſi mediatè ex cauſis naturalibus, aptis ad pluvias, & grandines excitandas, illas pellendo motu locali quocumque velit, quia dæmon non eſt ſupra naturam vt illam immediatè valeat immutare, vt probat Cirvelo *de ſuperſtit. part.*3. *capit.*9. Petrus Binsfeldus *in confeſſion. malefic. part.* 2. *concluſ.*10. & *in l.*6. *C. de malef. & Math.* † Contra autem, hæc à dæmone excitari non poſ- 13
ſe, eſt error, quem tuentur ex hæreticis *Weierus medicus*, & *Godelmanus Iuriſta*, & ex Catholicis Vldric. Molitor *de pythonic. mulierib.* neque excuſatur, quod ſubdat, *non poſſe niſi licentia Dei accedat.* † Nam quis contrarium
Catholicorum aſſerit? omnes clama- 14
mus licentiam Dei neceſſariam eſſe, id enim præſupponimus ſemper, quotiens de dæmonis poteſtate agimus, nam vt ait text. *in cap. nec mirum, d.* 26. *quaſt.*5. *Neque ideo quiſquam credere debet quoſlibet Magicis artibus aliqui id facere poſſe ſine permiſſu Dei.* † Licentia
tamen obtenta ea omnia poſſe præ- 15
ſtare non eſt dubitandum, quia hæc eſt vtriuſque ſcholæ communis ſententia, quam probant primò Patres Orthodoxi D. Auguſt. *in lib. S. Civitat. Dei cap.*9. D. Iſidor. *lib.*8. *Etymol.* D. Clem. *lib.*4. *Recognit.* D. Hieron. *lib.* 7. *in Iſai.* † Secundò probant Theologi D. Thom. 16
Caietan. & alij *in ſentent.*2. *diſtinct.*7. & 8. Cardinalis Toledo *in ſum. lib.*4. *c.*15. Origen. *lib.*8. *contra Celſum*, Perera *lib.*1. *Mag. cap.*6. Caſtro *lib.*1. *de haret. ca.*16. Sprenger. *in Mall par.*2, *quaſt.*2. *cap.*7. † Tertiò confirmant Juriſperiti Paul. 17
Grilland. *de ſortileg. quaſt.*6. Simanc. *de Catho. inſtitut. tit.*63. Nicol. Remig. *li.*1. *dæmonol. cap.*25. & 29. Petr. Gregor. *lib.* 34. *Syntag. cap.*11. & 15. Petr. Binsfeld. *in l. eorum, C. de malefic. & Mathem.* Farinac. *tom.*1. *quaſt.*20. † Quartò, com- 18
probat praxis quotidiana Eccleſiæ, qua in huiuſmodi tempeſtates à ſpiritibus immundis excitatas, orationes & exorciſmos inſtituit, vt conſtat ex Manuele, & tradit Mar. del Rio *l.*5. *c. Mag.* † Quintò 19
probant Philoſophi Pauſan. *in Arcad.* Plin. *l.*28. *hiſt. animal. c.*2. & *l.*30. *cap.*1. Item, & Hiſtorici Dion. Caſſius *lib.*56. Xiphilin. *in Anton.* † Sextò aſſentiuntur 20
Poetæ concivis meus Senec. in Medeam.

Et

Et evocavi nubibus ſiccis aquas.

Et patruus eius Lucan. *lib. 6. Pharſal.*

Torpuit, & præceps audito carmine mundus:
Axibus & rapidis impulſos Iuppiter vrgens
Miratur non ire polos, nunc omnia complent
Imbribus.

21 Et vt eas immittere, ita & ſedare, pacare, & arcere eiſdem carminibus Magi huiuſmodi gloriantur, Laert. *lib. 2. de vitis philoſopher.*

Compeſceſque truces ventorum ritè procellas.

Tibul. *lib. 1. eleg. 2.*

Cum licet hæc triſti depellit nubila cælo.

22 In quo videntur imitari, divinam virtutem qua Chriſtus Dominus à diſcipulis in magna maris tempeſtate excitatus, illam compeſci, & frænari præcepit, quo facta eſt tranquillitas ma-
23 gna *Matth. cap. 8. Marc. 4. Luc. 8.* † Nam hæc eſt mens diaboli ſe ſimilem Deo mentiri, ex primo illo divinitatis anhelitu, quo omnia eius opera æmulatur, vt apud eundem Lucanum. *vbi ſupr.*

Vocibus iiſdem
Humentes latè nebulas, nimboſque ſolutis
Excuſſere comis, ventis ceſſantibus, æquor
Intumuit, rurſus vetitum ſentire procellas.

24 ¶ Et vt tempeſtates, ſic & tenebras ope dæmonis poſſunt induci, vt de Tartaris ſcribit Mart. Venetus *in peregrin. Aſiat.* eos adeò pollere dæmonum præſtigiis, vt tenebras cùm velint, & vbi velint inducant, & ſimilia apud Hai-
25 ton. *in hiſtor. Sarmatar.* † Ventos ſimiliter hac ex arte Finnios populos ſeptentrionales venales habuiſſe ſcribit Olaus *lib. 3. cap. 16.* Et Empedocles magum Agrigentinum cutiis aſininis extenſis ventos refrænavit, vt narrat *Suidas.* † Ita ſimiliter Eritius Gotto- 26
rum Rex in quam partem verteret pileum, ventos excitabat, vt refert Saxo, *& ex eo Magn. lib. 17.*

¶ Poſſunt ſimiliter dæmones aë- 27
rem, aquam, & terram certis in locis corrumpere, & tabificam, lethalemque reddere, quia poſſunt iis tetrum odorem conciliare, vt tradit D. Auguſt. *lib. de natura dam.* Maiol. *tom. 2. dierum Canicular. colloq. 3.* Binsfeld. *in confeſſ. maleſc. concl. 7.* † De terra, & aqua 28
abſque controverſia concluſio procedit: non totam terram, aut aquam, ſed earum partes aliquas, qualiter in Italia *Avernus*, & in Iudæa *mare mortuum.* † De aëre non ita, quia licet continuo fluat, vim tamen habet imbecillem ad reſiſtendum, ſed levi momento frigeſcit, aut caleſcit, quo fit, vt corruptio in eo non poſſit perdurare. † Contra 29
tamen aërem corrumpi, & fœtidum reddi poſſe teſtatur Nicephor. *lib. 14. hiſtor. Eccleſ. cap. 18.* nam vt ait Ariſt. *lib. 4. Meteor. c. 1. Igne vno excepto omnia in putredinem labuntur: terra, aqua, & aër putreſcunt.*

¶ Terræmotus cauſatur etiam à dæ- 30
mone, vel immiſſo vehementi ſpiritu in cavernis terræ, vel agitatione aëris, qui in eius viſceribus detinetur: quod intellige: non vt tota terra contremat, ſed regio aliqua, quæ ſecundum philoſophos nunquam ducenta millia excedit, Seneca *lib. 6. naturali qq. cap. 25.* † Præter illud, quod in Chriſti Domi- 31
ni morte contigiſſe teſtatur D. Matt. *cap. 27. & terra mota eſt*, nam vt de illo, ſuppreſſo Chriſti nomine teſtatur Plin. *lib. 2. cap. 84. Maximus terræ memoria mortalium extitit motus, Tiberij Cæſaris Principatu duodecim vrbibus Aſiæ vna nocte proſtratis.* † Terræ enim motus 32
quatuor ſpecies ſunt ſecundum Philo-

sophos: prima dicitur *Brasmatiæ* quando humum intus suscitantes moles propellunt, vt emersit, Delos, Hiera, Anaphe, Rhodus, Ophiusa, Pelagia, Eleusis, etiam in Boëtia, secundum Ma-
33 iol. *dierum canicul. tom. 1. colloq. 1.* † Secunda *Climatiæ*, quando ruentes montes omnia complanant per vehementem spiritum intus detentum, & ita Arthemisius, vt ædes Zenonis demoliretur pulvere tormentario sub terræ antro concluso igne admoto succendit, quod cum inflammaretur, & exitum quærens non inveniret omnia circum circa fecit corruere, vt narrat Agathius
34 *Gothicar. rer. lib. 3.* † Tertia *Chasmatiæ* quando hiatu absorbentur, vt contingit in Atlantico mari Europæo orbe potior Insula Platone teste, & in Crissæo situ Helice, & Bura, & Ciminia Italiæ opidum Succinienſe; quæ aliàs dicitur *Chasma*, vt in *l. forma*, §.
35 *quare, D. de censib.* † Quarta *Micemantia*, sonitu, fragore, fremituque tanto audiuntur, cum dissolutis elementorum compagibus vltro adsiliunt, vel relabuntur considentibus terris Ammian.
36 Marcell. *lib.* 17. † Quod ex naturalis aëris per terræ viscera meatibus contingit, Clem. Alexand. *stromat. lib. 6. In Britanniæ insula, esse quandam speluncam monti subiectam, in fossa gio autem hiatum, cum autem ventus incidit in speluncam, & in fossæ sinum alliditur audiri sonum cymbalorum, quæ numerose*
37 *pulsantur.* † Quod non ita intelligendum, sed cum è viscеribus antri spiritus aërque commoveatur per frequentes minimasque rimulas venticulus ille permeat exsibilans, vt occultus leniſque sonitus sentiatur velut per organorum numerorum fistulas, qualiter Helias in ostio speluncæ audivit auram lenem, & tenuem, & sybilum, *Reg. 3. cap. 19.*

38 ¶ Fluvios ad tempus sistere, fontes venis exsiccatis obdurare, scopulos, & saxa novis fontibus terra productis diluere, aquas dirimere, & in caput repellere, vt retro fluere videantur possunt similiter à Magis præstari, vt de suis temporibus memorat Plin. *lib. 2. c. 103.* de Medea Ovid. *lib. 7. Metamorphos.*

——*Cum volui, ripis mirantibus, amnes*
In fontes redire suos: concussaque sisto, &c.

CAPVT XIII.

De Magorum potentia circa externa, seu fortunæ bona.

SVMMARIVM.

1 *Lutherus de potentia dæmonis relatus.*
2 *Diabolus hæreticorum Deus.*
3 *Diabolus nullam potestatem, neque in corpus, neque in fortunas habet.*
4 *Diabolus non pleno iure, sed definita potestate omnia accepit.*
5 *D. Paul.* ad Ephesios cap. *6. de potestate dæmonum illustratus.*
6 *Diabolus, quare appellatur Princeps mundi, & Deus sæculi huius.*
7 *Lutherus de mundi explicatione reiectus.*
8 *Mundus de improbis accipitur.*
9 *Deus quandoque permittit dæmoni multa grassari.*
10 *Dæmonis potestati nulla alia est, quæ comparetur super terram.*
11 *Diabolus potest nos omnes (si Deus sinat) instanti delere.*
12 *Diabolus ex Dei permissione, quàm multa efficiat.*

13 *Magi*

Digitized by Google

13 *Magi carmine ſolo quare multa operentur.*
14 *Magi minutum pulverem ſpargendo mala parant.*
15 *Virga alicuius tactu Magi operari ſolent.*
16 *Operibus Magicis dæmon eſt, qui effectum præſtat.*
17 *Magus potentiam ex pacto habet.*
18 *Omnia quia ſublunaria ſunt Magis ſubiacent.*
19 *Opera dæmonis divina æmulantur.*
20 *Magi poſſunt alienos fructus, & pecora pellicere.*
21 *Diabolus poteſt captivos de carcere extrahere.*
22 *Lex duodecim Tabularum de fructus pellectione explicata.*
23 *Saccularij, qui ſint.*
24 *Dardanarij vnde dicantur.*
25 *Fruges traduci probatur.*
26 *Serpentes quare facilius incantentur.*
27 *D. Hierem.* cap. 8. & Pſalm. 57. *de ſerpentum incantatione illuſtrati.*
28 *Serpentum incantatio frequens.*
29 *Dæmones poſſunt aliena fama nocere.*
30 *Diabolus quomodo aſſumpta hominum innoxiorum figura nocere queat.*
31 *Deus quare permittat innoxios per dæmonem diffamari.*
32 *Diabolus poteſt occulta peccata revelare.*
33 *Diabolus poteſt rumorem in populos ſpargere vnde fama oriatur.*
34 *Diabolus poteſt hominibus dignitates varias comparare.*
35 *Pontifices, qui malis artibus ad Apoſtolatus apicem pervenerunt.*
36 *Pontifices ope dæmonis ad ſedem perveniſſe negatur.*
37 *Diabolus curat homines decipere.*
38 *Victoriam diabolus poteſt cui placet elargiri.*
39 *Magica arte complures armis clari extiterunt.*
40 *Vires concedere ad profligandos hoſtes non eſt dæmonis, ſed Dei.*
41 *Brocha ieiuniis, & pœnitentiis maceratus ingentem molem ſuſtentavit.*
42 *Diabolus, vt potentes viribus reddere nequit, ita nec celeres curſu.*
43 *Celeres curſu referuntur aliqui.*
44 *Diabolus, quod facere nequit ementitur.*
45 *Divitias, & theſauros diabolus donare poteſt.*
46 *Ratio quare diabolus divitias valet præſtare.*
47 *Diabolus ditare homines non cupit, ſed decipere.*
48 *Fauſti, & Agrippæ præſtigia in diverſoriis.*
49 *Theſaurorum inveſtigatores cæteris pauperiores, & ſordidiores exiſtunt.*
50 *Diabolus quare homines non ditat.*
51 *Deus appellatur à dando.*
52 *Divites dicti ſunt quaſi divi.*

LVtherus, vt hanc dæmonis poteſtatem præfiniret dixit in comment. ad Paul. Galat. 3. *Sumus nos omnes, corporibus, & rebus ſubiecti diabolo, quia hoſpites ſumus in mundo, cuius ipſe Princeps, & Deus eſt. Ideo panis, quem edimus, potus quẽ bibimus, veſtes quibus vtimur, imo aër, & totum, quod vivimus in carne ſub ipſius imperio eſt.* † Retuli, vt de poteſtate dæmonis expertum diſcipulum audiatis: licet blaſphemè Deum, diabolum appellet; ſibi nimirum, quia nos Catholici Deum vnum confitemur, dæmonum omnium iudicem, Principemque mundi, & conditorem, & rectorem: ſic dominum, atque Deum. † Diabolo autem nullam poteſtatem,

neque in corpus, neque in fortunas noſtras, niſi mandatam, vel permiſſam agnoſcimus, nam vt ait Dominus, *Mea ſunt omnia*, excipit Lutherus, *Quæ in mundo ſunt omnia*, & ea adiudicat diabolo, quaſi propria, cùm non valeat ex ſe capillum vllum de albo facere nigrum, *Matth.c.5.* † Credit Satanæ homo dicenti apud D. Luc. cap.4. *Quia mihi tradita ſunt, & cui volo, do illa:* ſed mentitur, quia non pleno iure illi tradita ſunt, ſed quæ accepit precario, & definita poteſtate accepit, vt probatur ex Iob cap.1. *Dixit ergo Dominus ad Satan, ecce vniverſa, quæ habet in manu tua ſunt: animum autem eius ſerva.*

¶ Neque obſtat, quod D. Paul. *ad Epheſ. cap.6.* dæmones appellat *mundi rectores*, nam vt docet D. Auguſtin. *in Pſal.14.* in hæc verba teſtatur *mundi*, dixit tenebrarum *mundi*, amatorum mundi: *mundi*, itaque impiorum, atque iniquorum, iuxta illud D.Ioan. cap.1. *Et mundus eum non cognovit*, & cap.15. *Si mundus vos odit, me priorem odio habuit.* † Et ita hæc ſenſu accipitur ſimiliter, *D. Ioan. cap.12.* dum dæmonem *Principem mundi* appellat, & D. Paul. *Corinth. 2. cap.4. Deum ſæculi huius.* † Sed imperitè Lutherus *mundum*, & *ſeculum*, accipit de rebus, quæ in mundo ſunt omnibus, quod de ſolis malis hominibus per metonymiam dictũ eſt, qui cum mundo, & ſæculo ſerviant: mundi, & ſæculi nomen meruerunt, iuxta illud D.Ioan. cap.1. *Et mundus eum non cognovit.* † Et quia ſervos ſe mancipia diabolo dedicant, ipſe Princeps eorum, & rector eſt: & quia eum colunt, ſic Deus eorum dicitur, ſicuti, & Lurconum Deus eſt venter, vt ait D. Paul. *ad Philippenſ. cap.3.* & ita docent D.Auguſt. *lib.22. contra Fauſt.c.2.& 9.* Iren. *lib.3. contra hæreſ. cap.7.& lib.4. cap.48.*

¶ Et licèt dæmonis poteſtas ſuprema Dei providentia ligata ſit, quandoque tamen relaxatur, vel in peccatorum punitionem, vel ad virtutis probationem, vel ob aliam noſtrorum vtilitatem, ex qua Deus permittit dæmoni multa graſſari, cùm ſine eius licentia, quidquam facere nequeat, *cap. nec mirum, h.26.q.5.* † Licentia tamen obtenta (cum ſpiritus ſit Angelicus natura ſua ſplendidiſſimus) quia ei lapſu naturalia immutata non ſunt, tam multa in nos, & fortunas noſtras operatur, qualia de tam potente adverſario colligi poſſunt, de quo D. Iob c.41. *Non eſt poteſtas, quæ comparetur ei, qui factus eſt, vt nihil timeat.* † Quare ſi, Deus eum ſinat inſtanti, vel nictu oculi facile nos omnes, & res noſtras deleret, vt Iob filios, & fortunas, Iob *d. cap.1.* & 2. civitates illas in mari mortuo, *Geneſ.c.19.* & exercitum Sennacherib, *Iſai.c.37.* & alios, de quibus Sprenger. *in Mall.p.2.* Thyreus *lib.7. Coſmograph. c.13.* † Et ita hanc ſententiam, vt veram, certam, communem, atque laudabilem commendant D. Auguſt. *lib.10. Civit. Dei*, Grilland. *de Sortileg. q.3. & 5.* Binsfeld. *in l. multi, C. de maleſic. & mathem.* Cardinal. Turrecrem. *in c. non obſervetis h.26. q.5.* Godelman. *de Lamiis lib.1.c.7.*

¶ Ad quod præſtandum Magi accedunt tripliciter, vel ſolo carmine, vt docent Pontifices *in cap. igitur, h.26. q.5. & in c. nec mirum, d.26.q.5.* quo dæmon concurrit, & exhibet venena latenter, tempeſtates in agros, ignes in domos, lupos in gregem immittit, aut alia arte illa præcipitat, & interficit: nam dæmon in porcos irruens conſtat eos præcipitaſſe, *D.Matth. c.8.* † Vel minutum pulverem à dæmone acceptum ſpargendo, quo excitantur erucæ, bruchi, locuſtæ, campæ, & id genus peſtes agrorum, vt ex maleficorum confeſſionibus

confessionibus docent hæreticæ pravitatis Inquisitores, Sprenger. *d. part.* 2. Remig. *lib.* 1. *daemonolat. cap.* 24. & 25. Binsfeld. *in l.* 4. *C. de malefic.* & sacri palatij Magister, Spina *de strigib. cap.* 15.

15 Vayrus *lib.* 3. *de Fascin. cap.* 1. † Vel virgæ alicuius tactu', quam eis dæmon præbet ad æmulationem mirabilis virgæ Moysis, *Exod. c.* 7. 8. & 9. vt de Mercurio narrat Virg. *Æneid.* 4.

Tunc virgam capit, hac animas ille evocat Orco
Pallentes, alias sub tristia Tartara mittit, &c.

16 Ita enim dæmon fruges, & fructus terræ perdit, sterilitatem agris inducit, vel exsiccando terram, vel fructus præcoces deturbando, vel alia arte, cuius non ignarus Ovid. sic canit *de Circe.*

Carmine læsa Ceres sterilem vanescit in herbam.
Deficiunt læsi carmine fontis aquæ.
Ilicibus glandes, cantataque vitibus uva
Decidit, & nullo poma movente fluunt.

17 Sic inquam Magus dæmone accersito potest fructus omnes terræ perdere, armenta, & pecora interficere, domos, ac vrbes solo æquare, segetes comburere, ac fortunas omnes conquassare, vt docet Remig. *vbi sup. d. lib.* 1. *cap.* 21. &
18 *c.* 24. † Nam omnia, quæ sublunaribus iacent influentiis, eius potestatem non fugiunt, vt non malè apud Petron. Magus gloriatur.

Quidquid in orbe vides patet mihi, florida tellus
Cum volo siccatis arescit languida succis,
Cum volo fundit aquas magnum mihi pontus in ortus
Submittit fluctus, zephirique tacentia ponunt
Ante meos sua flabra pedes, mihi flumina parent,
Hircaniique tigres, & iussi stare dracones.

Peritè quidem, & ex arte, quia dæmon 19
licet possit aquas elicere ex terra, vel petra, illud fit, quia petram, vel terram findens, aquam per ruptura cogit subire: secus autem in Deo, cuius iussu ipsa terra, & petra aquas emittit, vt iubente Moyse, Exod. cap. 17. *Percutiensque petram, exivit ex ea aqua*, vnde Sedulius *in Paschal. lib.* 1.

Et tecta novum vomuerunt marmora potum.

§ Possunt similiter alienos fructus, 20
& pecora in suos agros pellicere, & alio traducere, vt probat Plin. *lib.* 28. *histor. natural. cap.* 2. D. August. *lib.* 8. *Civit. Dei*, Petr. Binsfeld. *in comment. ad l.* 6. *C. de malefic. & mathem.* † Cap- 21
tivos de carcere extrahere (si Deus sinit) motu locali, quia dæmon potest velocissimè corpora longissimè dissita traducere, vt tenet D. August. *lib. de divinat. daemon. c.* 3. & 5. Sed non facit, quia dum Magi capiuntur, cum sua morte, vult eorum animas lucrari, Binsfeld. *in confess. malefic.* † De fructuum 22
traductione assentiunt decem Viri *in l. XII. Tabul.* NEVE ALIENOS FRVCTVS PELLEXERIS, de qua plura Balduin. & Pratei. *in eius comment.* Servius, & Acron. ad illud Virgil. Eclog. 8.

Atque satas alio vidi traducere messes.

Quod pœna capitis damnatur *in l.* 23
scicdum, D. de arbor furt. cæsar. † De quorum genere sunt *Saccularij*, qui vetitas artes exercétes partem subducunt, partem verò subtrahunt *l. Saccularij D. de extraord. crimin.* quam perperam exponit Petr. Greg. *p.* 3. *Syntagm. lib.* 37. *cap.* 14. *num.* 7. † Item, & *Dardanarij*, 24
qui alienos acervos in sua hordea traducunt, vt docet Columel. *in hort.* di-

cti à Dardano Mago ea exercente, vt cariùs venderet ſecundùm Turneb. *lib. 9.adverſar. c.16.* quorum artes eo nomine prohibentur *in l. Dardanarios D. de pœn. & in l.annonam D.de extraord.*
25 *crimin.* † Nam cantu fruges traduci probatur, vel ex eo, quod ait Tibul. *lib.1. eleg.8.*

Cantus vicinis fruges traducit ab agris,
Cantus, & irata detinet anguis iter.

26 Nam, & ſi alia animantia, fruges, & plantas incantari agnoſcam, in angues potius, & ſerpentes incantationis potentiam exercere potius ſemper exiſtimavi, ob fraudem, qua primi parentes à ſerpente ſunt decepti, vt docet D. Auguſt. *lib.11. in Geneſ. ad liter. c.28.*
27 † Nam, & ad hoc conducunt duo loca ſactæ Scripturæ, quæ earum incantationem, vt veram profitentur, D.Hierem. *cap.8. Ego mittam vobis ſerpentes regulos, quibus non eſt incantatio,* & Pſal.57. *Qua non exaudit vocem incantantium.*
28 † Cantu enim ſerpens incantatur, ita vt ſiſti cogatur, vt docet Petron. *vbi ſupr.*

Hircanique tigres, & inſſi ſtare dracones.

Rumpiturque, Virgil. *Eclog.8*

Frigidus in pratis cantando rumpitur anguis.

Atque necatur, Lucan. *lib.6.Pharſal.*

Humanoque cadit ſerpens afflata veneno.

Et veneno exarmatur, Silius Ital.

Serpentes dico exarmare veneno
Doctus Amyx, tractuque graves ſopire Chelydros.

29 ¶ Poſſunt ſimiliter alienæ famæ nocere, variis præſtigiis, & ludificatione ſenſuum, vt de Maguntino dæmone diffamatore mirifico narrat Petr. Leloyher *in prodig. ann.* 858. & dæmon alius ſanctum quendam monachum in Luſitania Santateno exhibens de quo Mart del Rio *lib.6.Magicar. cap.2.q.5. ſect.3.* † Poſſunt etiam aſſumpta hominum innoxiorum figura ſe eorum ſpecie in ſuſpectis locis exhibere, quod facile poteſt, ſi Deus id non impediat, vt docet Cumanus *in lucerna Inquiſ. n.13.* vt de Sagis abſentibus, quæ a dæmonibus exhibentur, in conventibus narrat Petr. Binsfeld. *in confeſſ. malefic.part.2. dub.6. in ſolut.argum. fol.383.* Petr.Leloyher *lib.2.ſpector.cap.5.* † Quod licet de innocentibus negaverit Binsfeldius, *vbi ſuprà* non poſſe dæmones, eos qui huius pacti ſunt expertes repræſentare: verius putò Deum id permittere aliquando ad maius meritum, & gloriam ſufferentiæ, vt affirmat Spina ſacri Palatij Magiſt. *lib.de ſtrigib.cap.14. & in Apolog.3. c.3.* † Poſſunt ſimiliter famæ nocere peccata occulta revelando, vt ſolent Energumeni, vel falſo inſimulando, vt de Dorotheo narrat Metaphraſt. *apud Sur.Tom.5.*de alio Ludovici II. Imperatoris tempore narrat Sigibert. *in Chronic.* Vincent. *lib.15. cap.37.* † Nam poteſt dæmon rumorem in populo ſpargere vnde fama oriatur, quæ ex minimis principiis incipiens ſe extollit, ac de bonis mala, & de malis bona falſo rumore concelebrat, vt docet Tertullian. *in Apologet. cap.8.* quia vt ait Virgil. *Æneid.4.*

Fama malum, quo non aliud velocius vllum
Mobilitate viget, viresque adquirit eundo.

¶ Poſſunt è contrario dæmones hominibus dignitates varias comparare, vt de innumeris conſtat, qui arte Magica ampliſſimas honoris ſedes ſunt adepti, vt narrat Monſtrelat. *lib.2. hiſtor.c.248.* Maier. *lib.15.* † De Pontificibus refert Simoneta, & Platina in vitis Pontific. *Martin. II. Benedictum IX. Ioannem XXII. Silveſtrum II. Gregorium*

Digitized by Google

gorium VII. Pontifices maximos, malis artibus ad Apoſtolatus apicem perve-
35 niſſe. † Sed credendum non eſt Deum vnquam permiſſurum, vt ſedes Apoſtolica Magico infeſtore contaminetur: *ſed malis artibus perveniſſe*, hoc eſt, ſimonia, ambitu, calumnia, & ſimilibus, quæ malæ artes ſunt, vt tradit Card. Bellarmin. *tom. 1. lib. 4. de Romano Pon-*
37 *tific. c. 13.* † Idque maximè cum diabolus, vt plurimum, & ſemper Magos decipiat inanæ dignitatis, vel principatus ſpe: & pro ſceptro, palum: pro corona, rogum vrendis largiatur, vt tradit Maiol. *dierum canic. tom. 2. colloq. 3.*

38 ¶ De victoria ſatis perſpectum eſt poſſe dæmonem, cui placeat largiri, præſtigiis, & induſtria varia, vt de Rege Sigiberto ab Hunnis profligato carmine obiectis ſpectris memorat Gregor. Turonenſ. *lib. 4. hiſtor. cap. 28.*
39 † De Ollero Magica arte apud Suecos armis claro, narrat Saxo Grammat. *lib. 3. Dan.* Similia de Blarmenſibus Olaus *lib. 3. cap. 19.* de Odone pyrata Saxo *lib. 3. de Siderio* Dubrau. *lib. 3. hi-*
40 *ſtor. Boëm.* † Nam vires concedere, quibus homines alios profligent, ac in defeſſo animo Giganteas moles ſuſtineant, non eſt dæmonis potentia, ſed Dei, qui vt naturæ conditor eius inbecillitatem ſupplet, vt David puero, qui virtute Gigãtem Goliath ictũ lapidis proſtravit, & caput amputavit
41 *Reg. 1. cap. 17.* † Et Brocha monachus ieiuniis, & pœnitentiis maceratus Dei virtute ingentem molem ſuſtentavit, vt narrat Sophron. *in prato ſpirit. cap. 190* .....

42 ¶ Et vt potentes viribus dæmon verè reddere nequit, ita nec celeres curſu agileſque ad palæſtram: nam hoc ſolius Spiritus ſancti donum eſt, qui & ipſum David fecit, vt puer leonem, & vrſum curſu anteverteret *d. Reg. 1. c. 17.*

† Alij enim celeres curſu, & corpore 43
agiles natura ſunt præditi, vt de puero, qui Fonteio, & Vipſano Conſſ. Romæ XLV. millia paſſuum à merid'e, vſque ad veſperam tranſibat, vt narrat Solin. *capitulo 6.* de Philonide tot itineris novem horis conficiente meminit Plinius *lib. 2. cap. 17.* † Quod dæ- 44
mon, quia præſtare nequit, non minus, quam claudo pedes, cæco oculos, & ſimilibus, ea quæ natura eis denegavit, arte vtitur, & eorum pedes tam celeriter movet, ex operatione latente, vt celeres à natura prævertere videantur, aut per aëra vehit, quod ei facillimum, vt Deo dante dicemus, *cap. de tranſlat. corpor.*

¶ De divitiis, & theſauris dicendum 45
eſt poſſe dæmonem ſi vellet, & Deus permittat, non ſolere, niſi rariſſimè, & variis ob cauſis, illa donare, vt docet Pſellus, *vbi ſup. c. de collat. aur.* † Nam 46
cùm noverit omnes theſauros abſconditos, & in mare ſubmerſas divitias, auri, argentique fodinas, vnionum, & gemmarum latibula, inde poterit nemine vetante, aut audente reſiſtere, quæ vellet ſumere, longè quoque vafrius, & occultius poteſt ex cuiuſvis ſcrinio, vel ſacciperio nummos, quam quiſque mortalium ſubducere, & cui velit donare, vt tradit Annan. *lib. 4. de natur. dæmon.* † Sed id non facit, quia 47
non cupit homines ditare, ſed decipere, vt illi, qui accepta dono à dæmone (vt ſibi blandiebatur) pecunia geſtans domum propera redit, vt numeraret, ſed excuſſo ſacco nil, niſi teſtas, & carbones reperit, vt narrat Remig. *lib. 1. dæmonol. cap. 4.* † Quemadmodum Fau- 48
ſtum, & Agrippam fama refert cum iterfacerent ſolitos in diverſoriis nummos ad oculum ſinceros hoſpitibus numerare, quos qui receperant, poſt paucos dies cornuum fruſta, & ſcruta vi-

liſſima

lissima reperiebant, vt hæc, & alia similia refert Damhauder *lib. de pecuniæ vituper.* Lauren. Annan. *d. lib. 4. de na-*
49 *tura dæmon.* † Nam Deus ditare diabolum homines non sinit: vt apparet in thesaurorum investigatoribus, qui maximas sibi divitias pollicentes, cæteris pauperiores, & sordidiores existunt,
50 *cap. firmissimè de hæretic.* † Ne derelicto proprio creatore (qui nos amantissimo amore prosequitur, & ea solùm concedit, quæ ad vitam æternam consequenda sunt necessaria) dæmonem nostrorum omnium hostem irreconciliabilem (eo solo, quòd pecunias condonaret) colerent, ac venerarentur, vt tradunt Grilland. *de Sortileg. quæst. 3.* Andr. Cæsalpin. *de investig. dæmon.*
51 *cap. 12.* † Nam Deus appellatus fuit à damno, vt Iupiter à iuvando, vt docet Cic. *lib. 2. de natur. Deor.* ex quo Mecœnates, atque patroni ob liberalitatem, & clementiam in suos hoc sibi nomen invenere divinum, vt probat concivis, & præceptor meus Pater
52 Matt. de Roa *lib. 1. singular. c. 9.* † Diviteſque dicti sunt quasi divi, quia bona beant homines, sive beatos reddunt, vt tradit Tapia Aldana *lib. 1. de vera homin. nobilit.* nam vt ait Iuvenal. *lib. 3. Satyr. 7.*

Ciceroni nemo ducentos
Nunc dederit nummos, nisi fulserit annulus ingens
Respicit hæc primum, qui litigat, an tibi servi
Octo, decem comites, an post te sella, rogati
Ante pedes: ideo conducta Paulus agebat
Sardoniche, atque ideo pluris, quam Gallus agebat.

CAPVT XIV.

De potestate dæmonis circa animæ potentias.

SVMMARIVM.

1 *Diabolus potest memoriam iuvare eius organum adaptando.*
2 *Memoriam diabolus iuvare potest artificio, & præceptis.*
3 *Mithridates viginti Gentium linguis loquutus.*
4 *C. Iulius Cæsar quaternas simul epistolas dictabat.*
5 *Michaël Hieronymus de Torreblanca loqui, & dictare simul.*
6 *Memoriam diabolus modis contrariis potest debilitare.*
6 *Memoria privatus est lapsus è sublimi.*
7 *Messala Corvinus orator memoria destitutus.*
8 *Eusebius Sophista in peccati pœnam memoria privatus.*
9 *Theodas in vita Barlaam, & Iosaphat memoriam defraudavit.*
10 *Athalidæ memoria qualis fuerit.*
11 *Oblivio Simonis Thurbavi, & Hetruriæ iuvenis qualis.*
12 *Intellectum potest diabolus meliorem reddere.*
13 *Diabolus intellectum non iuvat, sed obnubilat.*
14 *Sententias potest diabolus docere.*
15 *Sosipatra gesta Philosophorum ex dæmone incubo renunciavit.*
16 *Roman Ramirez arte dæmonis medicinam adeptus.*
17 *Amphiaraus, & actus Pindari arte dæmonis Poëtæ facti.*
18 *Diabolus qua arte faciat suos linguis loqui, cùm donum sit Spiritus sancti.*

19 *Dæmonis*

Digitized

Ad Ephesios Prologus

Ephesii sunt a Thebe civitate Asiae, quae nunc Ephesus dicitur, a quibus ortum habuit nomen Amazonum. Hi cum audissent praedicationem Pauli, credentes in Christum, fundamentum ecclesiae Ephesiorum fecerunt. Quibus Paulus scribens, primum eos laudat de fide et dilectione, quam habebant in Christum et in omnes sanctos, et ostendit quod ipse pro eis gratias agat, et orationes pro eis faciat, ut Deus det eis spiritum sapientiae et revelationis in agnitione sui, et illuminet oculos cordis eorum, ut sciant quae sit spes vocationis eius, et quae divitiae gloriae hereditatis eius in sanctis, et quae sit magnitudo virtutis eius in nobis credentibus secundum operationem potentiae virtutis eius, quam operatus est in Christo, suscitans eum a mortuis et constituens ad dextram suam in caelestibus, super omnem principatum et potestatem et virtutem et dominationem et omne nomen quod nominatur non solum in hoc saeculo sed etiam in futuro, et omnia subiecit sub pedibus eius et ipsum dedit caput super omnem ecclesiam, quae corpus eius est et plenitudo eius qui omnia in omnibus adimpletur. Et vos, inquit, cum essetis mortui delictis et peccatis vestris, in quibus aliquando ambulastis secundum saeculum mundi huius, secundum principem potestatis aeris huius, spiritus qui nunc operatur in filios diffidentiae, in quibus et nos omnes aliquando conversati sumus in desideriis carnis nostrae, facientes voluntates carnis et cogitationum, et eramus natura filii irae sicut et ceteri, Deus autem qui dives est in misericordia propter nimiam caritatem suam qua dilexit nos, et cum essemus mortui peccatis, convivificavit nos in Christo, cuius gratia salvi facti estis, et conresuscitavit et consedere fecit in caelestibus in Christo Iesu, ut ostenderet in saeculis superventuris abundantes divitias gratiae suae in bonitate super nos in Christo Iesu. Gratia enim salvi facti estis per fidem, et hoc non ex vobis, Dei donum est, non ex operibus, ne forte quis extollatur. Ipsius enim sumus figmentum creati in Christo Iesu in operibus bonis, quae praeparavit Deus ut in illis ambulemus. Quapropter memores estote quod aliquando vos gentes in carne, qui dicebamini praeputium ab ea quae dicitur circumcisio in carne manufacta, eratis sine Christo, alienati a conversatione Israel et hospites testamentorum repromissionis, spem non habentes et sine Deo in mundo. Nunc autem in Christo Iesu vos qui aliquando eratis longe facti estis prope in sanguine Christi. Ipse enim est pax nostra qui fecit utraque unum et medium parietem maceriae solvit inimicitiam in carne sua, legem mandatorum decretis evacuans, ut duos condat in semetipso in unum novum hominem pacificans et reconciliet ambos Deo in uno corpore per crucem, occidens inimicitiam in semetipso. Et venit evangelizavit pacem vobis qui longe fuistis et pacem his qui prope, quoniam per ipsum habemus accessum ambo in uno spiritu ad Patrem. Ergo iam non estis hospites et advenae, sed estis cives sanctorum et domestici Dei, superaedificati super fundamentum apostolorum et prophetarum, ipso summo angulari lapide Christo Iesu, in quo omnis aedificatio constructa crescit in templum sanctum in Domino, in quo et vos coaedificamini in habitaculum Dei in spiritu. Hoc igitur ex persona omnium gentium dicit, quae ante non habebant spem nec Deum, nunc autem per Christum Iesum et spem habent et Deum. Deinde ostendit quod ipse sit vinctus pro eis, et quod ei data sit gratia ut annuntiet gentibus inscrutabilem divitiarum Christi, et illuminet omnes quae sit dispensatio sacramenti absconditi a saeculis in Deo qui omnia creavit, ut innotescat principatibus et potestatibus in caelestibus per ecclesiam multiformis sapientia Dei secundum praefinitionem saeculorum quam fecit in Christo Iesu Domino nostro, in quo habemus fiduciam et accessum in confidentia per fidem eius. Hoc igitur propter ipse flectit genua ad Patrem Domini nostri Iesu Christi, ex quo omnis paternitas in caelis et in terra nominatur, ut det illis secundum divitias gloriae suae virtute corroborari per spiritum eius in interiorem hominem, habitare Christum per fidem in cordibus eorum, in caritate radicatos et fundatos, ut possint comprehendere cum omnibus sanctis quae sit latitudo et longitudo et sublimitas et profundum, scire etiam supereminentem scientiae caritatem Christi, ut impleantur in omnem plenitudinem Dei. Ei autem qui potens est omnia facere plus quam quae petimus aut intellegimus secundum virtutem quae operatur in nobis, ipsi gloria in ecclesia et in Christo Iesu in omnes generationes saeculi saeculorum. Amen. Deinde hortatur eos ut unanimes sint et pacem habeant, et ut unusquisque proximum suum diligat, et ut nemo malum pro malo reddat, et ut nemo de ore suo sermonem malum proferat, et ut nemo fornicetur aut immundus sit aut avarus, et ut nemo stultiloquium aut scurrilitatem aut turpitudinem loquatur, et ut nemo cum mulieribus habeat familiaritatem, et ut nemo ebrietatibus deditus sit, et ut nemo cum haereticis habeat communionem, et ut nemo cum infidelibus matrimonium faciat, et ut nemo cum idolis habeat participationem, et ut nemo cum daemonibus habeat societatem, et ut nemo cum impiis habeat consortium, et ut nemo cum peccatoribus habeat amicitiam, et ut nemo cum iniquis habeat consensum, et ut nemo cum malis habeat consilium, et ut nemo cum stultis habeat consortium, et ut nemo cum insipientibus habeat consensum, et ut nemo cum iniquis habeat consilium, et ut nemo cum malis habeat consortium, et ut nemo cum stultis habeat consensum, et ut nemo cum insipientibus habeat consilium, et ut nemo cum iniquis habeat consortium, et ut nemo cum malis habeat consensum, et ut nemo cum stultis habeat consilium, et ut nemo cum insipientibus habeat consortium

lem, & oblivionem cuiusdam Clerici apud Fulgos. *lib. 1. Exemplor. cap. 6.* talem Simonis Thurbavi, de qua Polydor. *lib. 15. histor. Anglor.* talem iuvenis Hetruriæ testibus Codronch. *lib. 3. de morb. venefic. c. 6.* & Cæsalpin. *lib. de investig. dæmon. c. 10.*

12 ¶ Secundò potest intellectum subtiliorem, & meliorem, quoad functiones ingenij, & iudicij reddere, per commodiores organi dispositiones: humoribus videlicet densioribus, motu locali depulsis, vel agentium naturalium adhibitis medicamentis, vt tradit Raphael. de la Torre *tom. 2. de vitiis oppos.* 13 *relig. q. 95. in prælud. disp 6.* † Sed hæc bonorum Angelorum quasi propria sunt munia; nam mali isti dæmones potius humorum densitate, spirituumque paucitate, imbecillitate, atque impuritate tenebras mentibus amat humanis effundere: suis etiam tribuunt mala pharmaca; quibus à recta mente homines deiiciant, vt per se non raro præstantiis, quos obsessere *D. Matth. c. 8.* 14 *D. Marc. 5.* † Ex quibus sequitur an possit dæmon scientias, & artes docere? & dico posse, si velit, & Deus sinat, per locutionem nempe, & manifestationem sui conceptus: non solùm interna suggestione, sed etiam in forma visibili apparendo, & homini loquendo, vt fate- 15 tur D. Thom. 2. 2. *q. 96. art. 1.* † Et ita Sosipatra, quæcumque alibi (ea absentre) gesta Poëtarum, Philosophorum, & Oratorum scripta omnia à dæmonibus incubis edocta pronuntiabat, vt refert Eunap. *in Edesio*, de Evase testis est *Suidas*: de Thynico, *Socrates*: de nostri seculi Anabaptistis *Niderius.* 16 † De Romano Ramirez adhuc extat memoria Toleti incinerato ann. 1600. qui præmissis Arabum ritibus, & ieiunij *del Ramadam*, factis *Guadoc, & zala*, sive *Guadò gua zala*, recitando *azoras*, vetsa facie *Alquebra*, dicendo *Ala que-*

vir, medicinæ artem fuit adeptus. † 17 Non secus ac illi, qui arte Notoriâ, Paulinâ, aut Cabalisticâ scientias adquirunt dæmonis auxilium quærentes, nam Amphiaraus sic vates factus narrat Paulan *in Corinth.* & anus Pindari hymnum edocta, Hym Paulan. *in Bæt.* † Imitatur enim Deum simia diabolus, 18 qui suos variis linguis facit apparere, vt Apostoli, qui accepto Spiritu sancto, Acta Apostol. cap. 5. *Cœperunt loqui variis linguis pro vt Spiritu sancto dabatur eloqui illis*, quod quia nequit præstare mentem deludit, & ipse in ore verba profert, quia gratia linguarum donum Spiritus sancti est, D. Marc. 1. *linguis loquentur novis.*

¶ Tertiò in voluntatem nostram 19 longè restrictior est Magiæ, dæmoniscque potentia: quia dæmon non potest voluntatem nostram movere aliter quam obiecto; tanquam odibili, vel amabili exterius posito: vel excitatis imaginariis visionibus, & cogitationibus: & allecta, & inclinata voluntate per passiones in parte sensitiva inflammatas, Binsfeld. *in Leorum, C. de malefic. & math.* † Quæ quo vehementiores 20 sunt, eo quoque, & acrius inclinant, & quasi abripiunt aliquando: nunquam tamen voluntati necessitatem imponunt, quia invito consensum nequeunt extorquere, D. Th. 1. 2. *q. 80. art. 3.* D. Cyril. *Cateches. 4.* † Alias enim 21 arbitrij libertatem tollent, si vllam voluntati necessitatem imponerent; etiam in iis, qui mortiferis culpis sunt irretiti: nam homines certè desiissent esse, si libertatem arbitrij amisissent: sunt enim ij gratia gratum faciente destituti, attamen, nec naturali voluntate arbitrij, nec communi auxilio Dei sunt orbati. † Neque obstat, quod dæmon 22 possit sensus internos movere, & concupiscibilis, atque irascibilis facultatis organa turbare motis simul corporeis membris,

membris, nam appetitus, hic sensitivus cum libertate caret, & coactione quadam in obiectum suum compellatur, potest veterator eum in malum actum impellere, cui voluntas non solùm, non subest, quia longè dignior; verum etiam resistere valet, Apostol. *ad Roman. cap.* 8. *Scio, quod neque Angeli, neque Principatus, neque potestates*
23 *poterunt me separare à charitate.* † Quae ex eo nobis maioris meriti, & meritedis occasio gignitur, quidquid hos motus concupiscentiæ peccato adscribant Godelman. *lib.* 3. *de Lamiis cap. fin.* Daneus *lib.* 2. *Ethica Christian. c.* 7. Lutherus, Calvinus, & alij hæretici
24 *Gen.* 4. † Quia hi sunt fructus errorum de libero arbitrio denegato, & materia originalis peccati male intellecta; cùm etiam inspirationibus divinis valeamus assentiri, vel non, ex divino oraculo dicente apud Matth. c. 23. *Hierusalem quoties volui congregare fi-*
25 *lios tuos, & noluisti.* † Nam etiam post lapsum in homine arbitrij libertas integra manſit, *Genes. d. cap.* 4. *Deuter.* 30. *Ios.* 24. *Psalm.* 16. *Sapient.* 9. *Ecclesiast.* 15. & 31. *Apostol. Corinth.* 1. *cap.* 3. & 7.

CAPVT XV.

De sensus deceptione, tam interni, quàm externi.

SVMMARIVM.

1 *Daemonij conatus est homines in errorem inducere.*
2 *Sensus decipit diabolus turbando phantasiam, non tamen immutando.*
3 *Ex speciebus rerum, quas homo aliquando vidit, efficitur corpus phantasticum in intellectu.*
4 *Imaginationes quonam pacto damon retractet.*
5 *Sensuum externorum delusiones remissivè.*
6 *Phantasiam diabolus valet ita commovere, vt quis vigilans more dormientium varia videat.*
7 *Phantasia vitiata facile est, vt visus decipiatur.*
8 *Halahol morbi, quo quis vidit gemina, & num.* 9.
10 *Gentilium falsæ apparitiones, & revelationes inde emanarunt.*
11 *Imaginosi morbi duæ species, & primo de melancholicis.*
12 *Κερδαντάρου sensui tollit sensum, auribus idolum.*
13 *Tactus facilè decipere.*
14 *Gustus, & odoratus ex humorum vitio sæpe decipiuntur.*
15 *Diabolus sensibus se inserens decipere solet.*
16 *Daemon quomodo decipiat, ex parte obiecti.*
17 *Diabolus quando decipit per artem perspectivam.*
18 *Diabolus ex parte aëris medij quando decipiat.*
19 *Gygis annulus, & Orgi galea quibus homines reddebantur invisibiles.*
20 *Diabolus facere nequit, vt corpus quantum, & coloratum reddatur invisibile.*
21 *Diabolus ex elementis format visui obiecta.*
22 *Pictores facere possunt, ex coloribus commixtis picturas, vt oculos fallant.*
23 *Diabolus ad instar pictorum, ex elementis formas obiecta.*
24 *Diabolus imbuens medium aliqua qualitate varia repræsentat.*
25 *Diabolus moto aëre facit, vt species simul moveantur.*
26 *Diabolus ex varia conformatione*

vel multiplicatione ſpecierum ſenſilium vnam rem variè repreſentat.

27 *Diabolus ex parte organi mutato eius ſitu rem facit, vt quæ in loco eſt videtur eſſe in alio.*

1 POſt dæmonis poteſtatem circa animæ potentias vegetativas, reſtat dicere de eius potentia circa ſenſitivas, & qua arte ſenſus decipiat humanos, tam internos, quàm externos, vt homines in errorem inducat, cuius eius 2 conatus, *cap. nec mirum h. 26. q. 5.* † Et primo de internis dicendum eſt poſſe dæmonem eorum functionem decipere, vel turbando phantaſiam, non tamen immutando, vt qui à nativitate nunquam vidit rectè de rerum coloribus imaginetur, vt docet Ariſtot. *lib. 3. de anim.* nam imaginatio motus eſt à ſenſu actu factus authore eodem 3 Ariſtot. 2. *de anim.* † Quanquam haud negem poſſe ex ſpeciebus rerum, quas homo verè aliquando vidit, iis per imaginationem commixtis, & confuſis effingere aliquando corpus phantaſticum, illudque per imaginationem oculis obiicere, vt chimæra conflata, ex capra leone, & dracone, vt eſt communis cum D. Thom. *p. 1. q. 111. art. 3.* 4 † Vel concitatis in corpore, quæ ſunt motionibus, per humorum inæqualem commixtionem, & agitationem aſſumendo, & deducendo vapores inſtituto ſuo accommodatos, vt quas vult imaginationes homo retractet, vt docent D. Auguſt. *lib. de cura pro mort. cap. 12.* Victoria *in relect. de Mag. num. 35.* Ioſeph Angles *in Sentent. 2. diſt. S. q. 3. dub. 5.* Molina *in D. Thom. p. 1. q. 111. art. 3.*

5 ¶ Quoad ſenſus autem externos plura poſſem congerere, niſi me brevitas, quàm affectavi, revocaret, oſtendam in quo deluſio conſiſtat, exempla vero petantur, ex Guill. Pariſienſ. *p. fin. de vniverſo, c. 22.* Remig. *lib. 1. dæmonol. c. 11.* Ioan. Salisberienſ. *lib. 2. de nugis curial.* Mart. del Rio *lib. 2. Magic. q. 14.* Raph. de la Torre *tom. 2. de vitiis, oppoſ. relig. quæſt. 95.* † Dæmon enim ſi 6 Deus finit potens eſt, quæ ſunt in corpore humores, ita turbare, & phantaſiam commovere, vt quis vigilans putet, more dormientium, ſe varia videre, & audire, quæ re vera, neque oculis vidit, neque auribus vnquam hauſit, vt docet Caietan. 2. 2. *q. 95. art. 3.* † 7 Nam phantaſiâ vitia à facile eſt, vt viſus decipiatur iuxta illud Proverb. c. 13. *Oculi tui videbunt extranea*, hoc eſt, *viſiones admirandas*, iuxta Chaldaicam verſionem. † Quod adeò naturale eſt, 8 vt cuiuſdam morbi dicti *Halahol*, meminerit concivis meus Avenzohar *lib. 1. Theiçir, tract. 8. cap. 1.* quo qui effecti ſingula putant ſe videre gemina. † De 9 alio Ariſtoteles refert, qui ſuam imaginem, ſive ſimulachrum in aëre, ſibi, quaſi in ſpeculo propter oculorum vitium ſemper obſervare exiſtimabat, vt & meminerunt alteri concives mei Arabes *Averroes, & Algazel.* † Ex quo 10 emanarunt tot falſæ Gentilium apparitiones, revelationes, extaſes, & ſimilia, quia quod dæmon efficere non poteſt arte vtitur, vt decipiat, vt docent D. Auguſt. *lib. de cura pro mort. c. 12.* Molina *d. q. 111. art. 3.* Angles *in Sent. 2. diſt. 8. q. 3. dub. 1.*

¶ Auditus ſimiliter vitiatus ſæpiſſi- 11 mè ſolet decipere, vt in iis, qui morbum imaginoſum patiuntur; cuius ægritudinis duæ ſpecies conſtituuntur: vnam notiorem, cui nomen eſt φρενῖτις *phrenitis*, qua phantaſmata obiiciuntur animo viſibili imaginatione, de qua ſpecie ſcripſerunt *Cornel. Celſus, & Cal. Aurelianus medici.* † Altera ſpecies di- 12 citur κορυβαντιασμὸς *corybantiaſmos*, quæ ſenſui tollit ſonum, auribus indit vi-

tium,

tium, quo ſibi audire tinnitus, & ſonitus videntur, de quo Varro *in Prometh.*

Leviſona mens ſonorinas imagines adfert.

13 ¶ Tactus ſimiliter ſolet decipi non ſolum ægris, vt Iſaac, qui tactu Iacobum non diſcrevit, *Geneſ. cap.* 27. ſed etiam benè valentibus, vt Abraham, qui Angelos in aſſumptis corporibus tactu, & pedum lotione, non depre-
14 hendit, *Geneſ. cap.* 18. † Guſtus quoque & odoratus non raro ſolent fallere, vt probat Celſus *lib* 3. *cap.* 18. quibus, & eorum ſingulis, cum ſe dæmon poſſit inſerere facile eſt, vt decipiat per eorum humorum perturbationem, vt docet Raphael. de la Torre, *vbi ſupr.*
15 *diſp.* 6. & 7. † Nam vt ait D. Auguſtin. *lib.* 18. *qq. Serpit hoc malum diaboli per omnes auditus ſenſuales dat ſe figuris, accommodat ſe coloribus, adhæret ſonis, odoribus ſe ſubjicit, infundit ſe ſaporibus, & quibuſdam nebulis implet omnes meatus intelligentiæ.*

16 ¶ Modus tamen, quo hæc præſtigiatoria dæmon operari ſolet; varius eſt. Primus ex parte obiecti. aut oſtenſarum rerum agitatione, ſubita occultatione, varia collocatione, ſeparatione, vel conglutinatione latente, vt faciunt agyrtæ, & circulatores de quibus plura
17 Raphael. de la Torre, *d. diſput.* 6. † Aut per artem perſpectivæ, certa quadam diſpoſitione obiecti in ordinem ad oculum videntis, vt quando quis lineas confuſo ductas ordine per foramen, vel totata tabula videt, ex adverſo, quæ exhibent ſpeciem artificioſæ picturæ, vt tradit Guillelm. Pariſienſ.
18 *part. fin. de univerſ. c.* 22. † Aut ex parte aëris medij impediendo ſpecies ne ad oculum, vel alium ſenſum deferantur, vt fecit Apollonius, vt quaſcumque res vellet, inviſibiles faceret. Et Venus, apud Virgil. *Æneid.* 1.

At Venus obſcuro gradientes aëre ſepſit
Et multo nebulæ circum Dea fundit amictu
Cernere ne quis eos, ne quis contingere poſſet.

Et ita intelligo, quod vulgò circunfer- 19
tur de Gygis annulo, quo reddebatur inviſibilis, apud Platon. *lib.* 2. *de Rep. l.* & de Orgi galea, cuius amictu vnuſquiſque fiebat inviſibilis, apud Homer. *Illiad.* 5. † Quia dæmon facere nequit, 20
vt corpus quantum, & coloratum, reddatur inviſibile; nam id divinæ Maieſtatis attributum eſt, qui in medio Iudæorum inviſibilis factus, per medium illorum ibat neque ab vllo cernebatur, *D. Ioan. cap.* 8. † Vel per organum vi- 21
ſivum formando ſubito ex elementis potiſſimum aëre obiectum, quod offert ſpectantibus, quod adeò ementiri poteſt, vt etiam tactum fallat, vt docet Molina *d. quæſt.* 111. *art.* 4. † Nam ſicut 22
pictores, & ſculptores, ex materiis ſibi ſubiectis varias formas, & figuras rerum effingunt, & interdum tales, vt veræ, ac naturales videantur, ſicut traditur de illis vuis à Zeuxide pictis, vt ab avibus appetitis fallerent. Plin. *lib.* 35. *cap.* 10. † Ita dæmon ex aëre iungens 23
partes terreas, & aqueas, nubium, vaporum, atque exhalationum, vt colores, hac mixtione facilius exprimantur, efficere poteſt, vt viſui aliquid offeratur, quod re vera eſſe iudicetur, vt dicendum eſt alio loco, quod haud latuit Virgil. *Æneid.* 6.

Tunc dea nube cava tenuem ſine viribus vmbram
In faciem Æneæ.

Secundò decipit dæmon ſi medium im- 24
buat aliqua qualitate, qua ſpecies per eum tranſeuntes, ſic modificentur, vt obiectum non quale eſt repræſentetur: vt ſi iuncos, & paleas humi ſternas, & lucernam inde ex cera, & corio

serpentis sulphurato inducas videntur serpentes saltitantes, vt meminit Bonavent. & Gabriel. *in Sentent.2.*
25 *quæst.8.* † Tertiò si moto aëre medio simul species moveantur, vt navigantibus contingit, qui ad motum navigij arbores, & vrbes moveri arbitrantur, vt fecit diabolus dum navis, quæ Claudiæ zonam vehebat matrem Idæam sequi videretur, vt tradit Tertullian. *in Apologet. cap.22.* D. August.
26 *lib.10.Civitat.Dei,cap.16.* † Quartò, si ex varia conformatione, vel multiplicatione specierum sensibilium vna res varia videatur, vt quando vnicum conspicilium plures nobis vnius obiecti figuras exhibet, quod & per solam specierum sensibilium, quæ sunt in phantasiæ transitu, vsque ad sensus exteriores potest contingere, vt docet D. Thom. *in Sentent.2.dist.8.quæst.1.art.5.*
27 † Aut ex parte organi, mutato eius situ, vt res, quæ vno in loco est, videatur esse in alio, vel gemina, quæ vnica est, perturbando humores, quorum agitatione res aliter quàm res est repræsentatur, vt de ebriis meminit Varro *in Prometh.*

Duplicem solem, & geminas se cernere thebas.

CAPVT XVI.

De hominis in belluam degeneratione.

SVMMARIVM.

1 *Transformationes hominum negari non possunt.*
2 *Transformationes fieri posse à damone negatur.*
3 *Diabolus non potest creaturam in aliam formam mutare.*
4 *Hæreticorum lycanthropia damnatum.*
5 *Nabuchodonosor, & vxor Loth Dei ministerio transformati sunt.*
6 *Nabuchodonosorem bovini corporis effigiem non induisse, sed mente abalienatum.*
7 *Nabuchodonosor verè in bestiam transformatus est.*
8 *Loth vxor verè in statuam salis conversa est.*
9 *Vxor Loth conversa in statuam salis, vsque impræsentiarum.*
10 *Carmina D.Cypriani de vxore Loth referuntur.*
11 *Præstantij Pater in caballum conversus.*
12 *Arcades in lupos, & socij Diomedis in aves, Vlyssis in sues conversi.*
13 *Progne, & Philomena in aves, Apuleius in asinum, Actæon in cervum, & alij transformati.*
14 *Gentilium transformationes hæreticè veras esse conantur persuadere.*
15 *Deus solus, qui hominem creavit valet transformare.*
16 *Diabolus, qua non valet præstare, ementitur per deceptionem.*
17 *D. Augustin. de transformationibus damonum commentatus.*
18 *Diabolus animalia perfecta, nec creare, neque transformare valet.*
19 *Diabolus aquam in vinum nequit convertere.*
20 *Diabolus facere potest, vt sibi homo persuadeat in lupum conversum esse.*
21 *Lycanthropiâ oppressi à Damone, se lupos arbitrabantur.*
22 *Cynanthropiæ qui effectus.*
23 *Lycanthropia, quæ sit.*
24 *Mania inter quos morbos annumeretur.*
25 *Maniaci varia sibi persuadent, & num.26.*
27 *Diabolus, vt homines in bestias conversos ab aliis videantur variè solet decipere.*

28 *Iphigenia,*

Digitized by Google

28 *Iphigenia, qua arte è medio ſublata.*
29 *Socii Diomedis, quo pacto in aves videbantur converſi.*
20 *Aſcanius è medio quare à dæmone ſublatus.*
31 *Diabolus facit homines variè apparere, eos aerea circundans effigie.*
32 *Ovidius de tranſformationibus demonis commendatus.*
33 *Homines in lupos transformatos vere tenent plures.*
34 *Exempla eorum, qui in lupos ſunt translati quomodo accipiantur.*
35 *Diabolus non valet capillum vllum album facere nigrum.*

NAturæ humanæ tranſitus de vnâ
1 in aliam ſpeciem, vt eſt hominis in lineamenta beſtialia converſio, aut alterius perfecti animalis degeneratio, negari non poteſt, cum videamus vxorem Loth converſam in ſtatuam ſalis *Geneſ. c.* 19. & Nabuchodonoſor in bovẽ
2 *Daniel. c.* 4. † Sed horum exemplo, ita à Magis poſſe fieri ore pleno negandum eſt quia hominis transformatio, non minus quam eius creatio, & productio ad abſolutam Dei poteſtatem pertinet, & per conſequens dæmoni, & Magis omnibus denegatur, D. Auguſt. *lib. 3. de Trinit. ex cap. 7. & lib. 83. qq. cap* 79. D. Thom. *par. 1. quæſt. 65. & l. 3. contra Gent. cap.* 103. Annan. *lib. 4. de natura dæmon.* Remig. *lib. 2. dæmonol. cap.* 15. Binsfeld. *in confeſſ. malefic. concluſ. 3.* Petrus Thyræus *libr. 2. de apparit. ſpirit. ex cap.* 15. *uſque ad cap.* 24. † Neque
3 obſtant exempla primò adducta de vxore Loth, & Nabuchodonoſore Rege, quia hæc divina potentia, & virtute facta ſunt, quæ ad Magicas incantationes tradi non debent, vt deciſum eſt in Concilio Ancyrano *in cap. Epiſcopi huius 26. quæſt. 5. Quiſquis credit poſſe fieri aliquam creaturam in melius, aut deterius immutari in aliam ſpeciem, aut ſimilitudinem, niſi ab ipſo creatore, anathema ſit.* † Vt ſic aper- 4
tè convincantur hæretici, qui ex ſuprà dictis exemplis Lycanthropiam ſuas conantur perſuadere, qualiter Bodin. *lib. 2. Magor. dæmonol. cap.* 6. quæ mera ſunt phantaſmata ſecundum D. Auguſtinum. *lib.* 18. *C vitat Dei cap.* 17. D. Thom. *part.* 1. *quæſt.* 114. *art.* 4. Spina *de ſtrigib. quæſt.* 8. Malleus Maleſi. *part.* 1. *quæſt.* 10. Grilland. *de Sortileg. q.* 7. Victoria *in relect. de Mag. propt n.* † Neque ad ſacram hiſtoriam reſpon- 5
da, nam vt ait Daniel *d. cap.* 4. *Eadem hora ſermo Domini completus eſt ſuper Nabuchodonoſor, & ex hominibus abiectus, & fœnum, vt bos comedit, & rore cœli corpus eius infectum eſt, donec capilli eius in ſimilitudinem aquilarum creſcerent; & vngues eius quaſi avium.* † Etiam ſi de Nabuchodonoſore ple- 6
rique negent Regem bovini corporis effigiem induiſſe, ſed dumtaxat mente abalienatum, vt ſe bovem crederet, Perera *lib. 5. in Daniel. Medina lib. 2. de recta in Deum fid. cap.* 7. † Quia ve- 7
riùs puto Regem in beſtiam transformatum fuiſſe ſenſuſque, & formam accepiſſe bovis, vt pecudum more quadrupes incederet, & fœno veſceretur, & homines fugeret, & ſub dio degeret, vt docet D. Gregor. *lib. 5. Moral. cap.* 8. Molina *in D. Thom. part.* 1. *q.* 111. † De vxore tamen Loth nullus dubi- 8
tavit ipſam tranſmutatam, & converſam fuiſſe, quia vt ait Geneſ. *d. cap.* 19. *Reſpiciensque vxor eius poſt ſe, verſa eſt in ſtatuam ſalis.* † Quæ vſque im- 9
præſentiarum perdurat in Segor, quæ aqua non reſolvitur, nec igne crepitat, nec ruit ventis, nec mutilatione fraudatur, nam ſi quis advena aliquid ei de corpore diminuerit, ſtatim redintegratur, & patitur menſtrua, quaſi eſſet viva, vt optime recolit Epiſcopus Majol. *to.* 1. *dier. Canic. colloq.* 18. † Nam vt 10

ait

ait D. Cyprianus relatus à d. Maiol. *vbi proxim.*

Durat adhuc etenim nudâ ſtatione ſub æthram,
Nec pluviis dilapſa, ſitu', nec diruta ventis,
Quin etiam ſiquis mutilaverit advena formam,
Protinus ex ſeſe ſuggeſtu vulnera complet:
Dicitur, & vivens alio iam corpore ſexus,
Munificos ſolito diſpungere ſanguine menſes.

11 Quæ quia dæmon non valet imitari præſtigijs deludit, ac fingit ſe convertere homines in varias beſtiarum formas, vt de patre Præſtantij, qui ſe caballum fuiſſe, & annonam cum alijs iumentis baiulaſſe ſcribit D. Auguſtin.

12 *lib.* 18. *Civit. Dei cap.* 17. † De Arcadibus in lupos hauſto liquore Deo ſuo Lycæo, *cap. nec mirum h.* 26. *q.* 5. de Sociis Diomedis in aves apud *Homer.* Vlyſſis in ſues, de quibus Virgilius *Eclog.* 8.

Carminibus Circes ſocios mutavit Vlyſſis.

13 De Progne, & Philomena in aves, de Apuleio in aſinum, de Atæone in cervum, Ovid. *lib.* 3. *Metamorph.* de Puella in equam Silveſt. *lib. de ſtrigib.* 2. *cap.* 8. de iudice in ſaxum, idem Ovid. *lib.* 13. *Metamorph.*

Certatam lite Deorum
Ambraciam verſique vident ſub imagine ſaxum.

14 Quos omnes, & alios innumeros, quorum transformationes celebravit antiquitas, licet vere transformatos aſſeverent Paracelſ. *lib. de Philoſoph. magn.* & Spondan. *in Homeri Odyſſ. l.* 10. perperam argumentantes ex illa ſacra vxoris Loth, & Nabuchodonoſoris hiſtoria.

15 † Nam cum hæc ſint à Deo facta ad Magicas incantationes iuvare non poſſunt: ille enim, qui hominem ex limo terræ ſuſcitavit, *Geneſ. cap.* 2. poterit eum in quam velit formam inducere, vt docet Divus Hierem. *cap.* 18. † Quarum vlla, quia dæmon non valet imitari, conatur ementiri, atque ſenſus deluſione effingere, quod non valet ſuperare, *dict. cap. nec mirum huius* 26. *q. eſt.* 5. *Hæc omnia magis præſtigiis fingebantur, quam rerum veritate complerentur*, quia vt ait Horatius *od.* 5. 16

Venena magnum fas, nefaſque non valent.

Convertere humanam vicem.

Cuius rei rationem præſcribens in hæc verba eleganter teſtatur Divus Auguſtinus *libro* 18. *Civitat. Dei capit.* 18. *Non ita ſolum animum, ſed nec corpus quidem vlla ratione crediderim dæmonum arte, vel poteſtate in membra, vel lineamenta beſtialia veraciter poſſe converti, ſed phantaſticum hominis, quod etiam cogitando ſive ſomniando per rerum innumerabilia genera variantur: & cum corpus non ſit, corporum tamen ſimiles mira celeritate formas capit: ſopitis, aut oppreſſis corporeis hominis ſenſibus, ad aliorum ſenſuum neſcio quo ineffabili modo figura corporum poſſe perduci.* † 17

Nã licet dæmõ poſſit virgas in ſerpentes trãsformare, & ex limo concreto ranas producere, non ſequitur poſſe hominem commutare, quia ex virgis, & limo putrefactis naturaliter ſerpentes, & ranæ producuntur, quarum accelerata concoctione poteſt dæmon activa paſſivis applicando illa producere, quod ad hominem trahendum non eſt, vt diximus *ſup. c.* 10. *de Magorum vera, & appar. operat.* † Cum etiã aquã in vinum quia naturaliter non transformatur, licet dæmon poſſit ementiri, non tamen illam in hoc convertere, quia hoc ſolius Dei eſt, qui in nuptiis Cana Galileæ fuit operatus D. Ioann. *capit.* 2. *aquam* 18 19

vinum

Digitized by Google

vinum factam, ex quo Cæl. Sedulus *lib. 3. Pasc.*

Cuius sub tegmine blando
Mitis in occiduas enutrivit Pampinus vuas.

20 ¶ Quare ad præfatas dæmonum transformationes dicendum est: quod si aliquando contigerunt, id fuisse, quia dæmon fecit, quod talis homo id ita sibi persuadeat, quod fieri potest ex humorum vitio, & atræ bilis excessu, effectus quidam lupini, & odium in greges, desideriumque eos invadendi, & lacerandi mentem occupare, vt docent Inqui. German. *in Mall. p. 2. qu. 1. c. 8. & q. 2. c. 4.* Hieron. Mercurial. *in*
21 *Pract. lib. 1. c. 16.* † Vt de quodam à dæmone hoc morbo oppresso, qui se lupum arbitrabatur narrat Vvierus *lib. 3. de Præstig. dæmon. cap. 18.* de alijs quàm multa ex atræ bilis excessu exemplis astruit Petrus Forest. *tom. 1. observ. medicarum lib. 10. observ. 1 c. 2 sq; ad 25.* vt de illa quæ se bovem ex hoc vitio crediderat Homer, *odysse 2.*

Et sæpe in levi quærebat cornua fronte,
Omnia complectens falsis mugitibus arva.

De cynanthropia, qua homines se ca-
22 nes putant, tradit Petr. Forestus *vbi supr. obser. 26.* De alio qui se lupum esse persuasum, homines fugiebat & sanguinis desiderio ardebat Ovidius *lib. 1. Metamorph.*

Territus ipse fugit, nactusque silentia ruris
Exululat, frustraque loqui conatus ab ipso
Colligit os rabiem, solitæque cupidine cædis
Vertitur in pecudes, & nunc quoque sanguine gaudet.

† Quos morbos Græci λυκανθρωπίαν, *Ly-*
23 *canthropiam* vocant: Arabes *Chatrab*, Latini *melancholiam*, qua se simul canes, boves, asinos, saxa, & alia hu-

jusmodi putant, ex traditis à cõcive meo (secundũ multos) Avic. *l. 3. Fen. 1. tr. 4.* 24
c. 29. Quales sunt à mania possessi, qui se mortui arbitrantur, ita vt nec bibere, neque edere velint, dicente talia mortuos non facere, aut corpus duplex habere, vt tradit concivis meus Abynzoar *lib. 1. Theisr tract. 9. ca. 16.* & exemplis exornant Nider. *lib. 5. Formicar. cap. 12.* Petr. Garcia *in disputationib. ad Galen. de locis affect. disp. 14.* Sim. Maiol. *tom. 2. dierum Canicular. coll. 9. 3.*
† De Theophilo medico, qui opinabatur, dum febriret prope lectulum tubi- 25
cines, & cornicines assistere, & continue auribus eius cantum intonare, idque iam sanus accidisse sibi pertinaciter contendebat vt narrat Galen. *lib. de different. symptom.* † De alio huiusmodi vitio laborante, ex phantasiæ læsione. Horat. *Epist. ad Florum.* 26

Qui se credebat miros audire tragœdos
In vacuo lætus sessor, plausorque theatro, &c.

¶ Secundò, vt ita ab alijs videantur 27
solet dæmon diversimodè decipere, vel substituens corpus ferinum, vel illis absentibus, alicubi loco abdito soporatis: ipse tamen assumpto lupi corpore, vel alterius animantis, vel ex aere formato, & sibi circundato, ista gerit, quæ putant homines ab illo misero, 28
& absente patrata. † Quemadmodum
de Iphigenia (dum immolaretur) in feram conversa narrat Sebast. Michael. *in Pneumalogia*, quæ re vera à dæmone è medio sublata fuit, & fera supposita, vt narrat Sim. Maiol. *vbi sup.* † Vt socij 29
Diomedis, qui dæmonum præstigijs in aves conversi videbantur, dum ipsi alibi degerent, vt probant. D. Augustin. *d. lib. 18. cap. 18.* D. Thom. *p. 1. q. 14. articul. 4.* † De Ascanio sic à dæmone è 30
medio sublato narrat totius Philosophiæ, & moris maiorum Corypheus Virgil. *Æneid. 1.*

At Venus Aſcanio placidam per membra quietem
Irrigat & fotum gremio Dea tulit in altos
Idalia lucos.

31 ¶ Tertiò, vt hominem, faciat apparere, eum aerea circundar effigie belluæ, & membra membris, quo ad patitur ſimilitudinem circumponit, vel alia arte ſenſus deludit, vt tradunt. D. Auguſt. *d. cap.* 18. Petr. Thyræus *lib.* 2. *de apparit. ſpirit. d. cap.* 15. *cum ſeqq.* Remig. *lib.* 2. *dæmonol. cap.* 5. Malleus *malef. p.* 2. *q.* 1. *ex c.* 9. Bart. Spina *de ſtrigib. ex cap.* 8. *maximè cap.* 30. 31. 32. *&* 33. Vlder. Molitor *de python. mulier. ca.* 3. *&* 8.

32 † Vt non malè ſublata fabula docet Ovid. *lib.* 4. *Metamorph.*

Si non evanuit omne
Herbarum virus, nec me mea carmina fallunt
Dixit, & effigem nullo cum corpore falſi
Finxit apri, præterque oculos tranſcurrere Regis
Iuſſit, & in denſum trabibus nemus ire videri.

33 ¶ Sed homines arte dæmonis in veros lupos translatos apud graves viros comperio nudatâ hominis formâ, & prorſus commutatâ in ferinam, vt ex multis probant Vvierus *l.* 6. *de præſtig. cap.* 13. Henric. Colomienſ. *lib de Lamijs* Olaus *lib.* 18. *ex cap.* 45. Maiol. *dier. Canic. to.* 2. *colloq.* 3. † Per quos ita frequẽtiſſima exẽpla referuntur iudiciali proceſſu comprobata eorum, qui in lupos translati gregem invaſerunt, ac paſtores lacerarunt, multaſque ſtrages vicinis intulerunt. Quod ſi aliquo ex prædictis modis non fuit patratum, cauſam prorſus ignoro, referant alteri, quia

34 35 non omnia poſſumus omnes. † Illud enim pro certo ſcio, quod naturam humanam in aliam formam, vel ferinã inverti, à dæmone fieri non poteſt, neque ſic inverſam in priſtinam formã reſtitui, neque quodvis aliud metamorphoſeum, quantumvis minimum in homine videatur, quia vt legitur in Evangelio D. Matth. cap. 5. *dæmon non valet capillum vnũ album facere nigrum.*

CAPVT XVII.

De ſexus mutatione.

SVMMARIVM.

1 *Sexum mutari poſſe probatur.*
2 *Mulieres, quæ in virilem fœmineam naturam commutarunt.*
3 *Fœmina, poſtquam filium peperit in virum converſa.*
4 *Hiſpanæ fœminæ, quæ verſa ſunt in mares & num.* 5.
6 *Carola, & Franciſca apud Neapolitanos in mares converſæ.*
7 *Alexand. VI. diſpenſavit mulierem converſam in virum.*
8 *Hermaphroditus debet in vno altero ſexu permanere.*
9 *Mulier converſa in virum quare Põtificis diſpenſationem habuit.*
10 *In caleſcendi vis non ſolum immutatur ſcopus natura inſtrumenta ſũt inverſa.*
11 *Androgynos ſupra Naſamones confines habitare.*
12 *Hermaphroditi, vt apparent vtroque ſexu patente, ita & vno occulto, altero manifeſto.*
13 *Hermaphroditus ſit, ex vtriuſque genitalis materiaſ perſtua.*
14 *Bruta ſimiliter de vna in alteram naturam commutantur.*
15 *Mares ex fœminis fieri frequentior eſt, quam è contra.*
16 *Fœminam factam ex mare raro viſa.*
17 *Salmacidis fonte bibentes malaciſari.*
18 *Diabolus*

Digitized by Google

18 *Diabolus sexum mutare nequit, nisi in iis, qui sunt Hermephrodita.*
19 *Homines à principio virinsque sexu praditos esse creatos, reprehenditur*
20 *Gentes supra Nasomanes virinsque sexu pradita.*
21 *Hermaphroditi sunt monstrui.*
22 *Masculum & fœminam creavit eos in Genesi, quoniam pacto intelligatur.*
23 *Vultures sexu non discerni.*
24 *Æquas Hispanicas vento concipere quomodo intelligatur.*
25 *Vultures ad se invicem commiscentur.*
26 *Hyana ad se invicem commiscetur.*
27 *Mares non sexum, sed mores mutant.*
28 *Marina in Achaia maris habitu monasticam vitam peregit.*
29 *Fœmina que viri habitu, homines simularunt.*
30 *Mulierem fuisse Papam negatur, vt hæretica sententia.*
31 *Pepuzianorum hæresis dedit occasionem fabule de muliere Pontifice.*
32 *Mulierem non fuisse Pontificem probatur.*
33 *Fabule occasio, ex qua emanavit mulierem fuisse Pontificem.*
34 *Vita productrices causæ vnde originem ducant.*
35 *Mundus quibusnam subdatur, & cur?*
36 *Vita definitio ab Averroe.*
Spiraculum vitæ à quo inspiratur ibid.
37 *Vita nec dæmonis arte, nec humana industria potest prorogari: nec etiam immutari, num. 38.*
39 *Humidum radicale fons est atque pabulum vitæ.*
40 *Vitam quanam longam & beatam reddant? quamve brevem & infelicem, & num. 41.*
42 *Aëris temperies in Tapobrania Insula & alibi longævos reddit homines.*
43 *Vita quomodo possit prorogari.*
44 *Senes quanam vitare nequeant.*
45 *Medica ars ob quem finem instituta.*
46 *Humor nativus quibus possit conservari.*
47 *Calor nativus, humectante vitæ ratione temperari potest.*

SExus mutari, ita vt ex fœminis ma- 1
res fiant adeò litterarum monumentis est proditum, vt illud negare prorsus sit insanire, nam vt ait Plin. *lib.* 7. *c.* 4. *Ex fœminis mutari in mares non est fabulosum. Invenimus in Annal. P. Licinio Crasso, & C. Cassio Longino Conss. Cassini puerum factum ex virgine sub parentibus, iussuque Haruspicum deportatum in insulam desertam.* † Et Regnante Ludovi- 2
co XI. apud Arvernos, idem contigisse scribit Marcel. Donat *l.* 6. *hist. mirab. c.* 2. & mulier piscatori nupta, post quartum decimum annum è muliere in virum transiit vt meminit Pontan. *l.* 10. *de reb. cæles.* †‡ Sed omnium fidem superare 3
videtur alia mulier, quæ prius filium peperit, postea virilem sexum adepta est, & ad monasterium translata affirmant Marcell. Donat. *vbi sup.* Alan. Copus, *dial.* 1. *c* 8. Marul. *lib.* 1. *memorab. c.* 3. † Et vt externa prætermittam apud nos 4
de quadam Franciscæ versa in marem meminit *Petr. Hispal.* de Maria Pacheco apud Lusitanos, Amatus Lusit. *Cēt.* 7. *curs.* 39. de alia Cordubæ, & alia Matriti monacha S. Dominici, concivis meus Petr. Peramato *tract. de regim. pragn. c.* 8. *fol.* 117. † Et dum hæc euderentur in 5
civitate *de Vbeda*, altera monialis S. Dominici, oriunda ex oppido *Sabiote*, dicta *Magdalena Muñoz* repente in Marem evasit dum onus viriliter arriperet, & alia quæ dum violentius saltaret virilia eripuisse scribit Michael. Montan. *lib.* 1. *experiment. cap.* 21. † Suntque alia 6
innumera exempla, quibus insanum est non assentire, nam Fulgos. *lib.* 1. *c.* 6.

Digitized by Google

ita ſcribit *Regnãte Ferdinando Ludovici Guarna Salernitani, ex quinque fœminis filiabus duæ Franciſca, & Carola poſt quintum decimum annum traditæ ſunt, & thori vitæ ambabus genitalia membra in marium morem erupere, mutatoque habitu publicè pro maribus habiti ſunt Franciſcus* 7 *& Carolus nuncupati.* Et Alexandro VI. Pontifici Max. ſupplicibus libellis fuiſſe expoſitum narrat Volatetranus *lib. 29. titul. de Veſica in fin. Adoleſcentula etiam cum ad nuptias tranſiiſſet in virum evaſit, quam ob rem abſolutionis, & expiationis cauſâ ſimul & diſpenſationis Pontificem adiit.*† Nam etſi compertum ſit Hermaphroditos ad nuptias poſſe tranſire, illud fit eligendo ſexum, quo poſtea non poſſunt abuti, & vtroque incumbere, & proſterni, ſed vno electo in eo permanere Bald. & alij *in l. quæritur, D. de ſtatu homin.*† Ideo diſpenſationis auxilium fuit neceſſarium, quia priùs pro muliere habita, & cum eo ſexu matrimonio tradita, non potuit eo abuti, & viri loco in alio matrimonio collocari, donec Pontifici de varietate conſtiterit, vt tradit *Petr. Damian.*

¶ Neque enim ſolum incaleſcendi 10 vis immutatur, ſed etiam quoque naturæ inſtrumenta ſunt inverſa, vt Aul. Gel. docet *l. 9. noct. Atticar. c. 4. Licinius Mutianus prodiit viſum à ſe Argis Ariſtonen, cui nomen Areſcuſa fuiſſet, nupſiſſe etiã mox barbam, & virilitatem proveniſſe. Eiuſdem ſortis, & Smyrnæ puerum à ſe viſum. Et ipſe in Africa vidi mutatum in marem die nuptiarum L. Coſſum civem Tiſdritanum, vivebatq; dum proderem hæc.*† Cuius rei cauſa ea eſſe poteſt, 11 vt homines vtriuſq; ſexus naturâ præditi naſcantur quales Androgyni, quos nunc Hermaphroditos vocamus, quos naturaliter fieri teſtatur, Idem Gell. *vbi prox. d. c. 4. ad fin.* Eamq; gentẽ eſſe quæ ſupra Naſamones cõfines Machlyas habitaſſe ſcribit Plin. *d. lib. 7. cap. 2.*† Et 12 quemadmodum in iſtis vtriuſque ſexus natura præditis, quilibet eorum manifeſtè proditur: poſſunt ſimiliter illi vno occulto, altero patente inſinuari, quo creſcente, vel minuente calore facile fit, vt fœminæ in mares, & verſa vice convertantur, vt tradit Cardan. *lib. 8. variar. rer. c. 43.* Vvier. *l. 4. c. 24. de præſtig. dæm.* Marcell. Donat. *l. 6. hiſt. mirab. c. 2.*† Nã 13 vt ait Albert Magnus *lib. 18. animal. tract. 2. cap. 3. Si igitur vtriuſque genitalis materia ſuperflua ſit, tum maris, tum fœmina, neque valet altera alteram ſuperare, & abſumere, neceſſarium illud ſequitur, vt vtriuſque forma retineatur: & ideo erit Hermaphroditus, atque cum alterius genitale ſemen ab altero abſumitur, eius forma redditur, quod alterum efficacia ſuperavit.*† Quare non ſolum in homini- 14 bus, verum etiam in gallinis accidere, vt verſa vice, ex fœminis in mares, & ex maribus in fœminas converti affirmat. D. Auguſt. *lib. 3. Civit. Dei cap. 31.* Idque exemplis confirmat, *d. lib. 3. cap. fin.* nam vt ait Auſon. *lib. 1.*

Fœmineam in ſpeciem convertit maſculus ales,
Pavaque de pavo conſtitit ante oculos.
Nam ſatis antiquum, quod Campano in Beneventano
Vnus epheborum virgo repente fuit. 15

Frequentior tamen eſt, ex fœminis fieri mares, tum quia natura ad perfectiora ſemper aſpirat, tum quia facilius eſt virilia erumpi, quam retrocedere, & abſcondi, vt docent D. Aug. *d. cap. fin.* Plinius, & Gellius *vbi ſup.* Hippocr. *lib. 6. Epidemior. c. 8.* Nevizan. *in Sylva. nup. V. eſt nubendum, n. 34.* Ioan. Schenckius *in obſervat. medic. to. 2. lib. 4. tit. de genit. obſervat. 5.*† Et ita raro, aut nunquã vi- 16 dimus fœminam factam ex mare, vt Thyreſiam, ex mate factum fœminam, & in Sabinis olim infans natus incertus an maſculus, an fœmina eſſet, qui erumpit in marem, & alter annorum ſexdecim

ſexdecim ambiguo ſexu inventus teſtatur Livius *l.* 1. *ab vrbe condita, decad.* 4. & de Speleta virgine converſa in
17 marem, idem Livius, *vbi ſupr. l.* 34. † Item quod de Salmacidis fonte Strabo ſcribit *libr.* 14. μαλακίζεσθαι τοὺς πίνοντας *bibentes ex eo malaciſſari*, quia non tam ad mutationem ſexus, quam ad emaſculationem, & (vt Varro loquitur alio tamen ſenſu) mulierationem, retulerim, vt qui agere nequiret, pati inci-
18 peret. † Erat enim in fonte maleficium iniectum, ita vt ingredientes in ſexus naturam contrariam exardeſcerent, quod dæmoni non eſt impoſſibile, ſexum tamen mutare nequit, niſi in illis quos natura Hermaphroditos voluit, vt cauſas caloris, vel frigiditatis excitando efficere, vt citius erumpant, vt probat
19 Mart. del Rio *l.* 2. *Magic.* † Nam licet homines principio vtriuſque ſexu præditos ab ipſamet natura Deo diſponente contendat *Mart. Polonus*, affirmans ſexus non futuros diviſos, ſi peccatum Adæ non interveniſſet, falſum tamen eſt, nam fuit hæreſis orta ſub Innocent. III. ex illo, Geneſ. *c.* 1. *maſculum, & fœ-*
20 *minam creavit eos.* † Nam omnes hæreſes, ex aliquo loco ſcripturæ male intellecto pullularunt; Et ad huius comprobationem addebant gentem eſſe vtriuſ; ſexus præditam omnes inter ſe promiſcue coeuntes ſupra Naſamones confineſque illis Machlyas Androgynos, vtriuſque ſexus inter ſe vicibus coeuntes, vt tradunt Calliphanes, & Ariſtoteles, Plin. *l.* 7. *c.* 2. Aul. Gel. *d. c.* 4. D. Iſid.
21 *l.* 11. *c.* 3. † Sed hoc omnes, vt Hermaphroditos inter monſtra annumerat, Vlpianus *l.* 1. *ad Sabin.* relatus *in l. quæritur, D. de ſtatu hom.* non ſecus ac illos, qui duplicibus manibus, aut pedibus naſcuntur, vt tradit D. Ang. *l.* 16. *civ. Dei c.* 8. quos bimembres appellat Oroſ.
22 *l.* 3. *hiſt. c.* 6. † Et ne laudem ſibi arroget turpiſſimum hoc hominum genus ab illis Geneſcos verbis, idem Auguſt. *de Geneſ. ad litter. l.* 3. *c.* 22. *Ne quiſquam arbitraretur ita factum, vt in homine ſingulari vterque ſexus exprimeretur, ſicut interdum naſcuntur, quos Androgynos vocant, ideo pluralem numerum continuo ſubiecit, hoc eſt fecit eos, & ſe edixit eos.* † Neque enim homines tantum 23
Hermaphroditi naſcuntur, ſed aves etiã, vt vultures ſecundum *Plin.* Quidquid aliter ſentiat Ælian. *in hiſtor. l.* 2. *c.* 46. *Vultures omnes fœminæ ſunt, non eſt vnquam maſculus, ex eo pregnantur, non nidificant, neque ova excludunt, ſed pullos pariunt, ipſique ſtatim à partu volantes ſunt.* † Quod mihi improbabile videtur, 24
vt vento concipiant, nam licet de equis Hiſpaniæ, quæ ad Thartesum paſcebant Favonio vento concipere tradiderint. Solin, *c.* 26. Plin. *l.* 8. *c.* 42. Ælian. *l.* 4. *c.* 5. Id potius ex agilitate nimia, quam ex rei veritate dictum agnoſco. † Vnde 25
ſi inter vultures nulla generis differentia dignoſcitur, ad ſe invicem commiſceri probabile eſt, nam *Albertus Magnus* experimento ſe didiciſſe confirmat vultures commiſceri, & gignere, *l.* 23. *de animal. liter. V.* D. Iſidor. *l.* 12. *c.* 7. Vincent. *lib.* 16. *cap.* 149. & 152. † 26
Nam & bruta animalia quandoque etiã reperiuntur ad ſe invicem coeuntia, vt hyæna, quæ vno anno deſervit in fœminam; altero in marem, vt narrat Plin. *dict. l.* 7. *natural. hiſtor.* vnde Ovid.

Alternare vices, & quæ modo fœmina tergo
Paſſa marem, nunc eſſe marem mirentur hyænam.

¶ Mutare non ſexum, ſed mores 27
poſſunt mares, effœminatique mollitiem induere, ideoque nullo vnquam ſæculo licuit viris fœmineo habitu vti, abſque magna ignominiæ nota: cum tamen mulieres ſexum mentitas legerimus laude plurimas decoratas, vt

Eugenia Philippi Consulis filia, quæ vt commodiùs Christo deserviret Eugenius credita monachalem cucullum induit, ac virtutis meritis conuscavit, vt Abbatis officium fungi Alexandriæ
28 meruerit, vt memorat Marul. *l.* 4. † Et Marina in Achaia viri habitu monachum repræsentans accusata, quòd mulierem prægnantem reddidisset, patienter accusationem tulit, partumque accusatricis diligenter educavit: omnemque ab Abbate impositam pœnitentiam peregit, potius quam se esse fœminam aperiret, vt scribit Lipomen.
29 *to.* 5. *Iul.* 17. *in præfat.* † Et huiusmodi tam multa sunt ad manum, vt non videat pluribus prosequenda, quia paginas adimplere non curavi, sed sententias, qui plura vellet, videat præter Marul. & Lipomen. *vbi sup.* Metaphrast. *Septemb.* 11. & 25. & *Octob.* 8. Geogor. Turonens. *in gloria conf. c.* 16. *Histor. SS. Patrum, & alios passim.* † Dum tamen caveas à populari sententia, quæ
30 in sanctam sedem Apostolicam hæretica velania effutivit, asserens mulierem fuisse Papam Ioannem VIII. vt tradunt Adriān. *in quodlibet. quæst.* 10. *lit. de* Nevizan. *in Sylva nupt. V. est nubendum, nu.* 29. † Nam hoc planè mendacium est, quod nec credent pueri, qui
31 non dum æte lavantur, tum ob divinum numen, quod semper afflare solet in hoc Pontificum eligendorum negotio, tum ob totius Ecclesiæ culmen, & caput, ne acephala fieret, tum ob sacramenta, tum ob reliqua Ecclesiæ functionis munera, quæ irrita fuisse nemo dubitat, nam contrarium est hæresis Pepuzianorum, quæ mulieribus sacerdotium permittebat, D. Augustin. *de*
32 *hæres.* c. 27. † Neque enim vllus sanæ mentis, qui Pontificum historiam conscripserit huic impudicæ fabulæ assentitur, nam Pandulphus, quo nullus alius est vetustior, qui Pontificum seriem contexuit, nullam de illo mentionem facit, nec inter Leonem III. & Benedict. IV. quo tempore prædictum Ioan. VIII. constituunt, amplius quam quindecim dies interveniisse affirmat, quibus eligi, & tam mira patrari (qualia de illo fabulantur) non potuerunt.
33 † Sed quia nullum tam impudens est mendacium, quod non aliqua occasione susceptа, manarit. Fuerat quidam Ioannes nomine, qui postea Benedictus III. dictus est, qui cum valde pius esset, & pronus ad lachrymas, à perditis curialibus lachrymosa mulier appellabatur, & eo tempore fuit mulier, quæ Papissa nuncupata floruit, quæ prædicabat, & plurima virilia officia subibat, & sic factus est locus fabulæ prædictum Ioannem mulierem fuisse, vt narrat Simon. Maiol. *dier. Canicul. to.* 1. *colloq.* 3.

34 Vitæ productrices causas à cæli influentia duci contendit, Arist. *l.* 2. *gener. animal, c.* 1. nam sol & homa generant hominem, & omnia rursus, *l.* 4. *de generat. animal. c. fin.* Solem. Lunam, & syderum cursum, generationis, & vitæ principia esse summa certè ratione affirmavit: nam cælorum irrequieto motu, vitali solis & siderum calore, atque influxu generationis fieri, vitamque rebus genitis infundi, nemo est qui dubitet. †
35 Necesse est enim mundum hunc infrapositum (vt idem Aristot. tradit *libr. meteor. cap.* 2.) esse subditum inferioribus lationibus, vt omnis ejus virtus inde regatur sive, vt eximius ejus commentator Averroes *de causis* agens, dixit, vitam, progressionem esse quamdam à sempiterno ente atque quieto manentem. † Ille est enim qui nobis inspirat
36 spiraculum vitæ, *Genes. c.* 2. & vt Moysis ait *deuteron. c.* 20. *ipse est vita tua, & longitudo dierum tuorum,* Regius Vates. *Ps.* 65. *Qui posuit animam meam ad vitam,* & Iob *c.* 10. *vitam & misericordiam tribuisti.*

Digitized by Google

tribuiſti mihi, quia vita à ſolo Deo eſt,
37 D. Ioan. *c.* 1. *Acta Apoſtol. c.* 17. † Vnde nullo humano artificio, neque dæmonis arte fieri poſſe videtur, vt vita prorogari poſſit, nam ei terminus conſtitutus eſt, quem præterire non poſſumus *Mala. b. c.* 3. *Iob. c.* 14. nam vt ait Horatius *l.* 1. *carmin. ode* 4.

vita ſumma brevis, ſpem nos vetat in choare longam

Ovid.

Tempora labuntur, tacitiſque ſeneſcimus annis
Et fugiunt fræno non remorante die

38 Vitæ enim tempus à Deo præfinitum vt nullatenus immutare poteſt, vt ſolo naturali lumine agnovit, Ariſt. *l.* 2. de generat. c. 20. quia eo multo inferior eſt ars, & natura, vt docet Galen. *lib. de Marasmo.* nam vt ait D. Gregor. *lib.* 12. *Moral. ſtatutum namque eſt homini à Deo quamdiu in ipſa vita mortali temporaliter vivat, quod variari aut immutari nequit.* Numer. c. 23. *Apud ipſum nulla eſt tranſmutatio*, Malach. 3. *Ego Deus, & non mutor.*

39 Verum cum vniverſales cauſæ concurſu particularium in hæc inferiora agant, vt idem teſtatur Ariſtot. *lib.* 2. *Phyſic. c.* 2. humidi primogenij, & calidi nativi ſymmetria quædam qualitatumque agentium & patientium commenſurata proportio, ad vitæ conſervationem quodam modo iuvat, nam modice pingue, & qualitatibus omnibus temperatum humidum radicale, (quod vitæ fons eſt atque pabulum) eſſe omnino oportet vt tradit Averroes *ad Ariſt. vbi*
40 *ſupr.* † Proba namque temperies compago corporis firma, cæli clementia, ſoli ac regionis bonitas, victus cauta ratio, rerum vtilium obſervatio, abſtinentia in omni victu, atque cultu corporis tuendi cauſa, voluptatis denique certiſſimæ vitæ peſtis deteſtatio, atque fuga non productiorem modò ſed beatiorem, atque ſalubritate omnino florentem vitam efficiunt, vt probat Marſ. Ficinus. *l.* 1. *de vita longa.* † Et perconſequens, qui aut 41
improba ſecundum naturam temperatura conſtant, infirmaque compage ac pleniore cœlo, & inclementi, inſalubri regione, incauto victu utuntur brevioris ævi fore, qui non ſolum naturæ bonitas temperaturæ æqualitate genita, aut illius contrarium ad vitæ productionem, brevitatemve faciunt ſed, & regionis præſtantia, victuque & acurata ratio, vt docet hippocrat. *l. de aëre, aquis, & locis.* † Nam in Taprobania Inſula, & 42
Arabiæ fælicis vrbe Reama ob regionis temperiem, perpetuamque cœli clementiam longævos ibi eſſe homines, centeſimum ſupra vigeſimum, & amplius vegeta adhuc ſenecta affingentes narrat. Ludovic. Rom. *l.* 2. *navigat. c.* 9. & *l.* 4. *c.* 8. nam quæ temperata ſunt & omnis exceſſus expertia, naturæ amica, atque ea ratione proferendæ vitæ valde idonea ſunt, vt docet hippocrat. *l.* 6. *Epidemior. part.* 6. *Aphoriſm.* 5.

Vnde cum ex his cauſis vita produci, & 43
contrectari valeat, bene doctrina, & arte prorrogavi poterit, & contrariis deſtrui, vt ait Galen. *l.* 5. *de ſan. tuend.* cuius multa docent idem Galen. *vbi proxi. l.* 1. & 2. Marſ. Ficin. *lib. de vita longa.* † Nam & ſi incommoda quæ- 44
damvi naturæ homini evenientia vitari nullo pacto queant, qualis ſenum ficcitatis exceſſus, aut totius ſubſtantiæ deperditæ fluor poſſunt tamen aliquatenus corrigi atque reſarciri cibo, potu, reſpiratione, & arteriarum pulſu, quæ ad nativi calotis fomentum à natura inſita habemus, vt docet Galen. *libr.* 1. *de ſanit. tuend.* † Ad quod quidem ars 45
medica dirigitur, non vt nos à morte ſecuros faciat, ſed vt ſanitatem cuſtodiat: ac corpus ab extrinſecis nocumentis muniat, neque vnum quodque corpus ad vltimam vitæ longitudinem perducat,

ducat, ſed de duabus rebus ſecuritatem præbeat, putrefactionis, ne penitus ſubeat corpus, & defenſionis humiditatis innatæ, ſcilicet citò diſſoluatur, vt docet Avicena *fen. 1. primi c. ſingul.* † Sic igitur natiuus humor ne citò ex-
46 hauriatur artis beneficio diutiſſime conſervari poteſt, & putredo arceri & vita proferri ſervatis ſcilicet, principiis, quæ vita fouent, & nativo calore, & radicali humore ſunt amica, vt docet Galen. *libr. 5. & libr. 6. de tuenda valet.* † Poteſt enim natiuus calor ita arte
48 temperari, humectante victus ratione, & ex cogitatis ad id auxilijs, ne humidum abſumendo ſiccitatem, frigiditatemque, pabuli defectu, tandemque mortem inferat, & hac ratione vita produci, vt multis ex cauſis comprobant Galen. *vbi ſupr. d. libr. 5. & libr. 3. artis medic. com.* 213. Marſil. Ficinus *lib. de vita producend. & lib. de ſtudioſor. vita tuend.* Fran. Valleriol. *l. 3. locor. commun. cap.* 19. Valles *controverſ. lib. 6. cap. 1.*

CAPVT XVIII.

De ſenectutis cum iuventa commutatione.

SVMMARIVM.

1 *Senes in iuvenes converti poſſe naturale eſt.*
2 *Animalia multa, quæ ſeneſcentes novam inducunt iuventutem.*
3 D. Iſai. c. 40. *de hominis renovatione illuſtratus.*
4 *Multa ſunt, quibus humidum radicale reſtauratur.*
5 *Fontis aqua, quæ ſenum ætatem cum iuventa commutat.*
6 *Arbor vitæ in longiſſimum ævum hominis vitam conſervabat.*
7 *Vitæ arbor Paradyſi vim naturalem habuit vitam prorogandi.*
8 *Vitis arbor ſucceſſit in locum arboris vitæ.*
9 *Mirabolani vitam in longiſſimum conſervant.*
10 *Diabolus poteſt naturaliter operando ſenectutem cum iuventa ætate commutare.*
11 *Canos capillos in nigros verti naturale eſt.*
12 *Capilli quare in ſenibus albeſcant.*
13 *Albani ſtatim à die quo naſcuntur capillo ſunt albo.*
14 *Caniciem accelerant animi languores.*
15 *Vipertus iuvenis in Epiſcopum electus repente incanuit.*
16 *Neronis tempore in Hiſpania puer repente incanuit.*
17 *Seneſcere brevi tempore fieri poteſt naturaliter.*
18 *Pueri decem annorum gravidantes nutrices, & fœmina novem annorum concipientes.*
19 *Senes octogenarij & nonagenarij filios genuerunt.*
20 *Seneſcunt homines ex frequenti, & anticipato coitu.*
21 *Phœnix durat quingentos annos, quia nunquam coit.*
22 *Hominis vita terminum conſtitutum*
23 *Homines, qui ex continenti vita plurimum vixerunt.*
24 *Mors retardari poteſt natura, & arte.*

SEnes In iuvenes converti poſſe non minus naturale exiſtimo, cum natura 1
aquilæ concedat renovari, *Pſ.* 102. & ſerpentem, vt novam induat iuventutem Ariſtot. *lib. 8. hiſtor. animal. c.* 17. † Et innumeri alij de genere inſecto- 2
rum, ſibi invicem renovantur, vt de illis, qui cruſta teguntur tradit Ariſtoteles, *de bombyce* Albert. Mag. *lib. 26. de lanific.* de papilione, Silpha, cicada, ſcarabeo,

3 scarabeo, & aliis idem *Aristoteles*. † Quare cum circa pusilla animalia reperiamus, credendum non est novercam naturam id homini (qui cunctis rebus præstantior est) denegasse: nam vt ait D. Isai. cap. 40. *Qui sperant in Domino mutabunt fortitudinem assument pennas sicut aquila.*

4 ¶ Multa enim latent, nondum inventa quæ hominibus ignota, quibus humidum radicale restauratur senectutis ariditas temperatur, cæteraque deperdita supplentur vt tradit Marsil. 5 Ficin. *lib. de vita long.* † Nam in orbe novo, quædam insula reperitur *Bonica* nomine, in qua fons scaturit, cuius aqua senium cum iuvenili ætate commutat vt post Cardanum narrat Ioan. Languis *epist.* 79. & similis virtus *Lucayan fontem* esse meminit Petr. Chieza 6 *p. 2. histor. Perù cap.* 41. † Neque negandum est absque inustionis nota in Paradyso fuisse arborem vitæ, sive *lignum vitarum*, vt Hebræi volunt esu suo vitam humanam in ævum longissimum conservabat, Genes. cap. 3. *Ecce Adam quasi vnus ex nobis factus est, eiiciamus eum ne forte mittat manum suam, & sumat de ligno vitæ, & comedat, & vivat in æternum.* † Quam 7 vim ei naturalem fuisse etiam post Adæ lapsum docuerunt D. Thom. *part.* 1. *q.* 97. *ar.* 5. Scotus eius antipoda *in Sent. 2. dist.* 19. *q.* 1. Bellarmin. *tom.* 3. *controvers. lib.* 1. *cap.* 19. Perera *in Genes. lib.* 3. 8 *q.* 4. † In cuius locum successisse vitis arborem docet Hier. Pradus apud avunculum meum Ioan. Bapt. Villalpando *in Regio Codice tom.* 1. *ad Ezech. capit.* 15. *fol.* 172. *Apelles merito vitam alteram artifi. iatam non nisi divino auxilio à Noe inventam vt succederet invicem loco ligni vitæ hominis vetiti.* Et prædictæ 9 virtutis vitam, scilicet in longævum conservantis quasdam plantas reperiri nomine *Mirabolanos*, à senectutis squalore homines præservantes & humidum radicale reficientes affirmat Marsil. Ficinus, *vbi sup.* † Quos cum 10 dæmon nosset, nil vetat quin possit Magis adaptare, vt præstent, quod de se Medea gloriatur, apud Ovid. *lib.* 7. *Metamorph.*

Barba, comaque
Canitie posita nigrum rapuere colorem
Pulsa fugit macies, abeunt, pallorq; situsque
Adiectoque cavæ supplentur corpore rugæ

Est enim naturale canos capillos in ni- 11
gros aliquando verti, nam in Ctesia dicit Solin. *cap.* 55. *Apud Indos quosdam infantes statim natos, canos fieri: rursusq; alteram ibi gentem esse, quæ in iuventute sit cana nigrescat in senectute*, quos dici *Pandoras* scribit Plin. *lib.* 7. *cap.* 2. cui astipulatur Aul. Gellius *lib.* 9. *cap.* 4. † Ca- 12
nities enim ea ratione causatur, quod capillo sunt rariore, & albescit qui colorem humoris, quo capillus nutritur imitatur nempe ex phlegmate, & cum senio in sanguine transit, necessarium est capillum sanguineo humore enutriri & ideo fieri nigrum, vt docet Macrob. *lib.* 7. *cap.* 9. † Nam eo fit etiam, vt Al- 13
bani (qui ita dicuntur, quod albo crine nascantur) vt statim quo nascuntur cani sint, post modum in senectute nigrescant, vt narrant Solin. *capit.* 19. Aul. Gellius, *vbi sup. d. cap.* 4. † Animi 14
quoque angores canitiem accelerant, nam frigescit corpus, phlegmaque augetur, atque ita canities supervenit vt de illo qui à catholico Rege in carcerem coniecto, cum adhuc iuvenis esset in ipsa carcerationis nocte repente incanuisse narrat Petr. Hispal. *p.* 2. *cap.* 7. † Et Vipertus iuvenis cum in Racem- 15
burgensis Ecclesiæ Episcopum fuisset electus Romamque profectus dispensationis causa super ætate à Pontifice

Digitized by Google

contemptus, nocte sequenti totus incanuit, quo viso Pontifex confirmavit, & dispensavit simul, atque consecravit, vt narrat Krant. Metrop. *lib.* 9
16 *cap.* 47. † Quinimo, & in nostra Hispania (vt alia prætermittam) cum Sergius Galba à Nerone ad sedandos motus missus esset, ac ingressus Provinciam sacrificaret intra ædem publicam, puero è ministris acerram tenenti capillus repente toto capite incanuit, vt tradit Sueton *in Neronem, & in Galb.* Vaseus *in Chro. Hispan. an.* 70. † Natu-
17 raliter enim contingere potest, vt quis brevi tempore canescat, vt tradit Solin. *cap.* 4. nam vt ait Plin. *lib.* 7. *c.* 16. *invenimus in monumentis Salamine Euthimenis filium in tria cubita triennio adoleviſſe, inceſſu tardum, ſenſu hebetem, & iam puberem factum, voce robuſta, abſumptum contractione membrorum ſubita*
18 *triennio circumacto.* † Nam in his quibus natura brevi præclusura est viriles actiones solet anticipare, vt de puella novenne prægnante narrat Albert. Magn. *lib.* 18. *tract.* 2. *cap.* 2. & in Europa octavo anno concepisse apud Mosellam sub Bened. XII. Pont. Max. meminit *Genebrard.* & Infantem, qui ad decimum annum, nondum pervenerat nutricem prægnantem reddentem recolit ex D. Hieronym. Rhodiginus *lib.*
19 14. *antiq. lect. cap.* 8. † Contra autem luxuriæ minus deditos senes octogenarios, & nonagenarios genuisse tradit cõ civis meus Abynz. *l.* 2. *Theiçir tr.* 2. *c.* 1. & ex eo Matth. de Gradi. *in comm. Raſis ad Almanc. lib.* 9. *c.* 29. Plin. *lib.* 7. *cap.* 14. & in centesimo anno Sabonarol. *tract.* 6. *capit.* 21. *rub.* 23. Ioann. Schenckius *tom.* 2. *obſervat. medic. lib.* 4. *obſer-*
20 *vat.* 124. † Quia ex anticipato, & assiduo coitu homines citius senescunt, ac moriuntur, quia coitus est veluti morbus comitialis quo brevi totius corporis compago dissolvitur, ac extinguitur, vt docet *Hippocrates*, quippe vt ait Aristot. *Generatio vnius est corruptio alterius.* † Ex quo avem Phœnicem 21
quingentorum annorum vita perduraſſe (quia nunquam genuit) scribunt Herodot. *lib.* 2. *cap.* 5. Mela *lib.* 3. *cap.* 9. & esse homines, qui ad ducentos annos vivere meminit Plin. *lib.* 7. *cap.* 48. quam sententiam Plinium doctissimum laudans secutus est D. August. *lib.* 15. *civit. Dei cap.* 9. † Nam licet post di- 22
luvium humanæ vitæ meta constituta sit annorum CXX. quam præterire non possumus, *Geneſ. cap.* 6. sive vt ait Regius vates LXX. annorum, quia reliquum tempus laboris, & doloris, *Pſalm.* 89. hoc fit de ordinaria lege, secus tamen speciali Dei privilegio, quo particulares vitas in præmium castitatis voluit prorogare, vt author vitæ, & mortis cognoscatur, *D. Ioan. c.* 1. † Nam eo David Episcopus Sco- 23
tus vixit, vltra ann. CLXX. vt tradit Olaus *lib.* 4. *c.* 4. & S. Severus in virginitatis, & sanctitatis meritum vixit ad ann. CCC. vt tradit Petr. Natal. *in eius vita.* † Potest enim natura, & ar- 24
te mors retardari, non tamen vitari, vt docet Franc. Vallesi. *lib.* 6. *controverſ. c.* 1. & aliquando senectus in puerilem ætatem converti, vt tradit Ioan. Schenckius *tom.* 2. *obſer. lib.* 4. *obſer.* 123.

CAPVT XIX.

De virginitate reſtituenda.

SVMMARIVM.

1 *Diabolus nõ potest ſanare, quæ perierũt.*
2 *Virginitas ſemel amiſſa recuperari nequit.*
3 *Virginitatis amiſſione membra mutilantur ſecundum alios.*

4 *Virginita*

4 *Virginitatis ſententia ex Averroe.*
5 *Hymen virginis quid ſit.*
6 *Virginitas in primo congreſſu dolor, & ſanguis.*
7 *Deuteronom. cap. 22. de virginitatis ſignis explicatur.*
8 *Virginitatis amiſſione membrum non rumpitur.*
9 *Membranula non eſt virginibus, niſi morboſis.*
10 *Virginitas eſt in ſola labiorum, & ſymplyſis compreſſione.*
11 *Sanguis non eſt ſignum virginitatis.*
12 *Virginitas ſophiſticatur à dæmone, & à medicis.*
13 *Medici non poſſunt remedia præbere ad emendandam virginitatem.*
14 *Remedia virginitatis in quo caſu poſſint dari.*
15 *Stuprator ſi non habet cauſam aggravantem luxuriam non tenetur niſi ex fornicatione, in foro exteriori.*
16 *Stuprator in foro conſcientiæ non tenetur manifeſtare ſtuprum, ſed fornicationem.*

COncors ſententia eſt inter omnes Theologos, & Philoſophos non poſſe dæmonem ſanare, quæ perierunt, quia de privatione ad habitum non eſt poſſibilis regreſſus ſecundum Ariſtot. *lib. 5. Phyſicor. & lib. 2. de gener.* † Ex quo genere eſt virginitas, nam ſemel amiſſa, neque artificio, neque dæmonis ope fieri poteſt, vt quæ iam eſſe virgo deſierit, virginem eſſe incipiat, aut iterum virgo ſit, quæ eſſe deſijt, quia à præteritis non eſt potentia, vt tradit Ariſtoteles *vbi ſupra.* † Nam ſecundum aliquos in virginitatis amiſſione membra mutilantur, vt tradit Falloppius *in obſer. anotomat.* quia authore concive meo Avic. *l. 3 fen. 21. tr. 1. c. 1. Ante violationem virginis ſunt in collo matricis paniculi contexti ex venis, & ligamentis ſubtilibus valde, ortis ex omni membro eius, quod deſtruit violator.* † Alter concivis meus Averroes *lib. 1. colliget. cap. 55. Et orificium vulvæ eſt craſſum, & ex craſſitudine illa oriuntur venæ vnum habentes pellis culam vnam connexam duabus texturis.* Quæ vocatur hymen, à medicis Andr. Veſalius *lib. 5. de fabrica corp. hum. cap. 15. Sic à tergo huius colli veſicæ inferioris paulove interius, carnea occurrit membrana, quæ hymen & enguion appellata virginibus eſt peculiaris, in cæteris namque mulieribus cruta, aut alioqui petulanti quopiam attritu diruſa, lacerataue aboletur.* † Vnde in virginitatis amiſſione, & primo viri congreſſu, virginibus dolor eſt, & profluvium ſanguinis, nam vt ait ſacra pagina Deuter. cap. 22. *Si duxerit vir vxorem, & poſtea odio habuerit eam quæſieritque occaſiones, quibus dimittat eam, obijciens ei nomen peſſimum, & dixerit vxorem hanc accepi & ingreſſus ad eam, non inveni virginem, tollent eam pater, & mater, eius, & ferent ſecum ſigna virginitatis eius, &c.* † Quam eſſe pannum vel camiſiam ſanguine madidam omnes Orthodoxi Patres fatentur, & communis Theologorum ſchola cum gloſſa in illa verba aſſeverat, quibus aſſentiuntur ex medicis Ioan. Alfonſus de Fontecha *in ſpeculo medic. Chriſt. lumi. 3.* Petrus Garſia Carrero *ad Galenum de locis affectis, diſputatione 67. capite primo.*

¶ Sed his non obſtantibus contrarium verius eſt, nempè in virginitatis amiſſione, ſeu virginis ſtupratione membrum non rumpi, quia in ore vulvæ, neque in aliqua eius parte aliquid eſt in cuſtodiam virginitatis, quod deſtruat violator, vt tradunt Andre. Laurent. *lib. 7. de re anatomic. ca. 12.* Marcell. Donatus *lib. 4. de admirab. me-*

*dic.cap.*15.Fernelius *lib.*1.*cap.*7.† Vn-
9 de ſi qua membranula in aliquibus reperitur, morboſa eſt, & non propterea ſignum virginitatis, quia ex vitio conformationis contingeret, vt tenent Actius *tetrab.*4.*ſerm.* 4. *cap.*96. Paulus *lib.*6.*c.*72.Oribaſius *lib.*24.*collectaneor. cap.*32. Capivaccius *lib.*4.*cap.*2. Nicol. Florent.*ſerm.*6.*tract.*1. *cap.*6.*& tract.*3.
10 *ſerm.*8.*cap.*30. † Virginitas enim, ſine vlla membranula eſt, in ſola labiorum compreſſione, & ſimphyſi, ſeu coaleſcentium partium anguſtia, quæ cum ſine dilatatione membrum viri admittere nequeant, ex venarum coaleſcentium ruptione fit dolor, & ſanguis, vt docent præter ſupradictos Fran.Valles *de ſacra Philoſoph.cap.*25.Horat.Augerius *tom.*2.*epiſt.*1.*cap.*4. Ioann. Alfonſ. Fontecha, *vbi ſup.dict. lumin.*3. Petr. Garſia *ad Galen.de locis affect.d.diſp.*67.
11 *cap.*1. † Quare ſanguinem non eſſe ſignum virginitatis, quia ſine ſanguinis emiſſione virgo cognoſci poteſt à viro eleganter agnovit Fragoſo *de arte meden.tract. de explanat. Aſſi que la ſangre que ſuele ſalir en el primer coito,no ſiempre es de la tela corrompida que imaginan, ſino de las venillas que alli ſe hallan apretadas: por lo qual las mugeres que tienen ya edad madura no ſienten dolor en aquel acto, ni les va ſangre,eſpecialmente ſi el hombre tiene el miembro genital proportionado con la grandeza*
12 *del cuello de la mabre.* † Vnde cum membra non mutilentur, ſed ſolum coaleſcentium partium ſequatur diſſolutio: poterunt à dæmone phyſicis coadunari, ita vt mulieri virginitas reddita videatur, vt ad hoc ſæpius ab obſtetricibus & medicis ſophiſticantur, vt multa remedia adducens obſervat Ioan.Alfonſ.de Fontecha *de lumin.*3. *fol.* 611. *&* 617. Petrus Garſia *vbi*
13 *d.diſp.*67.*c.*2.† Sed an abſque periculo conſcientiæ poſſint medici, & obſtetrices huiuſmodi corruptis præſtolari, vt ſuum vitium detegant, & ſe virgines mentiantur, dubitari ſolet, & pars negativa involvit, quia non licet mulieribus homines ſeducere, quin teneãtur de dolo,cũ aliud agitur aliud ſimulatur *l.*1.§.1.*ff.de dolo,l.rei communis,* 14
l.merito,D pro ſocio.† Et ita licitumnon eſt huiuſmodi circumventionibus opem dare, niſi in caſu quo virgo ſit deſponſata, & metuat mortis, aut honoris periculum, ſi vir eius amiſſam virginitatem agnoſcat, quia poterit ſophiſticari,vt ſua & ſuorum honorem tueatur, vt ex conſilio præſtantiſſimi Doctoris de la Camara Complutenſis Cathedræ Scripturæ moderatore, & Petrus Vaſquez ſocietatis Ieſu reſolvit
15 Ioan.Alfonſ. *vbi ſup.fol.*613. †.Et cum huiuſmodi defloratione membrum non mutiletur, quando raptus, neque alia vis intervenit, aut qualitas aggravans luxuriam, nec promiſſio dotis, vel matrimonij, vel quid ſimile, vir non tenetur, niſi ex ſimplici fornicatione, vt docet doctiſſ. concivis & amicus meus Thom.Sanchez *tom.*2.*de matrim.*
16 *l.b.*7.*diſp.*14. †. Neque in foro conſcientiæ tenetur ſtuprator ad nil aliud ex ſola virginis defloratione, quam ex ſimplici fornicatione, vt docent idem Thom. Sanchez *d.diſp.*14. Navarra *de reſtitut.lib.*2.*cap.*6.*part.*4. *numer.*419. Vaſquez. 1. 2. *diſput.*112. *numer.*1. Henriquez 2. 2. *quæſt.*62.*articul.*1.*dubit.*7.

CAPVT XX.

De animæ à corpore ſeparatione, ſive de Extaſi.

SVMMARIVM.

1 *Mortem diabolus parat.*

2 *Extaſis*

Digitized by Google

2 *Extasis quomodo causatur.*
3 *Extasis divina remissive.*
4 *Extasis diabolica, quibus cavsis comparatur.*
5 *Diabolus Magos, & sagas in extasim rapit.*
6 *Magi, & Gentiles in extasim rapti.*
7 *Anima extra corpus peregrinatur in extasi secūdum hæreticos.*
8 *Animam extra corpus peregrinari est delirium.*
9 *Anima postquam semel locum deseruit amplius non recognoscit.*
10 *Anima extra corpus non peregrinatur etiam in vera, & supernaturali extasi.*
11 *D. Paulus non agnovit se raptum extra corpus.*
12 *Diabolus, quibus fallatijs vtatur in extasi.*

DE Animæ separatione à corporis 1
integumento, quæ per mortem fit, non loquor: id enim satis probant Asmodæus ille, qui septem viros Sarræ necavit *Tob. cap.* 3. & Sathanas, qui filios omnes Iob interemit, *Iob. c.* 1. & 2.
† Sed de separatione à sensuum corpo- 2
reorum functione hoc est *Extasi* sive *raptu*, vulgo *Arrobo*, quæ ligando, vel olvendo sensus exteriores causatur, secundum D. Thom *quæst.* 13. *de veritat. art.* 1. † Et in hac non agimus de divi- 3
na, quia sedes Theologorum est, quam scripserunt Doctor Angelicus D. Tho. 2. 2. *quæst.* 175. & Raph. de la Torre *tom.* 2 *de vitiis oppos. relig. q.* 95. *art.* 6. *disp.* 10. *vsque ad* 16. † Agimus nem- 4
pe de dæmoniaca, quā diabolus præstare solet, vel quia illos tramites obstruit, quibus à cerebro spiritus sensitivi se ad exteriores sensus penetrant, vel quod eosdem spiritus ab exterioribus sensibus attrahit, ibique retinent, ne ad exteriorum sensuum organa descendant, vt docet Mart. del Rio *lib.* 2. *Magicar. c.* 24. † Quod quidem sic ac- 5
ceptum pro vt naturale est, dæmonis potentiam non excedit, quin possit multos Magos, & sagas in extasi rapere, qualiter avorum nostrorum seculo fuerunt fœminæ duæ, hoc sanctitatis prætextu magno in pretio habitæ, vna Cæsar Augustæ, altera Cordubæ, quibus meminit Mart. del Rio *lib.* 4. *Magicar. c.* 1. *q.* 3. *sect.* 3. † de fœmina alia 6
apud Lusitanos refert Orosius de Covarr. *lib.* 1. *de sacrificio c.* 24. de Marco Mago narrat Iræneus *lib.* 1. *contra hæres. cap.* 9. de aliis ex Gentilium, & Arabum opinione Ant. Mecenicus *lib. de transitu homin.* † De quorum extasi 7
errat Bodinus *l.* 2. *dæmonolat. cap.* 3. dum censet re vera animam à corpore peregrinari & aliis in locis inter ea separata versari, vt fuit error *Platonicorum*, & *Cabalistarum*, quorum neutris, nec credent pueri, qui nondum ære lavantur 8
† nam vt ait Tertulian. *lib. de anima delirium est hanc licentiam animæ, sine morte fugitive* & libro de Resurrection. carn. *Nesquam anima, sine carne esse quandiu in carne est.* † Siquidem post- 9
quam semel locum deseruit, eum amplius recognoscere negarunt Regius hymnographus Psal. 77. *Spiritus vadens & non rediens*, & Iob. cap. 7. *Non revertatur vltra in domum suam, neque cognoscet eum amplius locus eius.* † Quia 10
in vero & supernaturali extasi anima extra corpus non peregrinatur sed solum homo per spiritum divinum ad rerum supernaturalium contemplationem sive cogitationem, cum abstractione mentis à sensibus elevatur, vt præclarè agnovit D. Thom. 2. 2. *q.* 175. † Nam 11
etsi possit Deus animam à corpore per raptum separare & interea in corpore idoneas iterum recipiendæ animæ dispositiones conservare, quia an sibi id contigerit dubitat D. Paul. *ad Corinth.* 2. *cap.* 12. neque ego audeo asseverare

Digitized by Google

† Dæmon enim quotiens vult has ex-
11 taſes inducere, ea quam diximus in ſen-
ſibus vtitur poteſtate, ita vt corpus vivum cadaveris mortuique immobilis ſpeciem præ ſe ferat, eumque agilitat, ac è terra eleuat, & ea quæ vult ſuggerit, vt de quodam hac arte deluſo narrat D. Auguſt. *lib.* 14. *Ciuit. Dei cap.* 23. de alijs Raph. de la Torre, *d diſp.* 16.

CAPVT XXI.

De inedia perferenda.

SVMMARIVM.

1 *Diabolus poteſt efficere vt quis multo tempore ieiunus maneat.*
2 *Fames vltra 7. diem protrahi non poteſt.*
3 *Chriſtus quadraginta dies ieiunauit.*
4 *Hippocr. de inedia perferenda explicatur.*
5 *Spirenſis puella vltra quadriennium ieiuna fuit obſeruata.*
6 *Puella Germana, & Arabs, multo tempore ſine cibo manſerunt.*
7 *Ariſtoteles refert hominem ſolo aere vixiſſe.*
8 *Chamæleon expulmonis magnitudine ſolo aere vivit.*
9 *Cacaore herba famen expellit.*
10 *Sanctorum ieiuniis miraculi vis non eſt ſubtrahenda.*
11 *S. Euchariſtia aſſumptione quam plures ſine cibis annos vixerunt.*
12 *Puella, quæ ſola Euchariſtia annos 30 vixit.*
13 *Veſtimenta ſine attritione Deus ſuis conſervat.*

1 NOn dubito poſſe dæmon efficere, vt quis multo tempore inediam perferat, ſeu vt abſque cibo, & potu ieiunus tranſeat, vt probat Alf. Toſtatus Epiſcopus Abulenſ. *in Exod. cap.* 7.
† Etiam ſi vltra ſeptimum diem famen 2
naturaliter protrahi poſſe negaverit, Hippocrat. *lib. de carnib.* ex quo Chriſtum, quod quadraginta diebus ieiunaſſet, miraculo adſcribit Procop. *in illud Luc. cap.* 4. † Sed Hippocratis ſẽ- 3
tentia intelligitur de illis, quibus ventriculus, & ieiunum inteſtinum humore chyloſo vacat ſecus in his, qui abũdant humore phlegmatico, crudo, lento, & viſcoſo, quia calor naturalis illo vtetur pro alimento donec totus humor abſumatur. † Vt de puella Spiren- 4
ſi, quæ Ferdinandi Imperatoris iuſſu ieiuna (veritatis explorandæ gratia) vltra quadriennium fuit aſſervata, corpore interea bene forti, ſano, nec vlla macie tentato, vt affirmat eius rei teſtis oculatus, cui ſervandæ puellæ cura interfuit Girard. Bucoldianus medicus *in Epidem. de ipſa puella edita.* † 5
Similia de alia puella Germana refert Sim. Portius *l. de puella German.* de puella alia Arabe Mart. del Rio *l.* 6. *Mag. c.* 2. *ſect.* 3. Et quod magis fidem ſuperare 6
videtur ex Ariſt. qui vidiſſe ſe hominẽ, exemplo quoque Olympidori, affirmat, qui ſolo aere, ſoleque viveret, teſtatus eſt Ficin, *ad Phædum Platonis in argum.* † Quod prorſus impoſſibile nõ 7
videtur, ſi ad chamæleonem oculos convertas, qui ex eo quod pro corporis portione pulmo ſit illi maximus ſola reſpiratione ſoloque aere vivit vt narrat Plin. *l.* 11 *c.* 37. vnde illi pavor, & 8
colorum mutatio Plin. *l.* 28 *c.* 8. † Apud
Indos herba quædam reperitur *Cacaore* nomine, quæ famen expellit, vt refert̃ qui novum orbem perluſtrarunt Petr. Chieza *in hiſt. Perû p.* 1. *c.* 96. Aug. Zarate *l.* 1. *eiuſdẽ hiſt. c.* 8. † Neque per hoc 9
ſanctorũ naturã excedentibus ieiuniis miraculi vis abſtrahẽda eſt, vt D. Mariæ Ægyptiacæ, & D. Catharinæ Senenſ.

&c

& similium: quia Deus qui creavit eas virtute sua, sine corporali sustentat cibo, vt docet Picus Mirandul. *l. 3. Prænot. cap. 5.* † Aliquando etiam sola Sacramenti Eucharistiæ assumptione absque alio alimento plures annos, & eo amplius perdurarunt, vt narrat Fulgos. *lib. 1.* de puella annorum 12. in territorio Tullensi sola Eucharistia triennio perdurasse meminit Vincent. *lib. 24 cap. 27.* † De alia puella in villa Eyxel circa ann. 1288. quæ sola Eucharistia omni potu, & cibo carens, vixisse ad annos 30. narrat Naucler. *Gener. 43.* & circa ann. 1478. eodem miraculo alios compertos commemorat *Gener. 50.* † Et vt corpora sine cibo ab omni macie Deus athletis suis immunia asservat, ita vestes & alia corporis integumenta, Deuter. cap. 8. *Vestimentum tuum, quo operiebaris, nequaquam vetustate deficit, & pes tuus non est subtritus, en quadragesimus annus est* & cap. 29. *Addixit vos quadraginta annis per desertum, & non sunt attrita vestimenta vestra, nec calceamenta pedum vestrorum vetustate corrupta sunt.*

10 11 12

CAPVT XXII.

De maleficio somnifico.

SVMMARIVM.

1 *Somnia causantur ex humectatione cerebri.*
2 *Rusticus ex dæmonis ope totum autumnum & hymen dormiendo absolvit.*
3 *Epimenidis Cretensis qui LXVII. dormivit annos.*
4 *Sardorum Semideorum somnus dæmonis fuit.*
5 *Septē dormientiū somnus divinus fuit.*
6 *Diabolus ex humorum perturbatione somnum altum conciliat.*
7 *Diabolus vt somnum immittat soporiferis herbis vtitur aliquando.*
8 *Pharmaca multa sunt quibus somnus conciliatur.*
9 *Virgilius de somni conciliatione commendatus.*
10 *Magi ad sua crimina vtuntur maleficio somnifico.*
11 *Maleficium somnificum dupliciter patratur.*
12 *Manibus, vel pedibus mortuorum accensis maleficium somnificum patrari solet.*
13 *Facibus excantatis de certo genere lychni maleficium somnij patratur aliquando.*
14 *Facibus huiusmodi, quonam pacto Magi vtantur.*

SOmnia causantur ex humectatione cerebri, vt docet Gal. *l. de causis symp. cap. fin.* quare medicamentis naturalibus tantū humectātibus posse causari docet idem Galen. *l. 5. de simpl. med. c. 18.* non refrigerātibus, qui stuporē generant, vt tenet Valles *l. 9. contr. c. 13.* † Vnde somnū tā altū conciliare posse dæmonē quibus velit, & Deus sinat, res tā plana est vt nō videar pluribus prosequēda: qualē puto illius rustici somnū, qui in Germania totū autumnū, & hiemē dormiēdo fuit emersus, vt tradit Lelius Girald. *in hist. Poet. dial. 4.* † Et Epimenidis Cretensis, qui cū meridiano æstu ovem quæreret spelūcā ingressus sopori gravi victus 67. iuxta *Pans.* vel 47. iuxta *Eudemum*, paulo pauciores secūdum alios quievit annos. † Fortasse horū quietis causa naturalis fuit: etsi de Epimen. potius adscribant dæmoni: vt de Sardorum Semideorum somno, qui re vera erant mortui, dæmonum præstigio visi sunt, & dormiri, & excitari, de quibus plura Aphrosid. & Simpl. *in Physicor. 4.* Neq; ex hoc nego aliquando per miraculum somnū tā longū immissum

1 2 3 4 5

Digitized by Google

à Deo, vt ſeptem dormientium ſanctorum, qui integrum ſæculum dormierunt, vt tradunt Laur. Surius, & Maiol. *cap.4. fol.164.* & aliorum quinque
6 *apud Paul. Diacon.* † Sed de his non agimus, ſed de immiſſis à Diabolo, qui in his etiam divina miracula conatur imitari, ad quod aliquando per ſe humores turbantur, & ex condicto ſibi pacto homini ſomnum conciliat, vt de Mercurio, narrat Virgil. *Æneid.4.*

Dat ſomnos, adimitque, & lumina morte reſignat.

7 Aliquando naturalibus vtitur herbis ſoporiferis, vt de Narcoticis pharmacis tradit *Plinius*, de lapillo Memphitis Dioſcorid. *lib.5.cap.115.* & aliis Ovid. *lib.7. Metamorph.*

Pervigilem ſupereſt herbis ſopire draconem,
Qui criſta linguiſque tribus præſignis, & vncis
Dentibus horrendus.

8 Sunt enim plura pharmaca, quibus humores turbantur, nervorum origines obſtruuntur, ſenſatio impeditur, ac ſopor altus conciliatur, quæ vt medicus, ita dæmon ex herbis ſoporiferis valet comparare, vt docent Binsfeld. *in confeſſ. malefic. p.1. concl.3.* Remig. *lib.2. dæmonol. c.4.* Codronch. *lib.1. de morb. venefic.* Franc. Valles *lib.9. controverſiar. d.c.13.* † Quod haud latuit totius Philoſophiæ, ac rerum naturalium peritiſſimo Virgilio *lib.6. Æneid.* dum de Cane Cerbero, ſic loquitur.

Cui vates horrenda videns iam colla colubris
Melle ſoporatam, & medicatam frugibus offam
Obiicit, ille fame rabida tria guttura pandit
Corripit obiectum, atque immania terga reſolvit.

10 Ad quod Magi, & Lamiæ in ſuis criminibus, vt ſecurius patrentur, ſolent vti malo carmine, quibus dæmon concurrit, & ex his, aut aliis cauſis ſolet vigilantes ſoporare, vt apud concivem meum Senecam *in Med.*

Tu quoque relictis pervigil Colchis ades
Sopite primum cantibus ſerpens meis. 11

Et hoc variè, per appenſionem membrorum alicuius cadaveris, vt narrat Cæſarius Ciſter. *lib. 6. Miracul. c.10.* aut certis accenſis luminibus, quæ Apuleius *in Aſin. lib. 1.* appellat *nebulas ſomnij.* † Interdum accendunt pedes, 12 vel manus mortuorum inunctas prius oleo quodam à dæmone accepto, vel ad ſingulos digitos candelis affixis, vt ex ſagarum confeſſionibus obſervat Remig. *lib.2. dæmonol. c.3. & 4.* † Inter- 13 dum facibus excantatis de certo genere lychni, & nota ſibi pinguedine, vt ſingula comprobat exemplis Mart. del Rio *lib.3. Magic. p.1. q.2.* † Et his vtuntur, 14 vt ipſe ait, vel accenſis ſibi prælucentes, vel eas domi certo loco defigentes accenſas, & ſopor durat, quandiu lumen illud ferale: ad quod ſpectat Medea, apud Ovid. *in Herois.*

Flammea ſubduxi medicato lumine ſomno,
Et tibi quæ raperes vellera tuta dedi.

CAPVT XXIII.

De maleficio taciturnitatis.

SVMMARIVM.

1 *Maleficium taciturnitatis, quibus in partibus abſcondatur.*
2 *Maleficij taciturnitatis cauſa, & n.3.*
4 *Tolerantiam tormentorum non Chriſtiani modo, ſed Gentiles exhibuerunt.*
5 *M. Attili Reguli exemplum de tolerantia tormenti.*

6 *Dæmon*

Digitized by Google

6 *Dæmon qua arte efficiat, ne homines dolorem ſentiant.*
7 *Sodomitis excitas claris oculis unde contigerit.*
8 *Loqui non poſſe ex dæmonis pacto quonam fiat.*
9 *Audire impeditus ex dæmonis pacto.*
10 *Sentiendi vis à dæmone impediri poteſt.*
11 *Diabolus quibus fallaciis utatur, ne Magi in aculeo tormenta ſentiant.*
12 *D. Paul.* ad Hebræos cap. 11. *de martyrum tolerantia explicatus, & num* 13.
14 *Aciem gladii retundi Gentiles carmine crediderunt.*
15 *Camiſia inferni ad quid comparata.*
16 *Periapta quædam ad aciem gladij retundendam.*
17 *Maleficium taciturnitatis, ex corde infantis confectum.*
18 *Taciturnitatis maleficium fit apud Regem de lutito, vel membranulis certo ritu adhibitis.*
19 *Stigmatis impreſſione fit maleficium taciturnitatis aliquando.*
20 *Byarona ſtigmatis impreſſio ſenſum ademit.*
21 *Stigmatis huiuſmodi impreſſio varia.*
22 *Maleficium taciturnitatis totum expectatur à dæmone.*
23 *Vnguentum ſagarum, nec conſopiendi vim habet.*

1 TAciturnitatis maleficium appellatur à Magis, quod datur ſuſpectis per potum, vel eſum, vel capillis irretitur, vel ſcapulis imprimitur, vel inter carnem, vel cutem abconditur, ne in tormento, quidquam pronuncient, vt docent Inquiſitores German. *in*
2 *Mall. p.* 3. *q* 14. † Cuius cauſa multiplex eſt: nam vel tacent, quia dolorem non ſentiunt, vel quia loqui non poſſunt, etiamſi ſentiant, vel quia nec ſentiunt, nec loqui poſſunt, vt quando quis profundo ſomno opprimitur, vt tradit Petr. Binsfeld. *in conf. maleſic.* † Vel quia licet ſentiant, vel loqui poſſint rebuſti tamen atque fortes tolerant, vel obſtinato animo cruciatum, interrogationeſque omnes contemnunt, vt docet Petr. Binsfeld. *in confeſſ. mal. f. & in l. multi, C. de maleſic. & mathem.* † Et eo tenitentes, ridenteſque ſimul cuncta ſupplicia perferunt, quod cauſarum ignari miraculo ſolent tribuere: quod non raro, & Gentiles, & Chriſtiani exhibuere: vt de Marco Sergio narrat Plin. *lib.* 7. *c.* 28. de Mucio Scævola T. Liuius *lib.* 2. *decad.* 1. de aliis plura Fulgoſ. *lib.* 8. *exemplor. cap.* 4. Maiol. *tom.* 1. *dier. canicul. cap.* 4. † De Marco Atilio Regulo in hæc verba refert Silius Ital.

Non ignis, cadenſque Chalybs, non verbera paſſim
Ictibus, innumeris laceratum ſcindentia corpus,
Carnifici ſque manus, penitusve infuſa medullis
Peſtis, & in medio lucentes vulnere flammæ
Ceſſavere (ferum viſu, dictuve) per artem.
Savitia extenti, quantum tormenta iubebant
Creverunt artus, atque omni ſanguine rupto
Oſſa liquefactis fumarunt fervida membris:
Mens intacta manet, ſuperat, ridetque dolores
Spectanti ſimilis: feſſoſque clamore miniſtros
Increpitat, dominoſque crucem clamore repoſcit.

¶ Vt non ſentiant ſolet dæmon efficere, per quandam naturalem vim obſtupefaciendi ſenſus habentia, quibus fit, vt vel dolorem non ſentiant, vel

lenior, & tolerabilior videatur, vt docet Iamblichus *lib. de myster. Ægypt.*

7 † Quia crassiore aliquo humore obstruunt viam, ne spiritus ad organum perveniant, vel alia ratione vim sentiendi hebetant, qua forte ratione Angeli Sodomæos, clatis oculis cæcitate

8 percusserunt, *Genes. c.* 19. † Vel licet sentiant, loqui tamen non possunt, quia eis silentium inducit occupatione corporea maleficij præclusis illis interius faucibus, & ore: ea moderatione, ne præfocentur: loqui tamen nequeant, vt de possesso à Dæmone narrat *D. Luc.*

9 *c.* 11. † Interdum etiam organo auditus sic obstructo, vt iudicis voces, interrogationesque non exaudiant, vt exemplis confirmat Remig. *lib.* 3. *dæmonol.*

10 *cap.* 8. *&* 9. † Aliquando vtitur inunctionibus, & pharmacis, etiam naturalibus confectis ex opio, solano, & similibus quibus humores turbantur, sopor altus conciliatur, nervorum origines obstruuntur, & sensatio impeditur, vt de lapillo Menphiti tradit Dioscoride *lib.* 5. *cap.* 115. † Aliquando autem

11 dæmon pondera appensa ipse levat, & corpus ipsum sublevat, funes quoque quibus ligati, & extensi, laxat: aliquando verò, ea quæ corpori infligi, vel infundi videntur, ipse alio avertit, aut vim eorum priusquam corpus contingant, tollit: aut aliud medium den-

12 sum, & solidum interponit. † Sic nonnulli volunt Deum martyres suos in tormentis, & cruciatibus illæsos asservasse, iuxta illud D. Paul. ad Hebræos cap. 11. *Obturaverunt ora leonis, extinxerunt impetum ignis, fugaverunt aciem*

13 *gladij*, &c. † Quod cum sit à Deo factum potius miraculi, quam naturæ vim agnosco, licet fatear in sacra scriptura, quotiens ex causis naturalibus ratio consequi potest, non esse miraculo tribuenda, vt docet Franc. Valles. *lib. de*

14 *sacra Philosoph.* † Illud tamen certum est, sic censuisse Gentiles Magico carmine aciem gladij retundi, vt nec levi vulnere cutem queat pertingere, vt impij milites, qui se invulnerabiles putant, si arma certo ritu incantent, vel sacrilego ausu crucifixi imaginem compungant, vt tradit Sprenger. *in Mall.* 15
p. 2 *q.* 1. *c.* 16. † Vel adferant in rerulam lineam horrendis inscriptam imaginibus, quàm vocant *Inferni camisiam*, vt docet Pomponat. *lib. de incantat. c.* 5.
† Vel si periapta quædam ferant variis 16
characteribus Magicis insignitam, aut orationibus, quas blasphemè admodum, & mendaciter tribuunt D. Leoni, vel Carolo Magno insignitas *Magnis* (sic Magi loquuntur) *Dei nominibus.*

¶ Hoc maleficium Magi frequenter 17
conficiunt, vel ex corde, vel aliis membris infanti nondum baptizati, sed violenter necati, & in pulverem redacti, vt tenet Sprenger. *in Mall. part.* 3. *q.* 14. *&* 15. Franc. Pegna, *in direct. Inquis. comm.* 39. † Vel deglutito apium Rege, 18
vel corpore alligatis membranulis cum certo ritu, vel characterum genere, vel inter carnem, & cutem absconditis, vt tradit Hippolit. *in Prax. tit. de qq.* Paris. de Puteo *in syndicat. cap. de tortura, q.* 4. Damhauder. *in Prax. c.* 73. † Vel stig- 19
matis impressione, vt de Mugeta saga, quæ ad hoc maleficium taciturnitatis in sinistro femore stigma, in modum verrucæ, portabat, quâ devulsâ, ex dolore clamare cœpisse narrat Remig. *lib.* 1. *dæmonol. c.* 5. † De Bayaronne 20
fœmina, quæ humero sinistro stigma portabat ad denarij magnitudinem, quæ eam omnis sensus expertem reddebat, vt scribit Charond. *lib.* 1. *de Antichrist. not.* 1. † Huius stigmatis figura 21
non omnibus vna, sed varia esse solet, nam aliis apparet in forma vestigij leporis, aliis manus bufonis, aliis catelli nigri, qualiter videbatur in tergo Ioan.

de

de Vaulx Stabulenſis apud *Oranum*, vel gemini carbonis in pedibus, vt Alloq-
22 brogni, apud *Gerſon.* † In quibus non ſolum, ſed etiam quando naturalibus vtuntur philtris Magorum huiuſmodi effectus non expectatur à natura, ſed à dæmone, quia ſi præter formam adducantur nihil operari valent, vt do-
23 cet Toſtat. *in Geneſ.* 13. *q.* 354. † Cum, & vnguentum illud ſagarum, quoad tranſvectiones vtuntur, nec conſopiendi quidem naturalem vim habere contendat Bart. Spina ſacri Palatij Magiſter *tract. de ſtrigib. cap.* 31.

CAPVT XXIV.

De admirandis cadaverum circa conſervationem, & colloquia.

SVMMARIVM.

1 *Diabolus ſuorum ſectatorum corpora aliquando adſervat, vt neque putreſcant, neque diſſolvantur.*
2 *Corpora incorrupta cauſis naturalibus poſſunt aſſervari.*
3 *Alimenti parſimonia efficere ſolet, ne corpora mortua putreſcant, & viva, neque tuſſi, neque emungi ſoleant.*
4 *Loci naturâ poſſunt corpora incorrupta aſſervari.*
5 *Fulmine ictorum corpora non ſentiunt putredinem.*
6 *Cadavera ſuſpenſorum quare vnguet, & pilos emittant.*
7 *Traiani anima ad ſuum corpus reverſa reſpondit.*
8 *Spiridionis filia poſt mortem depoſiti locum indicavit.*
9 *Macarij iuſſu occiſi corpus de ſuo interfectore, reſpondit.*
10 *Calvaria varia, qua in mundo loquuta ſunt.*
11 *Mortua ex feretro virum alloquuta.*
12 *Occiſus improviſa morte, aggreſſoris facinus amico in ſomniis indicavit.*
13 *Gentilium revelationibus, ex animarum mortuorum factis non eſt omnino fides deneganda.*
14 *Statua Theodorici; ipſiuſmet Regis exitum renuntiavit.*
16 *Chriſti effigies D. Thomam alloquuta.*
16 *D. Franciſcum alia Chriſti imago alloquitur.*
17 *D. Bernardum. S. Maria imago ſaluat.*
18 *Imagines ex ſe loqui, vel miniſterio Angelorum.*
19 *Imagines Dei miniſterio lac, ſanguinem, & voces emittere.*
20 *Captivi vngue Chriſti effigies in marmore ſub Almançore Cordubæ expreſſa.*
21 *Omnia cedunt ſuo Creatori.*
22 *Diabolum quonam pacto voces ementiatur.*
23 *Cadavera, aut ſtatuas dæmon facere nequit, vt loquantur.*
24 *Voces quare diabolus emittere non valeat.*

SOlet diabolus, vt affectatam ſanctitatem imperito vulgò perſuadeat, 1
ſuorum cultorum corpora aſſervare, vt neque putreſcant, neque diſſolvantur, & aliquando in ignem proiecta efficere ne incinerentur, vt de quodam Guidone de Lachia narrat Bern. Luxemburgicus *in Catal. haret. lit. G.* † Nam id efficere poteſt motu locali noxia pellendo, vel vi vnguentorum iuvantia applicando, vel alia ex cauſa naturali, vel ex propria hominis complexione, vt qui exuſtis ſolibus terris naſcuntur, qui reſolvi non ſolent, ſed areſcere, vt tradit Cardan. *lib.* 8. *de va-*

Digitized by Google

3 *riet. rer. cap.* 4. † Vel victu, vt qui eius paucitate sustentantur (nam eo quod arcent humorum copiam) solent arescere, vt Anachoretæ, & plures ex sanctissimis Religionibus discalceatorum fratres, qui vt plurimum in sepulchris arefacti comperiuntur, & vivi eorum plures alij, neque tussire, neque emungere solent, vt de Persis, hac de
4 causa scribit Xenophon. *in Pædia Cir.*† Vel ex loci natura, vel situs, vt docet Paus. *lib.* 5. *descriptione Græciæ*, dum sanctum hominem in Iunonis Eleæ templo inter tabulatum, & scandulare tectum inventum tradit, vt de integro cadavere armato meminit, Aristarc. *in*
5 *Olymp.* † Quod non minus ratione mortis potest contingere, vt fulmine ictorum corpora non sentiunt putredinem, vt docet Plutarch. *lib.* 4 *q. de con-*
6 *nu.* 2. Seneca *lib.* 2. *natural. qq. c.* 53. † Et suspensorum cadavera, quæ ex eo, quod subito illis spiritus intercluduntur ex aliqua vegetantis animæ dispositione pilos, & vngues solent emittere, vt docet Binsf. *in conf. malef. pralud.* 2. *dub.* 4.

7 ¶ Auget etiam miranda, quod huiusmodi cadavera voces emittant, nam aliquando ipsius mortui anima ad suum corpus reversa respondit, vt creditur de anima Romani Imperatoris Nervæ Traiani Hispani, quæ ad D. Gregorij interrogationem respondit, & ex summa eius pietate baptismum meruit, vt tradit Ioan. Diacon. *in vita S. Gre-*
8 *gor. lib.* 2. *cap.* 44. † Item, & anima Spiridionis filiæ Irene mortua, cui vnus ex familiaribus patris depositum dedit, ipsa terra defodit, & cum mortem opetisset nulli renunciato, depositum instaret, Spiridion ad sepulchrum filiæ venit, & eam interrogans clara voce depositi locum indicavit, vt narrat Socrat. *lib.* 1 *cap.* 8. & Ruffin. *lib.* 1. *hi-*
9 *stor. Eccles. cap.* 5. † Et cum B. Macarij loco homicidium fuisset perpetratum, & quidam falso objiceretur, qui ad Macarium confugit vna cum ipsis etiam calumniatoribus, coram eo igitur verbosis contentionibus hinc inde percussis, interrogavit Macarius, vbi sepultus foret, & cum ad locum perveniisset, interrogavit an is esset, qui ei mortem intulisset, qui de sepulchro respondit, se ab eo interfectum, vt legitur *in lib. de vitis Patrum, part.* 2. *cap.* 37. Fulgos. *lib.* 1. *Exemplor. cap.* 6. † 10
De colloquio calvariæ, & alterius Macarij de variis sedibus damnatorum meminit Marul. *l.b.* 6. *cap* 14. de cranio Magi, Franc. Picus *lib.* 7. *Prænot. c.* 10. de alterius Magi, Melch. Flavin. *lib. de stat. anim.* de aliis calvariis, seu capitibus mortuorum plura Plethon. *lib. de*
mirab. † Sunt & alia huiusmodi admi- 11
randæ virtutis, nam apud Arvernos vir, & vxor cum abstinuissent perpetuo à carnis commercio, ille quidem clericatum subjit, hæc verò religionis habitum: defuncta postea puella, dum iam sepulchro imponeretur, maritus hæc protulit, *Gratias ago Deo, quod eam illi reddo intactam, & impolluam*, cui illa de feretro respondit: *Sile sile vir Dei, quia non est necesse aperire nostrum ne-*
mine interroganie secretum, vt refert Gregor. Turonens. *in gloria confess. c.* 32.
† Similia sunt, quæ narrat Valer. Max. 12
lib. 1. *cap.* 5. de duobus Arcadibus, qui iter facientes, Megaram cum veniissent, alter ad hospitale se contulit, alter ad tabernam meritoriam divertit, quorum alter ab infido hospite occisus, & ad portam stabuli sepultus comiti suo homicidium, & locum in somnis indicavit, similia de capite Gabinij meminit, Plin. *lib.* 7. *hist. anim. cap.* 52. † Nam 13
etsi Gentiles, non vocant miracula huiusmodi revelationes, sive mortuorum colloquutiones, quando in bonum publicum tendunt, aut peccati punitionem, vel occulti facinoris detectionem,

ad

ad quod ſolent divino iuſſu viventibus, vel in ſomniis apparere, vel illa palam loquendo manifeſtare, vt docet D. Auguſtin. *lib. de cura pro mort. cap.* 10

14 ¶ Aliquando etiam, hæc, & ſimilia miniſterio bonorum Angelorum operatur, vt docet D. Thom. *q. 5. de mirabil.* qui cadaveris lignum movent, & voces in aëre formant, quibus verba integra proferuntur, vt contigit in ſtatua Theodorici Gotthorum Regis, quæ eum alloquens ipſiuſmet Regis infelicem exitum renunciavit, vt narrat
15 Procop. *Gothic. bell. lib.* 2. † Neque ab ſimile eſt miraculum illud, quod divino illi, atque Angelico Thomæ totius Theologiæ, ac Catholicæ veritatis parenti, contigit Neapoli in templo Prædicatorum, dum crucifixa Chriſti effigies oranti reſpondit. *Benè de me ſcripſiſti Thoma, adverſus Gentes, mercedem accipies*, vt narrat Bapt. Fulgoſ. *lib. 1. c. 6.*
16 † Necnon aliud, quod antea Seraphico D. Franciſco Deo, & hominibus cariſſimo in Eccleſia S. Dominici verſanti contigit, dum Chriſti imagine monitus eſt, vt domum ſuam repararet, quæ ruinam minabatur, quod Seraphicus ille ipſiuſmet Chriſti imitator, ac plagarum ſocius ſtrenuè peregit, vt recolit eius alumnus, Card. Bonavent. *in eius vita*
17 *c. 2.* † Cuius rei inſignis etiam miraculum eſt, cum D. Bernardus Spiram Pontificis Innocent. II. iuſſu ad fœdera inter Principes componenda profectus, Imperatore, & reliquis pleriſque Principibus aſtantibus, ac innumera multitudine audita eſt clara voce ex D. Mariæ Virginis imagine, hæc ſalutatio expreſſa *Salve Bernarde*, vt narrat Naucler. *Gener. 39. ann.* 1142. † Quæ cum ſint à Deo facta per miraculum valde addubito, an miniſterio bonorum Angelorum voces ſint formatæ, an ex ipſiſmet imaginibus, ex divino privilegio voces expreſſæ, vt qui hominem, ex limo terræ factum inſufflavit in animam viuentem, & quæ terra erat voces emittere iam cognovimus, diſcutiant alij. † Scio enim ex ipſa imagine 19
lapidea ipſimet divino Bernardo in eius os lac emiſſum, & à tyrannis compunctas alias imagines ſanguinem emanaſſe, nam cùm Deus potens ſit ex lapidibus iſtis ſuſcitare filios Abrahæ, non videtur irrationabile ex eis voces, lac, & ſanguinem exprimere, qui aquam ex petra eduxit in deſerto, *Exod. c. 17. Pſal. 77.* † Non ſcaturientis modo riui 20
venam aperiendo, ſed ipſam petram in aquam diſtillando, nam hæc eſt vis miraculi, vt qui in carcere Almanzoris captivus ferra manibus domauit, & ad confirmationem fidei in Mezchita vngue Chriſti effigiem in marmorea columna impreſſit, quem hodie in noſtra Metropolitana Cordubenſ. Eccleſia, non ſine admiratione venerantur. † 21
Cedit enim ſuo Creatori natura, & ita vt lapidem in lac, ſanguinem, aquam, & cibum convertit, & ad vnguis impreſſionem molleſcit, diſponit ſimiliter eius aſperitatem, vt valeat voces emittere imperio Dei per quem omnia facta ſunt, *D. Ioan. cap.* 1.

¶ Diabolus tamen, quia hæc efficere nequit, quia miraculum vllum præ- 22
ſtare non valet: arte vtitur formando ſonum in aëre humanæ vocis ſimilem, ad eum ferme modum, quo quis tibia, vel fiſtula, àlióve inſtrumento ſonum vocis humanæ exprimit, vel cauæ valles exceptam, ac repercuſſam vocem articulate admodum reciprocant, vt docet Alf. Toſtat. *in Exod. c. 7. q. 15.* † Nam 23
cadaveris ſpiritum reuocare nequit ad vitam, neque corpori ſuo infundere, quia hoc ad abſolutam Dei poteſtatem pertinet, neque efficere, vt cadaver ipſe voces articuletur, nam minùs quam marmorea, aut lignea ſtatua, de quibus

Digitized by Google

scriptum est Psal. 134. *Simulachra Gentium os habent, & non loquuntur, neque*
24 *est spiritus in ore ipsorum.* † Nam cùm voces ex pulmonis respiratione per retractionem aëris formentur, illas sanè diabolus, neque in cadavere, neque in statua valet emittere, sed ementiri, dum illud corporis viui similia, cogit actione, gestúque imitari, vt dicendum est *cap. 30. de incubis, & succubis.*

CAPVT XXV.

De brutorum loquela, & an possit dæmon eis discursum elargiri.

SVMMARIVM.

1 *Brutis rationem inesse secundum alios.*
2 *Homo solus ratione praditus.*
3 *Homo ex iustitia violatione peior bruto.*
4 *Bruta ex instinctu naturali rationem videntur imitari.*
5 *Elephantis multa, quæ rationem imitantur.*
6 *Elephans domini vxorem mœcham, cornu transfixit.*
7 *Elephantes ad prælia disciplinantur.*
8 *Elephantes turribus ligneis pleni is militum impositis ad prælia ire.*
9 *De delphine, cane, leone, vulpe, simia, & aliis multa miranda.*
10 *Simia factum argutum in authoris aula.*
11 *Brutis rationem inesse hæreticum est.*
12 *Supernaturalis operatio diabolo denegatur.*
13 *Diabolus facere nequit, vt boves, asini, & similia loquantur.*
14 *Asina Balaam verè loquuta.*
14 *Deus supplet vices partium defectarum in genere causæ efficientis.*
15 *Multi in persecutione Vandalica abscissis linguis loquebantur.*
16 *Episcopi ab Arianis linguis expoliati loquuti.*
17 *Asina Balaam ministerio Angelorum loquuta.*
18 *Bos arami ante mortem Cæsaris dictatoris loquutus.*
19 *Boves variis temporibus loquuti apud Gentiles.*
20 *Lunonis Monetæ simulachrum quo arte loquutum.*
21 *Gymnosophistarum vlmus, & flumen Caucasus, quonam pacto loquerentur.*
22 *Canis Simonis Magi, querens Dolonæa, & aves Dodones.*
23 *Aves naturaliter vocem ementiri.*
24 *Turdus, cornix, psittacus loquuntur.*
25 *Corui suoris alia miranda.*

SVnt qui putant brutis, rationem 1
inesse Plutarch. *lib. an brutis ratio insit*, Galen. *in Isagog.* Plin. *lib. 10. cap. 41.* Porphyr. *lib. 3. de sacrific.* † 2
Sed hoc falsum est quia ex cunctis animantibus solus homo ratione compos existit, ex quo definitur ab Aristot. *animal rationale*, quod nullis aliis convenit, & convertitur cum suo definito. † Licèt ipse aliquando ex iustitiæ 3
violatione peior bruto existat, Psal. 100. *Homo cum in honore esset, non intellexit, comparatus est iumentis, & similis factus est illis.* † Cætera enim animantia 4
nullius rationis compotia sunt, etsi quodammodo, ex naturali instinctu rationem videantur imitari, vt ex Catholicis, & Gentilibus probavimus, *lib. 1. de Magia divinatrice, cap. 2. ex num. 11.* † Vt de Elephante tradit Arist. *lib. 9.* 5
histor. anim. cap. 46. se Regi submittere, & eius maiestatem adorare, addit vigilias, & excubias per vices illi agere oportere

oportere agnoſſe, Alber. Magn. *de anim. lib. 8. tit. 5. cap. 2.* † Et cum ſui domini
6 vxorem mœchantem agnoſceret, cornu transfixam, vna cum adultero interemit, Ælian. *lib. 11. cap. 15.* nam fornicationem abhorret, ex quo ipſum in abſcondito coire narrat Plin. *lib. 8. cap. 5.*
7 ‡ Sunt præterea tantæ docilitatis, vt imperata facere diſcant, & ad prælia ſtrenue diſciplinentur, ita vt turres armatas militum eximia ſua fortitudine dorſo ferentes in adverſarios irruant, vt meminit Albert. magnus *vbi ſupr. lib. 12.* † Nam licet eo admiretur D. Ba-
8 ſilius *in Examer. homil. 9.* manifeſtum comperio, ex ſacris litteris Machab. 1. cap. 6. *Sed & turres lignea ſuper eos firmæ protegentes ſuper ſingulas beſtias: & ſuper eas machinæ, & ſuper ſingulas viri virtutis triginta duo, qui pugnabant deſuper.* † Vt ſic interim alia prætermit-
9 tam, quæ de delphine, cane, leone, vulpe, ſimia, & aliis animantibus ex ingenito naturali inſtinctu operata dignoſcimus, quæ diſcurſum, & rationem prorſus videntur imitari, de quibus videndi ſunt *Ariſtoteles, Plinius, Ælianus, Albertus Magnus, & alij naturalium ſcriptores.* † Quibus adde,
10 quod puer vidi, dum vna cum parentibus meis & domeſticis ad focum diſcumberem, erat ſimia geſticulationibus grata, quæ cum vidiſſet à ſervis caſtaneas prunis, & cineribus aſſandas condiri, earum avida, cum lignum, quo proſpexerat extrahi, non videret in ſelem, quæ dormitans erat repente inſiluis, ac vna manu ad ſinum detinens altera brachium eius apprehendit, & caſtaneas cæpit extrahere, quouſque eiulatibus aulam implens ad eam nos converſi, illa caſtaneas hæc articulos
11 aduſtos portavit. † Quæ licet proxima ratiocinio videantur, omnino rationis expertia ſunt, quia hæreticum eſt in brutis rationem aſſerere, quantumvis rationabilia agere videantur, vt ex multis probat Andr. Libavius *de contemplat. intellect. cap. 2.* Sebaſt. Medices *in ſumma hæreſ. part. 3.* D. Thom. 1 2. *quæſt. 13. art. 3.*

¶ Et cum natura in brutis rationem 12
denegaverit abſurdum erit, eam dæmonem poſſe, aut diſcurſum elargiri aſſerere, quia contra naturam non poteſt quidquam operare, neque efficere quod natura denegavit, nam hæc eſſet ſupernaturalis operatio, quæ Sathanæ & Angelis eius eſt denegata D. Thom. *p. 1. q. 110. art. 4.* † Vnde neque efficere 13
poteſt, vt bruta huiuſmodi loquantur, qualia boves, aſini, & ſimilia, quia non ſunt eis apta organa, & viventiũ ad hoc inſtituta, vt probat D. Cyril. *lib. 3. contra Iulian.* † Neque obſtat An- 14
geli miniſterio aſinam Balaam locutam *Numer. cap. 22.* quæ verè, & realiter intellexit Cæl. Sedulius *lib. 1. Paſch.* maximè laudatus à Gelaſio Pontifice *in Decret. diſt. 15.*

Linguaque rudenti
Edidit humanas animal pecuale loquelas

Nam cum ſit à Deo factum, non eſt tra- 15
hendum ad conſequentiam, quia potuit ſupplere vicem partium defectarum in genere cauſæ efficientis, vt in perſecutione Vandalica multi abſciſſis linguis miſerabiliter loquebantur, *l. 1. D. de offic. præfecti Prætor. Afric.* † Non 16
minus quam de Lybicis Epiſcopis ab Arrianis linguis ſpoliatis narrat Procopius Conſtantinopolim profugiſſe, vbi linguis radicitus evulſis, proinde locutos ac ſi tale perpeſſi non fuiſſent affirmant Evagr. *lib. 4. c. 14.* Victor Vticenſ *in perſecut. Vandal. lib. 3.* D. Greg. *lib. 3. dialogor. cap. 32.* † Præter- 17
quam, quod nonnulli putant aſinam non verè locutam, ſed Angelum formaſſe vocem in aere, qua loquuta eſt Balaam, vt docent D. Thom. *quæſt. 5.*

de

Digitized by Google

de mirac. Grilland. *de Sortil. q. 7. n. 25.*

18 Et ita non ſolum Angeli boni, ſed etiam mali efficere poſſunt, vt bruta loqui videantur, vt ante mortem Cæſaris dictatoris bos aratori inſtiganti loquutus eſt, *Potius homines defecturos, quam meſſes*, vt narrat Fulgoſ. *lib. 1. cap. 4.* †

19 Et Caio Volumnio, & Servio Sulpicio Conſſ. dicitur bos humano ſermone loquutus, & bello punico ſecundo fertur Gneo Domitio bovem dixiſſe *Cave tibi Roma*, vt meminit Titus Livius *lib. 2. ab vrbe cond.* † Nam dæmon fuit,

20 qui vocem formavit in aere non ſecus, quam in ſtatuis Idolorum efficere aſſuevit, vt diximus *d. lib. 1. cap. 11. ex n. 6.* & ita intelligendum eſt, quod de Iunonis Monetæ ſimulachro fertur dixiſſe, ſe velle Romam transferri, vt

21 narrat Valer. Max. *lib. 1. cap. fin.* † Et ſic dæmon Gentiles decipit, qui crediderunt vlmum Gymnoſophiſtarum Apollonium ſalutaſſe apud Plutarch. *in vita Apoll.* & Caucaſum flumen dixiſſe, *Salve Pythagora.* vt meminit Porphyr. *in eius vita.* † Et canis Simonis

22 Magi, qui D. Petrum, & alios fuit alloquutus, vt tradit Glycas *in Annal.* Item, & quercus Dodona, & aves Dodones, loquebantur apud Lucian. *in Mycill.* †

23 Licet quoad aves fateat quidem in iis quibus organa ſunt apta ad loquendum poſſe dæmonem efficere vt vere loquantur, quemadmodum homo illa poteſt inſtituere, vt plura verba ordine referant, vt de turdo Agrippinæ narrat Plin. *lib. 10. cap. 42.* † De

24 cornice ex Bætica allata, quæ plura verba vno contextu referebat, idem Plin. *d. l. b. 10. cap. 43.* & pſittacus Cardinalis Aſconij perpetua ſerie recitavit Latino idiomate ſymbolum fidei, vt narrat Cæl. Rodigin. *lib. 3. antiq. Lect. cap. 32.* † Et corvus ſutoris dum matu-

25 tinis horis evolans in roſtra claro ſermone primum ſalutabat Tiberium Imperatorem, deinde Germanicum, & Druſum Cæſares nominatim, mox tranſeuntem populum Romanum, vt narrat Plin. *d. lib. 10. cap. 43.*

CAPVT XXVI.

De Reſurrectione mortuorum & an à dæmone præſtetur.

SVMMARIVM.

1 *Reſurrectio mortuorum antiquis Philoſophis incognita.*
2 *D. Paulus ab Epicureis contemnitur, quod reſurrectionem annuntiaret.*
3 *D. Iacobus Cordubæ irridetur, quod divinam eſſentiam, & reſurrectionem mortuorum prædiceret.*
4 *Democritus reſurrectionem defendẽs ab Athenienſibus deluditur.*
5 *Chryſippus Stoicus reſurrectionem aſſeruit.*
6 *Anima nudata ſemel corporis integumento, illũ pro libito aſſumere non valent.*
7 *Dei potẽtia eſt mortuos reſuſcitare.*
8 *Diabolus facere non poteſt miraculum.*
9 *Miraculum quare Diabolus facere nequeat.*
10 *Miranda reſpectu noſtri diabolus præſtat.*
11 *Reſurrectio mortuorum repugnat naturæ animæ.*
12 *Reſurrectio mortuorum repugnat dæmonis poteſtati.*
13 *Reſurrectiones mortuorum quas dæmon obiicit ſpectra ſunt.*
14 *Apparitiones animarum dicuntur phantaſmata, oſtenta, & vmbra.*
15 *Viſiones quæ apparuerunt Dionyſio, Curtio, Periclaci, Tacito, Conſtantio, & Iuliano, cuius ſint naturæ.*

16 Caſtoris,

16 *Castoris, & Pollucis apparitiones, Fauni, Satyri, Sylvani, Larvæ, Genij.*

17 *Diabolus in suis apparitionibus, corpora ex elementis comparat.*

18 *Diabolus, vt resurrectionem ementiatur solet corpora furari, & substituere alia ærea.*

19 *Diabolus hac arte quam plures decepit.*

20 *Diabolus ad hanc resurrectionem solet, vt qua verè cadavera sunt fingere vivere illa subingredietur.*

21 *Suscitati ab Apollonio, Simone Mago, Æsculapio, Tyndareo, Glauco, & Armeno, quonam modo fierent.*

22 *Aristea, Clazomania, & Lappi, resurgentes.*

23 *Vivendi animæ duplex modus naturalis, quorum neuter præstare diabolus potest.*

24 *Diabolus in extasim suos rapit.*

25 *Dæmonis superiores cogunt inferiores cadavera ingredi.*

26 *Resuscitata à diabolo in fœtida ossa resolvuntur.*

27 *Diaboli in his mendacium.*

1 REsurrectio mortuorum antiquis Philosophis incognita fuit, vt Athenis prædicante D. Paulo legunter conclamasse Acta Apostolor. cap. 17. *Quidam autem Epicurei, & Stoici Philosophi disserebant cum eo, & quidam dicebant, quid vult seminator verborum, hic dicere? alij verò novorum dæmoniorum videtur annunciator esse, quia Iesum, & resurrectionem annunciabat eis*: & paulò post, *cum audissent autem resurrectionem mortuorum, quidam quidem irridebant, quidam verò dixerunt, audiemus te de hoc iterum?* † Et D. Iacobus 2
speciali mandato à sacratissima Virgine Maria in Hispaniam trans Bosphorum missus ad Evangelij prædicationem, ad Cordubam patriam meam perventus ab Ethnicis illis Philosophis irridetur, quod divinam essentiam, vitam æternam, & resurrectionem mortuorum prædicaret, vt constat: *ex libris plumbeis in cavernis sacri montis Illipulitani repertis.* † Democritus Abderita cum 3
resurrectionem annunciaret ab Athenienſibus deluditur, teste Plin. *lib. 7. cap. 55. Similis, & de asservandis corporibus hominum, ac reviviscendi promissa Democrito vanitas, qui non rev xit ipse.* † Et non Democritus modo, 4
sed & Chrysippus ipse, licet Stoicus mortuorum resurrectionem asseruit, vt refert Lactant. *lib. de divino præm. c. 23.* quin & Plato *in Phædro, & in libris de Republica dial. 10.* necnon, & concivis meus Seneca *epist. ad Lucill. lib. 1. epist. 36.* † Errarunt tamen omnes huius- 5
modi veteres Philosophi (licet resurrectionem faterentur) credentes animæ virtute fieri, non minus quam qui eam negarunt, quia animæ nudatæ semel à corporis integumento, illum pro libito rursus assumere non valent, ex sacra authoritate, Psal. 77. *Homo spiritus est vadens, & non rediens, pulvis est, & postquam semel defluxit, dicitur suum locum amplius non recognoscere.* † Cui 5
stipulatur Homer. *Iliad. 9.*

Sed vis animæ
Cum semel excessit, nunquam redditur amplius intra
Corporis humani testitudineum figmentum.

¶ Hoc enim solius Dei potentiæ, 6
qui Lazarum quatriduanum suscitavit, *D. Ioan. cap. 11.* Et filium viduæ revocavit ex feretro, *Matth. cap. 18.* & puerum Sunamitidis ad Elisæi petitionem, *Reg. 4. cap. 4.* vt docent D. August. *lib. 3. de Trinit. & lib. de cura pro mort. cap. 10.* D. Thom. *p. 1. q. 89. art. 8.* † 7
Quod dæmon præstare nequit, quia miraculum vllum facere non potest, vt

est communis Theologorum schola cum D.Thom. *part.1.q.110.art.4.ad 2.* Alexand.de Ales. *part.2.q.45.*Michaël. Medina *lib.1. de recta in Deum fid. c.7.* Episcop.Maiol. *tom.2.dierum canicular. colloq.3.* † Nam miraculum est, quod suprà naturæ potentiam insuetum est fieri; ad quod dæmonis potestas non extenditur, quia ex causis naturalibus tantum (vt pura creatura) operatur, D.Augustin. *lib. de natura dæmon. cap.4.* & 5.Raph.de la Torre, *tom.2. de vitiis oppos.relig.q.95.in prælud.disp.3.4.5.6.* & 7.† Quæ ideò quantumvis miranda sint,miracula tamen dici non possunt, nisi respectu nostri, qui cùm non possimus illa præstare, neque quomodo facta sint intelligere, ea pro miraculis habemus, nam vt ait Valer.Max. *lib.1. c.8. Quæ quia vnde emanaverint,aut qua ratione constituerint dignoscere non valeamus, merito miracula dicimus.* † Repugnant enim naturæ animarum huiusmodi apparitiones, & resurrectiones mortuorum, quia vt ait D.Thom. *p.1. q.117.art.4. Non potest anima separata naturali virtute movere aliquod corpus: cum enim sit naturalis forma humani corporis non habet vim movendi secundum locum, nisi corpus quod informat, & vivificat, quare animæ defunctorum, neque assumere corpora, nec cum illis ad vivos venire possunt.* † Repugnat similiter dæmonis potestati, quia Beatorum animæ in manu Dei sunt,& soli Deo obediunt, damnatorum autem,vt quæ perpetuis (divino iudicio) sunt addictæ suppliciis, sine eius permissione nequit diabolus sinere egredi,quæ autem sunt in Purgatorio, vt quæ pessimo carcere à Deo sunt emancipatæ absque eius licentia exire non possunt,vt docent D. August. *lib. de cura pro mort. cap.16.* Suarez *in D.Thom. part.3. q.53.* Petr. Thyræus *lib.1.de apparit.spirit.cap.11.* Petr.Binsfeldius *in confess.malefic.dub.2. concl.2.* † Vnde apparitiones,& resurrectiones mortuorum, quas nobis dæmones, & Magi obtrudunt, non animas,sed spectra,& phantasmata esse docent Tertullian. *lib. de anim.c.57.fin* D. Thom. *part 1.quæst.117.art.4.* Guil.Parisien. *part.fin.de univers.c.p.24.* Soto *in Sent.4.dist.34.q.1.art.3.* † Quæ ideo phantasmata dicuntur *in l.est.autum, D. de verb.signific.*vmbras verò Callimach.

Lucidáque evictos effugit vmbra rogo.

Virgil. de Anchise filio post mortem patris apparenti.

Infœlix simulachrum atque ipsius vmbra Creusæ.

Nam vt ait *Æneid.6.*

Admonet volitare cava sub imagine formæ.

¶ Tales fuerunt visiones,quæ apparuerunt Dionysio Syracusano apud Plutarch. *in eius vita,* Cuttio Ruphino apud Tacit.*lib.11.Annal.*,Pertinaci Imperatori apud *Capitolinum,* Tacito apud *Vopiscum,* Constantino,& Iuliano apud *Ammian. lib.21. & 25.* Valentino apud *Zozimum lib.4.& 5.* † Tales Castoris, & Pollucis apparitiones ad lacum Iuturnæ apud Symmach. *lib.1.epistol.29.*tales Fauni,Satyri, Sylvani,Laruæ, Genij, Penates, Harpyæ, Syrenes, Nymphæ, tam Dryades, quam Hamadryades, Nereades, Ægypanes,& similiũ apparitiones,Petr.Thyræus *lib. de appar.spirit.c.9.*† Quæ vtplurimum, formando corpus ex elementis, potissimum aëre, solet ementiri,iungens partes terreas, & aqueas, nubium vaporum, & exhalationum, vt & colores hac mixtione facilius exprimantur, vt docet Molin. *in D.Thom. p.1.q.51.art.2. disp.2.*† Nam aliquando corpora mortuorum furatur, & substituit alia aërea, quæ movet instar viventium, & eorum similia cogit actione, gestúque imitari: sic enim abstulisse corpus Romuli

muli narrat Livius *lib. 1. ab urbe cond.* &
18 Plut. *in Romul.* † Sic & alios ad tempus subſtulit pro Glauco, Pio, Thyndaræo, Ero, & ſimilibus quos, a mortuis revocatos veteres crediderunt, vt tradunt Petr. Lelovher *lib. 1. ſpectror.* Alexand. ab Alex. *lib. 2. dier. genial. c. 9. & lib. 5.*
19 *cap. 23.* † Aliquando etiam, vt quæ verè cadavera ſunt fingit vivere, ipſéque illa ſubingreditur: & ſicut nauta ſolet movere navim, ſic ipſe illa movet, non aliter quam motor intus exiſtens, & viventium ſimilia cogit actione, geſtuque imitari, vt tradit Sprenger. *in Mall. part. 1. q. 3. & part. 2. q. 1.*
20 *cap. 4.* † Quemadmodum de ſuſcitatis ab Apollonio narrat Philoſtratus *in vita Apollon. lib. 6.* de ſuſcitatis à Simone Mago D. Clem. *in Itinerar.* & Ægeſip. *lib. 3. de exciſſ. Hieroſolym. cap. 2.* de ſuſcitatis ab Æſculapio, Thyndareo, Glauco, & Armeno, Plato
21 *lib. 10. de Republ.* † Similia de Lappis reſurgentibus apud *Olaum lib. 3. c. 18.* de Ariſtea à mortuis revocata, Plin. *lib. 7. cap. 52.* de Clazomania, Origen.
22 *lib. 3. contra Celſ.* † Duplex enim eſt modus naturalis vivendi animam corpori admixtam, per generationem nempe, & creationem, quorum neuter dæmon valet præſtare vt docent Soto, & Suarez, *vbi ſupr.* Cardinal. Toledo
23 *lib. 2. de Generat. q. fin.* † Quare ſi quæ à dæmone, aut Magis viſa ſunt reviviſci, penitus mortua non fuerunt, ſed ſenſibus ſopita, vel ex deliquio animi, vt de Enarcho ad vitam revocato nar-
24 rat Euſeb. *lib. 11. cap. 18.* † De Tondalo, & aliis, qui quaſi per extaſim rapti ad vitam revocarunt, ac mira de damnatorum ſedibus retulerunt, Dionyſ. Charthuſian. *de quatuor noviſſ. cap. 49.*
25 *& 50.* † Vel ſi mortua, per ſuperiores dæmones inferiores ex pacto cogunt, vt cadaver ingrediantur, moveant, cæteráque ad tempus faciant, nam vera reſurrectio mortuorum ad ſolam Dei abſolutam poteſtatem pertinet D. Auguſtin. *lib. 3. de Trinit.* † Et ita, 26
quæ dæmonis miniſterio reviviſcunt pacto finito in fœtida oſſa redeunt, vt exemplis comprobat Guil. Pariſienſ. *in ſumm. de univerſ. p ſin.* Cæſarius *lib. 12. mirabilior. cap. 3.* Spina, *de Strigib. c. 7.*
† Non ſecus quam de infante à dæ- 27
mone ſuſcitato recolit Remig. *lib. 2. Perioch.*

Deſerta vacuas ſedes ſtatione relinquens,
Sulphureo nidore fugans, ſtrepituque fragoſo
Prodit, atque olidas pulſans erupit in auras.

CAPVT XXVII.

De animarum apparitione.

SVMMARIVM.

1 *Epicuri error de reſurrectione mortuorum.*
2 *Animalis homo non percipit ea, quæ ſpiritus ſunt.*
3 *Animas negant aliis à vivis videri.*
4 *Spiritus cum ſit corporis expers, cerni à corporeis oculis non poteſt.*
5 *Animarum apparitiones vana inſomnia, & deluſiones ſecundum alios.*
6 *Quæ circa mortuorum ſepulchra videntur animas nunquam eſſe Magus tenet.*
7 *Quæ ſententiæ de animarum apparitione improbentur.*
8 *Animæ mortuorum divina potentia, & virtute viventibus apparent.*
9 *Animæ poſt mortem corpora pro libito non aſſumunt.*
10 *Animæ, vel detinentur invitæ, vel*

liberæ obediunt, totius universitatis dictatori.

11 *Animæ non apparent in proprio corpore, sed in cadavere.*

12 *Animæ apparent in corpore aëreo.*

13 *Animæ corpora aërea non componunt, quia carent organis.*

14 *Angeli fabricant corpora aërea, quibus animæ appareant.*

15 *Grymoriæ ars quibus inducta.*

15 *Ioannes de Mena in arte Grymoriæ veteres secutus.*

16 *Manes, Larvas, & Lemures animas essè.*

17 *Gentiles crediderunt defunctorum animas viventibus apparere.*

18 *Iudæi assentiunt animas apparere.*

19 *Arabes ferè omnes testantur animas apparere.*

20 *Indi, Brachmanes, Calecutij, Coloimi, Malabarenses, & Floridenses Perubi animas apparere asseverant.*

21 *Vana vanis confundere.*

22 *Legibus comprobatur animas apparere.*

23 *Manes evocari apud Iurisconsultos.*

24 *Manes acciri apud Imperatores.*

25 *Manes, damones sunt, qui mortuorum animas ementiuntur.*

26 *Damones qui domibus tumultus exhibent vulgò* duendes.

27 *Domus spectris inquietata vulgò* de duendes *potest relinqui à colono.*

28 *Animæ Samuëlis, Hieremiæ, & Oniæ apparuerunt.*

29 *Samuëlis anima dubitatur Sauli apparuisse.*

30 *Patrum sententia de Samuëlis apparitione.*

31 *Authoris sententia de apparitione Samuëlis.*

32 *Samuelis animam Sauli apparuisse probatur ex sacris literis.*

33 *Ecclesiastici liber post Concilium Tridentinum est Canonicus.*

34 *Suscitare de mortuis dicitur.*

35 *Dormire pro mori in sacris literis.*

36 *Sepulchra dicuntur dormitoria.*

37 *Sententia de vero Samuële apparente Sauli placuit olim Rabinis.*

38 Regum 1. cap. 28. *de Samuëlis anima explicatus.*

39 *Qui Gehennæ, & Limbo emancipantur inferni habitatores sunt.*

40 *Elias, & Moyses in verò spiritu cum Christo apparuerunt in Tabore.*

41 *B. Maria ad Herebum Cæsar Augustæ Divo Iacobo apparuit.*

42 *D. Iacobus in Hispaniam venit.*

43 *Christus Dominus Petro, Thomæ, Magdalenæ, & Discipulis apparuit.*

44 *D. Ioannes, Agnes, Gervasius, & Protasius post mortem apparuerunt.*

45 *D. Petrus B. Ignatio de Loiola apparuit*

46 *Apparitiones plures tam proborum, quam improborum remissive.*

47 *Beati in cælo vident Deum sicuti est.*

48 *Angeli & homines Beati, corporali apparitione se præbent hominibus videndos.*

49 *Paulus quomodo Deum prædicet.*

50 *Adamo in humana specie Deus apparuit.*

51 *Cain vidit Deum obiurgantem cædem fratris.*

52 *Dei quomodo describuntur in scriptura corporis partes, & numero* 53.

54 *Nostra magis infirmitas illi declaratur quàm Dei natura.*

55 *Deus in apparitione non proprium sed alienum habet corpus. Quod ex variis eius apparitionibus constat, & num.* 56.

57 *Hæretici*

57 *Hæretici putant Deum in apparitionibus assumere corpus phantasticum.*

58 *Gnosticorum opinio de assumptione corporis Christi.*

59 *Deus hominibus apparens verum corpus assumit.*

60 *Angeli ad divina renuntianda mysteria, in corpore humano. Apparent variæ sanctorum de illis apparitionibus opiniones & n. 61. 62. 63. & 64.*

65 *Anima Beatorum quomodo appareant nobis.*

66 *Animas ad viros redire negant plurimi: Contrarium tamen Deo permittente. n. 67. 68. & 69.*

EPicuri de grege porcorum errore omisso, qui animam negant immortalem, & corpori volunt commori, quia hæresis eorum iam pridem à Platone, Aristotele, & aliis Philosophis confracta, & proscripta est, & ab Ecclesia asserentes ignibus mancipantur, Sebast. Medices *in sum. hæres. p. 1.* Iræneus *lib. 2. c. 15.* † Alij sunt sensibus nimis addicti, quibus vt ait D. Augustin. *serm. 147. de temp. Tota regula intelligendi est consuetudo cernendi*, qui nihil credunt, nisi quod vident, *Quia animalis homo non percipit ea, quæ spiritus sunt.* † Fatentur enim animam corpori superstitem esse, sed videri illam à vivis posse negant, vt ex Theologis arbitratur Lavaterus *lib. de spectr.* † Eo nempè, quod spiritus cum corporis sit expers cerni à corporeis oculis, vel vllo à nobis sensu corporeo perspici non potest, vt Christus Dominus insinuare videtur dum ait apud *D. Luc. cap. fin. Palpate, & videte, quia spiritus carnem, & ossa non habet*: vnde Lucret.

Tangere, vel tangi nisi corpus, nulla potest res.

Alij clamant huiusmodi animarum apparitiones superstitiosas esse, & vana anuum insomnia, vel dæmonum deluſiones, vt arbitrantur Rivius *lib. de veteri superst.* Aretius *in problem.* Marbach. *de mirab.* quibus assentit ex nostris Tiraq. *ad Alex. lib. 2. dier. genial. cap. 9. & lib. 5. c. 25.* Et ex Theologis Hieron. Magius *lib. 4. Miscellan. c. 12.* † Qui maiori eruditioni quã iudicio ausus est scribere: nunquam quæ circa mortuorum sepulchra, vel cœmeteria conspiciuntur simulacra, mortuorum animas esse: sed semper dæmones, aut malos Genios hominum deceptores, vt apud Virgil. 6

Infelix simulacrum atque ipsius umbra Creusæ.

Visa illi ante oculos, & nota maior imago.

Sed horum sententiam, vt stolidam & falsam iamdiu impugnarunt D. Augustin. Chrysost. & alij relati à D. Tho. *par. 1. quæst. 117. art. 4.* Tertulian. *lib. de Anim. cap. penult.* † Nam mortuorum animas divina potentia, & virtute viventibus apparere, & fidei Catholicæ scitis, & veræ, germanæque Philosophiæ placitis consentaneum est, vt probant D. Thom. & Soto *in Sentent. 4. dist. 45. q. 1. art. 4.* Cardinalis Bellarmin. *l. 2. controversia cap. 8.* Alciat. *in l. ostentum, D. de verb. signific.* Covarru. *lib. 4. variar. cap. 6.* † Non quod animæ nudatæ semel à corporis integumento, illud pro libito rursus induere valeant, aut huc illuc divagari, vt olim Platoni obijcit non satis gratus discipulus Aristotel. *lib. 1. de Anim. text. 41.* † Quia vel invitæ detinentur in sui receptaculi dirissimorum cruciatuum ergastulo, vel liberæ obediunt totius vniversitatis dictatori, à quo in hanc coloniam deductæ sunt, vt tenent Tertul. *vbi sup* Perera *lib. 1. de Mag. cap. 11.* † Apparent enim quoties Deus finit, non in proprio corpore, quia eo expertes sunt, vt probant idem Aristot. *d. lib. 1.* sed tamen, vel in

ſolent apparere, tumultus, & vexationes varias exhibere, vulgo *Duendes*, de quibus plura Budæus, & Alciat. *in d. l. oſtentum* Alexan. ab Alex. *l. 2. dier. genial. c. 9. & l. 4. c. 19. & l. 5 c. 37. & l. 6. c. 21.*

27 Leloyher. *l. 3. ſpectror. c. 4.* † Et Hiſpaniæ forenſis praxis confirmat, qua licitum eſt conductori, qui ante id ignorabat, ſpectrorum ſic inquietantium cauſa domos relinquere conductas, vt poſt Portium cenſuit Covarru. *l. 4. variar. c. 6.*

¶ Comprobatur ſacræ ſcripturæ au-
28 thoritate mortuorum animas viventibus apparere, vt conſtat, ex veteri teſtamento, in quo Samuelis Prophetæ anima Sauli Regi apparuit, *Reg. 1. c. 28.* Et Hieremias, & Onias Iudæ apparuerunt, *Mach. 2. c. 15.* † Quamvis de
29 Propheta Samuele dubitatum video an vere Sauli apparuerit, nam vt ait Tertulian. *lib. de Anim. Ecce hodie eiuſdem Simonis hæreticos tanta præſumptio artis Magicæ extollit, vt etiam Prophetarum animas ab inferis moveri ſe ſpondeant: & credo, quia mendacio poſſunt: nec enim Pythonico tunc ſpiritui minus licuit animam Samuelis effingere, poſt Deum mortuos conſidente Saule.* † Quibus, & alijs proximis conſequentibus
30 verbis apertè docet non fuiſſe illum verum Samuelis ſpiritum, at tamen D. Thom. *p. 1. q. 89. art. 8. & 2. 2. q. 95. art. 5. & q. 174. art. 5. ad 4.* dubitanter loquitur, ſecutus nimirum D. Auguſtin. *l. de cura pro mortuis c. 15. relatum in*
31 *c. nec mirum h. 26. q. 5.* † Sed mihi probabilius eſt, fuiſſe veram animam Samuelis, quæ Sauli apparuit, exercente quidem Pythoniſſa artem ſuam, ſed non eius artis vi, & potentia, ſed iuſſu Dei, atque imperio, vt impio Regi finem vitæ renunciaret, Petr. Leloyher
32 *lib. 4. ſpectror. cap. 1.* † Neque ad hoc probandum, vel perſuadendum opus eſt argumentis, cum id ſacra ſcriptura perſpicue tradidiſſet, Eccleſiaſt. cap. 46. *Et poſt hæc dormivit Samuel, & notum, fecit Regi, & oſtendit illi finem vitæ ſuæ, & exaltavit vocem illius de terra in prophetiam, delere impietatem gentis.* † Et ſanè D. Auguſt. & D. Thom. in 33
præcitatis locis, non obſcure ſignificant, ſi liber Eccleſiaſtici tanquam ſacer, & canonicus recipiatur. Quod ideò hodie abſque dubio procedit, cum inter Canonica volumina ſuſcipiatur in *Concilio Tridentino Seſſ. 4.* † Et iuvant 34
ſimiliter illa ex *d. Reg. cap. 28. Dixit autem Samuel ad Saulem, quare inquietaſti me vt ſuſcitarer*: nam ſuſcitare de mortuis dicitur, vulgaris Hebræorum phraſis, quibus *dormire*, pro *mori*, eſt, vt probatur ex D. Petr. *Canonic. 2. c. 1.* D. Paul. *ad Theſſalo. c. 4.* † Ex quo 35
Græci ſepulchra dicunt κοιμητήρια *coimeteria*, hoc eſt, *dormitoria*, vt probat Leloyher, *vbi ſup.* pro quibus ſunt etiam illa verba Eccleſiaſt. *Et poſt hæc dormivit Samuel*, & infra *exaltavit vocem de terra.* † Nam quid hoc eſt niſi egreſſus 36
ex inferno, qui ex teriæ centro loquens propria voce prophetavit? Vtique non alius, quam ille, qui mortuus dormierat. Et ita hæc ſententia de vero Samuele placuit olim Rabbinis Ahiæ, Saadiæ, Eliazaro, & Ioſepho *l. 6. antiq. cap. 15.*

¶ Neque obſtat, quod ſi verus Samuel 37
eſſet, ſe adorari à Saule non pateretur, neque diceret viro peſtilentis digno Gehenæ Sauli, *cras mecum eris*, nam Samuelis anima in Lymbo, Saulis autem in inferno eſſe debuerat, vt docent Tertulian. *de Anim. c. 57.* D. Cyril. *de adorat. ſpirit.* & Author. *l. de admir. ſacræ Scrip. 2. & lib. qq. veter. teſtam. quæſt. 27.* † Quia referri debet ad ſimi- 38
lem mortis conditionem, quaſi diceret, *cras non vnus viventium, ſed vnus mortuorum eris*, vt eleganter notat D. Aug. *q. 3. ad Simplic.* † Vel ad ſimilem loci 39

ſimilitudinem,

ſimilitudinem, nam Lymbus Patrum, & locus Gehennæ eiuſdem inferni ſunt diverſa receptacula, & quemadmodum concives dicimus omnes, qui in eadem civitate habent domicilia, licet ſint diverſa, ita, qui Gehennæ, & Lymbo emancipantur inferni habitatores ſunt, quia in eadem ſunt regione, licet diverſis manſionibus diſtinguantur.

¶ Confirmatur tandem noſtra ſen-
40 tentia ex novo Teſtamento, vbi Elias, & Moyſes (qui diu præmortui fuerant, *Deuter. cap. 34. Reg. 4. cap. 2.*) cum Chriſto Domino colloquentes in Tabore apparuerunt, *Matth. c. 17. Luc. 9.*
41 † Et denique hiſtoriarum monumentis fulcitur: vnum pro cunctis ſit illud B. V. Mariæ de columna exemplum ſancto Iacobo Zebædeo apparentis ad Herebum Cæſaraugustæ, vt Cantabrorum omnium proteſtantur annales, Gubert. *in Chron. Aragon. prol. 3.* Hart. Schadel. *in hiſtor. ætatis mund. in vita S. Iacobi*, Ant. Beuter. *p. 1. hiſt. c. 23.*
42 † Cuius vel ſolo teſtimonio negari non poteſt S. Iacobi in Hiſpaniam adventum, præter alia, quæ pro hac veritate docte accumulant, Ambroſ. *de Moral. l. 9. Chronic. Hiſp. c. 7.* Hieron. Roman. *l. de las republicas del mundo, tit. de la Republ. Chriſt. l. 1. c. 3.* Ioan. de Pineda *in monarch. Eccleſ. part. 2. l. 10. c. 25. §. 3.* Fr. Franciſ. de Ieſus *lib. de la venida*
43 *de Santiago.* † De Chriſto indubitatum eſt poſt mortem D. Petro, Thomæ, Magdalenæ, diſcipulis, & alijs apparuiſſe *D. Matt. c. 28. Lu. D. Marc. c. 26. c. 24. D. Io.*
44 *20. & 21.* † De D. Ioanne Præcurſore refert Gregor. Turonenſ. *l. de miracul.* de D. Agnes, D. Ambroſ. *ſerm. 90.* de Gervaſij, & Prothaſij, vbi nam ſepulta fuiſſent, corpora per eorum apparitionem D. Ambroſius cognovit, vt docet D. Auguſtin. *l. 22. Civit. Dei c. 8.*
5 † De D. Petro Eccleſiæ Principe notiſſima res eſt, apparuiſſe B. Ignatio de Loyola divinæ ſocietatis Ieſu Religionis fundatori, quæ tot pro fide martyribus clara, Religione, litteris, virtute, miraculis, & ſanctitate coruſcat, Petr. Ribadeneira *in vita B. Ignat. lib. 1. c. 1.* † Plures alias tam proborum, 46
quam improborum apparitiones referunt Sozomen. *lib. 8. cap. 21. & lib. 9. cap. fin.* Zonar. *lib. 4. cap. 14. & lib. 5. cap. 25.* Glycas *part. 2.* Annal. Nicephor. *lib. 12. c. 49. & lib. 14. c. 28. & lib. 16. c. 37.* Paul. Iovius *in vita Aëtij vicecomit.*

¶ Apparitione imaginaria omiſſa, qua 47
Beati perfruuntur in cœlo, dum corporis mole ſoluti ſpeculantur Deum, ſicuti eſt, & non ex ænigmatibus, vt inquit
48 D. Paul. *Corinth. 1. c. 13.* † De apparitione corporali agendum eſt, qua ſe Deus, Angeli, & Beati hominibus, viſibiles exhibentur. Nam etſi Deus viſus non ſi,, nec videri poſſit ex inacceſſibili gloria, quam homo capete nequit, Exod. capit 33. *Non videbit me homo,* 49
& vivet. † Ex quo eum prædicat D. Paul. *ad Thim. 1. c. 1. Regem ſæculorum inviſibilem, & immortalem* & c. 3. *Dominus dominantium, qui ſolus habet immortalitatem, & lucem habitat inacceſſibilem, quem nemo hominum vidit, nec videre poteſt.* † Nihilominus tamen 50
multoties Deum viſum agnoſco in humana ſpecie, vt apparuit primò parenti Adamo, *Geneſ. c. 3.* ſecundum D. Aug. *libr. 2. de Trinit. c. 10.* † Apparuit ſimiliter Cain cœdem fratris obiurgans, 51
Geneſ. c. 4. Abrahamo quando eo familiariſſimè vtebatur, *Geneſ. c. 18.* Moyſi dum è rubo eum vocavit, *Exod. c. 3.* & in monte Synai, *Exod. cap. 20.* Iſaiæ quando vidit eum ſedentem in throno, *Iſai. c. 6.* & Ezechieli ſuper Cherubim, *Exech. c. 10.* † Sic eius corporis partes 52
in ſcriptura deſcribuntur, vt *vultus* eius ſuper facientes mala, *Pſal. 33.* & oculi

ad

potius : dixit Angelus ad Moysen ? Quia cum verba iudicis præco prænunciat non scribitur in gestis , ille præco dixit,
64 *sed ille Iudex.* † Discernuntur tamen secundum D. Thom. *p.1.q.51.pu. & 2. Quando Angelus apparet in persona Dei ; & quando in persona sua , licet utramque tempore ab Angelo immediatè corpus assumatur : colligi potest ex ipsa re, quæ per talem apparitionem gerit. Nam si ea competit non Angelo , sed Deo , in persona Dei tunc Deus apparet ; vt cum data est lex Moysi : & cum legitur apparuisse Deus deambulans per meridiem, &c. Si autem eà res competat propriè Angelo, in persona sua tunc Angelus apparet , vt cum Angelus apparuit Tobiæ, &c.*

65 ¶ Beatorum autem animæ aliquando in suismet corporibus apparent, aliquando in elementariis ab Angelo fabricatis , quæ ipsæ subingrediuntur, ac movent, quemadmodum Hieremias, & Onias fecerunt, vt Iudæ apparuissent , *Machab. 2. cap.* 15. Moyses , & Ælias cum Christo domino loquentes, *D. Luc. c.* 9. Samuël , Sauli Regi , & alij de quibus diximus *cap.27.ex n.38.*
66 † Nam licet plures negaverint fieri reditus animarum ad vivos vt contendunt D. Chrysostom. *hom.fin.de Lazaro* , aliisque nonnullis locis , Tertull. *lib.de anim.* Athanas. sive quis alius *in qq. ad Anthioch. q.* 11. & 13. D.Isidor. *lib.*8. *Ethimolog. cap.* 9. Theophil. *in*
67 *Matth.*8. Maldon.*in Luc.*16. † Nihilominus tamen quotiens Deus permittit, rectè animæ defunctorum ad vitam redeunti , & maximè quæ apud Purgatorij pœnas desinentur , vt ab vivis suffragia exposcant , vt docet Petr. Thy-
68 ræus *de locis infest. part.*1. *c.*7. † Nam quæ apud Deum cœlorum beatitudine fruuntur fœlices , eum nulla adsit necessitas , cur viventibus appareant, frequenter de earum apparitione dubitatur, sed ab Angelis in corporibus assumptis repræsentari, negandas tamen non esse testatur D. Hieron. *contra Vigilant.* Tu Apostolis vincula iniicis , vt esse ad diem iudicij cogantur in custodia? & rursus , cum diabolus & dæmones vbique toto orbe vagentur : quare Martyres post effusionem sanguinis tenebuntur inclusi ? † Fateor tamen aliquando 69
ipsas Beatorum animas ab Angelis in elementatis corporibus viventibus repræsentari aliquando ipsos dæmones eas ementiri, qui transfigurat se in Angelum lucis Sathana, ac multa viventibus per delusionem operantur , vt diximus *lib.*1. *c.*16. & dicemus *infrà capite seq.*

CAPVT XXVIII.

De spectrorum repræsentatione.

SVMMARIVM.

1 *Spectris , & spiritibus aliqua loca infestari perspicuum est.*

2 *Animæ damnatorum , vel Dæmones ipsi multa loca inhabitabilia reddunt, & cur, & n.* 3.

4 *Animæ Beatorum,& Angeli boni non vt vexationes inferant apparent, sed è contra animæ damnatorum & dæmones ipsi, & n.*5.

6 *Diabolus quibus & quomodò terreat homines, & n.*7.

8 *Dæmones dormientibus corpora mollia offerunt vt illorum tactu terreantur. Verum etiam damnum inferant, & n.*9.& 10.

11 *Diabolus corpore caret , vt possit videri.*

12 *Dæmones aereis , & subtilibus corporibus præditi secundum Platonicos.*

13 *Spiritus omni corpore destituitur est.*

14 *Diabolus*

Digitized by Google

14 *Diabolus eſt ſpiritus alis creatura.*
15 *Liber fundamenti Eccleſiæ probat dæmones eſſe ſpirituales.*
16 *Spectra tum diurna quam nocturnis horis a patent.*
17 *Spectra apud Aquilones, Suecos, Iſlandios, Polonos, Rutenos, Athenienſes, & Venetianos.*
18 *Spectrorum alia genera.*
19 *Spectrum D. Petri, & D. Mariæ de Pazilla.*
20 *Diabolus, vt viſui ſubijceat aſſumit corpus quantum, & coloratum.*
21 *Corpus humanum aſſumit diabolus in ſuis apparitionibus.*
22 *Diabolus qua arte corpora poſt tempus diſſoluta ad compaginem redigat.*
23 *Corpora diabolus ſuſcitans mentitur ſpiritum.*
24 *Diabolus corpora aerea qua arte comparetur.*
25 *A diabolo in corpore aereo viſibilis, & palpabilis caro effingi poteſt.*
26 *Angeli in corporibus aſſumptis apparuerunt Abrahæ, Iacob, Eliſeo, Tobiæ, Joſuæ, & Heliodoro.*
27 *Diabolus corpus aereum aſſumpſit, vt deciperet Evam, & tentaret Chriſtum Dominum.*
28 *Pani, Sylvani, Fauni, & Satyri dæmones in corporibus aſſumptis.*
29 *Diabolus ſecundum res, quas acturus eſt conuruas, & inſtituto accommodatas formas aſſumit.*
30 *Diabolus ad vehendum equi, ad anguſtum ſubeundum muſtelæ aſſumit formas.*
31 *Diabolus ad terrendum alias induit ſpecies.*
32 *Diabolus quando ad malum ſpecie boni vult deludere Chriſti, & ſanctorum figuras ementitur.*
33 *Diabolus, quos vult ad libidinem provocare viros ſpecie fœminæ, & fœminas ſpecie virorum ſolet decipere.*
34 *Diaboli variæ apparitiones remiſſæ.*
35 *Diabolus in forma humana apparens aliquam notam ſolet habere inſolitæ formitatis.*
36 *Spectra dæmonis, quibus ſignis diagnoſcantur.*

SPectris, atque ſpiritibus loca quædam eſſe infeſta adeò literarum monumentis eſt proditum, vt illud negare prorſus ſit inſanire, nam datæ ſunt infeſtæ *domus*, vt inter alias illa quam *Alexander ab Alex* habitavit, dati fundi, vt heſperij quorum meminit *Auguſt.* datæ *arces*, & *Palatia*, vt illa in Scotia, ob ſpirituum gemitus mons doloroſus dicta, datæ *Civitates*, vt Moguntia, datæ *Inſulæ & Provincia* apud Aquilonares populos, & in Saxonia Epiſcopatus Hildeſheimenſis, & alij paſſim, vt meminit Petr. Thyræus *de locis infeſtis p.1. c.2.* † Quæ vel ſunt animæ damnatorum, quas Deus permittit ab inferno quandoque egredi, vt teſtes ſint miſeræ ſuppliciorum infernalium apud viventes, quod probatur vel ſolo divitis Epulonis exemplo, qui ſuorum, quæ mox à morte ſuſtinuit, tormentorum lamentabili oratione exclamat, apud D. Luc. c.16. *Crucior in hac flamma.* † Vel ſunt ipſi dæmones, quo talia loca ſpectris reddunt infeſta, vt moleſtiis mortalibus fatigent, qui cum ſint in perniciem humanam paratiſſimi, hæc quoque tormenta viventibus inferre non recuſant, quia vt ait D. Petr. *Canon. 1. c. 5. Tanquam leo rugiens, quærit quem devoret.* † Nam licet Iuſtorum animæ, beatorumque ſpiritus, atque Angeli boni perſæpe ſoleant viventibus apparere vt omnium literarum, munimentis probavimus capite præcedenti ad has vexationes inferendas ſolum damnatorum animas, & dæmonum

Digitized by Google

ſpiritus proniores agnoſcit Petr. Thyræ. *vbi ſupra c. 6. 7. & 8.* † Et hij ſunt, qui domibus, & alijs locis, viventibus terrores ſollicitant, metus incutiunt, ad dira portendunt; quos apud gentiles *lares* dixerunt, nos autem *duendes*, appellamus, quod cicures apud homines, commorentur, vt docet Petr. Thyræus *vbi ſupra c. 8.* Petr. le Loyher *lib. 1.* 6 *ſpectr.* † Qui ſolent homines terrere vel viſu, vel tactu, vel auditu, vel quocumque alio modo, catenarum ſtrepitum, clamores, & tumultus excitando, gemitus, riſus, voces, ſonos, vlulatus, non verè, & realiter, ſed ex aëris conquaſſatione, vt de adventante ſpiritu legitur *Ezechi. c. Et factus repente ſonus, quaſi advenientis ſpiritus vehementis.* † 7 Vel ſumendo formas horribiles, atque ſpectabiles, & vt plurimùm, ferarum, atque monſtrorum, vt quæ D. Antonium territabant, D. Athanaſ. *in eius vita*, & D. Dominicum in ſpecie lacertæ deformis, atque abominabilis, vt conſtat ex eius vita *l. 3. c. 7.* Draconis multi coloris. B. Brigittæ, vt narrat Surius *tom. 4.* † 8 Aliquando etiam corpora mollia offerunt media noctis caligine dormientibus, vel gradientibus vt tactu illorum inhorreſcant, vt de amico ſuo ſimili pavore perterrito narrat Alexand. *l. 2. c. 9.* & ille qui in lecto advenire ſpectrum ſentit in manu cultros habentem qui capitis verticem tonſit apud Plin. 9 *l. 7. epiſt. 27.* † Nec perterrent tantum ſed damnum inferunt, vt qui præcipites agunt, atque propellunt in quos vadunt, vt de ſervis hiſperij narrat D. Aug. *l. 22. civit. Dei c. 8.* de Othone Imperatore ab ſpectris proprio lecto deturbato ſcribit Tacitus, de ſancto Nicolao Tolent. ab ſpiritibus terra proſtrato meminit Surius *tom. 5.* de Nerone ab ſpiritibus huiuſmodi matris nomine verberibus vexato, refert *Krantz* † Qui 10 perſæpe apparent in forma horribili, vt facilius terreant ſive vt ait Alex. ab Alexand. *l. 2. Genial. c. 9.* Squallida facie, vultu minaci, nigro corpore, & aſpectu formidabili, nam vt ait Poëta.

Segnius irritant animos demiſſa per aures,
Quam quæ ſunt oculis commiſſa fidelibus.

Sed huiuſmodi ſpectra à dæmone eſſe quam plures negarunt, ex antiquis, quia cum hæc dæmoni tribuantur, duorum alterum aſſerendum videbatur, aut non eſſe à dæmone, aut ſpectra non eſſe, quia dæmon creatura eſt ſpiritualis † 11 corpore carens, quod poſſit eſſe viſui ſubiectum, vel ipſo divino oraculo atteſtante apud D. Lucam *c. fin. Palpate, & videte, quia ſpiritus, carnem, & oſſa non habet.* † Vnde quamplures ex ve- 12 terum philoſophis, ne ſpectra negarent, & alias dæmonis operationes, eos corporeos eſſe impié auſi ſunt effutire iuxta Platonicorum errorem, qui dæmones ſubtilitibus corporibus, & æreis quidem præditos aſſeverarunt, Origen. *ad Epheſ. c. 6.* Iamblic. *l. de myſt.* Apulei. *l. de Deo*, Socrat. & alij relati *à D. Aug. l. 21. Civit. Dei. c. 10.* † Sed iam hoc 13 aſſerere delirium eſt, non ſolum ex ſupradicta Chriſti authoritate, ſed ex innumeris verſibus Pſalmorum, quibus dæmones ſpiritus appellantur: ſpiritus autem omni corpore deſtitutus eſt, vt patet in Evangelio *D. Marc. c. 5.* vbi legitur in vno homine legionem fuiſſe dæmonum, ſed in vno corpore plura eſſe corpora philoſophiæ repugnat principiis Ariſt. 14 *lib. 1. phyſicor.* † Probatur etiam ex *Concilio Nyſſeno*, quod Deum creatorem viſibilium, & inviſibilium pronunciat & ex Concilio Lateranenſe *in cap. firmiter de ſumm. Trinit. Creator ſpiritualium, & corporalium.* † Et in libris 15 plumbeis noſtro ſeculo repertis in cavernis S. Montis Ilipulitani legitur, in libro

Digitized by Google

libro cui titulus eſt *fundamentum Eccleſiæ*, Deum creaſſe Angelos incorporeos, & ex eis inobedientes fuiſſe dæmones: quod confirmant D. Dionyſ. *de div. in. nom. cap.* 4. Damaſcen. *libr.* 2. *de fide cap.* 3. D. Gregor. Nazianz. *lib.* 2. *ſuæ Theolog ad fin.* D. Thom. *part.* 1. *quæſt.* 50. *art.* 1.

16 ¶ Sed his ſuppoſitis difficultas manet circa primam aſſertionem, quod ſint ſpectra, ſed authoritate, & experientia ſatis perſpectum eſt nocturnis non ſolum, ſed diurnis horis clara luce ſupina homines ſpectra huiuſmodi inquietare, ac deludere, vt probant Petrus Thyræus *lib.* 1. *de apparit. ſpirit.* Petrus Leloyher *lib.* 1. *ſpectror.* Remig. *lib.* 2. *dæmonol.* Lavater. *de ſpectr.* Binsfeld. *in confeſſ. malefic.* † Qualia ſunt, quæ de Aquilonari plaga narrat Olaus Mag. *lib.* 3. *cap.* 11. de Succis, *lib.* 20. *cap.* 19. de Iſlandia, *lib.* 2. *cap.* 3. de Polonia, Cromer. *libr.* 3. *hiſtor. Polon.* de Romana Alex. ab Alexan. *lib.* 5. *dier. Genial. c.* 23. de Athenienſi, Lavater. *de ſpectr. fol.* 71. de Venetiana, Cardan. 18 *de variet lib.* 16. *c.* 93. † Cuiuſmodi fuit etiam mulier grandis verrens domum ante filij necem, quæ Dionyſio Syracuſano apparuit, vt meminit Plutarch. *in Dion.* & prodigioſus ille Genius mala portendens Bruto, vt narrat idem Plutarch. *in Brut.* Equeſtres ac pedeſtres milites in Ciſtercienſium fundatione, vt tradit Lavater *vbi prox fol.* 19 260. † Et quod de iuſtiſſimo Rege D. Petro de Caſtella, & D. Maria de Padilla apud nos in fabulis annumeratur, Hiſpali terrarum opulentiſſima vrbe equitantes intempeſtæ noctis ſilentio ſæpius videri, nam ſi id aliquando contigit, dæmonis ſpectrum eſt, vt de Neronis matre ipſum inquietante narrat Sueton. *in Neron.* ac de alio Rege Lavater. *vbi prox.*

20 ¶ Quæ quidem, & alia huiuſmodi quæ paſſim ſunt apud authores, vt diaboli præſtare valeant (quia corpus non habet, quod videri, aut palpari poſſit) arte vtitur, & corpus ſibi aſſumit quantum, & coloratum, vt viſui fiat obiectum, vt docent Magiſter *in ſent.* 2. *diſt.* 8. & *ibi* Bonavent. Tho. Scot. Ricar. & alij, idem D. Thom. *p.* 1. *q.* 51. *art.* 2. D. Antonin. *p.* 2. *tit.* 4. *c.* 7. † Quod fa- 21 cit dupliciter, vel aſſumens corpus humanum, vel ferinum, quod valet ita attemperare, vt viſum, & tactum omnino fallat, quia minus eſt affabre ſimulare, quam de novo effingere, vt probat Guill. Pariſien. *p. fi. de univerſ.* † Nam licet corpora poſt longum tem- 22 pus diſſoluta per tabem, à ſolo Deo poſſint ad compaginem reduci *D. Ioan. c.* 11. negandum non eſt (Dei permiſſione) ab eius ſimia diabolo poſſe configi, & ſimulari, vt tradunt Michael Medin. *lib.* 2. *de recta in Deum fide c.* 7. Petr. Binsfeld *in conf malef. pralud.* 12. † Ea tamen differentia, quod verus ſpi- 23 ritus à ſolo Deo cadaveri infunditur, à dæmone tamen ementitur, quia vita à ſolo Deo eſt *D. Ioan. c.* 1.

¶ Aliquando etiam ex elementis po- 24 tiſſimum aere corpus ſibi adaptat, iungens partes terreas, & aqueas, nubium vapores, ac exhalationes, vt & colores hac mixtione facilius exprimantur, vt docet Molina *in D. Thom. p.* 1. *q.* 51. *art.* 2. *diſp.* 2. † Quibus non ſolum viſi- 25 bilis, ſed etiam palpabilis caro, & oſſa (ſi Deus ſinat) poteſt exhiberi, vt docent D. Thom. *quæſt. b* 6. *art.* 8. Sprenger. *in Mall. p.* 1. *q.* 3. & *p.* 2. *q* 1. *c.* 4. Caietan *in* 2. 2. *q.* 95. *art.* 3. Raph. de la Torre *tomo* 2. *de vitiis oppoſ. relig. q* 95. *diſp.* 7. † Sic conſtat Angelos apparuiſſe Loth 26 in corporibus aſſumptis, qui nec pedum lotione diſcerni potuerunt *Geneſ. c.* 19. Abrahæ *Geneſ.* 18. Iacob. *Geneſ.* 32. & 37 Eliſeo, *Reg.* 4. *cap.* 6. Tobiæ, *Tob. c.* 9. Ioſue, *Ioſ. c.* 2. & 5. Heliodoro, *Machab.* 2. *cap.* 3.

cap. 3. † Sic fortasse & ipse dæmon fecit, vt Evam deciperet dum serpentis formam assumpsit *Genes. cap. 3.* & vt tentaret Christum *Matth. & Luc. vterque c. 4.* † sic & apud Gentiles in varijs 28 apparitionibus Pani, Sylvani, Fauni, Satyri, & similium, nam vt de Venere, ait Virgil. *Æneid. 6.*

Tunc Dea nube cava tenuem, sine viribus vmbram
In faciem Æneæ.

Et *Æneid. 8.*

At Venus æthereos inter Dea condita nimbos
Dona ferens adest.

Nam secundum res quas acturus est 29 congruas, & instituto accommodatas subit formas, vt quando vult familiaris speciem præbere canis assumit effigiem, vt Agrippa, Cornelius, & Simon Magus tales sunt nacti Paredrios. † Si ad vehendum in equum se trans- 30 formet, vt de Hadingo narrat Olaus *d. lib. 3.* si per locum angustum aut rimam subiturus vespertilio, mus, aut mustela fit, vt docet Apulei. *in Malefic.* Si vt gregem laceret, vel sæviat in animantes lupi induit, aut leonis formam, vt docet Remig. *lib. 1. cap. 13.* † Si quos 31 terrere velit, aut turbare varias ferarum assumit formas, vt serpentis Leonardo Carbajacensi apud Marul. *libr. 5. cap. 7.* draconis Divæ Margaretæ, & Ferdinando Gonzalvo Castellæ comiti, eiusque exercitui, vt tradit Rodericus Sanchez *part. 3. hist. Hispan. cap. 21.* † 32 Quando ad malum specie boni vult inducere apparet in forma Christi, vt D. Martino apud *Severum*, vel forma Dei, vt Theodoræ viduæ, vel in forma Angeli, vt D. Iulianæ, apud Marul. *vbi prox.* & alijs apud Gerson. *tract. de apparit. spirit.* † Si quos ad li- 33 bidinem velit provocare, mulieribus apparet in forma viri specie decora, vt *vt D. Maria Ægyptiaca*: viris in forma fœminæ lasciuæ, vt *Antonio, & Machario*, & alijs apud Gerson. *vbi proxime* & Ferrar. *in compend. revelat.* † Idem dicendum de pueris nigris cir- 34 cumactis, D. Aug. *lib. 22. Civit. Dei cap. 8.* de Æthiopibus religiosos Carthaginensis Ecclesiæ infestantibus, Victor. Vticens. *libr. 2. de persecut. Vandal.* de alijs Paulus *in summ. de univers. p. fin. cap. 24.* Olaus *lib. 3. cap. 12.* Cardan. *lib. 14. variet. rer.* Petrus Loyher *li-* 35 *bro 4. spectror.* † Notandum tamen est, quando dæmon in forma humana apparet quod aliqua nota ei solet inesse insolitæ deformitatis, vt ex divina providentia dæmon author dignoscatur vt tradunt Annan *l. 3. de natura dæmon.* Thyræus *lib. 1. apparit. spirit. cap. 9.* Binsfeld. *in confess. malefic. prælud. 12.* Remig. *lib. 1. dæmonol. cap. 7. 8. 10. & 14. &* *l. 3. c. 10.* † Ideo fere semper apparet 36 corpore atro maximè, & vt plurimum illuminoso, squallido fœtente, tetro, ac formidabili ore rictuque sparso, & profundo, luminibus abditis, & flammantibus: manibus pedibusque obuncis, strigiosis brachijs, cruribusque admodum villosis, caprinis etiam, vel asininis tibiis, vno, vel vtroque pede vafro, corneoque, statura corporis nunquam iusta, vt narrat Simon Maiol. *dier. canic. tom. 2. colloq. 3.*

CAPVT XXIX.

De variis dæmonum generibus.

SVMMARIVM.

1 *Dæmonum, vt varia sunt opiniones sic, & varia genera.*

2 *Maleficorum operationes variæ pro vt varia dæmonum concurrentium natura.*

3 *Æthereum*

3 Æthereum dæmonum genus quale ſit.
4 Animalia ignita, quæ ſint apud Ariſtotelem.
5 E hemera animalia ignita,
6 AEthereum dæmonum genus refutatur.
7 Aereum genus dæmonum in aere degit.
8 Nulla mundi pars dæmonibus vacat.
9 Aerea dæmonia ſæpius obiiciunt phantaſmata, turbant aerem, & tempeſtates excitant.
10 Aquaticum dæmonum genus circa fluvios, & lacus inhabitat.
11 Naiades, Nereides, & Dryades ex dæmonibus aquaticis.
12 Terreſtrium dæmonum genus verſatur in ſylvas, & montes.
13 Hecate, Ceres, Diana, Mater magna, & ſimiles ex dæmonibus terreſtribus.
14 Sphynx Thebana dæmonium terreſtre fuit.
15 Genus dæmonum, qui ad luctandum compellit.
16 Alaſtoris dæmon quiſnam fuiſſet.
17 Larva, ſeu Lemures vulgò Traſgos, ſive duendes.
18 Larvæ tumultus domibus ſolent excitare.
19 Nympha aliud dæmonum genus.
20 Parca vulgò Hadas aliud dæmonum genus.
21 Genus dæmonum, quod tempore peſtis ſolet apparere.
22 Multa ſunt per quæ Deus denunciat futura mala.
23 Spectra dæmonum varia mala indicantia.
24 Genus dæmonum, quod non apparet, ſed auditur tantum, & n. 25.
26 Genus dæmonum apparens in forma caſtrorum militum.
27 Prænonſtrantium fundatione dæmon ſpecie armatorum militũ apparuit.
28 Genus dæmonum, quod monumenta inhabitat.
29 Manes dæmonum genus, qui mortuorum animas ementitur.
30 Dæmones animas ementientes ſiãnis circũdati viris ẽtibus ſolent apparere
31 Diabolus quandoque imitatur divinam iuſtitiam.
32 Harpiæ dæmonum genus gaudia in mœrorem convertens.
33 Eumenides dæmones fuerunt, Pluto, Charon, & Gorgones.
34 Satyri, Fauni, Aſſipedes, & Onoſceles.
35 Subterraneum dæmonum genus, qui theſauros terra latẽtes ſolẽt aſſervare.
36 Incubones theſaurorũ dæmones varij.
37 Cuſtos theſauri diabolus aditum arcebat.
38 Heſperidum draco cuſtos horti dæmon fuit.
39 Lucifugum dæmonum genus limitioſum, & inquietum eſt.
40 Aſmodæus qualis natura ſit, & qui tota nocte cum Iacob luctavit.
41 Pſal. 90. de quatuor dæmoniorum generibus explicatus.
42 Timor nocturnus, & ſagitta volans in die.
43 Dæmonium meridianum à loci regione appellatum.
44 Diaboli genus, qui gaudet ſylvarum & deſerti habitatione.
45 Aſmodæus ablegatur in deſertum, & Chriſtus in deſerto tentatur.
46 Diabolus qui filios Iob oppreſſit venit à deſerto, & meridiano tempore.
47 Meridianum dæmonium à tempore, quo graſſari ſolet dictum.
48 Dæmonium meridianum dictum à loci affectionibus.

SVnt enim dæmonũ, vt variæ operationes, atq; libidines: ſic & varia genera, ſibiq; ad invicẽ quãdoq; cõtraria, quia diviſũ eſt imper. Satanæ, D. Luc. 11.

Omnes

Digitized by Google

Omnes quidem immundi,& mali,hominibusque sunt infesti, vt post Chrysippum, Plutarchum, & Philonem, recte contra Iamblicum Porphyr. *l. de abstinent animal.* † Qui vt varij,ita Maleficorum potestas non est omnibus vna,sed in singulis, provt dæmonibus concurrunt natura subtilioribus,vel grossioribus diversa,ratione locorum, in quæ cadentes à principio sunt detrusi:nam dæmonum genus ab eorum habitatione est petitum,vt docet Psellus *l. de dæmonib.*

¶ Primum dæmonum genus appellatur *Æthereum*,sive *igneum*, de quo Trithemius *l.qq. ad Max. q. 5. Igneum est, quod circa superiorem pernagatur aerem, nec vnquam ante iudicij diem ad inferiora demergitur: sed continuo cum regionibus permanentes sublunaribus nullum habent cum hominibus commercium.* † Hinc motus opinor Apuleius dum dixit, animalia esse ignita, propterea quod Aristoteles *l.5. hist. animal. c.19.* confirmat quædam in fornacibus Cypri reperiri solita, quæ alij de his dæmonibus credidere. † Quibus non assentior, nam volatilia sunt ephemera,quia cum igne oriuntur, & cum igne extinguuntur,quod dæmonibus,non cohæret,Pl.*l.*11.*c.*36.Ælian. *l.* 2. *c.* 2. † Quare hoc genus fictitium credo, & ab Orpheo *Æthereum* vocatum,quia putabat in cælis degere, quod iam pridem improbavit D. Aug. *lib. de agone Christ. c.*3.

¶ Secundum genus dicitur *aereum*, quod in aere errans nobis propinquo commoratur, vt docet Plato *in Phædr.* quia aer istud plenum est dæmonibus,vt ait D. Athanas. *in vita S. Anto.* † Quod Mercurius in alio sensu dixerat, *nullam mundi partem dæmonum præsentia esse destitutam*,quod de sublunari mundo intellige,alioquin falsum docet D. Aug.*d.c.*3. † Hi possunt ad inferiora descendere,& assumptis de crassiore aere corporibus, quandoque hominibus apparere: aereum sæpius (permittente Deo) perturbant, tonitrua,& tempestates concitãt:& omnes simul in perniciem humani generis conspirant,de quibus Stellanus *l.*2.

Hos ventos, vel Dij aerei, vel sidera mittunt.

¶ Tertium genus dæmoniorum dicitur,*Aquaticum*,quia circa fluvios, & lacus,inhabitat,de quo fit mentio à Christo Domino in Evangelio D. Luc. *c.*11. *Cum immundus spiritus exierit ab homine,perambulat per loca inaquosa quærens requiem.* † Et nunc frequenter in fœmineam speciẽ solet apparere,vt Naiades, Nereidesque Nymphæ, atque Driades nam eo ipso quod in locis versentur humidis molliorem vitæ ductum sequuntur: aliquando in virili forma apparent, vt *Neptunus,Nereus,Proteus, Achelous, Tritones.*

¶ Quartum genus dæmonum dicitur *Terrestrium*,quorũ alii versantur in sylvis,atque nemoribus, qui venatoribus ponũt insidias:alii verò patulis degũt in campis, qui nocte aberrare faciũt itinerantes:nonnulli morantur in locis abditis,atque cavernis:reliqui cæteris minus furiosi, ac perturbati commorati cũ hominibus in obscuro delectãtur,vt narrat Tritemius *vbi sup.d.q.*5. † Quales fuerũt olim Hecate,Mater magna, Ceres, Diana,cum Sodalibus Fatuæ,Furiæ,& earum mater Furina,& Manium,nec non Pluto,Cerberus,Charon,& huiusmodi alii, de quibus Arnob. *l. contra Gent.* † Ex quibus quintum genus dicitur, quod in ænigmatibus gaudet torquere homines, vt *Sphynx* illa Thebana de qua Strabo *l.*9.*Nat.*Com.*l.*9.*Mythol.c.*8.ideo dictũ, quia sub specie tali simiarũ apparebat,quę sphynges appellãtur,vt docet Sol. *c.*30.

¶ Sextũ genus dæmonũ est illud quod homines ad luctandũ cõpellit, qualis ille, qui infestabat Themesem fingens se Polytæ,& Brutis amissi animam,de quo Paulan. *in Elinc. & Strabo.l.*6.imitabatur

tur ſimia Angelum, qui cum Patriarcha
16 Iacob fuerat luctatus *Gen. c.* 32. † Septimũ fuere, & admodum truculenti, qui *Alaſtores* dicti, fortaſſis idem cũ Nemeſi, Alaſtor: nam *Nemeſim*, fingebant vltricem ſcelerum quod officiũ Alaſtori tribuit Orig. *lib. contra Celſum*, & fortaſis, hic eſt ille ex terminator, de quo *in Apoc. cap.* 9.

17 ¶ Octavum genus eſt illud, quod domibus maximè gaudet ſolis illuſionibus territare homines, vt Laruæ, & Lemures, quos Hiſpanè appellamus *Traſgos*, ſive *Duendes*, ſic dicti, quia domeſtici ſe fingunt domibus inhabitare, vt notat Oroſ. de Covarru. *lib* 1. *de vera prophet.*
18 *c.* 13. † Quorum ſpectra certis temporibus, aut locis ſolent tumultus, & vexationes varias exhibere, vt de Temeſio dæmone Ælian. *de varia hiſt. lib.* 8. de pueris nigris cirratis D. Auguſt. *lib.* 22. *Civit. Dei, c.* 8.

19 ¶ Nonum genus eſt, quod in nemoribus, & aliis amænis locis ſeſe oſtentãt in forma puellarum, vt Nymphæ interdum in veſte alba, vt illæ tres, quæ Machabæo Banckoni Regnum prænuntiarunt, apud Boeth. *lib.* 12. *hiſt. Scotor.*
20 † Quas Gentiles *Parcas*, Hiſpani *Hadas*, appellant quales *Fatales ſorores*, falſo putatæ bellorum præſides, quæ Hotero Regi familiares fuerunt, vt tradit Olaus *lib.* 3. *hiſt. Septentrional. c.* 10.

21 ¶ Decimum genus eſt illud, quod ſolet apparere tempore peſtis, aut cum alia mala nos invadunt, vt docet Mart. del Rio totius eruditionis gloria conſpicuus *in commentar. ad Senec. in Oedip.*
22 *v.* 172. † Nam multa ſunt per quæ Deus denunciat futura mala, & mutationes Regnorum: vt in nocte, quæ ſeditionẽ Antiochenorum præceſſit, viſa mulier ingens, & formidabilis aſpectu aërem ſcutica tam fortiter verberans, vt tota ſonus vrbe exaudiretur, Sozomen. *lib.* 7. *cap.* 23. Nicephor. *lib.* 9. *cap.* 42.

† Priuſquam Humnericus perſecutionem in Catholicos Africæ incoharet, ſuper cacumine montis Ziquemi homo giganteæ molis viſus, & auditus clamare *egredimini, egredimini*. Et in æde Fauſti, quæ Carthagini eſt, viſa multi- 24
tudo Æthiopum ſanctos Eccleſia fugãs, vt refert Vticenſ. *lib. de perſec. Vandal.*

¶ Vndecimum genus eſt, quod non apparet, ſed auditur tantum, vt de vocibus, & ſonis auditis in Marathone poſt pugnam cum Perſis tradit Panſan. *in Attic.* & ante pugnam cum Cimbris Plin. *lib.* 2. *cap.* 59. & ante bellum ciuile 25
Syllanum in eadem Italia Appian. *l. b.* 1. *de bello ciuil.* † Ante primum prælium Pharſalicum Antiochiæ, Cæſar *lib.* 3. *de bello ciuil.* ante mortem Cæſaris dictatoris Romæ audiri *Dion. Caſſ.* alia multa apud Cardan. *lib.* 12. *de var. rer.* Fulgoſ. *lib.* 1. *de pr. dig.* Niart. *in Formicar. l. b. fin.* Ghil. Parifiens. *in ſumm. de vniverſo, p.* 1. *c.* 24.

¶ Duodecimum genus eſt cohortum, 26
acierum, caſtrorum militarium, nam ſicut bonorum Angelorum acies vſitæ ſunt in ſacris literis, *Gen. c.* 32. & *Reg.* 4. *c.* 6. Sic & ſimia diabolus ea imitatur, vt in vita S. Guthalei Anachoretæ apud *Surium menſe April.* † Similia in 27
primordiis divinæ Religionis Præmonſtranſium (ſic dicta à præmonſtrata Dei fundatione) ſpecie armorum militum in quoſdam Religioſos dæmonia incurriſſe, *vt legitur in vita D. Norberti, c.* 26.

¶ Decimumtertium genus dæmonum 28
eſt, qui monumenta inhabitant, in cineres, & oſſa ſævientes, ad quos fugandos Eccleſia aqua benedicta, & ſanctis orationibus piè, & ſanctè vtitur, quia ſævum, & truculentum eſt, vt in Evangelio S. Matth. c. 8. *Occurrerunt ei duo habentes dæmonia, de monumentis exeuntes, ſævi nimis.* † Cui ſimile eſt, qui prædictionibus futurorũ in admirationem

ſui trahere cupiunt audientes, vt *Manes*, qui mortuorum animas ementiebantur, de quibus diximus, *lib. 1. de Magia divinatr. c. 13.* nam vt ait Leloyher *lib. 4. ſpectror. c. 6. Dæmones fingunt ſe animas eſſe.* † Et eæ quidem aliquando flammis circundatæ in iis, quæ vivi occaſionem peccandi habuerunt tormenta pati denuntiant, vt milites illi, qui monacho Limpurgio apparuerunt, apud Trithe. *in Chron. Hiſgab. ann.* 1168. de aliis Nider. *in Formicar. lib. fin.* Chromer. *lib. 5. hiſt. Polon* † Quos dæmones fuiſſe ſatis probant Leloyher *vbi ſup.* Guilh. Pariſienſ. *p. fin. de vniverſ. c. 24.* & in his imitantur divinam iuſtitiam, qua frequenter in quo quis peccavit, in eo punitur, quod haud latuit Virgil.

Quæ cura nitentes
Paſcere equos, eadem ſequitur tellure repoſtos.

¶ Decimum quartum genus dicitur illud, quod hominum gaudia in mœrorem, & triſtitiam conantur convertere, vt *Harpiæ*, de quibus Heſiod. *in Theogon.* Apolon. *lib. 2. Argonaut.* † Decimum quintum eſt trucidum ac cruentum, vt *Eumenides*, de quarum habitu, & conditione fusè Mart. del Rio *in comment. ad Senec. in Med. v. 13. cum ſeqq.* Pluto, Charon, & Gorgones tres, de quarum forma, & genere, idem Delrius, *vbi prox. v. 831.* † Decimum ſextum ſunt *Satyri*, quorum Princeps *Faunus* fuit, qui terribiles, ac inopinatos ſonitus edebant, hos Pſellus vocat *Aſinipedes*, à forma *Onoſceles*, vt narrat Sozomen. *lib. 8. cap 6.* quos piloſos, & Syrenas appellat *D. Iſai. cap. 2.* quia frequenter in hirci forma ſolent apparere.

¶ Decimum ſeptimum genus dicitur, *Subterraneum*, quod in ſpeluncis, & cavernis montiumque remotis concavitatibus morantur, & iſti dæmones affectione ſunt peſſimi, eoſque invadunt maximè, qui puteos, & metalla fodiunt, & qui theſauros in terra latentes quærunt, in perniciem humani generis paratiſſimi: hiatus efficiunt in terra, ventoſque flammivomos ſuſcitant, & fundamenta ædificiorum concutiunt, vt narrat Trithemius, *vbi ſup.* † Ex quibus quidam ſunt incubones thezaurorum, quos avaritia mortalium in terra abſcondit, & ne rurſus in vſus perveniant hominum, eos ſubducunt, furantur, & cuſtodiunt, quales fuere olim canis ille horridus, & illa ſemianguineo corpore mulier, de quibus Stumphius *in Chron. Heluet.* & Cedren. *in Anaſtaſ.* † Talis fuit, qui Cabadem Regem Perſarum, & omnes aditu arcebat dæmon theſauri cuſtos, apud Glycam *p. 4. Annal.* † Talis dæmon, qui in forma draconis cuſtos fuit ad aurea poma in hortis Heſperidum filiarum Regis Atlantis, quæ (ſubacto dracone) Hercules abſtulit, authore Seneca *in Hercule furent.* Vnde, & ſerpens aureus in theſauri cuſtodiam apud Aſcan. Centor. *lib. 4. Tranſiluan.*

¶ Decimum octavum genus dicitur *Lucifugum* propterea, quod lucem maxime aborreat, & deteſtatur genus hominum imperſcrutabile, ac pœnitus tenebroſum, paſſionibus frigidis agitatum, malicioſum, inquietum, & perturbatum, quod occurrentes homines violenter comprimit, nocturnis horis ſæpiúſque Deo permittente, aut flatu quoſdam interficit, aut contactu. † Qualis fortaſſe fuit Aſmodæus, qui ſeptem viros Saræ necavit, *Tob. cap. 5.* non tamen athleta ille, qui tota nocte cum Iacobo Patriarcha luctatur, *Geneſ. cap. 31.* licet Hebræi id velint, & Origen. *in Patriarch. 3.* quia bonum Angelum fuiſſe ſatis docent ibi *Græci, Latinique Patres.* † Huius dæmonum generis meminit Regius Hymnographus,

Pſalm. 90.

Pſalm. 90. *Non timebis à timore nocturno, à ſagitta volante in die, à negotio perambulante in tenebris, ab incurſu, & dæmonio meridiano*, vbi quatuor annumerantur pericula, ſeu peſtes, quas omnes vult eſſe dæmonum genera, *Paraphraſtes Chaldæus.*

42 ¶ De timore nocturno tradit Procop. *lib. 2. de bello Perſic*, & nos latè *infrà cap. 20. de lamiarum origine*, de ſagitta volante in die, dicendum eſt, hoc eſſe dæmonum genus, qui lucente ſole, & clara luce ſupina frequenter graſſatur, vt de *Pana* truculento dæmone, iracundo, ac formidabili tra-
43 dit Theocrit. *Idyl.* 1. † De incurſu, & dæmonio meridiano, ſive incurſu dæmonis meridiani, vt volunt *Aquila*, & *Symmach.* notandum eſt duabus ex cauſis ſic appellari, primum à loco, quia credebant in deſerto verſari, quod Hebræis ad meridiem eſt. Et ita legimus ferociſſimorum dæmonum copiam maximam habitaſſe in horto, vbi ſepulchrum Iannis, & Mambres,
44 vt narrant *Palladius*, & *Macarius.* † Et dæmonum genus Lamias ſcilicet, in deſertis habitaſſe Lybiæ, Dion. *in hiſt. Lyb.* & dæmones gaudere ſylvarum, & deſerti habitatione, tradit Procop. *in Iſai.* quia hoc dæmonum genus eſt ſolare, & leoninæ naturæ, quorum propria hæc conditio, vt docet Pſellus *lib.*
45 *de natura dæmon.* † Et Raphael Aſmodæum ablegat in deſertum *Tob. cap. 8.* & Chriſtus Dominus in deſerto tentatur, *D. Luc. cap. 4.* & David dæmones hoſce vocat *Beſtias ſylvæ*, iuxta non-
46 nullos, *Pſal. 103.* † Sic ventus, qui filios Iob oppreſſit venit à deſerto *Iob cap. 1.* hoc eſt à meridionali plaga, idque meridiano tempore, nempe prandentibus illis, vt optimè notat ibi *Ori-*
47 *gen.* & *Aquil.* † Secundo igitur à tempeſtate diei dicitur *meridianum*, eo quod hoc genus dæmonum in meridiano tempore, & apparere ſolitum, & homines crudelius, acriuſque infeſtare, tum ſpirituali tentatione, ac prælio maxime luxuriæ, & pigritiæ ſtimulis, quæ duo peccata vigent vehementius hominem cibis diſtentum, & plenum, vt docet Euthym. *ad Theodoret. in Pſalm.* † Tum etiam corporis 48
affectionibus, vt in Ruſſia orientali ſub meridiem meſſis tempore ſolitus erat ambulare rura dæmon habitu viduæ lugentis, operariiſque, niſi protinus viſo ſpectro in terram proni venerarentur brachia, eruráque frangebat, vt narrat Petr. Gregor. *lib. 12. de Republ. cap. 20.*

CAPVT XXX.

De incubis, & ſuccubis dæmonibus cum Lamiis rem habentibus, & an ex tali congreſſu proles naſci queat.

SVMMARIVM.

1 *Dæmones, quia carent corpore, mulieribus potiri negarunt veteres.*
2 *Dæmones incubos, & ſuccubos negarunt non ſolum hæretici, ſed & Catholici,*
3 *Maleficos, & ſagas cum dæmone coiſſe probarunt plures.*
4 Geneſ. cap. 6. *de incubis, & ſuccubis dæmonibus loqui negatur.*
5 *Enoch liber apocryphus de incubis, & ſuccubis agens.*
6 Geneſ. cap. 6. *loquitur de filiis Seth, & filiabus Cain.*
7 *Filios Dei ad filias hominum ingreſſos eſſe in Geneſi de quibus intelligatur.*
8 *Auctoris ſententia de incubis, & ſuccubis.*

Digitized by Google

9 *Authoris ſententia, hac in re probata à Theologis.*

10 *Authoris ſententia, hoc in caſu probata à Iuriſperitis.*

11 *Incubos, & ſuccubos fatetur D. Auguſtinus.*

12 *Piloſi quare dæmones appellentur in ſacris literis.*

13 *Sabirim in lingua ſancta quare vertit vulgata, dæmonia.*

14 *Hyrci antiqua forma, qua de cauſa dæmoni data.*

15 *Dæmon varia nomina, ex laſcivientis naturæ.*

16 *Dæmonum tripudia in aſſumptis corporibus ſæpe viſa.*

17 *Nymphæ, Oreades, Napeæ, Dryades, Hamadryades, Nereides, & Naiades fuerunt dæmonum ſpectra.*

18 *Sylvæne dæmones fuerunt ad libidinem deludendam.*

19 *Dæmones cum Sagis libidinem præpoſteram exercere.*

20 *Dæmones incubi, & ſuccubi dupliciter corpus aſſumunt.*

21 *Dæmonis deluſio in re venerea.*

22 *Diabolus, cadavera non vivificat, ſed cogit vitales actiones ementiri.*

23 *Principis cuiuſdam mortui corpus integro priuſquam ſepeliretur anno dæmon geſtavit.*

24 *Corpora aſſumpta à dæmone quare ſint tactu frigido, & horrido.*

25 *Corpora aſſumpta quando diabolus calore vitali attemperat.*

26 *Dæmones generare poſſe in tali congreſſu negant plures.*

27 *Hominis procreatio eſt actus corporis vivi.*

28 *Diabolus corpus aereum, neque aliud habet omnino.*

29 *Dæmones nullam inter ſe habent individui, vel ſpeciei multiplicationẽ.*

30 *Dæmones, quia ſubſtantiæ incorpoream, non poſſunt corporeum ſemen præbere.*

31 *Dæmones ſunt expertes animæ vegetantis, ideo ſemen præſtare nequeunt.*

31 *Semen, quo diabolus in ſuis congreſſibus præſtat deluſorium eſt.*

33 *Diabolus generationis cauſa, unde ſemen comparet.*

34 *Semine aſſumpto poteſt diabolus naturalem generationem cauſare.*

35 *Semen viri mixto ſemini muliebri, quia cauſa eſt generationis, poteſt diabolus illum præſtare.*

36 *Mulier non concepit ſemine aliunde aſſumpto.*

37 *Mulierem in balneo concepiſſe, ex ſemine deciſo, fabula eſt.*

38 *Mulier impregnari nequit, niſi à viro cognoſcatur.*

39 *Mulierem in patris lecto dormientem, ex eius pollutione concepiſſe, fabula eſt.*

40 *Homines habentes virgam nimis brevem, aut longam, quare non generant.*

41 *Authoris ſententia circa dæmonis procreationem in huiuſmodi actibus.*

42 *Multi ex muliere, & incubo dæmone nati.*

43 *Romulus, Alexander, & Lutherus, ex incubo nati.*

44 Corocoton *dæmon apud Indos miſceri ſolitum mulieribus, & ex eo bicornes naſci.*

45 *Æneas ex Anchiſe, & Venere ſuccuba natus.*

46 *Succubus dæmon nequit concipere, quia corpus in tempus accepit.*

47 *Æneas potius Veneris ſpecie ſuppoſitus eſt, quam procreatus.*

48 *Procreatio dæmonis miniſterio ponderoſiſſimi ſunt, pallidi, & macilenti vagiunt.*

DÆmones, quia carent corpore, & appetitu ſenſitivo, rem veneream cum

cũ mulieribus habere negarunt expreſſe Eugubin. *li.* 8. *de perenni philoſoph. ca.* 26. *Natura fieri non poteſt, nec aſſentitur philoſophia, ſupiritus corpore nudatos amore fœminarum capi, aut ex eis generare poſſe. nam vbi non eſt cibus, & potus non eſt ſperma: vbi non ſit quarenda non eſt ſucceſſio, & propagatio, non adhibuit natura cupiditatem generandi.* † Vnde hos
2 incubos, & ſuccubos dæmones negarũt, non ſolum hæretici *Vvierus, Godelmannus & Ficardus*, verum etiã Catholici *Cardanus, Poncinibius, & Bapt. Porta* † Cõ-
3 tra tamen Maleficos, & Lamias cum dæmonibus illi quidem ſuccubis, hæ verò incubis actum venereum exercere, aperte cenſuerunt D. Cyprian. Tertul. & alij relati *à Sixto Senenſi l.* 5. *Bibliothec. annot.* 77. Perera *l.* 8. *in Geneſ. diſp.* 1. Valles *de ſacra Philoſop. c.* 8. † Qui in eo
4 quod volunt dæmones poſſe cum mulieribus rem habere optimè ſenſerunt: in eo verò à recentioribus iure reprehenduntur, quod de huiuſmodi concubitu Moſis etiam verba de filijs Dei,
5 & filiabus Caim acceperunt *Geneſ. cap.* 6. Nam licet hæc ſententia reperiatur in libris de *Enoch*, qui Angelos, quos vigiles appellat transfiguratos in homines, vt mulieribus potirentur, commentitia eſt, nec tanto viro referenda,
6 nam vt ait D. Auguſtinus *lib.* 15. *Civit. Dei cap.* 23. & *q.* 23. *in Geneſ. Cur autem hoc niſi ab antiquitate ſuſpectæ fidei iudicata ſunt. nec vtrum hæc eſſent, quæ Enoch ſcripſiſſet, poterat inveniri, &c.* † Quare non de dæmonibus, ſed de filijs Seth filij Adam, & filiabus Caim ſunt accipienda, vt omnes Græci, Latinique Patres ſenſerunt, D. Chryſoſt. *homil.* 22. *in Geneſ. d. cap.* 6. D. Theodo-
7 ret. *in Geneſ. q.* 47. D. Ambr. *de Noe, & arca cap.* 4. D. Thom. *p.* 1. *q.* 51. *art. fin.* Abulenſ. *in Geneſ. d. c.* 6. *quæſt.* 6. & *in Exod. cap.* 7. *q.* 12. † Quod omnes tranſeunt in ſententiam Suidæ *Sethum illius*

ætatis homines Deum appellabant, & merito igitur Sethi, & Enoſſi, & Epochi filij Dei, & Deorum filij autore Symmacho intelliguntur, qui ex ſui libidine ad Caim filias ſunt ingreſſi, & quorum impari, & impio connubio nati ſunt Gigantes.

¶ Neque per hoc negandũ eſt poſſe 8
dæmones mulieribus potiri, quia poſſunt defunctorum corpora aſſumere, vel de novo ſibi ex aere, & alijs elemẽtis ad carnis ſimilitudinem palpabilia effingere, ac formare, & quem natura non habent ſexum artificioſe exhibere, & viris ſpecie fœminea, & fœminis ſpecie virorum aburi, & has ſubijcere, & illis ſe ſubſternere. † Vnde hanc 9
de incubis, & ſuccubis ſententiam præter ſupradictos probarunt D. Thom. *in ſen. 2. diſ.* 8. & *p.* 1. *q.* 51. *ar.* 3. & 2. 2. *q.* 96 *ar.* 3. Toledo *in ſumm. l.* 4. *cap.* 15. Caſtro *de iuſta hæretic. punit. lib.* 1. *cap.* 16. Annan. *lib.* 4. *de natura damon.* Sprenger. *in Mall. p.* 1. *q.* 4. & *p.* 2. *q.* 1. *cap.* 4. & *q.* 2. *cap.* 7. Nider. *in formicar. lib.* 5. Spina *de ſtrigib. concl.* 6. Matt. del Rio *lib.* 2. *Magicar. quæſt.* 15. † Quibus aſſentiuntur iu- 10
riſperiti Epiſcopus Simanc *de Cathol. inſtitut. tit.* 34. Vlder. Molitor. *de lamiis. mulier. cap.* 5, & 6. Paul. Grilland. *de ſortileg. q.* 7. *ex nu.* 9. Petr. Binsfeld. *in confeſſ. maleſic. p.* 1. *tralud.* 7. & *p.* 2. *concl.* 5. † Nam vt ait D. Auguſt. *lib.* 21. *Civit. Dei cap.* 23. *Creberrima fama eſt, multiq;* 11
ſe expertos, vel ab eis qui experti erant, de quorum fide dubitandum non eſt ſe audiviſſe confirmat, Sylvanos & Faunos, quos vulgus incubos vocat improbos extitiſſe mulieribus & earum appetiſſe, & peregiſſe concubitum. † Ex quo dæmones vo
cantur piloſi ab *Iſai. cap.* 13. & *cap.* 34. 12
Nam vox Hebræa שעירים *Sairim* vel *Sehir* quæ habetur *Leuit. cap.* 17. & *Paralip.* 2. *cap.* 11. idem eſt, quod *hirtus*, ſive *hircus*. † Quam vulgata ver- 13
tit *dæmonia*, ob huius animalis laſciviam

ſuperbiam, & petulantiam dæmonibus communem, vt docet Remig. *lib. 1 dæmonol. cap. 24.* † Vnde eis hirci antiqua forma, & Iupiter *Hammon* in hirci ſpecie cultus, vt tradit Arnobius *libro 6. contra Gent.* Ovidius *libro 15. Metamorph.*

Medio tua corniger Hammon
Vnda die gelida eſt, ortu obituque caleſcit.

Item hac eadem de cauſa vocantur Talpæ, & Synes ab *Iſaia cap. 2.* Lamiæ, & Onocentauri, *ab eodem cap. 13.* necnon Ægypanes, quaſi capricornes Plin. *libro 5. hiſtor. natur. cap. 1.* Quales à Poetis finguntur. Et horum tripudia ſæpe videri, & audiri in Atlante monte confirmat idem Plin. *d. lib. 5. cap. 34.* † Et hodie videri, & audiri teſtantur D. Thom. 1. 2. q. 89. *art. 4.* Scaliger. *libro 3. Georgicor.* Saxo Grammat. *lib. 1. Danorum hiſt.* Vnde illud.

Trux Lemurum Chorus advenit Principeſque per auras
Curſitat, & vaſtos edit ad aſtra ſonos.
Accedunt Fauni, Satyri, Panumque caterva.
Manibus admixto mil tat ore foro.

Ex quibus alij fuerunt ſuccubæ vt *Nymphæ*, quarum quædam aereæ, vt *Sybilla*, de qua Plutarch. *lib. de ſera numer. vindict.* Quædam terreſtres, vt *Oreades*; *Napeæ*, *Dryades*, *Hamadryades*: Quædam aquaticæ, *vt Nereides*, & *Naiades*, illæ maris, hæ fluviorum, quæ omnes dæmonum ſpectra fuiſſe, ſatis probat Mart. del Rio *in comment. ad Senec. in Hercul. & Medeam.* † Nec deſunt, qui Syrenas dæmones eſſe affirment ad libidinem deludendam, vt de *Sphynge* illa Thebana narrat Pierius *libro 6. Hieroglyph.* & Solin. *capit. 30.* † Nam dæmon per omnes laſciviæ partes accuratè diſcurrit, vt homines à vera Dei pietate in cænoſa iſta detineat: quare nec præpoſteram libidinem omittere fatentur Ponzinib. *libro de Lamijs numer. 64.* Annan. *libro 4. de natura damon. fol.* 148. Ovid. *libr. 10. metamorph.*

Rex ſuperum Phrygij cuptus Ganimedis amore
Arſit, & invenum, eſt aliquid Iupiter eſſe.

¶ Quæ vt dæmones patrent, ſolent elementare corpus aſſumere, vel ſibi mortui cadaver inducere, quod impellit, ac movet, non aliter quàm motor intus exiſtens, vt docent Cardan. *libro 16. variet. rer. capit. 93.* Silveſter *libro 1. de ſtrigimag. capit. 14. punct. 4. & cap. 15. punct. 3.* D. Thomas *Sentent. 2. diſt. 8. art. 4.* † & ita diabolus deluſit militem, qui cum putaret ſe formoſa potitum virgine, invenit ſe in complexu cadaveris belluini tabe ſoluti apud Guil. Pariſienſ. *in ſumm. de univerſ. p. fin.* † Non quod illud valeat informare, aut quod in eſſentiam eius dilabatur, ſed duntaxat, vt in loco exiſtens vitales eius actiones imitetur: cadaver regit, & ſpiritum mentitur, vt tradit Toſtat. *in Exod. cap. 7. q. 13. cum ſeqq.* † Vt de quodam Principis mortui corpus integro priuſquam ſepeliretur anno, dæmonem geſtaſſe, & reſiſſe narrat Cæſarius *lib. 12. Miracul. cap. 13.* de Cornelio Agrippa, Simone Mago, & aliis Remigius *libr. 2. damon. c. 1.* † Vnde illa eſſe tactu frigido, & horrido ex ſagarum confeſſionibus narrant Petr. Binsfeld. *in conf. ſſ. malef. p. 1. prælud. 6.* Alex. ab Alex. *l. 2. dier. genial. c. 9.* Toſtat. & Remig. *vbi ſup.* Raph. de la Torre *to. 2. q. 95. in præl. diſp. 6.* † Niſi quando ſub certi alicuius viri, aut fœminæ ſpecie vultdeludere, & nolit ſciri ſe eſſe dæmonem, quia tunc corpus aſſumptum temperat, ne contactu timor horror, aut aſpernatio ſequatur, quemadmodum fecerunt Angeli Loth

n

ne contactu dignoſcerentur, *Geneſ. cap.* 19.

26 ¶ Sed quod magis vrget in concluſione propoſita illud eſt: an ex tali congreſſu proles naſci queat, & pro parte negativa ſunt Plutarch: *in Num.* Remig. *lib.* 1. *dæmonol. cap.* 6. Vld. Molitor. *de Python. mulier. cap. fin.* Ariſtot. *lib.* 1. *de generat. c.* 4. Peramato *lib. de homin. procr. c.* 1. Fran. Valleriolla *to.* 1. *enarr. medic.* Ambro. Pareus *l.* 34. *de monſtr. & prodig. cap.* 10. *de ſuccubis,*

27 *& incub.* † Eo nempe quod hominis

28 procreatio ſit actus corporis vivi. † Quod dæmones ne queunt præſtare, quia ſunt vitæ expertes, & mortis origo, neque corpus vllum aereum, neque quodvis aliud habent omnino, vt contra Platonicos defendit Natta *libro* 7. *de Deo fol.* 57. & probat D. Cecilius primus Epiſcopus Granatenſ. *in l. plumbeo in cavernis montis illipulitani reperto, cui titulus eſt fundamentum Eccleſiæ.* † Neque dæmones inter ſe vllam

29 habent individui, vel ſpeciei multiplicationem, vt fuit error Gregor. Nyſſeni *lib. de natura dæmon. cap.* 18. neque inter ſe commiſceri poſſunt, vt tradit

30 Perera *lib.* 8. *in Gen.* 6. *diſp.* 12. † Neque vllum ſemen prolificum (quantumvis tenue, & aëreum) habent omnino, vt placuit *Ioſepho, & Hebræis*, quia dæmones ſunt ſubſtantiæ incorporeæ, & ideo de ſuo non poſſunt corporeum ſemen præbere, vt tradit Grilland. *de*

31 *Sortileg. q.* 7. *ex num.* 9. † Sunt enim expertes animæ vegetantis ad quam pertinet (naturali calore) cibum acceptum concoquere, ex quo ſanguis, & ex eo ſemen comparatur, vt docent Fran. Valles *de ſacra philoſoph. cap.* 13. Tiraquel. *in ll. connubial. l.* 15. *ex num.*

32 12. † Vnde ſi qua feminis deciſio in hac copula à dæmone cauſetur, non veram, ſed deluſoriam eſſe, nullamque ſagis adferre voluptatem, palam confeſſæ ſunt apud Remig. *l.* 1. *dæmonol. c.* 6. nam vt ipſe ait *l.* 2. *Periocb.* 1.

Iuit in horrendos complexus, iungitur impar
Aſſ. rdo coitu Venus irredit ad nefandos.

Quod fieri puto quando dæmon cauſa 33
generationis non accedit: nam quando in gratiam id optantis ſuccubæ congreditur, adhibet inſtituto neceſſaria, & ſemen prolificum quærit aliunde carnali actu deciſum, & inventum conſervat, ac tanta celeritate perfert, ac fovet, ne vitales ſpiritus evaporentur, & tunc quando, ac quale oportet infundit, vt docent D. Auguſt. *lib.* 3. *de Trinit.* D. Thom. *in Senten.* 2. *d. diſt.* 8. *& p.* 1. *q.* 51. *& in quodlib.* 7. *quæſt.* 10. Annan. *lib.* 4. *de natura dæmon.* Spreng. *in Mall. p.* 2. *q.* 1. *cap.* 4. Grilland. *d. q.* 7. *ex num.* 12. Nider. *in Formicar. lib.* 5. *cap.* 9. & 10. Petr. Beinsfel. *in confeſſ. malef. memb.* 1. *concluſ.* 5. † Ex 34
quo ſequitur naturalis generatio, & Deus (vt naturæ author) concurrit, vt organicum corpus infantis formetur, vt concurrit in inceſtu, & adulterio procreatis: quia natura ſolum poſtulat, vt ex viri prolifico ſemine aptè admixto ſemini muliebri proles naſcatur, vt docent Galen. *l.* 1. *de generat.* & alij relati *à Sabellico l.* 8. *metaphyſ. q.* 17. Florentin. *ad Avicen. de generat. embrion.* Vega *l.* 1. *de arte medend. c.* 3. Valles *l.* 2. *controverſiar. c.* 6. Abulenſ. *l.* 1. *Paradox. c.* 48. † Sivè à corpore, 35
ſivè à cerebro vis gignendi oriatur ſpiritus genitalis ipſi ſemini eſt implantatus in ipſa feminis ab humano corpore deciſione: nullo facto diſcrimine an ab homine ipſo, an dæmonis miniſterio infundatur, quia ex vero hominis, & mulieris ſemine naſcitur homo, D. Thom. *d. quod l.* 6. *art.* 8. Sprenger. *in Mall. p.* 1. *q.* 4. *c.* 2. Silveſt. *vbi ſup. l.* 2. *c.* 3. *pun.* 3.

¶ Neque

¶ Neque propterea credo multa, quæ
36 ex hac de causa graves quidem, & docti viri tradiderunt, de muliere concipiente semine aliunde deciso, quia nugæ sunt mulierc ularum ad patrocinandas puerperas confidæ, pro ijs, quæ ex adulterino concubitu conceperant, vt credulis maritis alienos obtrudant
37 hæredes. † Vt de illa, quæ in balneo ex semine in aqua deciso concepisse scribit Averroes *collectaneor* 2. *c.* 10. & ex eo narrat Alber. Magnus *lib. de format. homin. cap.* 1. quia falsum est, & nimia credulitate ductus Averroes, qui ita se audivisse ab vicinia sua scribit, reprehenditur à Hieron. Mercurial. *l.* 1.
38 *de morbis mulier. cap.* 2. † De Bambergensi puella eadem de causa prægnans reddita, meminit Nider. *in Formicar. d. lib.* 5. *cap.* 10. Quod de mentis virginitate accipiendum est, nam corporis virginitatem amiserat, per eam copulam, per quam conceperat, quia mulier à viro cognosci non potest, sine virginitatis iactura, nec impræg-
39 nari, nisi cognoscatur. † De alia in patris sui lecto dormiente, qui cum in somnis pollueret, semen eius ad matricem filiæ pervenit, & inde puella concepit, & aliis huiusmodi, quæ nec incautis rusticis quam persuadere, ex traditis ab Hiero. Mercurial. *vbi suprà* Ioann. Schenckius *tom.* 2. *obser-*
40 *vat. medic.* † Nam ad generationem si semen tantisper evaporetur (etiam intra claustra mulieris receptum) nihil habet efficaciæ, quo fit, vt homines habentes virgam nimis brevem, aut longam, non generant, quia modica illa distantia, quæ est inter locum pollutionis, & caput matricis, facit semen evaporari, vt tradunt Arist. *lib.* 1. *generat. cap.* 6. Ambros. Paræus *lib.* 34. *de monstr. & prodig. cap.* 16. †
41 Quia imo ex semine aliunde deciso, quod per tam longum tempus refrigeratur, sed cum diabolus norit spiritus vitalis conservationem, & vim caloris putredinalis, & applicandi tempus, & alia naturæ arcana, & quibus valeat semen asservari, quominus non evaporetur, ac quale, & quantum, & quando opus sit infundere, anceps sum, an ex eius congressu proles valeat generari, ideo quæstioni subsisto, donec melioribus nactus fundamentis, possim definire.

APPENDIX.

SVnt multi, qui ex muliere, & in- 42
cubo dæmone nati creduntur, vt Hercules, Servius, Tulij, & alij Semidij, quos ex Dijs, hoc est ex dæmonibus natos fuisse probarunt D. Thom. *p.* 1. *q.* 50. *art.* 1. Arnob. *lib.* 5. *contra Gent.* Orig. *lib.* 6. *contra Celf.* † 43
Romulus ex Rhea, & incubo Martis nomine procreatus est, Ovid. *lib.* 1. *Fastor.* Alexander Magnus ex Olympia, & Hammone, vt refert. Quint. Curtius *lib.* 1. nec desunt, qui Lutherum in hac classe referant, Fontan. *in histor. de statu relig.* † Quod apud In- 44
dos frequentissimum docet Petr. Chieza *histor. Perù p.* 2. *cap.* 27. dum scribit in Hispaniola *Cerocoton*, dæmonem misceri solitum mulieribus, & ex eo natos bicornes nasci. † Æneam ex Anchise, & Venere succuba natum narrat 45
Virgil. *Æneid.* 1. quod non ita approbo, etiam si id teneat Sylvestr. *lib.* 2. *de strig. cap.* 3. *pun.* 3. † Nam licet in 46
conceptione par sit vtriusque conatus post omnia solius sunt matris, tam in disponendo, quam in alendo fœtu, & alia naturæ arcana: quæ succuba præstare nequit, quia corpus in tempus accipit vitæ, & caloris naturalis expers. † Vnde Æneam à dæmone Veneris 47
specie suppositum potius credo, quam conceptum, vt de vacca illa, quæ infantem

Digitized by Google

fantem peperit narrat Ioan. Reynardus *l.b. de peregr. gent. ferm.* & de ſuccuba Barberj, quæ filios plures ei ſuppoſuit, Sabin. *in Ovid. metamorph.* † Qui autem a dæmone procreantur, ex hac copula ponderoſiſſimi ſunt, & quatuor nutricum mammis exhauſtis pallidi, & macilenti vagiunt, ex quo eos Itali *Vagines* appellant, de quibus plura, Sprenger. *in Mall. p. 2. q. 2. c. 7.* Annan. *lib. 4. natura damon.* Molitor. *de python. mulier. cap. 6.* Maiol. *dier. canic. to. 2. colloq. 3.*

48

CAPVT XXXI.

De Gigantibus, & Pygmæis, & alijs monſtris terreſtribus.

SVMMARIVM.

1 *Gigantes ex concubitu dæmonum & mulierum natos eſſe multi aſſerunt:*
2 *Quæ tamen ſententia damnatur.*
3 *Gigantes ante diluvium, & poſt diluvium fuiſſe.*
4 *Goliath habebat altitudinem ſex cubitorum, & palmi.*
5 *Og Gygantis cubile novem cubitorum in longum.*
6 *Cubiti Hebræi conficiunt digitos XLIV.*
7 *Cadaver cubitorum XXXIII.*
8 *Puella mortua fluminis alluvione advecta cubitorum XL.*
9 *Antei oſſa in longum cubitorum LX.*
10 *Cadaver in Creta adinventum cubitorum XLV.*
11 *Cadaver pedum XXX. in montanis Neapolitanenſibus.*
12 *Corpus in Angl. a fluminis alluvione detectum pedum L.*
13 *Pallantis corpus Romæ repertum cuius longitudo muros urbis altitudine æquabat.*
14 *Molaris centum noſtrorum magnitudine, & aliam pugno maiorem.*
15 *Batuecis cadaver repertum altitudine pedum XII.*
16 *Indi, elephantes, ut nos equos transiliunt.*
17 *Indi, portarum cuſtodes pedum XV.*
18 *Gigantes generantur quando ſemen eſt craſſiſſimum, & calidiſſimum, & ſpiritibus affluens.*
19 *Giganteam mulierem Romæ viſam cuius parentes reliquos homines æquarent.*
20 *Gigantes inter monſtra non annumerantur.*
21 *Gigantes poteſt diabolus cauſare.*
22 *Gigantes relati in Geneſim non fuerunt ex dæmonibus incubis, & ſuccubis.*
23 *Filij Dei non appellantur dæmones.*
24 *Pygmæi quàm breviſſimi ſtatura.*
25 *Pygmæos triennio gignere, & octennes mori, & cum grubus pugnare.*
26 *Pygmæos non eſſe fabuloſos.*
27 *Pygmæos fuiſſe homines cubitales.*
28 Ezechiel cap. 27. de *Pygmæis* interpretatus.
29 *Pygmæos poteſt diabolus inducere.*
30 *Pygmæi ex ſemine humano puſillis brutis commixto poſſunt à dæmone induci.*
31 *Gigantes Reges, ex urſo, & virgine nobili natos.*
32 *Homo nõ naſcitur, ex homine, & fera, ſed monſtrum.*
33 *Ferinum ſemen perfectionis humanæ expers eſt.*

ET quia ex aſſerto concubitu dæmonum, & mulierum, natos fuiſſe Gigantes, omnes, qui filiorum Dej, & filiarum hominum concubitum, in præcedenti capite aſſerebant, nervoſe non dubitant aſſerere, ſic intel- 1

ligentes illud, Geneſ. cap. 6. *poſt quam autem ingreſſi ſint filij Dei ad filios hominum illaque genuerunt, iſti ſunt potentes à ſæculo viri famoſi: Gigantes autem erant ſuper faciem terræ,* &c. † Neceſſe eſt an ſint Gigantes huius modi ex dæmonum congreſſu procreati oſtendere, & cum aſſerta ſententia de filiis Dei, & filiabus hominum de dæmonibus incubis, & ſuccubis deteſtata ſit, vt dixi *ſup. cap. 30. ex numer.* 4. opus eſt an tales Gigantes viſi fuerint in rerum natura, an damonis illuſionibus referendos, aſſererе. † Gigantes, vt compertum eſt ante diluvium, ita poſt diluvium, fuiſſe, Geneſ. cap. 6. *Gigantes autem erant ſuper faciem terræ*: ita poſt diluvium Numer. cap. 13. *Vidimus monſtra quædam filiorum Enoc de genere Giganteo, quibus comparati quaſi locuſtæ videbamur.* † De eorum ſtatura nihil certo præfinitum eſt quam quod de Gigante Goliath ſacra commemorat Paroemia in altitudinem habuiſſe ſex cubitorum, & palmum, *Reg. 1. cap. 17.* in hæc verba, *Et egreſſus eſt vir ſpurius de caſtris Philiſthinorum nomine Goliath de Geth altitudinis ſex cubitorum, & palmi.* † Et de Gigantis Ogthoro fuiſſe novem cubitorum in longum, & quatuor in latum, Deuteron. cap. 3. *Solus quippe Og Rex Baſan reſtiterat de ſtirpe gigantum. Monſtratur lectus eius ferreus, qui eſt in Rabbeth filiorum Ammon novem cubitorum habens longitudinis, & quatuor latitudinis.* † Quorum ſinguli cubiti continent digitos XLV. quæ conficiunt pedes III. minus digitis III. vt appareret ex Bibliaco computo tradito ab auunculo meo Ioann. Baptiſta Villalpando *in Regio Codice to. 3. Apparat.* & recolit Theodoret. *in Geneſ. q.* 48. Sixt. Bibliot. *l. 5. annot. 76.* † De alijs tam mira traduntur ab ſcriptoribus, vt verear nequid fabuloſum admiſcuerint: verba referam, vt eorum fides apud authores ſit. Solin. *c. 5. Quod bello Cretico, cum elata flumina impetu plus quàm vianicè intecta terras ripaſſent poſt diſceſſum fluminum inter pluvima humi diſſidia humanum cadaver repertum eſt cubitorum XXXIII.* † Ariſtoteles, ſive quis alius *l. de natura rer.* affirmat, *In Occiduis partibus repertã eſſe puellã, quã vnde fluviorũ gurgites ab Occeano terris aduexerint ignoratur, in capite vulnerata, & mortua. quæ quinquaginta cubitorum longitudinis erat,* quod licet fidem excedere videatur confirmat Vincen. *l. 31. hiſt. nat. c. 125.* † Strabo irridet Gabinium Romanum hiſtoricum qui *l. 17.* teſtatus eſt ſe in Mauritania vidiſſe Anthæi oſſa longa cubitor. LX. quamvis Gabinius in teſtem adducat Sertorium, ſed aſſentit Plutarchus, vt refert Fulgoſ. *l. 1. c. 6.* † Plin. *l. 7. c. 16.* poſt quam plura de Gygantum procritate ſcripſit addit *corpus illud, quod in Creta terræmotu rupto monte inventum erat cubitorum XLVI.* & Æthiopes ait eſſe octo cubitorum *d. lib. 7. cap. 2.* † In montanis Narbonenſibus ſub Carolo VII. Gallorum Rege repertum eſt cadaver pedum XXX. vt oculatus teſtis narrat Fulgoſ. *d. c. 6.* † Et in Anglia fluminis alluvione detecta ſunt humati hominis oſſa adhuc ordine compoſita, vt totius corporis longitudo facile innoteſceret ad pedes L. vt recolit eius ſeculi ſcriptor *Robert. Ment.* † Fuit etiam Pallantis corpus Romæ repertum anno Dom. 1039. cuius longitudo muros vrbis altitudine æquabat, inventum quoque vulnus in pectore longum pedes quatuor, vt memorat Vincent. *lib. 25. c. 34.* † De molari Gigantis invento centum noſtrarum magnitudine tradit D. Auguſtin. *lib 15. Civitat. Dei c. 9.* cui addit *Vives* in feſto D. Chriſtophori in Valentiæ vrbis templo oſtenſum ſibi molarem dentem pugno maiorem, cuius argumento ad

alias

alias corporis partes illum referens longè vltas XXX. habuisse affirmat.

15 † Et non longe à nostris temporibus apud *Butuecas*, alind cadaver repertum est altitudine pedum XII. in antro ad parietem incumbens clypeo, & hasta armatus, ex cuius literis, etsi vetustate corrosis Gothum hominem fuisse facile colligebatur, cuius testatum se vidisse, & alia in proposito narravit præceptor meus *Doctor Iacob. de Leon Salmanticensis primarius à quo in iure Canonico, & Cæsareo, Tuc alaureatis gradum accepi an.* 1603. & 1604. † Mela *lib.* 3.

16 *c.* 4. tantæ proceritatis scribit apud Indos reperiri homines, corpore adeo ingenti, vt Elephantibus etiam maximis, sicut nos equis facile insiliant, &

17 assentit Solin. *cap.* 53. † Et qui novum orbem perlustrarunt referunt in vrbe Regia Palquim portarum custodes esse Gigantes proceritatis pedum XV. vt refert Melchior Nuñez Iesuita *in literis suis ann.* 1555. & in Hispania alios reperiri pedum XII. scribit D. Isidor. *lib.* 11. *Etymol. c.* 3

18 ¶ In quibus non immoror an sint vera, sed quod fieri possint, & procreari, vel à Giganteis parentibus, vel ab aliis, qui non sint Gigantes, dum tamen semen crassissimum, & calidissimum habeant spiritibus affluens, & seri expertem, quæ fœtum faciunt excrescere,

19 vt docent *Hippocrat. & Celsus.* † Et ita verum est, quod refertur D. August. *lib.* 15. *Civit. Dei, cap.* 23. Romæ paulò ante quam à Gothis vrbis excidium fieret mulierem Giganteam fe vidisse, cum tamen parentes eius reliquos homines æquarent: cui accedit Vincent.

20 *vbi sup. lib.* 19. *cap* 3. † Quod quasi agnoscens Paul. I.C. *lib.* 4. *sententiar.* Gigantes inter monstra annumerari noluit, licet à communibus parentibus nascantur, dum ait *in l. non sunt liberi D. de statu homin. Partus autem, qui monstrorum humanorum officia amplius quàm aliquatenus videtur effigiatos, & ideo inter liberos connumerabitur.* † Quare 21
cum naturale sit Gigantes, ex feminis potentia procreari, potuit dæmon eo vti eligens homines calidos, & robustos, & abundantes nullo semine, quibus succumbat, deinde mulieres similis conditionis quibus incubat, & sic Gigantes propagare, vt docet Franc. Valles *tract. de sacra philos. c.* 8. † In quo 22
præclare ille de eo, quod fieri potest, sed erronee quatenus Gigantes illos sacræ Scripturæ putat ex dæmonibus incubis, & succubis procreatos, quod satis impugnarunt præter illos, quos in præcedenti capite retulimus, D. Th. Scotus, Soto, & alij *in Sent* 2. *dist.* 8. D. Hisd. *lib.* 8. *Ethim.* And. Cæsalp. *de investig. dæm. cap.* 19. Theodoret. *in Gen. q.* 47. Rupertus Procopius Abulens. *in Gen. c.* 6. Alex. de Hal. *part.* 1. *q.* 76. Mart. del Rio *lib.* 2. *Mag. q.* 15. † Nam 23
sacra Scriptura sub filiis Dei, non intellexit dæmones, sed filios Seth iusti filii Adam, qui ex viræ probitate filij Dei appellabantur cum filiabus Caim congressu, nam vt ait Suidas, *Sethum illius ætatis homines Deum appellabant*, &c. *Merito igitur Seth, & Enosi, & Enoch filij Dei, & Deorum filij authore Symmacho intelliguntur, qui victi libidine ad Caim filias sunt egressi, è quorum impari, & impuro coniugio nati sunt Gigantes.*

¶ Pygmæi sunt brevissimæ statutæ 24
homunculi cubitales, vt tradit Aul. Gel. *lib.* 9. *noct. Attic. cap.* 4. D. Isidor. *lib.* 11. *Etym. cap.* 3. Seu trium spithamarum, vt ait Plin. *lib.* 1. *c.* 2. Quos perdicibus similes tradit Nicephor. *lib.* 12. *cap.* 37. † Et triennio gignere, & octennes mo- 25
ri memorat Albert. Magn. *lib.* 7. *animal. tit.* 1. *cap.* 6. & pro satis fingibus contra grues dimicant, vt dicit Mela *lib.* 3. *c.* 9. & hominum genus affirmat Plin. *lib.* 1.

c. quare eos gruum hoſtes dixit Solin. *c.*15.2.& *lib.*4.*cap.*11.& *lib.*5. *cap.*29.
26 & *lib.*6.*cap.*19.& 30.† Quod non eſſe fabulam in hæc verba teſtatur Ariſtot. *libr.*8.*hiſtor.animal. capite* 12. *Ex Cythiſis campis ad paludes Ægypto ſuperiores grues veniunt quo in loco pugnare cum Pygmæis dicuntur: non enim id fabula eſt, ſed certe genus tum hominum,*
27 *tum etiam equorum.* † Confirmat Ezechiel. capit. vigeſimo ſeptimo. *Pygmæi in turribus tuis*, in Hebræo autem fonte נמדים *Cubitales* ſignificat *Iudic. cap.*3. Quod vertit Vulgata *Pygmæos*, quare non illud vt proprium, ſed vt appellativum nomen accepit Divus Auguſtin. *lib.* 16. *Civitate Dei, capite ſeptimo.*
28 † Sed cum LXX. Interpretes intelligo, non quod ſtaturæ tales, ſed quod turres tam altæ vt viri etiam fortiſſimi, & maximi in imo verſantibus vix cubitales apparerent, nam Pygmæos non eſſe veros homines, ſed bruta, vel monſtra, & ad claſſem ſimiarum referendos tradunt Aul. Gell. *lib.*9. *noct. Atticar. cap.*4. Cœl. Rhodigin. *lib.*4.
29 *antiquit. lect. cap.*3. † Et licet ſint homines potuit dæmon, vt Gigantes inducere, ita contrariis ex cauſis Pygmæos procreare, atque efficere, vt ad iuſtam ſtaturam corporis homines non perveniant: vt lucri avidi parentes, certis medicamentis efficiunt, vt filij
30 pumiliones naſcantur.† Vel etiam humanum ſemen puſillis brutis immittendo potuit eos inducere, nam Pygmæos non eſſe homines, ſed bruta ſimiarum natura teſtantur Alex. ab Alexand. *lib.*2.*dierum genial.* Annan. *lib.*4. *naturæ dæm.* Lycaſton. *in Prodigiis.* Leu.
31 Lemn. *lib.*1.*de occult.natur.c.*8.† Quemadmodum Reges Gotthos ex vrſo, & virgine nobili natos confirmat Iornan. *de rebus Gottic.* nam in agro ſuecico vrſus virginem rapuit, & cum eam compreſſiſſet, prægnantem reddidit, vt narrat Saxo Grammat. *lib.*10.*de reb. Dan.*
†Quod ſi quando accidit potius ex mu- 32
liere, & incubo dæmone vrſi forma, quam ex muliere, & vrſo natos exiſtimo, nam ex homine, & fera non naſcitur homo, ſed monſtrum, vt ex hyæna, & lupo thoes: ex equa, & aſino, mulus: & ex aliis ſpecie diſcrepantibus animantibus leopardi, pantheræ, & aliæ hybrides. † Quia ferinum ſemen per- 33
fectionis illius expers eſt, quæ ad tam nobile animæ domicilium requiritur, vt non male, Manil.

Permiſcet ſæpè ferarum
Corpora cum membris hominum, non ſeminis ille
Partus erit, quid enim nobis commune ferarum eſt?

CAPVT XXXII.

De Centauris, Onocentauris, & Hippocentauris.

SVMMARIVM.

1 *Centauri Onocentauri & Hippocentauri ſint ne monſtra, planeque ſimulata, n.*1. *vſque ad* 6.
6 *Centauros, Onocentauros, & Hippocentauros negarunt Imperatores, & Iuriſconſulti.*
7 *Onocentauros, Centauros, & Hippocentauros negarunt Philoſophi.*
8 *Hippocentauros, Centauros, & Onocentauros negarunt Medici.*
9 *Centauros, Onocentauros, & Hippocentauros, negarunt Patres Orthodoxi.*
10 *Hippocentaures, Onocentauros, & Centauros, negarunt Iuriſperiti.*
11 *Onocentauros, Hippocentauros, & Centauros negarunt Poetæ.*
12 *Hippocentauros ſe vidiſſe affirmat Plinius.*

13 *Centauros,*

Digitized by Google

13 *Centauros, Onocentauros, & Hippocentauros, eros esse probatur ex sacris, & humanis litteris.*

14 *Centauros, Onocentauros, & Hippocentauros ex homine, & bruto nasci.*

15 *Hominis adulterata natura, quam varia monstra producat remissive.*

1 CEntauros, Onocentauros, Hippocentauros dæmonum phantasmata esse multi sunt, qui asseverant, Eremi, solitarij incolæ, qui in beatorum cœtu annumerantur felices, & primus omnium expertus est D. Antonius maximis horum spectris solicitatus, vt narrat D. Athanasius *in eius vita*, dæmones bestiarum, & serpentum formas induentes, omnia, vbi vir sanctus agebat, protinus replevere phantasiis leonum, taurorum, luporum, aspidum, serpentum, scorpionum necnon
2 & pardorum atque pantherarum. † De Antonio etiam per eremum ad Paulum iter faciente sic se habet D. Hieron. *Conspicit hominem equo mixtum cui opinio poetarum Hippocentauro nomen dedit, & paulò post, inter saxosa convallem, haud grandem hominculum videt aduncis naribus, fronte cornibus asperata, cuius extrema pars corporis*
3 *in caprarum pedes desinebat.* † Hanc ob causam idem Hieronymus Eremum dicit *Monstrosum animalium feracem*, & D. Cyrill. in Isai. cap. 34. *Spiritus mali, libenter dicuntur in desertis locis habitare.* Procop. cap. 13. *desertis incultisque locis ipsi dæmones gau-*
4 *dent.* † Et ex Gentilibus Plin. *lib.* 7. *c.* 2. Satyros sub solanis Indorum montibus, tum quadrupedes, tum recti currentes humana effigie, admiserunt. Et in desertis Alexan. ab Alexand. *lib.* 2. *dier. Genial. cap.* 9. *Immanes, ac formidabiles visuntur imagines, vltra humanum modum, nigris, & demissis tunicis in vesperi galeri, sanctæque barbati, atque e pallio somniasse, atque tondisse facie.* † Nam si hæc valet dæmon in- 5 ducere, cur non alia monstra fingere, atque ex elementari corpore mentiri, & hominibus (quasi vera) repræsentare, ita vt oculorum aciem, & tactum fallant, vt de aliis eius apparitionibus in communi dicendum est, *cap.* 37. *ex num.* 38. † Ex quo Centau- 6 ros, Onocentauros, & Hippocentauros viva animalia esse negarunt, Imperatores, & Iurisconsulti, illi *in* §. 1. *Instit. de inutil. stipulat. At si quis rem, quæ in rerum natura non est, aut esse non potest dari stipulatus fuerit, &c. aut Hippocentaurum, qui esse non potest, inutilis erit stipulatio.* Hi verò *in l. si ita stipulatus* 97. *D. de verbor. obligat.* † Ex Philosophis idem docent 7 Cicero *Tusculan.* 1. *Is planè perspiciet inter Hippocentaurum, qui nunquam fuerit*, & lib. 2. naturæ Deor. *Etenim videmus cæteras opiniones fictas, atque vanas diuturnitate extabuisse, quis enim Hippocentaurum fuisse, aut Chimeram putet?* Seneca autem concivis meus *lib.* 8. *epist.* 59. *Et hæc autem, quæ non sunt in rerum natura complectitur, quæ animo succurrunt, tanquam Centauri, Gigantes, & quid quid aliud falsa cogitatione formatum habere aliquam imaginem cœpit.* † Ex Medicis probat Ga- 8 len. *libro* 3. *de vsu part.* Dum impossibile asserit nasci potuisse Hippocentauros ex hominibus, & equis Magnesiis. Artemidorus Daldian. *libro* 4. *de somnior. interpret. cap.* 49. *Quæcumque monstrosa sunt, & nequaquam possibilia, vt existant, velut Hippocentauros, &c.* † Quibus 9 astipulantur ex Patribus D. Isidor. *lib.* 11. *origin.* D. August. *lib.* 18. *Civitat. Dei, c.* 13. qui testatur in hæc verba. *His temporibus fabulæ factæ sunt de*

Digitized by Google

Triptolem. &c. de Minotauro, &c. de Centauris, de equorum hominumque fuerint natura concinata. † Et ex nostris Covarr. *l. 4. var. r. cap.* 2. Alciat. *li. 9. Parerg. c.* 13. Corrasius *l. 5. Miscellan. cap.* 2. Marot. *de iure quæst. lib. 1. ca. 22. ex nn* 43. Maiol. *tom. 1. dierum canicular. colloq.* 2. † Item, & Poëtæ, Lucr. *lib.* 4.

10

11

Nam certè ex vivo Centauri non fit imago.

Nulla fuit quoniam talis natura animali.

t *libro quinto.*

Sed neque Centauri fuerunt, nec tempore in ullo

Esse queat duplici natura, & corpore bino

Ex alienigenis membris compacta potestas

12 ¶ In contrarium tamen invenio aliorum opinionem, asserentium Hippocentauros esse vera, & non commentitia animalia, re veraque in rerum natura, & non in operatione intellectus duntaxat existere, vt grauissimus author, quin & oculatus testis, id asserit, Plinius *l. 7. natur. hist. cap.* 3. *Claudius Cæsar scribit Hippocentaurum in Thessalia natum eodem die interiisse; & nos participaueimus allatum illi ex Ægypto in mille vi.imus.* † In cuius ventum 13 sententiam multi alij non contemnenda lectione viri, nam Æliam. *libro* 17. *hist. animal. capit.* 9. Centauros, & Onocentauros esse affirmat. Tertulian. *lib. de mirabil.* Hippocentauros veros testatur Apuleius *lib.* 4. *de asino aur.* Xenophon *in Pædia Cyr. l.* 4. Quibus astipulatur sacra pagina D. Isai. *cap.* 34. *Et exit cubile draconum, & pascua struthionum, & occurrent dæmonia Onocentaurus, & pilosus clamabit alter ad alterum.* † Quo in loco licet varia Patres, 14 & Septuaginta interpretes comminiscantur, vulgatæ lectionis rigore retento Centauros, Onocentauros, & Hippocentauros existere in rerum natura non dubito, qui ex parte equi vel asini sint, & ex parte hominis, vel ex vtriusque animantis commixtione, vt probat Plin. *lib. 7. cap.* 3. & plutarchus ait in Gryllo, *Quando, & capris tentarunt viri, & Scrophis, & equis illudere, mulieres quoque in bestiarum mares insanierunt, ex eiusmodi enim rupes Minotauri nobis, Ægypanes,* &c. † Et non solum ex aduiterina, & ne- 15 fanda commixtione natos esse Hippocentauros asseverarem, cum monstra hæc, vel casu nasci, vel aliqua talium dari possit species, quemadmodum, & Satyrorum, & Cynamolgorum in Æthyopia, & India canina habentium capita, vel similia, de quibus sequenti capite dicendum est.

CAPVT XXXIII.

De Lemnijs, Arimaspis, Cynamolgis, Satyris, & alijs naturæ monstris.

SVMMARIVM.

1 *Monstra humanæ naturæ reperiri probantur.*

2 *Iliotæ ignorant quæ vident, & credere nolunt nisi quod vident.*

3 *Lemnij homines sine capite, & vultu omnes eius partes in pectore habent.*

4 *Lemnios se vidisse testatur D. Augustinus.*

5 *Lemnios huiusmodi esse probat D. Isidorus.*

6 *Lemnios fieri posse probatur ratione.*

7 *Homo biceps natus sub Theodosio.*

8 *Homo,*

Digitized by Google

8 *Homo qui duo capita, & quatuor manus habebat.*

9 *Arimaſpi uno tantum oculo prædi ti.*

10 *Arimaſpi ex parvitate materiæ procreantur.*

11 *Indiis naſci homines monoſcelles aliquando.*

12 *Monoculos apud Æthyopas habitaſſe.*

13 *Cyclopes uno tantum oculo præditi.*

14 *Polyphemi hiſtoria ex Arimaſpis commentitia.*

15 *Cynocephali ſunt homines canino capite prædi ti.*

16 *Indos homines canino capite montibus habitare.*

17 *Homo, qui retro tatus erat canis.*

18 *Cynamologos caninis capitibus inſignitos.*

19 *Cynocephalos poſt vaſtam AEgypti ſolitudinem habitare.*

20 *Cynocephalis humanos mores mentemque ac rationem i eſſe.*

21 *Cynocephali in Europa delati viſi ſunt.*

22 *Satyri toto corpore hirſuti ſunt, pilis veſtiti ac pedibus ferinis facie tamen humana.*

23 *Satyri in Indorum montibus conſpiciuntur.*

24 *Satyri apud Indos à ſummis montium ſaxa devolvunt venatoribus.*

25 *Satyri homines ſunt; & rationis compotes atque ex Adam profecti.*

26 *Homines equinis pedibus viſi.*

27 *Hippopodes equinis pedibus incedere.*

28 *Hippopodem natum eſſe affirmat D. Auguſtinus.*

29 *Hyppocentaurum Romæ ſub Claudio allatum.*

30 *Troglodita ſermone carent cum ſint homines.*

30 *Chiromandas ſilveſtres homines ſine voce.*

31 *Homines quibus pro eloquio nutus eſt, ali ſine ſono linguæ, alij labris cohærent.*

32 *Lingua donum Spiritus ſancti eſt, ideò quibus vult aufert.*

33 *Monſtra ſi rationis veſtigia habent inter homines ſunt annumeranda.*

34 *Monſtra reformatis membris in decorem reſurrectura ſunt in die judicij.*

35 *Monſtra veros homines eſſe Senatus conſulit.*

36 *Hominem cum fera coire probatur ex ſacris literis.*

37 *Proles naſci ex homine, & fera probatur ratione.*

38 *Chelenophagi homines ſilveſtres ſunt hirſuto corpore, & veſtiuntur coriis piſcium.*

39 *Carmani hirſuti corpore præter caſitam ferarum more vivunt.*

40 *Arthabatritas pronos atque quadrupedes, ut feras vagari.*

41 *Homines ex peccatorum culpa, & Dei judicio ſolent forma degenerare.*

42 *Dæmonis duplex ratio ex monſtris comparandis.*

43 *Conceptionis tempore ex vi imaginationis parentum poteſt homo forma fadari.*

44 *Imaginatio matris in formando fœtu magis quam patris operatur.*

45 *Exempla eorum quæ ex effectu picturæ una pulchra proles, altera deformem peperit.*

46 *AEthyops, quæ ex AEthyope albam peperit puellam, & aliud hirſutam, eo quod conceptionis tempore ſimiles figuras eſſent contemplatæ.*

47 *Erica*

Digitized by Google

47 *Bruta quia in cortu vix, aut raro ad res externas se divertunt frequenter suis parentibus assimilantur.*

48 *Phantasia per se non immutat fœtum.*

49 *Phantasia est potentia cognoscitiva, & eius actio immanens unde fœtum formare nequit.*

50 *Phantasia non potest signaturas peculiares fœtui imprimere mediantibus animi passionibus.*

51 *Authoris sententia circa imaginationis potentiam in formando fœtu.*

52 *Monstrosi partus causa, & origo.*

1 NAturæ monstra esse non solum historici, sed & Philosophi tradidere, quorum omnia hic non sunt recensenda, sed probanda quæ possunt fieri, aut quæ à dæmone induci, qua-
2 rum vtrumque agnovit Vlpian. I.C. *in l. ostentum* 38. *D. de verbor. significat. Ostentum Labeo definit, omne contra naturam, cuiusque rei genitum factumque. Duo genera autem ostentorum, vnum quotiens quid contra naturam nascitur, tribus manibus forte, aut pedibus, aut qua alia corporis parte, quæ naturæ contraria est. Alterum cum quid prodigiosum videtur, quæ Græcè παράφυσα vocant.*
3 † Principalium omnium eorum nonnulla referam, vt exemplis fiat res clarior, & vt multa, quæ apud bonarum litterarum authores comperta sunt, certa habeantur, nam apud idiotas fidem perdunt, quæ suo pusillo & contracto iudicio non subiacent, ea quæ vident ignorantes, credere nolunt nisi quod
4 vident. † *Lemnij* seu *Blemij* homines sunt, qui apud Æthyopes habitantur, qui sine capite sunt, ac vultu, & omnes eius partes in pectore habent, vt scribit Mela *lib.* 1. *cap.* 4. de quibus Solin. *c.* 53. *Sunt qui cervicibus carent, & in humeris habent oculos*, quibus stipulatur Plin. *lib* 5. *cap.* 8. *& lib.* 7. *c.* 2. Aul. Gel. *lib.* 9. *cap.* 4. † sed ad hoc credendum nemo nos cogit præter quam quod Divus Augustinus *ad fratres in Erem. serm.* 37. qui de illis agens in hæc verba testatur; *Ego iam Episcopus Hipponensis eram, & cum quibusdam servis Christi ad Æthyopiam perrexi, vt eis sanctum Christi Evangelium prædicarem & vidimus ibi multos homines, ac mulieres, capita non habentes, sed oculos grossos fixos in pectore, cætera membra æqualia nobis habentes.* † Et licet mihi 5
tanti viri testimonium sufficiat, alius non minoris authoritatis accedit Solini & Melæ sententiam approbans doctissimus Archiepiscopus Hispalens. D. Isidor. *li.* 11. *c.* 3. dicens; *Lemnios (iidem sunt, quos Mela Blemios dicit) in pectore, & humeris oculos habere, carereque capite.* † Quod fieri potest ex se- 6
minis vitio, nam vt ex abundantia generantur Gigantes, & bimembres, sic ex pervitate cervix eminere nequit; vt Pigmæi quos ad rectam corporis staturam non deducit, vt tradunt Ambrosius Paræus *lib.* 24. *de monstr. & prodig. cap.* 13. Petrus Garsia Carrero *ad Galen. de locis affect. disp.* 7. *cap.* 3. Nam vt ait Divus Augustinus *libr.* 16. *civitat. Dei cap.* 8. *Qualis ratio redditur de monstrosis apud nos hominum partibus, talis de monstrosis quibusdam gentibus.* † Quem- 7
admodum enim compertum est ex nimia materiæ copia, vt non vna tantum cervix emineat, sed plures, cuiusmodi biceps homo natus sub Theodosio, vt narrat Sigisbert. *in Chronic.* & Vincent. *hist. natural. lib.* 31 *cap.* 118. † De alio 8
qui duo capita, & quatuor manus habebat, Divus Augustinus *lib.* 16. *cap.* 8. De alio bimestri, quoad omnes corporis partes Oros. *lib.* 5. *Hist. cap.* 6. Et de illo qui humanorum membrorum officia ampliavit. *l. non sunt liberi, D. de stat. hom.*

Digitized by Google

lom. quorum omnium exempla refert Ambroſ. Paræus *d. lib.* 24.

9 ¶ Arimaſpi ſunt, qui circa Caſpium mare inhabitant vno tantum oculo præditi ideo dicti monoculi, Aul. Gell. *l.* 9. *noct. Attic. c.* 4. *Apud Scy as quoſdam eſſe vnum oculum habentes in frontis medio*
10 *qui appellantur Arimaſpi.* † Qui Similiter ex parvitate materiæ procreantur, vt probare videtur Plinius naturalium diligentiſſimus apud omnes magno in pretio habitus *lib.* 7. *c.* 2. *Vnoculos media in fronte, & Arimapſos ſicut enim abſque vtroque oculo naſci homines con-*
11 *tingit* † Quibus accedit Solinus *cap.* 19. *Arimaſpi circa Boſphithram (non longe à Caſpio mari poſiti) monocula gens eſt:* & cap 65. *legimus monoſcelos apud indos naſci ſingulis cruribus, & ſingulari pernicitate qui reſupinati plantarum ſuarum*
12 *magnitudine inumbrent.* † Et vt omnis dubitatio tollatur, nam cuiuſvis ſancti viri authoritas apud me, magis quam Philoſophorum argumenta operatur, quinimo Eccleſiæ Antiſtitis, atque Doctoris eximia doctrina, & religione clari D. Auguſtin. *vbi ſup.* qui in hæc verba teſtatus eſt, & *vidimus in infe-*
13 *rioribus Æthyopiæ partibus homines vnũ tantum oculum in fronte habentes* † Cuiuſmodi ſunt κύκλωπες *Cyclopes*, vt teſtatur Aul. Gellius *lib.* 9. *noct. Atticar. c.* 4. nam vt ait D. Iſidor. *lib.* 11. *cap.* 3. *Cyclopes Indos monoculos aſſeverant.* † Non
14 tamen Polyphemum, nam eius hiſtoria ex his commenta apud Virgil *Æneid.* 6. quam Hiſpanis carminibus nullis ſane poſtponendis, ingenio, & eruditione clarus concivis, & amicus noſter deſcribit *D. Ludovico de Gongora in Poemate ad Comitem de Niebla.*

15 ¶ Cynocephali homines ſunt canino capite præditi apud Tartaros habitantes, qui cum ipſis Tartaris perpetuam gerunt hoſtilitatem, ad quorum pugnam hyeme ſe aquis mergunt, arena poſtea ſeſe involvunt, gravataque per eum modum cute quaſi ferro tergore obtecti ſagittas adverſariorum contemnunt, in quos irruunt, ac ſolis dentibus, & vnguibus dilaniant, vt tradunt Vincent *lib.* 31 *c.* 11. Antonin. *tit.* 19. *c.* 8. §. 16
18. † Apud Indos quoque homines canino capite eſſe teſtatur Solin. *c.* 65. *Megaſtenes per diverſos India montes eſſe ſcribit nationes capitibus caninis, armatas vnguibus amictas veſtitu tergorum ad ſermonem humanum nulla voce, ſed latratibus tantum ſonantes aſperis rictibus* † Quod incredibile non eſſe teſtatus 17
eſt D. Aug. *l.* 16. *Ciuit. Dei c.* 8. cùm ſæpius homines naſci viſi ſint canino capite & apud Albanos muliercula quædam peperit infantem, qui ante totus erat homo, retro totus erat canis, vt ſcribit Vincen. *l.* 26. *c.* 46. † Et Cynamolgos caninis capitibus eſſe teſtatur etiã 18
Plin. *l.* 6. *c.* 30. & *l.* 7. *c.* 2. Aul. Gell. *lib.* 9. *noct. Attic. c.* 4. Eoſque Cynocephalos appellat. D. Iſidor. *l.* 11. *c.* 3. † Quibus ac- 19
cedit Ælian. *l.* 10. *c.* 26 *Poſt vaſtam Ægypti ſolitudinem, quam ſeptem diebus tranſiri ferunt ſecundum viã, quæ ad Æthyopem pertinet Cynocephali homines habitantes ex venatu Dorcarum, & Bubulorum viuunt, nigro aſpectu, capite, & dentibus caninis præditi ſunt: vocis quidem expertes ſunt, ſed ſtridet acutè.* † Et hu- 20
manos mores, mentemq; ac rationem Cynocephalis ineſſe demonſtrans ſic ait idem Ælian. *d. l.* 10. *c.* 31. *Cynocephali eſculenta teſtaceis involucris circumveſtita reperiunt, cuiuſmodi cuiuſmodi ſunt amygdala, glandes, nuces externum præclarè intelligentes intima quidem eſculenta eſſe, extima verò reijci oportere.* † Probanda igitur eſt hæc de Cynoce- 21
phalis ſententia, vt pudeat tot authoritatibus refragari: quando quidem etiam in Europam delati viſi ſunt in ſummorum Regum ædibus: nam vt ait Vincent. *l.* 31. *c.* 126. *Ætate noſtra delatum eſt Regi*

Francia Ludovico monstrum, aut homo canino capite, cætera membra corporis habens vt homo, crura quidem humano more nuda, manusque & brachia, collum album, ac nudum: dorsum vero pilosum, erectus vt homo stabat, & vt homo sedebat, cœtis carnibus vescebatur, vinumq; libentissime bibebat cibũ manibus capiebat, ac ori suo inferebat, genitale membrum habebat vltra quam corporis moles exigebat: puellis, ac fœminis libẽtissime iungebãtur, & in sexu vri, ac fœmina discretionẽ præ se ferebat.

22 ¶ Satyri sunt quos semiferos appellat Mela *l.1.c.3.* Nam toto corpore hirsuti sunt pilis vestiti, ac pedibus ferinis, sola tamen facie humana præditi, sive vt ait idem Mela *c.4. Satyri præter effigiem nihil humani præ se ferunt.* & Plin.
23 *l.5.c.8. Vultu excepto, humani nihil eos habere.* † Quorum naturam, vt aptius describat idem Plin. *l.7.c.2.* sic testatur, *subsolanis Indorum montibus (Cartad lorum dicitur Regio) Satyri sunt pernicioſissimum animal, tum quadrupedes, tum rectè currentes humana effigie propter velocitatem, nisi senes, aut ægri capiuntur.* † Quare eos inter belluas annumerandos cen-
24 set Ælian. *l.16. In India montes Coruda locus est opacissimus, vbi bestiæ Satyrorum formam toto corpore hirsutæ, equi caudam habent, & à summis montium saxa devol-*
25 *vunt venatoribus.* † Sed ij homines sunt, & rationis compotes, atque ex Adam (tametsi natura corrupta) profecti, nã vt ait D. Isidor *l.11.c.3. Gentem reperiri cuius pars superior hominis sit inferior*
26 *belluarum.* Neque Mela videtur diffiteri dum homines esse posse equinis pedibus testatur *l.3.c.6. In Insulis Oonis Septentrionalis maris sunt Oones, qui equinis pedibus sunt, & Hippopodes dicuntur.* Cui & astipulatur Solin. ca.21.
27 *Hippopodes humana vsque ad vestigium forma in equinos pedes desinunt*, quos homines huiusmodi, qui apud Oones nascuntur equinis pedibus, affirmat Plin. *lib.4.cap.13.* Nam vt ait D. Augustin. *lib.16. civitat. Dei, cap.8. Apud Hippo-* 28
nem natum esse hominem qui sinistras habentem plantas, & in eis binos tantummodo digitos similes, & manus. † Quorum similis est Hippocentaurus, cui anterior 29
pars hominis erat, posterior equina, vt sub Claudij principatu ei simile mõstrũ allatum se vidisse ex Ægypto testatus est. Plin. *libr.7. cap.3.* † Nam licet 30
non loquantur, non propterea desinunt esse homines, quia Troglodytæ sermone carent, & homines esse testatur, idem Plinius *lib.5.cap.8.* † Et 31
Cromandas syl vestres esse sine voce, idem *libr.7. cap.2.* & apud Æthyopes alios scribit, sine linguis, alios sine 32
ore, odoribus vivere *libr.6. capit.30.* † Nam licet Strabo *libr.15.* hæc deridet, non esse incredibile testatur, Divus Augustinus *libr.16. Civit. Dei capit.8.* nam lingua donum Dei est, *Exod.cap.4.* & potest quos velit adimere, vnde si nutu conceptum exprimant gentem esse affirmat D. Isidor. *lib.11.cap.3.* & vt ait Mela *lib.3.cap.4. Extra Ægypti & Macrobiorum deserta multi sunt populi, & quibus pro eloquio nutus est, alii sine sono linguæ, alij sine linguis, alii labris etiam cohærentibus.*

¶ Sunt pluraque alia ex corrup- 33
ta natura humani generis monstra, quæ ex istis dum referantur non miraberis, quia omnia sunt, ex vitiosa hominum generatione propagata, & ita si in ea rationis vestigium, mentisque dignoscatur, inter homines annumeranda esse docet D. Aug. *ad fratres in Erem. serm.* 34
37. † Et vt id manifestius confirmet, ita ait *in Enchirid. ad Laur. cap.87. & 91. Et ideo in die resurrectionis resurrectura sunt monstra omnia, reformatis mẽbris in decorem, cæloq; digna formã.* † Et 35
ita vt veros homines recte Senatus cẽsuit apud veteres Rom. monstra nõ esse occidenda

occid nda nec comedenda, Plin. *lib.* 30. *cap.* 1. *Quantum Romanis debeatur, qui ſuſtulere noſtra, in quibus hominem occidere religioſiſſimum erat, mandi etiam*
36 *ſalubertimum.* † Nam hi omnes vel ex iuſto Dei iudicio, vel ex aliqua fera, & homine ſunt progenerati, cuius concubitus factis probatur, vel ex illo Levit. cap 20. *Qui cum iumento, & pecore coierit morte moriatur: & mulier, quæ ſuccubuerit iumento, ſimul interficietur cum*
37 *eo.* † Et quod ex tali coitu proles naſcatur, probat Plin. *lib.* 7. *cap.* 2. *Homines cum feris coire, atque inde gignere monſtra*, nam vt ait Ælian. *lib.* 6. *cap.* 41. *Hircus ob rivalitatem in urbe Sybari adoleſcentem paſtorem occidit, quod capram adamaret, & cum eâ coiret: nam ex ea natus eſt Silvanus ipſius humana facie, ſed caprina habens crura.*

38 ¶ Quare ſi mente pollent inter homines iure annumerandi, nam Chelenophagi homines ſylveſtres ſunt hirſuti corpore, præter faciem, quæ lenis eſt, & pellis loco veſtiuntur coriis piſcium, vt tradit Solin. *cap.* 55. Plin.
39 *lib.* 6. *cap.* 24. † Carmani hirſuti toto corpore præter capita ferarum more, ſine veſte, ac fruge, pecudum more, ſine ſedibus piſcium cute ſe velant, & carne veſcuntur, vt tradit Mela *lib.* 3. *c.* 4. & alij apud Tartaros veſtiuntur non villis, ſed avium more plumati
40 ſunt, vt tradit Gellius *lib.* 9. *c.* 4. † Arthabatritæ proni atque quadrupedes, non ſecus ac feras, ſine ſedibus evagari memorat Solin. *c.* 32. de aliis Plin. *lib.* 5. *cap.* 8. & *lib.* 6. *cap.* 30. D. Iſidor *lib.* 12.
41 *cap.* 3. D. Auguſt. *lib.* 16. *c.* 8. † Et ſimilium plures, qui ex nefario hominis, & beſtiæ concubitu eſſe potuerunt, vel ex iuſta Dei punitione, qui in peccatorum pœnam, aut culpis corrigendis homines a ſua dignitate facit degenerare, vt Nabuchodozor Rex, qui ob ſtoliditatem converſus eſt in bovem, *Daniel. cap.* 4. † Aut dæmon ad hoc ſua 42
arte, & calliditate vtitur, miſcendo ſemen humanum ferinis animantibus, vel imaginationem parentum concitare, vt has, vel illas formas mente recolant, quibus fœtum prædium eſſe voluerit, nam tanta eſt ei in humanum genus hoſtilitas, vt quocumque poſſit modo fœdare velit hanc nobiliſſimam ſpeciem.

APPENDIX.

IMaginatione parentum tempore con- 43
ceptionis forma fœtus immutatur, per impreſſionem ſpecierum in cerebro ad ſemen deſcendentium, vt docent ex Orthodoxis Patribus D. Auguſtin. *libro contra Iulian. cap* 9. & *lib.* 12. *Civitat. Dei, cap.* 25. & *lib.* 18 *cap.* 5. & *lib.* 3. *Trinit. cap.* 12. D. Hieron. *in qq. Hebraic. ſuper Geneſ.* D. Iſidor. *lib.* 12. *cap.* 1. ex Philoſophis Conimbricenſ. *de gener. & corrupt. lib.* 1. *c.* 4. *q.* 1. *art.* 30. *art.* 2 Plin. *lib.* 7. *c.* 12 Cardanus *de ſubtilit. lib.* 12 ex Medicis concives mei Avicenna *lib.* 5. *de anim. lib.* & Peramato *de homin. procreat. c.* 17. Galen. *libro Therapeutic. ad Piſon. c.* 14. Marſil. Ficinus *lib.* 13. *de immortal. anim. cap.* 1. Levin Lemnius *lib.* 1. *de complex. cap.* 6. Thom. de Vega *ad c.* 49. *artis parv.* † Aut 44
ex imaginatione matris tantum ſuperveniente tempore graviditatis, vt quæ tanto tempore fœtum fovet, ac format, vt ſecundum ſpecies phantaſiæ immiſſas fortius quam pater præſtare valet, quia mater fortius cogitat, ac delectatur, & maiori tempore (quam pater) ſemen retinet, vt phantaſiæ ſpecies valeat imprimere, vt tradunt alter Avicena Perſa *inquam ſecundum Sorſanum in eius vita, Fen.* 2. *lib.* 1. *doctr.* 14. Plutarch. *lib* 5. *de placit. c.* 11. Hippocrat. *libro de ſuperfœtat.* Picolomineus *lib. Phiſicor. d ſp. de facultate mot. c.* 23. Franc.

Digitized by Google

Philoſoph. c. 11. Pomponat. *de incantationibus*, Cataneus, Vvierus, Codronchus, Paræus, & alij, quorum nomina, & authoritates recordor, & loca quærere piget.

¶ Sed omnes ferè conveniunt in imaginatione, quæ fuit tempore conceptionis, vt mulier, quæ produxit pulchram prolem intuitu pulchræ picturæ, quam tempore concubitus præ oculis habebat, vt ex doctrina Sorani tradit D. Auguſt. *d. cap. 9. contra Iulian.* & alia, quæ nigram prolem peperit, quod in cubiculo pictura nigra Æthyopis pependiſſet, quam adulterio ex eo inſimulatam Fab. Quintilianus defendit, vt narrat. Cæl. Rhodigin. *l.* 20. *antiq. lect. cap.* 15. † Perſina Æthyops, ex marito Hydaſpe Æthyope ſimiliter peperit Caricæam albo, & pulchro corpore, eo quod conceptionis tempore intuita fuiſſet picturam Perſei, & Andromedæ, vt narrat Herod. *lib.* 1. *hiſt. Æthyop.* & alia mulier Romæ vrſi modo piloſum edit infantem, & vnguibus armatum, quod tempore conceptus vrſorum imagines in familia vidiſſet, vt tradit Guil. Paradin. *in hiſtor. Sabaud. in epilog. c.* 49. † Quod non in homine ſolum, ſed in brutis reperiri eandem vim imaginationis teſtantur Ariſtot. *in Problem ſect.* 10. *problem.* 12. Plin. *lib.* 7. *hiſtor. natur. cap.* 12. quæ quia in coitu ad res externas vix, aut raro ſe divertant, frequentior ſuis parentibus aſſimilantur, vt multis exemplis annumeratis concludit Oppianus *libro de Venat.*

Tunc mater gignit maculoſum corpore pullum,
Concipiens oculis obiectos mille colores.

¶ Sed contra hanc ſententiam vrget graviter, quod phantaſia per ſe, & immediate non immutat fœtum, nam cum anima parentum hoc proculdubio non præſtet, neque phantaſia, quæ tantum eſt eius inſtrumentum, D. Th. *part.* 1. *q* 117. *art.* 3. & phantaſiam per ſe non eſſe activam probat Thom. Fienus *de viribus imagin. quæſt.* 4. *conclu.* 20. quia nec corpus proprium poteſt movere, *idem Fienus conclu.* 21 quomodo alienum, quod omni ratione improbatur, D. Thom. *part.* 1. *quæſt.* 110. *art.* 2. *diſput.* 1. *& quæſt.* 117. *& part.* 3. *q æſt.* 13. *art.* 3. *& lib.* 3. *contra Gent. c.* 103. Zoaras *in Metaph. diſp.* 18. *ſect.* 8. *cap.* 25. Conimbricenſ. *de generat. & corrupt. l.* 1. *cap.* 4. *quæſt.* 30. *art.* 2. *& Phyſicor.* 7. *c.* 2. *q.* 1. *art.* 7. † Eſt enim phantaſia potentia cognoſcitiva, & eius actio eſt immanens, quare non poteſt eſſe cauſa fœtus formationis effectiva, quia ad hoc, vt formaret fœtum deberet eſſe in ipſo ſemine, aut fœtu: nam in cerebro exiſtens formare nequit, quæ ſunt in vtero, quia ageret in diſtantes; omiſſo medio, quod dari non poteſt, ergo falſa eſt opinio præcedentium authorum, vt multis aliis adductis tradit Thomas Fienus, *d. tr. de viribus imagin. q.* 16. *concl.* 41. 42 43. 44. *&* 45. † Item ſignaturas peculiares, ſeu imaginatas, non poteſt phantaſia edere mediantibus animi paſſionibus, vt docet D. Tho. *p.* 1. *q.* 110. 2. *& quæſt.* 117. *& p.* 3. *q æſt.* 13. *art.* 3. & minus fœtui imprimere, quia eius formatio non pendet à phantaſia, ſed à potentia conformatrice, in qua phantaſia nullum habet imperium, vt probat D. Thom. *d. p.* 1. *q* 82. *art.* 4. Medina 1. 2. *q.* 9. *art.* 1. *concl.* 2. Conimbricenſ. *to.* 3. *de anim. c.* 13. *q.* 1. *art.* 3. neq; cum ea ſympathiã, Fonſeca *l.* 3. *Metaph l.* 9. *c.* 2. † Quare ancipites ſunt ad huius quæſtionis reſolutionem, nã licet phantaſia poſſit conformatricem dirigere, vt tenet Avicenna *l.* 3 *fen.* 21 *tract.* 1. *c.* 6. Fienus, *vbi ſup. q.* 15. *concl.* 46. ad immutandum hominẽ in parentum extrancam naturam ægrè aſſererem,

assererem, quia causa particularis efficiens magis assimulat sibi obiectum, quam aliæ extraneæ concurrentes, vt tradit Petr. Ciruelo Dorocens. *lib. 3. Astrolog. Christ. cap. 4.*† Quare in monstrosis partubus caulam potius Deo ascriberem, per Angelos bonos, aut malos eà efficienti, vel seminis abundantiæ, aut inæquali matricis dispositioni, aut ex admissa in coitu fera contingere, potius quam phantasiæ potentiæ, & sic illam, quæ Æthyopum prolem edidit, Æthyopum parentem admisisse, excusari tamen credulis matribus, dum eis alienos obtrudunt hæredes, vt tradit Huarte de San Ioan *lib. de examen de ingen. cap. 12.* Nam semen humanum sui similem semper procurat generare, vt tradit Aristot. *lib. 1. de generat.* Peramato *de hominis procreat. cap. 16.* Valles *lib. 2. Epidemiar. p. 2. comm. 20.*

52

CAPVT XXXIV.

De Syrenibus, Tritonibus, Nereadibus, Harpiis, & aliis monstris marinis, & aëreis.

SVMMARIVM.

1 *Syrenes, Tritones, Nereides in aquis procreantur.*
2 *In aquis plerorum animalium formas referri.*
3 *Mari Trapobano Syrenes, & Tritones esse.*
4 *Syrenes, & Tritones plerique in mari referuntur.*
5 *Triton marinus Tiberij Principatu in specu visus, & auditus.*
6 *Ægypti in Nilo monstra visa hominis, & mulieris persimilia.*
7 *Hispaniolis fuit orta de vestigali Syrenum ad quem pertineret.*
8 *Holandiæ lacu reperta mulier ex Syrenum genere.*
9 *Syrenes, Tritones, & Nereides ex corrupta hominum natura nasci negatur.*
10 *Apulus, qui Nicolaus dictus fuit, ex natandi consuetudine pro pisce habitus.*
11 *Calamus, qui ea de causa Colapiscis dictus est multa de maris scopulis patefecit ac tandem miserabiliter periit.*
12 *Monstra marina, quæ hominem in totum referunt homines sunt, ex natandi consuetudine mari degentes.*
13 *Monstra marina ad dæmonis delusiones aliquando referuntur.*
14 *Harpiæ specie & cora, pedibus obuncis circa mensas volitant.*
15 *Harpyæ si omnino veritate aliqua carerent de illis per tot viros non fieret mentio.*
16 *Harpyæ fuerunt dæmonum spectra.*
17 *Harpyæ, vel fuerunt pœtarum figmenta, vt vitæ humanæ miseriam ostenderent.*
18 *Aves humana facie generari non possunt.*
19 *Aquilam coire cum lupis, & ex tali coitu prodire dracones, fabula est.*
20 *Harpyæ dictæ filiæ Ponti, & terræ, quia ex elementatis corporibus comparabantur.*
21 *Hispaniæ equas vento concipere, ex earum agilitate dictum est.*
22 *Aves cornibus armatas, ex lasciviente natura.*
23 *Struthiocamelus avis simul, & fera, ova parit, & arena pullos excludit.*
24 Iob cap. 30. *de struthiocamelo ornatus.*

Digitized by Google

c. quare eos gruum hoſtes dixit Solin. c.15.2.& *lib.4.cap.*11.& *lib.5. cap.*29.
26 & *lib.6.cap.*19.& 30.† Quod non eſſe fabulam in hæc verba teſtatur Ariſtot. *libr.*8.*hiſtor.animal. capite* 12. *Ex Cythiſis campis ad paludes Ægypto ſuperiores grues veniunt quo in loco pugnare cum Pygmæis dicuntur: non enim id fabula eſt, ſed certe genus tum hominum,*
27 *tum etiam equorum.* † Confirmat Ezechiel. capit. vigeſimo ſeptimo. *Pygmæi in turribus tuis*, in Hebræo autem fonte גמד *Cubitales* ſignificat *Iudic. cap.*3. Quod vertit Vulgata *Pygmæos*, quare non illud vt proprium, ſed vt appellativum nomen accepit Divus Auguſtin. *lib. 16. Civitate Dei, capite ſeptimo.*
28 † Sed cum LXX. Interpretes intelligo, non quod ſtaturæ tales, ſed quod turres tam altæ vt viri etiam fortiſſimi, & maximi in imo verſantibus vix cubitales apparerent, nam Pygmæos non eſſe veros homines, ſed bruta, vel monſtra, & ad claſſem ſimiarum referendos tradunt Aul. Gell. *lib.*9. *noct. Atticar. cap.*4. Cœl. Rhodigin. *lib.*4.
29 *antiquit. lect. cap.*3. † Et licet ſint homines potuit dæmon, vt Gigantes inducere, ita contrariis ex cauſis Pygmæos procreare, atque efficere, vt ad iuſtam ſtaturam corporis homines non perveniant: vt lucri avidi parentes, certis medicamentis efficiunt, vt filij
30 pumiliones naſcantur.† Vel etiam humanum ſemen puſillis brutis immittendo potuit eos inducere, nam Pygmæos non eſſe homines, ſed bruta ſimiarum natura teſtantur Alex. ab Alexand. *lib.*2.*dierum genial.* Annan. *lib.*4. *naturæ dæm.* Lycaſton. *in Prodigiis.* Leu.
31 Lemn. *lib.*1.*de occult.natur.c.*8.† Quem admodum Reges Gothos ex vrſo, & virgine nobili natos confirmat Iornan. *de rebus Gottic.* nam in agro ſuecico vrſus virginem rapuit, & cum eam compreſſiſſet, prægnantem reddidit, vt narrat Saxo Grammat. *lib.*10.*de reb. Dan.*
†Quod ſi quando accidit potius ex mu- 32
liere, & incubo dæmone vrſi forma, quam ex muliere, & vrſo natos exiſtimo, nam ex homine, & fera non naſcitur homo, ſed monſtrum, vt ex hyæna, & lupo thoes: ex equa, & aſino, mulus: & ex aliis ſpecie diſcrepantibus animantibus leopardi, pantheræ, & aliæ hybrides. † Quia ferinum ſemen per- 33
fectionis illius expers eſt; quæ ad tam nobile animæ domicilium requiritur, vt non male, Manil.

Permiſcet ſæpè ferarum
Corpora cum membris hominum, non ſeminis ille
Partus erit, quid enim nobis commune ferarum?

CAPVT XXXII.

De Centauris, Onocentauris, & Hippocentauris.

SVMMARIVM.

1 *Centauri Onocentauri & Hippocentauri ſint ne monſtra, phantaſmataue, n.*1. *vſque ad* 6.
6 *Centauros, Onocentauros, & Hippocentauros negarunt Imperatores, & Iuriſconſulti.*
7 *Onocentauros, Centauros, & Hippocentauros negarunt Philoſophi.*
8 *Hippocentauros, Centauros, & Onocentauros negarunt Medici.*
9 *Centauros, Onocentauros, & Hippocentauros, negarunt Patres Orthodoxi.*
10 *Hippocentauros, Onocentauros, & Centauros, negarunt Iuriſperiti.*
11 *Onocentauros, Hippocentauros, & Centauros negarunt Poetæ.*
12 *Hippocentauros ſe vidiſſe affirmat Plinius.*

13 *Centauros,*

Digitized by Google

13 *Centauros, Onocentauros, & Hippocentauros, veros esse probatur ex sacris, & humanis litteris.*

14 *Centauros, Onocentauros, & Hippocentauros ex homine, & bruto nasci.*

15 *Hominis adulterata natura, quam varia monstra producat remissive.*

1 CEntauros, Onocentauros, Hippocentauros dæmonum phantasmata esse multi sunt, qui asseverant, Eremi, solitarij incolæ, qui in beatorum cœtu annumerantur felices, & primus omnium expertus est D. Antonius maximis horum spectris solicitatus, vt narrat D. Athanasius *in eius vita*, dæmones bestiarum, & serpentum formas induentes, omnia, vbi vir sanctus agebat, protinus replevere phantasiis leonum, taurorum, luporum, aspidum, serpentum, scorpionum necnon
2 & pardorum atque pantherarum. † De Antonio etiam per eremum ad Paulum iter faciente sic se habet D. Hieron. *Conspicit hominem equo mixtum cui opinio poëtarum Hippocentauro nomen dedit*, & paulò post, *inter saxosam convallem, haud grandem hominculum videt aduncis naribus, fronte cornibus asperata, cuius extrema pars corporis*
3 *in caprarum pedes desinebat.* † Hanc ob causam idem Hieronymus Eremum dicit *Monstrosarum animalium feracem*, & D. Cyrill. in Isai. cap. 34. *Spiritus mali, libenter dicuntur in desertis locis habitare.* Procop. cap. 13. *desertis incultisque locis ipsi dæmones gau-*
4 *dent.* † Et ex Gentilibus Plin. *lib.* 7. *c.* 2. Satyros sub solanis Indorum montibus, tum quadrupedes, tum recti currentes humana effigie, admiserunt. Et in desertis Alexan. ab Alexand. *lib.* 2. *dier. Genial. cap.* 9. *Immanes, ac formidabiles visuntur imagines, vltra humanum modum, nigris, & demissis tunicis in veste lugubri, funestaque barba, atque cap lle summisso, atque horribili facie.* † Nam si hæc valet dæmon in- 5
ducere, cur non alia monstra effingere, atque ex elementari corpore ementiri, & hominibus (quasi vera) repræsentare, ita vt oculorum aciem, & tactum fallant, vt de aliis eius apparitionibus in communi dicendum est, *cap.* 37. *ex num.* 38. † Ex quo Centau- 6
ros, Onocentauros, & Hippocentauros viva animalia esse negarunt, Imperatores, & Iurisconsulti, illi *in* §. 1. *Instit. de inutil. stipulat. At si quis rem, quæ in rerum natura non est, aut esse non potest dari stipulatus fuerit, &c. aut Hippocentaurum, qui esse non potest, inutilis erit stipulatio.* Hij verò *in l. si ita stipulatus* 97. *D. de verbor. obligat.* † Ex Philosophis idem docent 7
Cicero *Thusculan.* 1. *Is planè perspiciet inter Hippocentaurum, qui nunquam fuerit*, & lib. 2. naturæ Deor. *Etenim videmus cæteras opiniones fictas, atque vanas diuturnitate extabuisse, quis enim Hippocentaurum fuisse, aut Chimeram putet?* Seneca autem concivis meus *lib.* 8. *epist.* 59. *Et hæc autem, quæ non sunt in rerum natura complectitur, quæ animo succurrunt, tanquam Centauri, Gigantes, & quid quid aliud falsa cogitatione formatum habere aliquam imaginem cœpit.* † Ex Medicis probat Ga- 8
len. *libro* 3. *de vsu part.* Dum impossibile asserit nasci potuisse Hippocentauros ex hominibus, & equis Magnesiis. Artemidorus Daldian. *libro* 4. *de somnior. interpret. cap.* 49. *Quæcumque monstrosa sunt, & nequaquam possibilia, vt existant, velut Hippocentauros, &c.* † Quibus 9
astipulantur ex Patribus D. Isidor. *lib.* 11. *origin.* D. August. *lib.* 18. *Civitat. Dei, c.* 13. qui testatur in hæc verba. *His temporibus fabulæ fictæ sunt de*

Digitized by Google

Triptolem. &c. de Minotauro, &c. de Centauris, de eorum hominumque fuerint natura concinnata. † Et ex nostris Covarr. *l. 4. variar. cap. 2.* Alciat. *li. 9. Parerg. c. 13.* Corrasius *l. 5. Miscellan. cap. 2.* Marot. *de iure quæst. lib. 1. ca. 22. ex nu 43.* Maiol. *tom. 1. dierum canicular. colloq. 2.* † Item, & Poëtæ, Lucr. *lib. 4.*

Nam certè ex vivo Centauri non fit imago.

Nulla fuit quoniam talis natura animali.

t *libro quinto.*

Sed neque Centauri fuerunt, nec tempore in ullo

Esse queat duplici natura, & corpore bino

Ex alienigenis membris compacta potestas

¶ In contrarium tamen invenio aliorum opinionem, asserentium Hippocentauros esse vera, & non commentitia animalia, re veraque in rerum natura, & non in operatione intellectus duntaxat existere, vt gravissimus author, quin & oculatus testis, id asserit, Plinius *l. 7. natur. hist. cap. 3. Claudius Cæsar scribit Hippocentaurum in Thessalia natum eodem die interiisse; & nos principaru eius allatum ili ex Ægypto in melle vidimus.* † In cuius veniunt sententiam multi alij non contemnenda lectione viri, nam Æliam. *libro 17. hist. animal. capit. 9.* Centauros, & Onocentauros esse affirmat. Tertulian. *lib. de mirabil.* Hippocentauros veros testatur Apuleius *lib. 4. de asino aur.* Xenophon. *in Padia Cyr. l. 4.* Quibus astipulatur sacra pagina D. Isai. *cap. 34. Et exit cubile draconum, & pascua struthionum, & occurrent dæmonia Onocentaurus, & pilosus clamabit alter ad alterum.* † Quo in loco licet varia Patres, & Septuaginta interpretes comminiscantur, vulgatæ lectionis rigore retento Centauros, Onocentauros, & Hippocentauros existere in rerum natura non dubito, qui ex parte equi vel asini sint, & ex parte hominis, vel ex vtriusque animantis commixtione, vt probat Plin. *lib. 7. cap. 3.* & plutarchus ait in Gryllo, *Quando, & capris tentarunt viri, & Scrophis, & equis illudere, mulieres quoque in bestiarum mares insanierunt, ex eiusmodi enim rupta Minotauri nobis, Ægypanes,* &c. † Et non solum ex adulterina, & nefanda commixtione natos esse Hippocentauros asseverarem, cum monstra hæc, vel casu nasci, vel aliqua talium dari possit species, quemadmodum, & Satyrorum, & Cynamolgorum in Æthyopia, & India canina habentium capita, vel similia, de quibus sequenti capite dicendum est.

CAPVT XXXIII.

De Lemnijs, Arimaspis, Cynamolgis, Satyris, & alijs naturæ monstris.

SVMMARIVM.

1 *Monstra humanæ naturæ reperiri probantur.*

2 *Iliotæ ignorant quæ vident, & credere nolunt nisi quod vident.*

3 *Lemnij homines sine capite, & vultu omnes eius partes in pectore habent.*

4 *Lemnios se vidisse testatur D. Augustinus.*

5 *Lemnios huiusmodi esse probat D. Isidorus.*

6 *Lemnios fieri posse probatur ratione.*

7 *Homo biceps natus sub Theodosio.*

8 *Homo,*

8 *Homo qui duo capita, & quatuor manus habebat.*

9 *Arimaſpi vno tantum oculo præditi.*

10 *Arimaſpi ex parvitate materiæ procreantur.*

11 *Indiis naſci homines monoſcellos aliquando.*

12 *Monoculos apud Æthyopas habitaſſe.*

13 *Cyclopes vno tantum oculo præditi.*

14 *Polyphemi hiſtoria ex Arimaſpis commentitia.*

15 *Cynocephali ſunt homines canino capite præditi.*

16 *Indos homines canino capite montibus habitare.*

17 *Homo, qui retro totus erat canis.*

18 *Cynamologos caninis capitibus inſignitos.*

19 *Cynocephalos poſt vaſtam AEgypti ſolitudinem habitare.*

20 *Cynocephalis humanos mores mentemque ac rationem ineſſe.*

21 *Cynocephali in Europa delati viſi ſunt.*

22 *Satyri toto corpore hirſuti ſunt, pilis veſtiti ac pedibus ferinis facie tamen humana.*

23 *Satyri in Indorum montibus conſpiciuntur.*

24 *Satyri apud Indos à ſummis montium ſaxa devolvunt venatoribus.*

25 *Satyri homines ſunt; & rationis compotes atque ex Adam profecti.*

26 *Homines equinis pedibus viſi.*

27 *Hippopodes equinis pedibus incedere.*

28 *Hippopodem natum eſſe affirmat D. Auguſtinus.*

29 *Hyppocentaurum Romæ ſub Claudio allatum.*

30 *Troglodita ſermone carent cum ſint homines.*

30 *Chromandas ſilveſtres homines ſine voce.*

31 *Homines quibus pro eloquio nutus eſt, alij ſine ſono linguæ, alij labris coherentibus.*

32 *Lingua donum Spiritus ſancti eſt, ideò quibus velit adimit.*

33 *Monſtra ſi rationis veſtigia habent inter homines ſunt annumeranda.*

34 *Monſtra reformatis membris in decorem reſurrectura ſunt in die iudicij.*

35 *Monſtra veros homines eſſe Senatus cenſuit.*

36 *Hominem cum fera coire probatur ex ſacris litteris.*

37 *Proles naſci ex homine, & fera probatur ratione.*

38 *Chelenophagi homines ſilveſtres ſunt hirſuto corpore, & veſtiuntur coriis piſcium.*

39 *Carmani hirſuti corpore præter capita ferarum more vivunt.*

40 *Arthabatritas pronos atque quadrupedes, vt feras vagari.*

41 *Homines ex peccatorum culpa, & Dei iudicio ſolent forma degenerare.*

42 *Dæmonis duplex ratio ex monſtris comparandis.*

43 *Conceptionis tempore ex vi imaginationis parentum poteſt homo forma fadari.*

44 *Imaginatio matris in formando fœtu magis quam patris operatur.*

45 *Exempla earum quæ ex affectu picturæ vna pulchra prolem, altera deformem peperit.*

46 *AEthyops, quæ ex AEthyope albam peperit prolem, & alia hirſutam, eo quod conceptionis tempore ſimiles figuras eſſent contemplatæ.*

47 *Erata*

47 *Bruta quia in coitu vix, aut raro ad res externas se divertunt frequenter suis parentibus assimilantur.*

48 *Phantasia per se non immutat fœtum.*

49 *Phantasia est potentia cognoscitiva, & eius actio immanens unde fœtum formare nequit.*

50 *Phantasia non potest signaturas peculiares fœtui imprimere mediantibus animi passionibus.*

51 *Authoris sententia circa imaginationis potentiam in formando fœtu.*

52 *Monstrosi partus causa, & origo.*

1 NAturæ monstra esse non solum historici, sed & Philosophi tradidere, quorum omnia hic non sunt recensenda, sed probanda quæ possunt fieri, aut quæ à dæmone induci, qua-
2 rum vtrumque agnovit Vlpian. I.C. *in l. ostentum* 38. *D. de verbor. significat. Ostentum Labeo definit, omne contra naturam, cuiusque rei genitum factumque. Duo genera autem ostentorum, vnum quotiens quid contra naturam nascitur, tribus manibus forte, aut pedibus, aut qua alia corporis parte, qua natura contraria est Alteram cum quid prodigiosum videtur, quæ Græcè θαυμάσματα vocant.*
3 † Principalium omnium eorum nonnulla referam, vt exemplis fiat res clarior, & vt multa, quæ apud bonarum litterarum authores comperta sunt, certa habeantur, nam apud idiotas fidem perdunt, quæ suo pusillo & contracto iudicio non subiacent, ea quæ vident ignorantes, credere nolunt nisi quod
4 vident. † *Lemnij* seu *Blemij* homines sunt, qui apud Æthyopes habitantur, qui sine capite sunt, ac vultu, & omnes eius partes in pectore habent, vt scribit Mela *lib.* 1. *cap.* 4. de quibus Solin. *c.* 53. *Sunt qui cervicibus carent, & in humeris habent oculos*, quibus stipulatur Plin. *lib* 5. *cap.* 8. *& lib.* 7. *c.* 2. Aul. Gel. *lib.* 9. *cap.* 4. † sed ad hoc credendum nemo nos cogit præter quam quod Divus Augustinus *ad fratres in Erem. serm.* 37. qui de illis agens in hæc verba testatur; *Ego iam Episcopus Hipponensis eram, & cum quibusdam servis Christi ad Æthyopiam perrexi, vt eis sanctum Christi Evangelium prædicarem & vidimus ibi multos homines, ac mulieres, capita non habentes, sed oculos gressos fixos in pectore, catera membra æqualia nobis habentes.* † Et licet mihi 5 tanti viri testimonium sufficiat, alius non minoris authoritatis accedit Solini & Melæ sententiam approbans doctissimus Archiepiscopus Hispalens. D. Isidor. *li.* 11. *c.* 3. dicens; *Leucrios (iidem sunt, quos Mela Blemios dicit) in pectore, & humeris oculos habere, carere que capite.* † Quod fieri potest ex se- 6 minis vitio, nam vt ex abundantia generantur Gigantes, & bimembres, sic ex pervitate cervix eminere nequit; vt Pigmæi quos ad rectam corporis staturam non deducit, vt tradunt Ambrosius Paræus *lib.* 24. *de monstr. & prodig. cap.* 13. Petrus Garsia Carrero *ad Galen. de locis affect. disp.* 7. *cap.* 3. Nam vt ait Divus Augustinus *libr.* 16. *civitat. Dei cap.* 8. *Qualis ratio redditur de monstrosis apud nos hominum partibus, talis de monstrosis quibusdam gentibus.* † Quem- 7 admodum enim compertum est ex nimia materiæ copia, vt non vna tantum cervix emineat, sed plures, cuiusmodi biceps homo natus sub Theodosio, vt narrat Sigisbert. *in Chronic.* & Vincent. *hist. natural. lib.* 31 *cap.* 118. † De alio 8 qui duo capita, & quatuor manus habebat, Divus Augustinus *lib.* 16. *cap.* 8. De alio bimestri, quoad omnes corporis partes Oros. *lib.* 5. *hist. cap.* 6. Et de illo qui humanorum membrorum officia ampliavit. *l. non sunt liberi, D. de stat. hom.*

lom. quorum omnium exempla refert Ambroſ. Paræus *d. lib.* 24.

9 ¶ Arimaſpi ſunt, qui circa Caſpium mare inhabitant vno tantum oculo præditi ideo dicti monoculi, Aul. Gell. *l.* 9. *noct. Attic. c.* 4. *Apud Scy as quoſdam eſſe vnum oculum habentes in frontis medio qui appellantur Arimaſpi.* † Qui Similiter ex parvitate materiæ procreantur, vt probare videtur Plinius naturalium diligentiſſimus apud omnes magno in pretio habitus *lib.* 7. *c.* 2. *Vnoculos media in fronte, & Arimaſpos ſicut enim abſque vtroque oculo naſci homines contingit* † Quibus accedit Solinus *cap.* 19. *Arimaſpi circa Baſſithram (non longe à Caſpio mari poſiti) monocula gens eſt:* & cap 65. *legimus monoſcelos apud indos naſci ſingulis cruribus, & ſingulari pernicitate qui reſupinati plantarum ſuarum magnitudine inumbrant.* † Et vt omnis dubitatio tollatur, nam cuiuſvis ſancti viri authoritas apud me, magis quam Philoſophorum argumenta operatur, quinimo Eccleſiæ Antiſtitis, atque Doctoris eximia doctrina, & religione clari D. Auguſtin. *vbi ſup.* qui in hæc verba teſtatus eſt, *& vidimus in inferioribus Æthyopiæ partibus homines vnũ tantum oculum in fronte habentes* † Cuiuſmodi ſunt κύκλωπες Cyclopes, vt teſtatur Aul. Gellius *lib.* 9. *noct. Atticar. c.* 4. nam vt ait D. Iſidor. *lib.* 11. *cap.* 3. *Cyclopes Indos monoculos aſſeverant.* † Non tamen Polyphemum, nam eius hiſtoria ex his commenta apud Virgil *Æneid.* 6. quam Hiſpanis carminibus nullis ſane poſtponendis, ingenio, & eruditione clarus concivis, & amicus noſter deſcribit *D. Ludovico de Gongora in Poemate ad Comitem de Niebla.*

15 ¶ Cynocephali homines ſunt canino capite præditi apud Tartaros habitantes, qui cum ipſis Tartaris perpetuam gerunt hoſtilitatem, ad quorum pugnam hyeme ſe aquis mergunt, arena poſtea ſeſe involvunt, gravataque per eum modum cute quaſi ferro tergore obtecti ſagittas adverſariorum contemnunt, in quos irruunt, ac ſolis dentibus, & vnguibus dilaniant, vt tradunt Vincent *lib.* 31 *c.* 11. Antonin. *tit.* 19. *c.* 8. §. 18. † Apud Indos quoque homines canino capite eſſe teſtatur Solin. *c.* 65. *Meraſtenes per diverſos India montes eſſe ſcribit nationes capitibus caninis, armatas vnguibus amictas veſtitu tergorum ad ſermonem humanum nulla voce, ſed latratibus tantum ſonantes aſperis rictibus* † Quod incredibile non eſſe teſtatus eſt D. Aug. *l.* 16. *Ciuit. Dei c.* 8. cùm ſæpius homines naſci viſi ſint canino capite & apud Albanos muliercula quædam peperit infantem, qui ante totus erat homo, retro totus erat canis, vt ſcribit Vincen. *l.* 26. *c.* 46. † Et Cynamolgos caninis capitibus eſſe teſtatur etiã Plin. *l.* 6. *c.* 30. *& l.* 7. *c.* 2. Aul. Gell. *lib.* 9. *noct. Attic. c.* 4. Eoſque Cynocephalos appellat. D. Iſidor. *l.* 11. *c.* 3. † Quibus accedit Ælian. *l.* 10. *c.* 26 *Poſt vaſtam Ægypti ſolitudinem, quam ſeptem diebus tranſiri ferunt ſecundum viã, quæ ad Æthyopem pertinet Cynocephali homines habitantes ex venatu Dorcarum, & Bubulorum viuunt, nigro aſpectu, capite, & dentibus caninis præditi ſunt: vocis quidem expertes ſunt, ſed ſtridet acutè.* † Et humanos mores, mentemq; ac rationem Cynocephalis ineſſe demonſtrans ſic ait idem Ælian. *d. l.* 10. *c.* 31. *Cynocephali eſculenta teſtaceis involucris circumveſtita reperiunt, cuiuſmodi cuiuſmodi ſunt amygdala, glandes, nuces ex ernum præclarè intelligentes intima quidem eſculenta eſſe, extima verò reijci oportere.* † Probanda igitur eſt hæc de Cynocephalis ſententia, vt pudeat tot authoribus refragari: quando quidem etiam in Europam delati viſi ſunt in ſummorum Regum ædibus: nam vt ait Vincent. *l.* 31. *c.* 126. *Ætate noſtra delatum eſt Regi*

Franciæ Ludovico monſtrum, aut homo canino capite, cætera membra corporis habens vt homo, crura quidem humano more nuda, manuſque & brachia, collum album, ac nudum: dorſum vero piloſum, erectus vt homo ſtabat, & vt homo ſedebat, coctis carnibus veſcebatur, vinumq; libentiſſime bibebat cibũ manibus capiebat, ac ori ſuo inferebat, genitale membrum habebat vltra quam corporis moles exigebat: puellis, ac fœminis libẽtiſſime iungebatur, & in ſexu viri, ac fœminæ diſcretionẽ præ ſe ferebat.

22 ¶ Satyri ſunt quos ſem. feros appellat Mela *l.* 1. *c.* 3. Nam toto corpore hirſuti ſunt pilis veſtiti, ac pedibus ferinis, ſola tamen facie humana præditi, ſive vt ait idem Mela *c.* 4. *Satyri præter effigiem nihil humani præ ſe ferunt.* & Plin.
23 *l.* 5. *c.* 8. *Vultu excepto, humani nihil eos habere.* † Quorum naturam, vt aptius deſcribat idem Plin. *l.* 7. *c.* 2. ſic teſtatur, *ſubſolanis Indorum montibus (Cartad torum dicitur Regio) Satyri ſunt pernicioſiſſimum animal, tum quadrupedes, tum rectè currentes humana effigie propter velocitatem, niſi ſenes, aut ægri capiunt ur.* † Quare eos inter belluas annumerandos cen-
24 ſet Ælian. *l.* 16. *In India montes Corada locus eſt opaciſſimus, vbi beſtiæ Satyrorum formam toto corpore hirſutæ, equi caudam habent, & à ſummis montium ſaxa devol-*
25 *vunt venatoribus.* † Sed ij homines ſunt, & rationis compotes, atque ex Adam (tametſi natura corrupta) profecti, nã vt ait D. Iſidor *l.* 11. *c.* 3. *Gentem reperiri cuius pars ſuperior hominis ſit inferior*
26 *belluarum.* Neque Mela videtur diffiteri dum homines eſſe poſſe equinis pedibus teſtatur *l.* 3. *c.* 6. *In Inſulis Oonis Septentrionalis maris ſunt Oones, qui equinis pedibus ſunt, & Hippopodes dicuntur.* Cui & aſtipulatur Solin. ca. 21.
27 *Hippopodes humana uſque ad veſtigium forma in equinos pedes deſinunt*, quos homines huiuſmodi, qui apud Oones naſcuntur equinis pedibus, affirmat Plin. *lib.* 4. *cap.* 13. Nam vt ait D. Auguſtin. *lib.* 16. *civitat. Dei, cap.* 8. *Apud Hippo-* 28 *nem natum eſſe hominem qui ſi lunatas habentem plantas, & in eis binos tantummodo digitos ſimiles, & manus.* † Quorum ſimilis eſt Hipocentaurus, cui anterior 29 pars hominis erat, poſterior equina, vt ſub Claudij principatu ei ſimile mõſtrũ allatum ſe vidiſſe ex Ægypto teſtatus eſt. Plin. *libr.* 7. *cap.* 3. † Nam licet 30 non loquantur, non propterea deſinunt eſſe homines, quia Trogloditæ ſermone carent, & homines eſſe teſtatur, idem Plinius *lib.* 5. *cap.* 8. † Et 31 Cromandas ſylveſtres eſſe ſine voce, idem *libr.* 7. *cap.* 2. & apud Æthyopes alios ſcribit, ſine linguis, alios ſine 32 ore, odoribus vivere *libr.* 6. *capit.* 30. † Nam licet Strabo *libr.* 15. hæc deridcat, non eſſe incredibile teſtatur, Divus Auguſtinus *libr.* 16. *Civit. Dei capit.* 8. nam lingua donum Dei eſt, *Exod. cap* 4. & poteſt quos velit adimere, vnde ſi nutu conceptum exprimant gentem eſſe affirmat D. Iſidor. *lib.* 11. *cap.* 3. & vt ait Mela *lib.* 3. *cap.* 4. *Extra Ægypti & Macrobiorum deſerta multi ſunt populi, & quibus pro eloquio nutus eſt, alii ſine ſono linguæ, alij ſine linguis, alii labris etiam cohærentibus.*

¶ Sunt pluraque alia ex corrupta 33 natura humani generis monſtra, quæ ex iſtis dum referantur non mirabetis, quia omnia ſunt, ex vitioſa hominum generatione propagata, & ita ſi in ea rationis veſtigium, mentiſque dignoſcatur, inter homines annumeranda eſſe docet D. Aug. *ad fratres in Eremo ſerm.* 34 37. † Et vt id manifeſtius confirmet, ita ait *in Enchirid. ad Laur. cap.* 87. & 91. *Et ideo in die reſurrectionis reſurrectura ſunt monſtra omnia, reformanda mẽbris in decorem, cœloq; digna formã.* † Et 35 ita vt veros homines recte Senatus cẽſuit apud veteres Rom. monſtra nõ eſſe occidenda

Digitized by Google

occid nda, nec comedenda, Plin. *lib.* 30. *cap.* 1. *Quantum Romanis debeatur, qui ſuſtulere monſtra, in quibus hominem occidere religioſiſſimum erat, mandi etiam ſalubertimum.* † Nam hi omnes vel ex iuſto Dei iudicio, vel ex aliqua fera, & homine ſunt progenerati, cuius concubitus ſatis probatur, vel ex illo Levit. cap 20. *Qui cum iumento, & pecore coierit morte moriatur: & mulier, quæ ſuccubuerit iumento, ſimul interficietur cum eo.* † Et quod ex tali coitu proles naſcatur, probat Plin. *lib.* 7. *cap.* 2. *Homines cum feris coire, atque inde gigni monſtra*, nam vt ait Ælian. *lib.* 6. *cap.* 41. *Hirtus ob rivalitatem in urbe Sybari adoleſcentem paſtorem occidit, quod capram adamaret, & cum eâ coiret: nam ex ea natus eſt Silvanus ipſe humana facie, ſed caprina habens crura.*

¶ Quare ſi mente pollent inter homines tuti annumerandi, nam Chelenophagi homines ſylveſtres ſunt hirſuti corpore, præter faciem, quæ lenis eſt, & pellis loco veſtiuntur coriis piſcium, vt tradit Solin. *cap.* 55. Plin. *lib.* 6. *cap.* 24. † Carmani hirſuti toto corpore præter capita ferarum more, ſine veſte, ac fruge, pecudum more, ſine ſedibus piſcium cute ſe velant, & carne veſcuntur, vt tradit Mela *lib.* 3. *c.* 4. & alij apud Tartaros veſtiuntur non villis, ſed avium more plumati ſunt, vt tradit Gellius *lib.* 9. *c.* 4. † Arthabatritæ proni atque quadrupedes, non ſecus ac feras, ſine ſedibus evagari meminit Solin. *c.* 32. de aliis Plin. *lib.* 5. *cap.* 8. & *lib.* 6. *cap.* 30. D. Iſidor *lib.* 11. *cap.* 3. D. Auguſt. *lib.* 16. *c.* 8. † Et ſimilium plures, qui ex nefario hominis, & beſtiæ concubitu eſſe potuerunt, vel ex iuſta Dei punitione, qui in peccatorum pœnam, aut culpis corrigendis homines à ſua dignitate facit degenerare, vt Nabuchodozor Rex, qui ob ſtoliditatem converſus eſt in bovem, *Daniel. cap.* 4. † Aut dæmon ad hoc ſua arte, & calliditate vtitur, miſcendo ſemen humanum ferinis animantibus, vel imaginationem parentum concitare, vt has, vel illas formas mente recolant, quibus fœtum prædium eſſe voluerit, nam tanta eſt ei in humanum genus hoſtilitas, vt quocumque poſſit modo fœdare velit hanc nobiliſſimam ſpeciem.

APPENDIX.

IMaginatione parentum tempore conceptionis forma fœtus immutatur, per impreſſionem ſpecierum in cerebro ad ſemen deſcendentium, vt docent ex Orthodoxis Patribus D. Auguſtin. *libro contra Iulian. cap.* 9. & *lib.* 12. *Civitat. Dei, cap.* 25. & *lib.* 18 *cap.* 5. & *lib.* 3. *Trinit. cap.* 12. D. Hieron. *in qq. Hebraic. ſuper Geneſ.* D. Iſidor. *lib.* 12. *cap.* 1. ex Philoſophis Conimbricenſ. *de gener. & corrupt. lib.* 1. *c.* 4. *q.* 1. *art.* 30. *art.* 2 Plin. *lib.* 7. *c.* 12 Cardanus *de ſubtilit. lib.* 12 ex Medicis concives mei Avicenna *lib.* 5. *de anim. lib.* & Peramato *de homin. procreat. c.* 17. Galen. *libro Therapeutic. ad Piſon. c.* 14. Marſil. Ficinus *lib.* 13. *de immortal. anim. cap.* 1. Levin Lemnius *lib.* 1. *de complex. cap.* 6. Thom. de Vega *ad c.* 49. *artis parv.* † Aut ex imaginatione matris tantum ſuperveniente tempore graviditatis, vt quæ tanto tempore fœtum fovet, ac format, vt ſecundum ſpecies phantaſiæ immiſſas fortius quam pater præſtare valet, quia mater fortius cogitat, ac delectatur, & maiori tempore (quam pater) ſemen retinet, vt phantaſiæ ſpecies valeat imprimere, vt tradunt alter Avicena Perſa *inquam ſecundum Sorſanum in eius vita, Fen.* 2. *lib.* 1. *doctr.* 14. Plutarch. *lib* 5. *de placit. c.* 11. Hippocrat. *libro de ſuperfœtat.* Picolomineus *lib. Phiſicor. d ſp. de facultate mot. c.* 23. Franc.

Philoſoph. c. 11. Pomponat. *de incantationibus*, Cataneus, Vvierus, Codronchus, Paræus, & alij, quorum nomina, & authoritates recordor, & loca quærere piget.

¶ Sed omnes ferè conveniunt in imaginatione, quæ fuit tempore conceptionis, vt mulier, quæ produxit pulchram prolem intuitu pulchræ picturæ, quam tempore concubitus præ oculis habebat, vt ex doctrina Sorani tradit D. Auguſt. *d. cap. 9. contra Iulian.* & alia, quæ nigram prolem peperit, quod in cubiculo pictura nigra Æthyopis pependiſſet, quam adulterio ex eo inſimulatam Fab. Quintilianus defendit, vt narrat. Cæl. Rhodigin. *l.* 20. *antiq. lect. cap.* 15. † Perſina Æthyops, ex marito Hydaſpe Æthyope ſimiliter peperit Cariclæam albo, & pulchro corpore, eo quod conceptionis tempore intuita fuiſſet picturam Perſei, & Andromedæ, vt narrat Herod. *lib.* 1. *hiſt. Æthyop.* & alia mulier Romæ vrſi modo piloſum edit infantem, & vnguibus armatum, quod tempore conceptus vrſorum imagines in familia vidiſſet, vt tradit Guil. Paradin. *in hiſtor. Sabaud. in epilog. c.* 49. † Quod non in homine ſolum, ſed in brutis reperiri eandem vim imaginationis teſtantur Ariſtot. *in Problem. ſect.* 10. *problem.* 12. Plin. *lib.* 7. *hiſtor. natur. cap.* 12. quæ quia in coitu ad res externas vix, aut raro ſe divertant, frequentior ſuis parentibus aſſimilantur, vt multis exemplis annumeratis concludit Oppianus *libro de Venat.*

Tunc mater giguit maculoſum corpore pullum,
Concipiens oculis obiectos mille colores.

¶ Sed contra hanc ſententiam vrget graviter, quod phantaſia per ſe, & immediate non immutat fœtum, nam cum anima parentum hoc proculdubio non præſtet, neque phantaſia, quæ tantum eſt eius inſtrumentum. D. Th. *part.* 1. *q* 117. *art.* 3. & phantaſiam per ſe non eſſe activam probat Thom. Fienus *de viribus imagin. quæſt.* 4. *conclu.* 20. quia nec corpus proprium poteſt movere, *idem Fienus conclu.* 21 quinimo alienum, quod omni ratione improbatur, D. Thom. *part.* 1. *quæſt.* 110. *art.* 2. *diſput.* 1. & *quæſt.* 117. & *part.* 3. *q æſt.* 13. *art.* 3. & *lib.* 3. *contra Gent. c.* 103. Zoaras *in Metaph. diſp.* 18. *ſect.* 8. *cap.* 25. Conimbricenſ. *de generat. & corrupt. l.* 1. *cap.* 4. *quæſt.* 30. *art.* 2. & *Phyſicor.* 7. *c.* 2. *q.* 1. *art.* 7. † Eſt enim phantaſia potentia cognoſcitiva, & eius actio eſt immanens, quare non poteſt eſſe cauſa fœtus formationis effectiva, quia ad hoc, vt formaret fœtum deberet eſſe in ipſo ſemine, aut fœtu: nam in cerebro exiſtens formare nequit, quæ ſunt in vtero, quia ageret in diſtantes, omiſſo medio, quod dari non poteſt, ergo falſa eſt opinio præcedentium authorum, vt multis aliis adductis tradit Thomas Fienus, *d. tr. de viribus imagin. q.* 16. *concl.* 41. 42 43. 44. & 45. † Item ſignaturas peculiares, ſeu imaginatas, non poteſt phantaſia edere mediantibus animi paſſionibus, vt docet D. Tho. *p.* 1. *q.* 110. 2. & *quæſt.* 117. & *p.* 3. *q æſt.* 13. *art.* 3. & minus fœtui imprimere, quia eius formatio non pendet à phantaſia, ſed à potentia conformatrice, in qua phantaſia nullum habet imperium, vt probat D. Thom. *d. p.* 1. *q* 82. *art.* 4. Medina 1. 2. *q.* 9. *art.* 1. *concl.* 2. Conimbricenſ. *to.* 3. *de anim. c.* 13. *q.* 1. *art.* 3. neq; cum ea ſympathiã, Fonſeca *l.* 3. *Metaph. l.* 9. *c.* 2. † Quare ancipites ſunt ad huius quæſtionis reſolutionem, nã licet phantaſia poſſit conformatricem dirigere, vt tenet Avicenna *l.* 3 *fen.* 21 *tract.* 1. *c.* 6. Fienus, *vbi ſup. q.* 15. *concl.* 46. ad immutandum hominẽ in parentum extraneam naturam ægrè aſſererem,

45 46 47 48 49 50 51

assererem, quia causa particularis efficiens magis assimulat sibi obiectum, quam aliæ extraneæ concurrentes, vt tradit Petr. Ciruelo Dorocens. *lib.* 3.

52 *Astrolog. Christ. cap.* 4.† Quare in monstrosis partubus caulam potius Deo ascriberem, per Angelos bonos, aut malos eà efficienti, vel seminis abundantiæ, aut inæquali matricis dispositioni, aut ex admissa in coitu fera contingere, potius quam phantasiæ potentiæ, & sic illam, quæ Æthyopum prolem edidit, Æthyopum parentem admisisse, excusari tamen credulis matris, dum eis alienos obtrudunt hæredes, vt tradit Huarte de San Ioan *lib. de examen de ingen. cap.* 12. Nam semen humanum sui similem semper procurat generare, vt tradit Aristot. *lib.* 1. *de generat.* Peramato *de hominis procreat. cap.* 16. Valles *lib.* 2. *Epidemiar. p.* 2. *comm.* 20.

CAPVT XXXIV.

De Syrenibus, Tritonibus, Nereadibus, Harpiis, & aliis monstris marinis, & aëreis.

SVMMARIVM.

1 *Syrenes, Tritones, Nereades in aquis procreantur.*
2 *In aquis plerorum animalium formas referri.*
3 *Mari Trapobano Syrenes, & Tritones esse.*
4 *Syrenes, & Tritones plerique in mari referuntur.*
5 *Triton marinus Tiberij Principatu in specie visus, & auditus.*
6 *Ægypti in Nilo monstra visa hominis, & mulieris persimilia.*
7 *Hispaniæ lis fuit orta de vectigali Syrenum ad quem pertineret.*
8 *Holandiæ lacu reperta mulier ex Syrenum genere.*
9 *Syrenes, Tritones, & Nereides ex corrupta hominum natura nasci negatur.*
10 *Apulus, qui Nicolaus dictus fuit, ex natandi consuetudi e pro pisce habitus.*
11 *Calamus, qui ea de causa Colapiscis dictus est multa de maris scopulis patefecit ac tandem miserabiliter periit.*
12 *Monstra marina, quæ hominem in totum referunt homines sunt, ex natandi consuetudine mari degentes.*
13 *Monstra marina ad dæmonis delusiones aliquando referuntur.*
14 *Harpiæ specie decora, pedibus obuncis circa mensas volitant.*
15 *Harpyæ si omnino veritate aliqua carerent de illis per tot viros non fieret mentio.*
16 *Harpyæ fuerunt dæmonum spectra.*
17 *Harpyæ, vel fuerunt poëtarum figmenta, vt vitæ humanæ miseriam ostenderent.*
18 *Aves humana facie generari non possunt.*
19 *Aquilam coire cum lupis, & ex tali coitu prodire dracones, fabula est.*
20 *Harpyæ dictæ filiæ Ponti, & terræ, quia ex elementatis corporibus comparabantur.*
21 *Hispaniæ equas vento concipere, ex earum agilitate dictum est.*
22 *Aves cornibus armatas, ex lasciviente natura.*
23 *Struthiocamelus avis simul, & fera, ova parit, & arena pullos excludit.*
24 Iob cap. 30. *de struthiocamelo exornatus.*

Digitized by Google

25 *Struthiocamelum in fabulis eſt viſu fovere ova, & ferrum comedere.*

26 *Struthiocamelus idem quod Gryphes.*

27 *Gryphes re vera eſſe, & fuiſſe probatur.*

28 *Aves ſine pedibus in Iava maiore inſula.*

29 *Aves ſine pedibus ſignificant homines deſidioſos.*

30 *Serpentes pedibus obuncis armatos & velatos.*

31 *Serpentes alatos ex limo concreto ad Nilum ſuſcitari.*

32 *Serpentes alatos noctu in maximum Reipublicæ damnum proficiſci.*

33 *Serpentes alatos inſipientes ſignificant, qui ex limo terræ ſuſcitati clanculum evehuntur.*

34 *Avium monſtroſarum authoritas apud authores ſit.*

35 *Phœnix avis non ad monſtrum, ſed ad miraculum refertur.*

36 *Phœnicis avis veritas, & miraculum.*

1 SVnt alia monſtra humana facie prædita, quæ ab hominum congreſſu non emanant, qualia Tritones, Syrenes, Nereides, quæ in mari naſcuntur, illi viri, hæ fœminæ ſpeciem referentia, non qualia contendit Plin. *lib.* 10. *cap.* 49. vt ſuperiori parte hominis ſit, reliqua in piſcem degeneret, quia hæc fabula eſt, vel teſte Horatio *in arte poët.*

Deſinat in piſcem mulier formoſa ſuperne.

2 Nam homo terra compoſitus, terram colit, neque in aquis continuo vivit, vt de his recenſetur, neque cum piſcibus habet congreſſum, vnde talia monſtra piſces fuere hominem referentia, non tamen homines: nam conſtans omnium eſt ſententia in aquis plerorumque animalium formas referri, Ælian. *lib.* 10. *cap.* 18. *Leonum, fœminarum, arietum, pantherarum, equorum effigies in piſcibus in Taprobanæ mari conſpici.* † Et ita verum exiſtimo Syrenes, Tritones marinos reperiri, qui hominem referant, vt tradit Alexand. ab Alexand. *lib.* 3. *Genial. cap.* 8. nam vt ait Ælian. *lib.* 16 *cap.* 18. *Mare quod Taprobanem circumfluit, piſces procreare ferunt habentes Satyrorum ſpeciem, ſimilitudinemque, ac certe exiſtere, muliebri facie, eiſque pro crinibus ſpinas eſſe.* † 3 4 Sunt & alij ex recentioribus, qui ſimilia affirmant, nam in littore Æthyopico vltra Bonæ ſpei promontorium tradunt piſcis cadaver homini per ſimile, *Ramuſius tom.* 1. & Norvegiæ Occeano marina quædam monſtra eſſe quibus ſuit humana facies, ſimul cum Monachorum cuculli quadam ſimilitudine tradit Olaus *lib* 21. *c.* 1. † Quod 5 quidem ne fabulam putes, teſtatur Plin. *lib.* 9. *cap.* 5. *Tiberio Principi nunciavit Oliſiponenſium legatio viſum, additumque in quodam ſpecu conchacantem Tritonem, qua noſcitur forma, & Nereidum (falſa non eſt) ſquammis modo hirſuto corpore, & humana effigie.* † Et de vtroque ſexu Fulgoſ. *lib.* 1. *c.* 6. *In Ægypti Nilo Meſſala Præfecto vna cum populo deambulante, in loco, qui dicitur Delta, ſole orto animalia humana forma perſimilia apparuere in fluminis medio, vir ſcilicet, & mulier viſ bantur, vir quidem pectore ingenti, vultúque terribilis, raſa coma vſque ad lumbos denudatus, mulieri mamillæ erant cum fœmineo prorſus vultu, ac cæſarie prolixa.* † Quarum co- 7 piam ingentem fuiſſe in noſtro Hiſpaniæ mari, teſtatur Petrus Damian. *lib. de mirabil. In antiquis Luſitaniæ Regni archivis cum de monſtris ad ſe pertinere inter Regem, & Magiſtrum S. Iacobi contentio eſſet tranſactione finita, decretum eſt Regi debiri vectigal Syrenum aliarum*

aliarum belluarum marinarum, quæ etiam in littoribus Magistri caperentur. † Et quod omnium fidem superare videtur ex Theophane tradit Simon Majol. *l. de*
8 *admir. nat. c. 9. f. 460.* in hæc verba. *ann. Domini 1403. capta in Holandiæ lacu marina mulier, & ita eo è mari reiecta, & in Harlemum urbem delata, cum nuda esset, passa est se vestibus indui, panis, lactis & caterorum vsum admisit, didicit quoque fila è colo deducere, & obsequi rebus multis muliebri more, nunquam tamen loquuta est.*

¶ Quæ quidem licet vera esse, & in
9 aquis referri crediderim, nam inverecundum est tot authoribus refragari, nullatenus ex homine nasci, neque ex eius semine in aquis produci firmiter tenendum est, quia homini cum piscibus neque in natura, neque in elemento quidquam commune est, neque in aqua degit, nisi ad tempus. † Quamquã
10 haud negem ex maxima natandi consuetudine, hominem quasi in piscium naturam verti, vt aquis magis quam solo delectetur, vt homo ille Apuleius, qui per plures annos inter belluas in mari adeò vivere assuetus fuit, vt pro pisce haberetur, cum tamen homo esset, & baptizatus, nomineque Nicolaus appellaretur. † Non secus, ac alius, qui *Cala-*
11 *mus* dicebatur vulgo *Cola piscis*, ex hac natandi peritia in qua à puero exercitatus, ideò est in Regno Siciliæ, vt dies & noctes in Mare transiret, procellis, & alijs incommodis maritimis spernere assuetus multa de maris scopulis patefecit, ac tandem ab Alphonso Rege aureo cratere in præmiũ vrinationis proposito, certaturus infœlix Cola piscis, hic maris ima petens vlterius non est visus, vt narrat Alexand. ab Alexan. *lib. 2. Genial cap. 21.* Petr. Hispal. *p. 1. cap. 21.*
12 † Quare si aliquãdo è mari aliquid reiectum est, aut visum quod omnino hominem referat, si aliqua rationis vestigia ostendat, vt de muliere proxime dicta retulimus, credendum est hominem esse, non monstrum, ex aquæ tamen consuetudine torpere, cuius fragilitate fieri potest, vt organa vocis sint obrupta, vt loqui nequeat. † Aut in dæmonis 13
præstigijs referri, non producentis, sed in elementari corpore ea ostentantis, quo non solum visum fallere potest, sed etiam tactum, quemadmodum Angeli Loth in assumptis corporibus apparuerunt, vt nec pedum lotione, nec tactu discerni eos Patriarcha potuisset, *Genes. cap. 19.*

¶ In aere similiter sunt aves, quæ 14
non minus humanam formam referunt vt Harpiæ, quæ specie decora pedibus obuncis circa mensas volitantes dapes rapiebant & fœtidum aerem relinquẽtes gaudia nostra in mœrorem convertunt, vt tradit Virgil. *AEneid. 3.* Ovid. *in metamorph.* † Nam licet plerique in 15
fabulis annumerent, non est credendum quod tot gentes, & eæ quidem petitissimæ si veritate aliqua omnino carent, eis fidem darent, neque tempus in vanum tererent, vt tradit Mart. del Rio *lib. 4. Magicar.* † Vnde tenen- 16
dum est ea fuisse dæmonum spectra ex elementari corpore ementita à Diabolo, qui formatus est ad eludendum nos. *Psalm. 77.* quas ideò ab inferis excitari dixit Virgil. *AEneid. 3.*

Haud savior vlla
Pestis, & ira Deum Stygijs sese extulit vndis.

† Vel sunt Poetarum figmenta, vt vitæ 17
humanæ miseriam ostenderent, vel dæmonum similiter spectra gaudia hominum inquietantium, quemadmodum de Empusa phantasmata à dæmone inducta, vt videntes terreret, Suidas *in dictionar.* de Sylvani apparitione terrorẽ incutiente Valer. Max. *lib. 1. c. 8.* † Quia 18
nullo pacto generari possunt aves ab homine, neque ex hominis semine produci,

Digitized by Google

duci, quia aves cum animantibus nihil habent commune, quare licèt aliquando visa sit mulier infantem parere, anserinum per omnia collum, & caput habentem, non ad coitum, cum anſere, sed ad divinum miraculum referendum est, tradit Petr. Damianus *lib. de miracul.* † Neque obstat quod ex vulgi
19 Africani sententia refert Leon, *cap. 9. Aquilam coire cum lupis, inde partum gigni, non nasci, sed erumpere draconem rostro avis, serpentina cauda, lupinis pedibus, maculatis oculis, superciliis gravatis.* Fabula est, ideò respuenda, vt censet Maiol. *vbi sup. c. 6. fol.* 269. † Vt non minus, quod de generatione Harpiarum
20 tradunt Poëtæ, scilicet eas esse Ponti, & terræ filias, nisi velis de elementatis earum corporibus agi, qui ex terra, & aqua comparantur, nam in elementatis corporibus admiscent dæmones partes terreas, & nubium vapores, vt colores hac mixtione facilius exprimantur, vt diximus *sup. c. 19. de spectror. re-*
21 *præs.* † Nam fabulosum est eas terra, & aqua concipi, nisi ad elementata corpora reducantur; vt non minus ex Favonio vento in Hispania equas concipere, ex earum agilitate veteres tradiderunt Solin. *c.* 26. Plin. *l.* 8. *c.* 42. Ælian. *l.* 4. *cap.* 5.

22 ¶ Neque dicendum est esse avium, monstra ex abusa propagatione procreata, quia animal cum ave non coijt, & si coëat non generat, quia dissimilis est vnius cuiusque individui propagatio, vnde si quæ visa sunt animalia referre, id potius ex lasciviensis naturæ causa, quam ex genere discrepantium coitu credi debet, vt aves, quæ arietibus cornibus armatas apud Macrobios testantur Mela *libr.* 3. *c.* 4. Et in Taprobania Solin. *c.* 32. & apud Æthyopes Ælian. *lib.* 17. *c.* 10. † De struthiocamelo notissima
23 res est, avem esse suaderent plumæ, & rostrum, attamen caput, & pedes cervini sunt, qua de causa, & quia non volat volucrem esse negat Plin. *lib.* 10. *c.* 1. Sed volucer est, & ova parit, quæ in arena condit, ibique mater natura solis calore pullos excludit, vt tradit Bart. Anglic. 24
l. de propriet. rer. in struthione. † Nam vt ait Iob. c. 30. *Quando derelinquit in terra ova sua (de struthione agit) forsitan in puluerem calefaciens ea? &c.* Et ita in arenosis Lybiæ frequentius nasci ob radiantis solis æstuantem impressionem eleganter observat concivis, & amicus noster Bapt. Navarrete *in Threnos Hier. ca.* 4. † Quia falsum est visu fovere ova, 25
& ferrum comedere, vt tradit Albert. Mag. *lib.* 23. *lit S.* Et ego vidi struthiocamelum, quod in horto excellentissimi Ducis de Lerma est ferrum respuere, & sæpius oblatum in offerentem excandescere quia animal stolidissimum est vt dicit Plin. *d. cap.* 1. † Et quia stru- 26
thio camelus fera est simul, & avis, non videtur incredibile Gryphes esse, quos feras, & volucres esse ferunt; nam licet similiter falsum censeat Plin. *libr.* 10. *ca.* 49. in Æthyopia tamen Arimaspos cum Gryphis contendere testatur idem Plin. *libr.* 7. *ca.* 2. † Nam Gry- 27
phes revera esse, & fuisse negandum non est, cum de illis fiat mentio in sacris litteris *Levit. ca.* 11. *Deuter. c.* 14. significantque homines superbia elatos cum sint carnales, qui divina præsumentes tentare, & in adinventibus suis obcæcantur, quia sunt feræ simul, & aves, Albert. Mag. *de anim. l.* 23. *lit. G.*

¶ Sunt enim multa, quæ vltra assue 28
tum naturæ curium apud nos divinitus procreantur ad aliquod vitium prænotandum, vt aves sine pedibus in Iava maiore Insula, vt author est Plin. *l.* 11. *c.* 47. Quas apodes dixit Arist. *l.* 1. *hist. animal. c.* 1. † Quæ significant homines desidiosos, quibus nulla rerum contemplatio, 29
nec diligentia est suis tantum deliciis incumbentes,

Digitized by Google

cumbentes, Proverb. c. 26. *Sicut ostium vertitur in cardines suos, ita piger in lecto suo: abscondit manum sub axilla, & si ad os suum eas convertat, sapientior sibi videtur septem viris loquentibus sententias.* †
30 Contra autem serpentes pedibus obuncis armatos, & alatos membranulâ quadam quasi vespertiliones per aëra tendere testantur Plin. *l.* 11. *c.* 47. Aristot. *l.* 1. *c.* 5. & *l.* 2. *c.* 1. Strab. *l.* 15. Albert. 25. D. Augustin. *l.* 3. *Civit. Dei c. fin.* Paul.
31 Ion. *l.* 18. *histor.* † Quos ex limo terræ suscitari scribit Mela *l.* 3. *c.* 9. *Non procul à Nilo ubi Pygmæa gens vivit, multa serpentum genera procreantur, quos certo anni tempore ex limo concretarum paludiũ emergere, & in magno examine volantes Ægyptum tendere traditum est.* † Eos-
32 que esse noctu proficisci maximum reipublicæ damnum testatur Ælian. *l.* 16. *c.* 42. *Alatos serpentes ex limo concretos noctu proficisci, non interdiu, tum eos urinam reddere, quæ id statim corpus in quod defluxerint putrefacere scripsit Me-*
33 *gasthenes.* † Nam insipientes significant, qui ex limo terræ suscitati ad auram huius sæculi clanculum elati evehuntur, qui omne in quod vadunt stultitia sua destruunt, ex quo eos in iudices nõ nisi per errorem eligi contendit sapiens Ecclesiast. cap. 10. *Et malum quod vidi sub sole, quasi per errorem egrediens à facie Principis positum stultum in dignitate sublimi.*

34 ¶ Quæ licet multi in fabulis annumerent, & alij in naturæ monstra conentur referre, eorum authoritas apud authores sit, qui non solum supra dicta monstra, sed alia tradidere Arist. *lib.* 2. *histor. animal. c.* 6. Ælian. *l.* 2. *animal. c.* 46. Plutarch. *in Problem.* 93. Claudia. *libr.* 3. *de raptu Proserp.* Solinus, Mela, Maiolus, & alij plures. † Præter
35 vnum Phœnicis avis miraculum, non ex monstrosa procreatione editum, sed ex divina dispositione (qui omnia fecit) procreatum, de cuius natura, Mela *libr.* 3. *c.* 9. *Phœnix semper vnica, non enim coitu concipitur, parit ve generatur, sed vbi quingentorum annorum æuo perpetuo duravit super exaggeratam varijs odoribus structam sibi ipsa incubat, solutusque, deinde putrescentium membrorum tabe concrescens ipsa se concipit, atque ex se rursus renascitur.* † Vt sic Domini nostri humanitatis, & resurrectionis hominibus 36
præberet exemplum, qui nullo concubitu genitus, mortuus, & sepultus ex propria virtute ad superos evolauit, vt tradunt D. Clemens D. Petri successor, ac individuus comes *lib. Apostolic. Constit.* & D. Cyprian. *in expositi. Symb.* D. Aug. *ad fratres in Erem. serm.* 18. & ita vt de vero volatili fit mentio *in Concil. Aquisgranens. sub Ludovico Pio an.* 830. *c.* 112. & *c.* 113. D. Isidor. *l.* 12 *c.* 7. & novissime concivis meus, & amicus D. Franc. de Corduba *in didascalion.*

CAPVT XXXV.

De insectorum productione, transformatione, & resurrectione.

a
SVMMARIVM.

1 *Purpura, buccina, & omne genus testaceorum fiunt ex limo, & materia putrescente.*
2 *Rana, mugilus, & mus, fiunt ex limo putrefacto.*
3 *Tabani, culices, & id genus plura fiunt, ex imbre, & terra, in ligno arido.*
4 *Tineas generat pulvis in lanis, & in veste, in ligno accarus, & xylophteros in sericis.*
5 *Bombyces quædam ex terræ halitu animante florem decussum imbribus.*
6 *Producuntur ex nive vermiculi, ex*

Digitized by Google

pilis equinis vermes, ex mulieris ſerpentes.

7 *Inſecta generantur dum calor cum humiditate ratione aliqua coëat.*

8 *Ipes in vitibus, carpæ in oleis, gurgulio in farre pullulant.*

9 *Pytiocampæ ex pinu, mindain ex faba, & id genus plantâ, & fruges ſuos hoſtes generant.*

10 *Pediculi ex humidis, & corruptis vaporibus intercutes reſudantibus generantur.*

11 *Animalia, quæ pediculis, aut ricino infeſtantur.*

12 *Lumbrici tam inteſtinis, quam ventre generantur.*

13 *Aſcarides recte adhærent inteſtino, & hemorrhoides in ima ſede procreantur.*

14 *Beſtiolæ murium ſimiles in diſſecto mulieris ventre repertæ.*

15 *Veſpæ ex bobus, fucos ex equis, crabones ex aſinis procreantur.*

16 *Serpẽtes ex hominis ſpina producũtur.*

17 *Cantharides, peuces, cynacanthæ ex aliis vermiculis generantur.*

18 *Bruci, locuſtæ, cicadæ fiunt ex phalangis araneis.*

18 *Scarabei, tauri, & id genus alia, gignuntur ex vermibus.*

19 *Bombyces, ſerici narratio.*

20 *Diabolus rerum naturalium, quia peritiſſimus eſt poteſt inſecta huiuſmodi producere.*

21 *Beſtiolas in corpore humano poteſt diabolus producere.*

22 *Diabolus iungendo activa paſſivis per alterationem verã inſecta producit.*

23 *Magi Pharaonis ex limo, & virgis ſerpentes, & ranas produxerunt.*

24 *Inſecta poſtquam ſemel vitam amiſerint, non valet damon eadem numero ſuſcitare.*

PVtrefactioni omnia ſunt obnoxia, quia ſecundum Philoſophum *Generatio vnius eſt corruptio alterius.* Sed poſt dæmonis calliditates, circa hominis, Gigantis, Pigmæi, Hippocentauri, & aliorum monſtrorum productionẽ, transformationem, atque reſurrectionẽ, quid in his circa inſecta valeat, nunc erit oſtendendum, vt omnes eius dolos, atque artes detegam. † Inſecta ſunt, quæ non ex 1
ſemine producuntur, ſed ex aliis rebus putrefactis fiunt, vt ex limo, & materia putrefcente, generantur purpuræ, buccinæ, & omne genus animalium teſtaceorum, vt tradunt Ariſtot. *libr. 5. hiſtor. animal. cap. 15.* Plin. *lib. 9. c. 51.* † Ranas ſemeſtris vita reſoluit in limum, nullo cernente; & rurſus vernis aquis renaſci, docet Ælian. *l. 2. animal. cap. 16.* 2
Naſcitur, & mugil ex limo: apua quoque ſpuma maris incaneſcente. Ariſtot. *libr. 6. animal. cap. 15.* mures quoque Dſodor. *lib. 1. c. 1.* † Generantur 3
præterea ex imbre, & terra in ligno arido, coſſi, tabani, & id genus plura, & areſcente humore culices, teredines terreſtres, tineas, thripas, ceraſtem, qui cum tantum corroſerit, vt circumagat, alium generat. Plin. *l. 17. c. 4.* in veſtibus tinea, alia in humido in cavernis volucria; Plin. *l. 11. c. 33.* † Pulvis in lanis, 4
& veſte tineas generat, quæ & in chartis cum natura areſcit, naſcitur, & in ligno candidum animal dictum accarus, item & xylophteros naſcitur, & in ſericis, Ariſtot. *lib. 1. hiſtor. animal. cap. 32.* † Bombyces in Inſula Cò naſcuntur terra halitu animante florem decuſſum imbribus, terebinthi, fraxini, & quercus, Plin. *d. lib. 11. c. p. 23.* Pulices minima quadam putredine, & ſedes ſui ortus obtinent ſordes aridas, Ariſt. *d. lib. 5. c. 31.* † Generantur, & in nive vermiculi in medio rutuli, & hirti cum pilis grãdiores, torpeſcenteſque, Plin. *d. l. 11. c. 35.* 6
Ex pilis equinis vermes, ex pilis mulieris ſerpentes.

¶ Gignuntur non minus alia animalia, 7
ex

ex plantis, quia nulla fere planta eſt, quæ non aliquod animal ex ſe gignat, quippe vbique natura animal gignit, modo calor cum humiditate ratione aliqua coeat: humiditas, ſeu materia, ſubiacet calori, ad excoctionem conficiendam, ſic flatibus auſtrinis ſtirpes putreſcunt, & in radicibus generantur
8 vermes, vt tradit Teophraſtr. *de cauſis plant. lib.3. cap.* 27. † Vermiculantur quoque ex ſiti arbores; in vitibus vermes ipes nominati, carpæ in oleis: populatque ingentem farris acervum gurgulio, tritico, & hordeo infeſtiſſimum animal, vt experientia docet, &
9 comprobat eleganti carmine Virgil. *l.1. Georgic.* † Ex pinu, & pinea naſcuntur pytiocampæ, erucæ virulentiſſimæ fabæ quoque generant vermiculum mindain dictum ciceres ſimiliter; & aliæ plantæ, & fruges ſuos hoſtes ex ſe natos gerunt, exceptis borragine, ſalvia, & chicorio, vt tradit Cardan. *lib.7. varietat.rer.cap.*28.

10 ¶ Et viventibus ſimiliter animalibus inſunt alia animalcula ex putrefactione nata, extra in cute, & intra corpus; nam ex humore, qui per ſumma corporis animalium exiſtit, naſcuntur cimices, item pediculi, humidis, & corruptis vaporibus intercutes reſudantibus generantur, & ideo color illorum imitatur colorem humoris quo generãtur; qui ex ſanguineo, rubei; qui ex phlegmatico, molles albi: ex cholerico veloces, acuti, longi, citrini: ex melancholico, cinerei, ſubnigri, macilenti, tardi, vt docet Petr. Garſia Carrero à Galen. *de locis affectis diſput.5.cap.*1.†
11 Vnde omnia animantia pediculis ſui generis infeſtantur: potiſſimum aves, quibus penna caule conſtat: item animalia quibus pili, dempto aſino, qui nec pediculis, nec ricino infeſtatur; canes ricino agitantur, boves, & ricinum, & pediculum habent, oves, & capræ re-

dinos, pediculis autem vacant, ſunt & piſces, veluti thunnis ſub pinna, afflus oritur, Ariſtot. *lib. 5. hiſtor. animal. cap.* 21. Plin. *lib.*11. *cap.*33. & 34. † intra 12
corpus animalia naſcuntur, vt in inteſtinis vermes, dicti ἐλμινθες hoc eſt teretes lumbrici, ſunt etiam tineæ lati vermes, quæ non modo in inteſtinis, ſed in ventre generantur, ſecundum Plin. *lib.*26. *cap.*8. & *lib.*28. *cap.*14. Petr. Garſia *vbi ſupra cap.*2.† Sunt, & aſcarides 13
vermes, qui recto adhærent inteſtino, & qui ima ſede procreantur hæmorroidales, de quorum natura, ac lumbricorum differentia latè ſcripſerunt Hippocrat. *3. Aphoriſ.*26. Ariſt. *d.l.5.c.* 19. Celſus *l.*4. *c.*17. Aëtius *l.*9. *cap.*40. Paul. Æginet. *lib.*4. *cap.*57. & 58. † Et 14
repertas fuiſſe diſſecto mulieris ventre beſtiolas quaſdam non abſimiles mur.b*, & ſoricibus tradit Levin. Lemnius *l.*2. *de occult. natur. c.*40. Quod fieri potuit, ſi ova, vel ſeminale excrementum rubetaram, vel bufonum edatur, vna cũ oleribus non ſatis purgatis, vel à maleficis propinentur impiiſſimis.

¶ Sed ex animantibus mortuis ſo- 15
lent ſimiliter alia animantia generari, & ex vna in alteram migrare ſpeciem, vt ex bobus, veſpæ: ex equis, fuci, ex aſinis crabrones: vt tradunt Plin. *d. lib.*11. *cap.*20. Plutarch. *in vita Cleomed.* Ioan. Riolan, *in comment. ad Fernelium lib. de hom. procreat c.*1. † Ex hominis 16
cadavere generantur vermes, & ex oſſium medullis, præſertim ſpinæ producuntur ſerpentes, vt docent Ariſt. *d. lib.*5. *cap.*20. Plin. *lib.* 10. *cap.* 66. & aſtipulatur concivis meus Ioan. de Mena in Poemate ad Regem D. Ioan. II. *ord.*7. *copl.*241.

De ſierpe formada de eſpina de muerto.

¶ Et viva adhuc animantia quando- 17
que permutant ſpeciem, & naſci atque generari nova videntur, nam canthari-

des ex vermiculis ficuum, piri, pecu-is, cynacanthæ, & roſæ generantur, autho-
18 re Plin. *lib.* 11. *c.* 35. † Ex phalangeis araneis procreantur bruci, locuſtæ, cicadæ, papiliones ex crucis: erucæ ex virentibus foliis; ſcarabei tauri gignuntur ex vermibus, qui in lignis aridis naſcuntur; ex erucis piloſis, ſed paruis, micendulæ, quæ deinde fiunt pennigera animalia, vt multis alijs annumeratis docet Ariſtot. *d. l.* 5. *c.* 19. † De Bombyce ſe-
19 rico res notior eſt, primò ex eruca fieri vermem, poſtea folijs mori paſci, & paſtu tumens dormit, atque deponens cutem creſcit in digiti magnitudinem, & arbuſculam aſcendens ſericam pilam ore proprio conſtruere, in qua clauſus moritur, ſeu dormit iterum, ac tandem in avem converſus rupta pila evadit, ac ſibi pari copulatur, ovaque parit, ex quibus ſuo tempore vermes excitantur, vt tradunt D. Ambroſ. *in Exhamer. l.* 5. *c.* 23. Vinc. *l.* 20. *hiſt. natural. c.* 67. Nicephor. *lib.* 18. *cap.* 30.

20 ¶ Quæ quidem omnia cum ex mera naturæ operatione fiant, nil vetat, quin à dæmone patrentur qui rerum naturalium peritiſſimus eſt, novit cauſas & caloris putredinalis originem, & applicandi tempora, vt tradit D. Auguſt.
21 *lib. de natur. dæmon.* † Ideò beſtiolas huiuſmodi in corpus humanum poteſt producere excitando humores, nõ quoſlibet, vt voluit Oribaſius *lib.* 3. *aphoriſm.* 30. Sed pituitam, quæ ſola materia eſt talium beſtiolarum, vt tradunt Avicena *lib.* 3. *Fen.* 16. *tract.* 5. Hieron. Mercurial. *lib.* 3. *de morbis pueror. c.* 4. Petr. Garſia ad Galen. *de locis affect. diſp.* 57.
22 *c.* 1. † Et ſimiliter iungendo activa paſſivis poteſt diabolus alias beſtiolas cœno, terra, marique producere, ex ipſis materiis aptè diſpoſitis, per alterationẽ veram, & phyſicam operationem, vt tradunt D. Auguſt. *lib.* 3. *de Trinit. cap.* 7. & 8. D. Thom. *ad Matth. c.* 24. & *p.* 1. *q.* 14. *num.* 4. & *q.* 110. *art.* 2. & *lib.* 3. *contra Gentes. c.* 103. † Quemadmodum 23
fecerunt lamnes, & Mambres Magi Pharaonis ad æmulationem Moyſis, dum ſerpentes, & ranas produxerunt, illas ex virgis, has ex limo concreto, vt aſſerimus *hoc lib.* 2. *cap.* 10. *de Magorum vera, & apparente operat. ex numer.* 11. † 24
Sed animalia huiuſmodi poſtquam ſemel vitam amiſerint, an dæmon ea valeat ſuſcitare, multi non dubitant aſſerere; ego tamen, licet fatear noſſe calorem putredinalem, & omnia alia ad productionem requiſita, poſtquam iam perierint, non valet dæmon eadem numero ſuſcitare, vt dixi *d. cap.* 11. *num. fin.*

CAPVT XXXVI.

De tranſlatione corporali, & an Magi poſſint transferri de loco ad locum.

SVMMARIVM.

1 *Tranſlationem corporalem à dæmone fieri in Magorum criminibus negarunt hæretici.*
2 *Translationem huiuſmodi negarunt Catholici.*
3 *Translationem ſimiliter negarunt Iuriſperiti.*
4 Cap. Epiſcopi 26. quæſt. 5. *de translatione Magorum explicatus.*
5 *Ex his quæ in ſomnis fiunt nec meremur, nec demeremur.*
6 *Cogitationis pœnam non meretur.*
7 *Pro hæreticis non habentur, niſi, qui certa, & manifeſta labe deprehendantur.*
8 *Quæ à Gratiano in Decret unt compilata*

pilata eorum authoritas penes authores eſt.

9 *Multa ſunt à Gratiano per errorem in Decreto congeſta, quæ poſtea abrogata ſunt.*

10 *Alia per Gratianum compilata, quæ cum veritate ipſa pugnaverunt.*

11 Cap. Epiſcopi 26. q. 5. *vt ſe tueantur hæretici ex Concilio Aquileienſi deſumptum contendunt.*

12 Cap. Epiſcopi 26. q. 5. *non reperitur in duobus Conciliis Aquileienſibus.*

13 Cap. Epiſcopi 26. q. 5. *quam variè Conciliis tribuatur.*

14 *Librarii dictante alio voces excipiebant, multa ex ſimilitudine litterarum corruperunt.*

15 *Anquirani, Ancyrani & Ancyrani, vnum, & idem nomen eſt ab vrbe Græca* Ἄγκυρα

16 Cap. Epiſcopi 26. q. 5. *non reperitur in Concilio Ancyrano in nulla Conciliorum editione.*

17 Cap. Epiſcopi 26. q. 5. *evidenti mendacio tribuitur Beato Gregorio.*

18 Cap. Epiſcopi 26. q. 5. *non minori errore tribuitur Divo Auguſtino.*

19 Cap. Epiſcopi 26. q. 5. *perperam tribuitur Damaſo Papæ.*

20 Cap. Epiſcopi 26. q. 5. *dum certiora habeantur relinquitur Concilio Ancyrano.*

21 Cap. Epiſcopi 26. q. 5. *quæ habeantur in Concilio Ancyrano.*

22 *Burchardus, Ivo, & Gratianus Canonum compilatores particularis ſunt authoritatis.*

23 Cap. Epiſcopi 26. q. 5. *verba quæ nullo Claſſico authori quadrant.*

24 *Concluſio generalis ex particularibus non deducitur.*

25 *Privilegia ſingulorum legem non poſſunt facere communem.*

26 Cap. Epiſcopi 26. q. 5. *multa habet ab imperitis per modum narrationis inſerta.*

27 *Stultum eſt dicere nullos Prophetas, nulloſque Apoſtolos, verè, & corporaliter vllas viſiones vidiſſe.*

28 *Princeps Apoſtolorum verè, & realiter ab Angelo deductus eſt ex carcere.*

29 *Chriſtus Dominus à Sathana ſuper Templi pinnaculum, & ſuper montem excelſum tranſlatus eſt.*

30 *Habacuc Propheta ab Angelo ex Iudæa tranſlatus in Babiloniem.*

31 *Magos deferri poſſe à dæmone probatur euidenti illatione.*

32 *Tranſlationem veram Magorum probant Patres Orthodoxi.*

33 *Tranſlationem veram Magorum probant Theologi tam veteres, quam recentiores.*

34 *Tranſlationem probant Iuriſperiti.*

35 *Tranſlationem ſimiliter probant hæretica pravitatis Inquiſitores.*

36 *Tranſlationes Magorum non minus Medici aſſeverant.*

37 *Lamiæ ipſæ, tam in equuleis, quam ſpontanea confeſſione huiuſmodi tranſlationes veras eſſe fatentur.*

38 *Tranſlationes huiuſmodi probantur ſimiliter experientia.*

39 *Magi fatentes ſe à dæmone delatos non pro illuſionibus, ſed pro veris, & nefariis exceſſibus puniendi ſunt.*

40 *Eccleſia vniverſalis practicâ, Magi vt verè delinquentes puniuntur.*

41 *Concilium Ancyranum circa tranſlationem Magorum erravit ſecundum aliquos.*

42 *Concilia Provincialia Eccleſiam vniverſalem non repræſentant.*

43 *Concilia Provincialia errare poſſunt.*

44 *Concilium Ancyranum non agere de Sagis noſtri temporis.*

45 *Concilium Ancyranum credentes Lamias,*

mias, vt hæreticos damnauit.

46 *Concilium Ancyranum non damnauit Sagas, quod se deuehi putant, sed quod hæreticorum labe implicantur.*

47 *Stryggum huius sæculi secta Concilij Ancyrani tempore nondum nata fuit.*

48 *Stryges huiusmodi ab illis in plurimis differunt.*

49 *Translatio corporum de loco ad locum quomodò & cuius ope fiat, vide à n.49. vsque ad 61.*

1 MAgos huiusmodi ad sua crimina non verè, à dæmone deferri, sed per imaginationē deludi cum Luthero, & Melanchthone docuerunt ex hæreticis Ponzinibius, VVierua, Godelmanus, Agrippa, Paracels. & Bodin. *lib.* 2.
2 *de Magor. dæmon. ex c.* 5. † Ex Catholicis Vlder. Molitor *de Python. mulier, c.*8. Bapt. Portali. *lib.* 2. *Magiæ natur.* Ioan. Saliſberienſ. *lib.* 2. Polycrat. *c.* 17.
3 † Et ex noſtris Alciat. *lib.* 8. *Parerg. c.* 22. *& in c. pernitioſa n.* 66. *de off. & poteſt ordin.* Duaren. *ad l. Cornel. de ſicar.*
4 † Et probatur Decreti authoritate *in c. Epiſc. h.* 26. *q.* 5. in hæc verba. *Illud enim non eſt omittendum, quod quadam ſceleratæ mulieres retro poſt Sataniam conuerſæ, dæmonum illuſionibus, & phantaſmatibus ſeductæ, credunt, & profitentur, ſe nocturnis horis, cum Diana Dea paganorum, vel cum Herodiade, & innumera multitudine mulierum, equitare ſuper quaſdam beſtias, & multarum terrarū ſpacia intempeſta noctis ſilentio pertranſire, &c.* † Cuius Canonis authoritas hæreticis Achillea eſt, hunc vrgent, hunc torquent, vt obtineant ex his exceſſibus Lamias, & Magos non debere ſupplicio affici: nam ex his, quæ in ſomniis fiunt, nec meremur, nec demeremur, *c. maiores, §. verum, de Baptiſ. Clem.* 1. *de panit.* D. Thom. *in Sent.* 4. *diſt.* 9. *art.* 4. Laſ. *in l. vt vim, D. de inſt. & iur.* † Nam cogitationis pœnam non meretur, *Reg.* 1. *c.* 16. Apoſt. *Corinth.* 1. *c.* 4. *c. cogitationis, de pœnit. diſt.* 1. *cap. humanæ aures* 22. *q.* 5. † Vnde ſi iſta, 7
quæ Magi huiuſmodi de ſe profitentur per ſomni exceſſum patiuntur, vt hæretici damnandi non ſunt, quia pro hæreticis non habentur, niſi qui certa, & manifeſta labe deprehenduntur, *c. erubeſcant* 32. *diſt. c. Chriſtiana* 32. *q.* 5. *c. conſuluiſti* 2. *q.* 5. † Quare inſtant Ca- 8
nonis authoritate, & eo ſe tuentur, quod in Decreto ſit, ſed hæc leviſſima ratio eſt, nam quæ à Gratiano in Decreto ſunt compilata, licet à ſede Apoſtolica recepta ſint, ea tamen conditione, vt earum authoritas penes authores ſit, & fontes, quibus Canones emanarunt, vt docent Abb. & Felin. *in c.* 2. *de Reſcrip.* cum *aliis congeſtis per Cened. collect.* 16. *ad Decretum n.* 5. 6. & 7. † 9
Nam multa ſunt à Gratiano per errorem in Decreto congeſta, quæ poſtea in Decretalibus, Sexto, Clementinis, Extravagantibus abrogata ſunt: multa alia, quæ cum veritate ipſa pugnaverunt, quæ nunc ad nil neceſſe eſt recenſere. † Notarunt ea viri docti, & Ca- 10
tholici D. Ant. Aug. *in opere dialogor.* & Genitricis meæ frater D. Ioan. Bap. Villalpando *in Regio Codice ad Ezech. & non vno in loco,* Cæſ. Baron. *in Annalib. Eccleſiaſt. tomis novem diſtinctis,* & alij plures præter hos, quos refert Cenedo *d. collect.* 16. *n.* 7.

§ Quare Bodinus, & Danæus hæreti- 11
ci, vt prædicta Canonis authoritate pugnent, ab authore aliquo Canonico deſumptum ſuadere conantur, & ideo cōtendunt deſumptum eſſe ex *Conſilio Aquileienſi ex c.* 1. † Quod quia de pri- 12
mo, quod celebratū eſt ſub Damaſo Papa reſtauratæ ſalutis an. CCC. LXXXI. & ſecūdo ſub Sergio an. DC. XCVIII. nullibi reperiatur: tertium quod ipſi

produnt

Digitized by Google

produnt, non Concilium, ſed Conciliabulum erit, & ſic ei nulla fides haben-
13 da. † Sprenger. *in Mall.* & Iaquer. *in Flagel.* Canonem citant ex Concilio *Acquirenſi*, alij ex Concilio *Aquilenſi*, ſed Burchardus, & Ivo ex Concilio *Ancyrenſi* dicunt fuiſſe deſumptum, quorũ omnium nomina eiuſdem Cõcilij ſunt, vt probat Ant. Auguſt. *lib. 1. ad Gratian. dial. c. 1.* † Facta nempè differentia ex
14 literarum C. & Q. æquivocatione: nam librarij, qui dictante alio voces excipiebant (antequam typorum vſus eſſet inventus) multa ex ſimilitudine literarum corruperunt, vt probat mihi in Græcis præceptor Sanctius Brocenſ. *ad Horat.*
15 *in art.* † Anquirani, Ancyræenſi, & Ancyrani, vnum, & idem nomen eſt ab vrbe Græca ἄγκυρα, de qua mentio fit *in c. Diaconi. c. Syracuſanæ, diſtinct. 28. cap. Presbyteros diſtinct. 50. cap. ſi quæ de rebus 12. q. 2. c. deſponſatas 27. q. 2.*

16 ¶ Sed alij, neque ex Concilio Ancyrano deſumptum Canonem volunt, eo quod in Græca Conciliorum editione, nec in ea, quam Balſamon interpretatus fuit, nec in Latinis verſionibus Creſconiana, vel Dionyſiana, nec in Tigurina Canon iſtud concilio Ancyrano inferatur, vt tradunt Turrecrem. *in d. c. Epiſcopi*, Toſtat. *in Exod. 7. & in Matt. 4.* Victoria *in relect. de Mag.*
17 *q. 7.* † Vnde illud ex nullo Concilio deſumptũ, ſed ex aliquo Patrũ volumine cenſuerunt Ant. Aug. & Caſtr. *vbi ſup.* & ita Beato Gregorio (ſed evidenti mẽdacio lapſus) adſcripſit Beezius *in præ-*
18 *ceptor.* † Ex D. tamen Auguſt. in *lib. de ſpirit. & anim.* vult deſumptum Sprenger. *in Mall.* ſed talis libri Auguſtinus author non eſt, vt docuit Poſſidius *in*
19 *indiculo Aug.* † Ideò à Damaſo Papa ſtatutum cenſuit Cæſar Baron. *tom. 4. Annal. an. CCC. LXXXII.* Sed in eius ſcriptis nuſquam reperitur vt docet Theodoret. *lib. 5. hiſtor. Eccleſiaſt. c. 11.*

¶ Quare dum certiora habeamus, cum 20
Concilio Ancyrano relinquimus: nam in eo veniunt Burchardus *lib. 10. c. 1.* & Ivo *p. 11. c. 30.* necnon Gratianus Canonum compilator *in eius epigraph.* † Sed 21
ea lege, vt Concilio tantum tribuamus, quæ ſolùm in eius actis contenta ſunt, videlicet ex illo *Epiſcopi eorumque Prælati*, vſque ad illud *à tali peſte mundari debet Eccleſia*, quæ habentur *in Concil. Ancyran. Can. penult.* & referuntur ad literam *in cap. qui divinationes h. 26. q. 10.* † Cætera autem minoris ſunt au- 22
thoritatis, non ſolùm Auguſtino, aut Damaſo indigna, verum & Concilio Ancyrano, aut quovis alio Canonico authore, ſed tantum Burchardo, Ivoni, aut Gratiano Canonum compilatoribus tribuenda, qui particularis ſunt authoritatis, vt multis adductis probat Petr. Cenedo *d. collect. 16. n. 7 & 8* † Quod 23
negare nihil aliud eſt niſi inſanire, vel ex eo quod ſubiungitur. *Quis vero tam ſtultus, & hebes ſit, qui hæc omnia quæ in ſolo ſpiritu fiunt, etiam in corpore accidiſſe arbitrentur, cum Ezech. Propheta viſiones Domini in ſpiritu, non in corpore viderit? & Ioannes Apoſtolus Apocalypſis Sacramentum in ſpiritu, non in corpore vidit? & D. Paulus non audet dicere ſe raptum in corpore.* † Non ſequitur 24
enim hoc contigit Ezechieli, Ioanni, & Paulo in ſpiritu: ergò aliis non contigit in corpore? nam ex particularibus concluſio generalis non deducitur, vt probat cognatus meus D. Gaſp. Cadillo Villalpando *l. 3. Summularum* (quem ex inſtituto Complutenſis Academia auditoribus legit) *cap. 9.* † Quia privile- 25
gia ſingulorum legem non poſſunt facere communem. *c. non ſtatim h. 26. q. 2. c. fin. de reg. iur. lib. 6. l. 2. C. de legib. l. cum ſervus D. de verbor. obligat. l. 1. §. quæſitum D. de aqua quotid. & æſtiua.* † 26
Vnde illa à Gratiano, Pallea, aut quovis alio in modum narrationis inſeruntur,

Digitized by Google

inferuntur, quia Concilij mentem non intellexerunt, vt tradit Bart. Spina sacri Palatij Magister *lib. de strigib. c.* 10. † Nam quis tam stultus, & hebes sit, vt credat talia D. Augustino, Damaso, aut Concilio vlli in mentem venire potuisse? Nulli Prophetæ, nulli ne Apostoli verè, & corporaliter vllas visiones vidérunt? Somniabat ne Princeps Apostolorum, quando excitatus Angelum vidit, & ab eo deductus ex carcere solutis catenis liberatus fugit? *Acta Apost. cap.* 12. † Dormiebat ne Christus Dominus quando à Satana super Templi pinnaculum, & super montem excelsum translatus est? *Matth. cap.* 4. † Delirabatne Habacuc quando ab Angelo ex Iudæa translatus in Babylonem cibum Danieli præbuit? & Daniel ne in somnis cibum comedit in leonum lacu. Daniel *cap.* 14. Hæc inquam audebis impugnare? Apage sis hæretice. Quare ergo si hæc ab Angelo, & dæmone præstari potuerunt, illa negas? quæ communis Patrum Theologorum, & Iurisperitorum melioris iudicij sententia defendit.

27 28 29 30

31 ¶ Primò enim hanc sententiam de vera translatione probant Patres Orthodoxi D. Greg. *lib. 1. dialog. c. 4. & l. 2. in Iob. c.* 9. D. Epiphan. *lib. 1. contra hæres. c.* 30. D. August. *lib. 2. ad Simplic. q.* 3. *& lib. 2. Civit. Dei. c.* 23. *& libr. 7. c. fi. & lib. 8. c.* 29. *& lib.* 10. *c.* 9. *& lib.* 18. *c.* 17. *& lib.* 21. *c.* 7. † Secundò probant Theologi tàm veteres quàm recētiores D. Thom. *2. 2. q.* 92. *& q.* 93 *& lib. 3. cōtra Gentes cap.* 104. *&* 105. *& Sentent. 2. q.* 7. *& Sent. 3. dist.* 19. Ioan. Maior. *in Sent. 2. dist.* 14. *q* 3. Albertin. *de agnosc. assert. q.* 24. Caiet. *in* 2. 2. *q.* 96. Tostat. *in Matth. 4. q.* 47. Fr. Victoria *in relect. de Magia q.* 7. Annan. *lib. 4. de natur. dæmon.* Guill. Parisiens. *in summa de univers. p. fin. cap* 23. Alph. Castro *de iusta hæretic. punit. lib. 1. cap.* 16. Concivis meus Cardin. Franc. Toledo *in summ. Sacerd. lib. 4. cap.* 15. Mart. del Rio nulli postponendus *lib. 2. Magicar. quæst.* 16. & post eum Franc. Suarez *de Rel. g. l.* 5. 2. *cap.* 16. † Tertiò probant Iurisperiti Cardinal. Turrecrem. *in d. cap. Episcopi b. 26. quæst. 5.* concivis meus Episcopus Simanc. *de Cathol. instit. tit.* 37. *ex numero* 6. Mart. Alzpiqueta dictus Navarrus *in Manual. cap.* 11. *num.* 38. Medices *in summ. hæres. part.* 1. *quæst.* 9. Farinac. *tom. 1. quæst.* 20. Danhauder *in Praxi. cap.* 61. *ex numer.* 134. Nicol. Remig. *lib. 1. dæmonol. cap.* 14. 24. *&* 29. † Quartò confirmant hæreticæ pravitatis Inquisitores *Sprenger Iaquerus, & Nideri*, illi *in Mall. part. 2. quæst. 1. cap. 3. & in Flagel.* Hij verò *in præceptor. p. 1. cap.* 11. *quæst.* 4. Bernar. Comensis *in lucerna Inquis. & tractat. de strigibus ex numer.* 5. Cuman. *lib. 1. cap.* 14. *& lib. 2. cap. 1. &* 4. Franc. Pegna *in direct. Inquis. part. 2. com.* 68. † Quintò affirmant expressè Medici, Ronsæus *libr. 2. de morb. veneficis. cap.* 8. *& lib. 3. cap.* 8. Cæsalpin. *libr. de investigat. dæmon. cap.* 20. † Sextò Lamiæ ipsæ tam in equuleis quam spontanea confessione iureiurando has translationes veras esse fatentur, & se ad conventus corporaliter deferri affirmant nota sibi pinguedine invnctæ, vel etiam sine vnctione insidentes aliquando scopæ arundini, baculo (etiam vero) à dæmone tamen sublevato, hirco, cani, vel alio animali elementato, furcæ, collo, vel cremethra imposito vno pede, vt narrant Remig. *lib. 1. dæmonol. cap.* 74. Grilland. *de sortileg. quæst. 4. ex numer.* 26. Petrus Binsfeld. *in confess. maleficor. memb. 1. concl.* 12. † Septimò experientia comprobatur earum quæ intercepto itinere vel soluta impia societate divino quodam iudicio in paramis, & campestribus locis nudæ repertæ sunt clara luce supinæ, ita vt pedibus

32 33 34 35 36 37

Digitized by Google

pedibus ad patriam redire cogantur, vt obſervant Ioan. Cæſarius *lib* 10. *miraculor. cap.* 1. Cuman. *in Lucerna Inquiſ.* Sprenger. *in Mall. p.* 2. *q.* 3. Grilland. *de ſortileg q.* 7. *num.* 27. *&* 28. Remig. *lib.* 1. *dæmonol. cap.* 14. Spina *de ſtrig. c.* 17. *cum ſeqq.* Binsfeld. *vbi ſup. pralud.* 6.

39 ¶ Vnde in Lamias, & Magos huiuſmodi, qui dicunt ſe à dæmone devehi acriter, & non pro illuſionibus, ſed pro veris, & nefariis exceſſibus animadvertendum eſſe docent Pontifices Innoc. VI. *ad Inquiſitores German.* Hadrian. VI. *ad Inquiſit. Lombard.* Clem. VII. *ad Epiſcopum Bole ſ.* quorum Bullas referunt Sprenger. in Mall. ad princip. Spina *de ſtrigib. cap.* 15. *&* *Apol q.* 1. *c.* 11. Binsfeld. *in confeſſ. maleſ. membr.* 1. *concluſ.* 12. Pegna *in directorio Eymeric.* † Et ita tenuiunt cuncta Tribunalia Eccleſiaſtica Hiſpaniæ, Italiæ, Germaniæ, Galliæ, ſic & ſemper Apoſtolici Inquiſitores in praxi obſervant, vt apparet ex eorum *Lucerna*, *Itinerario Viatorio*, *& aliis Sancti Officij actis*: Ergo, vel Eccleſia errat, vel iſti Pyrrhonij. Eccleſiam tamen in re ad fidem pertinentem errare, qui dicit anathema ma-
41 ranatha ſit: Trid. *Seſſ.* 4. † Quare præfata Canonis verba, quæ ſagas huiuſmodi deludi putant non ſunt vllatenus Concilio Ancyrano referenda: niſi velis Concilium erraſſe, quod Provinciale fuiſſe fatentur cõcivis meus Epiſcopus Simanc. *de Cath. inſt. tit.* 37. Ca-
42 ſtro *de iuſta hæretic. punit c.* 16. † Nam Concilia Provincialia Eccleſiam vniverſalem non repreſentant, cui Deus promiſit adeſſe, vſque ad conſummationem ſæculi, *Matth. cap.* 27. & pro qua rogavit ad Patrem ne deficiat fides ſua *Matth. c.* 9. *Luc.* 22. *cap. hæc eſt*
43 *fides, cap. credenda* 24. *q.* 1. † Ita errare poſſe docuerunt DD. *in cap. Paſtoralis, §. pyſana de re indic.* Petr. Gregor. *in Syntagm. p.* 3. *lib.* 49. *cap* 3. *n.* 24. *cum aliis à nobis congeſtis in lectura primi aria cathedræ ad c. de quodvultdeo de indic. ex num.* 49.

¶ Præter quam quod Canonis verba non diriguntur in ſagas noſtri temporis, quæ verè, & realiter devehuntur, ſed in quaſdam hæreticas, quæ credebant, quod Diana fuit in Deam converſa, & quod creatura mutari, aut transformari poſſet de vna in aliam ſubſtantiam, vel de vna in aliam ſpeciem ab alio quam à verò Deo, & quod beſtiis vehebantur, vt Herodiadi ſervirent, quæ omnia falſa ſunt, & erronea, & hæretica, & à Lamiarum noſtrarum ſecta longè diverſa, vt probat Simanc. *vbi ſup. d. tit.* 37. *ex n.* 9. † Quæ 45 quia credendo à fide deviant, vel ex illis quæ ſubduntur, *quia huiuſmodi mulieres aliquid numinis, & divinitatis extra vnum Deum arbitrantur*, & putantes in veras beſtias tot ſe terrarum ſpatia peragrare, quæ vera ſunt dæmonum phantaſmata, graviter errant, & ſuperſtitionibus maximis involvuntur, quia credunt, *ſe cum Diana, & Herodiade paganorum numina intempeſta noctis ſilentio eq itare.* † Non quod ſe devehi pu- 46 tent, ſed quod tot hæreticorum labe irretiantur, merito excommunicantur, vt docent Bernar. Comenſis *tract. de ſtrig. ex n.* 1. *poſt Lucernam Inquiſit.* Grilland. *vbi ſup. d. q.* 7. *n.* 29. Suarez *de Relig. lib.* 2. *c.* 16. Raph. de la Torre, *tom.* 2. *de vitiis oppoſ. relig. q.* 95. *in Preamb. diſp.* 5. † Nam ſtrigum huius ſeculi ſecta Con- 47 cilij Ancyrani tempore nondum nata fuerat, ac fortaſſis nec Gratiani ſæculo (qui anno demum M.C.L. vel circiter vt voluit Gloſſ. *in c. cum poſt appellationem. § forma vero* 2. *q.* 6. Decretum compilavit.) † Vnde eas in plurimis ab illis 48 differre docent Comenſis *in Lucerna Inquiſ. c.* 4. Pegna *in director. Inquiſ. comm.* 68. Caſtro *vbi ſup. d. cap.* 16. Toſtat. *in*

Matth. 4. *q.* 47. Sylveſt. *lib.* 1. *Siriſ. mag. c.* 14. *& lib.* 2. *cap.* 1. Spina *de ſtrigib. c.* 1. *cum ſeqq.* Simanc. *de Cathol. inſtit. c.* 27. Grilland. *d. q.* 7. *ex num.* 30.

APPENDIX.

49 Eſt enim concors omnium ſententia, quod Lamiæ huiuſmodi corporaliter de loco ad locum devehantur. Quid quid aliquando non tranſlatæ, ſed repertæ iacentes eodem loco, vbi ſe inunxerant, reperiantur, vt de vna narrat Abulenſ. *in Exod.* de quatuor Spina *lib. de ſtrigib.* de aliis multis Annan. *lib.* 4. *de natura dæmon.* Remig.
50 *lib.* 2. *demonol. c.* 4. † Nam dico huius rei varias eſſe cauſas tum ex parte Dei, vt quando Iudices curioſitate moventur ad huiuſmodi explorationes, eos permittit à diabolo decipi, vt in peccati pœnam confundantur, & excæcentur, vt docent Spina *vbi ſup.* Caſtro *d. c.* 16.
51 Cæſalpin. *de inveſtigat. dæmon. c.* 20. † Tum ex parte dæmonis, quia quando ipſi vtilius eſt, tum ſagas decipit eas loco non movendo vt ſic Principibus, & Iudicibus perſuadeat falſa eſſe, quæ de talibus tranſuectionibus feruntur,
52 vt eos in errorem inducat. † Neque obſtat, in vinculis detentos à carcere non eximere, quia id multoties fit ex inefficacia pacti, quia ad tempus contractum eſt, vel eo quod ad mortem accedentes illos nolit eximere, quia nil avidius quærit, quam animas eorum lucrari, vt tradunt Grilland. *d. q.* 71. *num. fin. & quæſt.* 9. *num.* 1. † Pactum
53 ergo fruſtratur quando maiorem humano generi perniciem ſpectat, pactum ſervat; quando Deus ei permittit, & ipſe ſperat ſe ſic plures illaqueaturum, vt docet Creſpet. *libr.* 1. *de*
54 *odio Satan. diſc.* 15. † Quia non nego diabolum ſagas huiuſmodi poſſe deludere per phantaſiæ repræſentationem, aut mentis exceſſum per extaſim ſive raptum, vt tradit Petr. Binsfeldus *in conf. maleſic. membr.* 1. *concluſ. fin.* in quibus ſimia diabolus imitatur divinam virtutem quæ appellatur, *tranſferri in ſpiritu* Ezechiel. cap. 8. *Et elevavit me ſpiritus inter cœlum, & terram: & eduxit me in Hieruſalem in viſionem* 55 *Dei.* † Quod dæmon non præſtat per ſpiritus elevationem vt Deus, ſed per deluſionem ſagis huiuſmodi ſomnum altum immittendo, & interea eis repræſentat, quæ velit renunciari, vt ſomniantibus contingit, & perſuadet quod de loco ad locum tranſvehantur, per phantaſiæ motum, & meram deluſionem, vt ducta Dipſe venefica fatetur apud Ovid,

Hanc ego nocturnas vivam volitare per vmbras
Suſpicor, & pluma corpus anile tegi.

¶ Neque minus obſtat, quod Lamiæ 56 huiuſmodi de ſe profitentur, videlicet ad infanticidia, & alia crimina ſe in cubiculis clauſis ianuis ingreſſas, vel per rimas tenues in forma catti, vel alterius animalis puſilli intromiſſas, & demum forma reſtitutas, vt perſuaderunt ſtriges Lotharingiæ Remigio *lib.* 1. *dæmonl. cap.* 14. & Scaphius Niderio *lib.* 5. *Formicar.* † Quod 57 cum ſit impoſſibile, quia dæmon non poteſt, quantitatem corpoream ſic mutare, vt homo inſtar catti, per tenues rimas in cubiculum irrepat, & multo minus per ianuas clauſas, vt diximus alio loco, & tradit Mart. del Rio *lib.* 2. *Magic. quæſt.* 17. Videtur illud deluſorium, aut in ſolo ſpiritu contingere, *vt in d. capite Epiſcopi.* † 58 In quo dico ſimiliter poſſe dæmonem ſagas huiuſmodi decipere, aut per mentis exceſſum, vt ipſe dormientes illa patrare videantur, intereaque dæmon earum forma aſſumpta illa patrat, vel

in

In forma catti, vel alterius pusilli animalis, & ipsis persuadet in eorum forma fuisse conversas, & in cubiculis clausis iannis, vel tenues rimas intromissas, vt docet Sacri Palatij Magister Spina *tractat. de strigib. capite* 19. † Aut etiam dæmon illas corporaliter devehit, & ipse præcedens latenter aperit, & claudit ianuas, vel fenestras, vel rimas corporis earum capaces, per quas eas intromittit, & persuadet eas in forma huiusmodi animantium pusillorum fuisse intromissas, vt prudentiores Italiæ sagæ fuerunt confessæ, Grilland. *lib.* 2. *de sortileg. quæst.* 8. *num.* 1. Spina *vbi supr. cap.* 32. *cum seqq.* Sprenger. *in Mall. part.* 2. *quæst.* 1. *cap.* 9. † Ex quo VVierus hæreticus cum Magistro suo Calvino blasphemant dum Christum sic clausis iannis ingressum ad discipulos, vbi Catholici omnes patentis miraculi rationem agnoscunt cum D. Augustin. *tractat.* 121. *in Ioan.* † Et Beza de Christi Domini Nativitate illæso claustro virginali: & in Resurrectione clauso manente sepulchro, contendunt homines isti animales, hæc aperta fuisse dum penetraret, & postmodum iterum clausa, quasi non potuerit creatura suo creatori, vt in cæteris rebus, in hoc etiam obtemperare.

59

60

61

CAPVT XXXVII.

De fascinatione vulgari, physica, & damoniaca.

SVMMARIVM.

1 *Fascinatio dividitur in physicam vulgarem, & damoniacam.*

2 *Fascinatio vulgaris est illa, quæ ex vulgi facilitate proficiscitur.*

3 *Vulgares non modo, sed Phi[illegible]i crediderunt imaginatione [illegible]us extraneum permoveri.*

4 *Vulgaris fascinatio non modo nuda apprehensione, sed emissione spirituum fieri alij crediderunt.*

5 *Fascinationem vulgarem per certos radios fieri improbatur.*

6 *Imaginatione fieri aliquid reale reprehenditur.*

7 *Idea in mente divina est substantia, & efficit realia.*

8 *Noctambulis quam miranda ex sola imaginatione.*

9 *Imaginatio potens est in iis, quæ naturalem cum illa habent coordinationem.*

10 *Imaginatio non potest agere in corpus alienum mediantibus vllis radiis.*

11 *Imaginatio tempore conceptionis in filios solet operari magis, quam parentum forma.*

12 *Imaginatio parentis immutat filium, quia pars est viscerum matris.*

13 *Imaginatione alterius nullus potest fascinari.*

14 *Visione sola nullus potest fascinari.*

15 *Oculus nihil emittit, quod noscere possit.*

16 *Non cernimus res in rebus ipsis, vt verè sunt, sed vt per species representantur.*

17 *Virgil.* Ecclog. 3. *de fascinatione vulgari explicatus.*

18 *Vulgi opinamenta ex fascinatione ad periculum.*

19 *Fascinationis vulgaris averruncatio ex bona precatione.*

20 *Fascinationis huiusmodi averruncatio ex turpiculi gestatione.*

21 Diges *in puerorum iocalibus quare appendantur.*

Digitized by Google

22 Higa *in puerorum fucamenta ad fascinationem.*
23 *Ossicula palmarum ad fascinationem.*
24 *Balsam., Ruta, & radices variæ ad fascinationem.*
25 *Antidota fascinationis vanissima sunt, vt ipsa fascinatio.*
26 *Pueri potius quam adulti, quare fascinentur.*
27 *Pulchri potius quam deformes quare soleant fascinari.*
28 *Habitus qui ad summum bonitatis attingit periculosus.*
29 *Suffitibus quandoque fascinationem contingit averruncari, vel casu, vel pacto.*
30 *Fascinatio Physica, quæ sit, & quibus ex causis comparetur.*
31 *Oculos venena esse apud Plinium explicatum.*
32 *D. Paulus* ad Galat. 4. *de fascinatione illustratus.*
33 Sapient. 4. *de fascinatione explicatus.*
34 *Fascinatio pro concupiscentia oculorum in sacris litteris.*
35 *Fascinatio pro invidia vsurpatur.*
36 Ecclesiast. c. 21. *de fascinatione explicatus.*
37 *Invidia omnia consumit.*
38 *Puella lasciviens hora perempta.*
39 *Menstruata mulier solo visu speculum maculat.*
40 *Narcissi fabula propriæ pulchritudinis specie perempti.*
41 *Euthelidæ fabula ex invidiæ damno orta.*
42 *Basiliscus quare visu homines interimat.*
43 *Aer secum adfert qualitates nocivas.*
44 *Exhalationes hominis venenatæ si non per oculi globum per cavitates illius, per os, & nares exeunt.*
45 *Putridi vapores ab ore in cor per asperam arteriam solent emitti.*
46 *Fascinatio Physica potius infectio dicenda est.*
47 *Fascinatio dæmoniaca ex pacto tacito vel expresso probatur.*
48 *Malefici solent cum dæmone pacisci. vt quos livide, vel iracunde aspexerint, iis dæmõ perniciẽ ingerat.*
49 *Senex qui solo visu flores marcescerat.*
50 *Visui solent carmina admiscere.*
51 *Fascinatio à fando dicitur.*
52 *Fascinationis crimen tactu aliquando perficitur.*
53 *Fascinatio quomodo diffundatur.*
54 *Cambaiæ Rex muscas necabat halitu venenato, alios verò tactu. n. 55.*
56 *Phamaces in Æthiopia sudore & tactis corporibus tabem incutiunt. Et quæ venena inferant vide numer. 57. vsque ad num. 62.*
63 *Venena omnia servis Dei subijciuntur.*
64 *Serpentum læsio, imbecillitati & culpæ hominis tribuitur.*
65 *Homini ante peccatum nulla erant noxia.*

FAscinatio prout est infectio oculis illata, & concepta dividitur in 1
Vulgarem, seu Poeticam, *Physicam*, seu naturalem: *superstitiosam*, seu dæmoniacam, vt docent Divus Thomas *part. 1. quæst. 117.* Abulens. *in Genes. cap. 21.* Sprenger *in Mall p. 1. q. 2.*
† Vulgaris est illa, quæ ex vulgi facilitate proficiscitur, dum putat visione ipsa, seu aspectu activo malevoli homines fascinari: eo quod aspiciant, vel laudent illud à quo sunt aversо animo, Virgil. *Eclog. 3.* 2

Nescio quis teneros oculis mihi fascinat agnos.

Credebant enim non vulgares modo, sed & ipsi Philosophi ex potentia 3
imaginationis corpus extraneum permoveri

moveri, longe dissitum hominem morbis afficere, pluvias, & nubes excitare, vt fuit error Avicennæ *6. nat. sect. 4. c. 4.* quem sequuntur Algazel. *l. 5. Physicor. cap. 9.* Alkindius, & Paracelsus *l. 6. de imaginat.* Marsil. Ficinus *l. 13. Theolog.* Platon. *c. 1.* Pomponat. *l. de incant. cap. 4.* Iacob Forlivio *3. tech. q. 11.* † Alij non quidem mero imperio, & nuda apprehensione, sed emissione spirituum in res externas, qui malignis qualitatibus quibus præditi sunt eas afficiant, cum Avicenna tenuerunt *Paracelsus, & Fulginas, & Arabes fere omnes*, & probarunt Galen. *l. b. 7. de plac. & 10. de vsu part.* Plato *in Timæo* D. Tho. *lib. 3. contra Gentes cap. 103.* † Sed hoc ab hæreticis tam malè intelligitur, vt tanquam vulgare omnino sit fugiendum, quorum alij posse illa efficere volunt per certos, quos ipsi somniant, radios, Alkindus *lib. de imagin.* † Et alij per spiritus vi imaginationis expulsos, quos posse gignere aliquid reale, res loco movere, & omnia pro libito efficere contendunt Pomponat. *libr. de incantat. cap. 3. & 4.* Paracelsus *lib de imaginat.* † Quod confirmant exemplo Ideæ in mente divina, quod est merè blasphemia, quia illæ sunt substantiæ, & non accidentia, & alterius ordinis, quam hi spiritus, vt probat D. Thom. *par. 1. q. 49.* † Nec iuvantur eo quod imaginatio de re venerea pudenda excitet, & in noctambulis sola imaginatio illos à lecto surgere, & in somnijs mira cogat efficere, vt de illo, qui dormiens se armabat ad prælium, & alia peragebat narrat Libavius *lib. de Noctamb.* Cœl. Rhodigin. *l. 30. c. 9.* Nam imaginatio potens est in ijs, quæ naturalem habent coordinationem cum imaginatione; non tamen in aliis, cum imaginatio efficere non possit, vt quis adijciat staturæ snæ palmum vnum, D. Math. *c. 7.* D. Thom. *p. 3. q. 13. art. 2. & lib. 3. contra Gent. capite* 103. † Quinimo vt in corpus alienum agat mediantibus vltis r dis, spiritibus, vel speciebus, quia hæc communiter reprobatur à Theologis, D. Thom. *d. par. 3. q. 3.* M. d na *lib. 2. de recta in Deum fid. cap. 7.* P cus Mirandul. *lib de imaginat.* Tostat. *in Genes. cap. 30.* Valent. *2. 2. disp. 6. q. 13.*

§ Neque obijcias imaginationem tempore conceptionis in filios solere operari magis quam parentum forma, & species, D. Hiero. *in Hebrai. qq.* Menoch. *de arbitrar. cas. 892. & 98* Mascar. *de probat. tom. 1. conclus. 792. ex num. 7.* † Nam præter quam quod id negarunt viri docti, & religiosi Bened. Perera *in Genes. cap. 30.* Mart. del Rio *lib. 1. Magic. cas. 3. q. 3.* Franc Valles *de sacra Philosoph. cap. 11.* Ex eo minime probatur posse in corpus alienum agere, vt imaginosi isti voluerunt quia infans dum in vtero est pars dicitur viscerum matris *l. qui in vtero. D. de stat. hom.* Thom. Fieno *de viribus imaginat q. 13.* † Vnde pluſquam manifestum est nullum posse alterius imaginatione fascinari, vt probant ex Theologis *D. Tom. Medina. Valent. Tostat. Perera, Mirand. & Vayrus vbi sup.* ex Philosophis Arist. *in Problem Conimbricens. in Physicor. 7. c. 2. q. 1. art. 7.* Prisc. Lydius *lib. de phantas. & intellect.* ex medicis Valles *d cap. 11. & c. 68.* Codronch. *lib. 1. de morb. venefic. c. 5.* Bokel, *lib. de philtris cap. 3.* Thomas Fienus *vbi supr. quæst 12.*

§ Vnde hæc sententia de fascinatione vulgari vt falsa, & ridicula reijcienda est, quia nullatenus ex solo visu homines possunt fascinari, similiter compertum est, cùm nec visus Basiliſci, vel reguli, quemquā noceat, vt probat Vayrus *d. lib. 2. de fascin c. 9.* † Nam ex oculo nihil emittitur quod poscere possit, quia potestas videndi potentia est passiva, quæ per introsumptionem obiectum repræsentat, vt eleganter probat

genitricis meæ frater D. Ioan. Baptiſta Villalpando vir Theologiæ, Mathematices, & omnigenæ eruditionis laude vnus, hoc ævo clariſſimus *in Regio Codice tom. 2. de extrema viſione Ezechiel.*
16 *l.2. c.7.* † Quia non cernimus res in rebus ipſis, vt verè ſunt, ſed vt per ſpecies repræſentantur, vt ad oculũ oſtendit idem Avunculus meus *vbi prox. d. l.2.c.8.* quem ſuppreſſo nomine ſequitur Raph. de la Torre *tom. 2. de vitijs oppoſ. relig. q. 96. art. 2. diſp.6.* † Et ita intelligendum eſt ſecundum vulgi
17 opinionem locatus bubulcus ille, qui apud Virgilium querebatur pecora ſua viſu malevoli marceſcere, *Eclog.3.*

Neſcio quis teneros oculis mihi faſcinat agnos.

18 ¶ Sed ex hac vulgi opinione, alia emanarunt opinamenta; videlicet, hoc periculum imminere potius pulchris, quàm deformibus, pueris quam maioribus ætate, eo quod leviores anguine
19 ſint prædiți. † Item, & mederi quibuſdã euphimijs, nempè ſi benè precentur ijs, quos cum laude, & admiratione intuemur, vt inſinuat veterator ille apud Plaut. *in aſinar.*

Prafaſcini hoc nunc dixerim.

Titinius in ſetin.

Ad laudem addito prafaſcini, ne puella Faſcinetur.

20 † Secundò ſi aliquid turpiculum geſtetur appenſum quo intuentium oculi avertantur, vt docet Varro. *l.6. de ling. latin.* Qualiter virile membrum cui ideò olim faſcini nomen inditum fuit, vt docet Virgil. *in Priap.* † Cui poſtea me-
21 dius digitus duobus proximis contractis ſucceſſit, ex quo puerorum fucamenta appellamus *Diges*, à digito medio. Mart. *l.2.epigr.28.*

Et tu digitum porrigito medium.

22 † Et mutato in paulum honeſtiorem modum manus tota ex gagate, vel ebore digitis duobus cum pollice ſic inſerto appendi placuit, quam vulgo dicimus *Higa.* † Tertiò ſi nonnullæ res naturales in antidotis adferantur, vt oſſicula palmarum lunata, neſcio qua religione polita apud Plin. *lib.3. cap.4.* † De Bezoarde ad id meminit Elpidan. *lib. de venen.* de Ruta agreſti Ariſtot. *Problem. 34.* Radices varias refert Ioſeph *lib. 8. antiq. cap. 2.* Lupi caudam Ronſæus *in venat.* 23 24

Pars cauda prodeſſe viris, quos faſcina vexat.

† Quæ omnia vt ipſam prorſus faſcinationem vaniſſima, & nugaciſſima probarunt Abulenſ. *in Geneſ. cap. 21. & Paradox.4. q.10. vſque ad 16.* Iul. Scalig. *de ſubtilit. exercit.349.* Annan. *l. 4. de natura Deor.* Petr. Cirvelo *de ſuperſtit. par.3.c.5.* Vayrus *de Faſcin. l.3.* † Nam 26
pueri potius quam adulti faſcinantur, non quod leviore ſanguine, hoc eſt minus melancholico, & fœculento componantur, vt vulgus contendit, ſed quod dum pueri ſunt facilius in morbum dilabuntur, propter tenuiorem ætatem, ac naturam minus aptam ad reſiſtendum. † Ita pulchri potius quam deformes ſimiliter in morbum incidunt, non 27
quod venuſtiores invidiam excitent, & ſic faſcinentur, vt vulgus iocatur, ſed eo quod dum ex meliore habitu corporis plus ſolito craſſiores ſunt, & per conſequens formoſiores ad morbum ſe inclinant, ex ſententia *Celſi*, locus excidit, verba ſunt: *Qui nitidiores ſolito ſiunt ſuſpecta bona ſua habere debent.* † Nam 28
cum naturæ terminus conſtitutus ſit, quem præterire non poſſumus, vt docet D. Iob. *capit. 40.* Dum plus ſolito corporis valetudinem præfruimur, ad ægritudinem properamus, cuius rei cauſam vulgus ignorans faſcinationi tribuit, cum merè naturalis ſit, nam vt ait Hippocrat. *aphoriſ. 1. tex. 3. Habitus qui ad ſummum bonitatis attingit periculoſius*

eſt

Digitized by Google

29 est.† Neque obstat aliquando euphymiis quibusdam malum istud depelli, vt antidota sustineamus, quia id persæpe casu fit, vel ex pacto cum dæmone contingit, Ronseus *vbi supr.*

Sic Styx dira oculos, & totos fascinat amens
Artus, & lento consumit corpore tabo
Horrendum facinus: sed magni Rector Olympi
Antidotos homines docuit.

30 ¶ Fascinatio physica, seu naturalis dicitur quando anima alicuius vehementer affecta impressionem adfert nocumenti, nam ex animi affectione immutatur cor, & ex eo corpus coniunctum, ex quo ad oculos virus provenit, vt ad partes subtiliores, & ex oculis aër proximus inficitur, & ex eo partes contiguæ, & sic ad partem aëris proximam illi, qui est inficiandus virus pervenit, vt docent D. Thom. *dict. q.* 117. *& l.* 3. *contra Gent. cap.* 103. Auunculus meus
31 *vbi sup. d. lib.* 2. *cap.* 5. † Et sic intelligendus est Plinius, dum affirmat oculis venena esse, & in ijs maximè, quibus duplex pupilla est, vt *ex Plinio, & Cicerone* refert Aul. Gel. *l.* 9. *noct. Attic. c.* 4. Nam vt testatur idem Plin. *lib.* 7. *natur. hist. c.* 21. in hæc verba. *In Africa familias quasdã esse fascinantium Isigonus, & Nymphodorus tradunt, quarum arte arescunt arbores, & moriuntur infantes.* † Neque enim fabulosum est cũ
32 videamus huius mali fieri mentionem in sacris litteris cuius fides cætera mundi Paremia vincit; atque prosternit, Apostol. *ad Galat.* 4. *O insensati Galatæ, quis vos fascinavit?* Et Sapien. 4. *Fascinatio nugacitatis obscurat bona.* † Cu-
33 ius vltimum de invidia, & concupiscentia rerum alienarum intelligunt Patres, quæ mentis bona obscurat, & ideò eam appellat D. Ioan. epist. 1. *Concupiscentiam*
34 *oculorum.* † Verè nugaces, quia fallaces sunt Psalm. 4. *Vt quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium*, quæ ideò dicuntur, *obscurare bona*, nam vt ait D. Paul. *ad Timot.* 1. *Cupiditas radix est omnium malorum.*† Vnde hanc fascina- 35
tionis speciem alij dicunt esse invidiam iuxta illud Deuter. c. 28. *Invidebit fratri suo.* Vbi Græcus legit βάσκανον *bascanen*, quod D. Hieron. *in Hebraicis* interpretatur *fascinationem.* † Chaldæus au- 36
tem teste Bened. Ariamontano nostræ Hispaniæ laude, *Habebit oculum nequam*, ad quod Dominus videtur respexisse, dum ait Matth. cap. 20. *An oculus tuus nequam est, quia ego bonus sum?* Quod de invidentia mercedis alienæ dictum nullus dubitat. † Et in hoc sen- 37
su accipiendum est illud Eccles. cap. 21. *Nihil oculo nequius creatum*, nam vt ait Horat.

Non istic obliquo oculo mea commoda quisquam
Limat, non odio obscuro, morsuque venenat.

¶ Nam invidia cum se ipsa consumat, 38
multo melius perdere curavit adversarium, & quia sedis eius cor est, *D. Matth. c.* 7. Ex eo ad oculos virus emittit, ex naturali antipathia invidi, & in- 39
visi, vt docet Vayrus *lib.* 3. *de fascin.* † Aliquando etiam lascivæ cupiditatis petulantia ad oculos virus emittit, vt de quadam puella hac de causa vnius horæ intervallo perempta narrat Maiol. *de admir. natur. colloq.* 3. *fol.* 136. † De
mulieribus menstruis solo visu specu- 40
la maculantibus tradunt Aristot. *l.* 3. *histor. animal. cap.* 19. Abulens. *lib.* 4. *Paradox. quæst.* 16. † Ad quod referri 41
possunt Narcissi, & Euthelidæ fabulæ, quas ex hac naturali fascinatione veteres commenti sunt, de primo propriæ pulchritudinis specie capto in morbum incidente narrant *Ovidius*, *Virgilius*, *& alij.* † De secundo, Plutarch. *in* 42
Sympos.

Euthelida

Digitized by Google

Euthelida fuerunt pulchri per colla capilli,
Sed tu dirus homo conspecto, in fluminis undis
Lividit, turpisque invasit protinus illum
Morbus, & invidia corrupta est gratia formæ.

¶ Nam si quid tale accidit, vtriusque
43 contagiosam aliquam fontis exhalationem fuisse exitio arbitror, aut violento halitu, ac virulento vicinum inficit aër, quod necat ascendentes, vt de Basiliseo
44 narrat Solin. *c.* 29. † Nam vt ait Heliodor. *in histo. Æthiop. l.* 1. *Hic aër nobis circumfusus per oculos, nares, halitum, aliosque meatus ad profunda penetrans, & ex qualitatibus exterioribus eo secum inferens, qualis influxeri, talem etiam ijs,*
45 *qui excipitur habitum ingerit.* † Qui licet aliquando per oculi globum transmittantur, longè plures per cavitates illius, vnde lippitudo exijt, & simul per os, & nares plurimos, efficaciores exeũt, vt tradit Thom. Fienus, *de viribus imag.*
46 *quæst.* 12. † Cum putridi vapores ab ore in cor per asperam arteriam potius quam per aliam partem soleant emitti, vt docent Galen. *in Therapeutic.* Franc Valles *de sacra Philosoph. cap.* 68. † Sed hæc non propriè fa-
47 scinatio, sed contagium, seu potius infectio erit dicenda, quæ maximè per oculos emitti solet, ideò Ovid. *lib.* 1. *Amor.*

Dum spectant oculi lasi, laduntur, & ipsi,
Multaque corporeis transitione nocent.

48 ¶ Fascinatio dæmoniaca, vt quæ minus habet subtilitatis, & indagationis, ita brevius exponenda: est enim illa, quam Magi ex pacto tacito, vel expresso cum dæmone operantur, vt docet D. Thom. & Abulens. *vbi sup.* Franc. Suarez *in Metaphys. 7. disput.* 18. *sect.* 8. *ca.* 26. † Nam nefarij isti homines so-
49 lent cum dæmone paciſci, vt quos lividè, vel iracundè aspexerint, ijs dæmon perniciem inferat, vt docet Sprenger. *in Mall. par.* 2. *q.* 1. *cap.* 11. † Vt de se-
50 ne quodam narrat Hieron. Vida *libr.* 2. *Bombyc.*

Ille truci (scelus) obitu genus omne necabat.
Reptatum; tenues animas, parvasque volantes
Quin etiam si quando hortos ingressus, &c.
Nam quocunque aciem horribilem intendisset, ibi omnes
Cernere erat subito afflatos languescere flores.

Solent visui aliquando carmina misceri, vt Circes apud Ovid. *l.* 14. *Metamorph.* 51

Ore suo volucresque vagas retinere solebat.

Vnde fascinum hoc à fando dici voluit Leonar. Vayrus de Fascin. *l.* 1. *Fascinum dicitur à fando, quoddam incantationis genus, quo homines ita ligantur, vt liberi non sint, nec mente compotes, sæpeque ad extremam maciem deveniant.* † 52
Aliquando hoc crimen tactu perficiunt, & eo solent esse causa puerperis abortiendi summo cum vitæ periculo, vt exemplis comprobat Remig. *libr.* 2. *damonol. capit.* 7. Leloyher *lib.* 2. *Spector. c.* 5. de Circe Ovid. canit. 53

Cuius ab attactu variarum monstra ferarum
In iuvenes veniunt, nulli sua mansit imago.

APPENDIX.

NOn dubito hoc malum aliquando, non pacto solo, sed etiam naturaliter tactu, halitu diffundi, vt de puella quædam, quæ veneno alebatur, & alios sudore, 54

Digitized by Google

sudore, tactu, & halitu viros, qui eius in concubitu fuerant admissi, veluti veneno necabat narrat Albert.
54 Magnus *lib.25. animal. cap.* 2, † Cambaxæ Rex ab infantia (vt Mithridates veneno nutritus adeò habuit halitum lethalem, vt muscas accedentes interimeret, & alios tactu (etiam ipso non animadvertente) necavit quam ob rem vix vlla ex vxoribus suis, quæ illi commisceretur effugit mortem in diem proximã, vt narrat Ludov. Barthema *l.1. in-*
55 *dic. c.*2. † Quemcumque enim oderat, aut necandum statuerat solo aspectu in eum misso illum interemit, vestes eius nemo vnquam attigit, nam & ipsæ interficiebant tactu, vt tradit Barthe-
56 ma *vbi prox.* † Cuius similes sunt Phamaces in Æthiopia, qui pestifero sudore, & tactis corporibus tabem afferunt vt narrat Plin. *lib.*7. *cap.*2.

57 ¶ Et non solum homines halitu interimunt, sed etiam antra, & cavernæ Seneca *l.*3. *natural. qq. cap.*21. *In quosdam specus qui despexerint moriuntur tam velox malum est, vt transvolantes aves dejiciat.* Et lib.6. cap.28. *Pluribus Italiæ*
58 *locis per quædam foramina pestilens exhalatur vapor quem non hominem ducere, non feram tutum est: aves quoque si in illum inciderint antequã cælo meliore lèniantur,*
59 *in ipso volatu cadunt.* † Vt de Averni hiatu, totius Philosophiæ, & moris maiorum armarium docet Maro *libro sexto Æneid.*

Quam super haud vllæ poterant impune volantes
Tendere iter pennis, talis sese halitus atris.
Faucibus effundens, supera ad connexa ferebat.

60 ¶ Sunt & animalia similiter, quæ afflatu necãt, vt de Basiliscotradit Solin. *cap.*29. *Ægyptus Basiliscum creat malum in terris singulare: serpens est penè semipedis longitudinis albus quasi mitrula lineatus caput: nec hominem tantũ, & aliorũ animãtium exitio datur, sed terra quoque ipsius, quam polluit, & exsiccat, vbicunque fatale sortitur receptaculum: denique extinguit herbas, necat arbores, ipsas etiã corrumpit auras, ita vt in aera nulla alitum impune transvolet infestum spiritu pestilenti.* † Et ne vno teste credamus Plin. *lib.*8. *cap.*21. *Cyrenaica basiliscum* 61 *generat provincia, duodecim non amplius digitorum magnitudine, candida in capite macula veluti quodam diademate insignem, sibilo omnes fugat serpentes, nec rectus in medio incedens: Necat fruteces, non contactos modo, verum & afflatos: exurit herbas, rumpit saxa.* † solus halitu necat, nam vt ait Platina *in vita Ioan. IV. Romæ* 62 *inventus est Regulus, qui solo halitu, veneno q; multos mortales perimeret, at Leo ipse suis orationibus, & signo Crucis interemit.* † Vt sic videas fervis Dei omnia subijci venena, quibus Deus 63 promisit, Luc. cap.10. *ecce dedi vobis potestatem calcandi super serpentes, & scorpiones.* † Nostræ igitur culpæ est, ac imbecillitatis quod nos lædant 64 serpentes summo Dei consilio procreati, quæ sola fide valemus superare D. Marc. capite 4. *Qui crediderit, serpentes tollet, & si mortiferum quid biberet, non ei nocebit.* † Nam ante- 65 quam homo noxam sibi contraheret, nulla erant illi noxia, cum omnia, quæ Deus creavit fuerint valdè bona, *Genes. capite primo & secundo*, Post peccatum in eis virus apparuit, nam vt ait Divus Gregorius *homilia trigesimaquinta* Exod. 40. *Quoniam in cunctis delinquimus, in cunctis ferimur, vt impleatur quod dictum est* Sapient.5. *Et pugnavit pro eo orbis terrarum contra insensatos.*

Digitized by Google

CAPVT XXXVIII.

De Lamiarum origine, & infanticidio.

SVMMARIVM.

1 *Lamiæ vnde nomen sortiantur.*
2 *Lamiæ fera muliebri facie homines allicit, & captos devotra.*
3 *Lamiæ solent mammis puerorum singultus comprimere, dum eos rapiunt.*
4 *Stryges appellantur Lamiæ ab strige avicula, quæ rapuit pueros.*
5 *Puerorum sanguinis potu humidus radicalis sufficitur.*
6 *Lamiæ quare dicantur Larvæ & Lemures.*
7 *Empusa dicitur Lamia, quod veneri propensa carnes humanas exurat.*
8 *Lamiæ quare in pueros maximè grassetur*
9 *Puerorum pinguedine conficitur famosum vnguentum sagarum.*
10 *Puerorum pinguedo propinatur novitiis lamiis, vt artis arcana ebibant.*
11 *Puerorum corpora igni assa, vel decocta lamiæ manducant.*
12 *Sacramentum infanticidij, & cœnas Thyesteas.*
13 *Lestrigones dicuntur lamiæ ab esu carnis*
14 *Indi ad Isthmum habitantes ab esu carnis dicti Lestrigones.*
15 *Fœmina quare potius maleficæ, quam viri reperiantur.*
16 *Mulieres trahuntur magis voluptate appetitu, & sensualitate, ideo potius maleficæ reperiuntur.*
17 *Obstetrices magis quam aliæ mulieres in maleficia notantur.*
18 *Vetulæ potius quã iuvenes sũt maleficæ*
19 *Pueros rapiunt lamiæ vivos vt sanguinem ferventem exugant.*
20 *Pueros potius quam adultos, quare Deus permittat à Lamiis infestari.*
21 *In adultos aliquando grassatur lamia.*
22 *Incubum dæmonem tota nocte cum Iacob luctatum.*
23 *Iacobi antagonistam bonum Angelum fuisse probatur.*
24 *Nocturno tempore maximè diabolus solet esse infestus.*
25 *Diabolus dicitur princeps tenebrarũ.*
26 *Lamiæ eo, quod de nocte cum demone grassentur Hebræi dicũt Lilith.*
27 *Lucifugæ appellantur Lamiæ quod de nocte robur habeant, & mane evanescant.*
28 *Hebræorum superstitio contra nocturnas infestationes.*
29 *Phylacteria Iudæorum contra timores nocturnos.*
30 Psalm.90. *de timore nocturno explicatus.*
31 *Timor nocturnus, & dæmonium meridianum iungitur ex sympathia.*
32 *Dæmonium meridianum in desertis solet habitare.*
33 *Lamiæ in desertis solent habitare.*
34 *D. Hier.* Thren.4. *de lamiis explicatus.*
35 Brujas, *quare appellantur Lamiæ.*
36 *Dæmonium, qui filios Iob oppressit meridianum fuit.*
37 *Dæmones nos molestare cupiunt, quia inimici nostri sunt irreconciliabiles*
38 *Dæmones cur de nocte imperium exercent.*
39 *Spectra adveniente luce dissipantur.*
40 *Lares, & Genij gaudent hominibus terrorem incutere.*
41 *Angeli Custodes singulis hominibus, civitatibus Provinciis atque domibus à Deo constituuntur vt mala à dæmone eis incussura impediant.*
42 *Genij ac lares passiones nostras cognoscunt, & cur?*
43 *Genialia sacra Dianæ sanguine expiabantur.*
44 *Tumultus*

Digitized by Google

44 *Tumultus ac voces horridas aliquando emittunt Dæmones, vt homines terreant, & num.* 45.

46 *Angeli boni quandoque terrorem excitant vt de malis impendentibus nos moneant.*

47 *Adam cur non timet audita Dei voce.*

48 *Anima naturaliter Deum timet, & quibus divina visio fuerit terrifica. n.* 49. 50. *Assignatur ratio numer.* 51. 52. *&* 53.

54 *Visiones Diui a quomodo appareant.*

55 *Sanguis ex metu ad cor vt ad arcem confugit.*

56 *Zacharias cur viso Angelo ob mutescit*

57 *Visiones naturaliter factæ non terrẽt.*

58 *Animæ mortuorum persæpe homines terrent, licet hoc paucis concedatur, & num.* 59.

59 *Mortui Dei privilegio aliquando resurgunt vt sua vivis tormenta manifestent.*

60 *Damnati loca infestant quæ peccatis viventes contaminarunt, & n.* 61.

LAmiæ dicuntur à Lamia fœmina Beli, & Libyes filia, quæ zelotypia
1 furens quod maritus in mala deditus adultera foret, prolemq; adulterinã sustulit, quã impio corde necavit, cæteroſq; eodẽ odio est prosecuta vt tradit Dyon. Cas. *l.* 2. *Lybic. c.* 22. † Sive à fera
2 Lamiæ nomine, quæ in Africa versatur muliebri facie, vberibus, ac toto pectore adeò speciosa, vt homines alliciat, & captos devoret, vt tradit Dyon. *in hist. Afric.* † Vnde eas *Mammas* alij appel-
3 lant, vt tradit Alciat. *l.* 8. *Parerg. cap.* 22. Quia vt pueros alliciant, solent mammas ostendere, vt sic eorum singultus, ac vlulatus comprimant, dum eos vivos è cunis rapiunt, vel iniecta culcitra præfocant, & ita intelligitur illud D. Hieron. Threnor. 4. *Nudaverunt Lamiæ mammas suas.* † Ex quo alij eas ap-
4 pellant *Stryges* ab stryge avicula, quæ rapere solet pueros, ac sanguinem exugere Ovid.

Præterea si forte premit strix atra puellos,
Vrosa immulgens exeritis vbera labris.

Nam dum Lamiæ huiusmodi dum vetulæ sunt tali potu eas docuit dæmon reiuvenescí, quia vt naturalium rerũ peritissimus agnovit iuvenili sanguine humidum radicale suffulci, ut docet Marsil. 5
Ficinus *l.* 2. *de vita long. c.* 11. † Et quia 6
ad hoc intempestæ noctis silentio, vel illius avis figura, vel alterius rei larvatæ cum dæmone grassantur merito alij eas dixerunt *Larvas*, & *Lemures*, vt scribit Philostrat. *in vita Apoll. l.* 4. *c.* 8. † Alij 7
Empusas ad amorem, & venerẽ propensas, quam sæpe cum dæmone explent, & carnes humanas, maximè formosorum esurienter appetere narrat Cæl. Rodig. *l.* 29. *antiq. lect. c.* 5. † Sed præcipuè in
pueros grassantur, vel quod eorũ ætas 8
imbecillior est ad resistendum, incautior ad cavendum: nequitque earum conatũ deprehendere, aut revelare, vel accusare. † Vel quod petunt ab his instrumẽ- 9
ta maleficiorum: nã ex eorũ corpusculis, truncis videlicet (abcissis pedibus, manibusq; & capita) decoctis conficiunt famosum illud vnguentum suum, sine quo ad conventicula deferri posse negant, secundum Binsfeld. *in l. multi C. de mal. & mathem.* Grill. *de fort. il. q.* 3. † Vel quod 10
ea in ahenis decoquunt vsque ad consumptionem, eorumq; pinguedine vterũ complent novitijs Lamiis propinandũ, quo artis arcana ebibere credũt, vt docet 11
Remi. *l.* 2. *damon. c.* 7. † Sive etiam quod talia corpora ad prandiũ igni assa, vel decocta in suis conventiculis accomodãt, eaque avide edunt, vt tradit Nider. *in Formic. l.* 5. *c.* 3. † Ex quo Sacramentum 12
infanticidii apud Tertul. *in Apolog. c.* 7. Et cœnas Thyestæas apud Theoph. *l.* 3. *de Autolyc.* quo respexit Hor. *Carm.* 1.

Nec prandia Lamiæ puerum vivum extrahat alvo.

15 † Vnde ab esu carnis dictæ sunt *Lestrygones*, vt notant Mart. del Rio *in comment. ad Senec. in Med. v.*732. qui fuernnt populi ferociſſimi Formias Campaniæ vrbem incolentes, qui humanam carnem esuriebant, Plin. *lib.*7.

14 † Et ita Indorum indigenæ, qui ad Isthmun maris illius habitabant, eo quod humanâ carne vescerentur Lestrygones appellat eruditiſſimus concivis, & amicus meus carminum sale, atque candore notiſſimus D. Ludovic. de Gongora *in Solitud.*1.

Rompieron los que armò de plumas ciento

15 *Lestrygones el Isthmo aladas fieras.*

¶ Sed in hoc crimine potius fœminæ quam viri reperiuntur, quia mulieres promptiores sunt ad credendum, & facilius decipiuntur quam viri, quamobrem frequentius eas dæmones aggrediuntur, & fallunt, vt tradit Episcopus Simanc.

16 *de Cathol. instit. tit.* 37. *num.*3. † Sive etiam quod tota illa diabolica tragœdia, quam maleficæ istæ cum diabolo peragunt, ad id tendunt, vt fœdiſſimis amplexibus coniungantur, in quo mulieres trahuntur magis propter insatiabilem libidinem, quia trahuntur magis voluptate appetitu, & sensualitate, *cap. quod proposuisti*, 23.*q.*7. Gloss. *in c.*1. *de*

17 *clandest. desponsat.* † Obstetrices magis quam aliæ mulieres, propter puerorum notitiam, vt de Helvetia narrat Spreng. *in Mall.p.*2. *q.*1. *c.*13. de aliis Remig.

18 *lib.*1. *dæmonol.c.*5. † Vetulæ potius quã iuvenes ex fiducia humidi radicalis restaurationis, odij pueritiæ, & naturæ infestationis, vt quæ primam ætatem deperditam plorant, vt dicit Ioan. Nevizan. *in Sylu. nupt. ver. non est nubendum.*

19 † Et pueros petunt præsertim, qui nondum sacro Baptismate initiantur, & qui nutricis cura egent, quos vivos dilaniant, atque sanguinem ferventem exsugunt, Ovid. *lib.*6. *Fastor.*

Nocte volant pueroſque petunt nutricis egentes,
Et vitiant cunis corpora rapta suis
Carpere dicuntur lactantia viscera rostris,
Et plenum poto sanguine guttur habent.

Quod Deus in pueros potius, quam in adultos permittit, vel quia sic à multis peccatis præservati in cœlum rapiuntur felices, securi, quod malitia non mutaverit intellectum, vel in pœnam parentum, vel ad eorum probationem, vt docet D. Augustin *lib.*21. *Civit. Dei, c.*14. † Aliquando etiam in adultos hæc peſtis grassatur, quos dormientes solet comprimere, ita vt suffocari videantur, quam ideò veteres *dæmonem Incubũ dixerunt*, Hispani *la pesadilla*, vt tradit Augustin. *lib.*15. *Civit. Dei.* † Ad quod genus dæmoniorum antagonistam illum Iacobi, qui tota nocte cum eo fuit luctatus, *Genes. c.*32. referendũ putat Franc. Gerson *in Problem. SS. tom.*1. *sect.*3. *prob.* 234. † Sed illi non assentior, quia Angelum bonum fuisse Latini, Græcique Patres iam diu docuerunt. Etiamsi fatear dæmonem nocturno tempore maximè esse infestum, vt tradunt Aristomenes, *& Telephon apud Apulei lib.*1. *&* 2. † Quo tempore etiam spectra se sæpius ostentare docent Plutarch. *in Brut.* Plin. *lib.*7. *epist.* Idque rationibus comprobat Mart. del Rio *in comment. ad Senec. in Hercul. Oet. v.*1.3. † Vnde & dæmonem appellat D. Paul. *ad Ephes.*6. *Principem tenebrarum*, & D. Ioannes *cap.*11. *Potestatem tenebrarum*, & contra eius nocturnas infestationes, & suppressiones Ecclesia carmen instituit ex Divo Ambros.

Procul recedant somnia,
Et noctis phantasmata, &c.

Quare Lamias huiusmodi eo quod de nocte cum dæmone grassentur, Hebræi appellarunt *Lilith*, à voce, *Lail*, quæ

Digitized by Google

quæ noctem significat, vt docet Petr. Gregor. *in Syntagm. p. 3. lib. 34. c. 20.*
27 †Ex quo eas dixerunt *Lucifugas*, vt notat Ptell. *lib. de dæmonib.* quia earum spectra de nocte robur habent, de mane evanescunt, vt docet Mart. del Rio
28 *in comment. ad Hercul. fur. v. 123.* † Vnde similiter apud Hebræos nata superstitio periculum in parietibus cubiculi inscribere, ET ZELO CHVIZ LILITH. Quo se à dæmone illo nocturno tutari arbitrabantur, vt tradit Petr.
29 *vbi prox.* † Ad quod respexerunt eorũ phylacteria, quibus pro his infestationibus arcendis vtebantur, *c. non oportet h. 26. q. 5. c. si quis ariolos d. 26. q. 7.* quæ in auro frequenter insculpebantur, Marbod. *lib. de Gemm.*

Esse phylacterium fixus prohibetur in auro
Contra nocturnos fortis tutela timores.

30 De cuius superstitione agere videtur Regius Vates dum ab hoc dæmonio nocturno non esse timendum præcepit Psal. 90. *Non timebis à timore nocturno, à sagitta volante in die, à negotio perambulante in tenebris, ab incursu, & dæmonio meridiano*, sive incursu dæmonij meridiani, vt volunt *Aquila, & Symmach.*
31 † Vbi dæmonum ista damna duo puto posita primo, & quarto loco, vt significet etiam, ea quæ homines damna inferunt: ex quo omissis intermediis *timorem nocturnum*, cum *dæmonio meridiano*, coniungit D. Gregor. Nazi *in*
32 *orat. de sacro Baptis.* † Quia hæc pestis eo quod in desertis habitet meridianum dæmonium solet appellari, quia Hebræis desertum ad meridiem fuit, vt probat avunculus meus omnigena eruditione conspicuus Ioan. Bapt. Villalpã-
33 do *in Regio Codice tom. 2. lib. 1. c. 9.* † In quo Lamiæ huiusmodi sæpe versantur, vt de desertis Lybicis tradit Dionis. *lib. 1. Libycar. hist.* vbi adhuc hodie multa spectra confirmant D. Cyril. & Procop. *in Isai. c. 2.* † Et ad hoc respexit 34
D. Hier. *in Theren. c. 4.* à multis huc vsque non assecutus, qui varias Lamiæ feræ, & struthionis avis naturas perscrutantur, cum de hac peste loquatur Propheta. *Sed & Lamiæ nudaverunt mammas, lactaverunt catulos suos, filia populi mei crudelis, sicut struthio in deserto.* † Vnde eas *Brujas* appellamus, 35
quasi *brucas* pestes agrorum, mutata C. in G. quod Hispanis sæpissimè in vsu venire solet in dictionibus ex latino descendentibus, vt ex tritico, *trigo*, ex amico, *amigo*, &c. † Cuius naturæ puto 36
fuisse dæmonium illud, quæ prandentes filios Iob interemit. Iob cap. 1. *Repente ventus vehemens venit à regione deserti.* Seneca *in Oedip.*

Vaga per lucos simulacra virum.
Maiora viris.

Dæmones, quia inimici nostri sunt 37
irreconciliabiles nos maximè molestare cupiunt, nam ea est adversariorum natura, vt quos iusto bello superare nequeunt, territare procurant, ideò licet semper id exoptent, non tamen semper præstare possunt, sed maximè nocturnis temporibus, quia dæmones sunt, vt ait D. Paul. *ad Ephes. 6. Principes tenebrarum.* † Ideò de nocte im- 38
perium exercent, quia noctis humiditas, elementata corpora diutius retinet, ne dissolvantur, ac eius opacitate facilius repræsentantur spectra, ac minus fallaciæ (propter denegatam lucem) deprehenduntur, vt docet Cæsalp. *libr. de investig. damon.* † Et hoc est, quod luce diei adve- 39
niente, vel lumine accersito spectra huiusmodi fugantur, & non ratione morali ab aliis adducta quod qui male agit odit lucem, ex *Ioan. cap. 3.* Nam sunt, qui gaudent cum malefecerint, & exultant in rebus pessimis, *Proverb. cap. 2.* & qui peccatum suum,

Digitized by Google

vt Sodoma ptædicant? *D. Isai. c. 3.* quibus frons est meretricis: qui erubescere
40 nesciunt, *D. Hieron. c. 6.* ¶ Ideò nocturna terriculamenta quæ hominibus dira denuntiant, atque horrorem concutiunt à dæmonibus excitantur, qui sunt ordinis inferioris, quales Lares, & Genij, qui cum tantæ potestatis non sint, vt mala inferant, gaudent homines territare, vt dicit Petr. Leloyher. *libr. 1. spectror.* † Sunt enim, vt singulis hominibus, domibus, civitatibus, atque pro-
41 vincijs sui Angeli Custodes, ac tutelares à summo Deo ad defensionem constituti, sic & à Sathanæ principatu dæmones pernitiem enixè procurantes, vt tradunt Origen. *in Luc. homil. 10. & l. 3. de princip. c. 2.* Cassian. *collect. 8. c. 17. & collect. 13. c. 12.* † Nam eo quod
2 Lares, & Genij huiusmodi nobiscum semper assistant noscunt passiones nostras, ac mala (ex iam eminentibus) eventura portendunt, vt prodigiosus ille Genius, qui mortem prædixit Bruto, de quo Plutarch. *in Brut.* & apud Plaut. *in Aulular. Ego Lar sum familiaris, ex familia, vnde exeuntem me aspexistis.* †
43 Quorum causa apud Græcos, Romanos, Gallos, Druidas, Germanos, & alios pro Laribus & Geniis statis diebus humanis litant hostijs, & cruore humano adolēt aras, quia pernitie nostra delectantur, & Genialia sacra Dianæ sanguine expiabantur, vt narrat Alex. ab Alex. *l. 6. Genial c. 16.* † Sic tumultus, voces
44 horridæ, vlulatus, vexationes, strepitus, fragores, gemitus, clamores, sonos, & alia, quibus homines territare valeant, domibus, ruribus thermis, ac alijs locis excitare solent, nocte, vt plurimum, interdiu quandoque, vt homines tremulos, aut anxios reddant, quia teste D. Paulo, *Datus est spiritus Satha, qui nos colaphizet*, Corinth. 2. cap 12.
45 ¶ Quandoque etiam dæmones superiores his terriculamentis operas suas locant. Libido siquidem humanum genus vexandi, studiumque nocendi, quæ ipsos nunquam deserit, efficit, vt nullum, quamvis vilissimum officij genus, superiores dæmones fugiant, vt avari mercatores, ex re quavis lucrum ita illi vndecumque & vbicumque possunt hominibus detrimenta afferre quærunt. † 46
Sunt & boni Angeli, qui terriculamenta huiusmodi procurant, vt homines de malis impendentibus admoneant', vt à peccato desistant, quia vt ait Regius Vates, Psal. *Posuisti metuentibus te signa, vt fugiant à facie arcus.* † Nec enim terro- 47
ris, ac metus incussio indigna est divinis apparitionibus, nam Adam audita Dei voce, *Genes. c. 3. timuit*, Iacob ex scalæ visione in qua Dominus erat innixus confessus est, Genes. c. 28. *Terribilis est locus iste*, & qui vocem Domini audierunt, Exod. c. 20. *territi & pauore concussi*, orabant Moysem, *non loquatur nobis Dominus, ne forte moriamur*, sic cōsolaturus Gedeon Angelus dixit, Iudic. 5. *ne timeas, non morieris.* † Naturaliter 48
enim anima licet divinis visionibus collætetur, timet à superiori visitari, aut tanto numine perterritur, vt Regi Assuero fatetur Esther, *c. 15. Vidi te Domine, quasi Angelum Dei, & conturbatum est cor meum, pra timore gloria tua: valde enim mirabilis est Dominus, & facies tua plena est gratiarum: cumque loqueretur rursus corruit, & pene exanimata est.* † Sic enim 49
viso Angelo fatetur Daniel. *c. 8. Pauens corrui in faciem meam*, & Eliphaz viso spiritu apud Iob *c. 4. Cum spiritus, me præsente, transiret, horruerunt pili mei capitis, & pauor terruit me, & tremor, & omnia ossa mea perterrita sunt.* † Et in 50
novo Testamento MARIA audito Angelo, apud D. Luc. c. 1. *Turbata est in sermone eius*, & Discipuli audita voce de cœlo, Matthæi c. 17. *Ceciderunt in faciem suã, & timuerunt valde*, & D. Paulus

Acta

Digitized by Google

Acta Apoſt. 9. *tremens, atque ſtupens*, & quia comitabantur eum, *ſtabant ſtupefacti*, & cuſtodes ſepulchri, Domini, præ timore, Matth. cap. 28. *facti velut mortui.* † Cauſa autem varia aſſignatur 51
ab interpretibus, cur homines viſione divina perterreantur, D. Gregor. *lib.* 4. *Moral. cap.* 30. contemplationi divinæ tribuit, qua *mens humana à ſtatu fortitudinis infirmata, ipſo quo abſorbetur deſiderio, liquatur*, ſed non omnes contemplationis deſiderio flagrant; vt ſepulchri cuſtodes, & qui comitabantur
Paulum, &c. † Fragilitati humanæ tri- 52
buit D. Auguſtinus, ſed lata eſt reſponſio, Perera *in Daniel. lib.* 12. inter alia, quibus triſtia denuntiantur tremor comitari dixit. Sed multis læta prædicuntur, & contremunt, vt Iacob, &c. † 53
Quare ex ipſius viſionis natura rem perpendo, nam plerique tales viſiones ſolent apparere oculis micantibus, vt Ioanni in *Apocalyſi*, aliis aſpectu terribili, vt cuſtodibus prædictis Matth. c. 28. *Erat autem aſpectus Angeli, velut fulgur*, ſic enim ad eius viſionem Daniel. c. 10. *Domine in viſione tua*
diſſolutæ ſunt compages meæ. † Nam ex 54
metu ſanguis ad cor, (vt ād arcem) confugit, ideò cætera membra frigeſcunt, & viu impediuntur, ex quo tremor ſequitur, vt tradunt Hippocrat. *lib.* 4. *de rat. vict. in morbis acut.* Galen. *lib. de tremore, & lib.* 2. *ſymptom. c.* 2. Ariſtot.
in Problem. ſect. 26. *probl.* 6. *&* 7. † Vn- 55
de ſequitur raucedo, & vocis impedimentum, ſecundum Avinzohær *lib.* 1. *Theiçir tract.* 10. *cap.* 45. vt viſo Angelo Zacharias obmuteſcit; *D. Luc. c.* 1. & Moyſes viſo Domino Exod. cap. 4. *Ex quo enim locutus es ad ſervum tuum impeditioris, & tardioris ſum linguæ*, & Iſaias de ſe teſtatur, *c.* 6. *A. a. a. Domi-*
ne neſcio loqui. † Quibus enim viſiones 56
nullis his de cauſis fiunt, non ſolent terrere, vt Abraham, eiuſque vxori, atque ancillæ, quin, & Adamo antequam noxam contraheret, *Geneſ. c.* 2. Aut id fit ex nimia, Dei & Angelorum familiaritate, quod eos frequenter viderint, nam vt dicunt philoſophi, *ab Aſſuetis non fit paſſio.*

¶ Solent ſimiliter homines terrefacere, mortuorum animæ, ad hanc auram revocatæ, divina permiſſione, aut imperio: & ij maximè, qui ob ſua crimina apud inferos degunt, vt ſuam miſeram conditionem fratribus, & iis, qui occaſionem peccandi fuerunt denuntient, vt reſipiſcant, quia eorum cauſa acrius cruciantur. † Licet hoc paucis 58
concedatur nam inferni aditus ad hanc vitam non eſt. Sic Epuloni illi, qui exorabat, vt ad vivos rediret Lazarus, qui fratres miſerandæ ſuæ conditionis admoneret, reſponſum eſt, *Habent Moyſem, & Prophetas: audiant illos.* Et cum vrgeret ſecundo, putans pœnitentiam agere, *Si quis ex mortuis ad eos veniret*, ſed bene Abraham concludit, *Si Moyſem & Prophetas non audiunt, neque ſiquis ex mortuis reſurexerit, credent.* † 59
Reſurgunt tamen ſpeciali Dei privilegio aliquando mortui huiuſmodi, ac de ſuorum miſeranda clade vivos certiores faciunt, atque terroribus incuſſis ſuorum tormentorum teſtes eſſe volunt, vt ex innumeris exemplis comprobatur adductis in *Theatro vitæ humanæ*, *Fulgoſio, & aliis.* † Ideò enim domos 60
ac loca, quæ viventes flagitiis ſuis contaminarunt, poſt mortem ſpectris infeſtant, vt in iis, qui viventes peccandi occaſionem fuerunt puniantur, ad quod reſpexit *D. Iſai. ca.* 34. dum domos Lamiarum dæmonibus habitatas aſſeverat his verbis *Domicilia Lamiarum, dæmoniorum, & Onocentauri.* † Ideò loca & 61
ſedes eorum qui in gravibus verſantur peccatis ſpectris maximè infeſta eſſe ſolent

Digitized by Google

lent, vt docent D. Gregor. *libr. 4. Dialogor. cap. 40.* Cassian. *collect. 7. cap. 23.* Alexand. ab Alexand. *lib. 2. dier. Genial.* Petr. Thyræus *de dæmoniac. part. 2. c. 30. & de locis infestis cap. 1. & c. 14. part. 1.*

CAPVT XXXIX.

De maleficio hostili, quo hominum salus, & vita insectatur.

SVMMARIVM.

1 *Homo noxam contrahens cuncta sibi noxia reddit.*
2 *Homo solus sui speciei animantes insectatur.*
3 *Maleficio plus est occidere hominem, quam gladio.*
4 *Hostile maleficium quare appelletur.*
5 *Maleficij duplex genus.*
6 *Maleficium per introsumptionem datur per cibum, vel potum.*
7 *Maleficium huiusmodi fit aliquando per inunctionem.*
8 *Vnguentum maleficiorum, quibus de causis dignoscatur.*
9 *Venenum, quod statim operatur, & aliud ad tempus.*
10 *Maleficium per applicationem exteriorem fit quandoque per halitum.*
11 *Maleficium huiusmodi fit ex dæmonis pacto.*
12 *Diabolus ex condicto concurrit in maleficio hostili.*
13 *Maleficium hostile per applicationem exteriorem, quibus rebus comparetur.*
14 *Vnguentum super portarum coronides, & pulvis super vestem sparsus.*
15 *Ollarum defossio sub terra, & in puteo ad maleficium.*
16 *Venenum, quo stupedes inuncta equitem ipsum perimit.*
17 *Venenum huiusmodi ex pacto operatur.*
18 *Averroes intoxicavit Avicennam ponendo venenum super folia libri.*
19 L. Cum quædam, D. de extraord. crimin. *de maleficio hostili explicata.*
20 Σκοπὸς *Maleficium, quodnam sit.*
21 *Imaginum fabricatores ad maleficium hostile pertinent.*
22 *Duffus Scothorum Rex simulachro suo igne admoto à maleficis cruciabatur.*
23 *Horatius de maleficio imaginis fabricationis reprehensus.*
24 Cap. 1. de sagittariis, *explicatus.*
25 *Sagittarij maleficium, quodnam sit.*
26 *Sagittarij huiusmodi dæmones fœderati sunt.*
27 *Maleficio hostili proditionis, & alevosia crimen intervenit.*
28 *Proditionis crimen gravior quotiens cavendi, aut prohibendi minor occasio, vel potestas est.*
29 *Dæmoni potestati non est alia quæ comparetur super terram.*
30 *Malefici huiusmodi ad caudam equi traducti ad vltimum supplicium deferuntur.*
31 *Leges Iuris communis in proditionis crimine sævientes.*
32 *Affectus punitur in atrocioribus licet effectus non sortiatur.*
33 *Affectus huiusmodi qualis esse debeat, vt puniatur.*
34 L. 2. tit. 23. lib. 8. Recopil. *affectum proditionis morte mulctatur.*

CVm Deus hanc nobilissimam hominis creaturam ad suam imaginem, 1

Digitized by Google

ginem, & ſimilitudinem fabricaſſet, nulla ei noxia dedit, vt pote omnia erant valdè bona, *Geneſ. cap.* 1. ipſeque præſens, & dominator earum imperabat, & illæ obſequebantur, *Geneſ. capit.* 2. vſque dum noxam contrahens, ea ſibi noxia reddidit, vt impleatur Scriptura, Sapient. cap. 5. *Expugnabit pro eo orbis terrarum contra inſenſatos.* † Et ipſe homo adverſus hominem contra naturæ legem inſidiator exiſtat, quod brutis omnibus in ſui ſpecie animantibus denegavit, vt exclamat concivis meus Seneca *libr.* 2. *de Ira*, Plin. *libr.* 7. *hiſtor. capit.* 1. Nam vt ait Horat. *in Epiſtol.*

Neque fuit lupi mos, neque fuit leonibus unquam
Niſi in diſpar feris.

Vnde hoc maleficium immaniùs omnibus, ac deteſtabilius eſt, *l. ſi excepta, l. fin. C. de maleſic. & matth.* Quia plus eſt hominem occidere veneno, quam gladio, *l. 1. C. eod. l. 10. tit. 9. par.* 2. † Et appellatur *hoſtile*, quod hoſtis more clam, & inſidijs in corpus, aut fortunæ damnum inferat, aut aptum eſt inferre, aut idcirco adhibitum fuit à malefico, vt inferat, vt tradit Simon. Maiol. *de admirandis natur. tom.* 2. *colloq.* 3.

¶ Cuius generis duos modos agnovit, Grilland. *de ſortileg. quæſt.* 3. *&* 4. 5. alter videlicet per introſumptionem, alter per applicationem exteriorem, Mart. del Rio *l.* 3. *Magicar. par.* 1. *qu.* 4. *ſect* 2. Raph. de la Torre *tom.* 2. *de vitijs oppoſ. quæſt.* 96. *art.* 2. *diſput.* 10. † Per introſumptionem maleficium ſit quando per cibum, vel potum venena latenter in puluerem trita immiſcentur, de quibus multa Ambr. Paræus *de venen. c.* 2. Ioan. Schenkius *tom.* 2. *obſervat. medic. libr.* 7. *de venenis*, Dioſcorid. *& alij plures.* † Aut quando per inunctionem dormientium corpora venenatis vnguentis deliniuntur, qui durante ſomni calore dormientis carnes per vapores penetrant, vt docte agnovit Paul. Grilland. *d. q.* 3. *n.* 29. † Quæ communiter ſunt albi coloris, vel ſubrubri, inſtar bituminis, & ſi in ignem projcias fulgorem, ſtrepitum, nidoremque edunt, cui ſimilis res aliæ nullæ, vt tradit Rem. *vbi ſup. l.* 1. *c.* 3. † Qui non ſolum pacto fiunt, ſed cauſis naturalibus quandoque comparantur, vel vt ſtatim corpus ſoluant, ſed lento morbo conſumant corpora, quia fiunt vt ad certum tempus affectum ſortiantur, vt tradunt Ponzettus *lib.* 1. *cap.* 13. Galeotus *c.* 11. *Paradox.* 3. *titul.* 27. Mercurial. *de venen. lib.* 1. *cap.* 7. Cardan. *l.* 2. *tract.* 5. *contrad.* 9. Matthiol. *in* 6. *Dioſcorides fol.* 2399.

¶ Per applicationem exteriorem maleficia fiunt, aut per exhalationem, vt malefica illa apud Sprenge. *in Mall. p.* 2. *q.* 1. *cap.* 11. quæ dum à lictore ſtrui lignorum præparatæ pyræ imponeretur, vt ſibi grata dixit, *En tibi mercedem*, & ſimul in vultum eius inſufflavit, & ecce miſer operitur totus horrenda lepra, quæ paucorum dierum ſpatio eam pluribus adiunxit. † Non ex ipſius anhelitus virulentia tantum, vt malè arbitratur *Bodinus*, ſed ex dæmonis pacto, ad halitum, vt ad ſignum concurrentis, vt ſenex ille apud Hieron. Vida *lib.* 2. *Bombyc.*

Cernere erat ſubito affatos langueſcere flores.

Nam etſi venena nulla adhibeantur, ipſo agentis determinato ſigno, dæmon ex condito concurrit, & opus perficit, vt tradunt Pontifices *in c. nec mirum, h.* 26. *quæſt.* 5. *Ac ſine ullo veneni hauſtu violentia tantum carminis interimunt*, nam vt ait Lucan. *l.* 6. *Farſal.*

Mens hauſti nulla ſanie polluta veneni,
Excantata perit.

Item per applicationem exteriorem fit maleficium quando ſub certa for-

ma compoſita chlamidi aſſunt, vel in lecto abſcondunt ipſius maleficiandi, aut ſub limine oſtij, ſuper quo deſtruẽdus ſit tranſiturus, aut aliquo loco ſubterraneo fovea facta ſuſurris, aut imprecationibus includunt, vt tradit
14 Grilland. *d. quæſt. 5. num. 7.* †. De vnguento ſuper portarum coronides, & pulvere ſuper veſtes clam ſparſo, quibus homines tabe conſumi, ac lento morbo diſſolvi, narrat Hieron. Cardan.
15 *lib. 15. variet. rer. cap. 80.* † De ollarum effoſſione ſub terrâ, & in puteo ad maleficium ligaminis, & hoſtilis, quarum amotione ægros liberari adducit, Godelman. *de Lamiis cap. 7.* Sprenger. *in Mall. part. 2. quæſt. 1. cap. 1.* † De ve-
16 neno quo ſtapedes inunctæ equitem ipſum perimente aſtruit *Joubertus medicus*, & ex noſtris alia huiuſmodi Grillan. *d. quæſt. 3. num. 30.* † Cuius ve-
17 neni activitas cum tanta eſſe non poſſit, vt per tot involucra ſe diffundat, potius in eo concurſum diaboli, quam vim veneni agnoſco, vt docent Codronch. *de morb. veneſic. lib. 3. cap. 6.* Cæſalpin. *de inveſtigat. demon. ca. 17.* † Ni-
18 ſi ex eius natura peſtifera aerem dicas infici contagio, & ſic hominem interire, vt in veneno epiſtolarum Italiæ frequentiſſimo, vt qui eas legerit ſtatim, neceſſe eſt interire vt narrat *Codronch.* quo Averroes intoxicaſſe Avicennam ponendo venenum ſuper folia libri, narrant Philip. Bergomenſ. *in ſupplem. Chronicar. c. 30.* Petr. Binsfeld. *in confeſſ. maleſic. part. 1. concl. 7.*

19 ¶ Apud Arabes genus fuit quoddam maleficij hoſtilis, quod vocatur *ſcopeliſmus*, cuius meminit I. C. *in l. cum quædam D. de extraordin. crimin.* cuius hæc ſunt verba, *Plerique inimicorum ſolent prædium inimici σκοπιζειν, id eſt lapides ponere initio futuros, ſi quis eum agrum coluiſſet, malo letho periturum eſſe*
20 *inſidiis eorum, qui ſcopulos poſuiſſent.* † Cuius pœna capitalis fuit, non quod ſacrilegij crimine implicarentur, vt putat Menoch *in opere de Arbitra.* nam ſolæ mortis minæ tam acriter niſi ex pacto cum dæmone, non punirentur, vt doctè animadvertit amicus noſter totius eruditionis gloria conſpicuus Ioan. de Pineda *in Iob. c. 5. v. 23.* † Cuiuſmo-
21 di fuerunt imaginum fabricatores, qui ex cera frequenter ſimulachra confingant, & eius nomine (cui damna ſunt inferenda) baptizant & acubus pungunt, vel igne liquant, vel confringunt interimque quos deſignant dæmon ipſi, vel tabem, vel mortem infert, vt tradunt Salicet. & Angel. *in l. multi. C. de malefic. & Math.* Sprenger. *in Mall. d. q. 1. ca. 12.* Caſtro *de hæretic. lib. 1. cap. 15.* Grilland. *de Sortileg quæſt. 3.* Cardinal. Toledo *in ſumma lib. 4. cap. 16. numer. 7.* Cardan. *l. 15. variet. rer. c. 10.* † Quem-
22 admodum de ſimulachro Duffi Scotorum Regis à maleficis fabricato, narrat Hector Boetus *lib. hiſt. Scotorum*, de alijs Maiol *to. 2. dier. canic. colloq. 3.* Nam vt peritè, & omnino ex arte, ſublata fabula docet Ovid *in Hipſypel.*

Devovit abſentes ſimulachraque cerea finxit.

Et miſerum tenues in iecur vrget acus.

Cuius maleficij genus non ita aſſecutus
23 Horat. *lib. 1. ſaty. 8.* illud ad animarum evocationem imperitè tranſtulit, dum Saganam, & Canidiam Lamias introducit imagines fabricantes, ceream nempè referentem maleficio imbuendam, laneam verò, quæ maleficæ vicaria erat infringenda altera.

Lanea effigies erat, altera cerea maior

Lanea, quæ pœnis compeſcerat inferiorem

Cerea ſuppliciter ſtabat ſervilibus vſque

Iam peritura modis.

¶ Quibus referendi ſunt *Sagittarij,*
24 *ſive*

Digitized by Google

ſive *Baſtarij*, genus quoddam maleficij quorum artem mortiferam, & odibilem, cum anathematiſmis damnarunt *Pontifices in cap. 1. de ſagittar.*† Non vt
25 ibi gregatim Iuris interpretes arbitrantur, de bello iniuſto Chriſtianos laceſſentibus cum arcubus, & ſagittis; ſed de maleficis, qui dæmoni fœderantur, vt quem longiſſimè diſſitum volent necare, maleficio, vt arcu, & ſagitta intenti illum infallibili ictu traijciant, vt docent Inquiſitores Germani. *in Mall. par. 2. quæſt. 1. cap. 16.* † Quod diabolus
26 præſtare ſolet ad ſacræ Paræmiæ imitationem, dum ſimili facto Propheta Syriam delere profitetur Regi Iſrael, Reg. 4. cap. 13. *Tolle ſagittas: qui cum tuliſſet rurſus dixit ei, percute iaculo terram: & cum percuſſiſſet tribus vicibus, & ſtetiſſet, iratus eſt vir Dei contra eum, & ait; ſi percuſſiſſes quinquies, aut ſexies, aut ſepties, percuſſiſſes Syriam, vſque ad conſummationem; nunc autem tribus vicibus percuties eam.* Nam ſolo pacto ſit, de quo concivis meus Lucan. *lib. 6. Pharſal.*

Viventes animas, & adhuc ſua membra regentes
Infodit buſto, ſatis debentibus annos.
Mors invita ſubit.

¶ Et cum in hoc crimine delictum maximè proditionis, alevoſiæ, aſſaſſini,
27 aliorumque enormiſſimorum circumſtantiæ interveniant, infame, abominandum, & viliſſimum, vt docent Reges noſtri *in l. 1. tit. 18. lib. 8. recopilat.* Pontifices *in cap. 2 de homicid.* Imperatores *in l. 1. C. de aſſaſſin.* † Quid in eo
28 dicendum? cum conatus proditionis gravitatem homicidij ſemper aggravet, eſtque maior, & doloſior proditio, quotiens cavendi, aut prohibendi minor occaſio, vel poteſtas eſt, *l. propter inſidias C. qui accuſare non poſſ. cap. ſi cupis 16. q. 1. Gutier. in Pract. lib. 1. q. 2.* Anton. Gomez *variar. 3. cap. 3.* Menoch. *de Arbitrar. li. 2. caſ. 357.* † Dæmones ſunt
29 inſidiatores inviſibiles in omnem nocendi occaſionem intenti, quorum nec inſidias cavere, nec vim (ſi Deus illis permittat) atque ferociam, prudentia, aut vires humanæ ferre valent, quia non eſt poteſtas, quæ comparetur ei ſuper terram, Iob. *capite 41.* † Vnde cùm ſola proditio morte naturali puniatur, *Exod. capite 21. capite primo, de homicid.* Quid malefici huiuſmodi ſperare debent, niſi quod ad caudam equi traducti ad publicum, & vltimum ſupplicium deferantur? vt in Hiſpania docent *Covarr. Greg. Villalpando Aviles Plaza, & reliqui*, apud Italos, *Grilland Foller, Boſſius, Clar. Decian & Farinac.*† Quemadmodum eis iure communi fuerat præfinitum, *l. 1. §. Ditus, l. eiuſdem legis, §. hac adiectio D. ad l. Cornel. de Sicar. §. item lex Cornelia Inſtit. de public. iudic. l. multis, l. eorum, C. de maleſic. cap. contra idolorum h. 26. q. 5.*† Etiam ſi mors non ſequatur, quia in proditionis crimine, vt in atrocioribus affectus punitur, licet effectus non ſortiatur Bald. *in l. hoc edicto §. hoc autem, D. quod quiſque iur.* Covar. *in Clemen. ſi furioſus p. 2. n. 9. de homicid.* Plaza *de delict. l. 1. c. 19. n. 9. cum aliis* per Caval. *in Pract. com. cur. com. q. 540. n. 5.*† Dum tamen ad actum externum deveniant
33 proximum delicto, qui qualis ſit, & quomodo probetur plura Petr. Cenedo *collect. 26. ad Sext.* & Farinac. *tom. 4. quæſt. 123. inſpect. 4. ex num. 101.* † Qui
34 licet tales effectus de conſuetudine dicat non puniri pœna ordinaria *n. 115.* in his regnis non attenditur extante, *l. 2. tit. 23. lib. 8. Recopil.* quæ proditori mortem affigit, etiam ſi mors non ſequatur, quare allegans conſuetudinem tenetur probare, quia cum ſit quid facti, non præſumitur, nec vltra loca extenditur, vt per *DD. in l. 2. C. quæ ſit long. conſuet.*

CAPVT XL.

De morbis maleficio illatis.

SVMMARIVM.

1 *Morbos à dæmone inferri non posse secundum aliquos.*
2 *Morbos ex causis naturalibus oriri.*
3 *Sagas non posse nocere nisi vero, & naturali veneno.*
4 *Maleficia in homines, & fortunas immitti probatur ex Patribus.*
5 *Maleficia esse probantur ex variis Conciliis.*
6 *Maleficia probantur ex Pontificum, Regum & Imperatorum decretis.*
7 *Morbos à dæmone illatos fatentur Medici.*
8 *Morbos à dæmone inferri probatur Scripturæ authoritate.*
9 *Morbos à dæmone inferri probatur Evangelii veritate.*
10 *Morbi huiusmodi probantur ratione.*
11 *Diabolus morbos immittit, ex rebus naturalibus.*
12 *Magi vtuntur rebus venenosis, quibus morbi inferri valent.*
13 *Dæmones causæ accidentariæ morborum, quo sensu appellentur.*
14 *Venena dari non solùm vt illico interimant, sed ad tempus.*
15 *Medea, & Circes ad neces naturalibus venenis vtebantur.*
16 *Venenis silent Malefici carmina admiscere.*
17 *Carmina Magorum non minus metuenda, quam venena.*
18 *Venena, quæ ad naturalem virtutem non adhibentur, sunt pacti signa.*
19 *Maleficia (quæ non proveniunt à causa naturali) medicina iuvari non possunt.*
20 *Morbi ex maleficio illati diversos progressus sortiuntur, quam naturales.*
21 *Invenis maleficiati exemplum.*
22 *Ligna, lapides, & ossa incongruis partium similibus gigni possunt.*
23 *Ligna, lapides, & ossa, & si in corpore gignantur, per gutturem, & alias tenuissimas partes exire non possunt.*
24 *Pregnans (dæmonis maleficio) ad manus obstetricis eiecit lapides, ligna, &c.*
25 *Maleficiis adiunguntur, quæ vult Magus in corpus maleficiati vrgere.*
26 *Serpentum ossa, & acuum fragmina ad quid maleficio immungantur.*
27 *Quisquilia quæ maleficio annecti solent, quid operentur.*
28 *Dentes, & laqueus suspendio necati cur maleficio annectantur.*
29 *Ossa mortuorum cur maleficio comparentur.*

MOrbos nullatenus à dæmone inferri posse asserebant, non solùm veteres Philosophi Seneca *in natural. qq.* & Aristot. *lib. 8. physicor. & lib. 12. Metaph.* Sed etiam Medici, Hippocrat. *lib. de sacro morb.* & Avicenna *Fen. 1. tract. 4.* † Contendentes morbos ex solis causis naturalibus oriri, illis, qui aut improba secundum naturam temperatura constant, infirmaque compage, aut pleniore cœlo, & inclementi, in salubri regione, incauto victu vtuntur, vt docent Hippocrat. *lib. de aëre, aquis, & locis,* Galen. *lib. 1. de sanit. tuend.* † Quibus assentitur V Vierus, dum Sagas putat, nocere non posse nisi vero, & naturali veneno, nam hæretici, & plures ex antiquis Philosophis dæmones negarunt: & illi, qui eos fatentr plures hoc malum

lum ab eis emanare negant, quia nondum eis veritatis lumen luxerat, ideò varia protulerunt, cæci cæcos ducen-
4 tes. † Nos autem qui veritatis vestigiis inhæremus firmiter asseverantus dæmones esse, & ab eis maleficia in hominum corpora, & res emanare, Magorum nefariis pactis, & invocationibus intervenientibus, vt certa fide tenendum docent Patres Orthodoxi D. Augustin. *libr. 2. doctr. Christ. cap. 19. & lib. 8. Civit. Dei, c. 19.* D. Isidor. *lib. 8. Etymol. cap. 9.* D. Chrysost. *lib. de fato serm. 7.* D Thom. *p. 1. q. 135. art. 5. in Sent. 4. dist. 34. q 3. & lib. 3. cont. Gent.*
5 *c. 103.* D. Antonin. *p. 2. tit. 12. cap. 1.* † Quibus assentiuntur varia Concilia Laodicen. *can. 36.* Carthagin. 4. *can. 89.* Ancyran. *lib. 6. can. 7.* Agathen. *lib. 8.* Turonens. *3. cap. 42. cum aliis adductis* à Gratiano *in Decret. p. 2. caus. 33. q. 1. &*
6 *26. q 1. 2. 3. 4. & 5.* † Quibus conveniunt Pontifices *in Decret. tit. de sortileg. & tit. de frigid. & malef. atque tit. de sagittar.* Imperatores in Codice Iustin. *tit. de malef. & math.* Reges in Septempartito Iure *tit. 23. part. 7. & lib. 8 Recopil. tit. 3.* Qui omnes maleficos punire iubent, idque non fieret si maleficiũ re vera non esset, vt dicemus *lib. 3. de*
7 *crim. pun t. c. 3.*' † Idque expressè fatentur Medici Leonard. Vayrus *lib. 3. de fascin.* Cæsalpin. *lib. de investigat. dæmon. c. 1. & cap. 8.* Bapt. Codronch. *de morbis venefic. lib. 1. & 2.* Qui citant pro sua sententia Hippocrat. *in prognost. lib. 1. c. 1.* dum ait, *& si quid divinum in morbis habetur*, quasi non à naturali, sed supernaturali causa, ac divina, quia Dij
8 Gentium dæmonia sunt, *Psalm. 95.* † Et comprobatur evidenti, irrefragabilique sacræ Parœmiæ testimonio, morbos à dæmone inferri, cum in sacra historia apertè testatur Iob cap. 2. *Egressus igitur Satan à facie Domini percussit Iob ulcere pessimo à planta pedis, usque ad verticem eius.* † De spiritu nequam 9
Saulem vexante satis docet sacer historicus *Reg. 1. c. 16.* de Epileptico, *D. Marc. c. 9.* sive Lunatico, *D. Matt c. 17.* qui simul fuerat Energumenus, vt qui Mania vexabatur apud *D. Luc. cap 8.* quod alias vocatur spiritus infirmitatis, *D. Luc. cap. 13.*

¶ Et probatur ratione, quia cum sa- 10
nitas constet ex conventione, dispositione, & adæquatione hũmorum, poterit diabolus ea perturbare, per se, vel per causas naturales latenter immissas: per se enim, aut intus operando inficiendo aerem circumstantem, quem homo respirando attrahit, & sic morbum, aut mortem inducere, vt in tempore pestis docet Franc. Valleriola *lib. 2. locorum communium, cap. 2. &*
lib. 3. cap. 18. † Per causas naturales, 11
ex rebus venenosis maximè educens quandam quasi quintam essentiam, quam in spiritus virales influit, vt prudenter agnoscunt Andr. Cæsalpin. *libr. de investigat. dæmon. cap. 16.* Bapt. Codronch. *lib. 3. de morb. venefic cap. 9.*
† Quæ quidem naturaliter operando 12
morbos inducere valent, vt probat Codronch. *ubi sup.* vt de Medea testatur Tibul. *lib. 1. Eleg. 2.*

Illa tenere malus Medea dicitur herbas.

Quæ ad maleficia Circes eius neptis vsa est apud Ovid. *lib. 14. metamorph.*

Illa nocens sparsit virus sucosque veneni.

Ex quo dæmones causas accidentarias 13
vocat Levin. Lemnius *lib. 2. de occult. natur.* quia accidentarias intellexit, efficientes, nam quandoque dæmon talia per se infert interna solum agente causa, vt accurate docet Franc. Valles *de sacra Philosoph. c. 28.* † Quæ quidem 14
venena naturali sua virtute dari possunt, vt non solùm illico corpus dissolvant, sed ad tempus, quod lento

morbo hominem consumant, vt contra multorum Medicorum sententiam elegantèr probat Franc. Valleriola
15 *lib. 1. locor. commun. cap.* 18. † Quibus maximè quia Medeæ, & Circes præditæ erant, earum arte gloriatur aliter apud Claudian. *lib.* 2. *in Rufin.*

Nec me latuere fluentes
Arboribus succi, funestarumque potentes
Herbarum, quidquid lethali gramine pollens
Caucasus, & Scythia vernant in gramine rupes,
Quas legit Medea ferox, & callida Circes.

16 ¶ Sed vt dæmon opus perficiat solent malefici venenis carmina admiscere, Virgil. *Georg.* 3.

Miscuunturque herbis, & non innoxia verba.

Nempè incantationes, quas docuit dæmon, & ob id Hecateia dicta, Ovid. *in Metamorph.*

Protinus horrendis infamia pabula succis
Conterit, & tritis Hecateia carmina miscet.

17 Quare multis venenis annumeratis, ea non minus metuenda docet concivis meus Seneca *in Med.*

Addit venis verba non isti minus Metuenda.

Nam vt ait Claudianus *libr.* 2. *in Rufin.*

Multosque canendo,
Quibus Parcarum restarent fila peremi.

Quæ quando ad suam virtutem naturalem non adhibentur, non vt venena, sed vt signa pacti latentis adducuntur, quibus dæmon ex condicto concurrit, & opus perficit, vt docent Codronch. *d. cap.* 4. Remig. *lib.* 2. *dæmonol. cap.* 7. & 8. Cæsalpin. *de investig. dæmon. cap.* 2. † Vnde his maleficiatis
19 causæ naturales contrariæ proficere non solent, vt in *cap. ex literis, de frigid. & malefic.* Codronch. *de morb. venefic. l.* 3. *ex c.* 11. Cæsalpin. *de investigat. dæmon. capit.* 22. *cum seqq.* † Et morbi 20 progressus dissimiles sunt aliorum morborum naturalium, evacuationes, evaporationes, dolores, vomitus, & huiusmodi alia, quæ licet in aliis reperiantur, diversimodè tamen operari solent, vt videre est apud Andræam Cæsalpin. *lib. de investigat. dæmon. ex c.* 22. Bapt. Codronch. *lib.* 3. *de morbis venefic. cap.* 13. & nos diximus *supra cap.* 9. *de signis quibus pacta conventa cum dæmon dignosc.*

¶ Vnum pro cunctis sit exemplum 21 de iuvene illo, qui cum gravissimè doleret, in qua tamen parte dolorem sentiret nequibat indicare: & dum mederetur per os eiecit spinas, setas, crines, glebos pilorum, ossa, ligna, lapides, vitrorum frusta, acus, cultros, & alia ferramenta apud Sprenger. *in Mall. part.* 2. *quæst.* 1. *cap.* 1. † 22 Quæ licet ex causis naturalibus in congruis partium corporis finibus possint gigni, vt docet Galen. *libr.* 2. *ad Glauc.* & Levin. Lemn. *de occultis natur. capit.* 40. & exemplo confirmat Ioan. Skenckius *tom.* 2. *observat. medicar. lib.* 4. *tit. de variis veri affectib. observ.* 11. & 12. † Ea per gutturem, & 23 alias tenuissimas partes (quæ minimè nisi ad functiones suas dilatantur) exire non possunt; quare illa potius à dæmone supponi vomitu credo, aut oculis repræsentari, quam genita expelli sum arbitratus cum Hieronym. Cardan. *lib. de variet. rer. cap.* 8. Grilland. *de fortileg. q.* 3. † Vt de illa quæ à dæmone op- 24 pressa prægnans sibi videbatur, in tempus pariendi ad manus obstetricis (loco infantis) per os vulvæ clavos, ossa, ligna, lapides, & alia huiusmodi expulit, vt narrat Iacob. Ruffus *lib.* 5. *de infirm. c.* 6. & huiusmodi plura sunt in *Theatro*

vitæ

Digitized by Google

vitæ huma. libr. 3. Remig. *lib.* 3. *damon. cap.* 1.

25 ¶ Quæ quidem vt Magus præſtet, ea ſolet maleficio annectere, quæ vult in corpus maleficiati vrgere, vt ſuæ mentis dæmon conſcius exiſtat; vt de illa, quæ ad oſtium ſtabuli reperit maleficium, in quo erant grana quædam alba ad modum quo puſtulæ inerant in corpore, vt meminit Sprenge. *vbi ſup. p.* 1. *q.* 1. *c.* 12. † De alia, quæ ſerpentum oſſa, &
26 acuum fragmina, quibus corda corrodi, & pungi videbantur, maleficio ſub limine oſtij repoſito admixta reperit. Cæſalpin. *lib. de inveſtiga. dam. c.* 17.
27 † Aliquando maleficæ tot reptilium, volatilium que partes, frugum, & lapidum, vnguium præſegmina, capillos, oculos, oſſa, & huiuſmodi plura aſſervant, vt videre eſt *apud Celeſtinam in tragœdia Caliſti, & Melibeæ*, cuius authorem arbitrantur concivem meum
28 Ioan. de Mena. † Dentes, & laqueos ſuſpendioſi, vt meminerunt concives mei Seneca *in Medea*, & Lucan. *in Pharſal. l.* 6. necnon & vitta lanea eius, qui maximè tertia feria ſupplicium patitur, Propert. *l.* 3

29 *Cinctaque funeſto lanea vitta viro.*

Neque ipſa ſepulchra ab eatum infeſtatione tuta ſunt, vt tradit Apuleius *l.* 2. *in Mileſ.* nam ex buſtis, & rogis oſſa, & reliquias legunt, ad exitiales viventium neces, idem Propert.

Per tumulos errant ſparſis diſtincta capillis,
Ipſaque de tepido colligit oſſa rogo.

CAPVT XLI.

De maleficio Incendiario.

SVMMARIVM.

1 *Ignis materialis à dæmone excitari poteſt.*
2 *Ignem poſſunt Magi ex pacto in agros, & domos immittere.*
3 *Ignis elementaris à dæmone cauſari poteſt, vt pecora comburat.*
4 *Ignis vim diabolus non poteſt impedire directè.*
5 *Dei ſolius eſt ignis vim directo impedire.*
6 *Diabolus arte vtitur ignis vim impediens, ne vrat.*
7 *Agens naturalis quomodo impeditur ne ſe in obiectum inſinuet.*
8 *Flammam quonam pacto diabolus impedivit ne exureret capillos Iulij.*
9 *Flammam iniectam atrio Iovis Apameni diabolus impedivit ne Fanum abſumeret.*
10 *Æthna flamma, quas in fretum eructat vertuntur verſus aquas.*
11 *Æthna flamma in montis cacumine nives conſervat illaſas.*
12 *Ignes fatui, à cauſa vrente non proficiſcuntur.*
13 *Ignes fatui, cur diverſis coloribus appareant.*
14 *Santelmum cur nautis poſt tempeſtatem appareat.*
15 *Ignes fatuos cur diabolus ad ſuorum ſectatorum capita ſoleat adducere.*
16 *Sancti viri claritate ſolent coruſcare.*
17 *Stella ad probandam ſanctitatem ſanctis viris ad capita apparuit.*
18 *Lux divina alterius ordinis, quam naturalis.*
19 *Ignes non vrentes aliquando à Deo inducti.*
20 *Montes naturaliter ſolent ardere, & non abſumi.*
21 *Diabolus facere poteſt vt montes ardeant, & non abſumantur.*
22 *Ignis inferorum cuius natura ſit valde controverſum.*

23 *ignis*

23 *Ignis corporeus non potest in animas incorporeas agere.*

24 *Spiritus damnatorum cruciantur igne in inferno.*

1 IGnis, quia ex motu alterato generatus est, naturali quidem, & physica operatione causatur, ideò à dæmone benè potest excitari, & in quam partem velit immittere, vt de corona Creusæ à Medea flammis combusta, narrat Cæl. Rodigin. *lib.* 15. *antiq. lect.c.* 13. † Vnde mirum non est si Magi ex pacto
2 incendia magna excitent, domos, ac vrbes comburant, atque in favillam redigant, nullo materiali admoto igne, sed verba, aut puluerem, vel quid simile pacti signum, ad quod dæmon concurrens flammam excitat, vt docet Remig. *l.* 2. *c.* 13. quæ semina flammæ appellat Tragicus *in Med.*

Donisq; e meis semina flamma
Condita serua.

3 Aliud est ignis elementaris, quod similiter à dæmone causari potest, & quidquid velit exurere, nam petito igne de cœlo seruos, & pecora Iob absumit Iob *c.* 1. *&* 2. & ita de Laviniæ coma Virg. *Æneid.* 7.

Comprendere crinibus ignem,
Atque omnem ornatum flamma crepitante cremari.

¶ Sed in eo modo quo induci possint ignes, valeat diabolus eorum vim impedire, non ita assentior, quia agentis naturalis habens omnia ad agendum necessaria, nequit diabolus directè impedire, vt tradit Ioseph. Angles *in Sent.* 2. *q.* 5. *art.* 4. *dub.* 1. *differ.* 5.
4 † Quia hoc solius Dei est, qui martyres
5 suos ab ignis incendio seruavit illæsos, vt tres illos pueros Hebræos, Daniel. *c.* 3. & alios passim, quos longum esset recensere, nam vt ait Apostol. *ad Hebr. c.* 11. *Sancti per fidem impetum ignis ex-*
6 *tinxerunt.* † Quare diabolus cum id non possit directo, arte vtitur, & ignis vim causis naturalibus adhibitis summovet, ne vrat, quemadmodum magnes adamante impeditur ne ferrum attrahat, vt docet Plin. *libr.* 37. *c.* 4. & similia apud Fracastor. *l. de sympat. & antipath.* † Et hoc varie, vel per aëris 7
interiecti celerem, ac violentum motum, quo agentis naturalis vis impeditur, ne se in obiectum insinuet; quemadmodum solemus moto aëre fumum (ne oculis noceat) abigere. † Et itaq
fortasse diabolus Gentiles decepit, dum fecit, ne flamma exureret capillos Iuli, Tit. Livius *l.* 1. *ab vrbe cond.* Plin. *l.* 2. *c.* 107. Servij Tulli, & L. Marci, vt narrat Valer. Max. *l.* 1. *c.* 6. † Ita etiam flam- 9
mam atrio Iovis Apameni iniectam dæmon impedivit ne fanum absumeret, Theodoret. *lib.* 5. *hist. Eccles. cap.* 21. † Vel alia actione naturali nobis igno- 10
ta, ipsi tamen percognita, qualiter in Æthna natura fecit, vt flammæ, quas in fretum eructat, voluantur versus aquas, vt refert Petr. Leloyher *lib.* 1. *Spectror. c.* 1. † Nam etiam naturaliter 11
flamma nives, in cacumine conservat illæsas, Seneca, Strabone, & Solino authoribus, Claudian.

Scit nivibus servare fidem,
Et lambit contiguas innoxia flamma pruinas.

† Nisi velis ignes fuisse fatuos, 12
qui à causa vreute non proficiscuntur, vt ad Medeæ incantationes taurorum flammivomorum halitum innocuum factum Poëtæ canunt, de quo plura Maiol. *tom.* 1. *dier. canicul. colloq.* 1. vt de flamma, quæ Iuli comam irrepsit, Virg. *Æneid.* 2.

Lambere flamma comas, & circum tempora pasci.

Quæ à dæmone induci possunt ab exala- 13
tionibus, quæ ab aëre frigido, & minus condensato causantur, eas prope nos detinendo, & postea per vehementem

quarundam

quarundam exhalationum invicem ſuccedentiũ compulſationem caleſiunt, & inflammantur, quæ diverſos colores, & figuras recipiunt, provt vapor craſſior, aut ſubtilior fuerit. † Quales ſunt
14 flammulæ, quæ poſt tempeſtatem nautis ſuper malum navium, aut armamenta (nihil aliud ignes) apparent, quas Gentiles *Caſtorem & Pollucem*, dixerunt nos *Sanctum Telmum* appellamus, de quibus plura Mart. del Rio *in comment. ad Senec. in Hercul. furent.* Etichtus *apud Lucanum.*

I ſereraque ſuas flammis cœleſtibus umbras.

Ita enim quæ a daemonum ſectatorum capita ignes, aut luces diabolus adduxit,
15 ex hac cauſa ſunt comparatæ, ad eludendam divinitatem eorum, quos Deus ſibi præelegit, qui ex divino comortio luce coruſcant, vt de Moyſe legitur, *Exod. cap.* 34. † Et Chriſtus Do-
16 minus facie præfulgens, vt Sol, apparuit in Tabore *Matth. cap.* 17. & in eius Nativitate cœlum coruſcat *Luc. cap.* 2. & ad populi Iſraelitici favorem in nube lucida præfuit in deſerto, *Exod. ca-*
17 *pite* 13. † Et Nonnus Abbas cum oraret ſuper faciem eius apparebat ſtella lucidiſſima, vt narrat Sophron. *in prat. ſpirit. cap.* 104. & ad caput alterius Monachi cadaveris ſtella emicuit, vt refert idem Sophron. *vbi prox. cap.* 6. †
18 Quorum claritas miraculoſa eſt, & alterius ordinis quam præfati ignes, nullamque ab hac elementari habens dependentiam, vt probat Petr. Thyræus *lib.* 1. *de apparit. ſpirit. cap.* 14. † Quan-
19 doque tamen à Deo ignem non vrentem inductum obſervavi in ſacris litteris, vt in rubro Moyſis *Exod. cap.* 3. &
20 in raptu Eliæ, *Reg.* 4. *cap.* 2. † Quandoque etiam ignem vrentem, vt in monte Synai ex quo tanquam è fornace egrediebatur fumus, *Exod. capite* 19. & nihilominus mons non abſumebatur, vt notat *ibi* Toſt. † Quod dæmon imitari valet, quia naturaliter 21
montes ſolent ardere, & non alumni, vt de Ætna, & alijs teſtatur Divus Auguſtinus *libro* 21. *Civit. Dei cap.* 4. quia frigoris, & humoris perſeverans copia ſucceſſiva efficit, ne mons ipſe abluminatur, vt tradit Bart. Melypolitan. *in peregrin. qq. de cad.* 1. *cap.* 1. 3. *queſt.* 4. † Et an eiuſdem naturæ ſit, quod in inferno cruciat damnatos val- 22
de controverſum eſt, nam ignem eſſe, ſatis probat Dominus per Math. cap. 25. *Ignem æternum, qui paratus eſt diabolo & Angelis eius.* † Sed cum ſit corpo- 23
reus, & eiuſdem ſpeciei, quod noſter ſequitur animas non poſſe torquere quia in res ſpirituales nequit agere, vt fuit error Lactan. *lib.* 7. *cap.* 21. *Nam cum in ſe nihil habeat ſolidum & contrectabile, à ſolidis, & corporalibus nullam vim pati poſſent.* † Quem ſatis 24
impugnat Divus Gregorius *libro* 9. *Moral. cap.* 38. *num.* 39. Nam re vera ſpiritus huiuſmodi cruciat tactu ſuo; nec lucet, licet ſit ignis, nec fovetur alimento, vt docent Divus Auguſtinus *libro* 2. *Civit. Dei*, *capite* 10. Divus Gregorius *libro* 4. *dialogor. cap.* 28. D. Thom. *in Sent.* 4. *quæſt.* 44.

CAPVT XLII.

De maleficio ligaminis, & impotentia coëundi.

SVMMARIVM.

1 *Maleficium ligaminis quodnam ſit.*

2 *Ligaminis maleficium probatur authoritate Canonica.*

3 *Maleficium huiuſmodi probatur Theologorum ſententia.*

Digitized by Google

4 *Maleficium huiusmodi probatur praxi Ecclesiæ.*
5 *Maleficium huiusmodi ex Medicorum doctrina.*
6 *Maleficium huiusmodi probatur ratione.*
7 *Ligaminis maleficium fit si seminis decisio impeditur.*
8 *Ligaminis maleficium fit si spiritus vitales prohibeantur transire ad membrum.*
9 *Ligaminis maleficium fit si virga flaccida reddatur.*
10 *Ligaminis maleficium fit, si viri genitalia retrahantur.*
11 *Ligaminis maleficium fit si corpora impediantur, ne mutuo appropinquentur.*
12 *Ligaminis maleficium fit, si alterum alteri reddatur odiosum.*
13 *Ligaminis maleficium fit Phantasiæ turbatione.*
14 *Ligaminis maleficium per corporis impedimentum.*
15 *Ligaminis maleficium non solum in homines, sed in fœminas se extendit.*
16 *Ligaminis maleficium frequentior in viros serpsit.*
17 *Fœmina potest à natura arctari, vt à viro cognosci nequeat.*
18 *Fœmina potest à dæmone tam in ossibus, quam in carnositate comprimi.*
19 Cap. ex litteris de frigid. & malefic. *exornatur.*
20 Cap. fraternitatis de frigid. & malefic. *illustratur.*
21 *Maleficium aliud in tempus, aliud in perpetuum.*
22 *Authoris sententia de maleficio ligaminis à multis probatur.*
23 *Dæmones aliquando sanare non possunt, quæ nocuerunt.*
24 *Maleficium ligaminis quibus signis dignoscatur.*
25 *Maleficiatus virgam non erigit, iuvatur pharmacis nec polluit.*
26 *Signa maleficij ligaminis à dæmone illati.*
27 Cap. litteræ de frigid. & malefic. *exornatur.*
28 *Maleficium respectivum, quod sit.*
29 *Galeatius cum concubinis coibat, cum vxore non poterat.*
30 *D. Ant. Portocarrero, & D. Ildeph. Guzman de impotentia respectiva narratio.*
31 *Iudex quid facere teneatur in maleficio respectivo.*
32 *Maleficiati quãdo nõ iuvãt naturalia remedia recurrẽdũ est ad divina*
33 *Quibus rebus dignoscatur an mulieris vitio matrimoniũ non sit consummatum.*

LIgaminis maleficiũ fit quotiẽs quis malo carmine venenive contagio signi alicuius suspensione, vel defossione, vt in *Mall. p. 2. q. 1. c. 1.* redditur mulieri inutilis, sive impotens quẽ Canones frigidũ, & maleficiatũ appellant, vt per *DD. in rub. de frig. & malef.* † Quod fieri posse, & solere probatur tum authoritate Canonica in *c. si per sortiarias 23. q. 1. c. 1. cum aliis de frigid. & malef.* † Tum Theolog. sententia cum D. Tho. *in Sent. 4. dist. 34. q. 1. art. 3. & p. 3. q. 58. art. 2.* Henri. *de matr. l. 12. c. 8.* cum aliis congestis à doctiss. amico meo & concive Tho. Sanchez, *to. 2. de matr. l. 7. disp. 94. ex n. 1.* † Tum praxi Ecclesiæ, quæ si affectos, per triennij experientiam irritã, & adiuncta septem testium iuratorum manu eos separare consuevit, *c. laudabilem de frigid. & malef.* † Tum Medicorum doctrina Andr. Cæsalpin. *de investig. damon. c. 10. & 11.* Bapt. Codronc. *de morb. venef. l. 3. c. 5. & 6.* Vvierus *lib. 3. de præstig. c. 18.* Ioan Scheuck. *tom. 2. observat. medic. lib. 4. observat. 51. & 52.* Petr. Forest. *to. 1. observat. lib. 26. observat.*

Digitized by Google

obſervat. 18. Fernelius *lib. 6. Patholog. c.*
6 13. † Tum denique ratione poteſt hoc fieri naturaliter, caſtratione, eliſione, ruptione, infrigidatione, & deſiccatione, & ſimilibus ex cauſis, quas cum norit dæmon poterit illis vti, vt multis adductis probant Mart. del Rio *lib. 3. Magi part. 1. ſect. 8. q. 4.* Maiol. *tom. 2. die canicul. colloq. 3.* Petr. Binsfeld. *in confeſ. maleſ. part. 2. concl. 6.*

7 ¶ Cuius varios modos, & pluſquam quinquaginta agnovit Remig. *libr. 2. dæmonol.* quæ ad ſex capita poſſunt reduci. Primum, ſi ſeminis deciſio impediatur obturando venas, vel alio modo, vt tradit Ioan Maiol. *in 4. diſt. 3. art. 3.* † Secundo ſi ſpiritus prohibeantur tranſire ad membrum generationis, in quibus virtus motiva exiſtit, vt docet Iacob Sprenger. *in Mall. p. 2. q. 1. cap. 6.* †
9 Tertio, ſi virga flaccida fiat, ſaltem quando quis vult actum carnalem exercere, ita vt nec pharmaca applicando vel intus operando vis coeundi omnino tollatur, vt docet Sylveſt. *in ſumm. v. maleficium*, Abulenſ. *in Matth. c. 19. q. 90.* † Quarto ſi viri genitalia retrahãtur, abſcondantur, vel adimantur, vt de malefica, quæ in avium nidulis virilia iuveni, cui ſua adimerat, oſtentavit, apud Sprenger *in Mall. p. 2. q. 1. cap. 7.* Vvierus *de præſtig. cap. 18.* Remig. *lib. 2. dæmonolat. cap. 5.* † Quinto, ſi corpora impediantur ne ſe mutuo appropinquent, vel aliter phantaſmata medio inijciat vt contigit iuveni, cui vxoris amplexus ſuccubus dæmon fefellit apud Vincen. *lib. 28. hiſtor.* D. Antonin. *p. 2. tit. 16. ca. 7. §. 4. Maiol. tom. 2.*
12 *dier. canicu. colloq. 3.* † Sextò ſi alterum alteri reddat odioſum quod dæmon præſtare poteſt, aut morbi alicuius immiſſione, vt Medea iniecto pharmaco fecit, vt omnes fœminæ Lemni graviter ore olerent, ex quo mariti eas ſunt aſpernati, vt narrat Natalis *lib. 6. Mythol. cap. 7.* † Aut phantaſiæ turbatione, vt licet pulchræ ſint, deformes 13
omnino videantur, vel generationis membra prorſus incongrua oſtentando vel præ nimia magnitudine vel formâ horribili aut ſupra modum fœdæ, vel alia arte ſenſus deludat, vt tradit Saxo Grammat. *lib. 14. hiſtor. Dan.* † Nam de 14
corporum impedimento eleganter cecinit Propert. *lib. 2. Eleg. 2.*

Invidia fuimus, quis me Deus obruit?
aut quæ
Lecta Promethei dividit herba iugis. 15

¶ Quod quidem maleficium non ſolum in homines, ſed in fœminas ſe extendit, vocaturque maleficium *ſterilitatis*, vt docent Annanias *lib. 4. natura dæmon.* Nider. *in Formicar. c. 5.* Sprenger. *in Mall. p. 1. q. 8.* Soto *in 4. diſt 34. q. 1. art. 3.* Petr. Garſia Carrer. *ad Galen. de locis affect. diſp. 74.* † Licet frequentius hoc malum in viros ſerpſerit, quod 16
plus operis, & inſtrumenti in eis deſideretur, & quia plures ſunt maleficæ, quam malefici, & ſic potius viros, quã fœminas lædere conantur vt tradiderunt Abulen. Delrius, & concivis noſter *vbi ſup.* † Nã cum fœmina à natura 17
poſſit arctari, vt à viro cognoſci nequeat *cap. ex litteris 3. de frigid. & maleſ.* ibi *vt omnino viro ſit facta inutilis, & membrũ eius impeditum, ita quod vir ei commiſceri non poſſit.* † Poterit à dæmone ex
eiſdem cauſis tam in oſſibus, quam in 18
carnoſitate comprimi vt docent Henriquez *d. lib. 12. cap. 7. num. 3.* Soto, Victoria, & Ledeſm. *in 4. diſt. 34.* & nulli poſtponendus concivis noſter Thomas Sanchez *vbi prox.* † Et aſſentiuntur Pontifices in *d. c. ex litteris*, dum di- 19
cunt, *nec ope medicorum poterit adiuvari.* Nã ſi malũ per ſe medicina nõ remittit, ſed potius exaſperatur, à dæmone inducitur, vt tenent Codronch. *de morbis venefic. l. 3.* Grill. *de Sortileg. q. 2. num. 2. & 3.* † Et ita de curatione acturi in *fra-*

Digitized by Google

fraternitatis, eod. tit. non ſolum remedia naturalia, ſed huiuſmodi maleficij alia fatentur, ibi, *vtrum videlicet artificio medici, an concubitu viri ſeu alio quolibet modo.* Nempè maleficij diſſolutione, vel terminatione, vt apud Spreng.
21 *in Mall. par. 2. q. 1. c. 12.* † Nam ſi hæc ſemel, cur non ſæpius poterit dæmon, & totiens, quotiens Deus permiſerit? & ita maleficium aliud erit ad tempus, aliud in perpetuum quidquid contrarium velint gloſ. & DD. *in c. ſi per ſortiarias, & in c. requiſiſti 33. qu. 1.*
22 † Nam hanc noſtram ſententiam expreſſe probarunt Navarr. *conſ. 1. l. 4.* Abul. *d. q. 90.* Magiſter Sentent. & D. Thom. *in 4. diſt. 34.* doctiſſimus Thomas Sanchez *vbi ſup.* & Epiſcopus præſes Covarru. *in opere poſthumo de frigid. &*
23 *malefic. qu. 1. & 2.* † Nec minus errat gloſſa ſupradicta dum maleficium ab authore ſemper diſſoluendum docet, nam aliquando non poſſunt dæmones ſanare, quæ nocuerunt, nam ſi membrum præſciderint, non aliter valebunt reſtituere, quàm vitam ſemel ademptam, vt ex multis probat inſignis concivis, & amicus noſter Thom. Sanchez *vbi ſup. d. diſp. 94. n. 8.*

24 ¶ Dignoſcitur tamen maleficium ligaminis quando ſit à natura, quando à dæmone, nam quando morbus eſt naturalis proveniens ex frigiditate, vir non appetit coitum, vt tradit Alphon. Toſtatus Epiſcopus Abulenſ. *vbi ſup. q.*
25 *90. col. 3.* Codronch, *de morb. veneſ. l. 3.* † Neque vnquam virgam erigit, ſed pharmacis ad directionem adiunctis nõ iuvatur, nec polluit, vt docent Ioan. Andr. *in c. 1. de frigid. & malefic.* Abb. *in c. laudabilem eod. tit.* Sprenger. *in Mall. p. 1. qu. 8. & cum alijs* Thomas Sanchez *vbi ſup. d. diſp. 94. numer. 5.*
26 † Quando autem morbus provenit ex maleficio, quis coitum appetit, & virgam erigit, ita vt ad copulam aptus videatur; ſed cum ad vas fœmineum penetrandum accedit, relaxatur & concidunt ſubito organa, & levato iterum rigent, & ſi iterum copulari nitatur, denuo laxantur; quod ex cauſa naturali nequeunt provenire, quia membra rigentia ſemel, non laxantur, quo vſque exſuffilentur, vt docet Toſtat. *d. q. 90.* Soto *in 4. d ſtinct. 34. q. 2. art. 3.* † Item ſi cum vna nequeat, 27
cum cæteris poſſit, iuxta tex. in *c. litteræ 7. de frigid. & malef.* in hæc verba, *quod nunquam illam cognoverat, tamen ſe habere potentiam cognoſcendi alias.* † Et hoc 28
appellatur maleficium reſpectiuum, quo Theodoricum Regem affectum docet Paul. Æmil. *in vita Clotar.* Poterat nempè cum concubinis, cum vxore tamen nõ poterat, de quo plura Henriq. *d. c. 8. n. 2.* Capella Toloſan. *dec. 381. dub. 1. num. 1.*
† Et Galeatius Sfortiæ ſimiliter fraude tactus fuit, ne matrimonio Iſabellæ 29
Aragoniæ potiretur, vt refert Franc. Guiciard. *in hiſtor. Ital.* Quod fieri poſſe, & ſolere tradunt Ricard. & Paludan. *in Sent. 4.* ille *diſt. 34. artic. 1.* hic vero *q. 2. nu. 10.* concivis, & amicus noſter P. Thom. Sanchez *to. 2. de matrim. diſp. 19.*

¶ Quando etiam naturaliter vir non 30
cognoſcit vxorem qui poteſt alias, vel quod vxor nimis arcta, aut membrum non eſt vaſi eius proportionatum, vt ſub his diebus contigit in hac Granatenſi vrbe D. Antonio Portocarrero, & Cordubæ D. Ildefonſo de Guzman, qui vxoribus tamen non ſunt potiti, cùm aliàs multas alias ſe cognoſcere affirmarent, & iudiciali ſententia divortium fuit indictum. † Solet 31
id contingere ex membri incongrua proportione, inæqualitate, curvatione, gracilitate, vel quid ſimile, aut infrigidatione, qua in debitam erectionem ſe extendi nequit, vt tradunt Aetius *l. 11. c. 35.* Paul. *lib. 3. de partib. inefic. c. 58.* Ioan. Schenckius *to. 2. obſerv. medic. lib. 4.*

lib. 4. tit. de impotentia vener. observat. 50. 53. & 54. † Vnde iudex cautus esse debet, nam primum vitium nulla arte
52 medetur, & ideò divortium potest indici, secundum vero multis medicamentis reficiri valet, quæ prius tentanda sunt, vt docent Paulus, Aëtius, & Schenckius *vbi prox.* Avicenna *libr. 3. ten. 20. c. 11. tract. 1.* Hippocrat. *libr. de superfœtat.* Celsus *lib. 3. cap. 3.* Galen. *lib. 5. simplic. facul. & lib. 1. de semine* Aristot. *libr. 2. de gener. cap. 2. & in Problem. lib. 4. probl. 20.* Iacob Oesbæus *lib. observat. prop. Christ.* Vega *de arte medendi. 3. sect. 10. c 5.* Franc. Vallesiola *lib. 5. enarrat medic. cap. 4.* Petr. Foresius *tom. 1. observat. libr. 26. observ.*
53 18. † Sed si medicamentis naturalibus ab his, & alijs medicis traditis non reficitur, erit vitium naturale, aut ex maleficio, & tunc alia remedia sunt tentanda, divina inquam, & triennij experientia, vt leges, & canones suadent, vt multis adductis eleganter observat concivis, & amicus noster P. Thomas Sanchez *vbi sup.* & post eum adducti Covarruvias *de frigid. & malef. quæst. 3.* Morato *lib. 5. de iure sito cap. 9.* Franc. Valleriola *in enarrat med. de observat. 4.* † Si tamen convalescat, &
54 vxorem nihilominus nequit cognoscere, experienda est mulier an vitio sui contingat, & si arcta non est in eam modum, vt medicis, & obstetricibus innotescat, eam in pedes extensam, & pannis circumvolutam suffumigari licet, vt si vaporis per rectum syphonem recta in matricem delapsi odor ad nares perveniat, signum est permeabile esse corpus, & ideo ex suo vitio non esse, vt docet Gal. *in comm. ad Hippocr. aphor. 1. tex. 59.* fumum autem ex olibano, myrrha, styrace, & mastiche ad id conducere dixit Valleriola *vbi sup.*

CAPVT XLIII.

De maleficio Abortûs, & quo tempore fœtus maturus sit ad nascendum.

SVMMARIVM.

1 *Abortus causæ naturales multæ, ac variæ esse solent.*
2 *Abortus causa ex maleficio duplex est.*
3 *Maleficium abortus fit malo carmine, vel serpente ad fœtum.*
4 *Maleficium abortus fit tactu, aut afflatu.*
5 *Maleficium abortus quando capite punitur.*
6 *Maleficium abortus quando punitur extraordinario.*
7 *Maleficium abortus secundum criminis naturam.*
8 *Sixtus V. grauissimis pœnis punivit abortum procurantes.*
9 *Gregorius XIV. Constitutionem Sixti V. de abortu ad ius commune revocavit.*
10 *Abortionis poculum quibus casibus diri permittatur.*
11 *Abortionis pœna non tenetur qui poculum præbet antequam anima corpori sit infusa.*
12 *Anima quando corpori infusa dicatur ad abortionis pœnam non cohærent interpretes.*
13 *Animatio fœtus ad abortus pœnam secundum authorem.*
14 *Infans maturus dicitur ad nascendum postquam à quinto mense egreditur.*
15 *Infans ante quintum mensem non vivit, nisi ex miraculo.*
16 *Homo toto anno, & incerto gignitur stadio.*

Digitized by Google

17 *Quinquemeſtres, ſeximeſtres, & octimeſtres non ſunt vitales, ſecundum Iuriſperitos.*

18 *Quinquemeſtres, ſeximeſtres, & octimeſtres negant Medici.*

19 *Aſtrologorum ratio cur ſeximeſtres, & octimeſtres non vivant.*

20 *Arithmeticorum ratio cur ſeximeſtres, & octimeſtres non ſunt viatales.*

21 *Quinto menſe cur naſci contingat.*

22 *Quinto menſe naſcens vitalis eſt.*

23 *Quinquemeſtres non faciunt ceſſare fideicommiſſum, ex iuriſperitorum ſententia.*

24 *Quinquemeſtres vitales, & naturales ſunt ex Medicorum ſententia.*

25 *Comitiſſa de Pradas generis claritate, & animi ſanctitate coruſcans in quinto menſe peperit.*

26 *Comitiſſa de Triultis, & alia nobiles fœmina, in quinto menſe peperunt.*

27 *Seximeſtres vitales ſunt ex Medicorum placitis.*

28 *Centeſimus octuageſimus ſecundus dies legitimus eſt ad naſcendum.*

29 *Octimeſtres vitales eſſe probant Medici.*

30 *Octimeſtres in Hiſpania, Ægypto, Corduba, Italia, & Venetiis paſſim.*

31 *Legitimus partus eſt in quocumque tempore naſcatur dum vivat horas XXIV.*

32 *Abortum procurans ex quinto menſe punitur vt homicida.*

33 *Homo naſcitur toto anno quia ad duodecimum menſem protrahitur.*

34 *Decimus menſis homini formationi datur in ſacra Paremia.*

35 *Fœtus qui vltra decimum menſem protrahitur legitimus non eſt, ex lege Regni.*

36 *Annus Romanus decem menſium fuit.*

37 *Philoſophorum, & medicorum ſententia ſequenda eſt in his quæ ad eorum ſpectant profeſſionem.*

38 *Medicæ artis laudes remiſſivè.*

ABortus cauſæ multæ, ac variæ eſſe ſolent, tam intrinſecæ ipſius mulieris, quàm extrinſecæ, vt Apollineæ facultatis Doctores docuerunt Hippocrat. *lib. de natura puer.* Galen. *lib. 3. de facult. natural. & in comment. ad Hippocr. 5. aphoriſ. 30. 31. 34. 37. 43. & 45.* Soranus *ad Hippocr. lib. de fœtu,* Aëtius *lib. 16. c. 12.* Ioan. Skenckius *tom. 2. obſervat. med. lib. 4.* Petr. Garcia, *de locis affect.* Petr. Foreſtus *tom. 1. obſervat. lib. 28. obſerv. 66. & 67.* Hieron. Mercurial. *lib. 2. de morbis mulier. c. 7.* † Sed de his non agimus, ſed de maleficio patratis, quæ tripliciter eſſe ſolent, primo intrinſecè perpetratum, vel eſum, cauſis naturalibus adhibitis, *vt in l. ſi quis aliquid, §. abortionis, D. ad l. Cornel. deſicar.* & tradit Bapt. Codronch. *lib. 3. de morbis venefic.* † Secundo extrinſecè; malo carmine, vel ſerpentis alicuius defoſſione, vel quid ſimile, cui dæmon ex condicto concurrit, nam ſunt ſigna pacti latentis, vt tradunt Inquiſitores German. *in Mall. p. 2. q. 1. c. 7.* Leon. Vayrus *lib. 1. de Faſcin.* Andr. Cæſalpin. *de inveſtig. dæmon. c. 10.* † Aliquando tactu, vel afflatu, quibus cauſa eſſe ſolent puerperis abortiendi, ſummo cum vitæ periculo, vt de multis narrat Remig. *lib. 2. dæmonol. cap. 7.* Nider. *in Formicar. lib. fin.* Leloyher. *lib. 2. ſpectror. cap. 5.*

¶ Hoc omne graviſſimum eſt peccatum, & quomodocunque perpetretur capite punitur, ſi fœtus animatus eſt, aut matris mors ſequatur, *l. 1. D. ad l. Cornel. de ſicar. l. pen. C. eod. tit. l. 1. D. ad l. Cornel. de parricid.* † Aliàs enim punitur

1 2 3 4 5 6

Digitized by Google

tur extraordinariè, & humilis in metalla, honestior in insulam relegatur, decima parte bonorum confiscata, *l. si aliquid* 38. §. *abortionis, l. Cicero* 39. *D. de pœn. l. Divus D. de extraordin. crimin. cap. quod verò, c. Moyses* 32. *q.* 2. *l.* 8. *tit.* 8. *p.* 7. † Et aliquando minus, aliquando magis provt vnius cuiusque criminis natura, vt tradunt Bossius *in Prax. tit. de homicid. num.* 5. Iul. Clarus *lib.* 5. *Receptar.* §. *fin. q.* 62. *num.* 2. Cacheran. *decis. Pedemont.* 60. Menoch. *de Arbitrar. lib.* 2. *cas.* 329. *n.* 6. *& cons.* 257. Plaza *de delict. lib* 1. *c.* 26. *num.* 8. Navarr. *in Manual. cap.* 27. *num.* 221. Covarru. *lib.* 2. *variar. cap.* 20. *num.* 9. *& in Clem. si furiosus. part.* 2. §. 2. *num.* 1. † Quod innovatum est per S.D.N. Sixtum V.P.M. & gravissimis pœnis prosecutum adversus omnes, qui abortum procurant, consilium, vel auxilium præstant, venena præbent, vel manus inferunt, sive fœtus animatus sit, sive non, quos præsertim maioris excommunicationis pœna, sedi Apostolicæ reservata, multavit, *vt constat ex motu proprio Dat. Romæ* 4. *Kal. Novemb.* 1588. quod est in Bullario *p.* 2. *const.* 23. † Hodie tamen quoad pœnas procurantium abortum, aut poculum exhibentium, vel sumentium, venena sterilitatis, vel abortionis, aut quocunque modo auxilium, vel consilium præbentium, ad terminos Iuris communis redactum est, cætera in suo robore manentia, per *S. D. N. Gregor. XIV. pridie Kal. Iun. an.* 1591. *Pontificatus sui ann.* 1. † Sed quando ex partu concepti evidens periculum apparet, vel quod puerpera soleat ad extremum deduci, aut nimis arcta sit, aut fama eius lædatur, aut aliter vitæ discrimen, vel existimationis possit subire, benè poterit poculum abortionis præberi, dum fœtus tamen non sit animatus, vt tradunt D. Antonin. *p.* 3. *tit.* 7. *c.* 2. §. 2. Sylvester. *in summ. v. medicus, q.* 4. Covarru. *in Clem. si furiosus de homicid. p.* 2. §. 3. *num.* 1. Armilla. *v. abortus, n.* 2. Navarr. *in summ. c.* 25. *n.* 62. Corduba *in summ. q.* 173. Thomas Sanchez *de matrimon. tom.* 2. *lib.* 9. *disp.* 20. *n.* 9. † Et ita componuntur differentiæ aliorum, qui nullo casu abortionis poculum præberi posse affirmant, quia non sunt facienda mala, vt inde sequantur bona, Apostol. *ad Roman. cap.* 3. nam vt ait text. *in cap. aliquando,* §. *sed his* 32. *q.* 2. *Non est homicida, qui abortum procurat antequam anima corpori sit infusa.*

¶ Ex quibus sanè altera non minor difficultas suboritur, circa tempus, quo anima corpori infunditur ad hoc, vt pœnam homicidij talia pocula præbentes, subeant, in quo interpretes non minus quam milites illi, quos ex draconis dentibus natos aiunt, pugnantes sententiis pereunt; nam alij dicunt in dies XXX. alij XXXV. alij XL. alij LX. alij denique LXXX. vt constat ex Glossi. & DD. *in d. l. D. vus, D. de extraord. crim.* † Et licet non nostrum sit tantas componere lites, vt quæstioni satisfaciam, dico, quod iura de tam tenui animatione non loquuntur, hoc est de instanti, quo anima corpori infunditur, vt quis pro homicida puniatur, sed de animatione perfecta, qua infans maturus est ad nascendum, vt tradunt Thesaur. *in decis. Pedem.* 12. *ex num.* 5. Suarez *in commun. opin. v. abortui.* Petr. Plaza *de delict. lib.* 1. *c.* 9. *num.* 10. *& cap.* 26. *num.* 8. Menoch. *de Arbitrar. lib.* 2. *cas.* 357. *ex num.* 2. Ant. Gomez *variar.* 3. *cap.* 32. † Infantem autem maturum ad nascendum dicimus postquam à quinto mense egreditur, quia tunc solidioris carnis est, & iniuriis tolerandis validior, ita vt nec pharmacis queat expelli, secundum Galen. *lib.* 4. *Aphoris. comment.* † Nam ante id tempus infans naturaliter vivere nequit, nisi ex miraculo, vt inter signa vniversalis

Iudicij

Iudicij ab Eſdra adducitur, *lib. 4. cap. 6. Pugnantes immaturos parient infantes, trium, & quatuor menſium, & vivent.*

16 † Poſtquam autem fœtus à quinto menſe egreditur, ſi naſcatur, vitalis eſt, in quocunque tempore, quia iam perfectus eſt ad naſcendum, nam vt ait Plinius ab omnibus Medicis, & Philoſophis laudatus *lib. 7. natural. hiſt. c. 5. Homo toto anno, & in certo gignitur ſpatio, alius ſeptimo menſe, alius octavo, uſque ad indicia decimi, & undecimi.*

17 ¶ Sed adverſus præd cta obſtat, quod quinquemeſtres, ſeximeſtres, & octimeſtres non ſunt vitales, ſed tantum ſeptimeſtres, nonimeſtres, & decimeſtres, vt probant DD. *in l. ſeptimo menſe, D. de ſtatu homin. & in l. inteſtato, D. de ſuis, & legitim. hared. & in l. Gallus, D. de liber. & poſthum. & in l. vxoris ab ortu, C. de poſthum. hared. inſtit. & in Auth. de reſtit. & ea, quæ part. §. fin. coll. 4.* Alciat. *in l. qui mortui, D. de verbor. ſignif. & lib. 3. Paradox. cap. 1.* Tiraq. *in l. ſi unquam, C. de revocand. do-*

18 *nat. v. ſuſceperit.* †Nam quinquemeſtres, & ſeximeſtres negant Cenſorin. *de die natal.* Plutarch. *lib. 5. de placit. Philoſ.* & octimeſtres exclamat Hippocrat. *lib. de octimeſtr. part.* cuius rei varias cauſas reddit Ferd. Bonaventura *tract. de octi-*

19 *meſtr. lib. 1. & 2.* † Aſtrologi totum hoc ex Planetarum curſu pendere arbitrantur, ideò negant ſeximeſtres, quod non eſt completus eorum numerus, & octimeſtres: quia redeuntes ad tetragon Saturnus mortem adfert, ſed horum deliria iam refutavit D. Ludou. Mercado

20 *lib. 4. de affectio. mulier. cap. 2.* † Arithmetici enim dicunt ideò ſeximeſtres, & octimeſtres non eſſe vitales, cum ſint ſeptimi, & noni, quia impar perfectior eſt pari, ſed convincuntur cum eo decimeſtres debeant negare, & quinquemeſtres, & trimeſtres concedere, cum numerus ternarius, aliis omnibus imparibus perfectior ſit; & ſuo Deo amabilior, Virgil. *Eclog. octava.*

Deſpue ter virgo, numero Deus impari gaudet.

¶ Quibus reiectis fœtum ex quin- 21
to menſe vitalem affirmo, nam quando calor cordis adeò excrevit, vt infans ſine ventilatione, & refrigerio in ſpirato aëre minimè vivere poſſit, aut alimentum, quod à matre ſumit non ei ſatisfacit, & cogitur quod deeſt aliunde diſcutere, calcitrat, & pelliculam internam motu prærumpit, vt ſic aliæ externæ debilitatæ à natura exire cogantur, vt tradit Ludov. Mercato *lib. 4. de affect. mulier. cap. 1.* † Et cum id per- 22
ſæpè ex quinto menſe contingat, vt tradit concivis meus Petr. de Peramato *lib. de homin. procreat. cap. 12.* facilè eſt vt eo tempore infans vitalis naſcatur, nam vt ait Ariſtot. *lib. 4. animal. ortu cap. 6. Cum corpus ad nutriendum non ſufficit, partum emittit.* † Vnde quin- 23
quemeſtres vitales aſſero, quidquid calcitret Socinus ſen. *in l. cum avus, D. de condit. & demonſtr. num.* 100. adeò vt nec faciat ceſſare fideicommiſſum licet vivus naſcatur, quia pro non nato haberi dixit Bart. *in d. l. vxoris aborta*, Maſcard. *de probat. tom. 3. concluſ.* 1146. † Quia falſum nihilominus 24
eſt, nam quinquemeſtres vitales, & naturales eſſe probarunt præter Mercatum, & Peramatum *vbi ſup.* Ferd. Bonavent. *d. tract. de octimeſtr. lib. 1. cap. 6. & lib. 2. fere per tot.* Ioan. Skenckius *tom. 2. obſerv. medic lib. 4. tit. de partu vital. obſerv.* 152. † Et probatur exemplo 25
Illuſtriſſimæ D. Annæ Henriquez Comitiſſæ de Pradas (quæ eximia generis claritate non minus quam vitæ integritate, & animi virtute coruſcavit) in quinto menſe peperit filiam, multis annis ſuperſtitem, ſed adeò delicatam, vt ſibi immaturi exitus naturam quaſi

arguerer,

argueret, vt accepi à *Genitore meo Michaële Hieronymo Torreblanca, qui vna*
26 *cum aliis nobilibus partui interfuit.* † Et Comitillæ de Triultiis, & aliis nobilibus fœminis idem accidiſſe (vt in quinto menſe parerent) enarrant Hieronym. Cardan. *contrad. 8. tract. 3. lib. 1.* Franc. Valles *de ſacra Philoſoph. c. 18.* Ioan. Schenckius *d. obſerv. 154.* Franc. Valleriola *lib. 3. enarrat. med. cap. 7.* Horat. Angenius *tract. quod homini non ſit cert. temp. ad naſc. lib. 1.*

27 ¶ Seximeſtres non minus vitales ſunt, vt ex communi Philoſophorum placitis probant Avicenna *lib. 9. natur. animal. cap. fin.* Cardan. *dict. tract. tertio*
28 *cap. 1.* Claudius Giardinus *tract. de ſeximeſtri part.* Iacob Segarra ad Galen. *de facult. natural. lib. 3. cap. 3.* latè Bonaventura *vbi ſuprà lib. 7. ex cap. 32.* † Nam vt ex ſententia Hippocratis teſtatur Vlpianus I.C. *lib. 14. ad edictum in l. inteſtato, D. de ſuis, & legitimis hered.* de eo autem, qui centeſimo octuageſimo ſecundo die natus eſt, Hippocrates ſcripſit, & Divus Pius Pontificibus reſcripſit, iuſto tempore videri natum.

¶ Octimeſtres vitales eſſe, latè pro-
29 barunt Mercatus, & Peramatus *vbi ſuprà*, Bonaventura *d. tract. de octimeſt. lib. 3. & 4. qui lib. 9.* Medicis, & Philoſophis contrarium ſentientibus ſatisfacit Horat. Augenius *lib. 2. quod homini non ſit cert. temp.* Franc. Valleriola *lib. 3.*
30 *enarrat. obſervat. 7.* † Eoſque frequentes in Hiſpania & Ægypto teſtatur Avicenna *lib. 9. natur. animal.* in Corduba Peramato *lib. de homin. procreat. cap. 9.* in Italia Plinius *lib. 7. hiſtor. natur. c. 5.* Venetiis, Card. *in dict. tract, 3. controverſ. 8.* Florentiæ, Marſil. Ficin.
31 *lib. 3. de vita cœlit. comp.* † Quibus omnibus Reges noſtri aſtipulantes nullam temporis durationem ad partum legitimum ſtatuerunt, dum tamen vivat horas XXIV. *in l. 13. Taur. Ordenamos, i mandamos, que el fi o ſe diga naturalmente nacido, i que no es abortado, quando naſcio vivo todo, i que alomenos deſpues de nacido vivio veinte i quatro horas naturales, i fue bapti zado antes que murieſe.* † Quare vt homicida punien- 32
dus eſt, qui abortum procurat, aut poculum præbet prægnanti in quocunque tempore poſtquam à quinto menſe egreditur fœtus, nam vitalis eſt, & toto anno ex quinto menſe legitimè naſcitur, vt probant Mercatus, & Peramatus *vbi prox.* Bonaventura *dict. libr. ſecundi, tertio, quarto, & quinto*, Horatius Augenius *dict. lib. 1. & 2.* Ioan. Schenckius *dict. lib. 4. titul. de partu vital. præcoce, & ſelect. obſerv. 153. & 154.* Franc. Valleriola *lib. 3. enarrationum medicarum cap. 7.* Franciſcus Valles *lib. 2. controverſ. cap. 10.*

¶ Dixi toto anno, quia vſque ad 33
duodecimum menſem partum protrahi poſſe affirmant Alciatus, & Tiraquell. *vbi ſupr.* Et D. Hadrianus cauſa cognita decreverit in vndecim menſes naſci poſſe, vt tradit Aulus Gellius *libr. 3. noct. Atticar. cap. 16.* Et L. Papyrius prætor dederit bonorum poſſeſſionem parvo decimotertio menſe nato, vt narrat Plin. *lib. 7 cap. 5.* † Quod licet ex Phi- 34
loſophorum placitis poſſit defendi, & aliquando contigerit, non propterea regula ſtatuenda eſt, nam quæ raro accidunt prætereunt legiſlatores, *l. nam ad ea, D. de legib.* nam fœtus humani terminus decem menſium eſt, Sapient. cap. 7. *In ventre matris figuratus ſum caro, decem menſium tempore coagulatus ſum in ſanguine.* † Vnde protractum 35
fœtum (qui poſt decem menſes naſcitur) non credo, fuiſſe ex genito primo, ſed aliud quod ex ſuperfœtatione ſuccedit, vt tenet Hippocrates *libr. de ſuperfœtatione.* Nam vt ait Regia, *l. quarta, titul 23. part. 3. Mas ſi la na-*

Digitized by Google

cencia de la criatura tocare vn dia del onceno mes, non deve ser contado por fi-

56 *jo.* † Neque obstat Plinius dum toto anno hominem gigni contendit, nam ud Romanos annus fuit decem mensium, vt tradunt DD. *in rub. C. de indicta viduit. tollend.* & astipulatur expressè Ovid. *lib.* 1. *Fastor.*

Tempora digereret cum conditor vrbis in anno
Constituit menses quinque bis esse suo,
Quod satis est vtero matris dum prodeat infans,
Hoc anno statuit temporis esse satis.

37 ¶ Neque obstant in contrarium Iurisconsultorum sententiæ, qui septimestres, & decimestres tantum agnoscunt, negantes quinquemestres, seximestres, & octimestres, nam in his, quæ ad naturam attinent, aut naturales eius operationes, Iurisperitos non sequor, sed Philosophos, ac Medicos, cum omnia, quæ ipsimet Iurisconsulti, hac in parte laude digna protulerint ab ipsismet Philosophis, & Medicis accepta palam fateantur, vt ex Hippocrate *in d.l. septimo mense, & in d.l. intestato, & alibi*

38 *passim.* † Est enim Medicina naturæ imitatrix authore eodem Hippocr. *lib. de flatib.* constans, ac firma, vt dixit *lib. de arte*, & artium omnium præclarissima, vt idem docet *lib. de legib.* quæ Deo accepta refert *lib. de veter. medic.* Vel quòd omnis medela sit à Deo, vel quòd ipsi medicinæ authores ex mirabili arte pro Diis haberentur, vt de Æsculapio sic testatur Q. Seren.

Tuquè potens artis, reduces, qui tradere vitas
Nosti, atque in cœlum, manes revocare sepultos,
Qui colis Ægeas, qui Pergama, quique Epidaurum.

CAPVT XLIV.

De maleficio Sterilitatis.

SVMMARIVM.

1 *Sterilitatis maleficium in fœminas dirigitur.*
2 *Sterilitatis causa interna, vel externa.*
3 *Interna causa ex parte ipsius mulieris.*
4 *Fœminas semen emittere, vt viri, & in capite matricis.*
5 *Sterilitas causatur ex parte seminis mulieris.*
6 *Sterilitas fit quando fœmina non convenit viro.*
7 *Sterilitas quomodo fiat ex parte vteri.*
8 *Sterilitas ex vitio circa conceptionis viam.*
9 *Experimentum ad cognoscendam sterilitatem.*
10 *Sterilitas ex causa aëris medij, vel temperamenti cœli.*
11 *Sterilitas ex animi passionibus.*
12 *Sterilitas ratione potus intemperati.*
13 *Sterilitas ratione victus immodici.*
14 *Sterilitas ex coitus reiteratione.*
15 *Conceptum concubitus destruit.*
16 *Mulieres sapius se prosternentes non concipiunt.*
17 *Meretrices quare non pariant.*
18 *Saltationes post coitum causa sunt sterilitatis.*
19 *Sterilitatem malefici possunt inducere.*
20 *Sterilitatis maleficium illicitum est.*
21 *Sterilitatis poculum quando licitum, secundum Theologos.*
22 *Sterilitatis*

Digitized by Google

22 *Sterilitatis poculum quando licitum, ſecundum Medicos.*

1 STerilitas licèt tam viri impotentia, quàm mulieris dici poſſit, propriè tamen ad fœminas dirigitur, quando in tempore debito cum viro coeuntes non valent concipere, quod fuit apud Hebræos valdè ignominioſum, *Exodi cap.* .... & apud Romanos quæſtiſſimis pœnis multatum *in lege Papia, & Popæa*, quam moderavit *lex* 2 *vnica. C. de caducis tollend.* † Cauſa autem eſt interna, vel externa, vt Medicorum definit ſchola hanc diſtinctionem adferentes Hippocrates *lib. de ſterilibus*, Galen. *libro de ſemine*, Avicen. *lib. decimo, & decimo tertio de animal.* Peramato *lib. de hominis procreat.* Petrus Garſia Carrero *ad Galen. de locis affectis, diſput. t. 74. cap. ſecundo.* 3 † Interna cauſa eſt ex parte ipſius mulieris, & qualitatis vteri, & ſitus, ſecundum Albertum Magnum *lib. 16. de animant. cap. 1.* quia mulierem ſemen emittere non agnovit, ſecutus Peripateticos, & Ariſtotelem *lib. ſecundo de generat. cap. 4. & lib. 1. de anim. cap. 2.* Galen. *libro 1. de ſanitate tuenda. cap. 1. & lib. 2. de naturali facultate, cap. 9.* Avicenna *lib. 9. animal. capit. 1.* 4 † Sed verius eſt fœminas ſemen emittere, non intus, vt alij volunt, ſed in capite matricis, vt viri, & licèt non ita prolificum, neceſſarium tamen eſt ad hoc vt fœtus concipiatur; & alatur, vt docent idem Galenus ſibi contrarius, Hippocrates, & alij relati *à Iabello lib. 8. Metaphyſic. quæſt. 17.* Florentin. *ad Avicen. de generation. embryonis.* Vega *lib. 1. de arte medendi, cap. 3.* Valles *lib. ſecundo Controverſiarum, cap. 6.* Petrus de Peramato *lib. de* 5 *hominis procreatio. cap. 1. cum multis ſequentibus.* † Et ita ex parte ſeminis mulieris cauſari poteſt ſterilitas (non minùs, quam viri) quando eſt nimis frigidum, vel ſupra modum calidum, aut parum decoctum, vel nimis attenuatiſſm, vt tradunt Ariſtot. *lib. 4. generat. cap. 1. & lib. 2. cap. quinto, & in Problem. ſect. 3. quæſt. 4.* Galen. *lib. artis medendi, cap. 45.* Avicenna *Fen. 2. lib. 8. tract. 2. capit. 17.* † Aut non conve- 6 niat viro, vel ſimul non concurrat in coitu, vt docet Hieronym. Mercurial. & laudans illos Lucretij verſus *lib. 4. natural.*

Vt ſemina poſſint,
Seminibus commiſceri genitaliter apta,
Craſſaque conveniant liquidis, & liquida craſſis.

Ex parte vteri ſolet ſterilitas cauſari, 7 ex mala conformatione, ſituatione, vel quod à natura ita partes genitales oblæſas habeat, vt omninò concipere non poſſit, vel ex ægritudine, vel à natura, eo quod anguſtior ſit, vt tradunt Ariſtotel. *dicto lib. 2. cap. 4.* Hippocrat. *lib. de ſuperfœtat. & de morbis mulier.* Avicen. *de animal. lib. 10.* † Vel 8 quid aliud circa conceptionis viam patiatur, vel intemperiem, de qua Hippocrat. *5 aphor. 62.* Abynzohar *lib. 2. tract. 5. cap. 1.* aut menſtrua non fluant, quia fit ex corporis obſtructione, Ariſt. *lib. 1. generat.* Rhaſis *continen. 9.* Hippoc. *lib. de geniturâ, & alibi.* † Et ita ad co- 9 gnoſcendam ſterilitatem Galenus conſuluit in commentariis ad Hippocr. *1. aphoriſ. text. 59. Siffitus ad mulieris pudenda fiat, aromatibus ſuper prunas accenſis, & vapore per rectum ſyphonem recta in matricem delapſo: ſic enim rectè iudicium fieri poterit: nempè ſi odorem naribus percipiat, indicium eſt permeabile eſſe corpus, nec obſtructioni obnoxium, nec vterum denſitate affici, atque ob id conceptioni aptum.*

¶ Ex parte autem extrinſeca fit ſte- 10 rilitas, ex cauſa aëris medij, vel cœli

temperamenti, ex quo mulieres in æstate non concipere, docent Hesiod. *lib. operis, & diei*, Arist. *in Problem. &*
11 *lib. 1. de generat.* † Vel ex animi passionibus, nam timor, mœror, & ira immodica causæ sunt sterilitatis, vt probat Aëtius *lib. final. capit. 26.* Quare licet mulierem concipere sine coitus voluptate, dixerit Aristot. *lib. 1. generat.* apud Medicos non est receptum, vt te-
12 net Mercurial. *d. cap. 2.* † Ratione potus mulieres etiam sunt steriles, vt de aqua nimis frigida scribit Aristot. *lib. 4. de generat.* Hippocr. *lib. de aëre, & aqua*, Rhasis *Continent. 9.* copia vini etiam sterilizat, Aristotel. *lib. 3. Problem.* Plin.
13 *lib. 14. c. 18.* † Item, & ratione victus, vt sibi multum frigidi, multum calidi, multum sicci, multum humidi causæ sunt sterilitatis, secundum Hippocrat. *lib. de diæta*, Aristotel. *lib. 20. Problemat.* vt de Mentha scribit Avicenna *de cibis nimis acid.* & de aliis *Medici passim.*

14 ¶ Coitus similiter immodicus sterilitatem præbet, vt si statim post coitum iterum copulentur, nam conceptum concubitus destruit, vt docet Hippocrat. *lib. de superfœtat.* Rhasis *conti-*
15 *nent. 11. capite quinto.* † Ex quo merito consulit D. Hieronym. *in capite hæc origo 32. quæst. 4.* in hæc verba, *Postquam venter vxoris intimuit, non perdam filios*, vbi Glossa ait: *periit partus ex frequen-*
16 *ti concussione.* † Nam terra, quæ sæpius aratro finditur, vix aut raro fructus affert, ita mulieres, quæ sæpius coeunt non concipiunt, vt eleganter probat concivis meus Petr. de Peramato (qui ea de causa Cordubæ vxorem suffocavit) *dict. lib. de homin. procreat. capit. 9.*
17 † Quod fit vt meretrices non pariant, vt tradit Rhasis *dict. continent. 9.* Nam licet concipiant sæpius fœtum pene destruunt, vt aliis, adductis exornat Andr. Tiraquell. *in ll. connubial. 15. ex n. 141.*

† Saltationes similiter, & alij motus post coitum causa solent esse sterilita- 18
tis, nam motu semen ex vase dilabitur, vt probat Aetius *Tetrabibl. 4. serm. 4. cap. 16.* & quæ in coitu retractat clunes, & frequenter agitat, nam vt ait Lucret. *lib. 4. de natur.*

Eiicit enim sulcum recta regione viasque
Vomeris, atque locis avertit seminis ictum.

Quare cum sterilitas inducatur natura- 19
liter, similiter potest, & dæmonis pacto Maleficus eam inducere, vt probant DD. *in cap. aliquando 32. quæst. 2.* D. Thom. *in Sentent. 4. quæstione 1. articulo 2.* Ioan. Schenckius *tom. 2. observat. medicar. lib. quarto observat. 117.*
† Et cum sterilitatis maleficio conce- 20
ptionis via impediatur, non licet Mago illum præbere, qui nec medico remedia naturalia præstare, quibus sterilitas inducatur, D. Thomas *in Sentent. 4. distinct. 31.* Caietan. *2. 2. quæstione 154. articulo 1.* Divus Augustinus *in dict. cap. aliquando*, Tabiena *in Summa. verf. matrimonium.* † Nisi quando pro- 21
babiliter constaret mulierem in partu vitæ discrimen subituram, vel quia nimis arcta, vel præ vteri angustia fœtum ferre nequeat vt docent ex Theologis concivis meus Anton. Corduba, *in Summ. quæstion. 173. & libr. 1. quæstionum Tocolog. quæst. 38. dub. tertio*, Ludovic. Lopez *part. 1. Institut. c. 63.* Aragon *2. 2. quæst. 64. articulo 7.* amicus noster P. Thom. Sanchez *lib. 9. disputatione 20. numero 15.* † Ex Medi- 22
cis Aëtius *d. Tetrabibl. 4. serm. 4. cap. 16.* Avicenna *fen. 21. lib. 3. tract. 2. cap. 17.* Rhasis *continent. 22. tractat. 7. cap. secundo*, Petrus Garsia Carrero *ad Galen. de locis affect. disp. 74. cap. 1.*

CAPVT

Digitized by Google

CAPVT XLV.

De maleficio difficilis partus.

SVMMARIVM.

1 *Difficilis partus causa quibus proveniat de causis.*
2 *Difficilis partus ex incongrua infantis positura.*
3 *Difficilis partus ex pueri incongruo exitu.*
4 *Difficilis partus est morte infantis.*
5 *Infans mortuus quibus partibus excludatur.*
6 *Difficilis partus aeris loci, & temporis natura.*
7 *Difficilis partus ex alijs extrinsecis.*
8 *Odores vehementes difficultatem adferunt pariendi.*
9 *Difficilis partus ex dæmonis pacto, & calliditate.*
10 *Difficilis partus maleficium quando morte puniatur.*

PArtus difficilis fit vel à causa intrinseca, vel extrinseca mulieris, *secundum medicos*: intrinseca est ægritudo, vel debilitas corporis, apostema matricis, ani, & vesicæ, item, & hæmorrhoides, & rhagades, vt tradit Hierony. Mercurial. *l. 1. de morbis mulier. c. 3.* ¶ Aut quando infans non recta via, sed retrorsum, aut ad genua obvolutus solet ad nascendum venire, nam tunc matrem cruciat, quia per os vuluæ exire non valet, vnde dolores, & ipsius pueri suffocatio gignuntur, vt tradit Cæsar. Arantius *in observat. anatom. cap. 39.* † Aliquando etiam puer suffocatur ob vasa vmbilici, duabus, vel tribus circumvolutionibus ambientibus collum, nam intestinum vmbilicale fertur circa superiorem pueri frontem, ideò caput deorsum inclinat, puerumque intestinum extra remanet. Quare si in decessu capitis ad posteriora minime feratur, supefaciem ad iugulum vsque descendit: & circa collum obvoluitur, eodemque pacto cincti pueri nascuntur, & interdum suffocantur, vt probat Ioan. Schenckius *tom. 2. observat. medic. l. 4. tit. de partu difficil. observat. 164.* † Et suffocato puero suboritur difficultas maxima pariendi, nam cum ossi sacri hiatio illa claudatur, & inde natura conatum relaxet, nec puer ipse sui ipsius motibus exitum adiuvet, mater viribus laxatur, & difficulter parit, vt docet Petr. Garsia Carrero *ad Galen. de locis affect. disput. 76.* Et exemplis atque narrationibus exornat Ioan. Schenckius *vbi prox. d. observat. 164. cum multis sequentibus.* † Quare opus est infantem mortuum extrahere, & interdum in frusta dissectum, quando totus per os vuluæ exire nequit, & quandoque ventrem secare, ne tabidus matris viscera putrescat, vt multis adductis exornant Marcell. Donatus *l. 4. histor. medic. cap. 12.* Benivenius *de abditis cap. 29.* Ambrosius Paræus *l. 23. cap. 26.* Vallerio la *l. 5. observat. 2.* Carol. Stephan. *l. 3. de dissect. partium corp. human. cap. 1. & 2.* Mizald. *libr. Memorabil. cent. 1. aphorism. 100.*

¶ Ex parte extrinseca fit difficilis partus ab aëre ambiente, aut influxu corporum cœlestium, loci, & temporis temperamento, nam nimium frigus causa est difficilis partus, & sic hyeme difficulter parere notat Alber. Magn. *libr. 4. animal. cap. 10.* † Item, & omnia caustica, & astringentia difficultatem adferunt pariendi, vt docet *Galenus*, & similiter mœror, & tristitia, aut ira nimia, vt tenet Rhasis *continen. 9.* † Necnon odores vehementes, quia naribus adhibiti faciunt vt vterum

Ecclesiæ, & Ecclesiarum, & Ecclesiasticarum personarum, & Ecclesiasticorum beneficiorum, & Ecclesiasticarum rerum, & Ecclesiasticarum dignitatum, & Ecclesiasticarum Decimarum, & Ecclesiarum Cœmeteria, & Ecclesiarum Cœmeteriorum, & Ecclesiarum Cœmeteriis

emulgebat, vt tradunt Grilland. *de ortileg. qæst.*10. Sprenger. *in Mall. part.*2.*quæst.*1.*cap.*6. Cæsalpin. *de investigat. daemon. capit.* 12. Nam vt ait Virgil. *Eclog.*3.

Et succus pecori, & lac subducitur agnis.

CAPVT XLVII.

De maleficio devovendi, & poculo amatorio.

SVMMARIVM.

1 *Energumenos à dæmonibus sæpe invadi, & possideri.*
2 *Tradendi potestas dæmoni apud Apostolos, & sanctos viros.*
3 *Malefici solent alios devovere, ac dæmoni mancipare*
4 *Devotionis dæmoniacæ quoddam genus.*
5 *Simulachrorũ vsus quandoque in maleficio amatorio.*
6 *Poculum amatorium quid sit, & vnde dicatur.*
7 *Poculum amatorium datur per esum, vel potum.*
8 *Hostia consecrata, & aliis rebus sanctis vtitur in poculo amatorio.*
9 *Poculum amatorium ex herbarum foliis, & aliis naturalibus comparatur*
10 *Diabolus rebus naturalibus quandoque vtitur tamquam pacti signis.*
11 *Diabolus voluntatem nostram cogere non potest ex Theologis.*
12 *Voluntatem nostram diabolus cogere nequit ex Iurisperitis.*
13 *Res, quæ poculo amatorio annectuntur voluntatem non cogunt sed humores perturbant.*
14 *Remora, Rubeta, cerebri fel, & similia irritant corpus.*
15 *Pellicula quæ revellitur à fronte pulli in furorem adducit.*
16 *Dido ad maleficium amatorium pellicula huiusmodi vsa.*
17 *Liberum arbitrium Deus hominibus relinquit.*
18 *Liberum arbitrium neque Deus, neque Angelus cogunt.*
19 *Diaboli potestas versatur in tentatione.*
20 *Homo valet resistere tentationibus diaboli*
21 *Diabolum ad amorem posse cogere, hæresis est.*
22 *Diabolus ad amorem inducit humores concitando.*
23 *Humorum concitatio quandoque in furorem adducit.*
24 *Diabolus qua arte vtatur ad amorem conciliandum.*
25 L.corum, C. de Malef. & Mathe. *de maleficio amatorio explicata.*
26 Defixio *Magica devotionis, & exsecrationis genus fuit.*
27 *Animam defixi minime coactione importat.*
28 *Maleficium amatorium extra corpus quando paretur.*
29 *Maleficium amatorium per imaginum fabricationem.*
30 Baruc cap.6.*de maleficio amatorio explicatus.*
31 *Funi circundatio, & olivarum succensio ad maleficium amatorium.*
32 *Babyloniorum mos de exponendis puellis in via pratereuntibus.*
33 *Fœmina Babylonica Magia amatoria vtebantur ad alliciendos pratereuntium animos.*
34 *Funi circundatio ad amorem apud Virgilium.*
35 *Amantis, vel amati simulachrum funibus circundatur ad amorem.*

Digitized by Google

36 *Funes huiuſmodi lanei rhombo torquebantur.*

37 *Oſſa olivarum apud Babylonicos in maleficio amatorio ſuccendebantur.*

38 *Oſſa olivarum, quare in huiuſmodi amatorio ſuccenderentur*

39 *Romani ad amorem lauros & bitumen adolebant.*

40 *Remedia contra maleficia apud veteres ſuperſtitioſa.*

41 *Authoris ſententia in alio Cardani remedio.*

42 *Maleficia amatoria altero maleficio eſſe tollenda.*

43 *Tibulli ſententia circa remedia in maleficio amatorio.*

44 *Remedia huiuſmodi quam vana, & ſuperſtitioſa ſint.*

45 *Remedia Eccleſiaſtica, & moralia ad maleficia amatoria conducunt*

46 *Laſcivia irritamenta vitare ad huiuſmodi maleficium conducunt.*

47 *Luſus turpis reputatur pro adulterio.*

48 Zarabanda, & Chacona, *pudicitiam tentat.*

49 *Saltationes huiuſmodi, quas* Zarabandas, *vocamus, apud Gaditanos veteres in vſu.*

50 *Maleficij amatorij pœna atque prohibitio.*

51 *Maleficium huiuſmodi quando dolo malo non fit, aut mors non ſequitur, quaſi pœna.*

52 *Pœna maleficij hodie arbitrio iudicis eſt redacta.*

53 *Iudex in Maleficio amatorio pronior debet eſſe ad abſolvendum, quam ad condemnandum.*

54 *Delicta, quæ amoris cauſa committuntur mitius puniri debent.*

55 *Amoris affectus potentiſſimus, quia non conſilio, ſed furore ducitur.*

DEvovendi maleficio ſupponendum eſt, Energumenos à Dæmonibus ſæpe invadi, & poſſideri, hoc 1
eſt hominis corpora ingredi, & ſimul poteſtatem aliquam eos vexandi, ſeu affligendi accipere, vt docent Mengus *in ſ. ſte damon.* & Petrus Thyræus *diſput. de damoniac. part. 1. cap. 1.* † Sic dæ- 2
moni tradendi poteſtatem, conſtant olim Apoſtolos habuiſſe ex Pauli verbis *Corinthio. 1. cap. 5. tradere homini Sathanæ*, & alios quoſque ſanctos viros, vt olim ſic, & hodie eam à Deo accepiſſe *ad Timoth. 1. cap. 1. cum aliis per Tyræum vbi prox.* † Maleficos autem eam habere ſatis ex eorum actis, 3
& confeſſionibus conſtat qui ſolent, ſic devovere, ac dæmoni mancipare, vt eos, tanquam prædia ſua poſſideant, vt de Simone Mago narrat Anaſt. Nicen. *in locis ſacræ Scriptur. q aſt. 23.* de alijs Codronch. *lib. 3. de morbis veneſic. cap. 7.* Thyræus *vbi prox. cap. 29.* Remigius *lib. 2. dæmonol. it. ex capite rotto*, Ioannes Cæſarius *libr. 5. exemplor. capite 11. & 26.* † Quibus aſtipulatur Ovidius in Heroicis, dum huiuſmodi 4
maleficij mentionem faciens ita ſcribit.

Devovit abſentes, ſimulachraque cerea fingit.
Et miſerum tenues in iecur vrget acus.

† Nam licet ad maleficium hoſtile pertinere videatur, ex eis quæ diximus 5
ſup. cap. 30. ad hoc etiam amatorium conducere tenet Ioan. Saliſberien. *lib. 1. de nugis curial. cap. 11.* † Quod aliquando *Poculum amatorium* appellatur ſive 6
in potum ſive in eſum detur, vel aliter extra corpus affigatur vt docet Grilland. *de ſortileg. quæſt. 3. ex numero 15. & quæſt. 5. ex num. 2.*

¶ Intra corpus per eſum, vel potum componitur ex hoſtia conſecrata 7
Glo. *in cap. accuſatus § ſane de hæret. l. 6.*

Vel

Vel nondum conſecrata, ſed notis, & litteris ſanguineis circumſcripta, oleo ſancto, thure benedicto, aqua baptiſmali, lapide ſacro, & aliis Eccleſiaſtico ritu benedicta, & obſervata, vt docet idem Grilland. *d. q. 3 numer.* 18. † 8 Quia diabolus ſub aliquo ſanctitatis regimine ſortilegia ſua abſcondit, & cultu veræ religionis obumbrat, vt ſimplices credentium animos fallatijs ſuis, decipiat, & ad hoc etiam vti ſolet reliquijs ſanctorum *cap. Epiſcopus, cap. aliquanti h. 26. q. 5.* † 9 Item per aliquas mixturas compoſitas ex herbarum foliis, vel radicibus, metallis, vel reptilibus terræ plumis, inteſtinis, membriſve avium, piſcium, vel animantium particulis, quia multa ſunt pharmaca, quæ vim habent naturalem turbandi humores irritandi ſemen, excalefaciendi totũ corpus. *l. eiuſdem legis. §. adiectio* 10 *D. ad l. Cornel de Sicar.* † Et ſi nullæ eſſent poſſet dæmon rebus, quibus vellet vti, tanquam ſignis conventis, & deinde iuxta pactum, ipſe per ſe turbationem, & flatulentiam, & pruritum, & calorem in corpus inducere, ſimulque perſonæ certæ importunam ſuggeſtionem imaginationi, quaſi valde digna amari, obijcere, vt docet Ioan. 11 Bokelius *lib. de Philtr.* † Nam dæmon, neque in bonum, neque in malum finem voluntatem noſtram cogere valet ad ea, quæ nolumus amanda, vt docent ex Theologis D. Thom. Paludanus, & alij *in Sent. 4. diſt. 34.* Sprenger. *in Mall p. 1. q. 7.* Medina *l. 2. de recta in Deum fide*, Caſtro *l. 1. de iuſta hæreticor. punit. capit. 15.* Mart. del Rio *l. 3. Magicar. diſq. p. 1. q. 3. ſect. 2.* Suarez *lib. 2. de Relig. c. 9.* Raph. de la Torre *tom. 2. de vitiis oppoſit. relig. q. 96. art. 1. diſp. 2.* † 12 Quod ſimul probant Iuriſperiti Bald. & Binsfeld. *in l. eorum C. de malefic.* & Matth. Ancharran. *in cap. ex tuarum de Sortileg. & in c. ſi per ſortiarias 33. quæſt. 1.* Grilland. *de Sortileg. q. 3. n. 12. & q. 10. num. 3.* Nider. *in Formicar. lib. 5. cap. 5.* Leloyher *lib. 1. ſpectror. cap. 5.* Tiraq. *in l. 13. connubial.* † Nam res, quæ ad amorem adhibentur voluntatem non 13 cogunt, nec conſenſum extorquent, ſed ſolum humores perturbant malefici, & quaſi in furorem accendunt vt præter Sprenger. & Leloyherum vbi ſupra accuratè docet Ovidius, ſed locus excidit, verba autem ſunt.

Nec data profuerint pallentia philtra puellis,
Philtra nocent animis vimque furoris habent.

Vt de Remora, Rubetæ oſcillo, cere- 14 bri felle, vel aſini pelle & aliis huiuſmodi, quæ vim habent irritandi corpus, vt docet Cæl. Calcagnius *lib. de Magia amatoria.* † De pellicula, quæ revellitur à fronte pulli equæ naſcentis, cu- 15 ius odor eam in furorem redigit, plura tradunt Ariſtot. *libro ſexto, hiſtor. animal. cap.* 18. Plinius *libr. 8. cap. 42.* † Ex quo Dido furibunda ad Æneæ amo- 16 rem repetendum, inter alia artis arcana apud Virgil. *Æneid 6.*

Pubentes herbæ nigri cum lacte veneni
Quæruntur, & naſcentis equi de fronte revulſus.
Et matri præreptus amor.

¶ Deus enim creavit hominem, & re- 17 liquit in manus conſilij ſui *Eccleſ. c. 17.* nam, vt ipſemet Deus ait Geneſ. 4. *Sub te erit appetitus tuus, & tu dominaberis illi*, quia liberum eſt hominis arbitrium *Deuter. ca. 30. Ioſ. 24 Pſalm. 26. Sapient. 9. Corinth. 1 cap. 3.* † Vnde cum, 18 Deus hanc in hominem poteſtatem renuntiaverit, nulli ſunt Angeli, neque Principatus, qui ſibi eam poſſint vindicare ſecundum Apoſtol. *ad Rom. c. 8. Scio quod neque Angeli, neque principatus, neque poteſtates poterunt me ſeparare à charitate.* † Ergo multo minus diabolus, cuius poteſtas ſolum verſa- 19

tur ad tentationem Apocal. cap. 2 *Ecce missurus est Satha nam, vt tentemini.*
20 † Quod minime in voluntatem agit, cum possit homo resistere, quia vt Apostolus testatur Corinth. cap. 10. *Fidelis Deus, qui non patitur vos tentari vltra id quod potestis.*
21 † Quare qui dixerit posse dæmon ex poculo amatorio homines ad amorem cogere, hæreticus est, vt tradit Bern. Basim. *de artib. Magic. concl. 6.*
22 † Nam quod dæmon potest solum imaginationem, & phantasiam turbare, humores concitare, & totum corpus interius quasi accendere, adeò vt variis tentationum illecebris interius œstro quodam libidinis vexetur, ad desiderium carnalis copulæ cum aliquo in genere. † Quod quandoque
23 ex causa naturali tam vehemens esse solet, vt homines in furorem venire cogat, vt multis annumeratis docet Petrus Forestus *tom. 1. observat. medic. lib. 10. obser. 29. & 30.* Quod dæmon præstare valet, vt Cupidinis nomine docet, Virgil. *Æneid. 1.*

Vt facie mutatus, & ora, Cupido
Pro dulci Ascanio veniat, donisque ferentem
Incendat Reginam.

24 Quod si tunc temporis maleficus amator accedat, & artibus, quibus solent mulierculæ capi, eam tam instanter vrgat, vel dæmon de illo vno tam assiduè memoriam & phantasiam moveat, exhibendo species circumstantiarum, propter quas amore dignus videatur, & subtrahendo eas quæ indignum reddant facile fiet, vt in nassam præda cadat. † Et ita intelligitur tex. *in l.*
25 *eorum C. de malefic. & Math. Impudicos animos ad libidinem defixisse*: non tamen defixisse, vt putat *Caciaus*, quasi Magicum verbum. vt constat ex *lege 12 Tab.* QVAECVNQVE AVGVR INIVSTA, NEFASTA, VITIOSA,
26 DIRA DEFIXERIT. † Sed *defixio*, magicæ devotionis, & exsecrationis quoddam genus fuit, & non animæ permovendæ, sed sanitatis corporis perdendæ institutum, Plinius *libro 28. historiarum capite quarto Defigi diris imprecationibus nemo non metuit*, Ovid.

Sagaque Phœnicia defixit nomina cera.

† Nec satis Latinum est *animum de-* 27
figi, sed *deflecti*, vt apud Iulium Paulum *libro quinto sententiarum*, Quod minimè coactionem importat, sed tantum seductionem, vt Saga illa apud Virgil. *Æneid. 4.*

Hæc se carminibus promisit solvere mentes
Quas velit, ast alias dirasimmittere curat.

Extra corpus, maleficium fit ama- 28
torium, quando sub certa forma composita chlamydi assuunt, vel tunicæ maleficiandi, vel abscondunt sub capite lecti, aut sub limine ostij, vel alterius loci super quo ipse maleficiandus sit transiturus, vt docent Grilland. *d. q. 3. num. 23. & q. 5. num. 3.* Pomponat. *lib. de incantat. cap. 8.* Marsil. Ficin. *lib. 13. Theologiæ Platon.* Item per imaginum 29
fabricationem ex cera, vel argilla, quas ad ignem vrebant, & sic illos, quibus defixerant, ardere, & vri in eorum amore pollicebantur, de quo authorem habeo, quem proximè laudavi, Virgil. *Eclog. 8.*

Limus vt hic durescit, & hæc vt cera liquescit,
Vno eodemque igne sit nostro Daphnis amore.

Ad quem morem respexisse videtur 30
Babyloniorum mos apud prophetam Baruch cap. 6. *Mulieres autem circumdatæ funibus in viis sedent succendentes ossa olivarum: cum aliqua ex ipsis attracta ab aliquo transeunte dormierit cum eo, proximæ suæ exprobat, quod ea non sit digna habita*

habita ſicut ipſa, neque funis eius diruptus ſit. † In cuius explicatione variant Interpretes, *Caſſianus*, & *Lyranus* delirant. Rem acu tetigit diligentiſſimus concivis, & præceptor meus P. Mart. de Roa *libr. 3. Singul. cap. 9.* Si tamen funis eius circundatio, & ſuccenſio olivarum, ad hoc maleficium referret. 32 † Nam cum Babylonicæ fœminæ magicis artibus fuiſſent deditiſſimæ hanc, non præterierunt, ad Veneris expiationem, in cuius templo ſemel in vita commorari tenebantur, donec ab aliquo tranſeunte attractæ dormirent 33 cum eo, vt docet Herodot. *lib.* 1. † Quare vt citius ſe expedirent magica ſolebant incantamenta peragere ad prætereuntium animos conciliandos, quia honoris fuit à pluribus, appeti, citiuſque ſe expediri, & ſic vicinis ſuis exprobabant, quod illæ non ſint dig- 34 næ habitæ ſicut ipſæ. † Cuius rei cauſa circundatæ funibus ſedebant, Magicæ imprecationis ritus, Virgil. *d. Eclog.* 8.

Terna tibi hæc primum triplici diverſa colore
Licia circundo, terque hæc altaria primum
Effigiem duco.

35 Amati nempè ſimulachrum, vel ipſi amantis, quod ligabatur conceptis verbis, idem Virgil. *vbi prox.*

Nectle tribus nodis ternos Amarylli colores,
Nectle Amarylli nodos, & Veneris, dic vincula necto.

36 Quæ vt plurimum laneæ fuerunt, & rhombo torquebantur, vel devoluebantur ab orbe, vel glomo, Propert. *lib.* 3.

Improba neu vincit me moribus illa, ſed herbis
Stamine à rhombo ducitur illa rota.

37 Neque oſſa olivarum ad nil aliud ſuccendi exiſtimo, quam quod prætereuntes in earum ſimul amore ſuccēderentur, ne diutius pro Deæ expiatione commorari cogerentur, vt docet Herodot. *vbi ſupr.* † Quidquid alia Caſſio- 38
dorus, Procopius, & Lyranus ex antiquitatis ignorantia comminiſcantur, nam olivarum, hoc eſt minutas olivas, & duriores cæteris, & penè oſſeas, vt flectebantur igne, ſic prætereuntium oſſa, & corda vrere, & adolere precabantur, vt tradit Saliſberienſ. *lib. 1. de nugis curial. cap.* 11. † Quo reſpe- 39
xerunt, & Romani dum loco oſſis olivarum, lauros, & bitumen ad amorem conciliandum adolere conſueverunt, Virgil. *d. Eclog.* 8.

Sparge molam, & fragiles incende bitumine lauros
Daphnis me malus vrit, ego hanc Daphnide laurum.

¶ De remediis non minus dicendum 40
eſt, ea vana, & ſuperſtitioſa eſſe, quæ in huius maleficij antidotis veteres tradiderunt, vt de herba Promethea, de hirci vrina, de rubeta corio pecoris recentis alligata, de virga lupi, & ſimilibus apud Pomponat. *lib. de incantationib.* Plin. *lib.* 28. 32. & 39. † Tur- 41
pius apud Cardanum *lib.* 2. *variet. rer.* ſcriptum eſt. *Eum, qui ſtercora recentiora amica in ſuo ponat calceo, & calceum ſtatim induat, amore liberandum.* Vtatur ille ſuo remedio: apagè, has ſordes! equidem tetro odore cum faſtidio commutandum crediderim, quandiù fœtor durabit. † Alij dicunt hoc 42
maleficium altero maleficio eſſe tollendum, Bart. & Salicet. *in l. eorum, C. de maleſ. & Mathem.* Codronch. *lib.* 4. *de morbis venefic. c.* 9. Grilland. *de ſortileg. q.* 2. *num.* 4. & 5. † Nam vt ait Tibul. 43
lib. 1.

Quid credam? nempè hæc eadem ſe dixit amores
Cantibus, aut herbis ſolvere poſſe meos.

Et me ustravit tædis, & nocte serena
Concidit ad Magicos hostia pulla Deos:
Non vt totus abesset amor, sed mutuus esset
Orabam: nec te posse carere velim.

44 Putabant enim his lustrationibus duorum alterum evenire, vel vt amore liberarentur, vel votis potirentur: sed meus eventus neque à natura, neque à Deo expectatur, totus pendet ex Dæmonis pacto, quo his miseris frequenter solet irridere, vt non male Nemesius pastorem inducit quærentem hæc omnia sibi in casum cecidisse.

Quid prodest, quod me peregrini muter Amynthæ
Ter vittis, ter fronde sacra, ter thure vaporis
Lustrarit, cinereque aversa effudit in amnem,
Incendens vivos crepitantes sulfure lauros:
Cum sic in Meroën totis miser ignibus arsi.

45 ¶ Vnde recurrendum est ad remedia Ecclesiastica, quæ prosunt semper animæ, & corpori nunquam nocent, de quibus dicemus *infrà cap. fin.* vel ad moralia, quibus caro maceratur, & concupiscentiæ motus licentius erumpentes compescuntur, vt opera pœnitentiæ, humi cubationes, cilicia, flagellæ, & similium plura apud Mart. del Rio *d.* 46 *q.* 3. † Et simul vitare lasciviæ irritamenta, vt libidinosos complexus, tactus, colloquia, & similia, de quibus latè Nevizan. *in Sylva nupt. lib.* 2. Thom. Sanchez *de matrim. tom.* 3. *lib.* 10. *disp.* 46. *ex n.* 32. Nam vt ait Glossa *in l. quod ait lex D. ad l. Iul. de adulter.*

Visus, & alloquium, tactus, post oscula factum.

Lusus similiter, quæ sunt veneris propinationes, iuxta Ovidium *libro tertio* 47 *artis Amandi.* † Quare vassalus, qui propter adulterium commissum cum vxore domini privatur feudo, privatur similiter si cum ea turpiter luserit, *cap. vnico, §. 1. quibus mod. feud. amitt. in vsibus feudor.* Cuiusmodi sunt saltationes, & gesticulationes venereæ, 48 vulgo *Chaconæ*, aut *Zarabandæ*, & alia cuiusmodi, quæ puditiam tentant, D. Antonin. *part. 1. tit. 3. cap. 7. §. 5.* Alcozer *in Summ. c. 20. & lib. de lud. cap. 54.* Cordub. *q. 5. concl. 1.* Thom. Sanchez *vbi suprà ex num.* 42. † Quarum modus 49 non sanè Hispaniæ nonus ex Indorum communicatione ortus, nam similes saltationes apud veteres invenio Gaditanos in vsu, Martin. *libr. 5. Epigram. 79.*

Nec de Gadibus improbis puellæ
Vibrabunt sine fine prurientes
Lascivos docili tremore lumbos.

Iuvenal. *lib. 4. Satyr. 11.*

Forsitan expectes vt Gaditana canoro
Incipiat prurire choro, plausuque probatæ
Ad terram tremulo descendunt clunes puellæ
Irritamentum Veneris languentis.

• ¶ De ea prohibitione, ac pœna re- 50 stat dicere circa poculum amatorium, quod si mors ex eo fuerit secuta quam vt plurimum sequi tradit, Hipp. Marsiliis *in l. eiusdem legis, D. ad l. Cornel. de Sicar.* Aut amoris illiciti causa exerceatur pœna mortis punitur, vt per DD. *in l. si quid aliquid, D. de pœn. l. nemo haruspex. C. de mal. fic.* & Matth. Iul. ad Paul. *lib. 5. Receptar. tit. ad l. Cornel. de Sicar.* † Si mors autem non 51 sequitur, aut dolo malo non fit, quia præstatur ad conciliandum maritum ab vxore immeritò aspernatum, vel dæmon non invocatur expressè (quia res tantum superstitiosæ adhibentur) relegationis in nobiles, damnationis in metallum in viliores pœna statuitur

d. l.

Digitized by Google

d. l. si quis aliquid, §. abortionis, D. de pœn.

52 † Quæ hodie ad Iudicis arbitrium est reducta, vt tradun. Grillandus *de fortil. q.* 11. *n.* 26. Petr. Bursfeld. *in d. l. eorum*, q. 5. Menoch. *de Arbitrar. lib.* 2. *cas.* 358. † Qui si in omnibus delictis pronior debet esse ad absolvendum, quàm ad condemnandum, *l. absentem, D. de pœn.* in hoc maximè dixit Abb. *in rub. de hæretic. n.* 13. † Nam delicta, quæ amoris causæ committuntur mitius puniri debent, & à pœna ordinaria excusantur, Anton. Gomez *variar.* 3. *c.* 14. *n.* 28. Simanc. *de Cathol. Instit. tit.* 17. *ex n.* 43. Tiraq. *de pœn. temp. cas.* 4. Iul. Clarus *in Prax §. fin. q.* 60. *num.* 18. Petr. Gregor. *in Syntag. part.* 3. *lib.* 30. *c.* 3. *n.* 9 † Quia potentissimus est effectus amoris, qui non consilio, sed furore ducitur, vt docet D. Hieron. *in Ioël. cap.* 1. *& lib.* 2. contra Iouin. Sanctius, & Minois *ad Alciat. emblem.* 105. 106. *& 107.*

53

54

55

CAPVT XLVIII.

De maleficio Odij.

SVMMARIVM.

1 *Maleficium odij quare à dæmone causetur.*
2 *Busones oculis consutis in maleficio odij parantur.*
3 *Serpentum capita, vel pelles defodere ad maleficium odij.*
4 *Quisquiliæ in maleficio odij adhibitæ signa sunt pacti latentis.*

1 MAleficium odij, vt moraliter, ita à dæmone causari potest, vt se invicem abhorreant, oportunas ad id, vel ad irascibilem concitandam imagines phantasiæ adducendo, ita vt cum occurrerint animo, vix queat homo non grauissimè irritari, & exscandescere, etiam in illos, quos (hac perturbatione desinente) affatim amat, vt de quodam Iacobo ab vxore aspernato, narrat Codronch. *l. b. 3. de morb. veneficor. c.* 8. † Ad quod perpetrandum solent 2 maleficæ busones oculæ includere consutis oculis, & eos sub lecto abscondere, vt narrat idem Codronch. *d. l. lib.* 3. *cap.* 6. † Vel serpentum capita, & pel- 3 les defodere sub limine, vel in angulis domus vt obseruat Cæsalpin. *de inuestig. dæmon. cap.* 10. † Sed hæc, & aliæ 4 quisquiliæ signa tantum sunt pacti conuenti cum dæmone, quibus concurrit, & opus perficit, vt ille, qui paredrio suo dicebat apud Port.

Tu pater vnanimes in prælia mittere fratres.

CAPVT XLIX.

De maleficio sanitatis, vulgò Ensalmo, *& an visu, contactu, voce, afflatu, osculo, vel nudi lintei applicatione vulnera, & morbos naturaliter medeantur.*

SVMMARIVM.

1 *Contactu, voce, afflatu, osculo, vel nudi lintei applicatione sunt qui causam physicam exquirant.*
2 *Origenes, & alij de maleficio sanitatis reprehensi.*
3 *Sanitatis maleficium virtuti naturali animi complexioni tribuit* Avicena.
4 *Sanitatis virtus temperamento corporis benè disp. sito tribuit* Fulginus.
5 *Sanandi virtus lapidum, & herbarum reperiri in homine vt in microcosmo.*
6 *Sanandi virtutem alij tribunt imaginationi.*

Digitized by Google

7 *Imaginatione ſanitas conferri non poteſt.*

8 *Sanitatis virtus tribuitur influxui corporum cœleſtium.*

9 *Viſio vel cum imaginatione nuda ad vulnera ſananda non conducit.*

10 *Videndi poteſtas potentia eſt poſitiva.*

11 *Rupicula fabula de viſivo maleficio reprehenditur.*

12 *Viſui multa tribuuntur, quæ ſympathiæ, & antipathiæ ſunt referenda.*

13 *Baſiliſci viſus non nocet, ſed virulentus halitus.*

14 *Struthiocamelus viſu non excludit ova, ſed aſpicit vt avertat nocitura.*

15 *Lynceos, quos dicimus* Zahories, *probant non Poëtæ modo, ſed Philoſophi.*

16 *Lyncei huiuſmodi fabula deprehenditur.*

17 *Contactus ſanitatem adferre non poteſt.*

18 *Contactu quam multa fiant.*

19 *Bufone hiante miro cum eiulatu muſtela ori devoranda ſe inſerit.*

20 *Echinei piſciculus adhærens navigio illud ſiſtere cogit.*

21 *Verba vlla naturaliter non poſſunt vulnera, vel morbos ſanare.*

22 *Verba non poſſe vulnera ſanare prbant Iuriſperiti.*

23 *Vox in audientem nihil operatur, niſi ratione ſoni.*

24 *Magi carminibus belluam proſternunt ex pacto.*

25 *Numer. cap. 5.* de adiuratione Zelotypiæ, *explicatus.*

26 *Afflatu, & halitu morbus induci poteſt.*

27 *Halitu, & afflatu, vt morbus, cur ſalus non inducatur.*

28 *Salutatoribus vim illam probatur naturalem non eſſe.*

29 *Salutatoribus probatur vim illam non eſſe ratione individui, vel naturalis complexionis.*

30 *Chriſtus miracula non eſt operatus ex naturali temperamento, ſed divina virtute.*

31 *Salutatoribus vis illa non eſt ex cœleſti conſtellatione.*

32 *Sanitatis opus, quod ex nudi lintei applicatione prorſus ſuſpectum eſt.*

33 *Pactum intervenit quotiens nec miraculi, nec naturæ vis intercedit.*

34 *Militum praxis quotidiana curationis obiicitur.*

35 Saludadores, *dono ſanitatis ſe praditos gloriantur.*

36 *Sanitatis donum non eſt naturale, ſed ſupernaturale.*

37 *Salutatores huiuſmodi tanquam ſuperſtitioſi & pacto ſuſpecti improbantur.*

38 *Reges Francorum ſolo tactu ſtrumas, & ſcrophulas ſanantes.*

39 *Reges Angliæ virtutem obtinuiſſe ad ſanandam nervorum contractionem ſpaſmum & morbum comitialem.*

40 *Elizabetha Regina Anglorum, qua arte tactu morbos ſanaſſet.*

41 *Gratia non eſt naturalis, quæ non omnibus nec ſemper ſe diffundit.*

42 *Gratia non eſt divina quæ non perfectè ſanat.*

43 *Miracula edi ad confirmationem falſæ fidei reprobatur.*

44 *Peccatores, & perperam de fide ſentientes, miracula edere.*

45 *Peccata actualia gratiæ beneficium non impediunt.*

46 *Salutatores licet perditiſſimi gratiæ donum poſſunt obtinere.*

47 *Salutatores in totum non ſunt damnandi, ſed lynceis oculis examinandi.*

48 *Salutatorum iactantia de revelatione eorum quæ à ſe procul geſta ſunt*

Digitized by Google

ſunt falſa omnino eſt.

49 *Salutatores qui dicunt in præſentia alterius ſalutationis maioris vim habentis ſe ſanare non poſſe ſunt ſuſpecti.*

50 *Salutatores dicentes ab alteris ſalutatoribus dignoſci ſe ſuſpectos reddunt.*

51 *Salutatores reprobantur dicentes panem à ſe demorſum proficere contra morſos rabidorum canum.*

52 *Salutores pacto videntur ſuſpecti, qui tractant ardentes carbones ſine nocumento.*

53 *Salutatores huiuſmodi quare videantur ſuperſtitioſi, atque deteſtati.*

54 *Salutatores huiuſmodi quantumvis piis rebus, & verbis vtantur ſuperſtitioſi cenſentur.*

55 *Salutatores huiuſmodi quanto ſanctioribus rebus vtuntur, tanto ſuperſtitioſiores cenſentur.*

56 *Salutator damnatus Ipris, quod ſacroſanctis conſecrationis verbis vulnera ſanaſſet.*

57 *Salutatores vocantes, & eis fidem præbentes eorum pacto irretiuntur.*

58 *Magicis artibus pios Eccleſiæ ritus, multi hæretici authores tribuerunt; quos & eorum impietatem vide à num. 58. ad 70.*

1 SVnt, qui in his rebus cauſam phyſicam exquirunt, ipſis vocibus, contactibus, afflatibus, oſculis, & ſimilibus vim tribuentes, vt *Arabes ferè omnes, Cabaliſtæ, & recentiores Iudæi, atque Magi Pomponatius, Agrippa, Paracelſus, & Wierus.*† Quorum errore non fuit immunis Origen. *contra Celſ. libr. 1. & 5.* Serenus *libr. de re medic.* Actius *lib. 8. cap. 5.* & ex noſtris Grill *de ſortileg. q. 8.* Petrus Leloyher *lib. 1. Spectror cap. fin. & lib. 4. cap. 4.* † Cuius rei cauſam ex naturali animi complexione tradit *Avicenna*, dum cenſet intellectui bene diſpoſito, & ſupra materiam elevato, res curandas, quæ materia conſtant, cœleſtes & terrenas, ſimplices, ac mixtas obedire, quod vt erroneum improbarunt Annan *lib. 4. de natura dæmon.* & Sibillan. *de peregr. qq. decad. 3. q. 3. cap. 8.* † Alij hanc virtutem largiuntur ſpeciali cuidam temperamento corporis bene diſpoſito, & humorum, & qualitatum activarum, quibus aiunt poſſe mira efficere, vt de Chriſti Domini temperamento tot miraculis coruſcante blaſphemant *Fulginas Medicus, Agrippa Magus, & Paracelſus hæreticus.* † Contendentes, quod ſicut in herbis, lapidibus, & animantibus invenitur hæc virtus ſanandi, ita in homine, vt in Microcoſmo ſimilis virtus reperiatur, ita vt in vno homine ſit virtus talis lapidis, in alio talis plantæ, &c. quibus ſe ſubſcribit Pomponat. *lib. de incantat. cap. 3.*

¶ Alij hanc vim imaginationi tribuunt, quam dicunt poſſe immutare corpus diſiunctum, & ſeparatum ab imaginatione, vt tradunt Marſilius Ficinus *lib. 13. Theolog.* Platon. Medina *libro 2. de recta in Deum fide cap. 7.*† Quod ſive accipiant ex ſolo animæ præſtantioris imperio, vt ex doctrina *Avicennæ* tradunt Auger. Ferrer. *lib. 2. de Method. cap. 11.* ſive mediantibus radiis viſivis vt de faſcino diximus *ſup. cap. 53. ex numer. 12.* vt merum delirium damnarunt Valent. 2. 2. *diſput. 6. q. 13. punct. 2.* Vayrus *lib. 2. de Faſcin. cap. 9.* Annan. *lib. 4. naturæ dæmon.*† Alij ſimili veſania læſi tribuunt influxui corporum cœleſtium ex illo Magico Ptolomæi aphoriſmo, *Vultus inferiores ſubiecti os vultibus cœleſtibus.* Cui conſentiunt *Aphrodiſæus, Paracelſus Porphyrius, & alij Platonici*, & recentiores *Pomponatius, Ficinus, Dulcius & Mizaldus.*

Vnde

9 Vnde visio solæ, vel etiam cum imaginatione nuda ad vulnera sananda satis inefficax est, vt docet Leonardus Vayrus *lib. 2. de Fascin. cap. 9.* Baptista Codronch. *lib. 2. de morbis venef. cap. 2.* Laurent. Annan. *lib. de natur. dæmon.* Bekelius *lib. de philtr. cap. 1.* † Nam ex oculo nihil emittitur quod nocere possit vt diximus *sup. cap. 34.* quia potestas videndi, potentia est passiva, quæ per introsumptionem obiectum repræsentat, vt docet Avunculus meus D. Ioan. Baptista Villalpando *in Regio Codice tom. 2. de extrema vis. Ezech. l 2. cap. 7.* † Nec obstat quod de Rupicula, sive Hiãcintilla narrat Plutarch. *lib. 5. Symposiat. cap. 7.* Quod si oculos in ictericum defigat, sibi morbum ægro sanitatem adferre, quia ridiculum est, nisi ad aliquam similitudinem, & sympathiam naturalem morbi, & aviculæ referas, vt diximus de charadrio *lib. 1. cap. 2. num* 14. † Ex hac enim leo metuit galli aspectum, & lupus viso homine rauce scit, & è contra, vel quia ob micantes eius oculos, & aspectum formidabilem, qui in feram improvisam incidunt, metuunt vehementer, timor repentinus sanguinem ad cor fugat, & frigus cæteris membris inducit, vnde raucedo, & vocis impedimentum secundum Avenzoar. *lib. 1. Theiçir tr. 10. cap. 45.* † De regnli, sive Basiliski intuitu notior narratio est, quam verior, nam si reperitur tale animal, violento halitu, ac virulento vicinum inficit aer, iste necat ascendentes, vt narrat Leonar. Vayrus *vbi sup. c. 9.* & nos diximus *sup. cap. 39. de fascinatione ex numer. 42.* † Neque minus obstat struthiocamelum, & tardi gradam, & domi portam testitudinem aspectu pullos ex ovis excludere, quia non credo, nam in arenis ova derelinquunt, & aspiciunt solum vt arceant nocitura, postea benigna mater tellus, ea calore maturat vt in lacertis contingit, Aristot *lib. 1. naturæ animal.* † Neque obstat etiam 15 genus quoddam Hispaniæ hominum, quos vocamus ZAHVRIS, & *Lynceos* possumus appellare, qui se videre abdita in penetris terræ viscetibus, venas aquarum, & metallorum, thesauros, & sub sarcophagis sita cadavera vt docent non Poetæ modo, sed Philosophi Cæl. Rhodigin. *lib. 16. antiq lect. cap. 2.* Vayrus *d lib. cap. 4.* † Quia 16 præter venas aquarum, & metallorum quæ ex vaporibus illæ, hæc vero ex herbis ibi nasci solitis, noscuntur, vt prorsus falsum habendum est, nam medium istud sarcophagorum, aut telluris, tam densum solidum, & opacum est, sive illuminationis expers, vt nequeat visu penetrari, nisi pactum accedat cum dæmone, vt docet Mart. del Rio *ad Senec. in Med. v. 231. & lib. 1. Magi. cap. 3. q. 4.* Thomas Sanchez *in Sum. tom. 1. libro 2. cap. 38. numer. 37.*

¶ Secundo contactus per se ad id 17 non minus est inidoneus, nam hic datus fuit homini ad propriæ vitæ conservationem, nec vim habet aliam, nisi tangendi: si verò aliam habet huiusmodi mira perpetrandi, vis illa sit oportet salutaris natura sua, vel noxia: si salutaris, suo prius corpori salutem adferret: si noxia prius noceret ei, cui inest: horum tamen nihil cernimus cõtingere, ergo. &c. vt concludit Vayrus *vbi sup. lib. 3. cap. 6.* † Sed qui contra- 18 riam tenent sententiam obiiciunt nobis hyænæ vmbrã canem obmutescere, serpentem quernis contactum frondibus emori, pennas aquilarum cæteris admixtas, eas absumere: lupinas fides si iungas agninis, istas desilire, & similia plura, quæ minime ad hominis contactum sunt trahenda. † Nam illa pro- 19 veniunt ex naturali antipathia, & occultarum qualitatum noxia diffusione, vt bufone hiante, quasi coactam miro

cum

Digitized by Google

cum eiularu muſtelam videas ſe ori devorandam inferre, vt narrat Fracaſtor. *lib. de ant. puh. & ſympat. cap.* 1. † Echi-
20 neis piſc cuius, vulgo *Remora*, navigio adhæreus (licet ingenti curſu feratur) eum ſiſtere, & eſt ænaice cogit, vt narrat Ariſtot. *lib. 2. hiſtor. anim. capit.* 14. Lucan.

Puſpim retinens Euro tendente rudente.
In medius Echineis aquis.

21 ¶ Tertio quoad verba attinet, pluſquam compertum eſt, nulla eſſe ſive voce prolata, ſive litteris concepta, quæ hanc vim naturalem vulnera, vel morbos ſanand, vel noxas alias pellendi poſſint elargiri, vt docent ex Theologis D. Thom. 2. 2. q. 96. *art.* 2. *& lib.* 4. *cõtra Gẽt. c.* 104. & 105. Ciru. *de ſuperſtit. p.* 3. *cap.* 3. Suarez *de Relig. lib.* 2. † Ex Iuriſperitis Vlpian. *in l.* 1. *D. de*
22 *extraord. cognit.* Grillandus *de ſort leg. q* 3. Ex Medicis Hippocrat. *lib. de ſacro morbo* Galen. *lib.* 6. *&* 10. *Simpl. c. med c.* Iom. Langius *epiſt.* 33. Valles *de ſacra Philoſoph. cap.* 3. Ex Philoſophis Theophraſt. *lib.* 9. *hiſtor. plantar.* Plutarch. *in vita Pericl.* † Nam vox in audientem
23 nihil poteſt operari, niſi per accidens ratione ſoni, vel ſignificationis verborum alterans audientem, vt ea, quæ adfert lætitiam, timorem, &c. vt docent Leonard. Vayrus *lib.* 2. *de Faſcin. cap.* 11. Bapt. Codronch. *l.* 2. *de morb. veneficior. cap.* 5. † Neque obſtat Magos carmini-
24 bus belluam proſternere, vt mortuam & rurſus alias in pedes agi, quia illa non vi carminis, aut vocis, ſed pacti, & incantationis à dæmone fiunt, vt quæ exſecrationibus filium reddidit immobilem apud Luiren. Annaniam *dict. l.* 4. *de natur. damn.* † Neque minus
25 obſtat adiuratio illa Zelotypiæ Moyſis ad cuius prolationem adulteræ uterus diſrumpebatur, & femora putreſcebant *Numer. c.* 5. quia quam habebat efficaciam deſurſum habebat, fere ſicut hodie, preces Eccleſiæ, formulæ Sacramentorum, & ſacramentalium, quæ vim habent ſupernaturalem ex Dei inſtitutione, vel gratioſo concurrendi modo.

¶ Quarto de afflatu, halitu, & oſculo ſolet dubitari vt eis morbus, an ſalus inducatur. De morbis ſatis diximus ſuo loco, virulento halitu poſſe necare quia ex eo inficitur proximus aer & ex eo partes contiguæ, vt ſic ad partem aeris proximam illi, qui eſt inficiandus virus perveniat, vt habetur *ſup cap.* 34. *de Faſcinat ex num.* 29. † Sed eodem mo- 26 27
do ſanitatem poſſe induci contrario halitu valde addubito, nam ſicut in homine qualitas nociva, & ita ſanativa, nõ ſequitur, nam plura ſunt neceſſaria ad ſanitatem, quam ad ægritudinem, vt docet Ariſt. *in Problem. ſect.* 7. malum enim ex quovis defectu, bonum ex integra cauſa ſecundum Platon. *dial. de rep. b.* † Neque obſtat Pomponatij 28
fundamentum ſuperius adductum: nam ſi ſalutatoribus vis illa naturalis ineſſet & ratione ſpeciei humanæ accepiſſent: oporteret, vt omnes homines ea vi polleirent, quia omnis magnes ferrum attrahit, & omne rhabarbarum bilem expurgat. † Si ratione individui, & ſin- 29
gularis complexionis: omnes deberent eiuſdem naturæ ſimili virtute coruſcare quod falſum eſt, nam & ſi duo ſimul, & vno temporis momento naſcantur, ſimili virtute præditi non ſunt, vt probat Leonard. Vayrus *ubi ſup. lib.* 3. *cap.* 6. † 30
Vnde blaſphemant Agrippa, & Paracelſus in loco proximè citato, dum huius temperamenti vi Chriſtum Dominum tot miraculis conſeciſſe contendũt quod vt prorſus falſum, & commentitium reiicit Mich. Medina *lib.* 2. *de recta in Deum fide c.* 7. † Neque aſſentiendũ 31
eſt Albert. Magno id conſtellationi cœleſti tribuenti: nam ſi loquitur de

Tt conſtel

Digitized by Google

constellatione, quando iste nascebatur, omnes eandem vim haberent: qui tunc nati, si de constellatione sub tempus contactus poterunt sanare omnes, quod tunc tangerent. Et tandem lintei nudi
32 applicatione, res lucidior est, nam cum illam virtutem non habeant à natura, quia ab alio facta nihil operatur, necesse est, quod sit supernaturalis, à quapiam creatura spirituali producta, non Angelica, quia Deus nil tale promisit, ergo diabolica, quæ his næniis oblectatur. † Quotiens enim nec miraculi,
33 nec naturæ vis, nec artificij solertia intercedit, pactum intervenit, vt docent D. Thom. 2.1. *quæst.* 96. *d.s.ut.* 6. *quæst.* 12. Franciscus Victoria *in relect. de Mag. num.* 16.

¶ Sed ad hæc omnia obijciunt præ-
34 terea varia curationum genera, quasi frequentia: & in primis praxis quotidiana militum, qui solo tactu, afflatu, vel nudi lintei applicatione vulnera sanant atrocissima, quorum professionem vocant *artem S. Anselmi.* † Item, & ge-
35 nus illud, quod Hispani vocamus *saludadores*, Itali *S. Catharinæ alumnos*, propter eius rotæ vestigia scapulis impressa; Belgæ *filios Parasceves*, quia nati sunt eo die, qui omnes dono sanitatis in variis morbis se præditos gloriãtur, ex virtute flatus, vel contactus, vel confidentiæ, & imaginationis, vt contendit Pomponat. *lib. de imaginat.* †
36 Qui eo mihi semper suspecti visi sunt, quia donum conferendæ sanitatis, sive curationis, non esse donum naturale, vt ipsi contendunt, sed supernatuale, & gratiam gratis à Deo datam, vt certa fide tenendum est, ex Apostoli verbis Corinth. 1. cap. 12 *Alii gratia sanitatũ in uno spiritu, alii gratia virtutum, alii prophetia, alii discretio spirituum.* † Vn-
37 de eos tanquam superstitiosos, & pacto dæmoniaco suspectos damnarunt Alphon. Vera Cruz *lib. 2. de anima spec.* Mercado *tom. 1. lib. 2. cl. ff. 3. quæst.* 168. *art.* 4. Thom. Fiena *de virib. imagin. q.* 24. † Neque obstat quod Christianissimis Regibus Francorum solo tactu 38
strumas, & scrophulas sanantibus narrant non solum annales, sed etiam & Medici Ioan. Tagautius *Instit. Chirur. lib.* 1. Guidon *in Chirug. mag. tract. 2. doctr. 2. cap.* 5. † De Regibus Angliæ idem 39
privilegium, seu donum obtinentibus narrãt Annales, dum eos referunt olim quosdam annulos benedixisse vtiles nervorum contractioni, spasmo, & morbo comitiali, & similiter tactu strumosos sanare solitos, Polido. Virgil. *lib. 8. hist. Anglor. fol.* 140 † Quod puto obti- 40
nuisse dum in gremio fuerunt Ecclesiæ nam quæ ipse de sua Elizabetha Regina, vt caput vngat, videtur referre *fol.* 105. vel fictitia, si non verè ægri, vel fieri physica aliqua vi emplastrorum, vel aliarum rerum latentium, aut pacto tacito, vel expresso cum dæmone, à quo nec hæreticorum genus, nec aliæ quædam circunstantiæ multum obludunt. † Nam quod ipse subdit 41
d. fol. 105. non omnibus, nec semper, sed quibusdam aliquando hanc gratiam, & gravatè solere impertiri *& fol.* 106. quod pars magna hominũ curata istius gratiæ beneficio, quasi relevati in pristinum morbi statũ. † Nã si hoc charis- 42
ma, quod ipse vult persuadere, fuisset naturale, nõ in quibusdã nominatim, sed in omnes etiã quos nollet diffũderet. Si à Deo vero, nõ illis tãtũ, neq; relaberẽtur quia eius opera perfectissima sunt, Apost. *ad Rom. c.* 11. † Præter quã quod 43
miracula edere ad confirmationem falsæ fidei communis Theologorum Schola semper negavit, vt probat Maldonat. *in Matth. cap.* 7. *v.* 21. vel ex illo Nicodemi de miraculis Christi apud D. Ioan. *cap.* 3. *Nemo potest hæc signa facere, nisi fuerit spiritus Dei cum eo.* † Sed 44
si obijcias à malis quoque, & perperam

de

de Elefantiasi, quæ ab Arabibus Leonina dicitur, & de Lepra, quæ Græcis Alphos nominatur.

Elephantiasis Græcis dicta, ab Arabibus Leonina nominata, ita fit. Crassescit cutis, sicut in pedibus eorum, qui Barbonem patiuntur, & rugosa fit, & aspera, & quasi Leonis cutis efficitur. Tubercula quoque per totum corpus, & per faciem nascuntur, & ea quidem primum exigua, deinde crescunt, & inæqualia fiunt, & quædam eorum rumpuntur, & ulcera fiunt, quæ serpunt, & in profundum descendunt, & ossa corrumpunt. Ipsa autem tubercula, & ulcera, & cutis, & pili, & ungues, & dentes, & totum corpus fœtet. Ipsi autem, qui hoc malo laborant, & tristes sunt, & timidi, & somnolenti, & vigilare non possunt, & ad Venerem pigri, & ad omnia opera inutiles, & ad ambulandum tardi, & ad loquendum difficiles, & vocem habent raucam, & spiritum difficilem, & urinam rubram, & crassam, & stercus durum, & parum, & ad ultimum febricitant, & moriuntur.

Lepra Græcis dicta, ab Arabibus Alphos nominata, ita fit. Cutis aspera fit, & squamosa, & quasi Lepræ cutis efficitur. Pili albi fiunt, & ungues, & dentes, & totum corpus fœtet. Ipsi autem, qui hoc malo laborant, & tristes sunt, & timidi, & somnolenti, & vigilare non possunt, & ad Venerem pigri, & ad omnia opera inutiles, & ad ambulandum tardi, & ad loquendum difficiles, & vocem habent raucam, & spiritum difficilem, & urinam rubram, & crassam, & stercus durum, & parum, & ad ultimum febricitant, & moriuntur.

Cap. XXV. de malad. Gast. 114

De Elephantiasi, quæ ab Arabibus Leonina dicitur, & de Lepra, quæ Græcis Alphos nominatur.

Elephantiasis Græcis dicta, ab Arabibus Leonina nominata, ita fit. Crassescit cutis, sicut in pedibus eorum, qui Barbonem patiuntur, & rugosa fit, & aspera, & quasi Leonis cutis efficitur. Tubercula quoque per totum corpus, & per faciem nascuntur, & ea quidem primum exigua, deinde crescunt, & inæqualia fiunt, & quædam eorum rumpuntur, & ulcera fiunt, quæ serpunt, & in profundum descendunt, & ossa corrumpunt. Ipsa autem tubercula, & ulcera, & cutis, & pili, & ungues, & dentes, & totum corpus fœtet. Ipsi autem, qui hoc malo laborant, & tristes sunt, & timidi, & somnolenti, & vigilare non possunt, & ad Venerem pigri, & ad omnia opera inutiles, & ad ambulandum tardi, & ad loquendum difficiles, & vocem habent raucam, & spiritum difficilem, & urinam rubram, & crassam, & stercus durum, & parum, & ad ultimum febricitant, & moriuntur.

Lepra Græcis dicta, ab Arabibus Alphos nominata, ita fit. Cutis aspera fit, & squamosa, & quasi Lepræ cutis efficitur. Pili albi fiunt, & ungues, & dentes, & totum corpus fœtet. Ipsi autem, qui hoc malo laborant, & tristes sunt, & timidi, & somnolenti, & vigilare non possunt, & ad Venerem pigri, & ad omnia opera inutiles, & ad ambulandum tardi, & ad loquendum difficiles, & vocem habent raucam, & spiritum difficilem, & urinam rubram, & crassam, & stercus durum, & parum, & ad ultimum febricitant, & moriuntur.

irretiat, & in perpetua damnatione detineat, vt docet Andr. Cæsalpin. *de investigat. damon. c.* 15. & novissime concivis, & amicus noster Licentiatus Henrique Vaca de Alfaro, magnæ spei iuvenis, medicinæ, poëtices, ac bonarum litterarum gloriæ deditissimus, *tract. de las heridas de cabeça* (qui nunc typis excudi paratur) *l.* 1. *c.* 1. † Et ita quanto
55 sanctiores res sunt quibus vtuntur tanto superstitiosiores, & pumbiliores sunt habendæ, quia tales res Deo debitæ, & dedicatæ efferuntur diabolo eius hosti, vt docet Petr. Ciruelo *de superstition. par.* 3. *c.* 11. † Quare quidam salurator
56 Ipris, vt necromanticus damnatus fuit, qui recitatis sacrosanctis consecrationis verbis vulnera omnia sanabat, quia eis vtebatur ad eum finem in quem à Christo non sunt instituta, quod signum est manifesti pacti, vt tradit Mart.
57 del Rio *lib.* 3. *Magic. c.* 2. *qu.* 4. *sect.* 2. † Et ita eos vtentes, vel curationi eorum consentientes sunt pacto eorum irretiti, vt tradit Petrus Ciruel. *dict. par* 3. *c.* 3. quod omnino fugiendum est etiam si salus ex eo consequatur, quia vt ait D. Chrysostom. *Homil.* 8. *ad Colocens. Citius mors Christiano homini subeunda, quam vita ligaturis redimenda.*

APPENDIX.

58 NEque sunt audiendi, qui hac de causa ab eruditione, & pietate implumes pulli extra Ecclesiæ matris gremium evolarunt: qui divinæ sapientiæ (cui vera iurisprudentia nititur) tam sunt expertes, quam maledicentiæ, virulentiæ periti, & superbia hæretica turgidi. Vnus de hoc grege, postquam carminam suam facundiam ante aliquot annos venalem exhibuerat, antiquitatis omnis ignoratione cerebri vesania læsus Godelmanus *l.* 1. *de Lamiis, cap.* 6. *ex num.* 21. Presbyteros, & Exorcistas damnare nititur: cur quæso? quia Aretius scribit *hos vt plurimum Magos esse.* † 59
Vah! quantæ fidei, quantæ animum hostis Pontificorum hæreticus Zvvinglianus idoneus testis, cui credas incurato? sed addit alios eiusdem farinæ *Lavaterum, Peucerum, Bidinum, & VVierum,* intestabiles omnes, & vna linea inducenda nomina. † Quorum errore ob- 60
cæcatus, mentisque lumine obrutus damnat sacrosanctam consecrationis formulam, quasi magam, *numer.* 26. dicens *Ad hac prolationem verborum HOC EST ENIM CORPVS MEVM, cum habitu facta se panis substantiam mutare, corpus Christi de cœlo deferre, & in hoc illum converteri, planè Magicas esse sibi, & alijs persuadent.* † O linguam eradicandam 61
radicitus! os impurum! ergo Christus Dominus magus? qui asserit eum, quem manuteneret panem corpus esse suum, *D. Luc. cap.* 22. *D. Marc.* 14. *D. Matth.* 26. *D. Lauu...* † Magi ne Apostoli 62
D. Petrus, & D. Andreas, qui in suis *Liturgiis*, sive *Missis*, verba illa observarunt, ac retulerunt? Magus ne D. Iacobus, dictus *Baaner es*, seu tonitrui filius, qui omnium primus Hispaniæ in Granatensi sacro Illipulitano monte Missam Christianis celebravit, dum rogat, *vt Spiritus sanctus faciat hunc panem corpus suum.* † 63
Magane tota Ecclesia, quæ ita observandum statuit, ac decrevit? Apagè blaspheme.

† Quid ergò Magicum? transubstantiatio? si eam habitu fieri, aut Christus de cœlo extrahi motu locali credis, stultus, & excerebratus esses, quia nullus alius afflatus necessarius, quam quod in verbis proferēdis deservit, nec Christus extrahitur motu locali, quia omnibus rebus sine vllo motu præsens existit, ac panem in suum corpus convertit, vt ex fidei articulis sub anathe- 64
mate

mercandum, & ad ipsum ire, & ab eo accipere, & ad ipsum ire, & ab eo accipere, & ad ipsum ire, & ab eo accipere

12 *Ochozias Rex morte mulctatus eo quod Magica quæsiuit præsidia.*
13 *Maleficia ad bonum finem detestantur.*
14 *Maleficia salutem conferre nequeunt.*
15 *Incantationes medicinis non sunt annumeranda.*
16 Cap. Qui sine Salvatore 26. q. 2. *de maleficio ad bonum finem.*
17 *Mors citius subeunda quam vita ligaturis redimenda.*
18 *Qui amat animam suam plusquam Deum perdet eam.*
19 *Precario non licere à maleficis impetrare, sed verberibus.*
20 *Qui cogit invitum iniuriam facit, & cooperatur eius malitiæ.*
21 *Consensum non licet præbere in peccatum alterius.*
22 *Maleficio parato licet petere, vt maleficium tollat maleficio.*
23 *Maleficus, haud dubiè potest induci, vt per modum licitum tollat maleficium.*
24 *Fornicans cum meretrice non excusatur, quod sit parata peccare.*
25 *Actum per se malum nemo vnquam licite facit.*
26 *Peccat non minus qui erat paratum, quam qui cogit inuitum.*
27 *Iudices errant, qui cogant maleficas maleficium maleficio tollere.*
28 *Curatio maleficij à malefico semper illicita.*
29 *Leges prædictas de maleficio ad bonum finem errare.*
30 *Peccatum non possunt Principes dispensando licitum facere.*

1 SIc inquam de singulis delictis, quæ ope dæmonis patrantur peracta disputatione, de remedio, & curatione, restat dicere pauca, quia vt ait Paracelsus *lib. Hyperphis. De tali curatione nec Auicena, nec Galenus scripserunt, aut sciverunt quidquam, neque in Academiis omnibus discitur.* † Vnde ad Magos, & Sagas recurrendum esse, vt maleficium altero maleficio tollant multis argumentis contendunt *Apollonius Magus, VVierus Medicus, Godelmanus Iurista.* † Hæretici omnes vt pote commercium licitum cum dæmonibus existimantes ex illo Magico eiusdem Paracelsi Aphorismo *lib. de morb. caduc. Nihil refert an Deus, an Diabolus, an Angeli, an immundi spiritus ægro ferant opem modo morbus curetur.* † Vnde apud nos Hispanos proverbium invaluit, *hagase el milagro, i haga lo el diablo*, quo eiusdem impietatis vitio laborat, quidquid dicant *salutem ex inimicis nostris*, quod in alio sensu dixit Ecclesia, ipsi vsurpant ad suam ipsorum perditionem, Trident. *Sess. 4.*

2 3 4

¶ Maleficium ope Medicorum non posse adiuvari docent Pontifices *in cap. ex literis de frigid. & malefic. c. nec mirum* 26. q. 5. Grilland. *de sortileg. q. 2. num. 2. & 3.* Codronch. *lib. 3. de morb. venefic. cap. 11. 12. & 13.* Cæsalpin. *de investigat. dæmon. ex cap. 22. cum seqq.* † Vnde altero maleficio esse tollendum iam non hæretici modo, sed Catholici asserunt, quia licitum maleficium ad bonum finem arbitrantur Albertus Magnus *in Luc. cap. 9.* Guill. Parisiens. *in Summ. de vniuers.* Codronch. *lib. 4. de morbis venefic. cap. 9.* Grilland. *de sortileg. quæst. 2. num. 3. & 4.* Petr. Ærodius *lib. 8. rerum iudic. tit. 7. c. 6.* Binsfeld. *in confess. malef. part. 1. dub. 13.* † Quod tribunalium legibus est approbatum, *in l. eorum, C. de malefic. & Math. Nullis verò criminationibus imminuenda sunt remedia humanis quæ sita corporibus, aut in agrestibus locis innocenter adhibita suffragia.* † In quo, & Reges nostri veniunt *in l. 3. tit. 23. part. 7. Pero los que fizieren encantamento con intencion*

5 6 7 8

Digitized by Google

tercion buena assi como de sacar demonios de los cuerpos de los homes, ò para desligar los que fueren marido, è muger, à para desfazer nube, que echa granizo, porque no corrompa los frutos, ò para matar langosta, ò pulgon, que daña el pan, ò para otra razon provechosa semejante destas, no deve aver pena, antes decimos que deve recebir galardon por ello.

¶ Implicatior res est, quam vno verbo queat enodari, nam primo sententia ista, & decisiones expressè sunt contra Apostoli authoritatem *ad Corinth. 1. cap. 10. Nolo socios vos fieri dæmoniorum*, nam ad omnia maleficia tam mali, quam boni finis dæmon invocatur secundum D. Thom. *in Sentent. 4. dist. 34. q. 1. art. 3.* † Quod semper fuit prohibitum Levit. cap. 19. *Non declines ad Magos, neque ab Ariolis aliquid scitemini ne polluamini per eos,* & pœna mortis multatum, idem Levit. c. 20. *Anima, quæ declinaverit ad Magos, & Ariolos, & fornicata fuerit cum eis, ponam faciem meam contra eam, & interficiam illam in medio populi sui.* † Neque excusari possunt quod ad bonum faciant finem, quia vt ait Apostol. *ad Roman. cap. 3. Non licet malum facere, vt inde sequatur bonum*, cum aliis per Martam *de iurisdict. part. 2. cap. 12. ex numer. 14.* † Et ita pro salute etiam obtinenda Rex Ochozias, qui magica, quæsivit præsidia morte fuit multatus Reg. 4. cap. 1. *Nunquid non est Deus in Israël, vt eatis ad consulendum Beelzebut Deum Acharonitis? quamobrem hæc dicit Dominus de lecto super quem ascendisti non descendes, sed morte morieris.* † Et ad morbos pellendos, & tempestates arcendas maleficia exercentes iure canonico excommunicantur, *cap. non licet, h. 26. quæst. 5. c. admoneant, cap. non observetis, d. 26. q. 7.* Et pro rebus etiam Ecclesiasticis inveniendis *cap. 2. de Sortileg.*

¶ Quinimò per maleficia salus, aut quod boni generi humano non comparatur, *cap. admoneat h. 26. quæst. 7.* cuius hæc sunt verba, *Noverint magicas artes, incantationesque quibuslibet, infirmitatibus hominum nihil remedij posse conferre.* † Et ita merito incantationes medicinis annumerandas negavit Vlpian. I. C. *in l. 1. D. de extraord. cognit.* & validis rationibus probat Ioan. Heurnius *in Prax. medic. lib. 3. cap. 28.* † Nam vt ait text. *in cap. qui sine Salvatore, h. 26. quæstione 2. Qui sine Salvatore salutem vult habere, & sine vera sapientia æstimat prudentem se fieri non sanus, sed æger, non sapiens, sed stultus in damnatione æterna permanebit.* † Et quamvis salus aliqua his incantationibus posset adferri, debemus eam potius renuntiare, quam æterna subire pericula, Divus Chrysostomus *homil. 8. ad Colossens. Citius mors homini Christiano subeunda, quam vita ligatoris redimenda.* † Quia ex divino Oraculo, *qui amat animam suam plusquam Deum perdet eam*, sic rectè Iacob. Gandensis testatur.

Si qua valetudo fato grassante sinistro
Corpora curari nescia tristis agam,
Nulla fides unquam tamen est adhibenda Magis,
Et temere infandam hanc nemo requireret opem.

¶ Neque audiendus est Remig. *lib. 3. dæmonolat. cap. 3.* dum asserit *Præcario non licere à Maleficis impetrare sed licere vi, & verberibus eam extorquere.* † Nam qui cogit invitum, iniuriam facit, & simul cooperatur cum eo, quia eius consentit malitiæ, quod semper est illicitum, vt docet D. Thom. *tractat. de malo. 13. quæst. 4.* † Quia non licet præbere consensum in peccatum alterius secundum Apostol. *ad Rom. capit. 1.* † Nec minus errat Petr. Aureolus in

in Sent.2.dist.34. quæst.2. dum asserit, *licere à malefico parato petere, vt maleficio tollat.* † Quia haud dubiè potest
23 maleficus induci, vt per aliquem modum licitum tollat maleficium, vt tenét Doctiss.concives mei Cardinalis D. Fr. Toledo,& P.Thomas Sanchez vterque ex Societate IESV, ille *in summ. lib.4. cap.16.*hic verò *tract.de Matrim. to.2. lib.7.disp.96. num.7.& 19.* D.Thomas Scot.& alij *in Sēt.4.dist.34.quæstion.1.* Sprenger. *in Mall. part.3. quæstion.16.*
24 Castro *de hæret.lib.1.cap.1.*† Quare erat similiter Niderius *in Formicar.c.3. ad fin.* dum sequutus opinionem Aureoli ponit exemplum de meretrice, quod est addere errorem errori, nam qui fornicatur cum meretrice, non excusatur, quod sit parata peccare quia tunc non faceret, nisi inducta.† Quia
25 vt actum per se malum nemo vnquam licitè facit: sic neque ad eum licitè poterit induci, D. Thom.2. 2.*quæst.78. art.4.* Soto *de Iust. & iur lib.6.quæst.1. art.5.* Turrecrem. *in cap.moveat te 22. quæst.1.*† Vnde manifestum est non
26 minus peccare,qui orat paratum,quam qui cogit invitum, vt eleganter docuerunt D. Thom. *d. quæst.78. art.4.* Abulens. *in Matth.cap.19. quæstion.90.* Castro *vbi sup.d.lib.1.cap.15.*† Et ita
27 teneo graviter errare Iudices, qui ex horum delira opinione decepti cogunt maleficas benedictione maleficium tollere: nam illa benedictio nihil aliud est, quam formula, qua ex pacto dæmon cessaturus promisit, Raph.de la
28 Torre *tom.2. de vitiis oppos. relig.q.95. art.4.d sp.2.*† Quibus omnibus pactum intercedit, vt in curatione illa Iurisconsulti apud Grilland. *de fortileg.q.8. num.16.* Vetulæ apud Godelman.*lib.1. de Lamiis cap.8.*& aliorum apud Mart. del Rio *lib.3. Magicar.part.2. quæst.4.*
29 *sect.9.*† Quare præfatas leges (exsui sæculi ignorantia) errare manifestum est, dum putant maleficia esse licita ad bonum finem, cum in eis omnibus pactum interveniat, vt probant Doctiss. Thomas Sanchez *in Summ.tom.1.lib.2. capit.42.* Mart.del Rio *lib.6.Magicar.* Bapt.Codronch.*de morbis venefic.lib.4. cap.2.* Maiol. *tom.1.canicular.colloq.3.*†
30 Ideò gravissimum est peccatum, vt communis Theologorum schola definit, quod Principes dispensando licitum facere non possunt, *capite etsi Christus de iure iurand. capite super eo de vsur cum aliis* per Ludovicum Gomez *in reg. Cancell.de impetrat.benef.vivent quæst.3.*

CAPVT LI.

De curatione maleficij.

SVMMARIVM.

1 *Maleficij curatio ex causa naturali.*
2 *Maleficii curatio ex Deo in veteri lege.*
3 Matth.cap.10. *de ejectione damoniorum exornatus.*
4 *Dæmoniorum extractio per radicem Salomonis ad nares applicatam videtur superstitiosa.*
5 *Christus Dominus per se multos ab immundis spiritibus sanavit.*
6 *Dæmonis pellendi potestate Apostoli à Christo præficiuntur.*
7 *Apostolis dæmonia subiiciebantur.*
8 *Christi potestate dæmones fatentur torqueri, & deiici.*
9 *Christus Dominus ex dæmonis ejectione Messias existimatur.*
10 *Dæmones inferiores per superiores coguntur locum deserere.*
11 *Magi qua virtute dæmones ejiciant.*
12 *Magi in nomine Christi quandoque dæmones ejiciunt.*

13 *Magi*

Digitized by Google

13 *Magi seorsum à Christo eius nomine invocato damonia eiiciunt.*

14 *Africani superstitiosis ritibus damones eiiciunt.*

15 *Iurisconsulti veteres incantationibus damones pellifatentur.*

16 *Dæmones inferiores non tam coactè pelluntur, quam sponte discedunt.*

17 *Morbos incantationibus curari.*

18 *Hadrianus Imperator aquam intercutem incantationibus eduxit.*

19 *Sanguis incantationibus sistitur.*

20 *Hypericon, & Pendactis herbas certis ritibus dæmones pellere.*

21 *Bephthalmi, Paonie, & Mandragoræ fructum, certis incantationibus damonia pellere.*

22 *Cyphi suffitus certis ritibus Lunaticos sanat.*

23 *Res naturales quando certis ritibus operantur habent effectum divinum vel damoniacum.*

24 *Res naturales, quæ maleficia leniunt remissivè.*

TRiplex causa est sanandi malefi-
1 cium, atque pellendi dæmones, vna Naturalis, altera divina, altera Dæmoniaca. Naturalis est ad maleficij curationem vomitus provocatoria, balnea tepida, suffitus, & alia remedia naturalia, quæ vim habent corrigendi humores, & maximè atram bilem, in qua dæmon perſæpe residere solet, vt docent Andræas Cæsalpin. *lib. de investigat. damon. c.* 22. Bapt. Codronch. *lib.* 2. *de*
2 *morb. venefic. c.* 8. † Divina autem est quando opus totum expectatur immediatè à Deo, etiam causis naturalibus adhibitis, vt de vetere lege narrat testis oculatus Ioseph. *lib.* 8. *antiq. cap.* 2. *Vidi enim quendam Eleazarum de gente nostra, præsente Vespaziano, & eius filiis, & tribunis, aliisque simul exercitu, curantem eos, qui à dæmonibus vexabantur: Modus autem medicinæ fuit huiusmodi; intulit naribus eius, qui à dæmonio vexabatur, annulum habentem sub signaculo radicem à Salomone demonstratam, deinde per nares odorantis dæmonium abstraxit.* † 3 Ad quam quidem potestatem dæmonis pellendi videtur Dominum respexisse, dum ad arguendos Iudæos, qui eum pacto dæmoniaco contaminatum blasphemè asserebant dicentes, *In Belzebuth Principe dæmoniorum eicit dæmonia* respondit apud D. Luc. *ca.* 1. *Math. c.* 10. *Filii vestri in quo dæmonia eiiciunt?* † Quasi dictæ curationi aliquid super- 4 stitiosum extra divinum numen admisceatur, nam modus evellendi radicem, & alia quæ ad id commendat Ioseph. *d. cap.* 2. *& lib.* 7. *de bello Iudaico, cap.* 23. rem quodammodo superstitiosam reddunt vt tradit Pictorius *in Epitome de Mag. c.* 26. & 27.

¶ Quod tamen omni superstitione 5 vacat remedium à Christo Domino ostensum est, qui per se multos ab immundis spiritibus vexatos sanavit, ac dæmones invitos locum deserere coegit, atque imperavit alio abire vt affirmant *D. Luc. c.* 4. *&* 8. *Marc.* 6. *&* 9. *Matth.* 8. *&* 15. † In qua quidem po- 6 testate discipulos suos præfecit vt testantur D. Luc. c. 9. *Convocatis duodecim Apostolis, dedit illis virtutem, & potestatem super omnia dæmonia*, Matth. c. 10. *Dæmones eiicite* Marc. cap. fin. *In nomine meo dæmonia eiicient.* † Qui ea 7 virtute se præditos affirmant apud D. Luc. cap. 10. *Domine in nomine tuo dæmonia subiiciuntur nobis*, nam ad imperium Pauli dæmonium à pythonissa exeuntem vidimus, *Acta Apostol. c.* 19. & attactu eius sudarij dæmonia profligata, *Acta Apost. cap.* 15. † Ipsique dæ- 8 mones fatentur à se contorti invitos locum deserere, vt testantur apud *D.*

Matth.cap.17. Marc.cap.9. Luc.9. Exclamantque dicentes. *Quid nobis, & tibi*
9 *Iesu? venisti perdere nos?* † Ex quo eũ Messiam vniversa multitudo bene concludere videtur apud D.Marc.capit.2. Luc 4.& 9. *Quid est hoc verbum? quenam doctrina hæc? nunquam sic apparuit in Israel, nunquid hic est filius David? Messias.*

10 ¶ Dæmoniaca est quæ ope ipsius dæmonis fit, quando ex pacto coguntur inferiores dæmones per superiores locum deserere, vt de Apollonio Thyaneo, & Philostrato narrat Eusebius *in*
11 *octo libris contra Philostr.* † Hac Magi communiter vtuntur, divinam virtutem ementientes, nam vt ait Dominus per Matth.cap.24. *Surgent Pseudochr. & Pseudoprophetæ, & dabunt signa magna & prodigia*, &c Pseudochristos vocat,
12 quia in nomine Christi falsò has virtutes operari solent, vt de ipsiusmet Christi tempore testantur Apostoli apud D.Luc.cap.9. *Vidimus quendam eiicientem dæmonium in nomine tuo, qui non*
13 *incedit nobiscum.* † De hac etiam loqui videtur in Evangelio, dum Dei nomine invocato seorsum à Christi amicitia, & eius fide alieni dæmonia pellere se profitentur apud D. Luc.cap.10. *Nonne in nomine tuo dæmonia eiicimus, &c. & respondetur eis, quia non novi vos.* †
14 Hac similiter vsi sunt superstitiosi Africani, vt narrat Leo *in eorum histor. Postductos aliquo circulo, & charactere in fronte dæmoniaci, interrogantque dæmonem, eundem ab hominibus exigebant.* †
15 Hac denique vsi sunt veteres nostri Iurisconsulti, authore Vlpian. *lib. de variis & extraordin. cognit. Qui incantarunt, qui imprecati sunt, qui exorcizarunt de eorum mercede ius esset dicendum* † Quibus manifestè constat pluribus
16 ex causis dæmonem cogi, non solum divina, & naturali, sed etiam dæmoniaca potestate, vt locum deserat; nam etsi Dominus alicubi probare videatur fieri non posse, vt dæmones dæmonia eiiciant, significare voluit invitos per socios nunquam pelli, quia non tam expelluntur, quam sponte egrediuntur, vt probat Petr. Thyræus *in dæmoniac.par.3.cap.34.*

¶ Sic enim morbos incantationibus 17
curari, nemo est qui ignoret, Plin. *lib.28.cap.2.* Cæl. Aurelian. *lib. Chronic. cap.1.* Andr. Cæsalpin. *lib. de investigat. dæmon. cap.22* Nam ad capitis dolorem herbam conducere (addita incantatione) scriptum reliquit Plato *lib.4. de*
18 *Republ.* † Hadrianus Imperator aquam omnem intercutem incantationibus eduxit, & legimus incantationibus cancrum mortificari, lumbricos interimi, accessionem Epilepticam sisti, magicis nominibus in aure prolatis, dentium dolores mitigari, strumas quibusdam imprecationibus sanari, author est
19 *Ætius.* † Autolici filij sanguinem è vulnere manantem carmine sistebant, vt scribit Homerus *Odyss.19.* & sanguinis similiter fluxus ex Oroondate carminibus, & incantationibus immobilis reddebatur, vt testatur Heliodor. *lib.9. histor. Æthiop.* Vnde Q. Seren.

Hæc simul incantans sisti debere cruorem, &c.

Sunt, & alia multa quæ certo ritu ad- 20
hibita contra dæmonum infestationes ac morbos ex eo provenientes, conducunt, vt Hypericone scribit *Plinius*, Artemisiam manu contractam, nocentes feras, ac dæmones fugare, docet *Fernelius*, Pendactis Solis ortu, Luna crescente, evulsam ad fascinationes, & dæmonia valere, testatur *Mesues.* † Buphthalmum collectum crescente Luna, dæmonis mala medicamenta, 21
ac fascinationes demoliri, testatur *Averrhoes*, Pæoniam collectam antequam Sol oriatur, & suspensam, medicamentis

Digitized by Google

dicamentis malis, & fascinationibus esse adversam, ac dæmonis incursusque nocturnos expellere, affirmat *Avicenna*, Mandragoram ad id conducere con-
22 tendit, *Plinius* † Cyphi suffitus malum spiritum abigere, Lunaticos restituere, si cum spuma tauri ab ortu Solis, vsque ad ortum Lunæ diebus triginta adhibeantur, recolit Nicol. Myrepsius *sect. 2. ant. d.* 298. qui recenset similiter adurationem quandam ad fluorem sanguinis narium, *ant id.* 405. † Quæ ex
23 superstitioso ritu, ac vano applicandi modo pacto dæmoniaco prorsus sunt suspecta, nam adhibita simpliciter cum virtutem non habeant, sequitur virtutem esse supernaturalem, non divinam quia *Deus* his vanitatibus non delectatur, ergo diabolicam, & vt pacti signa, vt diximus *sup. lib. 2. c. 9. de signis quibus pact.* † Nam de aliis, quæ simpliciter ad-
24 hibentur, alia ratio est petenda, nempè naturalis ad humores corrigendos apta, quorum temperie dæmones conatu frustrantur, vt de lapidibus variis, herbis, plantis, animalium fibris, atque vermiculis tradiderunt *Dioscorides*, *Plinius*, *Trallianus*, *Ætius*, *Chyranus*, *Rhasis*, *Theodorus*, *Psellianus*, *qui sub nomine Quinti Horatiani in lucem prodiit*, *Marcellus Empiricus*.

CAPVT LII.

De remediis naturalibus contra maleficia.

SVMMARIVM.

1 *Naturales res in dæmones virtutem non habent secundum alios.*
2 *Naturalia remedia quare illicita ad maleficia.*
3 *Res naturales quia non adhibentur vt causa, sunt signa pacti occulti.*
4 *Dæmones alliciuntur naturalibus rebus vt animalia cibis, sed vt spiritus signis*
5 *Dæmones non minus quam lapides naturalibus alliciuntur.*
6 *Dæmones quando rebus naturalibus pelluntur.*
7 *Dæmones quando inferenda mala naturalibus vtuntur, naturalibus pelluntur.*
8 *Vomitoria cur in dæmoniacis conducãt.*
9 *Balnea, & suffumigationes contra dæmones exerantur.*
10 *Dæmones quãdo humore melancholico commiscentur, quibus rebus pellantur.*
11 *Naturales res dæmones non cogunt, sed indirecto.*
12 *Piscis hepar super prunas assum fugavit dæmonem.*
13 Iob cap. 8. *de fugatione dæmonis explicatus.*
14 *Daniel quare rebus naturalibus dæmonem pellit.*
15 *Naturales res secundariam, & indirectam virtutem habent dæmonem pellendi.*
16 *Dæmones fugantur rebus naturalibus quando sunt irrisibilia, & fœtida.*
17 *Cornium suffitus, & stercoris caprini quare dæmones fugentur.*
18 *Dæmones fugantur naturalibus ex quadam hypothesi.*
19 *Ruta agrestis quare dæmonem pellat.*
20 *Adamas quare dæmonem eiiciat.*
21 *Sulphuris odore quare dæmon fugatur*
22 *Dæmones fugantur ex atrabilis excessus curatione.*
23 *Dæmoniacus sanatus atra bili purgata*
24 *David malũ spiritum Saulis cythara abegit.*
25 Reg. 1. c. 16. *de musica David contra dæmones explicatum.*
26 *Musica vulnera sanat.*
27 *Maleficia curantur rebus naturalibus quando ad ea inferenda Magus naturalibus vsus est.*

28 *Energumenis quare res naturales portare permittantur.*
29 *Res naturales quando pie adhibentur, vt instrumenta diuinæ iustitiæ possunt maleficia impedire.*
30 D. Hier. c. 8. *de remedijs naturalibus contra maleficia explicatus.*
31 *Dæmones vibratione aëris quare fugantur.*
32 *Aëris sonitus quare dæmones fugat.*
33 *Campana sonitu dæmones baiulantes deiecerunt Sagas.*
34 *Gladij vibratione quare dæmones fugentur.*
35 *Plumbum liquefactum in scutella ad maleficij curationem superstitiosum.*
36 *Plumbi huiusmodi superstitio deseruit ad maleficij indagationem.*
37 *Manuum ablutio ad maleficia impedienda superstitiosa.*
38 *Superstitiosa verborum formula remissiue.*
39 *Nomina Ephesia, & alia huiusmodi superstitiosa.*
40 *Sigillũ, signum, character, & simile ad maleficij curationem superstitiosum.*
41 Numeror. c. 21. *de serpente æreo Moysis explicatum.*
42 *Phylacteria Iudæorum ad maleficia, vt superstitiosa damnantur.*
43 *Signi amotio maleficium impedit.*
44 *Maleficia plura curata per signi amotionem.*
45 *Amotione signi miscetur pactò secundum alios.*
46 *Amotione signi colitur diabolus secundum alios.*
47 *Amotione signi dæmon non pellitur, quia non ligatur signis.*
48 *Signi amotio non annumeratur inter remedia licita.*
49 *Signi amotio superstitiosa censetur, secundum alios.*
50 *Signa maleficij tollere licitum est, vt opera diaboli destruantur.*
51 *Signum maleficij tollere licet, vt idololatricum in cloacam proiicere.*
52 *Signa maleficij tollere negantibus irridetur.*
53 *Magus compelli potest, vt signa maleficij tollat.*
54 *Magus licite adhiberi potest, vt signa maleficij tollat.*
55 *Signa maleficij tollere licitum, & meritorium est.*
56 *Signa maleficij tolli possunt cum spe cessationis.*
57 *Signi amotione non colitur dæmon, sed destruitur.*
58 *Signi amotione non miscetur pactò, sed impeditur.*
59 *Dæmoni per maleficos, & signa maleficia multa permittuntur, quæ immediatè prohibentur.*

NAturales res videntur in dæmones agere non posse, quia directo, & per se potestatem non habent dæmonem cogendi, vt accedat, appareat, fugiat, aliquid faciat, vel facere desinat, vt docet D. Th. *in Sent. 4. dist. 7. art. fin.* † Ideo naturalia remedia illicita esse ad maleficia docent D. Th. 22. *q. 96. art. 2. & contra Gent. 4. c.* 104. *&* 105. VVipina *de superst. c. penult.* Navarr. *in Manual. c.* 11. *&* 25. Sprenger. *in Mall p. 1. q. 8. & p. 2. q. 6.* Th. Sanch. *de Matr. to. 2. disp.* 95. *ex n. 2. vsque ad n. 6.* † Nam cũ res istæ non adhibeantur, vt causæ, quia nulla virtus ad eum effectum operandũ illis ineſt; ergo adhibentur, vt signa, non divina, quippè non sunt sacramenta, nec sacramentalia, ergo vt signa pacti occulti, cum dæmone initi. † Et ita licet testetur Porphyrius *apud D. Aug. l. 21. civ. Dei c. 6. dæmones alliciuntur per varia genera lapidum, herbarum, lignorum, animalium, carminum, rituum,* ligantur sanè, sed vt ipsemet Augustinis testatur, *non vt animalia cibis, sed vt spiritus signis, in quantum ei exhibentur in signum divini honoris, cuius ipse avidus est.* † Nã dæmones

Digitized by Google

nes non minus, quam lapides his naturalibus rebus alliciuntur, aut etiã ſuperſtitioſis, quibus licitũ eſſe maleficia tollere, vt vana vanis confundantur imprudẽter aſſeuerant Hoſt. *in c. ſin. de frigid. & malef.* c. Sylv. *in Summ. V. maleficium. n. 9.*

6 ¶ Sed cum dæmones peſſimis humoribus delectentur in eiſq; reſideant, vt in proprio loco, rebus naturalibus expelli poſſunt, quibus prædicti humores leniãtur, vt docet And. Cæſalp. *de inveſtig.*
7 *dam. c. 22.* † Nam vt ait Bapt. Codronch. *de morbis venef. l. 4. c. 2. Dæmones ad inferenda mala perſapè rebus naturalibus viũtur, varias obſtructiones, ac intemperies modo maiores, modo validiores procurãdo, continuum ſolvendo, noxios humores concitando, vel viles putrefaciendo, ac deleteria, pravaque qualitate coinquinando, ac ad principalia, vel ignobilia traducendo, poterit, & medicus obſtructiones tollere, intemperiem corrigere, vnitatem reſtituere, humores compeſcere, quod putidum eſt educere, & pravam, ac venenoſam qualitatem evellere.* † Sic vomitoria ad id maximè iuvant, vt tradit Codronch. *vbi ſup.*
8 *d. l. 4. c. 4.* nam bilem expurgant, vt docẽt Hippocr. *l. 7. Epidemiar.* Gal. 2. *de antid. c. 7. & l. quos purgare oport.* Dioſcorid. *l. 4. c. 169.* † Balnea quoque, & ſuffumi-
9 gationes ad id commendat idẽ Codronc. *dict. l. 4. c. 5. & 6.* & maximè fumus lauri, iuniperi, ros marini, ſaluiæ, thuris, myrrhę, verbenę, cupreſſi, vt tradit Mengus *in Flag. dæmon.* Virgil. *Eclog. 8.*

Verbenaſq; adole pingues, & maſcula thura.

Et quia dæmones humori melancholico
10 facile commiſcentur, qui cum amarus, triſtis, ac turbulentus ſit, locus dæmonum naturæ congruere arbitratur, prodeſt eius maleficio ſena, lapide Lazuli, veratro, vel alio ſimili medicamento humor ille ex toto educi, vt contendit Bap. Co-
11 dronch. *vbi ſup. d. c. 2.* † Et ita probatur dæmones naturalibus adſtringi cauſis, nam & ſi directo dæmonem non cogãt, poſſunt tamen indirecto efficere, vt locũ deſerat, vt docent Victoria *in relect. de Magia, qu. 6.* Valles *de ſacra Phil. c. 28.* Raph. de la Torre *d. q. 96. art. 2. diſp. 12.*

† Ita legimus piſcis hepar ſuper prunas 12
aſſum fugaſſe Aſmodæum, qui ſeptem viros Sarræ necarat, Tob. c. 6. *Cordis eius particulam, ſi ſuper carbones imponas fumus eius extricat omne genus dæmoniorũ.*
† Fumus enim ille tanquam inſtrumen- 13
tum divinæ iuſtitiæ fuit; nam Angelus vna cũ virtute naturali operatur, Tob. c. 8. *Recordatuſq; Tobias ſermonũ Angeli protulit de caſtitate ſuo partẽ iecoris poſuitque eã ſuper carbones vivos. Tũc Raphael Angelus apprehendit dæmonium, & relegavit illud in deſertũ ſuperioris Ægypti.* † Ita 14
& Daniel in Regis Babylonis præſentia dæmonem fugavit (qui ſub dracone inerat) maſſa confecta ex pice, adipe, & pilis, Daniel. c. 14. *Tulit ergo Daniel picẽ, & adipem, & pilos, & decoxit pariter, fecitque maſſam, & dedit in os Draconis & diruptus eſt.*

¶ Nõ enim aſſentior ijs, qui omnẽ om- 15
nino efficatiã rebus corporeis in dęmones tollunt, nec ijs etiã, qui directã vllam vim naturalem in dæmones cõcedũt, ſed ijs aſſentior, qui ſecundariã, & indirectã tantum tribuunt, vt præter ſupradictos Theologos, & Medicos tradunt Dionyſ. Carth. *in Tob. c. 8.* Pariſi. *p. ſin. de vniverſ.* Lev. Lemn. *l. 2. de occultis natur.* Cæſalp. *l. de inveſtig. dæm.* † Nã primo fugantur 16
dæmones rebus naturalibus indirecto, quãdo ſunt irriſibilia, & fœtida, quia omnia, quæ fiũt circa corpora obſeſſa dęmones accipiũt, vt facta, & vergẽtia in eorũ deſpectũ, ac ludibriũ, nã cùm ſint intolerantis iniuriæ, malũt fugere, quã eã pati.
† Et ita compertum eſt fugari dæmones 17
corniũ ſuffitu ſtercoriſve caprini, dictamo, galbano, onagri vngula, & ſimilibus, vt ex Dioſcoride, Galeno, Plinio, & aliis tradit Mart. del Rio *l. 3. Magic. c. 2. ſect. 2. §. 1.* Nec non aſini pelle Marbod. *l. de gemm.*

Infantum cunas pellis pilosa defendit.
Horrificosq; metus pellit, & ista simil.

18 ¶ Secũdo fugantur dæmones rebus naturalibus ex quadã hypothesi, quia signa videntur recordationis, & pœnarũ, quas luunt, memoriam tegnãt quæ dæmones valde abhorrent, & detestantur secundũ D. Aug. *l. de natura dæm.* † Ita ruta aggressus dæmonem fugat, Arist. *probl* 34. 19 quia signum est amaritudinis Christi, qui generis humani redemptionem est operatus. Similiter *gagas* ad hoc cõmendat Gal. *l. 9 Simpl. c.* 8. quia tristitiã denotat, in qua dæmõ ad finẽ, vsq; est detru- 20 sus. † Necnõ *Adamas*, quia obstinati eius animi duritiã portẽdit Marb. *vbi sup. c.* 1.

Ad Magicas artes idẽ lapis aptus habetur.

21 Sulphur ad hoc cõducere docet Avicena *Fen.* 1 *tr.* 1 *l.* 5. quia carceris infernalis figura, ac signum est, cui ipse, est adiictus, atque emancipatus, Tibul. *l.* 2. *Eleg.* 5.

Ipseque ter circum lustravit sulphure puro,
22 *Carmine cum magico præmisisset anus.*

Tertio fugantur dæmones rebus naturalibus quãdo eis atræ bilis excessus, ac cæteri humores sedãtur, quibus dæmon inhæret, eo quod ægrè ferat hanc sui domicilij, quasi turbari possessionem per meliorem humorum temperiẽ, vt docet Andr. Cæsalp. *l. de invest. dæm. c. fin.* † Sic 23 enim contigit quendã dæmoniacũ sanarũ atrã bile purgata apud Bap. Codronch. *l.* 2. *de morb. venef. c.* 8 † Et sic intelligitur, 24 quod David malum spiritum Saulis cythara abegit, *Reg.* 1. *c.* 16. cuius hæc sunt verba. *Quandoq. spiritus Dñi malus arripiebat Saul, David tollebat cytharam, & percutiebat manu sua, & refocillabatur Saul, & levius habebatur, recedebat enim* 25 *ab eo spiritus malus.* † Quia non dulce melos directo dæmonem pellit, sed harmoniæ concentu humorem pessimum delinivit, quo Saul levius habere contigit, vt docet idem Cæsalp. *vbi sup.* Petr. 26 Thyræus *de dæmoniac. p.* 3. *c.* 48. † Et ita musica vulnera dicuntur sanari, Plin. *l.* 28. *c.* 2. Tiraq. *de Nobil. c.* 31. *ex n.* 301. nam vt ait Horat. *l.* 2. *ep st.* 1.

Avertit morbos, metuenda pericula pellit. 27

¶ Item rebus naturalibus maleficia curantur, quando ad ea inferenda dæmones naturalibus, & physicis vtũtur causis, nihil addens ex sua malitia, quia tunc nihil vetat, quin contrariis noxa pellatur, vt docent Codr. *dict. l.* 4. *de morb. venefic. c.* 4. Cæsalp. *de invest. dæm. c. fin.* † Et ita 28 Energumenis permittuntur portare lapides, herbas, & alia naturalia, *c. demon. h.* 26. *q.* 7. Pæoniam enim ad id conducere tradit Pl. *l* 25. *c.* 4. Hypercon, & Vebenã, Dioscor. *l.* 4. *c.* 56. † Nã si pie, & devotè 29 adhibeantur tanquam instrumenta divinæ iustitiæ, possunt maleficia impedire, & noxam pellere, quia Deus simul cum virtute naturali operatur, vt docet Richard. *quodl. bet.* 3. *q.* 8. † Et ita intelligi- 30 tur quod de Verbasco tradit Apuleius *l. de virtut. herb. c.* 71. de aliis innumeris *Dioscorid. Plinius. Aetius, Rhases, & alii* Nam vt ait Hier. *c.* 8. *Nunquid resina non est in Galaad, aut medicus non est ibi?* De spina alba Ovid. *lib.* 6. *Fast or.*

Spina, qua tristes pellere posset 31
Asperibus noxas, (hæc erat alba) dedit

¶ Quarto fugantur dæmones rebus naturalibus ex quadam necessitate, scilicet vibratione aëris, quia eius conquassatione continuus aer dissipatur, quo corporis assumpti compago (in quo dæmones grassantur) dissolvitur, & ita evenit, vt dæmones arceantur. Petrus Thyræus *p.* 3. *de locis infest. c.* 53. Ita ae- 32 ris sonitu dæmones fugari docet Machr. *l.* 5. *Saturnal. c.* 19. Ex quo Ecclesia campanarum vsus contra tempestates (præter quam quod sanctum, & pium) ad hoc naturaliter conducere tradit Stephan. Durand. *l.* 1. *de rit. Eccl. c.* 21. Ioan Andr. *in c.* 1. *de off. custod.* † Et exemplis 33 cõprobatur earũ, quæ ad cãpanæ sonitũ dæmones baiulantes deiecerunt, vt tradit Grill. *de Sortil. q.* 7. Remig. *l.* 1. *dæmo. ca.* 26.

Digitized by Google

cap. 26. Petr. Binsfeld. *in conf ſſ. male-*
34 *fic. part.* 2. *dub.* 6. † Ex quibus apparet quam doctè acie gladij ſpectra fugari doc ierit Homer. *Odyſſ.* 7. non quod illam timeat, ſed quod pœniteat corpus aſſumptum diſſolvi, vt Sibylla docet Æneam apud Virgil. *lib.* 6. *Æneid.*

Tuque invade viam, vagina eripe ferrum, &c.

35 ¶ Cætera de plumbo liquefacto in ſcutella aquæ plena infundendo ad maleficij curationem, vt ſuperſtitioſa tradiderunt Sprenger. *in Mall. part.* 2. *c.* 1. *q.* 12. Petr. Gregor. *lib.* 13. *de Repub. c.* 1. *ex numer.* 2. Bapt. Codronch. *lib.* 2. *de morb. veneſic. cap.* 2. *& lib.* 3. *cap.* 13.

36 † Licet hoc ad maleficij indagationem magis conducat, & plura ad id docte, & accurate congeſſerunt Cæſalpin. *de inveſtig. dæmon. cap.* 22. Codronch. *de morbis veneſ. lib.* 3. *cap.* 11. 12. *&* 13.

37 † De ſuperſtitioſa ablutione manuum ad maleficia impedienda Remig. *lib. dæmonolat. cap.* 1. de lotione humana Annan. *lib.* 4. *de natura dæmon.* quæ damnat Ioan. Saliſberienſ. *lib.* 1. Polycrat. *cap.* 8. † De ſuperſtitioſis verbo-

38 rum formulis plura Myrepſ. *ſect.* 2. *antid.* 298. *&* 405. *& ſect.* 12. *antid.* 405. Theophraſt. Paracelſ. *lib. hyperphyſ. & de morb. cad. c.* Agrippa, *VVierus, Pomponatius, Mizaldus, VVecherus, Rogerus, Godelmanus, Riplæus, Eſculanius, M. Lanchthonius, Sabellius, Aphroſadus. Trithemius*, & ſimiles, quorum omnia

39 damnamus *ſuprà cap.* 9. *ex n.* 4. † Qualia puto nomina illa Epheſia per quæ à dæmone obſeſſi liberabantur teſte, Plutarch. *in Sympoſiac.* & convitia, & lædoriæ, quas commendat Appollon. *apud Philoſtrat. lib.* 2. de quibus Thy-

40 ræus *de locis infect. p.* 3. *c.* 56. † De ſigillo, ſigno, imagine, charactere, & ſimilibus tanquam vana, & ſuperſtitioſa tradidere Mart. del Rio *lib.* 1. *Magic. c.* 4. *q. eſt.* 1. Suarez *de Relig. lib.* 2. *c.* 12. Raph. de la Torre *d. q.* 96. *art.* 2. *diſp.* 2.

† Quidquid Aphroditæus, Paracelſus 41
Porphyrius, Pomponatius, & ſimiles contendant ex illo ſerpente æreo Moyſis, qui à ſerpentibus morſos ſanabat *Numer. c.* 21. quia eius vis, atque poteſtas ſupernaturalis à Deo fuit his deliriis minimè communicanda. † Ex quo 42
perperam emanarunt phylacteria Iudæorum, vt de Chryſolito ad mulieris figuram naturaliter formato tradit Thitelm. Iudæus *lib. de ſculpt. lib.* de aureo ſigillo Marbod. *vbi ſup.*

Eſſe phylacterium fixus prohibentur in auro,
Contra nocturnos fortis tutela timores.

¶ Vnicum tamen remedium naturale 43
contra maleficium habetur per amotionem ſignorum maleficij, quæ ex pacto Magus adhibuit, vt donec eſſent appenſa dæmon malum continuaret, vt de vidua, & preſbytero ſigna concremantibus, quo maleficia ceſſarunt, narrat Codronchus *l.* 1. *de morb. veneſic.* † De 44
Comite ollam maleficij amovente, refert Spreng. *in Mall. p.* 2. *q.* 1. *c.* 1. de loci amotione Cæſalpin. *l.* 1. *de inveſtig. dæmon. c.* 17. de nodi diſſolutione Ronſæus *in medit. venat. c.* 50. † Quidquid 45
illicitum videatur, primo ex eo, quod qui talia ſigna amovet, cum ſpe ceſſationis, miſcet ſe pacto, quod Magus, cũ diabolo celebrarat, vt ſigno poſito ipſe noceat, ſigno amoto nocere deſinat, quia non debemus præſtare conſenſum in peccato alterius, Apoſtol. *ad Roman. c.* 1. † Secundo, quia amovere ſigna, eſt 46
colere diabolũ, quia eſt proteſtari, quod poſſit nocere, quibus, & quando voluerit, quaſi ab alio non pendeat. & quod ſit fidelis, & verax, quod pactum ſervat cum ſuis, ac pariter illum timere, contra regis vatis doctrinam, *Pſ.* 90. † Ter- 47
tio, quia dæmon ſignis non ligatur, vt diximus, nec poteſt diutius, nec fortius hominem affligere, quam Deus ei permiſerit,

miſerit, qui pactis huiuſmodi nõ aſtringitur, quare illa amovere ſuperſtitioſum eſt, quia & aliqui ſunt dæmones, qui non ejiciuntur, niſi oratione, & ie-
48 iunio, *D. Matth. c.* 17. † Et ita inter legitima remedia non annumerantur huiuſmodi amotio ſigni, *c. ſi per ſortiarias* 33. *q.* 1. vt concludit And. Cæſalpin. *vbi*
49 *ſup.* † Quibus, & aliis rationibus argumentatur Ioan. Haſſelſ. *in prælect. lib.* 4. *Sent.* vt hoc remediũ tanquam ſuperſtitioſum impugnet, quibus nobis implicari non licet, nam accurate reſpondit doctiſſimus divinarum, & humanarum literarum gloria cõſpicuus Mart. del Rio *lib.* 6. *Magicar. c.* 2 *ſect.* 1. *q.* 3. *ad fin.*

50 ¶ Veriſſimum enim eſt licitum eſſe ſigna maleficij tollere, vt opera diaboli deſtruantur, vt docent Angelicus D. Thom. D. Bonavent. & eorum præceptores Albert. Magnus, & Petr. Lombar. & Gabr. *in Sent.* 2. *diſt.* 8. *q.* 2. Aureolus
51 *in Sent.* 4. *diſt.* 34. † Primus ex profeſſo diſſerens, qui tempore D. Thomæ vixit Henr. Goethalz. *lib.* 5. *q* 33. qui poſt lõgam diſputationem concludit. *Licet autem perniti ſum eſt operibus ſuperſtitioſis communicare, Catholicũ tamen eſt deſtruere opus ſuperſtitioſum dæmonis, & in hoc ei contraire, & ſic dico, quod licitum eſt maleficium deponere ſimpliciter, quemad-*
52 *modum licitum eſt, idololatricũ in cloaca projicere.* † Et contrarium ſentientibus irridet Scotus *in Senten.* 4. *d. diſt.* 34. *Ex quo patet, quod truſatica eſt illa quæſtio, an liceat tollere maleficium intentione curandi maleficiatum? non enim ſolum licet, ſed eſt meritorium deſtruere opera diaboli; nec in hoc eſt aliqua infidelitas, quia deſtruens non acquieſcit operibus*
53 *malignis* † Etiamſi ad hoc Magus adhibeatur, nam vt ait Caietan. *tr.* 12. *to.* 2. *Et hoc abſque dubio licitum eſt, quia non eſt opus maleficij, vt maleficium eſt, ſed hominis ſcientis impedimentum proximi ſui, quia nulla hic evenit invocatio dæmonis, ſed ſola diſſolutio ſigni, quo durante diabolus ſtatuerat malum alterius cõtinuare.*

† Vnde eleganter Illuſtriſſ. Dominicanæ familiæ alumnus, Domini Imperatoris à ſecretis confeſſionibus præpoſitus, litterarum eruditione non minus, quam religione, & ſanctitate clarus Dominic. Soto *in* 4. *diſt.* 34. *q.* 1. *ar.* 3. *Nos poſſe maleficum cogere, & ab eo pecunia extorquere, vt ligaturas, quas habet ſepultas, ac ſuſpenſas, aut alicubi aſſervatas, illuc dimoveat, quia illud maleficum facere virtutis eſt, & quicumque ſciret vbi ſunt, poſſet illas inde ſubtrahere.* † Et ita hoc 55
non ſolum licitum, ſed, & meritorium cenſuerunt Ioſeph Angles *in flor. Theolog. q. de arte Mag. art.* 6. *diffic.* 2. Caſtro *lib.* 2. *de iuſta hæret. punit. c.* 15. Ledeſm. *p.* 3. *q.* 58. *art.* 2. *diſt.* 8. Henr. *lib.* 12. *de Sacram. c.* 8. *n.* 3. Sylveſt. *in Summ. v. maleficium q.* 7. *&* 8. Angel. *v. ſuperſtitio, §.* 13. Turrecr. *in c. moveat te,* 22. *q.* 1. Navarr. *in Manual. d. c.* 11. Binsfeld. *in l. eorum, C. de malef. & mathem. q.* 5. Raph. de la Torre *d. q.* 95. *art.* 4. *diſp.* 3. Leonard. *lib.* 2. *de iuſt. c.* 44. *dub.* 6. *ex n.* 36. concivis meus Thom. Sanchez *de Matrim. lib.* 6. *diſp.* 96. *ex n.* 3. *& in Sum. tom.* 1. *lib.* 2. *c.* 41. *n.* 19. Suarez *de relig. lib.* 2. *c.* 17. *ex* 56
n. 9. † Etiamſi tollatur ſignum, quod eſt pacti vinculum, cũ ſpe ceſſationis, quia licitum eſt vitare locum, & perſonas à quibus ſe lædi putat, & maleficos de medio tollere, ne hominibus amplius noceant per diabolum, vt eis viva inſtrumenta, vt docet Mart. del Rio *vbi ſup. d. q.* 5. *art.* 5. † Et ita dicẽdum eſt nul- 57
lo modo cooperari pacto, non primo, quia iuxta illud non operatur: non ſecundo, quia illud non curat, ſed vult facto ſuo deſtruere, quatenus ſigno illo ſervatur; atque ita non confirmat, ſed reſcindit, vt docet Abulenſ. *in Matth. c.* 19. *q* 90. † Nec opus illud amotionis ſi- 58
gnorum per ſe eſt dæmonis invocatio, vel honoratio ex natura rei, neque ex

inten

intentione ſigni amoventis, quia non intendit hac ratione dæmonem honorare, vel eum invocare, ſed intendit invocationem per Magũ ſigno poſito factam, impedire, & annihilare, vt per
59 Delrium *vbi prox. art. 3.* † Neque obſtat, quod dæmon ſignis non ligatur, quia ſine ſignis nocere poteſt donec Deus ei permiſerit. Quia reſpondeo, non ligari naturaliter, ſed moraliter ex hypotheſi, quod vult ſtare pactis conventis, quandiu conſtituit non ceſſaturum donec tali ligula ſic nodata fuerit, vel loco ſuſpenſa, vel terræ defoſſa; quia ſæpè, imò ordinariè Deus permittit multa fieri per maleficos, & ſigna malefica, quæ ei immediatè prohibuit, vt docet Victoria *in relect. de Mag. ad fin.*

CAPVT LIII.

De remediis divinis quibus maleficia tolluntur, & dæmones fugantur.

SVMMARIVM.

1 *Divina remedia contra maleficia, & dæmonum poteſtates valde proſciunt.*
2 *Divina remedia ad maleficia conducere Apoſtoli fatentur, & ipſi dæmones.*
3 *Divina remedia proſunt ſemper animæ, & corpori nunquam nocent.*
4 *Recurrendum eſt ad Deum quando opera humana non ſufficiunt.*
5 *Fides vera contra maleficium efficax remedium.*
6 *Credenti omnia ſunt poſſibilia.*
7 *Baptiſmus contra maleficium valde conducit.*
8 *Baptiſmo quamplures à dæmonibus liberati.*
9 *Confirmationis Sacramentum contra maleficia conducit.*
10 *Prudentius de Chryſmatis virtute commendatus.*
11 *Miſſa ſacrificium contra dæmones, & maleficia validiſſimum remedium.*
12 *Peccatorum confeſſio contra maleficia proderſt.*
13 *Euchariſtia aſſumptio contra maleficia efficax remedium.*
14 *Euchariſtiæ aſſumptio quare ad maleficia conducat.*
15 *Oleum ſanctum contra maleficia, & dæmones.*
16 *Oleum ſanctum à Chriſto per Apoſtolorum manus.*
17 *Oleum ſanctum prodeſt non quatenus vnctio, ſed vt Sacramentum.*
18 *Exorciſma contra dæmones, & maleficia valde conducere.*
19 *Exorciſmi nihil aliud ſunt, quam preces ad Deum, & imprecationes ad dæmonem.*
20 *Exorciſmi per mille & trecentos annos in Eccleſia conſervantur.*
21 *Exorciſmorum forma, & ritus remiſſivè.*
22 *Exorciſmorum authoritas contra hæreticos.*
23 *Exorciſmis pelluntur dæmones.*
24 *Agnus Dei contra maleficia, & dæmones conducere.*
25 *Orationes tam communes, quam privata contra maleficia.*
26 *Orationibus quamplures liberati.*
27 *Ieiunia, & pia opera contra maleficia, & dæmones proſunt.*
28 *Chriſti Domini noſtri nominis invocatio contra maleficia, & dæmones valde iuvat.*
29 *Dæmoniaci liberati Chriſti Domini invocatione.*
30 *Mariæ Deiparæ invocatio contra maleficia & dæmones.*
31 *Mariæ Deiparæ invocatio quare contra maleficia conducat.*
32 *Reliquiæ ſanctorum contra maleficia*

& dæmones profunt.

33 *D. Pauli ſudaria, & ſemicintia dæmones pellebant.*

34 *Panis, & ſalis benedicti vſus contra maleficia.*

35 *Aqua benedicta ſimiliter dæmones fugat.*

36 *Aqua benedicta dæmones fugari confitentur.*

37 *Crux ſacroſancta maleficia, & dæmones contorquet.*

38 *Crux telum dæmonibus formidabile.*

39 *Crucis virtutes plures remiſſivè.*

40 *Crucis virtutes exemplis confirmata.*

41 *Crucis bellicum contra ſpirituales hoſtes.*

42 *Authoris Eccleſiaſtica cenſura ſummiſſio.*

1 DIvina remedia contra maleficia, & dæmonum poteſtatem valde proficere nullus eſt, qui ignoret, quam Deus Eccleſiæ reliquit D. Marc. cap. fin. *Signa autem eos, qui crediderint in nomine meo, dæmonia ejicient*, & rurſus 2 *dæmones ejicite.* † Cuius virtutem ad hoc efficacem eſſe fatentur ipſi Apoſtoli tanti muneris admirati apud D. Luc. cap. 10. *In nomine tuo dæmonia ſubjiciuntur nobis*, fatentur, & ipſi dæmones, qui divinis verbis profligati ſe torqueri, ac cruciari queruntur apud *D. Matth. cap. 17. Luc. & Marc. vter-*
3 *que cap. 19.* † Vnde remedia divina, atque Eccleſiaſtica præ cæteris rebus veneranda ſunt, quia carent omni peccato, atque periculo, & proſunt ſemper animæ, & corpori nunquam nocent, & à morbis, aliiſque maleficiorum noxis liberant, atque præſervant, vt tradit Bapt. Codronch. *lib. 4. de morb. veneſic.*
4 *c. 2.* † Quæ ad maleficij curationem maximè conducunt, nam vt ait iuſtus Rex Ioſaphat, Paralip. 2. cap. 20. *Cum ignoramus quid agere debeamus, hoc ſolum habemus reſidui, vt oculos noſtros dirigamus ad te Domine.*

¶ Ex quibus quidem primum remedium eſt *vera, & viva fides*, cuius loricã induendã in omni negotio docet Paul. *ad Epheſ. 6. & Theſſalon. 5.* & ad hoc cõmendat D. Cypr. *ad Fortunat. de exhortat. Martyr.* Lactant. *lib. 2. c. 16.* † Nam 6 credenti omnia ſunt poſſibilia, vt docet Dominus per D Matth. c. 17. *Amen dico vobis, ſi habueritis fidem ſicut granũ ſinapis, & dicetis monti huic, tranſi: tranſibit, & nihil impoſſibile erit vobis.* † Secũ- 7 do legitimus Eccleſiæ Sacramentorum vſus: vt pro nondũ initiatis *Baptiſmus*, vt docet Dominic. Soto *in Sent. 4. diſt. 3. art. 9.* † Vt de Tamracunga Indorum 8 Rege baptiſmo à dæmonibus liberato narrat Petr. Chieza *p. 1. hiſt. Peruan. c. 11.* de Caſſano Rege Tartarorum, Boſſius *lib. 1. de notis Eccl.* nam vt de eius virtute ait Dominus per D. Marc. c. fin. *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſalvus erit.* † Tertio iuvat Sacramentũ Confirma- 9 tionis, vt qui nondum recipit, conſulatur eo initiari ex doctrina Gregor. Nazian. *orat. 1. in Iulian.* de cuius effectu plura D. Clemens *lib. 7. conſtit. Apoſt. c.* 24. *& lib. 8. c. 35.* † Nam vt ait Prudent. 10

Ac quis alumnus
Chryſmatis inſcripto ſignaret tempora ſigno,
Qui Zoroaſtreos turbaret fronte ſuſurros.

Quarto ſacrificium *Miſſæ* ad hoc maxi- 11 mè conducit, vt tradit D. Aug. *lib. 22. Civ. Dei, c. 8.* & exemplis confirmat de B. Theodoro Metaphraſt. *in eius vita menſe April.* de Epiſcopo Brixiẽſi Leõ. Luxemburg. *in Catal. hæret. lit. G.* † Pura 12 peccatorum confeſſio ſecundum text. *in c. ſi per ſortiarias 33 q. 1.* de cuius ad hoc mirabili virtute plura exemplis aſtruũt Cæſarius *lib. 1. miraculor. c. 6. & lib. 3. c. 13.* Theod. de Apoldia *lib. 6. vitæ S. Dominici c. 3.* Surius *tom. 2. menſe Mar. 22.* Metaphraſt.

Digitized by Google

Metaphr. 14. *A. g.* † Necnon ſacroſanctæ Euchariſtiæ aſſumptio, atq; perceptio deuota, Cæſar. *lib. 9. mir. c. c.* 12. Metaphr. *in vita S. Auxentij* 14. *Februar.* Palladius *in Lauſi ca c.* 19. Vayrus *l. 3. de Faſcin. capit. fin.* † Nam ex eius aſſumptione vna caro fit cum Deo ſecundum eius promiſſionem in Euangelio, D. Matth. cap... *Qui manducat meã carnem, & bibit meum ſanguinem manet in me, & ego in illo.*

¶ Quinto prodeſt Oleum ſanctum iuxta illud D. Marc. c. 6. *Damonia multa eiiciebant, & ſvngentes agros oleo ſanabant* † Quod ex diuina inſtitutione ad hoc Apoſtolus D. Iacobus promulgauit *D. Matt. c. 6. D Luc. c. 5.* & Eccleſia quaſi à Chriſto per Apoſtolorum manus recepit, *c. ad abolendã de hæret.* Trid. *ſeſſ. 7. Can. 1.* † Non ad peccata remittenda, vt eſt vnctio, ſecundum hæreticos, ſed vt eſt Sacramentum ſecundum Catholicos vt tradit D. Chryſ. *homil. 4. in Corinth. 1.*

¶ Sexto proficiunt *Exorciſmi* Eccleſiaſtici, quia vt ait Dominus apud D. Luc. c. 10. *Ecce dedi vobis poteſtatem calcandi ſuper ſerpentes, & ſcorpiones & ſuper omnem virtutẽ inimici.* † Quia nihil aliud ſunt quã preces ad Deũ, D. Aug. *l. 22. Ciu Dei c. 8.* & imprecationes ad dæmonem, Pet. Thyr. *l. de damon. p. 3. c.* 40. † Per mille quaſi, & trecẽtos annos ab Eccleſia ad hoc obſeruati, vt tradit Euſeb. *l. 6. h. Eccl. c.* 35. Snar. *in D. Thom. p. 3. q. 63 art. 4. diſp.* 15. † De quorum forma, & ritu plura Hier. Meng. *in Flagel. damon.* Spreng. *in Mall. p. 2. q. 2. c. 6.* Annan. *l. 4. de nat. dam.* † Quicquid fremant hæretici, quia Apoſtoli Chriſti miniſtri, & diſpenſatores myſteriorum ſunt, D. Paul. *Corint. 1. c. 4* Trid. *Seſſ. 2. can. 13.* † Quare merito Prudent. vere prudenter in Apoteoſ.

Intonat Antiſtes Dei iuge callide ſerpẽs,
Exue te membris, & ſpiras ſolve latẽtes,
Mãcipiũ Chriſti fur corruptiſſimè vexas

¶ Septimo iuuant formæ cereæ orbiculares à Romano Pontifice benedictæ, quas vulgo appellamus *Agnus Dei* propter agnum vna in facie in preſſum de cuius effectibus liber extat integer *Vincentij Bonardi.* † Octauo conducunt *Orationes* tam communes Eccleſiæ, quã priuatæ ſanctorũ viuorum, vt tradit D. Aug. *l. 22. Ciuit. Dei, & l. 2. de Symb. ad Cathec. c. 1.* Sozom. *l. 6. c. 28.* † Et exemplis aſtruunt Remig *l. 1. dæmon. c. 13. & l. 2. c. 4* Petr. Thyr. *in damon. p. 3.* † Ieiunia, & alia pia opera, quia vt ait Dñs *per Matth. c. 17 Hoc genus dæmoniorum non eiicitur niſi in oratione, & ieiunio.*

¶ Nono Saluatoris noſtri Dñi Ieſu Chriſti nomen, & inuocatio, D. Paul. ad Rom. c. 10. *Qui inuocauerit nomen Dei ſaluus erit.* 1ã vt ipſemet Domino teſtantur Apoſtoli apud D. Luc. cap. 10. *Dñe enim dæmonia ſubiiciuntur nobis in nomine tuo.* † Et exẽplis illuſtrant, atq; confirmant Sur. *to. 4. fo. 154. & to. 5. fol. 827. & to. 6. fo. 671. & to. 7. f 567.* Tertu. *in Apolog.* Orig. *contra Celſ. l. 1.* & 6. D. Athan. *de Verbo incarnat.* Alph. Villeg. *in Hier Sanctor. t. 3. 2ii. 173.* † Necnon eius SS. Matr. Deip. V. S. Mariæ, quæ quia caput diaboli conterit *Gen. c. 3.* ad eius infeſtationes maximum remedium eſt, atq; ſalutare vt tradit Cæſar. *l. 6. mir. c. 26. & 27.* † Nam eius ſola inuocatione, vt hoſtis validiſſimi, confractus diabolus metuit, aduenire oppreſſorem, ita fugatur, & eius venena exarmata reddũtur, quia vt ait Prud. Cathem. *hym. 3.*

Namque Deum merita
Omnia Virgo veneria domat.

¶ Decimo iuuant *Sanctorum*, qui in cœlis beatitudine perfruũtur æterna, *Reliquiæ*, vt contra Nouatores defendunt D. Hier. *contr. Vigil.* D. Chryſ. *contra Gentil.* D. Ambr. *ſerm. 77.* Greg. Turon. *l. 2. de gloria martyr. c. 45.* Io. Gibbo. *diſp. de ſanctis ex num. 319.* Petr Thyr. *p. 3. de dam. c. 43. & de loc. infeſt. p. 3. c. 67*

† Nam vt de reliquiis Doctoris Gentiũ
33 D.Pauli legitur apud D.Luc. Evangelistam in Actis Apost.c.19. *Super languidos deferebantur à corpore eius sudaria,& semicinctia,& recedebant ab eis languores,& spiritus nequam egrediebatur.*† Panis,& talis benedictiones ad id iuvant,
34 vt statuitur in *Concil.Namnetensi can.9.* de quibus plura congerunt Fran.Suar. *vbi sup.d.d sp.15.* Steph.Dur. *l.2 de ritib.Eccl.c.58.* Metaphr. *mense Decemb.* Gretzer.*lib.3.de S.Cruce c.37.*

¶ Vndecimo plurimum iuvat *Aqua benedicta*, vt decisum est in *cap.aquam de consecrat.dist.2.* quam lustralem appellamus, & ad hoc maximè commendat Theodor.*lib.5.histor.Ecclesiast.c.21* & eius vsum ab Apostolis desumptum
36 probat D. Clem. *lib.8. Constit.Apostol. cap.31.*† Et exemplis exornat Surius *in vitis Sanctor.* de efficacitate Gretzer *lib4.de Cruce cap.36.* Idque cacodæmones Indiis confessos narrat Fran. Gomera *in histor.Mexican.cap.235.*

¶ Duodecimo pro coronide sit sig-
37 naculum *Sanctæ Crucis*, quod adversus omne maleficium, & venenum esse præstantissimum antidotum docet Dñs per D. Marc. c.fin.*Signa autem eos,qui crediderint hæc sequentia,in nomine meo serpentes tollent,& si mortiferum quid biberint non eis nocebit.*†Quare illud te-
38 lũ dæmonibus formidabile vocat Eustathius *in vita Euthyc.l.1.c.10.* & omnẽ Magiã tollere affirmat S. Athanas. *lib.de incarnat.Verb.* & arma inexpugnabilia adversus dæmones,Metaphrast. *mense Novembr.*† De cuius mirabilibus 39
effectibus liber integer esset conficiendus,plura,& si non pro merito quidem scripserunt D.Cyprian.*sermone de Pass. Christi,*Origen.*lib.3. in Iob,*Lactan.*l.4. cap.24.*Suarez *in D. Thom.par.3. q.25. artic.6.disput.56.* D. Gregor. Nazianzen.*orat.1.in Iulian.*D.Chrysost.*hom.8. ad Colossens.* D.August.*l.2. de symbol. ad Catechum.*D.Gregor. *lib.2. dialogor. cap.10.* † Quarum omnia exemplis cõ- 40
firmant Thom.Bossius *lib.de signis Ecclesiæ.c.8.& sequentibus,*Glycas *Annal. par.4.*Sprenger.*in Mall.part.2.quæst.4. cap.1.*Petr.Thyræus *in dæmon.dict.par. 3.c.44.& lib.de locis infest.par.3.cap.68.* Iacob. Gretzer *lib.3. de Cruce* Surius *tom.2.*Cassanæus *in Cathal.gloriæ mund. p.4.conclus.98.& 99.*Cenedo *collectan. 22.ad Sext.num.3.*† Quia verum signũ 41
bellicum est contra spirituales hostes validissimum,quippè ex eo pendet verus, & vnicus Imperator noster Christus optimus maximus ad fugandos hostes, & incitandos suorum animos apprimè necessarium, vt pote militiæ nostræ vexillum. † Ad cuius gloriam, & 42
maiorem laudem, qua potui brevitate vtriusque Magiæ opus expleviin quo si quid laudato dixero, quod Ecclesiæ minus probetur,pro indicto, inlaudato habeto.Dat. Granat. ex nostro Musæo xviij. Maij. M. DC. XII.

EPITOMES

Digitized by Google

EPITOMES DELICTORVM IN QUIBUS APERTA VEL OCCVLTA INVOCATIO DÆMONIS INTERVENIT.

LIBER III.

DE CRIMINIS PVNITIONE IN Foro exteriori.

CAPVT I.

De externa criminis punitione.

SVMMARIVM.

1 *Indicia externa negant hæretici.*
2 *Iudicium externum crimen esse.*
3 *Hæreticum non occidere, sed vitare.*
4 *Christus Apostolos compescuit, qui Samaritanos volebant perdere.*
5 *Lutheri de iudicij externi sententia.*
6 *Hæreticorum sententia de iudicio externo detestatur.*
7 *Iudices violatæ religionis, apud Athenienses.*
8 *Religionis causa multi puniti.*
9 *Crimen nullum maius quàm, quod in religionem committitur.*
10 *Delictorum punitio tendit in bonum publicum.*
11 *Pœna vnius, metus est multorum.*
12 *Bonis nocet, qui malis pepercit.*
13 *Hæretici Sathanæ imitatores.*
14 *Sacræ scripturæ sensus ad Ecclesiam pertinet.*
15 D. Matth. c. 7. *de iudicio externo explicatus.*
16 *D. Paul.* Corinth. c. 6. *de Iudicio externo illustratus.*

17 *Argumenta negativa, neque arguũt, neque probant.*
18 *Hæretici lupi appellantur.*
19 *Pastoris cura est providere gregi.*
20 *Hæreticos scandalosos occidendos iussit dominus.*
21 *Hæreticos puniendos esse in foro exteriori probatur ex sacris litteris.*
22 D. Luc. c. 6. *de hæreticorum punitione explicatur.*
23 *Nullum cogendum suscipere religionem.*
24 *Virga, & correctio tribuit sapientiam.*
25 *Libertas Lutheri magis servitus censetur.*
26 *Vitiosum est vivere, vt vnusquisque vult.*
27 *Licentiâ deteriores sumus.*
28 *D. Petr.* Can. c. 2. *de libertate hæretica explicatus.*
29 *Criminis punitionis triplex causa.*
30 *Pœna quæ tendit ad emendationem dumtaxat levior est.*
31 *Pœna damni dati resarciendi magis considerabilior est.*
32 *Reipublica interest ne crimina sint impunita.*
33 *Vnius pœna metus est multorum.*
34 *Pœna delinquentium documentum aliorum.*
35 *Reipublica causa puniuntur improbi.*
36 *Punitur delinquens ne bonis noceat.*
37 *Vulnus immedicabile ense rescindi debet.*
38 *Hæreticos puniunt non solum veræ religionis cultores, sed etiam ij, qui verum Deum ignorant.*
39 *Nova religio semper detestata fuit.*
40 *Dropites decretũ de nova religione.*
41 *Scyta Anacharsin Regem occiderunt propter externos ritus.*
42 *Anaxagoras, & Diogenes propter negatam religionem puniti.*
43 *Socrates damnatus quod novam religionem induceret.*
44 *Alcibiades, & Aristoteles impietatis damnati.*
45 *Violatæ religionis pœna antiquissima.*

IVdicij partes susceturus contra Magos, & hæreticos huiusmodi, qui derelicto proprio creatore Deo, eius hostis dæmonis præsidia quærunt, pactis, & superstitionibus nitentes, vt pro tanto crimine debitas iure pœnas persoluant, à criminis punitione est exordiẽdum, quia eam exclamant *Io. de Hus, Io. VVicleph, Mart. Lutherus, & omnes ferè hæretici*, vt se, & suos contra Pontific. Max. & Potestates temporales tueantur, dum iudicia negant ex illo Matt. 7. *nolite iudicare.* † 2 Contendentes iurisdictionem externam impiam esse, vt pote, quæ incertis, & variabilibus testimonijs nititur contra diuinam Dei creaturam fragili, & caduco iudicio perdẽdam, sibi crimen, dum alios iudicant imponentes, Paul. Cor. 1. c. 6. *iã quidem delictum est in vobis, quia iudicia habetis inter vos.* † Nam dicunt hæreticũ 3 non occidere, sed vitare dominum docuisse *Matt.* 18. dum in pertinaci hæc subdidit. *Si autem Ecclesiã nõ audierit sit tibi sicut Ethnicus & publicanus.* Apost. ad Tit. c. 3. *Hæreticum hominẽ post vnam, & secundam correptionẽ deuita, scias enim quia subuersus est.* † Et ita dicunt quod 4 Apostoli dum volebant ignem de cælo deducere, & Samaritanos hæreticos perdere compescuit eos Christus dicẽs apud D. Luc. c. 9. *Nescitis cuius spiritus filij sitis, non venit filius hominis animas perdere, sed saluare.* † Ex quibus concludit 5 Lutherus non esse boni spiritus hæreticos, & magos, huiusmodi occidere, & comburere, sed mali spiritus, qui erat homicida ab initio; & filij Chaldæorum, quorum Deus Vr semper vrit, & sævit, quia nullus est cogendus suscipere religionem *c. de Iudæis dist.* 45 *c. maiores* §. *item de baptism.*

§. Quæ

¶ Quæ licet ſententiator Sacræ ſcri-
6 pturæ teſtimonijs comprobari videatur falſa nihilominus eſt, hæretica, deteſtabilis, ſcandaloſa, ac temeraria, quia hæreticos, & impios, qui in religionem aliquid machinantur, quales magi huiuſmodi omni cura occidendos eſſe, ac vtroq; gladio inſequendo ex omni iure authoritate comprobarunt Alf. Caſtro *lib. 1. de iuſta hæreticor. punit.* concivis meus Eſpicopus D. Iacob. Simanc. de
7 *Cathol. inſtit. tit. 46.* † Nam eos, qui religionem turbant, aut ab ea diſcedunt, non ſolum Catholici, ſed & Ethnici grauiter punierunt. Apud Athenienſes iudices fuerunt violatæ religionis per duo millia annorum ante Chriſtum natum, qui ſacerdotes fuerunt ſacri Eleuſinij, omnium ſacratiores, Pauſan. Eliac.
8 *l. 5. & de reb. Phocenſ. l. 10.* † Et Prothagoras, Anaxag. Anach. & innumerabiles Alij, Græcos, Scythas, & Perſas ob eam cauſam, varijs tormentis, & ſupplicijs affecerunt vt tradunt Ioſeph. *li. 2. contra Apion.* Plutarch. *lib. de ſuperſt. & in vita Niciæ*, Diogenes Laërt. *in eorum vita*, D. Chryſoſt. *hom. 4. in Pauli Corinth. 1.*
9 D. Cyril. *lib. 6. contra Iulian.* † Nam cum nullum ſit crimen maius, quam quod in religionem cõmittitur, Cic. *l. 1. de natur. Deor.* merito in hoc crimine omnes nationes excandeſcerunt, ac acerbiſſimis pœnis damnarunt, vt tradit conciuis meus Epiſcopus Simanc. *de Cathol. inſtit. tit. 34. ex n. 1. & tit. 46. ex n. 34.*
10 † Quia in peccatorum punitione non tam delinquentis correctio attenditur, ſed bonum publicum, quod ex tali emendatione naſcitur, ſiue, vt ait D. Iſidor. *li. 5. Etymolog. cap. 20.* relatus *in cap. facta ſunt leges, diſt. 4. vt humana coerceatur audacia, tutaque ſit inter improbos innocentia: & ipſis improbis formidatio*
11 *ſupplicio refrænetur nocendi facultas.* † Vt vnius pœna metus, ſit multorum, *Deut. c. 13. & 19. & 21. Prou. c. 19. & 21* nam dum flagellatur peſtilens, etiam innocens aſtutior fit *l. 1. C. ad l. Iul. repetund.* † Vnde merito dicere ſolebat con-12 ciuis meus L. Annæus Seneca *l. de morib. bonis nocet, qui malis pepercit*, & Lactant. *l. de ira Dei cap. 17. bonorum ſalutem cuſtodit qui malos punit.*

¶ Neque obſtant in cõtrarium adu-13 cta quibus ſe hæretici tuentur perperam Scripturam ſacram intell gentes, atque vſurpantes, vt eorum pater Sathanas ſacris teſtimonijs abutens Chriſtum perſuadere vult, vt à templi pinnaculo 14 mitteret ſe deorſum. *D. Luc. c. 14.* † Sic nobis paſſim religionis veritate imbutis ipſi hæretica veſania turgidi errores ſuos ſacris teſtimonijs palliatos ſolent obijcere, diuinam omnem, & humanam ſapientiam præuertentes, dum ſacram ſcripturam ex ſuo capite interpretari audent, cum ſenſus ad Eccleſiam pertineat, vt tradunt Iren. *lib. 3. aduerſ. hareſ. cap. 40. & l. 4. cap. 43.* Origen *in Matth. homil. 29.* Simanc. *de Cath. inſtit. c. 59. ex nu. 4.* † Et vt ad obiecta veniamus non 15 obſtat illud *Matth. 7.* quia Chriſtus ibi iuriſdictionẽ contentioſam non prohibuit ſed illos, qui temerario auſu in aliorum vitas ſine lege, & poteſtate cenſores exiſtunt, vt in ſuam potius vitam oculos conijciant, quam aliorum facta carpant, nam vt ait Apoſtolus ad Rom. c. 14. *Tu quis es, qui iudicas ſeruum*
16 *alienum.* † Nec minus obſtat illud *Paul. Corinth. 1. cap. 6.* Nam cum iudiciorum contentiones quales gentes inter ſe habuerant, abſq; inuidia exerceri nequeãt, clerici eas accipientes delictum habere profitentur, quia iurgium contentiones non ſunt altitudini Eccleſiaſticæ dignæ. D. Matth. cap. 5. *Qui vult tecũ iudicio contendere, & tunicam tuam tollere, dimitte ei, & palliũ.* † Neque etiam obſ-17 tat illud *Matt. 18.* & Apoſt. *ad Tit.* Nam cum argumentum à negatiuis, neque arguat, neque probet, non ſequitur hoc

non

non reperitur, ergo non debet fieri, vt asserunt *Dialectici*. † Nam si Chri-
18 stus hæreticos exurendos non instituisset: nunc ob id pastor vigilans eos patietur impune in Christi gregem grassari? nam hæretici lupi appellantur, *D.*
19 *Matth.c.7.* † Ob id enim irascitur Deus in Pastores suos apud Ezech. *Quia pro eo, quod facti sũt greges mei in rapinã, & oves meæ in devorationem omnem bestiarum agri, eo quod non esset pastor (nec enim quæsierunt pastores mei gregem meũ: sed pascebant pastores semetipsos, & greges meos non pascebant) propterea pastores audite verbum Domini. hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego ipse super pastores*
20 *requiram gregem meum.* † Et licet in dicto loco eos occidendos non præceperit aliis locis expresse cavit *D.Matt.cap.* 18. D. Marc. 9. *Væ homini illi per quem scandalum venit: expedit enim ei, vt suspendatur mola asinaria ad collum eius, & demergatur in profundum maris.* † Et
21 dum hæreticos vetare docuerit ipse sacrilegos ementes, & vendentes de templo eiecit, *D.Matth.c.21. Mar.11. Luc.* 19. *Ioan.2.* & D.Petrus eo præsente, nec vetante quidem auriculam Malcho seditioso amputavit. D.Ioan.*c.*18. & D.Paulus Ananiam, & Saphiram hæreticos occidit, *Act.Apost.5.*

22 ¶ Neque etiam obstat illud *D.Luc. c.6.* quia eo discipuli merito à Christo reprehenduntur, quod ignem de cœlo contra Samaritanos peterent, quia id magis ex vindicta, quam animarum salute facere videbantur, quod secus est in Magistratibus, qui iure, non iniuria puniunt, vt tradit Io.Roffens. *tra.contr. assert.Luth.art.33.* † Neque dicendum
23 est nullum esse cogendum ad suscipiendam religionem, nam illud intelligitur de illis, qui illam nunquam sunt professi, non tamen de iis, qui iam fidem Catholicam susceperunt, quia cogendi sunt in ea perseverare, ne arbitrio suo abutẽtes in hæreses insanissimas præcipitentur, & perditi ipsi cæteros perdant. *cap. displicet. 23.q.4. cap.vides. 23.q.6.ca.Iudæis, dist.45.* † Nam virga, atque correctio tribuit sapientiam *Prouer.c.19.* sive vt ait D.Isa.*c.*26. *Sola vexatio intellectũ dabit auditui.* & c.28. *Misereamur impio & non discet iustitiam facere.* † Vnde
25 tales hæretici non sunt audiendi, nã libertas illa Lutherana, magis servitus est quam libertas D.August. *ep.* 166. *Posse peccare non libertas, nec pars libertatis.* †
26 & Arist. *l.5.Polit.c.9. Vitiosum esset vivere, vt vnusquisque vult, vivere autem conveniente reipublicæ non servitutem, sed salutem esse.* † Nam vt ait D.Chrys.
27 *ad Rom. ser.23. Libertas dissoluta, & moderamine carens vbique mala, & confusionis causa est.* quia vt ait Comicus, *Deteriores nos omnes sumus licentia.* † Vt sic merito de his prophetico lu-
28 mine testetur, Pet. *can.2.c.2. In errore conversantur, libertatem promittentes, cum ipsi servi sint corruptionis.*

¶ In criminibus enim puniendis tres
29 causæ considerantur, vna vt is, qui delinquit corrigatur, atque emendetur: altera vt ei satisfiat, cui damnum est illatum, tertia vt cæteri à similibus peccatis deterreantur, quæ omnia pereunt, si à pœna mentes arceantur D. Thom. *2.2.q.10. cum seq.* Cast. *l.2. de iusta, hæretic. punit.c.3.* † Et licet pœnam
30 illam, quæ tendit ad emendationem dumtaxat eius, qui peccavit levior esse soleat, cuiusmodi est castigatio parentum, maritorum, & dominorum. *l.1. C. de emend.servor. l.1. de emendat. proping. l. item quæritur. §. Iulianus. D. locati.* †
31 Ea vero quæ ad damnum datum resarciendum dirigitur longe considerabilior est, nam ad iustitiam commutativam pertinet: commutat enim multa pro culpa; quinimo iustitia ipsa punitiva est commutativa pœnæ pro culpa, & non respicit punctum indivisibile, Soto *in sent.*

Digitized by Google

32 *sent. 4. dist. 19.* † Et in gravioribus non tantum satisfieri debet ei, qui damnum passus est, sed etiam vniversæ reipublicæ, cuius in primis interest, ne crimina sint impunita, *l. locatio, §. quod illicite, de publican. & vectigal. c. vt fama de sent excommunic.*

33 ¶ Quod autem pertinet ad publicum exemplum magis perpendi solet, vt vnius pœna, metus sit multorum, nam vt legitur Deuter. c. 13. *Vt omnis Israël audiens timeat.* & cap. 19. *Vt audientes cateri timorem habeant.* & c. 21. *Vt vni-*
34 *versus Israël audiens pertimescat.* † Nam pœna eorum qui delinquunt documentum, doctrina, & exemplum est aliorum, Proverb. c. 19. *Pestilente flagellato, stultus sapientior erit.* & cap. 21. *Dum flagellatur pestilens, etiam innocens*
35 *astutior fit.* † Itaque merito pro republica puniuntur improbi, vt qui semel peccavit, non peccet iterum: & qui tranquillitatem publicam perturbauit, eam deinceps promoveat, dum is, qui præbuit exemplum peccandi, præbeat aliis exemplum satisfaciendi, vt docet Seneca *lib. 1. de ira*, Biesius *lib. 2. de re-*
36 *publ.* † Quibus accedit alia causa ne bonis noceant. Et alios sibi similes faciat, vt dicit Plato *lib. 10. de legibus.* Nam vt ait Demosth. contra Aristogiton. *Insanabile ingenium oportet exterminare, & tollere de medio, nec eo vsque exspe-*
37 *re, quod accipiatis malum.* † Quare merito Cic. Philipp. 8. *In corpore si quid eiusmodi est, quod reliquo corpore noceat, vri, ac secari patimur, vt membrorum aliquod potius quam totum corpus intereat.* ex quo recte versus.

Sed immedicabile vulnus
Ense recidendum est, ne pars sincera trahatur.

38 ¶ Quibus ex causis non modo veræ religionis cultores punire solent hæreticos huiusmodi, sed his etiam qui verum Deum ignorabant, nam Iulius Paulus *lib. 5. Receptar.* scriptum reliquit, *tit. de vaticinat. Qui novas, & vsu, vel ratione incognitas religiones inducunt, ex quibus animi hominum moveantur honestiores deprimuntur, humiliores capite puniantur.* † Nam omnia quæ in 39
Deorum providentiam excogitabantur, aut contra receptam religionem verterentur damnavit antiquitas, authore Plutarch. *lib. de superstit.* vt sic nova religio reprimeretur, vt ait Eusseb. *lib. 4. præparat. Evang.* † Sic Diopites decre- 40
tum fecit, vt omnium, qui de Diis non recte sentirent, aut de rebus cœlestibus novos sermones inducerent, nomen deferretur, & iubente populo decretum ratum fuit, vt narrat idem Plut. *in Pericl.*
† Quod apud alias nationes etiam in- 41
valuit, nam Scytæ Anacharsim occiderunt, & regem suum Scylam regno privarunt, & necarunt propter externos ritus, vt narrat Herodot. *lib. 4.* † Ana- 42
xagoras impietatis accusatus est, quod solem lapidem esse dixerit, authore Plutarch. *lib. de superst.* & Diagoras, quia opem Deorum negavit exterminatus fuit, vt tradit Tatianus *in orat. contra Græc.* † Et Socrates damnatus fuit, quod 43
novam religionem introducere videretur, vt tradunt Plato *in Apolog. epist. 7.* Cic. *lib. 1. de nat Deor.* Seneca *epist. 105.*
† Alcibiades absens tanquam hæreticus 44
damnatus est, vt narrant Thucidides *lib. 6. &* 8. & Plutarch. *in eius vita.* Aristoteles impietatis accusatus, quod cultus Deorum minus probaret in Chalcidem profugit, vt meminit Laërtius *in eius vita.* † Vt sic contra hæreticos 45
huiusmodi, qui Magos occidi negant, non solùm divina, sed prophana testimonia adducamus, quibus videant quàm antiquum, quàm vsitatum, omni sæculo, & apud omnes nationes sit hæreticos punire, ac Deorum criminibus in externo iudicio cognoscere.....

Digitized by Google

CAPVT II.

De pœna violatæ religionis per omnes mundi ætates.

SVMMARIVM.

1 *Religionis causa apud omnes nationes prima habita.*
2 *Athenienſes violatæ religionis cauſam vindicabant.*
3 *Eumolpides apud Athenienſes qui fuerint.*
4 *Eleuſinia ſacra quare omnium religioſiora.*
5 *Civitas ſine religione ſtare non poteſt.*
6 *Religio neceſſaria ad reipublicæ conſervationem*
6 *Religio totius beatitudinis cauſa.*
7 *Luzbel apoſtaſiæ reus primus è cœlo electus.*
8 *Ludovicus Paramo correctus.*
9 *Adamus ex violata religione punitus.*
10 *Adam ex ſua electione hæreſim contraxit.*
11 *Nemrod primus poſt diluvium induxit idololatriam.*
12 *Nemrod turrim ædificat vt contra Deum ſe tueri poſſit.*
13 *Babel confuſio facta Nemrod in peccati pœnam.*
14 *Abraham pro religione à Caldæis in ignem dejectus.*
15 *Chaldæorum igne liberatur Abraham.*
16 *Sara ex violata religione Iſmaelem, & Agarem ejecit.*
17 *Iacob violatæ religionis cauſam experitur.*
18 *Moyſes Iudæos idololatras, Chore, Datham, & Abiron ſchiſmaticos occidit.*
19 *Abimelech idololatras ex violata religione occidit.*
20 *David Deos alienos juſſu comburi.*
21 *Manaſſes multiplicavit Magos, & maleficos.*
22 *Ioſias Magos, & idololatras exterminavit.*
23 *Nabuchodonoſor ex violata religione Iudæos punivit.*
24 *Nabuchodonoſor inquiſitoris munus exercuit.*
25 *Eſdras inquiſitoris munus ſuſtinuit.*
26 *Mathathias idololatriam deſtruit.*
27 *Iudas Machabeus Apollonium ob violatam religionem occidit.*
28 *Imathas, & Hircanus violatæ religionis cauſa functi ſunt.*
29 *Chriſtus Ieſus vt inquiſitor ſe geſſit.*
30 *Chriſtus Dominus violatæ religionis cauſam experitur.*
31 *Chriſtus Dominus hæreticos Iudæos revocat.*
32 *Chriſtus Dominus diſcipulos tarditatis vitio compeſcuit.*
33 *Chriſtus Dominus ex violata religione variis pœnis Iudæos punit.*
34 *Iudæorum everſionem ob Chriſti mortem prædictam.*
35 *Apoſtolis vt Chriſti ſucceſſoribus cauſa religionis commiſſa.*
36 *D. Petrus Ananiam, & Saphiram ex violata religione punit.*
37 *D. Paulus Elimam obcæcat.*
37 *Hæreticos tradidit Sathanæ Apoſtolus.*
38 *D. Ioannes cauſam violatæ religionis defendit.*
39 *Epiſcopi ſucceſſerunt Apoſtolis.*
40 *Epiſcoporum munus eſt hæreticos exterminare.*
41 *Violatæ religionis cauſa Epiſcopis fuit commiſſa.*

42 *Inqui*

Digitized by Google

41 Aperiemus ergo nunc ipsum Tabernaculum, & ostendemus
42 & Domum, & Ornatum eius, & Altare holocausti, & Vasa
43 eius, & Altare thymiamatis, & Vasa eius, & Mensam
44 eius, & Candelabrum, & Lucernas eius, & Altare
45 & Fundamenta altaris, & Velum, & Ostium Tabernaculi
46 & Velum, & Ostium Templi, & Ostium Atrii.

CAPVT VIII.

AT quoniam ordo exigit, ut Tabernaculum, & quæ ad illud pertinent, describamus, ipsum Tabernaculum, & Domum, & Ornatum eius, & Altare holocausti, & Vasa eius, & Altare thymiamatis, & Vasa eius, & Mensam, & Candelabrum, & Lucernas eius, & Altare, & Fundamenta altaris, & Velum, & Ostium Tabernaculi, & Velum, & Ostium Templi, & Ostium Atrii, ordine describemus. Et primum de Tabernaculo dicamus, quod Moyses fecit in deserto, quando Deus ei præcepit, ut faceret sibi Tabernaculum, in quo habitaret. Fecit autem illud Moyses, sicut Deus ei præcepit, ut supra diximus. Et fecit illud de pellibus, & de lignis, & de auro, & de argento, & de ære, & de cæteris rebus, quæ ad illud pertinebant. Et fecit illud ad similitudinem Templi, quod postea Salomon ædificavit. Et fecit illud ad similitudinem cæli, & terræ, & omnium, quæ in eis sunt

Ut ostendat, quam sit ridiculum, ad ea, quæ ad ſalutem animæ pertinent, ſtudium non adhibere, Regis non Romani, ſed Persarum exemplum ſequi, qui ſapientiam magorum ſtudiosè colebant, ſed ad ſalutem animæ nihil proficiebant, quia ignorantia Dei ſalutem non habebant. Ideo ſubdit:

17 Et Rex ait, & reliqua. Et ſecundum Græcum, & Chaldæum, & Arabicum, & Syrum, & Latinum, & Hebraicum, & Perſicum, & Indicum, & Ægyptium, & Ethiopicum, & Scythicum, & Persicum, & Armenium, & Cappadocicum, & Ponticum, & Phrygium, & Pamphylium, & Lycium, & Cyprium, & Lydium, & Cilicium, & Syrophœnicium, & Mesopotamicum, & Cretense, & Arabicum, & Cyrenense, & Libycum, & Romanum, & Cyrenaicum, & Judæ

nepos Ioſias in regno ſuccedens acerrimi Inquiſitoris officium ſuſtinuit nam altaria,& ſimulachra Baaldeſtruit, lucos excidit, Soli, & Lunæ ſacrificantes occidit, fana Moloch comminuit ac oſſa ſacerdotum ibi ſepultorum exemit, atque combuſſit : inſuper,& omnes magos, & idololatras in vrbibus Samariæ, Manaſſæ, Ephraim, & Simeon, vſque Nephtalim ſubvertit, *Reg.* 23 4.*cap.*22.*&* 23. *Paralip.*2.*cap.*35.† Et anno quinto deſolationis Iudææ Nabuchodonoſor Rex Babylonis vaſtat Aegyptum, repertoſque ibi Iudæos partim occidit, partimque transfert in Babylonem. Et in Iudæa, & Hieroſolyma numerum ingentem occidit propter idololatriam, & quibus vitam conceſſit in captivitatem duxit, vt tradit Ioſeph. *lib.*10. *antiq. capit.*11. *Hierem.cap.*52.

24 ¶ In quinta mundi ætate quæ incipit ab origine mundi anno 4743. ſecundum ſeptuaginta Interpretes, & ſecundum Hebræos 3367. & ab vrbe condit.163. in tranſmigratione Babyloms Nabuchodonoſor obſtupefactus miraculo illo fornacis ardentis relinquentis intactos tres pueros Ananiam, Azariam, & Miſaelem Inquiſitoris exercens munus edicto publico iuſſit, vt occidatur quiſquis Deũ} Iſrael blaſ-
25 phemaverit *Daniel cap.*3. † Et poſt captivitatem Babylonis ſub Reſa filio Zorobabel primi Ducis Iuda Eſdras ſcriba inquiſitoris munus exercuit dum in templo è ſuggeſto legeret edictum legis Domini à mane vſque ad meridiem vniverſa multitudine virorum, ac mulierum audiente, flente, Deumque adorante, vt habetur Eſdr. *lib.*2.*cap.*8.
26 *&* *lib.*3.*cap.*9 † Item, & Mathathias ſacerdos cum quinque filiis ſuis Anthiocho Rege, nec ſe, nec ſuos idolis ſacrificaturus reſpondit, & Iudæum ſacrificantem occidit, idololatriam deſtruit, vindicat legem, ac revocat Dei cultum, *Machabeorum.*1.*cap.*2.*&* *lib.*2. *cap.*5.† Et mortuo Mathathia Iudas 27
Machabeus eius filius ſuccedens, non minori religione omnes impios trucidavit, & Dei hoſtem Apollonium Cæleſyriæ ducem occidit, exercitumque eius delevit, *Machab.*1. *cap.*3. *&* *lib.*2. *cap.*8. ac blaſphemum illum, & impium Nicanorem,& exercitum eius.& quinquaginta ſeptem millibus bellatorum conflatum, Deo fretus fugat, *Machabeor.*1.*cap.*7.*&* *lib.*2.*cap.*15. † Defun- 28
cto Iuda ſuccedit Ionatas frater eius Inquiſitor ſtrenuus, qui Azotum, & templum Dagon ſuccendit *Machab.*1. *c.*10. & eius nepos Hircanus ob idololatriam Samariam obſidione captã ſolo adæquat, vt tradit Ioſeph.*lib* 1.*de bello Iudaic.cap.*2.

¶ In ſexta mundi ætate Chriſtus 29
Dominus noſter primus Inquiſitor fuit legis Evangelicæ,qui decimotertio ſuæ nativitatis die notum fecit vniverſæ Hieroſolimæ per tres Reges Magos ſe in mundum veniſſe, *Matt. cap.*2. ac in duodecimo anno docens illos in templo præſtantiſſimi Inquiſitoris ſpecimen
prębuit, *Matt.cap.*3. † Item, & eij- 30
ciens ſacrilegos de templo flagellans eos, qui de divina Dei præſentia male ſentientes eius domum commerciis ſuis fœdaverãt *Matth.cap.*21.*Marc.* 11.*Luc.cap.*19. Et ſimiliter quando cõ- 31
vincit hæreticos Iudæos futuram mortuorum reſurrectionem negantes, eos teſtimonio ſcripturæ redarguens,*Matt. capit.* 22. *Marc.* 12. *Luc.* 20. † Ac 32
paſſim eorum perverſa dogmata corrigit & Diſcipulos ad Emaus iter facientes, de ſua reſurrectione quodammodo dubitantes tarditatis vitio compeſcit, *Luc.cap.*24. † Et tandem in punitio- 33
nem eorum, qui non crediderunt,Iudæos privat regno, & ſacerdotio,diruit templum, ac tradidit eos in perpe-

Digitized by Google

tuam infamiam, & captivitatem gentium, à qua non liberabuntur vsque in finem mundi propter infidelitatem, & hæresin, & mortem Christi, vt tra-
34 dit Ioseph. *lib.7.de bello Iudaic.cap.24.* † Secundum quod eis prædictum erat per Prophetas, D.Isai. *cap.*28. 29.42. 49.50.59.& 65. Herem. *cap.*3.5.8. & 12.Oseas *cap.*3. Amos 8. *Micha.*5. *Sophon.*3.*Zachar.* 11. *Psal.*20.68.& 108. *Luc.cap.*9.D.Petr.*canon.*1.*cap.*2. Divus Paulus *ad Rom.*9. † Et Christi successo-
35 res Apostoli, quibus data est inquisitorum iurisdictio in causa fidei, & potestatem super omnia Magica incantamenta, D. Luc.cap.10. *Ecce dedi vobis potestatem calcandi super serpentes, & scorpiones, & super omnem virtutem inimici.* Passim inquisitorum suscepe-
36 runt officium, nam D. Petrus Ananiam, & eius vxorem Saphiram de Spiritu sancto mentientes, tanquam hæreticos morte afficit, *Act. Apost. cap.*5. & Simonem arte Magica volantem de medio aere vi orationis revoca-
37 vit, ac contrivit, vt refert *Hegesippus* † Et D. Paulus in Papho insula Elymam magum, & pseudoprophetam Iudæum suæ prædicationi resistentem dicto excæcat, *Act. Apost. cap.*13. & Hymenæum, & Alexandrum hæreticos, quos excommunicaverat tradidit
38 Sathanæ *ad Timoth.*1.*cap.*1. † Et fornicarium, qui noverca sua vxoris loco vtebatur, & de matrimonio male sentiebat, præcepit publico Ecclesiæ consensu tradi Sathanæ corporaliter, *ad Corinthios* 1. † Et Divus Ioannes Evangelista cum liberatus ab exilio rediisset Ephesum reperit Elionem, Corinthum, & Marcionem hæreticos asserentes Christum ante Mariam non fuisse, neque esse Deum adversus quos scripsit, tam dilucidè suum Evangeliũ & Apostoli omnes horum hereses damnarunt in celebri illa Synodo, quam habuerunt in Hierusalem, *Act. Apost. cap.*15.

¶ Sed Apostolis successerunt Episcopi, qui divino iure Ordinarij fuere 39
Inquisitores Acta Apostol. 2. *Attendite vobis, & universo gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei.* † Nam Episcoporum munus est custodire oves sibi creditas, & 40
hæreses extirpare, *cap. excommunicamus.* §. *addicimus de hæretic. cap. ad abolendam, eodem tit.lib.*6. *cap fœlices cap. eam te de rescript.* Simanc.*de Cathol.institit.tit.*25. *ex num.*1. Rosas *sing.*44. Et ideo multis synodis decisum est, vt causas omnes hæresis expedirent,& 41
præsertim Concilio Nicæno relato *in cap. quoniam dist.*18.& in Concilio generali Lateranens.relato *in cap.cum ex iniuncto; & in cap. vt commissi de hæret. & in d. c.ad abolendam.* † Vsque dum 42
Albigensium errores de Trinitatis mysterio, ac sacramento pœnitentiæ male sentientes, quæ adeò fideles vexabant, vt Episcoporum diligentia pro eis extirpandis non sufficeret,à sede Apostolica delegati sunt primi Inquisitores ex nobilissima D. Bernardi familia tempore D. Innocent. III. vt tradit Ludovicus Paramo, *de origine S.Inquisit. lib.*2.*tit.*1. *cap.*1. *ex num.*7. † 43
Qui primordia huius sacrosancti tribunalis, ac fundamenta iecerunt & eis alios substituentes pro emergentibus negotiis creabantur, vsque ad tempora D.Alexand.III. Pontificis max.quo Christianæ fidei vindex D. P.S.Dominicus de Guzman Hispanus Oxonens.diœcesis, religione, litteris, & nobilitate clarus, nobilissimi ordinis Prædicatorum fundator, primus Inquisitor Generalis, creatus est anno Domini M.C. LXX.sub Alphonso III. Rege Castellæ, *vt Hispaniæ testantur Chronic.* † Et postquam D. P. Domi- 44
nicus miraculis coruscans vltimum

diem

Digitized by Google

diem clauſit, Inquiſitoris officium ad ſuos fratres, quaſi hæreditario iure translatum, illud per omnes orbi partes ſtrenue geſſerunt, ac plurimi eorum pro fide, & religione tuenda, non dubitarunt impiorum gladiis in memoriam poſteritatis occumbere, vt tradit Paramo *vbi ſupra. d. lib. 2. tit. 1. caſ it. 5.* 45 *ex num. 1.* † Quorum multi, ac de ſanctiſſima Franciſcana religione alij, qui non minore pietate coruscant poſtmodum in Hiſpaniam miſſi fuerunt: licet ante Reges Catholicos nullum ſanctæ Inquiſitionis tribunal erectum comperio, nam tempore Regis Ioan. II. ad damnandum Henricum Marchionem Villenæ Magiæ crimine diffamatum ab ipſo Rege electi fuerunt iudices, quorum alter Alphon. ab Spina graviter queritur illo ſæculo nullum exiſtere 46 inquiſitorem in *lib. i ſcripto fortalitium fidei in præfat.* † Reges autem Catholici de fidei incremento ſatagentes à ſede Apoſtolica impetrarunt, vt in Hiſpania vnus Inquiſitor generalis crearetur, cum poteſtate alios Provinciales inquiſitores inſtituendi, provt ſibi videretur, & cum id obtinuiſſet, primus omnium creatur Inquiſitor generalis D. Thom. Turrecremata, familiæ Prædicatorum, pietate, & religione præclarus, vt tradit Zurita *lib. 1. Annal.* 47 *cap. 49.* † A quo vſque in hodiernum diem ſanctæ Inquiſitionis tribunalia tot viris litteris, & religione præclaris diſtincta, ad tantum faſtigium ſunt evecta.....

APPENDIX.

Obiectio de Eleuſiniis ſacris.

1 *Bona Dea ſacra ſolis mulieribus quare data.*
2 *Bona Dea prima materia fuit.*
3 *Terra non ſolum hominum, ſed Deorum præbuit materiam.*
4 *Bona Dea nomen quare prodere nefas.*
5 *Bona Dea Eva fuit.*
6 *Sacra bona Dea ad humanæ lapſus triumphum diabolo decantandum inducta.*
7 *Serpens in honore quare eſſe cœpit.*
8 *Serpens cultus in ſacris Iſidis, & Oſiridis.*
9 *Serpentibus coronabantur celebrantes Orgia Bacchi.*
10 *Evoi dictus Bacchus.*
11 *Bacchus quare dictus Liber pater.*
12 *Vinum quare libabatur Baccho lactis nomine.*
13 *Sanguinem à muliere non traximus, ſed à viro.*
14 *Principium eſt, quod ex ſe non aliunde pendet.*
15 *Materia forma perfectatur.*
16 *Sacra bona Dea ſingulis menſibus mulieres, quo menſtrua patiebantur celebrabant.*
17 *Sacra bona Dea ſingulis annis celebrata.*
18 *Sacra bona Dea quare noctu fierent.*
19 *Nocte anima ſenſuum motu liberata ad ſe ipſam quieſcit.*
20 *Arborem homini vetitam vitem fuiſſe.*
21 *Vitis aurea in templo Iudæorum, quam Ariſtobulus ad Pompeium dono miſit.*
22 *Vitis fructum quare ſacerdotibus vetitum.*

¶ Reprehendor quod in ſacris Eleuſiniis dixerim paganæ totius Religionis myſteria contineri, quia in illis diabolus humanæ lapſus, & ruinæ triumphum (quod ex Eva reportavit) ſibi inſtituit decantandum. *numer. 4.*

† Nam

† Nam dicunt ſacra fuiſſe bonæ Deæ, 1
ſolis mulieribus dedita, & noctu celebrata propter nefandiſſima ſcelera, quæ nec diu, neque à viris fieri licebat, vt tradit Pauſan. *Eliacorum.* 1. *Prop.*

Interdicta viris metuenda lege piamur.

† Bona Dea, prima materia fuit in qua 2
bonum eſt per ſe, quod in aliis mediãte forma contingit Ariſtot. 2. *Phyſicorum.* Ideo Opem, Rheam, Maiam, Cererem, Tellurem, Materteram, & alia terræ nomina appellabant, vt tradit Varro *lib.* 4. *de lingua Latina.* † 3
Quia terra non ſolum hominum, ſed Deorum præbuit materiam Divus Auguſtinus *lib.* 6. *civit. Dei cap.* 8. Nam à Diis ſola potentia diſtinguimur, non natura, Apollon. 1. *Argonaut.* † Sed 4
nomen prodere nefas fuit ob inimicitias mulieris, & ſerpentis, quas Deus in tanti ſceleris pœnam indixit *Geneſ. cap.* 3. Sive ob religionem, Papin. *Thebaid.* 4.

Et triplici mundi dominum quem ſcire nefaſtum
Illud, ſed taceo.

† Nam bona Dea Eva fuit, ideo fin- 5
xerunt, ei Bacchum nutriendum traditum, quem ipſa depravavit, quia arborem vetitam primis parentibus vitem fuiſſe crediderunt, vel ex illo Eſdræ, 4. cap. 5. *Ex omni arbore ſolam ſibi Deus vitem elegit,* † Quam poſtea 6
patrem ſerpentis forma defloraſſe tradiderunt, quia ſub his ambagibus diabolus humanæ lapſus, & ruinæ ſibi inſtituit triumphum, qui Evam ſub ſerpentis ſpecie corrupit, & à iuſtitia originali avertit *Geneſ.* 2. † Vnde ſer- 7
pens in honore eſſe cæpit, & antiqui Dei ſuperſtitio orta, qui ad populi terrorem *Damogorgo-on* dicebatur quaſi dæmon ſerpens, nam γόργον *ſerpens* ſignificat *Euſtath.* Iliad ε † Et in ſacris 8
Iſidis, & Oſiridis ſerpens cultus, authore Plutarch. *in eorum comment.* vnde Ovid. *lib.* 1. *Metamorph.*

Siſtraque erãt, nunquamque ſatis quæſitus Oſiris,
Plenaque ſomniferi ſerpens peregrina veneni.

† Quare celebrantes Orgia Bacchi ſer- 9
pentibus coronabantur clamantes tota nocte, *Evoi, Evam,* teſte Dionyſ. *de ſitu Orb.* vt ſic in illo myſticæ matris ſcelus proderent, ex quo Bacchus Eva dicebatur, Ovid. 4. *Metamorph.*

Nictelíuſque, Eleleuſque, parens, & Bacchus, & Evan.

† Qui ſimiliter Liber pater dicebatur, 10
quia vinum libertatem ſignificat, quam dæmon Evæ promiſit Geneſ. capit. 2. *Eritis ſicut dij.* Horat. *Carm.* 2.

Evoe parce Liber
Parce gravi metuende Thyrſo.

† Sed quia non fuit vera libertas, ſed 11
tantum defectio à Deo, ideo in eius ſacro vinum non propriè, ſed lactis nomine offerebatur, vt libertatis blanditias oſtenderent; lac enim blanditiæ ſunt Proverb. capite 5. *Si te lactaverint peccatores* & capite 16. *Vir iniquus lactat amicum.* † Nec lac propriè libaba- 12
tur, ſed nomen tantum, quia doctiſſimus author huius ſuperſtitionis intellexit in Eva non eſſe principium generationis, quia ſanguinem à muliere non trahimus, ſed à viro *l.* 1. §. *conſanguineos. D. de ſuis, & legit. l. non facile.* §. 1. *de gradibus cognat.* † Princi- 13
pium enim eſt, quod ex ſe non alio dependet, quod in Eva dari nequit, quia è viri corpore educta eſt, *Geneſ. cap.* 1. & ita nil mirum ſi vxor in iure vicem filiæ ſuſtineat. *l.* 1. *D. de rerum amotar.* Vnde viri arcebantur, Proper.

Interdicta viris metuenda lege piamur.

Non quod virgo eſſet, quæ mater fuit 14
cunctorum viventium, ſed quod materia quæ eſt mulier forma periclitatur,

Digitized by Google

tur, seu polluitur, sive quod maiestas superiorem abhorret, Seneca.

Nec regna socium ferre, nec tedæ sciunt.

15 † Quæ vt arcana fierent condebantur in cista Catull.

Pars obscura cavis celebrabant Orgia cistis.

Principio singulis mensibus, quo mulieres menstrua patiuntur celebrabant àviris seductæ, per noctẽ concurrentes.

Et non assuetis pernox vlulavit Eleusis Mensibus.

16 † Postea annale sacrificium in hac forma describitur ab Ovid. *libr.* 10. *Metamorph.*

Festa piæ Cereri celebrabãt annua matres
Illa quibus nivea velata corpora veste
Primitias frugum dant spicea serta suarum,
Perque novem noctes venerem tactusque viriles
In vetitis numerant.

17 † Nocturna enim sacra fuerunt, quia religiosiora, vel quod Græci mysteria sua noctu celebrarent D. Clemen. *strom.* 4. vel vt eius antiquitatis fuisset indicium quia nox prior est quam dies, qui actionem significat, cum prior sit status, quam motus in his sensibilibus quia omne quod fit necesse est fieri ab aliquo principio immobili, nam si movetur, non erit principium, Aristot. *lib.* 1. *Physicor.* † Sive etiam quod no-

18 cte anima sensuum motu, & officio liberata ad seipsam revoluta quiescit, Horat. *in Epod. od.* 5.

O rebus meis infideles arbitræ
Nox, & Diana, quæ sideratis regis
Arcana cum fiunt sacra.

¶ Putabant enim arborem vetitam

19 homini vitem fuisse iuxta illud, quod ait de huiusmodi lapsu propheta Ezechiel. cap. 15. *Fili hominis quid fiet de ligno vitis ex omnibus lignis nemorum, quæ sunt inter ligna sylvarum? nunquid tolletur de ea lignum, vt fiat opus, aut fabricetur de ea paxillus?* &c. † Quo in 20
loco Hieronym. Prado apud avunculum meum Ioan. Bapt. Villalpando *in Regio Codice tom.* 1. *ad Ezech. d. cap.* 15. *f.* 172. *Appelles merito vitam alteram artificiatam non sine divino auxilio à Noe inventam, vt succederet in vicem ligni vitæ hominis vetiti.* † Quare Moyses 21
(qui Geneseos libros scripsit) non sine mysterio vitem auream in templo collocavit quam Aristobulus ad Pompeium dono misit, vt tradunt Annæus Florus nostrorum Senecarum origine *lib.* 3. *cap.* 5. *Ioseph. antiq. Iud. capit.* 14. Iustus Lipsius *lib.* 2. *Elector. c.* 5. † Et sacerdotibus non solum vinum, sed omne vitis fructum, quasi prævaricationis causam, interdixit Levit. c. 6. *Acetum ex vino, & quidquid quod ex vua exprimitur non bibet, vuas recentes, siccasque non comedet.*

CAPVT III.

De suprema Regis iurisdictione, & potestate.

SVMMARIVM.

1 *Adamo primo parenti data est iurisdictio omnis & potestas.*
2 *Iurisdictio omnis à Deo emanavit.*
3 Eccles. 17. Sap. 9. *explicantur de iurisdictione.*
4 *Regum eligendorum causa.*
5 *Regum officium.*
6 *Regis munus iudicare.*
7 *Iudices Regum loco constituti.*
8 *Imperatores iura habebant.*
9 *Nunus Rasura, & Layncalvus iudices.*
10 *Iudices purpurati, & coronati, apud Hebræos.*
11 *Regis manu omnia expediebantur.*

12 *Consules vnde dicti, & quare creati.*
13 *Consulis officium iudicare fuit.*
14 *A Consulibus ad populum provocatio quare inducta*
15 *Dictatoris officium supremum fuit.*
16 *Pretor creatus vt iurisdictioni praesset.*
17 *Quæstores parricidii, Trium viri capitales, Aediles, erarii iudices.*
18 *C. Iulius Cæsar Imperatoris nomen primus vsurpat.*
18 *Legis Regiæ origo.*
19 *Legis Regiæ potestas.*
20 *Magistratus populi Romani.*
21 *Hispani à Romanis habitum, mores, & linguam suscepimus.*
22 *Romance dictum quasi Romanum.*
23 *Hispanè loquendo latinè loqui possumus.*
24 *Corduba cæteris aliis Latina lingua antecelluit.*
25 *Cordubenses cives Romani habiti.*
26 *Roma quos armis subigere nequirat, sociorum nomine devinxit.*
27 *Roma ab Hispanis condita, & gubernata.*
28 *Comites ex Imperio in Hispaniam missi.*
29 *Comitis officium magis ad imperiũ.*
29 *Proconsulis officium ad iurisdictionem.*
30 *Proconsul Batica iurisdictionis munus.*
31 *Comitis dignitas multis saculis ante Romanos Hebræus floruit*
32 *Comites in Hispaniâ priusquam Reges creati.*
33 *Comites in Hispania temporales post creatos Reges.*
34 *Comitis dignitas hodie perpetua.*
35 *Comites sunt rectores perpetui.*
36 *Sententia Vicarij Præfecti vrbis non est provocanda ad ipsum Præfectũ.*
37 *Sententia Vicarij dictarum potestatum non est appellanda ad ipsas potestates.*
38 *Bobadilla reprehensus, qui putavit à sententiis Vicarij appellari ad Comitem.*
39 *Reges nostri non ex lege Regia, sed ex domino imperium accipiunt.*
40 *Regum nostrorum iurisdictio non ex vsurpata Cæsaris potestate, sed ex D. Pelagij electione.*
41 *Reges ante Pelagium eligebantur.*
42 *Electione Reges creari iussum est.*
43 *Lege Gothorum ad successores Regum regnum delatum.*
44 *Rex noster caput, & finis totius iurisdictionis.*
45 *Magistratus omnes ex Rege derivantur.*

Roma à quibus fuerit condita & gubernata: quinam vero imperio Romana monarchia successerint, vide in appendice per totam.

IVrisdictio omnis, & potestas à Deo, 1
Dño data est primo omnium parenti ac protoplasto Adamo Gen. c. 1. *Replete terram, & subiicite eam & dominemini piscibus maris, & volatilibus cæli, & vniversis, quæ moventur super terra:* † Nã vt 2
ait Sap. Eccl. c. 17. *Deus creavit hominem, &c. & dedit potestatẽ eorũ, quæ sunt super terrã,* & Sap. c. 9. *& sapientia tua constituisti hominẽ, qui dominaretur creaturæ.* † 3
Quæ sanè ad iurisdictionẽ, & imperiũ esse referenda expresse docent D. Aug. *l. 14. civ. Dei, c. 21.* Dion. *l. de div. nom. c. 11.* D. Th. *p. 1. q. 96. art. 1. & l. 3. de reg. Princ. 1.* † Sed discretis gẽtibus, & vrbes conditæ cum omnia vnius arbitrio 4
Regi nõ posset, cœperũt homines benemoratos Principes cõstituere, vt pœnis, & præmiis propositis corruptã naturã, & vitiosos motus licẽtius erũpẽtes in officio continerent *l. 1. D. de iust. & iur.* † Nã Regis officiũ est vrbes, atque 5
homines felices, & beatos facere, vt docẽt *Socr. & Arist.* ille relatus à Xenoph. *l. 3. de di. & fact. Socr. & l. 2. & 8.*

de

gitized by Google

de Cyrop. hic vero *l.8. Ethicor.c.11. Ia-*
6 *blic.epiſt.ad Dyoſcol.* † Vnde eorum munus apud omnes nationes iudicare fuit Reg.1. cap.8. *conſtitue nobis Regem, vt iudicet nos, ſicut vniverſa habent nationes.* Reg.3.c.10. *Conſtitui te Regem, vt*
7 *faceres iudicium, & iuſtitiam.* † Ex quo apud Hebræos Regis loco iudices conſtituti ſunt à Moyſe vſque ad Saulem, vt patet ex libris *Ioſue, & Iudicum, Ruth. cap.1. quando Iudices præerant.* Qui rexerũt Iſraël per annos CCCCL. Acta Apoſt.cap.13. *& deſtruens gentes ſeptem in terra Chanaam ſorte diſtribuit eis terram eorum quaſi per quadringentos & quinquaginta annos, & poſt hæc dedit*
8 *iudices vſque ad Samuel prophetam.* † Hinc Auguſtus Imperat. aſſiduè iura reddebat, vt tradit Sueton. *in eius vita cap.34.* Veſpaſianus, Domitianus, Galba, Claudius, Traian. Hadrianus, Aurelius, Commodus, Pertinax, Severus, Caracalla, Iuſtinianus,& alij, quos refert Tiraq. *de Nobilit.cap.28. ex n.17.*
9 † Ex quo apud nos Regis vices gerentes *Nuñus Raſura, & Layn Calvus* iudices appellati ſunt. Et invictiſſimi pariterque potentiſſimi Reges noſtri hanc ſibi, & poſteris legem impoſuerunt, vt ſingulis hebdomadis, ſemel quoad minus ſubditorum controverſias proprio iudicio dirimerent *l.1. l.2. tit.2. lib.2.*
10 *Recopil.* Greg. *in l.29. tit.9. p.2.* † Vt ſic quaſi proprium Regum munus exercentes Iudæi iudices purpurati, coronatique iudicabant, vt tradit concivis,& præceptor meus P.Mart.de Roa *in ſingularibus locis, ſingularitate, & eruditione plenis lib. 3. c.7. & 8.* quod Reges apud Troianos præſtiterunt, Virgil. *Æneid.6.*

Hoc Priami geſtamen erat, cum iura vocatis
More daret populis.

11 ¶ Quare apud populum Romanum licet variis viciſſitudinibus iactatum, Magiſtratibus, qui ſupremæ iuriſdictioni, & imperio præponebantur munus indicare fuit, nam principio ex Romulo omnia manu Regis expediebantur *l.2. D. de orig. iur.* Tit. Livius *lib.1. ab vrbe cond.Decad.1.* † Sed Re 12
gibus expulſis, cum nihil nocentius vnius dominationis proprio malo didiciſſent, imperium duobus viris mandarunt, qui eo quod reipublicæ conſulerent Conſules dicti ſunt, vt tradit Feneſt. *de Magiſt.* Ayn.Rival. *lib.2.hiſt. iur.* † Qui in eandem regiam iuriſdi- 13
ctionem ſucceſſerunt *l.2.D.de orig.iur.* & iudicio præponebantur, vt *ex lege XII.Tab.* tradit Ryval.*d.lib.2.* REGIO IMPERIO SVNTO: HIQVE PRÆEVNDO, IVDICANDO, CONSVLENDO: PRÆTORES IVDICES, CONSVLES APPELLANTO. † Sed ne ipſi, vel poſteri dein- 14
ceps per omnia regiam poteſtatem ſibi vindicarent, lege cautum eſt, vt à Conſulibus ad populum provocatio eſſet, ne ipſi iniuſſu populi in caput civis animadvertere potuiſſent, vt tradunt Tit.Livius *lib.1. ab vrbe cond. Decad.1.* Aymar.Rival. *lib.2. hiſt. Iur.* Car.Sigon. *de antiq. Iur. Rom. lib.1.* † 15
Quod poſtea Dictatori conceſſerunt, qui in ſummo periculo creatus libera animadverſio data eſt,quam (ob ſummam, quam habebat poteſtatem) vltra ſex menſes fas non erat retinere *d. l.2.D.de Orig.iur.* Tit.Livius,& Sigon. *vbi ſup.*

¶ Sed cum Conſules finitimis bel- 16
lis avocarentur, neque in civitate eſſet,qui ius reddere poſſet,Prætor creatus eſt, ſic dictus, quia iuriſdictioni præeſſet, vt conſtat *ex leg.XII. Tab.* quam refert Rival. *d.lib.2.* Alciat.*lib.3. Parerg. cap.3.* Alex.ab Alex. *lib.2. dier.Genial.cap.15.& lib.4.cap.4.* IVRIS DISCEPTATOR, QVI PRIVATA IVDICET, IVDICARI

Digitized by Google

VE IVBEAT PRÆTOR ESTO.

17 † quibus Quæſtores parricidij, Triumviri capitales, Ædiles, & alij iudices regio imperio ſucceſſerunt, vt docent Tit. Livius *lib. 3. Decad. 2.* Aymar. Rival. *d. lib. 2.* Dionyſ. Halicarnaſ. *lib. 1.* Carol. Sigon. *lib. 2.* Annæus Florus noſtrorum Senecarum origine, *de geſtis*

18 *Rom. c. 2.* † vſque dum C. Iul. Cæſar in Dictatorem electus donis, & beneficiis allecto populo ſummam poteſtatem Imperatoris nomine (cum Regis inviſus eſſet) vſurpat: & ne amplius populo libertatis eſſet ſpes, legem Regiam tulit, vel eam populo ferre coëgit, quæ lex imperij appellatur *l. ex imperfecto, C. de teſtam.* propterea quod de Cæſaris Imperio lata eſt, Cornel. Tacit. *lib. 17.*

19 *Annal.* † Per quem omnis poteſtas in Principem tranſlata fuit, ſive reddita *l. 1. C. de vetere iur. enucl.* Duaren. *lib. 2. diſp. c. 19.* Ioan. Corraſius *lib. 6. Miſcellan. c. 8.* Covar. *lib. 1. variar. c. 1. n. 3.* Petr.

20 Gregor. *in ſyntag. p. 3. lib. 47. c. 20. n. 5.* † Ex cuius dignitate alij Magiſtratus pullulare cœperunt, vt Præfectus Auguſtalis, Præfectus Prætorio, Præſides Provinciæ, Proconſules, Præfectus vrbi, & alij de quibus extant, *tituli in Iuſtin. C. lib. 1.* de quorum ſinguli egerunt Sigon. & Rival. *vbi ſup.*

21 ¶ Ex quorum omnium progreſſu multi politicam noſtram conſtare ſuadere conantur, vel ex Romana illa dominatione, qua ſubacta Hiſpania, in Nos habitum, mores, & linguam tranſmiſit, vt author eſt in hæc verba Strabo, *Turdetani autem, maximè, qui ad Batim ſunt, planè Romanos mores aſſumpſerunt, nec ſermonis quidem vernaculi memores, ac plerique facti ſunt Latini, & colonos ac-*

22 *ceperunt Romanos.* † Ex quo idioma noſtrum veteres meritò dixerunt *Romance* quaſi *Romanum*, vt notat omnigena eruditione clarus amicus noſter D. Bern. Alderete *l. 2. de lorigen de la leng. Eſpan. cap. 7.* † Quod adeo eſt verum vt etiam poſtquam Gotti, Hunni, Vandali, & alij barbari plurima nobis vitia induxerint Hiſpanè loquendo poſſumus Latinè loqui ſimul, vt primi omnium tentarunt concives mei Ioan. de Mena *in cant.* & Amb. *de Moral. ad Arithmeticam Silicei*, & eius ex ſorore nepos Ferd. de Oliva *in Dialog.* † In quo patria mea Cordubenſis longè aliis antecelluit, vt de ſuo tempore teſtatur Romanæ eloquentiæ parens Cicero *in Orat. pro Archia poët. Vt etiam Corduba natis poëtis pingue quoddam ſonantibus atque peregrinum aures ſas dederunt.* †

25 Et cives Romani habiti ſumus, ex Conſtitutione Antonini Pij *auth. vt liberi de cætero*, §. *ſin. collat. 6.* quam ſomniis involuit Acurſius *in l. in orbe Romano C. de ſtatu homin.* † Nam imperioſa illa civitas, vt omnes ad ſe alliceret, etiam quos armis ſubegit ſociorum nomine devinxit, & civium Romanorum privilegia conceſſit, *Machab. 1. c. 8.* D. Auguſt. *lib. 5. Civit. Dei, c. 17.* nam vt ait Claudian.

Matris non Domina ritu, civeſque vocavit,
Quos domuit, nexúque pio longinqua revinxit.

¶ Sed capta à Romanis Hiſpania (à quibus ipſa condita, & gubernata fuit) vltra Prætores, qui vrbanis, & Provincialibus rebus præſidebant, *d. l. 2. D. de orig. iur.* de quibus latè Sigon. & Rival. *vbi ſup.* Tit. Livius *lib. 2. ab vrb cond.*

28 † Alius Magiſtratus introduci cœpit, qui *Comites* appellabātur, & cum ſuprema iuriſdictione & imperio mitti conſuevit, vt apparet ex inſcriptione multarum legum ad hos Comites reſcriptarum, & præcipue ad Conſtant. Comitem Hiſpaniæ *in l. cum ſervum 6. C. de ſervis fugiti.* & ad Octau. Comitem Hiſpaniæ *in l. 1. C. vbi ſenator.* † Ad quem

29 vt ad *Virregem* difficiliores cauſæ referebantur,

Digitized by Google

rebantur, vt apparet ex *l.vnica, C.de off. Comitis Orient.* quia magis ad dominationem quam ad iudicium præponebatur, nam ad id Proconſulis officium deſerviebat *l.1.C.de off.Proco ſul.& legat.*

30 † Qui etiam Hiſpaniæ non defuit, & *Proconſul Batica* appellabatur, vt apparet ex *l.2. D.de his qui ſunt ſui, ex reſcripto D.Pij ad Ælium Marcianum Pro-*

31 *conſulem Batica.* † Sed Comitis dignitas multis ſæculis ante captam Hiſpaniam Hebræis fuit à tempore David Regis Iuda, Reg.2.c.10. *Qui eſſe voluit pro Ioab Comes David.* David autem regnavit ſecundum Hebræos circa annos mundi 2900 Hiſpania autem capta eſt à Romanis ab vrbe condita anno D. XXXV. qui fuit ante natum Chriſtum XXVI. *vt ex Dion.Caſſio,* & aliis tradit Bern.Alderete, *lib.1. del origen. de la leng.Eſpan.c.2.*

32 ¶ Quod extitit in cauſa, vt iam Romano iugo depulſo, qui ſupremæ iuriſdictioni, & imperio Hiſpaniæ præponerentur, non Reges, ſed Comites appellabamus, vt de Ferdin.Gonzales Caſtellæ Comiti (à quo Reges noſtri originem ducunt) & aliis tradunt concivis meus Ambr. *de Moral.lib.10. Marian.S.*

33 Guardiol. *de la nobleza de Eſpan.c.40.* † Sed creatis poſtea Regibus Comites temporales eſſe cæperunt, nam à Regibus ad alicuius populi iuriſdictionem præponebantur, non ſecus, ac hodie Rectores civitatũ, quos appellamus *Corregidores,* vt tradunt Surius *tom.1. Annal.lib.2.c.64.* & Amb. *de Moral.d.l.10. c.33.* quia Regis Vicarij eligebantur, Belluga *in ſpeculo Princip. rub.22. §.&*

34 *quia n.56.* † Quorum munus hodie perpetuum eſt, & ad ſucceſſores devenit iure hæreditario, cum dignitate, & imperio, Ant.Gom. *in l.90. Tau.n.12.* Gregor.Lop. *in l.12.tit.1.p.2.* Molin. *de pri-*

35 *meg.lib.1.c.11.n.10.* † Vnde eos Rectores perpetuos appellat Avend. *in c. Prator.c.7.n.1.* Azev. *in rub.tit.7.& 25. lib.3.Recop* † Atque ita quemadmodum 36
à ſententia Vicarij Præfecti vrbis, ſive Rectoris appellari non poteſt ad ipſum Rectorem, quia vnum, & idem tribunal eſt, & vtriuſque vna, & eadem iuriſdictio, *c.Romana, & ibi omnes, de appell. in 6.* Bart. *in l.1.D.quis, & à quo appellet. & in l. precibus, C.de appellat.* Covarr. *in Pract.c.4.n.8.* † Ita ſimiliter à ſententiis 37
iudicum dictarum poteſtatur, ad ipſoſmet Duces, Comites, & Marchiones appellari non poteſt Angel. *in l.1. §. qui mandatam. D.de off.eius* Covar. *d.c.4.n.6.* Capicius *dec.27.* Rolan. *conſ.4.n.41. & conſ.75. ex n.15. vol.3.* † Quidquid ex 38
pragmatica Guadalaxaræ contrarium ſuadere conetur Caſtillo de Bobadilla *in Polyt.lib.2.c.16. n.77.* quia in Regia noſtra Granatenſi Cancellaria nunquã vidi eorum ſententias per dominos Auditores revocare, vel confirmare: ſed attenta ſolum, quæ à Vicario eorum lata eſt ſententia ad vlteriora procedere, & revocata, vel confirmata ſupplicationis libellum admittere, quod non fieret, ſi vtraque eſſet valida, *extit. ne liceat tertio provoc.*

¶ Et quia idẽ Bobad. *vbi ſup.lib.1.c.1.* 39
n.19. Regis noſtri iuriſdictionem ab illa Cæſaris poteſtate derivari conatur perſuadere, reſpuendus eſt, ne tanto Principi, tam vitioſum principium tribuamus cum Reges noſtri, non ex lege regia, ſed ex Deo imperiũ accipiunt *Proverb.9. Tu elegiſti me Regẽ populo tuo, & iudicẽ filiorũ tuorum.* † Cuius collatio fa- 40
cta nõ eſt ex illa vſurpata Cæſaris poteſtate, ſed ex legitima D.Pelagi electione, qui poſt miſerã Hiſpaniæ cladem à Gothis, qui ad Cantabros, & Aſtures ſe receperũt electus fuit sũmatũ poteſtate, & imperio, à quo ad poſteros iure hæreditario, & ſucceſſivo regnũ delatũ eſt, *l.2.tit.15.p.2.* Covar. *in pract.c.1.ex n.1.* † Nã ante Pelagiũ Reges Hiſpaniæ 41
nullo

nullo iure ſanguinis, ſed per electionem Primatuum, & Presbyterorum creabantur, vt apparet ex Conc. Tol. 4. *can. fin. ſd de functo in pace Principe, Primates totius gentis cum ſacerdotibus ſucceſſorem Regni conſilio communi conſtituant.* †
42 Idemque ſtatuitur in Concil. Tolet. 5. *can. 3. & concil. 6. pluribus locis*: & in libro antiquiſſimo legum Hiſpaniarum, dictus, *Fuero juzgo, in Proëm. l. 2.* cuius hæc ſunt verba: *Doncas eſtablecemos, que de aqui adelante los Reyes devenſer esleidos en la ciudad de Roma, o en aquel lugar do murio el otro Rey, con conſejo de los Obiſpos, e de los ricos omes dela*
43 *corte, y del pueblo.* † Poſt Pelagium tamen, quia in eo ſummam virtutem, & religionem ſubditi agnoverunt, quaſi eum perpetuum regnum volentes conſtituere à Gottis lege generali ſancitum eſt, vt ſi Rex fuiſſet Catholicus, primogenitus eius ad regnum vocaretur, vt tradunt Ioan. Lupus *de obtent. Regni Navar. §. 9. p. 6.* Lud. Molin. *de primoge. lib. 1. c. 2. num. 13.* † Et ita po-
44 tentiſſimus Rex noſter nullo electionis vitio, nulla tyrannica dominatione, nullo ambitu externæ gloriæ, ſed ex divina diſpoſitione iure hæreditario, & ſucceſſivo Regnum potitur, ipſeque eſt caput, & finis totius iuriſdictionis *l. 2. & l. 5. cum ſeq. tit. 23. p. 3. l. 1. 2. & per tot. tit. 1. l. 4. Recop.* Parlador. *l. 2. rer. quotid. c. 1. num. 5.* Valaſc. *de iure emphit. qu. 8. ex nu. 20.* Matien. *in l. 1. tit. 10. gl. 21. ex n. 6. l. 5. Recop.* † Ex cuius capite, vt ex limpidiſſimo
45 fonte omnes Hiſpaniæ Magiſtratus derivantur, de quibus quia alij fusè egerunt, nobis, qui ad alia properamus, remorari non licet, nam vt vere Comicus.

Non ita pluſquam bene ſubducta ratione ad vitam fuit,
Quin res, ætas, vſus ſemper aliquid adportet novi,
Aliquid ſemper moneat, &c.

APPENDIX.

REprehendor, quaſi nimis iactans dixerim Romam ab Hiſpanis conditam, & gubernatam, *num. 26.* quia aſſerui Romam à Romulo conditam. *l. 1. D. de orig. iur. l. fin. D. de rer. diviſ.* & ab Hiſpanis nunquam gubernatam, quia regimen vrbis non niſi civibus Romanis dabatur. *l. Barbarius Philippus. D. de offi praſid.* † 47
De origine enim vrbis multis ſæculis ante Romulum natum, quinimo ante Æneæ in Italiam adventum totius antiquitatis & moris maiorum armarium ſic teſtatur Virgi. Maro *lib. 8. Æneid.*

Tunc manus Auſoniæ, & gentes venere Sicanæ.

Sicani iſti Hiſpani fuerunt authore 48
Dionyſ. Halicar. lib. 1. *Sicani tunc eam tenuerunt*, de Roma agit, *genus Hiſpanum, quod fugatum à Ligaribus paulo antea ibi habitare cœperunt.* † Nam 49
vt ait Strab. lib. 6. *Ex quibus fuerunt Hiſpani, quos Ephorus primos de barbaris, ait, iſtam inſulam habitaſſe*, quam Romam fuiſſe probat Servius ad illud Æneid. 7. *Rutuli, vetereſque Sicani.* † 50
Et vt alios prætermittam Thucyddes Græcus (quem maximis laudibus extollit Cic. *in Orat. lib. 10. cap. 1.*) ille enim *lib. 6. Sicani primi demonſtrantur incoluiſſe, atque vt ipſi prædicant omnium primi, quippe cum ſint illius terræ indigenæ, ſed veritas arguit eos Iberos eſſe oriundos à flumine ſicano.* † Sive malu- 51
eris *Sicore*, qui tranſit prope Leridam, quem hodie vocamus *Segre*, vt non indigne recenſet concivis meus potius hiſtoricus, quam poëta Lucan. *l. 4. Pharſal.*

Super hunc fundata vetuſta
Surgit Ilerda manu, placidis præ-
luditur

luditur vndis,
Heſperios inter Sicoris non vltimus amnis.

52 † Quibus in Romanæ monarchiæ Imperio ſucceſſerunt Aborigines, qui ſubiugandis finitimis, & ædificandis vrbibus à Tyberi vſque ad Lyrim, vocatique Aborigines vſque ad bellum Troianum, vt narrant Tit. Livius *l. 1. ab vrbe condita* & Annæus Florus *lib. 1. hiſt. Halicarnaſſæus, Panuinius, Sigonius, Forſterus, & alij qui Romanam hiſtoriam conſcripſerunt.* † Exuſta
53 Troia Æneas ad Italiam appulit, ibique ab Evandro hoſpitio receptus (qui tunc Romæ Imperio potiebatur) ad quandam polytiam Romanos redegit, vt teſtatur Virgil. *vbi ſup.* ex quo merito Imper. Iuſtinianus *Novel.* 47. *Æneas Rex Troianus, quædam nobis reipublicæ initia dedit, & nos ab illo*
54 *Æneada appellamur.* † Is ex Lavinia Sylvium ſuſcepit, qui Æneam Sylvium creat, deinde Latinum Sylvium, Latino Alba ortus, Alba Atys, Ati Capys, Capi Capetus, Capeto Tyberinus, Agrippa deinde Tyberini filius, poſt Agrippam Romulus Sylvius, à patre accepto imperio regnat, quibus & alijs Proca ſuccedens Numitorem, &
55 Amulium filios tulit, vt narrat Tit. Livius *d. l. 1. Decad. 1.* † Ex quorum primo Rhea filia inter Veſtales conſecrata ex milite (Martis nomine) gemellos ſuſcepit filios, qui ob matris inceſtum ad Tyberim proiecti, à Fauſtulo Regis pecorum magiſtro reperti ſunt, qui Accæ Laurentiæ vxori tradit educandos, quæ quia corpus venale habebat Lupa inter paſtores appellabatur, factus eſt locus fabulæ, qua creditur eos à Lupa educatos fuiſſe, vt narrat Marc. Ant. Sabellicus, *l. 2. ab orbe cond. decad. 2.* † Qui ex eo
56 quod Romæ ſub Lupercali rupe educarentur Romulus, & Remus dicti ſunt, non è contra, vt falſo vulgus opinatur nam Roma dicta eſt, ſive à Romo Æneæ Comite, vt voluit *Caphal. Gergicius*, ſive à Roma, filia Athlantis Itali, & Laucariæ matronæ Hiſpanæ, quam alij volunt fuiſſe fundatricem, Plutar. *in Romul.* Fr. Ioan. de Pineda *in Monarch. Eccleſ. p. 1. l. 2. cap. 17.* 57
§. 2. † Sive à voce Græca ῥωμαλέος quæ robuſtum ſignificat. vt tradit D. Hier. *l. 1. contra Iouin.* ſive ex Hebræa voce רמה *Ramah*, quæ excelſum importat, eo quod excelſis collibus ſita eſſet, vt ad illud Geneſ. c. 26. *Vox in Ramah audita eſt*: tradit Guil. Hamer. & ex eo diligentiſſimus concivis, & amicus meus Ioann. Baptiſt. Navarr. *in Threno. Hierem. cap. 1. fol. 14.* † Qui quidem 58
Romulus, & Remus eo quod Romam patriam muris cinxiſſent, ac colapſam polytiam erigerent conditorum nomen ſunt adempti, non aliter quam de Semirami ad Babyloniam meminit D. Aug. *l. 16. de civit. Dei. capit. 4.* De ipſa Roma quam ante Evandrum Ianus, & Saturnus moderati ſunt Virgil. *d. Æneid. 8.*

Hanc Ianus pater, hanc Saturnus condidit vrbem.

De ipſo Evandro *vbi proxime* Maro.

Tunc Rex Evander Romana conditor arcis.

¶ Quoad imperium autem barbarè ad- 59
ducit vt *l. Barbariùs*, quia Hiſpani cives Romani erant, vt diximus *n. 14.* & ob id Traianus natus Hiſpaniæ Romanum Imperium obtinuit, nec non Trogus Pompeius Romanorum Imperator Hiſpanus fuit, natus Cordubæ, vt conſtat *ex vitis Pontif.* † Et vt alios interim
taceam L. Annæus Seneca, quem Reges 60
noſtri Cordubenſem fuiſſe fatentur in *l. 2. tit. 4. p. 2.* Romæ publicè conſulatum geſſit anno vrbis DCCCII. vt patet ex *l. 1. D. ad. S. C. Trebel. Factum eſt ſenatus cõſulti tempore Neronis VIII. Kal.*

Digitized by Google

Kal.Sep. Annæo Senec.& Trebellio Max. Co ſſ. † Fuit enim Hiſpania apud veteres magno in peretio habita, quæ ideo πάνα *Pania* dicebatur, ſeu *Panonia*, ducta voce à *Pana* filio Dionyſij, qui primus Hiſpaniam coluit Plin. *libr. 3. cap.* 1. † Sive à πᾶ, *Pan* Græcum, quod Latinè *totum* ſignificat, ob eius divitiarum potentiam, auri, argentiquè minas, hominum ingenia, virtutem, & doctrinam, vt notat auunculus meus P.Ioan. Baptiſta Villapando *in Regio Codice to. 1.p.2. ad Ezech. c.27.* † Poſtea autem *Spania* dicta eſt, addita S. quæ litteræ P. & anteponebatur, & poſtponebatur, vt notat Marc. Capella *libr. 3. de ſemivocal. S, nonnulli litteram non putarunt, quam Meſſalla quendam ſibilum dixit, qua tamen vtriuſque P, littera copulatur, vt ſpado, pſittacus.* † Vnde ex ὑπὲρ dicimus *ſella*, ex ἑρπὸ *ſerpo*, ex ὑπὲρ *ſuper*; nam vt Marc. Varor, *libr. 2. de re ruſt. Sus Græce dicitur* ὗς & *libr. 4. de ling. Latin.* ἕρπυλλον *addita S, ſerpullum.* † Nam Hiſpania ob nimiam gentis virtutem, terræ fertilitatem, & metallorum copiam, adeò veterum animos in admirationem rapiebat, vt inter omnes Romani imperij provincias prima, & præſtantiſſima habita eſſet ſecundum Plin. *libr. 3. cap. 3.* ipeo ad dita Σ dixerunt *Spaniam*, nam Græcis Σπανὸν *Spanion* nimirum eſt, vt notat Plato *in Euthyd.* τὸ γὰρ Σπανὸν ὠνόμαστον † Vnde Licet aliæ provinciæ, quæ Romano ſuberant imperio in tributo earum rerum eſſent, quibus abundabant, Hiſpania ſolum viros dare conſuevit (loco tributi) quibus Romana monarchia regeretur, vt notat Claudian. *in laudibus Sereu.*

Nam aliæ gentes, quas fœdere Roma recepit,
Aut armis domuit, varios aptavit in vſus
Imperij, &c.
Sola nouum Latijs vectigal Iberiarebus
Contulit Auguſtos.

CAPVT IV.

De Pontificis iuriſdictione in temporalibus.

SVMMARIVM.

1 *Pontificis max. iuriſdictionem hæretici negant in temporalibus, vt ſua tueantur crimina.*
2 *Vicarij Dei poteſtatem Lutherus reclamat.*
3 *Hæreticorum ſententia de Pontificis poteſtate refutata.*
4 *Concilij Florentini decretum de Pontificis poteſtate.*
5 *Vtriuſque gladij poteſtatem eſſe penes Pontificem.*
6 *Gladij vtriuſque poteſtatem eſſe penes Pontificem probant Patres Orthodoxi.*
7 *Eadem ſententia probatur ex Theologis.*
8 *Iuriſperiti in eandem veniunt ſententiam.*
9 *Pontificis iuriſdictio in temporalibus negata à Catholicis.*
10 *Iuriſdictionem temporalem eſſe penes Eccleſiam qui tenuerint.*
11 *Chriſtus Eccleſiæ ſuæ paſtori ſimul cum iuriſdictione ſpirituali temporalem conceſſit.*
12 *Iuriſdictione conceſſa omnia videntur conceſſiſſe, ſine quibus exequi non poteſt.*
13 *Iuriſdictionem temporalem penes Eccleſiam eſſe.*
14 *Sacramentarij de pontificis iuriſdictione refutati.*
15 *Eccleſia vnica eſt, vna fides, & vnum caput.*

Digitized by Google

el Rey dezir verdad, quando fuere
preguntado, sobre cosas, que sean
de su Real preeminencia.

15. Que el Rey no pueda dar Alcaldias
de Corte, ni Regimientos, ni Alcaldias
de Fortalezas, ni Alcaydias de Castillos.

16. Que el Rey no pueda dar Oficios
de Justicia, ni Escribanias de Numero,
ni Oficios de Hacienda.

17. Que el Rey no pueda dar Oficios
de Escribanias de Camara, ni Oficios
de Relatores, ni Escribanias de Gobernacion.

18. Que el Rey no pueda dar Oficios
de Escribanias de Audiencia, ni Oficios
de Procuradores.

19. Que el Rey no pueda dar Oficios
de Escribanias de Provincia, ni Oficios
de Receptores.

20. Que el Rey no pueda dar Oficios
de Escribanias de Ayuntamiento, ni Oficios
de Alguaziles.

21. Que el Rey no pueda dar Oficios
de Escribanias de Visitas, ni Oficios
de Porteros.

22. Que el Rey no pueda dar Oficios
de Escribanias de Juzgados, ni Oficios
de Alcaldes de Sacas.

23. Que el Rey no pueda dar Oficios
de Escribanias de Secretarias, ni Oficios
de Alcaldes de Minas.

24. Que el Rey no pueda dar Oficios
de Escribanias de Tenencias, ni Oficios
de Alcaldes de Aguas.

25. Que el Rey no pueda dar Oficios
de Escribanias de Lugartenencias, ni Oficios
de Alcaldes de Montes.

26. Que el Rey no pueda dar Oficios
de Escribanias de Alcaldias, ni Oficios
de Alcaldes de Entregas.

27. Que el Rey no pueda dar Oficios
de Escribanias de Alcaydias, ni Oficios
de Alcaldes de Ferias.

28. Que el Rey no pueda dar Oficios
de Escribanias de Alcaldias de Fortalezas,
ni Oficios de Alcaldes de Mercados.

29. Que el Rey no pueda dar Oficios
de Escribanias de Alcaydias de Castillos,
ni Oficios de Alcaldes de Alarifes.

30. Que el Rey no pueda dar Oficios
de Escribanias de Alcaldias de Corte,
ni Oficios de Alcaldes de Examinadores.

31. Que el Rey no pueda dar Oficios
de Escribanias de Regimientos, ni Oficios
de Alcaldes de Examinadores de Escribanos.

32. Que el Rey no pueda dar Oficios
de Escribanias de Alcaldias de Fortalezas,
ni Oficios de Alcaldes de Examinadores de Procuradores.

33. Que el Rey no pueda dar Oficios
de Escribanias de Alcaydias de Castillos,
ni Oficios de Alcaldes de Examinadores de Receptores.

34. Que el Rey no pueda dar Oficios
de Escribanias de Alcaldias de Corte,
ni Oficios de Alcaldes de Examinadores de Alguaziles.

35. Que el Rey no pueda dar Oficios
de Escribanias de Regimientos, ni Oficios
de Alcaldes de Examinadores de Porteros.

36. Que el Rey no pueda dar Oficios
de Escribanias de Alcaldias de Fortalezas,
ni Oficios de Alcaldes de Examinadores de Alcaldes de Sacas.

37. Que el Rey no pueda dar Oficios
de Escribanias de Alcaydias de Castillos,
ni Oficios de Alcaldes de Examinadores de Alcaldes de Minas.

38. Que el Rey no pueda dar Oficios
de Escribanias de Alcaldias de Corte,
ni Oficios de Alcaldes de Examinadores de Alcaldes de Aguas.

39. Que el Rey no pueda dar Oficios
de Escribanias de Regimientos, ni Oficios
de Alcaldes de Examinadores de Alcaldes de Montes.

40. Que el Rey no pueda dar Oficios
de Escribanias de Alcaldias de Fortalezas,
ni Oficios de Alcaldes de Examinadores de Alcaldes de Entregas.

41. Que el Rey no pueda dar Oficios
de Escribanias de Alcaydias de Castillos,
ni Oficios de Alcaldes de Examinadores de Alcaldes de Ferias.

42. Que el Rey no pueda dar Oficios
de Escribanias de Alcaldias de Corte,
ni Oficios de Alcaldes de Examinadores de Alcaldes de Mercados.

43. Que el Rey no pueda dar Oficios
de Escribanias de Regimientos, ni Oficios
de Alcaldes de Examinadores de Alcaldes de Alarifes.

44. Que el Rey no pueda dar Oficios
de Escribanias de Alcaldias de Fortalezas,
ni Oficios de Alcaldes de Examinadores de Alcaldes de Examinadores.

45. Que el Rey no pueda dar Oficios
de Escribanias de Alcaydias de Castillos,
ni Oficios de Alcaldes de Examinadores de Escribanos.

46. Que el Rey no pueda dar Oficios
de Escribanias de Alcaldias de Corte,
ni Oficios de Alcaldes de Examinadores de Procuradores.

47. Que el Rey no pueda dar Oficios
de Escribanias de Regimientos, ni Oficios
de Alcaldes de Examinadores de Receptores.

48. Que el Rey no pueda dar Oficios
de Escribanias de Alcaldias de Fortalezas,
ni Oficios de Alcaldes de Examinadores de Alguaziles.

49. Que el Rey no pueda dar Oficios
de Escribanias de Alcaydias de Castillos,
ni Oficios de Alcaldes de Examinadores de Porteros.

50. Que el Rey no pueda dar Oficios
de Escribanias de Alcaldias de Corte,
ni Oficios de Alcaldes de Examinadores de Alcaldes de Sacas.

51. Que el Rey no pueda dar Oficios
de Escribanias de Regimientos, ni Oficios
de Alcaldes de Examinadores de Alcaldes de Minas.

52. Que el Rey no pueda dar Oficios
de Escribanias de Alcaldias de Fortalezas,
ni Oficios de Alcaldes de Examinadores de Alcaldes de Aguas.

53. Que el Rey no pueda dar Oficios
de Escribanias de Alcaydias de Castillos,
ni Oficios de Alcaldes de Examinadores de Alcaldes de Montes.

54. Que el Rey no pueda dar Oficios
de Escribanias de Alcaldias de Corte,
ni Oficios de Alcaldes de Examinadores de Alcaldes de Entregas.

55. Que el Rey no pueda dar Oficios
de Escribanias de Regimientos, ni Oficios
de Alcaldes de Examinadores de Alcaldes de Ferias.

56. Que el Rey no pueda dar Oficios
de Escribanias de Alcaldias de Fortalezas,
ni Oficios de Alcaldes de Examinadores de Alcaldes de Mercados.

57. Que el Rey no pueda dar Oficios
de Escribanias de Alcaydias de Castillos,
ni Oficios de Alcaldes de Examinadores de Alcaldes de Alarifes.

58. Que el Rey no pueda dar Oficios
de Escribanias de Alcaldias de Corte,
ni Oficios de Alcaldes de Examinadores de Alcaldes de Examinadores.

65 *Romanum Pontifex Imperatorem iudicat.*

65 *Zacharias Papa privavit Regem Francorum.*

66 *Innocentius IV. Regi Portugalliæ dedit coadiutorem.*

67 *Stephanus II. transtulit imperium à Constantinopoli ad Germanos.*

68 *Innocentius III. deposuit Othonem tertium Imperatorem.*

69 *Innocentius VIII. deposuit Ferdinandum Apuleiæ Regem.*

70 *Iurisdictionem externam esse penes Pontificem.*

HÆretici, & novatores in Christum ac divinum eius Vicarium, Ecclesiæ principem ac omnium nostrorum rectorem patrem, atque pastorem canina rabie perfusi blasphemis, & conviciis lacescere non desinunt temporalem potestatem ei denegantes, quo se in sua crimina tueri arbitrantur, quorum primus (quod ego scio) *Ioan. de Hus, & Ioan. Vvicleph* inter alia sui erroris dogmata, hæc etiam seminarunt, quæ damnata sunt cum suis authoribus *in Concilio Constantiens. sess. 15* 1 *& fin.* † Post hæc *Martin. Lutherus* defensionem prædicti Ioannis de Hus sui præceptoris suscipiens, eo quod Pontificis iussu concrematus fuisset, in ipsum Pontificem divinæ Maiestatis Vicarium, & Vices Dei in terris gerentem blasphemo ore oggannit, ac D. Petri successorem non esse, nec Vicarium Dei tam impudenter ausus est insanire, vt nec relatu dignus videatur, quem strenuè confutavit Episcop. Ioan Roffensis *artic. 25.* qui eo fuit ab hæreticis decollatus, vt tradit Alphon. Castro *de iusta hæretic. punit. lib. 3. cap. 4.* † Quam quidem sententiam sequun- 3 tur alij hæretici, Calvinus *lib. 4. instit. cap. 11. §. 8. q. 10. & 11. vsque ad 14.* Petr. Martyr. *ad Pauli Rom. capit. 13.* Magdeburgens. *cent. 1. lib. 2. cap. 4. col. 435. & cent. 8. q. 10. & 11. cap. 10.* quos satis refutat Robert. Bellarm. Cardinalis Societ. Iesu, vir omnigena eruditione clarus *tom. 1. de controvers. Christ. fid. lib. 5. cap. 1.* † Ideo Concilium Floren- 4 tin. sub Eugenio IV. pro Græcorum vnione celebratum hanc protulit sententiam. *Definimus sanctam Apostolicam sedem, & Romanum Pontificem in vniversum orbem tenere primatum, & ipsum Romanum Pontificem successorem esse D. Petri principis Apostolorum, & verũ Christi Vicarium, totiusque Ecclesiæ caput & omnium Christianorum patrem, atque doctorem existere.* † Idemque probatur ex verbis Apost. *ad Rom. cap. 13. & Co-* 5 *rinth. 2. cap. 10. & 13. cap. si quis suadente 17. q. 4. cap. ita quondam de Iudæis capit. conquæsti, de sent. excommun. c. nolentes de hæretic. cap. pastoralis de offi. Ord. n. cap. quicumque de sent. excomm. in 6. cap. fœlices de pœn. l. 6. Clem. cupientes de pœn. & Clem. gravis de sent. excommunic. Extravag. vnam sanctam de maiorit. & obedient. & Extravag. inter cunctas. §. duos de privileg.* Trident. *sess. 6. de reformat. cap. 1. & sess. 8. in decreto de translat. Concil. & sess. 9. de prærogat. sessionis, & sess. 14. c. 7. & sess. 21. c. 2. & sess. 24. c. 1.* † 6 Eãdemq; sententiam tuentur Patres Orthodoxi, D. Gregor. *lib. 4. homiliar. homil. 27.* Theophylact. *super Matth. 16. & super Luc. 22.* Leo Papa huius nomin. I. *serm. 3. de anniversar. suæ Pontif.* D. Aug. *tr. 56. super Ioan. l. 2. contra Donatistas, serm. 124. de temp. & serm. 26. de sanctis & epist. 157.* D. Hieron. *pluribus epist. ad Damasum Pap.* D. Ambr. *ad Pauli Galat. c. 1.* Petr. Chrys. *homil. 56 super Matt. 16.* Athanas. *in epist. ad Liberium Pap.* Euseb. Cæsarien. *lib. 2. Ecclesiast. hist. c. 14.* Hilarius *super Matth. lib. 6. de Trin.* Cyprian. *epist. 3. l. 2. & epist. 8. lib. 4.* 7 Origenes *super Matth. hom. 6.* Irenæus *lib. 3. adversus hæreses. cap. 3.* † Defendunt etiam

Digitized by Google

etiam Theologi, D. Thom. *contra errores Græcor. opusc. 1. lib. 1. de regim. Prin. c. 1. & 6. & lib. 3. cap. 8. 18. & 19. & in Sentent. 2. dist. fin. & part. 1. q. 59. art. 2.* Petr. de Palude *lib. de potestate Eccles.* Henriq. *quodlib. 6. q. 25.* Durand. *de orig. iurisd. q 3.* Caietan. *in Apologet. tom. 1. opusc. tract. 2. c. 13. ad Octau. & 2. 2. q. 43. art. 8.* Victoria *in relect. 1. de potest. Eccles. q. penult. & relect. de Indis insulam. p. 1. n. 26.* Soto *lib. 4. de iust. q. 4. art. 1.* Bañez *de iust. in præamb. de Domin. q. 4. dub. 2.* Driedo *l. b. 1. de libert. Christ c. 15. & 16. & lib. 2. c. 2.* Sanderus *lib. 2. de visib. Monarch. c. 4.* Ant. de Cordub. *in qq. Theolog. lib. 1. q. 57. dub. 3.* Melch. Cano *de locis Theolog. lib. 6. c. 3.*

8 † Et est communis Canonistarum, & Legistarum, Glos. Innoc. Abb. & alij *in c. novit de iudic. & in c. causam qua, qui filij sint legit.* Anchatr. *in c. 1. de const it. num. 3.* Glos. *in Clem. ad nostram de hæretic.* Innocent. *in c ex suscepto de foro compet.* Ioan. Andr. *in Clem. 1. de iureiurand.* Specul. *in tit. delegat. §. nunc ostendendum. v. 39. & de rescript. §. ratione autem,* Bart. *in l. 1. §. 1. D. de requ reis, & in l. fin. C. de legib.* Bald. *in proœm. Digest. num. 18. & in l. non ambigitur. D. de legibus, n. 6.* Oldrad. *cons. 180. num. 12.* Alexand. *24. num. 23. volum. 5.* Marsil. *in l. fin. D. de iurisdictione omnium iudicum. n. 14* S. Conrad. *in templo Iud. l. b. 1. c. 1. §. 2. num. 8. & 9.* Turrecremat. *tract. de potestate Pap.* Steph. Aufter. *in clem. ut clericorum de offic. Ordin.* Sylvest. *in summa. v. Papa.* Bellarmin. *in c. futuram. 12. q. 1.* Petr. de Monte *tract. de origine iurisd. q. 1.*

9 ¶ Nam licet nullus textus de iure divino, qui hanc potestatem Petro, & successoribus concessisse videatur audacter affirmet omnigena eruditione clarus Episcopus Præses Covarru. *in Pract. c. 31. num. 2.* respondens ad illud Psal. 104. *Noli tangere Christos meos.* & illud Matth. c. 18. *Quemcumque ligaveris, &c.* & illud Ioan. cap. fin. *Pasce oves meas,* & aliis, quibus præfati authores hanc Pontificis potestatem tuentur, loquutos de iurisdictione tantum spiri- 10
tuali. † In qua etiam sunt sententia, Innocent. *in c. 2. de maior. & obedient.* Alciat. *in c. cum non ab homine de indic. & in l. iuvenum nullum, C. de sacros. Eccles.* Iul. Clar. *in pract. q. 36. n. 1.* Boer. *decis. 31. ex n. 3. & dec. 69. ex n. 1. cum aliis per Cened. collect. 37. ad Decret. & collect. 57. ad Decret. num. 1.* Anastas. Germon. *de sacror. immun. lib. 3. c. 13. n. 108.* Ioan. Garsia *ad l. Cordub. gloss. 9. nu. 12.* Gregor. *in l. 56. tit. 6. part. 1.* Azeved. *in l. 10. tit. 1. lib. 4. Recop.* Cevall. *in pract.* 11
q. 550. Farinac. *tom. 1. q. 8 num. 2.* † Nihilominus tamen sententia nostra vera est, & tenenda, nam Christus Ecclesiæ suæ pastori providens iura etiam temporalia concessit, vnde iura divina tueri posset, & adversus hostes se tueretur, vt persisteret, & conservaretur, nam vt ait Apost. ad Corinth. cap. 2. *Potestas mihi data in ædificatio, & conservanda.* † Nam cum spiritualem etiam 12
hæretici Petro demandatam fateantur, de necessario concedere tenentur temporalem, quatenus conducit ad spiritualem, & ratione peccati, quia iurisdictione concessa omnia illi videntur concessisse, sine quibus exequi non potest, *l. 2. & ibi omnes D. de iurisdict. omnium iudicum, cap. 1. cap. præterea de offic. deleg.* † Et ita iurisdictio- 13
nem temporalem pœnes Ecclesiam esse ore pleno fatendum est: non temporaliter, vt suadere conatur, Marta *tract. de iurisdict. p. 1. cap. 18. cum seqq.* Sed ratione peccati, & in ordine ad spiritualem, vtpote cui omnes Christi fideles subditi summe de necessitate salutis, vt docet Bonifacius VIII. Pont. Max. *in Extrav. unam sanctam inter communes, de maiorit. & obedient.*

Digitized by Google

14 † Nam licet Sacramentarij ex hac diuina conſtitutione poteſtatem temporalem Papæ diffiteantur, quia ab eo condita eſt : in errore ſuo obcœcantur, quia legis ratio eſt æterna , D. Thom. 2.2. *q.*96. Ideò licet in ea non ſit ſcripta poteſt allegari, *c. ratio nulla*, & ibi DD. *de præbend. l. ſcire oportet. §. ſufficit. de excuſat. tutor.* Quinimo diſponente Pontifice , de quo ſcriptum eſt. D.Luc. cap.10. *Qui vos audit, me au-*
14 *dit.* † Obſiſtant ergo ſtelliones, & calida quam merentur perfundant , quia Eccleſia vnica eſt, vna fides, vnum caput, qui Chriſtus eſt , & eius nomine Petrus, & ſucceſſores, quia vt ait Apoſtolus ad Epheſ. cap.4. *Eſt vnum corpus, vnus ſpiritus , vna fides , vnum baptiſma, vnus Deus, & Pater omnium.*

15 ¶ Verum enim eſt quod Eccleſia Catholica ſit vnica,& tanquam corpus quoddam myſticum vnico capite præficitur, quod eſt Chriſtus, cuius omnes fideles ſunt membra , vt docet Apoſtolus *ad Coloſſenſ. cap.2. cap. quemadmodum, cap. præterea.23.q.7.* Et ita in articulis fidei vnam ſanctam Catholicam Eccleſiam confitemur , & habetur *in*
16 *cap. Eccleſia de conſecrat.* † Vnde vt in corpore humano monſtroſum eſt plura alia capita quam vnum conſtituere , ita alia capita quam vnum conſtituere, ita deteſtabile , & hæreticum in hac Eccleſia militante aliud caput quàm Chriſti Vicarium conſtituere, *cap.1.& 2. de ſum. Trinit. & fide Cathol.* Gloſſ. *in cap.*
17 *non autem 7. q.1.* † Nam Eccleſia militans ad normam triumphantis componitur, vt docet Apoſt. *ad Hebr. cap.3.* cuius caput ſolus Deus eſt,*ad Hebr.c.1.* de qua D. Ioan. in Apocalyp. cap.21. *Vidi Hieruſalem novam deſcendentem de*
18 *cœlo.* † Quare vt abſurdum eſt plura dare principia , Ariſtot. *lib.2. Metaph. In quolibet genere cauſæ oportet vnum principium dare ad quod poſteriora reducantur.* Ita ſimiliter in Eccleſia , quia ex pluralitate naſcitur diviſio , quæ in omni politica republica eſt fugienda, *cap. quoniam in pleriſque de offic.* quia ſcriptum eſt , *Omne regnum in ſe diviſum deſolabitur.* † Vnde veriſimile eſt 19
Deum voluiſſe per vnicum caput Eccleſiam ſuam gubernari , pro vnitate magis conſervanda, quam ſemper commendat Apoſtolus *ad Epheſ. cap.3. & cap.4. Vt eſſent ſoliciti ſervare unitatem.* & Act. Apoſt.4. *Erat multitudinis credentium cor vnum.* Ioan.cap.17.*Vt ſiant vnum, & idem.*

¶ Nam licet qui contraria tenent 20
hæc vera in ſpiritualibus profiteantur, nam poteſtas temporalis ſimpliciter conſiderata , non quatenus eſt in ordine ad ſpiritualia, ſed ſolum vt tendit ad fœlicitatem temporalem eſt quid pœnitus diviſum , & ſeparatum à poteſtate Eccleſiaſtica , & ita poteſt eſſe ſub alio principe, etiam non ſubdito, quia per hoc non ſcinditur vnitas Eccleſiæ.
† Nihilominus tamen ſententia noſtra 21
tenenda eſt , quia finis iuriſdictionis temporalis in Chriſtiano homine non eſt vltimus finis , ſed antecedens vltimo fini , & illi ſerviens, & propterea, qui eius curam habet, ſubditus eſſe debet illi, qui præeſt vltimo fini. Nam ſi ad regimen aliorum regnorum à ſapientiſſimis, & doctiſſimis viris poſt longas diſputationes deciſum eſt non poſſe ea commodius regi quam per vnum regem. Plato *de repub. dialog.* 1. Ariſtot. *lib.*8. *Ethicor. cap.*10. Homer. *Iliad.*2.

Non multi præſunt domini bone, ſit caput vnum.

† Hoc multo magis conveniens , imo 22
neceſſarium videtur dicendum in regimine Chriſtiani ſtatus , in quo continentur omnes fideles coniuncti tanquam in vno corpore , cui promiſſum eſt per vnum regem , & paſtorem gubernari,

Digitized by Google

bernari, Ezech. cap. 87. *Faciet gentem vnam, & ponet regem vnum*, & cap. 34. *Suſcitabo ſuper eos paſtorem vnum.* & c. 37. *Paſtor erit omnium veſtrum.* quod Chriſtus confirmat per Ioan. c. 10. *Et fiet vnum ovile, & vnus paſtor.*

25 ¶ Quare cum in hac poteſtate Chriſtus conſtituerit D. Petrum in paſtorem omnium D. Ioan. cap. fin. *Paſce oves meas*: omnium eorum poteſtatem videtur transferre, nam pascere ſpiritualiter, & temporaliter regere ſignificat. Paralip. 1. cap. 11. *Tu paſces Dominum meum Iſraël, & tu eris princeps ſuper eum.* & lib. 2. Reg. cap. 5. *Tu paſces populum meum Iſrael, & tu eris dux ſuper Iſrael.* Micheas cap. 5. *Et ſtabit, & paſcet in fortitudine Domini.* † Quare paſcere pro gubernare, atque regere accipitur in *cap. quamvis de regul. iur.* & pro regimine ſpirituali, & temporali *in cap. inter cætera de offic. ordin.* & alia adducens id tenet Marta *de iuriſdict. p. 1. c. 13. ex n. 8.* † Quod etiam inſinuatur in illo Matth. c. 18. *Quæcumque ligaveris ſuper terram, erunt ligata, & in cœlis.* &c. Nam ligare ſignificat legem imponere, Matt. c. 23. *Ligant enim onera gravia* (de lege Phariſæorum agit) *& importabilia humeris hominum.* & ita intelliguntur, *c. alligant. 26. q. 7. c. baptiſmus, de conſecrat. diſt. 4.* † Quia dicto loco dominus Petro promiſit, vt *quidquid ipſe ligaverit*, id eſt, *quam obligationem præcipiendo ipſe fidelibus impoſuerit*, ſit ligatum, & in cœlis, id eſt, *ſe ratum habiturum*; vel quod iudicando damnaverit ſe confirmaturum, nam ligari, & ad forum trahi paria ſunt, vt tradit *Marta de iuriſdict. p. 4. cent. 1. caſ. 55. n. 5.* † Nã in iudicio Apoſtolorum ipſe Deus eſt qui ligat, ipſe qui præcipit, ipſe qui iudicat, ideo dicit apud D. Luc. c. 10. *Qui vos audit, me audit, & qui vos ſpernit, me ſpernit*, quæ verba propriè ad Apoſtolos, & eorum ſucceſſores pertinere docent D. Cyprian. *lib. 4. epiſt. 9.* & D. Baſil. *in conſt. mon. ſt. c. 23.* † Nam Apoſtoli 28
miſſi ſunt à Chriſto in eadem poteſtate, qua ipſe à Patre miſſus eſt, D Ioan. c. 20. *Ecce ego mitto vos ſicut miſit me Pater.* † At Chriſtus Dominus miſſus eſt 29
à Patre, non tantum vt redemptor, & hominum reparator, ſed etiam vt præceptor, & legiſlator, D. Iſai. c. 53. *Dedi eum ducem, & præceptorem gentibus*, & Pſal. 9. *Conſtitue legiſlatorem ſuper eum*, quæ ad litteram de Chriſto intellexit Clemens Alexand. *in Pædagog.*

¶ Neque obſtant illud D. Ioan. c. 18. 30
Regnum meum non eſt de hoc mundo: quia Chriſtus ſe Regem non negavit, ſed regnum ſuum non eſſe caducum, vt illorum, qui eum de prædicta poteſtate interregabant, ſed æternum, quod nullis viciſſitudinibus auferetur, Daniel. cap. 2. *Et regnum habebis, quod non corrumpetur.* † Et ita dum ſe regem dixiſ- 31
ſet, ne de hoc regno caduco intelligeretur fugit in montem dum illum Regem eligere volebant Iudæi apud *Ioan. cap. 6.* vt docet Turrecremat. *q. 116.* Præpoſit. *in c. cum ad verum. 96. diſt.* Vt ſic merito dicere poſſet apud eundem Ioan. cap. 5. *Claritatem ab hominibus non accipio.* † Neque minus obſtat illud Ioan. 32
cap. 3. *Non enim miſit Deus filium ſuum. vt iudicet mundum, &c.* Quia ad redemptionis myſterium iudicia dirimere non fuit neceſſarium: non quod earum poteſtatem non habuiſſet, cum controverſias dirimeret de dimittenda vxore, *Matth. cap. 19.* Et de tributo reddendo Cæſari, *Matth. cap. 22.* † Neque obſtat 33
familiæ herciſcundæ iudicium non ſuſcipere, *D. Luc. cap. 12.* Nam vt res parui momenti non debuit Dominus ea implicari, quemadmodum Principes ea non iudicant, non ex defectu poteſtatis, ſed quia non decet præterquam in arduis, vt Ietro conſulnit Moyſi *Exod. c. 18.* † Neque minus obſtat illud 34

Ioan. cap. 8. Nam licet adducatur ad id quod noluerit Dominus adulteræ iudicium ſuſcipere, Ego illud contra intelligo, quod Dominus illud iudicium ſuſcepit, ac iudicando ſententiam tulit, tum cum dixit, *Qui primus veſtrum*, &c. tum etiam cum adulteram alloquitur, *Neque ego te condemnabo*: quia hoc eſt iudicis munus, cum de delicto non conſtat relaxare, *cap. grave* 11. *q.* 3. Covarruvias *lib.* 1. *varior. cap.* 1. *num.* 8.

¶ Neque etiam obſtat illud Marc. 35 cap. 11. *Reddite quæ ſunt Cæſaris Cæſari*, quibus Chriſtus à ſe, & Petro incipiens ſolvit tributum, quia id fit ad evitanda ſcandala cum liber eſſet, *Vt autem non ſcandalizemur vade*, &c. vt & obſervavit edictum Cæſaris, *D. Luc. cap.* 2.

36 † Neque minus obſtat illud Matth. capit. 19. *Niſi quis renuntiaverit terrenis*: quia poteſt intelligi vt actu, vel etiam vt ex animi præparatione, vt docet D. Thom. 2. 2. *q.* 184. *art.* 7. vel ſæculi illecebris, nam vt alibi legitur, *Qui manum mittit ad aratrum, & reſpicit retro non eſt aptus miniſterio*. quia vt ait Apoſtolus ad Timo. cap. 2. *Nemo militans Deo, ſæcularibus negotiis ſe immiſcet.*†

37 Neque tandem obſtat illud Matth. capit. 20. *Principes gentium dominantur eorum*, &c Quia dictum eſt ad tollendam eorum ambitionem, qui quærebant, quis eorum maior futurus eſſet, & ſui ipſius exemplum oſtendens dixit, *Filius hominis non venit miniſtrare*, quod non inhibet poteſtatem, ſed exercitium Albert. Pigh. *lib.* 5. *cap.* 1. †

38 Et ita non obſtat illud D. Petr. Can. 1. cap. 2. *Subditi eſtote Dominis veſtris.* & illud Pauli *ad Romanos* 13. *Omnis anima ſublimioribus poteſtatibus ſubdita eſt* quia ſolum loquuntur in privatis, & ſubditis viris, non autem in ſacerdotibus, vt docet Pigh. *d. cap.* 1. & ita intellexit illa verba Innocent. III. P. M. *in cap. ſolita de maiorit. & obed.*

¶ Chriſtus enim, vtpote æterni Pa- 39
tris filius in omnium Regem, & Pontificem conſtitutus fuit Pſal. 2. *Et adorabunt eum omnes Reges terræ, & omnes gentes ſervient ei.* & Pſal. 71. *Dominabitur à mare vſque ad mare, & à flumine vſque ad terminos orbis terræ.* Micheas c. 5. *Ex te egredietur, qui ſit dominator Iſrael.* Zachar c. 11. *Dominium eius à mari vſque ad mare*: quod ad litteram de Chriſto intelligit D. Thom. *lib.* 3. *de regim. princip. cap.* 12. 13. *&* 14. † Et in 40
Novo teſtamento D. Ioan. cap. 13. *ſciens quia omnia dedit ei pater in manus* Luc. cap. 10. *Omnia mihi tradita ſunt à Patre meo.* D. Paul. *ad Hebr. cap.* 1. *Quem conſtituit hæredem vniverſorum.* & *ad Hebr.* 2. exponens illud Pſal. 8. *Omnia ſubiecisti ſub pedibus eius* Apocalyp capite 1. *Princeps Regum terræ.* † Vnde 41
ſuæ poteſtatis conſtituens Vicarium ſibi Petrum in eadem quam habuit à patre poteſtate omnia videtur demandaſſe, ac cœleſtis, & terreni imperij iura committere *capit. omnes* 22. *diſt. Petro æternæ vitæ clavigero terreni ſimul, & cœleſtis iura commiſit* facit etiam text. *in capit. tibi Domino.* 63. *diſt. cap. alius cap. nos ſanctorum.* 15. *quæſt.* 6. *capit. quia præſulatus.* 1. *q.* 4. *cap. duo* 96. *diſt.*

¶ Sed cum hæc ſint iura poſitiva, 42
ne Pontifices ex ſuo capite fingere hæretici ogganniant, eandem concluſionem iure divino probabo *D. Luc c.* 22. ex quo duos gladios ad vtriuſque iuriſdictionis Eccleſiaſticæ, & ſæcularis poteſtatem Apoſtolis Chriſtum conceſſiſſe apertè teſtantur Gloſſ. & DD. *in cap. novit. de indic & in cap. cauſamque, qui filij ſint legitim. & in cap. licet ex ſuſcepto de foro competent.* Abbas & Felin. *in Extravag. vnam ſanctam de maiorit. & obed.* Ioan. Andr. *in Clem. ad noſtram de hæretic.* Idem Abbas *in d. c. novit. ex numer.* 11. *& conſil.* 82. *volu.* 1. † Confirmatur præterea ex verbis 43
Pauli

Pauli hanc externam iurisdictionem penes Ecclesiam esse *Acta Apost. cap. 2.* in hæc verba, *Attendite vobis, & universo gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei.*

† Nam Episcopus ordinariæ iurisdi- 44
ctionis munus fuit Cic. *lib. 7. ad Attic. Vult me Pompeius esse quem tota Campania, & maritima ora habent Episcopum.* Vnde eos Præsides sui territorij dixit Bald. *in l. sive pars D. de dilat.* quia iudices ordinarij sunt *cap. de persona 11. quæst. 1.* ideo dixit, *regere Ecclesiam*, quia ad iurisdictionem præponitur Virgil, *Eclog. 4.*

Pacatumque reget patriis virtutibus orbem.

¶ Neque id munus ab Ecclesiastica 45
dignitate est alienum, vt multi ex nostris sunt arbitrati, siquidem sacerdotium veteris legis quod nostri fuit repræsentatio, Apostol. *ad Hebræos cap. 10. Vmbram habet lex futurorum bonorum.* quia vt ipsemet Paulus ait *Corinth. cap. 10. Hæc omnia in figura contingebant illis.* ad iurisdictionem, & imperium præponebatur Malach. capit. 2. *Labia sacerdotis custodit scientiam & legem exquirunt de ore eius.* † Nam 46
sacerdotis munus fuit lites, & controversias dirimere, & de earum singulis iudicium inferre, Deuteron. capit. 17. *Si difficile, & ambiguum apud te iudicium esse prospexeris, inter sanguinem, & sanguinem: causam, & causam: lepram, & non lepram, & iudicium inter portas tuas videris verba variari, surge, & ascende ad locum, quem elegit Dominus Deus tuus: venienſque ad sacerdotes Levitici generis, & ad iudicem, qui fuerit illo tempore, quæresque ab eis, qui indicavit tibi iudicii veritatem.* † Quod 47
receptum est *in capite per venerabilem, qui filii sint legitim.* nam sacerdotis munus ad iudicia præponebatur Divus Hierem. cap. 1. *Ecce constitui te hodie super gentes, & regna, vt evellas, destruas, dissipes, disperdas, ædifices, & plantes.*

¶ Neque obstat dicere hanc gladij 48
potestatem esse prohibitam Pontifici, cum Petro iussum sit mittere in vaginam, vt tradit Divus Bernardus *libro 10. ad Eugen. P. M.* quia non iussum est proijcere, aut relinquere, sed convertere, hoc est servare in aliud tempus, vt docet idem Bernardus *libr. 4. de consid. ad Bonifacium*: & ita hanc gladij potestatem penes Ecclesiam esse fatetur idem Bonifacius VIII. *in d. Extravag. vnam sanctam, de maiorit. & obedient.* † Nam ex primitiva Ecclesia 49
in qua promittitur Christus sacerdos secundum ordinem Melchisedech *Psal. 109.* Sacerdotes gladij materialis potestatem habebant, quippe Moyses sacerdos Psal. 38. *Moyses, & Aaron in sacerdotibus*, Ægyptum interficit *Exod. cap. 2.* & mandavit Levitis, vt interficerent Idololatras *Exod. cap. 32. capit. disciplinæ distinct. 45. cap. quod crudele 23. quæst. 4. cap. non inferenda. 23. quæst. 3.* † Phinees filius Sacerdotis 50
Eleazar, & ipse quidem Sacerdos arrepto pugione mæchum Iudæum confodit nomine Zambri, cocuntem cum scorto Madianitide, & meruit pactum sempiterni Sacerdotij, vt legitur *Numer. cap. 25. & in can. occidit. 23. qu. 8.* † Et Samuel Sacerdos mandavit in 51
frusta concidi Agag Regem *1. Reg. 1. cap. 15.* & Elias Propheta occidit Prophetas Baal. *Reg. 3. cap. 28.* & duos quinquagenarios Regis Ochoziæ *Reg. 3. cap. 1.* & Matathias Sacerdos occidit Iudæum falsis diis sacrificantẽ *Machab. 1. cap. 2.* † Similiter post 52
Christi adventum ipsemet Christus acceptis funiculis eiecit ementes, & vendentes de templo, *D. Luc. cap. 19. Matth. cap. 21. Marc. 11. Ioan. 2. cap. vendentes. 1. quæst. 3. cap. eiiciens dist. 88.*

† Et

† Et Petrus primus eius Vicarius ad
53 defensionem Magistri auriculam Malcho amputavit, *Ioan. capit.* 18. Et Ananiam, & Saphiram occidit, *Acta Apost. cap. 5. cap. legitur, cap. occidit capit. Petrus. 23. quæst.* 8. † Et Paulus ob-
54 cæcavit Elymam magum, *Acta Apost. cap.* 14. Et alia temporalia pro rei exigentia laudabiliter obiit, nam vt ipsemet ait Apostol. Corinth. 1. capite 6. *Nescitis quoniam Angelos iudicabimus, quanto magis temporalia?*

55 ¶ Sunt enim Imperium, & Sacerdotium velut vnius corporis duo membra præcipua, quorum alter alterius auxilio semper eget, *cap. dilecto de sentent. excommunic.* † vnde idem ho-
56 mo vtramque potestatem sustinuit Ecclesiasticam nempe, & temporalem, licet duæ functiones diversæ non sint in fine, quia vtriusque idem est scopus mandatorum divinorum in otio, & pace conservatio, Apost. *ad Romanos cap.* 9. sed quoad exercitium, quia vna in divinis, altera in humanis imperium obtinet, *cap duo sunt, 96. distinct.*

57 † Hinc semper ijdem fuerunt Reges, & Pontifices vt tradit Eusebius *libr.* 1. *Ecclesiast. hierarch. cap.* 5. Nam apud Hebræos sacerdotium regno iunctum fuisse docte animadverrit Avunculus meus D. Ioan. Bapt. Villalpando *in Regio Codice tom.* 1. *part.* 2. *ad Ezechiel.*
58 *cap.* 28. *& tom.* 3. *Apparat. part.* 1. *libro* 3. *cap.* 15. *num.* 31. † Et ita licet Dominus, quoad officia, & rerum suarum, inter clericos, & laicos discrimen constituisset, & voluit Levitas sacra tractare; attamen vivente Moyse illius iudicio cæteri omnes, tam qui ex Levi, quam qui ex aliis tribubus descendebant erant iudicandi, vt optime agnovit, idem Genitricis meæ
59 frater *vbi supra. & tom* 2. *part.* 2. *de extranea vsione Ezechiel. cap.* 58. † Similiter apud Romanos probatur sacerdotium regno iunctum fuisse, vel ex eo quod memoriæ protulit Titus Livius, *lib.* 1. *ab vrbe condit. Tunc sacerdotibus creandis* (de Numa agit) *quam ipse plurima sacra obibat, & maxime, quæ ad Flaminem Dialem pertinent.* † Idque 60
apud alias nationes observatum testatur doctissimus amicus noster P. Ioan. de Pineda *in Iob. tom.* 1. *cap.* 12. *vers.* 19. *num.* 1. Nam vt de Anio Græcorum Rege memorat Virgil. *Æneid.* 3.

Rex Anius, Rex idem hominum, Phœbique Sacerdos.

¶ Et cum pastoris officium factum 61
sit propter gregem dicendum non est in persona Petri expirasse, vt Lutherus & sequaces contendunt, sed eo defuncto ad successores pervenire quamdiu grex perduraverit, nam cum veteris legis Sacerdotium figura sit nostri Pontificatus, extra controversiam est defuncto Aaron successisse Eliazarum. *Numer. cap.* 20. & Eliazaro Phinees, *Iudic.* 20. † Quod in Dei Ecclesia de- 62
esse non debebat ne esset acephala, & ita Romanum Pontificem successorem esse Divi Petri, tam in spiritualibus quam in temporalibus, etiam si id non exprimant electores accuratè probarũt Concil. Nicæn. *can.* 6. & Constantin. *action.* 4. *& Synod.* 6. *act.* 2. & Lateranen. *cap.* 5. & Lugdunens. Generale sub Gregor. X. quod habetur *in capite vbi periculum de elect. in* 6. & Trident. *sess.* 14. *cap.* 7. † Nam pastoris officium est 63
errantes oves revocare, contagiosas avertere, inobodientes punire, & omnia alia pro rei exigentia præstare, quia pascere, tam spiritualiter quam temporaliter gubernare significat, vt docet Marta *de iurisd. part.* 1. *cap.* 13. *ex num.* 8. † Et ita ex temporali potestate 64
vacante Imperio Pontifex in administrationem succedit, donec alius fulcietur, vt statuit Innocent. III. *in cap. licet de foro comp.* & Concil. Vienen. *in Clem.*

Digitized by Google

Cle. Paſtoralis de re iudic. & ad id eſt optimus text. *in Extravag. ſi fratrum §. ſane in noſtram, ne ſede vacant.* & aliis relatis tenet Marta *de iuriſd. d. p. 1. ca-*
65 *pit. 20. ex num. 33.* † Ac Imperatorem iudicat *cap. convenior. 24. quæſt. 8.* ac eius ſententias nullas declarat *Clem. paſtoralis 15. de re iudicat.* atque eum deponit *cap. Apoſtolicæ de re iudi. lib. 6.* Vt Zacharias Papa qui privavit Regem Frãcorum Chilpericum eo quod erat ſtupidus in regni adminiſtratione, & Pi-
66 pinum Caroli Martelli filium in regnum ſuſtulit, *cap. alius 15. q. 6.* † Et Innocent. IV. cognoſcens quod Sanctius II. Rex Portugalliæ erat negligens, de-
67 dit illi coadintorem Comitem Boloonum eius fratrem, *cap. grandi de ſuplend. neglig. prælator.* † Et Stephan. II. tranſtulit Imperium à Conſtantinopoli ad Germãnos ex cauſa merè temporali, *cap. venerabilem de electione.* & eadem ex cauſa translatum eſt de Germanis ad
68 Græcos, Ioan. Aventin *lib. 6. fol. 636.* † Innocent. III. depoſuit Ottonem IV. Imperatorem, & elegit in Regem Romanorum Frederic. Regem Siciliæ: Itidem, & privavit Frederic. IV. Impera-
69 torem, & ſubſtituit Comitem Holand. † Et Innocent. VIII. Ferdinandum Apuliæ Regem depoſuit, & Paul. III. Henricum Angliæ Regem privavit, & Pius IV. inter Oratores Hiſpaniarum, & Galliæ de præcedentia iudicavit. Ex quibus licet exemplis non ita
70 concinnatis D. Marta *vbi ſupr. part. 1. cap. 13. ex numer. 6.* penes Pontificem externam iuriſdictionem eſſe directo, & non ratione ſpiritualitatis auſus ſit affirmare, ſi recte omnia perpendantur cauſam ſpiritualitatis habet annexam, aut bonum publicum, aut pacem conſervandam, ex quibus in temporalibus datur Eccleſiæ cognitio *cap. noſt. de iudic. c. d ſcordantes c. placuit, diſtinct. 90. c. de reſbiterorum, 17. q. 4.*

CAPVT V.

De iuriſdictione delegata Inquiſitorum.

SVMARIVM.

1 *Inquiſitorum poteſtas à ſede Apoſtolica dependet.*
2 *Inquiſitores ſunt delegati à Papa.*
3 *Inquiſitores poſſe vires ſuas alteri ſubdelegare.*
4 *Delegatus à principe duplex eſt.*
5 *Delegatus à Principe, aut in locum Ordinarii, aut ad cauſam ſpecialem.*
6 *Delegatus à Principe ſubdelegare poteſt.*
7 *Delegatus à Principe non ſubdelegat quando eius induſtria videtur electa.*
8 *Perquiſitores ſubdelegare non poſſunt.*
9 *Inquiſitores in locum ordinarii conſtituuntur.*
10 *Inquiſitores conſtituuntur ad univerſitatem cauſarum.*
11 *Inquiſitores à Sede Apoſtolica iuriſdictionem, & poteſtatem accipiunt.*
12 *Inquiſitor Generalis inſtituitur à Papa cum authoritate nominandi Inquiſitores.*
13 *Inquiſitores à Generali Inquiſitore nominati à Papa videntur electi.*
14 *Delegatus à delegato non poteſt ſubdelegare.*
15 *Delegatus à delegato non poteſt ſententiam ſuam mandare executioni.*
16 *Executio ſententiæ eſt meri Imperii.*
17 *Merum imperium non tranſit in delegatum.*
18 *Iudex poſt ſententiam functus eſt officio ſuo.*
19 *Delegatus à Principe, ſive ab inferiore ſententiã ſuã executioni mãdat.*

† Et Petrus primus eius Vicarius ad
53 defensionem Magistri auriculam Malcho amputavit, *Ioan. capit.* 18. Et Ananiam, & Saphiram occidit, *Acta Apost. cap. 5. cap. legitur, cap. occiditcapit. Petrus. 23. quæst.* 8. † Et Paulus ob-
54 cæcavit Elymam magum, *Acta Apost. cap.* 14. Et alia temporalia pro rei exigentia laudabiliter obiit, nam vt ipsemet ait Apostol. Corinth. 1. capite 6. *Nescitis quoniam Angelos iudicabimus, quanto magis temporalia?*

55 ¶ Sunt enim Imperium, & Sacerdotium velut vnius corporis duo membra præcipua, quorum alter alterius auxilio semper eget, *cap. dilecto de sentent. excommunic.* † vnde idem ho-
56 mo vtramque potestatem sustinuit Ecclesiasticam nempe, & temporalem, licet duæ functiones diversæ non sint in fine, quia vtriusque idem est scopus mandatorum diuinorum in otio, & pace conservatio, Apost. *ad Romanos cap.* 9. sed quoad exercitium, quia vna in divinis, altera in humanis imperium obtinet, *cap duo sunt, 96. distinct.*

57 † Hinc semper ijdem fuerunt Reges, & Pontifices vt tradit Eusebius *libr.* 1. *Ecclesiast. hierarch. cap.* 5. Nam apud Hebræos sacerdotium regno iunctum fuisse docte animadvertit Avunculus meus D. Ioan. Bapt. Villalpando *in Regio Codice tom.* 1. *part.* 2. *ad Ezechiel.*
58 *cap.* 28. *& tom.* 3. *Apparat. part.* 1. *libro* 3. *cap.* 15. *num.* 32. † Et ita licet Dominus, quoad officia, & rerum suarum, inter clericos, & laicos discrimen constituisset, & voluit Levitas sacra tractare; attamen vivente Moyse illius iudicio cæteri omnes, tam qui ex Levi, quam qui ex aliis tribubus descendebant erant iudicandi, vt optime agnovit, idem Genitricis meæ frater *vbi prox. & tom* 2. *part.* 2. *de ex-*
59 *tranea vsione Ezechiel. cap.* 58. † Similiter apud Romanos probatur sacerdotium regno iunctum fuisse, vel ex eo quod memoriæ protulit Titus Livius, *lib.* 1. *ab vrbe condit. Tunc sacerdotibus creandis* (de Numa agit) *quam ipse plurima sacra obibat, & maxime, quæ ad Flaminem Dialem pertinent.* † Idque 60
apud alias nationes obseruatum testatur doctissimus amicus noster P. Ioan. de Pineda *in Iob. tom.* 1. *cap.* 12. *vers.* 19. *num.* 1. Nam vt de Anio Græcorum Rege memorat Virgil. *Æneid.* 3.

Rex Anius, Rex idem hominum,
Phœbique Sacerdos.

¶ Et cum pastoris officium factum 61
sit propter gregem dicendum non est in persona Petri expirasse, vt Lutherus & sequaces contendunt, sed eo defuncto ad successores pervenire quamdiu grex perduraverit, nam cum veteris legis Sacerdotium figura sit nostri Pontificatus, extra controversiam est defuncto Aaron successisse Eliazarum. *Numer. cap.* 20. & Eliazaro Phinees, *Iudic.* 20. † Quod in Dei Ecclesia de- 62
esse non debebat ne esset acephala, & ita Romanum Pontificem successorem esse Divi Petri, tam in spiritualibus quam in temporalibus, etiam si id non exprimant electores accuratè probarũt Concil. Nicæn. *can.* 6. & Constantin. *action.* 4. *& Synod.* 6. *act.* 2. & Lateranen. *cap.* 5. & Lugdunens. Generale sub Gregor. X. quod habetur *in cap. ite vbi periculum de elect. in* 6. & Trident. *sess.* 14. *cap.* 7. † Nam pastoris officium est 63
errantes oves revocare, contagiosas avertere, inobodientes punire, & omnia alia pro rei exigentia præstare, quia pascere, tam spiritualiter quam temporaliter gubernare significat, vt docet Marta *de iurisd. part.* 1. *cap.* 13. *ex num.* 8. † Et ita ex temporali potestate 64
vacante Imperio Pontifex in administrationem succedit, donec alius fulcietur, vt statuit Innocent. III. *in cap. licet de foro comp.* & Concil. Vienen. *in Clem.*

Digitized by Google

Cle. Paſtoralis de re iudic. & ad id eſt optimus text. *in Extrauag. ſi fratrum §. ſane in noſtram, ne ſede vacant.* & aliis relatis tenet Marta *de iuriſd. d. p. 1. ca-*
65 *pit. 20. ex num. 33.* † Ac Imperatorem iudicat *cap. conuenior. 24. quæſt. 3.* ac eius ſententias nullas declarat *Clem. paſtoralis 15. de re iudicat.* atque eum deponit *cap. Apoſtolicæ de re iudi. lib. 6.* Vt Zacharias Papa qui privavit Regem Frãcorum Childericum eo quod erat ſtupidus in regni adminiſtratione, & Pi-
66 pinum Caroli Martelli filium in regnum ſuſtulit, *cap. alius 15. q. 6.* † Et Innocent. IV. cognoſcens quod Sanctius II. Rex Portugalliæ erat negligens, de-
67 dit illi coadintorem Comitem Bolocum eius fratrem, *cap. grandi de ſuſpend. neglig. prælator.* † Et Stephan. II. tranſtulit Imperium à Conſtantinopoli ad Germanos ex cauſa merè temporali, *cap. venerabilem de electio.* & eadem ex cauſa translatum eſt de Germanis ad
68 Græcos, Ioan. Aventin *lib 6. fol. 636.* † Innocent. III. depoſuit Ottonem IV. Imperatorem, & elegit in Regem Romanorum Frederic. Regem Siciliæ. Itidem, & privavit Frederic. IV. Impera-
69 torem, & ſubſtituit Comitem Holand. † Et Innocent. VIII. Ferdinandum Apuliæ Regem depoſuit, & Paul. III. Henricum Angliæ Regem privavit, & Pius IV. inter Oratores Hiſpaniarum, & Galliæ de præcedentia iudicavit. Ex quibus licet exemplis non ita
70 concinnatis D. Marta *vbi ſuprà part. 1. cap. 13. ex num. 6.* penes Pontificem externam iuriſdictionem eſſe directo, & non ratione ſpiritualitatis auſus ſit affirmare, ſi recte omnia perpendantur cauſam ſpiritualitatis habet annexam, aut bonum publicum, aut pacem conſervandam, ex quibus in temporalibus datur Eccleſiæ cognitio *cap. no 1. de iudic. c. ad ſecunda ex c. placuit, diſtinct. 90. c. de preſbiterorum, 17. q. 4.*

CAPVT V.

De iuriſdictione delegata Inquiſitorum.

SVMARIVM.

1 *Inquiſitorum poteſtas à ſede Apoſtolica dependet.*
2 *Inquiſitores ſint delegati à Papa.*
3 *Inquiſitores poſſe vires ſuas alteri ſubdelegare.*
4 *Delegatus à principe duplex eſt.*
5 *Delegatus à Principe, aut in locum Ordinarii, aut ad cauſam ſpecialem.*
6 *Delegatus à Principe ſubdelegare poteſt.*
7 *Delegatus à Principe non ſubdelegat quando eius induſtria videtur electa.*
8 *Perquiſitores ſubdelegare non poſſunt.*
9 *Inquiſitores in locum ordinarii conſtituuntur.*
10 *Inquiſitores conſtituuntur ad univerſitatem cauſarum.*
11 *Inquiſitores à Sede Apoſtolica iuriſdictionem, & poteſtatem accipiunt.*
12 *Inquiſitor Generalis inſtituitur à Papa cum authoritate nominandi Inquiſitores.*
13 *Inquiſitores à Generali Inquiſitore nominati à Papa videntur electi.*
14 *Delegatus à delegato non poteſt ſubdelegare.*
15 *Delegatus à delegato non poteſt ſententiam ſuam mandare executioni.*
16 *Executio ſententiæ eſt meri Imperii.*
17 *Merum imperium non tranſit in delegatum.*
18 *Iudex poſt ſententiam functus eſt officio ſuo.*
19 *Delegatus à Principe, ſive ab inferiore ſententiã ſuã executioni mãdat.*

Digitized by Google

20 *Leges non dedignantur ſacros Canones imitari.*

21 *Delegatus ab inferiore iure civili ſententiam mandat executioni.*

22 *Cauſa in delegatum commiſſa plena poteſtas transfertur ſuper omnibus quæ ad actum pertinent.*

23 *Cauſa ſine executione manca eſt.*

24 *L. à divo Pio D. de re iudic. explicata de iudicibus datis.*

25 *Iudices dati non habebant iuriſdictionem, ſed notionem.*

26 *Iudicibus datis à præſcripta formula recedere non licebat.*

27 *Leges plures de iudicibus datis explicatæ.*

POntificis iuriſdictionē in temporalibus fundatā ſequitur Inquiſitionis poteſtatem (quæ cōtra Magos, & hæreticos huiuſmodi dirigitur) rationabilem, firmam, ſtabilitam eſſe, nam omnis Inquiſitoris poteſtas à Sede Apoſtolica dependet, quoniam à quocunque eligantur ſemper ab Apoſtolica Sede habent authoritatem, vt docet Eym. *in direct. Inquiſ. part. 3. quæſt. 3. &* 6. & ibi Pegn. *com.* 52. *&* 53. † Et ita cenſentur 2 delegati à Papa & non ſubdelegati ab Inquiſitore Generali, qui eos nominat, *cap. ne aliqui cap. vt officium cap. per hoc de hæretic. lib. 6. cap. ad abolendam eodem titulo* Gloſ. *in Clem. nolentes de hæretic.* Lapus *allegat.* 32. Abb. *in capite cauſam de offic. delegat. & in capit. fin. de re iudic.* Alciat. *in rub. de offic. Ordin. num.* 19. Simancas *de Cathol. inſtit. tit.* 34. *numer.* 13. Cuman. *in Lucern. v. Inquiſit. ex num.* 5. Rojas *de hæretic. ſing.* 3 44. *&* 97. † Vnde pluſquam manifeſtum eſt poſſe alteri vices ſuas ſubdelegare, (quidquid alij ogganniant) & commiſſarios, & vicarios ad cauſam mādatam conſtituere, vt tradunt Eymeric. *l. p. 3. q.* 15. & ibi Pegn. *comm.* 64. Villadie. *de hæret. q.* 7. † Non tantum favore fidei, vt præfati teſtantur authores ſed ex mero iure nam delegatus à Principe duplex eſt, aut in locum Ordinarij cum eadem iuriſdictione *l.* 2. *C. de offic. eius qui vicer alter. l.* 1. *§. prafecto D. de leg.* 3. † Aut ad cauſam ſpecialem, in qua maior eſt quocunque ordinario *d. c. paſtoralis. c. tua de offi. vicar.* & cauſas omnes meri, & mixti imperii expedit. *d. l.* 2. *offic. eius.* † Quorum vterque ſubdelegare poteſt. *d. cap. paſtoralis. cap. ſuper quæſtionem. §. porro de offic. deleg l. à iudice. C. de iudic. l.* 19. *tit.* 4. *p.* 3. † Niſi eius induſtria videatur electa, 7 vt in *cap. fin. §. caterum, de offic. deleg. cap. licet de decim. l. inter artifices. D. de ſolution*, Covar. *lib.* 3 *variar. cap.* 20. *n.* 5. † Qualiter in regiis delegatis, quos *Peſquiſidores* dicimus Avenda. *de exeq. mandat. cap.* 1. *n.* 26. Petr. Gregor. *in ſynt. p.* 3. *lib.* 47. *cap.* 22. *ex n.* 8. Azeved. *in lege* 6. *tit.* 5. *lib.* 3. *Recop. num.* 3.

§ Attamen Inquiſitores à Papa in 9 locum ordinarij conſtituuntur ad cauſam hæreſis quæ principio Epiſcoporū fuit vt deciſum eſt in Concil. Nicæn. relato *in can. quoniam diſtinct.* 18. & in Conc. generali Lateranenſ. relato *in c. ad abolendam, c. cum ex iniuncto, c. vt cōmiſſi de hæret.* † Item ad vniverſitatem 10 cauſarum, vt docet Card. *in Clem. multorum de hæret.* Archidiacon. *in c. ne aliqui, eod. tit. l.* 6. quia omnis cauſa hæreſis commiſſa eſt, vt per DD. *in d. cap. ne aliqui* Gloſ. *in clem. nolentes de hæretic.* † 11 Vnde tanquam delegati ab ipſo Pontifice habendi ſunt, nam Inquiſitor Generalis, qui eos nominat ſolum præſtat nudū miniſterium, ipſi à Pontifice iuriſdictionē, & poteſtatē accipiunt, vt docet Pegn. *in direct. d. p.* 3. *com.* 75. † Quia In- 12 quiſitor generalis à Papa inſtituitur cū authoritate nominandi alios Inquiſitores, & ita in eorum electione Papa eſt, qui inſtituit, arg. tex. *in l. pater. D. de manumiſ. vindict.* vbi dicitur, quod ſi pater

4 ſcripſit

Digitized by Google

scripsit filio, vt aliquem ex servis suis manumittat, & ille manumiserit Stichum, quod ille Stichus erit liber; solum enim electionem filio concessit, ipse vero pater manumisit, *l. item eorum, §. si decuriones, D. quod quisque universit.* † Quare Inquisitores nominati, seu electi virtute dictæ commissionis, quæ à Pontifice max. dicto Inquisitori generali committitur à Papa videri electos probant DD. *in cap. is qui, de prabend. in 6.* Eymeric. *d. p. 3. q. 6.* & Pegn. *tom. 55.* 13

¶ Alias enim si non à Papa, sed à delegato iurisdictionem acciperent, non solum alteri subdelegare non possent, *cap. super quæstionem, §. si verò de offic. deleg. cap. cum causam, de appellat. l. more, D. de iurisdict. omn. iud. l. si n. D. de offic. eius, l. à divo Pio, D. de re iudic. l. à iudice D. de iudic.* † Verum etiam neque sententiam suam mandare possent executioni, quia recurrendum esset ad superiorem, hoc est, qui eos delegavit, Bart. *in d. l. à divo Pio, n. 14.* Iaf. *n. 13.* Alciat. *lib. 2. Parad. cap. 2. n. 3.* quia non propria, sed mandata iurisdictione vterentur, & vices eius, qui eos delegavit, *l. 1. §. qui mandatam, D. de offic. eius.* † Nam cum executio sententiæ sit meri imperij, *l. imperium, l. iubere cavere. D. de iurisdict. omn. iud.* quod non transit in delegatos *l. 1. D. de offic. eius.* † Pro eius executione devolvendum esse ad delegatum videtur tenere text. *in d. l. à divo Pio,* dum ait *iudicum à se datorum sententias exequentur, ii qui eos dederunt.* † Quia postquam sententiam dixit iam functus est officio suo, *l. si vt proponis, C. quomodo, & quando iud. l. Paulus, l. iudex, D. de re iudic.* 14 15 16 17 18

¶ Quod licet tot iuribus, & rationibus fulciatur falsum est tamen, nam delegatus, sive sit à Principe, sive ab inferiore sententiam suam executioni mandare potest, *cap. significasti, cap. ex litteris, de offic. deleg. c. si delegatus, eod. tit. lib. 6. c. cum Bertolcus, cap. cum venissem, de eo qui mittit in possess.* † Quibus quidem nonnulli superati differentiam inter ius canonicum, & civile constituunt, quos refert Menoch. *lib. 1. Arbitr. q. 74. n. 4. & 8.* refugium quidem miserorum, nam leges non dedignantur sacros canones imitari, *cap. 1. & 2. de novi oper. nunt.* † Nam etiam iure civili delegatus ab inferiore sententiam suam executioni mandat. *l. fin. C de ind. l. si rem paratus iuncta §. l. v. præses, ff. de procurat. l. si soluturus, ff. solut. auth. de exhibend. reis, §. si verò collat. 5.* † Nam causa simpliciter in delegatum commissa, potestas plenaria transfertur super omnibus, quæ ad actum spectant *l. 2. ff. de iurisd. omn. iudic. cap. præterea de offic. deleg.* † Alias enim causa sine executione manca omnino relinqueretur Ant. de Prato *in l. fin. ff. de offi. eius,* Govean. *lib 2. de iurisd. & imper.* 19 20 21 22 23

¶ Neque obstat text. *in d. l. à divo Pio, Sententiam exequantur ij, qui eos dederunt,* quia non loquitur in iudices delegatos, sed datos, qui à Prætoribus, & aliis huiusmodi Magistratibus ad causæ tantum cognitionem dabantur, *l. 1. iudices litigantibus dare, l. imperium, iudices dandi licentia, ff. de iurisd. omn. iudic.* † Qui quidem non habebant iurisdictionem, sed tantum notionem, *l. ait Prætor, D. de re iudic. l. fin. C. vbi & apud quem,* & notant Revard. *pro Tribunal. cap. 11.* Duaren. *in l. actiones, ff. de in litem iurand.* † Ij namque ex eo sententiam executioni mandare non poterant, quia à præscripta sibi formula, nec latum vnguem recedere licebat, vt docte contra Bartolum, & alios defendit Præceptor meus Gabriel Henriq. primarius Salmant. *in lect. ad d. l. à divo Pio typis excusa cap. 18.* Et ante eum Longobald. *in d. l. imperium ex n. 170.* & alij relati à Caval. *in Pract. q. 632.* 24 25 26

Digitized by Google

27 † Et ita intelligendus tex. *l. penul. D. de confess.* vbi qui condemnare poterat, absolvere non potuit, & tex. *l. vt fundus D. commun. dividund. quod in iudicium deductum est*, debet enim intelligi de iudicio à Prætore præscripto. † Et tex. *in l. in privatis D. de iudic.* vbi patet in causa filij fuit iudex datus, quia non suo arbitrio, sed formula sibi præscripta iudicat nonalias vt in *l. qui iurisdictioni D. de iurisd. omn. iud. l. venditor. §. iudices D. de iudic.* vt notat Bald. *in §. item si adhuc, num. 18. inst. mandat.*

CAPVT VI.

De Magiæ criminis immanitate.

SVMMARIVM.

1 *Magiæ criminis immanitas.*
2 *Magiæ professores quod ad primum sunt hæretici.*
3 *Magis vtitur dæmon ad fallendos homines.*
4 *Magiæ crimen grauius est hæresi propriè dicta.*
5 *Dæmonum immolationes morte naturali multantur.*
6 *Dæmoni consecrationes morte puniuntur.*
7 *Dæmonum consultationes morte vindicantur,*
8 *Rebaptizatio primus apostasiæ aditus.*
9 *Magi Deum blasphemant.*
10 *Milites, qui votiuam deserunt disciplinam, morte puniuntur.*
11 *Magi vt hæretici puniuntur.*
12 *Magiæ crimina ad hæresim spectant.*
13 *Magis potentia locus iure ciuili denegatur.*
14 *Niniuitæ, Hierosolymitani, & Cananei ob magiæ crimen puniti.*
15 *Saul, & Ochozias ob magiæ crimen morte multati.*
16 *Manasses ex magiæ crimine mortem oppetit.*
17 *Manasses de magiæ crimine testimonium.*
18 *Iezabel vt Onesia notata præcipitata fuit.*
19 *Numa Pompilius, & Tullus Hostilius magiæ crimini dediti.*
20 *Nero, Valerianus, Iulianus apostata magi.*
21 *Zoroaster igne succensus quod magiam sectaretur.*
22 *Simon Magus ob magiæ artem præcipitatus.*
23 *Magiæ sectatores varij qua strage perierunt. & num. 24.*
25 *Magiæ crimen damnatur lege Moysis.*
26 *Magiæ crimen damnatur Regum edictis.*
27 *Magiæ crimen damnatur Prophetarum elogiis.*
28 *Magiæ crimen damnatur iure Ecclesiastica.*
29 *Magiæ crimen damnatur iure ciuili.*
30 *Curiositatis vitium reprehensum.*
31 *Curiosus pro malefico.*
32 Rub. de curiosis & stationar. *explicata.*
33 *Curiosus vnde dicatur.*
34 *Magiæ dediti peiores sunt ad alias sectas degenerantibus, ipsis etiam Mahumetanis.*
35 *Mahumetanorum grauissimum crimen quodnam erat.*
36 *Virginem Mariam sine labe conceptam asserunt Mahumetani in alcorano.*
37 *Moyses ob quam causam datus est.*
38 Cidena *apud Mahumetanos quid significet.*
39 *Christiani ad Mahumetanam sectam degenerantes*

Digitized by Google

degenerantes Christo renuntiare non cogantur.

40 *Mahumetanorum secta in quibus potissimùm consistat.*

1 MAgiæ crimen immane, ac detestabile est, nam ex eo offenditur Deus optim. maxim. Deipara Virgo, & omnes cœlites, & vniversa Ecclesia, genusque humanum, & 2 animata, inanimataque omnia. † Nam eius professores, quo ad primum sunt hæretici, quibus dæmon vtitur, ad fallendos homines quasi formosis meretricibus, quibus hæresis comparatur, 3 *D. Th. i. c.* 1. † Et quemadmodum lenones, quando scorti forma defloruit: ex scorto lenam faciunt, ita dæmones cum prima illa hæresis species ita petit, vt minus homines in errorē pelliciantur, ex hæreticis magos faciunt, vt tradit 4 Mart. del Rio *in proloq. Mag.* † Vnde hoc crimen gravius est hæresi propriè dicta, nam in eo primo interveuit idololatria gravior quam Ismaëlitarum, nam illi aureum vitulum coluerunt, *Exod. c.* 32. Hi vero ipsi Cacodæmoni, quem adorant, sacrificant, obedientiæ homagium, & fidelitatis præstant, vt 5 tradit Remig. *lib.* 1. *de dæmonol.* † Quod crimen morte naturali damnatur iure divino Exod. c. 22. *Qui immolat Diis occidetur.* Nam ex eo Rex Achab iussu Dei occiditur à Iehu, *Reg.* 4. *cap.* 9. & Ioas à suis occiditur, *Reg.* 4. *cap.* 12. & Amasias, *Reg.* 4. *c.* 14. *Paralip.* 2. *cap.* 25. 6 † Sequè suos dæmoni addicunt, quod non minus mortis pœna prohibetur, Levit. c. 20. *Si quis dederit de semine suo idolo Moloch morte moriatur*, vt impius Acham, & Manasses fecerunt, *Reg.* 4. 7 *c.* 21. & 23. *Paralip.* 2. *c.* 28. † Secundo tanquam Deum dæmonem consulunt, ab eoque edoceri cupiunt, & iuuari, quod pœna mortis Ochoziæ Regi fuit multatum, Reg. 4. c. 1. *Nunc quid non est Deus in Israël, vt catis ad consulendum Beelzebud Deum Accaron? quamobrem hæc dicit Dominus, de lecto super quem ascendisti non descendes, sed morte morieris.* † Tertiò rebaptizantur, quod est 8 primus Apostasiæ aditus, vt magis Christianæ religioni afficiāt iniuriam, *c. rebaptizare. c. ostenditur eum alius de consecrat. distinct.* 4. *c.* 1. *de summa Trinit. & fide Cath. c. fin. de b. pœnit.* Trident. *sess.* 7. *can.* 9. Quod similiter pœna mortis damnatur. *l. si quis rebaptizare, C. ne sacrum baptis. iteret. l.* 9 *tit.* 4. *p.* 1. 9 † Quarto vt vitet apostatæ Deum blasphemant, *l.* 2. & *l.* 3. *C. de apostat.* & exercent ritus, & sacrificia diabolo fœdius, quam vlli olim pagani, *l.* 1. & 2. *l. nemo,* 10 *C. de pagan. & sacrific.* † Quod quia transfugium est de Deo (cui se sacramento militiæ in baptismo addixerant) ad dæmonē eius hostem, non minus debēt morte puniri, quam milites, qui votivam deserunt disciplinam, *l. desertorē, §. is, qui ad hostes. ff. de re mil. l. aut damn. §. hostes autem. l. si quis aliquid, §. transfugæ, ff. de pœn.* 11 † Quæ omnia cū in vno cōcurrant crimine, quorū singula morte naturali damnantur, manifestè apparet, quam iustissimè ignito gladio, ac aliis hæreticorum pœnis, puniantur, vt infrà trademus *in cap.* 9. 10. 11. 12 & 12. † Non solum malefici, & haruspices, *vt in l.* 3. *C. de malefic. & math.* sed etiam magi, sortilegi, incantatores, ac divini, quia sunt apostatæ, sunt hæretici, sunt peccantes contra naturam quorum omnium hæc legitima pœna est, vt tradunt Abb. & Hostiens. *in cap. ad abolendam de hæretic & in cap.* 1. *de apostat.* Brun. *lib.* 5. *de hæretic. cap.* 3. 13 Corrasius *lib.* 3. *Miscellan. cap.* 8. † Et est gravius crimen hæresi propriè dicta, quia non solùm Deo renuntiant, sed dæmoni eius hosti fœderantur, & ab eo edoceri cupiunt, quare licet hæreticis pœnitentiæ locus sit, at tamen

Digitized by Google

his magis iure civili diserte denegatur.
14 *l.3. C.de apostat.* † Vt sic merito resipiscant, nam inter causas præcipuas excidij Niniuæ memorat propheta *Nahum c.3.* quod in ea magi, & malefici magni fierent: & eam ob causam minatur Hierosolymæ *Micha. cap.5.* & Cananei deleti, & pulsi sedibus suis, *Deuteron.*
15 *cap.18.* † Et Saul non excidit regno, nisi postquam magiæ præsidia quæsivit, *Regum.1. cap.28.* qua de causa Ochozias fuit morte multatus, *Regum.4.c.1.*
16 † Et Manasses ob maleficiorum imitationem calamitosi regis specimen fuit, *Regum.4. cap.21.* cuius peccatum posteri luerunt, *d. Regum.4. cap.25.* adeò vt nec pacari Deus potuerit Iosiæ pie-
17 tate, *Regum. c.23.* † Nam vt de illo testatur Paralip.2. cap. 33. *Observabat somnia, sciscitabatur auguria; maleficis artibus inserviebat, habebat secum Magos, & incantatores; multaque mala operatus est coram Domino, vt irritaret*
18 *eum.* † Quare Iezabel, vt Venefica notata præcipitata de fenestra fuit, & lacerata à canibus, *Reg.4. c.9.* idemque finem sortiebatur Ezechias, nisi pœnituisset, *Reg.4.cap.21.*

19 ¶ Et vt sacra prætermittam de externis Regibus idem habetur, nam omnes qui magiæ dediti sunt strage perierunt, vt de Numa Pompilio narrat Plutarch. *in Num.* de Tullo Hostilio Titus
20 Livius *lib.1.ab vrbe condit.* † De Nerone, Plin. *lib.30.c.1.* de Valeriano Nicephor. *lib.6.c.10.* de Iuliano apostata, & aliis idem Nicephor. *lib.10. cap.29. &*
21 *lib.7. cap.45.* † Nam ipsius magiæ inventor *Chim*, seu *Zoroaster* ab ipso dæmone, quem importunius solicitabat igne succensus, & concrematus fuit, vt
22 narrat Clemens, *lib.Recognit.* † De Simone mago notissima res, quod in aëre à dæmone subleuatus, præcipitatusque, fractis cruribus, cum ignominia, & do-
23 lore interiit. † His similia de Cynope mago narrat *Prochorus*, de Zaroe, & Atphaxat, Abdias *lib.6.* de Odane, Hollero, Metothimo; Magnus Olaus *in hist. Septentr.* † De Sopatro, Ennapius 24
in Æ lesio, de Orpheo, Mopso, Amphiareo, qui omnes magi fuere, & strage conciderunt, narrat Cæl. Rodigin. *lib.19.antiq.lect.cap.7.*

¶ Quare magiæ crimen omni iure 25
prohibetur, & authoritate, nam primo damnatur lege Moysis Levit.c.19. *Non declines ad magos, neque ab ariolis aliquid sciscitemini, ne polluamini per eos.* † Secundo Regum edictis Reg.3.c.28. 26
Saul substulit magos de terra, & interfecit eos, qui pythonem habebant in ventre. † Tertio Prophetarum eloquiis, 27
Hierem. cap.27. *Nolite audire prophetas vestros, & divinos, & somniatores, & augures, & maleficos.* † Quarto iure Ec- 28
clesiastico, *c. si quis Episcopus, cap. non oportet, c.aliquanti, c.si quis clericus, huius 26.q.5. cap.ex tuarum de sortileg.* † Quinto iure civili tam Imperiali, *l.nul-* 29
lus, l.nemo, l.quicumque, C.de malefic. & mathem. quam Regio, *l.1.tit.23. part.3. l.6.tit.13.lib.8.Recop.* † Nam vt ait Ecclesiast.cap.3. *Altiora te ne quæsieris, &* 30
fortiora te ne scrutatus fueris, sed quæ præcepit tibi Deus illa cogita semper, & in pluribus operibus eius ne fueris curiosus. † Curiosus pro malefico meminit 31
Horatius, sed locus non occurrit (plura in id memorat, Cuiac. *lib.10. observat. cap.22. & lib.27.cap.17.* † Iustinianus tamen curiosos dixit illos, qui 32
passim delicta in re militari commissa nuntiabant, vt notat Alciates *in Rub. C. de curiosis, & stationar. lib.11.* † Curiosus enim dicitur à cura non 33
parva, vt putat *Laurent Valla*, sed magna, & nimia, & ita qui de rebus vanis, & futilibus admodum satagebant, dicebantur *curiosi*, & sic in malam partem pro malefico invaluit *in l. nemo aruspex. C. de malef. & mathem.*

Sileat

Sileat omnibus perpetuo divinandi curiositas.

APPENDIX.

34 Magiæ crimen gravius esse hæresi propriè dicta asserui, *numero.* 4. nam qui ad magiam huiusmodi deflectunt peiores sunt, quam qui ad cæteras diaboli sectas degenerant, etiam Mahumetanas, cum illi nunquam Deũ abnegent, nec Deiparæ Virginis Mariæ patrocinia renuncient, neque alias abominationes faciant, quales isti perditi, *de quibus sup. lib. 2. cap. 7. ex num. 6.*

35 † Nam apud Mahumetanos Christum Dominum abnegare, aut beatissimam eius matrem Mariam maledicere crimen gravissimum est, tum quia ex eorum propagine Mahumet se natum gloriabatur, quem maledicere crimen læsæ maiestatis fuit, *l. 1. C. si quis imperatori maledix. l. quisquis, C. ad l. Iul.*

36 *Maiestat.* † Tum etiam quia Virginem Mariam beatissimam prædicant in Alcoran conceptam sine peccato originali, ex qua Christus Dominus carnem suscepit, quem dicunt *Rhoh Ala*, hoc est, *Spiritum Dei*, datum ad generis humani reparationem in eius vtero,

37 *Rhoh Ala bem Mariem.* † Nam dicunt primo datum Movsim ad legis promulgationem, quem quia Hebræi non perceperunt missum fuisse à Deo Spiritum eius Iesum Christum, quem Hebræi crucifigere volentes, in cœlum raptum, missum postea Mahumet, vt veritatem doceret, suadentes ex illo D. Ioan. cap. 17. *Cum venerit ille spiritus*

38 *veritatis docebit vos.* † Et ita his tribus appellant *Cidena*, quod significat, *Dominus noster*, legum promulgatores *Cidena Muza, Cidena Iza, & Cidena Mahumet*, ad suos stabiliendos errores ve-

39 ra falsis admiscentes. † Quare ad Mahumetanam sectam degenerantes Christiani non coguntur Christum Dominum abnegare, aut eius beatissimam matrem maledicere, aut fidem renunciare, sed solum dicere, *Lahidla hed Ala Mahumet arazul Ala*, quod significat, *Vnus Deus est, & hæc veritas docuit Mahumet.* † In quo tota Mahume- 40
tanorum religio versatur, quia eius fide salvos fieri credunt, errantes in Trinitate, & verbi incarnatione, Mahumet prophetam Dei & veritatis authorem confitentes, qui Sathanæ discipulus, & pater mendacij fuit, vt de eius testatur magistro D. Ioan. cap. 8. *Cum loquitur mendacium ex propriis loquitur, quia mendax est.*

CAPVT VII.

De magiæ huiusmodi qualificatione, sive de his, quæ sapiunt hæresim.

SVMMARIVM.

1 *Magiæ crimina trifaria sunt natura.*
2 *Maleficia distinguuntur in hæreticalia, & non hæreticalia.*
3 *Invocare damonem ad faciendum quod facere nequit sapit hæresim.*
4 *Credere damoni tanquam Deo est mere hæreticum.*
5 *Petere à damone quæ non repugnant eius naturæ non sapit hæresim.*
6 *Barbatia de maleficiorum differentia reprehensus.*
7 *Inquisitores de solis criminibus, qua hæresim sapiunt cognoscunt.*
8 *Damonem tanquam Deum consulere sapit hæresim.*
9 *Latriam damoni submittere sapit hæresim.*
10 *Cupere à damone edoceri de rebus, qua*

que ſunt Deo reſervata ſapit hæreſim.

11 A Damone petere, quæ natura eius repugnant ſapit hæreſim.

12 Hæreticalia ſunt omnia quæ cum mago hæreticali exercentur.

13 Hoſtiam conſecratam miſcere ad maleficia ſapit hæreſim.

14 Chriſmata ſacra, aut aliud ſacramentorum miſcere ad maleficia ſapit hæreſim.

15 Verbis Evangeliorum, vel ſacræ ſcripturæ abuti ad alium ſenſum quam Eccleſia inſtituit, eſt de hæreſi ſuſpectum.

16 Baptizare imagines ſapit hæreſim.

17 Baptizare pueros ſapit hæreſim.

18 Sacramentalia miſcere putantes habere virtutem efficaciorem ad maleficia ſapit hæreſim.

19 Sentire aliter de ſacramentis quàm Eccleſia ſapit hæreſim.

20 Invocare dæmonem vt amicum Dei, & charum ſapit hæreſim.

20 Hæreticus eſt qui perverſum habet dogma, aut falſum, aut novas opiniones gignit.

21 Futura contingentia petere à dæmone ſapit hæreſim.

22 Præſentia, aut præterita petere à dæmone, vt ab ipſo creatore, ſapit hæreſim.

23 Omnia, quæ fiunt à mago expreſſa dæmonis profeſſione, ſunt hæreticalia.

24 Societas omnis cum dæmone prohibita nobis eſt.

25 Cornenſis qui putavit invocationem dæmonis licitam per modum imperii reprehenſus.

26 Invocatio dæmonis ab habente pactũ inter hæreticalia annumeratur.

27 Hæreticalia reſpectu operis.

28 Adoratio data Angelis, & hominibus.

29 Dulia veneratio ſanctis, & beatis data vt Dei Charis.

30 Dæmoni dulia, nec latria cultus datur etiam reſpectu creatoris.

31 Dæmoni latriæ cultum, vel dulia exhibentes tanquam hæretici ſunt habendi.

32 Hæreſis non in opere, ſed in mentis errore conſiſtit.

33 Factum malum, præſumitur mala intentione factum.

34 Facta ſuaptè natura hæretica.

35 Præſumptiones iuris verè, & propriè probationes dicuntur.

36 Facta fortiora ſunt ad demonſtrãdum animum, quam verba.

37 Animus talis præſumitur qualia facta.

38 Plus eſt in factis demonſtrare, quam verbis enucleare.

39 Omne maleficium prava intentione præſumitur factum.

40 Facta maiorem animi deliberationem præſumunt quam verba.

41 Facta confeſſa, vel probata quæ mala ſunt ſua natura, non excuſantur facientes, ſi dicant ſe prava intentione non feciſſe.

42 Hæreticus non dicitur niſi qui perverſum dogma in mente recepit.

43 Eccleſia non iudicat de occultis.

44 Factis præſumitur de affectu.

45 Facientes alia quæ magi hæreticales facere ſolent pro hæreticis habentur.

46 Ceremoniæ, & cultus æterni ſunt ſigna ad obſervandam quampiam religionem.

47 Diabolus ſolet ſanctiſſimis quoque rebus abuti vt in errorem facilius homines dilabantur.

48 Facientes

48 *Facientes, quæ ab Ecclesia non sunt instituta fieri, valde sunt suspecti.*

49 *Facta mala confessus & pravam intentionem negans tanquam hæreticus puniendus.*

1 OMNIA magiæ crimina, de quibus suscipitur disputatio, trifariæ sunt naturæ: nam aut sunt *hæretica facta*, id est, qui hæresim præ se ferunt, aut *hæreticalia*, sive quæ sapiunt hæresim, aut *non hæreticalia*, quæ peccato tãtum aut superstitione involuuntur,
2 † In quorum primo ab aliis dissentio, qui maleficia omnia in hæreticalia, & non hæreticalia, tantum distinguunt, ut tradunt Paul. Grilland. *de sortileg. q.* 10. *ex. nu.* 2. *& q.* 11. *ex. n.* 1. Nicol. Eymeric. *in director. Inquisit. p.* 2. *q.* 42. Navarr. *in Manual. cap.* 11. *ex n.* 28. Iul. Clar. *lib.* 5. *Receptar.* §. *hæresis*, Farina. *tom.* 1. *q.* 20. *ex num.* 79.
3 Marta *de iurisdic. p.* 2. *c.* 12. *n.* 2. † Invocare enim dæmonem ad faciendum, quod ipse neque scire, neque facere potest, ut revelare futura, & suscitare mortuum, sapit tantum hæresim manifestam Alphon. Castro *lib.* 1. *de iust. heret. puni. c.* 15. Cuman. *in Lucerna Inquisi. v. sacra abuti*, Roias *de hæretic. p.* 2. *assert.* 12. *n.* 267. Grilland. *de sortileg. d. q.* 10. *n.* 16. Farinac. *d. q.* 20. *n.*
4 85. † Credere autem illa posse præstare ex propria virtute non solum sapit hæresim, sed est mere hæreticum, quia tribuere creaturæ, quæ sunt propria creatoris, est error in mente, in quo propriè hæresis consistit, *c. hæresis c. hæreticus* 24. *q.* 3. † Petere autem, ut revelet furta, aut ad libidinem tentet, aut
5 quid aliud quod eius naturæ non repugnat, neque est hæreticum, neque hæreticale, quia nullus fidei error contrarius accedit Eymeric. *d. q.* 42. Panorm. *in c. de sortileg.* Grillan. *d. q.* 10. *n.* 16.
6 Oldrad *cons.* 210. † Quod quia non ita distinguit Barbat. *cõs.* 55. *lib.* 1. indoctè contendit quod dæmon invocare ad cognoscendũ, vel faciendum, quod ipse facere, vel cognoscere potest á Deo non impeditus, sapit hæresim manifestum, & ideo eius cognitionem ad dños hæreticæ pravitatis Inquisitores pertinere, quem sequuntur Pegna *ad Eymeric. d. q.* 42. Spina *in Apolog. 4. adversus Ponzinib.* † Sed cum in his nullus 7
mentis error sit, neque sapit hæresim, neque ad dominos hæreticæ pravitatis Inquisitores pertinet, *c. accusatus.* § *sane de hæret. lib.* 6. *Inquisitores hæreticæ pravitatis a sede Apostolica deputati de divinationibus, aut sortilegiis (nisi hæresim saperet manifestam) se intromittere non debent.*

§ Sapere autem hæresim dicitur quan- 8
do actus ex se divinitatem aliquã creaturæ tribuit, ut qui dæmonem tanquam Deum consulit, *c. ii qui* 26. *q.* 2. *c. igitur. d.* 26. *q.* 4. Archidiacon. *in, d.* §. *sane*, Oldrad. *cons.* 210. † Vel ei sub- 9
mittit latriam, eum tanquam Deum adorando. *d. c. igitur d.* 26. *q.* 4. nam etiam Angelos bonos & beatos latriæ veneratione adorantes sunt hæretici, *c. quidam hæretici* 24. *q.* 3. Quinimo dæmones Dei hostes, prohibitum *Exod. c.* 20. 10
Leuit. 19. † Vel ab eis edoceri cupiunt de rebus, quæ sunt Deo reservatæ, ut fecit Ochozias consulens Beelzebut de morbi eventu, *Reg.* 4. *c.* 1. vel de futuro belli contingente, ut Saul. *Reg.* 1. *c.* 28. † Vel á dæmone petiit, quæ sunt 11
ultra suam naturam, ut Solem sistat sicut Ioſue, *Iosue. c.* 10. mortuum suscitet, ut pytonissa putabatur, *Reg.* 1. *c.* 28. hominem, transformet ut Nabuchodonosor, *Dani c.* 4. Vel quid simile quod solius Dei est, ut tradunt, D. Thom. Alb. Mag. Bonavent. & alii *in sent.* 2. *dist.* 7.

§ Item sunt hæreticalia omnia, quæ 12
cum aliquod dicto, aut facto hæretico

Digitized by Google

exercentur, ut si quis insortilegio etiã amatorio Deum abnegaret, vel crederet illa posse voluntatem cogere, vel quid simile, quod fidei repugnat articulis, quod est hæresis, *c. hæc est fides* 13 24. *q.* 1. † Vel misceantur aliqua Ecclesiæ sacramenta, ut hostia consecrata, *c. accusatus §. sane de hæretic. lib.* 6. Nã licet nullum hæreticum proferat verbũ, satis suspectus est de fide, qui sacro sanctum illud Salvatoris corpus pro dæmonis responsis offert, aut conviciat, ut tradit Grilland. *d. q.* 10. *n.* 4. † Item si 14 misceatur sacrum Chrysma, aut aliquid aliorum sacramentorum, quia faciendo mentionem de corpore & sanguine Christi, & baptismo, cõsequens est vt etiam intelligatur de aliis sacramentis; quia de similibus simile est iudicium, *c. inter cæteras de rescrip.* & ita concludit Comens. *in lucerna Inquis. v. sacra abuti.* † Item si abutantur verbis Evan- 15 geliorum vel sacræ scripturæ ad alium finem quam Deus instituit, nam eo solo est sortilegium qualificatum, & valde hæresi suspectum, ut tradit Roias *de hæretic. p.* 2. *assert.* 12. *n.* 167. quia hæreticorum proprium est verba sacræ scripturæ commutare, ut tradit D. Paul. *ad Timoth.* 1. *c.* 1. †. Item sunt hæreti- 16 calia quæ præ se ferunt aliquid, quod est hæresis, ut baptizare imagines, quia est error putare illas esse capaces huius sacramenti, ut docet, Franc, Pegn. *in direct. Inquis. p.* 2. *comm.* 67. † Vel rebaptizare pueros, vel materiam bap- 17 tismalem esse aliam, quam Christus instituit, *c. rebaptizare, c. ostenditur de consecrat. dist.* 4. *cap. fin de baptism.* Trident *sess.* 7. *can.* 11. † Vel miscean- 18 tur sacramentalia ut aqua benedicta, thura paschalia, ramos Dominicæ in passione, Agnos Dei, Aræ fragmentum, & alia Ecclesiastico ritu benedicta, & consecrata credens ad maleficia habere virtutem efficaciorem, ut tradit Comens. *in Lucern. Inquis. v. sacra abuti.* † Quia cum non adhibuisset, nisi crederet habere virtutem ad maleficiorum operationem, hæresis est, quia aliter sentit de sacramentis, & sacramentalibus quam Ecclesia instituit, *c. ad abolendam de hæretic. lib.* 6.

¶ Item sunt hæreticalia omnia in quibus dæmon invocatur, ut amicus Dei, & carus, vel si putat hoc non esse peccatum, vel saltem non graue, vt tradit Fran. Suarez *lib.* 2. *de relig. cap.* 8. † Quia ille qui peruersum habet dogma á fide, vel falsas, aut nouas opinio- 20 nes gignit, aut fouet, est hæreticus manifestus, *cap. hæreticus, cap. inter schisma.* 24. *q.* 3. † Vel petat á dæmone illa quæ ipse facere, vel cognoscere non 21 potest, vt futura contingentia, secreta cordis humani, & similia Deo reseruata, quia est tribuere creaturæ, quæ sunt propria creatoris, quod est hæreticum. *d. §. sane de hæretic. lib.* 6. † Vel etiam illa, quæ ipse valet præstare, si tamen 22 credit illa posse scire, vel facere, etiam Deo non permitente, vel petat non vt à creatura, sed vt à Deo omnino infallibiliter, vt tradit Bart. Spina *lib. de artib. magic. concl.* 1. *cum sequent.*

¶ Item sunt hæreticalia omnia quæ 23 fiunt ab hæretico, vel mago, qui est de expressa dæmonis professione: nam licet non respectu operis, saltem respectu operantis hæreticalia sunt, vt tradũt Menoc, *de arbitrar. lib.* 2. *cas.* 388. *n.* 4. Farinac. *d. q.* 20. *ex n.* 81. Marta *de iurisdict. p.* 2. *cap.* 12. † Non solum quan- 24 do fiunt per modum adorationis, sed etiam per modum Imperij, quia omne commercium cum dæmone nobis interdictum est, vel ipso Apostolo proclamante Corinth. cap. 10. *Nolo socios vos fieri dæmoniorum.* † Vnde errat Co- 25 mens. *in Lucerna Inquisit. v. dæmones invocare*, docens invocationem dæmonis per modum Imperij esse licitã: quia cum

ed by Google

cum illud non ſit per exorciſticam dignitatem, omnis via perciuſa eſt, ut do-
26 cet conciuis meus Simanc. *de Cath. inſt. c.* 21. *n.* 13. † Et cum talis invocatio à mago ſit habente pactum expreſſum manifeſtam ſapit hæreſim, licet non miſceantur verba hæreticalia, ut contra Grillandum tenẽt Caſtro *de iuſta hæretic. punit. l.* 1. *cap.* 15. Oldr. *d conſ.* 210.

¶ Item ſunt hæreticalia omnes invo-
27 cationes dæmonis etiam á non habente expreſſum pactum, dum dæmoni offeruntur ſacrificia, adorationes, ſuffumigationes, ſummiſſiones, cantus, & orationes execrabiles, vel quid aliud ex arte adhibitum, etiam ſi incerto numini offerant, vel alio quam dæmonis nomine, ut ſacerdotes Baal, qui in ipſo dæmonem invocabant, *Reg.* 4. *cap.* 18. † Nam licet adorationem abſque repre-
28 henſione Angelis tribuant ſancti viri, vt Abraham, *Geneſ. cap.* 18 Loth. *Geneſ.* 19 & datam videamus Angelo Manue, *Iudic* 13. Item & Regibus, vt Aſſuero, *Eſter. cap.* 3. Dauid. *Reg.* 3. *cap.* 1. Prophetis, vt Ietro, *Exod. cap.* 18.
29 † In illis enim propter ſuperioritatem, & naturæ excellentiam, qua Deo chariores præſumuntur merito ab inferioribus adorantur duliæ veneratione, ut ſancti, & alij beati Deo chari, quia in illis Deum venerantur, ut tradit Pegn. *in direct. Inquiſ. part.* 2. *comm.* 67. † Quod ſecus eſt in dæmone. nam nullo
30 modo licitum eſt ei latriæ cultum, vel duliæ venerationem ſubmittere etiam reſpectu creatoris; nam hæc eſt hæreſis damnata ab Inquiſitoribus Aragoniæ de mandato Domini Papæ, ut teſtatur Eymeric. *vbi ſup. p.* 2. *q.* 10 † Quare dæmoni latriæ cultum, vel duliæ exhibentes, credentes, ſacrificantes, invocantes,
31 vel aliquid Deo reſervatum tribuentes tanquam hæretici ſunt habendi, ut tradit idem Eymeric. *d. part.* 2. *q.* 43. & ibi Pegn. *comm.* 68.

¶ Nam licet nullus facto dicatur hæreticus, quia hæreſis non in opere, ſed in mentis errore conſiſtit, *cap. hæreſis, cap. hæreticus* 24. *q.* 3. D. Thom. 2. 2. 32
q 11. *art* 2. Caſtro *lib.* 1. *de iuſta hæret. punit. cap.* 7. Tabiena *in ſumm. v. hæreticus, nu.* 1. *& copioſius* §. 25. *num.* 66. Simanc. *de Cathol. inſt. tit.* 31. *num.* 4. Albertin. *de agnoſcend. aſſert. q.* 2. *n.* 2. Couarr. *lib.* 3. *variarum.* Brun. *de hæretic. lib.* 1. *cap.* 2. Rojas *p.* 1. *q.* 40. Cano *lib.* 12. *cap.* 8. † Attamen quia ex facto animi error oſtenditur recté 33
quis punitur pro hæretico, nam cum factum ſua apte natura eſt damnatum, & malum præſumitur mala intentione factum. *l. ſi non convitii, C. de iniuriis, & famoſ. libel. cap.* 1. *de præſumpt.* Panormit. *in cap. cum te n.* 29 *de re iudic. & in cap. ad hæc num.* 1. *&* 3. *de appellat.* & facit text. *in l. nam ludus, & in l. item Mela. D. ad l. aquil.* † Vt ſi quis dæmones adoraret, idolis genua 34
flecteret, reverentiam hæreticis ſcienter, & ſuo more, exhiberet, communionem ab eis, vel conſolationem acciperet, aut ſe more Iudæorum circuncideret, incantationes faceret, vel ſimilia, quæ nullo modo poſſunt in bonam partem accipi, ut docet Eymeric. *d. p.* 2. *q.* 34. † Nam hæc facta pro manifeſta hæ- 35
reſi habentur, cum ex eis oriantur iuris præſumptiones, quæ verè, & proprie probationes dicuntur. *l. fin. D. de probat* Iaſ. *in l.* 1. *n.* 9. *C. de militar. teſtam. & in. l. ſicut Imperator, num.* 8. *D de legat.* 1. † Imo fortiora ſunt fac- 36
ta ad demonſtrandum animum quam verba *l. noſtram proviſionem. C. de teſtãm. l.* 3. §. *falſus. D. rem. ratam haber. l. fin. C. de repudiand. hared.* Nam ex factis, & geſtis exterioribus animus, & voluntas intelligitur, *l. nutum. D de leg.* 3. *cap. vidua de regul. iur.* † Siquidem ta- 37
lis præſumitur animus qualia facta, *cap. exiſtimeni* 11. *quæſt.* 3 *cap. caueto*, 22.

Digitized by Google

quæſt. 5. quia rei qualitas agentis intentionem demonſtrat. *l. non concilium. C. de teſtam.* † Quia qualis eſt actus talis eſt iudicandus animus *l. ſi proponis.* §. 1. *D. de inoffic. teſtam.* Cum plus ſit factis demonſtrare, quam verbis enucleare. *l. ſi tamen.* §. *ei qui ſervum. D. de ædilit. edict. l. reprehendenda. C. de inſtit. & ſubſtitut.* † Quare dum factum per ſe eſt damnatum, præſumitur mala intentio in faciente. *l. ſi convitij. C. de iniur. c.* 1. *de præſumpt.* Omne enim maleficium prava intentione, & voluntate præſumitur factum. *l. nam ludus. l. item Mela D. ad l. aquil.* † Maiorem enim animi voluntatem, & deliberationem facta, quam verba oſtendũt, *cap. filii de hæretic. cap. contra Chriſtianos eod. tit. lib. 6. cap. dilecti de appellat. cap. fin. diſtinct.* 30. *l. Paulus. D. rem ratam haber.*

¶ Vnde licet talis Magus dum convincitur magorum imagines adoraſſe, invocaſſe dæmones, feciſſe pactum, vel quid tale infidelitatis opus, non excuſabitur, etiam ſi dicat ſe prava intentione non feciſſe, puta mulieris in amorem pelliciendæ, vel theſauros inveniendi, quod per ſe non eſt hæreticum factum, ut probat Simanc. *de Cathol. inſt. tit.* 30. *n.* 26. † Nam hæreticus non dicitur, niſi qui perverſum dogma in mente recepit contra aliquem fidei articulum. Imola, & Ant. *in cap. firmiter de ſumm. Trinit. & fide Catho.* Brun. *de hæret. lib.* 1. *c.* 2. Guerrero *in Theſa. relig. tit. de hæret. num.* 20. Iul Clarus *in Pract. § hæreſis*, Albertin. *de agnoſcend. aſſer. q.* 6. *nu.* 8. *& q.* 23. *num.* 52. † Sed quia Eccleſia non iudicat de occultis, *cap. ſicut tuis, cap. tua nos de ſimonia.* Nam ex his quæ ſunt in animo, ſolus Deus cognitor eſt, *cap. nunc quid. de pœnit. diſt.* 1. nec per teſtes probari poſſunt Innocent. *in c. ſuper eo, de renunt.* Hippol. *in l.* 1. §. *divus Adrian. D. ad. l. Corn. de ſiccar. n.* 36. *& in. l.* 1. *C. eod. n.* 28. † Per ſigna exteriora animũ interpretatur, nam factis præſumitur de affectu, *cap. quividerit* 22. *q.* 5. *cap. nuper de bigam. l. dolum. C. de dolo*, quia plus eſt in facto, quam in verbo aliquid facere, *cap. dilecti, de appellat.* nec refert an quis voluntatem ſuam exprimat verbis, an factis. *l. de quibus D. de legib.* † Vnde merito talia facientes, quæ hæretici, aut magi hæreticales facere ſolent pro hæreticis habentur, ex iuris præſumptione, quæ liquidiſſima probatio eſt Glóſ. *in l. ſi tutor peritus. C. de periculo tutor.* Bald. *in rub. de præſumpt. n.* 5. † Nam ceremonia, & cultus externi, ſunt mores, & ritus ad obſervandam quampiam religionem, vt ſic merito eam habere cenſeatur, cuius ceremoniis & ritibus vtitur, *cap. fin. diſt.* 30. *cap.* 2. *cap. filii, contra Chriſtianos de hæretic. lib.* 6. Archid. *in cap. fin. de baptiſ.* Roias *de hæretic. p.* 1. *num.* 314. † Etiam ſi talis cultus religioſiſſimus videatur in ieiuniis, pœnitentiis, orationibus poſitus in quibus nihil mali eſſe videtur, nam ſolet diabolus ſanctiſſimis quoque rebus abuti, ut in errorem facilius homines dilabantur, nam ut ait Apoſtolus ad Coloſſenſ. cap. 2. *Nemo ergo vos ſeducat in cibo, vel potu, aut parte dieiveſti, aut Neomenia, aut Sabbathorum, &c.* † Neque excuſari poſſunt ignorantia, quia eo quod. faciunt, quæ ab Eccleſia non ſunt recepta, aut inſtituta fieri valde ſunt ſuſpecti, quia nullus dicere, aut facere non præſumitur, niſi quod prius mente cogitavit. *l. labeo. D. de ſupellect. legat.* & ita licet intentionem neget, facta prædicant. *cap. cavete* 22. *q.* 5. *cap. humanæ aures. d.* 22. *q.* 4. *cap. exiſtimant.* 11. *q.* 3. † Vnde dum ſe talia feciſſe profitetur, ſed pravam intentionem negat, tanquem pertinax negativus eſt relaxandus curiæ ſæcu-

lari

lari ad punitionem, Anan. *in cap. excommunicamus. § credentes de hæretic. num.* 11. Turrecrem. *in ſumm. Eccleſ. lib.* 4. *cap.* 4. Imola *in Clemen.* 1. *§. fin. de vſuris.* Roias *de hæretic. part.* 1. *ex num.* 276. *& max. num.* 311. Albertin. *de agnoſcend. aſſert. q.* 32. *num* 17. *& q.* 34. *num.* 53. *& q.* 36. *num.* 18. Simanc. *de Cathol inſt. tit.* 24. *&* 47. *n.* 22. *& in Enchirid. tit.* 40.

CAPVT VIII.

De ſortilegiis non hæreticalibus.

SVMMARIVM.

1 *Hæreticalia non ſunt, quæ fiunt à non habente pactum expreſſum, dum nullus ſi de ierror contrarius accedit.*

2 *Dæmonem invocare vt revelet præſentia, aut præterita, rem loco moveat, infecta vivientia producat, & alia quæ ſuæ naturæ ſunt, non eſt hæreticale.*

3 *Invocare dæmonem vt ſpiritum ſcientem, & valentem ex divina permiſſione ordinaria, non eſt hæreticum.*

4 *Reſpondetur ad obiecta de pacto habente cum dæmone.*

5 *D. Thomas de ſortilegiis hæreticalibus explicatus*

6 *Apoſtaſia non ſemper hæreſim continet.*

7 *Invocatio non ſemper exhibet actum latriæ.*

8 *Invocare in iure pro implorare auxilium.*

9 *Divinationes, quæ vanas obſervationes continent, non ſunt hæreticales per ſe.*

10 *Eymericus de chiromantia reprehenſus, qui putavit indiſtincte damnari ex pacto.*

11 *Chiromantia in multis ceſſit naturalibus permiſſa*

12 *Sortilegia quæ tendunt ad occulti indagationem non ſunt hæreticalia, etiam ſi dæmonis expectetur auxilium.*

13 *Dæmonem invocare vt mulierem in amorem pelliciat non eſt hæreticale.*

14 *Sortilegia, & imagines facere ad procurandum amorem mulieris, vel morbum curandum per ſe non ſunt hæreticalia.*

15 *Sacramentalia admiſcere dum non credit ad maleficia habere virtutem, non eſt hæreticum.*

16 *Sanctorum reliquiis vti ad maleficia non eſt hæreticum.*

17 *Imagines ſanctorum conviciare non eſt hæreticum.*

18 *Hoſtiam non conſecratam admiſcere licet ſacerdos ſuper eam plures miſſas celebraverit, non eſt hæreticum.*

19 *Hoſtiam non conſecratã populo adorandam proponere non eſt hæreticum.*

19 *Spoliare altaria, & conſueta luminaria extinguere non eſt hæreticum.*

20 *Miſſas celebrare ſuper hoſtiam litteris inſcriptam, aut ſuper cuticulam panis aptã ad ſortilegia, non eſt hæreticum.*

21 *Hæreticum ſola mens facit dum in ea quæ ſunt fidei errat per intellectum.*

22 *Nullum opus externum quantumvis horrendum, eſt hæreticum.*

23 *Error ſolus in eo, qui paratus eſt corrigi, non facit quempiam hæreticum.*

24 *Marcellinus Pont. max. de hæreſi excuſatus*

25 *Divus Cyprianus de hæresi excusatus.*

26 *Lessius Episcopus Cordubens. de hæresi excusatus*

27 *D. Paulus reprehendit D. Petrum principem Apostolorum*

28 *D. Augustinus, & D. Hieronymus contrarias sententias protulerunt.*

NOn hæreticalia autem sunt omnia; 1
quæ fiunt à non habente pactum expressum cum dæmone, dum nullus fidei error contrarius accedat, ut si invocaretur dæmon ad faciendum, vel cognoscendum, quod ipse facere vel cognoscere potest à Deo non impeditus, ut docent Menoch, *de Arbitrar. cas.* 388. Oldrad. *cons.* 210. Farinac. *q.* 20. *tom.* 1. Tiraq. *de pœn. cas.* 4. *n.* 3. Grilland. *de sortileg. q.* 10. *n.* 13. *& q.* 11. *num.* 19. *&* 20. † Vel revelare præsentia, & 2
præterita, res loco movere, insecta viventia producere, tempestates excitare, & similia quæ dæmoni naturæ non repugnant, de quibus in suis locis fuse à nobis actum est *lib.* 1. *&* 2. † Nam 3
invocare dæmonem ad quodcumque opus naturæ, non ut dæmonem, sed ut spiritum scientem, & valentem ex divina permissione ordinaria præstare, non est hæreticum, quia nullum errorem in mente fouet, in quo hæresis consistit, *cap hæresis, cap. hæreticus* 24. 4
quæst. 3. † Neque in contrarium facit Nicolaus Eymericus *in direct Inquisit. part.* 2. *quæst.* 43. dum post annumeratos multos casus, in quibus hæresis intervenit, hæc subdit ex D. Thom. *In aliis operibus magicis, in quibus complementum operis ex virtute dæmonis expectatur, in omnibus enim est apostasia à fide propter pactum initum cum dæmone, vel verbo tenus si invocatio interfit, vel facto aliquo, etiam si sacrificia desint.* † Quia ibi *Divus Thomas*, ex quo præ- 5
dicta verba refert, *ex Sentent.* 2. *dist.* 7. *art. fin* de sortilegiis agit hæreticalibus, in quibus à dæmone quæritur aliquid quod est extra suam naturam, per meram invocationem virtute præcedentis pacti, quod satis hæresim ipsomet Eymerico docente, & Pegna, *commentario* 68.

¶ Neque minus obstat Albertus Mag- 9
nus, vere magnus, & omni commendatione dignus *in Sentent.* 3. *distin.* 7. *art. fin.* dum ait, *Si autem non sit* (de invocatione agit) *nisi opere simplici tunc est apostasia*, nam apostasia non semper hæresim continet, nam quandoque transgressionem præcepti significat, *cap. si quis venerit, cap. illud, de maioritate, & obedientia*, Glos. *in cap.* 1. *de apostat.* quæ in quocumque magiæ opere intervenit, ut tradit Petr. Binsfeldus *in confessionibus malef. part.* 2. † Nec invocatio semper exhibet actum 7
latriæ, ut docet D. Augustinus *tom.* 3. *lib.* 1. *locution.* cuius hæc sunt verba; *Iacob benedicens nepotes suos filios Ioseph, ait inter cætera: invocabitur in his nomen meum, nomen patrum meorum: quare notandum non solum exauditionem, sed etiam invocationem dici aliquando, quæ non Dei, sed hominis sunt.* †Et in iu- 8
re invocare accipitur pro implorare auxilium, seu gladium civilis Magistratus, *l. Episcopale.* C. *de Episcopali audientia. capite primo de officio Ordinarii*, Baldus *in l.* 1. *D. si quis ius discreti non obtemperaverit.*

¶ Item non sunt hæreticalia per se 9
Astrologia, Physiognomia, Chiromantia, Augurium, Sortilegium, & similia in quibus vanæ sunt observationes, aut superstitiosæ vanitates, ut tradunt Eymeric. *in direct. Inquisit. p.* 2. *q.* 42. & ibi Franc. Pegna *comm.* 67. Marta *de iurisdict. part* 2. *cap.* 12. *num.* 6. Farinac. *tom.* 1. *quæst.* 20. *Menoch. de arbitr. cas* 388. † Dum tamen caveas ab Ey- 10
merico. *part.* 2. *quæst.* 43. dum de chiromantia

Digitized by Google

mantia agens, generalia verba ſcripta reliquit: *Quidam ſunt ſortilegi, & divinatores meri, ut qui ex manus delineamentis divinant, & iudicant de effectibus naturalibus, & conditionibus hominis.*
21 † Nam chiromantia in multis caſibus naturalibus permiſſa eſt, ut diximus *lib. 1. cap. 9.* quam licet ſuperſtitioſi homines ſomniis ſuis depravaverunt, non propterea, quæ naturalem habent cauſam, reſpuenda ſunt, quia propter malos piſces non rumpimus retia, nec debemus occidere impium cum iuſto, 22 *Geneſ. capite* 18. † Item non ſunt hæreticalia ſortilegia omnia, quæ tendunt ad alicuius occulti cognitionem etiam ſi damonis expectetur auxilium, ut qui per inſpectionem Aſtrolabii furtũ 23 indagare procurat, ut in *cap. ex tuarum. de ſortileg.* †. Ita dæmonem invocare, ut mulierem ad libidinem tentet, vel in amorem pelliciat, non eſt hæreticum per ſe, quia Dominus eum vocat tentatorem *Matth. c. 4.* & ita tenent Panorm. *in cap. in tabulis. de ſortileg.* 24 Comenſ. *in lucerna Inquiſ. v. ſortilegia*, D. Thomas 2. 2. *q.* 62. *art.* 2. † Neque etiam ſortilegia, quæ imagines faciunt ad procurandum amorem mulieris, vel alicujus morbi curationem (niſi in profeſſoribus, & pactum expreſſum habentibus) ullo modo hæreſim ſapiunt per ſe, quia magis eſt ſuperſtitioſum, quam hæreticum, ut docet D. Auguſtinus *lib. 10. civitatis Dei, cum aliis* per Oldr. *conſ.* 208. Geminianus *in cap. accuſatus de hæretic. in lib. 6.*
25 ¶ Item non eſt hæreticale admiſcere ſacramentalia, dum non credit habere virtutem ad maleficia, quia actus nudus & per ſe non eſt hæreticus, ſed ſuperſtitioſus, ut tradit hæreticæ pravitatis Inquiſitor Paul. Grillan. *de ſorti-*
26 *le. q.* 10. *n.* 15. 16. 17. & 18. † Nec non etiam miſcere reliquias ſanctorum, aut eas diſſolvere ad maleficia, non eſt hæreticum, quia non eſt contra latriam, ſed contra duliæ venerationem, ut tradunt Veracruz *lib. 1. de adorat. diſp.* 6. *c.* 8. Suarez *de Relig. lib. 3. cap. 6.* Valent. *tom. 3. diſp. 1. q. 24. pun. 2.* 27 † Et ſic ſimiliter non eſt hæreticale imagines beatæ Virginis (etſi ei maxima veneratio debeatur) vel aliorum beatorum terra proſternere, aut auſu temerario compungere, vel conviciare, licet graviſſimum ſit peccatũ, *c. ſi canonica §. fin. de offi. ordin. lib. 6.* † Itẽ 28 admiſcere hoſtiam non conſecratam, licet ſacerdos plures Miſſas ſuper illa celebraverit, quod putatur aptũ ad amorem conciliandum, non pertinet ad hæreſim, *c. de homine de celebrat. miſſ.* † Itẽ 29 nec clericus dicitur hæreticus, qui talem hoſtiam non conſecratam populo adorandam proponit, nec qui cauſa doloris expoliat altaria, & conſueta luminaria extinguit, vel celebrat Miſſas defunctorum, pro vivis, ut citius moriantur, *c. quicumque h. 26. q. 5.* † Si- 30 militer ſi ſuper hoſtiam litteris inſcriptam, quæ putantur apta ad ſortilegia Miſſas celebraverit, aut ſuper cuticulam panis, vel quid ſimile aptum ad maleficia, non eſt hæreticus, *c. ſi quis Epiſcopus. d. 26. q. 5.*

¶ Hæreticum enim ſola mens facit, 31 dum in ea quæ ſunt fidei errant per intellectum, & pertinaciter adhæret errori, per voluntatem approbans falſa pro veris, & vera pro falſis ut docent D. Thom. 2. 2. *q.* 11 *art.* 1. Alexand. de Ales *p.* 2. *q.* 181. *memb.* 1. Albertin. *de agnoſcend. aſſert. q.* 2. *n.* 12. & *q.* 6. *n.* 8. & *q.* 23. *n.* 52. Palac. Rubeus *in allegat. de hæreſi.* §. 3. & 3. † Itaque 32 nullum opus exterius quan tumuis horrendum eſt hæreſis abſque errore in intellectu, ſive in eo, ut moto à voluntate eligente, taliter quod in hæretico requiratur falſa credulitas ex parte rationis, & perverſa voluntas ex parte

concu

oncupiſcibili, *cap. dixit Apoſtolus* 24. . 3. *cap. excommunicamus. §. credentes*
23 *de haretic. cum aliis* per Ioan. Roias *de haretic. p.* 1. *c.* 1. *ex n.* 34. † Neque ſi paratus eſt corrigi, pro hæretico eſt iudicandus, quia error ſolus non facit hæreticum, ſed iunctus cum pertinacia, ut tradunt Cardinal. Turrecrem. *in ſum. Eccleſ. p.* 2. *lib.* 4. *c.* 1. & Archiepiſ. Florent. *in ſum p.* 2 *tit.* 12. *cap.* 5. Epiſc. Simanc. *de Catho. inſt. c.* 31. *n.* 7. *& c.* 25. *n.* 2. *& in Enchirid tit.* 49. *n.* 4. Albertin. *ubi ſup. & tract. de haretic. in rub. lib.* 6. *q* 1. *n* 19. *& q.* 13. *n.* 14. Nã
24 ut ait D. Auguſt. *lib* 1 *de Trinit. Errare potero, ſed hæreticus non ero.* † Nam eo excuſatur Marcellinus Pontifex max. qui tempore Diocletiani, & Maximiani à paganis compulſus idolo thurificavit, ut habetur in *c. nunc autem, diſt.*
25 21. † Et ſanctiſſimus Oſſius Epiſcopus Cordubenſis, qui Nicænæ ſynodo præfuit, Illiberitano, Arelatenſi, & aliis multis à Pagano compulſus idolis flectit genua mente tamen intacta, ut multis adductis comprobat omnigena eru-
26 ditione clarus amicus noſter. D. Bern. Alderete *lib.* 1. *de las antiguedades de Eſpana: ex cap.* 4. † Et D. Cyprianus in errore, quod profitebatur de baptiſ-
27 mo, *cap. ſi quis inquit.* 1. *q.* 1. *cap. quomodo exaudit de conſecrat. d ſt.* 4. † Et D. Paulus doctrinam D. Petri principis Apoſtolorum reprehendit, ex eo quod D. Petrus ſentiebat legalia non eſſe ſervanda, ut patet ex eleganti diſ-
28 putatione D. Paul. *ad Galat. c.* 2. † Et Eccleſiæ doctores D. Auguſtinus, & Hieronymus paſſim ſibi invicem fuerũt contrarij, & contrarias ſententias protulerunt, ut habetur in *cap.* 1. *diſt.* 26. *ubi Gloſ.* inquit, male ſentiebat hic Hironymus, late D. Auguſt. *lib. de bono coniug. cap.* 18. Villadiego *de heretic. q.* 7. *n.* 7.

CAPVT IX.

De iudice competente in vno quoque Magiæ crimine.

SVMMARIVM.

1 *Iudex univerſalis omnium ſolus Deus.*
2. *Deus per ſeipſum iudicia exercuit.*
3 *Iudicia conſtituta à Deo humana, ad frequentes hominũ controverſias.*
4 *Adam in iudicem univerſalem creatus.*
5 *Reges conſtituti à Deo ad iuriſdictionem.*
6 *Lege naturali, & ſcripta vnius iudicio omnia iudicabantur.*
7 *Iuriſdictio ſpiritualis, & temporalis, poſt adventum Chriſti diſtincta.*
8 *Magiæ hæreticalis cognitio ad Epiſcopos fuit principio delata.*
9 *Magiæ hæreticalis punitio hodie ad Inquiſitores pertinet.*
10 *Inquiſitores ex cauſa hæreſis tam adverſus clericos, quam laicos cognoſcunt*
11 *Magiæ crimina dum ſapiunt hæreſim ſpecialiter ad Inquiſitores ſunt demandata.*
12 *Inquiſitores maiores ſunt quocumque ordinario.*
13 *Inquiſitores poſſunt quoſcumque iudices compellere, ut ad ſe acta cõtra magos hæreticos mittat.*
14 *Reus ſubeſſe debet iudici, vel ratione originis, delicti, vel domicilii.*
15 *Magus de hæreſi ſuſpectus, poteſt à iudice loci, in quo reperitur, puniri.*
16 *Hæreſis crimen habet cauſam continuam.*
17 *Magia hæreticalis non præſcribitur viginti annis, n.*

18. *Sortilegia*

Digitized by Google

18 *Sortilegia non hæreticalia viginti annis præscribuntur.*

19 *Maleficia coniuncta hæresi nullo tempore præscribuntur.*

20 *Hæresis causa etiam post mortem instituitur.*

21 *Sententia in mortuum directa lata est nulla.*

22 *Sententia in mortuum ferri potest si cum eo lis cœpta sit.*

23 *Pœna pecuniaria sententiæ latæ in mortuum ab hæredibus exigitur.*

24 *Hæredes rei in crimine læsæ Majestatis quinquennio præscribunt.*

25 *Sortilegii non hæreticalis reus discutitur à laico, vel Ecclesiastico cumulative.*

26 *Clericus sortilegii reus ab Ecclesiastico solo discutitur.*

27 *Clericus gaudet foro Ecclesiastico etiam si post commissum delictum ordines assumpserit.*

28 *Tempus commissi delicti non attenditur in clericis factis post delictum.*

29 *Laicus factus clericus post commissum crimen apud laicum, quo ad bona respondere tenetur.*

30 *Ecclesia delinquentibus fouet, qui se ad eam recipiunt.*

31 *Clerici apud temporales iudices etiam volentes litigare non valent.*

32 *Clericus nullo modo forum suum renuntiare valet.*

33 *Fori privilegium concessum est in favorem totius ordinis clericalis.*

34 *Tonsura gaudet privilegio clericalis iure communi.*

35 *Tonsura in criminalibus, & civilibus gaudet foro clericali.*

36 *Tonsura verus ordo Ecclesiæ est.*

37 *Tonsura clericos efficit vere, & realiter.*

38 *Tonsura recipientes liberat à potestate seculari, & constituit in Ecclesiastica.*

39 *Tridentina dispositio de clericis prima tonsura.*

40 *Authoris sententia circa intellectum Concilii Tridentini de clericis prima tonsura.*

41 *Pronomẽ is, ea, id, quãdo facit relationẽ vires sumit relativi quis, vel qui.*

42 *Prima tonsura pupillis confertur, & quibus solum legere, & scribere norunt.*

43 *Sacerdotium scientiæ, & virtutis culmen requirit.*

44 *Minorum ordinum vita debuit Ecclesia, aut schola emancipari, vt maioribus capaces fierent.*

45 *Concilij Tridentini mens in non admittendo ad fori privilegium, eos, qui Ecclesiæ, aut scholæ non deserviunt.*

45 Quasi *particula denotat improprietatem.*

46 *Laici non admittuntur ad minores ordines qui iudicii secularis fraude veniunt.*

47 *Concilii Tridentini mens in statuendo clericis minorem assignationem Ecclesiæ, aut scholæ.*

48 *Clerici minorum litteris, nec virtute condecorati, dũ Ecclesiæ, aut scholæ non assistunt, sunt foro privati.*

49 *Tonsurati à laico puniri non possunt sine previa degradatione.*

50 *Concilii dispositio circa clericos minorum ordinum quos debeat comprehendere.*

51 *Clerici ad hoc vt à laico puniantur, necessaria est trina monitio.*

52 *Monitio quæ præcedere debet ad privandum vnicuique foro particulariter fieri debet.*

53 *Clericus minorum, qui habitum dimisit, nisi moneatur non privatur foro.*

54 *Commune doctorũ de Concilii intellectu circa clericos minorum ordinũ.*

55 *Doctorum sententia probabilis tantũ est non necessaria.*

56 *Iurisconsulti nullam iuris condendi potestatem habent.*

Digitized by Google

57 *Communis ſententia non eſt ſequenda quando eſt ratio in contrarium.*

58 *Leges generaliter loquentes, ita intelligi quomodo accipiatur.*

59 *Leges interpretantur ex ratione poſita in legibus.*

60 *Legis verba cui non conveniunt, neque eius debet convenire diſpoſitio.*

61 *Legis interpretatio magis favorabilis quæ nos reducit ad terminos iuris communis.*

61 *Leges nova ſemper intelliguntur, ut minus ius commune ladant.*

62 *Concilium Tridentinum convocatum eſt ad bonorum morum reductionẽ.*

63 *Clericos minorum, qui ſecundum ius commune vitam duxerant Concilium non videtur defraudare.*

64 *Concilium Tridentinum confirmat privilegia omnia data clericis minorum ordinum ex iure communi.*

65 *Concilii diſpoſitio circa clericos minorum ordinum quare iaceat ſub epigraphe de reformatione.*

66 *Authoris ſententia circa obſervationem Concilii ad intellectum.* l. 1. tit. 4. lib. 1. Recopil.

67 *Lex temporalis inter Eccleſiaſticas perſonas diſponere nequit.*

68 *Iure canonico deficiente recurritur ad ius Regium.*

Maleficiorum, ſortilegiorum & aliorum huiuſmodi criminum, haretica. pravitatis inquiſitoribus competit cognitio ex Bulla ſixti V. edita anno 1586. vide in appendice.

1 IVdex competens in omni crimine ſolus Deus eſt, qui ſcit reddere unicuique mercedem pro merito *Gen. cap.* 18. *Deuter.* 10. *Iob.* 34. *Pſalm.* 7. 61. & 93. *Iſai. cap.* 11, *Eccl.* 35. *Hierem.* 17. *Mat.* 16. & 25. *Acta Apoſt.* 17. *Apoſt. ad Rõ.* 2. *ad Timot.* 2. *cap.* 4. *ad Hebr.* 12. † Et ita per ſe ipſum primũ illud Apoſtaſiæ crimen in primo omnium parente, ac protoplaſto Adamo compeſcuit *Gen. cap.* 3. & alia multa hominum ſcelera in generali cataclyſmo punivit *Geneſ. c.* 6. & primos divinitatis oppugnandæ conatus in Nemrod *Geneſ. c.* 11. & effrænatam libidinem in Sodoma *Geneſ. cap.* 19. & alia multa iudicis officia præſtitit *Geneſ.* 28. *deſcendam & videbo utrum clamorem qui venit ad me opere compleverint,* † Sed cũ ad frequentes hominũ 3
controverſias non par eſſet Deum deſcendere, aut ex eius benignitate delinquendi homines occaſionem arriperẽt, quia ſemper tardo gradu procedit, Oſeas cap. 11. *non convertam ut diſperdam Ephraim, quoniam Deus ego, & non homo.* † Neceſſe fuit ad eas componendas hominem conſtituere, ut vitioſos hominum motus licentius erumpentes in officio contineret, quorum primus fuit Adam *Geneſ. cap.* 1. nam ut legitur Sapient. c. 9. *& ſapientia tua conſtituiſti hominem, qui dominaretur creaturæ.* † Et poſt eum alios Reges, & 4
Principes in eandẽ iuriſdictionem pro- 5
vectos Prou. c. 8. *per me Reges regnant.* varios eiuſdem poteſtatis miniſtros creare, nam propagata natura unus omnia expedire non poterat *Exod. c.* 18. † Qui licet principio unus fuiſſet, & 6
eius ſucceſſores in lege naturæ omnium cauſas expedirent, & in lege Scripta cæteri omnes tam, qui ex aliis tribubus deſcenderant Iudicio Moyſi erant iudicandi, ut diximus ſup. † Poſt adventum 7
Chriſti iuriſdictiones diſtinctæ ſunt, & Pontifices ad ſpiritualem, Reges ad temporalem creati de iuriſdictionis competentia lites oriri cœperunt, quas componere noſtrũ non eſt inſtitutum, ſed cuiuſque Magiæ criminis cognitio ad quem pertineat oſtendere, ſecundum vniuſcuiuſque naturã de qua in præcedenti capite actum eſt.

Quando enim crimen eſt hæreticum; 8
aut hæreſim ſapit, licet principi ad Epiſcopum

piſcopum diæceſis eius pertineret cognitio, *cap. ad abolendam cap. excommunicamus de hæretic.* † Nunc ad Inquiſitores hereticæ pravitatis pertinet privativè *cap. accuſatus §. ſane de hæretic. lib. 6.* quia ad id à Sede Apoſtolica hodie
10 ſunt deputati *Inquiſitores, de hæret. lib. 6.* † Et ita adverſus omnes tam clericos, quám laicos hodie privativè cognoſcũt, *cap. ut officium de hæret. cum aliis* per Eymeri cum & Pegn. *in direct. Inquiſ.* Siman. *de Cathol. inſtit. cap. 34. ex n. 1.* Ioan Roias *de hæret. p. 2. aſſert. 12. n. 267.* Conradus *in tempore Iudic. lib. 1. cap. 1. §. 3. ex n. 1.* † Quod
11 ſpecialiter in hoc Magiæ crimine dum ſapit hæreſim eis demandarunt SS. DD. *Innocent* VIII. *Iul.* II. *Leo X. Hadrian.* VI. *Pont. Max.* ut apparet ex eorum bullis, quas referunt Sylveſt. *lib. 3. deſtrigimag. c. 1.* Binsfeld. *in confeſſ. malefic.* Sprenger. *in Mall. ad princip.*
12 † Qui cum ſint delegati à Papa ad cauſam ſpecialem maiores ſunt quocunque Ordinario, *cap. paſtoralis, c. tuæ, de offic vicar.* & cauſas omnes meri, & mixti imperii expediunt *l. 2. C. de offi. eius.* † Et ita poſſunt, quoſcunque
13 iudices compellere, ut ad ſe acta contra huiuſmodi magos facta mittant *cap. præſidentes, cap. ut officium. §. denique cap. ut commiſſi, de hæretic. lib. 6. cap. cum Bertoldus, de re iudic.* † Etiam ſi reus talium Inquiſitorum iuriſdictio-
14 ni non ſubjiciatur, nec ratione originis, nec delicti, nec domicilii, ut neceſſarium eſt ad cognoſcendum de quocunque crimine *l. 1. C. ubi de crimine agi poteſt cap. ſi diligenti de foro compet.* Couarr. *in Pract. cap. 11. ex numer. 3.*
15 † Nam reus de hæreſi ſuſpectus in quacunque parte reperiatur poteſt iure optimo per iudicem quoque loci puniri, ex communi ſententia praxi recepta, ut per DD. *in cap. ut commiſſi de hæretic. lib. 6.* Guido Pap. *q. 202.* Duen. *reg. 378 n. 7.* Couar. *d. c. 11. ex n. 12.* Flamin. Carthar. *de execut. ſent. c. 1. ex n. 245.* 16
† Quia hæreſis crimen habet cauſam continuam, & ſucceſſi uã, & ideo ubicũque hæreticus verſabitur ibi delinquere cenſetur, ut reſoluunt Arnal Albertin. *de agnoſcend. aſſert. Catho. q. 25.* Fran. Pegna *in direct. Inquiſit. Schol. 45.* Farinac. *d. tom. 1. q. 7. limit. 9.* † Etiã 17
ſi à crimine deſito viginti anni ſint tranſacti, quo ſpatio ſortilegia omnia, & maleficia præſcribuntur, ut ex communi ſententia ſolita erudition docet Farinac. *d. tom. 1. q. 10. n. 28.* † Nam 18
id procedit in ſortilegiis non hæreticalibus, in quibus reus poſt viginti annos (niſi in foro conſcientiæ) non tenetur reſpõdere, Gloſ. *in cap. admonere 33. q. 2.* Abbas, & Felin. *in cap. fin de præſcrip.*
† Dum enim maleficium coniunctum 19
eſt cum hæreſi, quamdiu quiſque venit accuſari, & puniri poteſt, quia nullo tẽporis ſpatio præſcribit, ut tradit Gigas *de crimine læſæ maieſtat. lib. 1. tit. qualiter in crim. proced q. 14. & q. 29. & cũ aliis* Farinac. *d. q 20. ex num. 29.* † Imo 20
& poſt mortem ratione hæreſis poterit adverſus eos inquiſitio inſtitui, & eorum cadavera exhumari, & comburi, ut tradunt concivis meus Epiſcopus Simanc. *de Catol. inſt. cap. 18. ex num. 7.* Alphon. Caſtro *lib. 2. de iuſt. hæretic. punit. cap. 18.* Fran. Pegn. *vbi ſup. p. 3. Sho. 102.* & alii relati à Cenedo *collect. 16. adſex. num. 1.* † Sed non ci- 21
tatur reus, ſed hæredes, & ſententia fertur, in memoriam eius, ne in mortuum directo feratur, & ob id eſſet nulla, ut tradit Sebaſ. Medicis *tract. mors omnia ſoluit. concl.* † Niſi cum eo lis cæpta ſit, 22
ut ex cõmuni ſãctæ Inquiſitionis practica reſoluunt Zanchius *de hæretic. cap. 41. ex n. 3.* Gigas *de crimine læſæ Maieſt. tit. qualiter procedatur, lib. 1. q. 20. uſque ad 28.* † Et tunc pœna pecuniaria 23
ab hæredibus exigitur, ut ex multis

firmat Peregrin. *de iure fisc. lib. 4. tit. 5. num 31.* quo puto vsque ad annum quadrageſimum, nam minori ſpatio non præſcriberent hæredes, *cap. 2. de*
24 *præſcrip. lib. 6.* † Quantumvis in crimine læſæ Maieſtatis humanæ quinquennio præſcribantur. *l. 2. l. apoſtatarum. C. de apoſtat. cum aliis per Ant. Gomez tom. 3. Variar. cap. 11. n. 12.*

25 ¶ In aliis autem, quæ non ſunt hæretica, neque hæreſim ſapiunt, vnuſquiſque à ſuo iudice diſcutitur, laicus à Laico, & Eccleſiaſtico cumulativê: ita ut qui prius capiat reum, illum puniat, quia dictum eſt mixti fori Abb. *in c. 1. de ſortileg. ex n. 3.* Paul. Grilland. *q. 11. n. 4.* Iul. Clar. *in Pract. §. hæreſis v. ſucceſſive quæro*, Simanc. *in Pract. cap. 8. & c. 11.* Marta *de iuriſdict. p. 2 c. 12. n.*
26 10. † Clericus vero ab Eccleſiaſtico tantum privative, nam laicus in clericum nullam habet cognitionem, *cap. 1. & 2. de foro compet. cap. decernimus, cap. at ſi clerici* cum aliis *de indic. cap. qualiter, & quando de accuſat. cum vulgat.*
† Etiam ſi poſt commiſſum delictum, &
27 nomen receptum inter reos ordinem aſſumpſerit, Stephan. Aufrer. *in Clement. 1. fallen. 11. num. 19. de offi. ordin.* Plaza *de delict. cap. 32. num. 2.* Flamin. Carthar. *de execut. ſent cap. fin num. 308.* Farinac. *d. q. 8. num. 107.* Couarr. *in Pract. cap. 32. n. 4.* Marta *de iuriſdict.*
28 *p. 4. cent 2. caſ. 121. ex n. 11.* † Nam ratione excommunicationis non attenditur tempus commiſſi delicti, ut in *l. 1. D. de pœnis*, ſed ſententiæ, ut ex multis reſoluunt Guttierrez *in Practic. lib. 1. q. 5. ex n. 1.* Iul. Clar. *l. b. 5. receptar. § fin. quæſt. 36. ex n. 43.* Rob. Lãcellot. *de attent. part. 2. cap. 4. de attent. lite pend. limit. 20. ex num. 16. cũ*
29 *aliis per Cened. collect. 23. ad Decretal. ex. nu. 1.* † Licet quoad bona capta reſpondere teneatur, ut tradunt Ant. Scapus *de iure non ſcript. l. 1 c. 1. ex n. 6.* Anaſt. Germ. *de ſacror. immunit. lib. 3. c. 15. ex. n. 77.* Tiber. Decian. *lib. 4. Criminal. c. 9. ex 60.* Azeved. *in l. 1. tit. 4. lib. 1. Recop.* † Nam ſi Eccleſia delin- 30
quentibus favet, qui ſe ad eam recipiunt ex ſacri loci immunitate, quãto magis favere debet eis, qui ex eius gremio effecti ſacrum ordinẽ recipiunt; vt colligitur ex *c. bene quidem c. denique, c. ſi Imperat. 96. diſt.* † Tanta enim iudicis laici inca- 31
pacitas circa res, & eccleſiaſticas perſonas, ut neque volentes, apud temporales iudices tanquam eorum lege divina incapaces clerici vllatenus agitari valeãt *c. 2. c. ſignificaſti de foro compet. c. ad audientiã, de conſuet. c. quãquã de cenſib. lib. 6. c. 1. & per tot. 11. q. 1.* Tridẽt. *ſeſſ. 25. c. 3*
† Quia neque tacitè, neque expreſsè, ne- 32
que Epiſcopi conſenſu accedente, neque fatendo ſe laicum, neque iureiurando forum ſuum vllatenus renunciare valent *d. c ſignificaſti, c. ſi diligenti de foro compet.* cum aliis per Gutierr. *de iuram. confirm. p. 1. c. 16. n. 13.* † Quia pri- 33
vilegium fori non vnicuique clerico in particulari conceſſum eſt, ſed toti ordini clericali, ideoque particularis renunciatio eum tollere nequit, cum iuri publico nitatur, quod privatorum pactionibus derogari non debet *l. in publicum, §. paciſcar, ff. de pact. l. neque pignus, §. privatorum. ff. de reg. iur.* † Etiamſi cle- 34
rici ſint minorum Ordinum quia ſola prima Tonſura gaudet privilegio Eccleſiaſtico, vt ea initiati privativè ab Eccleſiæ prælatis diſcutiantur, *c 2. de foro compet.* & ibi DD. *& in cap. qualiter & quando, de iud. & in cap. vnico de cler. coniugat. lib. 6.* Batt. & alij *in authem. presbyteros, & in auth. ſtatuimus, C. de Epiſc. & cler.* Roland. à Valle *conſ. 4. vol. 1. n. 17. & conſ. 16. vol. 4. n. 12.* Ioan. Garſia *de Nobilit. ad l. Corduba gloſſ. 9. n. 50.* & teſtatur communẽ Vivius *in ſuis commun. oppin. v. clerici à poteſtate*, Farin. *tom. 1. q. 8. n. 5.* † Non in criminalibus 35
tantum,

tantum, ut nihil deficiat, & Index ad finem addatur. Quod si Index ad finem addatur, ut nihil deficiat, &

luit admittere, & ideo de his agens di-
45 xit, *quasi in via ad maiores*, † nam alij ætate, litteris, & virtute provecti, non sunt *quasi in via*, sed in ipsa via ad maiores, quia in his sine assignatione vlla conferuntur, *d. sess 23. de reform. cap. 13. 14. & 15.* nam dictio *quasi* denotat improprietatem, *l. 2. C. de inoff. testam. principio instit. de obligat. quæ ex quasi delict.*

46 Nisi malueris Concilium de incorrigibilibus, & facinorosis, & qui se immiscent sæcularibus agere, nam cum hi causam dedissent dispositioni, ex quo eos ordinari vetuit, *d. sess. 23. de reform. cap. 4. De quibus probabilis coniectura non sit, eos non secularis iudicij fugiendi fraude, sed vt Deo fidelem cultum præ-*
47 *stent hoc vitæ genus elexisse.* † Ita eos nisi resipiscant, & in Ecclesia, aut schola de mandato Episcopi (quasi in via ad maiores ordines suscipiendos versentur) ad Fori privilegium noluit admittere, ne Ecclesia productitia peccati videa-
48 tur, *cap. nuper de regularib.* † Nam cum huiusmodi clerici, qui nec litteris, nec virtute illustrantur in Ecclesia, aut scholæ non assistunt, præsumuntur in eadem persistere contumacia, rectè eos fori privilegio non gaudere decernit, donec ea versari præcogniti pietate, & claris moribus conspicui præclarum bonorum operum exemplum ab eis possit expectari, vt habetur, *d. sess 23. de re-*
49 *form. c. 14.* † Nam Tonsurati puniri non possunt à laico sine prævia degradatione, vt etiam extante Concilio Tridentino defendunt Covarr. *in cap. alma mater. p. 1. §. 1. n. 9. de sent. excommunic. & in 4. p. 2. cap. 6. n. 3.* Nicol. Plotus *de censur. §. 6. ex n. 1.* Petr. Dueñas *reg. 99.* Hieron. Gonzalez *in reg. 8. Cancell. gl. 5. §. 6. ex n. 6. & glos. 35. num 55.* Marta *de*
50 *iurisdict. p. 4. cent. 2. cas. 121.* † Ideo necessarium videtur vt Concilij dispositio (quæ nulla prævia degradatione clericos huiusmodi ipso facto à laicis voluit discuti) quod de illis intelligatur, qui sunt ipso facto fori privilegio privati, quales incorrigibiles, & qui se immiscent sæcularibus, *cap. 1. de apostat. cap. quisquis 84. dist. omni Ecclesiastica dignitatis privilegio nudetur*, cap. ex litteris de vita, & honest. cleric. *Mandamus quatenus si talis tertio à te commoniti ab huiusmodi non resipuerint, sed prætermissis diuinis officiis negotiationibus insti-*
terint sæcularibus, cum facto privilegium abiciant clericale. † Nam ad hoc vt cle- 51
rici de facto à laico puniantur non expectata Ecclesiastici degradatione, necessaria est trina monitio, & quod ipsi nihilominus in eadem persistant contumacia, *cap. in audientia de sentent. excommun. cap. contingit, cap. fin. de vita, & honest. clericor.* Glos. *in c. ex parte de privileg.* Covarru. *in Pract. cap. 31. n 6. & c. 32. n. 1.* Farinac. *tom. 1. q. 8. n. 60.* Barbos. *in l. Titia. ff. solut. matrim. num. 35.*
† Vbi communiter tenet non sufficere 52
monitionem factam in synodo, sed particulariter fieri debere ad privandum vnumquemque foro, etiam in delictis reiteratis, Cardinal. Thuscus *in Pract. tom. 1. lit. C. concl. 377. n. 9.* & quamvis se gerant, vt laici, & habitum, & tonsuram dimiserint clericalem, Decius *in c. at si clerici de iudic.* Roland. *cons. 4. vol. 1. num. 28.* † Nam hoc privilegium fori 53
clericis competit ratione Ordinis, & non habitus, dum illum ex malitia deferre non despexerint, vt tradit Capella Tholosana *decis. 104.* & ita eum non portantes, dum se enormibus non immiscent, aut moniti neglexerint, non privantur foro, vt docent Farin. *d. q. 8. num. 68.* Marta *de iurisdict. p. 4. cent. 2. cas. 135. n. 18.*

¶ Neque obstat communis sententia 54
eorum qui huc vsque Concilium absque vlla distinctione acceperunt Covarr. *in Pract. c. 32.* Ant. Gomez *tom. 3. variar. cap. 10.*

Digitized by Google

cap. 10. *n.* 13. cum aliis per Cened. *collect.* 105. *ad Decret. n.* 4. & vltra ab eo relati Anaſtaſ. Germon. *de ſacror. immunit. lib.* 3. *cap.* 15. *num.* 49. Ioan. Garſia *de nobilit. ad l. Cordub. gloſſ.* 9. *n.* 50. Belluga *in ſpeculo Princip. rubr.* 11. *§. videndum, fol.* 54. Menoch. *de Arbitr. lib.* 2. *caſ.* 246. Perez *in l.* 2. *tit.* 18. *lib.* 8. *Ordin.* Azeved. *in l.* 1. *tit.* 4. *l.b.* 1. *Recop.* Salcedo ad Diaz *in Prax. c.* 62. *n.* 9. Avend. *de exeq. mand. lib.* 2. *c.* 22. *n.* 12. Iul. Clar. *in Prax §. fin. q.* 36. *n.* 13. Gutierrez *in Pract. lib.* 1. *c.* 7. *& de iuram. confir. p.* 1. *c.* 17. *n.* 13. Paz *in*
55 *Prax. tom.* 2. *prælud.* 2. *num.* 6. † Nam doctorum ſententiæ probabiles tantum ſunt non neceſſariæ, vt defendit Matius Salemonius *in §. reſponſa prudentum Inſtit. de iure natural.* quia eorum munus in interpretando, cavendo, & reſpondendo conſiſtit, vt tradit Cic. *in orat.*
56 *pro Muren.* † Cum nec veteres iuriſconſulti, quos legum conditores iura appellant, *l. fin. C. de legib. l. nulla, C. de procurat. l. ſi furioſi, C. de nupt.* nullam iuris ſtatuendi poteſtatem habuiſſent, vt ex multis probant Salomonius, & Balduin. *in d. §. reſponſa prudentum*, & noviſſimè præceptor meus nulli poſtponendus D. Ant. Pichardo *ibi. ex n.* 1. nam ad id ſolum conſtituebantur, vt de iure publico conſulerentur, *l.* 2. *§. iuris civi-*
57 *lis, ff. de orig. iur.* † Vnde communem ſententiam ſequendam non eſſe vbi eſt ratio in contrarium ex multis probat Hieron. Zavall. *in Pract. communes contra com. in prafat. ex n.* 22. nam vt ait Imperator *in l.* 1. *§. ſed neque, C. de vetere iure enucl. Sed neque ex multitudine authorum, quod melius, & æquius eſt indicatore, cum poſſit vnius forſan, & deterioris ſententia multos, & maiores aliqua ex parte ſuperare.*

58 ¶ Neque etiam dicendum eſt legem non diſtinguere, neque nos debere, ex vulgata, *l. de pretio. C. de publician. & vectig.* quia leges generaliter loquentes ita intelliguntur, *l.* 1. *§. generaliter, ff. de leg. præſtand.* Nam id non procedit vbi iura corriguntur, aut reſultat abſurdus intellectus, quia tunc iura iuribus ſunt concordanda, vt evitetur legum corruptio *l. vnica, C. de inoff. donat. c. cum expediat, de election. lib.* 6. † Et cum illud dica- 59
tur eſſe in mente legis, quod ex eius verbis deducitur *l. nominis, & rei. §. verbum. ff. de verbor. ſignif. l.* 3. *ff. de legit. tutor.* quia ex ratione poſita in lege lex ipſa debet intelligi, & interpretationem pati *l. libertum, ff. de viu. nupt. l. ſtatu liberi, §. Quintus Mutius, ff. de ſtatu liber. c.* 1. *de temporib. ord. lib.* 6. † Hæc opinio 60
magis favorabilis videtur; tunc quia magis Concilij diſpoſitioni quadrat, quam alia, nam cui non conveniunt verba legis, neque eius debet convenire diſpoſitio, *l.* 4. *§. totius, D. de damon. infecto, l. hoc acceſſere, §. omnibus, ff. de accuſat. c. in omnibus, §. fin. de elect.* † Tunc etiam 61
quia nos magis reducit ad terminos iuris communis, quia facilius revertetur res ad ſuam naturam, *l. ſi vnus, §. pactus ne peteret, ff. de pact. l. fin. C. de ſponſ. larg. c. ab exordio. diſt.* 25. Et ita leges novæ ſemper intelligi debent, vt minus ius commune lædant, *l.* 2. *C. de noxal. l. ſancimus, C. de teſtam. l. præcipimus, C. de appellat. auth. quas actiones, C. de ſacroſ. Eccleſ.*
† Idque maximè Concilium Tridenti- 62
num, quod convocatum fuit, vt conſtat ex bulla ſuæ Indict. XI. Kal. Iun. M.D. XLII. *ad bonorum morũ reductionem*, vel vt in bulla confirma. VII. Febr. M.D. LXIII. *& reſtituendam Eccleſiaſticam diſciplinam*, vel vt *ſeſſ.* 1. *ad reformationem cleri*, quorum cauſa fuiſſe congregatam, apertè fatetur *ſeſſ.* 3. *& moribus reformandis, quorum cauſa eſt congregata, & ſeſſ.* 16. *vt abuſus, & mores corruptiſſimos emendaret, & ſeſſ.* 18. *vt mores, qui à veteri inſtituto deflexerant ad meliorem vitæ rationem revocaret.* † Quare mino- 63
rum ordinum clericos, qui ex iure com-

muni

quæ ad pœnitentiam non tenentur, ut si sunt, ut ad pœnitentiam teneantur, ut ad eam ad minus semel in anno accedant, & ut ad eam accedentes, ab ipsis Confessariis, quos ad hoc Ordinarius deputabit, absolutionem obtinere possint. Declarantes, quod si quis Confessarius absque hac facultate, aut alias quam ab Ordinario deputatus fuerit, absolvere præsumpserit, ipso facto suspensus existat.

Et quia ex eo, quod Pœnitentes Confessarios sibi arbitrio suo eligunt, multa mala, & inconvenientia sequuntur, Statuimus, & Ordinamus, quod Pœnitentes Confessarios sibi eligere non possint, nisi ab Ordinario approbati fuerint, & examinati, & ad hoc per Ordinarium deputati, & quod Pœnitentes Confessarios sibi eligere debeant, qui ab Ordinario deputati fuerint, & approbati, & examinati, & quod Confessarius, qui

duas pecuniæ, & mutuum, & ex causa mutui, & ex causa depositi, & ex causa ratihabitionis, & ex causa actionis, & ex causa iudicij, & ex causa iuramenti, & ex causa iuris, & ex causa facti, & ex causa delicti.

CAPVT X.

De Iuuenis reconuentione in re ipsa & per consequentiam.

SVMMARIVM.

1. *Reconuentio quando locum habeat inter pupillum & tutorem.*
2. *Reconuentio in Iuuene quibus casibus admittatur.*
3. *Reconuentio in Iuuene quando non admittatur, & quibus casibus.*
4. *Reconuentio in Iuuene quando admittatur, & quibus casibus.*
5. *Reconuentio in Iuuene quando admittatur in Iudicio Ecclesiastico.*
6. *Reconuentio in Iuuene quando admittatur, & quibus casibus.*
7. *Reconuentio in actionibus personalibus, & realibus, & mixtis.*
8. *Reconuentio in Iuuene quando admittatur, & quibus casibus.*
9. *Reconuentio in Iuuene quando admittatur, & quibus casibus.*
10. *Reconuentio in Iuuene quando admittatur, & quibus casibus.*
11. *Reconuentio in Iuuene quando admittatur, & quibus casibus.*
12. *Reconuentio in Iuuene quando admittatur, & quibus casibus.*
13. *Reconuentio in Iuuene quando admittatur, & quibus casibus.*
14. *Reconuentio in Iuuene quando admittatur, & quibus casibus.*
15. *Reconuentio in Iuuene quando admittatur, & quibus casibus.*
16. *Reconuentio in Iuuene quando admittatur, & quibus casibus.*
17. *Reconuentio in Iuuene quando admittatur, & quibus casibus.*
18. *Reconuentio in Iuuene quando admittatur, & quibus casibus.*
19. *Reconuentio in Iuuene quando admittatur, & quibus casibus.*
20. *Reconuentio in Iuuene quando admittatur, & quibus casibus.*
21. *Reconuentio in Iuuene quando admittatur, & quibus casibus.*
22. *Reconuentio in Iuuene quando admittatur, & quibus casibus.*
23. *Reconuentio in Iuuene quando admittatur, & quibus casibus.*
24. *Reconuentio in Iuuene quando admittatur, & quibus casibus.*
25. *Reconuentio in Iuuene quando admittatur, & quibus casibus.*
26. *Reconuentio in Iuuene quando admittatur, & quibus casibus.*
27. *Reconuentio in Iuuene quando admittatur, & quibus casibus.*
28. *Reconuentio in Iuuene quando admittatur, & quibus casibus.*
29. *Reconuentio in Iuuene quando admittatur, & quibus casibus.*
30. *Reconuentio in Iuuene quando admittatur, & quibus casibus.*
31. *Reconuentio in Iuuene quando admittatur, & quibus casibus.*
32. *Reconuentio in Iuuene quando admittatur, & quibus casibus.*
33. *Reconuentio in Iuuene quando admittatur, & quibus casibus.*
34. *Reconuentio in Iuuene quando admittatur, & quibus casibus.*
35. *Reconuentio in Iuuene quando admittatur, & quibus casibus.*
36. *Reconuentio in Iuuene quando admittatur, & quibus casibus.*
37. *Reconuentio in Iuuene quando admittatur, & quibus casibus.*
38. *Reconuentio in Iuuene quando admittatur, & quibus casibus.*
39. *Reconuentio in Iuuene quando admittatur, & quibus casibus.*
40. *Reconuentio in Iuuene quando admittatur, & quibus casibus.*
41. *Reconuentio in Iuuene quando admittatur, & quibus casibus.*
42. *Reconuentio in Iuuene quando admittatur, & quibus casibus.*
43. *Reconuentio in Iuuene quando admittatur, & quibus casibus.*
44. *Reconuentio in Iuuene quando admittatur, & quibus casibus.*
45. *Reconuentio in Iuuene quando admittatur, & quibus casibus.*
46. *Reconuentio in Iuuene quando admittatur, & quibus casibus.*
47. *Reconuentio in Iuuene quando admittatur, & quibus casibus.*
48. *Reconuentio in Iuuene quando admittatur, & quibus casibus.*
49. *Reconuentio in Iuuene quando admittatur, & quibus casibus.*
50. *Reconuentio in Iuuene quando admittatur, & quibus casibus.*
51. *Reconuentio in Iuuene quando admittatur, & quibus casibus.*
52. *Reconuentio in Iuuene quando admittatur, & quibus casibus.*
53. *Reconuentio in Iuuene quando admittatur, & quibus casibus.*
54. *Reconuentio in Iuuene quando admittatur, & quibus casibus.*
55. *Reconuentio in Iuuene quando admittatur, & quibus casibus.*
56. *Reconuentio in Iuuene quando admittatur, & quibus casibus.*
57. *Reconuentio in Iuuene quando admittatur, & quibus casibus.*
58. *Reconuentio in Iuuene quando admittatur, & quibus casibus.*
59. *Reconuentio in Iuuene quando admittatur, & quibus casibus.*
60. *Reconuentio in Iuuene quando admittatur, & quibus casibus.*
61. *Reconuentio in Iuuene quando admittatur, & quibus casibus.*
62. *Reconuentio in Iuuene quando admittatur, & quibus casibus.*
63. *Reconuentio in Iuuene quando admittatur, & quibus casibus.*
64. *Reconuentio in Iuuene quando admittatur, & quibus casibus.*
65. *Reconuentio in Iuuene quando admittatur, & quibus casibus.*
66. *Reconuentio in Iuuene quando admittatur, & quibus casibus.*
67. *Reconuentio in Iuuene quando admittatur, & quibus casibus.*
68. *Reconuentio in Iuuene quando admittatur, & quibus casibus.*
69. *Reconuentio in Iuuene quando admittatur, & quibus casibus.*
70. *Reconuentio in Iuuene quando admittatur, & quibus casibus.*
71. *Reconuentio in Iuuene quando admittatur, & quibus casibus.*
72. *Reconuentio in Iuuene quando admittatur, & quibus casibus.*
73. *Reconuentio in Iuuene quando admittatur, & quibus casibus.*
74. *Reconuentio in Iuuene quando admittatur, & quibus casibus.*
75. *Reconuentio in Iuuene quando admittatur, & quibus casibus.*
76. *Reconuentio in Iuuene quando admittatur, & quibus casibus.*
77. *Reconuentio in Iuuene quando admittatur, & quibus casibus.*
78. *Reconuentio in Iuuene quando admittatur, & quibus casibus.*
79. *Reconuentio in Iuuene quando admittatur, & quibus casibus.*
80. *Reconuentio in Iuuene quando admittatur, & quibus casibus.*
81. *Reconuentio in Iuuene quando admittatur, & quibus casibus.*
82. *Reconuentio in Iuuene quando admittatur, & quibus casibus.*
83. *Reconuentio in Iuuene quando admittatur, & quibus casibus.*
84. *Reconuentio in Iuuene quando admittatur, & quibus casibus.*
85. *Reconuentio in Iuuene quando admittatur, & quibus casibus.*
86. *Reconuentio in Iuuene quando admittatur, & quibus casibus.*
87. *Reconuentio in Iuuene quando admittatur, & quibus casibus.*
88. *Reconuentio in Iuuene quando admittatur, & quibus casibus.*
89. *Reconuentio in Iuuene quando admittatur, & quibus casibus.*
90. *Reconuentio in Iuuene quando admittatur, & quibus casibus.*
91. *Reconuentio in Iuuene quando admittatur, & quibus casibus.*
92. *Reconuentio in Iuuene quando admittatur, & quibus casibus.*
93. *Reconuentio in Iuuene quando admittatur, & quibus casibus.*
94. *Reconuentio in Iuuene quando admittatur, & quibus casibus.*
95. *Reconuentio in Iuuene quando admittatur, & quibus casibus.*
96. *Reconuentio in Iuuene quando admittatur, & quibus casibus.*
97. *Reconuentio in Iuuene quando admittatur, & quibus casibus.*
98. *Reconuentio in Iuuene quando admittatur, & quibus casibus.*
99. *Reconuentio in Iuuene quando admittatur, & quibus casibus.*
100. *Reconuentio in Iuuene quando admittatur, & quibus casibus.*

c. accuſatus, c. excommunicamus, de hæret. c. noverit, de ſent. excommun. Iul. Clar. *l. 5. Receptar. §. hæreſis*, Caſtro *de iuſta hær. pun. l. 1. c. 13.* Eymeric. *d. p. 2. q. 92.* Comenſ. *in Lucerna Inquiſi. v. ſortilegio*, Grilland. *q. 11.* Simanc. *de Cathol. inſt. tit. 21. & 62.* † Quæ maior excommunicatio eſt quotannis in Bulla cœnæ Domini publicata de qua Soto *in 4 diſt. 22. q. 2. art. 3.* Epiſcop. Simanc. *de Cathol. inſt. c. 3. & 27. & 42. ex n. 1.* Caſtro *de lege pœnal. l. 2. c. 15. & de iuſta hæret. pun. l. 2. c. 28.* Aragon. *2. 2. q. 11. art. 3.* † In qua non minus occulti, quam manifeſti incurrunt Navar. *in Manual. c. 11. n. 17.* Iul. Clar. *l. 5. Receptar. §. hæreſis, n. 23. & §. fin. q. 91. nu. 1.* Rojas *de hæret. p. 1. ex n. 240. & p. 2. aſſert. 37. nu. 319. & ſingul. 17. num. 153.* Gutierrez *l. 1. canon. qq. c. 13. ex n. 5.* Covarru. *in reg. peccatum. p. 2. nu. 7.* Perez *in l. 1. tit. 1. lib. 1. Ordinam, & in l. 3. tit. 4. l. 8. fol. 83.* Menoch. *de Arbitr. caſ. 360. ex numer. 6.* † Quia ipſo iure ſunt excommunicati. *d. c. excommunicamus, de hæret. Clemen. 1. eod. tit.* & à die commiſſi criminis adhæret eis excommunicatio, ſicut lepra leproſo, & homini vmbra, vt dicit Gutierrez *vbi ſup. cap. 2. ex numer. 9.* † Licet eos vitare non teneamur antequam ab Eccleſia denuntientur, vt ex Concilio Conſtantienſi adducunt, Navarr. *in Manual. c. 27. num. 35. notab. 3.* Covar. *in cap. alma mater, de ſent. excommun. p. 1. §. 2. n. 9.* Guttierrez *d. c. 1. ex nu. 7.* † Nam in pœnis ipſo facto incurrentibus neceſſaria eſt ſaltem declaratio qua talem incurſum denuntiet Eccleſia, *cap. cum ſecundum leges de hæret. libr. 6. l. eius, qui delatorem*, & ibi Bart. *D. de iure fiſc.* Ant. Gom. *variar. 3. c. fin. n. 3.* † Niſi adeò notorius ſit quod nulla poſſit tergiverſatione celari Abb. *in c. cum non ab homine, n. 29. de iud. cum alijs* per Guttierrez *vbi ſup. n. 3.*

§ In aliis autẽ qui hæretica non cõficiunt, neque quæ hæreſim ſapiũt non eſt indicta excommunicatio ipſo iure, ſed veniunt excommunicandi per ſententiam, *c. aliquanti, ab Eccleſia habeatur extraneus*, c. ſi quis clericus, *ab Eccleſiæ communione pellatur*, c. ſortes 16. *quæſt. 5. ſub anathematis interdicto prohibemus*, quæ omnia iura non loquuntur de ſententia lata, ſed ferenda, vt docet Suarez *de Relig. l. 2. c. 19.* † Neque obſtat tex. *in c. ſi quis ariolos. d. 26. q. 7.* ibi, *Si quis ariolos, aruſpices, incantatores obſervaverit, aut phylacteriis vſus fuerit, anathema ſit*, quibus verbis declarari ſolent cenſuræ ipſo facto incurrendæ, vt tradit Suar. *de cenſur. diſp. 3. ſect. 3.* † Nã verbum illud *ſit*, quia eſt de futuro, non indicat ſententiã latã, ſed ferendã ſecundũ *Gloſ. in c. ſi quis clericus de vita & hon. cler.* nã cũ ibi dicat text. *anathema ſit*, exponit, *ideſt, ſiat, non enim eſt excommunicatus ipſo iure.* † Quorũ vterq; text, cum deſumptus ſit ex Concilio Romano ſub Gregor. II. qui vixit ad annum ſalutis DCC. XV. eadem in vtroq; ratio debet militari, & intelligi de ſententia ferenda, cuius ſimilis eſt Gloſ. *in c. ſi quis diſt. 30.* & Navar. *in manual. c. 27. n. 12.*

§ Et in prædicta excommunicatione ipſo iure non ſolum magi hæreticalia conficientes incurrunt, ſed etiam fautores, receptores, conſulentes, & conſultores *c. vt commiſſi, c. privandi de hæreti. l. 6.* Pegn. *in d. reſt. Inquiſ. p. 3. com. 155.* Simanc. *vbi ſup. & in Enchirid. tit. 63. n. 9.* nam vt ait de iure noſtro Regio *l. 5. tit. 3. l. 8. Recop. Porque hereje es aquel Chriſtiano, y deve ſer por tal, juzgado que va alos adivinos* † A qua quidem excommunicationis nota abſolui non poſſunt, tam ipſi, quam huiuſmodi ſortilegi (etiam virtute bullæ Cruciatæ) niſi à Romano Pontifice, vel hæreticæ pravitatis Inquiſitoribus, vt tradunt Navar. Pegna, & alij *vbi ſup.* Cov. *in c. alma mat. p. 1. §. 11. n. 15.* conciuis meus Ant. Corduba

dicto in Panormo. Et ratio est, quia ille, qui dicit, se non habere animum excommunicandi, non excommunicat, quia non habet animum excommunicandi, & ita non excommunicat, quia non habet animum excommunicandi. Ita tenet communiter Doctores.

Quæres primo, quid dicendum sit de Prælato, qui dicit, se habere animum excommunicandi, sed non habet animum excommunicandi

CAPVT XI.

De bonorum confiscatione.

SVMMARIVM.

1 *Bona externa sine virtute non modo non iuuant, sed quodammodo sunt damnosa.*
2 *Bona publicantur in Magiæ crimine.*
3 *Bonorum confiscatio intelligitur de Magia hæreticali.*
4 *Magia hæreticalis pro vera hæresi reputatur.*
5 *Bonorum confiscatio in hæresis crimine desuetudine tolli nequit.*
6 *Magos hæreticos bona confiscari secundum authoris sententiam.*
7 *Bonorum confiscatio in hæreticali crimine fit à die commissi crimis.*
8 *Donationes, & venditiones in fraudem fisci factæ revocantur.*
9 *Alienatio bonorum ante condemnationem regulariter tenet.*
10 *Alienatio post cõmissum crimen (etiã læsæ Maiestatis) sustinetur anee bonorum interdictionem.*
11 *Alienatio pro causa necessaria etiam eius, qui in vinculis detinetur, valet.*
12 *Alienationis revocatio per fiscum fit soluto pretio.*
13 *Bona etiam fraudulenter vendita non revocantur à Fisco sine pretij solutione.*
14 *Fructus rei possessæ mala fide non cedunt possessori.*
15 *Bona restitutione subiecta non confiscantur.*
16 *Bona prohibita alienari non transeunt in Fiscum.*
17 *Læsæ Maiestatis crimen, non occupat bona restitutioni subiecta.*
18 *Privatorum pactionibus ius publicum non derogatur.*
19 *Maioratus clausula, vt ante commissũ crimen ad successorem transferatur impedit Fisci ingressum.*
20 *Clericorum bona Ecclesiæ intuitu obtenta non confiscantur.*
21 *Fructus beneficiorum non possunt confiscari ob hæresim possessoris.*
22 *Fructus adquisiti ex quotidianis distributionibus non confiscantur.*
23 *Bona clericorũ ob hæresim confiscantur sive patrimonialia, sive adventitia sint, vel suo labore comparata.*
24 *Feudalia post commissum crimen statim ad directos dominos revertuntur.*
25 *Fructus feudi vivente possessore Fiscus succedit.*
26 *Vsusfructus peculis adventitij ex delicto patris consolidatur in filio.*
27 *Vsusfructus dotalium ex delicto mariti remanet penes vxorem.*
28 *Iuspatronatus non confiscatur.*
29 *Filij hæreticorum privantur legitima.*
30 *Bona damnatorum & iure communi reservantur filijs.*
31 *Iuea quæ bona damnatorum adiudicet filijs Orthodoxis revocata sunt.*
32 L. 2. & l. 3. tit. 26. p. 7. *corriguntur.*
33 *Filij nati antequam eorum parentes in hæresi laberentur, succedunt patribus suis.*
34 *Legis odium non idem est in filijs natis quam nascituris.*
35 *Filij solum nati post patris crimen ex infesta radice proveniunt.*
36 *Hæresis crimen licet si mere spirituale ad instar carnis vitia regulatur.*
37 *Clericorum bona propter hæresim confiscata ad Ecclesiam pertinent.*
38 *Clericorum bona ex noviore iure dividunt inter Episcopum, Ecclesiã, & dominum temporalem.*
39 *Bona huiusmodi clericorum per varias Extravagantes dividuntur inter cameram*

Digitized by Google

cameram Apoſtolicam, & Inquiſitores.

40 *Bonorum confiſcatorum applicatio ſit ſecundum conſuetudinem loci.*

41 *Hiſpaniæ bona hæreticorum applicantur Fiſco Regio ex cauſa fidei defenſionis.*

42 *Fidei defenſio Hiſpaniæ munus eſt.*

43 *Fiſcus capit bona cum ſuis oneribus, vt erant apud indignum.*

44 *Fiſcus ſuccedit in bonis delinquentis vt hæres extraneus.*

45 *Fiſcus tenetur ſolvere debita delinquentis.*

46 *Filij hæreticorum dum parvuli ſunt à Fiſco alendi.*

47 *Fiſcus tenetur dotare filias delinquentis in cuius bonis ſuccedit.*

48 *Fiſcus tenetur dotem vxori delinquentis reſtituere, & dum non reſtituit eam alere.*

49 *Dos confeſſata fiſcus non tenetur ſolvere.*

50 *Arrhas vxori delinquentis tenetur Fiſcus ſolvere.*

51 *Arrha non dantur in præmium virginitatis.*

52 *Mulier in actu concupiſcentiæ deſeruit viro in viliori officio quam poteſt præſtare.*

53 *Arrhæ dantur, & viduæ.*

54 *Fiſcus tenetur vxori delinquentis ſolvere donationes propter nuptias & alia quæ à marito ſuæ mentis accepit.*

55 *Fiſcus tenetur ad dimidiam partem lucratorum.*

BOna extrema ſine virtute, quia non modo iuvant, ſed ſunt quodammodo damnoſa, vt inquit Plato *l. 4. de leg.* 1 in delictis enormibus merito publicantur, quia ſceleritatis hominibus nihil aliud ſunt quam paratiſſima flagitiis, maliſque omnibus inſtrumenta, vt do- 2 cet Ariſt. *l. 2. moral.* † Et cum nullum ſit immanius quam magiæ crimen merito in illo bona publicari, & Fiſco addici *Conſtant. Imp.* decrevit *in l. nullus haruſpex. C. de maleſi. & math.* quam ita obſervari teſtantur Caſſan *in Conſuet. Burg. rub. 2. §. 1. n. 21.* Fran. Lucan. *de Fiſc. p. 2. num. 33.* Sebaſt. Guazzin. *de confiſcat. bonor. ampl. 26. concl. 13. n. 7.* † Et licet le- 3 gis diſpoſitio ſit generalis, magos omnes tam hæreticalia quam non hæreticalia conficientes & eorum receptatores: in non hæreticalibus verius admiſſi bona non publicari, nam ex ſolo ſortilegij crimine bona non confiſcantur, vt ex Senatus Mediolani ſententia reſolvit Iulius Clarus *lib. 5. Receptar. §. hæreſis, n. fin. ad fin.* † in hæreti- 4 calia autem conficientes id abſque dubio admiſerim, vt eorum bona publicentur, vtpote qui hæretici reputantur *cap. accuſatus. §. ſane de hæretic. lib. 6.* eorum pœnas ſubire debent, quia nihil intereſt mentis errorem verbis manifeſtare, an rebus ipſis, & factis *l. de quibus D. de legib. l. noſtram prov ſuncm C. de te[illegible]* † Nam licet hæc pœna hodie in 5 huiuſmodi Magos non practicetur, qui frequenter publica infamia notati, cũ mithra carthacea fuſtigantur, vel ad triremes mittuntur nulla facta bonorum confiſcatione in pœna impoſita ipſo iure, non obſtante deſuetudine exigitur, vt tradunt Tiraq. *l. ſi vnquam v. revertatur n. 350. priv. 24.* Sebaſt. Guazzin. *de confiſcat. bonor. concl. 15. n. 24.* † 6 ita huiuſmodi Magos, & ſortilegos hæreticalia conficientes, quia ipſis hæreticis peiores ſunt, bona confiſcari cenſeo ipſo iure, vt ipſiſmet hæreticis, quibus hæc pœna ipſo iure eſt indicta *cap. vergentis c. excommunicamus §. damnati de hæretic. c. cum ſecundum leges eod. tit. libr. 6. l. Manicheos l. Gazzaros c. de hæretic. l. 2. titulo 2. & l. 19. titul. 31. part. 7.*

Et cum huiuſmodi bona à die com- 7

Digitized by Google

missi criminis sint confiscata ipso iure omnes donationes, venditiones, filiarum dotes, permutationes, distractiones, & quascumque alienationes, etiam titulo honoroso factas, post commissum crimen à Fisco revocare etiam pretio non soluto tenentur Conrad. *in Prax.* §. 3. *tit. de bonor. publ. n.* 14. Boss. *eod. tit. n.* 76. Carpan. *super novam Constit. Mediol. tit. de bonor. confis. c. omnium, n.* 6 10. Thomas Sanchez *in summ. to.* 1. *l.* 2. *c.* 22. † Quod
8 verum intellige, dum sit dolus, & reo sit bonorum administratio interdicta per sententiam, aut sit super crimine formata accusatio, aut ipse in vinculis detineatur, ex quibus præsumi possit in fraudem Fisci factum, vt per DD. *in l. post contractum, de donat.* Pereg. *de iure*
9 *Fisc. lib.* 5. *n.* 180. † Quia regulariter tenet huiusmodi alienatio post commissũ crimen ante litis contestationem, Bart. *in l. si quis post C. de bon. proscrip.* Iul. Clar. *q.* 78. Carpan. *in d. cap. omnium numer.* 79. Ant. Gom. *tom.* 3. *c.* 14. *n.* 4. Mazol. *cons.* 48. *n.* 32. Thomas Sanchez *in*
10 *summ. d. c.* 23. *ex nu.* 31. † Etiam in crimine læsæ Maiestatis, vt tenet Peregrin. *d. lib.* 5. *n.* 152. Alciat. *in d. l. post contractum. n.* 8. *& cum aliis* latè Prosp. Farin. *tit. de crimine læsæ Maiest. q.* 116. §. 2. *ex n.* 59. Guazzin. *de confiscat. bon. limit.* 13. *concl.* 13. *ex n.* 3. † Idque maxi-
11 mè si talis alienatio fiat pro causa necessaria, puta alimentorum, &c. quia etiam post sententiam tenet, Carpan. *in d. c. omnium ex n.* 826. Petr. Surdus *de aliment. privileg.* 35. *num.* 4. Peguera *decis.* 151. *n.* 12. Ant. Gom. *tom.* 3. *d. c.* 14. *n.* 3. Thom. Sanchez *vbi sup. d. c.*
12 22. *ex n.* 14. † Et quando alienatio revocatur per Fiscum tenetur solvere pretium emptori ex bonis confiscatis, Iul. Clar. *q.* 78. *n.* 15. Pereg. *d. l.* 5. *n.* 158. Surd.
13 *vbi prox. tit.* 8. *d. privil.* 35. *n.* 2. Guazzin. *vbi sup. limit.* 14. *d. concl.* 13. *n.* 1. § Etiam si bona fraudulenter emerit *l.* 1. *§. si quis in fraudem D. si quis in fraud.* Boss. *tit. de bon. publ. n.* 45. Dec. *to.* 1. *l.* 5. *c.* 44. *n.* 4. Pereg. *d. n.* 158. Guaz. *d. lim.* 14. *n.* 2. † quoad fructus autem perceptos 14
secus est, quia vt eos faciat suos necessaria est bona fides: & ea interveniente si locupletior factus est, restituere tenetur, Vasq. 1. 2. *q.* 96. *art.* 5. Valent. 2. 2. *disp.* 5. *q.* 6. Toled. *in sum. l.* 5. *c.* 17. Leon. *l.* 2. *de iust. c.* 14. *d. rub.* 1. *n.* 7. Navar. *de rest. l.* 3. *c.* 4. Tho. Sanch. *vbi sup. c.* 23. *ex num.* 3.

¶ Bona autem, quæ sunt restitutio- 15
ni subiecta non confiscantur, sed deferuntur ei qui post mortẽ erãt restituenda *l. Imp. D. de fideicom. libert. l. Statius* Florus §. *Cornelio fœlici D. de iure fisci,* Alex. *cons.* 23. *l.* 1. Ruin. *cons.* 124. *lib.* 2. Chassan. *in cons. Burg. rub.* 2. *n.* 2. † Quod 16
intellige verum quando talia bona sũt prohibita alienari à testatore, quia nec etiã pendẽte cõditione possunt transire in Fiscum, vt latè per Ber. Diaz *in prax. c.* 124. *n.* 19. Neque quoad vtile dominium durante vita delinquentis Anto-Gom. *in l.* 40. *Taur. n.* 91. Marsi. *sing.* 314.
† Etiã in crimine læsæ Maiestat. Pereg. 17
l. 5. *n.* 103. Sfort. Odd. *cons.* 53. *n.* 1. Gigas *de crimine læsa Maiestatis tit. per quos crim.* Farinac. *tractatu de crimine læsa Maiestatis quæst.* 150. Guazzinus *de confiscatione bonorum, limit.* 17. *concl.* 13. *ex nu.* 18. Michael. Crass. *de success.* §. 1. *n.* 10. Baiard. *ad Clar. d. q.* 78. *n.* 39. † Nã 18
licet privatorũ pactiones ius publicum derogare non possint. *l. ius publicũ* §. *privatorũ D. de pact.* ex quo in causa maioratus, quãdo fundator cavit quod hora ante cõmissũ crimen ad successorẽ deveniat, respondit confiscari Epis. Siman. *de Catol. inst. tit.* 9. *ex n.* 271. † Fallitur sa 19
ne (licet alias sit vir eruditus, & omni honore cõmẽdãdus) quia per dicta verba impeditur Fisci ingressus, eo quod testatoris dispositione legis ministerio in successorem dicta bona deferantur.

vt

Digitized by Google

vt præter Gigan. & Farin. vbi prox. tradunt ex noſtris Ant. Gom. *in d. l.* 40. *Taur. n.* 91. Molina *de primog. l.* 4. *c.* 10. *ex n.* 5. Pelaez de Mieres *p.* 1. *quæſt.* 40. Guazzi. *d. limit.* 17. *conc.* 13. *ex num,* 19. *& limit.* 31. *n.* 3.

20 ¶ Quod ſi clerici ſunt huiuſmodi linquentes bona eorum, quæ ex Eccleſia, vel reſpectu eius adquiſivit, confiſcari non poſſe, ſed eſſe Eccleſiæ reſtituenda tenent Nicol. Aymeri. *in director p.* 3. *q.* 112. Conrad. Brun. *de hæret. lib.* 5. *c.* 6. Ber. Diaz *in pract. c.* 106. Covar. *lib.* 2. *variar. c.* 9. *n.* 12. † Idque di-
21 cendum in reditibus beneficiorum, nam cum verum dominium eorum nanciſcantur Ioan. Maior, & Gabriel *in Sent.* 4. *ille d. ſt.* 24. *q.* 20. *hic vero diſt.* 15. *q.* 8. Covar. *in c. cum in officiis. de teſtam.* Sane quidem non poſſunt confiſcari ex hæreſi poſſeſſorum, vt probat Simanc.
22 *d. tit.* 9. *nu.* 90. † Idem ſimiliter in bonis adquiſitis ex quotidianis diſtributionibus Eccleſiaſtici beneficij, nam ſimiliter earum habent plenum dominiũ *c. vnico de cleric. non reſidentib.* Soto *libr.* 10. *de iuſt. q.* 4. *art.* 3. *conc.* 3. Decius
23 *cõſ.* 280. Paril. 33. *vol.* 4. † In alijs autem bonis, ſive patrimonialibus ſive quæ ab amicis, vel conſanguineis, vel ſuo labore, vel induſtria adquiſivit, minor eſt dubitatio, quin ob hæreſim eorum confiſcentur Oldrad. *conſ.* 17. Bened. *in c. Raymundus de teſtam v.* & *vxorem n.* 242. Boſſius *tit. de hæret. num.* 33. Covar. *d. c.* 9. *n.* 12. Simanc. *d. tit.* 9. *n.* 92.
24 † Secus tamen in feudalibus nam ſtatim ad directos dominos reverturtur Hoſtien. *in c. excommunicamus.* §. *hæretici* §. *moneamur, n.* 12. *de hæret.* Gigas *de crim. læſa Ma eſt. lib.* 2. *tit. de pœna crim. qu.* 5. † Licet quoad fructus feudi vivente
25 reo Fiſcus ſuccedat, Andr. de Iſernia *in cap* 1. §. *præterea, tit. quæ ſit prima cauſ. benefic. amitt.* & §. *denique, eod. tit.* quem refert & ſequitur Gigas *d. q.* 5. *n.* 4. & 7. † Secus in vſufructu peculij adventitij quia ob delictum patris conſolidatur in 26
filio cum ſui iuris efficiatur Ant. Gom. *variar.* 2. *c.* 15. *n.* 18. Gigas *vbi ſup. tit. de pœna com. crim. q.* 13. *n.* 4. Carpan. *in d. c. omnium, n.* 204. Farinac. *q.* 24. *n.* 29. Peregrin. *d. lib.* 5. *n.* 129. † Idemque dicendum eſt de vſufructu, quod maritus ha- 27
bet in bonis vxoris Iul. Clarus *d. q.* 78. *n.* 14. Pereg. *d. l.* 5. *n.* 82. Farinac. *q.* 25. *n.* 111. Boſſ. *tit. de bonor. publ. n.* 651. Guazzin. *vbi ſup. limit.* 35. *concl.* 13. *ex num.* 1. † Ius autem patronatus, quia ſimiliter 28
non confiſcatur eius emolumentum, neque ad Fiſcum tranſit, neque ad hæredes tranſmittitur, cui bona denegantur, ideò Eccleſia remanet libera ſub poteſtate Epiſcopi, vt ex Lambertino, Molina, & aliis probat Petr. Cavalcan. *in qq. criminal. caſ.* 40. *n.* 8. Farinac. *d q.* 25. *ex num.* 153.

¶ Filij autem Magorum huiuſmodi propter hæreſim parentum privantur 29
legitima iure naturæ debita, & aliis emolumentis, quos ex paterna hæreditate expectabantur, *cap. vergentis, de hæreticis*, Iul. Clarus *lib.* 5. *Receptar.* §. *hæreſis* Grilland *de hæretic. q.* 4. Pegna *in direct. Inquiſ. part.* 2. *ſchol.* 6. Simancas *d. tit.* 9. *ex num.* 3. Tib. Decian. *tom.* 1. *lib.* 5. *c.* 45. Farin. *q.* 24. *n.* 44. Guazzin. *vbi ſup limit.* 23. *n.* 29. † Nam licet regulariter 30
bona damnatorum reſerventur filiis ex diſpoſitione *Auth. bona damnatorum C. de bonis proſcrip.* in hæreſis crimine locum non habet, etiam ſi filij ſint Catholici, *cap.* 2. §. *hæretici. d. c. vergentis, cap. ſtatutum de hæretic. lib.* 6. † Nam licet 31
de iure civili eorum bona non ſolum reſervarentur filiis orthodoxis per *l. Manichæos C. de hæretic.* ſed etiam agnatis, & cognatis Chriſtianæ fidei ſocialibus. *l. cognovimus. C. eod. tit.* hodie revocatæ ſunt ex *l. Gazzaros. C. eod. tit.* † Et 32
ſimiliter correctæ ſunt *l.* 2. & 3. *tit.* 26. *part.* 7. quæ hæreticorum bona non

extan

extantibus filiis ad Regem pertinere decreverunt : & si hæreticus clericus esset Episcopo , quia hodie indistinctè eorum bona sive clerici,sive laici Regem pertinent *l.1.tit.3.lib.8. Recopil.* †

33 Præterquam quod in filiis,qui nati sunt antequam parentes eorum,in hæresi laberentur,vt ex multis firmant concivis meus Episcopus Simanc. *vbi sup.tit.29. ex num.21.*Castro *de iusta hæretic.punit: lib.2.cap.26.& lib.1.de potestate leg.pœn cap.7.*Iul.Clarus *d.§.hæresis.n.17.*Tiran. *de primogen.q.31.ex num.4.*Rojas *de hæretic.d.p.2.assert.44.ex num.354.*Anton. Gomez *varia.3.c.2. n.16.* Perez *in l.1. tit.1.lib.1.Ordin. & in l.1. tit.7.libr.8. fol.197.*† Nam ratio propter quam privantur filij hæreticorum omnibus paternis emolumentis non eadem est in filiis natis,& nascituris,vt tradit Simanc *vbi sup.n.25.*vbi ait nullam legem esse,quæ filios natos excludat , à paterna hæreditate imo multæ hanc distinctionem suffragantur *l.2.C.de libertin.& eorum fil. 6.tit.27.p.2.l.4.& 5.tit.1.lib.4.Ordin. l.tit.9.eod.lib.4. Concil.13. Toletan.capit 1.*Valer. Max. *lib.2.cap.1.* †

35 Solum enim nati post commissum crimen ex infecta radice proveniunt : nam filius antequam generetur dicitur esse in patre secundum cordoralem substantiam,& secundum potentiam generationis activã quemadmodum Levi dicitur decimatus in lumbis Abrahæ , D. Augustin. *super Deuter.q.42. & ad Habr.7.* D.Ambros. *Cathari.de peccato orig.disp.6.* † Nam li-

36 cet hæresis sit vitium merè spirituale, nam minus,quam aliæ carnis vitia transmittitur ; & sic inter carnis opera hæreses posuit D. Paul. *ad Galat.cap.5.* & fornicationem appellant D.Isai.*c.1.& 57.D Ierem.3.Ezech.6.& 16.Oss.1. & 2.Apocalyp.18.* Vnde rectè poeta.

Qui viret in foliis venit à radicibus humor;
Et patrum in filios transiunt cum semine mores.

¶ Quibus tamen huiusmodi bon- 37
sic confiscata applicentur, non potest vno verbo (vt mos noster est)enodari; nam de iure communi bona clericorum tam mobilia, quam immobilia ex crimine hæresi proscripta ad Ecclesiam suam pertinebant , *capite excommunicamus §. damnati , de hæret.lib.6.*Peregr. *de iure Fisci lib.4.tit.5.ex num.32.* † Et 38
in terris imperij servatur distributio Innocent. *in Clem.IV.* quod vna pars assignetur domino temporali,alia Episcopo loci , alia Inquisitoribus , *Extravag.statuimus,§.teneantur insuper de hæret.*quem observari in Italia testatur Zachin.*de hæret.c.26.ad fin.*& in statu Me- Mediolani Iul.Clar.*lib.5 Receptar.§ hæresis num.11.* † In aliis autem locis per 39
varias Extravagantes Pontificum aliter dividuntur aliquando inter Cameram Apostolicam , & Inquisitores, vt tradit Zanch.*in d.cap.26.* Decian.*lib.5.capit.44.num.3.* Aliquando solis Inquisitoribus reservantur , vt ijdem testantur Decian.& Zanchi. *vbi sup.* † Ali- 40
quando talia bona inter Romanam Ecclesiam , Episcopum , & Inquisitores dividuntur, æqualibus portionibus Felin.*in cap.irrefragabili §. caterum, nu.51 de offic.ordin.* in quibus omnibus servanda est consuetudo loci,vt tradit Iul. Clar.*d.§. hæresis,n.15.* † In his autem 41
Hispaniæ regnis talia bona applicantur regio Fisco , sive delinquentes sint laici , sive clerici ex particulari ratione defensionis fidei,ac eius tribunalis conservatione , vt tradit Episcopus Præses Covar. *lib.2.Variar.cap.9. numer. 12.* Iul.Clar.*d.§.hæresis,num.11.*Burlat. *cons. 43.vol.1.*Peregr.*de iure fisci lib.4.tit.5. num.31.*Guazzin.*de confiscat.bonor.concln.31. num.20.* † Nam fidei defensio 42
proprium Hispaniæ munus est , vel ex eo quod regnum istud datum est Christo à Patre In hæreditatis suæ meliorationem,

Digitized by Google

rationem. Psalm. 2. *Postula à me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuã, & possessionem tuam terminos terræ.* Nam sub illis *terminos terræ.* intelligitur Hispania, in qua positi sunt orbis termini, D. Leand. *in homil. ad Concil. 3. Toletan.*

43 ¶ Et quia Fiscus capit bona cum omnibus oneribus, & honoribus, vt erant penes indignum, *l. quod dicitur. C. de iure fisc. l. cum fisco, ad Syllan. auth. hoc. amplius C. de fidei comm.* † Quia per

44 confiscationem succedit in bonis delinquentis uti hæres extraneus Chassan, *in consuet. Burg. rub. 2. §. 1. de confiscat. v. & apperiant, ex num. 3.* Fachin. *lib 6. controuers. cap. 21.* Petrus Surdus *de Aliment. tit 8. privileg. 59. & tit. 1. q. 31. ex num 5.* Farinac. *q. 25. num. 169.*

45 † Tenetur solvere omnia debita delinquentis, quia omnia quæ transeunt in hæredem extraneum transeunt etiam in Fiscum Peregri. *de iure Fis. lib. 5. ex numer. 68.* Carpan. *d. cap. omnium, num. 118.* Baiard. *ad Clar. q. 78. n. 113.* Honded. *cons. 95. num. 109. vol. 1.* Ruinus

46 Iun. *cons. 131. num. 4. vol. 2.* † Et quia nullum maius debitum est quam filiorũ educatio, nam qui alimenta negat, necare videtur. *l. necare. D. de libor. agnoscend.* cautum est vt dum parvuli sunt à Fisco alantur, *in prima instruct. Hispal. cap. 22.* Ioan. Lupus *in cap. per vestras. §. 72.* Quemada, *q. 24.* Plot.

47 *cons. 30. ex n. 83.* † Item & dotare filias, Plot. *cons. 30. numer. 84.* Carpan. *in d. cap. omnium, num. 531.* Surdus *de aliment. q. 31. num. 15. tit. 1.* Guazzin. *de confis. bonorum, limit. 4.*

48 *concl. 13. & concl. 20. numer. 17.* † Dotem vxori restituere, Iulius Clar. *q. 78. num. 14.* Farinac. *q. 25. num. 111.* Bossi. *de bonor. prob. q. 651.* Plot. *d. consil. 30. n. 50.* Peregri. *de iure Fis. d. lib. 5. numer. 82.* & dum non restituitur, eam alere. Bossi. *de aliment. vxori præstan.* Ba-

49 iard. *ad Clar. q. 78. n. 88.* † Dum vera sit dos non confessata *l. si quis post hæc. C. de bonis proscrip. Dos, etiam, non quæ aliquoties inaniter de talium instrumentorum tenore conscribitur, sed quam se corporaliter tradidisse docuerit,* nisi per lapsum decennii exceptio non numeratæ dotis spiret. *Auth. quod locum. C. de dote non num.* Farin. *q. 25. n. 122.* † Arrhas 50
similiter, quas in præmiũ virginitatis dari existimant Gomez Arias *in l. 49. Taur. n. 8.* Ioannes Lupus *rub. de donat. § 12. n. 1.* Padilla *in auth. res quæ. num. 31. C. commun. de leg.* Covarru. in 4. *p. 2. c. 3. §. 7. n. 12.* Roias *de succession. c. 33 num. 35.* † Sed falsum est, nam cui 51
virgo non fuisset Fiscus restituere non teneretur, neque ipsa petere possit in conscientia, quorum neutrũ dici potest, & ita arrhas dari existimo in præmium pudicitiæ, quam viro prostituit mulier, ut ex multis comprobat conciuis & amicus meus Thomas Sanchez *de matrim. lib. 6. q. 27. n. 4.* † Nam deserviens in 52
vilissimum actum concupiscentiæ obsequitur viro in viliori officio, quam potest præstare, ut notat alter concivis meus Ioannes Baptista Navarrete (maioris iudicii quam ostentatiõnis) *in Ierem. Threnor. c. 5. fol. 339.* † Nam ar- 53
rhæ dantur, & viduæ *l. 1. tit. 2. lib. 3. Fori*, Gregor. *in l. 87. tit. 18. p. 3. & in l. 1. tit. 11. p. 4.* & ita omnibus deberi à Fisco restitui decrevit *l. 2. C. ne vxor pro marit. Comprehendas arrhas, & alia munuscula, quæ ab sponso data sunt osculis intervenientibus cum primum copulantur: hæc enim non confiscantur, quia pudicitiæ* 54
præmio cedunt. † Donationes propter nuptias, annulos, monilia, & alia quæ à marito sanæ mentis accepit, *d. l. si quis post hæc Et iam quæ ab innoxio adhuc marito ante nuptias titulo donationis accepit, vel durante matrimonio largitione viri ad eam ante proscriptionem, pervenerint, apud eã firmiter permaneant.* † Dimi- 55
diam partem lucratorum (vbi illam ha-

Digitized by Google

bere uxores conſuetudo eſt) qua indignum viſum fuit, vt bona lucrata ex parte vxoris nõ committentis delictum Fiſco cedãt. *l. ob maritorũ. C. ne vxor pro marit.* Palat. Rub. *in rub. de donat. inter*, præterquam in Corduba patria mea, vbi vxores dimidium lucratorum non percipiũt, Simanc. *de Catho. inſtit. tit. 9. n. 74.*

CAPVT XII.

De infamia iuris, & facti.

SVMMARIVM.

1 *Magi hæreticales infames ſunt ipſo iure.*
2 *Credentes, fautores, defenſores, & receptores magorum infames ſunt.*
3 *Filij magorum infames ſunt vſque ad ſecundam generationem.*
4 *Filii nati ante patris delictum non notantur infamia.*
5 *Filius non gaudet honore patris ante nativitatem ademptam, neq; e infamia ex crimine.*
6 *Filius natus dum pater erat ſanæ mentis, non eſt infamis.*
7 *Filius non tenetur portare iniquitatem patris.*
8 *Vnuſquiſque debet pro peccato ſuo puniri.*
9 *Filii hæreticorum ex cauſa ſine proprio ſcelere puniuntur.*
10 *Filii parentum plerique ſunt imitatores.*
11 *Filios pro parentum ſcelere punire ſolet divina iuſtitia.*
12 *Deus viſitavit peccata parentum in filios.*
13 *Nobilitas generis non amittitur propter parentis hæreſim.*
14 *Pater hæreticus non nocet filio Catholico in ſucceſſione avi.*
15 *Crimina ſuos tantum debent tenere authores.*
16 *Nobilitatis cauſa virtus eſt.*
17 *Virtus ſola confert nobilitatem.*
18 *Nobilitas ſine virtute macula cẽſetur.*
19 *Magi hæreticales, & eorum filii ad officia publica non admittuntur.*
20 *Magi, & eorum filij ad beneficia Eccleſiaſtica non admittuntur.*
21 *Magi hæreticales, & eorum filij, fautores, & receptores ſunt beneficiis ſuis ipſo iure privati, & n. 22.*
23 *Magi huiuſmodi, & eorum filij, & fautores non ſunt ipſo iure beneficiis ſuis privati, ſed veniunt privandi.*
24 *Authoris ſententia circa privationem beneficiorum hæreticorum, & eorum filiorum.*
25 *Hæreticorum beneficia à die commiſſi criminis amittuntur per ipſos.*
26 *Receptores, fautores, & defenſores per ſententiam ſunt beneficiis privandi.*
27 *Filij hæreticorum ad beneficia adquirenda excluduntur.*
28 *Filij hæreticorum beneficia obtenta retinent.*
29 *Beneficiis Eccleſiaſticis non privantur filij hæreticorum, quæ obtinent tempore delicti.*
30 *Magi hæreticales etiam pœnitentes honoribus, & beneficiis privantur.*
31 *Magi hæreticales quamvis non ſint ipſo iure privati, privandi veniunt.*
32 Deponatur, *ſignificat in perpetuum.*
33 *Magis hæreticalibus pœnitentibus bona ſolent reſtitui.*
34 *Hæretici, qui abſque miſericordia in manus iuſtitiæ temporalis deceſſerunt, pro pertinacibus habentur.*
35 *Pertinaces non ſunt, qui delictum agnoſcunt, & miſericordiam petunt, etiamſi ei ex alia cauſa non concedatur.*
36 *Authoris ſententia circa pertinaces negativos.*

37 *Relapſi*

37 *Relapſi licet pœniteant, dicuntur Eccleſiæ reconciliati.*
38 *Eccleſiæ reincooperati.*
39 *Filii ſuſpectorum de hæreſi.*
40 *Filii contumacis infamiam contrahũt.*
41 *Contumax pro hæretico habetur.*
42 *Filii ſpurij, nothi, baſtardi hæreticorũ.*
43 *Filij hæreticorum ad pœnam poſt crimen patris.*
44 *Infamia hæreticorum notantur eorum filii tam nati, quam naſcituri.*
45 *Legis ratio eadem militat in filiis hæreticorum natis, & naſcituris. & nu. 46. & 47.*
48 *Filios natos ante patris crimen verius eſt legem non comprehendere.*
49 *Filii hæreticorum non ſolum ad officia, & beneficia adquirenda eſſe incapaces, ſed adeptis privari.*
50 *Authoris ſententia de inhabilitate filiorum hæreticorum.*
51 *Inhabiles ad obtinenda beneficia, non priuantur obtentis.*
52 *Lex penalis non debet extendi.*
53 C. Fœlicis de pœnit. iu 6. *illuſtratur.*

ET quia huiuſmodi proprio creatore derelicto dæmonis eius hoſtis auxilia petunt infami lege aſtricti divino honore ſe indignos iudicaverunt, infames ſunt ipſo iure, atq; ita ut ipſiſmet hæreticis portæ dignitatũ omni iure claudãtur, *auth Gazzaros. C. de hæretic. l. iſti quidem. D. quodmet. cauſ. c. alieni. 2. q. 7. c. infames. 6. q. 1. c. infamibus, de reg. iur. c. 2. §. hæretici, lib. 6.* Brun. *lib. 5, de hæretic. c. 8.* † Itẽ Credentes, Fautores, & Receptores, & defenſores, *c. vt inquiſitionis §. prohibemus. de hæretic. lib. 6.* de quorũ ſingulis tractarunt Epiſcopus Simanc. *de Catol. inſtit. tit. 15. Repertor. Inquiſit. v. credentes*, &c. † Itẽ & eorum filii vſq; ad fecũdam generationẽ. *c. quicunq; de hæret. lib. 6.* quod intellige per lineã paternã vſq; ad filios, & nepotes: per maternã autem filios nõ excedere Hoſtien. *in c. vergentis de hær. n. 4.* Ant. Gom. *variar. 3. c. 2. n. 4.* † Dum tamẽ tales filij nati ſint poſt parentum ſuorum delicta, nõ tamẽ antea, quia nulla lex eſt, quæ illorum filios, niſi natos poſt crimẽ puniat, vt probat Simanc. *ubi ſup. tit 29. ex n. 30.* Tho. Sanchez *in ſumm. tom. 1. l. b. 2. c. 16.* † Nã ſi filius natus ante dignitatẽ patris, nõ cõſequitur prærogatiuas, & honores eius, multo minus illi nocere debet crimen à patre poſt eius natiuitatẽ cõmiſſũ, *l. ſi quis decurio. l. neque Dorotheum. l. neminem. l. diuæ memoriæ. l. fin. C. de Decurion. lib. 10. l. ſenator. C. de dignit. lib. 12. l. emãcipatum. D. de ſenatorib.* & eo maxime cũ odia reſtringi, favores cõveniat ampliare, *c. odia, de regul. iuris. l. ſi qui in ſuo §. 1. D. de inoffic. teſtam.* † Quare filios tãtũ compræhẽdere videtur poſt patris natos delictũ, quos infames eſſe omni iure tradũt Calderin. *tit. de hæret. conſ. 3.* Cyn. & Angel. *in l. quiſquis. C. ad. adl. Iul. Maieſt* Dominic. *in cap. 2. §. hæretici, de hæret l. 6.* Alf. Cartagena *in Concil. q. 7.* Tiraq. *de iure primog. q. 31. n. 4.* † Nã etſi filius non teneatur portare iniquitatẽ patris, Ezechiel. *c. 18.* vbi multa collegit Pradus apud Auũculũ meũ Ioã Bapt. Villalpãdo *in Regio Cordice, tõ 1. fol.* & ipſe Avunculus meus, *tom. 2. p. 2. de externa viſione Ezechiel. c. 42.* † Quia unuſquiſque debet pro peccato ſuo puniri, *Geneſ. c. 18. l. ſancimus. C. de pœn l. crim. C. eod. c. 2. de Con. c. quæſiuit, de his quæ fiũt à maiore par. c. Romana ad fin. de ſent. excommu.*

¶ Nihilominus tamẽ quãvis abſq; propria culpa, & cauſa nullus ſit puniendus, quandoque etiã ex cauſa ſine proprio ſcelere multi puniuntur, *c. quoniam frequenter, §. ſi vero, vt lite non conteſtat. c. renovantes.* & ibi gloſ. 22. *diſt. c. antiqua, de privil.* gloſ. *in d. cap. 2. de Conſtit.* † Idque ſpecialiter in hoc magię crimine propter eius deformitatẽ, ac deteſtationẽ, vt in viuo filio patris memoria dãnetur, &

facta eius extirpẽtur, quia plerũque filij parentum ſunt imitatores ut poſt alios tar diderunt Concives mei Simanc, *ubi ſu ex n.* 1. & Regius Conſiliarius Lara de Corduba *in. l. ſi quis à liberis. §. item reſcripſit. D. de liberis agnoſcend. num.* 6. Caſtro *de iuſta hæreticor. punit. lib.* 2. *c.* 10. *ex numer.* 11. Couarru. *lib.* 2. *variar. c.* 8. *ex numer.* 1. Anton. Gomez, 11 *tom.* 3. *cap.* 13. *num.* † Nam & in hoc imitantur divinam iuſtitiam, quâ in everſione Sodomæ, & Gomorræ propter parentum ſcelera, parvuli etiam cõbuſti ſunt igne, *Geneſ. cap.* 19. & Dathan, & Abiron idem contigiſſe ſcribit ſacra pagina. *Reg.* 9. *c.* 12. & filiis Acan cum patre morte abſorpti ſunt, *Ioſ. c.* 6. 12 † Nam ſimiliter etiam in ſacra pagina legimus Deum viſitaſſe peccata parentum in filios vſque in tertiam, & quartã generationem, *Exod. c....* & apud externos plura huiuſmodi, Plutarch. *lib. de ſera num. vind.* Inſtinus Philoſ. *q.* 138. Cœl. Rodigin. *lib.* 6. *c.* 14.

13 ¶ Infames quidem ſunt quia ab infame parente procreantur: ſed ſi quam habent generis nobilitatem non amittunt, nam ea, quæ proveniunt ab avis, & atavis, & maioribus non auferuntur nepotibus, & aliis deſcendentibus propter parentum ſuorum crimina, ut do- 14 cet Simanc. *d. cap.* 29. *num.* 18. † Et hoc iure utimur, quia pater hæreticus non nocet filio Catholico in ſucceſſione aui paterni. *l. cum pater. §. hæreditatem D. delegat.* 2. neque in iure eligẽdi, quia non ſunt nominatim iure electionis privati Abb. & alii *in cap. excommunicamus. §. credentes de hæretic.* Chaſſa. *in cõſuet. Burgun. rub.* 3. §. 5. *nu.* 69. † In hoc 15 enim iura ſuos tantum tenent authores, ut ille qui crimen commiſit omni honore, & nobilitate privetur, quia ut ait Dominus Reg. 1. cap. 2. *Quicumque honorificavit me, glorificabo eum, qui autẽ* 16 *contemnent me, erunt ignobiles.* † Quia totius nobilitatis cauſa virtus eſt, ut tradunt Bald. *in. l. ſi qua. C. de ſecund. nup.* Salicet, *in l. providendum. C. de poſtulan.* Sarmient, *lib.* 1. *ſelectar. cap.* 15. *num.* 6. Azevedo *in l.* 8. *tit.* 7. *lib. Recopil. num.* 1. *& in Curia Piſan. l.* 1. *c.* 12. *n.* 13. Tiraq. *de nobilit. c.* 4. *& c.* 22. Tapia Aldana *de triplici bono. lib.* 1. *per tot.* † Nam ut ait Seneca *lib.* 3. *de benefic. Eadem omnibus principia, eademque origo eſt, nemo alter nobilior, niſi cui rectius* 17 *ingenium.* ad quod plura congeſſerunt Luc. de Penna *in. l. mulieres. C. de dignitat. lib.* 12. Ioan. Nevizan. *in Sylva nup. l.* 4. *ex n.* 127. Matth. de Afflict. *in cap.* 1. §. *ſi vero de controverſ. inveſt. in vſibus feudor.* † Siquidem nobilitas ſine 18 virtute manca debet, vel potius nulla iudicari, ut docet Tiraquel. *vbi ſup. c.* 22. *ex num.* 2. nam ut ait Iuvenal *ſatyr.* 8.

Stemmata quid faciunt, quid prodeſt Pontifice longo.
Sanguine cenſeri, pictoſque oſtendere vultus
Maiorum; ſi coram Lepidis male viuitur.

¶ Et tam hæretici quam eorum filii ad 19 officia publica non admittuntur, *c. nulla officia* 54. *diſt. c. infames.* 6. *q.* 1. *c. alieni.* 2. *q.* 7. Imo nõ poſſunt eſſe iudices, neque advocati, nec vllam dignitatẽ obtinere, maioriæ Patronatus, feudi, vel ſimilium, ut tradit Simãc. *de Catol. inſtit. tit.* 46. *ex n.* 52. † Neque ad beneficia Eccleſiaſtica obtinenda, & obtentis privantur, *c ſtatu-* 20 *tum* 15. *de hæretic. lib.* 6. *Ne videlicet hæretici, credẽtes, receptatores, defenſores, & fautores eorũ, ipſorumque filii vſque ad ſecundam generationem ad aliquod beneficium* Eccleſiaſticum, *ſeu publicum officium admittantur, quod ſi ſecus factũ fuerit, ſit irritum, & inane. Primum, & ſecundum gradum per paternã lineam comprehendere declaramus, per maternam vero ad primam dumtaxat volumus hoc extendi. Hoc ſane de filiis, & nepotibus hæreticorũ credentium*

Digitized by Google

Iacobus Menochius de arbitrar. casu 200. num. 3. Ioannes Andreas in addit. ad Speculat. tit. de instrum. edit. §. nunc videndum, num. 3. Ioannes Baptista Ferrarius de Veron. in praxi aurea, lib. 1. cap. 3. num. 3. Ioannes Petrus Surdus de alimentis, tit. 1. quæst. 1. num. 1. Ioannes Franciscus Aymo de Ripa in tract. de testibus, cap. 1. num. 1. Ioannes Franciscus Ripa in tract. de testibus, cap. 1. num. 1. Ioannes Franciscus Vivius in decisionibus Neapolitanis, decis. 1. num. 1. Ioannes Franciscus Vivius in decisionibus Neapolitanis, decis. 2. num. 1. Ioannes Franciscus Vivius in decisionibus Neapolitanis, decis. 3. num. 1. Ioannes Franciscus Vivius in decisionibus Neapolitanis, decis. 4. num. 1. Ioannes Franciscus Vivius in decisionibus Neapolitanis, decis. 5. num. 1. Ioannes Franciscus Vivius in decisionibus Neapolitanis, decis. 6. num. 1. Ioannes Franciscus Vivius in decisionibus Neapolitanis, decis. 7. num. 1. Ioannes Franciscus Vivius in decisionibus Neapolitanis, decis. 8. num. 1. Ioannes Franciscus Vivius in decisionibus Neapolitanis, decis. 9. num. 1. Ioannes Franciscus Vivius in decisionibus Neapolitanis, decis. 10. num. 1. Ioannes Franciscus Vivius in decisionibus Neapolitanis, decis. 11. num. 1. Ioannes Franciscus Vivius in decisionibus Neapolitanis, decis. 12. num. 1. Ioannes Franciscus Vivius in decisionibus Neapolitanis, decis. 13. num. 1. Ioannes Franciscus Vivius in decisionibus Neapolitanis, decis. 14. num. 1. Ioannes Franciscus Vivius in decisionibus Neapolitanis, decis. 15. num. 1. Ioannes Franciscus Vivius in decisionibus Neapolitanis, decis. 16. num. 1. Ioannes Franciscus Vivius in decisionibus Neapolitanis, decis. 17. num. 1. Ioannes Franciscus Vivius in decisionibus Neapolitanis, decis. 18. num. 1. Ioannes Franciscus Vivius in decisionibus Neapolitanis, decis. 19. num. 1. Ioannes Franciscus Vivius in decisionibus Neapolitanis, decis. 20. num. 1. Ioannes Franciscus Vivius in decisionibus Neapolitanis, decis. 21. num. 1. Ioannes Franciscus Vivius in decisionibus Neapolitanis, decis. 22. num. 1. Ioannes Franciscus Vivius in decisionibus Neapolitanis, decis. 23. num. 1. Ioannes Franciscus Vivius in decisionibus Neapolitanis, decis. 24. num. 1. Ioannes Franciscus Vivius in decisionibus Neapolitanis, decis. 25. num. 1. Ioannes Franciscus Vivius in decisionibus Neapolitanis, decis. 26. num. 1. Ioannes Franciscus Vivius in decisionibus Neapolitanis, decis. 27. num. 1. Ioannes Franciscus Vivius in decisionibus Neapolitanis, decis. 28. num. 1. Ioannes Franciscus Vivius in decisionibus Neapolitanis, decis. 29. num. 1. Ioannes Franciscus Vivius in decisionibus Neapolitanis, decis. 30. num. 1. Ioannes Franciscus Vivius in decisionibus Neapolitanis, decis. 31. num. 1. Ioannes Franciscus Vivius in decisionibus Neapolitanis, decis. 32. num. 1. Ioannes Franciscus Vivius in decisionibus Neapolitanis, decis. 33. num. 1. Ioannes Franciscus Vivius in decisionibus Neapolitanis, decis. 34. num. 1. Ioannes Franciscus Vivius in decisionibus Neapolitanis, decis. 35. num. 1. Ioannes Franciscus Vivius in decisionibus Neapolitanis, decis. 36. num. 1. Ioannes Franciscus Vivius in decisionibus Neapolitanis, decis. 37. num. 1. Ioannes Franciscus Vivius in decisionibus Neapolitanis, decis. 38. num. 1. Ioannes Franciscus Vivius in decisionibus Neapolitanis, decis. 39. num. 1. Ioannes Franciscus Vivius in decisionibus Neapolitanis, decis. 40. num. 1. Ioannes Franciscus Vivius in decisionibus Neapolitanis, decis. 41. num. 1. Ioannes Franciscus Vivius in decisionibus Neapolitanis, decis. 42. num. 1. Ioannes Franciscus Vivius in decisionibus Neapolitanis, decis. 43. num. 1. Ioannes Franciscus Vivius in decisionibus Neapolitanis, decis. 44. num. 1. Ioannes Franciscus Vivius in decisionibus Neapolitanis, decis. 45. num. 1. Ioannes Franciscus Vivius in decisionibus Neapolitanis, decis. 46. num. 1. Ioannes Franciscus Vivius in decisionibus Neapolitanis, decis. 47. num. 1. Ioannes Franciscus Vivius in decisionibus Neapolitanis, decis. 48. num. 1. Ioannes Franciscus Vivius in decisionibus Neapolitanis, decis. 49. num. 1. Ioannes Franciscus Vivius in decisionibus Neapolitanis, decis. 50. num. 1. Ioannes Franciscus Vivius in decisionibus Neapolitanis, decis. 51. num. 1. Ioannes Franciscus Vivius in decisionibus Neapolitanis, decis. 52. num. 1. Ioannes Franciscus Vivius in decisionibus Neapolitanis, decis. 53. num. 1. Ioannes Franciscus Vivius in decisionibus Neapolitanis, decis. 54. num. 1. Ioannes Franciscus Vivius in decisionibus Neapolitanis, decis. 55. num. 1. Ioannes Franciscus Vivius in decisionibus Neapolitanis, decis. 56. num. 1. Ioannes Franciscus Vivius in decisionibus Neapolitanis, decis. 57. num. 1. Ioannes Franciscus Vivius in decisionibus Neapolitanis, decis. 58. num. 1. Ioannes Franciscus Vivius in decisionibus Neapolitanis, decis. 59. num. 1. Ioannes Franciscus Vivius in decisionibus Neapolitanis, decis. 60. num. 1. Ioannes Franciscus Vivius in decisionibus Neapolitanis, decis. 61. num. 1. Ioannes Franciscus Vivius in decisionibus Neapolitanis, decis. 62. num. 1. Ioannes Franciscus Vivius in decisionibus Neapolitanis, decis. 63. num. 1. Ioannes Franciscus Vivius in decisionibus Neapolitanis, decis. 64. num. 1. Ioannes Franciscus Vivius in decisionibus Neapolitanis, decis. 65. num. 1. Ioannes Franciscus Vivius in decisionibus Neapolitanis, decis. 66. num. 1. Ioannes Franciscus Vivius in decisionibus Neapolitanis, decis. 67. num. 1. Ioannes Franciscus Vivius in decisionibus Neapolitanis, decis. 68. num. 1. Ioannes Franciscus Vivius in decisionibus Neapolitanis, decis. 69. num. 1. Ioannes Franciscus Vivius in decisionibus Neapolitanis, decis. 70. num. 1. Ioannes Franciscus Vivius in decisionibus Neapolitanis, decis. 71. num. 1. Ioannes Franciscus Vivius in decisionibus Neapolitanis, decis. 72. num. 1. Ioannes Franciscus Vivius in decisionibus Neapolitanis, decis. 73. num. 1. Ioannes Franciscus Vivius in decisionibus Neapolitanis, decis. 74. num. 1. Ioannes Franciscus Vivius in decisionibus Neapolitanis, decis. 75. num. 1. Ioannes Franciscus Vivius in decisionibus Neapolitanis, decis. 76. num. 1. Ioannes Franciscus Vivius in decisionibus Neapolitanis, decis. 77. num. 1. Ioannes Franciscus Vivius in decisionibus Neapolitanis, decis. 78. num. 1. Ioannes Franciscus Vivius in decisionibus Neapolitanis, decis. 79. num. 1. Ioannes Franciscus Vivius in decisionibus Neapolitanis, decis. 80. num. 1. Ioannes Franciscus Vivius in decisionibus Neapolitanis, decis. 81. num. 1. Ioannes Franciscus Vivius in decisionibus Neapolitanis, decis. 82. num. 1. Ioannes Franciscus Vivius in decisionibus Neapolitanis, decis. 83. num. 1. Ioannes Franciscus Vivius in decisionibus Neapolitanis, decis. 84. num. 1. Ioannes Franciscus Vivius in decisionibus Neapolitanis, decis. 85. num. 1. Ioannes Franciscus Vivius in decisionibus Neapolitanis, decis. 86. num. 1. Ioannes Franciscus Vivius in decisionibus Neapolitanis, decis. 87. num. 1. Ioannes Franciscus Vivius in decisionibus Neapolitanis, decis. 88. num. 1. Ioannes Franciscus Vivius in decisionibus Neapolitanis, decis. 89. num. 1. Ioannes Franciscus Vivius in decisionibus Neapolitanis, decis. 90. num. 1. Ioannes Franciscus Vivius in decisionibus Neapolitanis, decis. 91. num. 1. Ioannes Franciscus Vivius in decisionibus Neapolitanis, decis. 92. num. 1. Ioannes Franciscus Vivius in decisionibus Neapolitanis, decis. 93. num. 1. Ioannes Franciscus Vivius in decisionibus Neapolitanis, decis. 94. num. 1. Ioannes Franciscus Vivius in decisionibus Neapolitanis, decis. 95. num. 1. Ioannes Franciscus Vivius in decisionibus Neapolitanis, decis. 96. num. 1. Ioannes Franciscus Vivius in decisionibus Neapolitanis, decis. 97. num. 1. Ioannes Franciscus Vivius in decisionibus Neapolitanis, decis. 98. num. 1. Ioannes Franciscus Vivius in decisionibus Neapolitanis, decis. 99. num. 1. Ioannes Franciscus Vivius in decisionibus Neapolitanis, decis. 100. num. 1.

quæ tradunt Brun. *lib. 3. de hereti. cap.* 7. Simanc. *vbi sup cap.* 47. *n.* 76.

33 † Ita ut si aliquando dominis Inquisitoribus videatur ex æquitate, & misericordia sua beneficia restitui, propter pristinam rei dignitatem, aut reipublicæ utilitatem, aut ipsius pœnitentia, quia sponte conversus est, id caute considerare debent, & Pontificem, aut Senatum consulere, quia non nisi ex dispensatione agere valent, vt tradunt Zanch. *de hæretic. cap.* 16. *numer.* 9.

34 ¶ Et cum ex text. decisione *in d. cap. statutum*, filii solum; & fautores hæreticorum, comprehendantur, qui absque misericordia pertinaces in manus iustitiæ temporalis decesserunt, disputari solet an relapsorum pœnitentium, qui curiæ sæculari traduntur, & moriũtur Catholici comprehendantur, & partem negativam tenuerunt Gemin. *in d. cap. statutum. §. hic sane. Repert. Inquisit. v. filii. §. nunc videndum* Montaluus *in l. 2. tit. 26. p. 7.* & Decanus Segouiens. *tract. de hæretic cap.* 18.

35 † Quoniam eorum parentes non videntur hæretici decessisse, cum pœniteant, & ad sacramentum pœnitentiæ, & Eucharistiæ admittantur. *cap. super eo, de hæret. lib. 6.* quia ex eo quod parentes eorum sacramenta recipiunt reincorporati videri possunt Ecclesiæ cum eī nõ tribuantur, nisi fidem habentibus

36 *cap. extra Catholicam 1. q. 1.* † Contrarium tamen, scilicet, quod filij relapsorum inhabiles sint & infames, quamuis parentes eorum convertantur, & admittantur ad Ecclesiæ sacramenta tenuerunt Ioan. Andr. *in d. cap. statum, super gl. ver. reincorporatos*, quẽ sequuntur ibidem Philp. Francus *in fine*, Simanc. *in Enchirid. violatæ relig. tit. 63. num. 2. & in Cathol. instit. tit. 29. num.* 17.

37 Ioann. Roias *tract. de hæretic. p. 2. assert.* 42. *n.* 337. *& seq.* † Quare licet prior sententia mitior sit in hanc vltimam me libentius subscribo, quia de iure veriorem puto, quia tales ralapsi quamvis pœniteant, non dicuntur Ecclesiæ reincorporati, nam ut tradunt Ioã. Monach. & Geminian. *in cap. accusatus. §. si vero, de hæretic. lib. 6. n.* 14. † Illi dicun- 38
turpropriè Ecclesiæ reincorporati, qui per Inquisitores absoluti, & ad gremium Ecclesiæ pro debita absolutione, & obedientia reducti, ut in iniunctam pœnitentiam peragant, admittuntur, quod cum relapsis convenire non possit, non poterit eorum filiis aptari dispositio. *d. cap. statutum, de hæretic. lib. 6.* † Et an filii 39
suspectorum de hæresi hanc etiam pœnam infamiæ, & inhabilitationis luant qnæsitum est, Zanchin. *tract. de hæretic. c. 28. num.* 4. & repert. *Inquisi. v. filii. § item filii* in hæc verba definierunt, *In filiis eorum, qui fuerunt suspecti propter fautoriam, & defensoriã, receptatoriã, vel similia bene habet locum dicta pœna, vt non possint Ecclesiastica beneficia obtinere, si modo isti parẽtes decesserunt tales, cap. statutum 2. §. fin. de hæret. lib. 6.* † Nam filios damnati ob contumeliam 40
infames, & inhabiles fieri iura profitentur, tum quia contumax habetur pro cõuicto, Glos. *in c. contumacia de hæretic. lib. 6.* tum quia ex eo, quod per annum perseveravit præsumitur pertinax, Ioan. And. *in d. c. cum contumacia.* & ibi Gemin. *num* 11. & argumentum de pertinace ad contumacem valet. Albert. *tract. de agnoscend. assert. Cathol. q. 29. num. 9.*

Cum itaque iudicio Ecclesiæ contu- 41
max pro hæretico habeatur, ac velut hæreticus condemnetur, consequitur plane vt in filios cõtumacis pœnæ inhabilitationis, & aliæ descendant, ut velle videtur Hieron. Gigas *tract. de crimine læsæ Maiest. lib. 3. tit. de pœnis quas filii. q. 13.* 42

¶ Et infamiam, & inhabilitationẽ, & alias pœnas hæreticorum filiis eorum impositas

impoſitas iure incurrunt : non ſolum legitimi, ſed etiam ſpurii, nothi & alii etiam ex punibili complexu procreati, ne peioris conditionis ſit cauſa quam vitium, *auth. de reſtit. & ea quæ par.* §. *fin.* & ita docent Gregor. *in l.* 2. *tit.* 2. *part.* 7. Couarru. *lib.* 2. *variar. cap.* 8. *num.* 3. Menoch. *de præſumption. lib.* 5. *præſumpt.* 33. *num.* 11. Zanchin. *de hæretic. cap.* 28. Thom. Sanchez *in ſumm. tom.* 1. *lib.* 2. *cap.* 27. *ex num.* 1. † Dummodo poſt crimen parentum nati ſint, ut docent Cyn. *in l. quiſquis. C. ad l. Iul. Maieſt.* Præpoſit. *in cap. quo iure* 8. *diſt. cum aliis* per Simanc. *d. c.* 29. *ex n.* 23. quibus aſtipulatur de iure regio *l.* 6. *tit.* 27. *part.* 2. *pero no ſe entienda de los yerros que obieren ſe-ho antes que eran, mas do los que deſpues* 43 44 *fizieren.* † Contra tamen ut tam filios natos ante patris delictum, quã poſt eius crimen naſcituros comprehendat prædicta infamias tenent Alberic. & Salyc. *in d. l. quiſquis, §. fin.* Glos. *in cap. ſiquis cum militibus* 6. *q.* 1. Palat. Rub. *tract. de regno Navarr. p.* 5. §. 8. Angel. *de malefic. v. che hai adulterato la mia dona.* Ant. Gomez *tom.* 3. *cap.* 2. *n.* 16. Caſtro *de poteſtate leg. pœn. lib.* 1. *cap.* 7. *& de iuſta hæretic. punit. lib.* 2. *cap. fin.* Greg. *in l.* 2. *tit.* 2. *p.* 7. Hieron Gigas *vbi ſup. tit. de pœn. quas filii. q.* 5. † In quorum quidem ſententiam libentius 45 inclino tum propter rationes, & fundamenta eorum, tum etiam quia tex. *in d. l. quiſquis in* §. *fin.* in cuius deciſione ſe fundat, *& in c. ſtatutum, & in c. quicumque* §. *hæretici, de hæret. in* 6. indiſtincte locuntur de filiis natis, & naſcituris, atque ideo indiſtincte ſunt intelligendi *l.* 1. §. *generaliter D. de leg. præſtand. l.* 3. *D. de offic. præſid. l. de pre-* 46 *tio D. de public. & vectigal.* † Tunc etiã quod prædicta infamia, quæ ex peccatis parentis deſcendit in filios, ideo impoſita eſt, ut parentes à peccato avertantur, & cæteri in eis reſpiſcant, ut docet Gloſ. *in Extravag. Ioan. XXII. de pœn. lib.* 7. *c.* 7. *& de iuſta hæretic. pœnit. lib.* 2. *cap. ſæn.* † Quæ quidem ratio, tam repetitur in filiis ante delictum 47 natis, quam naſcituris, cum vtroſque parentes diligant, & in utroſque eorum memoria conſervetur, & ſic ad vtroſque debere extendi tradiderunt Doctores à nobis *ſuprà* relati *hoc capite* 12. *num.* 37. † Sed verius eſt natos non com- 48 prehendi, ut ex multis reſoluit doctiſſimus conciuis, & amicus noſter P. Thomas Sanchez *in ſumm. d. cap.* 27. *ex num.* 9. Didac Perez *in. l.* 3. *tit.* 9. *lib.* 4. *Ordin.* Couarr. *lib.* 2. *variar. c.* 8. *num.* 5. Rota *in nouiſſimis v lam.* 3. *lib.* 2. *p.* 3. *deciſ.* 114. Menoc. *de præſumpt. lib.* 5. *præſumpt.* 33. *ex num.* 37. Guttierr. *Canon. qq. lib.* 2. *cap. fin. ex num.* 37.

¶ Et quod multi docti viri tenue- 49 runt, filios huiuſmodi, non ſolum ad officia, & beneficia obtinenda eſſe incapaces, ſed etiam obtentis privari, idque multis rationibus, & iuribus fundarunt Ioan. Andr. *in cap. ut commiſſi de hæret. lib.* 6. & ibidem Geminian. *in* §. *privandi n.* 4. Ananias *in cap. vergentis n.* 13. *de hæretic.* Præpoſit. *in c. ſatis perverſum* 56. *diſtinct.* Imol. *in l. inſulam. D. ſolut. matr.* Hieron. Gigas *vbi ſup. d. tit. de pœnis quas filii q.* 11. *n.* 3. Palat. Rub. *tract. de regno Navarr. p.* 5. § 8. Eymeric. *in direct. p.* 3. *q.* 114. † Verior mihi videtur, neque eſſe 50 ipſo iure privatos, ut multi eorum voluerunt, neque per ſententiam privandos, ſed ſolum ad recipiendos de novo fieri inhabiles, tex. *in cap. quicunque,* § *hæretici de hæretic. lib.* 6. *Ipſorum quoque filiis uſque ad ſecundam generationem ad nullum eccl. ſuſticum beneficium, ſeu officium publicum aſſumantur.* † Nam cum verba illa de futuro ſint, præteritum non comprehendunt, atque 51

ita

ita inhabilis ad obtinenda beneficia non privatur obtentis, Gloss. *in Clem. 1. §. ipsius d. pœn.* quam sequuntur ibi Zabarella, Imola, & Bonifac. *numer. 54.*

52 †Et quamvis ex iure defendi possit hæreticos, credentes, fautores, & cæteros huiusmodi inhabiles effectos ad obtinenda beneficia, obtentis etiam privari ipso iure, in filiis tamen alia ratio militat, quia illi proprio scelere puniuntur, hi tamen alterius culpa inhabiles damnantur, & ideo cum sit pœna-

53 lis non debet extendi, ... † Neque obstat text. *in cap. fœlicis, §. quod si quis, de pœn. in 6.* quia respublica sæpe minora crimina variis ex causis maioribus rationibus insequitur, ob evitandam delinquendi audaciam, vt tenet Covar. *lib. 2. variar. c. 8. n. 4.*

CAPVT XIII.

De pœna mortis imponenda in Magiæ crimine hæreticali.

SVMMARIVM.

1 *Malefici morte damnantur iure divino.*
2 *Legis veteris moralia observantur ad decisiones causarum.*
3 *Magiæ crimina omnia morte multantur.*
4 *Maleficij vox non solum ad veneficos restringitur, sed ad omne Malefici genus.*
5 *Mechasephim vox apud Hebræos quid significet.*
6 *Maleficia ad omnia Magiæ crimina sunt amplianda.*
7 *Divinationis crimina omnia morte multantur.*
8 *Maleficis mors æterna parata in stagno ardenti.*
9 *Magos huiusmodi non esse morte multandos affirmant non solum hæretici, sed Catholici.*
10 *Magi fuerunt impossibilia ab eis patrata quia per somni excessum deludantur.*
11 *Somniis, quæ fiunt, nec meremur, nec demeremur.*
12 *Cogitationis pœnam non meretur.*
13 *Magiæ crimina negare verè peracta nihil aliud quam insanire.*
14 *Magiæ crimina non pro illusionibus tantum, sed pro veris, & nefariis excessibus puniuntur.*
15 *Magiæ crimina vera esse negare hæreticum.*
16 *Magiæ crimina morte multantur iure positivo.*
17 *Magiæ crimina morte multantur ex communi praxi Ecclesiastica.*
18 *Magiæ crimina morte multantur ex totius orbis consuetudine.*
19 *Magiæ criminis pœna ignis fuit.*
20 *Feralis pestis quid significet apud Imperatorem.*
21 *Feralis pestis de morte cruenta, potius quam de mortis genere dictum.*
22 *Feralis pestis de morte cruenta dicitur.*
23 *Christianos tanquam Magos sub Neronis tempore igne crematos.*
24 *Hispania Magiæ crimina ante regem Ramirum ignis coërcuit.*
25 *Italia Magorum & Hæreticorum pœna ignis fuit.*
26 *Magiæ crimina non mulierculorum tantum, sed virorum, & nobilium.*
27 *Hæretici hodie pertinaces vivi, pœnitentes compressis faucibus igni mandantur.*
28 *Magi morte tradendi, nulla dissimulandi facta licentia.*
29 *Reos morte dimittentes in divino iudicio pro eis morti affiguntur.*
30 *Pœna à lege præfinita à iudice retractari non potest.*

31 Rei

Digitized by Google

21. Secunda quæ est ex secunda & prima.
Secunda cum secunda & prima dominante.
Secunda cum secunda & prima non dominante.

22. Secunda quæ est ex secunda & tertia.
Secunda cum secunda & tertia dominante.
Secunda cum secunda & tertia non dominante.

23. Secunda quæ est ex secunda & quarta.
Secunda cum secunda & quarta dominante.
Secunda cum secunda & quarta non dominante.

24. Secunda quæ est ex secunda & quinta.
Secunda cum secunda & quinta dominante.
Secunda cum secunda & quinta non dominante.

25. Tertia. A tertia temperatura per se, quæ est tertia, fiunt duæ compositiones, una cum ea non dominante, alia cum ea dominante. Et ex tertia & prima fiunt duæ compositiones, una cum prima dominante, alia cum prima non dominante. Et ex tertia & secunda fiunt duæ compositiones, una cum secunda dominante, alia cum secunda non dominante. Et ex tertia & quarta fiunt duæ compositiones, una cum quarta dominante, alia cum quarta non dominante. Et ex tertia & quinta fiunt duæ compositiones, una cum quinta dominante, alia cum quinta non dominante.

Secunda cum tertia non dominante.
Secunda cum tertia dominante.

26. Tertia quæ est ex tertia & prima.
Tertia cum tertia & prima dominante.
Tertia cum tertia & prima non dominante.

27. Tertia quæ est ex tertia & secunda.
Tertia cum tertia & secunda dominante.
Tertia cum tertia & secunda non dominante.

28. Tertia quæ est ex tertia & quarta.
Tertia cum tertia & quarta dominante.
Tertia cum tertia & quarta non dominante.

29. Tertia quæ est ex tertia & quinta.
Tertia cum tertia & quinta dominante.
Tertia cum tertia & quinta non dominante.

30. Quarta. A quarta temperatura per se, quæ est quarta, fiunt duæ compositiones, una cum ea non dominante, alia cum ea dominante. Et ex quarta & prima fiunt duæ compositiones, una cum prima dominante, alia cum prima non dominante. Et ex quarta & secunda fiunt duæ compositiones, una cum secunda dominante, alia cum secunda non dominante. Et ex quarta & tertia fiunt duæ compositiones, una cum tertia dominante, alia cum tertia non dominante. Et ex quarta & quinta fiunt duæ compositiones, una cum quinta dominante, alia cum quinta non dominante.

Quarta cum quarta non dominante.
Quarta cum quarta dominante.

31. Quarta quæ est ex quarta & prima.
Quarta cum quarta & prima dominante.
Quarta cum quarta & prima non dominante.

32. Quarta quæ est ex quarta & secunda.
Quarta cum quarta & secunda dominante.
Quarta cum quarta & secunda non dominante.

33. Quarta quæ est ex quarta & tertia.
Quarta cum quarta & tertia dominante.
Quarta cum quarta & tertia non dominante.

34. Quarta quæ est ex quarta & quinta.
Quarta cum quarta & quinta dominante.
Quarta cum quarta & quinta non dominante.

35. Quinta. A quinta temperatura per se, quæ est quinta, fiunt duæ compositiones, una cum ea non dominante, alia cum ea dominante. Et ex quinta & prima fiunt duæ compositiones, una cum prima dominante, alia cum prima non dominante. Et ex quinta & secunda fiunt duæ compositiones, una cum secunda dominante, alia cum secunda non dominante. Et ex quinta & tertia fiunt duæ compositiones, una cum tertia dominante, alia cum tertia non dominante. Et ex quinta & quarta fiunt duæ compositiones, una cum quarta dominante, alia cum quarta non dominante.

Quinta cum quinta non dominante.
Quinta cum quinta dominante.

36. Quinta quæ est ex quinta & prima.
Quinta cum quinta & prima dominante.
Quinta cum quinta & prima non dominante.

37. Quinta quæ est ex quinta & secunda.
Quinta cum quinta & secunda dominante.
Quinta cum quinta & secunda non dominante.

38. Quinta quæ est ex quinta & tertia.
Quinta cum quinta & tertia dominante.
Quinta cum quinta & tertia non dominante.

39. Quinta quæ est ex quinta & quarta.
Quinta cum quinta & quarta dominante.
Quinta cum quinta & quarta non dominante.

Sunt igitur omnes species compositionum quadraginta.

Omnes istæ species humorum sunt in corpore humano, & quælibet earum est bona, & quælibet earum est mala, & quælibet earum est in quibusdam hominibus. Et quælibet earum est in quibusdam membris, & quælibet earum est in quibusdam temporibus. Et quælibet earum est in quibusdam regionibus. Et quælibet earum est in quibusdam ætatibus. Et quælibet earum est in quibusdam consuetudinibus. Et quælibet earum est in quibusdam operibus. Et quælibet earum est in quibusdam cibis. Et quælibet earum est in quibusdam potibus. Et quælibet earum est in quibusdam medicinis. Et quælibet earum est in quibusdam accidentibus. Et quælibet earum est in quibusdam passionibus. Et quælibet earum est in quibusdam infirmitatibus. Et quælibet earum est in quibusdam mutationibus. Et quælibet earum est in quibusdam motibus. Et quælibet earum est in quibusdam quietibus. Et quælibet earum est in quibusdam somnis. Et quælibet earum est in quibusdam vigiliis. Et quælibet earum est in quibusdam evacuationibus. Et quælibet earum est in quibusdam repletionibus. Et quælibet earum est in quibusdam ventositatibus. Et quælibet earum est in quibusdam fluxibus. Et quælibet earum est in quibusdam fluxibus. Et quælibet earum est in quibusdam flux

Quæ pactio. Quæ pactio, quæ ad augendum, minuendum, vel mutandum jus valet, ea & in stipulationem deducitur. l. 1. §. 2. l. 2. §. 1. l. 3. §. 1. l. 4. §. 1. l. 5. §. 1. l. 6. §. 1. l. 7. §. 1. l. 8. §. 1. l. 9. §. 1. l. 10. §. 1. l. 11. §. 1. l.

pœnam in capite Lucullum, Iuuenalis
Tum Lucullorum, & Curios fortis, & illos
Qui fecere triumphos, ait.

Quo Horat. ode 2. ad Lollium.

Fortes creantur fortibus, & bonis
Est in iuuencis, est in equis patrum
Virtus, nec imbellem feroces
Progenerant aquilæ columbam.

Quo Iuuenalis satyra 8. Nobilitas sola est atque unica virtus, paulo post. Stemmata quid faciunt? quid prodest Pontice longo
Sanguine censeri, pictosque ostendere auorum
Incipiti plenos? pulchrum dixisse Catonem
Censorem, multos imagines habere nepotes
Si nihil ex tanta superorum progenie tu es.
Quo Iuuenalis satyra 13. Nemo malus felix, minime corruptor & idem
Incolumis, rarus, populo pallente reus quis
Diuitias habeat, nec pauper crimina patrum
Nouerit, ingenuus quis non patre latronum.
Quo Horat. epist. 16. lib. 1. Quo fit ut omnis
Votiua pateat veluti descripta tabella
Vita senis, sic & Lucilius ipse prudenti
Emendatque senem, quisquis sub rege Metello
Dixit, & Hermogenem laudat, quia sedulus horum
Cultor erat, & multum Lælius & Nasica probabant.
Quo Horat. epist. 1. lib. 2. Quid Romæ faciam? mentiri nescio, librum
Si malus est, nolo laudare, nec scribere possum.
Quo Horat. epist. 19. lib. 1. Quid verum atque decens curo, & rogo, & omnis in hoc sum.
Quo Horat. epist. 1. lib. 1. Virtutem doctrina paret naturane dubitem
Quo Horat. epist. 18. lib. 1. Quid sit pulchrum, quid turpe, quid vtile, quid non.
Quo Horat. epist. 1. lib. 1. Quid minuit curas, quid te facit esse beatum.
Quo Horat. epist. 1. lib. 1. Quæ sit diuitiarum vera ratio, quæ paupertas.
Quo Horat. epist. 1. lib. 1. Quid pure tranquillet, honor, & dulcis amicitia.
Quo Horat. epist. 1. lib. 1. Quæ spatium det tempestiua quietis.
Quo Horat. epist. 1. lib. 1. Ne cupias, ne metuas, quid deceat, quid non.
Quo Horat. epist. 1. lib. 1. Quo te cunque rapit tempestas, deferor hospes.
Quo Horat. epist. 1. lib. 1. Nunc agilis fio, & mersor ciuilibus vndis.
Quo Horat. epist. 1. lib. 1. Virtutis verique mihi custodia finis.
Quo Horat. epist. 1. lib. 1. Nec vitio culpæ, nec pœnæ crimine debes.
Quo Horat. epist. 1. lib. 1. Cur tanti qui bene latrauit Vlixem.
Quo Horat. epist. 1. lib. 1. Cur non ille puer, qui ad strenam nuces emerat assis.
Quo Horat. epist. 1. lib. 1. Cur amor hic augur, cur hæc in tempora durat.
Quo Horat. epist. 1. lib. 1. Cur in deliciis fœtet hic, cur ille sit heros.
Quo Horat. epist. 1. lib. 1. Cur hic impransus mauult cenare Quirino.
Quo Horat. epist. 1. lib. 1. Cur ille in cœnato cupiat modo visere portum.
Quo Horat. epist. 1. lib. 1. Cur urere plostra
Gaudeat, hic fodiat mauult, nec prandeat vllus.
Quo Horat. epist. 1. lib. 1. Cur alter fractis agitet conuiuia remis.
Quo Horat. epist. 1. lib. 1. Cur hic salsa cohors, cur ille gelatum
Mane domi gaudet, nemo nisi sponte lacessit
Iouem, gaudentem vino gaudente, canendo.
Quo Horat. epist. 1. lib. 1. Cur in amore hæ lites, cur non in aceto rixa.
Quo Horat. epist. 1. lib. 1. Quid velit, & possit rerum concordia discors.
Quo Horat. epist. 1. lib. 1. Quid valeant humeri, quid ferre recusent.
Quo Horat. epist. 1. lib. 1. Quid ferre recusent, quid valeant humeri.
Quo Horat. epist. 1. lib. 1. Quid sibi quisque velit nescire, fortasse beatum.
Quo Horat. epist. 1. lib. 1. Quid sibi quisque velit vitare, & nosse, fugacem
Persequitur, grandis patulæque cupidine mercis
Certat emere cum quo nequeat dominus pecuniæ

36 *de iudic.* † Quia id procedit in criminibus tantum gravibus, non tamen in enormibus, & graviſſimis vt omnia Magiæ crimina cenſentur, in quibus non expectata incorrigibilitate pro vnico tantum crimine debent clerici degradari,& tradi curiæ ſæculari puniendi,vt docent Guil. Benedict. *in c. Raynuntius de teſtament.* Bern.Diaz *in Prax.cap.*33. & 90.Felician, *lib.de depoſit. & degrad.*

37 *cap.*12. & 14. † Quod & fatetur idem Abb. *in c. tua, de pœn.* & inter graviſſima collocat, quæcunque ſunt qualificata, & valde pernicioſa reipublicæ, pro quibus puniendis, quia ius canonicum non habet condignam pœnam, introductum eſt, vt iudices Eccleſiaſtici tales reos puniendos curiæ ſæculari tradant *cap. novimus de verbor. ſignif.*

38 *cap.penult. de hæretic.* † Non ſolum ipſos criminis reos, ſed etiam credentes. conſultores, & fautores, nam & hi pro hæreticis reputantur *cap. vt commiſſi cap.privandi de hæretic. lib.6.* Pegna *in direct. Inquiſ. p.* 3. *com.*155. Simanc. *de Cathol. Inſtit. cap.*3. & 27. & *in Enchirid. violatæ Relig. tit.*63. *n.*9. collega meus,& amicus Pelaez de Mie-

39 res *p.*1. *q.*1. *n.*66. † Nam vt ait Levit. c.20. *Anima quæ declinaverit ad Magos, & fornicata fuerit cum eis, ponam faciem meam contra eam, & interficiam eam in medio populi ſui.* Siquidem atteſtante Apoſt.ad Rom. cap.1.ad fin. *Quoniam, qui talia agunt digni ſunt morte, non ſolum, qui ea faciunt, ſed etiam, qui conſentiunt facientibus.*

CAPVT XIV.

De pœna Magiæ non hæreticalis.

SVMMARIVM.

1 *Magia non hæreticalis in foro pœnitentiali pœna.*

2 *Pœnitentia poſſunt à confeſſario moderari.*

3 *Publico crimini olim imponebatur publica pœnitentia.*

4 *Laicus pro prima vice excommunicatur pro ſortilegio.*

5 *Incorrigibilis in foro Eccleſiaſtico fuſtigatur.*

6 *Clerici ſortilegi ad bonum finem, ſuſpenduntur per annum.*

7 *Clerici ſortilegi ſi dolo faciunt deponuntur ab ordine.*

8 *Clericus celebrans ſuper rebus aptis ad ſortilegia deponitur.*

9 *Clericus, qui conſueta luminaria extinxit, deponitur.*

10 *Sæculari foro tam hæreticalia, quam non hæreticalia conficientes morte multantur.*

11 *Sortilegij pœna quæ hodie ſit in foro ſæculari.*

12 *Iudicis arbitrio pœnæ ſunt remiſſæ.*

13 *Iudex debet ſic arbitrio vti vt legibus, canonibuſque ſe accommodet.*

14 *Iudex non debet legis præceptum temere tranſgredi.*

NOn hæreticalis Magiæ Pœna varia eſt de iure Canonico,nam olim in foro pœnitẽtiali, tam clericus,quàm laicus quadraginta dierum pœnitentiam ſubjit *cap.*1. & ibi *omnes, de ſortileg.* † Quæ hodie à confeſſario poſ- 2
ſunt moderari, quia omnes pœnitentiæ eius liberæ ſunt arbitrio, Menoch. *de Arbitr.lib.*2.*caſ.*388.*n.*6.& 7.† In foro 3
fori ſi publicum erat crimen,olim imponebatur publica pœnitẽtia, quam ſi detrectaret, vel non compleret à communione fidelium arcebatur *cap. pro dilectione, de conſecr. diſt.*2. † Hodie ſublata illa publica pœnitẽtia laicus pro prima vice erit excommunicandus, *cap. ſi quis Epiſcopus, cap.aliquanti huius* 26. *q.*5. † Si monitus perſeverat,& vilis eſt 5
perſona

pedire Regem, quin ipse ad Regnum veniat, & Coronam suscipiat. Et hoc ideo, quia Rex non potest Regnum suum regere, nisi per Magnates suos, & Magnates non possunt sine Rege suo Parliamentum tenere.

8. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

9. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

10. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

11. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

12. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

13. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

14. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

15. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

16. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

17. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

18. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

19. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

20. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

21. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

22. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

23. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

24. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

25. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

26. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

27. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

28. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

29. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

30. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

31. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

32. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

33. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

34. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

35. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

36. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

37. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

38. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

39. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

40. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

41. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

42. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

43. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

44. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

45. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

46. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

47. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

48. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

49. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

50. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

51. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

52. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

53. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

54. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

55. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

56. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

57. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

58. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

59. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

60. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

61. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

62. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

63. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

64. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

65. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

66. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

67. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

68. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

69. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

70. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

71. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

72. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

73. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

74. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

75. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

76. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

77. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

78. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

79. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

80. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

81. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

82. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

83. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

84. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

85. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

86. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

87. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

88. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

89. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

90. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

91. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

92. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

93. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

94. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

95. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

96. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

97. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

98. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

99. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

100. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

101. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

102. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

103. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

104. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

105. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

106. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

107. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

108. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

109. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

110. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

111. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

112. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

113. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

114. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

115. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

116. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

117. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

118. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

119. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

120. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

121. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

122. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

123. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

124. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

125. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

126. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

127. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

128. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

129. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

130. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

131. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

132. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

133. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

134. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

135. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

136. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

137. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

138. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

139. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

140. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

141. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

142. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

143. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

144. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

145. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

146. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

147. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

148. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

149. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

150. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

151. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

152. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

153. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

154. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

155. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

156. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

157. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

158. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

159. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

160. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

161. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

162. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

163. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & necesse fuerit.

164. Item, quod Magnates habeant de domo sua Milites, & Armigeros, & alios, quos voluerint, ad Parliamentum, & Consilium Regis, & ad alia negotia sua, & Regni sui, quando & quotiens eis placuerit, & nec

7 *Athenienſes in concione combuſſerunt libros Pythagoræ, qui de religione parum ſentiebant.*
8 *Auguſtus Cæſar duo millia fatidicorum libros combuſſit.*
9 *Libros vaticinos apud Romanos iuſſos ardere.*
10 *Anthiochus libros veteris teſtamenti combuſſit, quod noxios, & hæreticos putavit.*
11 *Domitianus ſacra volumina iuſſit ardere, quod noxia putavit.*
12 *Libros hæreticorum vt ipſoſmet hæreticos vitandos.*
13 *Principes qui religionis zelo impiorum libros interdixerunt.*
14 *Libros Arrii combuſſit Concil. Nicæn. & D. Cyprian. libros Magicos.*
15 *Hæretici libros ſacros depravant.*
16 *Evangelia & Apoſtolorum ſcripta ab hæreticis depravata.*
17 *Sacra ſcriptura ab hæreticis depravata laceranda eſt.*
18 *Libros Magorum, etſi multa bona contineant, combuſti palam.*
19 *Poetarum volumina, quaſi hæretica damnata.*
20 *Libros privatos legere interdictum, niſi Epiſcopi & Inquiſitorum licentia.*
21 *Libri hæreticorum non ſunt legendi, niſi divina revelatione.*
22 *Libros hæreticorum legentes ex curioſitate graviter peccant.*
23 *Hæreticos non debemus audire etiam vera loquentes.*
24 *Diabolus plerũq; vera falſis admiſcet.*
25 *Libros hæreticos legere nulli permiſſum eſt ſub excommunicationis pœna*
26 *Origenis libri permiſſi quamvis author damnatus.*
27 *Libros hæreticos legere poſſunt Inquiſitores, vel Commiſſarii pro tempore, & qui hoc à Sede Apoſtolica obtinuerunt.*
28 *Lectionem hæreticorum librorum ſolus Pontifex concedere poteſt.*
29 *Eius eſt diſpenſare, cuius prohibere.*
30 *Excommunicatio ex lectione librorũ prohibitorũ eſt reſervata Sedi Apoſt.*
31 *Libri hæretici apud aliquẽ reperti eo ipſo faciũt ſuſpectũ de hæreſi in eis contenta.*
32 *Chriſtianus ex ficta præſumptione impietatis non damnatur.*
33 *Authoris ſententia circa ſuſpicionem de hæreſi ex libris damnatis.*
34 *Honorii, & Arcadii de librorum hæretica continentium pœna.*
35 *Conſtantini, & Theodoſii pœna circa libros hæreticorum.*
36 *Libri hæretici ſuſpicionem gignunt ſi ille apud quẽ reperiũtur ſit author.*
37 *Libri hæretici conſcripti, & reperti apud authorẽ nõ excuſatur ignorãtia.*

MAgiæ libros, vt eorum authores 1
eſſe vitandos Iul. Paul. *l. 5. Recept.* reliquit ſcriptum *in tit. ad l. Corne. de Sicar.* & Vlpian. *in l. cætera 4. D. familia herciſcund. tantundem debebit facere in libris improbatæ lectionis Magicis ſorte vel his ſimilibus: hæc enim protinus corrumpenda ſunt.* † Quapropter Epheſi, 2
qui Magiæ crimine contaminabantur Apoſtolorum prædicatione converſi ad eorum pedes ſcelera ſua patefacientes libros artis publicè concremarunt, Acta Apoſt. cap. 19. *eos qui fuerunt curioſa ſectati contulerunt libros, & combuſſerunt coram omnibus.* † Ex quo merito Impp. 3
Honor. & Theodoſ. editione Romana exterminandos Magos ſtatuerũt, qui libros ſui erroris in omniũ oculos coram Epiſc. nõ combuſſerint *in l. Mathe. 11. C. de Epiſc. aud.* † Nã cũ pro hæreticis ha- 4
beãtur, debẽt vt ipſi eorũ ſcripta ardere vt in 6. Synodo Generali hiſtorias ab hæreticis confictas igni ardere iuſſerũt Patr. *can. 63.* & Leo ille Mag. præcipit vt hæreticorũ Cod. interdicãtur & igne concremẽtur, quod in Concil. Conſtantienſ.

tienſ. comprobatum eſt dum Apoſtoli ipſi libros hæreticorum damnarunt,
5 *can.59.* † Quia damnati authores,libri quoque illorum damnati intelliguntur, atque omnia eorum opera, *cap fraternitatis, de hæretic.* & ibi *omnes & in cap. damnamus de ſumm.Trinit.& fide Catho.* Zanchin. *de hæretic.cap.7.* Campeg.*ad Zanchin cap.34.* Caſtro *lib.2. de iuſta hæreti.punit.cap.15. 16. & 17.* Albertin. *de agnoſcend.aſſert.q.12.ex n.13.& q.28* Rojas *ſing.224.*

6 ¶ Et non ſolum veræ religionis cultores, verum etiam qui perverſa dogmata ſuſceperunt, libros noxios damnare ſolent, nam Plato ille divinus libros poetarum,qui de religione ſua parum ſenſerant repudiandos, & extirpandos docet *lib.7.de legib.* † Et Py-
7 thagoræ libros quos de divinitate male conſcripſit Athenienſes in concione combuſſerunt, ſub præconis voce à ſingulis,qui illos habebant, inveſtigatos, vt tradunt Cic.*lib.1.de natur.Deor.* & Lactant.*lib.1.de Ira Dei*, & Laërt. *lib.9.* Et Auguſt.Cæſar duo millia Fatidicorum librorum concremavit: vt referunt Suet.*in Auguſt.*& Dion.*l.54.....*
8 † Et libri religionis Numæ Pompilij à Prætore in Senatu delati, quia leves quaſdam ſacrorum cauſas continebant, ex Patrum authoritate cremati ſunt, vt narrant Plutarch.*in Num.*Plin.*lib.13. natural.hiſtor,cap.13.* Tit.Livius *lib.40.* Lactant. *lib.1.de divin. inſtit.cap.22.* Valer.Max.*lib.1.cap.1.* D.Auguſtin.*li-*
9 *bro 7.Civit. Dei c.34.*† Et vt ad rem redeamus idem Livius *lib.39.*ita ſcribit *quotiens hoc Patrum, avorumque ætate negotium eſt magiſtratibus datum, vt vaticinos libros cõquirerent comburerentque*, & lib.25.*Vt quicumque libros vaticinos, precationeſve, aut artem ſacrificandi conſcriptam haberet eos libros om-*
10 *nes litteraſque ad ſe deferrent.* † Et Rex Antiochus putans libros Veteris Teſtamenti, noxios, & reprobos eſſe, edicto pœnali eos prohibuit: & milites eius, libros legis Dei combuſſerunt ig- 11
ni; & apud quemcunque inveniebant eos trucidabant, vt legitur *Ma hab.1. cap.1.* † Et eodem errore atque impietate infectus Domitianus edictis inſſit, vt ſacra omnia volumina igne concremarentur, vt tradunt Euſeb.*lib.8.Eccleſiaſt.hiſtor.cap.2.* Nicephor. *libro 7. cap.3.*

¶ Ex quibus ſatis perſpicuum eſt 12
ſapientes homines iure quodam Gentium, vt ſuſceptam quiſque religionem tueretur, eius contrarios, ac noxios libros damnaſſe: quod multo magis fieri debet in veræ religionis cultoribus,ne inexplicabiles errores in rempublicam Chriſtianam inducerentur nam ſi vitare debemus impiorum colloquia,multo magis eorum libros, qui tanquam perennes fontes perpetuum virus ſcaturientes evomunt. Libri enim fontes appellantur, *vt per DD.in pſalm.67.* Pierius *in Hieroglyph.*Caſtro *lib.2.cap.15.* † Vt ſic merito multi religioſi Princi-
pes impiorum libros damnaverint, vt 13
Conſtantinus magnus Arrij libros: Theodoſius, & Valentinianus libros Neſtorij: Valentinianus, & Marcianus libros Eutychetis, & Apollinarij: Honorius, & Theodoſius libros Mathematicos: Arcadius, & Honorius,& Iuſtinianus libros omnes hæreticorum publicè comburi iuſſerunt *in l.damnato l.quicunque C.de hæret.l.fin.tit.16.lib.9. l.24.tit.4.lib.16.C. Theodoſ.5. Synodo Conſtant.act.1.* Nicephor.*lib.8. hiſt.Eccleſiaſt.cap.25.& lib.17. cap.9.* † Et in 14
Concilio Nicæno libri Arrij combuſti ſunt, vt teſtatur Socrat.*lib.1. cap.9.* & D. Cyprianus libros Magicos palam combuſſit vt author eſt Gregor.Nazianz. *orat.19.* quod & ipſe Theodas quoque fecit, ſicuti in hiſtoria retulit *Damaſc.*Symmachus, Gelaſius & Ormiſda

miſda Manicheorum libros exuri fecerunt. Et qui olim arte Magica inſignes erant ad Chriſtianam religionem converſi, impiæ vanitatis libros incendiis tradiderunt, vt memorat Athanaſ. *lib. de Incarnat. Verbi.*

15 ¶ Et non ſolum in ſuis ſcriptis virus erroris immiſcent, ſed etiam ſanctorum volumina depravant, atque corrumpunt, vt in ſuos ſenſus trahant, qualiter olim Evangelia ipſa, & Apoſtolorum ſcripta ab hæreticis fuiſſe depravata teſtatur Tertulian. *contra Marcion.* †

16 Et libri Clementis, Dionyſij, Origenis, & aliorum corrupti fuerunt & demum Synodum Calcedon. & acta quintæ Synodi, & capita quædam Epheſini Conſilii adulterata fuiſſe tradunt, Euſeb. *lib. 4. Eccleſiaſt. hiſtor. cap. 23. & lib. 5. cap. fin. & lib. 6. cap. 10.* Ruſinus *lib. de adulter. librorum*, Orig. & D. Iſidor. *l. 3. de ſummo bon. c. 12.* Ioan. Picus *in Apolog. q. 7.* Brunus *lib. 6. de hæret. cap. 7.* †

17 Quæ quidem eo laceranda ſunt, & comburenda, quia plus magis quam libri hæreticorum nocere poſſunt, dum illos bona fide legunt, nam vt ait Leo magnus *epiſt. 91. vt pietate ſanctorum voluminum depravata, non quod Spiritus ſanctus docuit ſed quod diaboli Magiſter inſeruit legatur, & prædicetur.* † Et

18 ita potiori ratione ipſos Magorum, ſive hæreticorum libros lacerandos, & concremandos eſſe etiam ſi multa bona contineant, docet, Hoſtienſ. *in d. cap. fraternitatis num. 1.* nam vt ait Irenæus *lib. 3. adverſus hæreſ. cap. 4. non oportet quærere apud alios veritatem, quam facile eſt ab Eccleſia diſcere*, quia ſapientia in ore fidelis complanabitur *Eccleſiaſt. capit. 34.* † Timendum enim eſt ne dul-

19 cedine veritatis lectores allecti, impietatis venenum incauti liguriant, ideò Platonis lex Poetarum volumina niſi à civitatis Rectoribus & legum cuſtodibus approbata à nullo privato legi prohibuit *l. 7. & 8. de legib.* nam Athenienſes philoſophiæ libros carminibus componebant, ex quo poeſiam à ſapientia non differre dixit Tyrius Platonic. *ſermone 29.* † Et in Concilio Lateranenſi ſub excommunicationis pœna fuit in- 20
terdictum privatos libros legere ſi Epiſcopi, & Inquiſitoris iudicio non approbentur, *ſeſſ. 10.* quod renovatum eſt in *Synodo Trident. ſeſſ. 4.* & Regiis pragmaticis maiori cura cautum, ac pœnis gravibus ſancitum *in l. 24. tit. 7. lib. 1. & in l. 48. tit. 4 lib. 2. Recopil.*

¶ Nam licet Ethnicorum libros legendos eſſe, & ſi quid recte dixerint ab 21
eis tanquam ab iniuſtis poſſeſſoribus in noſtrum vſum vindicandum docuerint D. Auguſtin. *lib. 2. doctrin. Chriſt. cap. 40.* & tex. *in cap. turbat, cum ſeqq. diſt. 37.* Niceph. *l. 10. cap. 26.* nam vt ait Dion. Alexand. *lib. 3. de baptiſ.* ſe ad huiuſmodi lectionem divina viſione fuiſſe monitum, & ei obſecutum fuiſſe, quia Apoſtolicæ ſententiæ congruebat, dicenti, *omnia probate, quod bonum eſt tenete*, † Id nonprocedit in hæreticorũ 22
libris, vt ſine delectu ab omnibus legantur, quia non omnes ſunt Auguſtini, aut Dioniſij, nec divinam de illo habent revelationem, imo dum ad id curioſitate moventur, graviter peccant, quia Pontificum præcepta contemnunt, de quibus ſcriptum eſt, qui vos ſpernit me ſpernit *D. Luc. cap. 10.* & ſimiliter ſe exponunt periculo probabiliter, de quo etiam extat apud Eccleſ. cap. 3. *qui amat periculum peribit in illo*, & Eccleſiaſt. cap. 13. *qui tetigerit picem coinquinabitur ab ea.* † Nam inter vtilia erro- 23
res plerique latent, vt tenent D. Gregor. *lib. 5. moral. cap. 10.* quæ etiam doctos ſecum quandoque trahunt, & ita Chriſtus Salvator noſter dæmonium dicentem veritatem tacere iuſſit, ne Iudæi in omnibus aliis ei fidem adhiberent, vt docent Theophyl. & Euthym.

ſuper

Ipsa Mola ad se trahit Sanguinem, & Nutrimentum, ut Fœtus, & ideo Fœtus non nutritur, & sic moritur.

Item Mola vocatur ab Aristotele Fœtus Mortuus, & Putrefactus in Utero Matris, & Mola est Fœtus Mortuus, & Putrefactus, & Corrupt

citur, sciat se velut noxiorum codicum re-
35 *tentorem capite esse plectendum.* † Quibus astipulatur lex quædam Magni Constantini, cuius hæc sunt verba; *Si quis conscriptiones Arrij celasse comperiatur, & non repente proferens igne consumpserit mortis supplicio subiaceat.* vt habentur in C. Theodosiano *in l. 24. tit. de his, qui super religione contend. & in Iustinianæo l. quicunque, C. de hæret.*
36 † In foro Ecclesiastico (vbi de his cognoscitur) prædictæ leges non habent authoritatem, *Auth. cassi, & irrita. C. de sacros. Eccles. cap. Ecclesia Sanctæ Mariæ de Constit.* Ideò sententiam non muto, nisi talis Codicis (eius apud quem reperitur) sit author, siquidem non minus hæreticus est, qui hæreses dicit, quam qui scribit, imò deliberatione maiori libri scribuntur, quam verba enunciantur, *l. lex Cornelia, §. si quis librum,*
37 *ff. de iniur.* † Sunt enim hæreticorum libri in divinum Dei Vicarium, & totam Ecclesiam, ac divos omnes impij famosique libelli, ideò ei apud quem reperiuntur maximè suspectum reddunt, *l. 1. C. de famos. libell.* etiamsi non contumacia, sed per ignorantiam disputent, vt contra Pelagium scribit D. Augustin. *epistol. 96. cap. fin. 24. quæstione 2.*

CAPVT XVI.

De processu fulminationis in Magiæ crimine.

SVMMARIVM.

1 *Magiæ crimen extraordinarium.*
2 *Magiæ crimine servatur processus ordinarius.*
3 *Criminibus privilegiatis, quædam sunt communia.*
4 *Ordo Iudiciorum est de substantia iudicij.*
5 *Ius publicum non derogat privatorum pactionibus.*
6 *Iudex non servans iuris formam, facit actus nullos.*
7 *Iuris forma servanda est in possessorio, & iudicio summario.*
8 *Iniustitia ex ordine plus inficit, quam iniustitia ex causa.*
9 *Ordo Iudiciorum observandus est à quocumque Iudice.*
10 *Ordo substantialis Iudicij observandus etiam à Principe.*
11 *Princeps plerumque iuris rigorem relaxat.*
12 *Princeps ad hoc, vt absque iuris ordine procedere valeat, debet exprimere.*
13 *Princeps non præsumitur iura derogare, nisi expresserit.*
14 L. 2. & l. 10. tit. 17. lib. 4. Recopil. *explicantur.*
15 *Forma substantialis iudicij dicitur, quæ à lege, vel statuto est indicta.*
16 *De corpore delicti primo constare debet in actis externis.*
17 *Delictis incorporeis proceditur ex indiciis vrgentibus.*
18 *Delictis occultis proceditur coniecturis.*
19 *Fatenti se ad conventus delatum imponitur pœna, vt si omnia Magiæ crimina commisisset.*
20 *Accusatio debet adesse vt Iudex tuto procedat.*
21 *Inquisitio remedium est extraordinarium.*
22 *Inquisitio in exceptis ex mero Iudicis officio.*
23 *Inquisitio hodie remedium est ordinarium.*
24 *Diffamatio delicti in omni processu debet præcedere.*
25 *Diffamatio criminis non debet præcedere in hæresi.*

26 *Iudex*

41 Idem Deus, qui fecit cœlum & terram, mare & omnia quæ in eis sunt.

42 Deus autem est Sacramentum hoc quod est, & Sacramentum Trinitatis.

43 Deinde, per Sacramentum omnium, quæ à Deo facta sunt, Sacramentum Ecclesiæ.

44 Et Sacramentum Ecclesiæ, quod est Christus.

45 Et Sacramentum Christi, quod est Baptismus.

46 Et Sacramentum Baptismi, quod est Chrisma.

47 Et Sacramentum Chrismatis, quod est Sacerdotium.

48 Et Sacramentum Sacerdotii, quod est Sacrificium.

49 Et Sacramentum Sacrificii, quod est Martyrium.

50 Et Sacramentum Martyrii, quod est Prædicatio.

51 Et Sacramentum Prædicationis, quod est Fides.

52 Et Sacramentum Fidei, quod est Ecclesia.

53 Et Sacramentum Ecclesiæ, quod est Regnum.

54 Et Sacramentum Regni, quod est Hæreditas.

55 Et Sacramentum Hæreditatis, quod est Gloria.

56 Et Sacramentum Gloriæ, quod est Vita æterna.

57 Et Sacramentum Vitæ æternæ, quod est Resurrectio.

58 Et Sacramentum Resurrectionis, quod est Judicium.

59 Et Sacramentum Judicii, quod est Justitia.

60 Et Sacramentum Justitiæ, quod est Pax.

61 Et Sacramentum Pacis, quod est Requies.

62 Et Sacramentum Requietis, quod est Beatitudo.

63 Et Sacramentum Beatitudinis, quod est Perfectio.

64 Et Sacramentum Perfectionis, quod est Unitas.

65 Et Sacramentum Unitatis, quod est Charitas.

66 Et Sacramentum Charitatis, quod est Lex.

67 Et Sacramentum Legis, quod est Verbum.

68 Et Sacramentum Verbi, quod est Scriptura.

69 Et Sacramentum Scripturæ, quod est Liber.

70 Et Sacramentum Libri, quod est Lectio.

71 Et Sacramentum Lectionis, quod est Intellectus.

72 Et Sacramentum Intellectus, quod est Sapientia.

73 Et Sacramentum Sapientiæ, quod est Virtus.

74 Et Sacramentum Virtutis, quod est Fortitudo.

75 Et Sacramentum Fortitudinis, quod est Spes.

76 Et Sacramentum Spei, quod est Fides.

77 Et Sacramentum Fidei, quod est Humilitas.

78 Et Sacramentum Humilitatis, quod est Obedientia.

79 Et Sacramentum Obedientiæ, quod est Mansuetudo.

80 Et Sacramentum Mansuetudinis, quod est Abstinentia.

81 Et Sacramentum Abstinentiæ, quod est Castitas.

82 Et Sacramentum Castitatis, quod est Continentia.

83 Et Sacramentum Continentiæ, quod est Vita.

84 Et Sacramentum Vitæ, quod est Resurrectio.

85 Et Sacramentum Resurrectionis, quod est Judicium.

86 Et Sacramentum Judicii, quod est Justitia.

87 Et Sacramentum Justitiæ, quod est Pax.

88 Et Sacramentum Pacis, quod est Requies.

89 Et Sacramentum Requietis, quod est Beatitudo.

90 Et Sacramentum Beatitudinis, quod est Perfectio.

91 Et Sacramentum Perfectionis, quod est Unitas.

92 Et Sacramentum Unitatis, quod est Charitas.

93 Et Sacramentum Charitatis, quod est Lex.

94 Et Sacramentum Legis, quod est Verbum.

95 Et Sacramentum Verbi, quod est Scriptura.

96 Et Sacramentum Scripturæ, quod est Liber.

97 Et Sacramentum Libri, quod est Lectio.

98 Et Sacramentum Lectionis, quod est Intellectus.

99 Et Sacramentum Intellectus, quod est Sapientia.

100 Et Sacramentum Sapientiæ, quod est Virtus.

101 Et Sacramentum Virtutis, quod est Fortitudo.

102 Et Sacramentum Fortitudinis, quod est Spes.

103 Et Sacramentum Spei, quod est Fides.

104 Et Sacramentum Fidei, quod est Humilitas.

105 Et Sacramentum Humilitatis, quod est Obedientia.

106 Et Sacramentum Obedientiæ, quod est Mansuetudo.

107 Et Sacramentum Mansuetudinis, quod est Abstinentia.

108 Et Sacramentum Abstinentiæ, quod est Castitas.

109 Et Sacramentum Castitatis, quod est Continentia.

110 Et Sacramentum Continentiæ, quod est Vita.

111 Et Sacramentum Vitæ, quod est Resurrectio.

112 Et Sacramentum Resurrectionis, quod est Judicium.

113 Et Sacramentum Judicii, quod est Justitia.

114 Et Sacramentum Justitiæ, quod est Pax.

115 Et Sacramentum Pacis, quod est Requies.

116 Et Sacramentum Requietis, quod est Beatitudo.

117 Et Sacramentum Beatitudinis, quod est Perfectio.

118 Et Sacramentum Perfectionis, quod est Unitas.

119 Et Sacramentum Unitatis, quod est Charitas.

120 Et Sacramentum Charitatis, quod est Lex.

121 Et Sacramentum Legis, quod est Verbum.

122 Et Sacramentum Verbi, quod est Scriptura.

123 Et Sacramentum Scripturæ, quod est Liber.

124 Et Sacramentum Libri, quod est Lectio.

125 Et Sacramentum Lectionis, quod est Intellectus.

126 Et Sacramentum Intellectus, quod est Sapientia.

127 Et Sacramentum Sapientiæ, quod est Virtus.

128 Et Sacramentum Virtutis, quod est Fortitudo.

129 Et Sacramentum Fortitudinis, quod est Spes.

130 Et Sacramentum Spei, quod est Fides.

131 Et Sacramentum Fidei, quod est Humilitas.

132 Et Sacramentum Humilitatis, quod est Obedientia.

133 Et Sacramentum Obedientiæ, quod est Mansuetudo.

134 Et Sacramentum Mansuetudinis, quod est Abstinentia.

135 Et Sacramentum Abstinentiæ, quod est Castitas.

136 Et Sacramentum Castitatis, quod est Continentia.

137 Et Sacramentum Continentiæ, quod est Vita.

138 Et Sacramentum Vitæ, quod est Resurrectio.

139 Et Sacramentum Resurrectionis, quod est Judicium.

140 Et Sacramentum Judicii, quod est Justitia.

141 Et Sacramentum Justitiæ, quod est Pax.

142 Et Sacramentum Pacis, quod est Requies.

143 Et Sacramentum Requietis, quod est Beatitudo.

144 Et Sacramentum Beatitudinis, quod est Perfectio.

145 Et Sacramentum Perfectionis, quod est Unitas.

146 Et Sacramentum Unitatis, quod est Charitas.

147 Et Sacramentum Charitatis, quod est Lex.

148 Et Sacramentum Legis, quod est Verbum.

149 Et Sacramentum Verbi, quod est Scriptura.

150 Et Sacramentum Scripturæ, quod est Liber.

151 Et Sacramentum Libri, quod est Lectio.

152 Et Sacramentum Lectionis, quod est Intellectus.

153 Et Sacramentum Intellectus, quod est Sapientia.

154 Et Sacramentum Sapientiæ, quod est Virtus.

155 Et Sacramentum Virtutis, quod est Fortitudo.

156 Et Sacramentum Fortitudinis, quod est Spes.

157 Et Sacramentum Spei, quod est Fides.

158 Et Sacramentum Fidei, quod est Humilitas.

159 Et Sacramentum Humilitatis, quod est Obedientia.

160 Et Sacramentum Obedientiæ, quod est Mansuetudo.

161 Et Sacramentum Mansuetudinis, quod est Abstinentia.

162 Et Sacramentum Abstinentiæ, quod est Castitas.

163 Et Sacramentum Castitatis, quod est Continentia.

164 Et Sacramentum Continentiæ, quod est Vita.

165 Et Sacramentum Vitæ, quod est Resurrectio.

166 Et Sacramentum Resurrectionis, quod est Judicium.

167 Et Sacramentum Judicii, quod est Justitia.

168 Et Sacramentum Justitiæ, quod est Pax.

169 Et Sacramentum Pacis, quod est Requies.

170 Et Sacramentum Requietis, quod est Beatitudo.

171 Et Sacramentum Beatitudinis, quod est Perfectio.

172 Et Sacramentum Perfectionis, quod est Unitas.

173 Et Sacramentum Unitatis, quod est Charitas.

174 Et Sacramentum Charitatis, quod est Lex.

175 Et Sacramentum Legis, quod est Verbum.

176 Et Sacramentum Verbi, quod est Scriptura.

177 Et Sacramentum Scripturæ, quod est Liber.

178 Et Sacramentum Libri, quod est Lectio.

179 Et Sacramentum Lectionis, quod est Intellectus.

180 Et Sacramentum Intellectus, quod est Sapientia.

181 Et Sacramentum Sapientiæ, quod est Virtus.

182 Et Sacramentum Virtutis, quod est Fortitudo.

183 Et Sacramentum Fortitudinis, quod est Spes.

184 Et Sacramentum Spei, quod est Fides.

185 Et Sacramentum Fidei, quod est Humilitas.

186 Et Sacramentum Humilitatis, quod est Obedientia.

187 Et Sacramentum Obedientiæ, quod est Mansuetudo.

188 Et Sacramentum Mansuetudinis, quod est Abstinentia.

189 Et Sacramentum Abstinentiæ, quod est Castitas.

190 Et Sacramentum Castitatis, quod est Continentia.

191 Et Sacramentum Continentiæ, quod est Vita.

192 Et Sacramentum Vitæ, quod est Resurrectio.

193 Et Sacramentum Resurrectionis, quod est Judicium.

194 Et Sacramentum Judicii, quod est Justitia.

195 Et Sacramentum Justitiæ, quod est Pax.

196 Et Sacramentum Pacis, quod est Requies.

197 Et Sacramentum Requietis, quod est Beatitudo.

198 Et Sacramentum Beatitudinis, quod est Perfectio.

199 Et Sacramentum Perfectionis, quod est Unitas.

200 Et Sacramentum Unitatis, quod est Charitas.

201 Et Sacramentum Charitatis, quod est Lex.

202 Et Sacramentum Legis, quod est Verbum.

203 Et Sacramentum Verbi, quod est Scriptura.

204 Et Sacramentum Scripturæ, quod est Liber.

205 Et Sacramentum Libri, quod est Lectio.

206 Et Sacramentum Lectionis, quod est Intellectus.

207 Et Sacramentum Intellectus, quod est Sapientia.

208 Et Sacramentum Sapientiæ, quod est Virtus.

209 Et Sacramentum Virtutis, quod est Fortitudo.

210 Et Sacramentum Fortitudinis, quod est Spes.

211 Et Sacramentum Spei, quod est Fides.

212 Et Sacramentum Fidei, quod est Humilitas.

213 Et Sacramentum Humilitatis, quod est Obedientia.

214 Et Sacramentum Obedientiæ, quod est Mansuetudo.

215 Et Sacramentum Mansuetudinis, quod est Abstinentia.

216 Et Sacramentum Abstinentiæ, quod est Castitas.

217 Et Sacramentum Castitatis, quod est Continentia.

218 Et Sacramentum Continentiæ, quod est Vita.

219 Et Sacramentum Vitæ, quod est Resurrectio.

220 Et Sacramentum Resurrectionis, quod est Judicium.

221 Et Sacramentum Judicii, quod est Justitia.

222 Et Sacramentum Justitiæ, quod est Pax.

223 Et Sacramentum Pacis, quod est Requies.

224 Et Sacramentum Requietis, quod est Beatitudo.

225 Et Sacramentum Beatitudinis, quod est Perfectio.

226 Et Sacramentum Perfectionis, quod est Unitas.

227 Et Sacramentum Unitatis, quod est Charitas.

228 Et Sacramentum Charitatis, quod est Lex.

229 Et Sacramentum Legis, quod est Verbum.

230 Et Sacramentum Verbi, quod est Scriptura.

231 Et Sacramentum Scripturæ, quod est Liber.

232 Et Sacramentum Libri, quod est Lectio.

233 Et Sacramentum Lectionis, quod est Intellectus.

234 Et Sacramentum Intellectus, quod est Sapientia.

235 Et Sacramentum Sapientiæ, quod est Virtus.

236 Et Sacramentum Virtutis, quod est Fortitudo.

237 Et Sacramentum Fortitudinis, quod est Spes.

238 Et Sacramentum Spei, quod est Fides.

239 Et Sacramentum Fidei, quod est Humilitas.

240 Et Sacramentum Humilitatis, quod est Obedientia.

241 Et Sacramentum Obedientiæ, quod est Mansuetudo.

242 Et Sacramentum Mansuetudinis, quod est Abstinentia.

243 Et Sacramentum Abstinentiæ, quod est Castitas.

244 Et Sacramentum Castitatis, quod est Continentia.

245 Et Sacramentum Continentiæ, quod est Vita.

246 Et Sacramentum Vitæ, quod est Resurrectio.

247 Et Sacramentum Resurrectionis, quod est Judicium.

248 Et Sacramentum Judicii, quod est Justitia.

249 Et Sacramentum Justitiæ, quod est Pax.

250 Et Sacramentum Pacis, quod est Requies.

251 Et Sacramentum Requietis, quod est Beatitudo.

252 Et Sacramentum Beatitudinis, quod est Perfectio.

253 Et Sacramentum Perfectionis, quod est Unitas.

254 Et Sacramentum Unitatis, quod est Charitas.

255 Et Sacramentum Charitatis, quod est Lex.

256 Et Sacramentum Legis, quod est Verbum.

257 Et Sacramentum Verbi, quod est Scriptura.

258 Et Sacramentum Scripturæ, quod est Liber.

259 Et Sacramentum Libri, quod est Lectio.

260 Et Sacramentum Lectionis, quod est Intellectus.

261 Et Sacramentum Intellectus, quod est Sapientia.

262 Et Sacramentum Sapientiæ, quod est Virtus.

263 Et Sacramentum Virtutis, quod est Fortitudo.

264 Et Sacramentum Fortitudinis, quod est Spes.

265 Et Sacramentum Spei, quod est Fides.

266 Et Sacramentum Fidei, quod est Humilitas.

267 Et Sacramentum Humilitatis, quod est Obedientia.

268 Et Sacramentum Obedientiæ, quod est Mansuetudo.

269 Et Sacramentum Mansuetudinis, quod est Abstinentia.

270 Et Sacramentum Abstinentiæ, quod est Castitas.

271 Et Sacramentum Castitatis, quod est Continentia.

272 Et Sacramentum Continentiæ, quod est Vita.

273 Et Sacramentum Vitæ, quod est Resurrectio.

274 Et Sacramentum Resurrectionis, quod est Judicium.

275 Et Sacramentum Judicii, quod est Justitia.

276 Et Sacramentum Justitiæ, quod est Pax.

277 Et Sacramentum Pacis, quod est Requies.

278 Et Sacramentum Requietis, quod est Beatitudo.

279 Et Sacramentum Beatitudinis, quod est Perfectio.

280 Et Sacramentum Perfectionis, quod est Unitas.

281 Et Sacramentum Unitatis, quod est Charitas.

282 Et Sacramentum Charitatis, quod est Lex.

283 Et Sacramentum Legis, quod est Verbum.

284 Et Sacramentum Verbi, quod est Scriptura.

285 Et Sacramentum Scripturæ, quod est Liber.

286 Et Sacramentum Libri, quod est Lectio.

287 Et Sacramentum Lectionis, quod est Intellectus.

288 Et Sacramentum Intellectus, quod est Sapientia.

289 Et Sacramentum Sapientiæ, quod est Virtus.

290 Et Sacramentum Virtutis, quod est Fortitudo.

291 Et Sacramentum Fortitudinis, quod est Spes.

292 Et Sacramentum Spei, quod est Fides.

293 Et Sacramentum Fidei, quod est Humilitas.

294 Et Sacramentum Humilitatis, quod est Obedientia.

295 Et Sacramentum Obedientiæ, quod est Mansuetudo.

296 Et Sacramentum Mansuetudinis, quod est Abstinentia.

297 Et Sacramentum Abstinentiæ, quod est Castitas.

298 Et Sacramentum Castitatis, quod est Continentia.

299 Et Sacramentum Continentiæ, quod est Vita.

300 Et Sacramentum Vitæ, quod est Resurrectio.

301 Et Sacramentum Resurrectionis, quod est Judicium.

302 Et Sacramentum Judicii, quod est Justitia.

303 Et Sacramentum Justitiæ, quod est Pax.

304 Et Sacramentum Pacis, quod est Requies.

305 Et Sacramentum Requietis, quod est Beatitudo.

306 Et Sacramentum Beatitudinis, quod est Perfectio.

307 Et Sacramentum Perfectionis, quod est Unitas.

308 Et Sacramentum Unitatis, quod est Charitas.

309 Et Sacramentum Charitatis, quod est Lex.

310 Et Sacramentum Legis, quod est Verbum.

311 Et Sacramentum Verbi, quod est Scriptura.

312 Et Sacramentum Scripturæ, quod est Liber.

313 Et Sacramentum Libri, quod est Lectio.

314 Et Sacramentum Lectionis, quod est Intellectus.

315 Et Sacramentum Intellectus, quod est Sapientia.

316 Et Sacramentum Sapientiæ, quod est Virtus.

317 Et Sacramentum Virtutis, quod est Fortitudo.

318 Et Sacramentum Fortitudinis, quod est Spes.

319 Et Sacramentum Spei, quod est Fides.

320 Et Sacramentum Fidei, quod est Humilitas.

321 Et Sacramentum Humilitatis, quod est Obedientia.

322 Et Sacramentum Obedientiæ, quod est Mansuetudo.

323 Et Sacramentum Mansuetudinis, quod est Abstinentia.

324 Et Sacramentum Abstinentiæ, quod est Castitas.

325 Et Sacramentum Castitatis, quod est Continentia.

326 Et Sacramentum Continentiæ, quod est Vita.

327 Et Sacramentum Vitæ, quod est Resurrectio.

328 Et Sacramentum Resurrectionis, quod est Judicium.

329 Et Sacramentum Judicii, quod est Justitia.

330 Et Sacramentum Justitiæ, quod est Pax.

331 Et Sacramentum Pacis, quod est Requies.

332 Et Sacramentum Requietis, quod est Beatitudo.

333 Et Sacramentum Beatitudinis, quod est Perfectio.

334 Et Sacramentum Perfectionis, quod est Unitas.

335 Et Sacramentum Unitatis, quod est Charitas.

336 Et Sacramentum Charitatis, quod est Lex.

337 Et Sacramentum Legis, quod est Verbum.

338 Et Sacramentum Verbi, quod est Scriptura.

339 Et Sacramentum Scripturæ, quod est Liber.

340 Et Sacramentum Libri, quod est Lectio.

341 Et Sacramentum Lectionis, quod est Intellectus.

342 Et Sacramentum Intellectus, quod est Sapientia.

343 Et Sacramentum Sapientiæ, quod est Virtus.

344 Et Sacramentum Virtutis, quod est Fortitudo.

345 Et Sacramentum Fortitudinis, quod est Spes.

346 Et Sacramentum Spei, quod est Fides.

347 Et Sacramentum Fidei, quod est Humilitas.

348 Et Sacramentum Humilitatis, quod est Obedientia.

349 Et Sacramentum Obedientiæ, quod est Mansuetudo.

350 Et Sacramentum Mansuetudinis, quod est Abstinentia.

351 Et Sacramentum Abstinentiæ, quod est Castitas.

352 Et Sacramentum Castitatis, quod est Continentia.

353 Et Sacramentum Continentiæ, quod est Vita.

354 Et Sacramentum Vitæ, quod est Resurrectio.

355 Et Sacramentum Resurrectionis, quod est Judicium.

356 Et Sacramentum Judicii, quod est Justitia.

357 Et Sacramentum Justitiæ, quod est Pax.

358 Et Sacramentum Pacis, quod est Requies.

359 Et Sacramentum Requietis, quod est Beatitudo.

360 Et Sacramentum Beatitudinis, quod est Perfectio.

361 Et Sacramentum Perfectionis, quod est Unitas.

362 Et Sacramentum Unitatis, quod est Charitas.

363 Et Sacramentum Charitatis, quod est Lex.

364 Et Sacramentum Legis, quod est Verbum.

365 Et Sacramentum Verbi, quod est Scriptura.

366 Et Sacramentum Scripturæ, quod est Liber.

367 Et Sacramentum Libri, quod est Lectio.

368 Et Sacramentum Lectionis, quod est Intellectus.

369 Et Sacramentum Intellectus, quod est Sapientia.

370 Et Sacramentum Sapientiæ, quod est Virtus.

371 Et Sacramentum Virtutis, quod est Fortitudo.

372 Et Sacramentum Fortitudinis, quod est Spes.

373 Et Sacramentum Spei, quod est Fides.

374 Et Sacramentum Fidei, quod est Humilitas.

375 Et Sacramentum Humilitatis, quod est Obedientia.

376 Et Sacramentum Obedientiæ, quod est Mansuetudo.

377 Et Sacramentum Mansuetudinis, quod est Abstinentia.

378 Et Sacramentum Abstinentiæ, quod est Castitas.

379 Et Sacramentum Castitatis, quod est Continentia.

380 Et Sacramentum Continentiæ, quod est Vita.

381 Et Sacramentum Vitæ, quod est Resurrectio.

382 Et Sacramentum Resurrectionis, quod est Judicium.

383 Et Sacramentum Judicii, quod est Justitia.

384 Et Sacramentum Justitiæ, quod est Pax.

385 Et Sacramentum Pacis, quod est Requies.

386 Et Sacramentum Requietis, quod est Beatitudo.

387 Et Sacramentum Beatitudinis, quod est Perfectio.

388 Et Sacramentum Perfectionis, quod est Unitas.

389 Et Sacramentum Unitatis, quod est Charitas.

390 Et Sacramentum Charitatis, quod est Lex.

391 Et Sacramentum Legis, quod est Verbum.

392 Et Sacramentum Verbi, quod est Scriptura.

393 Et Sacramentum Scripturæ, quod est Liber.

394 Et Sacramentum Libri, quod est Lectio.

395 Et Sacramentum Lectionis, quod est Intellectus.

396 Et Sacramentum Intellectus, quod est Sapientia.

397 Et Sacramentum Sapientiæ, quod est Virtus.

398 Et Sacramentum Virtutis, quod est Fortitudo.

399 Et Sacramentum Fortitudinis, quod est Spes.

400 Et Sacramentum Spei, quod est Fides.

401 Et Sacramentum Fidei, quod est Humilitas.

402 Et Sacramentum Humilitatis, quod est Obedientia.

403 Et Sacramentum Obedientiæ, quod est Mansuetudo.

404 Et Sacramentum Mansuetudinis, quod est Abstinentia.

405 Et Sacramentum Abstinentiæ, quod est Castitas.

406 Et Sacramentum Castitatis, quod est Continentia.

407 Et Sacramentum Continentiæ, quod est Vita.

408 Et Sacramentum Vitæ, quod est Resurrectio.

409 Et Sacramentum Resurrectionis, quod est Judicium.

410 Et Sacramentum Judicii, quod est Justitia.

411 Et Sacramentum Justitiæ, quod est Pax.

412 Et Sacramentum Pacis, quod est Requies.

413 Et Sacramentum Requietis, quod est Beatitudo.

414 Et Sacramentum Beatitudinis, quod est Perfectio.

415 Et Sacramentum Perfectionis, quod est Unitas.

416 Et Sacramentum Unitatis, quod est Charitas.

417 Et Sacramentum Charitatis, quod est Lex.

418 Et Sacramentum Legis, quod est Verbum.

419 Et Sacramentum Verbi, quod est Scriptura.

420 Et Sacramentum Scripturæ, quod est Liber.

421 Et Sacramentum Libri, quod est Lectio.

422 Et Sacramentum Lectionis, quod est Intellectus.

423 Et Sacramentum Intellectus, quod est Sapientia.

424 Et Sacramentum Sapientiæ, quod est Virtus.

425 Et Sacramentum Virtutis, quod est Fortitudo.

426 Et Sacramentum Fortitudinis, quod est Spes.

427 Et Sacramentum Spei, quod est Fides.

428 Et Sacramentum Fidei, quod est Humilitas.

429 Et Sacramentum Humilitatis, quod est Obedientia.

430 Et Sacramentum Obedientiæ, quod est Mansuetudo.

431 Et Sacramentum Mansuetudinis, quod est Abstinentia.

432 Et Sacramentum Abstinentiæ, quod est Castitas.

433 Et Sacramentum Castitatis, quod est Continentia.

434 Et Sacramentum Continentiæ, quod est Vita.

435 Et Sacramentum Vitæ, quod est Resurrectio.

436 Et Sacramentum Resurrectionis, quod est Judicium.

437 Et Sacramentum Judicii, quod est Justitia.

438 Et Sacramentum Justitiæ, quod est Pax.

439 Et Sacramentum Pacis, quod est Requies.

440 Et Sacramentum Requietis, quod est Beatitudo.

441 Et Sacramentum Beatitudinis, quod est Perfectio.

442 Et Sacramentum Perfectionis, quod est Unitas.

443 Et Sacramentum Unitatis, quod est Charitas.

444 Et Sacramentum Charitatis, quod est Lex.

445 Et Sacramentum Legis, quod est Verbum.

446 Et Sacramentum Verbi, quod est Scriptura.

447 Et Sacramentum Scripturæ, quod est Liber.

448 Et Sacramentum Libri, quod est Lectio.

449 Et Sacramentum Lectionis, quod est Intellectus.

450 Et Sacramentum Intellectus, quod est Sapientia.

451 Et Sacramentum Sapientiæ, quod est Virtus.

452 Et Sacramentum Virtutis, quod est Fortitudo.

453 Et Sacramentum Fortitudinis, quod est Spes.

454 Et Sacramentum Spei, quod est Fides.

455 Et Sacramentum Fidei, quod est Humilitas.

456 Et Sacramentum Humilitatis, quod est Obedientia.

457 Et Sacramentum Obedientiæ, quod est Mansuetudo.

458 Et Sacramentum Mansuetudinis, quod est Abstinentia.

459 Et Sacramentum Abstinentiæ, quod est Castitas.

460 Et Sacramentum Castitatis, quod est Continentia.

461 Et Sacramentum Continentiæ, quod est Vita.

462 Et Sacramentum Vitæ, quod est Resurrectio.

463 Et Sacramentum Resurrectionis, quod est Judicium.

464 Et Sacramentum Judicii, quod est Justitia.

465 Et Sacramentum Justitiæ, quod est Pax.

466 Et Sacramentum Pacis, quod est Requies.

467 Et Sacramentum Requietis, quod est Beatitudo.

468 Et Sacramentum Beatitudinis, quod est Perfectio.

469 Et Sacramentum Perfectionis, quod est Unitas.

470 Et Sacramentum Unitatis, quod est Charitas.

471 Et Sacramentum Charitatis, quod est Lex.

472 Et Sacramentum Legis, quod est Verbum.

473 Et Sacramentum Verbi, quod est Scriptura.

474 Et Sacramentum Scripturæ, quod est Liber.

475 Et Sacramentum Libri, quod est Lectio.

476 Et Sacramentum Lectionis, quod est Intellectus.

477 Et Sacramentum Intellectus, quod est Sapientia.

478 Et Sacramentum Sapientiæ, quod est Virtus.

479 Et Sacramentum Virtutis, quod est Fortitudo.

480 Et Sacramentum Fortitudinis, quod est Spes.

481 Et Sacramentum Spei, quod est Fides.

482 Et Sacramentum Fidei, quod est Humilitas.

483 Et Sacramentum Humilitatis, quod est Obedientia.

484 Et Sacramentum Obedientiæ, quod est Mansuetudo.

485 Et Sacramentum Mansuetudinis, quod est Abstinentia.

486 Et Sacramentum Abstinentiæ, quod est Castitas.

487 Et Sacramentum Castitatis, quod est Continentia.

488 Et Sacramentum Continentiæ, quod est Vita.

489 Et Sacramentum Vitæ, quod est Resurrectio.

490 Et Sacramentum Resurrectionis, quod est Judicium.

491 Et Sacramentum Judicii, quod est Justitia.

492 Et Sacramentum Justitiæ, quod est Pax.

493 Et Sacramentum Pacis, quod est Requies.

494 Et Sacramentum Requietis, quod est Beatitudo.

495 Et Sacramentum Beatitudinis, quod est Perfectio.

496 Et Sacramentum Perfectionis, quod est Unitas.

497 Et Sacramentum Unitatis, quod est Charitas.

498 Et Sacramentum Charitatis, quod est Lex.

499 Et Sacramentum Legis, quod est Verbum.

500 Et Sacramentum Verbi, quod est Scriptura.

501 Et Sacramentum Scripturæ, quod est Liber.

502 Et Sacramentum Libri, quod est Lectio.

503 Et Sacramentum Lectionis, quod est Intellectus.

504 Et Sacramentum Intellectus, quod est Sapientia.

505 Et Sacramentum Sapientiæ, quod est Virtus.

506 Et Sacramentum Virtutis, quod est Fortitudo.

507 Et Sacramentum Fortitudinis, quod est Spes.

508 Et Sacramentum Spei, quod est Fides.

509 Et Sacramentum Fidei, quod est Humilitas.

510 Et Sacramentum Humilitatis, quod est Obedientia.

511 Et Sacramentum Obedientiæ, quod est Mansuetudo.

512 Et Sacramentum Mansuetudinis, quod est Abstinentia.

513 Et Sacramentum Abstinentiæ, quod est Castitas.

514 Et Sacramentum Castitatis, quod est Continentia.

515 Et Sacramentum Continentiæ, quod est Vita.

516 Et Sacramentum Vitæ, quod est Resurrectio.

517 Et Sacramentum Resurrectionis, quod est Judicium.

518 Et Sacramentum Judicii, quod est Justitia.

519 Et Sacramentum Justitiæ, quod est Pax.

520 Et Sacramentum Pacis, quod est Requies.

521 Et Sacramentum Requietis, quod est Beatitudo.

522 Et Sacramentum Beatitudinis, quod est Perfectio.

523 Et Sacramentum Perfectionis, quod est Unitas.

524 Et Sacramentum Unitatis, quod est Charitas.

525 Et Sacramentum Charitatis, quod est Lex.

526 Et Sacramentum Legis, quod est Verbum.

527 Et Sacramentum Verbi, quod est Scriptura.

528 Et Sacramentum Scripturæ, quod est Liber.

529 Et Sacramentum Libri, quod est Lectio.

530 Et Sacramentum Lectionis, quod est Intellectus.

531 Et Sacramentum Intellectus, quod est Sapientia.

532 Et Sacramentum Sapientiæ, quod est Virtus.

533 Et Sacramentum Virtutis, quod est Fortitudo.

534 Et Sacramentum Fortitudinis, quod est Spes.

535 Et Sacramentum Spei, quod est Fides.

536 Et Sacramentum Fidei, quod est Humilitas.

537 Et Sacramentum Humilitatis, quod est Obedientia.

538 Et Sacramentum Obedientiæ, quod est Mansuetudo.

539 Et Sacramentum Mansuetudinis, quod est Abstinentia.

540 Et Sacramentum Abstinentiæ, quod est Castitas.

541 Et Sacramentum Castitatis, quod est Continentia.

542 Et Sacramentum Continentiæ, quod est Vita.

543 Et Sacramentum Vitæ, quod est Resurrectio.

544 Et Sacramentum Resurrectionis, quod est Judicium.

545 Et Sacramentum Judicii, quod est Justitia.

546 Et Sacramentum Justitiæ, quod est Pax.

547 Et Sacramentum Pacis, quod est Requies.

548 Et Sacramentum Requietis, quod est Beatitudo.

549 Et Sacramentum Beatitudinis, quod est Perfectio.

550 Et Sacramentum Perfectionis, quod est Unitas.

551 Et Sacramentum Unitatis, quod est Charitas.

552 Et Sacramentum Charitatis, quod est Lex.

553 Et Sacramentum Legis, quod est Verbum.

554 Et Sacramentum Verbi, quod est Scriptura.

555 Et Sacramentum Scripturæ, quod est Liber.

556 Et Sacramentum Libri, quod est Lectio.

557 Et Sacramentum Lectionis, quod est Intellectus.

558 Et Sacramentum Intellectus, quod est Sapientia.

559 Et Sacramentum Sapientiæ, quod est Virtus.

560 Et Sacramentum Virtutis, quod est Fortitudo.

561 Et Sacramentum Fortitudinis, quod est Spes.

562 Et Sacramentum Spei, quod est Fides.

563 Et Sacramentum Fidei, quod est Humilitas.

564 Et Sacramentum Humilitatis, quod est Obedientia.

565 Et Sacramentum Obedientiæ, quod est Mansuetudo.

566 Et Sacramentum Mansuetudinis, quod est Abstinentia.

567 Et Sacramentum Abstinentiæ, quod est Castitas.

568 Et Sacramentum Castitatis, quod est Continentia.

569 Et Sacramentum Continentiæ, quod est Vita.

570 Et Sacramentum Vitæ, quod est Resurrectio.

571 Et Sacramentum Resurrectionis, quod est Judicium.

572 Et Sacramentum Judicii, quod est Justitia.

573 Et Sacramentum Justitiæ, quod est Pax.

574 Et Sacramentum Pacis, quod est Requies.

575 Et Sacramentum Requietis, quod est Beatitudo.

576 Et Sacramentum Beatitudinis, quod est Perfectio.

577 Et Sacramentum Perfectionis, quod est Unitas.

578 Et Sacramentum Unitatis, quod est Charitas.

579 Et Sacramentum Charitatis, quod est Lex.

580 Et Sacramentum Legis, quod est Verbum.

581 Et Sacramentum Verbi, quod est Scriptura.

582 Et Sacramentum Scripturæ, quod est Liber.

583 Et Sacramentum Libri, quod est Lectio.

584 Et Sacramentum Lectionis, quod est Intellectus.

585 Et Sacramentum Intellectus, quod est Sapientia.

586 Et Sacramentum Sapientiæ, quod est Virtus.

587 Et Sacramentum Virtutis, quod est Fortitudo.

588 Et Sacramentum Fortitudinis, quod est Spes.

589 Et Sacramentum Spei, quod est Fides.

590 Et Sacramentum Fidei, quod est Humilitas.

591 Et Sacramentum Humilitatis, quod est Obedientia.

592 Et Sacramentum Obedientiæ, quod est Mansuetudo.

593 Et Sacramentum Mansuetudinis, quod est Abstinentia.

594 Et Sacramentum Abstinentiæ, quod est Castitas.

595 Et Sacramentum Castitatis, quod est Continentia.

596 Et Sacramentum Continentiæ, quod est Vita.

597 Et Sacramentum Vitæ, quod est Resurrectio.

598 Et Sacramentum Resurrectionis, quod est Judicium.

599 Et Sacramentum Judicii, quod est Justitia.

600 Et Sacramentum Justitiæ, quod est Pax.

601 Et Sacramentum Pacis, quod est Requies.

602 Et Sacramentum Requietis, quod est Beatitudo.

603 Et Sacramentum Beatitudinis, quod est Perfectio.

604 Et Sacramentum Perfectionis, quod est Unitas.

605 Et Sacramentum Unitatis, quod est Charitas.

606 Et Sacramentum Charitatis, quod est Lex.

607 Et Sacramentum Legis, quod est Verbum.

608 Et Sacramentum Verbi, quod est Scriptura.

609 Et Sacramentum Scripturæ, quod est Liber.

610 Et Sacramentum Libri, quod est Lectio.

611 Et Sacramentum Lectionis, quod est Intellectus.

612 Et Sacramentum Intellectus, quod est Sapientia.

613 Et Sacramentum Sapientiæ, quod est Virtus.

614 Et Sacramentum Virtutis, quod est Fortitudo.

615 Et Sacramentum Fortitudinis, quod est Spes.

616 Et Sacramentum Spei, quod est Fides.

617 Et Sacramentum Fidei, quod est Humilitas.

618 Et Sacramentum Humilitatis, quod est Obedientia.

619 Et Sacramentum Obedientiæ, quod est Mansuetudo.

620 Et Sacramentum Mansuetudinis, quod est Abstinentia.

621 Et Sacramentum Abstinentiæ, quod est Castitas.

622 Et Sacramentum Castitatis, quod est Continentia.

623 Et Sacramentum Continentiæ, quod est Vita.

624 Et Sacramentum Vitæ, quod est Resurrectio.

625 Et Sacramentum Resurrectionis, quod est Judicium.

626 Et Sacramentum Judicii, quod est Justitia.

627 Et Sacramentum Justitiæ, quod est Pax.

628 Et Sacramentum Pacis, quod est Requies.

629 Et Sacramentum Requietis, quod est Beatitudo.

630 Et Sacramentum Beatitudinis, quod est Perfectio.

631 Et Sacramentum Perfectionis, quod est Unitas.

632 Et Sacramentum Unitatis, quod est Charitas.

633 Et Sacramentum Charitatis, quod est Lex.

634 Et Sacramentum Legis, quod est Verbum.

635 Et Sacramentum Verbi, quod est Scriptura.

636 Et Sacramentum Scripturæ, quod est Liber.

637 Et Sacramentum Libri, quod est Lectio.

638 Et Sacramentum Lectionis, quod est Intellectus.

639 Et Sacramentum Intellectus, quod est Sapientia.

640 Et Sacramentum Sapientiæ, quod est Virtus.

641 Et Sacramentum Virtutis, quod est Fortitudo.

642 Et Sacramentum Fortitudinis, quod est Spes.

643 Et Sacramentum Spei, quod est Fides.

644 Et Sacramentum Fidei, quod est Humilitas.

645 Et Sacramentum Humilitatis, quod est Obedientia.

646 Et Sacramentum Obedientiæ, quod est Mansuetudo.

647 Et Sacramentum Mansuetudinis, quod est Abstinentia.

648 Et Sacramentum Abstinentiæ, quod est Castitas.

649 Et Sacramentum Castitatis, quod est Continentia.

650 Et Sacramentum Continentiæ, quod est Vita.

651 Et Sacramentum Vitæ, quod est Resurrectio.

652 Et Sacramentum Resurrectionis, quod est Judicium.

653 Et Sacramentum Judicii, quod est Justitia.

654 Et Sacramentum Justitiæ, quod est Pax.

655 Et Sacramentum Pacis, quod est Requies.

656 Et Sacramentum Requietis, quod est Beatitudo.

657 Et Sacramentum Beatitudinis, quod est Perfectio.

658

neri ſequi cum ordine, qui ætati naturæ conſentaneum eſt, quia in criminalibus privilegiatis, ſive exceptis iura quædam ſunt communia, qua qui turbet, aut negligat eius iudicialia acta nulla forent, Farinac. *tom. 1. quæſt. 30.* 4 *num.* 120.† Nam cum ordo iudiciorum ſit de ſubſtantia iudicij à lege in favorem publicum introductum, vt tenet Cardinal. *in Clem. ſæpe de verbor. ſignif. q.* 12. à iudice tolli nequit, *l. 1. §. 1. ff. de feriis, l. formam, C. de officio præfecti prat.* 5 † Neque etiam partium conſenſu quia priuatorum pactiones iuri publico derogare non debent *l. ius publicum, §. priuatorum, ff. de pact.* quia vt ait text. *in l. teſtandi, C. de teſtib. nam iuriſdictionis mutare formam, vel iuri publico derogare, non eſt cuiquam permiſſum.*† Et ita iudex, qui iudicij formam non ſervat facit actus nullos *l. prolatam, C. de ſentent. & re iudic. lege 1. C. de execut. rei ind.* 7 *cap. ad petitionem, §. fin. de accuſat. cap. veritatis de dolo, & contumac.* † Nam etiam in iudicio ſummario; & poſſeſſorio iuris formam obſervandam eſſe docuerunt Bart. *in l. naturaliter, §. nihil commune, ff. de acquirend. poſſeſſ.* 8 Abb. & Felin. *in cap. conſultationibus de offic. delegat.* † Quia plus inficit in iuſtitia ex ordine, quam ex cauſa; ſiquidem prima reddit ſententiam nullam, ſecunda non, vt tradit Panormit. *in cap. cum olim de re iudic.* Ancharran. 9 *conſil. 269.* † Ideo talis ordo à quocunque iudice obſervandus eſt, ſive ordinario, ſive delegato, Bald. *in l. proſcriptione, C. ſi contra ius, vel vtilit.* Decius *conſil. 483. lib. 4.*

10 † Quantumvis ſuperior cenſeatur, quia ordo ſubſtantialis iudicij etiam à Principe obſervandus eſt, *cap. licet cauſam, quia nolumus à iuris tramite declinare, de probat. c. veritatis cap. cum dilecti de dolo, & contum. cap. cum olim de election. cap. cum ad ſedem de reſtit. ſpoliat.* † Nam licet plerumque Princeps iuris rigorem relaxet, & cauſas de plano, & ſine figura iudicij decernat, *Clement. ſæpe de verbor. ſignificat. Clement. diſpendioſam de iudiciis.* † 12 Hoc intelligitur quando ipſemet Princeps declarat ſe velle ſine iuris ordine procedere, vt per Doctores *in dict. cap. cum dilecti de dolo, & contum. & in l. ex imperfecto, ff. de leg. 3.* †Quod non 13 præſumitur niſi expreſſerit Abb. & Felin. *in dicto cap. licet cauſam, & in cap. 1. de Conſtit.* quia non videtur tot conſtitutiones ſine cauſa ſubvertere *cap. Eccleſia veſtra de Election. l. ſi quando C. de inoffic. teſtam.* † Neque 14 obſtant Regni *l. 22. tit. 4. & l. 58. tit. 5. lib. 2. & l. 10. tit. 17. lib. 4. Recop.* quibus cavetur iudicibus, vt procedant abſque iuris ſcrupulo, ſola facti veritate inſpecta, quia illud intelligitur, quoad pronunciandum, non quoad ſubſtantiandum, quia dum non obſervatur forma iudicij ſubſtantialis actus corruit, quia forma dat eſſe rei, *l. 3. quæſitum D. ad exhibend.* † Et illa dicitur forma 15 ſubſtantialis iudicij, quæ à lege, vel ſtatuto eſt introducta, *c. cum delicta de reſcript. c. venerabili de offic. deleg.* Bald. *in l. prolatam C. de ſent. & in l. 1. D. de liberis, & poſth.*

¶ Quando enim delictum ad actum 16 externum erumpit, vt infanticidium, cadaveris dilaceratio, & ſimilia, primo conſtare debet ſaltem in genere delictum eſſe commiſſum, *lib. 1. §. item aliud, ff. ad S. C. Sy'lan. l. vnde Neratius, §. ad l. Aquil. l. Divus Traianus, ff. de militar. teſtam. l. ſi quis legatum, §. cæterum, ff. ad l. Cornel. ne Sycar. l. eius qui delatorem, ff. de iure fiſc.* † In 17 aliis autem, quæ conſiſtunt in intellectu, vt hæreſis: vel in occulto, vt pactum cum diabolo, confeſſationes

cum

ges, ut ad illos ex Ophir, & Tharsis, & Arabia, & Syria, & Mesopotamia, & Armenia, & Cappadocia, & Asia, & Phrygia, & Lycia, & Pamphylia, & Aegypto, & Aethiopia, & Libya, & Cilicia, & Cypro, & Creta, & Rhodo, & Paphlagonia, & Galatia, & Bithynia, & Ponto, & Sicilia, & Italia, & Hispania, & Gallia, & Britannia, & Germania, & Dacia, & Scythia, & Thracia, & Macedonia, & Epiro, & Achaia, & Thessalia, & Peloponneso, & Cyrenaica

permanebit tibi, quam multi thesauri pretiosi, & Proverb. cap.22. *Melius est bonum nomen quam divitiæ multæ.*† Et est iudicium temerarium iure divino pro-
28 hibitum, Matthæi cap.7. *nolite iudicare*, Proverbiorum cap.14. *Ne insidieris & quæras iniquitatem in domo iusti* Apost. Cor.1.c.4. *Nolite ante tempus iudicare*, & reddit rationē *Quousq; veniat Dñs. qui illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordiū.*† Et similiter est contra ius naturale revelare secreta *c. omnis utriusque sexus, de pœniten. & re-*
29 *miss. cap. Sacerdos, de pœnit. distin.6. cap. Dilectus filius de excessib. prælator.* Nam vt ait Proverb. cap.11. *qui ambulat fraudulenter revelat arcana, qui autem fidelis est celat amici commissum.*† Et est proditionis quoddam genus occulta revelare, & contra humanam naturam
30 quod vt ostenderet Martialis sic cecinit:

Quæ tibi quondam tenero ducenda palato
Plena dedit nutrix ubera tigris erat.
Aut mala nostra minus, quam non aliena putares,
Duritiaque mihi non agerere reus.

¶ Et præter famam concurrere de-
31 bent alia indicia, etiam ad inquirendum, alias inquisitio, nulla erit, & processus, & omnia inde secuta, *l. milites, D. de qq. l. iustissimis C. de offic. rector. l. si quis alicui C. ad l. Iuliam Maiest.* Anton. Gomez *in l. So. Taur. num.*20. Cened. *collectan.*34. *ad Decret. al. num.*3. Palat. Rub. *in cap per vestras de donat inter.* §.21. *ex num.*11. Alvarado *de coniectur. mentis lib.* 2. *cap.*3. *num.*73. Farinac. *tom.*1. *p.*1. *q.*1. *ex num.*40.† Etiam si fiat ex mandato
32 Principis, quia debet intelligi, præcedentibus indiciis, Gloss. & Bald. *in cap. licet undique, de offic. deleg.* Boss. *tit. de Inquisit. num.*25. Roland à Valle *cons.* 94. *numer* 11. *vol.*4. Tiber. Decian. *tom.* 2. *lib.*6. *cap.*21 *ex num.*37. Farinac. *vbi*
33 *sup. q.*1. *& 36. ex num.*51.† Alias iudex multabitur in syndicatu, & tenebitur ad interesse, & actionem iniuriarum Bald. *in l. sancimus, C. de iudiciis, & in rub. C. de pœna iudic. qui male iudic & in l. severiter C. de accusat.* Plot. *in l. si quando C. unde vi, n.*630 & 635. Bossius *tit. de accusat. numer.* 21. Paris de Puteo *in syndic. rub. de Barattaria*, Ossasc. *cons.*64. *num.*6.

34 ¶ Indicia autem ad inquirendum licet levia dicat sufficere Bossius *vbi sup. num.*8. quem reprehendit Iulius Clarus *in practic. quæst.*20. ea debent esse legitima, & quæ de iure subsistant vt ex communi firmant, Menoch *de arbitrar. lib.*1. *q.*78. *num.*1. Mascard. *de probat. lib.* 1. *quæst.*351. *numer.*1. Flamin. Cartar. *de execut. sent. cap. fin num.*59.† Ad 35 transmittendam tamen reo inquisitionē sive ad eum denunciandum, vel publicandum necessaria sunt indicia gravia, vt tenent Ossasc. *d. cons.*64. *num.*5. Menoch. *d. q.*78. *ex num.*1. & cum aliis Farinac. *d. q.*1. *n.*45. *& q.*36. *numer.*52.
† Vnde ad capturam levia indicia non 36 sufficere contendunt Neviz an. *in Sylva, lib.*5. *num.*68. Marsil. *in pract.* §. *constante num.*1. Angel. *de malef. v. quod fama numer.*4. Iul. Clar. *d.* § *fin. q.*28. Cæphal. *cons.*93. *num.*6. *lib.*1. *& cons.*166. *ex num.*17. *lib.*2.† Etiam in crimini bus 37 læsæ Maiestatis, Glos. & Bald. *in l. si quis alicui C. ad l. Iul. Maiest.* & in atrocissimis, Conradus *in pract. tit. de captura num.*21.† Et quamvis fiat ne reus fugiat, nam in hoc casu, licet possit à 38 captura incipere, *arg. l. ait prætor.* §. *si debitorem D. de iis, quæ in fraud.*† Non tamen sequitur, quod non debeant 39 præcedere indicia, sed quod possit absque fulminatione processus delinquentem capere, & postea informationes sumere, Paul. de Castro *in l. si longius* §. *si filius familias numer.* 3. *de indiciis*, Brunus *de indiciis p.*2. *q.*9. *n.*5. Paris de Puteo *in synd. verb. captura*,

cap.

...ctis, quæ ex Mosis Deuteronomio, & Leuitico ...

*capite cum autem distinct.22.c. iudicet 3. q.7.*Glos.*in l.eas causas D.de condit. & demonstrat.*Marsil.*in pract.§.diligenter, ex n.24.*Carthar.*in pract.interrogandor. reor.lib.4.c.1.* Baiard.*ad Clarum d.q.64. ex n.56.*† Nam indicia ad hoc, vt admittantur ea debent esse quæ de iure subsistant, vt tradunt Marsil.*in d.§.diligenter n.30.*Foller.*in pract.v.quod suffocavit, n.25.& de communi*, Bonacos. *p.2.commun.verb.indicia,*Roland.à Valle *cons.57.ex n.31.vol.4.* Hondedeus *cons.17.ex n.24.& cons.100.n.5.* Hip. Riminald.*cons.361.n.53.vol.4.* Osasc. *dec.79.ex n.13.*† Quia iudex præsumptionibus non magis credere debet,quã leges ipsæ credunt: etsi enim vehementer putet præsumptionem aliquam esse veram, quia ex propria conscientia, etiam sibi certa, iudicare non debet, *l.illicitas §.veritas D. de offic.præsid.cap.litteras de præsumpt.* Simanc. *de Cathol.instit tit.50.num.3.*

CAPVT XVII.

De indiciis levibus, gravibus, & gravissimis.

SVMMARIVM.

1 *Indicia levia, quæ sint.*
2 *Conventicula Magorum frequentans facit indicium leve.*
3 *Magos associans indicium est generale.*
4 *Fama per se sola indicium non facit.*
5 *Famâ nihil incertius.*
6 *Popularis vox inanis, & falsa.*
7 *Popularis applausus malis artibus quæritur.*
8 *Omnes qui secundum carnem nati sunt persequuntur spiritualem.*
9 *Famæ nemo credit nisi inconsideratus.*
10 *Fama ab vnius dicto sæpe incipit.*
11 *Fama indicium non facit ad torturam.*
12 *Fama neque in civilibus, neque in criminalibus probat.*
13 *Fama non facit semiplenam probationem nisi aliis indiciis adiuvata.*
14 *Fama debet procedere ex causa certa, & verisimili.*
15 *Testes deponentes de fama debent reddere rationem de ortu, & origine.*
16 *Fama non probatur si dicant se publicè, vel à mille audivisse.*
17 *Fama authores debent nominari in eius probatione.*
18 *Testes deponentes de fama debent concludere de authore quod sit honestus, &c.*
19 *Fama debet esse solida, non levis, varia, aut decrescens.*
20 *Fama in comune ti debet oriri.*
21 *Fama, quæ his non probatur, vt vanus populi rumor debet contemni.*
22 *Fama legitimè probata nihil aliud facit quam semiplenam probationem.*
23 *Fama peior testis reperiri non potest.*
24 *Fama nec plenè, nec semiplenè probat, sed coadiuvat alia indicia.*
25 *Fama per se nihil probat, sed iuncta cum aliis.*
26 *Mina iuncta cum fama probant, illius,qui solet illas exequi.*
27 *Fuga iuncta cum fama probat.*
28 *Fuga ante inquisitionem facit indicium non secus.*
29 *Fugiens è manibus satellitum non probat de delicto*

30 *Fugiens*

Digitized by Google

11 Quando dominium rei transeat per traditionem.
12 Traditio quando facta per constitutum possessorium.
13 Traditio per clavium rerum custodiæ.
14 Traditio per literas ad rei custodiam.
15 Traditio per literas ad rei custodiam.
16 Rei vel res quando periculo emptoris.
17 Rei vel res quando periculo emptoris.
18 Rei vel res quando periculo emptoris.
19 Rei vel res quando periculo emptoris.
20 Rei vel res quando periculo emptoris.
21 Rei vel res quando periculo emptoris.
22 Rei vel res quando periculo emptoris.
23 Rei vel res quando periculo emptoris.
24 Rei vel res quando periculo emptoris.
25 Rei vel res quando periculo emptoris.
26 Rei vel res quando periculo emptoris.
27 Rei vel res quando periculo emptoris.
28 Rei vel res quando periculo emptoris.
29 Rei vel res quando periculo emptoris.
30 Rei vel res quando periculo emptoris.
31 Rei vel res quando periculo emptoris.
32 Rei vel res quando periculo emptoris.
33 Rei vel res quando periculo emptoris.
34 Rei vel res quando periculo emptoris.
35 Rei vel res quando periculo emptoris.
36 Rei vel res quando periculo emptoris.
37 Rei vel res quando periculo emptoris.
38 Rei vel res quando periculo emptoris.
39 Rei vel res quando periculo emptoris.
40 Rei vel res quando periculo emptoris.
41 Rei vel res quando periculo emptoris.
42 Rei vel res quando periculo emptoris.
43 Rei vel res quando periculo emptoris.
44 Rei vel res quando periculo emptoris.
45 Rei vel res quando periculo emptoris.
46 Rei vel res quando periculo emptoris.
47 Rei vel res quando periculo emptoris.
48 Rei vel res quando periculo emptoris.
49 Rei vel res quando periculo emptoris.
50 Rei vel res quando periculo emptoris.
51 Rei vel res quando periculo emptoris.
52 Rei vel res quando periculo emptoris.
53 Rei vel res quando periculo emptoris.
54 Rei vel res quando periculo emptoris.
55 Rei vel res quando periculo emptoris.
56 Rei vel res quando periculo emptoris.
57 Rei vel res quando periculo emptoris.
58 Rei vel res quando periculo emptoris.
59 Rei vel res quando periculo emptoris.
60 Rei vel res quando periculo emptoris.
61 Rei vel res quando periculo emptoris.
62 Rei vel res quando periculo emptoris.
63 Rei vel res quando periculo emptoris.
64 Rei vel res quando periculo emptoris.
65 Rei vel res quando periculo emptoris.
66 Rei vel res quando periculo emptoris.
67 Rei vel res quando periculo emptoris.
68 Rei vel res quando periculo emptoris.
69 Rei vel res quando periculo emptoris.
70 Rei vel res quando periculo emptoris.
71 Rei vel res quando periculo emptoris.
72 Rei vel res quando periculo emptoris.
73 Rei vel res quando periculo emptoris.
74 Rei vel res quando periculo emptoris.
75 Rei vel res quando periculo emptoris.
76 Rei vel res quando periculo emptoris.
77 Rei vel res quando periculo emptoris.
78 Rei vel res quando periculo emptoris.
79 Rei vel res quando periculo emptoris.
80 Rei vel res quando periculo emptoris.
81 Rei vel res quando periculo emptoris.
82 Rei vel res quando periculo emptoris.
83 Rei vel res quando periculo emptoris.
84 Rei vel res quando periculo emptoris.
85 Rei vel res quando periculo emptoris.
86 Rei vel res quando periculo emptoris.
87 Rei vel res quando periculo emptoris.
88 Rei vel res quando periculo emptoris.
89 Rei vel res quando periculo emptoris.
90 Rei vel res quando periculo emptoris.
91 Rei vel res quando periculo emptoris.
92 Rei vel res quando periculo emptoris.
93 Rei vel res quando periculo emptoris.
94 Rei vel res quando periculo emptoris.
95 Rei vel res quando periculo emptoris.
96 Rei vel res quando periculo emptoris.
97 Rei vel res quando periculo emptoris.
98 Rei vel res quando periculo emptoris.
99 Rei vel res quando periculo emptoris.
100 Rei vel res quando periculo emptoris.

per vnum teſtem facit ſemiplenam probationem.

72 *Indicia plura quando neceſſaria ad torturam intelliguntur de remotis.*

73 *Indicia remota non ſolum debent eſſe plura, ſed probari per duos teſtes omni exceptione maiores.*

74 *Teſtes ſingulares etiam in exceptis non admittuntur.*

75 *Teſtes infames admittuntur in cauſa fidei.*

76 *Teſtes omni exceptione maiores debent eſſe ad torturam.*

77 *Teſtes niſi conteſtes non admittuntur ad torturam.*

78 *Indicia varia non admittuntur niſi ad vnum crimen ſubordinata.*

79 *Indicia varia, neque in hæreſis, neque in læſæ maieſtatis crimine admittuntur.*

1 INdicia levia illa dicuntur, quæ ſola ſuſpicione, ſive levi iuris præſumptione nituntur, vt converſatio cum malis hominibus, *arg. l. 3. §. nullus putat, D. de excuſ. tutor. l. item apud labeonem §.* 2 *item adduxiſſe D. de iniur. & famoſ. libel.* † Veluti ſi quis reperiatur conventicula Magorum, vel hæreticorum frequentando, *c. excommunicamus in fine de hæret.* aut eos aſſociando, vel quid ſimile: nam qui à recta ratione dignoſcitur quantuluncunque deviare, pro hære- 3 tico & Mago habetur *l. 2. C. de hæret.* † Quod licet ad torturam ſufficiens tenere videatur Maſcard. *de probat. lib. 1. conc.* 452. *num.* 4. Indicium ſatis remotum eſt, & generale, quod ſolum coadiuvat 4 alia indicia ſecundum Proſp. Farinac. *d. tom. 1. q. 52. n.* 88. † De quo genere eſt *Fama*, quæ etſi in omni crimine probanda ſit, ad hoc vt iudex tuto poſſit procedere, nunquam tamen per ſe ſola indicium facit. *l. 3. §. eiuſdem D. de teſt. c. teſtes c. ſæpe etiam*, & ibi Gloſ. 4. *q. 3.* Dueñ. *reg.* 299. & teſtatur communem Mich. Craſſus *in ſuis commun. lib. 2. cap.* 16. *q. 1.* Rota Rom. *tit. de prabend. dec.* 16. † Nam cum fama ex populi rumore 5 oriatur, nihil ea incertior eſt, quia vt ait Herodot. in Thalia, *Plebi enim ſuum eſt nihil intelligere, quo enim pacto ſciat qui neque edoctus eſt, neque honeſtum novit, ne domeſticum quidem, quia ad res agendas ſine conſilio præceps ruit, torrentiſluminis ſimilis.* † Sive vt ait Plato in 6 Axiocho, *populus ingratus eſt, moroſus, crudelis, invidus, immodeſtus, vt qui ſit ex colluvie turbæ, & ſtultis inſolentibus collectus*, quam ob rem eius electio iure damnatur, qui vocibus populi poſtulatus eſt, *l. decurionum filij, C. de pœn. l. ſi conſtat, de appellat. c. 2. de election* † 7 Ex quo merito Apoſtolum dicere conſtat apud Gratianum *in cap. fin. diſtinct. 47. ſi hominibus placerem Chriſti ſervus non eſſem*; nam vt ait concivis meus L. Annæus Seneca, eius familiaritate devinctus epiſt. 29. *Malis artibus popularis favor quæritur, ſimilem te illis facies oportet, alioquin non probabunt.* † Nã 8 cum populus conſtet ex perditis hominibus, invidis, deſidioſis, ignaris, ac fraudulentis, vt ait Phalaris *in epiſt. ad Ægeſip.* omnes qui ſibi non coherent odio habent *D. Ioan. c. 15.* & ſic dicunt apud Eccleſiaſt. c. 33. *circumveniamus iuſtum quoniam contrarius eſt operibus noſtris*, nam omnes qui ſecundum carnem nati ſunt perſequuntur ſpiritualem, *cap. qui ſecundum 23. q. 4.* † Vt ſic videas quam 9 futilis, & inanis ſit fama Tertul. *in Apolog. c. 8. Fama incerta eſt, cui nemo credit, niſi inconſideratus, quia ſapiens non credit incerto. Mendacium ab vno ſeminatur, aut ingenio emulationis, aut ambitio ſuſpicionis, aut ingenita mentiendi voluntate.* † Vt pote, quæ ex vnius di- 10 cto, & ignaro, invido, inimico, ac malevolo, ſæpe incipiens, in altum ſe extollit, ſeu vt ait Virgil. *Æneid. 4.*

Vires acquirit eundo.

Nam

Nam ex eo, quod
Ecclesia non habet
ius succedendi
ab intestato.

Ecclesia non habet ius succedendi ab intestato, quia non habet ius succedendi, nec ius hæreditatis, quia non habet personam, quæ possit hæreditatem adire

Ro. 1. Paulus apostolus Iesu Christi. Ita Ephesios, Colossenses, Philippenses, Thessalonicenses, Timotheum, Titum, Philemonem, Hebræos, Petrum, Iacobum, Iudam, Ioannem. Ro. 2. Quod promiserat. Ro. 3. Qui factus. Ro. 4. Ex semine. Ro. 5. Secundum spiritum. Ro. 6. Per quem. Ro. 7. Omnibus. Ro. 8. Vocatis. Ro. 9. Gratia vobis. Ro. 10. Et pax. Ro. 11. Primum. Ro. 12. Gratias. Ro. 13. Quia. Ro. 14. Fides. Ro. 15. Vestra. Ro. 16. Annuntiatur. Ro. 17. In universo. Ro. 18. Mundo. Ro. 19. Testis. Ro. 20. Enim. Ro. 21. Deus. Ro. 22. Quem. Ro. 23. Servio. Ro. 24. In. Ro. 25. Evangelio. Ro. 26. Filii. Ro. 27. Eius. Ro. 28. Quod. Ro. 29. Ante. Ro. 30. Promisit. Ro. 31. Per. Ro. 32. Prophetas. Ro. 33. Suas. Ro. 34. In. Ro. 35. Scripturis. Ro. 36. Sanctis. Ro. 37. De. Ro. 38. Filio. Ro. 39. Suo. Ro. 40. Qui. Ro. 41. Factus. Ro. 42. Est. Ro. 43. Ei. Ro. 44. De. Ro. 45. Semine. Ro. 46. David. Ro. 47. Secundum. Ro. 48. Carnem. Ro. 49. Qui. Ro. 50. Prædestinatus. Ro. 51. Est. Ro. 52. Filius. Ro. 53. Dei. Ro. 54. In. Ro. 55. Virtute. Ro. 56. Secundum. Ro. 57. Spiritum. Ro. 58. Sanctificationis. Ro. 59. Ex. Ro. 60. Resurrectione. Ro. 61. Mortuorum. Ro. 62. Iesu. Ro. 63. Christi. Ro. 64. Domini. Ro. 65. Nostri. Ro. 66. Per. Ro. 67. Quem. Ro. 68. Accepimus. Ro. 69. Gratiam. Ro. 70. Et. Ro. 71. Apostolatum. Ro. 72. Ad. Ro. 73. Obedientiam. Ro. 74. Fidei. Ro. 75. In. Ro. 76. Omnibus. Ro. 77. Gentibus. Ro. 78. Pro. Ro. 79. Nomine. Ro. 80. Eius. Ro. 81. In. Ro. 82. Quibus. Ro. 83. Estis. Ro. 84. Et. Ro. 85. Vos. Ro. 86. Vocati. Ro. 87. Iesu. Ro. 88. Christi. Ro. 89. Omnibus. Ro. 90. Qui. Ro. 91. Sunt. Ro. 92. Romæ. Ro. 93. Dilectis. Ro. 94. Dei. Ro. 95. Vocatis. Ro. 96. Sanctis. Ro. 97. Gratia. Ro. 98. Vobis. Ro. 99. Et. Ro. 100. Pax. Ro. 101. A. Ro. 102. Deo. Ro. 103. Patre. Ro. 104. Nostro. Ro. 105. Et. Ro. 106. Domino. Ro. 107. Iesu. Ro. 108. Christo. Ro. 109. Primum. Ro. 110. Quidem. Ro. 111. Gratias. Ro. 112. Ago. Ro. 113. Deo. Ro. 114. Meo. Ro. 115. Per. Ro. 116. Iesum. Ro. 117. Christum. Ro. 118. De. Ro. 119. Omnibus. Ro. 120. Vobis. Ro. 121. Quia. Ro. 122. Fides. Ro. 123. Vestra. Ro. 124. Annuntiatur. Ro. 125. In. Ro. 126. Universo. Ro. 127. Mundo. Ro. 128. Testis. Ro. 129. Enim. Ro. 130. Mihi. Ro. 131. Deus. Ro. 132. Quem. Ro. 133. Servio. Ro. 134. In. Ro. 135. Spiritu. Ro. 136. Meo. Ro. 137. In. Ro. 138. Evangelio. Ro. 139. Filii. Ro. 140. Eius. Ro. 141. Quod. Ro. 142. Sine. Ro. 143. Intermissione. Ro. 144. Vestri. Ro. 145. Memoriam. Ro. 146. Facio. Ro. 147. Semper. Ro. 148. In. Ro. 149. Orationibus. Ro. 150. Meis. Ro. 151. Obsecrans. Ro. 152. Si. Ro. 153. Quomodo. Ro. 154. Tandem. Ro. 155. Aliquando. Ro. 156. Prosperum. Ro. 157. Iter. Ro. 158. Faciam. Ro. 159. In. Ro. 160. Voluntate. Ro. 161. Dei. Ro. 162. Veniendi. Ro. 163. Ad. Ro. 164. Vos. Ro. 165. Desidero. Ro. 166. Enim. Ro. 167. Videre. Ro. 168. Vos. Ro. 169. Ut. Ro. 170. Aliquid. Ro. 171. Impertiam. Ro. 172. Vobis. Ro. 173. Gratiæ. Ro. 174. Spirituale. Ro. 175. Ad. Ro. 176. Confirmandos. Ro. 177. Vos. Ro. 178. Id. Ro. 179. Autem. Ro. 180. Est. Ro. 181. Consolari. Ro. 182. In. Ro. 183. Vobis. Ro. 184. Per. Ro. 185. Eam. Ro. 186. Quæ. Ro. 187. Invicem. Ro. 188. Est. Ro. 189. Fidem. Ro. 190. Vestram. Ro. 191. Atque. Ro. 192. Meam. Ro. 193. Nolo. Ro. 194. Autem. Ro. 195. Vos. Ro. 196. Ignorare. Ro. 197. Fratres. Ro. 198. Quia. Ro. 199. Sæpe. Ro. 200. Proposui. Ro. 201. Venire. Ro. 202. Ad. Ro. 203. Vos. Ro. 204. Et. Ro. 205. Prohibitus. Ro. 206. Sum. Ro. 207. Usque. Ro. 208. Adhuc. Ro. 209. Ut. Ro. 210. Aliquem. Ro. 211. Fructum. Ro. 212. Habeam. Ro. 213. Et. Ro. 214. In. Ro. 215. Vobis. Ro. 216. Sicut. Ro. 217. Et. Ro. 218. In. Ro. 219. Cæteris. Ro. 220. Gentibus. Ro. 221. Græcis. Ro. 222. Ac. Ro. 223. Barbaris. Ro. 224. Sapientibus. Ro. 225. Ac. Ro. 226. Insipientibus. Ro. 227. Debitor. Ro. 228. Sum. Ro. 229. Ita. Ro. 230. Quod. Ro. 231. Meum. Ro. 232. Est. Ro. 233. Promptum. Ro. 234. Et. Ro. 235. Vobis. Ro. 236. Qui. Ro. 237. Romæ. Ro. 238. Estis. Ro. 239. Evangelizare. Ro. 240. Non. Ro. 241. Enim. Ro. 242. Erubesco. Ro. 243. Evangelium. Ro. 244. Virtus. Ro. 245. Enim. Ro. 246. Dei. Ro. 247. Est. Ro. 248. In. Ro. 249. Salutem. Ro. 250. Omni. Ro. 251. Credenti. Ro. 252. Iudæo. Ro. 253. Primum. Ro. 254. Et. Ro. 255. Græco. Ro. 256. Iustitia. Ro. 257. Enim. Ro. 258. Dei. Ro. 259. In. Ro. 260. Eo. Ro. 261. Revelatur. Ro. 262. Ex. Ro. 263. Fide. Ro. 264. In. Ro. 265. Fidem. Ro. 266. Sicut. Ro. 267. Scriptum. Ro. 268. Est. Ro. 269. Iustus. Ro. 270. Autem. Ro. 271. Ex. Ro. 272. Fide. Ro. 273. Vivit. Ro. 274. Revelata. Ro. 275. Enim. Ro. 276. Est. Ro. 277. Ira. Ro. 278. Dei. Ro. 279. De. Ro. 280. Cælo. Ro. 281. Super. Ro. 282. Omnem. Ro. 283. Impietatem. Ro. 284. Et. Ro. 285. Iniustitiam. Ro. 286. Hominum. Ro. 287. Eorum. Ro. 288. Qui. Ro. 289. Veritatem. Ro. 290. Dei. Ro. 291. In. Ro. 292. Iniustitia. Ro. 293. Detinent. Ro. 294. Quia. Ro. 295. Quod. Ro. 296. Notum. Ro. 297. Est. Ro. 298. Dei. Ro. 299. Manifestum. Ro. 300. Est. Ro. 301. In. Ro. 302. Illis. Ro. 303. Deus. Ro. 304. Enim. Ro. 305. Illis. Ro. 306. Manifestavit. Ro. 307. Invisibilia. Ro. 308. Enim. Ro. 309. Ipsius. Ro. 310. A. Ro. 311. Creatura. Ro. 312. Mundi. Ro. 313. Per. Ro. 314. Ea. Ro. 315. Quæ. Ro. 316. Facta. Ro. 317. Sunt. Ro. 318. Intellecta. Ro. 319. Conspiciuntur. Ro. 320. Sempiterna. Ro. 321. Quoque. Ro. 322. Eius. Ro. 323. Virtus. Ro. 324. Et. Ro. 325. Divinitas. Ro. 326. Ita. Ro. 327. Ut. Ro. 328. Sint. Ro. 329. Inexcusabiles. Ro. 330. Quia. Ro. 331. Cum. Ro. 332. Cognovissent. Ro. 333. Deum. Ro. 334. Non. Ro. 335. Sicut. Ro. 336. Deum. Ro. 337. Glorificaverunt. Ro. 338. Aut. Ro. 339. Gratias. Ro. 340. Egerunt. Ro. 341. Sed. Ro. 342. Evanuerunt. Ro. 343. In. Ro. 344. Cogitationibus. Ro. 345. Suis. Ro. 346. Et. Ro. 347. Obscuratum. Ro. 348. Est. Ro. 349. Insipiens. Ro. 350. Cor. Ro. 351. Eorum. Ro. 352. Dicentes. Ro. 353. Enim. Ro. 354. Se. Ro. 355. Esse. Ro. 356. Sapientes. Ro. 357. Stulti. Ro. 358. Facti. Ro. 359. Sunt. Ro. 360. Et. Ro. 361. Mutaverunt. Ro. 362. Gloriam. Ro. 363. Incorruptibilis. Ro. 364. Dei. Ro. 365. In. Ro. 366. Similitudinem. Ro. 367. Imaginis. Ro. 368. Corruptibilis. Ro. 369. Hominis. Ro. 370. Et. Ro. 371. Volucrum. Ro. 372. Et. Ro. 373. Quadrupedum. Ro. 374. Et. Ro. 375. Serpentium. Ro. 376. Propter. Ro. 377. Quod. Ro. 378. Tradidit. Ro. 379. Illos. Ro. 380. Deus. Ro. 381. In. Ro. 382. Desideria. Ro. 383. Cordis. Ro. 384. Eorum. Ro. 385. In. Ro. 386. Immunditiam. Ro. 387. Ut. Ro. 388. Contumelias. Ro. 389. Afficiant. Ro. 390. Corpora. Ro. 391. Suorum. Ro. 392. Qui. Ro. 393. Commutaverunt. Ro. 394. Veritatem. Ro. 395. Dei. Ro. 396. In. Ro. 397. Mendacium. Ro. 398. Et. Ro. 399. Colebant. Ro. 400. Et. Ro. 401. Serviebant. Ro. 402. Creaturæ. Ro. 403. Potius. Ro. 404. Quam. Ro. 405. Creatori. Ro. 406. Qui. Ro. 407. Est. Ro. 408. Benedictus. Ro. 409. In. Ro. 410. Sæcula. Ro. 411. Amen. Ro. 412. Propterea. Ro. 413. Tradidit. Ro. 414. Illos. Ro. 415. Deus. Ro. 416. In. Ro. 417. Passiones. Ro. 418. Ignominiæ. Ro. 419. Nam. Ro. 420. Et. Ro. 421. Fœminæ. Ro. 422. Eorum. Ro. 423. Immutaverunt. Ro. 424. Naturalem. Ro. 425. Usum. Ro. 426. In. Ro. 427. Eum. Ro. 428. Qui. Ro. 429. Est. Ro. 430. Contra. Ro. 431. Naturam. Ro. 432. Similiter. Ro. 433. Autem. Ro. 434. Et. Ro. 435. Masculi. Ro. 436. Relicto. Ro. 437. Naturali. Ro. 438. Usu. Ro. 439. Fœminæ. Ro. 440. Exarserunt. Ro. 441. In. Ro. 442. Desideriis. Ro. 443. Suis. Ro. 444. In. Ro. 445. Invicem. Ro. 446. Masculi. Ro. 447. In. Ro. 448. Masculos. Ro. 449. Turpitudinem. Ro. 450. Operantes. Ro. 451. Et. Ro. 452. Mercedem. Ro. 453. Quam. Ro. 454. Oportuit. Ro. 455. Erroris. Ro. 456. Sui. Ro. 457. Semetipsis. Ro. 458. Recipientes. Ro. 459. Et. Ro. 460. Sicut. Ro. 461. Non. Ro. 462. Probaverunt. Ro. 463. Deum. Ro. 464. Habere. Ro. 465. In. Ro. 466. Notitia. Ro. 467. Tradidit. Ro. 468. Illos. Ro. 469. Deus. Ro. 470. In. Ro. 471. Reprobum. Ro. 472. Sensum. Ro. 473. Ut. Ro. 474. Faciant. Ro. 475. Ea. Ro. 476. Quæ. Ro. 477. Non. Ro. 478. Conveniunt. Ro. 479. Repletos. Ro. 480. Omni. Ro. 481. Iniustitia. Ro. 482. Malitia. Ro. 483. Fornicatione. Ro. 484. Avaritia. Ro. 485. Nequitia. Ro. 486. Plenos. Ro. 487. Invidia. Ro. 488. Homicidio. Ro. 489. Contentione. Ro. 490. Dolo. Ro. 491. Malignitate. Ro. 492. Susurrones. Ro. 493. Detractores. Ro. 494. Deo. Ro. 495. Odibiles. Ro. 496. Contumeliosos. Ro. 497. Superbos. Ro. 498. Elatos. Ro. 499. Inventores. Ro. 500. Malorum. Ro. 501. Parentibus. Ro. 502. Non. Ro. 503. Obedientes. Ro. 504. Insipientes. Ro. 505. Incompositos. Ro. 506. Sine. Ro. 507. Affectione. Ro. 508. Sine. Ro. 509. Fœdere. Ro. 510. Sine. Ro. 511. Misericordia. Ro. 512. Qui. Ro. 513. Cum. Ro. 514. Iustitiam. Ro. 515. Dei. Ro. 516. Cognovissent. Ro. 517. Non. Ro. 518. Intellexerunt. Ro. 519. Quoniam. Ro. 520. Qui. Ro. 521. Talia. Ro. 522. Agunt. Ro. 523. Digni. Ro. 524. Sunt. Ro. 525. Morte. Ro. 526. Non. Ro. 527. Solum. Ro. 528. Ea. Ro. 529. Quæ. Ro. 530. Faciunt. Ro. 531. Sed. Ro. 532. Et. Ro. 533. Consentientes. Ro. 534. Iis. Ro. 535. Qui. Ro. 536. Faciunt. Ro. 537. Propterea. Ro. 538. Inexcusabilis. Ro. 539. Es. Ro. 540. O. Ro. 541. Homo. Ro. 542. Omnis. Ro. 543. Qui. Ro. 544. Iudicas. Ro. 545. In. Ro. 546. Quo. Ro. 547. Enim. Ro. 548. Iudicas. Ro. 549. Alterum. Ro. 550. Teipsum. Ro. 551. Condemnas. Ro. 552. Eadem. Ro. 553. Enim. Ro. 554. Agis. Ro. 555. Quæ. Ro. 556. Iudicas. Ro. 557. Scimus. Ro. 558. Autem. Ro. 559. Quoniam. Ro. 560. Iudicium. Ro. 561. Dei. Ro. 562. Est. Ro. 563. Secundum. Ro. 564. Veritatem. Ro. 565. In. Ro. 566. Eos. Ro. 567. Qui. Ro. 568. Talia. Ro. 569. Agunt. Ro. 570. Existimas. Ro. 571. Autem. Ro. 572. O. Ro. 573. Homo. Ro. 574. Qui. Ro. 575. Iudicas. Ro. 576. Eos. Ro. 577. Qui. Ro. 578. Talia. Ro. 579. Agunt. Ro. 580. Et. Ro. 581. Facis. Ro. 582. Ea. Ro. 583. Quoniam. Ro. 584. Tu. Ro. 585. Effugies. Ro. 586. Iudicium. Ro. 587. Dei. Ro. 588. An. Ro. 589. Divitias. Ro. 590. Bonitatis. Ro. 591. Eius. Ro. 592. Et. Ro. 593. Patientiæ. Ro. 594. Et. Ro. 595. Longanimitatis. Ro. 596. Contemnis. Ro. 597. Ignoras. Ro. 598. Quod. Ro. 599. Benignitas. Ro. 600. Dei. Ro. 601. Ad. Ro. 602. Pœnitentiam. Ro. 603. Te. Ro. 604. Adducit. Ro. 605. Secundum. Ro. 606. Autem. Ro. 607. Duritiam. Ro. 608. Tuam. Ro. 609. Et. Ro. 610. Impœnitens. Ro. 611. Cor. Ro. 612. Thesaurizas. Ro. 613. Tibi. Ro. 614. Iram. Ro. 615. In. Ro. 616. Die. Ro. 617. Iræ. Ro. 618. Et. Ro. 619. Revelationis. Ro. 620. Iustiti. Ro. 621. Dei. Ro. 622. Qui. Ro. 623. Reddet. Ro. 624. Unicuique. Ro. 625. Secundum. Ro. 626. Opera. Ro. 627. Eius. Ro. 628. His. Ro. 629. Quidem. Ro. 630. Qui. Ro. 631. Secundum. Ro. 632. Patientiam. Ro. 633. Boni. Ro. 634. Operis. Ro. 635. Gloriam. Ro. 636. Et. Ro. 637. Honorem. Ro. 638. Et. Ro. 639. Incorruptionem. Ro. 640. Quærunt. Ro. 641. Vitam. Ro. 642. Æternam. Ro. 643. His. Ro. 644. Autem. Ro. 645. Qui. Ro. 646. Ex. Ro. 647. Contentione. Ro. 648. Et. Ro. 649. Non. Ro. 650. Acquiescunt. Ro. 651. Veritati. Ro. 652. Credunt. Ro. 653. Autem. Ro. 654. Iniustitiæ. Ro. 655. Ira. Ro. 656. Et. Ro. 657. Indignatio. Ro. 658. Tribulatio. Ro. 659. Et. Ro. 660. Angustia. Ro. 661. In. Ro. 662. Omnem. Ro. 663. Animam. Ro. 664. Hominis. Ro. 665. Qui. Ro. 666. Operatur. Ro. 667. Malum. Ro. 668. Iudæi. Ro. 669. Primum. Ro. 670. Et. Ro. 671. Græci. Ro. 672. Gloria. Ro. 673. Autem. Ro. 674. Et. Ro. 675. Honor. Ro. 676. Et. Ro. 677. Pax. Ro. 678. Omni. Ro. 679. Operanti. Ro. 680. Bonum. Ro. 681. Iudæo. Ro. 682. Primum. Ro. 683. Et. Ro. 684. Græco. Ro. 685. Non. Ro. 686. Enim. Ro. 687. Est. Ro. 688. Personarum. Ro. 689. Acceptio. Ro. 690. Apud. Ro. 691. Deum. Ro. 692. Quicunque. Ro. 693. Enim. Ro. 694. Sine. Ro. 695. Lege. Ro. 696. Peccaverunt. Ro. 697. Sine. Ro. 698. Lege. Ro. 699. Peribunt. Ro. 700. Et. Ro. 701. Quicunque. Ro. 702. In. Ro. 703. Lege. Ro. 704. Peccaverunt. Ro. 705. Per. Ro. 706. Legem. Ro. 707. Iudicabuntur. Ro. 708. Non. Ro. 709. Enim. Ro. 710. Auditores. Ro. 711. Legis. Ro. 712. Iusti. Ro. 713. Sunt. Ro. 714. Apud. Ro. 715. Deum. Ro. 716. Sed. Ro. 717. Factores. Ro. 718. Legis. Ro. 719. Iustificabuntur. Ro. 720. Cum. Ro. 721. Enim. Ro. 722. Gentes. Ro. 723. Quæ. Ro. 724. Legem. Ro. 725. Non. Ro. 726. Habent. Ro. 727. Naturaliter. Ro. 728. Quæ. Ro. 729. Legis. Ro. 730. Sunt. Ro. 731. Faciunt. Ro. 732. Hi. Ro. 733. Legem. Ro. 734. Non. Ro. 735. Habentes. Ro. 736. Ipsi. Ro. 737. Sibi. Ro. 738. Sunt. Ro. 739. Lex. Ro. 740. Qui. Ro. 741. Ostendunt. Ro. 742. Opus. Ro. 743. Legis. Ro. 744. Scriptum. Ro. 745. In. Ro. 746. Cordibus. Ro. 747. Suis. Ro. 748. Testimonium. Ro. 749. Reddente. Ro. 750. Illis. Ro. 751. Conscientia. Ro. 752. Ipsorum. Ro. 753. Et. Ro. 754. Inter. Ro. 755. Se. Ro. 756. Invicem. Ro. 757. Cogitationibus. Ro. 758. Accusantibus. Ro. 759. Aut. Ro. 760. Etiam. Ro. 761. Defendentibus. Ro. 762. In. Ro. 763. Die. Ro. 764. Cum. Ro. 765. Iudicabit. Ro. 766. Deus. Ro. 767. Occulta. Ro. 768. Hominum. Ro. 769. Secundum. Ro. 770. Evangelium. Ro. 771. Meum. Ro. 772. Per. Ro. 773. Iesum. Ro. 774. Christum. Ro. 775. Ecce. Ro. 776. Tu. Ro. 777. Iudæus. Ro. 778. Cognominaris. Ro. 779. Et. Ro. 780. Requiescis. Ro. 781. In. Ro. 782. Lege. Ro. 783. Et. Ro. 784. Gloriaris. Ro. 785. In. Ro. 786. Deo. Ro. 787. Et. Ro. 788. Nosti. Ro. 789. Voluntatem. Ro. 790. Eius. Ro. 791. Et. Ro. 792. Probas. Ro. 793. Utiliora. Ro. 794. Instructus. Ro. 795. Per. Ro. 796. Legem. Ro. 797. Confidis. Ro. 798. Teipsum. Ro. 799. Esse. Ro. 800. Ducem. Ro. 801. Cæcorum. Ro. 802. Lumen. Ro. 803. Eorum. Ro. 804. Qui. Ro. 805. In. Ro. 806. Tenebris. Ro. 807. Sunt. Ro. 808. Eruditorem. Ro. 809. Insipientium. Ro. 810. Magistrum. Ro. 811. Infantium. Ro. 812. Habentem. Ro. 813. Formam. Ro. 814. Scientiæ. Ro. 815. Et. Ro. 816. Veritatis. Ro. 817. In. Ro. 818. Lege. Ro. 819. Qui. Ro. 820. Ergo. Ro. 821. Alium. Ro. 822. Doces. Ro. 823. Teipsum. Ro. 824. Non. Ro. 825. Doces. Ro. 826. Qui. Ro. 827. Prædicas. Ro. 828. Non. Ro. 829. Furandum. Ro. 830. Furaris. Ro. 831. Qui. Ro. 832. Dicis. Ro. 833. Non. Ro. 834. Mœchandum. Ro. 835. Mœcharis. Ro. 836. Qui. Ro. 837. Abominaris. Ro. 838. Idola. Ro. 839. Sacrilegium. Ro. 840. Facis. Ro. 841. Qui. Ro. 842. In. Ro. 843. Lege. Ro. 844. Gloriaris. Ro. 845. Per. Ro. 846. Prævaricationem. Ro. 847. Legis. Ro. 848. Deum. Ro. 849. Inhonoras. Ro. 850. Nomen. Ro. 851. Enim. Ro. 852. Dei. Ro. 853. Per. Ro. 854. Vos. Ro. 855. Blasphematur. Ro. 856. In. Ro. 857. Gentibus. Ro. 858. Sicut. Ro. 859. Scriptum. Ro. 860. Est. Ro. 861. Circumcisio. Ro. 862. Enim. Ro. 863. Quidem. Ro. 864. Prodest. Ro. 865. Si. Ro. 866. Legem. Ro. 867. Observes. Ro. 868. Si. Ro. 869. Autem. Ro. 870. Prævaricator. Ro. 871. Legis. Ro. 872. Es. Ro. 873. Circumcisio. Ro. 874. Tua. Ro. 875. Præputium. Ro. 876. Facta. Ro. 877. Est. Ro. 878. Si. Ro. 879. Ergo. Ro. 880. Præputium. Ro. 881. Iustificationes. Ro. 882. Legis. Ro. 883. Custodiat. Ro. 884. Nonne. Ro. 885. Præputium. Ro. 886. Illius. Ro. 887. In. Ro. 888. Circumcisionem. Ro. 889. Reputabitur. Ro. 890. Et. Ro. 891. Iudicabit. Ro. 892. Id. Ro. 893. Quod. Ro. 894. Ex. Ro. 895. Natura. Ro. 896. Est. Ro. 897. Præputium. Ro. 898. Legem. Ro. 899. Consummans. Ro. 900. Te. Ro. 901. Qui. Ro. 902. Per. Ro. 903. Litteram. Ro. 904. Et. Ro. 905. Circumcisionem. Ro. 906. Es. Ro. 907. Prævaricator. Ro. 908. Legis. Ro. 909. Non. Ro. 910. Enim. Ro. 911. Qui. Ro. 912. In. Ro. 913. Manifesto. Ro. 914. Iudæus. Ro. 915. Est. Ro. 916. Neque. Ro. 917. Quæ. Ro. 918. In. Ro. 919. Manifesto. Ro. 920. In. Ro. 921. Carne. Ro. 922. Est. Ro. 923. Circumcisio. Ro. 924. Sed. Ro. 925. Qui. Ro. 926. In. Ro. 927. Abscondito. Ro. 928. Iudæus. Ro. 929. Et. Ro. 930. Circumcisio. Ro. 931. Cordis. Ro. 932. In. Ro. 933. Spiritu. Ro. 934. Non. Ro. 935. Littera. Ro. 936. Cuius. Ro. 937. Laus. Ro. 938. Non. Ro. 939. Ex. Ro. 940. Hominibus. Ro. 941. Sed. Ro. 942. Ex. Ro. 943. Deo. Ro. 944. Quid. Ro. 945. Ergo. Ro. 946. Amplius. Ro. 947. Iudæo. Ro. 948. Est. Ro. 949. Aut. Ro. 950. Quæ. Ro. 951. Utilitas. Ro. 952. Circumcisionis. Ro. 953. Multum. Ro. 954. Per. Ro. 955. Omnem. Ro. 956. Modum. Ro. 957. Primum. Ro. 958. Quidem. Ro. 959. Quia. Ro. 960. Credita. Ro. 961. Sunt. Ro. 962. Illis. Ro. 963. Eloquia. Ro. 964. Dei. Ro. 965. Quid. Ro. 966. Enim. Ro. 967. Si. Ro. 968. Non. Ro. 969. Crediderunt. Ro. 970. Quidam. Ro. 971. Illi. Ro. 972. Numquid. Ro. 973. Incredulitas. Ro. 974. Eorum. Ro. 975. Fidem. Ro. 976. Dei. Ro. 977. Evacuabit. Ro. 978. Absit. Ro. 979. Est. Ro. 980. Autem. Ro. 981. Deus. Ro. 982. Verax. Ro. 983. Omnis. Ro. 984. Autem. Ro. 985. Homo. Ro. 986. Mendax. Ro. 987. Sicut. Ro. 988. Scriptum. Ro. 989. Est. Ro. 990. Ut. Ro. 991. Iustificeris. Ro. 992. In. Ro. 993. Sermonibus. Ro. 994. Tuis. Ro. 995. Et. Ro. 996. Vincas. Ro. 997. Cum. Ro. 998. Iudicaris. Ro. 999. Si. Ro. 1000. Autem. Ro. 1001. Iniustitia. Ro. 1002. Nostra. Ro. 1003. Iustitiam. Ro. 1004. Dei. Ro. 1005. Commendat. Ro. 1006. Quid. Ro. 1007. Dicemus. Ro. 1008. Numquid. Ro. 1009. Iniquus. Ro. 1010. Est. Ro. 1011. Deus. Ro. 1012. Qui. Ro. 1013. Infert. Ro. 1014. Iram. Ro. 1015. Secundum. Ro. 1016. Hominem. Ro. 1017. Dico. Ro. 1018. Absit. Ro. 1019. Alioquin. Ro. 1020. Quomodo. Ro. 1021. Iudicabit. Ro. 1022. Deus. Ro. 1023. Mundum. Ro. 1024. Si. Ro. 1025. Enim. Ro. 1026. Veritas. Ro. 1027. Dei. Ro. 1028. In. Ro. 1029. Meum. Ro. 1030. Mendacium. Ro. 1031. Abundavit. Ro. 1032. In. Ro. 1033. Gloriam. Ro. 1034. Ipsius. Ro. 1035. Quid. Ro. 1036. Adhuc. Ro. 1037. Et. Ro. 1038. Ego. Ro. 1039. Tamquam. Ro. 1040. Peccator. Ro. 1041. Iudicor. Ro. 1042. Et. Ro. 1043. Non. Ro. 1044. Melius. Ro. 1045. Quod. Ro. 1046. Et. Ro. 1047. Quidam. Ro. 1048. Blasphemati. Ro. 1049. Nos. Ro. 1050. Dicere. Ro. 1051. Et. Ro. 1052. Quidam. Ro. 1053. Ait. Ro. 1054. Nos. Ro. 1055. Dicere. Ro. 1056. Quorum. Ro. 1057. Damnatio. Ro. 1058. Justa. Ro. 1059. Est. Ro. 1060. Quid. Ro. 1061. Ergo. Ro. 1062. Præcellimus. Ro. 1063. Eos. Ro. 1064. Nequaquam. Ro. 1065. Causati. Ro. 1066. Enim. Ro. 1067. Sumus. Ro. 1068. Et. Ro. 1069. Iudæos. Ro. 1070. Et. Ro. 1071. Græcos. Ro. 1072. Omnes. Ro. 1073. Peccato. Ro. 1074. Esse. Ro. 1075. Sicut. Ro. 1076. Scriptum. Ro. 1077. Est. Ro. 1078. Quia. Ro. 1079. Non. Ro. 1080. Est. Ro. 1081. Iustus. Ro. 1082. Quisquam. Ro. 1083. Non. Ro. 1084. Est. Ro. 1085. Intelligens. Ro. 1086. Non. Ro. 1087. Est. Ro. 1088. Requirens. Ro. 1089. Deum. Ro. 1090. Omnes. Ro. 1091. Declinaverunt. Ro. 1092. Simul. Ro. 1093. Inutiles. Ro. 1094. Facti. Ro. 1095. Sunt. Ro. 1096. Non. Ro. 1097. Est. Ro. 1098. Qui. Ro. 1099. Faciat. Ro. 1100. Bonum. Ro. 1101. Non. Ro. 1102. Est. Ro. 1103. Usque. Ro. 1104. Ad. Ro. 1105. Unum. Ro. 1106. Sepulchrum. Ro. 1107. Patens. Ro. 1108. Est. Ro. 1109. Guttur. Ro. 1110. Eorum. Ro. 1111. Linguis. Ro. 1112. Suis. Ro. 1113. Dolose. Ro. 1114. Agebant. Ro. 1115. Venenum. Ro. 1116. Aspidum. Ro. 1117. Sub. Ro. 1118. Labiis. Ro. 1119. Eorum. Ro. 1120. Quorum. Ro. 1121. Os. Ro. 1122. Maledictione. Ro. 1123. Et. Ro. 1124. Amaritudine. Ro. 1125. Plenum. Ro. 1126. Est. Ro. 1127. Veloces. Ro. 1128. Pedes. Ro. 1129. Eorum. Ro. 1130. Ad. Ro. 1131. Effundendum. Ro. 1132. Sanguinem. Ro. 1133. Contritio. Ro. 1134. Et. Ro. 1135. Infelicitas. Ro. 1136. In. Ro. 1137. Viis. Ro. 1138. Eorum. Ro. 1139. Et. Ro. 1140. Viam. Ro. 1141. Pacis. Ro. 1142. Non. Ro. 1143. Cognoverunt. Ro. 1144. Non. Ro. 1145. Est. Ro. 1146. Timor. Ro. 1147. Dei. Ro. 1148. Ante. Ro. 1149. Oculos. Ro. 1150. Eorum. Ro. 1151. Scimus. Ro. 1152. Autem. Ro. 1153. Quoniam. Ro. 1154. Quæcunque. Ro. 1155. Lex. Ro. 1156. Loquitur. Ro. 1157. His. Ro. 1158. Qui. Ro. 1159. In. Ro. 1160. Lege. Ro. 1161. Sunt. Ro. 1162. Loquitur. Ro. 1163. Ut. Ro. 1164. Omne. Ro. 1165. Os. Ro. 1166. Obstruatur. Ro. 1167. Et. Ro. 1168. Subditus. Ro. 1169. Fiat. Ro. 1170. Omnis. Ro. 1171. Mundus. Ro. 1172. Deo. Ro. 1173. Quia. Ro. 1174. Ex. Ro. 1175. Operibus. Ro. 1176. Legis. Ro. 1177. Non. Ro. 1178. Iustificabitur. Ro. 1179. Omnis. Ro. 1180. Caro. Ro. 1181. Coram. Ro. 1182. Illo. Ro. 1183. Per. Ro. 1184. Legem. Ro. 1185. Enim. Ro. 1186. Cognitio. Ro. 1187. Peccati. Ro. 1188. Nunc. Ro. 1189. Autem. Ro. 1190. Sine. Ro. 1191. Lege. Ro. 1192. Iustitia. Ro. 1193. Dei. Ro. 1194. Manifestata. Ro. 1195. Est. Ro. 1196. Testificata. Ro. 1197. A. Ro. 1198. Lege. Ro. 1199. Et. Ro. 1200. Prophetis. Ro. 1201. Iustitia. Ro. 1202. Autem. Ro. 1203. Dei. Ro. 1204. Per. Ro. 1205. Fidem. Ro. 1206. Iesu. Ro. 1207. Christi. Ro. 1208. In. Ro. 1209. Omnes. Ro. 1210. Et. Ro. 1211. Super. Ro. 1212. Omnes. Ro. 1213. Qui. Ro. 1214. Credunt. Ro. 1215. In. Ro. 1216. Eum. Ro. 1217. Non. Ro. 1218. Enim. Ro. 1219. Est. Ro. 1220. Distinctio. Ro. 1221. Omnes. Ro. 1222. Enim. Ro. 1223. Peccaverunt. Ro. 1224. Et. Ro. 1225. Egent. Ro. 1226. Gloria. Ro. 1227. Dei. Ro. 1228. Iustificati. Ro. 1229. Gratis. Ro. 1230. Per. Ro. 1231. Gratiam. Ro. 1232. Ipsius. Ro. 1233. Per. Ro. 1234. Redemptionem. Ro. 1235. Quæ. Ro. 1236. Est. Ro. 1237. In. Ro. 1238. Christo. Ro. 1239. Iesu. Ro. 1240. Quem. Ro. 1241. Proposuit. Ro. 1242. Deus. Ro. 1243. Propitiationem. Ro. 1244. Per. Ro. 1245. Fidem. Ro. 1246. In. Ro. 1247. Sanguine. Ro. 1248. Ipsius. Ro. 1249. Ad. Ro. 1250. Ostensionem. Ro. 1251. Iustitiæ. Ro. 1252. Suæ. Ro. 1253. Propter. Ro. 1254. Remissionem. Ro. 1255. Præcedentium. Ro. 1256. Delictorum. Ro. 1257. In. Ro. 1258. Sustentatione. Ro. 1259. Dei. Ro. 1260. Ad. Ro. 1261. Ostensionem. Ro. 1262. Iustitiæ. Ro. 1263. Eius. Ro. 1264. In. Ro. 1265. Hoc. Ro. 1266. Tempore. Ro. 1267. Ut. Ro. 1268. Sit. Ro. 1269. Ipse. Ro. 1270. Iustus. Ro. 1271. Et. Ro. 1272. Iustificans. Ro. 1273. Eum. Ro. 1274. Qui. Ro. 1275. Est. Ro. 1276. Ex. Ro. 1277. Fide. Ro. 1278. Iesu. Ro. 1279. Ubi. Ro. 1280. Ergo. Ro. 1281. Gloriatio. Ro. 1282. Tua. Ro. 1283. Exclusa. Ro. 1284. Est. Ro. 1285. Per. Ro. 1286. Quam. Ro. 1287. Legem. Ro. 1288. Factorum. Ro. 1289. Non. Ro. 1290. Sed. Ro. 1291. Per. Ro. 1292. Legem. Ro. 1293. Fidei. Ro. 1294. Arbitramur. Ro. 1295. Enim. Ro. 1296. Iustificari. Ro. 1297. Hominem. Ro. 1298. Per. Ro. 1299. Fidem. Ro. 1300. Sine. Ro. 1301. Operibus. Ro. 1302. Legis. Ro. 1303. An. Ro. 1304. Iudæorum. Ro. 1305. Deus. Ro. 1306. Tantum. Ro. 1307. Nonne. Ro. 1308. Et. Ro. 1309. Gentium. Ro. 1310. Etiam. Ro. 1311. Quidem. Ro. 1312. Et. Ro. 1313. Gentium. Ro. 1314. Quoniam. Ro. 1315. Quidem. Ro. 1316. Unus. Ro. 1317. Deus. Ro. 1318. Qui. Ro. 1319. Iustificabit. Ro. 1320. Circumcisionem. Ro. 1321. Ex. Ro. 1322. Fide. Ro. 1323. Et. Ro. 1324. Præputium. Ro. 1325. Per. Ro. 1326. Fidem. Ro. 1327. Legem. Ro. 1328. Ergo. Ro. 1329. Destruimus. Ro. 1330. Per. Ro. 1331. Fidem. Ro. 1332. Absit. Ro. 1333. Sed. Ro. 1334. Legem. Ro. 1335. Statuimus. Ro. 1336. Quid. Ro. 1337

ordine ad spiritualia, & ecclesiastica, quæ ad ipsum pertinent, ut ad Archiepiscopum, & Primatem Regni, & ut Apostolicæ Sedis Legatum, & ut Principem Imperii, & ut Archicancellarium per Italiam, & ut Patricium Romanum, & ut Exarchum Ravennæ, & ut Marchionem Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, & ut Comitem Romandiolæ, Marchiæ, Ducatus Spoletani, Comitatus Bertinoro, Comitatus Bononiæ, Exarchatus, Pentapolis, & Matildinæ terræ, Comitatus Comaclensis, & Istriæ, & ut Ducem Sardiniæ, & Corsicæ, & ut Dominum Tusciæ, & Spoletani Ducatus, & Marchiæ Anconitanæ, & Comitatus Venusini, & Civitatis Castellanæ, & totius Campaniæ, & Maritimæ, & Comitatus Fundorum, & Terracinæ, & Insulæ Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, & ut Comitem Sabinensem, & Montis Regalis, & ut Dominum Urbis, & Viterbii, & Tusciæ, & Orvietani, & Ducatus Spoletani

ut sæpe dictum est, ad Ecclesiæ regimen pertinet, ut ipsa Ecclesia per se ipsam, & per suos ministros, quos ad hoc Deus instituit, regatur, & gubernetur

Gaudi. in Ordinar. Cancellar. Apostol. Ioan. Andr. in Clement. 1. de rescript. Ioan. Lupus in Regul. Cancellar. Apostol. glos. 1. num. 1. & glos. 2. num. 1. Ioan. Gutier. lib. 1. Canonic. quæst. cap. 1. num. 1. & 2. Ioan. Baptist. Ferrar. de Ecclesiast. Offic. lib. 1. cap. 1. num. 1. Ioan. Paul. Sanct. in Rubric. de Rescript. num. 1. Ioan. Garcia de Nobilit. glos. 1. part. 1. num. 1. Ioan. Bapt

noch. *de præsumpt. lib. 1. q. 91. numer. 4.* Bursat. *cons. 35. numer. 1.* Farinacius *de oppos. contra testes, quæst. 64. ex numer. 57. & tom. 3. quæst. 86. numer. 95.* † Aut
78 talia indicia ad vnum crimen subordinentur, vt tradunt Simancas *vbi supr. tit. 35. ex numer. 34.* Antonius Gomez *variarum 3. capite 12. numer. 12.* Mysinger. *observat. 100. cent. 2.* Mascard. *dicto libro 3. conclus. 1123. ex numero 32.* Farinacius *dicta quæstione 37. numer. 39.* † Quod in crimine etiam hære-
79 sis verũ putat etiam idẽ Antonius Gomez *dicto capite 13. numero 18.* Ioannes Rojas *de hæretic. part. 2. assert. 6. ex numero 121.* & in crimine Magiæ Pegna *in direct. comm. 55.* & in crimine læsæ Maiestatis Mascard. *de probat. dicto libro primo conclusione 462. numero decimonono & libro secundo conclusione 894. numero quarto, & libro tertio, concl. 1385. numer. 32.*

CAPVT XVII.

De Tortura, & rei confessione.

SVMMARIVM.

1 *Tortura qua de causa inducta.*
2 *Tortura in omni crimine imponitur.*
3 *Tortura in Magiæ crimine.*
4 *Tortura non imponitur quando pœna est pecuniaria.*
5 *Tortura in civilibus non imponitur ob evitanda absurda.*
6 *Tortura est pœna corporalis, & ea quidem gravissima.*
7 *Pœna omnis corporalis maior est omni pecuniaria.*
8 *Magiæ crimine omnes admittuntur ad torturam.*
9 *Milites, Doctores, & Advocati ratione ordinis non torquentur.*
10 *Clarissimi, & Decurionum filij ratione dignitatis non torquentur.*
11 *e Magiâ crimine omnes privilegio suo spoliantur.*
12 *Clerici, vel Monachi lenius torquentur, & num. 13.*
14 *Clericos, & Monachos gravius torquendos, & num. 15.*
16 *Minores 14. annorum sunt tantum terrendi, non torquendi.*
17 *Minores 25. annorum maiores tamen 14. torquendi sunt.*
18 *Senes pro vniuscuiusque viribus sunt torquendi.*
19 *Debiles torqueri possunt dum absit mortis periculum.*
20 *Prægnantes ratione partus non torqueri, nec terreri debent.*
21 *Prægnantes torqueri non possunt post partum in dies XL.*
22 *Mutus & surdus à natura, torqueri non possunt.*
23 *Frustra expectatur eventus cuius effectus nihil operatur.*
24 *Reus privilegiatus si fatetur crimen in tortura non potest damnari.*
25 *Confessio extorta sine plenis indiciis non probat.*
26 *Confessio extorta sine plenis indiciis non validatur si nova supervenient.*
27 *Tortura sine plenis indiciis inferri non potest in exceptis.*
28 *Iudex faciens contra legem omnia irritat.*
29 *Confessio extorta contra legem dicitur facta metu tormentorum.*
30 *Confessio facta metu tormentorum invalidatur.*
31 *Confessio facta repetita quæstione, in quo casu invalida.*
32 *Confessio extorta negatis reo defensionibus est nulla.*

33 *Defensiones*

Digitized by Google

33 *Defensiones nulli sunt denegandæ,*
34 *Reo confesso, & convicto adhuc termini dandi sunt.*
35 *Confesso, & convicto multæ possunt esse defensiones per quas non debeat damnari.*
36 *Confessio extorta per iudicem non habentem potestatem est nulla.*
37 *Confessio facta pendente appellatione à sententia torturæ est nulla.*
38 *Confessio facta promissa reo impunitate est nulla.*
39 *Mentiri iudici non licet, contra Bodinum.*
40 *Mendacium est res planè mala, quæ licita fieri nequit.*
41 *Index torturam inferens, quo casu teneatur actione iniuriarum, & damni.*
42 *Index dolo faciens gravius est puniendus.*
43 *Dolus non præsumitur in iudice, nisi probetur.*
44 *Sententia in dubio potius præsumitur lata ob ignorantiam, quam ob dolum.*
45 *Index procedens iuris ordine non servato, non præsumit lex pro eo.*
46 *Index procedens sine ordine punitur.*
47 *Index male iudicans tenetur infamia.*
48 *Index malè iudicans punitur officij amissione,*
49 *Index malè iudicans tenetur ad damna & litis expensas.*
50 *Index malè iudicans tenetur Talionis pœnam subire.*
51 *Index malè iudicans damnatur perpetuo exilio.*
52 *Index malè iudicans capite plectitur.*
53 *Iudices superiores malè iudicantes gravius sunt puniendi.*

TOrtura iure inducta est, vt ait D. Cyprian. tractat contra Demetr. *vt* 1
facinoris veritas, quæ iudice voce non promitur dolore corporis exprimatur. † Quæ hodie in omni crimine imponitur 2
l. 1. D. de qq. l. milites, C. eod tit. tam publico quam privato; Grilland. *tract. de qq. & tort. q. 5. num. 1.* Et in omnibus casibus, nisi aliter de iure statutum sit, Brun. *in Pract. de indiciis part. 3. qu. ast. 3.* 3
numer. 1. † Quod ad hoc crimen dubium non est admittenti, cum sit gravissimum, & atrocissimum, & id quidem ex excepris: nam ad inferendam torturam regulariter necesse est, quod delictum sit capitale, *l. edictum D. de qq.* & quo ad minus pœnam habeat corporalem, Peguera *decis. crim. 16. numer. 3.* Antonius Gomez *variar. 3 cap. 13. numer. 2.* † Nam quando pœ- 4
na est pecuniaria regulariter tortura non infertur, DD. *in d. l. edictum D. de qq.* Iulius Clarus *in Pract. §. fin. q. 64.* Plaza *de delict. l. 1. cap. 3. numer. 3.* † 5.
Quia plura sequerentur absurda, quæ in proposito considerant Hyp. Marsil. *in Pract. § expedita ex numer. 57. D. de qq.* Farinac *tom. 1 part. 2. quæst. 42. ex numer. 9.* † Cum tortura non solum sit 6
pœna corporalis, sed ea quidem gravissima, maior vtriusque manus abcisione, *Anchar. nulli iudicum §. fin.* & ibi Doctores *collat. 3.* Marsil. *in l. divus D. de qq. ex numer. 2.* † Et omnis pœna 7
corporalis, licet minima, maior est qualibet pœna pecuniaria quamvis magna, *l. in servorum D. de pœn.*

¶ Quo ad personas autem: crimen 8
istud est exceptum, ideo privilegio suo omnes expoliantur, vt per DD. *in l. si quis alicui, & in l. nullus D. ad l. Iul. Maiest. & in l. proditores D. de re milit.* Simanc. *in prax. c. 54.* Ant. Gom. *var. 3. cap. 13. n. 3.* † Diversimodè tamen nam qui 9
sunt privilegiati ratione ordinis, vt Milites, Doctores, & Advocati, qui regu-

Digitized by Google

laliter torqueri non possunt, *l. milites, D. de qq.* Nobiles, *l. nullus, C. ad l. Iul. Maiest.* † Vel ratione dignitatis, vt Clarissimi, & Primates, *l. severam, C. de dignit. lib.* 12. Decuriones, & eorum filij, & nepotes, *l. fin. C. de Decurion. lib.* 10. *l. Divo Marco, l. decuriones, D. de qq.* 11 † Illi planè privilegio suo omnes expoliantur, vt tradunt Simanc. *de Cath. inst. tit.* 65. Marsil. *in l. edictum, D. de qq.* 12 *n.* 31. Ghirl. *de tortur. q.* 6. *num.* 10. † Etiamsi clerici sint, vel monachi in quos lenior tortura, quam in aliis dixit, Iul. Clar. *in Pract. §. fin. quæst.* 64. per text. *in c. illi, qui* 5. *q.* 5. ex illis verbis, 13 *religiosius tortor.* † Et sanè quidem tum propter periculum excommunicationis, si fortè torturæ modus exceditur, tum propter dignitatem Sacerdotis, cui summa semper, & vbique reverentia habetur, vt tradit Simanc. *de Cathol. inst.* 14 *tit.* 65. *num.* 49. † Licet contrarium teneri videatur Foller. *in Pract. cap.* 31. *v. tortus, num.* 7. dicens quod imo acrius torquendi sunt clerici, quam laici, quia eorum delicta graviora, & punibiliora sunt, quam delicta laicorum, *l. presbyteri, C. de Episc. & cleric. c. presbyteri* 5. 15 *q.* 5. † Nec contrarium suadetur ex illis verbis *religiosius tortor*, quia non indicant, quod tortura lenior habeatur, nec ex eius contextu potest colligi, cum postea dicat, *diversis cruciatibus*, sed quia vt Iudex, sic & tortor dicitur religiosus, *l.* 1. *§. Divus Severus, D. de qq.* 16 ¶ Quoad alios tamen, qui sunt exempti ratione ætatis, puto si sint minores ann. 14. tantum esse terrendos etiam terrore reali, vt nudando, ligando, & ad aculeum adducendo, non tamen imponendo, *l. ex libero, §.* 1. *D. de qq.* sed habenam minando, vel ferula cædendo, 17 *l.* 1. *§. impuberi, ff. ad Syllan.* † Si minores ann. 25. maiores tamen ann. 14. torqueri posse puto contra Bald. *in l. quicunque, de servis fugitiv. num.* 17. & Ant. Gomez *dict. cap.* 13. *num.* 13. & ad id moneor ex text. *in d. l. de minore, D. de qq.* vbi de illis loquens sic ait, *omnes omnino si ad testimonium provocentur, cum res exegerit, torqueantur.* † Senes 18 vero pro cuiuscumque viribus, minus tamen acriter, quam viri, DD. *in l. quæstionis modum, §. agnoscitur, D. de qq.* Simanc. *de Cath. inst. tit.* 52. Iacob. Portius *cons.* 99. Farinac. *d. tom.* 1. *p.* 2. *q.* 41. *numero* 103. Flam. Carthar. *in Pract. interrog. reor. lib.* 4. *cap.* 1. † Idem de cæteris 19 privilegiatis ratione debilitatis, qui torqueri possunt moderatius dum tamen absit omne mortis periculum, vt tradunt Carrer. *in Pract. tit. de indiciis tract.* 2. *§. qua persona num.* 37. Plaza *de delict. lib.* 1. *cap.* 32. *num.* 12. Franc Personal. *tract. de indiciis, num.* 15 † Ex- 20 cipiendæ tamen prægnantes, favore partus, donec pepererint, *l. prægnantes, ff. de pœn.* quas ideo, nec terrere posse affirmat Ant. Gomez *d. cap.* 13. *num.* 4. † Nec post partum in dies XL. Iul. 21 Clar. *in Pract. §. fin. q.* 64. Carrer. *tit. de negat. crim. num.* 34. Nec postea si puerum lactant, idem Clarus *d. q.* 64. & ibi Baiard. Marsil. *in l. edictum D. de qq. num.* 24. † Item mutus, & surdus à na- 22 tura, nec torqueri possunt, nec terreri, vt tradunt Ghirland. *tit. de qq. & tort. c.* 7. *num.* 8. Carrer. *in Pract. tit. de indiciis, & tort. §. circa tertiam, quæ pers. numero* 4. Ant. Gomez *d. tom.* 3. *cap.* 1. *n.* 69. † Nam cum non possint ex sua confes- 23 sione signis manifestata damnari, frustra expectaretur eius eventus, cuius effectus nihil operatur, *l. hac stipulatio, §. Divus, ff. vt legator. nom. caveat.*

¶ Iudex tamen, si quos ratione privi- 24 legij, aut ætatis, vel alia causa de iure torqueri non potest, si aculeo subjiciat, & reus in tortura fateatur crimen, de quo accusatur, teneri, ex tali confessione non potest damnari, Hipp. Marsil. *in l. edictum, ff. de qq. ex n.* 25. Brun. *de indiciis*

Digitized by Google

indiciis p.2. q 3. Duen. *reg.190.* Foller. *in Pract.p.1.princip.p.3.v.etsi confitebuntur, n.75.* Ant. Gom. *d. cap.13. num.4.*

25 † Idem dicendum si fiat plenis indiciis, Gloss.& DD. *in l.penult. D. de qq.* cum aliis per Roland. *cons.3. ex num.55. & cons.12.n.91. vol.3.* & de comm. testantur Mascard.*de probat.vol.3.concl.1385. n.4.* Ant.Gom. *d. c.13. num.25.* Foller. *in Pract.v.etsi confitebuntur d.p.3.num.1.*

26 † Etiamsi nova superveniant indicia, aut aliàs confessio verificata sit,vel millies ratificata, vt tradunt Bursat.*cons.20. ex n.22. vol.2.* Riminald. *cons.88. n.54. vol.1.* Mascard. *de probat. concl.353. &*

27 *concl.1385.n.5.* † Nam cum talis tortura inferri non possit, etiam in criminibus exceptis, sine plenis, & legitimis indiciis, vt tradunt Alberi.*in rub.ad l. Iul. Maiest. num.3.* Conrad. *in Pract. tract.2. de indiciis, §.circa quartum quo-*

28 *modo ad tort. num.7.* † Iudex enim eam inferendo facit contra legem, quæ ideo non solùm actum, sed omnia pariter ex eo secuta irrita, & inania sunt, *l. non dubium, C. de legib.* cum aliis per Menoch. *lib.2.Arbitr.cas.201. ex num.16. l.38.tit.18.p.3.*ibi, *pero toda cosa que por*

29 *ella sea fecha non deve otro si valer.* † Et talis confessio dicitur facta metu tormentorum, etiamsi reus graviter non sit tortus, imò nec leviter, sed solùm ligatus, aut ad aculeum adductus, sive spoliatus, vt docent DD. *in l.novissimè, ff.quod cum fals. tutor.* Hipp.Mar.*in l.1. ff.de qq.num.55. & in Pract. § expedita, ex num.2.* Carrer. *in Pract.tract.2.de indiciis, & tort. §. circa quartum, num.15.* Mascard. *de probat. concl. 352. num.14.*

30 † Et hoc verum, si reus esset valde timidus, aut debilis, secus in aliis, quibus sola tortura, iuris ordine non servato invalidat confessionem, non tamen terror eius, aut minæ, vt tradunt Bald. *in l.2. C. quorum appellat, num.4.* Conrad. *in Pract. tit. de negatione crim. num.41.* Anton. Gomez *d.cap.13 n.14.* Iul.Clar. *in Pract. §.fin. q 1.64.* Paris. de Put. *in syndic. verb. tortura, c.9.*

§ Idem dicendum si repetita quæstione talis confessio sit extorta, quando non licebat indici repetere Ant. Gomez *d. cap.13. num.25.* Gigas *de crimine læsæ Maiest. lib.2. tit. per quos crim.probet, q.1. num.12.* Carrer. *in Pract. §.2. n.5.* 31

† Idem si negatis reo defensionibus, vel copia indiciorum, per text. *in Clem. Pastoralis in fin. de re iud. cap.qualiter, & quando 2. de accusat.* 32

† Nam defensiones nulli sunt negandæ, *l. defensionis facultas, C.de iure fisc.lib 10.*etiam hæretico, vt tradunt Boss. *in Pract. tit. de indiciis, & tortur. num.78.* Roland. *cons.12. num.61. vol.3.* Parisius *cons.2. ex num.155. lib.4.* † Necnon reo confesso, & convicto, quia adhuc dandi sunt termini ad se defendendum,vt probat text. *in l.desertorem, §. si ad idem, ff. de re militar.* Salyc. *in l.2. C. de custod. reor.* & de communi firmant Angel. *de Malefic. v.qui index dictis in visit. n.1.* Paris.de Puteo, *in syndic.v.condemnatio, cap.4. in princip.* † Quia possunt esse multæ defensiones reo confesso, & convicto, per quas non debeat condemnari, Marsil. *in Pract. §. ulterius, num.33.* Iul. Clarus *d.§.fin.q.49,*Foller. *in Pract. v.etsi confitebuntur p.1. princip. p.3. num.64.* Boss. *tit.de confess. ex numero 2.* Anton,Gomez *d.tom.3. cap.12.* 33 34 35

† Idem dicendum si talis confessio sit extorta per judicem non habentem potestatem, *cap. at si clerici,* cum *ibi* notatis, *de iudic.* † Vel pendente appellatione, à sententia tortuæ Angel. *de malefic. v. quod fama publica n.100.* Foller. *in Pract. v. etsi confitebuntur, p.3. princip. p.3. quæst.50.* Lancellot. *de attent. cap.1. limit.1. num.99.* † Idem si index talem confessionem extorsit promissa reo impunitate, quam non cogitat, nec vult impendere, nec de 36 37 38

iure poteſt, vt tradunt Covarr. *lib.1. Variar.cap.2. num.16.* Iul.Clar.§. *fin.q. 55. ex num.7.* Plaza *de delict.cap. 37.* Anton.Gomez *d.cap.12. numer 6.* Azeved. *in l.3.tit.3.lib. 1. Recopil.* † Nam licet hæc omnia iudici permittat Bodinus *lib.4. Dæmonol. cap.1.* quia mentiri licere aſſerit, quem ſequuntur Marulus *lib 4.Inſtit.bene vivend.cap.4.* Machiavel. *lib.1. diſcur.13.* † Nugantur plane vel delirant, nam mentiri eſt res ſimpliciter, & per ſe mala, & illicita, quam nec Pontifices diſpenſãdo bonam facere poſſunt, vt eſt communis Theologorum ſententia cum D. Auguſt.*lib. contra mendat.& in epiſtol.ad Hieron.& in pſal.5.* D. Thom. *2.2.q. 110. art.1.* DD.Gregorius Iſidorus, Innocentius & alii, *apud Gratianum, clauſ. 12. quæſt.5.*

¶ Iudex quando talem quæſtionem infert iuris ordine non ſervato tenetur actione iniuriarum, & parti damno illato, Doctores *in l. iniuriarum D. de iniuriis* Bald.*in rubr. C.de pœna iudicis, qui male iud. & in l. filiusfamilias D. de Iudic.* † Quod verum eſt etiam in foro conſcientiæ, & ſi dolo fecit gravius puto puniri, *l.fin.D. de variis, & extraord l. fin.C.de pœn.iudicis, qui male iud. §. 1. inſtit. de obligat. quæ ex quaſi delict.* Gabriel. *in ſent.4. diſt 15. quæſt.6.* Felin.*in cap tua nos de homicid.* Hippol. *in l.1.§. præterea D. ad l.Cornel. de Sycar.& in Pract.§. ſucceſſive.* † Et licet dolus debeat probari, quia in iudice non præſumitur, *l.2.C.de offic.civil.iud.l.1. C. de prædiis curial.lib.10.c. illud cap.ad audientiam de decim.* Hippol.*in Pract.§.1. numer.1.num.98.* Alciat.*de præſumpt. reg.3.præſum.9.* † Nam ſententia in dubio potius præſumitur lata per ignorantiam, quam ob dolum, Paul.de Caſtro *in l. ſervo invito §.cum prator. D.ad S.C.Trebellian.* Mayner.*in l.culpa caret, D.de regul.iur.n.14* Menoch. *de Arbitrar caſ.340.* † Hoc fallit quando iudex procedit iuris ordine non ſeruato, quia tunc lex non præſumit pro eo, ſed aduerſus eum, Bald. & Cyn.*in l. ſancimus C. de indic.* Paris de Puteo *in ſyndic. v. iudex c.1.nu.22. reg.1.præſumpt.10.ex n.9.* Menoch.*l.2. præſumpt.67. ex n.27.* † Et ita quando iudex aliquem condemnat, quem condemnare non debet, præter rationem quam in æterno iudicio eſt redditurus, quam ſciat eſſe exactiſſimam, quia ut ait Regius Vates pſal. 99. *Poſuiſti iniquitates noſtras in conſpectu tuo, ſæculum noſtrum in illuminatione vultus tui*, ideſt, in ſæculo acta, quæ ſingulis horis, & momentis fecimus, illa erunt teſtes adverſus nos; vt docet amicus noſter Ioan. de Pineda *in Iob. cap.10. verſ.5. num.3.* † In humano iudicio talis iudex primo incurrit, in infamiã iuris, & facti ipſo iure,*l. iudices,12.* ibi,*inſignibus, & honore exuti, C.de dignitat.lib.12. Auth novo iure. C. de pœna indic. qui male iudicav.* † Secũdo multatur officii amiſſione,*l.aliquid 11.* ibi.*nemo id rurſus officium gerat, in quo antea decoxit.* C. de ſuſcept. arcan. l.10. l. iudices 12. C. de dignit.*nec ſibi poſthac eo honore blandiatur, quo ſe indignos iudicaverunt.* l.56. tit.5.lib.2. Recopil.*pierdan el juzgado, i ſinquen inhabiles ende en adelante.*† Tertio cõdemnatur ad damna, & litis expenſas, *l. filius familias 15. ad fin. veram æſtimationem litis præſtare cogatur, D. de iudic. l. ſi iudex 6. in quantum de ea re viſum fuerit, D. de variis & extraordin.cognit.l.fin C. de pœn. à indic.qui male iud. l.2. & 3.D. ad l. Iul. repetund.l.24.tit. 22. p.3.l.52. tit.14. part.3.* † Quarto compellitur Talionis pœnam ſubire *Levit. cap.19. D. Matth.7. Apocalyp.13.* Paul.*ad Roman. cap.14. cap. quiſquis & ſeqq.2. q.8. cap. fin. de calumniator. l. fin. D. de accuſat.l.2.tit.2.*

lib.

Digitized by Google

lib. 2. Fori l. 19. tit. 1. p. 7. l. 4. tit. 14. lib. 4. Recop. † Quinto damnantur perpe-
51 tuo exilio, *l. lex Iulia §. fin.* ibi, *in inſulam deportari, D. ad l. Iul. repetundar. l. 26. tit. 22. p. 3.* & bonorum confiſcationem, *d. auth. novi iure confiſcatis omnibus bonis in exilium mittatur, C. de*
52 *pœna iudic.* † Quæ hodie pœna extenditur ad mortem, etiamſi pecuniam non acceperit, *l lex Iulia §. hodie D. ad l. Iul. r. petund. ſi ob hominem necandum pecuniam acceperit, vel licet non acceperit colore tamen inducti interfecerit, vel innocentem damnaverit, vel quem puniri non debuerat, capite plecti*
53 *debent.* † Quibus quidem pœnis non exculatur quantumvis ſuperior ſit iudex, nam cum eo debeat arctius iura ſervare *l. diuina vox C. de legib.* gravioribus ſunt pœna digni, *l. 1. C. de conduct.* *gravior pœna conſtituenda eſt in eos, qui noſtri iuris ſunt & noſtra arctius debent cuſtodire mandata.*

CAPVT XIX.

De quæſtionis vſu non neceſſario.

SVMMARIVM.

1 *Tortura, res fragilis, & periculoſa.*
2 *Tortura quam deteſtanda.*
3 *Tortura metu multi innocentes confeſſi ſunt crimen.*
4 *Tortura fragilitatis ſententia Ciceronis laudata.*
5 *Reus convictus non eſt torquendus.*
6 *Quæſtionis iudicium ſubſidiarium quando veritas aliter haberi non poteſt.*
7 L. quoties C. de qq. *exornata.*
8 *Torquendus non eſt reus ad hoc vt confeſſus non poſſit appellare.*
9 *Reus convictus, & confeſſus appellare poteſt.*
10 *Iudex fatuus eſt, qui torquet reum convictum.*
11 *Convictus negans in tortura crimen plenas probationes elidit.*
12 *Iudicis proteſtatio de tortura inferenda (manentibus probationibus) nihil operatur.*
13 *Intentionem pravam negans poteſt torqueri vt eam declaret.*
14 *Confeſſus crimen, ſed intentionem negans poteſt damnari.*
15 *Damnandus non eſt quis, ex confeſſione qualificata.*
16 *Confeſſio qualificata non poteſt ſeparari.*
17 *Voluntas ex qua oritur confeſſio eſt individua.*
18 *Convictus, qui ad ſuam defenſionem crimen fatetur, damnatur.*
19 *Confeſſo delicto, reus tenetur probare ad ſuam defenſionem.*
20 *Delictum ex ſola rei confeſſione admittitur cum qualificatione confitentis.*
21 *Cuique de ſe ipſo creditur ad conſcientiæ teſtimonium.*
22 *Crimen confitens, de quo non erat convictus damnatur.*
23 *Confeſſio vltra deducta in proceſſu omnia ſupplet.*
24 *Confeſſus, de complicibus non eſt torquendus.*
25 *Confeſſus in Magiæ crimine de complicibus interrogatur.*
26 *Confeſſus in crimine falſæ monetæ, & læſæ Maieſtatis de ſocius torquetur.*
27 *Hæreſis crimen peior eſt læſæ Maieſtatis, & falſæ monetæ.*
28 *Confeſſus crimen, de quo non conſtit, eſt dimittendus.*
29 *Nullius in poteſtate eſt facere delictum vbi non eſt.*

Digitized by Google

30 *Confeſſus maleficaſſe hominem ignotum, non torquetur.*

31 *Hæreſis crimen quia ſola voluntate committitur, ſola confeſſione probatur.*

32 *Confeſſi quales à lege præſumantur.*

33 *Confeſſus ex legis præſumptione, debet vt confeſſus damnari.*

34 *Fictio legis tantùm operatur in caſu ficto quantum veritas in caſu vero.*

35 *Confeſſio ficta à lege tantum operatur quantum veritas in caſu vero.*

36 *Præſumptiones, quæ requirantur ad condemnationem.*

37 *Ad conſequendam abſolutionem ſufficit delatoris intentionem dubium reddere.*

38 *Actus intelligitur, vt minus contineat delictum.*

39 *Delicta non præſumuntur.*

40 *Lex vbi non præſumit, nec index debet præſumere.*

41 *Indicia indubitata vbi non ſunt, & reus negat liber dimittitur.*

42 *Suſpiciones de fide non prætermittuntur.*

43 *Verba dubia interpretari debent, vt non contineant delictum.*

44 *Verba huiuſmodi etiam in crimine hæreſis abſque delicto interpretantur.*

45 *Crimina occulta nullius iudicantis ſunt in iuriſdictione.*

46 *Iudicia humana non iudicant de occultis.*

47 *Occulta ſunt divino Throno reſervata.*

48 *Occulta indagans index divinam vſurpat iuriſdictionem.*

1 SEd tortura res fragilis eſt, & periculoſa, & quæ ſæpe veritatem fallit, vt dicunt Philoſophus *in Rhetoric. ad Alexand.* & Vlpian. I. C. *in l. 1. D. de qq.* † Quia vt ait D. Auguſt. lib. 19. de Civit. Dei, cap. 6. *Iudicia humana de hominibus quàm ſunt miſera, quam dolenda: qui dum in ſua cauſa quiſque torquetur, & cum quæritur vtrum ſit innocens, cruciatur: & innocens luit pro incerto crimine certiſſimas pœnas.* † Ideo 3 velim iudices (quo poſſint) ab ea abſtinere; nam multi ſunt, qui metu torturæ confeſſi crimina innocentes perierunt, vt tradit Epiſcopus Simanc. *de cath. inſtit. tit. 65.* & exemplis exornat Epiſcop. Simon. Maiol. *tom. 1. dier. Canicul. cap. 4.* † Nam vt ait Cicero Iuriſ- 4 conſultorum diſertiſſimus (vt tenet Tryphonin. I. C. *in l. cicero, ff. de pœnis*) ille enim lib. 2. Rhetoric. ad Herem. *Eis enim*, inquit, *qui torquentur, credi non oportet, quod ex tortura veritas laboret, ſitque tum minus tuta, quod varia ſint ingenia hominum, varij affectus, varia tolerantia.* † Quin etiam res eſt non 5 neceſſaria indicij, nam ſi reus convictus eſt, non eſt torquendus, vt crimen fateatur, cum etiamſi diffiteatur, in pœnam ordinariam poſſit damnari, Marſil. *in pract. § nunc videndum, num. 52. & in l. 1. D. de qq. num. 1.* Boſſ. *tit. de indiciis, num. 219.* Iul. Clarus *in Pract. § fin. q. 64.* Maſcard. *de probat. lib. 3. concl. 1385. numero 3.* † Nam quæſtionis remedium 6 ſubſidiarium eſt, ideo non habendum niſi quando veritas aliter haberi non poteſt, *l. Divus Pius D. de qq. ſed ſi aliter veritas inveniri non poſſit, niſi per tormenta, licet habere quæſtionem*, l. quotiens, C. eod. *ſi aliis probationibus veritas illuminari non poſſit.* † Nam licet lo- 7 qui videatur in ſervis & pro cauſa pecuniaria, generaliter tamen, in omni perſona, & pro omni crimine intelligitur, vt notant Angel. *in l. fin. D. de qq. num. 4.* Marſil. *in Pract. §. nunc videndum, num. 51. & in l. 1. D. de quæſt.* & dicit comm. Eman. Suarez *in ſuis communi. lit. q. num. 2.* Maſcard. *de probat. lib. 3.*

Digitized by Google

8 *lib. 3. cons.* 1385. *num.* 3. Nec torqueri debent ad hoc, vt confessus non possit appellare, vt in hoc Magiæ crimine Constantius, & Constans Imp. statuerunt *in l. observare, C. quorum appell. non recipiuntur*, ibi, *observare curabis, ne quis maleficorum, &c. argumentis convictus, testibus superatus, voce etiam propria vitium, sceleque confessus audiatur*
9 *appellans.*† Nam reus etiam convictus, & confessus ex communiori, & receptiori sententia potest appellare, vt contra Bald. *in l.* 1. *C. de iuram. calumn. num.* 9. *& alios*, eleganter probarunt Marsil. *in d. l.* 1. *D. de qq. ex num.* 16. *& in Pract. d. §. nunc videndum, numer.* 22. idem Bald. *sibi contrarius in l.* 2. *C. quorum appell. num.* 6. Baiard. ad Clarum *in Pract. q.* 64. Rota Lucens. *decis.* 13. *num.* 62. Flam. Carthar. *de execut. sent. cap.* 1. *ex num.* 81. Anton. Gomez *var.* 3.
10 *cap.* 13. *num.* 20. † Vnde fatuum esse iudicem, qui torquet reum convictum, adhoc vt appellare nequeat dicunt Angel. *de Malefic. v. fama publica num.* 94.
11 Marsil. *in dicto §. nunc videndum.*† Nam si in tortura negasset crimen, de quo erat convictus, non solum indubitata indicia elideret, Alberic. *in d. l. edictum, D. de qq. num.* 2. Iul. Clar. *d. q.* 64. sed etiam plenas probationes nullas redderet, Marsil. *in Pract. §. nunc videndum, n.* 25. *& singul.* 262. *& in d. l. edictum, n.* 6. Covarr. *in Pract. cap.* 23. *n.* 5. Sarmient. *lib.* 1. *selectar. cap.* 1. *n.* 1. Flamin. Carthar. *de execut. sent. cap.* 2. *num.* 60.
12 † Et quamvis iudex protestetur reo reservare in sua firmitate probationes legitimas, talis protestatio eum non iuvat ad hoc vt contra legem faciat, vt tradunt Anton. Gomez *d. cap.* 13. *n.* 20. quippe prohibitum est quæstionem inferre extantibus legitimis probationibus, DD. *in l.* 1. *D. de qq & in l. quotiens, C. eod. & in l.* 1. *C. de iuram. calumn.*

¶ Si convictus tamen crimen confi- 13
teatur cum aliqua qualitate nempe se prava intentione non fecisse, in quo casu esse torquendum, vt intentionem declaret tenuerunt, Cardinal. *in Clem. fin. de vsur.* Albertin. *de agnoscend. assert. q.* 8. *n.* 12. *& q.* 37. *ad fin. & q. fin. num.* 18. Simanc. *de Cathol. instit. tit.* 13. *n.* 4. *& tit.* 52. *n.* 27. *& tit.* 65. *n.* 52. Rojas *de hæretic. p.* 2. *assert.* 18. *ex n.* 208. † Verius 14
tamen absque tortura est condemnandus, quia possum stare tuæ confessioni in quantum dicis occidisse hominem, & non cogor stare tuæ defensioni in quantum dicis te prava intentione non fecisse, vel ad tuam defensionem, Bart. *in l. Aurelius, §. idem quasit. n.* 2. *ff. de libert. legat.* Bald. *in l. vnica, C. de confess. n.* 42. *& in cap. dudum, n.* 35. *de elect.* Hippolit. *in l.* 1. *n.* 30. *D. de qq. & in Pract. §. postquam, n.* 23. Felin. *in c. cum venerabilis, de except. n.* 12. *& in c. cum dilecti, n.* 18. *de accusat.* Boer. *decis.* 164. † Et 15
licet contrariam tenuerint sententiam Salycet. *in d. l. vnica, C. de confess. oppos.* 4. Alexand. *cons.* 1. *num.* 40. *volum.* 1. Hippol. *cons.* 36. *num.* 30. dicens esse communem veriorem contra Bartolum & *ipse Bart.* sibi contrarius, eam sequitur *in l. eum qui de iure iur.* & Bald. sibi etiam contrarius, *in §. item vasallus, cap.* 1. *de controvers. in vsib. feudor. & in l. non codicillos, C. de codicill. n.* 2. † Nul- 16
lus tamen eorum tenet reum esse torquendum, sed liberum dimittendum, nam confessio cum aliqua qualitate facta non potest separari, sed debet acceptari in totum, vel repudiari, *l. non vtique, ff. de except. cap. exceptionem obiciens de reg. iur. lib.* 6. Glos. *in l. siquidem, ff. de except. & in l.* 2. *C. de donat. ante nupt.* cum aliis per Tiraq. *de pœnit. caus.* 30. *num.* 17. † Nam voluntas ex qua 17
oritur confessio est individua, *l. si iis, qui legem ff. de testam. l. fideicommissa, §.* 1.

de

de leg. 3. l. in hoc iudicio, ff. familiæ herciſcund. l. dicere, de arbitr. Ideo ſeparari non poteſt ne vna, & eadem res diverſo iure cenſeatur, *l. eum qui, ff. de vſu capion. c. cum in tua de decim. c. cognovimus,* 18 12. q. 2. † Quare vt incidenter tot controverſias componam, dicendum eſt in reo convicto, qui ad ſuam defenſionem crimen fatetur, aut pravam intentionem negat, primam procedere, vt nihilominus condemnetur, ita declarant idem Bart. *in l. Divus, ff. de re iud.* Bald. *in d. l. vnica, C. de confeſſ. num. 43. & in l. decem, ff de verbor.* Iaſ. *in l. vt vim, ff.* 19 *de inſt. & iur.* † Nam confeſſo delicto reus tenetur probare feciſſe ad ſuam defenſionem Bart. *in l. nemo ex his, ff. de regul. iur.* Boer. *deciſ.* 164. *num.* 15. Boſſ. *in Pract. tit. de confeſſ. num.* 4. Iul. Clar. *in Prax. §. homicidium.* & dicit communem Decius *in cap. paſtoralis, num.* 15. 20 *de excep.* † Secunda procedit quando delictum ex ſola confeſſione rei tantum conſtat, quæ ideo cum eadem qualitate, & vnico verborum contextu eſt accipiendum, & propterea liber dimittendus eſt, Abb. *in cap. auditis, num.* 32. *de præſcript.* quod dicet mirabile *ibi* Felin. *num.* 16. *&* 30. *& in cap. cum venerabilis, num.* 15. *& in cap. cum dilecti, num.* 18. *de accuſat. & in cap. afferte, de præſumpt. & in cap. ſignificaſti de homicid.* Hippol. *in Pract. §. poſtquam, num.* 24. *& in l. repeti, D. de qq. num.* 30. *& conſ.* 129. *n.* 2. *& ſing.* 185. Boer. *deciſ.* 164. Anton. 21 Gomez *variar. 3. cap. 3. num.* 26. † Neque in crimine hæreſis aliud tenerem, quia quando teſtimonium de conſcientia alicuius requiritur, cuique de ſe ipſo creditur, *l. Theopompus, ff. de dote prælegat. l. fin. C. ad l. Iul repetund. cap. fin. de voto, cap. mulieri de iure iurand. cap. in noſtra de procurat. cap. ſtatutum, §. aſſeſſorem de Reſcript. lib.* 6.

22 ¶ Si tamen non convictus crimine de plano fateatur ſine quæſtione ſtatim condemnandus eſt, *l.* 1. & ibi omnes, *C. de confeſſ. l. confeſſus, ff. de cuſtod. reor. l. unum ſententiam, C. de pæn. l. proinde, ff. ad l. Aquil.* Etiamſi proceſſus ſit invalidus, *cap. Piſanis de reſtit. ſpoliat. cap.* 1. *de accuſat. lib.* 6. Bald. *in l.* 1. *ff. de iuriſd. omn. iud. & in l.* 2. *C. de re iudic.* cum aliis per Anton. Gom. *tom.* 3. *c.* 12. *num.* 8. † Et quamvis talis confeſſio vl- 23 tra deducta in proceſſu ſe extendat, quia omnia defecta ſupplet, cum ſit maior probatio omnibus aliis, vt ex multis firmat Proſper. Farinac. *tom.* 1. *p.* 2. *quæſt.* 37. *num.* 19. † Nec de com- 24 plicibus quidem torquendus, nam qui ſeipſum non pepercit, de aliis interrogari non debet, vt dixit Pontifex *in cap.* 1. *de confeſſ.* ſive vt ait I.C. *in l. repeti, D. de qq. iis, qui de ſe confeſſus eſt, in caput aliorum non torquebitur*, vel vt ait Imp. *in l. fin. C. de accuſat. Nemo igitur de proprio crimine confeſſus, ſuper conſcientia non ſcrutetur aliena.* † Niſi 25 Magiæ crimen ſit hæreticum, in quo de ſociis criminis interrogantur, & de iis, à quibus didicerunt, & vt eos manifeſtent torquuntur, *l. libero, l. vnius, §. teſtes, D. de qq. l. qui vltimo, ff. de pæn. l.* 8. *tit.* 30. *part.* 7. ¶ Quod etiam in cri- 26 mine falſæ monetæ, & aliis quibuſdam ſancitum eſt, *l.* 1. *C. de falſa moneta, l. Divus Hadrianus, ff. de cuſtod. reor. l. etſi certus, l. prius, ff. ad Syllan.* & ſpecialiter in crimine læſæ Maieſtatis Rojas *ſing. l.* 50. *&* 183. † Quibus omni- 27 bus hæreſis crimen peior eſt, vt tradunt DD. *in d. l. repeti, D. de qq. & in l. fin. C. de accuſat.* Soto *lib. de ratione tegen. ſecret. memb.* 2. *quæſt.* 6. Bald. *conſ.* 95. *lib.* 5.

¶ Si tamen confeſſus eſt, & non con- 28 ſtat de corpore delicti non eſt torquendus, vt oſtendat, neque in teſtem, quia non eſt ſanus mente, qui tam temerarium.

dicunt Indicum esse, & Indos
ferre, & Arabes, & Aethiopes.
Sed Indicum esse, & Indos ferre,
& Arabes, & Aethiopes. Sed
Indicum esse, & Indos ferre, &
Arabes, & Aethiopes. Sed Indi-
cum esse, & Indos ferre, & Ara-
bes, & Aethiopes. Sed Indicum
esse, & Indos ferre, & Arabes, &
Aethiopes. Sed Indicum esse, &
Indos ferre, & Arabes, & Aethio-
pes. Sed

38 *in cap.significasti de homicid.* † Neque propterea est torquendus, nam quando actus duobus modis intelligi potest factum præsumitur à lege, vt minus contineat delictum, *l. si quis intentione D. de iudic.* Alciat. *de præsumpt.reg.3.*
39 *præsumpt. 35. numer.10.* † Quia delictum non præsumitur *l. merito D. pro socio, l. Arrianus D.de actionib. & obligat.l.semper in obscuris D. de regul. iur.cap.decidunt, de præsumpt. cap.estote d. reg. iur.* Bald. *in l.1.C. de servis fugit. ex num.7.* Alciat. *vbi sup. præsumpt.1.* Hypol. *in l. 1. C. ad l. Cornel. de sicar. numer.68. & sing. 218.* Alber-
40 tinus *de agnoscend. assert. quæst. 25. numer.17.* † Vbi autem lex non præsumit, nec iudex debet præsumere.....

41 ¶ Si autem prædicta indicia non legitimè probantur, vel non sunt indubitata, & reus negat delictum in confessione, liber dimittendus est, quia iuramentum ibi delatum tollit omnem
42 malam suspicionem. † Nisi crimen sit hæresis, in quo quia nec suspiciones quidem de fide sunt prætermittendæ reus non dimittitur, sed admittitur, ad se purgandum Simanc. *de Cathol.instit.*
43 *tit.56. ex num.2.* † Nisi verba sint dubia vel facta, hoc est quod duplicem habeant sensum, quia sunt interpretanda in favorem rei vt non contineant delictum, *l.hodie l.præses l.interpretatione, ff. de pœn. cap. cum dilecti de accu-*
44 *sat.* † Et propterea dimittendus est, quia illud quod multipliciter intelligitur veritas ignoratur, *vt ex Boetio* refert Bald. *in l.scire leges, ff.de leg.num.3.*
45 *& in l.testium, C. de testib. num.10.* Bart. *in l.in ambiguo, ff.de rebus dubiis.* † Quod etiam in crimine hæresis verum putat Albertin. *de agnoscend. assert. quæst.29. numer.19. & quæst.8. numer.11. & quæstion.34. ex numer.48. & de hæretic. lib.6.quæst.13. num.19.* Rojas *de hæretic. p.1.num.201. & 366.*

¶ Neque in delictis occultis, & 46
difficilis probationis quæstionis vsus habendus est, quia aliter veritas haberi non possit, nam eo ipso quod occulta sunt crimina nullius iudicantis sunt iurisdictione, *cap. erubescant 32.dist. c.inscript.dist.96.* † Quia iudicia humana non iudicant de occultis, *cap. tua* 47
nos, cap.sicut de simonia, cap. à nobis de sent. excommunic. Reg.1. capit. 16. capit.Deus quando 24. quæstion.3. Victoria *in D. Thom. 2. 2. quæst.11. ar-* 48
ticulo 3. † Nam occulta divino Throno sunt reservata D. Thom. 2. 2. *quæstion.95. articulo* 8. Navarr. *in Manual.capit.11. numer.* 39. Remigius *lib. Damonolat. capit.9.* Petrus Gregorius *in Syntag. libr.48. capit.19.* Andr. Gail. *libr.2. de pace publica, capit.7. numer.24.* † Et ita iudex in illa pro- 49
cedens peccat mortaliter, quia divinam vsurpat iurisdictionem, vt tradit D. Paul. Corinth. 1.cap. 4. *Nolite ante tempus iudicare.* Cuius rei rationem subdit, *quo vsque veniat Dominus, qui illuminabit abscondita tenebrarum, & manif.stabit consilia cordium.*

CAPVT XX.

De purgatione Canonica.

SVMMARIVM.

1 *Purgatio canonica est de obiecto crimine ignorantiæ ostensio.*
2 *Purgatio canonica lege Moysis in vsu.*
3 *Purgatio criminis apud Israelitas.*
4 *Purgatio canonica pro omni crimine in primitiva Ecclesia inducebatur.*
5 *Purgatio canonica non solum privatis hominibus, sed nobilioribus indicta.*

6 *Pontifices*

Digitized by Google

1. Parthi, Medi, & Elamitæ habitantes Mesopotamiam.
2. Populus assistens multis annorum curriculis.
3. Ægyptum & Africæ partes circa Cyrenen.
4. Romanis versantes qui regrediuntur Hierosolymis.
5. Cretes & Arabes qui audiunt unusquisque suis linguis.

Quæ omnia ita sunt, ut Lucas ea recenset, ex Josephi historia constat. Nam

1. Parthi, Medi, & Elamitæ habitantes Mesopotamiam. Josephus lib. 20. Antiq. cap. 2. Judæos ait habitare Babylonem, Seleuciam, & cæteras Mesopotamiæ urbes.
2. Populus assistens multis annorum curriculis. Josephus lib. 18. Antiq. cap. 3. Judæos ait habitare Babylonem, Seleuciam, & cæteras Mesopotamiæ urbes.
3. Ægyptum & Africæ partes circa Cyrenen. Josephus lib. 14. Antiq. cap. 7. Judæos ait habitare Alexandriæ, & in Ægypto, & in Cyrenaica regione.
4. Romanis versantes qui regrediuntur Hierosolymis. Josephus lib. 14. Antiq. cap. 7. Judæos ait habitare Romæ.
5. Cretes & Arabes qui audiunt unusquisque suis linguis. Josephus lib. 14. Antiq. cap. 7. Judæos ait habitare Cretæ.

Quæ omnia ita sunt, ut Lucas ea recenset, ex Josephi historia constat. Nam

1. Parthi, Medi, & Elamitæ habitantes Mesopotamiam. Josephus lib. 20. Antiq. cap. 2. Judæos ait habitare Babylonem, Seleuciam, & cæteras Mesopotamiæ urbes.
2. Populus assistens multis annorum curriculis. Josephus lib. 18. Antiq. cap. 3. Judæos ait habitare Babylonem, Seleuciam, & cæteras Mesopotamiæ urbes.
3. Ægyptum & Africæ partes circa Cyrenen. Josephus lib. 14. Antiq. cap. 7. Judæos ait habitare Alexandriæ, & in Ægypto, & in Cyrenaica regione.
4. Romanis versantes qui regrediuntur Hierosolymis. Josephus lib. 14. Antiq. cap. 7. Judæos ait habitare Romæ.
5. Cretes & Arabes qui audiunt unusquisque suis linguis. Josephus lib. 14. Antiq. cap. 7. Judæos ait habitare Cretæ.

frequentata est, ad tollendas fidei suspiciones, vt notat concivis meus Episcop. Simanc. *de Cathol. instit. tit. 56. n. 1.* quidquid dicat Ovid.

Conscia mens recti famæ mendacia videt.

8 Et quamvis de hæresi suspiciones etiam leviſſimæ dissimulandæ non sint, vt tradit Rufin. *lib. 1. invectivar. in Hieron.* quia hæresis est fornicatio, & adulterium animæ, *Deuter. c. 31. Oseas cap. 4.*
9 *Hierem. 3. Ezech. 16.* † Ad hoc vt purgatio canonica inducatur, necessarium est quod reus laboret publica infamia, & quod crimen plenè probatum non sit, nam si horum alterum desiit, non purgatione sed condemnatione, vel absolutione causa peragenda est, *cap. nos*
10 *inter, cap. si quis de gradu, cap. cum dilectis de purgat. canon.* † Nec temere censeri debet quispiam diffamatus, si apud vulgares, malevolos, infames, aut leves homines male audiat, dum apud bonos, & graves viros eius existimatio læsa non sit, *cap. cum in iuventute, cap. penult. de purgat. canonic. cap. in cun-*
11 *ctis 11. q. 3. c. Inquisitionis, §. vlt. de accusat.* † Quia non debet credere plus suspicionibus, quam leges ipsæ credunt, nam vt ait Tertul. *in Apolog. cap. 8. Multum in vtraque parte crebro fama mentitur, & tam de bonis mala, quam de malis bona falso rumore concelebrat.*

12 ¶ Principio hæc purgatio fiebat, aut per ius iurandum, *cap. presbyter, cap. super causam cum aliis, 2. q. 4.* aut per sacrosanctam Eucharistiæ sacramenti assumptionem, *cap. sæpe contingit, cap. si*
13 *Episcopi, d. 2. q. 4.* † Quam quidem impugnant hæretici, nam Anabaptistæ contendunt nunquam licere iurare, nec in iudicio quidem, quos late refutarunt, Alf. Castro *de iusta hæretic. punit. lib. 10.* & Gregor. Valent. *in 2. 2. disp. 6. q. 7. punct. 3.* † Et Sacramenti purgationem
14 irridet Hotoman. *in Feud.* quia fabula ille cum Calvino suo præceptore, non credit sub panis specie Deum vivum esse: nos autem, qui credimus, & illius præsentiam, seu transubstantiationem veram fatemur, etiam ad crimina detegenda, ex traditis Thom. Sanchez *in summ. tom. 1. lib. 2. cap. 34. numer. 13.*
15 † Hanc similiter purgationem licitam asseveramus, ex eiusdemmet Christi verbis, apud D. Ioan. cap. 6. *Qui manducaverit panem hunc, & biberit calicem Domini indigne, reus erit corporis, & sanguinis Domini.* † Vnde hanc purga-
16 tionem vt divinam commendant Pontifices *in c. morialis, c. si quis de gradu. c. quotiens, cap. ex tuarum, cap. cum in iuventute de purg. canon.* † Et ideo ad eam
17 Nicolaus Pontifex Lotharium Regem admisit, vt author est Sigibert. *in Chron. ann. 870.* nam vt ait Apostol. Corint. 1. cap. 11. *probet autem seipsum homo; & sic de pane illo edat, & de calice bibat; nam qui manducat, & bibit indigne, iudicium sibi manducat, & bibit.* † Sed quia
18 refrigerata charitate (vt inquit Apostolus) iurisiurandi contempta religio, quæ satis Deum habet vltorem, *c. aliàs Christus, de iure iuran.* litigantium spem falleret. Et Sacramentum Eucharistiæ suspectis dandum non sit, *c. dilecti, de purgat. canon. cap. tribus de consecrat. dist. 2.* † Ad purgationes vulgares ho-
19 mines descenderunt, quæ nullo legitimo vsu, sed quadam vulgi vsurpatione, & observatione superstitiosa introductæ sunt, vt latè probamus *lib. 1. de Magia divinat. c. ...*

¶ Hodie autem in causis fidei ad tri-
20 bunalia sanctæ Inquisitionis huius purgatio fit per testium depositiones, quos purgatores iure vocant, vt per DD. *in cap. inter solicitudines de purgat. canon.* Campegius *ad Zanchin. cap. 11.* † Quo-
21 rum numerus varius à legislatoribus adducitur, modo plus, modo minus, pro vt vnusquisque laborat infamia, *cap. omnibus,*

Digitized by Google

omnibus, c. presbyter 2.q.5. *c. ex tuarum, de purgat. canon. c. significasti, de adulter.*

22 *c. Inquisitionis, §. fin. de accusat.* † Qui eligi debent ij, qui eandem dignitatem, & conditionem habeant quam reus, sed si tales non inveniantur eligendi sunt saltem viri probi, & catholici, qui vitâ, & moribus suspecti, tam anteactâ, quàm præsenti noverint, honesti, & bonæ existimationis, *c. si legitimi* 2.q.4. *c. cum P. Manconela, c. constitutis, c. inter solicitudines, c. cum dilectus de purgat. canon.*

23 † Etsi tales inveniri non possint, admittendi erunt alij expurgatores, quamvis æque idonei non sint, ne prorsus eis defensionis facultas auferatur, *c. cum in inventute ad fin. de purgat. canon.* Abb. *in d. c. inter solicitudines de purgat. canon.*

24 Archidiac. *in c. si legitimi* 2.q.4. † Quorum examinandi ritum, in vnaquaque sancti Officij causa, in quibus talis purgatio admittitur, post Eymericum, & alios tradit concivis meus Episcopus D. Iacob. Simanc. *de Cathol. instit. cap.* 65. *ex num.* 26.

25 ¶ Neque assentior eis, qui dicunt reum vehementem suspectum prius torqueri, deinde si negaverit, cogere purgationem subire, & si expurgatus, compellere abiurare: quia cum hæc sint variæ, ac diversæ pœnæ, pro vno crimine imponi non possunt, *l. senatus ff. de accusat. cap. at si clerici, §. fin. de iudic. cap. sceleratior, cap. sunt plures, de pœnit. dist.* 3. *c. presbyter. dist.* 81. *c. quid*

26 *ergo* 23.q.5. † Nam vt ait Nahum Propheta c. 1. *Non consurget duplex tribulatio, neque vindicavit Dominus bis in*

27 *id ipsum.* † Nec civiles leges permittunt pluribus actionibus experiri, quia multum refert an vna, an pluribus experiaris, quinimo in criminalibus, vbi magnum est, an vna dumtaxat, vel pluribus pœnis graveris, *l. quod in haredem, §. eligere, de tribut. l. cum filius, §. variis, de leg.* 2. *l. absentem, §. adversus, de pœnit.*

¶ Et quia reus in purgatione defi- 28
ciens pro convicto habetur, debet pœna ordinaria puniri, dummodo iudicis arbitrio temperetur, *cap. de hoc de simonia, capit. inquisitionis de accusation.* Abb. Hostiens. & reliqui *in cap. inter solicitudines de purgat. canonica, & in c. accedens de accusat.* † Nam si pœni- 29
tentiam agere velit, admittitur, nisi forte relapsus sit: nam si is admittendus est, cuius hæresis testibus, & propria confessione probatur, multo magis ille, qui præsumpta quadam, seu ficta probatione convincitur, *l. filio quem pater, ff. de liberis, & posthum. cap. asserte de præsumpt.* † Et dicitur in purga- 30
tione deficere ille, qui ab omnibus expurgatoribus derelinquitur, vel à maiore parte, vel aliquibus, provt iudicis arbitrio, *l. quod maior, ff ad municipal. l. duo ex tribus, ff. de re iudic. l.* 1. *ff de iure deliberand. cap. ad abolendam de hæretic.*

¶ Si tamen reus ab omnibus com- 31
purgatoribus laudatur, & eorum testimonio indicia excludit, non debet amplius molestari, sed liber dimitti: nam qui tormenta vincit purgat quæcumque indicia: & qui purgationi canonicæ satisfacit, absolvendus est, & boni testimonij vir declarandus, vt tradit Simanc. *de Cathol. instit. tit.* 56. *ex num.* 20. † 32
Quia non debet iudex plus suspicionibus credere quam leges ipsæ credunt, nec ei suspectus deinceps reus est habendus, vbi iura omnem suspicionem purgatam esse declarant, & eo maximè cum pronior debeat esse ad absolvendum, quam ad condemnandum. *cap. iudicet* 3.q.7. *l. quæstionis modum, D. de qq. cap. iudicantem,* 30.q.5. *cap. estote de reg. iur. l. absentem, ff. de pœn.* † Et eo magis 33
quanto se aliis superiorem putat, vt tradit

dit Senec. *lib. 2. de Ira*, quia humanæ fragilitatis est abuti potestate, *Machab. 2. c. 7.* Non enim est potentia nocere, sed imbecillitas, nam vt ait Ovid. *lib. 3. eleg. 5.*

Quo quisque est maior, magis est placabilis irę,
Et faciles motus mens ingeniosa capit.

CAPVT XXI.

De criminis abiuratione.

SVMMARIVM.

1 *Magus hæreticalis suspectus cogitur crimen abiurare.*
2 *Abiuratio hæresis, quid sit.*
3 *Abiurantes, quid facere teneantur.*
4 *Abiuratio de levi, & de vehementi.*
5 *Abiuratio de omnibus hæresi suspectis publicè præstatur.*
6 *Hæretici occulti, & pueri intra privatos parietes abiurant.*
7 *Violenter suspectus non solum crimen, sed omnia debet detestari.*
8 *Hæresim abiurans, in quamcumque postea dilabatur, punitur.*
9 *Abiurans de levi si postea dilabatur non punitur, vt relapsus.*
10 *Relapsus non est, qui de levi abiuravit.*
11 *Abiurans de levi, neque ex probatione, neque præsumptione reputatur hæreticus.*
12 *Abiurare recusans, vt impœnitens traditur curiæ sæculari.*
13 *Abiurans non solum errores, sed authores, & libros detestatur.*
14 *Abiurans debet Catholicam veritatem confiteri.*
15 *Abiurationis formula varia, & vnmero 16.*

MAgus de hæresi crimine suspectus, vt hæreticus cogitur crimen abiurare: de levi si levibus fuerit diffamatus: de vehementi, si magnis & vehementibus: de violentis tamen si de violenta suspicione laboraverit, vel si verè & formaliter sit hæreticus, vt tradunt Sprenger. *in Mall. p. 3. q. 19.* Eymeric. *in direct. Inquis. p. 2. q. 55.* Zanchin. *de hæret. cap. 41.* † Est autem abiuratio in hoc casu solemnis hæresium detestatio, cum assertione contraria Catholicæ veritatis, vt colligitur ex *c. Ego Berengarius de consecrat. dist. 2.* & ex *c. ad abolendam, §. illos quoque, de hæret.* & ex *c. super eo.* & ex *cap. accusatus de hæret. lib. 6. cap. inter solicitudines de purgat. canonica.* † Nam qui tali suspicione laborant debent cum abiuratione generali omnium hæresium, & aperta, atque clara errorum, de quibus sunt suspecti canere palinodiam, & contraria asserere, & iurare, se nunquam ad abiuratos errores reditarum: & hæc omnia conscripto libello abiurationis propria inscriptione munito confirmare, quæ cuncta ab Apostolorum temporibus recepta fuere testatur Simanc. *de Cathol. instit. cap. 55. num. 8. & 10.* † Hac tamen differentia, quod qui iurat de levi, intra privatos Inquisitoris parietes, debet eam recitare; si tamen de vehementi, vel violenta iurandum est publicè convocato populo, vt tradit Rojas *sing. 1. num. 26.* licet Eymericus vtramque publicè fieri deberi contendat, cum, qui abiurat publicè sit de hæresi suspectus, *in direct. Inquis. p. 3. num. 161.* † Nam olim errores abiurabantur in Conciliis generalibus & provincialibus, in quorum loco publica abiuratio successit, ab omnibus

de

de hæreſi ſuſpectis præſtanda, etiamſi impubes, aut doli capax abiuraverit, *c. ſi quis Epiſcopus 1. q. 7. cap. ad abolendam de hæret. cap. inter ſol citudines de*
6 *purgat. canonic.* † Exceptis pueris intra pupillarem ætatem, & qui occultas hæreſes profitentur, qui pro levi ſuſpicione publicè abiurare ſolent, ſed privatim in auditorio, ſive camera Inquiſitorum, vt in *prima Conſt. Hiſpal. c. 5. & tertia Valiſolet. cap. 12.*

7 ¶ Debent enim violenter ſuſpecti quando crimen fatentur, & parati ſunt abiurare, & redire ad ſanam mentem, deteſtari non ſolum errorem, de quo accuſantur, ſed omnes alios Catholicæ fidei contrarios, quia Chriſtianus non eſt, qui omnia fidei contraria non deteſtatur, vt tradunt Simanc. *de Cathol.*
8 *inſtit. tit. 1. n. 12. & tit. 57. num. 7.* † Et ita poſtea, in quacunque hæreſi reperiatur, (etiamſi nominatim non ſit abiurata) tanquam relapſus punitur, quia omnia in genere abiuravit, *c. litteris, §. quo circa, de præſumpt.* Simanc. & Sprenger. *vbi ſup.* Eymeric. *in direct. Inquiſit.*
9 *p. 2. q. 55.* † Levi quoque ſuſpicione laborantibus debet indici abiuratio tãtum ſpecialis hæreſis, de qua leviter ſuſpecti, cum etiamſi relabantur in hanc, aut aliam hæreſim non puniantur, vt relapſi, *c. accuſatus de hæret. lib. 6.* Simanc. *d. tit. 1. num. 19.* Rojas *ſingul. 1. num. 26.*
10 Eymeric. *vbi ſup. d. p. 3. num. 161.* † Vnde falſum eſt quod multi teſtantur, eum quoque qui de levi abiuraverit, ſi iterum incidat, vt relapſum eſſe puniendum, Anchar. *in d. c. accuſatus, notab. 6.* Afflict. *in Conſtit. Sicilia tit. 1. col. 8.* quia id expreſsè ſacris canonibus adverſatur, vt tradit Pegna *in direct. p. 2.*
11 *ſchol. 64.* † Nam de levi abiurans, neque ex probatione, neque ex iuris fictione reputatur hæreticus, ſed tantum ſuſpectus, quare relabendo non convincitur, neque de hæreſi, quam abiuravit, neque de alia, quia in genere non abiuravit, vt tradit Simanc *d. c. 53. num. 5.* Sprenger. *d. q. 19.* †, Niſi abiu- 12
rare recuſaverit, in quo tam qui levi, quam qui vehementi laborant, vt pertinaces, & impœnitentes traduntur curiæ ſæculari, *d. c. ad abolendam de haret.* nam vt ait Leo ille magnus ad Aquilanenſ. Epiſc. epiſt. 10. *qui correctos ſe videri volunt ab omni ſuſpicione ſe purgant, & obediendo nobis probent ſe eſſe noſtros.*

¶ Et in tali abiuratione non ſolum 13
errores de quibus ſunt ſuſpecti tenentur abiurare, ſed eorum etiam authores, & libros, & damnatos aſſerere, *c. ſalubberrimum 11. q. 7.* vt de Pelagio hæretico teſtatur D. Aug. *ad Innocent. epiſt. 95.*
† Atque ſimul debet catholicam verita- 14
tem ſuis erroribus contrariam confiteri, ac ſe proteſtare in eius fide deceſſurum, & iureiurando aſſeverare, vt in Epheſina ſynodo deciſum eſt adverſus Neſtorium, *ſentias autem, & doceas, quæ nos vniverſi per orientem, & occidentem Epiſcopi, & Magiſtri, præſulesque populorum credimus, & docemus,* idque apertiſſimè confiteri, *c. donatum 1. q. 7.* † Cu- 15
ius quidem abiurationis formulæ variæ ſunt in iure, provt vnius cuiuſque criminis natura, vna præſcribitur *in cap. Ego Berengarius de conſecrat. diſt. 2.* quam retulit Eymeric. *p. 2. pag. 181.* & aliam eiuſdem Berengarij, Pegna *lib. 2. ſchol. 24. fol. 56.* aliam Turrecrem. *lib. 4. de Eccleſ. p. 2. c. 22.* aliam Caſtro *de iuſta haret. punit. lib. 1. cap. fin.* aliam Rojas *ſingul. 1.* † Alias referunt Zanch. *de* 16
haret. cap. 20. n. 2. & ibi alias Campeg. Bern. Comenſ. *in lucerna Inquiſit. v. abiuratio* Albertin. *de agnoſc. aſſert. Cath. q. 30. ex num. 60.* Rojas *ſing. 1. & de haret. p. 2. aſſert. 41. num. 331.* Brun. *lib. 3. de haret. c. 6.*

CAPVT

CAPVT XXII.

de Relapſis.

SVMMARIVM.

1 *Relapſi ſunt qui iam ſemel crimen abiurarunt, & iterum relabuntur.*
2 *Relapſorum quatuor ſpecies & n. 3.*
4 *Relapſus eſt, qui abiurat invocationem ſi iterum conſulat dæmones.*
5 *Relapſus cenſetur abiurans hæreſim de qua tenetur, & omnes in genere, ſi poſtea in quamlibet earum dilabantur.*
6 *Relapſus non cenſetur abiurans de levi ſi poſtea labatur.*
7 *Relapſus eſt abiurans de vehementi ſi poſtea hæreticos viſitat, aut fotet.*
8 *Relapſus cenſetur dilabens poſtquam ad purgationem canonicam fuit admiſſus. & nu. 9.*
10 *Abiurans ex ſpontanea criminis confeſſione ſi relabitur non punitur, vt relapſus.*
11 *Relapſum facit pertinacia, & impœnitentia.*
12 *Relapſus curiæ ſæculari traditur, etiamſi petat miſericordiam.*
13 *Delinquentibus ſemel parcitur.*
14 D. Matt. cap. 18. *de relapſis explicatus.*
15 Ezech. cap. 18. & 33. *de relapſis illuſtratus.*

RElapſi dicuntur, qui prius lapſi fuerunt, & pœnitentia ducti crimen abiecerunt, in quod iterum labuntur, nam ante abiurationem relapſus non dicitur etiam ſi ſæpiſſimè labatur, *cap. accuſatus cap. ſuper eo de hæretic. lib. 6.* Petrus de Palud. *in Sent. 4. diſt. 13. quæſt. 3. concl. 5.* Caſtro *de iuſta hæret. punit. lib. 2. cap. 2.* † Et horum quatuor 2
ſunt ſpecies prima eorum, qui in eandem hæreſim labuntur, quam antea abiuraverunt, *vt in capite ad abolendam §. præſenti de hæretic.* ſive deprehendatur facti evidentia, ſive confeſſione propria, ſive teſtium productione legitima, vt tradit Glol. *in d. cap. ad abolendam, v. deprehenſus & in capite ſuper quibuſdam, eod. tit.* † Secundo 3
quando vehementer ſuſpectus de aliqua hæreſi aut ſortilegio hæretico abiurat erroré tanquã vehementer ſuſpectus (ſi poſt talẽ abiurationẽ deprehenſus eſt in eandem abiuratam hæreſim incidiſſe) vt relapſus debet puniri, *c. accuſatus in princ. de hæretic. libr. 6.* † Vt qui dæmones invocabat, & propter hæreſim, aut vehementem ſuſpicionem coactus fuit ſolemniter abiurare crimen, ac deinde iterum dæmones conſulit, puniri poteſt tanquam relapſus, vt tradunt Archidiac. Dominic. & Franc. *in d. cap. accuſatus §. ſane de hæret. lib. 6.* † Tertio quando vehementer ſuſpectus abiurat illam hæreſim de qua tenetur ſpecialiter, & omnes alias generaliter & poſtea incidit in aliam qua primo fuerat accuſatus, quia tunc etiam relapſus cenſetur, *d. c. accuſatus, §. eum vero de hæret. lib. 6.* † Secus ſi levibus indiciatus iurat de levi, & poſtea incidit in eam, aut aliam hæreſim licet ex hoc gravius ſit puniendus, non tamen debet relapſorum loco haberi, nec tradi curiæ ſæculari, *ex d. cap. accuſatus, §. ſi autem levi.* † Quarto 7
quando quis in hæreſi deprehenſus, vel ſuſpectus vehementer cogitur abiurare & poſtea hæreticos, vel Magos alloquitur, viſitat, fovet, vel munera mittit, quia excuſari nequit, quin ex approbati erroris conſequentia feciſſe intelligatur relapſus cenſetur, *d. c. accuſatus, §. ille quoque. c. vt officium de hæretic.*

¶ Præterea

Digitized by Google

8 ¶ Præterea non solum relapsus censetur, qui de vehementi, aut violenta suspicione abiuravit, sed etiam qui ad purgationem canonicam fuit admissus, vt iterum lapsus, tanquam relapsus puniatur, *cap. ad abolendam*, §. *illos quoque, de hæret. Illos quoque qui post abiurationem præfati erroris, vel postquam se propria Inquisitionis examinatione purgaverint, deprehensi fuerint in abiuratam hæresim incidisse sæculari iudicio, sine vlla penitus audientia decernimus relinquendos*. † Nam licet Eymerico valde difficile videatur in *Direct. p. 2. q. 85. n. 7.* vbi ait consulendum esse Pontificem, & dubitanter loquitur, *in p. 3. numer. 184.* vera est assertа sententia, quæ similiter confirmatur *in cap. excommunicamus*, §. *ad hæc, de hæret. c.* 10 *& in cap. super eo, eod. tit. lib. 6* † Et hoc verum nisi sponte crimen confiteatur, & ex vera criminis contritione ad Inquisitores sponte accedat, vt tradit Castro *lib. 2. de iusta hæretic. punit. cap. 2.* aut occultum crimen manifestaverit, quia incorrigibilis non est, qui sponte crimen fatetur, vt tradit Simanc. *de Cath. l. inst. tit. 57. numero* 11 18. † Neque qui à carcere fugit, licet pro convicto habeatur, *l. in eos, ff. de custod. reor.* sufficiens est, vt quis dicatur relapsus, quia fuga non facit relapsum, sed pertinacia, & impœnitentia, & ita rejicienda sunt Abb. *in cap. cum non ab homine de iudic.* Castro *d. cap. 2.*

12 ¶ Pœna autem relapsi est, vt sine spe veniæ iudici sæculari relinquatur animadversione debita puniendus, quantumvis ad sanam mentem convertatur, quia semel hæreticis pœnitentibus parcitur, *cap. ad abolendam de hæretic. cap. super eo, eod. tit. lib. 6.*

13 † Nam vt ait Plato *lib. 10. de leg. Vt impij propriori lapsu ad carcerem damnarentur: si vero iterum impietatis crimine condemnati essent morte, sine venia plecterentur*, cui astipulantur *l. 3. C. de Episcop. aud. l. serves, C. ad l. Iul. de vi pub. l. quicunque, C. de servis fugitiv.*

14 † Neque obstat dicere peccatorem tametsi sæpè sæpius relabatur esse admittendum, quia Ecclesia Catholica nemini ad se redeunti gremium claudit, *D. Matth. cap. 18 & Ezech. c. 18. & 33.*

15 † Quia facile respondetur aliud esse in foro interiori, aliud in foro exteriori, in illo enim semper locus est pœnitentiæ, ac hæreticis etiam relapsis absolutio salutaris non denegatur, in hoc vero hæretici relapsi curiæ sæculari relinquuntur, quia bona temporalia, qualia vitam, famam, & cætera fortunæ bona iure amisit, vt tradit Simanc. *vbi sup. d. cap. 57. n. 14. & 15.*

CAPVT XXIII.

De dogmatistis.

SVMMARIVM.

1 *Dogmatistis pœnitentiæ locus non est.*
2 *Magistri, & duces erroris gravius puniuntur.*
3 *Fidem alterius expugnantes quam acriter puniuntur.*
4 *Dogmatistis nullo iure denegatur pœnitentia.*
5 *Dogmatista ex iure Canonico ad pœnitentiam admittuntur.*
6 *Ecclesia solis relapsis veniam denegavit.*
7 *Dogmatistæ ad pœnitentiam venientes admittuntur.*
8 *Impœnitentibus, relapsis, & iis qui nolunt abiurare venia denegatur.*
9 *Dogmatistæ moniti, vt errorem deponant perseverantes sine miseratione tradantur curiæ.*

10 *Supplicia acerbanda sunt in protervis, & multum grassantibus.*

11 *Dogmatistæ quare potius quam alij puniantur.*

1 MAgos hæreticales, qui alios in errorem inducunt, vt ipsos hæresiarchas (etiamsi pœniteant) tradendos esse curiæ sæculari, docuerunt Repertorium Inquisit. *v. docere*, Rojas *de hæret. p. 2. assert. 43.* Simanc. *de Catholic. institit. tit. 47. ex num. 54. & in Enchirid.* 2 *violatæ relig. tit. 59.* † Nam Magistros, & duces erroris gravius quam alij puniri solent, *Deuter. c. 13. Numer. 25. l. hi qui, C. de apost. l. quoniam nulla facinora, C. ad l. Iul. de vi public.* Tiraq. *de pœn.* 3 *caus. 47.* † Nam vt Imperatores, & Iurisconsulti testantur vltimo supplicio coercendi sunt, qui illicita docere tentaverint, & qui fidem alterius expugnant perversa doctrina, *l. quicumque, C. de hæret. l. penult. C. de apostat. l. fin. C. de Iudæis, l. 75. tit. 6. lib. 16. C. Theodos. l. 1. §. persuadere, ff. de servo corrupt.* 4 † Quod licet tot iuribus fulciatur, ac tot sæculis invaluerit eorum consuetudo, in contrarium est veritas, quia nullus est textus de iure Canonico, qui eos ad misericordiam venientes non admittat, & indulgeat; imò in Concilio Bituricensi *cap. 16.* de huiusmodi dogmatistis agens, ita subdit, *ipsos ad conversionem prout poteritis inducentes, & converti volentibus vos ex-* 5 *hibeatis favorabiles, & benignos.* † Et in Concilio Tarraconens. *cap...* in hæc verba cavetur, *Perfecti vero hæretici si converti voluerint, & dogmatizantes absolutione prælabita, & abiuratione facta perpetuo carceri detrudantur.* † Neque obstat iura civilia in contrarium adducta, quia in his disponere nequeunt, ex defectu potestatis, *c. Ecclesia S. Mariæ de constit.* Ecclesia enim solis relapsis veniam denegavit, quæ ad alios extendi nequit, cum iudex pronior debeat esse ad absolvendum quam ad condemnandum, *cap. iudicet, 3. q. 7. cap. iudicante 30. quæst. 5. ca. cstote de regul. iur.* †Et ita hanc sententiam, quod 7 dogmatistis pœnitentibus venia condonetur, expressè tenent Eymeric. *in direct. Inq. p. 2. q. 39. & p. 3. num. 188.* latè Pegna, *d. p. 2. schol. 46.* † Nisi no- 8 lint abiurare, aut sint impœnitentes, aut relapsi, quibus omnibus ius canonicum disertè veniam denegavit, *c. ad abolendam. cap. accusatus, cap. super eo de hæretic. lib. 6.* Eymeric. *in direct. p. 2. q. 55. & 57.* † Aut tales Dogmatistæ 9 moniti sint errorem deponere, vt Lutherus *in Concilio Trident.* quæ est canonica admonitio, & sic redeuntes, licet non relapsi censeantur incorrigibiles, quos ius Canonicum tradi iubet curiæ sæculari, quia Ecclesia non habet condignam pœnam ad puniendos, *cap. cum non ab homine de iud. cap. novimus, de verbor. signif.* † Nam in pro- 10 teruis & multum grassantibus acerbanda sunt supplicia, quia propter immanitatem facinorum licitum est iura transgredi, *l. aut facta, §. fin. ff. de pœn.* Tiraq. *de pœn. temp. caus. 49.* † Idque maximè 11 in dogmatistis admonitis propter eorum pertinaciam, & ob bonum publicum, quia Magistri perempti, providentur discipuli, vt salvi fiant, Amos Proph. *cap. 9.* cum aliis per Brun. *lib. 5. de seditio. cap. 6.*

CAPVT XXIV.

De absentibus, & eorum bonis.

SVMMARIVM.

1 *Absens damnari non debet.*

2 *Incerta cognitio est inter absentes.*

3 *Crimina*

Google

3 *Crimina obiecta fateri videtur, qui ſæpe monitus purgandi ſe occaſione non vtitur.*

4 *Abſens convictu quibus præſtis poſſit damnaris.*

5 *Contumacia delictum eſt, per quod poſſit reus damnari.*

6 *Contumax non plectitur in amiſſione vitæ, vel bonorum.*

7 *Abſens niſi in crimine læſæ Majeſtatis damnari non debet.*

8 *Contumax, & poſitionibus non reſpondens habetur pro confeſſo ex fictione iuris.*

9 *Confeſſi habiti à lege dum volunt probare contrarium audiuntur.*

10 *Tertius admittitur ad probandam innocentiam rei.*

11 *Sententia contra abſentem lata potius præſumitur ob contumaciam quam ob delictum.*

12 *Sententia contra abſentem potius interlocutoria, quam diffinitiva cenſetur.*

13 *Sententia abſentis pœna non durat niſi quatenus durat contumacia.*

14 *Reprehenditur conſuetudo, qua ex quocunque crimine pœnam confiſcationis bonorum impoſuit.*

15 *Reus comparens infra annum à die ſententiæ omnia ipſo iure recuperat.*

16 *Præſentatio rei ſuccedit in loco ſatisdationis.*

17 *Præſentato reo omnia reſolvuntur in vim ſimplicis citationis.*

18 *Hæreticus cuius ſtatua eſt combuſta, ſi comparet auditur.*

19 *Nulla temporis præſcriptione à cauſa defenſione reus ſubmovetur.*

20 *Reus elapſo anno auditur, quoad perſonam bona remanent penes Fiſcum.*

21 *Reus elapſo anno non recuperat bona tiamſi innocentiam docuerit.*

22 *Bona alienata per fiſcum in pœnam contumaciæ poſt annum non recuperat reus.*

23 *Bona innocentis à fiſco alienata in pœnam contumaciæ tenetur fiſcus reſtituere contra communem.*

ABſens damnari non debet, vt Im- 1
perator Hadrianus conſtituit, & plurimis ſanctorum Patrum decretis comprobatum eſt, *Acta Ap. cap. 25. l. abſentem, ff. de pœn. cap. 1. de cauſa poſſeſſ. & proprietat. cap. 1. & ſeqq. 3. queſt. 9.* † Quia vt ait D. Hieron. *epiſt. ad Iu-* 2
lian. Inter abſentes incerta cognitio eſt, & ſicuti Menander ait, *qui prius condemnavit, quam cauſam luculenter audiverit, is malus eſt, quia male credidit*, & Seneca in Med. *qui ſtatuit aliquid parte inaudita altera, æquum licet ſtatuerit, haud æquus fuit*, nam vt ait Ovid.

Optima, nam nullo cauſa tuente perit,
Sed quia reorum proprium eſt latitare, 3
nam qui male agit odit lucem, maiores noſtri ſtatuerunt, vt illum qui neque denunciationibus, & edictis iudicum obtemperaverit, quando convictus eſt in pœnam ordinariam damnetur, quia crimina obiecta fateri videtur, qui ſæpè monitus purgandi ſe occaſione non vtitur, *d. l. abſentem, l. 1. & ſeqq. ff. de requir. reis, cap. abſens, cap. decernimus 3. q. 9.* † Abiens enim ſi 4
plenè convictus non eſt, ſed iuſta aliqua ſuſpicione premitur, in foro Eccleſiaſtico citandus eſt, vt compareat, vel vocandus per edicta, vt intra certum tempus ſui copiam faciat, ſub pœna excommunicationis, quod ſi neglexerit, & in ea perſtiterit contumacia per annum, damnandus eſt tanquam hæreticus, *cap. cum contumacia de hæretic. lib. 6.* Brun. *lib. 4. de hæretic. capite 11.*

¶ Nam licet contumacia delictum 5
ſit, *l. omne delictum. §. contumacia, ff. de*

re militar. propter quam reus multari poſſit, DD. *in l. 1. ff. ſi quis ius dicenti non obtemper.* Menoch. *de Arbitrar. caſ.* 280. *lib. 1. num. 1.* & excommunicari, Abb. *in cap. de quod vult eo, n* 10. *de iudic. cap. quaranti, de verbor. ſignific.* † Non tamen in amiſſione vitæ vel 6
bonorum plectendus eſt, vt ex multis firmat, Farinac. *tom. 1. quæſt. 18. ex num. 37.* . . . . † Excepto enim crimine 7
Maieſtatis, in aliis etiam imponentibus pœnam corporalem, abſens damnari non debet, *l. abſentem, §. adverſus contumacem, ff. de pœn. l. abſentem, C. de accuſat. l. 1. ff. de requir. reis*, Abb. *in cap. veritatis, ex num. 19. de dolo, & contumac.* Boſſ. *in Pract. tit. de requir. reis: num. 1.* Menoch. *de Arbitr. lib. 1.* 8
q. 80. ex num. 97. Cachoran. *deciſ. 105. ex num. 8.* † Nam licet contumax, & poſitionibus non reſpondens habeatur pro confeſſo, *cap. ſi poſt præſtitum, de confeſſ. lib. 6.* hoc fit per fictionem tantum iuris, vt tenet Cachoran. *deciſ.* 9
105. num. 6. † Et ita ſi vult probare contrarium admittitur, vt innocentiam ſuam oſtendat, non ſolum coram ſuperiore, ſed etiam apud eundem iudicem, qui ſententiam tulit, Bald. *in l. error. C. de iuris, & facti ignoran. numero* 14. Iaſ. *in l. 2. C. qui teſtam. facere poſſ.* Alciat. *de præſumpt. reg. 1. præſumpt. 22. num. 7.* Tiraq. *de Retract. lignagier. §. 4. gloſſ. 1. num. 12.* Menoch. *de Arbitrar. caſ. 416. ex num. 37.* And. 10
Gail. *de pace pub. l. lib. 2. cap. 8.* † Quod adeò eſt verum, vt tertius etiam admittatur ad docendum de ignorantia rei, contra *reg. l. penult. §. an crimen, ff. de public. iud.* tradit ex *Iaſone, Bonacoſa, & aliis*, Flamin. Carthar. *de execut. ſent. cap. 1. ex num. 103. & cap. 3.* 11
ex num. 23. † Nam ſententia contra abſentem lata potius præſumitur ob contumaciam, quam ob delictum, *l. Papinianus, §. meminiſſe*, & ibi Bart. *l. qui repudiatis, ff. de inoffic. teſtam.* Foller. *in Prax. cap. 33. num. 90.* Tiraq. *tract. ceſſante cauſa p. 1. ex num. 62.* † Ideo po- 12
tius interlocutoria, quam diffinitiva cenſetur ex traditis ab Alexandro, Socino, & aliis *in l. 1. §. hoc indicium, ff. ſi quis ius dicenti non obtemp.* † Cuius 13
ideo pœna non durat, niſi quatenus durat contumacia, Felin. & Decius *in cap. ex litteris, numero 12. de Conſtit.*

Et ita non obſtante pœna publica- 14
tionis bonorum, quæ ex quocumque delicto hodie imponitur, *ex tit. de requir. reis*, quamvis male, quia ſublata eſt per *Auth. bona damnatorum, C. de bonis proſcript.* † Reus hodie compa- 15
rens infra annum à die ſententiæ omnia recuperat ipſo iure, ſi ſatis dederit Alberic. *in l. 1. C. de requir. reis, num. 4.* & de communi firma Farinac. *tom. 1 q. 11. num. 84.* Flam. Carthar. *vbi ſup. d. cap. 1. ex numero 389.* Iul. Clar. *in Prax. q. 44. num. 1.* † Vel ſiſte in carcere præſen- 16
taverit, quod ſuccedit loco ſatisdationis, vt ex dicto Farinacio, & aliis refert Scholt. Guarzinus *tract de confiſc. bonor. limit. 64. concl. 13. ex n. 2.* † Qua tunc omnia acta reſolvun- 17
tur in vim ſimplicis citationis: auditurque reus, quoad bona, & quoad perſonam, vt tradunt Boſſ. *vbi ſup. num. 3.* Angel. *de malefic. v. qui dicatur, num. 4.* Iul. Clar. *in Pract. q. 44.* † Etiam- 18
ſi crimen ſit hæreticum, & rei ſtatua combuſta ſit, vt tradit Epiſc. Simanc. *de Cathol. inſtit. tit. 2 num. 20.* † Quia 19
nulla temporis præſcriptione à cauſæ defenſione reus ſummoveri debet, quin abſens audiatur, *l. 2. l. penult. ff. de requir. reis.* † Et ita verum eſt quo- 20
ad perſonam, licet quoad bona, elapſo anno, in pœnam contumaciæ remaneant penes fiſcum, donec innocentiam ſuam docuerit, & fuerit abſolutus, *l. 1. cum aliis, ff. de requ. r. reis,*

Digitized by Google

ens, cui de re aliena actio competit, ejusdem rei actionem habet. Cujac. ad Leg. 6. Cod. de Rei vindic. Cornelius Dual. Quæst. 2. Cap. 2. Num. 3.

Actiones rerum corporalium, quæ in jure consistunt, transeunt ad hæredes & successores. Quæ autem ad personam tantum pertinent, non transeunt. Leg. 62. ff. de Reg. Jur. Quæ autem ad personam tantum pertinent, quæ nec ex contractu nec ex delicto competunt, hæredi non competunt. Leg. 179. ff. de Reg. Jur. Quæ autem ad personam tantum pertinent, hæredi non competunt. Leg. 195. ff. de Reg. Jur. Quæ autem ad personam tantum pertinent, hæredi non competunt. Leg. 196. ff. de Reg. Jur.

CAPVT XXV.

De Actionibus.

THESIS XXVII.

1. *Actiones & omnia Jura transeunt ad hæredes & successores.*
2. *Actiones in rem, quæ sunt in jure, transeunt.*
3. *Actiones quæ sunt in personam, transeunt.*
4. *Actiones in rem, quæ sunt in facto, transeunt.*
5. *Actiones in rem, quæ sunt in personam, transeunt.*
6. *Actiones in rem, quæ sunt in facto, transeunt.*
7. *Actiones in rem, quæ sunt in personam, transeunt.*
8. *Actiones in rem, quæ sunt in facto, transeunt.*
9. *Actiones in rem, quæ sunt in personam, transeunt.*
10. *Actiones in rem, quæ sunt in facto, transeunt.*
11. *Actiones in rem, quæ sunt in personam, transeunt.*
12. *Actiones in rem, quæ sunt in facto, transeunt.*
13. *Actiones in rem, quæ sunt in personam, transeunt.*
14. *Actiones in rem, quæ sunt in facto, transeunt.*
15. *Actiones in rem, quæ sunt in personam, transeunt.*
16. *Actiones in rem, quæ sunt in facto, transeunt.*
17. *Actiones in rem, quæ sunt in personam, transeunt.*
18. *Actiones in rem, quæ sunt in facto, transeunt.*
19. *Actiones in rem, quæ sunt in personam, transeunt.*
20. *Actiones in rem, quæ sunt in facto, transeunt.*
21. *Actiones in rem, quæ sunt in personam, transeunt.*
22. *Actiones in rem, quæ sunt in facto, transeunt.*
23. *Actiones in rem, quæ sunt in personam, transeunt.*
24. *Actiones in rem, quæ sunt in facto, transeunt.*
25. *Actiones in rem, quæ sunt in personam, transeunt.*
26. *Actiones in rem, quæ sunt in facto, transeunt.*
27. *Actiones in rem, quæ sunt in personam, transeunt.*
28. *Actiones in rem, quæ sunt in facto, transeunt.*
29. *Actiones in rem, quæ sunt in personam, transeunt.*
30. *Actiones in rem, quæ sunt in facto, transeunt.*
31. *Actiones in rem, quæ sunt in personam, transeunt.*
32. *Actiones in rem, quæ sunt in facto, transeunt.*
33. *Actiones in rem, quæ sunt in personam, transeunt.*
34. *Actiones in rem, quæ sunt in facto, transeunt.*
35. *Actiones in rem, quæ sunt in personam, transeunt.*
36. *Actiones in rem, quæ sunt in facto, transeunt.*
37. *Actiones in rem, quæ sunt in personam, transeunt.*
38. *Actiones in rem, quæ sunt in facto, transeunt.*
39. *Actiones in rem, quæ sunt in personam, transeunt.*
40. *Actiones in rem, quæ sunt in facto, transeunt.*
41. *Actiones in rem, quæ sunt in personam, transeunt.*
42. *Actiones in rem, quæ sunt in facto, transeunt.*
43. *Actiones in rem, quæ sunt in personam, transeunt.*
44. *Actiones in rem, quæ sunt in facto, transeunt.*
45. *Actiones in rem, quæ sunt in personam, transeunt.*
46. *Actiones in rem, quæ sunt in facto, transeunt.*
47. *Actiones in rem, quæ sunt in personam, transeunt.*
48. *Actiones in rem, quæ sunt in facto, transeunt.*
49. *Actiones in rem, quæ sunt in personam, transeunt.*
50. *Actiones in rem, quæ sunt in facto, transeunt.*
51. *Actiones in rem, quæ sunt in personam, transeunt.*
52. *Actiones in rem, quæ sunt in facto, transeunt.*
53. *Actiones in rem, quæ sunt in personam, transeunt.*
54. *Actiones in rem, quæ sunt in facto, transeunt.*
55. *Actiones in rem, quæ sunt in personam, transeunt.*
56. *Actiones in rem, quæ sunt in facto, transeunt.*
57. *Actiones in rem, quæ sunt in personam, transeunt.*
58. *Actiones in rem, quæ sunt in facto, transeunt.*
59. *Actiones in rem, quæ sunt in personam, transeunt.*
60. *Actiones in rem, quæ sunt in facto, transeunt.*
61. *Actiones in rem, quæ sunt in personam, transeunt.*
62. *Actiones in rem, quæ sunt in facto, transeunt.*
63. *Actiones in rem, quæ sunt in personam, transeunt.*
64. *Actiones in rem, quæ sunt in facto, transeunt.*
65. *Actiones in rem, quæ sunt in personam, transeunt.*
66. *Actiones in rem, quæ sunt in facto, transeunt.*
67. *Actiones in rem, quæ sunt in personam, transeunt.*
68. *Actiones in rem, quæ sunt in facto, transeunt.*
69. *Actiones in rem, quæ sunt in personam, transeunt.*
70. *Actiones in rem, quæ sunt in facto, transeunt.*
71. *Actiones in rem, quæ sunt in personam, transeunt.*
72. *Actiones in rem, quæ sunt in facto, transeunt.*
73. *Actiones in rem, quæ sunt in personam, transeunt.*
74. *Actiones in rem, quæ sunt in facto, transeunt.*
75. *Actiones in rem, quæ sunt in personam, transeunt.*
76. *Actiones in rem, quæ sunt in facto, transeunt.*
77. *Actiones in rem, quæ sunt in personam, transeunt.*
78. *Actiones in rem, quæ sunt in facto, transeunt.*
79. *Actiones in rem, quæ sunt in personam, transeunt.*
80. *Actiones in rem, quæ sunt in facto, transeunt.*
81. *Actiones in rem, quæ sunt in personam, transeunt.*
82. *Actiones in rem, quæ sunt in facto, transeunt.*
83. *Actiones in rem, quæ sunt in personam, transeunt.*
84. *Actiones in rem, quæ sunt in facto, transeunt.*
85. *Actiones in rem, quæ sunt in personam, transeunt.*
86. *Actiones in rem, quæ sunt in facto, transeunt.*
87. *Actiones in rem, quæ sunt in personam, transeunt.*
88. *Actiones in rem, quæ sunt in facto, transeunt.*
89. *Actiones in rem, quæ sunt in personam, transeunt.*
90. *Actiones in rem, quæ sunt in facto, transeunt.*
91. *Actiones in rem, quæ sunt in personam, transeunt.*
92. *Actiones in rem, quæ sunt in facto, transeunt.*
93. *Actiones in rem, quæ sunt in personam, transeunt.*
94. *Actiones in rem, quæ sunt in facto, transeunt.*
95. *Actiones in rem, quæ sunt in personam, transeunt.*
96. *Actiones in rem, quæ sunt in facto, transeunt.*
97. *Actiones in rem, quæ sunt in personam, transeunt.*
98. *Actiones in rem, quæ sunt in facto, transeunt.*
99. *Actiones in rem, quæ sunt in personam, transeunt.*
100. *Actiones in rem, quæ sunt in facto, transeunt.*

† Quare in dubio eſt appellationi de-
4 ferendum : nec iudex debet eam reiicere : quia nemini eſt deneganda etiam diabolo , eſt *deciſio Rotæ 16. aliar 314. nu. 3. de dolo, & contum.* Pariſius *conſ. 28. numer. 11. lib. 4.* Lancellot. *de attent. part. 2. cap. 12. ampliat. 5. num. 8. 11. &* 14. † Nam appellatio dicitur tantæ poten-
5 tiæ , vt non ſolum ſuſpendere, verum etiam extinguere dicatur ſententiam , *l. 1. ad fin. ff. ad Turpilian.* † Quinimo , & præſumptionem , quæ
6 ſolet eſſe pro ſententia , vt eſt communis , de qua Oſaſcus *deciſ. 13. num. 4* Buſſat. *conſ. 66. num. 2. lib. 1.* † Nam
7 ſententia poſtquam eſt appellata , dicitur potius iniuſta , Zaſius *in l. 1. ff. de re iudic.* Minſinger. *conſ. 41. numer. 7.*
8 † Quia magis præſumitur pro appellatione , quia eſt magis favorabilis , quam pro ſententia , vt tradit Bapt. Ferret. *conſ. 51. numer. 23. lib. 1.* † Et ita regula eſt , quod appellatione pen-
9 dente nihil eſt innovandum , vt omnia iura proclamant , *l. 1. C. vt appellation. pendent.* Beroi. *conſ. 116. lib. 3 numer.* 10. Decius *conſ. 97. numer. 1. lib. 1.* Grat. *conſ. 26. numer. 11. lib. 2.* Menoch. *conſ. 2. numer. 150. lib. 1* Vivius in *in comm. lib. 2. op. 3.* † Nam appellatio
10 eximit appellantem a iurisdictione iudicis à quo , etiam ſi ſuperiori non ſit præſentata , vt tradit Lancellot. *d. cap. 12. in præſat. ex nu. 11.* niſi defertione, aut lapſu fatalium finiatur , *l. fin. C. de tempor. appell. 1.* Glo. *in cap. ſite perſonas de appell.* DD. *in capit. cum ſit Romana , & in capite ex ratione eodem titul.*
21 † Alias iudex procedens facit acta nulla ; & attentata ipſo iure etiam ſi a ſuperiore non inhibeatur , quia attentata proveniunt ex natura ipſius appellationis , vt tenet Lancellot. *d. cap. 12. limit. 17. ex numer. 34.* † Et committit
22 delictum quia eodem tempore ius , iudicem , & partem offendit , iuxta notata *in cap. cordi de appell lib. 6.* Natta *conſ. 568. ex numer. 14. lib. 3.* ideo punitur triginta pondus auri , *l. quoniam indices , C. de appellat.* & aliis pœnis congeſtis a Lancellot. *vbi ſupra part. 3. capite* 31. Niſi cauſa ſit hæreſis , in 13
qua ab Inquiſitoribus non datur appellatio tam hæreticis , quam eorum fautoribus , & defenſoribus , *capite vt inquiſitionis de hæreticis , libr. 6. Clem. ſæpe de verborum ſignificatione.* † Quia 14
in negotio hæreſis proceditur ſimpliciter , & de plano , & abſque ſtrepitu iudicij , *capite finali , de hæreticis libro ſexto , cum aliis* per Comenſ. *in Lucerna Inquiſit. verſu appellatio , ex numero primo.* † Contra tamen in his 15.
Hiſpaniæ regnis ab Inquiſitoribus appellatio datur ad Papam , & ad Senatum ſanctæ Inquiſitionis ſupremum vt probant concivis meus Epiſcopus Simancas *de Cathol. inſtit. titulo ſexto* Zanchin. *de hæreti. capite* 29 Eymeric. *in direct. Inquiſ. part. 3. num. 121.* & ibi Pegna *com.* 31. Et non ſolum à 16
diffinitiva datur huiuſmodi appellatio, ſed etiam ab interlocutoria dum iuſtam cauſam adfert , nam frivola non eſt admittenda , *cap. cum appellationibus de appellat. lib. 6.* † Niſi talis ſententia ſit 17
excommunicationis , in qua appellatio effectum tantum habet devolutivum, non ſuſpenſivum *cap. paſtoralis , § verum de appellat.* Dueñas *reg. 42. num 8.* Lancellot. *de attent. part. 2. cap. 12. limit. 21.*

CAPVT XXVI.

de Recuſatione.

SVMMARIVM.

1 *Recuſatio defenſionem continet , & à iure naturali emanat.*

2 *Recuſatio*

2 *Recuſatio acta ſuſpendit.*
3 *Sententia & geſta poſt recuſationem ſunt ipſo iure nulla.*
4 *Recuſatio in omnibus Regnis non admittitur.*
5 *Recuſatio in omni cauſa, & à quocunque iudice imponitur*
6 *Ordinarius recuſatus recipit coadiutorem.*
7 *Recuſatio Ordinarii hodie ſolo partis iuramento fit.*
8 *Iudices ſuperiores non recuſantur ſine cauſa.*
9 *Iudices Eccleſiaſtici omnes non recuſantur ſine cauſa.*
10 *Vniverſitates & concilia recuſantur.*
11 *Concilia generalia recuſari nequeunt quia Eccleſiam repræſentant.*
12 *Concilia huiuſmodi non ſolum in cauſis fidei verum temporalibus non poſſunt errare.*
13 *Concilia huiuſmodi in temporalibus recuſari poſſe.*
14 *Civitas, Collegium, & Senatus recuſari poſſunt.*
15 *Civitas delinquere nequit.*
16 *Civitas delinquit reſpectu Rectorum.*
17 *Civitas reſpectu Rectorum crimen committit.*
18 *Civitas delicto Rectorum poteſt deleri.*
19 *Civitas recuſatur ex communi ſententia.*
20 *Recuſatio vaga cenſetur, quæ ad omnes extenditur.*
21 *Recuſari non poſſunt omnes vniuersitatis.*
22 *Inferiores omnes civitatis recuſantur, niſi ſpecialiter nominentur.*
23 *Inquiſitores hæreticæ pravitatis recuſari non poſſunt.*
24 *Inquiſitores huiuſmodi neque generaliter, neque ſpecialiter recuſantur.*
25 *Inquiſitores huiuſmodi verum eſt poſſe recuſari.*
26 *Inquiſitores cum ſint homines poſſunt errare.*
27 *Inquiſitores recuſari poſſe cautum eſt per ſupremum S. I q.*
28 *Inquiſitores vt recuſentur debet cauſa probari in Senatu Inquiſitionis.*
29 *Cauſæ recuſationis diſcutiuntur per arbitros in Eccleſiaſticis.*
30 *Cauſæ recuſationis in hæreſis crimine diſcutiuntur per ſenatum.*
31 *Papa recuſari non poteſt.*
32 *Papa non habet ſuperiorem in terris.*
33 *Papa non eſt purus homo, ſed vices dei gerens.*
34 *Appellantes à Papa ad futuram ſynodum excommunicantur.*
35 *Papa ſuperior eſt omni Concilio.*
36 *Reges & Imperatores ſunt irrecuſabiles.*
37 *Reges ſunt Vicarij Dei in temporalibus, vt Papa in ſpiritualibus.*
38 *Reges, qui non recognoſcunt ſuperiorem non recuſantur.*

RECuſatio quia defenſionem continet, *Clem. paſtoralis, §. cæterum de re iudic.* ex iure naturali emanaſſe ſcribit, Abb. *in cap. cum inter, de except.* nam vt ait tex. in *c. quod ſuſpecti 3. q. 5. Nam quemadmodum naturale eſt ſuſpectorum, & inimicorum iudicum ſemper velle refugere.* † Quare vt appellatio 2
acta ſuſpendit, quia miſerum eſt apud iudicem ſuſpectum litigare, *dicto capite cuminter, de except. cap. ſuſpicionis, de offic. delegat. cap. ſecundo requiris, §. tertio poſtulas, de appellat.* † Et ita 3
geſta, proceſſus, & ſententia per iudicem recuſatum ſunt ipſo iure nulla, vt poſt plures tradit Rob. Lanc. *de attent. p. 2. c. 6. de att. poſt recuſ. n. 4. & ex n. 11.* † 4
Quod in omnibus provinciis, & Regnis cõmune eſt, & recuſãdi ſtylus praxi receptus,

Digitized by Google

receptus, vt trădunt Vivius *in cap. quoniam contra falsum, ex num.* 148. *de probat.* Covarr. *in c.* 26. *Pract.* Avend. *de exequend. mand. p.* 2. *c.* 23. Menoch. *de*
5 *Arbitr. lib.* 2. *cas.* 152. † Et interponitur in omni causa tam Ecclesiastica quam temporali, & in omni iudicio, tam civili, quam criminali, & à quocumque iudice tam delegato, quam ordinario, *c. suspicionis, de offic. deleg. c. cum speciali, de accusat. cap. si quis contra, de*
6 *foro compet.* † Licet de iure civili Ordinarius non possit recusari Gloss. *in l. apertissimi, C. de Iudic.* quod intellige, vt tollatur causa in totum, non tamen, vt detur alius Coadiutor, *auth. si verò*
7 *contingit, C. de Iudic.* † Ad quod de iure communi causa suspicionis debebat allegari, Bart. Alex. & alij *inf. quia potuit*, Iason. *in l. apertissimi, C. de iud.* hodie tamen de iure Regio sufficit iurare de calumnia, *l.* 1. *titul.* 16. *libr.* 4. *Re-*
8 *copil.* † Quæ in omnibus Iudicibus temporalibus obseruătur, nisi supremi sint, qui propter vitæ integritatem, & officij eminentiam, non recusantur nisi causam suspicionis probare offeratur, & depositet pœnam, quæ non probanti est imposita, *l.* 36. *tit.* 4. *l.* 4. *tit.* 6. *lib.* 2. *Recopil.*

9 ¶ In Ecclesiasticis tamen non solum superiores, recusari non possunt, (nisi causa probetur) verum etiam omnes inferiores, *cap. cum speciali, de appellat. cap. secundo requiris*, §. 1. *eod. tit. l.* Bald. *in l. apertissimi, C. de Iud. numer.* 7. And.
10 Gail. *obseruat.* 33. *num.* 16. † A quo nec Conclia, neque vniuersitates eximuntur, dum in sæcularibus iuretur de calumnia, in Ecclesiasticis causa ostendatur, Menoch. *de Arbitr. lib.* 2. *cas.* 458. *num.* 10. Did. Perez *in l.* 1. *tit.* 5. *lib.* 2. *Ordin.* cum aliis per Cenedum *Collect.*
11 100. *ad Decret. num.* 5. † Nisi Concilia sint Generalia, quæ minimè recusari possunt, quia Ecclesiam Vniuersalem repræsentant cui Deus promisit adesse, vsque ad consummationem sæculi, *Matth. cap.* 27. *c.* 1. *c. violatores, dist.* 15.
† Non solùm quando causa fidei de- 12
nienda est, verum quando temporalis tractatur, Greg. Lop. *in l.* 22. *tit.* 4. *p.* 3. Avend. *in c.* 23. *Prator. p.* 2. *n.* 13. Rolan. *cons.* 19. *vol.* 3. Rebuf. *const.* 3. *tit. de Rescript.* † Licet quoad temporalia posse 13
recusari (quia cessat causa fidei pro qua Deus oravit *Matth. cap.* 9. *Luc.* 22.) tenuerunt Cardinal. Turrecr. *in Summ. Eccles. lib.* 3. *c.* 6. *ad fin. & lib.* 2. *c.* 112. D. Thom. *in* 4. *dist.* 41. Menoch. *d. cas.* 458. *ex num.* 13.

¶ Civitas similiter, Collegium, & 14
Senatus recusari possunt generaliter, Alberic. *lib.* 2. *statutor. q.* 101. *vers. autem potest, ff l.* 39. Capicius *decis.* 138. *n.* 6. Boer. *dec. s.* 269. *n.* 4. cum aliis per Cened. *Collect.* 100. *ad Decret. n.* 5. † Nam 15
licet ciuitas delinquere non dicatur, quia homo non est, sed corpus quoddam fictum, *arg. l. mortuo, ff de fideiussor. l. rerum mixtura, ff de vsucapion.* † Quate- 16
nus repræsentatur per Rectores, *l.* 1. §. *quibus, l.* 2. *l. sicut*, §. *fin. D. quod quisque univers. nom. c. innotuit, de his, quæ fiunt à prælat.* † Quia eorum singuli, & simul 17
omnes odio, aut amore moueri possunt, & conspirare, non solum errare, verum delinquere poterint, Iul. Clarus *in Practic.* §. *fin. q.* 16. *ex n.* 7. Cacher. *decis. n.* 9. Farinac. *tom.* 1. *q.* 24. *ex n.* 109. Cenedo *Collect.* 101. *ad Decretal. n.* 2. † Adeò, vt 18
ciuitas possit deleri, atque vastari, Tiberius Decian. *tom.* 2. *lib.* 7. *cap.* 32. *n.* 14. Azeved. *in curia Pisan. lib.* 4. *cap.* 3. *n.* 6. Mascard. *de probat. tom.* 3. *conclus.* 1415. *ex n.* 1. *& conclus.* 1190. *n.* 19. Farin. *d. q.* 24. *n.* 120. † Quare eius recusatio abs- 19
que dubio procedere testantur DD. *in cap. Pastoralis*, §. *pyssana, de re iud.* Petr. Greg. *in syntagm. p.* 3. *lib.* 49. *c.* 3. *num.* 24. Azeved. *in l.* 1. *tit.* 16. *lib.* 4. Rec. *& in curia Pis. d. lib.* 4. *c.* 6. *n.* 70. Paz. *in prax.*

tom. 3.

20 *tom.1.p.1.temp.10.n.22.*† Etiamſi vaga recuſatio videatur, quæ ad omnes extenditur, Rebuff. *tract. de Recuſat. articul.9.gloſſ.5.n.46. tom.3. Conſtit.Franc.*

21 † Ex quo iuriſperitos omnes civitatis recuſari non poſſe, niſi ſpecialiter nominentur, tradiderunt Bald. *in l.hoc modo, ff.de condit. & demonſtr.* Gregor. *in*

22 *l.22.tit.4.p.3.* † Quia verius eſt civitas tota, & iuriſperiti omnes vnius, vel plurium civitatum recuſari poſſe, licet ſpecialiter non nominentur, tradunt Menoch. *vbi ſup.n.11.* Capicius *d.deciſ.* 138. Conrad. *in Curial. Breviar. lib.1. cap.9.§.2. n.9.* & cum aliis Cened. *d.collect.100.num.5.*

23 ¶ Inquiſitores autem hæreticæ pravitatis, vt qui graviſſimi, æquiſſimi, & probatiſſimi ſemper eliguntur, vt qui tanto muneri præponuntur, irrecuſabiles ſunt, quia nulla videtur cauſa, quæ tantos viros ſuſpectos reddat, vt tradunt Archidiac. *in cap. quia plerumque de offic.Ordin. lib.6.* Menoch. *libr.1.ar-*

24 *bitr.q.37.n.40.* † Et nominatim eos recuſari non poſſe ſcripſerunt Dominic. *in d. cap.quia plerumque*, Ripa *de peſte l.3.n.140.* Ioan.Rojas *ſing.100.& tract. de hæret. p. 2. tit. de privileg. Inquiſit.*

25 *n.435.* † Contra tamen verius eſt Inquiſitores nominatim poſſe recuſari vt poſt alios tenuerunt Epiſcopus Simanc. *de Cathol.inſt.tit.17.n.51.* Bernard.Comenſ.*in Lucerna Inquiſ.v.recuſatio,§.1.* Tabiena *in ſumma v.Inquiſitor, §.4.n.5.*

26 † Nam cum ſint homines & poſſint errare, & odio, aut amore duci, dubium non eſt quin recuſentur, quippe Epiſcopos omnes, qui ſub Concilio fuerant convocati D. Chryſoſtomus recuſavit dicens apud Sozomen. *lib.8. hiſt. Eccleſ. cap.17. Neque ſe tam ſtultum fore, vt iudices ferret ſuos, qui eſ-*

27 *ſent manifeſti hoſtes.* † Et ita Inquiſitores recuſari poſſe expreſsè cautum eſt per ſupremum Senatum S. Generalis Inquiſit. *Inſtruct. Matritienſ.ann.1561. cap.52.* † Dum tamen ſuſpicionis cau- 28
ſæ ad ipſum ſenatum deducantur, quæ non debent eſſe frivolæ, ſed capitalis inimicitia, conſpiratio in reos, vel quid tale, vt per Hoſtienſ. *in ſumm. tit. de Recuſat. §. quæ ſint iuſtæ cauſæ,* Zabarella *in Clem.1. de hæretic.* † Nam 29
licet in iudicio Eccleſiaſtico, ad probandas recuſationis cauſas arbitri eligantur, qui de illis cognoſcant *cap. ſuſpicionis de offic. delegat. cap. cum ſpeciali de appellat.* † In recuſatione Inquiſito- 30
rum in his Hiſpaniæ Regnis recurritur ad Senatum à quo dum legitimas cauſas iudicat, Inquiſitori iubetur abſtinere; dum leves, vt ad vlteriora procedat, vt tradit Simanc. *titul. 17. numero 52.*

¶ Papa tamen licet errare poſſit, 31
cap.ſi Papa diſtinct. 40. non poterit tamen recuſari, *cap.querelam*, vbi notat Panormit. *de Elect. cap.ipſi ſunt, c.cuncta permovendum, 9. q.3.* † Nam cum 32
recuſatio, & appellatio ad ſe invicem cohæreant, *c.ſuper eo de appellat.* ad Papam non extenditur, quia nullum ſuperiorem habet in terris ad quem appelletur, *cap.ego ſolus, de maiorit. &* 33
obedient.† Quia non eſt purus homo, ſed vices Dei gerens, Navar. *in cap.novit, de Iudic.* Pacian. *conſ.123. n.88.* neque à nemine iudicatur *cap. mandatis 24 q.4. cap. ſi Papa, diſt.40.* quia nullus ei poteſt dicere cur ita facis? idem Pacian. *d.conſ.123.num.89.* † Quare appellantes 34
à Papa ad futuram ſynodum excommunicantur in Bulla Cœnæ Domini, vt tradit Vgolinus *de cenſuris Pontifici reſervat.p.2.cap.2.§.1.n.1.* † Nam Papa 35
ſuperior eſt omni Concilio etiam Generali, nam ab eo debet convocari, ordinari, præſidere, & approbari, vt tradunt Conrad. *in temp. Iud. libr.2. capitul.1.§.4.* Sebaſt. Medices *de legib. part.1. quæſt.9. ex num.6.* cum aliis per

Digitized by Google

Cened. *Collect.* 108. *ad Decretal. num.* 4. *& num.* 5.

36 ¶ Reges, & Imperatores similiter irrecusabiles sunt quia non habent superiorem, quippe non accipiunt potestatem à Papa, vt volunt Abb. *in c. novit, de iudic. n.* 11. Decius 7. Navar. *notab.* 3. *ex n.* 19. sed à Domino Deo immediate, Proverb. cap. 8. *per me Reges*
37 *regnant.* † Nam, vt Papa in spiritualibus Dei Vicarius est, *D. Ioan. c. fin.* sic Reges, & Imperatores in temporalibus,
38 Apostol. *ad Rom. c.* 13. † Qui ad externam politicam præpositi secularí nequeunt dum non recognoscunt in temporalibus superiorem.

CAPVT XXVII.

De Inhibitione.

SVMMARIVM.

1 *Inhibitionis tractatio ex difficilioribus.*
2 *Inhibitionis materiam in causa violentia remissivè.*
3 *Regibus nostris cognitionem competere in causa violentia ex consuetudine, & privilegio.*
4 *Regibus nostris huiusmodi cognitionem iure naturali competere probatur contra communem.*
5 *Regibus nostris huiusmodi cognitionem competens iure naturæ à Iure tolli nequit.*
6 *Regibus huiusmodi cognitio competit iure divino.*
7 *Violentia cognitio Regibus competit iure positivo.*
8 *Regibus huiusmodi cognitio competit non actu iurisdictionali, sed privato.*
8 *Iudici malè exequenti violenter resisti potest.*
9 *Facti quæstio rerum spiritualium laico denegatur.*
10 *Facti quæstio dum talis natura est, vt ab ea spiritualium cognitione terminetur laico non denegatur.*
11 Cap. tuam de ordine cognitionum, *explicatum.*
12 *Factum clandestini matrimonij ad effectum puniendi potest laicus discutere.*
13 *Matrimonium an de facto contractum sit non prohibetur secularí indagare.*
14 Cap. vt inquisitionis, §. prohibemus de hæreticis, *explicatur.*
15 *Factum hæreticum quod nihil spiritualitatis habeat non est prohibitum laico.*
16 Cap. si index laicus de sententia excommunicationis, *explicatur.*
17 *Clericus captus à iudice laico si allegat declinatoriam poterit secularis assumere cognitionem.*
18 *Secularis capiens clericum poterit cogere vt ostendat exceptionem aliàs procedit ad vltiora.*
19 *Laici præsumuntur omnes quando de contrario non constat.*
20 *Captus obijcere debet declinatoriam, cum sit fundamentum suæ intentionis.*
21 *Laicus assumit cognitionem vtrum captus sit suæ iurisdictionis.*
22 *Cognitio laici in causa clericatus.*
23 *Auxilium Regium in causa violentia quam laudabile, vt de facto factum tollatur.*
24 *Inhibitio Ecclesiastici per laicum, & præceptum de revocandis factis quam periculosum.*
25 *Inhibitio est actus iurisdictionalis quam privatus exercere nequit.*
26 *Actus post appellationem facti revocantur privilegio attentatorum.*

27 *Attentata*

Digitized by Google

27 *Attentata & eorum revocatio actuum Eccleſiaſticorum ad Eccleſiaſticos pertinet.*

28 *Partes quæ ad Cancellarias recurrunt pro decreto de revocandis actis iudicis Eccleſiaſtici, ſunt excommunicati ipſo iure.*

29 *Iudices Regi Cancellariarum in cauſis Eccleſiaſticis violentiam committi diſcernentes quamlèm laude digni ſint.*

30 *Eccleſiaſticus nolens poſt declarationem Cancellariæ actis acquieſcere multatur.*

31 *Bulla Cœnæ Domini publicatur in eos, qui iudices Eccleſiaſticos rectè & ſtrictè procedentes impediunt.*

32 *Iudices Regi ſubmouentes, Eccleſiaſticos ab iniuſta executione iuriſdictionem Eccleſiaſticam potius honorant, quam onerant.*

33 *Recurſus huiuſmodi ad Cancellarias propter prædicta præcepta rota Romana ſemper abhorruit.*

34 *Deciſio Rotæ Romanæ in cauſa violentiæ ad Cancellariam recurrentis.*

INhibitionis latam materiam aggrediens non omnia duxi proſequenda, ſed ſolito more, quæ difficiliorem materiam reddunt, in quo primo ſe offert cauſarum Eccleſiaſticarum apud Regios conſiliarios cognitio ex cauſa violentiæ, atque ex ea Eccleſiaſtici Iudicis inhibitio, & de revocandis actis præceptum. † Huius cognitionis, & inhibitionis cauſam reddendo indefeſsè inſudarunt Epiſcopus præſes Covarr. *in Pract. c.35.* Did. Perez *in l.5. tit.1. lib.2. Ordin.* Greg. *in l.13. tit.13. p.2.* Azev. *in l.2.tit.6. lib.1. Recop.* Avend. *de exequend. mand. p.1. c.1.n.32.* Ioan. Garſia *de Nobilit. ad l.Cordub. gloſſ.9 numer.51.* Navar. *in c.cum contingat de Reſcript. & in Manual. c.27. n.69.* Salcedo *ad Diaz in Prax. c.102.* Segura Daval. *in direct. Iut. p.2. c.13. n.51.* Menoch. *de retinend. poſſ. remed.3. ex num.356.* Guttier. *de iuram. confirm. p.1. c.2. n.26.* Aviles *in c.1. Prator. ol. ff. mandamos numer.10.* Mexia *in l. Tol. 11 fund.2. p.11. n.47.* Aufrer. *in Clem. 1. de offic. ordin.* Cacheran. *deciſ 30.* Pedan. *ex n.13.* Fulu. Pacianus *conſ.166. ex n.1.* Paz. *in Prax. tom.1 p.1. temp.1. ad princip. ex n.23.* † Omnes vna cùm Reges noſtri in præallegatis legibus vnanimiter aſſerentes, id ſibi competere ex privilegio Pontificis, & conſuetudine immemoriali, non ſatis ſibi providentes, quia ob id poſſent Pontifices illud derogare, vt S. D. N. Clem. VIII. iam prid. m tentavit, & contraria conſuetudine tolli, quia omnis res per quaſcumque cauſas naſcitur, per eaſdem diſſolvitur. † Ego autem iure naturali inductum aſſero, vt de facto factum tollatur, quia natura docet vim, vi repellere, *l.vt vim, ff. de iuſt. & iur. l.1. §. vim vi, l. idem eſt, §. cum igitur. ff. de vi. & vi armat. l. ſed & partus §. qua ei ff. de eo quod metus cauſ.* nam vt ait Poëta. 1 2 3 4

Armaque in armatos ſumere iura ſinunt.

¶ Et ita neque iure poſitivo, neque conſuetudine illum delere valent, quia naturalia immutabilia ſunt *§. ſed naturalia Inſtit. de iure natural. §. fin. de legit. agn. tutel. l. eas obligationes. ff. de capit. diminut. l. abdicatio, ff. de patria poteſt.* † Idque maximè cum ex mero iure Divino deſcendat, D. Hierem. cap.22. *Audi Verbum Domini Rex Iuda, qui ſedes ſuper ſolium David. Facite iudicium, & iuſtitiam, & liberate vi oppreſſum de manu calumniatoris, & advenam, & pupillum nolite contriſtare, &c.* † Quod iure poſitivo comprobatum eſt, *in c. Regum. c. Princeps ſæculi, c. adminiſtratores 23.q.5.c.filius, vel nepotibus 16. q.7.l.13. tit.13. p.2. l.2.tit.6. lib.1. l.36.* 5 6 7

8 *tit.5.lib.2.Recopil.* † Non actu quidem iurisdictionali, sed de facto equidem, vt vim vi repellant, quia iudici malè exequenti violenter resisti potest non solum per eum, qui iniuriam patitur, sed etiam per tertium cuius nihil interest, Gloss. *in c. ex literis.* & ibi Felin. *de off.deleg.* Aflict. *in Const.Neapol. lib.1. rub.8. n.78.* Duen *reg.19. ampl.8.* Oldrad. *conf.89.n.3.* Menoch. *lib.2. Arbit. cas.378. n.8.*

9 ¶ Neque obstat si dixeris quæstionem facti rerum spiritualium laico etiam esse prohibitam, *cap. tuam de ordine cognit. cap. vt Inquisitionis, §. prohibemus de hæret. lib.6. cap. si Iudex laicus de*
10 *sent. excommunicat.* † Quia dum quæstio facti talis naturæ est, vt absque rei spiritualis cognitione terminari potest, non est prohibitus sæcularis quin de illa cognoscat, Padilla *in l. 1. C. de iuris & fact. ignorant. n.57.* Menoch. *de Recuper. possess. remed. 15. n. 212. & de Retinend. remed.3.num.336.* Quesada *diversor.qq.lib.1.c.34.n.17.* Farinac. *tom.1.*
11 *q.8. n.25.* † Neque obstat *d. cap.tuam*, quia ibi in causa Reginæ Cypri non dubitabatur solum, an fuisset filia Comitis, sed an legitimo matrimonio nata, vt succedere posset in Comitatu, & ideo eius cognitio sæculari, tanquam incompetenti, fuit denegata, quippe ad Ecclesiam spectat, *cap. lator, qui fi-*
12 *lij sint legitim.* † Aliàs enim si dubitaretur de solo facto, scilicet an matrimonium inter eos contractum, ad effectum puniendi, eo quod clandestinum esse querebatur, non prohibetur sæcularis quin de illo cognoscat, vt tradit eruditissim. Concivis, & amicus meus Thom. Sanchez, *tom.1. de Ma-*
13 *trim. lib. 3. q. 54. ex num.3.* † Vel ad alium facti finem, vt tradunt Bart. *in l.quotiens*, & ibi Ias. *n.6.C.de Iud. & in l.2. C.de Iurisd. omn. Iud. num.4.* Felin. *in c. cum sit ex n. 1. de foro compet.* Gutierres *in Pract.lib.3.q.26.ex num.1.* Menoch. *de recup. poss. remed.15.n.338.* Covarru. *de sponsp.2.q.8.§.12. n.3.* Anast. Germon. *de sacror. immunit. libr.3.c.15. num.96.*

¶ Neque minùs obstat *D. §. prohi-* 14
bemus, nam quæstio facti in specie illius textus, separari non potest à quæstione iuris, vt si quis verba hæreticalia produxerit, quia necesse est scire an sint hæreticalia, & an cum scientia, & pertinacia protulerit, *Clem. 1. §. porro de hæret.* D. Thom. *in 4.dist.13.quæst.2.*
† Secus tamen si de nudo facto hæ- 15
retico agatur, vt si quis Hostiam consecratam in ignem projiceret, aut crucifixum ausu temerario compungeret, &c. quorum laicus poterit assumere cognitionem, vt eum capiat, cum possit privatus, apprehendere delinquentem in manifesto crimine deprehensum, Simanc. *de Cath. instit.cap.25. num.5.*

¶ Neque tandem obstat *d. cap. si* 16
Iudex laicus, quia non agit solum de quæstione facti, sed de remittendo clerico, ad effectum, vt Iudex Ecclesiasticus privativè de suis delictis cognoscat, ad quod non sufficit quasi possessio clericatus, sed veritas, & validitas tituli clericalis, cum multi sint pro clericis reputati, qui re vera clerici non sunt, *cap. 2. de clerico non ordin. celebr.* † Secus tamen quando captus à 17
sæculari Iudice allegat se esse clericum, cuius laicus benè assumit cognitionem quoad effectum se informandi, vtrum ille statim, & absque vllá retentione remittendus sit, cum ad id sufficiat quasi possessio clericatus, quæ laico non denegatur, vt tradunt Felin. *in cap. fin. de exception. num 10.* Bald. *in l. si qua per calumniam, n.2.C.de Episc. & cler.* Iul. Clar. *in Pract. §. fin. q.36.n.21.* † Quini- 18
mò sæcularis poterit cogere clericum, vt sibi ostendat ea, quæ allegaturus

Digitized by Google

est apud Ecclesiasticum, vt videat vtrũ sint concludentia, aliàs procedet ad vlteriora, idem Felin. *in capite cum sit Romana numer. 3. de appellat.* Alex. *in l. Titia D. soluto matrimonio* Decius *in capite decernimus, numer. 24. de indic.* Cacheran. *decis. 30. numer. 15.* † Omnes enim præsumuntur laici, quandiu de contrario non constat, Ripa *in dicto capite decernimus, numer. 4.* Boer. *decis. 171. numer. 14.* Farinac. *dict. qu. 8. num. 38.* † Quare captus obiicere debet declinatoriam, & ostendere titulum, cum sit fundamentum suæ intentionis, Did. Peresius *in l. 1. tit. 3. libr. 1. Ordinam.* † Cuius recte laicus assumit cognitionem, vt sciat vtrum captus sit suæ iurisdictionis, nec ne, *l. si quis ex aliena, D. de indic. cap. super litteris, de Rescript.* Quod non solum ad se informandum, sed ad cognoscendum, & pronunciandum in Regno Neapolitano obseruari testatur, Caravita, *in tit. mag. cur. capite 235. numer. 4.* Et in Francia, Rupellan. *lib. 4. Inst. cap. 6.* † Et ita Regium auxilium violentiæ tollendæ quia in mero facto consistit, laico non denegatur, vt de facto factum tollat, cum & in hoc casu sit permissa huiusmodi cognitio, vt tradiderunt idem Rupellan. *d. cap. 6.* Aufrer. *de potestat. secular. reg. 4. fallen. 8. num. 12.* Petrus Barb. *in l. titia, D. soluto matrimonio, numer. 35.*

¶ Quoad inhibitionem autem iudicis Ecclesiastici per Regios auditores faciendam, & præceptum de revocandis actis post appellationem factis, non ita assentior, quia hæc omnia sunt iurisdictionalia, Ecclesiasticæ potestatis, cuius laicus incapax est, *cap. sacerdotibus 11. quæst. 1. cap. ita dominus 19. dist. cap. bene quidem, cap. denique cap. si imperator 96. dist. cap. decernimus, cap. at si clerici cum aliis de iudicijs.* † Inhibitio enim est actus iurisdictionalis, *cap. tuam de ordine cognit.* quæ inducitur à iure, *tit. et lite pendente nil innovan. & tit. nil novari appell. pend.* quam privatus exercere nequit, *l. 3. D. de testament.* Lancellot. *de attent. part. 2. cap. 20. in præf. quæstione prima,* † Quare licet tales actus post appellationem facti sint nulli, ipso iure, *cap. per tuas de sentent. excommun.* & revocentur privilegio attentatorum, quia inhibitio æquiparatur decreto irritanti, Cassan. *dec. 2. in princip. decis. 5. numer. 7. de restit. spoliat.* Mandos. *de inhibit. quæst. 14. num. 2.* † Hoc quidem non pertinet ad Reges neque ad eorum consiliarios sed ad superiores Ecclesiasticos, ex sacro Concilio Tridentino *sess. 25. de refor. cap. 3. Nefas autem sit sæculari cuilibet magistratui prohibere Ecclesiasticum iudicem ne quem excommunicet, aut mandare, vt latam excommunicationem revocet (etiam sub prætextu, quod contenta in hoc decreto non sint observata) cum non ad sæculares, sed ad Ecclesiasticos hæc cognitio pertineat.* † Et non solum ipsosmet iudices, sed partes gravatas pro huiusmodi præceptis ad Regias Cancellarias, & Senatus temporales recurrentes esse ipso iure excommunicatos plures decisiones Rotæ tenuerunt, quarum nonnullas congerit Farinac. *tom. 4. cons. 121. & cons. 122.* quia causam præbent, vt immunitas Ecclesiastica violetur, *capite gravem de sentent. excommunic. & in processu Bullæ cœnæ Domini, §. 16.* † Quamquam haud negem præfatas decisiones, & Sacrosanctum Concilium Tridentinum, & Bullam cœnæ Domini, & alias Apostolicas constitutiones non comprehendere prædictos iudices quando solum violentiam committit, declarant, vt tradunt concives mei Cardinal. D. Franc. Toledo, & Franc. Anton. Cerduba ille *in summ. sacerd. capite 30.* hic vero *in summ. casuum conscient. cap. 35.* Navarr. *in d. cap. cum contingat*

Digitized by Google

de reſcript. Vivald. *in candelab. ad Bullam cœnæ Domini caſ.* 14. *ex num.* 102. cum aliis per Cenedum *collect.* 5. *ad Decretal. num.* 3. *& collect.* 17. *ad Decretal.*
30 *num.* 2. †Et non acquieſcenti iudici cauſamque ad ſuperiorem neganti deferri pecuniæ mulcta & amiſſione temporalium compeſcere, quia inutilis eſſet prædicta poteſtas ſi inobedientes iuſtis pœnis afficere non potuiſſent, Greg. *in l.* 13. *tit.* 13. *p.* 2. Iul. Clar. *in Prax. d.* §. *fin. q.* 36. *n.* 24. Salcedo *ad Diaz in prax. c.* 102. *&* 118. Ful. Pac. *conſ.* 166. *ex n.* 162. Caſſan. *in Catal. glor. mund. p.* 5. *conſid.* 24 *& in conſuet. Burgun. rub.* 1. §. 5. *glo. fin.* la grace *num.* 82. Steph. Aufrer. *de poteſt. ſæcular. reg.* 1. *num.* 22. Covarr. *in Pract. c.* 35. *num.* 3. † Nam bulla cœnæ
31 Domini in eos tantum publicatur, qui Eccleſiaſticos iudices rite, & recte procedentes impediunt ne ſua iuriſdictione vtantur, non tamen quando iniuſte litigantes gravant, aut iuſtum cauſæ curſum impediunt, quominus ad ſedem Apoſtolicam appellatio perveniat, vt præter ſupradictos tradunt, Vgolin. *tract. de cenſuris Pontifici reſerv. p.* 2. *cap.* 16. § 2. *num.* 1. Suarez *de cenſuris tom.* 3. *diſp.* 21. *ſect.* 2. *ex numer.* 78. † Et ita eos ab iniuſta executione arcen-
32 do (etiam pœnali iudicio) iuriſdictionem Eccleſiaſticam potius honorant, quam onerant, cum ſubditos à tali liberent tyranno, Navarr. *in d. cap. cum contingat, & in Manual. cap.* 27. *ex nu.* 49. Covarr. *d. c.* 35. *ex num.* 3. Pacian. *d. conſ.* 166. *ex numer.* 5. Cacheran. *d. deciſ.* 30. *ex num.* 14. † Quamvis hos
33 recurſus propter prædicta præcepta de revocandis actis, & aliis huiuſmodi Eccleſiaſticæ iuriſdictioni reſervatis, Rota Romana ſemper abhorreat, procedatque (tanquam in excommunicatos) in eos qui ad Regias Cancellarias pro huiuſmodi decretis recurrunt, vt patet ex quodam manuſcripto, quod ex fideliſſimo originali habui, & (quia ad Hiſpaniam dirigitur) libuit inſerere, quod tale eſt.

CORAM R. D. PEGNA
1. *April.* 1604.

CVm Martinus de Padilla ſenior re-
34 gnaſſet benef. in manibus S. D. N. Clement. VIII. ad favorem Martini junioris ann. 1596. & litteris ſuper reſignatione expeditis, & coram proviſore Lucenſ. earum executore præſentatis, opoſuit ſe Petrus Gattis de eodem beneficio proviſus per obitum reſignantis, agentes Petri à præfinitione cuiuſdam termini quem nimis brevem eſſe prætendebant, appellarunt: & recurſum habuerunt ad Gubernatorem generalem Regni Galliciæ, & præmiſſa narrativa quod ad ipſum pertinebat cognitio ſuper violentiam factam per iudicem Eccleſiaſticum, quam amovere, & tollere debebat, obtinuerunt eidem proviſori mandari ſub pœna amiſſionis temporalitatum quas habebat in dicto Regno, vt eidem Petro concederet appellationem, aut infra tres dies ſequentes tranſmitteret ſibi proceſſum, vt eo viſo provideret.

¶ Cauſa in Rota introducta Petrus nulla facta mẽtione de recurſu, neque obtenta abſolutione ab excommunicatione pro prædicto incurſu idem beneficium à Sede Apoſtolica impetravit. Sed quia Martinus prætendebat gratiam à Petro obtentam ei non ſuffragari dubitavi an conſtaret de tali recurſu, qui ad prædictum effectum Petro obſtaret. & Rota vtraque parte informante ob recurſum obſtare cenſuit quia recurrendo ad iudicem laicum ipſo iure incidit in ſententiam excommunicationis cum cauſam præbuerit, vt immunitas Eccleſiaſtica violaretur cap. *noverit cap.*

gravem.

Digitized by Google

grauem de ſentent. excommunic. & ex textu (quem ignorare non licet in proceſſu in Bulla in cœna Domini, quæ ſingulis annis ſolemniter publicatur *in* §. 16. gravi anathemate feriuntur, qui ad Cancellarias, & Curias ſæculares recurrunt pro obtinendis prohibitionibus & mandatis contra prælatos Eccleſiaſticos cum iudices laici ſint incapaces iuriſdictionis in clericos exercendæ, *c. p. Sacerdotibus 11. quæſt. 1. cap. ita Dominus 19. diſt. capit. bene quidem, §. iſta ſcriptura capit. denique cap. ſi imperator 96. diſt. Rione*, & iudicibus Eccleſiaſticis ſint inferiores *dicto capite denique Clem. Romanus de iureiurando*, ideoque non poſſunt, nec debent Eccleſiaſticos cotrigere, aut eis inhibere, aut al a præcepta facere, & præſertim pœnalia, pro vt in caſu propoſito, Abbas *in d. cap. qualiter & quando num. 2. de iudiciis*, Mar. Socin. *in cap ſi quis clericus numer. 8. & in cap. ſane 3. numer. 10. de foro compet.* Rota *decis. 10. de conſuetud. in antiq.* & dum prætextu violentiæ audent iudices laici iudicibus Eccleſiaſticis ſuperioris ordinis præcipere, aut inhibere, audent ſacris canonibus, & perpetuo Eccleſiæ vſui (quæ ſemper huiuſmodi recurſus damnavit, & anathemate plectendos cenſuit) graviorem violentiam inferre. Et conſequenter Petrus non potuit adquirere beneficiũ impetratum quorum gratia fuit ipſo iure nulla, *cap. poſtulatis de clerico excom. miniſtr. cap. cum bona de ætate, & qualit. ordin.* Innocent. *in c. poſt electionem numer. 21. de conceſſ. prabend.* Selua *de benefic. p. 3. q. 4. n. 22.* facit Cov. *in c. alma mater. p. 1. relect. §. 3. n. 3.* vbi teſtatur de Communi.

Ad excuſationes datas per informantes pro Petro ſequentes Reſponſiones dedit Rota. Ad primam quod recurſus fuerit habitus non ab ipſomet Petro, ſed ab Alfonſo eius patre, de cuius legitimo mandato non conſtabat, fuit reſponſum primò iſtos recurſus ad iudices ſæculares præſumi factos ad inſtantiam & petitionem eorum, qui habent intereſſe in cauſa, vt fuit ſæpe in Rota deciſum, & ſignanter *in cauſa Cartaginenſ. portionis die 14. Novemb. 1594. coram R. P. D. Seraphino & in cauſa civitatis ſcholaſtriæ 24. Martii coram Pamphilio, & nuper coram me in cauſa Hiſpalenſ. beneficij die 22. Martij proxime prateriti.*

Sed quia alij ex dominis dicebant hoc non procedere vbi agitur de incurrenda pœna inhabilitatis, quo caſu requiruntur probationes concludentes, & quod de mandato recurrentis habeatur fides, vt fuit concluſum *in cauſa Vincent. Cantoria die 14. Julij 1610. coram domino meo Lata fuit 2. Reſponſum*; Petrum ſatis habuiſſe ſcientiam huius recurſus, & illam ratam habuiſſe. Primo quia recurſus fuit habitus, & proviſio à Generali gubernatore Galliciæ fuit obtenta, *in civitate Coruniæ die 1. Aug. 1597.* & tandem Petrus ſub die 18. Iunij præcedentis eiuſdem anni 1597. dederat mandatum Petro de Lemos ſpecialiter ad hanc cauſam ad comparendum coram quibuſcunq; iudicibus in Regia Curia Valliſoleti, & Regni Galliciæ ad obtinendas quaſcunq; proviſiones. Secundò fuit reſponſum Petr. vſum fuiſſe d. proviſione quia *die 3. Aug. eiuſdem anni* 1597. notarius ad inſtantiam partis eiuſdem Petri notificavit dict. proviſionem Proviſori Lucenſi. Tertio dicebatur oriri probationem ſufficientem ex propria comparitione eiuſdem Petri in loco iudicij ſub *die* 14. *Octobris* eiuſdem anni, & ex decreto ſibi intimato & ex alia comparitione cum clauſula, *citra revocationem ſui procuratorij*, & ex pluribus aliis comparitionibus

nibus, & actis per eiusdem Petrum factis ex quibus dicitur sufficienter constare de scientia recursus, & cum Petrus non reclamaverit, vel renunciaverit provisioni iudicis sæcularis, & reperiretur in processu, ex tot actibus videbatur illam scivisse, & ratam habuisse.

Ad secundam excusationem deductam ex clausula supplicationis, *teque absolventes*, quæ concedi consuevit impetrantibus quascumque gratias ad effectum validitatis, & subsistentiæ illarum informantes contra Petrum dicebant talem absolutionem non prodesse impedientibus executionem literarum Apostolicarum tanquam violatoribus libertatis Ecclesiasticæ, & allegabant Felin. *in c. Apostolica in principio vers. idem de absolutione de & exceptionibus*, & Rebuff. *in prax. tit. de forma & declaratione nova provisionis vers. teque absolventes, num.* 12. & 13. Mandos. *tract. de signatura gratiæ, vers. absolutio ab excommunicato ad fin.*

¶ Sed hæc Responsio non satisfecit Rotæ, quia Felinus fundavit se *in concl. Innocent.* 8. & Rebuff. *in conclus. Julij* 3. & similiter Mandos. *in concl. tunc vigente quæ per mortem conditorum expirarunt*, & ideo amplexa fuit conclusionem 65. S. D. N. Clement. PP. VIII. qua cavet præteritam generalem absolutionem à censuris Ecclesiasticis non suffragari violatoribus Ecclesiasticæ libertatis via facti ausu temerario Apostolico mandato non obtemperantibus, & Nuncios, vel executoris Apostolicæ Sedis & officialium eis commissa exequentes impedientibus si propter præmissa, vel aliquod eorum excommunicati à iure, vel ab homine per quatuor menses scienter excommunicationis sententiam sustinuerunt cum non vigente hac clausula habitus fuerit recursus contra Petrũ merito fuit responsum.

¶ Ad tertiam excusationem pro Petro deductam quod ille recurrerit in casu licito, & permisso pro defendenda propria possessione, quem casum nec Canones nec decisiones Rotales damnant, quin potius videntur præmittere, vt apud Achillem *decis. 36. de appellationibus in Impressis*, & etiam *in causa Tarracones Villæ de Reus die 4. Decembr. 1592. coram D. Seraphno & in causa Salmantin. Cantoriæ die 24. Maij 1596. coram illustrissimo Blancheto tunc Rotæ auditore fuit responsum sicut aliàs Rota responderat in causa Oxonens. die 1. Decemb. 1595. coram me*, per præfatas decisiones non defendi recursum ad Iudices laicos, & ad parlamenta & tribunalia Magistratuum licet in eis dicatur posse quandoque haberi recursus ad Iudices laicos, & invocari eorum nudum auxilium ad defendendam propriam possessionem qua quis de facto expoliatur, & qua quis etiam propria authoritate defendere potest, nusquam tamen legitur in eis quod talis recursus fieri possit ad tribunalia sivè Iudices laicos, tanquam Iudices ad effectum obtinendi inhibitiones, & mandata contra Prælatos & Iudices Ecclesiasticos, & præcepta pœnalia, vt in casu proposito.

¶ Cæterum quia nihil est tam, verè dictum quod non possit siniſtrè interpretari, & informantes pro Petro vterentur etiam decisione in d. causa Oxonens. coram me, licet clarissimè huiusmodi recursus detestentur & damnent, ideo ex sententia Rotæ ad tollendam omnem difficultatem visum fuit duo adiungere.

¶ Primum præfatas decisiones nullam præbuisse nec præbere istis recursibus authoritatem, nisi in casibus à iure Canonico expressis, quamvis auditores, qui præfatas decisiones compilarunt visi interdum fuerint istis recursibus deferre

Digitized by Google

deferre pro defendenda poſſeſſione quam quis propria authoritate defendere poteſt, non quod ad Iudices ſæculares tanquam Iudices, & ſuperiores recurrere liceat, *Sed tanquam ad homines priuatos iuuare tamen potentes, non ſecus ac ſi quis inuocaret auxilium cuiuſlibet tranſeuntis per vicos, vel plateas ſi forte de facto ab alio potentiore de propria domo depelleretur*, non tamen, vt poſſet à Iudicibus laicis defendi per citationes & inhibitiones & pœnarum cõminationes cõtra iudices Eccleſiaſticos, quia tales recurſus, tanquam illicitos Rota ſacrorum canonum cultrix, & obſervatrix numquam approbavit, aut toleravit, quia potius in ea re graviſſimè lapſum Covarr. *tract. cap. 35. num. 3.* & cæteros idem opinantes vno conſenſu ſemper cenſuit, & docuit. Alterum fuit iam ſuperiore ſæculo viros pios præfatam Achillis deciſionem formidaſſe nam, Quintil. Mandoſ. *tract. commiſſio forma 14. verſiculo recurrendi, num. 54.* licet fateatur præfatam deciſionem poſſe ſuſtineri, addit tamen anſam præbere non ſolum Regibus, ſed etiam dominis temporalibus quibus vis circa negotia Rotalia (quæ vt plurimum, beneficialia exiſtunt) & circa Sacerdotia, & dignitates, ac perſonas Eccleſiaſticas ſe intromittendi contra text. *in cap. novit de iudiciis*, & domini temporales iſta occaſione, ſeu prætextu manutentionum, ſeu defenſionum, ſe & ſuos iudices ſuper ſacerdotiis, & ſacerdotum iuriſdictionibus, & ſacerdotibus conſtituerent. Et ego tempore meo propter iſtam cauſam ſemper Achillis deciſionem vidi haberi ſuſpectam.

¶ Quod attinet ad deciſionem D. Cardinalis Blancheti in cauſa Salmantina ſæpe fuit reprobata, & nulla eius pœnitus habita ratio. Atque ex his fuit concluſum Petro obſtitiſſe recurſum, vt non potuerit tanquam excommunicatus acquirere beneficium, quod à Sede Apoſtolica impetravit.

CAPVT XXVIII.

De provocatione ad divinum iudicium.

SVMMARIVM.

1 *Ad divinum Iudicium ſi provocatio auxilium humanum ſupereſſe non cernitur.*
2 *Provocatio ad divinum iudicium, vt de iniuſtitia ratio reddatur.*
3 *Provocatio ad divinum iudicium licita ſecundum aliquos.*
4 *Provocatio ad divinum Iudicium ex ſacris litteris.*
5 *Provocatio ad divinum iudicium periculoſa.*
6 *D. Gundizalui de Cordona, laudabile reſponſum in citatione militis.*
7 *Qui ſcientes alios iniuſtè citant peccant mortaliter.*
8 *D. Ferdinandus IV. citatus interiit.*
9 *D. Clem. V. P. M. & Philippus pulcher citati interierunt.*
10 *Citationis memorandus caſus in Granatenſi civitate.*
11 *Iudex citatus, qui exanimis ex equo fuit delapſus.*
12 *Iudices ſibi ne temere datam poteſtatem agnoſcant, multoties citati intervenerunt.*

SEd quando appellatio, & auxilium huiuſmodi non ſatis iuvat, & ſe iniuria affici putant homines, nec aliud humanum præſidium ſupereſſe cernunt ſolent ad Deum iudicem confugere, non quidem malis, vt illos eripiat, ſed vt ſumpta de perſecutoribus vltione tali 1

indignos ſupplices iniuria fuiſſe, cun-
2 ctis faciat manifeſtum. † Interdum illos ad tribunal Dei ſiſti intra certum tempus; interdum nullo tempore addito iubent coram Deo comparere, vt de eorum nece rationem reddant, vt
3 tradunt. † Quod multi licitum defendunt, tuentes ſe illo Sarræ ad Abraham Geneſ. cap. 16. *iudicet Deus inter me, & te*, & illud David, ad Saulem Reg. 1. cap. 24. *Iudicet Dominus inter me, & te,*
4 *& vleiſcatur me Dominus de te.* † Et illud Zachariæ cum iuſſu Ioas Regis Occideretur Paralip. 1. c. 24. *videat Dominus, & requirat*, ad quod martyres etiam noui Teſtamenti proclamant Apocalyp. c. 6. *vſquequo Domine non iudicas, & non vindicas ſanguinem noſtrum de his, qui*
5 *habitant ſuper terram.* † Licitum eſt ſanctis viris: ſed has citationes imitari homines incompertæ ſanctitatis periculoſum eſt: nam facilè fallit amor proprius, & perſuadet nos iniuriam paſſuros, cum non ſimus: facilè enim latens aliqua gloriæ: vel vindictæ, vel alterius perturbationis animi nebula ſe immiſ-
6 cet, vt veritatem non videamus. † Vt nebulo ille, qui inuictiſſimum æque ac ſapientiſſimum concivem meum magnum Ducem D. Gundizaluum Fernandez à Corduba dum ad patibulum, eius iuſſu, deferretur, ſe innocentem aſſerens eum citauit, cui reſpondit, propera inquam nam illic habeo fratrem, qui in expugnatione Granatenſi occubuit, vt reſpondeat, vt refert Paul. Iouius, *in eius vita.*

7 § Qui ſcienter alios iniuſtè citant peccant mortaliter, quia eos ſuggillant, quos citant, vt oppreſſores innocentiæ: minus etiam conſtantes graui terrore percellunt, ita vt metu mortis poſ-
8 ſint in morbum incidere, ac mori. † De hoc exemplo ſunt innumera aliquando has citationes non irritas fuiſſe Hiſpanorum Annales prodiderunt D. Ferdinand. IV. Regem iuſſiſſe duos nobiles perduellionis reos ex rupe altiſſima oppidi de *Martos*, præcipitari, illos conſtanter crimen negaſſe: quod quia videbantur ſe fruſtra facere, tandem, ad diuinum Tribunal prouocaſſe, Regique denunciaſſe, vt ibi ante diem triceſimum ſiſteret, quo ipſe ſubita morte fuit correptus, vt tradunt *Ambroſ. de Morales & Marian* † Apud Gallos tradi- 9
tur Neapolitanum equitem in Templariorum damnatione, ad diuinum Iudicium prouocaſſe, & Clement. V. Pontif. Max. & Philippum pulchrum Francorum Regem, anni ſpacio conceſſo, coram Tribunali Dei citaſſe: intra quod Clemens repente moritur, & Philippus mox interiit, vt narrat Fulgoſ. *lib.* 1. *c.* 6. Maier. *libr.* 2. *Annal.* † Et memoria ad- 10
huc recens eſt in hac Granatenſi ciuitate cum quidam ex vnius Iudicis criminalis odio indefenſus duceretur ad patibulum, Iudicem, & tabellionem citaſſe, qui in ipſa hebdomada ambo ſunt perempti, & adhuc alius, alterius quem innocentem ſuſtulit, ſæpius phantaſmate oſſ ndebatur. † In vicinia Germaniæ 11
memorabile eſt illud Ioannis Turſonis, de quo ſic ſcribit Olaus *libr.* 4. *hiſtoriæ Aquilon. c.* 20. *Is genibus innixus... en morior iniuſtè, teque vtro hac hora ante Tribunal Dei, vt reſpondeas, cur me innocentem mori condemnas; vix autem miſer carnificis manu obtruncatus fuerat, cum etiam Iudex de equo corruit exanimis.*
† Ne Iudices abſolvendi, atque legandi 12
datam poteſtatem prævertant, temereve ſententiam ſuam exæquantur, quia non hominis, ſed Dei Iudicium iudicant, *Paralipom. 2. cap.* 19. quirequiret ſanguinem de manibus eorum, *Geneſ. capite* 4.

CAPVT

Digitized by Google

CAPVT XXIX.

De executione rei Iudicatæ.

SVMMARIVM.

1 *Res Iudicata dicitur quæ finem controversiæ imposuit.*
2 *Transitus in rem iudicatam tollit litis pendentiam.*
3 *Parum esset sententias ferre nisi executioni mandarentur.*
4 *Sententia non mandatur executioni intra tempus ad appellandum.*
5 *Acta facta intra tempus ad appellandum sunt ipso iure nulla.*
6 *Appellatio non datur contra tres conformes.*
7 *Sententia Principis, & Præfecti prætorio non appellatur.*
8 *Appellatio non fit ab executione sententiæ.*
9 *Executio fit appellatione pendente.*
10 *Apellatio non datur à præcepto executionis.*
11 *Executio à quo iudice facienda.*
12 *Ecclesiasticus requisitus pro executione sententiæ laici rectè eius assumit cognitionem.*
13 *Secularis requisitus ab Ecclesiastico pro executione sententiæ absque vlla causæ cognitione debet illam executioni mandare.*
14 *Hæretici ad curiam sæcularem relaxari debent contumaces vivi, pœnitentes compressis faucibus concremari.*
15 *Sæcularem cognoscere de valore sententiæ laici dicentes, reprehenduntur.*
16 *Potestates sæculares in damnatos ab Inquisitoribus sunt meri executores.*
17 *Quando manifestè constat de innocentia rei auditur reus contra tres conformes.*
18 *Stante notorio gravamine cessat clausula appellationis remota.*
19 *Iniustitia notoria impedit litis ingressum.*
20 *Nullitatis exceptio contra tres conformes præsumitur animo retardandæ executionis.*
21 *Gravamen notorium tollit malam præsumptionem.*
22 *Nullitate remota non intelligitur de notorio gravamine.*
23 *Notoria nullitas dicitur, quæ ex actis resultat.*
24 *Nullitas notoria admittitur adversus tres conformes.*

RES indicata dicitur, quæ finem controversiarum pronunciatione iudicis accepit *l.1.ff.de re indic.* quia illa litem finiri, & extingui statutum est, Rota *decis.*10. *aliàs* 411. *si litem, num.*3. *vi lite pendent.* Afflict. *decis.* 342. *numero* 3. † Transitus enim in rem iudicatam tollit litis pendentiam, Mandos. *super reg. de subrogand. Collitig. q.*12. *num.*1. Parisius *cons.*30. *n.*36. *lib.*4. Beroius *cons.*54. *n.*18. *lib.*3. † Idcò decisum est executioni mandari, *l.*1. *C. de execut. rei indic.* quia parum erat sententias ferre, nisi executioni mandarentur, *cap. quoad consultationem, de re indic.* † Nisi legitimè sit appellatum, *Auth. novo iure, C. de appellat.* vel sint partes intra decem dies dati, ad appellandum, Bald. *in l.*1. *C. de temporib. appell.* Lancellot. *de attent. p.*2. † Aliàs enim faciet actus nullos, & attentatos; nisi desertione, & lapsu fatalium appellatio sit finita *l. fin. C. de temporib. appellat.* & ibi omnes *& in cap. cum sit Romana, & in capit. ex ratione de appellat.* † Aut sint tres conformes adversus, quas non datur appellatio, *l.*1. & ibi omnes *C. ne liceat tertio provocare.*

Digitized by Google

Ripa *in l. 4. §, condemnatus ff. de iudic.*
7 † Aut ſententia ſit Principis vel Præfecti prætorio à quibus non appellatur *l. 1. C. de ſent. prefecti Prætor.* † Vel ab
8 executione ſententiæ appellatio ſit inducta, à qua ſimiliter non datur appellatio, *l. ab executione 5. C. quorum appellat non recipiant l. ab executore ff. de verb. oblig.* † Quia executio (appellatione pendente) fit in omnibus illis
9 caſibus in quibus à iure prohibitum eſt appellare, And. Barbat. *conſ. 10. num. 2.* vbi ponit exemplum in eo, qui contra tres conformes volebat appellare; Guido Papa *conſ. 219.* Rotin. *conſil. num. 30. vol. 2.* Lancellot. *d. cap. 12. limit. 53. ex num. 4.* † Quippe a præcepto executionis non datur appellatio,
10 nec facit actum neque attentatum DD. *in d. l. ab executore*, Gloſ. *in d. l. ab executore*, Gloſ. *in cap. non ſolum de appell. lib. 6.* Boër. *deciſ. 259. num. 5.* Tholoſan. *deciſ. 500.* & ibi Aufrer. *in addit.* † Executio autem fit non ſolum ab ipſo-
11 met iudice, qui ſententiam tulit, quando tranſacta eſt in rem iudicatam, verum à iudice, requiſito quia ſententia in vno foro lata authoritatem habet rei
12 iudicatæ in alio, *cap. fin. de exceptionib. lib. 6.* † Neque requiritur cauſæ cognitio etiam ſententia ſit laici apud clericum, quod in civilibus tantum, & non in criminalibus obſervari deberi defendunt, Bart. *in l. Magiſtratibus D. de iuriſdict. omn. iud. & in l. divus D. de cuſt. reor.* † Verius eſt in omni cauſa locum habere, tam civili, quam criminali, dum videat, an ſit iuſta, vel ne,
13 vt tradunt Marta *de iuriſdict. part. 4. cent. 2. caſ. 169. ex num. 12.* Maroto *de iure quæſit. lib. 1. cap. 7. ex numer. 19.* † Quod ſecus eſt in laico, dum requi-
14 ritur pro executione Eccleſiaſtici, propter incapacitatem, Doctores *in cap. excommunicamus §. damnati de hæretic. lib. 6.* Simanc. *de cathol. inſtit. tit. 34. numer. 48.* Did. Perez *in l. 3. tit. 4. lib. 8. Ordin.* Covarruvias *in Clem. 1. p. 1. §. 5. num. 6.* Pegna *in direct. inquiſ. com. 20. fol. 131.* † Et ita Magiſtratus temporales dum eis ab hæreticæ pravitatis In- 15
quiſitoribus traduntur hæretici, debent eos abſque vlla cauſæ cognitione, ſic relaxos contumaces, vivos pœnitentes vero compreſſis faucibus igni mandare, vt tradunt Simancas *vbi ſupra d. tit. 36. ex numer. 4.* Lucer. Inquiſ. *V. executio contra damnat.* Iul. Clarus *lib. 5. ſentent. §. fin. quæſt. 96. numer. 7* Salcedo *ad Diaz in prax. cap. 133.* Belluga *in ſpeculo Princip. rub. 11. §. viſo numer. 1.* latè Flam. Carthar. *de execut. ſent. cap. fin.* † Quidquid contrarium 16
tenere videantur igneus *in l. 1. §. cum Dominus numer. 79. D. ad Syllan.* Alciat. *in cap. 1. de offic. ordin numer. 110.* Brun. *lib. 4. de hæretic. cap. 13.* ſcilicet quod dum conſtat manifeſtè de ſententiæ iniuſtitia non eſſe per iudicem ſæcularem exequendam, ſed cognoſcere de veritate aut inquiſitores ſupplicare, vt cauſam revideant, quia id falſum eſt, vt ex multis probat Simancas *vbi proximè ex numer. 8.* † Et eo iure vtimur quia 17
poteſtates ſæculares in tali caſu ſunt meri executores, Bald. *in auth. clericus C. de Epiſcop. & cleric.* Angel. *in l. Divus 2. de cuſtod. reor.* Abbas & Ancharran, *in cap. at ſi clerici de iudic.* Salicet. *in l. ea quidem C. qui accuſare non poſſ.* Laſ. & Otoſius *in l. Magiſtratibus D. de iuriſd. omn. Iud.* Alciat. *in capite. 1. de offic. ordin.* Matth. de Afflict. *in proxmio conſtit. Sicilia gloſ. gladii*, Brun. *libro 4. de hæret. cap. 15.*

¶ In aliis autem non ita; nam quan- 18
do manifeſtè conſtat de innocentia rei audiri debet etiam contra tres conformes, quia ſententia iniqua non eſt exequenda, vt ex multis probat Robert. Lancel. *tract. de attent. part. 2. capit. 12. limit. 8. ex n. 25. & c. 17. ex n. 75.*

† Nam

Digitized by Google

19 † Nam ſtante notorio gravamine ceſſat clauſula appellatione remota Gloſ. *in v. ex conquaſtione de reſtit ſpoliat.* Decius
20 *conſ.* 49. Ruyn. 82. *lib.* 5. † Quia notoria iniuſtitia etiam contra agentem admittitur, & impedit litis ingreſſum, vt tradit Blanch. *tract. de compromiſ. queſt.* 4. *num.* 97 † Neque obſtat quod
21 exceptio nullitatis contra tres conformes præſumatur potius animo retardandæ executionis, Ripa *in l.* 4 §. *condemnatum D. de Iudiciis numer.* 14. †
22 Quia id ceſſat, in notorio gravamine, vt tenet Sebaſt. Vant. *tract. de nul. ſent. tit. quis poſſit dic de nul. num.* 18. Lanc.
23 *d. cap.* 17. *num.* 127. † Quia remota exceptione, & nullit. non intelligitur de notoria, & manifeſta, *cap. veniens el 2. de teſtib.* Gloſ. *in d. cap. ex conquaſtione v. appellationem & in cap. ſuſcitata, v. ſententie de reſtit. in integr. & in l.* 1. §. *ſiue autem, ff. de tabul. exhibend. & in l. ſi alterius, ff. ſi minor ſe maior. dix.* cum aliis per Abb. *in cap. ſuper eo de offic. de-*
24 *leg.* † Et dicitur notoria nullitas, quæ ex actis reſultat, quia omnem calumniam excludit, Bart. *in l.* 4. §. *condemnatum, ff. de re Iudic.* Abb. & alij *in Clem. vt calumniis eod. tit.* Alexand. *conſ.* 282. *n.* 3. *lib.* 6. *& conſ.* 59. *n.* 17. *lib.* 4. *& conſ.* 77. *n.* 2. *lib.* 2. Vant. *de nullit. ſent. tit. quid. ſit nullitas, n.* 22.

25 § Quæ non ſolum adverſus tres conformes, verum etiam contra ſententias Præfecti prætorio admittuntur *l. nemo, C. de ſentent. tit. generali, l. fin. C. de temporib. appellat. auth. qua ſupplicatio, iuncta gloſſ. v. retractionis, C. de precib. Imper. & in l. vnica, C. de ſent. Præfecti prætor.*

CAPVT XXX.

De impedientibus executionem rei Iudicatæ.

SVMMARIVM.

1 *Leges Regni qua adverſus ſententias de* Reviſta *nullam exceptionem allegare prohibuerunt.*
2 Lex 4. titul. 17. lib. 1. Recop. *adducitur.*
3 *Legis difficultas non legiſlatoris culpæ, ſed inſcitiæ non ſequentium tribuenda eſt.*
4 *Leges præſumunt pro re iudicata.*
5 *Sententiæ Superiorum per Principum ora diuinitus promulgantur.*
6 *Iudices Superiores (vt Dus) pronuntiant ſola facti veritate inſpecta.*
7 *Legiſlatoris mens aliquando alia quam litera demonſtrat.*
8 Lex 4. tit. 17. lib. 4. Recop. *non loquitur in manifeſtè gravato.*
9 *Gravare dicitur quando proceditur iuris ordine non ſervato.*
10 *Iudices maiores, & minores tenentur obſervare leges generales.*
11 *Iudex non obſervans leges in eas committit.*
12 *Iudices non obſervantes leges faciunt acta nulla.*
13 *Quod nullum eſt, dicitur iniquum.*
13 *Iniuſtitia nulla maior quam nullitas.*
14 *Sola facti veritate inſpecta non intelligitur in proceſſu ſubſtantiando, ſed in pronunciando.*
15 *Iudices Superiores tenentur in proceſſu ſubſtantiando obſervare ſubſtantialia iudicij.*
16 *Legiſlator non præſumitur ſe inconſi-*

Digitized by Google

tinenti corrigere.

17 Principes quando iuris rigorem relaxant debent exprimere.

18 Derogatio iuris non præsumitur, quia odiosa.

19 Principes iure positivo, & legibus generalibus uti volunt.

20 Præsentia Principis non supplet substantialia indicij.

21 Substantialia indicij sunt, quæ à lege, vel statuto caventur.

22 Iudicium non dicitur ubi iuris ordo non servatur.

23 Superiores magis tenent leges observare.

24 Superiores leges non observando gravius puniuntur.

25 Superiores non possunt iudicare secundum conscientiam, sed secundum allegata & probata.

26 Innocentia rei opponi potest contra quascumque sententias etiam de Revista.

27 Iudex facere non potest delictum, ubi non est.

28 Quæstio facti licet in arbitrio sit iudicantis, pœna tamen non ita.

29 Innocentes non sunt condemnandi.

30 Peccatum ex malitia est contra Spiritum Sanctum, quod non remittitur.

31 Leges non intelliguntur in casu de quo legislator interrogatus non esset statutus.

32 Paria sunt occidere innocentem ac illum se defendere vetare.

33 Leges non sunt vinculum iniquitatis.

34 Legi non est obediendum contra præceptum Dei.

35 Peccatum dispensando Reges neque Pontifices licitum facere possunt.

36 Principi non dedit Deus potestatem peccandi neque auferendi alienum.

37 Posse non dicitur quod cum peccato potest.

38 Lex 4. tit. 17. lib. 4. Recopil. *intelligentes de manifestè gravato iniuriam faciunt Principi.*

39 Lex 1. tit. 14. lib. 4. Recopil. *de manifestè illustrata.*

40 Lex 3. tit. 14. lib. 4. Recopil. *de gravato.*

41 Manifestè gravatus auditur contra quascumque sententias, etiam de Revista.

42 Legis generali prohibitione non intelligitur comprehensa nullitas ex capite alterius statuti seu rescripti insurgens.

43 Citationis defectus opponitur contra quascumque sententias, etiam de Revista.

44 Citationis defectus nulla lege est sublatus.

45 Sententia denegatis Reo defensionibus non potest statuto iustificari.

46 Princeps tollere nequit quæ sunt iuris naturalis.

47 Sententia ex falsis instrumentis retractatur.

47 Sententia ex falsis relatoribus est nulla.

48 Voluntas Principis defuit ex defectu veritatis.

49 Sententia Principis ex falsis relationibus est ipso iure nulla.

50 Relatio ad Principem quantumvis in modico deficiat, vitiat sententiam.

51 Principi narrandum est omne quod difficiliorem redderet.

52 Quod nullum est nullum effectum potest sortiri.

53 Erroris exceptio contra quascumque sententias, admittitur.

54 Piaculum esset, vt à Principe ostenso opere virtutis ipse ab eius observatione retraheretur.

55 Sententia

Digitized by Google

55 *Sententia Prefecti pretorio ex errore ſunt nulla ipſo iure.*

56 *Error voluntatem excludit.*

57 *Sententia de* Reviſta *eſt nulla quando leges non obſervat.*

58 *Decretum Senatus*, venga elb Eſcriano a hazer relacion, *contra quoſcumque Iudices habet effectum inhibitionis.*

59 *Relatione pendente quaecumque ſententia eſt nulla ipſo iure.*

60 *Relatione pendente, vt appellatione, non eſt innovandum.*

61 *Sententia de* Reviſta *eſt nulla Relatione pendente.*

62 *Relatione pendente iudices procedere nequeunt etiam partium conſenſu.*

63 *Sententia de* Reviſta *quae ſit nulla relatione pendente revocatur querela.*

64 *Iudices ſuperiores procedentes in cauſa ſibi prohibita delinquunt, vt privati.*

65 *Regalia Principes aliis committere non videntur.*

66 *Prohibita ſupplicatio, & nullitatis querela, non cenſetur prohibitus recurſus ad Principem.*

67 Lege 4. tit. 17. lib. 4. Recopil. *non cenſetur ſublatus recurſus ad Principem.*

68 *Quibus lex non loquitur de illis non poteſt intelligi.*

69 *Iura iuribus concordandi, vt evitetur legum correctio.*

70 *Leges novae intelligi debent, vt minus ius commune ladant.*

71 *Interpretatio magis favorabilis quae non reducit ad terminos iuris communis.*

72 *Omnis receſſus à iure dicitur odioſus.*

73 *Lex generalis non comprehendit caſus qui habent ſpecialem proviſionem.*

74 *Lex ſi voluiſſet aliquid ſtatuere, facile expreſiſſet.*

75 *Princeps & Iudex, ex ſententia iniqua tenentur ad reſtitutionem.*

NOndum ad ſuperioris quæſtionis coronidem perveneram, & nobis hac de re quæſtio incidit nimis gravis, & ardua, in qua manifeſtè gravatus quærebatur de notoria iniuſtitia ſententiæ ſuperiorum Iudicum criminalium huius Curiæ, & petebat à ſupremo Senatu auditi, contra prædictam ſententiam, quæ erat *de Reviſta*, dicens ad prædictos iudices cauſæ cognitionem non pertinuiſſe, neque fuiſſe iuris ordinem ſervatum, neque in cauſa auditum, neque datum tempus ad ſe defendendum, ut ſupplicandum, neque commiſiſſe delictum, neque ſenatus decreta obſervaſſe, & pronunciatum relatione pendente, falſis teſtibus, & falſis relationibus, & errore notorio, & nihilo minus reus non audiebatur, ex Regni, *l. 3. & l. 4. tit. 17. & l. 1. & l. 2. titul. 19. lib. 4. Recopil.* † Quæ quidem leges adverſus prædictas ſententias *de Reviſta*, reis denegarunt opponi poſſe quaſcumque nullitates, etiamſi dicant ex actis conſtare, neque defectum iuriſdictionis, aut notorium gravamen, nam vt ait potentiſſimus Rex noſter D. Philipp. II. *in d. l. 4.* quæ aliis omnibus, vt magis noviſſima, ſic magis caſum vigebat. *Ordenamos, i mandamos, que en todos, i qualeſquier negocios, en que conforme à las leies deſtos Reinos, de las ſentencias dadas por los del nueſtro Conſejo i Oidores de las nueſtras audiencias, no ha lugar ſupplicacion, ſe entienda aſi meſmo no aver lugar a legarſe, ni oponerſe de nulidad, aunque ſe aiga, i alegue ſer de incompetencia, o defecto de Iuriſdicion, o que della notoriamente conſta del proceſſo, i autos del, o en otra qualquier manera.*

1

2

Digitized by Google

ra, ni para impedir la execution, de las tales ſentencias: ni para que deſpues de executadas ſe pueda tornar al pleito, i que por las dichas ſentencias ſe entiendan ſer acabados, i fenecidos los dichos pleitos, ſin que ſe puedan tornar a mover, ni ſuſcitar, ni tratar en manera alguna. † Et cum caſus vrgeret, neque vllus vnquam ex grege iuris interpretum, qui dictam legem ſunt commentati, nec verbo vllo portam pendere viderentur in tam iuſtiſſima, & æqua defenſione, non ſum arbitratus cum aliis in hac ſirti impingere, neque legem culpare, vt rabula quidam aſſerebat, dicens durum eſſe, ſed legem ita ſcriptam eſſe, *l. proſpexit, ff. qui & à quib.* quia difficultas legis non legiſlatoris culpæ, ſed inſcitiæ non aſſequentium tribuenda eſt, vt tenet, Aul. Gellius *lib. 20. noct. Atticar. capite* 1. † Lex enim ſanctiſſima, iuſtiſſima omni rationi, & iuri conſona habenda eſt; nam ſi iura pro vnaquaque ſententia etiam pedanei iudicis, præſumit eſſe iuſtam, & ex bono, & æquo latam, *l. 2. Code offic. civil. indic. l. 2. C. de prediis curial. lib. 10. cap. illud, cap. ad audientiam de prebend. l. 10. tit. 7. lib. 4. Recopilat.* † Quid de illa debeat præſumere? quæ tot virorum applauſu, qui cæteris aliis ingenio, literis, & nobilitate coruſcant, ac tot partium ſolicitudine, atque prudentum conſultatione ſemel atque iterum, firmum, ſtabile, atque valiturum ſtatuerunt, vt litigantium tergiverſatione celari? ac inanis nullitatis ſpe, vt defectus iuriſdictionis in Principe, anteverti? quia prædictæ ſententiæ per Principum ora divinitus promulgantur, *l. 1. ff. de offic. præfect. prætor. l. à Proconſulibus, ff. de appell. l. 2. ff. à quibus appellari non ſit.* † Vnde merito neque allegantes audiuntur, neque probare offerentes admittuntur, neque oſtendentes creduntur, quia licet ex actis conſtet, potuerunt iudices, vt Deus, omiſſo iuris ſcrupulo ſola facti veritate inſpecta ſententiam ferre, *l. 22. tit. 4. l. 58. titul. 5. lib. 2. Recopilat. l. 10. titul. 17. lib. 4. eiuſdem Recopilat.* † Quod licet ita verum ſit: aliquas patitur exceptiones quibus partes adverſus aſſertas ſententias audiuntur, quas ex prædictæ legis contextu, mente, atque iuris conſona diſpoſitione (quæ, quia alibi, non habebis) delineare lubet, nam, vt ait Modeſt. Iuris Conſultus, *in l. ſcire oportet, §. illud, ff. de excuſat. tutor. ſed, & ſi maximè verba legis hunc habeant intellectum, tamen mens legiſlatoris aliud vult.*

¶ Primò enim præfata lex non loquitur de manifeſtè gravato, nec de illo poteſt intelligi, quia vt ait Robert. Lancellot. *d. capit. 12. limit. S. num. 25. Quod ſi per legem aut ſtatutum tollitur appellatio non cenſetur ſublata, quando quis manifeſtè gravaretur*, ſecundum Bald. *in l. 1. C. ſi de moment. poſſeſſ. fuerit. appellat. & in l. conſentaneum, C. quomodo, & quando Iud.* & per Alexandr. *conſ. 77. viſis numero 12. colum. final. libr. 3. & conſ. 160. Viſo, num. 26. lib. 3. cum concord. de quibus* per eund. Alexand. *in l. 4. §. condemnatum, ff. de re Iudic. & in l. de pupillo, §. qui opus, ff. de novi oper. nunciat. quibus adde in recollect.* Caputaquen. *p. 2. deciſ. 38.* † Gravate autem manifeſtè dicitur quando procedit Iudex iuris ordine non ſervato, nam licet iuſta appareat, iniuſtè tamen profertur, & ita non præſumit lex pro tali ſententia, ſed adverſus eam, quod ſit iniuſta, quia formam datam à lege, vel ſtatuto non ſervavit, Bald. & Cyn. *in l. ſancimus, Cod. de iudic.* Paris de Puteo *in ſyndic. v. Iudex, cap. 1. numer. 22.* † Etiamſi ſententia ſit ſuperioris, quia omnes Iudices tam minores, quam maiores in procedendo, & iudicando tenentur obſervare leges generales, *Auth. de Iudic. §. final. collocat. 6. &*

ſub

Digitized by Google

ſub Rub. in med. liter. non fiet. ſac. inſſ. ibi, *omnes Iudices, qualitercumque iudicent, ſive ex ſcripto, ſive non ſcripto generales leges cuſtodire debent, & ſecundum illas ſententias proferre, & aliter latas infirmas eſſe iubet, & appellatione non indigent, neque ex compromiſſo infer-*
11 *tur pœna.* † Quod non vno iure comprobatum eſt, *in l. fi. al. in fin. C. de vetere Iure enucleand. l. final. C. ſi contra Ius, vel vtilitat. canonizata in capit. dicenti 25. quæſt. 2. & capit. iudicet 3. q. 7. princip. Inſtitut. de offic. iudic.* Cuius hæc ſunt verba, *& quidem in primis illud obſervare debet Iudex, ne aliter Iudicet, quam quod legibus, aut moribus*
12 *proditum eſt.* † Nam dum aliquid contra leges decernunt, vel earum formam non obſervaverint pro nullo, infecto, ac invtili imbendum eſt, *l. non dubium, C. de legib. l. pacta quæ contra, C. de pact. l. ex pretio. C. ſi certum petat, capit. imperiali 25. quæſt. 2. capit. v. des. d ſtinct. 10. cap. t. 2. in fine de teſt. b. cap.*
25 *provida de Elect. libr. 6.* † Nullum autem quod eſt dicitur iniquum, *l. ſcire oportet, §. fin. l. qui teſtamento,* & ib. Bald. *ff. de excuſat. tutor.* idem Bald. *in l. 1. C. de fruct. & litis expenſ.* Ægid *concl. 343.* vbi dicit, *nulla eſt maior iniuſtitia, quam nullitas,* quod probat Vantius *vbi ſupr. titul. quid ſit nullitas ex n. 20.*

14 ¶ Neque Prædictæ poteſtates excuſari poſſunt, quod non tenentur iuris ſcrupulitatem ſervare, in ſententiis ferendis, ſed ſola facti veritate inſpecta, *d. l. 22. titul. 4. cum aliis libr. 12. Recopilationis,* nam præterquàm quòd non loquuntur in proceſſu ſubſtantiando, ſed in pronunciando, vt notat *Azeved.*
25 † Expreſsè eis cautum eſt, vt in ſubſtantiando proceſſum, obſervent formam iuris, & ſubſtantialia Iudicij, & ad id multæ leges eis diriguntur *tit. 4. 6. & 7. libr. 2. tit. 1. 2. & 3. libr. 5. Recopil.* quas expreſsè obſervare iurant, l. 6. d. tit. 6. lib. 2. Recopil. *Iuren que guardaran nueſtras leies.* † Quare credendum non eſt velle Principem tot conſtitutiones atque leges, quæ de fulminandis proceſſibus tam maturo iudicio ſunt ſtatutæ, atque tot ſæculis firmæ, & illibatæ compertæ, ſine cauſa vno ictu ſubvertat, & quæ modo iuſſit, modo irritet, quia non præſumitur legiſlatorem ſe velle incontinenti corrigere, *arg. l. præcipimus, C. de appel. l. fin. C. de teſtam.* neque tot conſtitutiones vno ictu ſubvertere, *cap. Eccleſia veſtra* 17 *de Elect. l ſi quando, C. de inoffic. teſtam.* † Vnde licet Princeps plerumque iuris rigorem relaxet, & cauſas de plano, & ſine figura iudicij decernat, *Clementi ſi ſuper de Iud. Clem. ſæpe de verbor.* 18 Id non intelligitur niſi expreſserit Innocent. *in cap. in notuit de Elect.* † Nam ad id debet iura omnia derogare, *DD. in d. cap. licet cauſam, & in l. ex imperfecto, ff. de leg. 3.* quod nunquam præſumitur quia iuris derogatio eſt odioſa *l. iuris ſingulare, l. quod vero, ff. ſoluto matrim. l. adverſus, C. de nupt. l. ſi quando, C.* 19 *de inoffic. donat.* † Et ita adverſus, quaſcumque ſententias etiam Principis, opponitur de iuris ordine non ſervato quia ex præſumpta eius mente (quoniam non conſtat de contraria) legibus vniverſalibus ac Poſitivo iure ſe voluiſſe videtur, *cap. veritatis de dolo & contumacia,* ibi, *nos igitur videntes ordinem iudiciorum in hoc facto fuiſſe obſervatum.* & eſt text. in *cap licet cauſam de probat.* ibi, *quia nolumus a iuris tramite declinare,* & ſimilia *cap. cum olim de elect. cap.* 20 *cum ad ſedem de reſtit. ſpoliat.* † Quare licet præſentia Principis ſuppleat defectus proceſſus, Felin. *in cap. cum olim de re iudic.* non intelligitur de illis qui ſunt de ſubſtantia iudicij, ne actus corruat, quia ſine ſubſtantia non poſſunt eſſe accidentia, Ariſtot. *lib. 1. Phyſ.* † Et 23 illa dicuntur de ſubſtantia iudicij, quæ

Digitized by Google

à lege aliqua vel ſtatuto obſervari iubentur, *c. cum dilecta de Reſcript. c. venerabili de offi. deleg.* Bald. *in l. prolatam C. de indicijs & in l.1. D. de liber. & poſth.* † Dum enim iuris ordo non obſervatur, iudicium non dicitur quia veritas corruit, & iuſtitia opprimitur, D.Iſai. c. 59. *Converſum eſt retroſum iudicium, & iuſtitia longeſtetit, quia corruit in platea veritas, & æquitas non potuit ingredi. Et facta eſt veritas in oblivione: & qui receſſit à malo, præda patuit: & vidit Dominus, & malum apparuit in oculis eius, quia non eſt iudicium.* † Neque ſuperioritate excuſantur, quia eo magis ſunt culpabiliores, cum teneantur magis leges obſervare, *l. digna vox, C. de legibus, l. ex imperfecto, D. de leg.3. l. cum hærede, C. qui teſtam. facere poſſ. cap. qua contra, 8. diſt. c. iuſtum diſt.* 9. † Ex quo gravius quam inferiores puniuntur, *l.1. C. de conductoribus, lib. 11. gravior pœna conſtituenda eſt in eos, qui noſtri iuris ſunt & noſtra arctius debent cuſtodire mandata*, & ſic nulla ſententia magis impugnatur ex non ſervato iuris ordine, quam ſuperiorum, Vantius *de nullitat. tit. an qualibet ſent. numer.* 24. † Nam dum iudicare debent ſola facti veritate inſpecta ſi iuris ordinem prætermitterent, nec veritatem ſcirent, neque iudicium facerent, quia veritas non eſt dum iudicium prævertitur, quia nulla alia iudici veritas habetur quam, quæ ex actis conſtat, & ſi alia ipſi certa videantur, quia nullus iudex quamtumvis ſuperior poteſt iudicare ſecundum conſcientiam, ſed ſecundum allegata, & probata, vt tradunt Epiſcopus Præſes Covarru. *lib.1. varior. cap. 1. ex num.* 17. Menchaca *lib. 1. controverſ. c.* 14. *late* Petr. Morla *in emporio iur. p.1.to.1.q.1. ex num.*30.

¶ Secundo contra quaſcumque ſentẽtias etiam *de Reviſta*, opponi poteſt de innocentia rei, quia de illa ſimiliter non loquitur prædicta lex, nec intelligi poteſt, non ſolum quando quis damnatur ſine cauſa, ſed etiam quando non eſt ſufficiens ad pœnam impoſitam in ſententia, quia pœna debet eſſe commenſurata delicto *Geneſ.ca.9. Exod.21. Levit.24. Deuteron.25. Matth.26.cap. duo iſta 23. quæſt.4. l.unica C. de raptu virg. l.3. D.ad l. Cornel. de Sicar. l.15. tit.7.part.7.* † Alias erit iniuſta, iniqua, & irrationabilis, nec iuſtificari poteſt eo quod ſit *de Reviſta*, quia Iudex facere non poteſt delictum vbi non eſt, Hieron.Gigas *de crim.læſæ Maieſt. libr.2.tit.per quos crim.quæſt.1. numer.5.* † Nec illum punire pluſquam leges puniunt, nam licet quæſtio facti in arbitrio ſit iudicantis, pœnæ vero perſecutio, non eius voluntate, ſed legis authoritate definitur, *l. ſi operam l. ordinem D. ad Municipal. ſi qua pœna D. de verbor. ſignificat.* † Nam illud eſſet innocentem damnare, quia condignam pœnam non imponit, quod illi eſt omni iure vetitum, & maximè iure diuino, D.Marc. cap.12. *innocentes non ſunt condemnandi*, atque naturali, Apoſtol. *ad Roman.cap.2. Naturæ docet reddere vnicuique ſecundum opera ſua.* † Quare ſacratiſſimi Reges noſtri huiuſmodi gravatis remedium tollere non videntur, ne ei quod honor, aut vita, aut bona ſine cauſa auferuntur, ora compeſcere videantur, nam illud eſſet peccatum ex malitia, quod in tam ſanctiſſimis Regibus, vel ſuſpicari eſt nefas, quia peccatum ex malitia eſt contra Spiritum Sanctum, vt probat *Divus Th.2.2. quæſt.14.art.1.* cuius reatus non remittitur, neque in hoc ſæculo, neque in futuro, *D. Matth.cap.12. Marc.3. Luc.11. Apoſt.ad Hebr.6.* † Vnde cum finem litibus imponere decreverint, quæ eſt ratio civilis *l.12. tit.4. p.3.* contra divinam, & naturalem in tantum

Digitized by Google

tum sui dispendium statuere non videntur, de quibus legislator interrogatus verisimiliter non esset statuturus, *cap. in generali de regul. iur. lib. 6.* & ibi Glos. allegat tex. *in ca. frater noster 16. quæst. 1.* † Credi enim non potest, vt tam Christianissimus Princeps, vt est eius constitutionis author, subditis suis legem imponere voluisset, per quam manifestè gravatum remedium denegaret; cum paria sint occidere innocentem, ac illud se defendere vetare, vt ex multis resolvit Maroto *lib. 1. de iure quæsito cap. 14. ex num. 49.* † Quo solo prædicta lex quæ sancta, iusta, possibilis & secundum naturam esse debet, ad hoc vt obliget, *cap. erit autem lex 4. dist.* Arist. *lib. 3. Politic., cap. fin.* esset iniusta, iniqua, & intolerabilis, quia vinculum esset iniquitatis, *cap. inter cætera 22. q. 4. c. quãto de iure iurand. auth. sed. cas non solum §. 1. coll. 5.* † Neque eam teneremur observare, quia legi non est obediendum contra præceptum Dei, D. Tho. 2. 2. *q. 33. art. 7.* nam vt ait Apost. Act. 5. *Obedire oportet Deo magis quam hominibus.* † Nam procul dubio causa esset manifesti peccati, quod nec Reges, nec Pontifices dispensando licitum facere possunt, *c. etsi Christus de iure iurand. c. super eo de vsur. cum aliis per* Ludovic. Gomez *in Reg. Cancell. in petrat. benef. vivent. quæst. 3.* † Nec iuvarentur, certa scientia & plenitudine potestatis quia Deus non dedit Principi potestatem peccandi, neque auferendi alienum Bart. *in l. fin. C. si contra ius, vel vtilit.* Fulgos. & Decius *in cap. fin. num. 6. de Constit.* † Plenitudo enim potestatis in Principe Christiano consideratur secundum leges, quia non dicitur posse quod cum peccato potest, *cap. faciant 22. q. 2.* Alias enim frustra Acab. anxius esset pro vinea Naboth, si eam sententia *de Revista* tollere potuisset? & indignè Iezabel punita, *Reg. 3. cap. 21.* Quorum neutrum dici potest, quia Princeps non est Dominus rerum privatarum neque sententia sua valet auferre sine causa, imo auferendo, magis peccat quam privatus cum magis leges teneatur observare, nam vt queritur Nero apud Senec. *act. 2. scen. fin. prohibeor vnu facere quod cunctis licet*, cui Seneca respondit.

Maiora semper populus à Summo exigit.

Vnde similiter tenendum est prædictam legem non agere in manifestè gravatum, & aliter eam interpretantes à tam sanctissimo Principe nostro puniri debent quia mentem eius sinistrè interpretantur, quippe in legem committit, qui verba legis mordicus hærens, contra eius nititur voluntatem *l. non dubium C. de leg.* † Nam de Principis voluntate ex infinitis eius rescriptis manifestè apparet, dum illa, quæ contra iuris formam aut in tertij præiudicium vertuntur exequi prohibentur *l. 2. tit. 14. lib. 4. Recopil. Que si en nuestras cartas mandaremos alguna cosa en perjuizio de parties, que sea contra lei, que la tal carta sea obedecida, i no cumplida* † Etiam si dicant se vti velle certa scientia, & plenitudine potestatis, *l. 3. tit. 14. lib. 4. Recopil. Que si entre parties vniere contienda, i en perjuizio de qualquiera dellas se diere alguna nuestra carta, i sobrecarta, con qualesquier penas, i clausulas derogatorias, aunque se diga que proceden de cierta scientia, i poderio Real absoluto.* † Et ita non obstante prædicta lege quando quis apparet manifestè gravatus, auditur contra quascunque sententias de Revista, Anton. Gomez, *lib. 2. variar. cap. it. 13. num. 33 vers. quarto potest* Iulius Clarus *lib. 5. Receptar. §. fin. q. est. 61.* Paz *in prax. tom. 1. p. 5. §. 10. num. 4.* Vivius *libr. 1. decis. 178. num. 2.* † Nam in generali prohibitione non intelligitur comprehensa

prehensa nullitas ex capite alterius statuti, seu rescripti insurgens, ne statuentes se ipsos in continenti corrigere videantur, *arg. l. præcipimus C. de appel. & in l. fin. C. de testam.* Bart. *in l.* 1. *§. & parui D. quod vi, aut clam*, cum alijs per Vantium *vbi sup. tit. quis possit dic. de nullit. n.* 50.

43 ¶ Tertio contra quascumque sententias, etiam *de Revista*, opponi potest de citatione, quia nullitas ex defectu citationis proveniens non censetur sublata per legem civilem, quia cum sit iuris naturalis defectus à Principe, vel statuto tolli nequit, *Clem. pastoralis §. caterum de re iud. c.* 1. & ibi Abb. *de causa possess. & propiet. & in c. cum olim, de re iud.* Bald. & alij *in l.* 1. *C. de leg.*

44 *& in l. fin. C. si contra ius vel vtil.* † Et quod talis nullitas ab statuto qualitercumque loquente, & prohibente non censeatur excluſa, expresse tenent Innocent. *in cap. tua nos, de cohabitat. clericor. & mulier.* Bald. *in l.* 1. *C. quomodo, & quando iudex*, Alexandr. *cons.* 225. *libr.* 6. Anchartan. *cons.* 202. *aliàs* 211. Decius *cons.* 38. *num.* 7. *& cons.* 410. *numer.* 17. *& cons.* 603. *n.* 11. *& cons.* 681. *libr.* 5. † Idem dicendum si de negatis reo defensionibus nam cum defensio simi-

45 liter sit à iure naturali proveniens, *l. defensionis facultas C. de iure fisc. lib.* 10. sub dicta lege non videtur comprehendi, quia quæ sunt iuris naturalis à Principe tolli nequeunt, *§. sed naturalia Instituta de iure natural. §. final. de legitim. agnator. tutel. l. eas obligationes*

46 *D. de capitis diminu. l. abdicatio ff. de pat. pot.* † Nec sub quibuscunq; verbis comprehendi per dictam legem, quia intelligi debent de nullitatibus ex iure civili provenientibus, de quibus disponere potest, non tamen ex iure naturali, quod tanquam æquum & bonum debet illibatum permanere, vt ex multis probat Sebast. Vantius *de nullit. sent. tit. an qualibet sententia possit dici null. ex numer.* 13.

¶ Quartò impeditur executio nullitatis ex falsis instrumentis, vel testibus 47 iuxta illud Daniel. c. 13. *Revertimini ad iudicium, quia falsum testimonium loquuti sunt aduersus eam.* Nam vt ait tex. *in l.* 1. *C. si ex fals. instr. Si tabulas testam. quas sequutus Proconsul vir. Clariss. sententiam dixit, falsas dicere vis, præbebit notionem suam non obstante præscriptione rei iudicatæ, quia nondum de falso quæsitum est.* † Idem dicendum ex falsis relationibus, nam ex defectu veritatis, defuit etiam Principis voluntas, qui ad talem 48 sententiam præsumitur circumventus *c. constitutus de rescript.* ibi, *circumueniſſe prædecessorem nostrum*, l. final. C. de his, qui à non dom. *fallendo Principis conscientiam*, l. 53. titul. 18. par. 3. *engañan a aquellos que dan las cartas, è fazen los errar en ellas.* † Et ita pluſquam cõpertum est, quod sententiæ Principis ex 49 falsis relationibus sunt ipso iure nullæ, l. 1. §. quæsitum ff. de appellat. *si enim docuerit, vel falso, vel non ita se habere, quæ scripta sunt, nihil à nobis videtur iudicatũ* cum aliis per Iacob. Menoch. *l.* 2. *Arbitr. cas.* 201. *n.* 2. 16. *& 17.* † Quantumvis in 50 modico deficiat, *c. non potest de præbend. in* 6. & ignorantia iuvetur, quia non tantum attenditur relatoris negligentia aut dolus partis, quam defectus voluntatis iudicantis, Oldrad. *cons.* 257. *n.* 37. Achil. Pedroch. *cons.* 1. *n.* 145. *&* 170. † 51 Et ita Regia diplomata in quibus committitur obreptio, aut subreptio sunt ipso iure nulla, quia narrandum est, omne id quod difficiliorem redderent Principem, vt tradunt Collega meus & amicus Pelaez à Merez *de Maiorat. part.* 1. *quæst.* 3. *numer.* 3. Lancellot. Gallix *cons.* 121. *numer.* 43. *&* 44. Achil. Pedroch. *d. cons.* 1. *ex num.* 143. Covar. *l b.* 1. *varior. c.* 20. *num.* 5. † Illud enim 52 quod nullum est nullum effectum potest sortiri, quia habetur perinde ac si

non

nion fuiſſet, *l.1.§.penult. ff.quod quiſque, vniuerſ. l.1 in fin.cum l.ſeq. ff de authorit. tutor. l.quot ens, ff qui ſatisdare cogant. l. de ætate, § quod ait Prætor, ff.de interrogat. act. cap.2.de tranſlat. Prælat. Clem.1. de immunit. Eccleſ. l.non dubium, C.de legib. cap.imperiali.25.q.2.*

53 ¶ Quintò adverſus prædictas ſententias *de Reviſta* admittitur exceptio erroris, ſi in eis qualecumque reperiatur, quia ſunt nullæ ipſo iure, *l.4. titul.26. part.3. Quando fuere pueſto ierro en la ſentencia, maguer, noſe alcen de los Iuizes, puedenſe rebocar quando quier, e non deven obrar por ellos, bien aſi como ſiuon fueſſen dados.* † Quæ de omnibus

54 tam inferioribus quam ſuperioribus loquitur, nam omnes tenentur, vt diximus, leges obſervare. Nam piaculum eſſet, vt a Principe oſtenſo opere virtutis ipſe ab eius obſervatione retraheretur, Apoſtol. *ad Rom. cap.2.* Soto *lib.1. de iuſt.q.6.art.7.* Iuſt. Lipſ. *lib.2. Politic.*

55 *cap.9. &* 10. † Et ita ſententiæ Præfecti prætorio ex tali errore ſunt nullæ ipſo iure Gloſſ. *in l.1. C. de ſent. præfecti Prætor.* adeò, vt nec ſupplicationis auxilium ſit neceſſarium, *l.1 ff. quæ ſent. ſine appel. reſcindant.* ibi, *cum contra ſacras Conſtitutiones iudicatur ſupplicationis neceſſitas remittitur.* text. *in l.2. C. quando provocar. non eſt neceſſ.* ibi, *& ideo in hac ſpecie nec ſupplicationis auxilium*

56 *neceſſarium fuit.* † Nam error voluntatem excludit, *l. ſi per errorem, ff. de iuriſd. omn. iudic.* quia non videtur conſentire, qui errat, *l. conſenſiſſe, ff. de iudic. l.15.*

57 *tit.22. part.3.* † Vnde in terminis quod adverſus tales ſententias audiatur, quia ſunt nullæ ipſo iure expreſsè tenet D. Ioan. Guttier. *in Pract. lib.3.q.17.n.236. Et potiſſimum prædicta vtriuſque Cancellaris conſultatio, etiamſi expreſsè ſuperioribus contradicat, adhuc evitari poſſet, quia eſſet contra leges expreſſas l.2. C. quãdo provocar. non eſt neceſſ.* ibi, *ſtentiam eius contra tam manifeſti iuris formam datam nullas habere vires palam eſt.*

¶ Sextò contra prædictas ſententias 58
opponi poteſt de nullitate inhibitionis, vt quando partes queruntur ſe à iudicibus criminalibus huius Curiæ vel aliis Magiſtratibus comprimi, & libellum querelæ offerunt Regi, vel eius ſupremo Senatui, & iubetur, quod tabellio eat ad faciendam Relationem, vt ſæpius in Senatu reſcribitur in hæc verba, *venga el Eſcribano a hazer Relacion.* † Quia 59
eo ipſo præfati Magiſtratus ſunt inhibiti ipſo iure, vt in terminis docet, Sebaſtian. Vantius *tract. de nullit. ſent. ex defectu iuriſd. ordin. n.143* cuius hæc ſunt verba, *Et quod de recuſſatione, & appellatione dictum eſt, idem dicendum erit de Relatione cauſæ ad Principem faciendam, quoniam Relatione petita ſuſpenditur, imò finitur iuriſdictio inferioris, nec valet id quod poſtea fit, ſed illa pendente facit, cap. licet de offic. deleg. cap. bona de poſtul. prælator.* † Nam ſicut appellatione pendente nihil eſt innovandum, *l.1. cum rub. ff.* 60
nil novand. appell. pend. ita ſimiliter Relatione pendente, vt per DD. *in rub. de appellat.* Franc. *in c. cum ſpeciali eodem tit. n.6.* Ioan. Andr. *in c. legitima eod. tit.* cum aliis per Lancellot. *d. tract. de attent. p.2 c.8. n.1.* † Nam cum multi ſint caſus 61
per eum congeſti, *n.2.3.4. & 5.* in quibus debeat fieri Relatio ad Principem, ſi dicta Relatione petita prædictæ Poteſtates procedant, & in cauſa ſemel, atque iterum pronuncient, talis ſententia *de Reviſta* erit nulla ipſo iure, vt ex multis firmat, idem Lancellot. *vbi prox. ex n.6.* † Quia nequeunt procedere etiam par- 62
tium conſenſu, *argum. c. cum de appellationibus,* & ibi Abb. *de appell. lib.6.* nam licet contrarium tenere videatur *in cap. conſtitutus de appellat. in Decret.* verius eſt non poſſe procedere per text. *in d. cap. bona, & l.2. de poſtul. prælator.* quem ad hoc commendat Aufrer. *in addit. To-*

63 *Iosane decis.*480. † Et licet ex clausula appellatione remota revocari non possit privilegio attentatorum, potest revocari per viam querelæ ordinariè agendo secundum Hostiens. *in c. pastoralis, §. præterea & illi omnes, de offic. delegat.* Abb. *in c. vt debitus de appell.* cum aliis per Rob. Lancellot. *vbi sup. p. 2. c. 12.*
64 *limit. 8. n. 43.* † Idque maximè si se intromitterent in causa sibi prohibita, vt Natalibus restituendis, possessione ex primo decreto in causa maioratus, quam vocamus *Tenutam*, & similibus quæ eg es nostri sibi in suprem æ potestatis prærogativam reservarunt, quia tal defectus iurisdictionis non comprehenditur sub dicta lege, quia cum sint prohiiti, non procedunt, vt Iud ces, sed vt privati Bart. *in lib. 1. vers. caveat Iudex. C. si à non compet. Iudic.*
65 † Et ita licet ex d. lege defectus iurisdictionis adversus tales sententias non possit allegari, in hoc casu cessat eius dispositio, cum verò similiter credi non possit ea quæ sunt Regalia, & supremæ suæ potestatis prærogativæ Principem aliis velle committere, *arg. c. in generali de regulis iuris in 6.* cum aliis per Lu-
66 dov. Gom. *in reg. Cancell. tit. de non indicand. iuxta form. supplicat. q. 14.* † Prohibita enim appellatio, vel supplicatio, & nullitatis querela, non censetur prohibitus recursus ad Principem, vt docent Minodous *in Neapolit. decis. 27. & decis. 42.* Abb. *in c. 1. de Rescript.* Menoch. *de arbitrar. lib. 1. q. 70.* Lancellot. *de Attent. c. 19. de attent. pendente recurs. ex*
67 *n. 22.* † Quinimò prædictam legem de hoc casu intelligentes crimen læsæ Majestatis committunt, quia expressè agũt contra Supremam Regis potestatem, in qua incurrunt negando recursum prædictum vt ex multis tradunt Marta *de iurisd. p. 4. cent. 1. cons. 56. n. 8. fol. 119.* Maroto, *de iure quæsito lib. 1. c. 32. n. 74.*
68 § In quibus omnibus casibus, & eorum singulis, quia Iudices manifestè gravant, eorum nullitas opponi potest contra quascunque sententias *de Revista*, non obstante prædicta lege quia cum de eorum vllis non loquatur, nec de illis potest intelligi, *l. vnica, §. si autẽ*, & ibi Bart. *C. de caduc. tollen. c. ad audientiam de decim.* † Nam licet leges ge- 69
neraliter loquentes ita intelligantur, *l. 1. §. generaliter, ff. delegat. præstan.* id non procedit quando leges corriguntur, aut resultat absonus intellectus, quia talia de legislatore non præsumuntur, cum iubeat iura iuribus concordare, vt evitetur legum correctio, *c. cum expedit de Elect. lib. 6. l. 1. C. de inoffic. donat.* † Id- 70
que magis *in d. l. 4.* quæ cum sit lex nova intelligi debet, vt minus ius commune lædat, *l. 2. C. de noxal. l. Sanctimus, C. de testam. l. præcipimus, C. de appellat. auth. quas actiones, C. de sacrosc. Eccles.* † 71
Et ita hæc interpretatio magis favorabilis censenda est cum nos magis reducat ad terminos iuris communis, quia facilius revertitur res ad suam naturam, *l. si vnus, §. pactus ne peteret, ff. de pact. l. fin. C. de sponsalib. largit. c. ab exordio, dist. 25.* † Quod semper observandum 72
esse in omni statuto docet Cacher. *decis. 57. n. 3.* quia omnis recessus à iure dicitur odiosus, *l. ius singulare, l. quod vero, ff. soluto matrim. l. adversus, C. de nupt.* cum aliis per Gallin. *lib. 6. de verb. signific. cap. 15. ex num 1.* † Vnde cum 73
prædicti casus, neque eorum vllus in dicta lege exprimantur ex eius generalitate non debent comprehendi, nam lex generalis non comprehendit casus, qui habent specialem provisionem, *l. doli clausula, ff. de verbor. signific. l. sanctio legum, ff. de pœn.* † Nam si lex vo- 74
luisset facilè expressisset, *d. l. 2. §. si autem*, & ibi Bald. *l. qui solvendo, ff. de hæredib. inst. l. si servus, §. non dixit prætor, ff. de acquiren. hæred. cap. inter corporalia de transl. Episcop.* Tiraq. *in l. si unquam,*

Digitized by Google

75 quam, v. literis ex n. 3. C. de revocand. donat. † Et ita ex præſumpta eius voluntate ad hos caſus non poteſt extendi, vt innocentis vita, fama, aut fortuna auferatur: aut quæ tot iuribus nulla, & irrita ſunt in tantum Reip. damnum; partium diſpendium, iudicum peccatum, & ipſiuſmet Principis conſcientiam ſuſtineantur; nam ex ſententia iniqua omnes ad reſtitutionem tenentur, D. Thom. 2. 2. q. 62. art. 1. 2. & 16. Covarruu. in c. cum eſſes, n. 8. de teſtam. & in c. peccatum, p. 2. §. 3. n. 9. & §. 6. ex n. 1. de Reg. iur. lib. 6.

CAPVT XXXI.

De Eccleſiaſtica ſepultura & iis, qui ſibi mortem conſciſcunt.

SVMMARIVM.

1 Eccleſiaſtica ſepultura traduntur rei ex regionis conſuetudine.
2 Hæretici pœnitentes traduntur Eccleſiaſticæ ſepulturæ.
3 Hæreticis non denegatur pœnitentia, & Euchariſtiæ Sacramentum ſi pœnitentes appareant.
4 Reorum cadavera tradenda ſunt petentibus, vt Eccleſiaſtica ſepultura tradantur.
5 Deuter. cap. 2. de reorum cadaveribus illuſtratum.
6 Reus tradendus eſt ſepulturæ Eccleſiaſticæ.
7 Index negans cadavera reorum ſepeliri tenetur actioni iniuriarum, & parti damno illato.
8 Mortem oppetentes vi ſibi illata non traduntur Eccleſiaſticæ ſepulturæ.
9 Mortem ſibi conſciſcentes ante executionem ſententiæ tanquam pertinaces iudicantur.
9 Excommunicati quare non mandentur Eccleſiaſticæ ſepulturæ.
10 Qui in manifeſto peccato moriuntur non debent in Eccleſia ſepeliri.
11 Mortem ſibi conſciſcentes divinam vſurpant iuriſdictionem.
12 Impœnitentia finalis eſt peccatum contra Spiritum Sanctum.
12 Peccatum contra Spiritum Sanctum non remittitur, neque in hoc ſæculo neque in futuro.
13 Mortem ſibi conſciſcentes peccant contra ipſam naturam.
14 Mortem ſibi conſciſcentes peccant contra charitatem.
15 Sanſon excuſatur de ſui ipſius homicidio.
16 Mortem ſibi conſciſcere apud multos Philoſophos laudabile.
17 Fortitudinis magis eſt mortem contemnere quam odiſſe vitam.
18 Mortem ſibi conſciſcentes pœnitentiæ locum non relinquunt.
19 Mortem ſibi conſciſcentes rei debent in furcam agi.
20 Index regulariter non poteſt in corpus mortui ſævire.
21 Crimine enim nec crimen nec criminis pœna poteſt extingui.
22 Cadavera puniuntur in atrocioribus ad eorum neceſſarium exemplum.
23 Statua rei ſuccedit loco cadaveris ſuſpenſionis.
24 Mortem ſibi conſciſcens quamvis delictum fateatur, & ſe pœnitere affirmet punitur, quia ſimilis eſt Iudæ.
25 Mortem ſibi conſciſcentes non amittunt bona.
26 Memoria damnatio datur in pœnam.
27 Qua requirantur ad bonorum confiſcationem.
28 Leges Regni correctæ in mortem ſibi conſciſcentes.

Digitized by Google

29 *Reus mortuus ex agritudine tradendus est sepulturæ.*
30 *Crimina morte extinguuntur.*
31 *Hæresis crimẽ morte non extinguitur.*
32 *Bona hæreticorum ab hæredibus exiguntur, & eorum ossa exhumantur,*
33 *Hæreticorum cadavera scienter sepelientes sunt excommunicati.*
34 *Iudex dum corpus rei sepelire permittit, quid facere teneatur.*

SEd huiusmodi reis iuxta tenorẽ sententiæ à carnificis manu interfectis, an tradi debeant Ecclesiasticæ sepulturæ?, dubitatum video, & sequendam esse regionis consuetudinem respondẽt Ant. 1
Gomez *Var. 3. c. 14. n. 8.* Iul. Clar. *l. 5. Recept. §. final. q. 100. n. 1.* † Æquus est, vt tradantur; nam etiam si hæretici fuerint dũ pœnitentes moriuntur Ecclesia non debet vlli denegari *D. Matth. c. 18.* † Nam eis non denegatur pœnitentiæ & Eucharistiæ Sacramentum si veri pœnitentes appareant, *c. super eo de hæret. l. 6.* Glos. *in Cl. 1. de pœn. & remis.* Turrecr. *in c. quæsitum de hær.* Nav. *in Manual. c. 25. & in Ench. c. 22.* Petr. Binsfeld. *in confes. maleſi. p. 2. dub. 5.* † Vnde dubium non est, quod Ecclesiasticæ tradantur sepulturæ, cum crimina morte extinguantur, *l. defuncto. D. de pub. iud.* Petr. Binsfel. *in l. 5 C. de mal. & math. q. 2. c. 1.* † Alias iudex si in tale corpus defunctum sævierit eum suspendendo, vel concremãdo, aut sepelire negando, vel in loco ignominioso id fecerit, tenebitur actione iniuriarum, & parti damno illato, *l. 1. §. quoties D. de iniurijs*, quod vindicare ad hæredes & consanguineos defuncti spectat, Pet. Binsfeld. *in d. l. 5. q. 2. concl. 2.* † Et ita iudices debent cognatis, vel quibuslibet petentibus eorum cadavera concedere, vt Ecclesiasticæ sepulturæ tradantur, *l. 1. l. fin. D. de cadaverib. pun. l. obnoxios, C. de rel. & sumpt. fun.* Coy. *l. 2. var. r. c. 1. n. 11.* † Quibus astipulatur veteris iuris lex Deut. c. 12. *quando peccaverit homo, quod morte plectendus est, & adiudicatus morti appensus fuerit patibulo, non permanebit cadaver eius in ligno, sed in eadem die sepeliatur.* 2 3 4 5 6 7

¶ Quo ad alios autem qui sententiæ executionem morte prævenerunt, si id fiat vi sibi illata, dum in carcere existunt quia creduntur ex conscientia criminis mortem sibi conscivisse, mandari nõ debent Ecclesiasticæ sepulturæ, *c. placuit 23. q. 5. c. ex parte de privil.* † Nam eo ipso pro confessis habentur, & tanquam pertinaces iudicantur, & declarantur excommunicati, & demum excommunicãtur, quod attinet ad operationem viventium vt pro eo non fiant preces, neque oblationes neque inter fideles ponatur, & hæc est causa ne mandetur Ecclesiasticæ sepulturæ, *c. sicut in primo de hæret. c. 2. c. accusatus eod. tit. l. 6. c. à vobis de sent. excommu. c. Ecclesiam de consecr. dist. 1. c. sane profertur 24. q. 2. l. 8. tit. 13. p. 1.* Grilland. *de hæret q. 9. n. 2.* Villadiego *q. 22. n. 7.* † Nã in Ecclesia non sunt sepeliendi excommunicati, hæretici, & qui in manifesto peccato moriuntur, pro quibus Deum orare non licet; nam ad id fideles in Ecclesia conduntur, vt ingrediẽtes pro eis Deum precentur, D. Aug. *l. de cura pro mort. c. cum gravia, 13. q. 2. c. ex parte c. sacris de sepult. Clem. 1. eod. tit.* Castro *de iusta hæret. pun. l. 2. c. 18.* Brun. *l. 4. de cerem. c. 2. & 7.* 8 9 10

¶ Illi enim, qui mortem sibi consciscunt, divinam vsurpant potestatẽ, quia vitæ, & mortis solus Deus author est, Deut. c. 32. *ego occidam, & ego vivificare faciam*, & Sapient. c. 16. *tu es Domine, qui vitæ, & mortis habes potestatem.* † Et committunt peccatum contra Spiritum Sanctum, quod est impœnitentiæ finalis, D. Th. 2. 2. *q. 14. art. 1.* quod ei remitti non valet, neque in hoc sæculo 11

neque

neque in futuro, *Mat. c. 12. Marc. 3. Luc.*
13 *11. Hebr. 6.* † Et similiter peccant contra ipsam naturam, quæ rebus omnibus eam vim inseruit, vt appetant sui conservationem, & resistant corruptioni, vt tradit Arist. *l. 2. de Gener. l. vt vim D. de*
14 *iust. & iur.* † Et peccant similiter contra divinum præceptum, nam illud, *non occides*, ipsummet hominem à fortiori complectitur, quia se ipsum occidens magis contra charitatis ordinem peccat, quia charitas debet à se incipere, D. Th. *22. q. 26. & Sent. 3. dist. 18.* nam vt ait Ecc. c. 14. *qui sibi nequam est, cui alijb nus erit.*

15 ¶ Neque obstat Sansonem se occidisse, & inter Sanctos veteris testamenti annumerari, nam id fecit ex divina revelatione. vt probat Euseb. *l. 8. hist. Eccl. c. 12. & c. 17.* neque aliud de tanto viro est credendum, cum Deus sui ipsius homicidam abhorreat, *c. dissplicet 23. q. 4.* † Nam licet apud varias nationes se ipsũ
16 occidere laudabile fuisset, vel pro infamia fugienda, vel vitæ tædio, vel alia de causa, ex quo Chrysippus, Empedocles, Zeno, Cleantes, Lycurgus, Demosthenes, Themistocles, Annibal. Cleomenes. Brutus, Cato Vticensis, Marcus Antonius, & alij multi prudentes, fortesque viri mortem sibi nefariam consciverũt. †
17 Contraria sententia ipsismet Ethnicis qui melius sentierunt amplexa fuit, quia fortium virorum est magis mortẽ contemnere, quam odisse vitam, vt docent Plato *in Phedro, & l. 9. de leg.* Arist *l. 3. Ethic c. 7. & l. 5. c. 11.* & alij relati Alc.
18 *l. 4 Parerg. c. 4.* † Quod maioribus de causis apud nos tantum facinus execrari debet, quia talibus sibi mortem consciscentibus, salubri pœnitentiæ locus non relinquitur. *c. si non licet, c. placuit 18. q. 5.* D. Aug. *l. 1. Civ. Dei c. 17.* D. Clem. *l. 7. Recogn.* D. Cypria *l. de Duplici mart.* Orig. *l. 2. in Iob.* Lactan. *l. 3. div. Inst. c. 18.* D. Th. *Sent. 2. q. 64. art. 5.*

¶ Et ita tanquam impœnitentes, & de tanto scelere convicti eorum cadavera debent à Iudicibus in furcam agi- 19
Decius *in l. imperium D. de iurisd. omn. iud.* Menoch. *l. 2. Arbitr. cent. 3. cas. 285. n. 7.* † Nam licet regulariter iudex non 20
possit in corpus mortui sævire, illud suspendendo, vel decollando, vt tradunt Carrer. *in Pract. §. homicidium nu. 223.* Ant. Gomez, *d. to. 3. c. 3. nu. 13.* Plaza *de del. l. 1. c. 23.* † Locum non habet quãdo 21
moriendo nouum crimen committitur, & ipsa mors crimen est: crimine enim, nec crimen, nec criminis pœna potest extingui, vt probat Maroto *de iure quæsito l. 2. c. 3. nu. 15.* † Idque maximè in 22
atrocioribus vbi rectius est cadavera puniri ad eorum necessarium exemplũ, Iul. Clar. *vbi sup. q. 51. n. 15.* Menoch. *d. cas. 284. n. 9.* Cov. *l. 2. variar. c. 1.* Bald. *in l. defuncto de publ. iud.* Marsil. *in l. quæstionis D. de qq. n. 31.* † Et ita licet talis consue- 23
tudo sit iam hodie abolita cadaveris suspendendi in tribunalibus sancti Officii loco rei imago erigitur ex membraneis cartaceis, vulgo *statua* quæ pro eo curiæ sæculari traditur flammis exurenda, *Imola in d. l. defuncto D. de publ. iud. & in l. 3. D. de bonis eor.* † Etiam si reus suũ
delictum fuisset confessus, & se pœni- 24
tere affirmaret, quia similis est Iudæ qui pœnitentia ductus se suspendit, *c. Iudas, c. nihil dist. 3.* Villadiego *de hæret. qu. 22.* Alber. *in rub. de bonis eor.* † Et ita vbi 25
bona confiscantur potest agi ad bonorũ confiscationem, nam eo solo quod mortem sibi conscisit bona nõ confiscãtur, *l. 3. §. siquis autem D. de bonis eor. l. siquis filio §. eius D. de inist. rupt. l. fratrem §. eius bona D. de iure fisci l. omne delictũ §. qui se vulneravit D. de re militar. d. 24. tit. 1. l. 6. tit. 21. p. 7.* † Vbi autem talis 26
consuetudo non est potest agi ad memoriæ damnationem, Iul. Clar. *d. § fin. q. 51. n. 14.* nam vt pretiosa est in conspectu Domini mors sanctorum eius *Ps. 115.* sive, vt durat semper mors iusti cum laudibus,

dibus, sic nomen impiorum debet putre-
27 scere, *Prou. c. 10.* † Ad bonorum autem confiscationem necessaria est accusatio qua quis teneatur de aliquo crimine *l. 1. C. de bonis eor. l. 1. D. eod. l. 21. ti. 1. p. 7. l.*
28 *2. tit. 28. ead. p. 7. l. 9. tit. 13. l. 8. Ordi. l. 8. ti. fin. d. l. 8.* † Sed hodie correctæ sunt prædictæ leges, per noviora iura, *l. 8. tit. 23. l. 8. Recop.* & alia iura quæ certis in casibus similiter corrigũtur se ipsũ occidere permittunt, *l. 24. tit. 1. lib. 1. tit. 27.*
29 *part. 7.*

¶ Si vero nõ vt sibi illata, sed ægritudine, vel debilitate, aut carceris incommoditate ante sententiã moriantur, communem aliàs sequor, scilicet non posse iudicem in mortuũ sævire, vel vetare ne Ecclesiastica tradatur sepultura, nã actione iniuriarum, & peccato mortali teneretur, *d. c. placuit, c. ex parte de sepultur.* Ang. & alij *in l. 1. §. quotiens, D. de requir.*
30 *reis*, Cov. *l. 2. Variar. c. 1. n. 11.* Io. Maiot. *in Sent. 4. dist. 45. q. 4.* † Nam dissoluta corporis, & animæ compagine, qua crimina cõmittuntur, reus liberatur eo quod præventus à summo Iudice Deo, ad maximũ eius tribunal advolavit, quo alius se intromittere nequit, quia crimẽ mortalitate extinguitur, *l. 1. cum seqq. C. si reus vel accus. l. 1. C. ne ex del. defunct. l. defuncto D. de publ. iud. l. crimen D de pœn. §. non autem Inst. de perpet. & temp. act.* † Nisi crimen sit hæreticum cuius reatus morte non soluitur, *l. apostatarum C. de apost.* quia eo quod ex exceptis est, 31
potest post mortem contra defunctum agi, vt ex multis tradit Iul. Clar. *d. §. hæresis.* † Et ita bona poterunt ab hæredibus exigi, & ossa exhumari, & comburi, quemadmodum iustus Rex Iosias fecit dum hæreticos & eorum ossa com- 32
misit igni, *Reg. 4. c. 23. Paralip. 2. c. 34.* & Irene Augusta effodit ossa soceri sui hæretici, & iussit illa ardere, Nicephor. *l. 17. Eccles. hist. c. 27.* † Et qui tales hæreticos scienter Ecclesiasticæ sepulturæ 33
mandaverit, excommunicationis sententiæ subiacebit, donec propriis manibus ea publicè effodiat, & extrahat, si à fidelium corporibus discerni possunt, *c. sicut de hæret. c. 2. eod. tit. l. 6. c. sacris de sepultur. Instruct. Hispal. c. 20.* † Poterit tamen iudex sinere corpus sepeliri 34
cum protestatione, & litem cœptam cõtra mortuum prosequi, citatis ad defensionem quorum interest, vt etiam in hæresis crimine docent, Episc. Simanc. *de cathol. inst. t. tit. 62.* Bellamer. *decis. 677. & decis. 678. cum tribus seqq.*

EPITOMES

EPITOMES DELICTORVM IN QVIBVS APERTA, VEL OCCVLTA INVOCATIO DÆMONIS INTERVENIT.

LIBER IV.

DE CRIMINIS PVNITIONE, in foro interiori animæ.

CAPVT I.

De iurisdictione spirituali.

SVMMARIVM.

1 *Spiritualis iurisdictio solius Dei est.*
2 *Spiritualis iurisdictio in Christo admirata.*
3 *Christus vt purus homo reputatus.*
4 *Messias in spirituali iurisdictione venturus fuit Evangelizatus.*
5 *Christus à Patre missus est ad spiritualem iurisdictionem.*
6 *Ioannes de Hus, & Martin. Lutherus de Potestate Ecclesiæ refutati.*
7 *Iurisdictio spiritualis Ecclesiæ necessaria.*
8 *Difficiliores morbi ex peccatis oriri solent.*
9 *Corporis hominum & animi affinitas.*
10 *Iurisdictio spiritualis solo Petro data secundum Hæreticos.*
11 *Apostolos præfecit Christus in iurisdictione spirituali.*

Digitized by Google

12 *Apoſtolos, Prophetas, Evangeliſtas, Paſtores, atque Doctores ad ſalutem animarum.*

13 *Iuriſdictio ſpiritualis verſatur circa peccatorum abſolutionem.*

14 *Claves Regni Cœlorum, & cura gregis data ſunt Petro.*

15 Paſcere *Verbum ad ſpiritualem iuriſdictionem dirigitur.*

16 *Iuriſdictio temporalis redditur in invitum.*

17 *Dominatio externa non eſt altitudine Eccleſiaſticâ digna.*

18 *Non poteſt militari Deo & ſæculo.*

19 *Chriſtus Dominus criminalia & Civilia iudicia renuntiavit.*

20 *Regum, & alia temporalia Chriſtus dimiſit.*

21 *Chriſto Domino omnia tradita ſunt à Patre.*

22 *Poteſtas nocendi non eſt potentia ſed imbecillitas.*

23 *Spiritualia cæteris rebus duxit Dominus anteponenda.*

24 *Apoſtoli ſunt conſtituti in Principes, & Iudices univerſorum, Doctores, atque Rectores.*

25 *Spirituali iuriſdictioni cætera omnia ſubiacent.*

26 *Iuriſdictione conceſſa omnia illi videntur conceſſiſſe ſine quibus exequi non poteſt.*

27 *Gladij poteſtas Eccleſiæ data eſt.*

28 *Gladij poteſtas neceſſaria eſt, ad unamquamque iuriſdictionem conſervandam.*

29 *Papa ex iuriſdictione ſpirituali omnia poteſt.*

30 *Omnes Chriſti fideles ſubſunt Eccleſiæ de neceſſitate ſalutis.*

31 *Petro data ſunt iura terreni imperij, & cœleſtis.*

1 SPiritualis iuriſdictio & abſolvendi à peccatis poteſtas quia ſolius Dei eſt, *Exod.c.34. Pſ.18.31. & 102. Iſai.c.43. & 44. Hier.31. & 33. Matth.7. Marc.2. Luc.5.* † Adeò priori ſæculo inaudita 2
fuit, vt eo Chriſtus Dominus blaſphemia fuiſſet notatus, quod peccata remitteret, D. Matth. cap.7. *Et videns IESVS fidem illorum dixit paralytico, confide fili remittuntur tibi peccata tua; Et ecce quidam de ſcribis dixerunt inter ſe: hic blaſphemat.* † Cauſa fuit, quod Chriſtum Dominum, vt purum hominem reputabant, & privatum, vt fatentur apud D. Matth. *cap.13. ad fin. Nonne hic eſt fabri filius? nonne mater eius dicitur Maria? & fratres eius Iacobus, & Ioſeph, & Iudas? & ſorores eius nonne omnes apud nos ſunt? unde ergo huic omnia iſta?* † Alias enim ſi Chriſtum pro- 4
miſſum Meſſiam agnoviſſent, hanc proculdubio, ei poteſtatem conceſſiſſent, quippe in ea venturum iam diu eis fuerit evangelizatum, per Iſai. cap. *53. ipſe peccata multorum tulit.* Daniel. cap.9 *& finem accipiet peccatum.* † Et ita ipſe 5
in hac poteſtate à Patre miſſum aperte aſſertus eſt apud *D. Ioan. cap.1. & 3.* & multorum peccata ante mortem ſuam remiſit, *Matth. c.1.9.10.11.20. & 26. Matth.2. Luc.c.24. Ioan.1. Acta Apoſt.2. 4.10. & 13.*

¶ Ex quibus impiè Ioan. de Hus, & 6
Mart. Lutherus contendunt Chriſtum venientem, ad noſtram redemptionem ſua morte opus conſummaſſe, & in ea nos omnes ſalvos feciſſe, ex meritis divinæ gratiæ, quibus neque pœnitentiis, neque abſolutionibus opus non eſt, nam vt ait ipſe Dominus per Ioan. *c. omnia conſummavi, quæ dediſti, vt faciam.* † Sed blaſphemant huiuſmodi 7
hæretici ſcripturæ lumine obcœcati, quia pœnitentia, & remiſſio peccatorum neceſſaria eſt naufragantibus poſt Chriſti mortem, & per conſequens iuriſdictionem ſpiritualem, ad quam Chriſtus Dominus diſcipulos ſuos miſit, D. Luc. cap.9. *convocatiſque duode-*

cim

Digitized by Google

cim Apoſtolis dedit illis virtutem, & poteſtatem ſuper omnia dæmonia, & vt languores curarent, & miſit illos, radicare regnum Dei, & ſanare infirmos. † Quod de iuriſdictione ſpirituali, & abſolvendi à peccatis poteſtate, præter alios conſidero, nam difficiliores morbi ex peccatis oriri ſolent, vt docent D. Chryſoſt. *in Matth. 4. homil. 14. & in Ioan. homil. 37.* Theophylact. *in Marc. 2.* † Et ita ad ſalutem conferendam paralytico dixit Dominus apud Matth. d. c. 7. *remittuntur tibi peccata*, tanta prorſus eſt affinitas corporibus hominum, mentibuſque, vt teſtatur Aul. Gellius *lib. 14. noct. Attic. cap. 13.*

8

9

10 ¶ Alij paulò nequiores hanc poteſtatem ſpiritualem fatentur, ſed eam ſolum Petro datam impiè affirmant, cui Chriſtus dixit apud Matth. c. 18. *Quodcumque ligaveris ſuper terram ligatum erit in cœlis, & quodcumque ſolveris ſuper terram ſolutum erit in cœlis.* † Sed dicendum eſt, quod & ſi promiſſio illa ſol. Petro facta ſit, vt Apoſtolorum Principi, non propterea negandum eſt alios Apoſtolos in eadem fuiſſe præfectos, cum poſt reſurrectionem eis omnibus dixerit apud D. Ioan. c. 20. *Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta ſunt.* † Quia ad ſalutem animarum, non ſolum Petrum, ſed Apoſtolos, Prophetas, & Evangeliſtas, & alios miniſtros præfecit, D. Paul. *ad Epheſ. c. 4. Et ipſe dedit quoſdam quidem Apoſtolos, quoſdam autem Prophetas, alios verò Evangeliſtas, alios autem Paſtores, & Doctores ad conſummationem ſanctorum in opus miniſterij.*

11

12

13 ¶ Quæ quidem iuriſdictio primo, & principaliter ad animarum ſalutem dirigitur, & peccatorum abſolutionem, in quo gratia poteſtas verſatur, Card. D. Franc. Toledo *in ſum. lib. 1. cap. 3. n. 7.* Innocent. *in cap. 2. de maiorit. & obed.* Alciat. *in cap. cum non ab homine de iudic. & in l. ſubemus nullam, C de ſacroſ. Eccleſ.* Iul. Clar. *in Pract. q. 36. num. 1.* Boer. *deciſ. 31. ex n. 3 & deciſ. 69. ex n. 1.* Anaſt. Germon. *de ſacror. immunit. lib. 3. cap. 13. n. 108.* † Nam Chriſtus Dominus hanc Petro promittens poteſtatem Regni cœleſtis claves ſe daturum pollicetur, D. Matth. cap. 16. *Et tibi dabo claves Regni cœlorum*, & poſtea in ipſa dignitatis, & officij collatione dixit apud D. Ioan. c. fin. *Paſce oves meas.* † Quod de ſpirituali iuriſdictione intelligitur ipſomet Petro affirmante ad ſuos compaſtores, Canonic. 1. cap. 5. *Paſcite, qui in vobis eſt gregem Domini providentes, non coacte ſed ſecundum Deum: neque turpis lucri gratia, ſed voluntariè, neque, vt dominantes in clericis, ſed forma facti gregis ex animo.* † Quod prorſus de iuriſdictione ſpirituali intelligitur, quæ voluntariè exercetur, nam temporalis redditur in invitum, *l. inter ſtipulantem, §. 1. ff. de verbor. obligat. l. neque fœminam, ff. de procurat. cap. intelleximus de iud.*

14

15

16

¶ Ambitus enim, & dominatio externa non eſt altitudine Eccleſiaſticâ digna, ideò Dominus ad diſcipulos Matt. cap. 26. *ſcitis, quia Principes Gentium dominantur eorum, & qui maiores ſunt poteſtate exercent in eos: non ita erit inter vos, quod qui voluerit maior fieri, ſit veſter miniſter.* † Vt ſic dominationem, & ambitus externæ gloriæ ſpiritualia agentibus ſummoveret, vt divinis vacarent, quia non poteſt militari Deo, & ſæculo, & ita admonuit per Matth. c. 19. *Niſi qui renunciaverit terrenis, non poteſt meus eſſe diſcipulus.*

17

18

¶ Vnde Dominus, vt verbo, ſic & exemplo doceret, iuriſdictionem ſæcularem offerentibus renunciauit in cauſa criminali adulteriis *D. Ioan. c. 8.* & civili, familiæ herciſcundæ, *D. Luc. cap. 12.* dum rogatus, vt divideret hæreditatem,

19

Digitized by Google

respondit, *Quis me constituit iudicem,*
20 *aut divisorem inter vos?* † Et regnum temporale offerens reliquit, & fugit in montem, *Matth. cap.* Quia vt ipsemet testatur apud D. Ioan. cap. 1. *non veni tollere regna, sed peccata*, & cap. 3. *Non enim misit Deus filium suum in mundum, vt iudicet mundum, sed vt salvetur*
21 *mundus per ipsum.* † Ad salutem autem animarum nil magis est impedimento, quam dominatio, ideò illam renunciavit cum esset Dominus vniversorum, Apocalyps. cap. 1.. *Princeps regum terræ.* & ipsemet ait apud D. Luc. cap. 10. *omnia mihi tradita sunt à patre meo*, & D. Ioan. cap. 13. *sciens, quia omnia de-*
22 *dit ei Pater in manus.* † Sed humiliavit semetipsum, vt nos humilitatem suaderet, & pōtestatis plenitudinem fugeret, quia potestas nocendi, non est potentia sed imbecillitas. Nam vt ait Nero Imperat. apud Senecam *in Octau. act 2. Scen. fin. prohibeor vnus facere, quod cunctis licet*, cui Seneca respondit.

Maiora semper populus à summo exigit.

23 ¶ Vnde nil mirum si dominationem, & temporalia Apostolis interdixerit, non quod eis non subiacerent, sed vt rebus spiritualibus, & saluti animarum libentius incuberent, quam cæteris aliis duxit anteponendam cum Apostolis dixit, Matth. cap. 10. *infirmos curate, mortuos suscitate, leprosos mundate, dæmones eicite, gratis accepistis gra-*
24 *tis date.* † Aliàs enim eos iudices, & Principes vniversorum constituit, Doctores, atque Præceptores Gentium, D. Marc. cap fin. *Ite, & prædicate Evangelium omni creaturæ*; necnon & Rectores, D. Ioan. cap. fin. *Pasce oves meas*, nam spiritualiter & temporaliter regere significat, Paralyp. 1. cap. 11. *tu pasces Dominum meum Israël, & tu eris*
25 *Princeps super eum.* † Nam cum spiritualis iurisdictio excellentior sit, & superior temporali, ei præesse debet de necessitate salutis, quia finis temporalis potestatis pendet quodammodo à fine potestatis spiritualis: felicitas enim humana, quæ potestatis sæcularis finis vltimus est, vtpotè imperfecta, in beatitudinem supernaturalem ordinatur, tanquam in sui perfectionem, & summum omnium bonum, vt tradit Episcop. Simanc. *de Cathol. instit. tit. 45. num. 26.*

¶ Præterea cum Christus ipse omnes oves suas Petro, & eius successoribus regendas commiserit, addita potestate plenissima ligandi, atque absolvendi: consequens etiam est, vt omnia illa concessa intelligantur, quæ necessaria sunt ad munus perfectè gerendum, *l. 2. ff. de iurisd. omn. iudic. cap. præterea, de offic. deleg.* † Et ita vel ex 27
sola hac spirituali iurisdictione temporalia omnia videntur tradita, etiam gladij potestas, quatenus necessaria ad iurisdictionem conservandam, vt adversus hostes fulciatur & firma, & illibata persistat, nam vt ait Apostol. ad Corinth. ca. 2. *potestas mihi data est in ædificanda, & conservandæ.* † Quia gla- 28
dij potestas necessaria est ad vnamquamque iurisdictionem conservandam, Benedict. *in cap. Raynuntius, v. vxorem de testam. ex n. m. 155.* Salcedo *ad Diaz in Praxi cap. 102. & cap. 118.* Gregor. *in l. 13. tit. 13. p. 2.* Chassan. *in Catal. gloriæ mund. p. 5. consid. 24. & in consuet. Burg. rubr. 1. §. 5. gloss.* sans la grace. *numer. 81.* † Et ita ex hac iuris- 29
dictione Petro data, potest Papa omnes Christianos ad concordiam, & vnitatem cogere; transgressores punire, excessus corrigere, officio inutiles amovere, lites componere, controversias definire, & omnia Reipubl. Christianæ necessaria ordinare, *l. 1. ff. siquis ius dicenti non obtemp. l. 2. ff. de offic. eius*, D. Thom. & alij *in Sent. 4. dist.*

Digitized by Google

diſt. 18. Abulenſ. *in Numer.* c. 15. qu. 48. Marta *de iuriſdict. p.* 1. *cap.* 17. *cum multis ſ. qq.* † Quia omnes Chriſti fideles ſubſunt Eccleſiæ de neceſſitate ſalutis, *Extravag. vnam ſanctam de maiorit. & obedient.* quia ex baptiſmo facti ſumus quidſpirituale, Navar. *in cap. novit, de indic. notab.* 6. *numer.* 8. † Ideò Papa ex hac iuriſdictione in omnes Chriſti fideles præficitur, tam in ſpiritualibus quam temporalibus, *cap. omnes diſt.* 22. *qui Beato Petro æterna vitæ Claviger o, terreni ſimul, & cæleſtis Impery iura conceſſit.* Et Iudex eſt vniverſalis omnium noſtrorum, vt certa fide tenendum eſt, quia vt ait D. Paul. Corinth. 1. capit. 2. *Spiritualis iudicat omnia, & ipſe à nemine iudicatur.*

CAPVT II.

De exomologeſi, ſeu peccatorum confeſſione.

SVMMARIVM.

1 *Medicina corporis & animæ æque neceſſaria probatur.*
2 *Lapſis ante baptiſmum ſubvenitur regeneratione baptiſmali.*
3 *Delinquentibus poſt baptiſma datur pœnitentiæ Sacramentum.*
4 *Vualdenſes, & Lutherani in pœnitentia Sacramento refutantur.*
5 *Presbyteros ſolos eſſe pœnitentiæ Sacramenti miniſtros.*
6 *Iuſtificationem ex ſola fide hæretici tumultuant.*
7 *Fidem Magdalenæ & adulteræ gratiam impetraſſe.*
8 *Peccatorum ad remiſſionem ſufficere credi culpam condonari, ex Luthero.*
9 *Fides neceſſaria eſt & peccatorum confeſſio ad hoc, vt culpa condonetur.*
10 *Confeſſionis neceſſitas probatur.*
11 *Pœnitentia vera eſt nova vita ſecundum Lutherum.*
12 *Vita æterna poſita eſt in obſervatione legis ſecundum Lutherum.*
13 *Vita huiuſmodi non ſufficit pœnitentiæ ad iuſtificationem.*
14 *Iuſtos non minus quam peccatores vocavit Deus.*
15 *Prædeſtinationis cauſa ex Deo eſt.*
16 *Iuſtos aliter vocat Deus, aliter peccatores.*
17 Luc. c. 10. & 13. Matth. c. 11. *de vocatione iuſtorum explicati.*
18 Matth. cap. 3. Luc. cap. 13. & 15. *de vocatione peccatorum explicati.*
19 *Confeſſionem integram peccatorum impoſſibilem dicunt Lutherani.*
20 *Impoſſibile nihil Deus præcepit.*
21 *Crimina quantumuis occulta adhuc tenemur confiteri.*
22 *Contritionem facere magis peccatorem aſſerunt Lutherani.*
23 *Contritio eſt donum Dei.*
24 *Contritionis definitio.*

ÆQua ratio neceſſaria probatur medicina corporis, & animæ: illam neceſſariam docet ratio naturalis, hanc ratio fidei illuſtrata: de illa dicitur Eccleſiaſtic. capit. 38. *Altiſſimus de terra creavit medicinam, & vir ſapiens non abhorrebit eam* † Neceſſitatem autem confeſſionis docet ratio fidei: naufragantibus enim in hoc mundo, de duobus remediis providit Dominus in ſuis Sacramentis, ſine quibus veniam, & gratiam aſſequitur nemo. Lapſis ante baptiſma ſubvenit regeneratio baptiſmalis in novam vitam, *D. Marc. capit. fin.* † Poſt baptiſma verò delinquentibus pœnitentiæ dedit Sacramentum, cuius

rei

63 *loſana deciſ.*480. † Et licet ex clauſula appellatione remota revocari non poſſit privilegio attentatorum, poteſt revocari per viam querelæ ordinariè agendo ſecundum Hoſtienſ. *in c. paſtoralis, §. præterea & illi omnes, de offic. delegat.* Abb. *in c. vt debitus de appell.* cum aliis per Rob. Lancellot. *vbi ſup. p. 2. c. 12.*

64 *limit. 8. n. 43.* † Idque maximè ſi ſe intromitterent in cauſa ſibi prohibita, vt Natalibus reſtituendis, poſſeſſione ex primo decreto in cauſa maioratus, quam vocamus *Tenutam*, & ſimilibus quæ eg es noſtri ſibi in ſupremæ poteſtatis prærogativam reſervarunt, quia talis defectus iuriſdictionis non comprehenditur ſub dicta lege, quia cum ſint prohiiti, non procedunt, vt Iudices, ſed vt privati Bart. *in lib. 1. verſ. caveat Iudex. C. ſi à non compet. Iudic.*

65 † Et ita licet ex d. lege defectus iuriſdictionis adverſus tales ſententias non poſſit allegari, in hoc caſu ceſſat eius diſpoſitio, cum verò ſimiliter credi non poſſit ea quæ ſunt Regalia, & ſupremæ ſuæ poteſtatis prærogativæ Principem aliis velle committere, *arg. c. in generali de regulis iuris in 6.* cum aliis per Lu-

66 dov. Gom. *in reg. Cancell. tit. de non iudicand. iuxta form. ſupplicat. q. 14.* † Prohibita enim appellatio, vel ſupplicatio, & nullitatis querela, non cenſetur prohibitus recurſus ad Principem, vt docent Minodous *in Neapolit. deciſ. 27. & deciſ. 42.* Abb. *in c. 1. de Reſcript.* Menoch. *de arbitrar. lib. 1. q. 70.* Lancellot. *de Attent. c. 19. de attent. pendente recurſ. ex*

67 *n. 22.* † Quinimò prædictam legem de hoc caſu intelligentes crimen læſæ Majeſtatis committunt, quia expreſsè agũt contra Supremam Regis poteſtatem, in qua incurrunt negando recurſum prædictum vt ex multis tradunt Marta *de iuriſd. p. 4. cent. 1. conſ. 56. n. 8. fol. 119.* Marotoj *de iure quæſito lib. 1. c. 32. n. 74.*

68 § In quibus omnibus caſibus, & eorum ſingulis, quia Iudices manifeſtè gravant, eorum nullitas opponi poteſt contra quaſcunque ſententias *de Reviſta*, non obſtante prædicta lege quia cum de eorum vllis non loquatur, nec de illis poteſt intelligi, *l. vnica, §. ſi autẽ*, & ibi Bart. *C. de caduc. tollen. c. ad audientiam de decim.* † Nam licet leges ge- 69
neraliter loquentes ita intelligantur, *l. 1. §. generaliter, ff. delegat. præſtan.* id non procedit quando leges corriguntur, aut reſultat abſonus intellectus, quia talia de legiſlatore non præſumuntur, cum iubeat iura iuribus concordare, vt evitetur legum correctio, *c. cum expediat de Elect. lib. 6. l. 1. C. de inoffic. donat.* † Id- 70
que magis *in d. l. 4.* quæ cum ſit lex nova intelligi debet, vt minus ius commune lædat, *l. 2. C. de noxal. l. Sancimus, C. de teſtam. l. præcipimus, C. de appellat. auth. quas actiones, C. de ſacroſ. Eccleſ.* † 71
Et ita hæc interpretatio magis favorabilis cenſenda eſt cum nos magis reducat ad terminos iuris communis, quia facilius revertitur res ad ſuam naturam, *l. ſi vnus, §. pactus ne peteret, ff. de pact. l. fin. C. de ſponſalib. largit. c. ab exordio, diſt. 25.* † Quod ſemper obſervandum 72
eſſe in omni ſtatuto docet Cacher. *deciſ. 57. n. 3.* quia omnis receſſus à iure dicitur odioſus, *l. ius ſingulare, l. quod vero, ff. ſoluto matrim. l. adverſus, C. de nupt.* cum aliis per Gallin. *lib. 6. de verb. ſignific. cap. 15. ex num 1.* † Vnde cum 73
prædicti caſus, neque eorum vllus in dicta lege exprimantur ex eius generalitate non debent comprehendi, nam lex generalis non comprehendit caſus, qui habent ſpecialem proviſionem, *l. doli clauſula, ff. de verbor. ſignific. l. ſanctio legum, ff. de pœn.* † Nam ſi lex vo- 74
luiſſet facilè expreſſiſſet, *d. l. 2. §. ſi autem*, & ibi Bald. *l. qui ſolvendo, ff. de heredib. inſt. l. ſi ſervus, §. non dixit prætor, ff. de acquiren. hered. cap. inter corporalia de tranſl. Epiſcop.* Tiraq. *in l. ſi unquam*,

75 quam, v. literis ex n. 3. C. de revocand. donat. † Et ita ex præſumpta eius voluntate ad hos caſus non poteſt extendi, vt innocentis vita, fama, aut fortuna auferatur: aut quæ tot iuribus nulla, & irrita ſunt in tantum Reip. damnum; partium diſpendium, iudicum peccatum, & ipſiuſmet Principis conſcientiam ſuſtineantur; nam ex ſententia iniqua omnes ad reſtitutionem tenentur, D. Thom. 2. 2. q. 62. art. 1. 2. & 16. Covarruu. in c. cum eſſes, n. 8. de teſtam. & in c. peccatum, p. 2. §. 3. n. 9. & §. 6. ex n. 1. de Reg. iur. lib. 6.

CAPVT XXXI.

De Eccleſiaſtica ſepultura & iis, qui ſibi mortem conſciſcunt.

SVMMARIVM.

1 *Eccleſiaſtica ſepultura traduntur rei ex regionis conſuetudine.*
2 *Hæretici pœnitentes traduntur Eccleſiaſtica ſepulturæ.*
3 *Hæreticis non denegatur pœnitentia, & Euchariſtiæ Sacramentum ſi pœnitentes appareant.*
4 *Reorum cadavera tradenda ſunt petentibus, vt Eccleſiaſtica ſepultura tradantur.*
5 Deuter. cap. 2. *de reorum cadaveribus illuſtratum.*
6 *Reus tradendus eſt ſepultura Eccleſiaſtica.*
7 *Index negans cadavera reorum ſepeliri tenetur actioni iniuriarum, & parti damno illato.*
8 *Mortem oppetentes vi ſibi illata non traduntur Eccleſiaſtica ſepulturæ.*
9 *Mortem ſibi conſciſcentes ante executionem ſententiæ tanquam pertinaces iudicantur.*
9 *Excommunicati quare non mandentur Eccleſiaſtica ſepulturæ.*
10 *Qui in manifeſto peccato moriuntur non debent in Eccleſia ſepeliri.*
11 *Mortem ſibi conſciſcentes divinam vſurpant iuriſdictionem.*
12 *Impœnitentia finalis eſt peccatum contra Spiritum Sanctum.*
12 *Peccatum contra Spiritum Sanctum non remittitur, neque in hoc ſæculo neque in futuro.*
13 *Mortem ſibi conſciſcentes peccant contra ipſam naturam.*
14 *Mortem ſibi conſciſcentes peccant contra charitatem.*
15 *Sanſon excuſatur de ſui ipſius homicidio.*
16 *Mortem ſibi conſciſcere apud multos Philoſophos laudabile.*
17 *Fortitudinis magis eſt mortem contemnere quam odiſſe vitam.*
18 *Mortem ſibi conſciſcentes pœnitentiæ locum non relinquunt.*
19 *Mortem ſibi conſciſcentes rei debent in furcam agi.*
20 *Iudex regulariter non poteſt in corpus mortui ſævire.*
21 *Crimine enim nec crimen nec criminis pœna poteſt extingui.*
22 *Cadavera puniuntur in atrocioribus ad eorum neceſſarium exemplum*
23 *Statua rei ſuccedit loco cadaveris ſuſpenſionis.*
24 *Mortem ſibi conſciſcens quamvis delictum fateatur, & ſe pœnitere affirmet punitur, quia ſimilis eſt Iudæ.*
25 *Mortem ſibi conſciſcentes non amittunt bona.*
26 *Memoria damnatio datur in pœnam.*
27 *Qua requirantur ad bonorum confiſcationem.*
28 *Leges Regni correctæ in mortem ſibi conſciſcentes.*

Digitized by Google

29 *Reus mortuus ex agritudine tradendus est sepulturæ.*
30 *Crimina morte extinguuntur.*
31 *Hæresis crimẽ morte non extinguitur.*
32 *Bona hæreticorum ab hæredibus exiguntur, & eorum ossa exhumantur,*
33 *Hæreticorum cadavera sciẽter sepelientes sunt excommunicati.*
34 *Iudex dum corpus rei sepelire permittit, quid facere teneatur.*

SEd huiusmodi reis iuxta tenorẽ sententiæ à carnificis manu interfectis, an tradi debeant Ecclesiasticæ sepulturæ?, dubitatum video, & sequendam esse regionis consuetudinem respondẽt Ant. 1
Gomez *Var. 3. c. 14. n. 8.* Iul. Clar. *l. 5. Recept. §. final. q. 100. n. 1.* † Æquius est, vt tradantur; nam etiam si hæretici sint, dũ pœnitentes moriuntur Ecclesia non debet vlli denegari *D. Matth. c. 18.* † Nam 2
eis non denegatur pœnitentiæ & Eucharistiæ Sacramentum si veri pœnitentes appareant, *c. super eo de hæret. l. 6.* Glos. *in Cl. 1. de pœn. & remis.* Turrecr. *in c. quæsitum de hær.* Nav. *in Manual. c. 25. & in Ench. c. 22.* Petr. Binsfeld. *in confes. maleſi. p. 2. dub. 5.* † Vnde dubium 3
non est, quod Ecclesiasticæ tradantur sepulturæ, cum crimina morte extinguantur, *l. defuncto. D. de pub. iud.* Petr. Binsfel. *in l. 5. C. de mal. & math. q. 2. c. 1.* † Aliàs 4
iudex si in tale corpus defunctum sævierit eum suspendendo, vel concremãdo, aut sepelire negando, vel in loco ignominioso id fecerit, tenebitur actione iniuriarum, & parti damno illato, *l. 1. §. quoties D. de iniurijs*, quod vindicare ad hæredes & consanguineos defuncti spectat, Pet. Binsfeld. *in d. l. 5. q. 2. concl. 2.* † Et ita iudices debent cognatis, vel quibuslibet petentibus eorum cadavera concedere, vt Ecclesiasticæ sepulturæ tradantur, *l. 1. l. fin. D. de cadaverib. pun. l. obnoxios, C. de rel. & sumpt. fun.* Cov. *l. 2. variar. c. 1. n. 11.* † Quibus astipulatur veteris iuris lex Deut. c. 12. *quando peccaverit homo, quod morte plectendus est; & adiudicatus morti appensus fuerit patibulo, non permanebit cadaver eius in ligno, sed in eadem die sepelietur.* 7

¶ Quo ad alios autem qui sententiæ executionem morte præverterunt, si id fiat vi sibi illata, dum in carcere existunt quia creduntur ex conscientia criminis mortem sibi conscivisse, mandari nõ debent Ecclesiasticæ sepulturæ, *c. placuit 23. q. 5. c. ex parte de privil.* † Nam eo ipso pro confessis habentur, & tanquam pertinaces iudicantur, & declarantur excommunicati, & demum excommunicãtur, quod attinet ad operationem viventium vt pro eo non fiant preces, neque oblationes neque inter fideles ponatur, & hæc est causa ne mandetur Ecclesiasticæ sepulturæ, *c. sicut in primo de hæret. c. 2. c. accusatus eod. tit. l. 6. c. à nobis de sent. excommu. c. Ecclesiam de consecr. dist. 1. c. sine profertur 24. q. 2. l. 8. tit. 13. p. 1.* Grilland. *de hæret q. 9. n. 2.* Villadiego *q. 22. n. 7.* † Nã in Ecclesia non sunt sepe- 10
liendi excommunicati, hæretici, & qui in manifesto peccato moriuntur, pro quibus Deum orare non licet; nam ad id fideles in Ecclesia conduntur, vt ingrediẽtes pro eis Deum precentur, D. Aug. *l. de cura pro mort. c. cum gravia, 13. q. 2. c. ex parte c. sacris de sepult. Clem. 1. eod. tit.* Castro *de iusta hæret. pun. l. 2. c. 18.* Brun. *l. 4. de cerem. c. 2. & 7.*

¶ Illi enim, qui mortem sibi consciscunt, divinam vsurpant potestatẽ, quia vitæ, & mortis solus Deus author est, Deut. c. 32. *ego occidam, & ego vivificare faciam*, & Sapient. c. 16. *tu es Domine, qui vitæ, & mortis habes potestatem.* † Et 11
committunt peccatum contra Spiritum Sanctum, quod est impœnitentiæ finalis, D. Th. 2. 2. q. 14. *art.* 1. quod ei remitti non valet, neque in hoc sæculo

neque

neque in futuro, *Mat. c. 12. Marc. 3. Luc.*
13 *11. Hebr. 6.* † Et similiter peccant contra ipsam naturam, quæ rebus omnibus eam vim inseruit, vt appetant sui conservationem, & resistant corruptioni, vt tradit Arist. *l. 2. de Gener. l. vt vim D. de*
14 *iust. & iur.* † Et peccant similiter contra divinum præceptum, nam illud, *non occides*, ipsummet hominem a fortiori complectitur, quia se ipsum occidens magis contra charitatis ordinem peccat, quia charitas debet à se incipere, D. Th. 22. q. 26. & *Sent. 3. dis.* 18. nam vt ait Ecc. c. 14. *qui sibi nequam est, cui alijb nus erit.*

¶ Neque obstat Sansonem se occidis-
15 se, & inter Sanctos veteris testamenti annumerari, nam id fecit ex divina revelatione. vt probat Euseb. *l. 8. hist. Eccl. c. 12. & c. 17.* neque aliud de tanto viro est credendum, cum Deus sui ipsius homicidam abhorreat, *c. displicet 23. q. 4.* † Nam licet apud varias nationes se ipsũ
16 occidere laudabile fuisset, vel pro infamia fugienda, vel vitæ tædio, vel alia de causa, ex quo Chrysippus, Empedocles, Zeno, Cleantes, Lycurgus, Demosthenes, Themistocles, Annibal. Cleomenes. Brutus, Cato Vticensis, Marcus Antonius, & alij multi prudentes, fortesque viri mortem sibi nefariam consciverũt. †
17 Contraria sententia ipsismet Ethnicis qui melius sentierunt amplexa fuit, quia fortium virorum est magis mortẽ contemnere, quam odisse vitam, vt docent Plato *in Phedro, & l. 9. de leg.* Arist *l. 3. Ethic. c. 7. & l. 5. c. 11.* & alij relati Alc. *l. 4 Parerg. c. 4.* † Quod maioribus de cau-
18 sis apud nos tantum facinus execrari debet, quia talibus sibi mortem consciscentibus, salubri pœnitentiæ locus non relinquitur. *c. si non licet, c. placuit 18 q. 5.* D. Aug. *l. 1. Civ. Dei c. 17.* D. Clem. *l. 7. Recogn.* D. Cyprian *l. de Duplici mart.* Orig. *l. 2. in Iob.* Lactan. *l. 3. div. Inst. c. 18.* D. Th. *Sent. 2. q. 64. art. 5.*

¶ Et ita tanquam impœnitentes, & de tanto scelere convicti eorum cadavera debent à Iudicibus in furcam agi- 19
Decius *in l. imperium D. de iurisd. omn. iud.* Menoch. *l. 2. Arbitr. cent. 3. cas. 285. n. 7.* † Nam licet regulariter iudex non 20
possit in corpus mortui sævire, illud suspendendo, vel decollando, vt tradunt Carrer. *in Pract. §. homicidium nu. 223.* Ant. Gomez, *d. to. 3. c. 3. nu. 13.* Plaza *de del. l. 1. c. 23.* † Locum non habet quãdo 21
moriendo nouum crimen committitur, & ipsa mors crimen est: crimine enim, nec crimen, nec criminis pœna potest extingui, vt probat Maroto *de iure quæsito l. 2. c. 3. nu. 15.* † Idque maximè in 22
atrocioribus vbi rectius est cadavera puniri ad eorum necessarium exemplũ, Iul. Clar. *vbi supra q. 51. n. 15.* Menoch. *d. cas. 284. n. 9.* Cov. *l. 2. variar. c. 1.* Bald. *in l. defuncto de publ. iud.* Marsil. *in l. quæstionis D. de qq. n. 31.* † Et ita licet talis consue- 23
tudo sit iam hodie abolita cadaveris suspendendi in tribunalibus sancti Officii loco rei imago erigitur ex membraneis cartaceis, vulgo *statua* quæ pro eo curiæ sæculari traditur flammis exurenda, *Imola in d. l. defuncto D. de publ. iud. & in l. 3. D. de bonis eor.* † Etiam si reus suũ 24
delictum fuisset confessus, & se pœnitere affirmaret, quia similis est Iudæ qui pœnitentia ductus se suspendit, *c. Iudas, c. nihil dist. 3.* Villadiego *de hæret. qu. 22.* Alber. *in rub. de bonis eor.* † Et ita vbi 25
bona confiscantur potest agi ad bonorũ confiscationem, nam eo solo quod mortem sibi consciscit bona nõ confiscãtur, *l. 3. §. siquis autem D. de bonis eor. l. siquis filio §. eius D. de inist. rupt. l. frater dem §. eius bona D. de iure fisci l. omne delictũ §. qui se vulneravit D. de re militar. l. 24. tit. 1. l. 6. tit. 21. p. 7.* † Vbi autem talis 26
consuetudo non est potest agi ad memoriæ damnationem, Iul. Clar. *d. § fin. q. 51. n. 14.* nam vt pretiosa est in conspectu Domini mors sanctorum eius *Ps. 115.* sive, vt durat semper mors iusti cum laudibus,

dibus, sic nomen impiorum debet putre-
27 scere, *Prou. c.* 10. † Ad bonorum autem confiscationem necessaria est accusatio qua quis teneatur de aliquo crimine *l.* 1. *C. de bonis eor. l.* 1. *D. eod. l.* 21. *ti.* 1. *p.* 7. *l.*
28 2. *tit.* 28. *ead. p.* 7. *l.* 9. *tit.* 13. *l.* 8. *Ordi. l.* 8. *ti. fin. d. l.* 8. † Sed hodie correctæ sunt prædictæ leges, per noviora iura, *l.* 8. *tit.* 23. *l.* 8. *Recop.* & alia iura quæ certis in casibus similiter corrigũtur se ipsũ occidere permittunt, *l.* 24. *tit.* 1. *lib.* 1. *tit.* 27.
29 *part.* 7.

¶ Si vero nõ vt sibi illata, sed ægritudine, vel debilitate, aut carceris incommoditate ante sententiã moriantur, communem aliàs sequor, scilicet non posse iudicem in mortuũ sævire, vel vetare ne Ecclesiastica tradatur sepultura, nẽ actione iniuriarum, & peccato mortali teneretur, *d. c. placuit, c. ex parte de sepultur.* Ang. & alij *in l.* 1. §. *quotiens, D. de requir.*
30 *reis*, Cov. *l.* 2. *Variar. c.* 1. *n.* 11. Io. Maior. *in Sent.* 4. *dist.* 45. *q.* 4. † Nam dissoluta corporis, & animæ compagine, qua crimina cõmittuntur, reus liberatur eo quod præventus à summo Iudice Deo, ad maximũ eius tribunal advolavit, quo alius se intromittere nequit, quia crimẽ mortalitate extinguitur, *l.* 1. *cum seqq. C. si reus vel accus. l.* 1. *C. ne ex del. defunct. l. defuncto D. de publ. in d. l. crimen D de pœn.* §. *non autem I. st. de perpet. & temp. act.* † Nisi crimen sit hæreticum cuius reatus morte non soluitur, *l. apostatarum C. de apost.* quia eo quod ex exceptis est, 31
potest post mortem contra defunctum agi, vt ex multis tradit Iul. Clar. *d.* §. *hæresis.* † Et ita bona poterunt ab hæredibus exigi, & ossa exhumari, & comburi, quemadmodum iustus Rex Iosias fecit dum hæreticos & eorum ossa com- 32
misit igni, *Reg.* 4. *c.* 23. *Paralip.* 2. *c.* 34. & Irene Augusta effodit ossa soceri sui hæretici, & iussit illa ardere, Nicephor. *l.* 17. *Eccles. hist. c.* 27. † Et qui tales hæreticos scienter Ecclesiasticæ sepulturæ 33
mandaverit, excommunicationis sententiæ subiacebit, donec propriis manibus ea publicè effodiat, & extrahat, si à fidelium corporibus discerni possunt, *c. sicut de haret. c.* 2. *eod. tit. l.* 6. *c. sacris de sepultur. Instrust. Hispal. c.* 20. † Poterit tamen iudex finere corpus sepeliri 34
cum protestatione, & litem cœptam cõtra mortuum prosequi, citatis ad defensionem quorum interest, vt etiam in hæresis crimine docent, Episc. Siman. *de cathol. inst. t. tit.* 62. Bellamer. *decis.* 677. *& decis.* 678. *cum tribus seqq.*

EPITOMES

Digitized by Google

EPITOMES DELICTORVM IN QVIBVS APERTA, VEL OCCVLTA INVOCATIO DÆMONIS INTERVENIT.

LIBER IV.

DE CRIMINIS PVNITIONE, in foro interiori animæ.

CAPVT I.

De iurisdictione spirituali.

SVMMARIVM.

1 *Spiritualis iurisdictio solius Dei est.*
2 *Spiritualis iurisdictio in Christo admirata.*
3 *Christus vt purus homo reputatus.*
4 *Messias in spirituali iurisdictione venturus fuit Evangelizatus.*
5 *Christus à Patre missus est ad spiritualem iurisdictionem.*
6 *Ioannes de Hus, & Martin. Lutherus de Potestate Ecclesiæ refutati.*
7 *Iurisdictio spiritualis Ecclesiæ necessaria.*
8 *Difficiliores morbi ex peccatis oriri solent.*
9 *Corporis hominum & animi affinitas.*
10 *Iurisdictio spiritualis solo Petro data secundum Hæreticos.*
11 *Apostolos præfecit Christus in iurisdictione spirituali.*

12 *Apoſtolos, Prophetas, Evangeliſtas, Paſtores, atque Doctores ad ſalutem animarum.*

13 *Iuriſdictio ſpiritualis verſatur circa peccatorum abſolutionem.*

14 *Claves Regni Cœlorum, & cura gregis data ſunt Petro.*

15 Paſcere *Verbum ad ſpiritualem iuriſdictionem dirigitur.*

16 *Iuriſdictio temporalis redditur in invitum.*

17 *Dominatio externa non eſt altitudine Eccleſiaſticâ digna.*

18 *Non poteſt militari Deo & ſæculo.*

19 *Chriſtus Dominus criminalia & Civilia iudicia renuntiavit.*

20 *Regum, & alia temporalia Chriſtus dimiſit.*

21 *Chriſto Domino omnia tradita ſunt à Patre.*

22 *Poteſtas nocendi non eſt potentia ſed imbecillitas.*

23 *Spiritualia cæteris rebus duxit Dominus anteponenda.*

24 *Apoſtoli ſunt conſtituti in Principes, & Iudices univerſorum, Doctores, atque Rectores.*

25 *Spirituali iuriſdictioni cætera omnia ſubiacent.*

26 *Iuriſdictione conceſſa omnia illi videntur conceſſiſſe ſine quibus exequi non poteſt.*

27 *Gladij poteſtas Eccleſiæ data eſt.*

28 *Gladij poteſtas neceſſaria eſt, ad vnamquamque iuriſdictionem conſervandam.*

29 *Papa ex iuriſdictione ſpirituali omnia poteſt.*

30 *Omnes Chriſti fideles ſubſunt Eccleſiæ de neceſſitate ſalutis.*

31 *Petro data ſunt iura terreni imperij, & cœleſtis.*

1 SPiritualis iuriſdictio & abſolvendi à peccatis poteſtas quia ſolius Dei eſt, *Exod.c.34. Pſ.18.31. & 102. Iſai.c.43. & 44. Hier.31. & 33. Matth.7. Marc.2. Luc.5.* † Adeò priori ſæculo inaudita 2
fuit, vt eo Chriſtus Dominus blaſphemia fuiſſet notatus, quod peccata remitteret, D.Matth.cap.7. *Et videns IESVS fidem illorum dixit paralytico, confide fili remittuntur tibi peccata tua; Et ecce quidam de ſcribis dixerunt inter ſe: hic blaſphemat.* † Cauſa fuit, quod Chri- 3
ſtum Dominum, vt purum hominem reputabant, & privatum, vt fatentur apud D. Matth. *cap.13. ad fin. Nonne hic eſt fabri filius? nonne mater eius dicitur Maria? & fratres eius Iacobus, & Ioſeph, & Iudas? & ſorores eius nonne omnes apud nos ſunt? vnde ergo huic omnia iſta?* † Aliàs enim ſi Chriſtum pro- 4
miſſum Meſſiam agnoviſſent, hanc proculdubio, ei poteſtatem conceſſiſſent, quippe in ea venturum iam diu eis fuerit evangelizatum, per Iſai.cap.53. *ipſe peccata multorum tulit.* Daniel. *cap.9 & finem accipiet peccatum.* † Et ita ipſe 5
in hac poteſtate à Patre miſſum aperte aſſertus eſt apud *D.Ioan. cap.1. & 3.* & multorum peccata ante mortem ſuam remiſit, *Matth. c.1.9.10.11.20. & 26. Matth.2. Luc.c.24. Ioan.1. Acta Apoſt.2. 4.10. & 13.*

¶ Ex quibus impiè Ioan. de Hus, & 6
Matt. Lutherus contendunt Chriſtum venientem, ad noſtram redemptionem ſua morte opus conſummaſſe, & in eanos omnes ſalvos feciſſe, ex meritis divinæ gratiæ, quibus neque pœnitentiis, neque abſolutionibus opus non eſt, nam vt ait ipſe Dominus per Ioan. *c. omnia conſummavi, quæ dediſti, vt faciam.* † Sed blaſphemant huiuſmodi 7
hæretici ſcripturæ lumine obcœcati, quia pœnitentia, & remiſſio peccatorum neceſſaria eſt naufragantibus poſt Chriſti mortem, & per conſequens iuriſdictionem ſpiritualem, ad quam Chriſtus Dominus diſcipulos ſuos miſit, D.Luc. cap.9. *convocatiſque duodecim*

cim Apoſtolis dedit illis virtutem, & poteſtatem ſuper omnia dæmonia, & vt languores curarent, & miſit illos, radicare
8 *regnum Dei, & ſanare infirmos.* † Quod de iuriſdictione ſpirituali, & abſolvendi à peccatis poteſtate, præter alios conſidero, nam difficiliores morbi ex peccatis oriri ſolent, vt docent D. Chryſoſt. *in Matth. 4. homil. 14. & in Ioan.*
9 *homil. 37.* Theophylact. *in Marc. 2.* † Et ita ad ſalutem conferendam paralytico dixit Dominus apud Matth. d. c. 7. *remittuntur tibi peccata*, tanta prorſus eſt affinitas corporibus hominum, mentibuſque, vt teſtatur Aul. Gellius *lib. 14. noct. Attic. cap. 13.*

10 ¶ Alij paulò nequiores hanc poteſtatem ſpiritualem fatentur, ſed eam ſolum Petro datam impiè affirmant, cui Chriſtus dixit apud Matth. c. 18. *Quodcumque ligaveris ſuper terram ligatum*
11 *erit in cœlis, & quodcumque ſolveris ſuper terram ſolutum erit in cœlis.* † Sed dicendum eſt, quod & ſi promiſſio illa ſolo Petro facta ſit, vt Apoſtolorum Principi, non propterea negandum eſt alios Apoſtolos in eadem fuiſſe præfectos, cum poſt reſurrectionem eis omnibus dixerit apud D. Ioan. c. 20. *Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis, & quorum*
12 *retinueritis, retenta ſunt.* † Quia ad ſalutem animarum, non ſolum Petrum, ſed Apoſtolos, Prophetas, & Evangeliſtas, & alios miniſtros præfecit, D. Paul. *ad Epheſ. c. 4. Et ipſe dedit quoſdam quidem Apoſtolos, quoſdam autem Prophetas, alios vero Evangeliſtas, alios autem Paſtores, & Doctores ad conſummationem ſanctorum in opus miniſterij.*

13 ¶ Quæ quidem iuriſdictio primo, & principaliter ad animarum ſalutem dirigitur, & peccatorum abſolutionem, in quo gradu poteſtas verſatur, Card. D. Franc. Toledo *in ſum. lib. 1. cap. 3. n. 7.* Innocent. *in cap. 2. de maiorit. & obed.* Alciat. *in cap. cum non ab homine de iudic. & in l. ſubemus nullam, Cde ſacroſ. Eccleſ.* Iul. Clar. *in Pract. q. 16. num. 1.* Boer. *deciſ. 31. ex n. 3 & deciſ. 69. ex n. 1.* Anaſt. Germon. *de ſacror. immunit. lib. 3.*
14 *cap. 13. n. 108.* † Nam Chriſtus Dominus hanc Petro promittens poteſtatem Regni cœleſtis claves ſe daturum pollicetur, D. Matth. cap. 16. *Et tibi dabo claves Regni cœlorum*, & poſtea in ipſa dignitatis, & officij collatione dixit
15 apud D. Ioan. c. fin. *Paſce oves meas.* † Quod de ſpirituali iuriſdictione intelligitur ipſomet Petro affirmante ad ſuos compaſtores, Canonic. 1. cap. 5. *Paſcite, qui in vobis eſt gregem Domini providentes, non coacte ſed ſecundum Deum: neque turpis lucri gratia, ſed voluntariè, neque, vt dominantes in clericis, ſed forma facti*
16 *gregis ex animo.* † Quod prorſus de iuriſdictione ſpirituali intelligitur, quæ voluntariè exercetur, nam temporalis redditur in invitum, *l. inter ſtipulantem, §. 1. ff. de verbor. obligat. l. neque fœminam, ff. de procurat. cap. intelleximus de iud.*

17 ¶ Ambitus enim, & dominatio externa non eſt altitudine Eccleſiaſticâ digna, ideò Dominus ad diſcipulos Matt. cap. 26. *ſcitis, quia Principes Gentium dominantur eorum, & qui maiores ſunt poteſtate exercent in eos: non ita erit inter vos, quod qui voluerit maior fieri, ſit veſter miniſter.* † Vt ſic dominationem, & 18
ambitus externæ gloriæ ſpiritualia agentibus ſummoveret, vt divinis vacarent, quia non poteſt militari Deo, & ſæculo, & ita admonuit per Matth. c. 19. *Niſi qui renunciaverit terrenis, non poteſt meus eſſe diſcipulus.*

19 ¶ Vnde Dominus, vt verbo, ſic & exemplo doceret, iuriſdictionem ſæcularem offerentibus renunciauit in cauſa criminali adulteriis *D. Ioan. c. 8.* & civili, familiæ herciſcundæ, *D. Luc. cap. 12.* dum rogatus, vt divideret hæreditatem,

Digitized by Google

diſt. 18. Abulenſ. *in Numer. c.* 15. *qu.* 48. Marta *de iuriſdict. p.* 1. *cap.* 17. *cum multis ſiqq.* † Quia omnes Chriſti fideles ſubſunt Eccleſiæ de neceſſitate ſalutis, *Extravag. vnam ſanctam de maiorit. & obedient.* quia ex baptiſmo facti ſumus quid ſpirituale, Navar. *in cap. novit, de iudic. notab.* 6. *numer.* 8. † Ideò Papa ex hac iuriſdictione in omnes Chriſti fideles præficitur, tam in ſpiritualibus quam temporalibus, *cap. omnes diſt.* 22. *qui Beato Petro æterna vitæ Claui.ro, terreni ſimul, & cæleſtis Imperij iura conceſſit.* Et Iudex eſt vniverſalis omnium noſtrorum, vt certa fide tenendum eſt, quia vt ait D. Paul. Corinth. 1. capit. 2. *Spiritualis iudicat omnia, & ipſe à nemine iudicatur.*

CAPVT II.

De exomologeſi, ſeu peccatorum confeſſione.

SVMMARIVM.

1 *Medicina corporis & animæ æque neceſſaria probatur.*
2 *Lapſis ante baptiſmum ſubvenitur regeneratione baptiſmali.*
3 *Delinquentibus poſt baptiſma datur pœnitentiæ Sacramentum.*
4 *Vualderſes, & Lutherani in pœnitentia Sacramento refutantur.*
5 *Presbyteros ſolos eſſe pœnitentiæ Sacramenti miniſtros.*
6 *Iuſtificationem ex ſola fide hæretici tumultuant.*
7 *Fidem Magdalenæ & adulteræ gratiam impetraſſe.*
8 *Peccatorum ad remiſſionem ſufficere credi culpam condonari, ex Luthero.*
9 *Fides neceſſaria eſt & peccatorum confeſſio ad hoc, vt culpa condonetur.*
10 *Confeſſionis neceſſitas probatur.*
11 *Pœnitentia vera eſt nova vita ſecundum Lutherum.*
12 *Vita æterna poſita eſt in obſeruatione legis ſecundum Lutherum.*
13 *Vita huiuſmodi non ſufficit pœnitentiæ ad iuſtificationem.*
14 *Iuſtos non minus quam peccatores vocauit Deus.*
15 *Prædeſtinationis cauſa ex Deo eſt.*
16 *Iſtos aliter vocat Deus, aliter peccatores.*
17 Luc. c. 10. & 13. Matth. c. 11. *de vocatione iuſtorum explicati.*
18 Matth. cap. 3. Luc. cap. 13. & 15. *de vocatione peccatorum explicati.*
19 *Confeſſionem integram peccatorum impoſſibilem dicunt Lutherani.*
20 *Impoſſibile nihil Deus præcepit.*
21 *Crimina quantumuis occulta adhuc tenemur confiteri.*
22 *Contritionem facere magis peccatorem aſſerunt Lutherani.*
23 *Contritio eſt donum Dei.*
24 *Contritionis definitio.*

ÆQua ratio neceſſaria probatur medicina corporis, & animæ: illam neceſſariam docet ratio naturalis, hanc ratio fidei illuſtrata: de illa dicitur Eccleſiaſtic. capit. 38. *Altiſſimus de terra creauit medicinam, & vir ſapiens non abhorrebit eam* † Neceſſitatem autem confeſſionis docet ratio fidei: naufragantibus enim in hoc mundo, de duobus remediis prouidit Dominus in ſuis Sacramentis, ſine quibus veniam, & gratiam aſſequitur nemo. Lapſis ante baptiſma ſubvenit regeneratio baptiſmalis in novam vitam, *D. Marc. capit. fin.* † Poſt baptiſma verò delinquentibus pœnitentiæ dedit Sacramentum, cuius

rei

rei ergo insinuavit necessitatem Dominus dicens per D. Luc. cap. 13. *Nisi pœnitentiam habueritis omnes simul peribitis*, nam vt ait Trident. *sess. 6. cap. 14. hic enim iustificationis modus est lapsis reparatio: quam secundam post naufragium deperdita gratia tabulam SS. Patres nuncuparunt.* † Nec enim sufficit 4 Deo confiteri, vt Valdenses contendunt, nec cuilibet privato, vt Lutherani affirmant, dum ad omnes fideles verba Christi emissa tumultuant, Matth. cap. 18. *Quodcumque ligaveris super terram ligatum erit, &c.* † Nam 5 ad solos presbyteros data sunt, vt declarat Trident. *sess. 14. cap. 6. Circa ministrum autem huius Sacramenti declarat sancta Synodus falsas esse, & à veritate Evangelii penitus alienas doctrinas omnes, quæ ad alios quosvis homines præter Episcopos, & Sacerdotes clavium ministerium pernitiosè extendunt, putantes verba illa Domini, quodcumque ligaveris, &c.* 6

¶ Sed hanc peccatorum confessionem hæretici rursus impugnant, dicentes peccata non ex confessione, sed ex fide remitti, quia iustificatio ex fide est, Apostol. ad Roman. cap. 3. *Iustificans eum, qui est ex fide*, & ad Roman. 14. *omne quod non est ex fide peccatum est*, quia sine fide impossibile est placere Deo, secundum Apost. *ad Hebr. cap. 11.* † Quare dicunt Dominum non misisse 7 Magdalenam ad Sacerdotes, sed dixisse apud D. Luc. c. 17. *vade in pace fides tua te salvam fecit*, & adulteræ apud D. Ioan. cap. 8. *vade, noli amplius peccare*, & D. Petrus non venit ad confessionem 8 sed ad lachrymas, *cap. Petrus de pœnit. dist. 1.* † Quibus concludunt impiè hæretici huiusmodi cum Luthero suo præceptore, sufficere credere culpam condonari, & mores in melius convertere, vt eorum remissio consequatur quia credenti omnia sunt possibilia, *D. Marc. cap. fin.* nã absolutus est, quisquis se absolutum credit, secundum *Lutherum art.* 12. † Sed hæc omnia, quot erroribus 9 scateant, non est nobis nunc differere; Non enim negamus fidem non esse necessariam, sed vna cum fide opus esse peccatorum confessionem vt quis iustificari valeat, vt declarat sacra Trident. *sess. 6. cap. 8. Cum verò Apostolus dicit, iustificari hominem per fidem, & gratis, ea verba in eo sensu intelligenda sunt, vt per fidem id ò iustificari dicamur, quia fides est humanæ salutis initium, &c.* † Et ita quamvis liceat credere culpam con- 10 donari, non propterea à necessitate confessionis excluditur, quia vt ait ipsamet Synodus, *d sess. 6. c. 9. Quamvis autem necessarium sit credere, neque remitti, neque remissa vnquam fuisse peccata nisi gratis, divina misericordia propter Christum: nemini tamen fiduciam, & certitudinem remissionis peccatorum suorum iactari. &c.*

¶ Nam licet ex sententia Lutheri multi affirment quod vera pœnitentia 11 sit nova vita, vsurpantes illud Divi Ambrosij. *Hæc est vera pœnitentia cessare à peccato*, nam vt ait Regius Vates Psal. *declina à malo, & fac bonum.* † Quia in observatione legis posita est 12 vita æterna, Matth. cap. 19. *si vis ad vitam ingredi serva mandata*, & Psal. *quis habitabit in tabernaculo tuo, aut quis requiescet in monte sancto tuo? qui ingreditur sine macula, & operatur iustitiam.* † Sed hæc vita non sufficit pœnitenti ad 13 iustificationem, quia necessaria est peccatorum confessio, & pœnitentia ex divino oraculo D. Luc. c. 5. *non veni vocare iustos, sed peccatores ad pœnitentiam.* † 14 Non quod iustos non vocaverit, qui misit servos suos vocare invitatos ad nuptias, *Matth. cap. 22.* qui ait per eundem Matth. c. 11. *venite ad me omnes, qui laboratis, & ego reficiam vos.* † Nam 15 vt ait D. Marc. c. 3. *vocavit ad se quos*

vinit

Digitized by Google

voluit ipse, & Apostol. ad Romanos
16 cap.8. *nos prædestinavit, hos & vocavit.* † Aliter enim iustos, aliter vocat peccatores: illos ad continuandam vitam probam, hos ad lamentum,& fletum, vt docet catholicæ veritatis propugnaculum *D.Thom.* † De priore vocatione
17 dicitur Luc.cap.10.*negotiamini dum venio*, & cap.13. *contendite intrare per angustam portam.* Matth. cap.10.*qui perseverat usque in finem salvus erit.* † De
81 secunda, Matth.cap.3. *Pœnitentiam agite appropinquavit regnum cœlorum.* Luc. cap.13. *nisi pœnitentiam egeritis omnes simul peribitis*, & capit.15. *gaudium est in cœlo super uno peccatore pœnitentiam agente.*

19 ¶ Neque dicendum est integram peccatorum confessionem, (vt præcipit Ecclesia) esse impossibilem,vt con-
20 tendunt Lutherani,ex illo Psal. *delicta quis intelligit* ? Quia dum se in perditionem adducunt in Deum blasphemi existunt, dum credunt aliquid Deum impossibile præcepisse, D. Aug. ad Damas. PP. *epist.42. Execramur blasphemiam eorum, qui dicunt Chri-*
21 *stum impossibile præcepisse.* †. Et licet quantumvis occulta sint crimina adhuc tenemur confiteri ex D. August. *homil. 49. in cap. agite de pœnit. dist.1. Nemo sibi dicat occultè ago, apud Deum ago; ergo sine causa dictum est. Quæ solveritis in terra solutum erit in cœlo. Ergo sine causa data sunt claves Ecclesiæ Dei, frustramur Evangelium Dei, frustramur verba Christi si promittimus vobis, quod illi negant, nonne vos decepimus.*

¶ Sed de contritione ait Lutherus facere magis peccatorem, nam quæ
21 extra charitatem fiunt, vana, & falsa sunt, Apostol. *Corinth.1. cap.13.* & pertinent ad hypocrisim *Matth. ca.15.*

Quod Tridentina Synodus condem-
23 navit expresse, *sess.14. cap.4. declarat sancta Synodus non solum non facere hominem hypocritam, & magis peccatorem, verum etiam donum Dei esse,& spiritus sancti impulsum,&c.* † Est enim contri- 24
tio verus terror conscientiæ quæ Deũ sentit iratsci peccato,& dolet se peccasse non tam metu gehennæ, quam summa Dei dilectione, Divus Thomas *part.3.*

CAPVT III.

De officio Confessarii in ea parte qua iudex est.

SVMMARIVM.

1 *Differentia inter forum fori,& forum poli*
2 *Conscientia quid sit.*
3 *Conscientia forum est boni & æqui.*
4 *Confessarius corda & renes scrutatur, vt Deus.*
5 *Magia crimine intervenit idololatria,apostasia,hæresis sacrilegium, blasphemia,&c.*
6 *Confessarius debet primum examinare Magos de vera contritione.*
7 *Lachryma signa solent esse contritionis.*
8 *Dolor magnus lachrymas solet excitare.*
9 *Gaudia magna lachrymas solent adferre.*
10 *Desperatio divina misericordia signum est impœnitentia finalis.*
11 *Diabolus, quibus fallatiis utatur ad induranda corda Magorum.*
12 *Confessarii scientia huius operis maximè necessaria.*

Digitized by Google

13 *Confessarii quid circa fidem debeat Magos interrogare.*
14 *Confessarius quid circa pactum Magos debeat interrogare.*
15 *Libros artis, vel instrumenta secum habentes non possunt absolvi.*
16 *Magi seductores aliorum, quid facere debeant ad hoc, vt absolvantur.*
17 *Magi quando fatentur esse maleficium impendens non debent absolvi donec destruant.*
18 *Magi qui damna intulerint non possunt absolvi nisi resarciant.*
19 *Magus cui bona confiscantur quid facere teneatur in restitutione.*
20 *Magus tenetur ad restitutionem damni illati ex maleficio.*
21 *Magus non satisfacit mortis pœna damnis à privatis & obligatio migrat ad quoscunque bonorum possessores.*
22 *Magus ad mortem damnatus tenetur ad damna, nisi partes morte contentæ profiteantur.*
23 *Magus tenetur ad resarcionem damni in foro fori & poli.*

CONscientiæ forum quia non minus 1
distat à foro exteriori, quam cœlũ à terra, spiritus à carne, ac Deus ab homine, non videtur huic tractationi satisfactum, si de illo specialia simul non præmitteremus, nam licet quædam sint communia, quædam sunt diversa, imò & contraria, quia caro adversatur spiritui secundum Apost. *ad Galat.* 4. † 2
Conscientia enim est, quid intrinsecum latens in mente, vt inquit Bald. *in l. si quis filio §. irritum ff. de irrito rupt.* sive vt ait tex. *in cap. novit. de elect. numer.* 2. *scientia mente recluſa, quam Deus associat animæ, vt eam reprehendat de erroribus.* Et ita docet eleganter Baldus *in* 3
cap. sacerdos de offic. ordin. not. 1. *Conscientia est cordis scientia.* † Quare forum conscientiæ est forum boni, & æqui, in quo homo seipsum accusans rei, & accusatoris partes sustinet, quia vt ait Apostol. *ad Rom. cap.* 2. *Est in gentibus conscientia factum accusans, vel defendens.* † Confessarius autem vices 4
Dei gerens corda, & renes scrutatur, vt Deus, quare etsi semper, & in omni crimine maximè circunspectus esse debeat, ad eruendas conscientiæ vniuscuiusque maculas, in hoc præsertim crimine de quibus agimus, quia maiores sunt dæmonis fallaciæ.

¶ In hoc Magiæ crimine quia in- 5
tervenit Idololatria, apostasia, hæresis, sacrilegium, blasphemia, homicidium, & concubitus contra naturam, cum creatura spirituali, & odii in Deum, quibus nil potest esse atrocius, vt supra dictum. est, *lib.* 3. *de crimin. punit. in foro exteriori cap.* † Debet Confessarius singula per- 6
pendere, ac reum de singulis congruè interrogare, ac examinare, primò de vera earum omnium contritione, quia vt ait Paul. Grilland. *de sortileg. quæst.* 9. *numer.* 2. *diabolus nihil magis fatagit, neque alio magis laborat, quam in persuadendo, vt persistat in sententia, & vsque ad vitæ finem perseverent.* Cuius quidem impœ- 7
nitentiæ signum esse dicit idem Grillãd. *vbi sup. num.* 3. quod licet suspiria alta emittant, & omni conatu lachrymari procurent, lachrymas tamen non emittunt, quæ signa esse solent pœnitentiæ, ac nubis mœstum animum obsidentis profluvium *D. Luc. cap.* 22. *Psalm.* 50. *cap. lachryma, cap. porro, cap. conuertimini, cap. quem pœnitet, d. pœnitent. dist.* 1. † 8
Sed hoc signum satis fallax est, & incertum, quia nonnunquam ipsa doloris magnitudo lachrymas deficcat, ac planè tollit, vt fatetur concivis meus Seneca *in Oedip.*

Fletuque acerbo funera, & quæstu carent,
Quin ista tanti pervicax clades mali
Siccavit

Digitized by Google

Siccavit oculos, quodque in extremis solet
Periere lachryma

9 † Et è contra nonnulli ex magna lætitia solent lachrymari, Tob. *cap.* 11. *& cœperunt ambo flere præ gaudio.* Quod haud latuit eundem concivem meum Senecam *in Thyeste.*

Sabitos fundunt
Oculi fletus; nec causa subest
Dolor, an metus? an habeat lachrymas
Magna voluptas.

10 ¶ Quare huius impœnitentiæ signum potius crediderim, si Lamiæ huiusmodi ex suorum criminum magnitudine veniam consequi despexerint, vt sæpè solet: nam diabolus persuadet eas impossibile esse ad Deum converti, & veniam consequi peccatorum propter pactum secum initum, & Dei abnegationem, alia quæ se contaminarunt scelera nefandissima, sic enim nonnullis
11 ille mentitur. † Alijs persuadet, quod licet in supplicij locum adducantur, igneique succendantur; se illarum corpora, & laqueo, & flammis palam erempturum, facturumque, vt ex flammarum contactu nullum dolorem percipiant, vt sic illas dum desperatione deijcit, vel spe lactat, & extollit; semper conatur earum corda obdurare, vt cuncta negent, respuantque confiteri, nec resipiscant, nec pœniteant deliquisse, vt tradit Petr. Binsfeld. *in con-*
12 *fess. malef. p.* 1. *prælud.* 6. † Quare confessarius debet in promptu habere sacræ Scripturæ hac de re testimonia, Patrum sententias, ac omnia ævi exempla, quæ ex superioribus libris facilè colliget, quibus clarè demonstret, vtroque Dæmonem mentiri, nihilque eorum, quæ pollicetur iactatorem illum præstare posse; neque si posset, velle: serioque conversos, nunquam à Deo respui.

¶ Post hæc debet pœnitentes interrogare an ex animo renunciaverint fidem, nam est apostasia, *cap.* 1. *de Apostat.* vel quid crediderint contra fidem, vel errorem foverint, quod est hæresis, *cap. hæreticus* 24. *quæst.* 3. an diabolum adoraverint Dulia, vel Latria putantes esse Deum, quod est idololatria prohibita *Exod. cap.* 22. vel habuerint cum eo pactum, quod est infidelitas, *cap. illud cap. nec mirum h.* 26. *q.* 5. † Vel 14
quid promiserint, vel qua solemnitate vt cognoscant an pactum tacitum, vel expressum contraxerint; quid dæmoni pro pacto tradiderint, quia solent filios offerre. An petierint ad ludos quia ibi dæmoni prosternuntur, & alia fœdissima peragunt de quorum singulis actum est, *lib.* 2. *de Magia operat.* † Item an li- 15
bros artis, vel instrumenta secum habeant, quia retinentes absolvi nequeunt, vt tradit Simancas, si aliquos seduxerint, quia debent prius eos convertere, & si noluerint eos ad superiores Magistratus deferre, vel accusare iuxta illud D. Mat. c. *si peccaverit in te frater tuus corrige inter temetipsum, quod si noluerit, denuncia Ecclesiæ.*

¶ Item si ad alicuius damni restitu- 16
tionē sunt obligati, tam illati, quam impendentis, nam si damnum adhuc pendet, hoc est quod venenum, seu maleficium non cæperit lædere, sed post aliquod tempus effectum suum esset facturum, non est reus absolvendus donec quocunque modo licito conetur malis futuris obviare, & veneno antidotum præbere, & maleficij signa destruere, ex traditis *lib.* 2. *c. fin.* † Si ve- 17
ro damna iam fuerint personis vel fortunis illata, non debet confessarius eum absolvere sine prævia satisfactione, aut (si eam nequit præstare sine fideiussoria, vel saltim iuratoria cautione, quando quis adhuc liber, iurisque sui confitetur, vt docent Navarr. *in Manual.*

Digitized by Google

*c.27.n.59.*concivis meus Ant.à Cord.*tr. de los casos de conscient. qu.68.* Guttier.

18 *lib.1.canonic.qq.c.40. ex num.8.*† Nam quando est damnatus ad mortem in locis vbi bona non confiscantur, sufficit quod Confessarius hanc defuncti obligationem (ex eius consensu) hæredibus significet, imò, & reus debet hoc coram iudicibus declarare velle se vt de bonis suis omnibus quoad fieri poterit satisfaciat, quibus damnum acceperunt vt per DD. *in reg.peccatum de reg. iur. & in cap.nemo* 14.*q.*5.Medin.*p.1. instr. conf.c.*14.§.33. Petr. Navar. *tom.2. de restit.lib.4.c.5.ex num.3.*

19 ¶ At verò in locis ubi bonorum confiscatio capitale supplicium consequitur, officium Confessarij erit monere reum, vt iudicibus indicet, sed à fisco petere, vt qui in bonis, etiam in restitutione hac exequenda succedat, quid quid alij talem restitutionem his non esse necessariam autument, quorum hæresim iam diu improbarunt Medices *in Sum.omn. haref.p.1. ver.restitutio*, Alf.

20 Castro *adversus haref.lib.13.* † Non enim Malefici per mortis pœnam evadunt obligationem restituendi, nam mortem subeunt propter iniuriam Deo, & Reipublicæ irrogatam, non propter damnum privatorum: & hæc eadem realis obligatio restituendi migrat ad quoscunque bonorum successores, cùm non pœna sit, sed delictum, *cap.in litteris de Raptorib. & incendiar.* Covar. *lib.3. variar.c.*3.Iul.Clar.*in Pract.*§ *fin.q.*51.†

21 Nisi pars læsa profiteatur se tali supplicio contentam esse sibique satisfactum, Navarr.*in Manual.c.*15. *n.*25. Binsfeld. *in conf.malefic. p.2. prælud.*13.† Nam

22 maleficus tenetur in foro fori, & poli damna illata resarcire, nam licet dæmon illa intulerit, fuit tamen maleficus causa ipsum sollicitans, vt docet Suarez *de relig.l.2.c.*17.*n.*13. *&* c.14. *n.*12.& ex eo Tho.Sanc.*in sum.tom.*1.*lib.*2.*c.*41.*n.*23.

CAPVT IV.

De bonis Magorum in foro conscientiæ.

SVMMARIVM.

1 *Magus hæreticalis est bonorum suorum dominio ipso iure privatus.*

2 *Magus hæreticalis tenetur bona sua offerre fisco secundum aliquos.*

3 *Magus hæreticalis non tenetur bona sua offerre fisco ex authoris sententia.*

4 *Non oportet verum dicere, ni argumentis de contrariis satis fiat.*

5 *In foro animæ nihil interest an iniustè quis possideat, vel aliena invadat.*

6 *Hæreticus ante sententiam non est privatus dominio bonorum suorum.*

7 Ipso iure, *operatur, vt fiscus petere possit, non vt reus teneatur offerre.*

8 Ipso iure, *nullum aliud dominium transfert in fiscum quam civile.*

9 Ipso iure, *habet necesse partis postulationem.*

10 Ipso iure, *perinde valet ac si dicat per ipsum ius.*

11 Ipso iure, *bona delata requirit accusationem & sententiam servato ordine.*

12 *Qui actionem habet ad rem recuperandam, rem habere videtur.*

13 *Lex iusta quatenus dicatur obligare in conscientia.*

14 Lex vlt.tit.3. & lex fin.tit.9.lib.1. Ordinamenti de obligatione restitutionis in conscientia *explicantur.*

15 *Magus non tenetur ante condemnationem bona offerre fisco.*

16 *Sententia declaratoria non est necessaria ad hoc vt hæreticus bona sua offerat.*

17 *Sententia*

Digitized by Google

17 *Sententia nulla eſt, quæ condemnationẽ aut abſolutionem non continet.*

18 *Evidentia patrati ſceleris non eget clamore accuſatoris, ſed eget ſententia iudicis.*

19 *Lex quæ hæreticorum bona applicat fiſco nullum in ſpecie condemnat.*

20 *Princeps, hæreticum nequit condemnare antequam hæreticum eſſe conſtet præcedente citatione & cauſæ cognitione.*

21 *Hæreticus non tenetur bona offerre in foro conſcientiæ antequam in foro exteriori ſit per iudicem iure damnatus.*

22 *Quod pœnæ nomine exactum eſt id eidem reſtituere nemo cogitur.*

23 *Hæreticus ante ſententiam eſt dominus bonorum ſuorum & habet titulum & poſſeſſionem.*

24 *Fiſcus occupare non poteſt bona hæretici nondum condemnati.*

25 *Quidquid iure poſſidetur iniuria auferetur.*

26 *Expoliatus à iudice iuris ordine prætermiſſo ſtatim reſtituendus eſt.*

27 *Fiſcus occupans bona hæretici occulti tenetur furti actione.*

28 Exigere *nihil aliud eſt in iure quam inſtituta actione petere.*

29 *Cauſæ cognitio non eſt neceſſaria in executione iuſta.*

30 *Fiſcus poteſt occupare ſecretò ab hæretico tot bona quæ ad eum pertinent quando non poteſt in iudicio probare.*

31 *Debitum ante tempus nullus ſolvere tenetur in conſcientia.*

32 *Hæretici tranſmittunt bona heredibus à quibus auferri non poteſt niſi propter eorum culpam.*

33 *Hæredes conveniuntur quandoque ex contractibus & delictis defuncti.*

1 MAgus Hæreticalia conficiens, quia bonorum ſuorum dominio eſt ipſo iure privatus, *cap. cum ſecundum leges, de hæretic. lib. 6.* Auth. Gazares *C. de hæretic. l. fin. C. de bonis proſcript.* Fortunius *in l. Gellus §. & quid ſi tantum ff. de liberis & poſtu.* Lupus *in cap. per veſtras §. 72. de donat. inter.* Brun. *de hæreticis libro 5. c. 6.* † Licet à nemine accuſetur debere tamen ea offerre fiſco in foro conſcientiæ, vt quandiu non reſtituat ſit in peccato mortali, tenent Abb. & Felin. *in cap. 1. de conſtit.* Paul. *in l. 1. §. ad beſtias de poſtulan.* Barbac. *in c. Raynaldus de teſtam.* Cardin. *in c. fraternitatis 12. q. 2.* Tiraq. *in l. ſi unquam C. de revocand. donat. ver. revertatur n. 246.* Lud. Gom. *in c. 1. de reſcript. lib. 6.* Alfon. Caſtro *de iuſta hæreticor. punit. lib. 2. c. 6. & lib. 2. de poteſt. leg. pœn. c. 10.* † Sed verius ſemper mihi viſum fuit non teneri ad talem pœnam ante condemnationem ſive declarationem in ſe ipſum exequẽdam vt tradunt D. Tho. *2. 2. q. 62. art. 3.* Ant. Gom. *variar. 3. c. 2. n. 5.* Soto *l. 1. de iuſt. & iur. q. 6. art. 6.* Sylveſt. *in ſum. ver. hæreſis 1. n. 13.* Bart. *in l. qui delatorem C. de iure fiſc.* Gloſ. *in d. cap. fraternitatis, 12. q. 2.* † Sed quia non oportet verum dicere, niſi argumentis de contrario ſatisfaciamus, quæ omnia copioſiùs & nervoſiùs congeſſit Caſtrus *d. lib. 2. de lege pœnal.* non me tanto viro opponendi, ſed veritatem oſtendendi gratia, diſputationem ſuſcipiam, quia veritas examinata magis ſplendeſcit in lucem, *cap. gravem 33. q. 9.* Gloſ. *in c. cum Ioannes de fide inſtrum.* Laſ. *in l. iubemus C. de iudic.*

¶ Primò enim ſic argumentantur, Caſt. *in d. c. 10.* quod hæreticus eſt privatus ipſo iure dominio bonorum ſuorum, quod in fiſcum tranſlatum eſt: ergo vero Domino bona illa reddere debet alioquin lethaliter peccat retinens rem alienam invito Domino: nam in foro animæ nihil intereſt, an iniuſtè quis poſſideat vel aliena invadat, *capit. ſæpe de reſtit. ſpoliator*

liator, c. cum ſecundum de hæret. lib. 6.

6 † Difficilior res eſt, quam uno verbo queat enodari, nam primò hæreticus non eſt privatus ante ſententiam vero dominio bonorum ſuorum ipſo facto, quia eorum poteſtas non pendet à charitate, vel gratia, vt per peccatum amittatur: ſed ſicut adquiritur apprehenſione, traditione, ac iuſtis cauſis, ac titulis, ſic etiam contrario amittitur, quarum nulla eſt peccatum, D. Thom. 2. 2. q. 12. art. fin. Sot. & Gabr. in Sent. 4.

7 diſt. 15. Conrad. de contract. q. 7. †. Neque per illa verba in d. c. cum ſecundum, bona hæreticorum ipſo iure decernimus confiſcata, ſtatim dominium bonorum deſinit, qui crimen commiſit, vt fiſco adquiratur, niſi civili modo, vt fiſcum eam petere poſſit, non tamen vt reus teneatur illa offerre, l. commiſſa D. de publican. & vectig. & ita tenet doctiſſimus concivis meus Thom. Sanch. in Summ.

8 tom. 1. lib. 2. c. 22. ex n. 20. † Nam per verba illa, ipſo iure decernimus confiſcata, nullum dominium in fiſcum transfertur, niſi civile ius perſequendi in iudicio bona illa quæ non ante fiſci propriè eſſe potuerunt, quam de crimine ſit pronunciatum, & virtute ſententiæ in poſſeſſionem miſſus ſit, quia traditionibus, & poſſeſſionibus dominia rerum acquiri ſolent, non autem verbis legum, l. traditionibus D. de pact. cum ante damnationem reus eorum dominus dicatur, l. quæſitum D. qui, & à quibus.

9 † Quinimò verba illa, ipſo iure, non habent vim tantam, vt executio ſtatim à lege fiat, parte non petente, ſed neceſſe eſt, vt ab eo poſtuletur, in cuius favore lex illa verba poſuit, nam ſupplementum legitimæ portionis filio debitæ, fit ipſo iure, quod tunc demum locum habet, cùm fuerit à filio petitum, l. ſancimus, C. de inoffic. teſtam. cum aliis per Tiraq. in l. ſi unquam, C. de revocand. donat. ver. revertatur, n. 8.

† Quia verba ipſo iure, perinde valent 10 ac ſi quiſpiam dicat per ipſum ius non tamen, vt vulgus iocatur, nam veteres Iuris conſulti ipſum ius per antonomaſiam appellare ſolent, Ius illud antiquiſſimum XII. Tab. l. 1. §. fin. D. de ſuperficieb. & ipſe ad exemplum earum quæ ipſo iure conſtitutæ ſunt, l. ſi vſusfructus, §. illud. D. de vſufruct. quemadmod. caveat, ſive ipſo iure quis vſumfructum habeat, l. in cauſa la 2. de minorib. ſatis ipſo iure munitus eſt, l. 1. D. quod falſis tut. non enim ipſo iure, §. 1. Inſtit. de perpet. & temporal. act. aut ipſo iure competunt. † Quare verba illa nihil 11 aliud ſignificant, quam quod bona illa iure ipſo delata ſunt fiſco, & obnoxia confiſcationi, ſed tamen opus eſt, vt fiſcus ea petat, & Magus accuſetur & ordine iuris ſervato condemnetur, nam bona quædam fiſco delata ipſo iure ad fiſcum pertinere dixit Caliſtr. I. C. in l. 1. D. de iure fiſc. † Nam ſi quando 12 fiſcus dicitur dominus bonorum eorum ipſo iure, non intelligitur de vero & vtili dominio, ſed tantum de actione, quæ dominium dici ſolet, nam qui actionem habet ad rem perſequendam ipſam rem habere videtur, l. qui actionem, ff. de reg. iur. l. qui autem, §. apud Laboeonem ff. de his, quæ in fraud. l. vt mihi, ff. de donat. l. 1. ff. quod cum eo, l. fratres, §. idem reſpondit, ff. pro ſocio. † Neque ob- 13 ſtat, quod lex iuſta obligat in conſcientia, quia illud fit, vt peccator ſe iuſtè condemnatum ſciat, ne reſiſtat, non tamen quod teneatur bona ſua offerre fiſco, abſque ulla condemnatione, nam ordo iudicij exterioris prætermittendus, aut perturbandus non eſt, l. prolatam, C. de ſent. interloq. cap. forum de verbor. ſignif. cap. 1. cum ſeqq. 4. q. 4. † Ne- 14 que huic ſolutioni obſtat, l. vltim. tit. 3. & leg. fin tit. 9. lib. 2. Ordinam. quæ expreſſe obligant in foro conſcientiæ, ad pœnam præſtandam, quia illi quibus talia

Digitized by Google

talia officia publica commissa sunt, ea lege, ne quid vltra salarium accipiant, alioquin ad pœnas illis statutas tenentur, obligatur tum condatione qua officia acceptarunt, tum iuramento quod illas ita observare præstiterunt, *l. ea lege, C. de condit. ob caus. l. debitorei, ff. de iur. iurand.* † Quod in nostro casu longe abest, quia legislator non obligat talem Magum bona sua offerre, neque id facere potest, nec vult, nec velle præsumitur, vnde ante condemnationem non teneri expresse docent, Covarruvias *in 4. part. 2. cap. 6. §. 8. num. 10.* Conrad. *de Contractibus quæstion. 7. conclus. 2.* Soto *lib. 1. de iust. q. 6. art. 6.* Glos. *in cap. fraternitatis 12. q. 2.* 15

16 ¶ Secundo argumentatur quod sola sententia declaratoria super crimine lata tenetur hæreticus in foro conscientiæ bona omnia tradere fisco, etiamsi nulla alia iudicis condemnatione adiecta est, ergo ante sententiam tenetur idipsum facere, quia sententia ad nihil aliud exigitur quam vt constet crimen esse commissum. Quod cum hæretico sit notissimum frustra expectatur sententia declaratoria, quæ iuxta quorundam opinionem necessaria non est, *cap. cum secundum, §. si aut. de hæretic. in 6.* 17 Felin. *in cap. canonum de Const.* † Cuius quidem fallacia vel ex eo pendet, quod putat Castrus sententiam declaratoriam vim condemnationis non habere, nam dicit adeo requiri, vt crimen manifestum fiat; non enim profertur sententia, vt per iudicem de crimine constet, sed vbi de crimine constat, vt reus vel absolvatur, vel condemnetur, quia sententia nullius momenti erit, quæ condemnationem, vel absolutionem non continet, *l. præses, Cod. de sent. & interlocut. omn. iud. l. 1. ff. de re iudic.* † Neque in crimine notorio est necessaria sententia, vt ipsemet Castrus putat, quia nullo iure suffragatur, cum nullibi evidens 18

esse possit delictum, quod aliqua iusta defensione in toto, aut parte defendi, aut excusari non queat; evidentia quidem patrati sceleris non eget clamore accusatoris, sed tamen eget sententia iudicis, *cap. evidentia, de accusat.* & ibi *Gl. & interpretes.* † Neque enim lex humana eo quod talia bona applicat fisco generaliter quenquam in specie condemnat, vt necessarium est, *l. in summa, ff. de re iudic. §. curare Inst. de action.* nam talis lex, nihil aliud dici potest quam sententia Principis, quippe ipse est qui leges condit, *l. 1. Cod. de leg.* & vt inquit Imp. *in auth. de Consul. §. fin. Princeps est lex viva, & animata.* † Sed Princeps non potest hæreticum alionem ante damnare quam eum hæreticum esse constet, idque non aliter fieri potest, quam antecedente citatione, atque omni causa diligenter cognita, ergo neque per legem potest quispiam ita damnari, & multo minus sine sententia hanc durissimam pœnam subire, *Clem. pastoralis, §. fin. de re iud. c. 1. de causa poss. & proprietat.* Plotus *in l. si quando, n. 762. & cons. 30. n. 5.* Guazzin. *de confisc. bonor. limit. 1. concl. 13.* † Neque quamvis sit crimen reo ipso manifestum non tamen propterea tenetur ad executionem pœnæ in se ipsum faciendam in foro conscientiæ, prius quam in foro exteriori sit per iudicem iure damnatus, quemadmodū nec Princeps, nec Iudex debet aut potest illum reum condemnare, quem certissimè scit crimen commisisse, nisi tanquam iudici hoc illi constitetit, per plenas probationes, *l. illicitas, §. veritas, ff. de offic. præsid. l. prolatum, Cod. de sentent. cap. si peccaverit 2. q. 1.* 19 20 21

¶ Tertium argumentum non minoribus nititur fallatiis; ait enim Castrus, si sciret fiscus per evidentiam rei, quæ nulla posset tergiversatione celari, Petrum hæreticum esse, & eo invito bona 22

illius

illius caperet, non teneretur illi reddere, nam quod à quocumque pœnæ nomine exactum est, id eidem restituere nemo cogitur, *l. quod à quocumque, ff. de reg. iur.* ergo Petr. tenetur illi illa offer-
23 re. † Nullus dubitat quam invalida sit consequentia: ideò ad argumentum dico possessionem hæretici non esse iniustam, quia adhuc retinet naturale dominium bonorum suorum, habet enim titulum, & possessionem, & bonorum administrationem, quia naturaliter insistit rei, cuius titulum, & causam habet, neque aliqua lege id ei ante sententiam aufertur, nec propter hæresim vllo iure ante illam amittit, quippe possessionem remanere apud hæreticum omnes concedunt, *l. aufertur, §. in reatu, ff. de iure fisci.* Anchar. *in cap. cum secundum de hæretic.* Curtius Sen. *consil.* 20.
24 † Quare fiscus neque occupare, neque invadere potest talem possessionem, neque enim manu propria ius sibi dicere, aut vim inferre debet hæretico nondum condemnato, *l. nullus, Cod. de Iudæis, l. 1. & seq. quando liceat vnicuique, l. si quis in tantam, Cod. vnde vi*, Sebast. Guazzinus *de eo fiscat. bonor. concl. 16.*
25 *ex n. 1.* † Ex quibus patet, quod si Castri opinionem sequeretur Fiscus, ex tali bonorum occupatione, seu invasione, tutus non esset, quia cum iure non fiat, prorsus iniusta, & violenta esse debet, nam vt ait Fabius *declamat. 13. quidquid*
26 *iure possidetur, iniuria aufertur.* † Et ita Fiscus teneretur ad restitutionem illius possessionis, quandoquidem spoliatus etiam à iudice, iuris ordine prætermisso, confestim restitui debet, etiam si prædo sit, *cap. in literis, cap. conquerente de restitut. spoliat. c. licet Episcopus de præbend. lib. 6. §. retinenda instit. de interdictis.*
27 † Quinimò fiscus teneretur occulto hæretico (bona occupando) furti actione, tametsi verus dominus non esset, quia eius interest bona eius subrepta non esse, *l. itaque fullo, §. fin. l. cum as pignori, l. qui iniuria, §. fin. ff. de furt.*
28 † Neque regula iuris aliud suadet: ait enim *quodcumque pœna nomine exactum est*, exactum, ait, non raptum, non spoliatum, non violenter invasum: nec aliud est in iure civili exigere, quam instituta actione petere, *l. exigere dotem, ff. de iudic. l. 1. §. exactio, Cod. de rei vxor. act.* Alciat. *in l. transacta, ff. de verb. signif.*
29 † Neque iuvatur quod in executione non sit necessaria causæ cognitio, quia illud fit in executione iusta, non tamen in violenta invasione, & hoc est quod docent, Innocent. *in cap. ex ratione de appellat.* Bald. *in cap. 1. de feudo sine culpa non amittendo cap. pastoralis, §. quia vero de offic. deleg. l. executorem, Cod. de execut. rei iudic.* Felin. *in cap. de catero de re iudic.*

30 § Quartum argumentum eiusdem Castri, non minus debile & infirmum est, quia dicit quod fiscus potest occupare secreto ab hæretico tot bona, quot ille retinet, ex his, quæ ad fiscum pertinent, quando fiscus non potest in iudicio hæresim testibus probare, ergo hæreticus ex conscientia tenetur eadem bona fisco reddere docente Apostol. ad
31 Rom. 13. *Reddite omnibus debita.* † Non enim ab omni debitore invito exigi pecunia potest, neque enim ab eo, qui debitor est in diem, exigitur ante tempus; multo minus occupari clanculum bona hæretici poterunt ante sententiam, nec in foro quidem conscientiæ quispiam debitum solvere tenetur ante tempus, *l. cedere diem, ff. de verbor. significat. l. 1. Cod. de plus petit.*

32 § Ad quintum, & sextum argumentum quibus Castrus probare conatur possessionem hæretici esse iniustam, & dominium bonorum suorum translatum esse in fiscum, ipso iure à tempore commissi criminis, ab hæredibus non exigeretur: quibus non immoror, cum frivola

Digitized by Google

frivola sit illius ratio, quod si hæreticus verum dominium non haberet vtique non transmisisset illud in hæredes, à quibus auferri non posset nisi propter
24 eorum culpam. † Nam hæredes non solum ex contractibus defuncti conveniuntur, sed interdum etiam ex delictis; scilicet, si lis fuerit cœpta cum defuncto, vel pœna ipso iure imposita, ita vt post mortem accusari possit reus, vt fit in crimine hæresis, vel si ex maleficio aliquid ad eos pervenerit, quibus casibus hæredes solvere debent etiam innocentes, quamvis verum dominium ad eos translatum sit, *l. 1. Cod. ex delictis defunct. cap. à nobis, el 2. de sent. excommunic. cap. accusatus, §. in eo de hæretic. lib. 6. l. 1. vt actio ab hæred. & contra hæredes.*

CAPVT V.

De absolutione Sacramentali.

SVMMARIVM.

1 *Hæreticus recurrere debet pro absolutione ad proprium parrochum, etiam reconciliatus ab Inquisitoribus.*
2 *Inquisitores solum à censura absolvunt hæreticos, non tamen à peccatis actualibus.*
3 *Laicus potest in casu necessitatis à peccatis audire secundum alios.*
4 *Laicus licet possit audire peccata, non tamen absolvere, quia pertinet ad clavium potestatem.*
5 *Magus de hæresi mentali prius absolvendus.*
6 *Hæreticus occultus & mentalis in excommunicationem incidit.*
7 *Hæresis contrahitur per solum errorem in intellectu causatum per malam electionem.*
8 *Magi, qui errorem non fovent in mente quantumvis horrenda crimina perpetraverint absolvuntur, vt ceteri peccatores.*
9 *Magus in foro exteriori ex malis factis malam intentionem ostendit, & quare.*
10 *Magus in foro anima (quia de conscientia tantum quæritur) eius dicto solo statur.*
11 *Magus ad hoc, vt absolvatur inspici debet an in aliam incurrerit censuram.*
12 *Magus ex maleficio illato clerico vel religiosæ personæ incurrit in excommunicationem violentæ manus.*
13 *Excommunicatio violentæ manus quovis modo ladentes comprehendit.*
14 *Hæreticus damnatus censetur in mortis articulo positus.*
15 *Reservatio omnis cessat in mortis articulo.*
16 *Hæresis occulta in his quæ non sunt in mortis articulo reservatur Episcopis.*
17 *Inquisitoribus noviori iure hæresis occulta reservatur.*
18 *Veneficia sortilegia, & incantationes dumtaxat secuto effectu & quoad actus exteriores Episcopis reservantur.*
19 *Ordines mendicantes virtute suorum privilegiorum non possunt absolvere à cẽsuris Episcopo reservatis.*
20 *Ordines mendicantes virtute talium privilegiorum possunt absolvere à præfatis censuris.*
21 *Pontifex in talibus privilegiis suam quasi delegat potestatem.*
22 *Cui plus licet non debet quod minus est non licere.*
23 *Virtute Bullæ cruciatæ quæ potestatem concedit absolvendi ab omnibus peccatis possunt absolvi à casibus Episcopalibus.*
24 *Religiosis mẽdicantibus non est derogatum*

Digitized by Google

tum privilegium absolvendi in casibus Episcopalibus.

26 *Tridentinum Sess. 14. c. 7. non comprehendit Regulare.*

27 *Pius IV. in revocatione Maris magni non derogavit Regularibus privilegia absolvendi in reservatis.*

28 *Gregorius XIII. nec alius Pontifex regularibus privilegia absolvendi in reservatis derogavit.*

29 *Regulares hujusmodi novissimo jure habent confirmata privilegia absolvendi à reservatis dum sint ab Episcopis approbati.*

1 POst contritionem, confessionem, & satisfactionem, sequitur absolutio Sacramentalis, pro qua Magus hæreticalis debet recurrere ad proprium parochum, etiamsi sit reconciliatus ab inquisitoribus, D. Thom. *in Sentent. 4. dist. 18. q. 2. art. 2.* Abb. *in cap. de his, de accusat. n. 4.* Azpilquet. *in c. Sacerdos, num. 94. de pœnit. dist. 6. & cavetur expressè in Instruct. Matrit. ann. 1561.*

2 *cap. 7.* † Illi enim solum à censura absolvunt, peccata autem actualia non remittunt, quorum judex parochus est nisi aliter reo sit privilegio provisum, vt post alios tradit Maroto *de iure quæsito, lib. 3. cap. 16. n. 23.*

3 † Quantumvis sit in necessitate constitutus, nam licet in hoc casu necessitatis peccata audiendi etiam laico permissum videatur *in cap. quod quidem 1. quæst. 1. cap. quem pœnitet 87. de pœnit. dist. 1.* Glos. *in c. pastoralis, §. præterea de officio ordinandi,* quin & baptizare, *cap. in necessitate, dist. 4. cap. diaconos, dist. 95.*

4 † Secundum tamen est, quod licet baptismus sustineatur, quia nudum ministerium exercet; confessio tamen non ita, nam licet peccata audire permittatur, non tamen tenet absolutio, quia pertinet ad clavium potestatem, quæ laico est denegata, *cap. omnes, cap. nova quidem de pœnit. & remiss.* Gonz. *in reg. 8. Cancell. gl. 6. n. 51.* Soto *in 4. dist. 18. q. 4. art. 1.* Navarr. *in Manual. cap. 21. n. 41.* Trid. *sess. 14. c. 6. & sess. 23. c. 15.*

¶ Ad quam quidem absolutionem § præmittendum est an Magus aliquem fidei errorem in mente foverit, scilicet, quod Dæmon sit omniscius, vel omnipotens; aut quod Sacramenta Ecclesiæ non sint vllius efficaciæ, vel quod vim habeant ad maleficij operationem, vel quid simile hæreticum, nam prius ab excommunicatione absolvendi sunt, etiamsi in mente tantum admiserint errorem, vt docet Rojas *de hæretic. part. 1. ex n. 267.* †. Hæreticus enim omninò 6 occultus, & mentalis in excommunicationem incidit. Abb. *in proœm. Decretal. n. 6. & in cap. ex tua parte, §. quia vero, n. 21. de præbend.* & Felin. *in cap. si vero n. 1. de sent. excommunicat.* Cardin. *in Clem. vnica §. verum n. 7. de vsur.* Felin. & Anan. *in cap. fin. de hæretic.* Albertin. *de agnoscend. affert. q 33. n. 27. 29. & 32.* † Nam per solum errorem in 7 intellectus causatum per malam electionem contrahitur crimen hæresis, etiamsi per opus exterius, vel loquelam, vel signa, vel per scripturam non fuerit perventum ad actum exteriorem, *cap. excommunicavimus, §. credentes de hæretic. c. quicumque eod. tit. lib. 6.* Glos. *in Clem. 1. ver. ipso iure de hæret. & in cap. cogitationis, de pœnit. dist. 1.*

† Si autem tales Magi errorem non 8 foverint in mente, quantumvis horrenda crimina perpetraverint, non sunt in foro conscientiæ hæretici censendi, sicut ij, qui contra fidei dumtaxat professionem, & per sacrilegia mortaliter peccarunt, Archiep. Florent. *in Summ. p. 2. tit. 12. c. 5. §. 1.* Castro *de hæretic. lib. 1. c. 1.* Lapus *in allegat. hæresis §. 2.* Rojas *de hæretic. p. 1. exm. 316.* †. Li- 9 cet aliud videatur dicendum in foro fori. Nam cum illic ex malis factis malam intentio

Digitized by Google

intentionem præſumat facientis, *l. ſi non convitij, C. de iniur. c. 1. de præſumpt.* merito illos punit, vt diximus *lib. 3. 9.* quia ea quæ ſunt animo, improbabilia ſunt, Innocent. *in cap ſuper eo de renunciat.* quia Eccleſia non iudicat de occultis, *cap. ſicut tuis, cap. tua nos de*
20 *Simonia.* † In foro autem animæ quia de conſcientia tantum quæritur eius dicto ſolo ſtatur, *l. T eo pompon, ff. de dote prælegat. l. fin. Cod. ad l. Iul. Repetund. cap. fin. de voto, cap. mulieri de iureiuran. cap. in noſtra de procurat. cap. ſtatutum, §. aſſeſſorem de reſcrip. lib. 6.*

21 ¶ Attendere tamen oportet an incurrant in aliam cenſuram Eccleſiaſticam, veluti ſi maleficium præbuerint clerico, vel religioſæ perſonæ, quibus proſpecta volunt Pontifices, *cap. ſi quis ſuadente diabolo 17. q. 4.* DD. *in cap. cum*
22 *illorum de ſent. excommunicat.* † Ex quo ſequeretur notabilis læſio, ratione cuius incurrerent ipſo iure in excommunicationem violentæ manus in clericos iniectionis reſervatam Pontifici, Covarru. *in cap. alma mater, p. 1. §. 1. n. 9. de ſent. excommun.* Nicol. Plotus *tract. de Cenſur. §. 6. ex num. 1.* Guttier. *lib. 1.*
23 *Canonic. qq. cap. 5. ex num. 11.* † Nam in hac cenſura non ſolum incurrunt, qui violentas manus in clericos, & Eccleſiaſticas perſonas intulerint, ſed quovis modo eos lædentes, Covarru. *lib. 1. variar. cap. 11. ex num. 5.* Medices *in Summ. peccati, p. 2. tit. 9. q. 78.* Plaza *de delict. c. 1. ex n. 28.*

24 ¶ Et quia in his cenſuris Pontifici reſervatis cuilibet Sacerdoti non competit ius abſolvendi, ideò diſtinguendum eſt in confeſſione rei ad mortem damnati; & alterius ſponte confitentis non condemnati, nam cum ille cenſeatur in articulo mortis, quoad hoc poſitus, vt tradunt Soto *in 4. diſt. 18. art. 4.* Canus *de pœnit. cap. 3.* Navarr. *in Ma-*
25 *nual. c. 2. n. 9.* † A confeſſore quolibet poterunt abſolvi à quibuſlibet cenſuris etiam reſervatis, quia in mortis articulo omnis ceſſat reſervatio, *c. p. paſtoralis, §. præterea de off. c. ordin. cap. ſines, de furt. cap. fœlicis de pœnitent. lib. 6. c. cupientes de pœnit. in Clement. cap. inter cuncta, §. duos de privileg. in Extravag.* Trident. *ſeſſ. 14. de pœnit. cap. 7.* † Se- 26
cus eſt quoad alios, qui non ſunt in mortis articulo, nam licet dum crimen eſt occultum eius abſolutio Epiſcopis videatur delata ex Concil. Trid. *ſeſſ. 24. de Reform. cap. 6. idem in hæreſis crimine in eodem foro conſcientiæ eis tantum,* ſcilicet, *ſit permiſſum.* † Prædicta 27
Concilij diſpoſitio reformata eſt à Pio V. & Gregor. XIII. Pontif. Max. & dominis Inquiſitoribus ea poteſtas demandata privatiuè, vt tradunt Vival. *in candelabr. Eccleſ. tit. de abſolut. ex n. 13.* Guttier, *in d. c. 13. n. 30.* † Quamvis ve- 28
rum ſit ex virtute Trident. *d. ſeſſ. 14. c. 7.* Epiſcopos ſibi reſervare veneficia, ſortilegia, maleficia, & incantationes, dumtaxat tamen ſecuto effectu, & quoad actus exteriores ex receptiori ſententia, Paludan. apud Sylveſt. *v. caſus, q. 5.* Ant. *p. 3. tit. 17. cap. 11.*

¶ Dubium tamen eſt, quod ab om- 29
nibus movetur, an Mendicantibus ordinibus virtute ſuorum privilegiorum, etiam Maris magni, quibus eis permittuntur quoſcumque, & undecumque ad eos venientes abſolvere à cunctis peccatis, & cenſuris (etiam Pontifici Maxim. reſervatis) exceptis iis, quæ in Bulla Cœnæ Domini continentur: An inquam eis liceat abſolvere à reſervatis Epiſcopo caſibus, per Concilium Tridentinum? cuius negativam partem tenuerunt, Epiſcopus Felician. *de Cenſur.* Vivald. *in candelabr. tit. de abſolut. num. 52. edit. 5.* † Sed contraria 30
ſententia verior eſt, nempe ex tali privilegio poſſe etiam abſolvere à cenſuris Epiſcopo reſervatis, quam Vivaldus

Digitized by Google

vbi, n.27.32.& 35. tribuit *Navar. Eymo, Henriq. & Medina*, nam in ea veniunt Ambr. Carolus *in diſput. de miniſt. Sacram. confeſſ. art. 16. & 91.* † Nã cum Pontifex poteſtatem abſolvendi habeat reſervatam Epiſcopis, & per huiuſmodi privilegia concedat Religioſis, & quaſi deleget ſuam abſolvendi poteſtatem, *arg. Clem. ſuper cathedram de ſepult.* Glo. *in cap. 7. de pœnit. in 6.* † 22 Videtur ſimiliter conceſſiſſe caſus Epiſcopales, quæ abſque dubio minores ſunt caſibus Pontificiis, quia plus conceditur, quod minus eſt non denegatur *cap. cui conceditur de reg. iur. in 6.* † 23 Et ita virtute Bullæ Cruciatæ, & quarundam ſodalitatum quibus datur licentia eligendi confeſſorem, qui eos abſolvat ab omnibus peccatis, tribuunt licentiam ei, quem iſti legerint, ſic eos abſolvendi, à caſibus Epiſcopalibus, vt docent; Navar. *in Manual. cap. 27.* & 24 Vivald. *vbi ſupr. num. 37. & 52.* † Quod multò magis tribuendum eſt Religioſis ipſis, qui tale privilegium à Sede Apoſtolica immediatè obtinuerunt, quia nec Concilium Tridentinum, nec Gregor. XIII. nec alius Pontifex privilegia hæc quoad omnes vbique Religioſis apertè revocarunt, vt erat neceſſarium ſecundum Vival *ex d. num. 37.* † De Concilio Tridentino 25 patet quod *d. ſeſſ. 14. c. 7.* tantum tribuit facultatem Epiſcopis ſibi caſus reſervandi, quoad ſuos ſubſtitutos, ſed Regulares iſti non ſunt eorum ſubditi, ſed immediatè ſubjiciuntur Sedi Apo- 26 ſtolicæ, ergo &c. † Quoad Pontifices apparet, quod Pius IV. in Bulla ſua inſerta Concilio, hoc privilegium minimè tollat, eo quod Mare magnum revocaverit, quoad ea in quibus repugnat ſtatutis ſacroſanctæ Concilij, quia non reperitur Religioſos huiuſmodi, quoad Ordinarios ſubjicere, nec iſta revocare privilegia. † Nec Greg. XIII. in prædicta Bulla, nec alius Pontif. talia 27 privilegia vſquam revocavit, vt tradunt idem Vivald. *num. 44.* Maroto *de iure quæſito lib. 2. cap. 9. ex n. 11.* † Imò 28 privilegia quædam conceſſa per Pium V. quæ Religioſos videtur reſtringere, hæc de quibus agitur in ſuo robore relinquit, cum illa ad ius commune, & veteres conſtitutiones revocaverit, quo religioſi facultatem habent ab omnibus his caſibus abſolvendi, *Clem. dudum de ſepultur.* dummodo ſint ab Epiſcopis approbati, Trident. *ſeſſ. 14. d. cap. 7.*

CAPVT VI.

De abſolutione privilegiata.

SVMMARIVM.

1 *Confeſſor electus ex virtute Bullæ Cruciatæ valet abſolvere ab hæreſi ſecundum alios.*

2 *Confeſſor valet abſolvere percuſſorem clerici virtute Bullæ Cruciatæ.*

3 *Confeſſor nullo Jubilæi vel litterarum Apoſtolicarum obtentu hæreticum pœnitentem abſolvere valet.*

4 *Generali conceſſione non veniunt quæ quis non eſſet veroſimiliter conceſſurus.*

5 *Abſolutio à quacumque excommunicatione à Romano Pontifice conceſſa ad alicuius beneficij collationem non comprehendit hæreſim.*

6 *Hæreſis crimen licet non reperiatur exceptum in Jubilæi vel aliis litteris, trahitur ad ſimiles.*

7 Cap. quamvis, de ſententia excom. *quoad extenſionem explicatur.*

8 *Extenſio facultatis iuris communis & privilegii plurimum differt.*

9 Cap. quamvis de ſent. excom. *quatenus*

tenus quis impeditur accedere ad Pontificem.

10 *Semel abſolutus non eſt amplius moleſtandus.*

11 *Abſolutus virtute Iubilæi poteſt inquiri ab externis iudicibus.*

12 *Pontifices per Iubilæum ſolum remittunt quæ ad animæ forum ſunt.*

13 *Abſolutus à Pontifice donec Curiæ externæ fuerit ſatisfactus poteſt inquiri.*

14 *Abſolutio ad iudicium externum debet fieri compoſitio pecuniaria cum Datario.*

15 *Baptiſmo omnia crimina abluuntur.*

16 *Baptiſmum non tollit actionem exteriorem.*

17 *Crimina miſti fori per punitionem unius non tollitur in alio actio.*

1 SEd an Confeſſor electus ex Iubilæi, vel litterarum Apoſtolicarum (quas Bullas vocamus) privilegio, abſolvere valeat pœnitentem ab hac excommunicatione, controverſum eſt: quia abſolutio huiuſmodi etſi ſit Romano Pontifici reſervata, ſuas vices tali confeſſario remittit, ut à quocunque (etiam ſibi reſervato) abſolvat crimine; exceptis quibuſdam, quarum nullum eſt hæreſis: & ſic exceptio firmat regulam in contrarium, *l. quæſitum. §. denique ff. de fund. inſtruct. l. nam quid liquidè §. fin. ff. de pœn. legat.* † Nam Confeſſor indultu Pontificis percuſſo-
2 rem clerici valet abſolvere ab excommunicatione Canonis, ex quibuſdam caſibus exceptis, *cap. quamvis de ſent. excommunicat.* quæ Romano Pontifici eſt reſervata, *Can. ſi quis ſuadente, 17. q. 4.* & ſic ab hæreſi & aliis reſervatis concludunt Abb. *in cap. de cæte de ſent. excommunicat.* Felin. & alij *in d. c. quamvis*, & fatetur communem, Sylveſt. *in ſum. ver. abſolutio 4. dub. 4.* †
3 Quibus non obſtantibus contrarium verius eſt, nempè, non licere talibus Sacerdotibus pœnitentes huiuſmodi ab hac excommunicatione abſolvere, quibuſcunque Iubilæi, vel litterarum Apoſtolicarum obtentu, quamvis eis à quacumque excommunicatione maiori, vel minori abſolvendi poteſtas concedatur, ut tradit Florent. *p. 3. tit. 24. cap. 77. §. 1.* † Quia in generali conceſſione non 4
veniunt ea, quæ quis non eſſet in ſpecie veroſimiliter conceſſurus *cap. in generali de reg. iur. lib. 6.* & ibi Gloſ. allegat *tex. in cap. frater noſter 16. q. 1.* Non enim generalis conceſſio Papæ facta legato extenditur ad caſus fidei, ut probat Marot. *de iure quæſito lib. 2. cap. 13. num. 15.* † Et ita abſolutio ab excom- 5
municatione quacumque per Romanum Pontificem conceſſa ad alicnius beneficij Eccleſiaſtici collationem non extenditur ad excommunicationem hæreſis, ut tradit Felin. *in cap. Apoſtolica col. 1. de exceptionib.* ubi teſtatur ita fuiſſe deciſum ab Innocent. VIII. per quandam regulam Cancellariæ.

¶ Neque obſtat in his Iubilæi, & 6
aliis litteris inter caſus exceptos non reperiri hanc excommunicationem, quia caſus illi excepti ad ſimiles trahuntur, *cap. cum dilecta*, & ibi Abbas & Decius *de confirmat. utili, vel inutili cap. ad audientiam, de cleric. non reſidentib.* Bald. *in cap. poſt translationem de renuntiat.* Gloſ. *in l. 1. C. de condict. indebit. & in l. fin. C. de revocand. donat.* Felin. *in cap. quoniam frequenter ut lite non conteſtat.* † Neque minus obſtat, *d.* 7
cap. quamvis, quia argumentari non poteſt ex eius ratione ad alias, ut docet ibi *Innocent. Ancharan. Cardinal. Abbas & Raven.* † Quia tractatur 8
de extenſione facultatis iuri communi conceſſa, hic vero de extenſione privilegij extra ius commune dati, quod plurimum differt, ut per Fortun. *in l. Gallus §. & quid ſi tantum ff. de liberis.*

Digitized by Google

& posth. col. 70. Felin. *in cap. post dilati de rescript. num. 13.* † Quinimò *d. cap.*
9 *quamvis*, solùm agit de absolutione concedenda per inferiorem à Principe quoties excommunicatus aliqua ex causa iusta impeditur ac cedere ad Romanum Pontificem pro absolutione obtinenda, quod in nostro casu cessat, ut docet Maroto *d. cap. 13. ex num. 42.*

20 ¶ Sed ex his dubitari solet an absolutus à Confessore, cui tales litteræ absolvendi potestatem dederunt, possit inquiri à Dominis hæreticæ pravitatis Inquisitoribus, vel aliis iudicibus temporalibus, quando crimen non est hæreticum, & videtur dicendum, quod non: quia semel absolutus, non est amplius molestandus *c. de his de accusa-*
11 *tionibus.* † Sed nihilominus tenendum censeo, quod talis absolutus poterit iterum à suis externis iudicibus in foro contentioso inquiri, & puniri non obstante præfata absolutione: nam hæc ad satisfactionem divinæ offensæ dirigitur, posterior verò necessaria est ad publicam vindictam Glos. *communiter recepta in d. cap. de his de accusat.* Hostiens. & Immol. *in cap. tuæ de procurat.*
12 † Nam Summus Pontifex per Iubilæum, aut alias Bullas non videtur committere ea, quæ ad forum contentiosum concernunt, sed tantum ea, quæ ad pœnitentiæ forum, & conscientiæ purgationem expectat, ut ex stylo Curiæ Romanæ docet Paul. Parisius *cons.*
13 *67. n. 22. lib. 4.* † Et ita licet à Romano Pontifice absolvantur, donec Curiæ exteriori fuerit satisfactum, & damnum parti læsæ, cui maleficium intulerit, procedendum est adversus eum, tam officio iudicis quam ad instantiam fiscalis, vel accusatoris ut tradunt Ant. Corduba *de indulgent. q. 40.* Covar. *li-*
14 *bro 2. variar. cap. 10. ex num. 3.* † Nam per absolutionem huiusmodi hæc nequaquam remittuntur, cum nulla fiat compositio cum Romanæ Curiæ Datario, pecuniaria quidem, quæ fieri solet, quotiens ad iudicium exterius aliqua dispensatio in Romana Curia expeditur, ut docet Ludou. Gonez *in reg. Cancellar. de non iudicando iuxta formam supplicat. q. 14. num. 3.* † Cum 15
etiam si Baptismum sacrum recipiat quo crimina omnia abluuntur, Glos. *in cap. quod autem. 31. q. 1. & in cap. fine pœnitentia, de consecrat. dist. 4.* † Quoad 16
exterius, & iudicialis fori accusationem minimè tollatur actio, Abbas *in d. cap. de his* & ibi Glos. Cardinal. *in Clem. 1. §. fane q. 14. de usuriis*, Decius *in cap. quæ in Ecclesiarum col. 7. de constit.* & dicit communem Ananias *in d. cap de his.* † Nam etiam in crimine 17
mixti fori per absolutionem unius non tollitur in alio accusatio, ex receptiori sententia praxi recepta, *cap. fœlicis §. per hoc de pœnit. in 6.* quem ad hoc commendat Abb. *in cap. tuæ de procurat. & in cap. de his criminibus de offic. ordin. & in cap. cum sit generale de foro compet.* Bald. *in l. placet C. de sacrof. Eccles. & cons. 260. libro 3.* Covarruvias *dict. cap. 10. numer. 6.*

CAPVT VII.

De Sigillo Confessionis.

SVMMARIVM.

1 *Sigillum confessionis post mortem in crimine hæresis non teneri secundum alios.*
2 *Sigillum confessionis post mortem teneri ex authoris sententia.*
3 *Sigillum confessionis in hæresis crimine & læsæ Majestatis teneri.*
4 *Sacerdos tenetur servare, quæ plena confessione accepit, non quæ promissione secreti.*

5 *Sacerdos*

Digitized by Google

5 *Sacerdos in delictis committendis poteſt revelare ſecretum ne fiant.*
6 *Favore boni publici p ſſint ſecreta revelari.*
7 *Promiſſio ſub ſecreto ſigilli, facere nequit, ut quod ſigillum non eſt id facile fiat.*
8 *Delicta committenda quando confitens ſtatuit perficere, tenetur confeſſor revelare ſecundum alios.*
9 *Confeſſor non poteſt revelare etiam proditionem Reipublicæ.*
10 *Confeſſor in huiuſmodi caſu quid facere poſſit.*
11 *Sigillum confeſſionis non teneri quãdo pœnitens habet plures ſocios per quos poſſit crimen perfici tenent alii.*
12 *Sigillum confeſſionis non teneri quãdo confitens ſe emendare nequit ſecundum alios.*
13 *Sigillum confeſſionis in his caſibus teneri ſecundum authoris ſententiam.*
14 *Clementis VIII. decretum ut notitia de peccatis in confeſſione habita ad externam gubernationem non utantur.*
15 *Sacerdos neque à Papa poteſt compelli ad revelandam confeſſionem.*
16 *Sacerdos ſi compellatur ad revelandam confeſſionem poterit iurare ſe illam non audiviſſe.*
17 *Iudex ex peccatis à confeſſore revelatis non poteſt reum nec quæſtioni ſubiicere.*
18 *Accuſatio orta ex ſigilli violatione non gravat reum quia debet abſolvi.*
19 *Sacerdos revelare poteſt confeſſionem ex licentia pœnitentis.*
20 *Pœnitenti licitum eſt renunciare ius pro ſe introductum.*
21 *Confeſſori ad hoc ut credatur de licentia pœnitentis quæ requirantur.*
22 *Confeſſarius poteſt revelare q. à aliũde accepit in delictis committendis.*
23 *Confeſſor quæ aliunde accepit extra confeſſionem revelat etiam in commiſſis.*
24 *Confeſſori non creditur ſe extra confeſſionem ſciviſſe niſi probet.*
25 *Confeſſor violans ſigillum confeſſionis quibus pœnis officiatur.*

SIgillum confeſſionis traditur à plerique non teneri poſt mortem pœnitentis confeſſores ad eius obſervationem, nec vivente reo, quando eſt crimen hæreſi admixtum, & non vult pœnitere, Alberic. *in rub. C. de hæretic. n.* 8. Palat. Rubeus *in repet. capitul. per veſtras notab.* 3. §. 26. *num.* 9. unde verſiculus. 1

Eſt hæreſis crimen, quod nec confeſſio celat.

Sed hæc ſententia neutro caſu vera 2
eſt, quia tale ſigillum, ut ante rei mortem, ſic eo mortuo ſervandum, quia moriendo ius famæ ſuæ non amiſit, Tiraquel. *tract. ceſſante cauſ.* † Vimque 3
æqualem habet in omni crimine quantumvis enormi, ut etiam in crimine hæreſis, & læſæ Majeſtatis tradunt Gigas *lib.* 2. *de crim. læſ. Maieſt. tit. qui accuſare poſſ. q.* 18. Ant. Gabr. *l.* 7. *concl. fin. nu.* 17. Arbertin. *de agnoſcend. aſſert. Cath. q.* 25. Soto & Richard. *in Sent.* 4. *diſt.* 21. † 4
Quod verum intellige in iis, quæ Sacerdos plena confeſſione accepit non tamen in aliis, quæ ei ſub promiſſione ſecreti, & ſigilli confeſſionis tradita ſunt, etiam genu flexo, & facto ſigno crucis nam ſi in teſtem producatur debere illud revelare in iudicio communis eſt Canoniſtarum Gabriel. *ubi proximè. dict. concl. fin. n.* 16. Abb. & reliqui *in c. omnis utriuſq; ſexus, de pœn. & remiſſion.* Gom. *l.* 3. *c.* 13. *n.* 9. † Nulla facta diffe- 5
rentia inter delictũ cõmiſſũ & cõmittẽdum, ut volunt alij, quod quando cauſa

eſt

est integra potest Sacerdos, quo securius & cautius fieri possit revelare confessionem, cui proderit, ne tale crimen perficiatur, Gigas *d. q.* 18. *n.* 11. Covarr. *in* 4. *p.* 2. *cap.* 8. §. 12. *num.* 10. Salcedo ad Diaz *in Prax. c.* 109. Medin. 6 *p.* 2. *Institut. confess. c.* 4. † Quia hæc sententia reiicitur ab aliis, nam qui se obligat sub secreto tali æque se obligat ad committenda, & commissa, sed Ecclesia propter publicum bonum velle irritari promissionem illam quoad crimen committendum, quia favor boni publici cessat ordinariè, quoad crimen commissum, vt fatentur Menoch. *lib.* 1. *de præsumpt. q.* 89. *n.* 17. Farinac. *tom.* 1. *quæst.* 51. *n.* 115.

7 ¶ Sanè quidem promissio illa sub secreto sigilli facere nequit, vt quod sigillum non est, id facilè fiat, sed obligat solummodò, more promissorum aliorum de secreto obseruando, quorumvis se in detrimentum Reipublicæ contra equum & bonum nequit porrigere, Soto *in* 4. *dist.* 18. *q.* 4. *art.* 5. Ludovic. Lop. *p.* 1. *instruct. conscient. c.* 37. Guttier. *lib.* 1. *canonicar. qq. c.* 11. *num.* 47. 8 & 48. † Atque ita quoad delicta committenda quando quis non vult abstinere, aut resipiscere, sed crimen statuit perficere, ea posse à confessore revelari tenuerunt post Abb. & Innocent. *in d. c. omnis vtriusque sexus*, Gabriel. *d. concluss. fin. n.* 7. Menoch. *de Arbitr. cas.* 180. 9 *n.* 21. † Sed hæc sententia periculosa est non minus quam superior, vt quæ retrahit homines à confessione, & quæ portam pandit sigilli violationis; nisi dumtaxat in eo, qui non haberet animum confitendi, sed consilij petendi, aut confessorem seducendi: non tamen in eo, qui confitendi mente accedit, & se clavibus subdit, & absolutionem petit, quia tunc, nec Reipublicæ quidem proditionem licet detegere, vt docent D. Thom. Soto, Durand. & alij *vbi sup.* Navarr. *in c. penult.* §. *Sacerdos de pœn. dist.* 6. *ex num.* 120. Farinac. *d. q.* 51. *ex num.* 110. † Quod quidem tantum lo- 10 cum habet, quoad veram revelationem, non quod nequeat Sacerdos, Magistratus, & Episcopos monere, vt super gregem suum vigilent, civitatem custodiant, & similia in genere, vt tradit August. ad Angel. *de Malefic. ver.* che hai tradito la tua patria, *n.* 18. *cum aliis* per Cened. *collect.* 60. *ad Decretum, n.* 5.

¶ Item quando pœnitens habet plu- 11 res complices, ipse tamen pœnitet & metuat quod per socios crimen perficiatur, tenuerunt nonnulli, quod tunc, vt damno futuro succurratur posse confessorem crimen revelare, etiam illo non consentiente, vt ex multis tradit Farin. *vbi sup. num.* 101. † Aut quan- 12 do reus nolit pœnitere, nec se emendare, non teneri confessorem servare sigillum, quia vera confessio dici nequit, tradiderunt Gabriel. & Menoch. *vbi sup.* Gigas, *d. q.* 18. August. ad Angel. *d. n.* 18. Bonacossa *in suis comm. p.* 1. *ver. Sacerdos potest revelare.* † Quorum neu- 13 tris assentior, nam ad hoc, vt sit vera confessio sufficit, quod pœnitens animo accedat confitendi, & clavibus se subjiciat, ad hoc vt Sacerdos obligatus maneat, ad sigillum, quamvis pœnitens complices habeat, quorum crimen non attenditur, vt tam altum sigilli ministerium violetur; nec æquitas, aut religio huius Sacramenti patitur, vt qui fidem habuit, suaque arcana credidit confessori vlla ex causa decipiatur, vt benè notat Navarr. *in d. cap. Sacer, ex n.* 144. † Quare rectissimè S. D. N. Clem. VIII. 14 ann. 1592. die 26. Maij decreto præcepit superioribus regularium, vt diligentissimè caveant ne notitia de peccatis in confessione habita ad exteriorem gubernationem vtantur: quæ licet ligare, dumtaxat, videatur eos, ad quos scripta, omnes absque dubio obligat, quia

Digitized by Google

quia omnes tenentur ſigillum non violare, quantumvis rationabili cauſa, vt tenet D.Th. *in addit. ad p.3.q.11.art.1.*

15 ¶ Nec poteſt ad revelandum Sacerdos cogi, nec à Papa quidem, & multo minùs à quovis alio, vt fusè docent, Beroius *q.12.n.2.* Gigas *d.q.18.n.§.* Vival. *in Candelabr.tit.de ſigillo confeſſ.ex n.11.* Victoria *de Sacram.confeſſ.ex n.183.* Na-
16 varr. *in Manual.c.8.ex n.4.* † Et ſi compellatur poſſet dicere ſe hoc in confeſſione non audiviſſe, vel ſibi reum non fuiſſe confeſſum, & hæc omnia iuramento firmare, quia non ſcit, vt purus homo, ſed vt vices Dei gerens, vt notat Navar. *d.cap.8 n.19.& in d.§. Sacerdos, n.142.* Gigas *q.18.n.4.* Gomez. *tom.3. c.13. n.9.* Maſc. *de prob. lib.1. in præfat. q.5.n.51.* Marta *de iuriſdict.p.2.cap.14.*
17 *n.88.* † Nec iudex ex eis quæ à tali ſacrilego ſigilli violatore acceperiſſet, aut ex ſcripto peccata commendata, vt confiterentur, cognoviſſet, aut ab aliquo auſcultante pœnitentem intellexiſſet, poſſet minimè ad torturam eum condemnare, vt præter Gom. *d.n.9.* Maſc. *vbi prox. lib.2.concl.377.n.1.& 3.* Menoch. *lib.1. de præſumpt. q.89. n.26. &*
18 *27.* † Imò etiam ſi iam illud condemnaſſet teſtibus convictum, & poſtea intelligeret totam delationem vel accuſationem ortam ex ſigilli violatione, deberet damnatum abſolvere, & dimittere, vt etiam tenent Authores proximè citati, Soto *in 4. diſt.18. q.4. art.5.*

19 ¶ Duo tamen caſus ſunt in quibus licitum eſt revelare in confeſſione audita, & primus eſt quando pœnitens licentiam Sacerdoti revelandi conceſſit vt per text. *in c.ſignificaſti, de adult.* tradunt Scholiaſt. *in Sent.4.diſt.11.& 18.* Navar. *in Manual.c.8.n.15.* Covar. *in 4. p.2.c.8.§.12.n.11.* Maſcard. *d.concl.377.*
20 *n.10.* † Quia pœnitenti licitum eſt renunciare ius pro ſe introductum, *l. generaliter, §. in his, C. de ſecund. nupt. l. quod favore, C. de legib. quod ob gratiam de reg. iur. lib.6.* † Dum ad hoc conſtet 21
de licentia pœnitentis, non implicita, nec interpretativa: ſed clara, & patenti, aut Sacerdos qui de illa aſſeverat ſit bonæ famæ, & mediante iuramento confirmet, ſe talem licentiam obtinuiſſe, & pœnitens ei non contradicat, vt tradunt Maſcard. *vbi ſup. concl.1286.* Ant. Gabr. *lib.1. commun. tit. de teſtib. concl.1. n.28.* Aug. Beroius *q.12.*

¶ Secundus caſus eſt, ſi Sacerdos id 22
aliunde, ſeu alia via extra confeſſionem ante, vel poſtea reſciverit, quem admittunt in delictis committendis Abb. & alij relati ab Aug. ad Ang. *vbi ſup.* Farin. *d.q.51.* †. Sed idem etiam in commiſſis 23
centent communiter Theologi B nau. *in ſent.4.diſt.21.art.2.q.3.* Sot. *d.diſt.18. q.4.art.6.* & Iuris periti Navar. *in d.cap. Sacerdos, & in Manual d.c.8. n.15.* Vivald. *in Cand l. tit. de ſigil. confeſſ. n.34.* Gutt. *lib.1. Canon. qq.c.11.n.74.* Salc. ad Diaz, *c.109 f.369.* Lud. Lop. *in p.3. Inſtruct. conf. c.37.* † In quo nota non cre- 24
dendum Sacerdoti dicenti ſe extra confeſſionem reſciviſſe, quantumvis probatæ vitæ ſit, niſi id probet, in quo ſi ſuccumbat extraordinarie punitur, arbitrio Iudicis, vt tenent Navar. *vbi prox.* Maſc. *d.concl.377.n.5.& 6.* Far. *d.q.51. n.107.* † In aliis autem Sacerdos ſigillum con- 25
feſſionis violans deponitur, & in carcerem monaſterij detruditur, *cap. omnis de pœnit. & remiſſ.* Aliquando iuſſi fuere à Pontificibus degradari, & pœna mortis affici, vt de quodam refert Epiſc. Felic. *lib. de degrad. c.14.* † De aliis pœnis quæ 26
hodie violatores ſigilli mulctantur tractant DD. *in d.c.omnis. §. caveat, de pœn.* Salce. ad Diaz *in Prax. c.102.* Lancel. Conr. *in temp. iud. lib.2.c.12. n.17.* Navar. *d.c.8. ex n.4.& in c.18. n.51.* Lud. Lop. *d.c.37.* Menoc. *de arb. caſ.414.* Gig. *de crim. Maieſt. d.li.2.q.18. ex n.1.* Maſc. *d.concl.377. ex n.2. cum aliis per Cened. collect.60. ad Decret. n.1.& collect.75. ad Decret. n.1.& collect.101.n.5.*

Digitized by Google

DEFENSA EN FAVOR DE LOS LIBROS Catolicos de la Magia.

DE EL LICENCIADO DON FRANCISCO Torreblanca Villalpando Presbitero, Abogado de los Conseios, de su Magestad, i de su Real Chancilleria de Granada.

PROOEMIO.

1 NO trato en esta defensa de escusar mis faltas, por que no seria acertado pensar estar sin ellas, no aviendose escapado ninguno, o ia porque la embidia no perdona a nadie, o ia porque como dize el Emperador *in l. 2. §. si quid autem, Cod. de veteri iure enuclea. d. omnium habere memoriam, & penitus in nullo peccare, divinitatis magis, quam mortalitatis est.* † Trato de defender la verdad por medio de tantas injurias indevidas, i no verdaderas, hijas de vn parto, de quien dize el Real Propheta psalm. 7. *Ecce parturiit iniustitiam, concepit dolorem, & peperit iniquitatem.* † I aunque en materia tan alta, i superior, como la destos libros, tenian escusa los trompezones que pudiera hablar el curioso, por ser mas ordinarios, i menos culpables, en quien va corriendo por montes de dificultades, que en quien va arastrando por lo llano; Plin. *lib. 9. epist.*

Digitized by Google

ad Luperc. Frequentior currentibus quam reptantibus lapsus, sed his non labentibus nulla laus, illis non minima etiam si labantur. † Hasido Dios servido, que estando tan en jerga, como se haviſto, pues tubo neceſsidad el Consejo de mandarlos trasladar, no ayan hallado otra cosa, en que reparar los contrarios sino estas advertencias llenas de errores conocidos del Heresiasino, i Atheismo que andubo sagaz en no firmarlas el curioso, pues no dexara de quemarse, 5
sino los pies, las plumas. † Lo que entonces respondi, saldra agora, no porque me de cuidado la impugnacion, que bien se como se ha recebido entre la gente docta, sino porque los que no lo son tanto, tengan conocimiento de la verdad, y no se enganen por nadie, que es pecado necio, condenado en el Evangelio por S. Marc. *cap. 13. Videte ne quis vos seducat.* † Bien se que eran 6
menester mas fuerças, que las mias, porque no contiendo con hombres de carne ne i sangre como io, sino con espiritus levantados por essas regiones del aire: San Pablo ad Epheſ. cap. 6. *Non est nobis colluctatio adversus carnem, & sanguinem, sed adversus mundi rectores, tenebrarum harum, contra spiritualia nequitiæ in cœlestibus.* † Porque como 7
en estos libros trato solo de defender la honra de Dios, i nuestra sagrada Religion, contra los embuestes, i mentiras de Sathanas, sin iendo el dano que se le hazia con ellos, puso todas sus fuerças en desacreditarlos, que hasta esto tubo esta obra de grandiosa, pues segun Horat. *lib. 2. Od. 10.*

Sæpius ventis agitatur ingens
Pinus, & celsæ graviore casu
Decidunt Turres, feriuntque summos
Fulmina montes.

8 I aunque no se diorazon a los principios, mas que de aver falseado mis proprios libros con las nuevas adiciones que les hazia despues de la licencia del Consejo, no aviendo lei que lo prohiba ni ser punible donde tan patentemente faltava el dolo, interes i peri vicio de tercero DD. *in l. damus C. ad legem Cornel. de falsis.* Bart. *in l. si quis legatum D. eod. tit. numer.* 2. Iul. Clar. *lib. 5. Receptar. §. falsum num.* 35. Menoch. *de Arbitr. cas.* 306. *ex numer.* 22. Farinac. *de falsit. q.* 150. *p.* 12. *ex n.* 140. † despues de averme cõdenado 9
por ello, i mandado salir de la Corte, como embiassen los libros al señor fiscal del Consejo, sobre impedir la licencia, i privilegio que io tenia para imprimirlos, dioſe en decir tanto mal dellos, que no se dava lugar a oirme, porque esta parece, que fue su pretension, segun que con espiritu profetico dixo Isaias cap. 30. *qui dicunt videntibus nolite videre, & aspicientibus nolite aspicere, loquimini nobis placentia, videte nobis errores.* † Pudo tanto 10
esto, i el autoridad de la cosa juzgada, por jvezes tan superiores, como los señores Alcaldes de la Casa i Corte de su Magestad, que nadie se atrevia aun a informar de mi justicia, hasta que rompiendo con dificultades, me bolui a la Corte, i hablando al señor Presidente de Castilla sobre el caso, que a la sazon era el señor Marques de Valle, que està en el cielo, medio este memorial de Advertencias, que dixo le avianda lo contra mis libros, mandandome que satisfizieſſe. † laviendolo 11
hecho lo menos mal que pude, segun dio lugar la inquietud, que suele causar todo esto, su Señoria ilustrissima lo vido, e hizo que los viesse el señor licenciado Gilimon de la Mota del Consejo de su Magestad, que a la sazon bacia oficio de Fiscal Ca quien sus muchas prendas de nobleza, letras, i santidad tan dignamente han colocado en tan alto puesto) el qual conociendo

Digitized by Google

mi verdad, con la superioridad de ingenio, con que exorna todas estas partes, honrò mis intentos de suerte, que aviendo el Consejo mandado trasladar mis libros de su pedimiento, por estar mui borrados, con las dichas adiciones, los aprobò, i mandò imprimir su Magestad, *segun consta de la Cedula Real que està al principio de ellos, firmada de su nombre en XXIX. de Noviembre de M. DC. XV.* † Con que se hacerrado
12 la puerta a los debalde mal intencionados, pues la aprobacion del Consejo demas de tener fuerça de lei, comprime con raçon estos orgullos: porque como dice el Emperador *in l. fin. C. de legi. Quid enim Sanctius Imperiali est maiestate? vel quis tanta superbia fastigio tumidus est, ut regalem sensum contemnat, cum & veteris iuris conditores constitutiones, quae ex imperiali decreto processerunt, legis vim obtinere diluci-*
13 *deque definiant.* † Las advertencias son estas fielmente copiadas de su original que por estar en romance lo irà tambien la respuesta, no como merecia su temeridad, porque aunque no sè con quien hablo, por no tener firma, no suelo ofender a nadie en ausencia, i assi solo al papel respondo, que està presente, porque la intencion de su author pudo ser buena, si las obras no lo manifiestan, enfin hemos de dar bien por mal, pues tenemos tantos exemplos en Christo, los que veneramos su doctrina, i en san Pablo *Corinth. 1. cap. 4. maledicimur, & benedicimus, persecutionem patimur, & sustinemus.*

ADVERTENTIAS contra los libros de la Magia de Don Francisco Torreblanca Villalpando.

LA primera, i principal causa que lai contra estos libros, es el ser de la Magia, cuio estudio es prohibido en la lei de Dios, *Levit. c. 19. Non declines ad Magos, neque ab Ariolis aliquid scisciteris ne polluamini per eos.* I. Hierem. *c. 27. Nolite audire Prophetas vestros, & divinos, & somniatores, & augures, & maleficos.* Por lo qual el Rei Saul mandò matar a los Magos, *Reg. 1. cap. 28, Saul abstulit Magos de terra, & interfecit eos, qui pythonem habebant in ventre,* I los Reies sus sucessores que no lo hizieron assi, tuvieren todos desastrados fines, porque como dize el *Deuter. c. 18. omnia enim hac abominatur Dominus, & propter istiusmodi scelera delevit has gentes in introitu suo.* I assi el desdichado fin del Rei Manasses fue causa la Magia, que professava como lo dize la sagrada Escritura *Paralip. 2. c. 33. habebat secum Magos, & incantatores, multaque mala operatus est coram Domino, ut irritaret eum.* I por esta causa muchos de los Reis de los Hebreos, que se dieron a ella murieron mala muerte, como Ochozias *Reg. 4. c. 1.* Iezabel *Reg. 4. cap. 9.* i otros muchos, porque los Iudios se entiende, que fueron los autores della i assi los Romanos la llamavan *Iudaica superstitio*, segun consta de Vlpiano *in l. generaliter § fin. D. de decurio.* I no solo el studio de la Magia es dañoso, i prohibido pero la demasiada curiosidad, con que se procuran indagar las cosas divinas, como en estos libros se hace tras cada passo, *Eccl. siast. cap. 3. Altiora te ne quaseris, & fortiora te ne scrutatus fueris, sed quae praecepit tibi Deus, illa cogita semper, & in pluribus operibus eius ne fueris curiosus.* I mas, que para esto se mezclan de ordinario las cosas divinas con las profanas, contra la determinacion del sagrado Concilio de Trento *sess. 4.*

Lo segundo, la disputa de la Magia es inutil, porque todos quantos deli-

Cos,

ctos ai, o se fingen della, son todos sueños, e ilusiones de el demonio, sin que en ellos aya consistencia de verdad, para poderse proceder en jvicio, donde han de constar los delictos con mas claridad, que la luz de medio dia, *l. qui sententiam C. de pœn. l. sciant §. de probat. l. singuli §. de accus.* Porque como dice el Concilio Ancyrano *in cap. Episcopi 26. q 5. Siquidem ipse Satanas, qui transfigurat se in Angelum lucis, cum mentem cuiuscunque mulierculæ cepit, & hanc sibi per infidelitatem subiugaverit, illico transformat se in diversarum species personarum, atque similitudines, & mentem, quam captivam tenet in somniis deludens, modo læta, modo tristia, modo cognitas, modo incognitas personas ostendens, per devia quæque deducit, & cum solus spiritus hæc patiatur infidelis mens hæc non in animo, sed in corpore evenire opinatur.* Lo qual deviera saber, pues es vno de los principales capitulos de causa veinte i seis, que leio en la Catedra de Decreto de Granada, i no sacar libro de los delictos, en que interviene pacto con el demonio, pues el principal, que es la transueccion de los Magos, en que entienden que el demonio los lleva, a sus delitos corporalmente, está condenado por error en el mesmo Concilio, i por tal lo refuta, Alciato *lib.* 8. *Parerg. cap.* 22. I la experiencia lo ha enseñado de muchas, a quien en el santo Oficio han mandado vntarse con lo que ellas dicen, que suelen, quando el demonio las lleva, i lo que han hecho ha sido adormecerse i quando recuerdan, cuentan muchas cosas de tierras que han andado, siendo el espiritu solo, el que fue, i no ellas, como lo dicen *Abulense sobre el Exod.* i el *Maestro Espina de Strigib.* I la raçon natural lo manifiesta, pues dicen que van convertidas en aves, no pudiendo el demonio mudar la forma del cuerpo humano en otra cosa, como de los compañeros de Diomedes, que creieron los Gentiles se avian convertido en aves, dice el *cap. nec mirum 26. q. 5. hæc omnia magis præstigiis fingebantur, quam rerum veritate complerentur*, i mucho menos lo que dellas se dize, que en figura de gatos, o de otros animales pequeños entran en los aposentos cerradas las puertas, porque el cuerpo humano no puede el dæmonio atenuarlo de suerte, que lo entre por los resquicios, o lo haga invisible, segun lo enseña *el Padre Delrio lib. 2. Magic rum disquis. p. 17.* I assi es todo lo demas que dicen de las hechiceras, de que causan tempestades, porque como dice su Seneca hablado de la lei de las doce tablas, que lo creio como el, *lib. 4. natur. qq. Rudis adhuc antiquitas credebat, & attrahi imbres cantu, & repelli, quorum nil posse fieri tam planum est, vt huius rei causa nullius Philosophi schola intranda sit.* I lo mesmo se puede decir de las enfermedades, i muerte de los hombres, que se les imputa a las hechiceras, por el pacto con el demonio, siendo cierto, que la saludo, o enfermedad consiste de la conveniencia de humores del cuerpo, i assi solas las cosas naturales la pueden mover, como lo dice su Avicena *lib. 1. Fen. 2.* I el pacto, aunque puede obligar al demonio a que concurra, no a que cause enfermedad, ni muerte, porque esta solo pende de la mano de Dios, i no de la Magia, condenada en tantos Concilios, i en la Bula de Sixto Quinto.

¶ Lo tercero, es erroneo lo que dice de la fuerza de las estrellas *lib. 1. de Magia divinat. cap. 7. de divinat. astrolog. n. 13. Potest spreta Dei inspiratione ad bonum, & illuminatione boni Angeli,*

duci affectione corporali ad ea, que influentia luminari cœli inclinant, vt tam voluntas, quam intellectus malitia, & erroribus involuatur, Sap. cap. 9. *corpus quod corrumpitur aggravat animam, & terrena inhabitatio deprimit sensum multa cogitantem.* Esto no pende de la influencia de las estrellas, sino solo de la voluntad i predestinacion de Dios, ni el lugar de la Sabiduria lo prueva, ni otro ninguno de la sagrada Escritura, antes ai muchos en contrario, pues aunque las estrellas le inclinen, i el quiera hacerlo, mientras Dios no quisiere, no hara nada, D. Hierem. c. 10. *Scio Domine quoniam non est hominis via eius, nec viri vt dirigat gressus suos.* Porque la hoja del arbol no se muda sin la voluntad de Dios, *D. Matth. cap. 6. Folium arboris non cadit in terram sine voluntate Patris vestri, qui in cœlis est*, quanto mas ir el hombre contra lo que Dios tiene predestinado, aunque todas las estrellas concurran para ello, pues dice Dios por S. Ioan *cap.* 15. *Sine me nihil potestis facere.* I esto se prueva claro, porque muchas veces quiere el hombre hacer vna cosa, i no la hace, porque Dios no quiere, *Proverb. c.* 16. *Cor hominis cogitat viam suam, & Dominus dirigit gressus suos*, porque como dice san Pablo *Cor. 2. cap. 3. Non sumus sufficientes ex nobis, quasi ex nobis cogitare aliquid. Sed omnis sufficientia nostra ex Deo est*, i assi se ve en la historia de Balaan, que aviendole alquilado, para que fuesse a maldecir el pueblo de Dios, queriendolo poner por obra, se le trocaron las palabras en la boca, i en lugar de maldecirle, le bendixo *Num. cap.* 24. Porque aunque nuestra voluntad, o nuestro natural, o las estrellas nos inclinen a una cosa, todo lo arrastra la voluntad de Dios, como hablando de la conversion de san Pablo, dice san Augustin *libro primo contra Epistolam Pelag. capite decimonono quod nolentes Deus convertit, & reluctantes*; sin que pudiesse obrar el natural de las estrellas de san Pablo para que dexasse de acudir a su abocacion, pues es llano, que no era buono, segun el mesmo san Pablo ad *Ephes. capite secundo. Eramus natura filij iræ sicut cæteri, Deus autem (qui dives est in misericordia) propter nimiam charitatem suam, qua dilexit nos, & cum essemus mortui peccatis convivificavit nos.* Porque todo lo guia i dispone su voluntad, i la predestinacion, que tiene de cada vno, sin que pueda ir contra ella, ora sea para bien, ora para mal, *Proverb. capite decimo sexto. Omnia propter semetipsum operatus est Dominus, etiam impium in diem malum.*

¶ Lo quarto dice, *libro secundo de Magia operatric. cap. 2. de Magia artific. numero vigesimo nono. Et quia præfatum Sancti Laurentij Scorialis templum, si fortunarum copia, qua Salomoni affluit Regi nostro suppeditaret, non dubito quin Salomoni, non solum compararetur, verum etiam superaret.* Lo qual no es cierto porque el Rey nuestro señor tiene mas rentas, que tenia Salomon, de quien dice la sagrada Escritura aver tenido DC LXVI. Talentos *Reg. 3. capite decimo, Para'. 2. capite 9.* que va'en segun el computo de su tio el Padre Villalpando *nueve millones ochocientos i ochenta mil i cien escudos de oro de los nuestros*, que deviera seguir, pues supo mas, que no el, quando no a tantos hombres de canas, que lo afirman, a cuia autoridad es disparate oponerse vn moço, pues dixo el mismo Salomon por ser lo, *Sapient. capite nono: homo infirmus sum, & exigui temporis, & minor ad intellectum iudicij, & legum*: porque de solas las Iudias

dias le viene a ſu Mageſtad mas en vna flota, que lo que tubo Salomon de renta, ſin otros muchos pechos, i contribuciones, que le hacen el maior Monarca de el mundo, *como ſe verà en ſu Hiſtoria.* I aſſi en eſto, como en lo del templo andubo deſalun brado, en que es culpabiliſſimo por ſer Eſpañol, i ſabeiſe que los edificios antiguos no tienen que ver con los modernos, aſſi en la traza (por eſtar oi mas perficionados los ingenios) como en la coſta, pues ai mas dinero oi, que vbo eſtonces, pues no ha muchos años que valia vn carnero diez maravedis, ſegun conſta de las leies de la Meſta, i el ſueldo de vn hombre de ſol a ſol eran quatro maravedis *lib. 2. tit. 10. lib. 8. Recopil.*

¶ Lo quinto dice *dict. lib. 2. capite vigeſimo octavo de variis damonum generibus num. 36. Talis damon, qui in forma draconis cuſtos fuit ad aurea poma in hortis Heſperidum filiarum regis Atlantis, quo ſ. bacto Hercules tulit, Seneca in Hercul. furent.* Quien eſto dixo, que no dira? pues nos hace hechiceros a los Eſpañoles: porque las Heſperides fueron nietas de Heſpero Rei de Eſpaña, ſegun Diodor. *Fuiſſe in Hiſpania tradunt fratres duos fama celebres Heſperum, & Atlantem, &c.* Ni Seneca lo dice, porque ſolo cuenta vna fabula de la antiquedad entre las muchas que creiò de Hercules, i fue que entro en los huertos Heſperides, i mato al dragon vigilante, que los guardava, i robò las mançanas de oro, que tan bien lo cuenta Ovidio, i mucho mejor, i en muchos lugares, en eſpecial *libro 9. Metamorph.*

Pomaque ab inſomni cuſtodita dracone.

I deviendo entender eſto, como los que mejor ſienten de que no fueſſen mançanas de oro, ſino ovejas con vellones de oro, o que lo parecian; que fueron las que robo Hercules, matando al paſtor, que las guardava, ſin afirmar por cierto en perjvicio de Eſpaña, lo que ſon fabulas, porque como dice Servio *ad Æneid. 1. Heſperides Atlantis filiæ Nympha ſecundum fabulam hortum habuerunt, in quo erant aurea mala Veneri conſecrata, quæ Hercules miſſus ab Euryſteo occiſo pervigili dracone ſuſtulit. Revera nobiles fuerunt puellæ, quorum greges abegit Hercules occiſo eorum paſtore.* Por aplicarlo a ſu Magia, no reparò en nada, ſiendo cierto, que a un en la miſma antiguedad ſiempre ſe tubo eſto por mas cierto, Diod. Sicul. *libro 5. cap. 2. Aſſerunt quidam in Libya in Heſperidum hortis mala aurea à terribili dracone aſſervari. Alij pecudum greges exquiſita pulchritudine Heſperides habuiſſe, quæ ob decorem à poëtis aurea dicta ſunt, quemadmodum venerem ob egregiam formam auream appellant.* Y deviera ſaber eſto, pues dice que en ſu Guadalquivir, avia vnos carneros con el vellon de oro, o que parecia de oro, que ſe vendia cada vno en vn Talento de plata, que vale mas de ſetecientos ducados, ſegun el compluto que hace de Covarruvias *de Veter. num.* Porque eſte era el trato de ſu padre de las Heſperides, como el de Labaan, David, i otros Reies, i por ſer el ganado tan vello, le llamavan de oro, como lo tiene Diodor. *vbi ſupr. Fuiſſe in Heſperia tradunt fratres duos fama celebres Heſperum, & Atlantem, hos habuiſſe oves decoras ferè colore aureo, ac rubicundo, à quo eas Poetæ aurea mala dixere.* I porque las apacentavan junto al monte Atlante, fue cauſa de tantas mentiras como da las Heſperides,

Heſperides, ſu padre, guertos, i dragon ſe dixeron: i aſſi haziendo mencion dellas, devier a referirlas por tales, como lo hiço el meſmo Siculo, *d.cap. 2. Non omittenda nobis videtur, quæ de Atlante, & Heſperidum genere in fabulis feruntur.* I aſſi eſte Atlante, de quien ſe haze mencion en los Poetas, no es el Rei, ſino el monte, que algunos quieren que tambien ſea fabuloſo como lo demas. Solin. *lib. 5. cap. 1. Per quem iter eſt ad montem Africæ, vel fabuloſiſſimum Atlantem*, de quien dixo Ariſtoteles, *lib. de commun. animal. mot. cap. 3. Atque fabuloſe comminiſcuntur Atlantem in terra fixos pedes habere, ex ſuo ipſorum commento fabulam finxiſſe.*

Lo ſexto hablando de los Clerigos de corona, dice, *lib. 3. de crimin. punitione cap. 7. de Iudice compet. n. 31. Quia ſola tonſura gaudent privilegio Eccleſiaſtico.* I luego dice, *num. 33. Quia prima tonſura verus ordo Eccleſiæ eſt*, I luego *num. 34. Quæ clericos efficit vere, & realiter*, lo qual todo, aunque lo funda con algunos lugares del derecho comun, eſtà todo derogado por el Concilio de Trento *Seſſ. 23. de reform. c. 6.* I aſſi oi dia es falſo, i como tal, aunque por hazer oſtentacion lo defendio en la Catedra de prima de Granada, en la letura que dello ſe imprimio, ſe le mandò borrar, i tam ſolamente dice, quanto al privilegio del fuero, *num. 63. Quod licet tot iuribus & rationibus fulciatur, quibus olim adductus in primaria Granatenſis academia catedra hanc ſententiam contra communem defenderim, nunc maturiori ſtudio donec aliud ab Eccleſia ſtatuatur à communi non dicederem*; lo meſmo tiene neceſſidad de hazer quanto alo demas, de que la primera Tonſura ſea orden que imprima caracter, i que haga clerigos verdaderos, pues no teniendo beneficio, o aſſignacion, ſon avidos por ſeglares *l. 1. 2. 3. 4. & 5. tit. 4. lib. 1. recopil.* Porque la prima tonſura no es orden de la igleſia, porque ſolo tiene ſiete, i entre ellas no ſe cuenta eſta, como lo traen Petr. Lombard. Ricardo, Paludano, & alij *in ſent. 4. diſt. 24. c. 1.* D. Thom. *p. 3. q. 36. art. 2.* porque no es neceſſaria ad corpus Domini conficiendum, para que ſe inſtituia el Sacramento de la Orden, como lo tiene Dion. *lib. de Eccleſiaſtica Hierar. c. 3.*

RESPVESTA

RESPVESTA
ANALYTICA
DEL LICENCIADO
Don Francisco Torreblanca Villalpando en defensa de sus libros.

CAPVT I.

De la excelencia de la Magia, i de la necessidad que ai de las letras humanas, para las divinas.

1 LA primera advertencia, si bien no quisiera hallar al curioso tan aficionado de la lei vie ja, por lo que le soi repugnante por naturaleza, y oficio: mas me pesa de que no le dé lugar su demasiada arrogancia a entender los lugares que cita de la Escritura: porque es forçoso le suceda lo que de los semejantes dize el Apostal S.Pablo ad *Timot. 1. cap. 1. Conversi sunt in vaniloquium volentes esse legis Doctores, non intelligentes, neque, quæ loquuntur, neque de quibus affirmant.* † Pues 2
siendos los libros de la Magia, los que tienen primer lugar en el mundo despues de la Sagrada Escritura, porque tratan de todo lo divino, i humano cerca del conocimiento de Dios, i de la immortalidad del alma, segun S.Chrysost. *tom. 2. in Matth 1. homil. 2.* † Se 3
arroja a dezir mal dellos, sin saber de quales habla la Escritura, porque la Magia es ciencia divina, i natural, la

Et ainsi ne sera pas ledit Iuge
Iuge de droit, mais de fait. Et

mas i ſantas : eſta que lo es tanto, la ha ido contaminando, mezclando en ſu lugar la vanidad, i ſuperſticion, Cæl. Calcagn. *lib. de Magia amator. Vanitas olim iuncta miraculo furtivo concubitu genuit Magiam ſecundam cognomine, reformidanſque ne forte veritas, cum qua perpetuas gerit inimicitias ſuum partum enecaret, illum impudentiis, ac timori iunctis connubiali fœdere commendavit.*

14 † I con eſte nombre de Magia ſegunda a differencia de la primera, que es ſanta i buena, fue conocida ſiempre, i empeçó como ella deſde el Paraiſo, procurando el demonio encaxarla en ſu lugar, con aquellos ahincos de divinidad, que le derribaron de la gloria, i quiſo ſembrarlos aca, *Geneſ. c. 2. Eritis ſicut*

15 *Dij ſcientes bonum, & malum.* † I como la fuerça de la mentira ſea el parecerſe tanto a la verdad, ſiempre ſe ha tenido por mui dificultoſo el diferenciar la una de la otra, i dar a entender ſus engaños al mundo, que es lo que hago (con el fabor de Dios) en eſtos libros, i en lo que ſe deſuelaron caſi todos los Padres de la Igleſia Griega, i Latina, ſiendo el cuidado de todos aqueſte, porque como dize ſan Ioan. *Ad hoc apparuit filius hominis, vt opera diaboli de-*

16 *ſtrueret.* † I aſſi condenar mis libros porque tratan deſto, bien ſe ve el error que es, i no quiero dezir mas, pues pudiera, imitando a Criſto, cuias palabras ſon nueſtra enſeñança, reſponderle por *S. Ioan. c. 19. Si male locutus ſum teſtimonium perhibe de malo, ſi bene autem cur me cædis?*

17 ¶ Otros quieren que ſea el origen de la Magia ſegunda, deſpues de los nefarios concubitos, de los hijos de Seth juſto, i las hijas de Cain malo, i depravado, ſegun Caſſiano Sereno Abbad *collat. 8. c. 21. Scientiam omnium rerum cœleſtium, & ſublunarium, quam Adam a Deo acceperat tradidiſſe ipſam filio ſuo Seth, cuius ſemen eam ſervavit contaminatam, & donec diviſum à ſortilega propagine Cain perduravit, eam doctrinam ad Dei cultum, & ad vtilitatem vitæ communis exercuit; cum vero fuiſſet impiæ generationi permixtum ad res prophanas, atque noxias, quæ pie didicerat, inſtinctu dæmonis derivavit; curioſaſque ex ea maleficiorum artes, atque præſtigias, & magicas ſuperſtitiones audacter inſtituit.*

18 † Otros hazen mas moderno el origen de la Magia ſegunda, dandole por author a Chan hijo de Noe, que por otro nombre llamaron Mizrain, poblador del Egipto, Perſia, i Babilonia, Clemens *lib. 4. recognit. Ex quibus, & aliis cauſis diluvium introductum eſt, & omnes, qui erant ſuper terra deletiſunt, excepta Noe familia, qui cum tribus filiis, eorumque vxoribus ſuperfuit, ex quibus vnus Cham nomine quidam ex filiis ſuis, qui Mezraim appellabatur, à quo Ægyptiorum, Babyloniorum, & Perſarum ducitur genus male compertam Magicam tradidit diſciplinam, hunc gentes, quæ tunc erant Zoroaſtrum appellarunt.* † Llamaronle

19 *Zoroaſtro*, quaſi *Vivum aſtrum*, porque murio abraſado de un raio, el qual fue comun opinion aver ſido el inventor de la Magia perniciosa. I con eſto paſſa S. Auguſt. *lib. 21. Civit. Dei, c. 14. nam Magicarum artium fuiſſe perhibetur inventor* (ſcilicet Zoroaſter) *quæ quidem illi nec ad præſentis vitæ vanam fælicitatem contra ſuos inimicos prodeſſe potuerunt: à Nino quippe Aſſyriorum Rege, cum eſſet ipſe Rex Bactrianorum bello ſuperatus eſt.* † De donde collijo, que no

20 vuo vn ſolo Zoroaſtro, porque a el tiempo que reinava Nino en los Aſſirios, nacio en los Hebreos Abraham, que fue deſpues del diluvio caſi mil años, los quales fuera impoſſible vivirlos, ſi fuera Cham el hijo de Noe, a quien llamaron Zoroaſtro: porque deſpues del diluvio no vivian los hombres ſino ciento i veinte años, *Geneſ. cap. 6. Eruntque dies illius centum & vi-*

21 *viginti annorum.* † I assi contando la variedad de opiniones que vuo del, dize Plin. *lib.* 30. *c.* 1. *Sine dubio in Oriente orta est Magia in Persida à Zoroastre, vt inter authores convenit. Eudoxus Zoroastrem hunc sex millibus annorum ante Platonis mortem fuisse prodidit, sic, & Aristoteles: Hermippus, qui de tota ea arte diligentissime scripsit, & vicies centum millia versuum à Zoroastre cõdita indicibus quoque voluminum positis explicavit, præceptorem à quo institutus est Zoroaster, tradit Azonacem quinque millibus annorum priorem bello Troiano.* † I assi consta que aunque tubo varios autores la Magia, segun la diversidad de tiempos, i regiones, en que se enseñó, ninguno la atribuió a los Hebreos, como el curioso, falto del conocimiento de la antiguedad, si bien la falsa Cabala tubo origen dellos, segun diximos *lib* 1. *c.* 13. *n.* 1.

23 † Pero esta es diferente de la Magia, de que tratamos: i si toda vna, contra ambas escribo, porque estos libros son en defensa de la primera Magia, de quien Dios es autor, i en detestacion de la segunda, de quien es inventor el demonio, i assi es gran disparate condenar lo vno con lo otro, pues ai en ello la diferencia que entre Cristo i Belial, como se podra ver por mis libros, especialmente *lib.* 1. *c.* 11. 12. 13. & 14. & *lib.* 2. *c.* 5. 6. 7. S. 9. & 10. *cum seq.* & *lib.* 3. *c.* 3. 8. & 9.

24 † I no entender esto assi es error manifiesto, porque es contra quanto la escuela Theologa, i Iurista enseña. I aplicar lo de vna a la otra, es blasphemia conocida, pues es atribuir a Dios las obras de el demonio. I entender que debaxo la prohibicion de la Magia, se comprehenden ambas, es heregia calificada, porque es disentir de todo lo que la Iglesia tiene recebido, *c. hæc est fides* 24. *q.* 1. *c. ad abolendam de hæretic. lib.* 6.

25 I no es menor herror dezir, que los Romanos llamavan a la Magia, *Iudaica superstition*, pues no lo mandó en la leche, ni la lei que cita lo prueva, ni hazen en su favor las palabras de Vlpiano enemigo declarado de nuestra santa Religion *in l. g ner diter*, §. *fin. D. de decurionib, Ei, qui Iudaicam superstitionem sequuntur Divi Virus, & Antoninus honores adipisci permiserunt.* † Esto les fue vedado a los hechiceros, segun Cornel. Tacit. *lib.* 2. *Annal.* i assi no habla dellos, ni de los Iudios, porque no podian tener dignidades en el Imperio Romano, como lo afirma *Dion Cassio lib.* 37. Habla pues de los Cristianos, que en aquel tiempo les llamavan Iudios segun que de san Pablo i Sila dixeron los de Macedonia, *Acta Apost. c.* 16. *Hij homines cõturbant civitatem nostram cum sint Iudæi.* † Los quales eran ciudada- 27
nos Romanos, como ellos mesmos abaxo lo confiessan, quexandose de que los avian preso, i castigado sin culpa, i despues los desterravan sin oirlos, ardid del demonio, para que no se vea su bellaqueria, *Cæsos nos publice, & indemnatos homines Romanos miserunt in carcerem, & nunc occulte nos ejiciunt.* † Porque 28
aunque es verdad que san Pablo era Iudio de nacion del Tribu de Beniamin, segun el mismo lo afirma *ad Rom. c.* 11. *ad Philip.* 3. *ad Gal.* 1. *Act. Apost.* 19. 21. & 22. Fue municipe de Tharso en Sicilia, como lo testifica el mesmo, *Act. Apost.* 21. *Ego homo sum quidem Iudæus à Tharso Cicilia non ignotæ civitatis municeps.* No po averse avecindado, como piensan algunos, sino por aver nacido en ella, *Act. Apost. c.* 22. *Ego sum vir Iudeus, natus in Tharso.* † La qual era mu- 29
nicipio Romano, segun que de sentencia de Dion Cassio, Estrabon, i otros refiere Cæsar Baronio *tom.* 1. *Annal. ann.* 58. *n.* 148. I assi como ciudadano Romano en su causa apelló para Cesar, *Act. Apost.* 25. † Pero por ser Christiano, le llamaron Iudio, i concitador de Iudios, i autor de la seta Nazarena, segun que los que le acusavan, dixeron a

el

Digitized by Google

le juez, *Act. Apoſt. cap.* 24. *Invenimus hunc hominem peſtiferum, & concitantem ſeditiones omnibus Iudæis in vniverſo orbe, & authorem ſeditionis ſectæ Nazarenorum.* † Llamavan los Iudios a nueſtra ſanta Religion, ſeta Nazarena, porque ſequiamos a Ieſus Nazareno, i con eſte nombre nos maldezian tres vezes al dia, D. Hieron. *in Iſai. c.* 54. *Qui abominationi eſt genti Iudæorum, cui ter in ſingulos dies ſub nomine Nazaræorum maledicunt in Synagogis ſuis.* † Llamavan ſeta, porque nos tenian por ſupersticioſos i hechiceros, i como a tales (no teniendo conocimiento de la verdad) nos caſtigavan, ſegun de los tiempos de Neron refiere Suet. *c.* 16. *Afflicti ſupplicis Chriſtiani genus hominum ſuperſtitionis novæ, ac maleficæ,* i el caſtigo como a tales era de fuego, ſegun Iuvenal *Satyr.* 1.

Pone Tigillinum, tæda lucebis in illa,
Qui ſtantes ardēt, qui fixo gutture fumāt.

No avia maldad, qui no les achacaſſen a los Chriſtianos, haſta el incendio de Roma, que Neron mandó quemar, deſpues por deſmentir la voz hizo prender a los Criſtianos, i caſtigarlos, ſegun afirma Cornel. Tacito *l.* 15. *annal. Ergo abolendo rumore Nero ſubdit reos, & quæſitiſſimis pœnis affecit, quos per flagitia invisos vulgus Chriſtianos appellat.* † I aſſi no entendio Vlpiano por la Magia *Iudaica ſuperſtition*, ſino por la lei de Chriſto nueſtro Redempter, a la qual llamó con eſte nombre, por ſer en aquel tiempo comun llamar Iudios a los Chriſtianos, ſegun lo tienen Alciat. *lib.* 3. *diſſut c.* 8. Cæſ. Baron. *tom.* 1. *ann.* 9 §. 2. & *ann.* 43. §. 15. & *ann.* 51. §. 1. & *ann.* 98. §. 4. Iuſt. Lipſ. 15. *Annal. ad Tacit. an.* 83.

† I con eſte nombre de Iudios deſterrò a los Chriſtianos de Roma el Emperador Claudio, ſegun refiere Suet. *c.* 25. *Iudæos impulſore Chriſto aſſidue tumultuantes Roma expellit.* † I la cuſa fue porque crecian, i ſe aumentavan, ſegun Corn. Tac. *lib.* 15. *Annal. Author nominis Chriſtus, qui Tiberio imperante per procuratorem Pontium Pilatum ſupplicio affectus erat, repreſſaque in præſens exitialis ſuperſtitio, rurſus erumpebat, non modo per Iudæam originem eius mali, ſed per vrbem etiam* † Lo qual no habla de los echicheros, ſino de los Chriſtianos, porque ellos ſon los que ſe han aumētado, ſi bien con nombre de ſupersticioſos los deſterraron, aunque Dion Caſſ. *lib.* 60. dize averles mādado vivir con las leis i coſtumbres Romanas. *Cum Iudæi adeo Romæ frequentes fierent, vt difficulter ſine tumultu propter multitudinem vrbem poſſent exigi, non eiecit quidem eos, patriis tamen legibus vitam tolerantes non paſſus eſt conv nire.* † Pero engañaſe Caſſio, porque la verdad es, que los deſterraron con eſte nombre de Iudios, ſegun lo afirma el Evangeliſta ſan Lucas en los Actos de los Apoſtoles *c.* 18. *Et invenimus quidem Iudæum nomine Aquilam Ponticum genere, qui nuper venerat ab Italia, & Priſcillam vxorem eius (eo quod præcepiſſet Claud. diſcedere omnes Iudæos à Roma) acceſſit ad nos*, &c. † Eran Chriſtianos ambos, i como tales ſalieron de Roma en complimiento del edicto de Claudio, que comprehendio con el nombre de Iudios a los Chriſtianos, tanbien ſegun lo tienen Euſeb. *lib.* 2. *de la prepar. Evang. c.* 17. Nicephor. *lib.* 2. *cap.* 26. Rufino *lib.* 2. *cap.* 18. † Porque los que eran Iudios verdaderos, ſe les permitia eſtar en Roma, pagando cierto pecho a manera de Farda, i era con tanto rigor, que a los que ſe eſcuſavan, los deſcubrian, para ver la circunciſion, ſegun que de vn viejo de noventa años, que vido ſiendo muchaco, refiere Suetonio *in Domician. cap.* 12. *Vel de ſimulata origine impoſita genti tributa non pependiſſent: interfuiſſe me adoleſcētulum memini, cum à procuratore frequētiſſimoque concilio inſpiceretur nonagenarius ſenex, an ci-*

39 *cunsectus esset.* † Era señal por donde diferenciavan a los Iudios de los Cristianos; porque en la profession los tenian por vnos, si bien confessando que los vnos seguian a Christo, i los otros a Moises, con sus ceremonias i ritos, segun que dellos dixo Iuven. *Satyr.* 14.

Quidam sollerti metuerunt sabatha patrem,
Nil praeter nubes, & cœli numen adorant,
Nec discrepare putant humana carne suillam,
Quâ pater abstinuit: mox & praeputia ponunt
Iudaicum discunt, & servant, ac metuunt ius,
Tradidit arcano quodcunque volumine Moses.

40 ¶ I dezir el curioso; que es prohibido el indagar las cosas divinas, es error manifiesto, i que no esta dos dedos de heregia, i assi no ai que responder, pues el lugar que cita del Ecclesiastico, ningun interprete lo entiende en este sentido, porque alli *curiosus* significa el hechicero, segun lo probamos *lib.* 2. *de*
41 *Magia operatr. cap.* 3. *ex n.* 30. † I de aqui el negro curioso da en otro error, que es denssar, que el Concilio prohibe el exornar las cosas divinas, con lugares de letras humanas, que es lo que hago en mis libros, imitando a muchos santos: porque el Concilio no prohibe sino el interpretar la sagrada Escritura en sentido profano, *dict. sess.* 4. *Praeterea ad coercenda petulantia ingenia, decrevit, vt nemo, sua prudentia innixus, in rebus fidei, & morum ad aedificationem doctrinae Christianae pertinentium, sacram Scripturam ad suos sensus contorquens.*
42 † Porque lo que es exornar las cosas divinas con letras humanas, es de suio tan loable, que dize el gran basilio columna de la Iglesia, *in homil. de legend. libris Gentil. Veluti plantis, quibus propria virtus est fructus pulcherrimos scatere, folia nihilominus ramis coniuncta quadam ferunt ornamentum, sic & animae cui praecellens quidam veritas fructus est, non absre tantum exteriore sapientia circundatur, ceu foliis quibusdam vmbram fructui ac aspectu non intempestivum praebentibus.* † Blasphemat enim, qui ne- 43
gat, vt Iulianus non Imperator, sed aversor imperij, qui Christianis humanam sapientiam interdixit, vt Christianis in hæreticos robur averteret, i assi dize san Gregorio Nazianzen. *epist.* 1. *in Iulian. Atque vtinam mihi, amicisque meis polytioris litteraturae robur adsit, quod primum post id, quod principem locum tenent amplexus sum, atque amplector: hoc est post divinam. Vnde igitur hoc vbi in mentem venit homo omnium leviss-sime, & inexpletissime, vt sermonis, & doctrinae humanitatis studia Christianis auferas? vnde, & qua ex causa.* † No pu- 44
diera hazer tan gran maldad otro, que vn tan grande hereje, como Iuliano, como es quitar a los Catolicos los libros de humanidad, para enflaquecerles las fuerças que tenian contra sus errores: i assi lo hizieron en Africa los scismaticos, segun Ioan Leon, en su descript. *p.* 1. *Ne tempi che scismatici regnarono nella Africa, &c. essi comendarono, che si dovessero abbruciar tutti libri delle scientie de gli Africani.* † Porque se- 45
gun nos enseña el gran Dotor de la Iglesia S. Augustin. *lib.* 2. *doctrina Christ. cap.* 28. *Historia plurimum nos adiuvat ad sacros libros intelligendos etiamsi praeter Ecclesiam puerili eruditione discantur.* I que vsemos de las razones de los Philosophos, para entendimento de las divinas letras *d. lib.* 2. *cap.* 4. *Philosophi siqua forte vera, & fidei nostrae accommoda dixerunt, non solum formidanda non sunt, sed ab eis tanquam ab iniustis possessoribus in vsum nostrum vindicanda.*

Est

Eſt enim tanta inter ſententias, & 46 verba interdum Ætnicorum ſapientum & ſacrarum litterarum ſimilitudo, ut facilè appareat ex eis mutuatas, vel ex ſacrorum librorum lectione, vel antiqua traditione, famaque aut fortaſſe ex doctrina Chaldæorum, & Ægyptiorum, quibus propter diutinam apud eos commemorationem, multa Iudaicæ diſciplinæ non ſolum pernotuerunt, verum etiam adhæſerunt, ut tradit Be- 47 nedict. Perera *in Geneſ. cap.* 18. † Notò eſto mucho antes S. Auguſt. *lib.* 1. *Civit. Dei cap.* 7. donde ſe maravilla hallar vna ſentencia del Evangelio, eſcrita en los verſos de Virgilio, de que refieren mucho Eugubin. *lib. de perenni philoſoph.* Theodoret. *de cura d. Græcor. affect.* † Pues vemos que en lugar de 48 la tierra de Promiſſion, que manava leche, i miel, *Numer. c.* 13. dixo Ovid. *lib.* 1. *Metamorp.*

Flumina iam lactis iam flumina nectaris ibant,
Flavaque de viridi ſtillabant illice mella.

49 ¶ Nam antiqui illi Philoſophi Anaxagoras, Plato Pythagoras, Orpheus, Linus, Muſeus, Ovidius, & alij quam plures ab Ægyptiis, Hebræiſque Theologis divinam ſapientiam didicerunt, ut de Platone à D. Hierem. ſacris litteris edocto refert DD. Auguſt. lib. 2. *doctina Chriſtiana c.* 28. de aliis Eugubi- 50 nus, & Theod. *ubi ſupr.* † I aſſi no ſolo ſe aprovechavan de la ſagrada Eſcriptura para ſus fabulas, eſpecialmenmente de los libros del Pentateucon, que llamavan de la lei, que ſon los cinco primeros de Moyſes, por lo qual dize el ſagrado Hiſtoriador *Machab.* 1. *c.* 3. *Expanderunt libros legis de quibus ſcrutabantur Gentes ſimilitudinem ſimu-* 51 *lacrorum ſuorum.* † Porque la fabula de la bona diaſa les cierto que la fingieron de la hiſtoria ſagrada de Eva, a quien engañò la ſerpiente, ſegun probamos en el *apendice del c.* 1. *del lib.* 3. *de crimin. punit.* I de la hiſtoria de Noe hizieron la fabula de Deucalion, como lo enſeña Iuſtin. *mart. in Apolog* 1. *pro Chriſtian.* † Las fuerças de Hercules, i 52 ſus trabajos, ſabida coſa es, que los tomaron los Gentiles de las fuerças de Samſon, porque vivieron en vn tiempo, ſegun lo trae Genebrat. *lib* 1. *Chronol.* † I el carro del Sol, de Helias, ſegũ 53 el venerable Beda *lib.* 30. *q.* 7. *c.* 28. Paſſi ſe vê, porque en Griego ἥλιος *Helios* ſignifica el *ſol*, porque como dize ſedulio *in Paſc.* 1. *de aſcenſ. Elea.*

Vna per accentum mutatur littera ſol eſt.

¶ Quin & ipſi Hebræi multa etiam 54 ex Gentilium, & maximè Ægyptiorum moribus cum quibus quadraginta annos verſati ſunt, aut etiam ex Aſſiriis & Caldæis, quorum in ſervitute ſatis diu fuerunt, ſeu etiam à Græcis, quorum diſciplinis interdum (tametſi non palam) erudiebantur, in ſuos mores traduxiſſe, ut diximus de Romanis. † 55 I ſi al curioſo le pareciete que no es aſſi, deſate le el ſilogiſmo que le pone S. Hieron. *ad Pauli Gal.* 3. *Quod ſi aliquis contradicit exponat, quomodò de communi opinione non ſit ſumptum vallis Titanorum in libris Regum, Syrenæ, & Æ gocentauri in Iſaia, Arcturus, & Orion, & Pleiadas in Iob, & cætera ſimilia, quæ utique vocabula Gentilium fabularum, & cauſas, & originem habent.* † Por lo qual dize el meſmo S. 56 Hieron. *lib. de optimi gen. interp. In Moyſis, & prophetarum voluminibus, quædam aſſumpta ex Gentilium libris, & Salomonem ex Philoſophis Tyri, & nonnulla propoſuiſſe & aliqua reſpondiſſe? &c.* † I ſi todo no le contentare al cu- 57 rioſo, origa no a mi, ſino a el gran Doctor de la Igleſia S. Ambr. *lib.* 3. *de Fide: Si reprehendis, agnoſce non ſolum*

ſententias

sententias, sed etiam versiculos poetarum scripturis insertos divinis; nam & Gigantes, & vastem Titanorum propheticis sermonis seriem non refugit, & Isaias syrenas, & filias passerum dixit; & Hierem. de Babylone memoravit, quod habitaverunt in ea filiæ syrenum, ut ostenderet Babylonis confusionis sæcularis illecebras venustis lasciviæ fabulis comparandas.

58 Con que tanbien queda respondido de paso a lo que se me opone de la alegacion de versos de Poetas, diziendo que en obra tan seria como esta no se avian de mazelar, pues Platon desterrò a los Poetas de su Repub. mandando que ninguna parte de las que imitan sea recebida *l.9.& 10.de Repub.*

59 † Porque aqui no destierra la Poesia sino los Poetas que usan mal della, infamandola con fabulas inutiles, siendo ella en quien està librado el deleite, i correciõ de costumbres, Hor. *in art poet.*

Aut simul & iocunda, & idonea dicere vitæ.

¶ Porque como la naturaleza humana sea mas aficionada al deleite, que
60 a la virtud, tuvo necessitad la Philosophia moral, de usar de la poesia para hazerla delectable, por la qual dixo Aristophanes, que una de sus oraciones, en que procurò amonestar a sus ciudadanos le hizieron Poëta, *apud Euripidem.* I Socrates dixe, que los Poëtas antiguos enseñaron a vivir mejor, *epist.* 1. Horat. *ubi supr.*

Omne tulit punctũ, qui miscuit vtile dulci.

I el mesmo Platon amonesta que
61 los Poëtas cantem alabanças de la virtud, i detestacio de los vicios, *libr. 2. de legib.* i por esto alaba a Homero, i le llama Capitan de los Philosophos, *in fi. Toneo*, i prueba su doctrina, con versos suios, i lo mesmo hazen casi todos los Philosophos Griegos, i Latinos, porque la Poesia no es otra cosa que Philosophia metrificada, segun lo prueva Max. Tyrio *serm.29.* † Iassi Apolo luego que hallò la Lyra enseñò 62
a los hombres las leies, i arte de vivir, como lo afirman Suidas *in voce* νόμος, Iulio Polucen. *lib.4.* τῶν ὀνόματων *cap.9.* porque dize Horat. *in arte Poetic.*

Fuit hæc sapientia quondam,
Publica privatis secernere sacra profanis,
Concubitu prohibere vago, dare iura maritis,
Oppida moliri, leges incidere ligno.
Hinc honos, & nomen diuinis Vatibus, atque
Carminibus venit.

I por esto, sin duda, las leies de 63
las doze Tablas estavan en verso segun refiere Ceceron *in Orator.* i los Emperadores authorizan las suias con ellos, *Proem. Digest. & in §. 1. Instit. ad l. Aquil & in §. hæc moris Instit. de donat.* i los iuris consultos sus respuestas, *l. in tantum D. de rer. divis. l. qua extrinsecus ff. de verbor. obligat. l. qui eventum. ff. de verb. signif.* i sus constituciones los Pontifices, *cap. aut facta 19. de pœnit. dist. 1. c. forus de verb. signif.* i el Maestro de las Gentes S Pablo *ad Roman. c.7. in ipso enim movemur & sumus, sicut quidam ex vestris poetarum dixerunt.* † Porque 64
la Poesia tiene por obiecto a la Philosophia moral segun lo affirman Arist. *in poet.* Cic. *in orat. pro Archia poet. & lib. 2. de Orator.* Maxi. Tyrius *serm. 16.* Hesiod. *in Theag.* Plutarch. *l. de audiend. poet.* Strabo *lib. 1. Geograph.* † que es 65
el instituto de las leies segun Vlp. I.C. *in l. 1. ff. de iust. & iur. veram non simulatam Philosophiam affectantes*, en la qual por aver sitado tam eminente el gran Philosopho Socrates sin aver hecho verso en su vida lo llamò Maestro de la Poesia Horatio en su arte poet.

Rem tibi Socratica poterunt ostendere charta.

Porque

Digitized by Google

Ordinatio Archangeli.

Ordinatio Archangeli.

Ordinatio Archangeli.

vé en los libros y adichos, de David, Daniel, y Iosue, Iob, Salomon, Moyses, Hieremias, y los demas que disueltos del verso en la Vulgata, ostentan bié los miembros Giganteos de Poeta, que es lo que se requiere en la verdadera Poesia, y segun Horat. *lib.* 1 *sermon. Saty.* 4.

Non ut si solvas, postquam discordia teter
Belli ferratos postes, portasque refregit.
Invenies etiam disiecti membra poeta.

76 Porque el ser Poetas no es hazer versos sino levantarse a la consideracion de vosas altas, amonestando a la virtud, y afeando el vicio, o ya con harmonia concentuosa, o ya con fictiones, que lo representen, segun lo prueban Aristot. *in poet.* Cicer. *in orat. pro Arch. poet.* Cæsar. Scalig. *in poet.* Lel. Girald. *in*
77 *hist. Poet. dial.* 2. Max. Tyrius *serm.* 29. Socrat. *epist.* 1. † I assi dize muy bien Arist. *vbi prox.* que aunque la obra de Herodoto se pusiesse en verso, y la de Homero en prosa, no por esso dexaria de ser, esta Poesia, y aquella historia, y por esso dize Plutar. que Nicadro no fue Poeta en su *Triaca*, y Quintiliano dize lo mismo de Lucano en su *Farsalia*, y por el contrario Platon que escrivió en prosa es poeta, y lo mismo Xe-
78 nophon in Cyr. † I no sé si me atreva a dezir lo mismo del propheta Daniel, y del Apocaly. de S. Iuan, cuyas visiones representandas, o ya en suenos, o ya en exstasis dieron motivo a lo que escrivieron en destacion de los vicios, y estimulo de la virtud, y prophecia de lo futuro, segun doctamente lo ha observado el doctissimo *Padre Luis de Alcazar de la esclarecida Compañia de*
79 *IESVS, sobre al Apocalypsis in annotat. ad proœm.* † I assi la Gentilidad conociendo esta verdad, vino a confessar Horacio en nombre de toda ella, que el hazer versos como los hazian ellos, no era ser Poetas, sino hablar con este spiritu prophetico aunque sea en prosa, *d. saty.* 4.

Neque enim concludere versum
Dixeris esse satis, neque si quis scribat uti nos,
Sermone propiora putes hunc esse Poetam:
Ingenium cui sit mens divinior, atque os
Magna sonaturum des nominis huius honorem.

Porque la alteza del numeroso estilo, 80 es el que haze el poema, y porque ninguno mas que el de los Prophetas, ni que tenga menos de tribial, podemos dezir que en ellos estuvo vinculada la poesia, pues los mismos Gentiles confiessan de si por faltarles esta parte divina, que son indignos del nombre de Poetas, devido solo a la Prophecia, que con valor heroico, y spiritu levantado nos y enseñanla verdad, Iuvenal. *saty.* 7.

Sed vatem egregium, cui non sit publica vena,
Qui nihil expositum solet deducere, nec qui
Communi feriat carmen triviale moneta.
Hunc qualem nequeo monstrare, & sentio tantum.

Con que queda bien conocida la alteza de la Poesia, y no ser indigna assi ella, como las demas letras humanas de ningun asumpto por levantado que sea. Porque como dize el gran Doctor de la Iglesia S. Hieron. a los que le reprehendian lo mismo que a mi, epist. ad Paulin. que anda al principio de la Biblia. *Puerilia sunt hæc, & circulatorum ludo similia docere, quod ignoras; imò, & cum stomacho loquar, nec hoc quidem scire, quod nescias?*

CAPVT

CAP. II.

De los delitos de la Magia, y de la verdad que tengan para ſu caſtigo.

1 SI dixo la Sabiduria eterna, *Proverb. cap.* 14. *Sapiens timet & declinat à malo, ſtultus tranſit, & confidit*, de que nos maravillamos, que ſiendo la Magia coſa tan cierta como queda probado en el c. antes deſte, diga aora el curioſo, que todos los delitos que ai, o ſe fingen della, ſon ſueños, e iluſiones del demonio, eſtandonos diziendo la ſagrada Eſcritura *Levit. c.* 20. *Anima, quæ declinaverit ad Magos, & fornicata fuerit cum eis, ponam faciem meam contra eam, & interficiam illam in medio populi ſui.*

2 † Pues es cierto que ſi los delitos de la Magia fueran todos imaginados, no los caſtigara Dios, ni los llamara fornicacion, porque aunque ſea eſpiritual, es menester que ſea cierta, y real, y por eſto ſe llama la heregia fornicacion en las Sagradas letras. *D. Iſai. c.* 1. & 57. *Hierem.* 3. *Ezech.* 6. & 16. *Oſeas cap.* 1. & 2. *Apocal.* 18. † Porque de lo que nos paſſa en ſueños, ni merecemos, ni deſmerecemos, *c. maiores*, §. *verum de bapt. clem.* 1. *de pœnit.* ni ſe nos dá pena por lo que ſe comete con ſolo el penſamiento, *l. cogitationes ff. de pœn. c. cogitationis de pœn. diſt.* 1. † I aſſi pues la Igleſia caſtiga a ſemejantes Magos cõ pena de muerte, ſegun latamente queda probado, *lib.* 3. *c.* 13. *ex num.* 16. es fuerça vna del dos, o que el curioſo yerra, o la Igleſia, porque no a dar medio; y que la Iglaſia yerre, digalo el que dixo lo de mas, que yo tengo y confieſſo que no puede errar en nada de quanto hiziere, porque eſta illuminada con la preſencia de Dios: *D. Matt. c.* 27. *ego vobiſcum ero vſque ad conſummationem ſæculi, c.* 1. *c. violatores diſt.* 15. † I aſſi no 5 puede errar, *D. Matt. c.* 9. *D. Luc. c.* 22. *cap. hæc eſt fides, c. cudenda* 24. *q.* 1. Turrecrem. *in ſum. lib.* 3. *c.* 58. Menoch. *de Arbitr. lib.* 2. *cent.* 5. *caſ* 458. *ex n.* 28. † No ſolo en las cauſas de la Fé, pero 6 en las demas temporales, ſegun lo prueban Gregor. Lop. *in l.* 22. *tit.* 4. *part.* 3. Avend. *in c.* 23. Prætor. *part* 2. *num.* 13. Roland. à Valle *conſ.* 19. *vol.* 3. Rebuf. *in conſt t.* 3. *tit. de recuſat.*

¶ De ſuerte, que mi opinion es lo 7 que ſiente toda la Igleſia, en quien no puede aver raya, ni macula, ni engaño. Ni el *c. Epiſc.* 26. *q.* 5. tiene algo en contrario, porque demas de ſer apocripho, y no del Concil. Ancyr. a quien Graciano ſe lo ahija, como lo afirman Turrecrem. *in d. c. Epiſc.* el Toſtado Obiſpo de Avila *in Exod. c.* 7. & *Matt.* 4. Victoria *in relect de Mag. q.* 7. † No ſe halla 8 en la Edicion Griega de los Concilios, que interpretó Balſamon, ni en las verſiones Latinas *Creſconiana*, *Dyoniſiana*, *ni Tugurina*, ſino ſolo dende aquellas palabras *Epiſcopi*, haſta aquellas *à tali peſte mundari debet Eccleſia*, que ſe veè en la Edicion de los Concilios nueva, en el *Concilio Ancyrano can. fin.* y ſe yrefieren à la letra en el *canon, qui divinationes* 26. *q.* 10. † En lo qual no 9 ai nada de lo que el curioſo refiere, ni ſe puede creer para ello, ni que ſea de ſan Damaſo Papa, ni de S. Aguſtin, ni de otro autor Claſico, como algunos otros han querido, viendo que no ſe halla en el Concilio Ancyrano, ſegun lo tengo probado *d lib.* 2. *de Magia operatr. cap.* 33. *de tranſlatione corporali ex n.* 16. † Porque todo lo que deſpues ſe 10 ſigue deſde aquellas palabras, *illud enim non eſt omittendum, quod quadam ſcelerata mulieres*, no viene con el contexto

Digitized by Google

de arriba del Concilio, y mas parecende Graciano, Buchardo, o Ibon, compiladores del Decreto, que no tienen authoridad Canonica, vt ex multis probat Maroto *lib. 2. de iure quæsito c. 23. ex.*
21 *num. 7.* † I pruevase que no sea del Concilio, ni de otro autor Canonico demas de lo dicho, con lo que se sigue despues de las palabras que el curioso refiere: *Quis vero tam stultus, & hebes sit, qui hæc omnia quæ in spiritu fiunt, etiam in corpore accidere arbitretur? cum Ezechiel Propheta visiones Domini in spiritu, non in corpore vidit? & Ioannes Apostolus Apocalypsis sacramẽtum in spiritu non in corpore vidit, & Paulus non audet dicere se raptum in spi-*
22 *ritu.* † Porque antes tendria yo por desatinado (en los mismos terminos referidos) al que dixesse, que no ai translaciones corporales, hechas por los buenos o malos angeles, porque el Profeta Ezechiel no fue arrebatado eu cuerpo, sino en espiritu, *Ezech. c. 3. & 11.* y porque san Iuan los mysterios del Apocalypsi, no los vido corporalmente, sino en espiritu, *Apocalyps. c. 1. & 4.* y porque S. Pablo no se atreve a dezir, que fue llevado en cuerpo, *Corinth. 2. cap. 12.* pues los privilegios particulares, no pueden hazer ley comun, *cap. non statim 26. q. 2. cap. fin. de reg.*
23 *iur. lib. 6. l. 2. C. de legib.* † I sino, pregunto io dormia Christo nuestro Señor, quando el diablo dio con el sobre el pinaculo del templo, y sobre el monte levantado de Hierusalem? *Matth. cap. 4.* Soñava S. Pedro, quando el Angel le sacò de la carcel, y el libre de la cadenas, huyò? *Act. Apost. cap. 12.* Delirava porventura el Propheta Habace, quando el Angel lo llevó desde Hierusalem, hasta Babylonia, al levarle de comer al Propheta
24 Daniel? *Dan. cap. 14.* † Si esto no se atreve a negar el curioso, porque lo quemaran, porque quiere negar lo que la Iglesia tiene recebido? pues no es menor error negar los lugares de la sagrada Escritura, que las tradiciones de la Iglesia, *Trident. sess. 4. Nec non traditiones ipsas tum ad fidem, tum ad mores pertinentes tanquam vel ore tenus à Christo, vel Spiritu sancto dictatas, & continua successione in Ecclesia Catholica conservatas pari pietatis affectu, ac reverentia suscepit, ac veneratur.*

¶ Demas que sin perjuicio de la 18
verdad, yo le quiero confessar que todo el capitulo es del Concilio Ancyrano, de me en todo el donde esté negado el ser los delitos de la Magia verdaderos reales, como el dize, por que las palabras que refiere no lo prueban, porque solo hablan de algunas mugeres supersticiosas, ibi, *Quadam scelerate mulieres*, y assi de antecedentes particulares, sacar conclusiones generales, no lo permiten los *Dialecticos.* † Y estas ta- 16
les se mandan castigar por hereges, no porque entienden que el demonio las puede llevar corporalmente, sino porque creyan que ellas yuan cavalleras sobre ciertas bestias, acompañando a Diana, diosa de la Gentilidad, o con Herodiade a passear el mundo en el peso de la noche, ibi. *credunt, ac proficentur se nocturnis horis cum Diana Dea Paganorum, vel cum Herodiade equitare super quasdam bestias, & multarum terrarum spatia intempestæ noctis silentio pertranssire.* † I porque en creer esto estas muge- 17
res, faltan de la fè, porque creen que ai Diana dio sade los Gentiles, y que Herodiade que está en el infierno, sale a correr cõ ellas la tierra, y que los animales, en que vã, son verdaderos, siẽdo de cuerpo elementar, formado por el demonio, justamente se mandan descomulgar, porque como luego se sigue; *Nam innumera multitudo hac falsa opinione decepta, hæc vera esse credent, & credendo à recta fide*

deviant.

deviant, & errore Paganorum involvuntur, cum aliquid divinitatis, aut numinis extra vnum Deum arbitrentur. † I 18
assi a los que confessaren que el demonio los lleva corporalmente al delito, o a sus concilios, donde se cometen los mas feos, segun diximos *dict. lib. 2. cap. 7. & 29. & 35.* se les hà de castigar, como a verdaderos delinquentes, que cometen delitos reales, corporales, y verdaderos, y no soñados, ni fingidos, aunque mas digan los hereges Ponzinibio, Vviero, Godelmano, Agrypa, Paracelso, y Bodino, de quien fue original la doctrina que refiere el curioso, segun queda resuelto *d. cap. 33. ex n. 5 & lib. 3. c. 13.*

19 I no contradizen a esto los exemplos que el curioso refiere de las que mandandoles en el santo Oficio, que se vnten con lo que suelen, quando dizen que van a sus delitos, no han ydo corporalmente, sino quedandose adormecidas, porque esto sucede por dos causas, la vna de parte del demonio, el qual siendole mas vtil no lleuarlas, sino burlarlas, echandoles sueño, lo haze, para persuadir a los juezes, que es falso lo que dellas se dize, la otra por parte de Dios, que permite, que los engañen, para cegarlos en su curiosidad, como lo dizen Bart. Spina Maestro del sacro Palatio *tract. de strigib.* Castro *de iusta haretic. punit. lib. 1. c. 16.* Andr. Cæsalpin.
20 *de investig. damon. cap. 20.* † Porque aunque el demonio no puede obligarse al pacto por ser criatura espiritual, superior a nos otros, quando le es mas vtil guardarlo, los haze, y las lleua quantas vezes quiere, y Dios se lo permite, sin que le pese el cuerpo, ni otra cosa, pues puede mudar los montes, D. Augusti. *lib. de natura damon. c. 5.* y quando le importa no lleuarlas, las burla, y se las dexa engañadas, y assi no las lleua quando estan en la carcel presas porque dessea con su muerte sus almas, Grilland. *de sortileg. q. 7. ni m. fin. & q. 9. n. 1.* † I assi no niego yo que en 21
sueños las pueda engañar, sino que no es cierto pensar que siempre las engaña: y quando las engaña, no es lleuando el espiritu solo, como el curioso quiere, porque mientras vno viue, no puede el espiritu desamparar al cuerpo pues aun en los divinos extasis no sale el alma de el cuerpo, segun probè *lib. 2. cap. 19.* porque como dize Tertullian, *lib. de anim. delirium est hanc licentiam animæ sine morte fugitivæ.* † I si 22
todos contamos cuentos, que me dirà el curioso, de muchos Magos, y hechiceras, que se han hallado desnudos en carnes en medio de los montes, y paramos millares de leguas de sus tierras? a quien el demonio dexò por hazer burla dellos, o porque no durò mas el pacto, segun refieren Ioannes Cæsarius *lib. 10. miracul. cap. 1.* Cuman. *in Lucerna Inquis.* Sprenger. *in Mall. part. 2. q. 3.* Grilland. *d. q. 7. n. 27. & 28.* Remig. *lib. 1. Damonol. cap. 14.* Spina *de strigib. cap. 17.* Maiol. *tom. 2. dier. Canicul. colloq. 3.*

I probar el curioso, que a las tales 23
el demonio no las lleua corporalmente, porque dizen van convertidas en aves: por cierto que es la ilacion buena, siendo esto por vicio de la phantasia, pues puede el demonio hazerles que lo crean, y aun que lo parezcan, por medio del aire ambiente, que las cerca, o quitandolos de delante, y poniendo en su lugar las tales aves, o animales verdaderes, o phantasticos, formados de cuerpos elementares, segun lo probè *dict. lib. 2. de Magia operat. cap. 16. de hominis in belluam degeneratione ex num. 3.*

I desta suerte fuè lo que la antigue- 24
dad creyó de los compañeros de Diomedes, que se convirtieron en aves,

Digitized by Google

porque fueron ilusiones del demonio, como de los compañeros de Vlises en lechones, de los de Arcadia en lobos, de Philomena en ave, de Apuleyo en Asno, de Antheon en ciervo, y otras mil trasformaciones, que cuenta la Gentilidad, y aun el juez, que por tonto se convirtiò en piedra, Ovid. *lib.* 13. *Metamorphos.*

Certata lite Deorum
Ambraciam versumque vident sub imagine saxum.

25 I assi le confiesso yo al curioso, que es disparate dezir, que estas entran en los aposentos por resquicios en forma de animales pequeños y mayor dezir, que a puerta cerrada, pero esto solo el curioso lo dize, porque yo expressamente defiendo lo contrario, pues digo que el demonio no puede mudar vn cabello de la cabeça de blanco en negro *d. cap.* 16. *de hominis in bell. degen.* ni atenuar el cuerpo humano, para que entre por los resquicios, quanto mas hazerlo invisible, porque todo esto pende de el vicio de la phantasia, segun dixe *dict. lib.* 2. *cap.* 15. *de sensus de-*
26 *ception. ex n.* 19. † Lo que en esto haze es (quando corporalmente los lleva) yr delante, y abrir la puerta, o la pared, y entrarlas por ella, y despues bolverа cerrarla, y persuadirles que entraron por los resquicios de la pared, o puerta cerrada; y hazelas invesibles, condensando el ayre medio, para que no las vean los del aposento, segun dixe en el Appendice del *cap.* 34. *de transtat. corporal. n.* 8. porque como dixo Vergil. *Æneid.* 1.

At Venus obscuro gradientes aëre sepsit,
Et multo nebula circum Dea fudit amictu,
Cernere ne quis eos, ne quis contingere posset.

27 Y no por esto quiero confessarle al curioso, ser lo demas assi, como el dize de las hechiceras, que causen tempestades, porque por medio de el pacto lo pueden hazer, concurriendo el demonio, a quien es possible (permitiendolo Dios) levantar qualesquier tormentas, y tempestades en los elemẽtos, aguas, truenos, granizos, y fuegos, segun consta de las sagradas letras, *Iob. cap.* 1. & 2. porque como dize el text. *in cap. sciendum* 26. *q.* 3. *damon in aeris affectione sibi nota, nobis ignota futuras praevidet tempestates.* † y no obsta 28
lo que dixo mi Seneca, porque aunque es verdad, que el demonio no puede excitar los vapores, para formar las tempestades, puede los ya excitados, llevarlos donde quisiere, porque esto no excede a su naturaleza, *cap. nec mirum d.* 26. *q.* 5. *elementa concutiunt*, y assi dixo la *l. eorum, Cod. de malefic. & mathemat. ne maturis vindemiis matrentur imbres, aut ventris, grandinis, & lapidatione quaterentur.* † Lo qual en 29
aquel tiempo no se ignoró en la Gentilidad, ni oy lo luda nadie que tenga juizio, pues vemos que la Iglesia se arma de oraciones, y exorcismos contra las tempestades excitadas por los demonios, como cosa cierta y verdadera, segun tengo probado en el *lib.* 2. *cap.* 12. *de Magorum iactantia circa orbes cœlestes, & elem. ex num.* 8. Porque como dize Lucanotio del dicho Seneca, *libro* 6. *Farsal.*

Torpuit, & praceps audito carmine mundus
Axibus, & rapidis impulsus Iupiter urgens,
Miratur non ire polos, tunc omnia complent,
Imbribus, &c.

¶ I pensar el curioso, que por que 30
la enfermedad, o salud consista en la mala, o buena conveniencia de humores, que no la podrà el demonio causar;

Digitized by Google

ſar ; es tan grande deſuario , aunquelo diga Avicena , que ſi porfiaſſe , de curioſo daria en herege , porque es contra la ſagrada Eſcritura , donde vemos que el demonio le cauſó à Iob tan grade enfermedad,que lo puſó en un muladar , cubierto de pies à cabeça , *Iob. c.* 2. y en el Evangelio mil exemplos deſtos, *D. Marc. cap.* 9. *Matt.* 17. *Luc.* 8. & 13. † I aſſi Avicena ſi no ſupo mas por carecer de nueſtraſaneta Fe , no es tan culpable como el curioſo, que en medio de Eſpaña ,y a viſta de ſu Mageſtad, i en ſu Corte, donde reſplandece nueſtra ſagrada Religion, publique deſatinos como eſtos contra la miſma verdad del Evangelio , y de la ſagrada Eſcritura,y de toda la philoſophia , ſegun que largamente le proba *cap.* 36. *de maleficio hoſtili , quo homin. ſolus & vita in ſect. ex num.* 3. † Pues ſi la enfermedad conſiſte en la deſtemplança de humores,y eſta la puede cauſar qualquier ayrecillo , mucho mejor el demonio , pues no ai poder en la tierra, que ſe le yguale, Iob.cap. 41. *Non eſt poteſtas , quæ comparetur ei ſuper terram, qui factus eſt vt nullum timeat.* † Pues quando quiera vſar de cauſas naturales, podra mejor que todos los Chimicos ſacar ſin alambiques las quintas eſſencias de todas las yervas,y plantas venenoſas, y aplicarlas al paciente, harto mejor que ningun ſiſico, y aſſi cauſarles muerte , o enfermedad, y ſino inficionarel ayre,como en tiempo de peſte, y por ſi ſolo,como lo notaron S. Auguſt. *lib. de natur. damon.* S. Thom. *part.* 2. *q* 1. *art.* 14. que no ſe le eſcondiò a nueſtro Lucano *lib.* 6. *Farſal.*

Mens hauſti nulla ſanie polluta veneni ,
Excantata perit.

Sin que para nada deſto le obligue el pacto, como el curioſo quiere, ni la fuerça de las palabras , ni encantos, ni las demas borraclieras , de que vſan los hechiceros , porque de todas ellas el demonio ſe rye , eyo, de que elcurioſo lo crea , por ſer tan gran deſatino, como lo dexo probado *lib.* 2. *cap.* 6. y aſſi la ſagrada Eſcriptura haziendo burla de ſemejante deſuario, le dize por Iob. cap. 40. *Nunc quid fecit tecum pactum, vt accipias eum quaſi ſervum ſempiternum* ? † Eſto ſi, que no es verdad , que no ſer los delitos de la Magia reales, y verdaderos, para imputarme, que ſaco libros dellos, como de cauſa ſoñada, pues no ai Santo del viejo, o nuevo Teſtamento, que poco , o mucho dexe de tocarlos , ni hombre docto , que no aya dadoſu puntada,no como coſa ſoñada, y fingida , ſino real,i verdadera , a quien ſe caſtiga en eſta vida con pena de muerte natural,y en la otra con fuego eterno,ſegun lo probamos *lib.* 3. *de criminis punitione, cap.* 13. † Lo que el curioſo eſtraña,no es los delitos en que interviene pacto con el demonio, pues tanto los procura ſalvar:lo que eſtraña no es el caſtigo,ſino la diſpoſicion,que como nueva le puede hazer mal cuerpo, almenos no podro negar , que ya que el demonio no me dexo acabarla , que no le he reglado el papel , para que pueda impugnarla . ſino condena eſto por peor , aunque le ſuceda lo que a Midas con Orpheo. † I no pienſe, que porque la magia ſegunda eſtá condenada,que por eſſo ſus delitos ſon ſimulados, y fingidos, porque es mentira , que antes por ſer ciertos , i verdaderos ſe prohiben , y no ai Concilio, ni autor claſico , que ſienta lo contrario , ni la Bula de Sixto V. tiene algo en ſu favor, y para que no redude della, eſta es la verſion impreſſa , que en aquel tiempo ſe hizo por mandado del ſanto Oficio , para publicarla , porque ſi acaſo viniere a ſus manos, ya que no a ſus oydos,ſe reduzga, y no ſea de los que dixeron,

dixeron, *Mach.* 1. *cap.* 2. *Moriamur i ſimplicitate noſtra.*

SIXTO OBISPO SIERVO de los ſier-vos de Dios, para memoria perpetua.

37 EL Criador del Cielo, y la tierra Dios en quien ſolo Omnipotente creemos con el coraçon para juſticia, i con la boca confeſſamos para ſalud, aunque al hombre que crio a ſu imagen, y ſemejança aya dado entẽdimiento, que no ſolo con la divina lumbre de la Fé iluſtrado conocieſſe aquellos miſterios que ſon mayores à la intelligencia humana; mas tambien con la fuerça de ſu naturaleza, aunque con gran trabajo inveſtigaſſe, y entendieſſe muy aventajadas coſas. Mas para que la ſobervia del animal hombre no ſupieſſe demaſiado, antes temieſſe, y la immenſa Mageſtad de ſu Criador proſtrado en tierra adoraſſe, reſervó para ſi ſolo la ſciencia, y el conocimiento de las coſas que eſtán por venir. Porque ſolo el miſmo es, a cuyos ojos eſtan deſnudas, y deſcubiertas las coſas todas; y penetra los intimos penſamientos de los hombres: y las acciones que ſe figuen dellos eſtá mirando, ſolo el que llama las que no ſon, como aquellas que ſon, y todas las coſas tiene preſentes, y delante de los ojos, y ſolo aquel finalmente que las coſas todas, y cada vna por ſi, de todas las que en el diſcurſo de todo tiempo, y en las edades de los ſiglos han de ſer, deſde la eternidad todas las conoce, y con admirable providencia las diſpuſo. Las quales coſas no ſolo la imbecilidad del entendimiento humano ignora, mas los demonios miſmos no pueden alcançarlas. Por lo qual el Eſpiritu Santo haze burla de la falſedad de los Idolos en anunciar lo que eſtà por venir, y la flaqueza, y vanidad de aquellos que los adoravan, diziendo por Eſaias aquellas palabras. Annunciad las coſas que eſtán por venir, y ſabremos que vos otros ſois Dioſes. Y en el nuevo teſtamento Chriſto nueſtro Señor la pregunta de ſus diſcipulos codiciolos en demaſia inquirir las coſas que eſtavan por venir, rechaço con aquella tan grave reſpueſta, con la qual tambien ſe reprime la curioſidad de los fieles todos, diziendo. No es vueſtro ſaber los tiempos, ó los momentos que el Padre puſo en ſu poder. I para lo que es conocer antes los acaecimientos que han de ſuceder, ó los caſos fortuitos, fuera de aquellos ſuceſſos, que neceſſariamente, o muchas vezes de las cauſas naturales provienen, los quales no pertenecen a la divinacion, no ai artes, ni diſciplinas, que lo alcancen, y las que ai, ſon engañoſas, y vanas, introduzidas por la aſtucia de malos hombres, y por los engaños de los demonios, de cuia obra, conſejo, y ayuda proviene toda divinacion, ora ſea, que para manifeſtar las coſas por venir expreſſamente los llamen, ora los miſmos por ſu maldad, y aborrecimiento que tienen con el linage humano, ocultamente, y ſin que ſea de la intencion del hombre, ſe inxieran, y entremetan a las inquiſiciones vanas de las que eſtan por venir, para que las almas de los hombres, con las perniciоſas vanidades, y engañoſa divinacion de las coſas por venir, ſe enlazen, y en todo genero de maldad ſe depraven. Las quales coſas ſon a ellos conocidas, no por alguna divinidad, o por alguna ciẽcia de las coſas por venir, mas por vna agudeza de ſu natural tan ſutil, y por otros modos, que el entender de los hombres, que es mas corto, no los alcança, por lo qual no deve alguno tener duda, que en ſemejante inquiſicion, y pretendido conocimiento de las coſas

por

por venir, i caſos fortuitos, ſe mezcla engañoſaméte la orba del demonio, para que con ſu arte, y engaños aparte a los hombres del camino de la ſalud, y los enrede en el lazo de ſu condenacion y con eſtas coſas de la manera que dezimos, algunos ſin atendarlas fiel, i religioſamente, como devian, antes buſcando en ellas curioſidad, gravemente ofenden a Dios, errando ellos, i travendo a otros en errores. y tales ſon, y en ellos los primeros los Aſtrologos, dichos antiguamente Mathematicos, los Genethliacos, y Planetarios, los quales profeſſando la vana Sciencia de las eſtrellas, y de los aſtros, y pretendiendo con gran oſadia prevenir la ordenacion de la divina diſpoſicion, que a ſu tiempo ha de ſer revelada, miden por movimiento de los aſtros, y curſo de llas eſtrellas, los nacimientos y genituras de los hombres, y iuzgan no ſolo las coſas por venir, mas las preſentes, y paſſadas, que ſon encubiertas, y del punto en que nace el muchacho, o de aquel dia de ſu nacimiento, , o de otra vaniſſima obſervacion, i cuenta de tiempos y momentos del eſtado de cada vno, de la condicion, y curſo de la vida, de las honras, riquezas, y ſucceſſion, de la ſalud, muerte, caminos, deſafios, enemiſtades, carceles, muerte contraſtes varios, y de otros caſos, y ſuceſſos, aſſi proſperos, como adverſos preſumen temerariamente a adevinar, juzgar, y afirmarſe en ello no ſin peligro grande de error, y de infidelidad, pues S. Auguſtin. luz principal de la Igleſia, afirma que prevarica de la Chriſtiana Fè, y del baptiſmo, el que mira eſtas coſas, y atiende, el que cree, o admite en ſu caſa los que tratan dellas, y el que los pregunta. I aſſi con razon el Apoſtol arguie, y reprehende a los que hazian eſſo diziendo: Andais mirando los dias los meſes, los tiempos, y los años? temoos que a caſo no aya con vosotros trabajado ſin provecho. Eſtos pues tan livianos y tan temerarios hombres, en miſerable ruyna ſuya de ſus almas, en grave eſcandalo de los Fieles y en detrimento de la Fé Chriſtiana los acaecimientos, que han de ſer de las coſas quando an de ſuceder proſperas, o adverſas, los humanos actos y finalmente las coſas que dependen de la voluntad libre de los hombres attribuyen a los Aſtros, ya las eſtrellas, i danles tanto poder, tanta fuerça, virtud, i eficacia para ſignificar lo que eſtà por venir, y de inclinar a lo que antes ſe conoce, de tal manera, que aya de ſuceder aſſi neceſſariamente, por lo qual no dudan de preciarſe publicamente, y tomar para ſi los jvizios, y pronoſticos de todas las coſas, conociendolas, y diziendo las antes que ſean. Con las quales coſas muchos rudos, e imperitos, y otros que ſon faciles en creer, y ſon imprudentes les dan tanto credito, que entienden ſin duda ha de ſuceder, y lo eſperan todo quanto deſta manera ſe ha dicho en los juizios, y divinaciones, la qual mentira, y temeridad de los maeſtros, y credulidad de los miſerables diſcipulos deve llorarſe, pues amoneſtados con las divinas letras no entienden la dignidad del hombre, a quien los cielos, y las eſtrellas, y las clariſſimas luzes del cielo, el ſol, y la luna, diſponiendolo Dios aſſi, no mandan, antes le ſiruen, que aſſi amoneſtava Moyſes al pueblo de Dios, para que no caieſſe en ſemejante error, diziendo; no ſea que levantando los ojos al cielo, veas el ſol, y la luna, y todas las eſtrellas del cielo, y llevado del error adores lo que crio el Señor Dios tuyo en miniſterio de todas las gentes que eſtan de baxo del cielo. Y que ay que eſpantarnos de que las eſtrellas ſiruan al hombre? por ventura los Angeles, intelli-

Digitized by Google

gencias nobilisimas no son todos administratorios espiritus, embiados en ministerio por aquellos que reciben la herencia de la salud ? Porque las racionales ouejas amá Dios tanto, que no solo ordenò Obispos (como san Ambrosio dize) para defender el rebaño, mas los Angeles señaló, para lo mismo. Tambieu san Hieronymo dixo en estremo bien. Grande es la dignidad de las almas, pues cada vna tiene desde el punto de su nacimiento diputado vn Angel que la guarde. Y si los Angeles guardan los hombres, que pueden contra la guarda dellos hazer las estrellas, que con los mismos Angeles en ninguna manera pueden ser comparadas ? y no es de olnidar en este lugar la sentencia del gran doctor de la Iglesia, y santissimo Pontifice Gregorio Magno, el qual con gran peso de palabras, y de razones cófuta los Priscilianistas hereges, que pensauan nacia cada vno de los hombres debaxo de la ordenacion de las estrellas, No passe tal por pensamiento (dize el santo) a los fieles que digan ser alguna cosa el hado, por que esta vida del hombre, solo el que la criò la gouierna, que no fue hecho el hombre por las estrellas, sino las estrellas por el hombre ; y si la estrella se dize que es el hado del hombre, ya el hombre se diria estar sujeto al proprio ministerio suyo. Oxala estos hombres sin juizio supiessen, y entendiessen, y obedeciessenlos consejo de Dios, que dize en el Leuitico: No vais a los Magos, ny pregunteis algo a los Arialos, para ensuziaros por ellos, que no procurarian in quirir con tanta diligencia las cosas que destierra, y condena la verdadera piedad Christiana, ni se dexarian tan miserablemente engañar, y enlazar con ellas. Ay tambien vnos hombres vanos, y curiosos, o impios, y sin religion, que el conocimiento de las cosas por venir, y de otras ocultas procuran con tanta demasia, que no reparan, en que por inuestigar, y conocer estas cosas, in curren de muc hasmaneras enofensa de la diuina ley. Porque vnos se dan a la Geomancia, Hydromancia, Acromancia, Pyromancia, Onomancia, Cyromancia, Necromancia, y otros sortilegios, y supersticiones en compania por lo menos oculta, o tacito concierto de los demonios, vsando tambien de las suertes de los dados, o de arrojar las habas, y los granos de trigo. Y otros reteniendo algunas reliquias de la antigua, desecha, y postrada idolatria con la vitoria de la Cruz, tratan de diuinar con algunos agueros, o Auspicios, y seme jantes señales, y obseruaciones vanas, Ay tambien otros, que hazen concierto con la muerte, y pacto con el infierno, que para descubrir cosas ocultas, como hallar tesoros, o para hazer otras maldades, haziendo expresso pacto con el demonio, en manifiesto daño de sus almas, interuiniendo malditas encantaciones instrumentos, y hechicerias de la arte Magica, escriuen circulos y characteres diabolicos, inuocan los demonios, o los consultan, y piden respuestas, o las admiten, hazenles oracion, y con incienso, y otras cosas los inciensan, hazen otros sacrificios, encienden candelas, o sacrilegamente vsan mal de las cosas sagradas, Sacramentos, o sacramentales, hazen adoraciones, y genuflecciones, y otros oficios de gran impiedad, atribuienles culto, y reuerencia, o fabrican, o hazen fabricar algun anillo, espejo, o pequeñas taças, para atar, y encerrar (como piensan) los demonios, para consultar

los,

los, y tener reſpueſtas de ellos. Otros demas deſto, procuran en los cuerpos poſſeidos de los demonios, o en las mugeres lymphaticas, y phanaticas ſaber coſas por venir, o caſos, y ſuceſſos ſecretos, y con razon de aquellos, a quien el Señor en el Euangelio mandó callar, tienen vanas, y mentirosas reſpueſtas. Ay tambien otros Preſtigiatores, y de ordinario vnas mugercillas dadas a ſuperſticion, que en vnas taças, o vaſos de vidrio llenos de agua, o en eſpejo encendidas velas benditas en nombre del Angel ſanto, y blanco, adorando humildes al ſembrador de todos los males, el diablo, o en las vnas, o en la palma de las manos vntadas tambien a vezes con azeite al miſmo fabricador de los engaños, hazen oracion, para que deſta manera les mueſtre las coſas por venir, o ſecretas en algunas figuras, o aparentes imagines, o viſiones phantaſticas, o del miſmo padre de la mentira el diablo, con otras encantaciones, y varias obſeruaciones, ſuperſticioſas inquieren de las coſas por venir la verdad, y la pretenden dezir a otras, de los quales todos que hauemos nombrado, ſiendo vna miſma la impiedad, ſe vee vn miſmo fin, pues el cabo ſe hallan miſerablemente engañados, y burlados con los preſtigios, y artes del demonio los que hazen la diuinacion, y los que la procuran, ſiendo pues proprio de Dios conocer antes que ſean los ſuceſſos de las coſas en ellas miſmas, ſigueſe neceſſariamente, que los Aſtrologos, y los demas que auemos dicho, que ſin reuelar lo Dios, ſe atreuen a dezir antes, y conocer las coſas, injuſtamente, y ſin verguença toman para ſi, y vſurpan lo que es de Dios. Y deſta manera dandole ſin razon a las criaturas lo que es de Dios, la diuina Mageſtad ſe ofende grauemente, la entereza de la ſancta Fé es violada, y a las almas redemidas con la precioſa ſangre de Chriſto, peſtilencia, y deſtruicion ſe les allega. Y es aſſi que por las reglas del indice de los libros prohibidos, hecho por Decreto del ſagrado Concilio general de Trento, entre las demas coſas ſe les encarga a los Obiſpos procuẽ con diligencia que no ſe lean, ny ſe tengan ſemejantes libros de Aſtrologia judiciaria, tratados, ó indices, que de los futuros contingentes, ſuceſſos, caſos fortuitos, ó aquellas acciones que dependen de la voluntad del hombre, oſan afirmar que alguna coſa á de ſer cierta, permitiendo ſe los juizios, y obſeruaciones naturales que para ayudar a la nauegacion, agricultura, ó al arte de Medicina ſe han eſcrito. Mas los libros todos de Geomancia, Hydromancia, Chyromancia, Nicromancia, ô aquellos en que ſe contienen ſortilegios, hechizerias, agueros, auſpicios, encantaciones del arte Magica, procuranſe quitarlos del todo, y deshazerlos. Mas aon todo eſto a la extirpacion de los errores, corruptelas, delictos, y abuſos, no ſe á proueido, de manera que en algunos lugares, y cerca de algunos dexe de auerſe conſeruado, y con curioſidad permanezcan, deſcubriendoſe cada dia, quan lleno eſtà todo con las traiciones del diablo, de diuinationes, ſortilegios, y varias ſuperſticiones. Por tanto noſotros que por el cargo del Paſtoral oficio deuemos guardar inuiolada la integridad de la Fé, y con entrañas de caridad de Padre, deſſeamos mirar por la ſalud de las almas, quanto aiudandonos la diuina gracia podemos cõdenando; y reprouando todo genero de diuinaciones que ſiendo autor el diablo, para engaño de los fieles ſe ſuelen hazer de los ya dichos curioſos,

y perdidos hombres. Desseando sin esto que aquella santa simplicidad de la Christiana religion principalmente del summo poder del criador Dios, de su sabiduria, y providencia, se conserve entera sin corrupcion de algun error. Y queriẽdo ocurrir a la falsa credulidad, y al detestable estudio de semejantes illicitas diuinaciones y supersticiones, y a las maldades, y suziedades detestables para qué del Christiano pueblo se pueda dezir lo que del antiguo pueblo de Dios està escrito, no ai Aguero en Iacob, ni ay divinacion en Israel. Por esta constitucion que para siempre à de valer, por autoridad Apostolica estatuimos, y mandamos que assi contra los Astrologos, Mathematicos, y otros qualesquier de la secta judiciaria, que de aqui a delante exercitaren el arte de la Astrologia, sino es cerca de la agricultura, nauegacion, y cosas de medicina. Y contra los que echan juzios, natiuidades de los hombres, en los quales se atreuen à afirmar, que à de suceder alguna cosa de los que son sucessos por venir contingentes, y casos fortuitos, ò acciones que dependen de la voluntad del hombre, aunque ellos digan, y protesten que no lo afirman de cierto, contra estos hombres, ò mugeres que las sobredichas condenadas, vanas, engañadoras, y perniciosas artes, ó sciencias de diuinar, exercitan, professan, enseñan ò depréden, y los que semejantes illicitas diuinaciones, sortilegios, supersticiones, hechizerias, encantaciones, y las ya dichas maldades, y delictos como auemos dicho hazen, ò en ellas de qualquier manera se entremeten de qualquier dignidad, grado, o condicion que sean, assi a los Obispos, y prelados, superiores, y otros Ordinarios de los lugares, como tambien los Inquisidores de la heretica prauedad, que donde quiera estan diputados, aũque en muchos destos casos no procedian antes, o no podian proceder con diligencia, hagan inquisició, y procedan, y los castiguen seueramente con las penas Canonicas, y las demas que les pareciere, prohibiendo todos, y qualesquier libros, obras, tratados de esta judiciaria Astrologia, Geomancia, Hydromancia, Aeromancia, Pyromãcia, Onomancia, Chyromancia, Necromancia arte Magica. Y aquellos, en que aya sortilegios, hechizerias, agueros, auspicios, malditas encantaciones, y supersticiones en el dicho indice vedados, debaxo de las censuras y penas en el contenidas leerse de qualesquier Christianos, o de alguna manera detener los, deuiendo darlos a los Obispos, y a los Ordinarios de los lugares, o presentarlos, y consignarlos a los dichos Inquisidores. Y sin esto por la misma autoridad estatuimos, y mandamos que contra los que a sabiendas leen, o retienen los dichos libros desta manera, o aquellos en que se contienen tales cosas, par el semejãte los mismos Inquisidores libre, y licitamente procedan, y puedan proceder, apremiar, y castigar con deuidas penas, sin que estoruen constituciones, y ordenaciones Apostolicas, y las demas, que contrarias sean, Y para que mas facilmente las presentes letras vengan a la noticia comun de todos, mandamos que se fixen, o cuelguen en las puertas de las Iglesias de S. Iuan Laterano, y del Principe de los Apostoles en Roma, y en Campo de Flora, y quitadas estas se pongan sus traslados, y se dexen fixos en los mismos lugares. Y demas desto, a todos, y a cada vno de los venerables hermanos nuestros Patriarcas, Primados Arçobispos, Obispos, Ordinarios de los lugares, y Prelados, y a los Inquisidores de la heretica pra-

uedad-

vedad de qualquier parte, por estos oficritos cometemos, y en virtud de santa obediencia, con toda fuerça mandamos que por si, o por otros estas mismas letras despues que las ayan recebido, o tuvieren noticia dellas, en cada una de sus Iglesias parrochiales estando junto el pueblo para los divinos oficios, y de alli adelante una vez en el año, y las demas todas que les pareciere que conviene las publiquen, y hagan publicar en lengua vulgar. Y porque seria dificultoso que las presentes letras se puedan llevar a cada uno de los lugares donde se les ha de dar fé, queremos que a sus traslados, aunque sean impressos, con subscripcion de mano de algun notario publico, y selladas con el sello pequeño de la santa Romana, y universal Inquisicion, o de algun Prelado, o de la Curia Ecclesiastica, se les dé en todo en juizio y fuera del, la misma fe en qualquier parte que se monstrare que se diera a las mismas letras originales si fuessen exhibidas, o mostradas. A ninguno pues sea licito esta pagina de nuestros estatutos, mandatos, prohibicion justion, commission, y voluntad romper, o ir contra ella con temeraria osadia, y si alguno presumiere de atrentalo, sepa que incurrirà en le indignacion de Dios omnipotente, y de los bienaventuredas Apostoles San Pedro, y San Pablo. Dadas en Roma en San Pedro, año de la Encarnacion del Señor de mil y quinienos y ochēta y seis, a cinco de Enero, año primero de nuestro Pontificado.

H. Prodat.

Io. Baptista Canobio.

CAPVT III.

De la fuerça de las Estrellas en las cosas inferiores.

A La tercera adverrencia bien avia que responder a una blasfemia tan calificada como en ella se desiende contra la summa bondad de Dio nuestro Señor, haziendole autor de todas nuestras obras, assi malas como buenas, porque esta es opinion original de Martin Lutero, Ioan de Hus, Vvitcleph, Hieronymo Praga, y otros herejes de Francia, y Alemania, que la fundan, y apoian en los mesmos lugares de la Escritura, que el curioso cita mal entendidos, porque como dize el principe de la Iglesia San Pedro *Canon 2. cap. 3. In quibus sunt quadam intellectu difficilia, quæ indocti, & instabiles depravant, sicut, & cateras scripturas ad suam ipsorum perditionem.* † os impurum, ò lingua stipitus erradicanda! Deus nostrorum scelerum author est? omutesce blasphemе, quia nemo sane te ipso miserabilior est, qui tantain Deum infectaris blasphemia ut illum facias authore n omnium flagitiorum, nam quid magis execrandum cogitari potest, quam quod Deus Optimus Maximus, quem Paulus velle testatur. *Omnes homines salvos fieri*: cogat eosdem adulteros esse sacrilegos? † Nihil potest insanius dici, nam D. Paul. *ad Thessalon. 1. cap. 4. Hæc est voluntas Dei*, reliquit scriptam, *instificatio vestra*: & David *Psalm. 5. Mane astabo tibi, & videbo: quoniam non Deus volens iniquitatem tu es.* † Porque si el ser buenos, ò malos no pendiesse de nuestra voluntad, sino solo de la predestinacion, como

Digitized by Google

quiere el curioso, ò el hereje por mejor dezir, fuera iniusticia condenar a unos, y salvar a otros, lo quales blasphemia darlo en Dios summa bondad, en quien ni el Iudio su enemigo, ni los falsos testigos hallaron que reprehender citados para ello apud *Divum Matth. capit.* 21. & 26. *Divus Marcus cap.* 24.

5 ¶ Todo esto nace de la heregia, y error de los Manicheos, que afirman que con el pecado de Adan perdimos el libre alvedrio: pero convencense estos herejes facilmente *Genes. capit.* 4. *Nonne si bene egeris, recipies: sin autem male, statim in foribus peccatum tuum aderit? Sed sub te erit appetitus eius, &* 6 *tu dominaberis illius.* Y assi dixo Dios en la segunda lei que dio a su pueblo, Deuter *cap.* 30. *Considera, quod hodie proposi. erim in conspectu tuo vitam, & bonum, & è contrario mortem, & malum, ut diligas Dominum Deum tuum, &c. Si autem aversum fuerit cor tuum & audire nolueris, atque errore deceptus adoraberis Deos alienos, & servieris eis, predico tibi hodie quod pereas* † Y el Santo Iosue caudillo del pueblo 7 de Dios, hablando con el, les dize desta suerte en el libro de los Iuezes, *cap.* 24. *Sin autem malum vobis videtur, ut Domino serviatis, optio vobis detur, eligite hodie, quod placet, cui servire potissimum debeatis, utrum Diis, quibus servierunt Patres vestri in Mesopotamia, an Diis Amorrhæorum in quo-* 8 *rum terra habitatis.* † Y Iesus hijo de Sirach, en el *Ecclesiast. cap.* 15. *Apposuit tibi aquam, & ignem; ad quod volueris porrige manum tuam: ante hominem vita, & mors: bonum & malum,* 9 *quod placuerit ei dabitur illi.* Y no por esso negamos los meritos de la gracia, como hizieron los Pelagianos, ni la fuerça de los auxilios, porque nada desto quita el libre alvedrio, pues Dios no nos fuerça la voluntad, sino la favorece para que corresponda con la abocacion, S. Hier. *contra Pelag. epist.* 13. *Conditi sumus liberi arbitrij sed ipsum liberum arbitrium Dei nititur auxilium* Porque Dios es de cuias manos recebimos todos los bienes, *Ecclesiast, cap.* 1. 10 Y desseando que todos nos salvemos, acude a nuestro remedio con mas, ò menos efficazes auxilios, segun su divina voluntad, sin que de nuestra parte merezcamos el mas minimo de todos, segun Apostol *ad Ro. c.* 11. *ad Ephes.* 2. 2. *ad Tit.* 3. † Pero de tal suerte, que 11 aunque en los auxilios eficientes de necessidad correspondemos a la abocacion como San Pablo, no le priua del libre alvedrio, sino lo inclina, y dispone para que ame el bien, y huiga el mal, *Ecclesiast. d. c.* 15. *Quod placuerit dabitur illi.* † Y porque esta abo- 12 cacion es tan eficaz que la voluntad no quiere hazer otra cosa sino lo que Dios le inspira, piensa el hereje, que la fuerça, y que solo penden de la de Dios todas sus obras, estando en su mano la eleccion, *Apost. Corinth.* 1. *c.* 3. & 7. † Nam liberum arbitrium coo- 13 peratur gratia Dei. *Reg.* 1. *c.* 7. *Paralip.* 2. *c.* 12. *Psalm.* 9. & 72. *Proverb.* 16. *Eccles.* 2. *Esai. c.* 1. & 40. *Hierem.* 3. & 4. 7. 25. & 26. *Ezech.* 18. & 33. *Zacha.* 1. *Matth.* 3. & 11. *Marc.* 1. *Luc.* 3. *Ioan.* 7. *Acta Apost.* 3. 8. & 9. *Apostol. ad Rom.* 10. *ad Eph.* 5. *ad Philip.* 2. & 4. *ad Colos.* 1. *ad Tim.* 4. *ad Tit.* 2. *ad Hebraos* 4.

¶ Y como en todas nuestras obras 14 tẽgamos siempre libre el alvedrio, podemos resistir a la inspiracion de Dios, y hazer lo que nos inclina la carne, mediante la influencia de las estrellas, a que està sugeto el cuerpo, como todas las demas cosas inferiores, que es lo que yo digo en el lugar que el curioso me impugna falto del conocimiento desta verdad. † Siendo 15 cierto

Digitized by Google

cierto que la carne contradize el espiritu : Y que muchas vezes sale vencedora , y no solo con los malos (que esso es de ordinario) sino con los justos , y buenos , desuerte que hazemos lo que ella quiere , aunque sepamos que es malo,como de si lo afirma S.Pablo *ad Roman.cap.7. Non enim quod volo bonum, hoc facio:sed quod nolo malum*
61 *hoc ago.* † Porque es poderosa la carne a contradezir al espiritu , y aun a el mesmo Dios , pues muchas vezes nos llama,y nosotros no queremos oir , segun su diuina Magestad se quexa por San Matheo *cap.23. Hierusalem , que occidis Prophetas , & lapidas eos, qui ad te missi sunt , quoties volui congregare filios tuos quemadmodum gallina cõgre-*
17 *gat pullos suos sub alis,& noluisti?* † Y si esto lo puede hazer la carne por si sola quanto mejor lo hará instigada con la influencia de las estrellas ? pues nacemos debaxo dellas,y estamos sugetos à su influencia como criaturas inferiores , no porque nos puedan forçar, sino irritar , y commober la concupiscible,y esta resistir las inspiraciones de Dios, segun el Apostol *ad Galat.cap.5. Nam caro concupiscit aduersus spiritum;*
18 † Arrastrando la voluntad tras si, que aunque potencia del alma , por la mala vecindad del cuerpo , se suele contaminar , *Sapient. cap. 9. Corpus quod corrumpitur agravat animum.* Porque como dize el Apostol cap. .... *Habemus thesaurum istud vasibus fictilibus.*

19 Y sentado esto por llano , y verdadero, como lo es, no obstan los fundamentos de contrario , porque al lugar de *Hierem. cap.* 10. se responde , que alli el Propheta habla de la destruicion de su ciudad, que hizieron los de Babylonia , por los pecados de los Iudios : *Vox auditionis ecce venit,& commotio magna de terra Aquilonis , &c.* 20
ponat ciuitatem Iuda in solitudinem. † Y assi dize muy bien, que no es acaso, ni por sola su voluntad , sino por castigo de sus pecados,guiandolo,y moviendolo Dios , *scio Domine quoniam non est hominis via eius* , hoc est non proprio venit instinctu , sed per te cuius benignitatem offendimus, & vt Hieronymi verbis vtar , *non est eorum fortitudinis,* 21
sed nostri meriti , & indignationis tuæ. † Quod siue de Babyloniis dictum intelligas , nempè , quod divino instinctu contra Iudæos accessissent, nihil tamen fecerunt nisi sponte sua; siue de Iudæis quod Iustitiæ viam incedere nequirent nisi castigati,ad id enim semper præmittendum est liberum arbitrium eis fuisse. 22

Y tampoco obsta el lugar, de S. *Matth. cap.6.* porque aunque ninguna cosa sucede sin la voluntad de Dios, como dueño que es de todas ellas , no por esso suceden de necessidad , porque la diuina prouidencia no quita los futuros contingentes , como lo prueua el Obispo y martir.*Ioan.Roffense contra* 23
las asserciones de Luthero. art.36. † Y lo de S.Ioan c.15 *sine me nihil potestis facere.* no se entiende del libre aluedrio , sino de las acciones humanas , que no son nada sin Dios , segun lo explica sã Pablo ad Galat.cap. 6. *In Christo Iesu neque circumcisio aliquid valet , neque præputium, sed noua creatura.* † Porque como dize el mesmo san Pablo Corinth.1. cap.13.*Si habuero prophetiam, & nouero mysteria omnia,& omnem sententiam, etsi habuero omnem fidem , ita vt montes transferam , charitatem autem non habuero , nihil sum.* † Por que to- 25
das las obras que no van dirigidas en Dios , no son nada , porque no tienen meritos , y assi dize , que sin el no podemos hazer nada,y este es el senti-

do del Evangelio, porque abya dicho, *Sicut palmes non potest facere fructum a se ipso, nisi manserit in vite, sic nec vos, nisi in me manseritis.*

26 Y no obsta assi mismo el lugar de los Prouerbios *cap.* 16. porque aunque Dios rija, y guie nuestras acciones, no por esso nos quita el libre aluedrio, sino lo ilustra, pàra que nos apartemos del mal, y sigamos el biẽ, segun lo dize por el Propheta Osseas cap. 13. *Perditio tua ex te Israel, tantummodo in me auxilium tuum.* † Porque todos 27
nuestros pensamientos son malos *Gen. cap.* 6. & 8. si Dios con sa bódad no los rige, y endereça: como obras de hombres, de quien dize san Pablo ad Roman cap. 8. *prudencia carnis mors* 28
est, & inimica Deo. † Y assi vemos que los hermanos de Ioseph, auiendo tratada de matarlo, no lo hizieron, no porque Dios les forcasse la voluntad, sino porque mediante sus inspiraciones mudaron de parecer como lo dize el mesmo Ioseph Genes cap. .... *Vos cogitastis de me malum, sed Deus vertit illud in* 29
bonum. † Son de ningun provecho nuestros consejos, sino tienen su fundamento en Dios, porque toda la prudencia humana es necedad en su presencia, S. Paul,... *prudentia humana stul-* 30
titia est apud Deum. † Y assi aunque el hóbre piense qualquier cosa, miétras Dios no le fauoreciere, no harà nada, porque es necessario para que seã algo, que Dios nos endere ce las maninos, y esto quiere dezir el lugar de los Proverb. Porque como dize el Santo Rey David Psalm. 148. *Nisi Dominus aedificaverit domum, in vanum laborant, qui* 31
aedificant eam. † Porque aunque los oficiales trabajen, si Dios no acude en la obra, seran telas de arañas, que el primer viento las desbarate, porque sin Dios no ai nada que permanezca, porque el es el ser, y el vivo de las cosas, y del proceden, D. Ioan. *capite* 1. *Omnia per ipsum facta sunt.*

¶ Menos obsta el lugar de San Pablo *Corinth.* 2. *cap.* 3. Porque siendo como es Dios el que à de mover nuestras acciones para que puedan tener ser, porque las demas son vanas, y vaciadiças, no podemos pensar nada que sea algo, que no venga de su mano: y assi dixo el Profeta Isaias *cap.* 26. *Omnia opera nostra operatus est nobis Domine.* † No 33
porque Dios las haga sin nosotros, ò porque sucedan de necessidad, como dixo el Poëta: *Certa constant omnia lege*, sino porque como dize San Chrysostomo *Homil.* 83. *in Matth. Ideóque Deus cooperari nobis debet, ut quae volumus, perficiamus.* † Velle 34
adiacet mihi inquit *Apostolus ad Roman. capite* 7. Perficere autem non invenio. Nam Deus est, qui operatur in nobis velle, & perficere. Et rursus *ad Philippens.* 2. *Deus qui capit in nobis opus bonum, perficere usque in diem Christi Iesu.*

¶ Tampoco obsta lo de Balaan 35
Numer. capite 24. Nam licet linguam Balami ad benedicendum elegerit, spiritus man sit tamen, & voluntas libera, quia fluduit omnibus modis maledicere, sed lingua eius non fuit expedita, iuxtà illud *Psalm.* 124. *Non est sermo in lingua mea.* † Quam Deus solet movere arbitrij 3
libertate integra manente Proverb. 6
capite 16. *Hominis est praeparare cor, Domini autem gubernare linguam.* † Porque si por alguna causa se pu- 37
diesse forçar la voluntad, ni las obras del justo le valdrian para salvacion, ni las del malo para condenarle segun Tertulliano *lib.* 2. *adversus Marcino.*

Digitized by Google

cion. *Nec boni, nec mali merces iure penſaretur, ei qui aut bonus, aut malus neceſſitate fuiſſet inventus, non voluntate.*

¶ Y tampoco obſta lo que aſſi meſmo tra el curioſo de la converſion de San Pablo, de quien dizo San Auguſtin. *Quod nolentes Deus converſit, & reluctantes*, quia non trahitur Paulus invitus, ſed miris modis illicitus ab illo, qui novit, intus operari, ſegun lo enſeña el miſmo San Auguſtin *ſuper Ioan. tract.* 26. † Porque ninguna abocacion por efficiente que ſea nos priva de la voluntad, pues podemos correſponder, ò no con los auxilios de Dios D. Luc. *capite* 10. *Va tibi Coroazain, va tibi Bethſaida, quia ſi in Tyro, & Sidone facte fuiſſent virtutes, que facta ſunt in vobis olim in cinere, & ſcilitio pœnitentes ſederent.* † Porque ſi el pecador no tuvieſſe voluntad mas que la de Dios, de que avian de ſervir tantos ſermones como cada dia le predican? Pues no eſtaria en ſu mano el combertirſe, lo qual es falſo, como lo enſeña toda la eſcuela Theologa con Santo Thomas. † Y aunque ay perſonas doctiſſimas, que afirman que con iguales auxilios no ſe puede condenar uno, y ſalvar otro, no me meto en calificar opiniones de nadie, pues de todos tengo yo mucho que deprender, y para mi propoſito vaſta que pueda diſentir, ò aſentir la abocacion; pues por eſto dize San Ioan *Apocalipſ.* 2. hablando de Iezabel: *Dedit illi tempus vt pœnitentiam ageret, & noluit pœnitere à fornicatione ſua.* † Por lo qual juſtamente murio ſin alcançar miſericordia, porque no quiſo convertirſe con la amoneſtacion que tuvo, ſeñal de que eſtava en ſu mano, y el hazerlo meritorio, ſegun el Apoſtol Santiago *cap.* 5. *Qui converti fecit peccatorem ab errore vitæ ſuæ, ſalvabit animam eius in morte.*

¶ Y no obſta el lugar de San Pablo *ad Epheſ.* 2. Porque menos ſe prueva con el, que Dios fuerce nueſtra voluntad, ſino que por ſu miſericordia San Pablo ſe convirtieſſe, y ſin meritos ſuios, de hijo de ira, ſe hizieſſe hijo de Dios, que puede qualquier Chriſtiano conſeguir, ſegun S. Ioan. *capite* 1. *quotquot autem receperunt dedit eis poteſtatem filios Dei fieri.* † A lo qual no vamos forçados, ſino de voluntad, porque la gracia nos diſpone para ello, y aunque ſe nos dé ſin meritos ningunos de nueſtra parte, porque dexaria de ſer gracia, ſegun el Apoſtol. *ad Roman. capite* 11. *& ad Tit. capite* 3. † La fe, y las obras, que le acompañan penden de nueſtra voluntad, pues ſin ellas la perdemos, y con ellas la cobramos Trident. *ſeſſ.* 6. *capite* 14. *qui vero ab accepta iuſtificationis gratia per peccatum exciderunt, rurſus iuſtificari poterunt, cum excitante Deo per pœnitentiæ ſacramentum merito Chriſti amiſſam gratiam recuperare procuraverint.*

Y no obſta finalmente el lugar de los *Proverb. capite* 16. Porque Dios de ninguna ſuerte es author de nueſtros pecados, como a el infame hereje ſe le antoja, pues dize Santiago *capite* 1. *nemo cum tentatur dicat quoniam à Deo tentatur; Deus enim intentator malorum eſt, & neminem tentat, multo minus peccatum ipſe fecit.* † Ni por la predeſtinacion de Dios ſe condena, ſino por ſus pecados, porque como dize S. Auguſtin *lib. de prædeſtin.*

destin. & grat. Dei prascientiam non cogere hominem, ut talis sit, qualem prascivit Deus, sed prascire talem futurum, qualis futurus est, quamvis eum non sic fecit Deus. † Y assimiente en dezir, que no puede ir contra ella, ora sea para bien, ora para mal, porque como dize el mesmo San Augustin lib. de causis contra Pelag. *Nec Dei voluntate peccant homines, neque quod voluit Deus, sed quod peccator ipse voluit operatus est, & in sinistra parte constituetur iure merito, & damnandus.* † Pues a el diablo no lo hizo Dios malo, sino bueno, si el por el pecado no se apartara de Dios, Ezechiel *cap.* 28. *ambulasti perfectus in viis tuis à die conditionis tua, donec inuenta est in te iniquitas: Peccasti, & eieci te de monte Dei, & perdidi te.* Y assi se entendien aquellas palabras de los Proverbios *etiam impium in diem malum*, porque el pecador con sus culpas obliga a Dios a que le desampare, dexandole en las manos del demonio, que es todo el mal que le puede venir, que apretando mas la dificultad dixo S.Pablo *ad Rom. 1. tradidit illos Deus in reprobum sensum, vt faciant, qua non conveniunt.* † Porque como dize el gran Dotor de la Iglesia San Hieronymo: *Anima igitur qua spiritus instinctum deserit, carnis concupiscentias secuta, si sic pergat, nec vllis velit admonitionibus redire, merito tandem à Deo deseritur: & sic deserta tradi in reprobum sensum.* † Et ita intelligunt omnes Orthodoxi Patres, quorum nullus ausus est hoc malum in Deum inferre, quem tu impie insectaris, nam vt ait Sapien. *cap... Deus non fecit mortem, neque in perditionem vivorum lætatur.*

CAPVT IV.

Del Templo de Salomon, comparado al del Escurial.

A La quarta advertencia, bien le parezco moço al curioso, y que desdigo de la doctrina de mi tio el Padre Ioan Baptista Villalpando, y otros hombres de canas. Si fuera assi tenia razon, por deverlos venerar yo mas que otros: aunque no desiendo nada por authoridad, sino por razon: que es la que se ha de seguir, sea moço o viejo el que la diga, porque el venerar las canas las sagradas Letras, es por la prudencia y sabiduria que suele aver en ellas, segun dixo el Santo Iob *capite* 12. *In antiquis est sapientia, & in multo tempore prudentia.* Y por esto mandava Dios en la ley vieja Levit. *capite* 19. *Coram cano capite consurge, & honora personam senis,* no tanto por la edad, como por la sciencia que en ellos està, y assi dixo la sabiduria eterna Sapient. *capite* 4. *Senectus venerabilis est, non diuturna, neque annorum numero computata, cani autem sunt sensus hominis.* † Y destos viejos mandava Dios que se escogiessen los Ivezes de su pueblo *Numer. capite* 11. de donde se dixeron los Ivezes *Seniores*, Deuter. *capite* 32. *ad Seniores vrbis*: pues aunque no fuessen viejos se les dava este titulo. Y assi parece de la historia de Susana, que siendo los Ivezes del pueblo los que la solicitaron, los llama *Seniores* el texto sagrado *Daniel capite* 13. I nos otros dezimos *Señores* a los que queremos.

remos honrar, *quasi Seniores*, aunque no sean viejos, como lo notò
4 Guardiola *de Nobili. capite* 39.† I assi dixo bien Ovidio a vn viejo, que con serlo en año no lo era en juizio, *lib.* 1. *Fastor. Stultitia est, qua te non sinit esse senem*: porque quando la vejez cae sobre pocas letras, y falta de prudencia, mas es caduquez que vejez. Por lo qual dixo muy bien al Santo Iob, *capite* 32. *Non sunt longavi sapientes, neque senes intelligunt iudicium.*
5 † Para que no se devanezca es curioso, con que su opinion la siguen hombres de canas, pues las que veneran las sagradas letras, no son las que nacen de muchos años, sino del mucho estudio, con que se adquiere la sabiduria, que es la muger fuerte que dixo el Espiritu santo que alcançan pocos, Proverb. *capit. fin. rarum, & à finibus terræ pretium eius*, pues entenderlo materialmente de la muger, como muchos han querido, es dificultoso, que siendo buena le hagan por ella honra a su marido, *Cum sederit in porta cum Principibus populi sui.*
6 ¶ Y assi no me pesa tanto, que me diga el curioso, que siento contra hombres de canas, como que siento contra la doctrina de mi tio, porque me precio mucho de los mios, y quisiera saber en que me hallo contrario, porque en lo que le cita solo es en el computo de lo que valian los seiscientos, y sesenta y seis talentos de la renta de Salomon, de que no no hablo palabra, que se pueda contradezir con mi tio, ni trato de comparar estas rentas con las de su Magestad, ni el Escurial con el Templo, con auerlos escrito por mandado del Rey nuestro Señor, que està en el cielo padre de su Magestad, que lo hizo, y auerlo embiado a Roma a imprimirlo a su costa, con cartas de recomendacion para el Pontifice, *segun lo afirma su Santidad de N. S. P. Clemente VIII. en la Bula de su impression, que anda con ellos tom.* 1. *folio* 14. † Ni esto recibe comparacion, porque aunque no ai nadie mas afecto a su Magestad, y a las cosas de España, que yo, tengo por igual piaculo aplicarle a vno lo que no tiene, que negarle la verdad, *Proverb. capite* 14. *qui humilia extollit, & qui excelsa suprimit, vterque abominabilis, apud Deum.* † Demas que yo no se que hagan grandes Monarcas a los Reyes, los pechos grandes de los vassallos, porque suponen necessidades grandes, que les obligue a pedirlos: antes pensava yo, que se dezian grandes por las grandes mercedes que les hazian, pues en esto solo se assemejan a Dios, Cicer. *libro* 2. *natura Deorum. Sed ipse Iupiter, idest, iuvans pater.* † Quanto mas que sin nada de todo esto, yo le confesso al curioso, que la Monarchia de España es la mayor de mundo, la magestuosa de lo visible, la emula de todas las naciones: pero que tiene que hazer esto con lo que yo escriuo? ni comparar las rentas de su Magestad a las de Salomon, ny el Templo a el Escurial, que aunque le soy aficionado, tanto por obra de nuestro Español Salomon, como por auer sido traça de mi tio, la verdad ha de estar en su punto. † Y
10 sino digame el curioso, en que articulo de fe me halla contrario? o en que principio de derecho, Teologia, o Philosophia, para que haga tantas algazaras y le parezca que por ello no se deuian imprimir mis libros, si por ventura fue peor del Escurial?

Digitized by Google

declarese, y no gastaremos tiempo, o dissimule, porque es muy de ruines ser cosquillosos, pues segun dixo Plaut. *pusilla se ladi putant si tangantur.* † Y si hemos de estar a la razon, sin salir de la sagrada Escritura, y de los libros de mi tio, que es en lo que funda su intencion el curioso, io le probaré que no supo lo que se dixo, porque ajustada bien toda la renta que tubo Salomon, y lo que sustentò, y gasto, que hizo en el templo, no solo con España, pero con el demas resto del mundo puede competir, pues ni vbo, ni abra cosa que se le iguale, *Paralip. 2. cap. 1.*

§ Los seiscientos y sesenta y seis talentos que dize la Escritura que tubo de rentas Salomon, que valen nueue millones ochocientos y nobenta mil y cien escudos de oro, segun el computo de mi Tio, son de los Reinos conquistados por el Rey David su padre, *segun el mesmo lo enseña, y nuestro amigo el Chrysostomo Español el P. Ioan de Pineda lib. 1. de rebus Salomon.* † Demas desto le pagauan los doze Tribus de Israël cada año M. CCCCXL. talentos de oro, que valen *veinte y vn millones trecientos y ochenta y quatro mil escudos de oro.* Y el Rey de Tyro le pagaua cada año 120. Talentos, *Reg. 3. capit. 9.* que hazen *vn millon trecientos y quatro mil escudos de oro.* † Y si entonces no estauan descubiertas nuestras Indias, estaualo la India Ophir, de la qual le venian tres flotas, cada año la suia, *Reg. 3. capit. 10.* y la vna le traia CCCCXX. Talentos, *Reg. 3. capit. 9.* y la otra CCCCL. *Paralip. 2. capit. 8.* y la otra DC. LXVI. *Ioseph. l. 8. capit. 2.* que vn año con otro hazen mas de siete milliones, porque cada talento de oro vale 14118 50/ *ducados*, segun el computo de *mio tom. 3. part. 2. libro 1. disput. 4. capit. 33. & 35.* † Y demas desto, los hijos de Israël le pagauan cada año el pecho del Tabernaculo, que llamauan el tributo santo, el qual era medio siclo de plata por cabeça, que son *dos reales, y seis marauedis*: y aunque lo pagauan de veinte a cincuenta años, excepto los Sacerdotes, Leuitas, enfermos, y criados, *Exod. capit. 30.* montaua cada año veinte idos mil talentos de plata, que valen *veinte y seis millones ciento y treinta y seis mil ducados.* † Y sin esto eran de infinito valor los presentes que todos los años le embiauan a Salomon los Reyes confederados, auentajandose cada vno, conforme a su grandeza, pues de vna vez sola le dio la Reina Saba CXX. talentos de oro *Reg. 3. capit. 10.* que valen *vn millon seiscientos y ochenta ydos mil ducados.* † Y si se vuieran de contar los demas, fueran sin numero, pues era tanta la abundancia, que auia en Hierusalem en el tiempo de Salomon, que dize la Sagrada Escritura que se hazia el caudal de la plata, que de las piedras de la calle, Paralip. 2. capitu 1. *argentum pro lapidibus erant.* † Pues hasta de España (que en aquel tiempo se tenia por el cabo del mundo) se le lleuò gran suma de oro, y plata, y para ello tenia flota particular, que venia cada año, Reg. 3. capite 10. *quia classis Regis per mare cum classe Hiram semel per annos ibant in Tharsis.* † Tharsis quieren algunos que fuesse Cartagena, otros el puerto de Cadiz, otros Tarifa, yo no tengo por aora lugar para resoluerlo, basta saber que fue en España para mi intento, segun lo.

lo afirman *el P. Ioan de Mariana de Rebus Hiſpan lib. 1. cap. 2. y nueſtro amigo el P. Ioan. de Pineda de reb. Salo. lib. 4. cap.* 13. y de aqui los campos de mi tierra ſe llamauan Thartesſiacos, Mart. *lib. 9. epigr. 62.*

In Thartesſiacis domus eſt notiſſima terris:
Quam dines placidum Corduba Batim amat.

20 † Y todo eſto fue ſin el teſoro que eredò Salomon de ſu padre Danid, que fue de infinito valor, pues en el ſumptuoſo ſepulchro que le hizo, labrò con arteficio muchos retretes, y los llenò de oro, para que cebados de la cudicia, dexaſſen de buſcar el cuerpo: de vna de las quales (paſſados mil y trecientos años) Hircan Pontifice, oprimido de Antiocho, ſacò *ſeis mil talentos de oro*, que valen *quarenta y quatro millones*
22 *quinientos y cincuenta eſcudos.* † Y para el templo dexò juntos tantos materiales, piedras precioſas, oro, y plata, que no ſe puede ſumar, pues de vna vez dio para el cien mil talentos de oro, y mil vezes mil de plata, y el metal, y hierro por ſer tanto, no ſe peſó *Paralip. 1. capite* 22.
22 † Sin los deſpojos de las batallas que vencio, que tambien ofrecio al Templo: *Paralip. 1. capite* 18. que fueron en gran cantidad, porque los ſoldados vſauan llenar las armas de oro, y plata, y muchas joias, conforme a ſu poſſibilidad: y vencio Danid quatro millones quinientos y veinte y tres mil hombres, y dellos montó el deſpojo *dos mil y ſetecientos y ſeſenta y cinco millones trecientos, y ochenta, y ſiete mil y ochocientos eſcu-*
23 *dos.* † Porque como tubo tan gran deſſeo de edificar el Templo de Dios, aunque tubo orden que no lo hizieſſe, ſino ſu hijo, *Paralip. 1. capite* 29. juntó toda la riqueza que pudo para ello, y perſuadio al pueblo que ofrecieſſen tambien de ſus haziendas, que lo hizieron con gran liberalidad, *Paralip. 1. dict. capite* 29. † Con eſto ſe juntó el teſoro de 24
Salon, que fue ſin numero, aſſi por las rentas que tenia, como por los pechos que le pagauan los vaſſallos, y dadiuas que le dauan los Reyes confederados, que fueron muchos, porque todos deſſeauan ſu amiſtad. Y para ſolo el ſeruicio de ſu perſona ſuſtentaua cincuenta y ſiete mil cauallos *Reg. 3. capite 4. Paralip. 2. capite 9.* y mil y quatrocientos coches, *Reg. 3. capite* 10. doze mil hombres de acauallo, que le acompañauan quando ſalia en publico, *Reg. 3. capite* 20. † Los vaſos en que 25
comia, y las alhajas de la caſa del campo eran de oro, *Reg. 3. capit.* 10. Y no es de menor admiracion el ſuſtentar Salomon mil mugeres con la obſtentacion que ſuelen querer las que lo ſon de los Reies, y el que requeria ſu grandeza, *Reg. 3. capite* 11. † Que a no dezirlo todo la ſagrada Eſcritura, parece ſe pudiera dudar, aunque no hombre, que ſea leido, pues ſabemos que las coronas de oro 26
de Alexandro, y las armas de plata de los ſoldados, y frenos de los cauallos, ſe apreciaron en *ciento y quarenta y ocho millones quinientos mil ducados*, y que tomó a Dario de deſpojos *dozientos y treze millones ochocientos y quarenta mil ducados*, y Sardanapalo Rey de Ninive ſe arrojo en el fuego con *diez y ſeis mil ſetecientos y cincuenta millones de ducados* ſegun de ſentencia de muchos lo re-
fiere nueſtro amigo el P. Ioan de Pi- 27
neda *lib. 4. de las coſas de Salomon ca-*

y perdidos hombres. Desseando sin esto que aquella santa simplicidad de la Christiana religion principalmente del summo poder del criador Dios, de su sabiduria, y providencia, se conserve entera sin corrupcion de algun error. Y queriẽdo ocurrir a la falsa credulidad, y al detestable estudio de semejantes illicitas diuinaciones y supersticiones, y a las maldades, y suziedades detestables para qué del Christiano pueblo se pueda dezir lo que del antiguo pueblo de Dios està escrito, no ai Aguero en Iacob, ni ay divinacion en Israel. Por esta constitucion que para siempre à de valer, por autoridad Apostolica estatuimos, y mandamos que assi contra los Astrologos, Mathematicos, y otros qualesquier de la secta judiciaria, que de aqui a delante exercitaren el arte de la Astrologia, sino es cerca de la agricultura, nauegacion, y cosas de medicina. Y contra los que echan juzios, natiuidades de los hombres, en los quales se atreuen à afirmar, que à de suceder alguna cosa de los que son sucessos por venir contingentes, y casos fortuitos, ò acciones que dependen de la voluntad del hombre, aunque ellos digan, y protesten que no lo afirman de cierto, contra estos hombres, ò mugeres que las sobredichas condenadas, vanas, engañadoras, y pernicioſas artes, ó sciencias de diuinar, exercitan, professan, enseñan ò depréden, y los que semejantes illicitas dluinaciones, sortilegios, supersticiones, hechizerias, encantaciones, y las ya dichas maldades, y delictos como auemos dicho hazen, ò en ellas de qualquier manera se entremeten de qualquier dignidad, grado, o condicion que sean, assi a los Obispos, y prelados, superiores, y otros Ordinarios de los lugares, como tambien los Inquisidores de la heretica prauedad, que donde quiera estan diputados, aũque en muchos destos casos no procedian antes, o no podian proceder con diligencia, hagan inquisició, y procedan, y los castiguen seueramente con las penas Canonicas, y las demas que les pareciere, prohibiendo todos, y qualesquier libros, obras, tratados de esta judiciaria Astrologia, Geomancia, Hydromancia, Aeromancia, Pyromãcia, Onomancia, Chyromancia, Necromancia arte Magica. Y aquellos, en que aya sortilegios, hechizerias, agueros, auspicios, malditas encantaciones, y supersticiones en el dicho indice vedados, debaxo de las censuras y penas en el contenidas leerse de qualesquier Christianos, o de alguna manera detener los, deuiendo darlos a los Obispos, y a los Ordinarios de los lugares, o presentarlos, y consignarlos a los dichos Inquisidores. Y sin esto por la misma autoridad estatuimos, y mandamos que contra los que a sabiendas leen, o retienen los dichos libros desta manera, o aquellos en que se contienen tales cosas, par el semejãte los mismos Inquisidores libre, y licitamente procedan, y puedan proceder, apremiar, y castigar con deuidas penas, sin que estoruen constituciones, y or denaciones Apostolicas, y las demas, que contrarias sean, Y para que mas facilmente las presentes letras vengan a la noticia comun de todos, mandamos qne se fixen, o cuelguen en las puertas de las Iglesias de S. Iuan Laterano, y del Principe de los Apostoles en Roma, y en Campo de Flora, y quitadas estas se pongan sus traslados, y se dexen fixos en los mismos lugares. Y demas desto, a todos, y a cada vno de los venerables hermanos nuestros Patriarcas, Primados Arçobispos, Obispos, Ordinarios de los lugares, y Prelados, y a los Inquisidores de la heretica pra-

uedad-

Digitized by Google

vedad de qualquier parte, por eſtos eſcritos cometemos, y en virtud de ſanta obediencia, con toda fuerça mandamos que por ſi, o por otros eſtas miſmas letras deſpues que las a yan recebido, o tuvieren noticia dellas, en cada una de ſus Igleſias parrochiales eſtando junto el pueblo para los divinos oficios, y de alli adelante una vez en el año, y las demas todas que les pareciere que conviene las publiquen, y hagan publicar en lengua vulgar. Y porque ſeria dificultoſo que las preſentes letras ſe puedan llevar a cada uno de los lugares donde ſe les ha de dar fé, queremos que a ſus traſlados, aunque ſean impreſſos, con ſubſcripcion de mano de algun notario publico, y ſelladas con el ſello pequeño de la ſanta Romana, y univerſal Inquiſicion, o de algun Prelado, o de la Curia Eccleſiaſtica, ſe les dé en todo en juizio y fuera del, la miſma fe en qualquier parte que ſe monſtrare que ſe diera a las miſmas letras originales ſi fueſſen exhibidas, o moſtradas. A ninguno pues ſea licito eſta pagina de nueſtros eſtatutos, mandatos, prohibicion juſſion, commiſſion, y voluntad romper, o ir contra ella con temeraria oſadia, y ſi alguno preſumiere de atrentalo, ſepa que incurrirà en le indignacion de Dios omnipotente, y de los bienaventuredas Apoſtoles San Pedro, y San Pablo. Dadas en Roma en San Pedro, año de la Encarnacion del Señor de mil y quinienos y ochẽta y ſeis, a cinco de Enero, año primero de nueſtro Pontificado,

H. Prodat.

Io. Baptiſta Canobio.

CAPVT III.

De la fuerça de las Eſtrellas en las coſas inferiores.

A La tercera adverrencia bien avia que reſponder a una blaſfemia tan calificada como en ella ſe defiende contra la ſumma bondad de Dio nueſtro Señor, haziendole autor de todas nueſtras obras, aſſi malas como buenas, porque eſta es opinion original de Martin Lutero, Ioan de Hus, Vvitcleph, Hieronymo Praga, y otros herejes de Francia, y Alemania, que la fundan, y apoian en los meſmos lugares de la Eſcritura, que el curioſo cita mal entendidos, porque como dize el principe de la Igleſia San Pedro *Canon 2. cap. 3. In quibus ſunt quædam intellectu difficilia, quæ indocti, & inſtabiles depravant, ſicut, & cæteras ſcripturas ad ſuam ipſorum perditionem.* † os impurum, ò lingua ſtipitus erradicanda! Deus noſtrorum ſcelerum author eſt? omuteſce blaſpheme, quia nemo ſane te ipſo miſerabilior eſt, qui tantain Deum infectaris blaſphemia ut illum facias authore u omnium flagitiorum, nam quid magis execrandum cogitari poteſt, quam quod Deus Optimus Maximus, quem Paulus velle teſtatur. *Omnes homines ſalvos fieri*: cogat eoſdem adulteros eſſe ſacrilegos? † Nihil poteſt inſanius dici, nam D. Paul. *ad Theſſalon. 1. cap. 4. Hæc eſt voluntas Dei*, reliquit ſcriptam, *inſtificatio veſtra*: & David *Pſalm. 5. Mane aſtabo tibi, & videbo: quoniam non Deus volens iniquitatem tu es.* † Porque ſi el ſer buenos, ò malos no pendieſſe de nueſtra volantad, ſino ſolo de la predeſtinacion, como

Digitized by Google

quiere el curioso, ò el hereje por mejor dezir, fuera iniusticia condenar a unos, y salvar a otros, lo quales blasphemia darlo en Dios summa bondad, en quien ni el Iudio su enemigo, ni los falsos testigos hallaron que reprehender citados para ello apud *Divum Matth. capit.* 21. & 26. *Divus Marcus cap.* 24.

5 ¶ Todo esto nace de la heregia, y error de los Manicheos, que afirman que con el pecado de Adan perdimos el libre alvedrio: pero convencense estos herejes facilmente *Genes. capit.* 4. *Nonne si bene egeris, recipies: sin autem male, statim in foribus peccatum tuum aderit? Sed sub te erit appetitus eius, &* 6 *tu dominaberis illius.* Y assi dixo Dios en la segunda lei que dio a su pueblo, Deuter *cap.* 30. *Considera, quod hodie proposi.erim in conspectu tuo vitam, & bonum, & è contrario mortem, & malum, ut diligas Dominum Deum tuum, &c. Sin autem adversum fuerit cor tuum & audire nolueris, atque errore deceptus adoraveris Deos alienos, & servieris eis, prædico tibi hodie quod pereas* † Y el Santo Iosue caudillo del pueblo 7 de Dios, hablando con el, les dize desta suerte en el libro de los Iuezes, *cap.* 24. *Sin autem malum vobis videtur, ut Domino serviatis, optio vobis detur, eligite hodie, quod placet, cui servire potissimum debeatis, utrum Diis, quibus servierunt Patres vestri in Mesopotamia, an Diis Amorrhæorum in quo-* 8 *rum terra habitatis.* † Y Iesus hijo de Sirach, en el *Ecclesiast. cap.* 15. *Apposuit tibi aquam, & ignem; ad quod volueris porrige manum tuam: ante hominem vita, & mors: bonum & malum,* 9 *quod placuerit ei dabitur illi.* Y no por esso negamos los meritos de la gracia, como hizieron los Pelagianos, ni la fuerça de los auxilios, porque nada desto quita el libre alvedrio, pues Dios no nos fuerça la voluntad, sino la favorece para que corresponda con la abocacion, S. Hier. *contra Pelag. epist.* 13. *Conditi sumus liberi arbitrij sed ipsum liberum arbitrium Dei nititur auxilium* Porque Dios es de cuias manos recebimos todos los bienes, *Ecclesiast, cap.* 1. 10 Y desseando que todos nos salvemos, acude a nuestro remedio con mas, ò menos efficazes auxilios, segun su divina voluntad, sin que de nuestra parte merezcamos el mas minimo de todos, segun Apostol *ad Ro.c.* 11. *ad Ephes.* 2. 2. *ad Tit.* 3. † Pero de tal suerte, que 11 aunque en los auxilios eficientes de necessidad correspondemos a la abocacion como San Pablo, no le priua del libre alvedrio, sino lo inclina, y dispone para que ame el bien, y huiga el mal, *Ecclesiast. d.c.* 15. *Quod placuerit dabitur illi.* † Y porque esta abo- 12 cacion es tan eficaz que la voluntad no quiere hazer otra cosa sino lo que Dios le inspira, piensa el hereje, que la fuerça, y que solo penden de la de Dios todas sus obras, estando en su mano la eleccion, *Apost. Corinth. 1.c.* 3. & 7. † Nam liberum arbitrium coo- 13 peratur gratia Dei. *Reg.* 1. *c.* 7. *Paralip.* 2. *c.* 12. *Psalm.* 9. & 72. *Proverb.* 16. *Eccles.* 2. *Esai. c.* 1. & 40. *Hierem.* 3. & 4. 7. 25. & 26. *Ezech.* 18. & 33. *Zacha.* 1. *Matth.* 3. & 11. *Marc.* 1. *Luc.* 3. *Ioan.* 7. *Acta Apost.* 3. 8. & 9. *Apostol. ad Rom.* 10. *ad Eph.* 5. *ad Philip.* 2. & 4. *ad Colos.* 1. *ad Thim.* 4. *ad Tit.* 2. *ad Hebræos* 4.

¶ Y como en todas nuestras obras 14 tégamos siempre libre el alvedrio, podemos resistir a la inspiracion de Dios, y hazer lo que nos inclina la carne, mediante la influencia de las estrellas, a que està sugeto el cuerpo, como todas las demas cosas inferiores, que es lo que yo digo en el lugar que el curioso me impugna falto del conocimiento desta verdad. † Siendo 15 cierto

Digitized by Google

cierto que la carne contradize el espiritu : Y que muchas vezes sale vencedora , y no solo con los malos (que esso es de ordinario) sino con los justos , y buenos , delante que hazemos lo que ella quiere , aunque sepamos que es malo,como de si lo afirma S.Pablo *ad Roman.cap.7. Non enim quod volo bonum, hoc facio:sed quod nolo malum*
61 *hoc ago.* † Porque es poderosa la carne a contradezir al espiritu , y aun a el mesmo Dios , pues muchas vezes nos llama,y nosotros no queremos oir , segun su diuina Magestad se quexa por San Matheo *cap.23. Hierusalem , que occidis Prophetas , & lapidas eos, qui ad te missi sunt , quoties volui congregare filios tuos quemadmodum gallina cõgre-*
17 *gat pullos suos sub alis,& noluisti?* † Y si esto lo puede hazer la carne por si sola quanto mejor lo hará instigada con la influencia de las estrellas ? pues nacemos debaxo dellas,y estamos sugetos à su influencia como criaturas inferiores , no porque nos puedan forçar, sino irritar , y commober la concupiscible,y esta resistir las inspiraciones de Dios, segun el Apostol *ad Galat.cap.5. Nam caro concupiscit aduersus spiritum;*
18 † Arrastrando la voluntad tras si, que aunque potencia del alma , por la mala vecindad del cuerpo , se suele contaminar , *Sapient. cap. 9. Corpus quod corrumpitur agravat animum.* Porque como dize el Apostol cap. .... *Habemus thesaurum istud vasibus fictilibus.*

19 Y sentado esto por llano , y verdadero, como lo es, no obstan los fundamentos de contrario , porque al lugar de *Hierem. cap.* 10. se responde , que alli el Propheta habla de la destruicion de su ciudad, que hizieron los de Babylonia , por los pecados de los Iudios : *Vox auditionis ecce venit,& commotio magna de terra Aquilonis , &c.* 20
ponat ciuitatem Iuda in solitudinem. † Y assi dize muy bien, que no es acaso, ni por sola su voluntad , sino por castigo de sus pecados,guiandolo,y mouiendolo Dios , *scio Domine quoniam non est hominis via eius* , hoc est non proprio venit instinctu , sed per te cuius benignitatem offendimus, & vt Hieronymi verbis vtar , *non est eorum fortitudinis,* 21
sed nostri meriti , & indignationis tuæ. † Quod siue de Babyloniis dictum intelligas , nempè , quod diuino instinctu contra Iudæos accessissent, nihil tamen fecerunt nisi sponte sua; siue de Iudæis quod Iustitiæ viam incedere nequirent nisi castigati,ad id enim semper præmittendum est liberum arbitrium eis fuisse. 22

Y tampoco obsta el lugar, de S. *Matth. cap.6.* porque aunque ninguna cosa sucede sin la voluntad de Dios, como dueño que es de todas ellas , no por esso suceden de necessidad , porque la diuina prouidencia no quita los futuros contingentes , como lo prueua el Obispo y martir.*Ioan.Rossense contra* 23
las asserciones de Luthero. art.36. † Y lo de S.Ioan c.15.*sine me nihil potestis facere.* no se entiende del libre aluedrio , sino de las acciones humanas , que no son nada sin Dios , segun lo explica sã Pablo ad Galat.cap. *6. In Christo Iesu neque circumcisio aliquid valet , neque præputium, sed noua creatura.* † Porque como dize el mesmo san Pablo Corinth.1. cap.13.*Si habuero prophetiam, & nouero mysteria omnia,& omnem sententiam, etsi habuero omnem fidem , ita vt montes transferam , charitatem autem non habuero , nihil sum.* † Por que to- 25
das las obras que no van dirigidas en Dios , no son nada , porque no tienen meritos , y assi dize , que sin el no podemos hazer nada,y este es el senti-

do

do del Evangelio, porque abya dicho, *Sicut palmes non potest facere fructum a se ipso, nisi manserit in vite, sic nec vos, nisi in me manseritis.*

26 Y no obsta assi mismo el lugar de los Prouerbios *cap.* 16. porque aunque Dios rija, y guie nuestras acciones, no por esso nos quita el libre aluedrio, sino lo ilustra, pàra que nos apartemos del mal, y sigamos el biẽ, segun lo dize por el Propheta Osseas cap. 13. *Perditio tua ex te Israel, tantummodo in me auxilium tuum.* † Porque todos 27
nuestros pensamientos son malos *Gen. cap.* 6. & 8. si Dios con sa bódad no los rige, y endereça: como obras de hombres, de quien dize san Pablo ad Roman cap. 8. *prudencia carnis mors* 28
est, & inimica Deo. † Y assi vemos que los hermanos de Ioseph, auiendo tratada de matarlo, no lo hizieron, no porque Dios les forcasse la voluntad, sino porque mediante sus inspiraciones mudaron de parecer como lo dize el mesmo Ioseph Genes cap. .... *Vos cogitastis de me malum, sed Deus vertit illud in* 29
bonum. † Son de ningun provecho nuestros consejos, sino tienen su fundamento en Dios, porque toda la prudencia humana es necedad en su presencia, S. Paul.... *prudentia humana stul-* 30
titia est apud Deum. † Y assi aunque el hóbre piense qualquier cosa, miẽtras Dios no le fauoreciere, no harà nada, porque es necessario para que seã algo, que Dios nos endere ce las maninos, y esto quiere dezir el lugar de los Proverb. Porque como dize el Santo Rey David Psalm. 148. *Nisi Dominus ædificaverit domum, in vanum laborant, qui* 31
ædificant eam. † Porque aunque los oficiales trabajen, si Dios no acude en la obra, seran telas de arañas, que el primer viento las desbarate, porque sin Dios no ai nada que permanezca, porque el es el ser, y el vivo de las cosas, y del proceden, D. Ioan. *capite* 1. *Omnia per ipsum facta sunt.*

¶ Menos obsta el lugar de San 32
Pablo *Corinth.* 2. *cap.* 3. Porque siendo como es Dios el que à de mover nuestras acciones para que puedan tener ser, porque las demas son vanas, y vaciadiças, no podemos pensar nada que sea algo, que no venga de su mano: y assi dixo el Profeta Isaias *cap.* 26. *Omnia opera* 33
nostra operatus est nobis Domine. † No porque Dios las haga sin nosotros, ò porque sucedan de necessidad, como dixo el Poëta: *Certa constant omnia lege*, sino porque como dize San Chrysostomo *Homil.* 83. *in Matth. Ideóque Deus cooperari nobis debet, ut* 34
quæ volumus, perficiamus. † Velle adiacet mihi inquit *Apostolus ad Roman. capite* 7. Perficere autem non invenio. Nam Deus est, qui operatur in nobis velle, & perficere. Et rursus *ad Philippens.* 2. *Deus qui capit in nobis opus bonum, perficere usque in diem Christi Iesu.*

¶ Tampoco obsta lo de Balaan 35
Numer. capite 24. Nam licet linguam Balami ad benedicendum elegerit, spiritus man sit tamen, & voluntas libera, quia fluduit omnibus modis maledicere, sed lingua eius non fuit expedita, iuxtà illud *Psalm.* 124. *Non est sermo in lingua mea.* † Quam Deus solet movere arbitrij 36
libertate integra manente Proverb. *capite* 16. *Hominis est præparare cor, Domini autem gubernare linguam.* † Porque si por alguna causa se pu- 37
diesse forçar la voluntad, ni las obras del justo le valdrian para salvacion, ni las del malo para condenarle segun Tertulliano *lib.* 2. *adversus Marcino.*

Digitized by Google

cion. *Nec boni, nec mali merces libre penſaretur, ei qui aut bonus, aut malus neceſſitate fuiſſet inventus, non voluntate.*

¶ Y tampoco obſta lo que aſſi meſmo tra el curioſo de la converſion de San Pablo, de quien dizo San Auguſtin. *Quod nolentes Deus converſit, & reluctantes*, quia non trahitur Paulus invitus, ſed miris modis illicitus ab illo, qui novit, intus operari, ſegun lo enſeña el miſmo San Auguſtin *ſuper Ioan. tract.* 26. † Porque ninguna abocacion por efficiente que ſea nos priva de la voluntad, pues podemos correſponder, ò no con los auxilios de Dios D. Luc. *capite* 10. *Va tibi Coroazain, va tibi Bethſaida, quia ſi in Tyro, & Sidone facte fuiſſent virtutes, que facta ſunt in vobis olim in cinere, & ſcilitio pœnitentes ſederent.* † Porque ſi el pecador no tuvieſſe voluntad mas que la de Dios, de que avian de ſervir tantos ſermones como cada dia le predican? Pues no eſtaria en ſu mano el combertirſe, lo qual es falſo, como lo enſeña toda la eſcuela Theologa con Santo Thomas. † Y aunque ay perſonas doctiſſimas, que afirman que con iguales auxilios no ſe puede condenar uno, y ſalvar otro, no me meto en calificar opiniones de nadie, pues de todos tengo yo mucho que deprender, y para mi propoſito vaſta que pueda diſentir, ò aſentir la abocacion; pues por eſto dize San Ioan *Apocalipſ.* 2. hablando de Iezabel: *Dedit illi tempus ut pœnitentiam ageret, & noluit pœnitere à fornicatione ſua.* † Por lo qual juſtamente murio ſin alcançar miſericordia, porque no quiſo convertirſe con la amoneſtacion que tuvo, ſeñal de que eſtava en ſu mano, y el hazerlo meritorio, ſegun el Apoſtol Santiago *cap.* 5. *Qui converti fecit peccatorem ab errore vitæ ſuæ, ſalvabit animam eius in morte.*

¶ Y no obſta el lugar de San Pablo *ad Epheſ.* 2. Porque menos ſe prueva con el, que Dios fuerce nueſtra voluntad, ſino que por ſu miſericordia San Pablo ſe convirtieſſe, y ſin meritos ſuios, de hijo de ira, ſe hizieſſe hijo de Dios, que puede qualquier Chriſtiano conſeguir, ſegun S. Ioan. *capite* 1. *quotquot autem receperunt dedit eis poteſtatem filios Dei fieri.* † A lo qual no vamos forçados, ſino de voluntad, porque la gracia nos diſpone para ello, y aunque ſe nos dé ſin meritos ningunos de nueſtra parte, porque dexaria de ſer gracia, ſegun el Apoſtol. *ad Roman. capite* 11. *& ad Tit. capite* 3. † La fe, y las obras, que le acompañan penden de nueſtra voluntad, pues ſin ellas la perdemos, y con ellas la cobramos Trident. *ſeſſ.* 6. *capite* 14. *qui vero ab accepta iuſtificationis gratia per peccatum exciderunt, rurſus iuſtificari poterunt, cum excitante Deo per pœnitentia ſacramentum merito Chriſti amiſſam gratiam recuperare procuraverint.*

Y no obſta finalmente el lugar de los *Proverb. capite* 16. Porque Dios de ninguna ſuerte es author de nueſtros pecados, como a el infame hereje ſe le antoja, pues dize Santiago *capite* 1. *nemo cum tentatur dicat quoniam à Deo tentatur; Deus enim intentator malorum eſt, & neminem tentat, multo minus peccatum ipſe fecit.* † Ni por la predeſtinacion de Dios ſe condena, ſino por ſus pecados, porque como dize S. Auguſtin *lib. de prædeſtin.*

destin. & grat. Dei prascientiam non cogere hominem, ut talis sit, qualem prascivit Deus, sed prascire talem futurum, qualis futurus est, quamvis eum non sic fecit Deus. † Y assimiente en dezir, que no puede ir contra ella, ora sea para bien, ora para mal, porque como dize el mesmo San Augustin lib. de causis contra Pelag. *Nec Dei volantate peccant homines, neque quod voluit Deus, sed quod peccator ipse voluit operatus est, & in siniſtra parte constituetur iure merito, & damnandus.* † Pues a el diablo no lo hizo Dios malo, sino bueno, si el por el pecado no se apartara de Dios, Ezechiel *cap.* 28. *ambulasti perfectus in viis tuis à die conditionis tua, donec inuenta est in te iniquitas: Peccasti, & eieci te de monte Dei, & perdidi te.* Y assi se entendien aquellas palabras de los Proverbios *etiam impium in diem malum*, porque el pecador con sus culpas obliga a Dios a que le desampare, dexandole en las manos del demonio, que es todo el mal que le puede venir, que apretando mas la dificultad dixo S.Pablo *ad Rom.* 1. *tradidit illos Deus in reprobum sensum, ut faciant, que non conveniunt.* † Porque como dize el gran Dotor de la Iglesia San Hieronymo: *Anima igitur qua spiritus instinctum deserit, carnis concupiscentias secuta, si sic pergat, nec ullis velit admonitionibus redire, merito tandem à Deo deseritur: & sic deserta tradi in reprobum sensum.* † Et ita intelligunt omnes Orthodoxi Patres, quorum nullus ausus est hoc malum in Deum inferre, quem tu impie insectaris, nam vt ait Sapien. *cap... Deus non fecit mortem, neque in perditionem vivorum lætatur...*

CAPVT IV.

Del Templo de Salomon, comparado al del Escurial.

A La quarta advertencia, bien le parezco moço al curioso, y que desdigo de la doctrina de mi tio el Padre Ioan Baptista Villalpando, y otros hombres de canas. Si fuera assi tenia razon, por deverlos venerar yo mas que otros: aunque no defiendo nada por authoridad, sino por razon: que es la que se ha de seguir, sea moço o viejo el que la diga, porque el venerar las canas las sagradas Letras, es por la prudencia y sabiduria que suele aver en ellas, segun dixo el Santo Iob *capite* 12. *In antiquis est sapientia, & in multo tempore prudentia.* Y por esto mandava Dios en la ley vieja Levit. *capite* 19. *Coram cano capite consurge, & honora personam senis,* no tanto por la edad, como por la sciencia que en ellos està, y assi dixo la sabiduria eterna Sapient. *capite* 4. *Senectus venerabilis est, non diuturna, neque annorum numero computata, cani autem sunt sensus hominis.* † Y destos viejos mandava Dios que se escogiessen los Ivezes de su pueblo *Numer. capite* 11. de donde se dixeron los Ivezes *Seniores*, Deuter. *capite* 32. *ad Seniores vrbis*: pues aunque no fuessen viejos se les dava este titulo. Y assi parece de la historia de Susana, que siendo los Ivezes del pueblo los que la solicitaron, los llama *Seniores* el texto sagrado *Daniel capite* 13. I nos otros dezimos *Señores* a los que queremos.

remos honrar, *quaſi Seniores*, aunque no ſean viejos, como lo notò
4 Guardiola *de Nobili. capite* 39. † I aſſi dixo bien Ovidio a vn vicio, que con ſerlo en añ[illegible] no lo era en iuizio, *lib.* 1. *Faſtor. Stultitia eſt, qua te non ſinit eſſe ſenem*: porque quando la veiez cai ſobre pocas letras, y falta de prudencia, mas es caduquez que vejez. Por lo qual dixo muy bien al Santo Iob, *capite* 32. *Non ſunt longæui ſapientes, neque ſenes intelligunt iudi-*
5 *cium.* † Para que no ſe devanezca es curioſo, con que ſu opinion la ſiguen hombres de canas, pues las que veneran las ſagradas letras, no ſon las que nacen de muchos años, ſino del mucho eſtudio, con que ſe adquiere la ſabiduria, que es la muger fuerte que dixo el Eſpiritu ſanto que alcançan pocos, Proverb. *capit. fin. rarum, & à finibus terræ pretium eius*, pues entenderlo materialmente de la muger, como muchos han querido, es dificultoſo, que ſiendo buena le hagan por ella honra a ſu marido, *Cum ſederit in porta cum Principibus populi ſui.*

6 § Y aſſi no me peſa tanto, que me diga el curioſo, que ſiento contra hombres de canas, como que ſiento contra la doctrina de mi tio, porque me precio mucho de los mios, y quixera ſaber en que me hallo contrario, porque en lo que le cita ſolo es en el computo de lo que valian los ſeiſcientos, y ſeſenta y ſeis talentos de la renta de Salomon, de que no no hablo palabra, que ſe pueda contradezir con mi tio, ni trato de comparar eſtas rentas con las de ſu Mageſtad, ni el Eſcurial con el Templo, con auerlos eſcrito por mandado del Rey nueſtro Señor, que eſtá en el cielo padre de ſu Mageſtad, que lo hizo, y auerlo embiado a Roma a imprimirlo a ſu coſta, con cartas de recomendacion para el Pontifice, *ſegun lo afirma ſu Santidad de N. S. P. Clemente VIII. en la Bula de ſu impreſſion, que anda con ellos tom.* 1. *folio* 14. † Ni eſto recibe compara- 7
cion, porque aunque no ai nadie mas afecto a ſu Mageſtad, y a las coſas de Eſpaña, que yo, tengo por igual piaculo aplicarle a vno lo que no tiene, que negarle la verdad, *Proverb. capite* 14. *qui humilia extollit, & qui excelſa ſuprimit, vterque abomi-* 8
nabilis, apud Deum. † Demas que yo no ſé que hagan grandes Monarcas a los Reyes, los pechos grandes de los vaſſallos, porque ſuponen neceſſidades grandes, que les obligue a pedirlos: antes penſaua yo, que ſe dezian grandes por las grandes mercedes que les hazian, pues en eſto ſolo ſe aſſemejan a Dios, Cicer. *libro* 2. *natura Deorum. Sed ipſe Iupi-* 9
ter, ideſt, iuvans pater. † Quanto- mas que ſin nada de todo eſto, yo le confeſſo al curioſo, que la Monarchia de Eſpaña es la mayor de mundo, la mageſtuoſa de lo viſible, la emula de todas las naciones: pero que tiene que hazer eſto con lo que yo eſcriuo? ni comparar las rentas de ſu Mageſtad a las de Salomon, ny el Templo a el Eſcurial, que aunque le ſoy aficionado, tanto por obra de nueſtro Eſpañol Salomon, como por auer ſido traça de mi tio, la verdad ha de eſtar en ſu punto. † Y 10
ſino digame el curioſo, en que articulo de fe me halla contrario? o en que principio de derecho, Teologia, o Philoſophia, para que haga tantas algazaras y le parezca que por ello no ſe deuian imprimir mis libros, ſi por ventura fue peor del Eſcurial?

Digitized by Google

lo afirman *el P. Ioan de Mariana de Rebus Hiſpan lib. 1. cap. 2. y nueſtro amigo el P. Ioan. de Pineda de reb. Salo. lib. 4. cap.* 13. y de aqui los campos de mi tierra ſe llamauan Thartefſiacos, Mart. *lib. 9. epigr. 62.*

In Thartefſiacis domus eſt notiſſima terris:
Quam dines placidum Corduba Batim amat.

20 † Y todo eſto fue ſin el teſoro que eredò Salomon de ſu padre Dauid, que fue de infinito valor, pues en el ſumptuoſo ſepulchro que le hizo, Labrò con arteficio muchos retretes, y los llenò de oro, para que cebados de la cudicia, dexaſſen de buſcar el cuerpo: de vna de las quales (paſſados mil y trecientos años) Hircan Pontifice, oprimido de Antiocho, ſacò *ſeis mil talentos de oro*, que valen *quarenta y quatro millones* 22 *quinientos y cincuenta eſcudos.* † Y para el templo dexò juntos tantos materiales, piedras precioſas, oro, y plata, que no ſe puede ſumar, pues de vna vez dio para el cien mil talentos de oro, y mil vezes mil de plata, y el metal, y hierro por ſer tanto, no ſe peſó *Paralip. 1. capite* 22.

22 † Sin los deſpojos de las batallas que vencio, que tambien ofrecio al Templo: *Paralip. 1. capite* 18. que fueron en gran cantidad, porque los ſoldados vſauan llenar las armas de oro, y plata, y muchas joias, conforme a ſu poſsibilidad: y vencio Dauid quatro millones quinientos y veinte y tres mil hombres, y dellos montó el deſpojo *dos mil y ſetecientos y ſeſenta y cinco millones trecientos, y ochenta, y ſiete mil y ochocientos eſcu-* 23 *dos.* † Porque como tubo tan gran deſſeo de edificar el Templo de Dios, aunque tubo orden que no lo hizieſſe, ſino ſu hijo, *Paralip. 1. capite* 29. juntó toda la riqueza que pudo para ello, y perſuadio al pueblo que ofrecieſſen tambien de ſus haziendas, que lo hizieron con gran liberalidad, *Paralip. 1. dict. capite* 29. † Con eſto ſe juntó el teſoro de 24 Salon, que fue ſin numero, aſſi por las rentas que tenia, como por los pechos que le pagauan los vaſſallos, y dadiuas que le dauan los Reyes confederados, que fueron muchos, porque todos deſſeauan ſu amiſtad. Y para ſolo el ſeruicio de ſu perſona ſuſtentaua cincuenta y ſiete mil cauallos *Reg. 3. capite* 4. *Paralip. 2. capite* 9. y mil y quatrocientos coches, *Reg. 3. capite* 10. doze mil hombres de acauallo, que le acompañauan quando ſalia en publico, *Reg. 3. capite* 20. † Los vaſos en que 25 comia, y las alhajas de la caſa del campo eran de oro, *Reg. 3. capit.* 10. Y no es de menor admiracion el ſuſtentar Salomon mil mugeres con la obſtentacion que ſuelen querer las que lo ſon de los Reies, y el que requeria ſu grandeza, *Reg. 3. capite* 11. † Que a no dezirlo todo la ſagrada Eſcritura, parece ſe pudiera dudar, aunque no hombre, que ſea leido, 26 pues ſabemos que las coronas de oro de Alexandro, y las armas de plata de los ſoldados, y frenos de los cauallos, ſe apreciaron en *ciento y quarenta y ocho millones quinientos mil ducados*, y que tomó a Dario de deſpojos *dozientos y treze millones ochocientos y quarenta mil ducados*, y Sardanapalo Rey de Ninive ſe arrojo en el fuego con *diez y ſeis mil ſetecientos y cincuenta millones de ducados* ſegun de ſentencia de muchos lo re- 27 fiere nueſtro amigo el P. Ioan de Pineda *lib. 4. de las coſas de Salomon capite* 19.

Digitized by Google

pite 10. Que todo esso es nada en comparacion de Salomon, pues le prometio Dios mas riquezas que auia dado, ni daria a Rey ninguno del mundo, *Paralip. 2. cap. Divitias autem & substantiam, & gloriam dabo tibi, ita vt nullus in Regibus, nec ante te, nec post te fuerit similis tui.*

28 Con toda esta grandeza Salomon empeçò el Templo en el año quarto de su Reino, siendo Dios el artifice, *Paralip. 1. capite* 28. *&* 29. que solo basta para su grandeza, pues en vn dia hizo todo este orbe del mundo, y le sobrò tiempo para hazer otros mil millares dellos, *Genes. capite 1.*

29 † Edificólo en el monte de Moria, en el campo de Ornam Iebusæi, *Reg. 3. capite 6.* y para igualar el sitio leuantò primero dos lienços de pared a la parte del Oriente, y medio dia, de mil codos de largo cada vno, que hazen M. DCCC. XXXIX. pies, y de alto. DCCC. LI. que grueso por lo baxo CCLXXXIII. gastando en acabarle desde el dia que le empeçò siete años y medio *dict. Reg. capite 6.*

30 *Paralip. 2. capite 3.* † Allanado el sitio, hizo quatro lienços de pedestales, que zercaron en torno el templo, cada vno de largo de CXXV. calamos (segun la cuenta de la Escritura) que hazen pies de los ños 211216. menos vn quarto de pie. Y cada lienço tenia LXX. pedestales con bolas por remates, y de vnos a otros entrejados de piedra, en lugar de las cadenas de las lonjas, y de la parte de dentro auia vna calle descubierta de CXXII. calamos, que hazen 25182. pies, y de ancho XXXVI. codos, que hazen CVI.

31 pies. † A la qual se seguia el atrio de los Gentiles, el qual tenia quatro paredes en quadro, que hazian lonja por todas partes, cada vna de CX. calamos, que hazen pies M.DCCCCLI. y de alto codos XXX. que hazen pies LXXXXV. Y en cada quadro auia 48. ventanas con sus rexas y celosias (que dize Iosepho que eran de oro) y por de dentro tres calles hechas de quatro ordenes de columnas, que por todas eran LXXII. las que auia en cada portal, y destos habla el Euangelista Sanct. Ioannes capite 10. *Et deambulabat Iesus in Templo in porticu Salomonis.* † A el 32
atrio de los Gentiles se seguia immediato el portico de Israël con otros quatro lienços en quadro, cada vno de largo de quinientos codos, y por la parte de afuera tenia tres ordenes de columnas, que correspondian a otros tantos suelos, cada vno de XLVI. colunas, y en cada pared quatro torres, que hazian por todas XII. de cuia grandeza y medida no ay que detenerme, pues las trai harto doctamente *mi tio dict. tom. 2. parte 2. libro 3. ad Ezechiel. capite* 40. † Den- 33
tro deste edificio auia nueue atrios, o patios, que es lo mesmo, cada vno de CCLXXXV. pies en quadro, y entre patio y patio portales de tres calles con quatro ordenes de columnas del mesmo ancho y largo que los demas, y dellos los ocho eran de habitacion, porque el otro seruia de casa de Dios, segun lo muestra *mi tio vbi supra dict. capite* 40. † Y estos 34
quatros de habitacion eran doblados de tres suelos cada vno, quadrados, y por medio vna galeria, con aposentos a los lados, que los menores tenian veinte y cinco pies en quadro, sin otros que auia maiores, en que se leia Theologia, que por todos eran DCC. XII. aposentos, en que viuian los Sacerdotes y ministros del

Templo

Templo : y las virgines dedicadas a
35 Dios en aposentos aparte. † En medio de todo estaua el patio de los Sacerdotes , subiase a el por ocho gradas , donde estaua en medio el altar de los Holocaustos , de diez codos de alto , y de ancho veinte , quadrado, el qual era de bronce vaciado con muchos follajes , y esculpturas de cherubines , aguilas , bueies , y leones a la redonda , cuya forma , y esculptura muestra *mi tio dict. tom.* 2. *ad*
36 *Ezechiel. capite* 43. † A la mano derecha estaua el mar æneo , que era vn vaso grande de agua redondo , que tenia de circuito pies L X X X V. de diametro X X V I I I. de hondo XIV. de grueso I V. dedos , cabia tres mil metretas de agua , *Reg.* 3. *capite* 7. que hazen *ocho mil y quinientas quarenta y siete arrobas de ocho acumbres*
37 *cada vna.* † Estaua sobre doze bueyes de bronze de la estatura de vn hombre , las cabeças hazia fuera , y los pies dentro de vna bacia de metal , pesaua solo el mar æneo ocho mil seiscientos y quarenta talentos, que hazen *diez mil y ocho cientas arrobas.* Y con los bueis,y bacia *treinta y dos mil y quinientas arrobas* , segun lo trae mi tio , junto con su forma , y esculptura *dict. tom.* 2. *part.* 2.
38 *libro* 4. *disput.* 3. *capite* 38. † Auia mas diez bacias de metal , cinco por banda , para lauar las carnes de los sacrificios , cada vna sobre vn carro de bronce de quatro ruedas , y de X L. pies en quadro ; y V I I I. de alto, que cada vna con el vaso pesaua XX. mil talentos , que hazen LXXV. arrobas , cuia forma , y tamaño enseña de gallarda esculptura *mi tio d. disp.* 3. *cap.* 39.

39 ¶ Mas adentro del patio de los Sacerdotes en el espacio que auia de estar el patio que se seguia hazia poniente auia vna placa de C C C C. X X V I I. pies de largo , y ducientos ochenta y cinco de ancho. En medio de la qual estaua la casa de Dios , la qual ocupaua con todas las paredes ducientos y ochenta y cinco pies de ancho ; porque el demas sitio ocupaua vna calle , que la cercaua por todas partes de L V I. pies de ancho, segun lo muestra *mi tio dict. tom.* 2. *capite* 40. † Tenia dos puertas , la vna 40
immediata a la casa de Dios , y la otra en la pared exterior , las quales eran de madera de oliuo cubiertas de planchas de oro , y en ellas de relieue sacadas de buril palmas y cherubines , *Reg.* 3. *capite* 6. *Cherubin , & palmarum species , & anaglypha valde prominentia.* † Y el sitio que auia 41
entre puerta y puerta , llamauan *el vestibulo* , dentro de el qual auia dos columnas de bronce guecas de quatro dedos de grueso , cubiertas de planchas de oro de mas de vn dedo de canto , labradas a la redonda de follaje , enlaçado con granadas , de relieue , y medio relieue , que por todas eran ciento , Diuus Hierem. capite 52. *& omnia malo granata centum retiaculis circundabantur.* † La 42
vna de las quales columnas llamaron *Ioachin* , que estaua a la mano derecha,y la que estaua a la izquierda *Booz* , *Paralip.* 2. *capite* 3. *ad finem.* Tenian encima sus chapiteles vaciados de metal , cubiertos de lazos de oro y granadas , y por remates vnos lilios de oro de quatro codos de alto *Reg.* 3. *capite* 7. *capilla autem , quæ erant super capita columnarum , quasi opere lilij fabricata erãt in porticu quatuor cubitorum.* Cada coluna tenia de 43
circuito X V I I. pies y medio , y de diametro V. pies y medio , y de alto

con

ſlo con ſus hazes, de ſuerte que no hazian mas que ſentarlo: las piedras aſian con vnos gatos de metal, por las moſcas que trayan hechas, y las vigas las clauavan a mano por los agujeros, que traian, con clauos de oro engaſtadas piedras precioſas en las cabeças, los quales peſaua cada vno cincuenta ſiclos de oro *Paralip. 2. capite 3.* que cada ſiclo vale cinco ducados, menos catorze marauedis, ſegun el computo de mi tio *dict. tom. 3. part. 2. libro 21.*
48 *diſputat. 4. capite 38.* † Las vigas eran de cedro, y las menores tenian de largo XXXIII. pies, de ancho cinco y medio, de alto III. y las maiores, que eran las de la caſa de Dios, tenian de largo CLIII. pies, y de ancho X. y medio, y de canto VI. y medio, ſegun conſta *Reg. 3. capite 6. Paralip. 2. capite 3. Ezechiel. capite 40.*
† Los tejados eſtauan cubiertos de
49 planchas de bronce, y porque no ſe ſentaſſen las aues a enſuciarlos, tenian vnas puntas de oro puriſſimo, y de lo meſmo eran las rexas de las ventanas, ſegun *Ioſeph.* † Las quizialeras, cerrojos, aldauas, y clauos de las puertas eran aſſi miſmo
50 de oro, *Reg. 3. capite 7.* en que ſe gaſtaron diez y ocho millones cincuenta y ſiete mil y ſeiſcientos eſcudos de oro, ſegun lo prueua *mi tio d. tom. 2.*

51 Ocuparon ſe en la fabrica del Templo por ſiete años y medio, o ocho, como quiere *Euſebio*, continuamente cada año, quatrocientos y vn mil y nueuecientos oficiales, porque andauan en Hieruſalem 165 ‖ 000. ſobreſtantes deſtos 3 ‖ 300. canteros en el monte 80 ‖ 000. peones deſtos 70 ‖ 000. ſobreſtantes del monte 3 ‖ 600. *Reg. 3. capite 5. Paralip. 2. capite 2.*
† A los quales daua Salomon de 52
racion cada año de trigo coros 602 ‖ 850. que montan ſegun el computo de mi Tio *quatro cuentos y trecientas y ſeis mil y ſietecientas fanegas.* De vino metretas 602 ‖ 850. que valen *vn cuento y ſeyſcientas y nouenta y cinco mil quinientas y quinze cantaras.* De azeite Satos 602 ‖ 850. que hazen *quinientas y ſeſenta y cinco mil ciento y ſeſenta y vna arrobas.* † Y eſto ſin el gaſto que tubo 53
con los obreros de Galilea, Iudea, Samaria, Arabia, y Moab, y los ſalarios tan auentajados que pagò a todos, pues acabado el Templo les dio de encimo *nueue millones ochocientos y nouenta y quatro mil y cincuenta eſcudos de oro.*

La caſa de Dios de dentro era del 54
modo de nueſtras Igleſias de vna naue de largo de LX. codos, que hazen CLXX. pies, y de ancho XX. codos, que hazen LVI. pies. La capilla mayor era quadrada de cincuenta y ſeis pies en quadro, la qual llamauan *Sancta ſanctorum* a diferencia del demas cuerpo de la Igleſia, que llamauan *ſancta.* † En todo eſte ſitio 55
de la caſa de Dios no vbo coſa, que no fueſſe de oro, o cubierta de planchas de oro, pues el ſuelo lo eſtaua de dentro, y fuera *3. Reg. capite 6. Et Pauimentum domus texit auro intrinſecùs, & extrinſecùs.*
† De lo meſmo eſtauan cubiertas las 56
paredes, vigas, puertas, y techo, *Paralip. 2. capite 3. Porro aurum erat probatiſſimum de cujus laminis texit domum, & trabes eius, & poſtes, & parietes*: las quales eſta-

uan clauadas con clauos assi mesmo deoro de veinte y cinco onças cada vno, *dict. capite 3. & clauos fecit*
57 *aureos quorum singuli quinquagenos sicl*os *appendebat.* † Estas planchas estauan todas labradas de buril con varios follajes, y esculpturas, con cherubines, y palmas, todo de relieue *Reg. 3. capite 6. & omnes parietes templi per circuitum sculpsit varijs celaturis, & torno, & fecit in eis cherubin, & palmas, & picturas varias, quasi prominentes de pa-*
58 *riete, & egredientes.* † Las quales pesaron D C. talentos, digo las del Sancta Sanctorum, *Paralip. 2. capite 3. Et laminis aureis texit eam, quasi talentis sexcentis*, que cada talento pesa mil y quinientas onças de oro, que son nouenta y quatro libras menos quatro onças, que valen *catorze mil y ochocientos y cinquenta ducados, segun el computo de mi tio,*
59 *dict. tom. 3.* † Dentro del Sancta Sanctorum estaua vn altar de cedro cubierto de planchas de oro con tan gallardas molduras, y relieues que cedia la materia al arte, encima del qual estaua el arca del testamento, en la qual solo auia vn baso de Mana, y la vara de Moyses, y las tablas de la ley, *Reg. 3. capite 8. Paralip. 2. capite 5. Apost. ad Hebr.*
60 *6.* † A los lados del altar junto a el arca auia dos Cherubines de diez codos de alto, que hazen casi otras tantas varas de medir de las nuestras, eran hechos de madera de olino, cubiertos todos de planchas de oro, con quatro alas cada vno, con las dos se cubrian a si, y con las otras dos tendidas hazian sombra a el arca, llegando las vnas puntas con las otras y las otras tocauan en las paredes, *Reg. 5. capite 6.* † Los 61
quales tenian las caras de hombre, los cuerpos de Leon, los pies de buey, y las alas de aue; y assi se entiende aquel lugar dificultoso, *Reg. 3. capite 7. Inter coronulas, & plectras, leones, & boues, & cherubim*: porque en el Sancta Sanctorum no auia bueies, leones, ny cherubines: sino cherubines en forma de leones, y bueies, como lo enseña *mi tio el padre Ioan Baptista Villalpando dict. tom. 2. ad Ezechiel. capite 41.* † Y donde suelen en las 62
Iglesias estar las rejas, estaua el velo del templo, que se rasgò en la muerte de Christo San N. *D. Matth. capite 27.* delante del qual en el cuerpo de la Iglesia estaua el altar de el incienso dicho Thymiamatis, *Exod. capit. 30.* el qual era de oro puro junto con la mesa de los panes de la proposicion *Reg. 3. capite 7. Altare aureum, & mensam super quam ponerentur panes propositionis auream.* † El qual altar tenia dos candeleros 63
de oro a los lados, y adelante por el cuerpo de la Iglesia, otros diez candeleros de oro cinco por banda, con otras diez mesas entretexidas entre ellos, *Paralip. 2. capite 4.* cuya traça, y esculptura de todo ello refiere *mi tio dict. tom. 2. lib. 3. ad Ezechiel. capite 41.* † Y para el seruicio del Templo auia tanta cantidad de vasos de tan extraordinaria grandeza, y labor, que dexados los de bronce, que por ser tantos no se pesaron, *Reg. 3. capite 7. Paralip. 1. capite 2.* los vasos de oro fueron 440000. que pesauan *mil y seiscientos y tres millones, ochocientos y catorze mil trecientos y setenta y cinco ducados.* Los vasos de plata fueron

1340000.

1340000. que pesauan *mil y dozientos y ochо millones ciento y nouenta y seis mil ducados*, los quales heredó de su padre Dauid, *Paralip. 1. capite* 18. 22. & 20. † Y siendo esto assi como lo es, no se vé llano, que es desuario querer com parar a ello la cosas de España, donde no en vasos de oro desseamós tener que comer, sino en barro? y que despoblandose cada dia los lugares, y caiendose los templos, sin poderlos leuantar, seamos tan demasiadamente contentadizos de nuestras cosas mesmas, que hagamos cotexo de ellas, con las que no tuuieron par en el mundo? † Y para impugnar vna cosa tan sentada y llana como esta, nos fauorezcamos de argumentos tan flacos como es dezir, que los edificios antiguos no tienen que ver con los de aora, y que ay mas dinero oy, que vuo entonces, pues no ha muchos años que valia vn carnero diez maranedis, y el jornal de vn hombre de sol a sol eran quatro maranedis, con que se desuanece el cuitado sin fundamento. † Y assi dexado los demas, para que le responda las ciudades, y pueblos de España, a lo del sueldo digo, que, no era jornal, como se le antoja al curioso, sino moneda que corria en aquel tiempo, como lo es oi la que tenemos *l. 2. tit. 3. lib. 4.* Fori legum., *pechen trecientos sueldos. l. 3. tit. 5. dict. lib. 4. Fori*, *pecho por cada miembro docientos sueldos.* † El qual tubo diferente valor, conforme los tiempos, segun de las mesmas leies, y de las chronicas de aquellos parece, porque en el tiempo del Rey don Alonso el onzeno era el sueldo menor la quinta parte del maranedi que entonces corria, de suerte que quatro maranedis hazian cinco sueldos, segun lo nota el insigne Couarru. *tractatu de veterum numism. capite 5. numero 7.* † Despues en el tiempo del Rey don Henrique el segundo su hijo, se apreciò cada sueldo por vn dinero y la tercia parte de otro, segun consta de las Ordenanças hechas en Toro Era de M. CCCC XI. Otros sueldos corrian en tiempo de el Rey Don Alfonso el decimo, que valian seis dineros Burgaleses cada vno, que hazen quatro maranedis de los de aora, *segun consta de su Chronica capite* 1. Y con esto passò la *l. 1. tit. 10. lib. 8. Recop.*

CAPVT V.

De las Hisperides, y sus huertos, donde fueron y que verdad tengan.

LA quinta aduertencia de las Helperides, y sus huertos nace de algunos Criticos destos tiempos, que presumen de archimistas de la antiguedad, y todo lo que no abre su llaue maestra lo desprecian, y desacreditan por fabuloso, como prodigioso, y fingido, porque como dize la Sabe;duria eterna *Proverb, capite* 28. *Non recepit stultus verba prudentiæ, nisi ea dixeris, quæ versantur in corde suo.* † Siendo cierto, que aun las mesmas fabulas tuuieron su origen cierto, y verdadero, por lo qual nos amoneſta que las estudiemos, aun

para entender la sagrada Escritura el fiel interprete della San Augustin, *libro 2. doctrina Christiana capite 28. Historia plurimum nos adiuuat ad sacros libros intelligendos etiam si præter Ecclesiam puerili eruditione discantur.*

3 † Entre todas las historias que celebró el antiguedad, ya por ilustres, ya por milagrosas, la que mas le causó pasmo, y admiracion fue esta de las Hesperides, y sus huertos, por lo qual dixo Plin. *libro 19. capite 4. Antiquitas nihil prius mirata est quam Hesperidum hortos.* † No vbo casi

4 historiador, ny Poëta Griego, ny Latino, que no las celebrasse, y cantasse, y aunque con noticia confusa, ninguno dixo auer sido en España, como al curioso se le antoja, falto del conocimiento de la antiguedad, porque todos concuerdan auer sido en las riberas del mar Oceano Atlantico al principio de la Mauritania, y para mayor claridad iré con la historia en que van todos llanos.

5 En la primera parte que se ofrece de la Libya, o Africa, que es lo mismo, yendo caminando el rostro a Leuante está la *Mauritania inferior* de quien dixo Plinio *libro 5. capite 1. Principio terrarum Mauritania appellatur*, y assi viniendo de Africa a España el rostro a Poniente, viene a ser la vltima, con que se concuerdan otros, que la llaman la postrera; Solin. *capite 45.* Xiphilin. *in vita Seuer.* Plin. *libro 5. capite 9.* † Esta

6 parte llaman *Tingitania*, de la ciudad de *Tingi*, que está en ella muy celebre entre todos los Autores Griegos, y Latino, mas por las fabulas que dello se contaron, y por los celebres montes de Auila, y Athlante, que por la noticia que tuuieron della, por ser el remate de su region, a la qual no llegauan, o ia por miedo, o ia por reuerencia, porque entendian que de alli acá era otro mundo, donde ivan las almas de los justos, cuyo error durò hasta los tiempos del Pontifice Clemente I. segun San Hieronym. *tom. 6. ad Ephes. 2. Virum, & aliud sæculum sit, quod non pertineat ad mundum istum, sed ad mundos alios, de quibus Clemens in epistola sua scribit. Oceanum, & mundi trans ipsum sunt.* Y assi hablauan de las Hesperides, y 77
de nosotros, como de gente de la otra vida, mezclando en cada cosa tantas fabulas, que demasiadamente creió Cornelio Nepos, segun Plin. *libro 5. capite 1.* y sin el, los mas de los Griegos, y Latinos, a que no dio credito Gabinio, y por esso fue celebrado de Estrabon, *Gabinius Romanorum rerum scriptor in describenda Mauritania fabulis prodigiosis abstinuit.*

En esta parte de la Mauritania 83
junto a *Tingis*, estubo la famosa ciudad de *Lyxos*, que despues Claudio Cæsar hiço Colonia Romana, donde fueron los palacios de Anthæo y los huertos tan celebrados de las Hesperides, Plin. *libro 5. capite 5. Colonia à Claudio Cæsare facta Lyxos, ibi Anthæi regia, certamenque cum Hercule, & Hesperidum horti.* † Que 90
otros quieren que se llamasse *Lunx*, segun Estephano λύγξ *lunx vrbis Libyæ contra Gades Athlantem versus, & insula Athlantis, & vrbs* λύγκος *Arthemidoro, gentile Lynxites, & Lyngios*, y Pomponio Mela, como mas vezino dixo; *Propius autem Sala, & Luxo flumini Lunxo proxima.*

Digitized by Google

10 *xima.* † La comun es, que ſe llamó *Lyxis*, y en eſto vienen el glorioſo San Iſidoro Arçobiſpo de Seuilla, aſſi en los libros antiguos, como en el manuſcripto del Eſcurial, de que ſe entiende ſe copiò la nueua impreſſion, que ſalio en Madrid por mandado de ſu Mageſtad el año de 1599. *libro* 15. *capite* 10. *Tingis ciuitatis, & Lynxis Antheus author fuit*, y con el concuerda Silo Ital. *lib.* 3.

Et Tingim rapidò mittebat ab æquore Lyxus.

11 La qual ciudad eſtaua de Cadiz ochocientos eſtadios, que ſon cien millas, Eſtrab. *libro* 17. *Extrema Mauritaniæ pars, & Cotes appellatur, penè eſt opidum paruum ſupra mare ad Barbari Tinga, Artemidorus Linga, Eratoſthenes Lyxum, & contra Gades eſt ſuum freto D. C. C. ſtadiorum diremptum, ac tantumdem*
12 *diſtat à freto columnarum.* † Lugar dificultoſo, pero Iſaac Cauſobono lo declara aſſi: *Cauc vero ne confundas vrbem hanc cum Tigri Mauritaniæ, quam nemo veterum Lyxum appellauit, vt reſtè affirmauit Hermolaus Barbarus malè à quibuſdam reprehenſus, qui non vt dentur animaduertiſſe, quid inter Tigrim, & hanc vrbem interſit.*

13 Tomò nombre eſta ciudad de *Lyxos* de vn rio, que paſſaua junto a ella llamado *Lyxo*, ſegun lo afirma el glorioſo San Iſidro, o Iſidoro, a quien demas de ſu ſantidad, por ſu grande erudicion, ſe da ſiempre grande veneracion *dict. libro* 15. *capite* 10. *Lyx autem a Lyxo flumine Mauritaniæ nuncupata.* † O como dize Ptolomæo, la ciudad ſe
14 llamò λίξα *Lyxa*, y el rio λύξος *Lyxos*: el qual tenia vna enſenada, donde ſe recogian los mercaderes de Phænicia, ſegun lo ſiente Eſtrabon *dict. libro* 17. *Lyxa, & Cotibus ſinus adiacet ad Auſtrum, qui Emporicus vocatur, & diuerſoria mercatoria habent Phanices mercatoribus deſtinata.* † Por 15
la parte de arriba tenia el monte Atlante, diſtante C C V. mil paſſos, y de puerto de Cadiz C X I I. mil. Solin. *capite* 37. *Atlas a Lyxa abeſt quinque, & ducentis millibus paſſuum: Lyxa Gaditano freto centum duodecim millibus habitatus ante, vt indicat loci facies, quondam cultu exercita, in qua vſque adhuc vitis, & palmæ extant veſtigia.* † Con lo qual 16
concuerda Eſtrabon, Ptolomeo, y Capella, diferenciandoſe algo en la medida, que la pudo cauſar la veredad de los tiempos: en fin todos ſon de parecer, que eſtaua muy cerca del puetro de las colunas, tanto que dize, que los peſcadores de Cadiz ſe iuan a eſte rio a echar ſus lances, Strabo. *libro* 2. *folio* 68. *Eoſque (Gaditanis) piſcandi gratia vſque ad Lyxum amnem circa Mauruſiam nauigaſſe.*

Cerca deſta ciudad, el rio atri- 17
ba docientos paſſos la tierra a dentro de el mar, eſtuuieron los celebrados huertos de las Heſperides, cerca del templo de Hercules, Plin. *libro* 29. *capite* 4. *Voi Heſperidum horti fuiſſe produntur C C. paſſus ab Oceano iuxta delubrum Herculis antiqui.* A los quales ſe entraua por 18
el rio que los cercaua, Plin. *libro* 5. *capite* 1. *Lyxos, &c. ibi Regia Anthæi, certamenque cum Hercule, & Heſperidum horti; effunditur autem hinc æſtuarium è mari flexuoſo meatu, &c.* Y aſſi dixo muy bien Euripides,

Hesperidum vsque pontus consitus li-
19 *tus.* † Por todo lo qual yo entendo que esta ciudad de Lyxos fue la que oi es de *Larache*, que Claudio Cæsar hizo Colonia Romana, y su Magestad del Rey nuestro Señor en estos dias Española, metiendo la Fe de Christo, y soldados de presidio
20 en ella el año de M. DC. X. † La qual està distante de Cadiz, lo que se refiere de la ciudad antigua de *Lyxos*, y assi a su rio *Lyxo* corrompido el vocablo, dezimos oy *Lucco*, segun Leon, en la descript. del Afric. *L. Harais e vna citta fabricata da gli antichi Africani su l'mare Occeano, dene entra el fiume Luccus de vna parte posta sopra la ribera del fiume*, cuio nombre le duta oy, segun que en la Cancion de su tema dixo nuestro amigo Don Luis de Gongora.

Por la arena desnuda el Lucco
ierra, &c.

21 Y esto es muy ordinario, porque segun opinion de los que mejor sienten, la Υψιλον no es Y, sino V. assi lovemos en Ρώμυλος, que no dezimos *Romylo*; sino Romulus, τύλλιος *Tullios*, αὖλα aula, ἄυγορας *augures*, y otrosmil, segun de sentencia de Adolpho Mecherche, Sosipatro Carisio, y otros me enseñò mi maestro en la lengua Griega *el insigne Doctor Francisco Sanchez Brocense Catedratico de prima de Rhetorica, y Griego de la vniversidad de Salaman-*
22 *ca.* † Y assi mesmo la ξ de la vozes Griegas, que Latinizamos, o Hispanizamos voluemos en *C*, como de ἄξις latino *acis*, Español *aguela*, Οξυβαφα Latino, *acetaria*, Español *axeitera*, Οξυζος latino *acceo*, Es-
23 pañol *atedo.* † Y assi parece que de Υκκος dixeron *Lucco*, el rio que oi riega a *Laràche*, que fue el que antiguamente passaua por la ciudad de *Lyxo*, y assi donde oi es la laguna, que està el rio arriba dozientos passos de la mar, fueron sin duda estos famosos huertos de las Hesperides, que por permission de Dios se han inundado, como las ciudades que estauan donde es aora el mar muetto, *Genes. capite* 19. † O esta- 24
ua assi antiguamente, porque el demonio para las aparencias, y representaciones que aqui hizo de ordinario (como despues se vera) tubo necessidad del pantano, que estuuiesse siempre exalando vapores, para poder mejor formar el dragon de cuerpo elementar, los huertos, y mançanas de oro, que en el auia, como a los criados del Duque Rathbono, para mostrales el throno de oro, que estaua aparejado a su amo, los llevò a vn pantano, segun *Sigesberto en su Chronic. Oros. de Couarr. lib. 1. de vera proph. c. 26.*

A lo qual aiuda el estar Larache 25
al principio de la Mauritania, como vamos de acà, donde es cierto que estuuo la ciuded de *Lyxos*, y el rio *Lyxo*, los guertos de las Hesperides, y la ciudad de *Tingi*, tan celebrada, que oi dezimos *Tanger*, como lo afirma Iuan Leon en la escripcion de Africa. *Et da l'altra sopra l'Occeano, ne tempi che Arzila, & Tangia furono d'Mori, era molto habitata.* † Y 26
el monte Atlante està tambien aqui, dicho del Rey Atlante, padre de las Hesperides, o ia por ser su Rey, segun Diodor. *libro 5. capite 2. Inter quos clarissimus Atlas, & Saturnus Atlantis regiones Oceano contermina fortè obtenerunt, qui populos illi Atlanticos, & maximè terræ montem*

Atlan

Digitized by Google

Atlantem de nomine ſuo appellauit.

27 † O porque entendian que ſe auia conuertido en monte, y eſta fue vna de las fabulas que ſe dixeron del, Seruio ad Aeneid. 4. *Nam Rex fuit, qui cum audiſſet oraculum, cauendum eſſe: Iouis filio, & ratione nullum ſuſciperet, à Perſeo in montem conuerſus eſt, viſo Gorgonis capite,*

28 *eo quod illum noluit ſuſcipere.* † Y porque entendian que Atlante ſe auia quedado hecho monte, los pies fixos en la tierra, que es mentira, dixo muy bien Ariſtoteles, *libro de commun. animal. mot. capite 3. At qui fabuloſe comminiſcuntur Atlantem in terra fixos pedes habere videntur ex ſuo ipſorum commento fabulam finxiſſe.*

29 † Y no parò aqui la fabula, ſino que entendieron que la barba, y cabello ſe auia transformado en las ſeluas, y de los braços, y ombros hecho los collados, y de la cabeça la cima, y pimpollo, que dezian que tocaua en el cielo, Ouidio lib. 4. metamorph.

Quantus erat mons factus Atlas: nam barba, comaque
In ſiluas abeunt, inga fiunt humeri manuſque
Quod caput ante fuit, ſummo eſt in monte cacumen, &c.

30 ¶ Y porque deſte monte no menos que de ſu Rey ſe dixeron, no menores fabulas, dixo muy bien Solino *libro 5. capite 1. Vel fabuloſiſſimum Atlantem*, no porque lo tuuieſſe por mentira, pues es monte verdadero, que eſtá adelante del mar de las columnas, que es el eſtrecho de Gibraltar, dexando a la mano izquierda a Africa, ſegun Eſtrabon *libro 17. Extra columnarum fretum procedenti, ita vt ad ſiniſtrum ſit Africæ mons, quem Graci Atlantem nominant, Barbari Dyrim.* † Y 31
como eſte monte fueſſe tan alto, por hazer ſu tierra famoſa, los Africanos que tenian ingenio para fabulas, fingieron tantas del, que les hizieron creer a los antiguos Griegos, y Latinos facilmente, porque no llegauan acà, teniendolo por el fin del mundo, haſta dezir que ſe perdia de viſta, y que ſeruia de coluna del Cielo, ſegun Herodot. *libro 4. Cui conſpicuus eſt Atlas, & vndique teres, & (vt fertur) adeò excelſus, vt eius cacumen nequeat cerni, quod à nobis vnquam relinquitur, neque hyeme, neque æſtate: quem eſſe columnam cœli indigenæ aiunt.* † Y de 32
aqui ſe dixeron las colunas ατλαντες Atlantes, à ſuſtentado ſegun *Euſtachio.* O porque encima del monte vuieſſe alguna coluna en memoria de ſu Rey, por lo qual a la coluna, y al Atlante llamò Dionyſio μεγαθυμον magnum miraculum.

Stant (ingens miraculum) ad extremas Gades,
Alto ſub monte longe, lateque
d ſperſorum Atlantium,
Vbi etiam ænea excutitur columna in cœlum
Excelſa denſis operta nubibus.

† Porque los antiguos en lugar de 33
eſtatuas ponian colunas, y aſſi dixo nueſtro Eſpañol Martial *libro 6. epigram. 77.*

Non aliter monſtratur Atlas cum compare gibbo.

Y de aqui vengo a entender, que las colunas tan celebres de Hercules, que eſtauan junto a Cadiz, fueron en lugar de eſtatuas, pues en igual grado las pone con las de Atlante, Auieno.

Ultima

Vltima procereas subducit ad astra columnas,
Hic modus est orbis, Gadir locus: hic tumet Atlas
Arduus, hic duro torquetur cardine calum.

34 Y desta verdad salieron tantas mentiras, como creiò deste monte la antiguedad, pues llegò a dezir que seruia de puntal del cielo, que lo sustentaua porque no se caiesse, como lo dixeron del Rey de su nombre, y ótras cosas a este passo, que se podran ver en otros, porque io no trato sino de cosas solidas, y maciças, que tienen su verdad fundada en historia, o en lugar de la Escritura, o del Derecho, si bien por no ser vulgares causen admiracion en los que no an leido tanto, tratan las *Pomponio Mela, Plinio, Diodoro, Solino, Democrito, Eraclito, Eschylo, Apollodoro, Higino, Pindaro, Virgilio, Ouidio, y casi todos los demas autores y*
35 *poëtas Griegos, y Latinos.* † Y assi hablando deste monte, Solino, o por mejor dezir, de las fabulas que se contauan del, dize muy bien, *vel fabulosissimum Atlantem*, no porque tenga el monte por mentira, sino porque lo era lo mas que del se decia, y assi prosigue con las palabras que el curioso cita? *Per quem iter est, ad montem Africæ, vel fabulosissimum Atlantem: è mediis hunc arenis in celum attoli prodiderunt, asperum, squalentem, quæ vagat ad littora Oceani, tui cognomen imposuit; eundem opacum, nemorosumque, & scatebris fontium rigidum, qua spectat Africam fructibus omnium generum sponte ita subnascentibus, vt nunquam facietas voluptatis desit. Incolarum neminem inter diu cerni: silere omnia haud aliquam solitudinum horrore, subire tacitam regionem animos proprius accedentium, prætorque horrorem elati super nubila, atque in vicinam lunaris circuli.* † Esto cuenta Solino por fabuloso, como lo es, y assi le llama fabulosissimo Atlante, o monte de las fabulas, por las muchas que del se dezian, y porque con los fuegos, que en el se aparecian de noche, con los bayles, y cantos de los Ægypanes, y Satyros, de quien haze tambien mencion el mesmo Solino *dict. libro 5. capite 37. Atlas mons media arenarum consurgit vastitate, & eductus in vicinam lunaris circuli vltra nubila caput condit; qua ad Oceanum extenditur, cui à se nomen dedit, manet fontibus, nemoribus horrescit, rupibus exasperatur, squalet ieiunio, &c. Lucet nocturnis ignibus, choreis Ægypanum, vndique personatur.* † Creian 37
los antiguos, que sus Deidades habitauan en los montes, de que estan llenos los autores Griegos, y Latinos: y aun los de Samaria, como gente supersticiosa, y dada a el culto del demonio (que esso quisieron dezir a Christo nuestro Señor los Iudios en llamarle Samaritano, *D. Ioan. c. 8.*) tambien lo creieron, pues confiessa la otra ramera, que sus maiores adorauan la Deidad del monte, *D. Ioan. c. 4. Patres nostri in monte hoc adoraverunt.* † Y los 38
Gentiles entendian, que eran estos Satyros, Faunos, y Æhypanos, que se veyan, y oyan en los montes, de cuya verdad y lo que en esto ay, ia diximos *lib. 2. de Magia operatrice cap. 28. num. 33. & c. 29. exn. 10.* de que ay mucho en los poëtas Griegos, y Latinos, y assi dixo nuestro Lucano, *libro quarto.*

Hæc loca capripedes, Satyros, Nimphasque tenere.

Fini

aquel tiempo, y aun dura en eſte, eſpecialmente en Africa, de quien hablamos, por ſer los Africanos naturalmente inclinados a ella, pues aun entre los mas rudos, y barbaros de ellos, ſe permanece con tanto genero de ſuperſticiones, como cuenta Ioan Leon. *en la deſcript. de Afric. p.* 3. † Aunque
46 ſe engaña, penſando que eſto es por arte milagroſa: *Et in vero queſta loro Cabala è un arte maravigliosa, ne io per me veddi coſa senuta naturale, che pareſſe coſa ſopranaturale, com'al detta*: porque todo ſe haze por arte del demonio, y como tan grande artifice de engaños, le haze parecer milagroſo, lo que es mero embuſte, è iluſion ſuia, ſegun diximos *li.* 2. *de*
47 *Magia operatr.* † Y como en aquel tiempo no auia ciencia mas eſtimada, que la Magia, dieron a Atlante el nombre de *Themis*, de la voz Arabe *Temen*, que ſignifica fin de qualquier coſa; o de la Hebrea *Theman*, תמן que ſignifica *perficion, y ſabiduria*, ſegun San Hie-
48 ron *li.* 7. *in Iſai. cap.* 2. † Y aſſi ſe entienden dos lugares dificiles de la Eſcritura, que hablan de la ſabiduria con eſte vocablo D. Hierem. cap. 49. *Numquid non eſt ſapientia in Themam.* D. Baruch. cap. 3. *Non eſt audita in terra Chanaan, neque viſa eſt in Theman*, porque como dize San Hieron. ſobre los dichos lugares, *Mittam ignem in Theman, quæ Idumæorum regio eſt, & vergit ad Auſtralem partem, quod interpretatur Theman, eo quod Eurum & Auſtrum, Africumque reſpiciat.* † Porque Theman fue
49 nieto de Eſau de ſu hijo Eliphaz, *Geneſ. cap.* 36. a quien atribuien la fundacion de la tierra Auſtral, que es el Africa, ſegun San Hieronymo *lib. de locis Hebraic.* † Que es gente 50
dada a vanas ciencias, y ficciones, como lo enſeña el Propheta Baruch, cap. 3. *Negociatores Merrhæ, & Theman, & fabulatores, & exquiſitores prudentiæ & intelligentiæ.* Y aſſi dixo Luciano: Ἄραβες ἰὸ ἐξηγήτας τῶν μύθων, *Arabes fabularum interpretes, doctores, & commentatores.* † Que parece que de buen original 51
ſacaron malas copias; y no sè ſi me atreba a dezir, aver atendido a eſto la ſagrada Eſcritura, en llamar a los maeſtros de las ciencias vanas Eliphaz, y Themanites en *Iob cap.* 4. como lo fue eſte Atlante, a quien llamò Themis, el oraculo Parmaſſio en Ovidio lib. 4. Metamorph.

Dederat Themis hanc Parmaſſia ſortem,
Tempus Atla, veniet, tua poſt ſpoliabitur auro
Arbor, & hanc prædæ titulum Iove natus habebit.

Era el arbol con ſus mançanas de 52
oro, el teſoro, que tenia encantado, porque eſte Atlante era grande Mago, y encantador, ſegun diximos, de cuia ciencia hizieron participantes a ſus hijas las Heſperides, que por otro nombre llamaron *Pleiadas*, que por ſer tan ſabias en la Aſtrologia, y arte Magica, entendieron que ſe convirtieron en las eſtrellas de ſu nombre, de quien haze mencion Iob cap. 9. *Qui facit Auſtrum, & Orion, & Pleiadas in interiora Auſtri.* † Y aſſi 53
queda llana la dificultad de los huertos de las Heſperides, de las mançanas de oro, y del dragon que los guardava ſin dormir: que

al

al curioſo ſe le paſsó todo por alto: porque todo eſto fue encantado, y eſte dragon fue demonio, que eſtava en guarda deſte teſoro, como de otros muchos que ha avido, ſegun probamos *dict. cap.* 28. *de variis damonun gener. ex num.* 35.

54 † Y porque Hercules con ſu mucha ſabidúria deſhizo eſtos encantos como otros muchos, que ſe han deshecho en el mundo, fingieron que avia muerto a el dragon, y robado las mançanas de oro, cuia hiſtoria cuenta harto elegantemente nueſtro Seneca, que yo refiero, ſi bien el curioſo no halla el lugar, encienda un cabo de vela, y los hallarà deſde el verſ. 238.

Poſt hæc adortus nemoris opulenti domos,
Aurifera vigilis ſpolia ſerpentis tulit, &c.

55 Y en el Argonauta, verſ. 848.

Arbor, quæ pomis fertilis aureis,
Extimuit manus inſuetæ carpi,
Fugitque in auras leviore ramo.
Audivit ſonum crepitante lamna,
Frigidus cuſtos neſcius ſomni,
Liquerat cum iam nemus omne fulvo
Plenus Alcides vacuum metallo.

Y ſu tio Lucano l. 6. Farſal.

Abſtulit aboribus pretium, nemoriſque laborum,
Alcides, paſſuſque inops ſine pondere ramos.

56 Fue Hercules no menos mago, que Atlante, pues fue ſu diſcipulo, y que le ſucedio en la ciencia de la Magia, que en aquel tiempo corria con nombre de Aſtrologià, Diodor. lib. 5. cap. 2. *quo beneficio motus Atlas non ſolum dignis facto muneribus donavit Herculem, ſed Aſtrologiam inſuper docuit in qua operam, curamque impendiſſet præcipuam, ob ſphæram à ſe rerum inventam, orbem ſuis humeris ferre exiſtimatus eſt.* † En que ſalio tan eminente, que dixeron le avia ſucedido en el oficio de tener a cueſtas los cielos, de ſuerte que ſu meſmo maeſtro ſe maravillava, ſegun dizeo Claudiano in Panegyr. in laudib. Stil. 1. 57

Sic Hercule quondam
Suſtentante polum, melius librata pependit
Machina, nec dubiis titubavit ſignifer aſtris
Perpetuaque ſenex ſubductus mole parumper
Obſtupuit, proprij ſpectator ponderis Atlas.

Pero reſtanos ſatisfazer a el curioſo, que dize que eſtas que Hercules robò de los huertos Heſperides, no fueron mançanas de oro, ſino ovejas con vellones de oro, o que lo parecian. Bien sè que ay quien lo diga, y aun harto mejor que los que el cita, que es Marco Uarron, lib. 2. de re ruſtic. c. 1. *in Libya ad Heſperides unde aurea mala, ideſt ſecundum antiquam conſuetudinem capras, & oves, quas Hercules ex Africa in Graciam exportavit, ea enim ſua voce Graci appellant* μῆλα † 58 59

Y explicando eſto mas ex profeſſo, dize Palephato lib. 1. *Aurea enim oves numerabantur, quoniam pulcherrimum omnium rerum aurum eſt, & illæ quoque pulcherrimæ erant;* μῆλα *etenim, ut poma, ſic oves quoque apud Græcos vocantur, quæ quidem* μῆλα, *hoc eſt oves, cum circa littus paſcentia Hercules vidiſſet, ea navigando comprehendens, navi ſuæ impoſuit, ſimulque earum paſtorem nomine Draconem ſecum duxit*

60 *perduxit.* † Pero estas todas son salidas, que dio la antiguedad, tomando ocasion de la voz Griega, que lo significa todo, por huir la dificultad que les hazia, que ubiesse huertos con mançanas de oro, por no tener tan exacta noticia destas cosas, como la que yo he dado. y assi no ubo cosa que mas les causasse espanto, que estos huertos, sus mançanas, y dragon, por lo qual dixo Plinio lib. 19. cap. 4. *Antiquitas nihil prius miratа est, quàm Hesperidum hortos.*

61 † Porque aunque es verdad que ubo ovejas de vellones de oro, o que lo parecian; como yo dixe *lib. 2. de Magia operatr. cap. 1. de Magia natural. ex num. 52.* estas solo leo averlas avido en Andalucia en los campos de Cordoua, y no en Africa, Martial lib. 9. epigram 62.

I, Tartessiacis domus est notissima terris,
Quam dives, Lacidum Corduba Betin amat,
Vellera nativo pallent ubi flava metallo.

62 Y assi no assiento, que fuessen ovejas, menos que cidras, que dizen otros, queriendo corregir toda la antiguedad, segun Athæneo lib. 3. in Athen. cap. 7. *Scriptum à comicis poëtis invenitur, qui de ipsius pomis cùm aliquid dicunt, de citrис malis videntur id tradere.* *Antiphanes in Bæotio.*

A. sed hæc accipe
O virgo, mala. B. pulchra, sanè. A. pulchra quidem Dij boni.
A. Ab Hesperidibus, sic mihi Lucifera propitia sit
Aurea hæc mala tria esse inquiunt.

Puede causa el ser Africa madre de toda fruta de agro, en especial de las cidras, que por su belleza, y color les llevaron mas los ojos, con el animo a la admiracion, y aunque mientras no las ubo sino en Africa, por su color tan encendido pudiessen entender, que eran de oro, el tenerlas tan guardadas, quita esta duda, pues si era fruto general en Africa, como lo fue el citro, no se celebraran tanto por el los huertos Hesperides, de quien dixo Lucano lib. 5.

Aureaque Hesperidum servans fulgentia mala
Aspera, acerba tuens immani corpore serpens.

El dragon tambien an querido naturalizar, pensando averse dicho por las muchas especies que ai dellos en Africa, que como es tierra seca, y concurren a el agu tantas especies de animales, fues len mezclarse entre si, y algunas con diverso genero, de que salen cada dia tantos monstruos, por loqual dixo Plinio: *Africa monstra generat.* † Y aunque esto se podra traer para las fabulas de los Gorgones, y la cabeça de Medusa, de cuia sangre se engendraron tantos, como cantan los Poetas, y los Historiadores refieren de el Africa, o Lybia, que es lo mesmo, por ser tierra tan copiosa dellos, na tiene entrada para este de que tratamos, porque el nunca dormir, ni desviarse de los huertos, y las demas cosas que del se cuentan, no podia ser sin ministerio del demonio, que suele encantarlos para este, y otros fines, segun diximos *lib. 2. de Magia oper. cap. 13. ex num. 27.*

† Y assi fui siempre de parecer, que si fue natural, fue encantado, porque

64

65

66

que las alas, y lo demas no implican contradicion, pues ai naturalmente ſierpes con alas, ſegun Herod. lib. 2. *fertur in Arabia ſerpentes alatos ineunte ſtatim vere in Ægyptum volare.* Y haze mencion dellas S. Auguſtin *lib. 3. de la Ciudad de*
67 *Dios, cap. fin.* † No con alas de ave con plumas, como pienſa Solino, ſino de una membranula, o ternilla, del modo de las alas de murcielago, como lo tiene Nicol. de Comitibus. y los pies como de anſar. Plin. *lib. 11. cap. 47.* ſegun ſe
68 ven en las armas de los Caetanos, de aquel famoſo hecho del dragon, que baſta para ſu verdad, a cuia impreſſa el dia de la adoracion de nueſtro S. P. D. Paulo V. ſe le pulſo eſte mote encima de las ſuias, al dragon, i ael aguila dellas.

Rite comes ſuciat volucrum regina draconem,
Quo premat ille malos, quo levet iſte bonos.

69 † Pero algunos que no ſupieron tan exactamente eſtas coſas, huyendo la dificultad del dragon, quiſieron que fueſſe el rio Lyxo, o Lucco, que oi cerca la laguna, donde entiendo, fueron los huertos Heſperides, que por ſus bueltas haze forma de Dragon, Solin. c. 37. *Lyx quoque, &c. flexuoſo meatu æſtuarium è mari fertur adeo ſinuoſis lateribus tortuoſum, ut viſentibus procul lapſus anguos fracta vertigine mentiatur.* † Con lo qual concuerda Martin Capella, *in confinio eſt Eliſſeos colonia, in qua regia Anthei, luctamenque cum Hercule celebratur, & Heſperidum horti, illic æſtuarium flexuoſum, quem Draconem vigilem rumor vetuſtatis*
70 *alluſit.* † Todo es andar alucinando, porque fue demonio en figura de dragon, como tengo dicho, y aſſi entendieron que era hermano del portero del infierno el Cancervero, ſegun Higinio Fabul. 151. *Ex Typhone gigante, & Echidna Gorgon, canis cerberus triceps, & Draco, qui mala Heſperidum trans Oceanum ſervabat, & Hydra nati.* † Y a
71 eſto alude el nombre de el rio *Lyxo*, o *Lucco*, en que eſte dragon eſtava, a el qual dize el Arabe *Nahr Luccu*, y el Syro נהראלחישך *Nahara Lachiſu*, hoc eſt *Fluvius incantationis*, y el Hebreo נהרחלוש *nahar Luchus*, hoc eſt *amnis incantationis*, Hiſpanè, *Rio del incantador*, ſegun *Ammiano Marcelino.* † Porque en la lengua
72 ſanta לחש *Luches*, ſignificat *incantator.* Y de aqui en Hieremias c. 8. *Ecce egò mitto vos ſerpentes, & regulos, quibus non eſt incantatio* לחש *Lachas.* Eccleſiaſt. cap. 10. *Si mordeat ſerpens in ſilentio*, otros leen *abſque incantatione* לחש *Lachaſ*, Pſalm. 57. *ſicut aſpidis ſurdæ, & obduranti aures, quæ non audit vocem incantantium* לחשים *Lachaſim.* † Por-
73 que eſte Rei, ſu Rei, y las Heſperides ſus hijas, y la ſacerdotiſa de ſu templo todos eran encantadores, por lo qual dixo Virgil. Æneid. 4.

Vbi maximus Atlas,
Axem humero torquet, ſtellis ardentibus aptum:
Hinc mihi Maſſyla gratæ monſtrata ſacerdos,
Heſperidum templi cuſtos, epulaſque draconis,
Quæ dabat, & ſacros ſervabat in arbore ramos,
Hæc ſe carminibus promiſit ſolvere mentes,
Quas velit, aſt alias diras immittere curas.

Sistere aquas fluviis, & vertere sydera retro :
Nocturnosque ciet Manes, mugire videbit
Sub pedibus terram, & descendere montibus ornos.

74 Y assi queda llano, que lo que io dixe cerca desto fue la mesma verdad, si bien por la brevedad, se le passô por alto al curioso, bastame a mi, que el docto lo entienda, porque si vuiera de detenerme a probar cada cosa (aunque fuera tan a la lizera como esto) seria proceder en infinito, pues le asseguro al curioso, que me costò mas trabajo hazer eleccion de lo que avia de dexar, que no lo que escrevi: fino le agradare, dexelo, pues le estâ ya dicho, *qui potest capere, capiat.*

75 † Porque los huertos fueron encantados, como lo fue el templo, y la sacerdotisa, que mascava la comida a el dragon, el qual era demonio, a quien debaxo destas vanidades veneravan, y assi llevavan los soldados sus armas a encantar a este templo, y las traian encantadas, para salir vencedores en las lides, que entrassen con ellas, y a esto atendio Silo Italico, quando dixo:

Et quatit ensem
Cantato nuper senior, quem fecerat igni
Littore ab Hesperidum Rhemisus, qui carmine pollens
Fidebat magica ferrum crudescere lingua.

76 Otras vezes en las tunicas, o camisas de lienço les escrevian caracteres, que les defendian mas que cotas de malla, y llamavanlas camisas del infierno, de quien trata Mart. del Rio *lib. 2. Magicar.* avia otras invenciones, para hazerse invisibles, que en este templo se davan, y por esto las llamavan celadas del infierno, de que trata Homer. *Iliad. 5.*

† Porque esta ribera de Larache tuvieron los antiguos por el cabo de el mundo, y principio del infierno, porque de alli fingiã se embarcavan las almas para la otra vida, que eran estas partes donde habitamos aora, segun Aristoteles l.b. de admirab. audit. *Extra columnas Herculis aiunt in mari à Carthaginensibus insulam fertilem, desertamque inventam, usque tam sylvarum copia, quàm fluminibus navigationi idoneis abundet, cum reliquis fructibus vehementer.* 77

† El qual sitio llamavan *Islas Hesperides*, o por la vecindad de las Hesperides tan celebradas, y cantadas de todos, o por su Rey Hespero, Plin. lib. 6. cap. 31. *à Gorgonum insulis pro navigatione Atlantis dierum quadraginta ad Hesperidum insulas cursum prodiderit.* 78

† Y por otro nombre las llamavan *Islas fortunadas*, porque los de buena fortuna solos pensavan que llegavan a ellas, creyendo que era lugar de solos los bienaventurados, Solino lib 5. cap. 32. *Fortunatas Insulas contra Lævum Mauritaniæ traditum iacere.* 79

† Y assi las llamavan *Campos Elysios*, de la voz Griega Ἥλιος *Helios*, que significa el sol, dios de la bienaventurança; porque el del infierno llamavan Pluton. Y a esto quiça atendio el demonio en dezirles a los Indios en sus oraculos, que los avian de sujetar los hijos del Sol, por nosotros: y con este nombre de Elysios las celebrò Horat. *in Epod. Od. 16.* imitando a Homero Odyss. Δ 80

Nos manet oceanus circumvagus, arva

arva beata,
Petamus arva, diviteſque Inſulas.

81 Y aſſi como de region, que entendian que era reyno de las almas, fue facil a los antiguos Griegos, y Latinos con cada verdad creer mil mentiras, que aqui he procurado dicernir, para que noſotros, que las tubimos tan cerca, no paſſemos con la meſma ignorancia, porque como para venir aca paſſavan el mar, nos conſideravan gente de la otra vida, y aſſi al rio Lyxo, o Lucco de Larache, que era por donde ſe embarcavan, para paſſar aca, llamavan el Lethæo, ſegun Pthomon. lib. 14. fol. 445. *Alius eſt fluvius Lethæus,*
82 *apud Heſperides Lybies.* † Y no es mucho que ellos creyeſſen tantas fabulas, de lo que ſolo tenian noticia confuſa, pues noſotros con tenerla mas clara de las Indias, a quien indignamente llamamos *America*, por quitarle la honra a Eſpaña de averlas deſcubierto, pues quien dio noticia a Criſtoval Colon fue Alonſo Sanchez de Huelva vaſſallo del eſclarecido Conde de Niebla, ſegun lo trae nueſtro amigo *el Inca Loſo de la Vega en ſus comentarios*
83 *reales, lib. 2. cap. 3.* † Creyamos tantas patrañas dellas antes de averlas deſcubierto, y habitado, con los portentos de la torrida Zona, que nos dezian los Geographos, que ſiendo la tierra mas fertil, y apacible del mundo (pues contino es una perpetua primavera) la teniamos por aſpera, è inhabitable, ſegun diximos *lib. 1. de Magia divinatrice, c. 7. de divinat. aſtronomic. ex*
84 *num. 9.* † Teniendo prophecia del ſanto Rey David, de que era tan fertil, que ſolos los que paſaſſen el mar en navios deſpues de ſu larga navegacion, verian las maravillas de Dios, Pſalm. 106. *qui deſcendunt in mare in navibus facientes operationem in aquis multis: ipſi videbunt opera Domini, & mirabilia eius in profundo*, que no ſe le eſcondio a nueſtro Seneca in Med.

Venient annis
Sæcula ſeris, quibus Oceanus
Vincula rerum laxet, & ingens
Pateat tellus, &c.

CAPUT VI.

De los privilegios de los Clerigos de corona, y en que eſtan derogados por el ſacro Concilio de Trento.

A La ſexta advertencia no me peſa de la impugnacion, ſi el eſtilo no fuera groſſero, porque el ſer autor de una dotrina tan fundada como eſta, es por ſi glorioſo, aunque ſea contra lo que han eſcrito muchos, pues es bueno ſer autor de algo, y hallar lo que tantos han buſcado, por ſingular, por ſutil, por levantado, por inſigne, y favorable a la juriſdicion Eccleſiaſtica, que eſto baſta para que ſe perfiera a las de mas opiniones, *Mart. de iuriſd. p. 4. cent. 2. caſ. 164. ex num. 1.* † Porque el ſacro Concilio de Trento no derogò los privilegios de los Clerigos de corona, antes expreſſamente confirmò todas las Conſtituciones, que avia en ſu favor, ſeſſ. 25. de Reformat. cap. 20. *Decernit itaque, & præcipit ſacros Canones, & Concilia Generalia omnia, nec non alias Apoſtolicas ſanctiones in favorem Eccleſiaſti*

clesiasticarum personarum, libertatis Ecclesiastice, & contra eius violatores editas, quæ omnia præsenti etiam decreto innovat, exacte ab omnibus observari debere. † Y assi la reformacion 2
que hizo, de que tuviessen assignacion de Iglesia, o Vniversidad, para que se entendiesse que estavan en camino de maiores ordenes, *sess. 23. de Reformat. cap. 6.* demas que parece hablar de solos los muchachos, de quien va tratando, que son los que tienen necessidad de semejante assignacion, o de los incorregibles, por las razones que diximos, por no averlo determinado la Iglesia, no le quise forçar al curioso, a que siga mi opinion, y assi lo declaro, sin tratar de lo demas, porque el Concilio no habla dello, y sino lo entiende, porque està en Latin, vealo en Romance, *in l. 1. tit. 4. lib. 1. Recopil.* † Y esto no lo dije, por- 4
que me la aya mandado nadie borrar, como soñò el curioso, sino porque consultandola con hombres de los mas graves de estos Reynos, aunque a todos les pareció bien, algunos me escrivieron que tenia dificultad para el juizio, donde siempre se ha de siguir la comun. Cavall. *in Pract. ad præfat.* † No 5
embargante, que podra el juez acomodarse a lo que le pareciere mas justo, si la comun no es tan segura, porque uno solo, y de menos autoridad puede con razones vencella, l. 1. §. sed neque, C. de vetere iure enucl. *Sed neque ex multitudine authorum quod melius & æquius est iudicare, cum possit unius forsan, & deterioris sententia, multos & maiores aliqua ex parte* 6
superare. † Quien mas me obligò a lo que dixe, fue el Illustrissimo en sangre y letras, cuyas virtudes proprias realçan tanto las de sus antepassados, que dando que imitar a los suyos, pone en embidia a los estraños, el Señor Don Luis Fernandes de Cordoua hijo de mi patria, y padre de las letras, Obispo meritissimo que oy es de Malaga, el qual siendolo de Salamanca, en una que me escrivio de 23. de Março de 1610. dize su Señoria: *Aunque se puede defender que la primera Tonsura sea Sacramento, que imprima caracter, porque no se puede reiterar: Quanto al privilegio del fuero, aunque v. m. lo sigue con mucho ingenio, y erudicion, mientras la Iglesia no lo determinare, no me atreveria a juzgar por la opinion, porque la interpretacion del Concilio pende de la Sede Apostolica.* † Estas razones fueron tan fuer- 7
tes para mi, que teniendo escrita la opinion, no quise dexarla con solo mi arbitrio, aunque otros me le celebraron, en especial el esclarecido no menos en letras y sangre el Señor Don Andres de Cordoua su tio, Obispo de Badajoz, auditor que fue de la Rota de su Santidad, en una que me escrivio de 15. Março de 1610. *Las razones son fuertes y que a mi me conuencen, y estan seguidas con tanto ingenio, y eminencia de ambos derechos, como es menester para persuadir oi en España, que un Clerigo de menores ordenes goze del fuero, sin beneficio, ni assignacion, que aunque va con la limitacion de v.m. es forçoso que cause novedad, por no averlo dicho otro.* † El illustrissimo 8
en letras y santidad, padre de la Republica, y esposo liberalissimo de su Iglesia, el Señor Don Frai Diego Mardones,

Mardones, Obiſpo meritiſſimo de Cordoua, Confeſſor de ſu Mageſtad, en una que me eſcrivio de 20. de Abril 1610. *Mucho nos promete v. m. en tan pocos años, con eſtos pliegos que he viſto de ſu letura de la Catedra de Prima, pues donde nadie ha pueſto la mano, ſe levanta de ſuerte, que le aſſeguro tenga mil embidioſos, la interpretacion del Concilio es ſingular, y aſſi no tengo que dezirle otra coſa.* † El 9 inſigne por ſu doctrina, y erudicion, honor de nueſtro ſiglo, el Padre Ioan de Pineda de la Compañia de Iesus, en otra que me eſcribio de 22. de Diziembre 1609. *Recebi la lectura de v. m. de la Catedra de Prima, y con ella mucha merced, y aunque le he dado una buelta de prieſſa, hallo mucho que leer de eſpacio, y que eſtimar ſiempre, como lo hare, y communicarè a los amigos curioſos que por aca ai de todas facultades, para que en buena concordia vea alli cada uno lo que le toca, pues tiene tanto de todo, y todos con el aplauſo comun, y guſto que eſtoi cierto, tendran, obliguen a v. m. a ſacar mucho deſto a luz, como lo eſpero de ſu gallardo* 10 *ingenio y letras de v. m.* † El Tribonian. Eſpañol, copilador de las leyes del matrimonio, que lo pudiera ſer de las de Roma, hijo de mi patria el venerable Padre Thomas Sanchez de la Compañia de Iesus, en una que me eſcrivio en 29. de Henero 1610. *El nuevo entendimiento del Concilio devemos a ſu gallardo ingenio de v. m. quiſiera io ſe recibiera tan bien como me parece, por lo menos podremos ia con tan buenos fundamentos raſtrear la mente del Concilio, que me parece que es la que v. m. nos enſeña.* † El padre 11 de la juriſprudencia, gloria de nueſtra Eſpaña, el egregio Doctor Gabriel Henriques mi maeſtro, Catedratico de prima de Salamanca, ſiendo Fiſcal de ſu Mageſtad, en una de 20. de Iulio 1610. *Mucho nos da v. m. que imitar a ſus maeſtros, pues en tan pocos años, quando otros hazen harto de raſtrear el entendimiento de las leyes por los Doctores que eſcriven ſobre ellas, v. m. aventajandoſe a todos, nos las explica con tan gallardo penſamiento, como el del Concilio, que lo que me peſa es que ſea de mal lograr, por ſer materia odioſa.*

Eſto es lo que ſienten cerca de lo 12 que io eſcribo ſobre el ſacro Concilio de Trento, varones tan doctos, como los que aqui refiero, luzes de la Republica, y oraculos de la verdad, con quien conſulté mi opinion, porque jamas me fio de ſolo mi parecer, y ninguno de todos me apunta a dezir coſa, de las que el curioſo reprueva, por que ſi la primera Tonſura no es Orden de la Igleſia, pregunto io, es de la Sinagoga, o del Alcoran? Y ſi no haze Clerigos a los que la reciben, como les dan beneficios Eccleſiaſticos? de que ſon incapaces los ſeglares, *cap. 2. de Inſtit.* † Porque aunque no es ne- 13 ceſſaria ad corpus Domini conficiendum: es diſpoſicion para eſſo, como lo ſon todas las demas Ordenes, las quales negar que lo ſon es heregia, condenada en el meſmo Concilio de Trent. ſeſſ. 23. can. 2 *Si quis dixerit preter Sacerdotium non eſſe in Eccleſia Catholica alios Ordines, & minores, & maiores, per quos, velut per gradus quoſdam in Sacerdotium tenditur, anathema ſit.* † Por- 14

Digitized by Google

que por esso mesmo podra negar, que el Obispado es Orden de la Iglesia, quia quantum ad confectionem corporis Domini, idem exhibet cum Presbyteris ministerium, quia nova illa potestas non pertinet ad sacrificium, segun lo enseña el insigne Fr. Domingo de Soto de la esclarecida Orden de Santo Domingo, Confessor del Señor Emperador *in Sent.4. dist.24. q.1. art. 1.*

15 La prima Tonsura es Orden de la Iglesia, la qual la instituiò de consejo del Principe della San Pedro, segun lo enseña Dionys. Areopag. de Eccles. hierarch. *c. 6. p. 2.* Por lo qual dixo el Catechismo Roman. tit. de Sacram.Ordin. num.14. *Primum autem omnium ferunt Apostolorum Principem eam consuetudinem*
16 *induxisse ad memoriam corona.* † Y como sea tradicion de los Apostoles, serà hereje, el que la quisiere impugnar, Trident. sess.4. in princip. *& sine scripto traditionibus, quæ ipsius Christi ore ab Apostolis acceptæ, aut ab ipsis Apostolis Spiritu sancto dictante, quasi per manus traditæ*; & rursus. *Nec non traditiones ipsas tum ad fidem, tum ad mores pertinentes tanquam vel ore tenus à Christo, vel Spiritu sancto dictatas, & continua successione in Ecclesia Catholica conservatas, pari pietatis affectu, ac reverentia suscepit, &*
17 *veneratur.* † Lo qual San Pedro instituiò, para enseñarnos a despreciar las vanidades del siglo, en el qual era afrentoso el trasquilarse, y assi a el mesmo San Pedro predicando en Antiochia le raparon la cabeça por escarnio, segun lo trae mi tio el Padre Ioan Baptista Villalpando *en los Comentarios Reales sobre el Prophera Ezechiel, que escrivio por mandado de su Magestad to. 1. p. 2. c. 27.* † Era cosa afrentosa 18
el trasquilarse, y assi en la lei vieja de Moysen, se le vedò a los Sacerdotes, Levit. cap. 19. *Non corrumpatis effigiem cæsariei vestræ*; porque la calva fue ignominiosa, segun a el Propheta Eliseo, porque la tenia, lo corriã los muchachos, *Reg.4.cap.2.* diziendole, *salve calve*, porque como dize Ovid.

Turpe pecus mutilum, turpe sine gramine campus,
Et sine fronde frutex, & sine crine caput.

Y de aqui en las cosas tristes, se 19
trasquilaban en lugar de luto, segun lo trae de dotrina de muchos el doctissimo Padre Hieronymo de Prado apud avunculum meum *ubi proximè tom.1. ad Ezech. cap.5. 16.17.& 24.* porque como dize nuestro Seneca lib.5. de benefic. cap.6. *in luctu à rebus adversis moris est capillum tondere.* † Porque fue señal de servi- 20
dumbre, segun lo nota Fran. Duareno *lib.1 .de sacror. immunit.cap.14.* de donde dixo Martial *lib.6. epigr.* 64. para dezirle a uno, que era hijo de un esclavo: *sed patris ad speculum tonsi*; y en otra parte, *sed tonsis apta ministris*, Aristoph. in avib.

Ἔπειτα δῆτα δοῦλος ὢν κόμην ἔχοις.

Ac deinde servus cum sis, geris comam.

Y a esto pudo atender la Iglesia, 21
entre otras causas que dan otros, para mandar que las mugeres que se casavan, cubriessen las cabeças, *cap. hæc imago 33. q.5.* porque la muger en cabello fue señal de libertad, digo de no estar sugeta a matrimonio, l.5. tit.1. lib. 3. For.

Si

Si la manceba en cabello casare sin consentimiento de su padre. l.6.eiusdem tit. *Si el paare, o la madre, e otros parientes tubieren en su poder manceba en cabello, y no la casaren*
22 *fasta treinta años.* † Y por esto tambien pudo San Pedro instituir la Tonsura, para dar a entender la sugecion de los Clerigos, o para significar por esto lo desafidos que han de estar de los cuidados del siglo, porque como dize el text. in cap. duo sunt 12. q. 1. *Ratio verò capitis est temporalium omnium depo-*
23 *sitio.* † Porque los cabellos son simbolo de los cuidados, y negociaciones temporales, en que se ocupan los hombres, segun lo tiene nuestro amigo el doctissimo Padre Ioan de Pineda, padre de todas buenas letras y erudicion, *in Iob tom. 1. cap. 1. vers. 11. num. 7. ad fin. & vers. 20. ex*
24 *num. 13.* † Quare abrissi sacrificabantur ab eis, qui ab aliquo periculo liberati curam deponebat, ut tradunt Lucian. *in Dea Syria*, & Sueton. *in Neron. cap. 12.* segun que de los Nazarenos refiere la glosa in illud Iob cap. 1. *Nazarei capillos nutriunt dum per vitæ continentiam in præsumptionem cognitionis crescunt, devotione completa caput radere, &*
25 *capillos in ignem sacrificij ponere jubentur.* † A lo qual parece que atienden las mugeres de nuestros tiempos, en prometer colgar sus cabellos en los templos de los Santos de su devocion, quando se ven en alguna enfermedad peligrosa, lo qual fue comun en todo tiempo, Martial lib.1. epigr.88.

Hos tibi Phœbe vovet totos è vertice crines.

& Amphiareus Diti patri sacrificans apud Statium Papin. lib.3. Sylvar.

Accipe commissum capiti decus, accipe laurus,
Quas Erebo deferre nefas.

Et in planctu Lycurgi de morte Artemidori filij, lib.6. Thebaid.

Iupiter hunc crinem voti reus ante dicaram. 26

Vnde prima Tonsura nihil aliud est quàm prima sui ipsius in manus Episcopi facta consecratio, ad quod nec ceremoniæ, nec Episcopi verba parum abludunt, nam & Clerici nomen ex Ordinis formula accipiunt, Psalm.15. *Dominus pars hereditatis meæ & calicis mei, tu es qui restituis hæreditatem meam mihi.* † Quia hæ- 27
reditas Græcè dicitur κλῆρος *Cleros*, à quo Clerici dicuntur *cap. Cleros 21. distinct.* quasi Domini hæredes, *l.2. D. de excusat. tutor*, τῷ κληρονομίαν περιποιῆται, quod vertit Ant. August. *aut cum hæreditas adita est.* Item l. 23. in additis ad Ant. Contio in tit. de Episcop. audien. C. κληρονόμος γίνεται ὁ ἐπιτυχὼν κληρονομίας καὶ ἐπιδέχεται. † Quam- 28
quam haud negem Clericos à sorte dici tradidisse D. Isidor. *lib. 7. Etymol. c. 12. relatus in d. cap. Cleros*, quia id fit analogicè, eo quod in hæreditariis rebus sortes mitterentur: *Numer. cap.6. Paralip. 1. cap. 24. psalm.77. l.2. quibus quar. lib.10.* † Vel quod ad hanc divinam hæ- 29
reditatis Dei vocationem per sortes venirent, ut in veteri Testamento satis constat *ex Levit. cap.16. Paralip.1. cap. 24. & 26.* In novo autem D. Lucas cap.1. *Sorte exiit, ut incensum poneret.* Acta Apost. cap. 1. *Cecidit sors super Matthiam.* † Apud 30
Græcos idem probat Arist. *lib.4. Politicor. cap.15.* Apud Romanos *l.47. Græca C. de Episcop. & Cleric.* Nam ut ait Virgil. Æneid.2.

Laocon ductus Neptuno sorte sacerdos.

Digitized by Google

31 Quare simpliciter Tonsuratos Clericos esse verè & realiter probarunt Albert. Trotius *de vero & perfecto Cleric. cap.* 2. Flammin. *lib.* 4. *de benefic. q.* 2. *num.* 56. Navarr. *in Manual. cap.* 22. *num.* 17. Covarr. *in cap. quia nos, n.* 4. *de testam. & lib.*
32 1. *variar. cap.* 10. † Nam inter Ordines Ecclesiæ Tonsura annumeratur *in d. c. Cleros* 21. *dist. cap. duo sunt genera* 12. *quæst.* 1. *l.* 1. *tit.* 6. *p.* 1. *Trident. sess.* 21. de Reformat. cap. 1. *quorumcumque ordinum etiam clericalis Tonsura, & sess.* 23. *cap.* 2. *qui iam clericali Tonsura insigniti, & de Reformat. cap.* 10. *Tonsuram, vel.*
33 *minores ordines conferre.* † Quare licet nulla sacrificij instrumenta tradantur, Ordo nihilominus est cap. cum contingat de ætate, & qualitate ordinand. *per primam Tonsuram iuxta formam Ecclesiæ traditam à talibus clericis ordo conficiatur.* †
34 Collatus per manus impositionem Episcopi, cap. quoniam videmus 69. distinct. *Tonsuram clerici quosdam accipientes, nondum ab Episcopo manus impositione percepta*, ex quo gratiam confert ex operato secundum Apostol. ad Timot. 1. cap. 1. *Gratia, quæ data est vobis cum impositione manus Episcopi.* † Et characterem sa-
35 crum imprimit in anima indelebile, ut probat *præceptor meus D. Didac. Sahagun in opere posth. tit. de Sacram. ordin. num.* 11. *Marta de iurisdict.*
36 *p.* 4. *cent.* 2. *cas.* 121. *num.* 11. † Nam cum sit unum ex ordinibus novæ legis, dubium non est, quod characterem imprimat, Trident. sess. 23. *c.* 4. *Quoniam vero in Sacramento Ordinis, sicut in Baptismo, & Confirmatione character imprimitur, qui neque deleri,*
37 *neque auferri potest.* Cuius idem sub anathematis censura statuitur sess. 7. can. 9. *si quis dixerit in tribus sacramentis baptismo scilicet, confirmatione, & ordine non imprimi characterem in anima, hoc est signum quoddam spirituale, & indelebile, unde reiterari non possunt, anathema sit.* † Nam sub 38
voce *Ordine*, tam minores, quàm maiores comprehenduntur nam indefinita æquipollet universali, *Extravagant. unam sanctam de maiorit. & obedient.* & sub anathematis etiam statuitur d. sess. 23. can. 2. *si quis dixerit præter sacerdotium non esse in Ecclesia Catholica alios ordines, & maiores, & minores, per quos velut per gradus quosdam sacerdotium tenditur, anathema sit.* † Ex quo pri- 39
mam Tonsuram iterari non posse extante Concilio Tridentino defendit *Cardinalis Bellarmin. li. de Ordin. cap.* 8. *ad fin.* nec puniri sine degradatione *cap. siquis Episcopus* 27. *q.* 1. *c.* 2. *de pœn. in* 6. *Bern. D. az. in Prax. c.* 104. *& c.* 132.

Y no obsta dezir, que la Tonsura no es orden, sino disposicion a las 40
otras ordenes (Nam alij Ordines minores quos in confesso ordines fatentur) nihil aliud sunt, quam gradus ad maiores. Trident. sess. 23. de Reform. cap. 11. *cumque hinc ad altiores gradus, & sacra ministeria sint ingressui*, & idem habetur *d. sess* 23. *can.* 2. † Vnde Tonsurati clericorum 41
appellatione veniunt, & gaudent omnibus privilegiis, & immunitatibus quæ clericis in sacris constitutis conceduntur, *Guido Papa quæst.* 388. *Menoc. de succes. creat. lib.* 3. §. 22. *limit.* 17. *ex num.* 61. *Stephan. Aufrer. in Clement.* 1. *de offic. ordin. reg.* 1. *fall.* 11. *ex num.* 1. *Olanus in concord. antinom. lit. C. numer.* 21. *Gregor. in l.* 54. *tit.* 6. *p.* 1. *gl.* 12. *ex num.* 7. *Did. Perez in l.* 1. *tit.* 3. *lib.* 1.

42 *lib. 1. Ordin.* † Ita ut omnia iura, quæ locuntur in clericos, locum habeant in ſimpliciter tonſuratis, ut tradunt *Purpurat. in l. placet ex numer. 21. C. de ſacroſſ. Eccleſ. Roland. à Valle conſ. 61. numer. 4.* etiam ſi coniugati ſint, dum unica, & virgine contraxerint *capit. 1. de cleric. coniugat. libr. 6.* † Quod
43 ad eorum etiam uxores extendunt *Gemin. in d. cap. 1. §. in cæteris nu. 7. Tiraq. in ll. connubial. gl. 2. ex num. 54. & de pœn. caſ. 51. numer. 73.* ad familiam, & conſanguineos *Felin. in capit. Eccleſia S. Mariæ de Conſtit. numer. 99.* nec non ad concubinam, cum ſit de eius familia *Tib. Decian. tom. 1. lib. 4. cap. 9. ex num. 47.*

44 Y todo eſto procede deſpues de el Concilio Tridentino, quo extante prima Tonſura primum filios familias à patria eximit poteſtate ita ut libere teſtari valeant, & contra Viglium eleganter reſoluit *Cervant. in l. 5. Taur. numer. 13. quem ſequitur præceptor meus D. Ant. Pichardo in §. 2. Inſtit. quibus non eſt*
45 *permiſſ. numer. 81.* † Quod verum intelligo, quo ad adminiſtrationem rerum ſpiritualium, in quibus nihil operatur patria poteſtas, *Iaſ. in l. patre furioſo D. de his, qui ſunt ſui Gutierr. in repet. §. ſui num. 9. Inſtit. de hered. qualit.* † Nam
46 cum patria poteſtas ſit iure civili, ea in ſpiritualibus non attenditur, *cap. fin. de iudic. in 6. Menoch. de Recuperan. remed. 15. numer. 320.* † Vt ſi filius vellet agere ſuper
47 ſpiritualibus non requiratur Conſenſus patris, ſecus in temporalibus, quia naturalia immutabilia ſunt *Covarr. in cap. quia nos num. 5. de teſtam.*

Lo ſegundo, quando ære alieno 48
opprimitur gaudet beneficio *cap. Odoardus de ſolution.* ut non poſſit pro debito civili incarcerari, quia ut miles, & nobilis, non tenetur niſi in quantum facere poteſt deductis neceſſariis alimentis *gl. & Bart. in l. miles D. de re indic. & dicunt communem ibi Ripa numer. 7. Iaſ. 3. gloſ. in cap. ſtudeat. 50. diſtinct.* † 49
Etiam ſi nec beneficium neque Eccleſiaſticam habeat aſſignationem, quia cum à die receptæ ordinis clericus efficiatur, & per conſequens nobilis, ut tradunt *Hoſtienſ. & Panormit. in cap. eo libentius de ſervis non ordinand. Tiraq. de nobilit. cap. 9.* † Ad hoc ut dicto beneficio 50
gaudeat nullam aliam qualitatem debet habere quam ordinis titulum, quia Tridentina diſpoſitio circa fori tantum privilegium verſatur, quod quia non ita diſtinguit *Gutierr. de iuram. confirm. p. 1. cap. 17. ex num. 10.* perperam accuſat *Lappum alleg. 118.*

§ Lo tercero, el clerigo de co- 51
rona deſpues del Concilio Tridentino ſin beneficio, ni aſſignacion, goza de el privilegio del *Canon, ſiquis ſuadente diabolo 17. quæſt. 4.* ut in eum violentas manus iniiciens ipſo iure ſit excommunicatus, *Covarr. in cap. alma mater. p. 1. §. 1. n. 9. de ſent. excomm. & in Decretal. 4. p. 2. cap. 6. numer. 3. Petr. Dueñas reg. 99. Belluga in ſpeculo Princip. rub. 11. §. videndum, num. 5. Nicol. Plotus de cenſur. §. 6. ex numer. 1. Gonçalez in reg. 8. Chancell. gloſ. 5. §. 5. ex numer. 6. & gloſ. 53. num. 55.* † Ita ut à nullo alio, quam à Romano Pontifice abſolui queat *Navarr. in Manual, cap. 27. ex n. 89. Gutierrez lib. 1. canonicar. qq.*

53 *cap.5. ex num.11.* † Non solum qui manus violentas injiciunt, sed qui pedibus, aut verbis, aut scripto lædunt, Navarr. *in d. cap. 27. n.77.* Covarr. *lib.1. variar. c.11. ex n.5.* Sebast.Medices *in summ. peccat. p.2. tit.9. q.78. n.39.* Plaza *de delict. cap.1. ex num. 28.* Vel invitum detineatur, *DD. in cap. nuper, §. nos igitur, de sentent. excommun.* Tib. Decian. *tom.2. lib.7. cap.10. n.22.* Covarr. *Decret. 4. p.1. cap. 1. n.1.*

54 † Etiam si Clericus sit degradatus, vel excommunicatus, Iul. Clar. *in Pract. §.fin. q.77. ex num.9.* Alciat. *in cap. cum non ab homine de iudic.*

55 † Sive dormiens, aut imago eius, vel familia offendatur, Medices *in d. q. 78. ex num. 19.* cum aliis per Cened. *collect.24. ad Decretum, ex num.3.*

56 ¶ Lo quarto, assi mesmo el Clerigo de corona sin beneficio, ni assignacion, despues del Concilio de Trento, es capaz para tener beneficios Eccleſiasticos, Canonicatos, Prebendas, y Capellanias, de que son incapaces los seglares, *cap. 2. de Iustit.* porque el Concilio solo dispuso que tuviessen catorze años, Covarr. *in cap. quia nos, de testam.* Flammin. *d. lib. 4. cap. 1. num. 7. & cap.11. num.13.* Hieron. Cavall.

57 *in Pract. q. 524. num.fin.* † Etiamsi in d. Capellania, aut beneficio teneantur dicere tot Missas, quod Presbyteros solùm videtur respicere, quia cùm illas per alium possit dicere, per se dicere videtur, *l. qui per alium, D. de regul. iur.* ut ex decisionibus Rotæ, & Dominorum Cardinalium declarationibus contra Ripam, Lambertinum, Perezium, Gutierrez, Spinum præceptorem meum, & alios accuratè defendit Hieron. Gonzal. *in d. reg. 8. Cancel. glos. 5. ex num. 74.* † Nisi testator 58
dicat, quòd solus Presbyter admittatur, & non alius, quia tunc necesse est habere illam qualitatem, vel saltem proximam, ut intra annum valeat ordinari, ut idem resolvit Gonzales *ubi prox. ex num.101.*

¶ Lo quinto, el Clerigo solo de 59
corona extante Concil. Triden. sine beneficio, aut assignatione jurisdictionem Ecclesiasticam exercere valet, & Vicarium esse Episcopi, ut probat Covar. *in c. alma mater, p.1. §. 11. n. 3. de sentent. excommun.* Conrad. *in templo Iudic. lib.2. c.5.* Segura Davalos *in direct. Inquisit. p.1. c.11.* Henriq. *in Summ. d. lib. 10. c.2.* † Vicarius tamen Episcopi 60
iura Ecclesiastica exercet, *c. licet de offic. Vicar. lib.6.* cuius laicus incapax est, *c. benè quidem, c. si Imperator, 96. dist. c. futuram, 12. q.1. c. decernimus, cum aliis de iudic.* † Quare plus quàm compertum 61
est te manifestè errare dum ais Tonsuratum sine beneficio, aut assignatione esse laicum, nam ut ait tex. in c. in nova 16. q.7. *Indecorum est Vicarium Episcopi laicum esse, & viros Ecclesiasticos iudicare.* † Nam 62
jurisdictio Ecclesiastica immediatè Petro & successoribus à Domino fuit tributa, & sæcularibus interdicta, ut nullatenus liceat eam prophanis hominibus usurpare, *cap. cùm ad verum. c. duo sunt 96. dist. c. solita de maiorit. & obedient.* † Ita ut neque Pontificis rescripto, 63
neque consuetudine immemoriali contrarium induci queat, Iul. Clar. *in Pract. §. fin. q.36. n.3.* Covarr. *lib.1. Pract. c.31. ex num.4.* Salcedo ad Diaz *reg.140.* Duen. 143. Decian. *d. lib.4. c.9. ex num.10.* Petr. Greg.

in

Digitized by Google

in ſyntag. p. 3. lib. 3. c. fin. num. 18. Camillus Borrel *in addit. ad Bellug. in ſpeculo Princip. rub.* 11. §. *videndum, n.* 13.

64 ¶ Lo ſexto, el Clerigo de corona mientras no es incorregible, ni padece otra objecion de hecho, ni de derecho, goza del privilegio del fuero Eccleſ. como queda provado en el lugar que refiere el curioſo, por los fundamentos que alli truxe, a los quales favorece la Igleſia Cathol. en el Pontifical, donde a los Clerigos de corona (deſpues de averlos ordenado) manda que les diga el Obiſpo en nombre de la Igleſia. *Filij chariſſimi, animadvertere debetis quòd hodie de foro Eccleſiæ facti eſtis, & privilegia clericalia ſortiti eſtis, cavete igitur ne propter* 65 *culpas veſtras illa perdatis.* † Y ſi eſto les aſſegura, y promete la Igleſia deſpues del Conc. Trid. como es llano, dandoles palabra que con ſola la primera Tonſura ſon del fuero Eccleſ. y gozan de ſus privilegios, mientras los vicios no les hizieren indignos, no ſerà temeridad, dezir lo contrario, y error manifieſto querer invalidar la promeſa de la Igleſia, y aun heregia no aſſentir con ella, *cap. hæc eſt fides* 24. *q.* 1.

66 † No ſolo quanto a ſus perſonas como otros algunos quieren, ſino tambien quanto a ſus bienes, aſſi eſpirituales como patrimoniales, y adventicios, por qualquier titulo que ſea, *gloſ. in c. Eccleſia S. Mariæ de Conſtit.* & ibi Abb. & Felin. *uterque num.* 7 Anaſt. Germ. *de ſacror. immunit. lib.* 3. *c.* 15. *num.* 107. Oct. Cacher. *deciſ.* 30. *num.* 4. Petr. Barb. *in l.* 7. *Titia D. ſoluto matrim.*

67 † Nam bona Clericorum gaudent eodem privilegio quo ipſi Clerici, *c. non minus de immun. Eccleſ. cap. quamquam de cenſib. lib.* 6. *c. ſimiliter* 16. *q.* 1. *gloſ. in c. fin. de immunit. Eccleſiar. & in c. ex literis de vita, & honeſt. Cleric.* Covarr. *li.* 2. *variar. c.* 4. *num.* 4. Præceptor meus Spin. *in ſpec. teſtam. gloſ.* 18. *num.* 72.

† Nam quod attinet ad forum perſo- 68 na principaliter conſideratur, & bona veniunt acceſſoriè, Oldrad. *conſ.* 83. Decian. *d. lib.* 4. *c.* 11. *n.* 13. Cardinalis Thuſcus *in Pract. tom.* 1. *lit. C. concl.* 114. *ex num.* 1. *& tom.* 4. *concl.* 450. *ex n.* 1.

¶ Lo ſeptimo, el Clerigo de co- 69 rona exemptus eſt ab exactionibus & contributionibus tam realibus quàm perſonalibus tributorum, petitorum, gabellarum, & munerum temporalium, *d. c. quamquam de cenſib. lib.* 6. cum aliis per Covarr. *in Pract. cap.* 31. *num.* 9. † Porque 70 cerca deſto el Concilio Tridentino no tratò nada, y aſſi lo dexò a la diſpoſicion del Derecho comun, en que eſtà mandado que goze de todos los privilegios de los Clerigos, y aſſi lo reſuelve noviſſimamente la Congregacion de los Señores Cardenales deputados por la Sede Apoſtolica para la interpretacion del Concilio, *in d. ſeſſ.* 23. *d. c.* 6. † Y 71 no ſe me podrà opponer de la L. 2. *tit.* 4. *lib.* 1. *Recopil.* porque habla de los Clerigos tratantes, los quales pechan, y pagan como los legos, aunque ſean de Orden Sacro, porque como dize el Pontifice in cap. Recolleotes, de ſtatu Monach. *Quia dignum eſt eos qui cum aliis ſimilem vitam ſuſcipiunt, ſimilem ſentiant in legibus diſciplinam.* † Y aſſi lo 72 tienen Azevedo *in lib.* 7. *tit.* 18. *lib.* 9. *Recopil. ver. como ſi fuera lego, Gregor. in l.* 5. *tit.* 6. *p.* 5. *ver. tambien*

bien Clerigo como Cavallero, Mexia in pragm. taxa pan. concl. 5. ex n. 21. Salcedo ad Diaz in Pract. cap. 55. Parlador. lib. 1. rerum quotid. cap. 3. §. 1. Felician. de cenſib. libr. 2. cap. fin. Giroud. de Gibell. p. 7. ex num. 9. Marta de iuriſdict. p. 4. cent. 1. caſ. 73 *36. ex num. 20.* † Con lo qual queda ſatisfecho (a lo que entiendo) a las Advertencias ia referidas, ſi bien, no como yo quiſiera, como han dado lugar la brevedad del tiempo, y deſcomodidad de poſada, que pudiera tener eſcuſado el curioſo, pues aun las objeciones legitimas en libros agenos ſon reprobadas, porque como dixo Martial. *Turpiter facit, qui in alieno libro ingenioſus eſt.* † 74 Quanto mas las de tan poco fundamento como eſtas, que ſolo han ſervido de eſcandalizar el mundo, tan acoſta de ſu conſciencia del curioſo, que le valiera mas no ſer nacido, ſegun de ſentencia de Chriſto nueſtro Redemptor refiere S. Marc. cap. 6. *Va homini illi, per quem ſcandala veniunt*, & rurſus, *melius eſſet ei ſi natus non fuiſſet*, con el deſengaño, eſpero la ſatisfacion del Conſejo, a quien nueſtro Señor guarde, de Madrid de la poſada 24. de Junio de 1615.

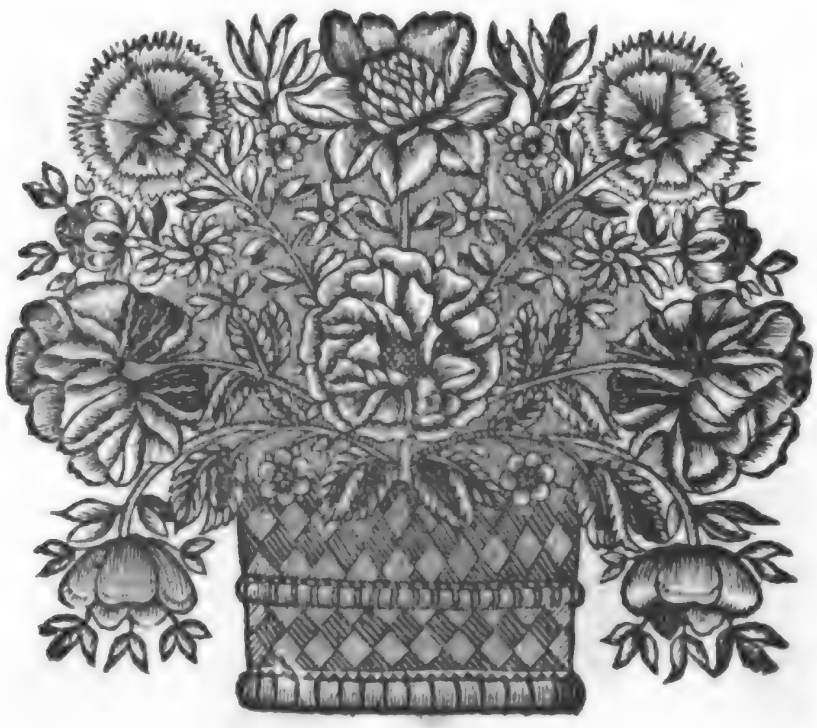

LVGARES

LVGARES
DE LA
SAGRADA ESCRIPTVRA,
Y DE AMBOS DERECHOS
Que en eſta Defenſa ſe explican, o ſe exornan.

VETVS TESTAMENTVM.

Geneſis.

GENESIS c. 2. *Eritis ſicut dij ſcientes bonum & malum.* c. 1. n. 14. pag. 523

Geneſ. c. 4. *Sub te erit appetitus tuus, & tu dominaberis illi.* c. 3. n. 5. p. 542

Geneſ. c. 30. *In ipſo calore coitus oves intuentes virgas parièbant maculoſa.* c. 1. n. 9. p. 522

Geneſ. c. 40. *Vos cogitaſtis in me malum, ſed Deus vertit illud in bonum,* c. 3. n. 28. p. 544

Geneſ. c. 44. *An ignoratis, quod non ſit ſimilis mei inaugurandi ſcientia,* c. 1. n. 8. p. 522

Exodus.

EXod. cap. 30. *De tributo Tabernaculi* cap. 4. n. 15. p. 548

Exod. cap. 30. *De altare Thymiamatis,* cap. 4. n. 62. p. 554

Leviticus.

LEvitic. cap. 16. *Sacerdotes ſorte electi,* cap. 6. n. 29. p. 571

Levitic. cap. 19. *Coram cano capite conſurge, & honora perſonam ſenis,* c. 4. n. 2. p. 546

Levit. c. 19. *Non declines ad Magos, neque ab Ariolis aliquid ſciſcitemini, ne polluamini per eos,* c. 1. ex n. 13. p. 522

Levit. c. 19. *Non corrumpatis effigiem cæſariei veſtræ,* c. 6. n. 18. p. 570

Levit. c. 20, *Anima quæ declinaverit ad Magos, & fornicata fuerit cum eis, ponam faciem meam adverſus eam, & interficiam illam in medio populi ſui,* c. 2. n. 1. p. 551

Digitized by Google

LVGARES DE LA

Numeri.

NVmer. c.6. *De ſortis diviſione*, cap.6. num.28. p.571

Numer. c.11. *Septuaginta ſeniores*, c.4. n.3. p.546

Numer.c.24. *De aſina Balaam*, c. 3. n.35. p.544

Deuteronomium.

DEuter, c.18. *Omnia enim hæc abominatur Dominus,& propter iſtiuſmodi ſcelera delevit has gentes in introitu ſuo*, c.1.ex n.13. p.522

Deuter. c.30. *In conſpectu tuo vitam & mortem*, c.3.n.6. p.542

Deuter.c.31. *Ad ſeniores urbis*, c.4. n.3. p.546

Iudicum.

IVdic. c.24. *Eligite hodie quod placuerit*, c.3.n.7. p.542

Regum.

REg.1. cap.7. *De libero arbitrio*, c.3. n.13. p.542

Reg.1. cap.28. *Saul abſtulit Magos ac terra, & interfecit eos*, cap. 1. ex num.13. p.522

Reg.3. c.4. *De opulentia Salomonis*, cap.4. n.24. p.549

Reg.3. c.5. *De operariis Templi*,c.4. n.51. p.553

Reg.3. c.6. *De ſitu Templi*, cap.4. num.29. p.550

Reg.3. c.6. *Cherubim, & palmarum ſpecies*, c.4.n.40. p.551

Reg.3. c.6. *De columnis Templi*,c.4. n.44. p.551

Reg.3. c.6. *Domus autem cùm ædificaretur de lapidibus dolatis atque perfectis*, cap.4. num 46. p.547

Reg.3. cap.6. *Et pavimentum domus texit auro, intrinſecus & extrinſecus*, c.4. n.55. p.553

Reg.3. c.6. *Et omnes parietes Templi per circuitum ſculpſit variis celaturis*, c.4.n.57. p.554

Reg.3. c.6. *De Cherubinis Templi*, c.4. n.60. p.554

Reg.3. c.7. *De capitellis columnarum*, cap.4. n.39. p.551

Reg.3. c.7. *De mari Æneo*, cap.4. n.34. p.550

Reg.3. c.7. *Omnia ex lapidibus pretioſis qui ad normam quamdam,&c.* c.4. n.45. p.552

Reg.3. c.7. *Clavos, penſiles, & alia ex auro*, c.4. n.50. p.552

Reg.3. c.7. *Altare autem & menſam auream*, c.4. n.62. p.554

Reg.3. c.7. *Inter coronulas & plectas leones, & boves, & Cherubin*: c.4. n.61. p.554

Reg.3. c.8. *De arca Domini*, c.4. n.59. p.554

Reg.3. c.9. *De potentia Salomonis*, cap.4. n.13. p.548

Reg.3.c.10.*Et claſſes Regis cum claſſe Regis Hiram ſemel per annos ibant in Tharſis*, c.4. n.18. p.548

Reg.3. c.10. *De donis Reginæ Saba*, cap.4. n.16. p.548

Reg.3. c.10. *De opulentia Salomonis*, c.4. n.25. p.549

Reg.3. c.11. *De familia Salomonis*, c.4. n.25. p.549

Reg.4. c.1. *De Calvini turpitudine*, c.6. n.18. p.570

Reg.4. c.1. *Numquid non eſt Deus in Iſraël ut eatis ad conſulendum Belzebub, quamobrem morte morieris*, c.1. ex n.13. p.522

Paralipomenon.

PAralip.1. c.28. *Deum fuiſſe Templi architectum*, cap.4.num.28. p.550

Paralip.2. c.1. *Argentum pro lapidibus erat*, c.4.n.17. p.548

Paralip.2. c.1.*Divitias autem & ſubſtantiam & gloriam dabo tibi, ita ut nullus in Regibus nec ante te, nec poſt te fuerit ſimilis tui*, cap.4.

numero

Digitized by Google

numero 27. pagina 549
Paralip. 1. c. 29. *Muneribus populi*, c. 4. n. 23. p. 549
Paralip. 1. c. 29. *De rebus, quas David Templo reliquit*, c. 4. n. 21. p. 549
Paralip. 1. c. 18. 22. & 29. *De vasibus aureis Templi*, c. 4. num. 63. p. 554
Paralip. 2. c. 2. *De operariis Templi*, c. 4. n. 51. p. 553
Paralip. 2. c. 3. *De Templi fabrica*, c. 4. n. 29. p. 550
Paralip. 2. c. 3. *De columnis Templi*, c. 4. n. 39. p. 551
Paralip. 2. c. 3. *De clavis aureis templi*, c. 4. n. 47. p. 545
Paralip. 2. c. 3. *De stratibus Templi*, c. 4. n. 48. p. 552
Paralip. 2. c. 3. *Porro aurum erat probatissimum de cuius laminis texit domum, & trabes eius, & postes, & parietes*, c. 4. n. 56. p. 553
Paralip. 2. c. 3. *Et clauos fecit aureos*, c. 4. n. 56. p. 553
Paralip. 2. cap. 3. *Et laminis aureis texit eam quasi talentis sexcentis*, c. 4. num. 58. p. 554
Paralip. 2. c. 4. *De mensis propositionis*, c. 4 n. 63. p. 554
Paralip. 2. c. 5. *De arca Domini*. c. 4. n. 59. p. 554
Paralip. 2. c. 8. *De classe Salomonis*, c. 4. n. 14. p. 548
Paralip. 2. c. 9. *De opulentia Salomonis*, c. 4. n. 24. p. 549
Paralip. 2. c. 12. *De libero arbitrio*, c. 3. n. 13. p. 542
Paralip. 2. c. 24. *De diuisione sortis*, c. 6. n. 28. p. 571
Paralip. 2. c. 33. *Habebat secum Magos, & incantatores, multaque mala operatus est*, cap. 1. ex n. 13. p. 522

Tobias.

Tob. cap. 11. *Tunc sumens Tobias de felle piscis linivit oculos patris sui*, c. 1. n. 10. p. 522

Iob.

Iob. cap. 1. *Ad quarel capillos nutriunt dum per vita continentiam*, & c. c. 6. n. 24. p. 571
Iob, c. 2. *Et percussit eum vlcere pessimo*, c. 2. n. 30. p. 534
Iob, c. 4. *Vane scientie sectat ores Elephaz, & Themanites*, cap. 5. n. 51. p. 562
Iob, cap. 9. *Qui facit Arctum, & Orion, & Pleiadas in interiora Austri*, c. 5. n. 52. p. 562
Iob, c. 12. *In antiquis est sapientia*, c. 4. n. 1. p. 546
Iob, c. 32. *Non sunt longæui sapientes, neque senes intelligunt iudicium*, c. 4. n. 4. p. 547
Iob, c. 41. *Non est potestas, quæ comparetur ei super terram*, cap. 2. n. 32. p. 535
Iob, c. 44. *Nunc quid fecit tecum pactum, vt accipias eum, quasi seruum sempiternum?* c. 2. n. 34. p. 535

Psalmi.

Psalm. 5. *Mane astabo tibi, & videbo, quoniam non volens Deus iniquitatem tu es*, c. 3. n. 4. p. 541
Psalm. 9. *De libero arbitrio*, c. 3. n. 13. p. 542
Psalm. 15. *Dominus pars hæreditatis meæ*, c. 6. n. 26. p. 571
Psalm. 57. *Sicut aspidis surdæ*, cap. 5. n. 72. p. 565
Psalm. 77. *De sorte*, c. 6. n. 28. 29. p. 571
Psalm. 106. *Qui descendunt in mare in nauibus facientes operationes in aquis multis ipsi videbunt mirabilia in profundo*, c. 5. n. 48. p. 567
Psalm. 124. *Non est sermo in lingua mea*, c. 3. n. 35. p. 544
Psalm. 148. *Nisi Dominus ædificauerit domum, in vanum laborant qui ædificant*

cant eam, c.3.n.30. p.544
Ialm.117. *De lapide triangulari*, c.4. n. 41. p.551

Prouerbia.

Prouerb.cap.16. *Omnia propter semet ipsum operatus est Dominus, etiam impium in diem malum*, c.3. n. 505 p.545
Prouerb.c.16. *Hominis est preparare cor, Domini autem gubernare linguam*.c.3.n.36. p.544
Prouerb. cap.16. *Cor hominis cogitat viam suam, Dominus autem dirigit gressus suos*, c.3.n.26. p.544
Prouerb. c. fin. *Rarum, & à finibus pretium eius*, c.4. n.5. p.547

Ecclesiastes.

Eccles. c.2. *De libero arbitrio*, c.3. num.13. p.542
Eccles. c.3. *Altiora te ne quæsieris, & fortiora te, ne scrutatus fueris*. c.1. n. 13. p.521
Eccles.c.15. *Appósuit tibi aquam, & ignem ad quam volueris porrige manum*, c.3.n.8. p.541
Eccles.c.10. *Si mordeat serpens in silentio*, c.5. n.72. p.565

Sapientia.

Sapient. c.4. *Senectus venerabilis est non diuturna, neque annorum numero computata, &c.* cap.4.num.2. p.546
Sapient c.9. *Corpus quod corrumpitur agravat animam, & terrena inhabitatio deprimit sensum multa cogitantem*, c.3. n.18. p.543
Sapient. *Deus non fecit mortem, neque in perditionem vivorum lætatur*. c.3. n. 52. p.546

Isaïas.

Isai. cap.1. & 4. *De libero arbitrio*, c.3.n.13. p.542
Isai. cap. 26. *Omnia opera nostra operatus es nobis Domine*, cap.3.n.32. p.544
Isai c.30. *Qui dicunt videntibus nolite videre, & aspicientibus nolite aspicere*, in proœm.n.9. p.515

Hieremias

Hierem. cap.3.4.7.25. & 26. *De libero arbitrio*, cap.3. num.13. p.544
Hierem.c.8. *Ecce ego mitto vos serpentes regulos quibus non est incantatio*, c.5. n.72. p.565
Hierem. c.10. *Vox auditionis ecce venit, & commotio magna de terra Aquilonis, & ponet ciuitatem Iuda in solitudinem*, c.3.n.19.p.543
Hierem.cap.49. *Nunc quid non est sapientia in Theman*, cap.5. num.48. p.562
Hierem. c.10. *Scio Domine quoniam non est hominis via eius, nec viri, vt dirigat gressus suos*, cap.3. num.19. p.543
Hierem. c.52. *De columnis vestibuli templi*, c.4.n.38. p.551
Hierem.c.13. *Nolite audire Prophetas vestros & diuinos*, c.1. ex num.13. p.522

Baruch.

Baruch c.3. *Non est audita in terra Chanaam, neque visa in Theman*. c.5.n.48. p.562
Baruch cap.3. *Negotiatores Merrha, & Theman, & fabulatores, & exquisitores prudentiæ, & indulgentiæ*, c.5.n.50. p.562

Ezechiel.

Ezechiel cap. 13. *De raptu*, cap.2. n.12. p.532
Ezech. 18. & 33. *De libero arbitrio*, c.3.n.13. p.542
Ezech.c.28. *Ambulasti perfectus à die conditionis tua donec inuenta est in te iniquitas*, c.3.n.49. p.546
Ezech.c.40. *De Templo Salomonis*. cap.4.n.48. p.553

Daniel.

Daniel.

DAniel cap. 13. *De Susanna à senioribus solicitata*, c.4.num.3. p. 546

Daniel c.14. *De Habacuc translatione*, cap.2. n. 13. p.532

Oseas.

OSeas cap. 13. *Perditio tua ex te Israel, tantummodo in me auxilium tuum*, c.3.n.26. p.544

Machabæi.

MAchabæor. 1.c.3. *Expanderunt libros legis de quibus sperabantur Gentes similitudinem simulacrorum suorum*, c.1.n.50. 527

NOVVM TESTAMENTVM.

S. Matthæus.

MAtth. c.2. *Ecce Magi ab oriente venerunt*, c.1. n.4. p.522

Matth.c.2. *De lapide triangulari*, c.4. n. 42. p.549

Matth. c.3.& 11. *De libero arbitrio*, c. 3. n.13. p.542

Matth. c.6. *Folium arboris non cadet sine voluntate patris vestri, qui in cœlis est*, c.3.n.22. p.543

Matth. c. 4. *De Christi transvectione*, cap.2. num.13. p.532

Matth. c.23. *Hierusalem, quæ occidis Prophetas, & lapidas eos, qui ad te missi sunt, quoties volui congregare filios tuos sub alis, & noluisti* c.3. n. 16. p.543

Matth. c.27. *Ego vobiscum ero vsque ad consummationem sæculi*, c. 2.n.4. p. 531

S. Marcus.

MArc. cap.1. *De libero arbitrio*, c.3.n.13. p.542

S. Lucas.

LVc. c.1. *Sorte exiit, vt incensum poneret*, c.6.n.29. p.571

Luc.3. *De libero arbitrio*, cap. 3. n.13. p.543

Luc c.4. *De lapide triangulari*, c.4 n.42. p.551

Luc. c. 22. *Ego rogaui pro te ne deficiat fides tua*, c.2. n.5. p.531

Luc. c. 10. *Væ tibi Corozaim, væ tibi Bethsaida, quia si in Tyro, & Sidone facta fuissent virtutes, quæ factæ sunt in vobis, olim in cinere, & cilitio pœnitentiam egissent*, cap.3. n. 39. p.545

S. Ioannes.

IOan.c.1. *Omnia per ipsum facta sunt*, c.3. n.31. p.544

Ioan, c.1. *Quot quot autem receperunt*, c. 3. n.43. p.545

Ioan.Can. 1. c.3. *Ad hoc apparuit filius hominis, vt opera diaboli destrueret*, c. 1.n.15. p.523

Ioan.c.4. *Patres nostri in monte hoc adorauerunt*, c.5.n.37. p.560

Ioan.c.7. *De libro arbitrio*, c.3.n.13. p.542

Ioan. c.10. *Deambulabat IESVS in porticu Salomonis*, c.4.n.30. p.550

Ioan.c.15. *Sine me nihil potestis facere*, c.3.n.23. p.543

Ioan. c.26. *Cum venerit ille spiritus veritatis docebit vos*, cap.2. n.5. p.531

Acta Apostolorum.

ACta Apost. c.1. *Cecidit sors super Mathiam*, cap.6. n.29. p. 571

Acta Apost.c.3.8. & 9. *De libero arbitrio*, c.3.n.13. p.542

Acta Apost. cap. 12. *Transuectio D. Pauli ab Angelo*, c.2. n.13. p.532

Acta Apost. c.16. *Hij homines conturbant ciuitatem nostram cum sint Iudæi*, c.1. n.26. p.524

Acta Apost. c. 18. *Aquilam Ponticum genere, qui nuper venerat ab Italia, & Priscillam vxorem eius (eo quod præcepisset Claudius discedere omnes Iudæos Roma)* c.1.

numero 36. pagina 525
Acta Apoſt. c.21. *Ego homo ſum quidem Iudæus à Tharſo Ciliciæ non ignotæ ciuitatis municeps*, c.1.n.18. p.524
Acta Apoſt. 24. *Inuenimus hunc hominem peſtiferum & concitantem ſeditiones omnibus Iudæis*, c.1.n.29. p.525

S. Paulus.

AD Ro. c. 1. *Tradidit illos Deus in reprobum ſenſum, ut faciant quæ non conueniunt*, c.3.n.50.p.546
Ad Rom.c.10. *De libero abritrio*, c.3. n. 13. p.542
Ad Roman. c.11. *Iuſtificatio ex Deo*, c.3.n.10. ibid.
Ad Rom. c. 7. *Non enim quod volo bonum, hoc facio: ſed quod nolo malum hoc ago*, c.3.n.15. p.543
Ad Roman. c.11. *Gratia datur gratis*, c.3.n.44. p. 545
Ad Roman. c. 7. *Velle adiacet mihi, perficere autem non inuenio*, c.3.n.34. p.554
Ad Roman. c. 8. *Prudentia carnis mors eſt & inimica Deo*, c.3.nu.27. p.544
Ad Corinth. 1. c.3. *De libero arbitrio*, c.3.n.13. p.542
Ad Corinth.1. c. 4. *maledicimur, & benedicimus, perſecutionem patimur, & ſuſtinemus*, in proœm. num. 13. p. 516
Corinth. 2.c. 13. *De raptu Pauli*, c.2. n.12. p.532
Corinth. 1. c. 13. *Si habuero prophetiam, & nouero myſteria omnia, & omnem ſcientiam, & ſi habuero omnem fidem, ita ut montes trãsferam, charitatem autem non habuero nihil ſum*, c.3.n.24. p.543
Corinth.c.3. *Non ſumus ſufficientes ex nobis, quaſi ex nobis cogitare aliquid, ſed omnis ſufficientia noſtra ex Deo*, c.3.n.32 p.544
Ad Galat. c. 4. *Nam caro concupiſcit adverſus ſpiritum*, c.3.n.17. p.543
Ad Galat. c.6. *In Chriſto IESV neque circumciſio aliquid valet, neque præputium, ſed noua creatura*, c.3.n.22. p.543
Ad Epheſ. 2. *Eramus natura filij iræ ſicut & cæteri, Deus autem (qui dives eſt in miſericordia propter nimiam Charitatem ſuam, qua dilexit nos, & cum eſſemus mortui peccatis conuiuificauit nos*, c.3.n.43. p.545
Ad Epheſ.c.5. *De libero arbitrio*, c.3. n.13. p.542
Ad Epheſ. c. 6. *Non eſt nobis colluctatio adverſus carnem, & ſanguinem, ſed adverſus mundi rectores tenebrarum harum contra ſpiritualia nequitiæ in cœleſtibus*, in proœm. n. 6. p. 515
Ad Philippenſ.c.2. *Deus, qui cœpit in nobis opus bonum, perficere uſque in diem Chriſti IESV*, cap.3. num. 34. p. 544
Ad Philip.2. & 4. *De libero arbitrio*, c.3.n.13. pag.542
Ad Theſſalonicenſ.1. c.4. *Hæc eſt voluntas Dei iuſtificatio veſtra*, cap.3. n.3. p.541
Ad Tit. c. 3. *Iuſtificatio ex Deo eſt*, c.3.n.10. p.542
Ad Tit. *De libero arbitrio*, c.3.nu.13. p.542
Ad Hæbreos, c. 6. *De arca Domini*, c.4.n.59. p.554
Ad Hæbr. c.4. *De libero arbitrio*, c.3. n.13. p.542
Ad Timot.1. c.1. *Gratia, quæ data eſt vobis cum impoſitione manus preſbyteri*, c.6.n.24. p.571

S.Iacobus.

IAcob. c.1. *Nemo cum tentatur dicat à Domino tentari*, c.3.n.46.p.545

Iacob. c.5. *Qui converti facit peccatorem ab errore vitæ ſuæ, ſaluauit animam eius in morte*, c.3.n.42. p.545

Apocalypſis S.Ioan.

APocalyp.c. 2. *Dedi illi tempus, vt pœnitentiam ageret, & noluit pœnitere à fornicatione ſua*, c.3. n.41. p.545

IVS CIVILE.

LEx eorum C. de malef. & math. *Ne maturis vindemiis meterentur imbres, aut ventis, grandinis, & lapidatione quaterentur*, c.2. nu.28. p.534

Lex generaliter §. fin. D. de decurionib. *Iis, qui Iudaicam ſuperſtitionem ſecuti DD. Verus, & Antoninus honores adipiſci permiſerunt.* c.1. ex n.25. p.524

Lex 2. D. de excuſat. tutor. ἐκλογίσασθαι κλῆρον, καὶ ἐις ὁλὸ κλῆρον, c.6.n.27. p.571

IVS CANONICVM.

CAp. duo ſunt genera 12. q. 1. *Raſio vero capitis eſt temporalium omnium depoſitio*, c.6. num.22. p.571

Cap. in nova 16. q.7. *Indecorum eſt Vicarium Epiſcopi laicum eſſe*, c. 6. n.61. p.574

Cap. hæc eſt fides 24. q. 1. exornatur, c.6.n.62. p.574

Cap. ſiquis ſuadente diabolo, 17.q.4. explicatur, c.6.n.50. p.573

Cap. ſciendum, 26.q.3. *Dæmon in aëris affectione ſibi nota, nobis ignota futuras prævidet tempeſtates*, c.2. nu.27. p.534

Cap. Epiſcopi, 26. q. 5. explicatur, c.2. ex n.7. p.531

Cap. nec mirum, 26. q. 5. *Elementa concutiunt*, c.2.n.28. p.534.

Cap. nec mirum, d.26. q. 5. *Hæc omnia magis præſtigiis fingebantur, quam rerum veritate complerentur*, c.2. ex n.28. p.534

Cap. hæc imago, 33. q. 5. *Mulieres caput nubant*, c.6.n.21. p.570

Cap. Cleros, 21. diſt. explicatur, c.6. ex n.27. p.571

Cap. quoniam videmus, 69. diſt. explicatur, c.6.n.34. p.572

Cap. cum ad verum, 96. diſt. exponitur. c.6.n.62. p.574

Cap. 2. de inſtit. explicatur, c.6.n.56. pag. 574

Cap. Odoardus de ſolutionibus exponitur, c.6.n.47. p.573

Cap. cum contingat, de ætate, & qualit. ordin. c.6. n.33. p.572

Cap. non minus de immunit. Eccleſ. exornatur, c.6. n.67. p.575

Cap. quamquam de cenſibus adducitur, c.6.n.70. p.575

Cap. licet de offic. Vicar. lib.6. n.65. p.575

CONC. TRIDENTINVM.

SEſſion 4. *Ne ſacram Scripturam ad ſuos ſenſus contorqueat*, c.1. ex n.41. p.526

Seſſ.6. c.14. *Meritò amiſſam gratiam recuperare procurauerint*, c.3.n.45. p.545

Seſſ.21. de reform. c.1. *Quorumcumque ordinum, etiam clericalis Tonſura*, c.6.n.32. p.572

Seſſ.23. cap.2. *Clericali tonſura inſigniti*, c.6. n.32. p.572

Seſſ.23. can. 2. *Si quis dixerit præter Sacerdotium non eſſe in Eccleſia alios*

LVGARES DE LA ESCRIPT.

alios ordines, &c. c.6. n.38.p.572
Sess.23. cap.4. *Quoniam vero in Sacramento ordinis ſicut in Baptiſmo caracter imprimitur*, cap.6. n.36. p.572
Sess.23.de reform.c.6.*Is fori priuilegio non gaudeat*, cap.6. ex numero 31. pagina 572
Sess.23. de reform.c.11.*Cumque hinc ad altioris gradus & ſacra myniſteria ſint ingreſſus*, cap.6.numer.40. p.572
Sess.25.de reform.c.20.*Decernit itaque & præcipit ſacros Canones, & concilia generalia omnia obſervari*, cap.6.n.2. p.567

IVS REGIVM.

Lex 2.& 3.tit.3. lib.4. fori, *Peohen trecientes ſueldos*, cap.4. n.60. p.554
Lex 5.& 6.tit. lib.3. For. *Si la manceba en cabello*,c.4.n.21. p.558
Lex 1.tit.6. p.1. *Clerigos de corona*, c.6. n.32. p.572
Lex 1.tit.4.lib.1. Recop. *De los Clerigos de corona*, c.6.n.3. p.568
Lex 1.tit.10. lib.8. Recop. *De los ſueldos*, c.4.n.68. p.555
Lex 2. tit. 4. lib. 1. Recop. *De los Clerigos tratantes*, cap. 6. n. 72. pagin.575

INDEX
RERVM ET VERBORVM,
Quæ in hoc opere continentur, ordine alphabetico digeſtus.

Primus Numerus Librum, Secundus Caput, Tertius marginalem, & vltimus paginam indicat.

A

AARON filij ex violatione præcepti igne conſumpti, lib. 1. c. 19 num. 19. p. 100.

Abimelech idololatras ex violata religione occidit. lib. 3. c. 2. n. 19. & ſeqq. p. 356.

Abiurans de leui ſi poſtea dilabatur non punitur vt relapſus, lib. 3. c. 21. n. 9. p. 455.

Abiurans ex ſpontanea criminis confeſſione ſi relabitur non punitur, vt relapſus. lib. 3. c. 22. n. 10. p. 457.

Abiurans de levi, neque ex probatione, neque præſumptione reputatur hæreticus, lib. 3. c. 21. n. 11. p. 455.

Abiurare recuſans, vt impœnitens traditur curiæ ſæculari, ibidem num. 12.

Abiurans non ſolum errores, ſed authores, & libros deteſtatur, ibidem num. 13.

Abiurans debet Catholicam veritatem confiteri. ibid. n. 14.

Abiurationis formulæ variæ, ibid. n. 15. & 16.

Abiuratio hæreſis, quid ſit, lib. 3. c. 21. n. 2. p. 454.

Abiurantes, quid facere teneantur, ib. num. 3.

Abiuratio de levi, & de vehementi, ibid. n. 4.

Abiuratio de omnibus hæreſi ſuſpectis publicè præſtatur. ibid. n. 5.

INDEX.

Abiurationes, & execrationes pacti expressi, lib. 2. c. 7. n. 7. p. 175.

Abortus causæ naturales multæ, ac variæ esse solent, lib. 2. cap. 43. n. 1. p. 310.

Abortus causa ex maleficio duplex est, ibid. n. 2.

Abortionis poculum quibus casibus dari permittatur, lib. 2. cap. 43. nu. 10. p. 311.

Abortionis pœna non tenetur qui poculum præbet antequam anima corpori sit infusa, ibid. n. 11.

Abortum procurans ex quinto mense punitur vt homicida, lib. 2. cap. 43. num. 32. p. 33.

Abraham pro religione à Caldæis in ignem deiectus, lib. 3. cap. 2. nu. 14. p. 356.

Abraham astrologum non fuisse, lib. 1. c. 8. n. 64. p. 48.

Absens damnari non debet, lib. 3. cap. 24. n. 1. p. 459.

Absens nisi in crimine læsæ Maiestatis damnari non debet, lib. 3. c. 24. n. 7 & seq. p. 460.

Absens conuictus quibus præmissis possit damnari, lib. 3. cap. 24. num 4. pag. 459.

Absolutio hæreticorum Inquisitoribus demandata, lib. 3. c. 10. num. 18. pag. 403.

Absolutio ad iudicium externum debet fieri compositio pecuniaria cum Datario. lib. 4. cap. 6. numer. 14. p. 510

Absolutio à quacumque excommunicatione à Romano Pontifice concessa ad alicuius beneficij collationem non comprehendit hæresim. lib. 4. c. 6. n. 5. p. 509

Absolutus semel non est amplius molestandus. lib. 4. cap. 6. numero 10. pag. 510.

Absolutus virtute Iubilæi potest inquiri ab externis iudicibus. lib. 4. cap. 6. num. 11. p. 510.

Absolutus à Pontifice donec Curiæ externæ fuerit satisfactus potest inquiri. lib. 4. cap. 6. numero 13. pag. 510.

Accusatio orta ex sigilli violatione non gravat reum quia debet absolvi. lib. 4. capite 7. numero 18. pag. 513.

Acculatio debet adesse vt Iudex tuto procedat. lib. 3. cap. 16. num. 20. pag 419.

Aciem gladij retundi Gentiles carmine crediderunt. lib. 2. c. 23. n. 14. pag. 226.

Acta facta intratempus ad appellandum sunt ipso iure nulla, lib. 3. c. 29. num. 5. p. 475

Actione mediata qua arte dæmon operatur. lib. 2. cap. 10. num. 5. pag. 185.

Actus post appellationem facti revocantur privilegio attentatorum. lib. 3. c. 27. n. 16. p. 469

Actum per se malum nemo vnquam implicitè facit. lib. 2. cap. 50. n. 15. pag. 336.

Adam cur non timet audita Dei voce. lib. 2. c. 28. n. 47. p. 294

Adam simul cum nominibus vires, & officia dedisse. lib. 1. cap. 13. num. 6. pag. 81.

Adamus ex violata religione punitus. lib. 3. cap. 2. n. 9. p. 155

Adamo in humana specie Deus apparuit. lib. 2. cap. 27. numer. 50. p. 40

Adam in iudicem vniversalem creatus. lib. 3. c. 9. n. 4. p. 399

Adalides & Almocadenes qui sint. lib. 1. c. 11. n. 47. p. 72

Ægypti in Nilo monstra visa hominis & mulieris persimilia. lib. 2. cap. 34. num. 6. p. 270

Digitized by Google

Æneas ex Anchiſe, & Venere ſuccuba natus. l.2.c.30.n.45. p.256
Æneas potius Veneris ſpecie ſuppoſitus eſt quam procreatus. lib.2.c.30. num.47. p.250
Aër per tenues rimas ſubiens frangitur,& ſibilos rèddit. l.2.c.2.nu.13. pag.161
Aëris ſibila cantus imitantur. ibid. numer.14.
Reg.3.c.19. de aëris ſonitu illuſtratus. l.2.c.32.n.38. p.194
Aëris temperies in Tapobrania Inſula & alibi longævos reddit homines. l.2.c.17.n.12. p.215
Aëris corruptio non ita perdurans. l.2.c.12.n.29. p.199
Aer ſecum adfert qualitates nocivas. l.2.c.37.n.43. p.288
Aer purus, aut nimis calidus lac ſolet exſiccare. l. 2. c. 46. num. 6. pag.318
Aërimantia per ſpectrorum apparitionem fiebat. l.1.c.20.n.3. p.102
Æthereum dæmonum genus quale ſit. l.2.c.29.n.3. p.248
Æthna inter nives emittit ignes. l. 1. c.6.n.19. p.32
Æthnæ flammæ, quas in fretum eructat vertuntur verſus aquas. l. 2. c.41.n.10. p.304
Æthnæ flamma in montis cacumine nives conſervat illæſas. ib. num.11.
Affectus punitur in atrocioribus licet effectus non ſortiatur l.2.c.30.n.32. p.299
Africani ſuperſtitioſis ritibus dæmones ejiciunt. lib.2. cap.51. num.14. pag.338
Agens naturalis quomodo impeditur ne ſe in objectum inſinuet. lib. 2. cap.41.n.7. pag.304
Agrigentinum ſal liquatur igne, aqua verò induratur. l.2. cap.1. num.42. pag.157
Aguinaldos apud nos unde originem habuerint. lib.1. cap. 21. num.15 pag.106
Albani ſtatim à die quo naſcuntur capillo ſunt albo. l.2. c.18. nu. 13. pag.217
Alberti Magni ſtatua loquens, qua arte confecta. l.2.c.2. n.15. pag.161
Alchymiæ ars improbatur experientia. l.2.c.4.n.17. p.165
Alchymiæ ars reipublicæ damnoſa. l.2.c.4.n.18. p.166
Alchymiæ ars, ut vanitatis ſectatrix improbatur. ib. n.19.
Alchymiæ arte aurum factum probatur ratione. lib.2. cap.4. num.6. pag.165
Alchymiſtarum artem eſſe veram probatur. l.2.c.4.n.13. p.165
Alchymiæ ars quare damnata, cum ſit naturalis. ib. n.14.
Alchymiæ inſtitutum ad meras nugas pertinere. lib. 2. c. 4. num. 2. pag.164
Alcibiades, & Ariſtoteles impietatis damnati. l.3.c.1.n.44. p.353
Alcimi ſententia de necromantia. l.1. c.16.n.43. p.92
Alectromanteja quibus rebus fiebat. l.1.c.4.n.41. p.123
Alectromanteja uſus fuit Valens Imp. l.1.c.24.n.42. p.124
Alexand. VI. diſpenſavit mulierem converſam in virum. l.2. c.17. n.7. pag.212
Alienatio bonorum ante condemnationem regulariter tenet. l. 3. c.11. n.9. p.406
Alienatio poſt commiſſum crimen (etiam læſæ Majeſtatis) ſuſtinetur ante bonorum interdictionem. ib. numer.10.
Alienatio pro cauſa neceſſaria etiam eius, qui in vinculis detinetur, valet. ibid. n.11.
Alienationis revocatio per fiſcum fit ſoluto pretio. ib. n.12.

Abbeys, 1
Abbots, 1
Abbots, Lords, 1
Abbots, Mitred, 1
Abbots, Parliamentary, 1
Abbots, Titular, 1
Abbots, Trial of, 1
Abbots, Voting of, 1
Abbots, Writs to, 1
Abbots, Writs to, Form of, 1
Abbots, Writs to, Time of, 1
Abbots, Writs to, Time of, Exceptions, 1
Abbots, Writs to, Time of, Exceptions, Cases, 1
Abbots, Writs to, Time of, Exceptions, Cases, Illustrations, 1
Abbots, Writs to, Time of, Exceptions, Cases, Illustrations, Reasons, 1
Abbots, Writs to, Time of, Exceptions, Cases, Illustrations, Reasons, Examples, 1
Abbots, Writs to, Time of, Exceptions, Cases, Illustrations, Reasons, Examples, Notes, 1
Abbots, Writs to, Time of, Exceptions, Cases, Illustrations, Reasons, Examples, Notes, Appendix, 1
Abbots, Writs to, Time of, Exceptions, Cases, Illustrations, Reasons, Examples, Notes, Appendix, Table, 1
Abbots, Writs to, Time of, Exceptions, Cases, Illustrations, Reasons, Examples, Notes, Appendix, Table, Table, 1
Abbots, Writs to, Time of, Exceptions, Cases, Illustrations, Reasons, Examples, Notes, Appendix, Table, Table, Table, 1
Abbots, Writs to, Time of, Exceptions, Cases, Illustrations, Reasons, Examples, Notes, Appendix, Table, Table, Table, Table, 1
Abbots, Writs to, Time of, Exceptions, Cases, Illustrations, Reasons, Examples, Notes, Appendix, Table, Table, Table, Table, Table, 1
Abbots, Writs to, Time of, Exceptions, Cases, Illustrations, Reasons, Examples, Notes, Appendix, Table, Table, Table, Table, Table, Table, 1
Abbots, Writs to, Time of, Exceptions, Cases, Illustrations, Reasons, Examples, Notes, Appendix, Table, Table, Table, Table, Table, Table, Table, 1
Abbots, Writs to, Time of, Exceptions, Cases, Illustrations, Reasons, Examples, Notes, Appendix, Table, Table, Table, Table, Table, Table, Table, Table, 1
Abbots, Writs to, Time of, Exceptions, Cases, Illustrations, Reasons, Examples, Notes, Appendix, Table, Table, Table, Table, Table, Table, Table, Table, Table, 1
Abbots, Writs to, Time of, Exceptions, Cases, Illustrations, Reasons, Examples, Notes, Appendix, Table, Table, Table, Table, Table, Table, Table, Table, Table, Table, 1
Abbots, Writs to, Time of, Exceptions, Cases, Illustrations, Reasons, Examples, Notes, Appendix, Table, Table, Table, Table, Table, Table, Table, Table, Table, Table, Table, 1
Abbots, Writs to, Time of, Exceptions, Cases, Illustrations, Reasons, Examples, Notes, Appendix, Table, Table, Table, Table, Table, Table, Table, Table, Table, Table, Table, Table, 1
Abbots, Writs to, Time of, Exceptions, Cases, Illustrations, Reasons, Examples, Notes, Appendix, Table, Table, Table, Table, Table, Table, Table, Table, Table, Table, Table, Table, Table, 1
Abbots, Writs to, Time of, Exceptions, Cases, Illustrations, Reasons, Examples, Notes, Appendix, Table, Table, Table, Table, Table, Table, Table, Table, Table, Table, Table, Table, Table, Table, 1
Abbots, Writs to, Time of, Exceptions, Cases, Illustrations, Reasons, Examples, Notes, Appendix, Table, Table, Table, Table, Table, Table, Table, Table, Table, Table, Table, Table, Table, Table, Table, 1
Abbots, Writs to, Time of, Exceptions, Cases, Illustrations, Reasons, Examples, Notes, Appendix, Table, Table, Table, Table, Table, Table, Table, Table, Table, Table, Table, Table, Table, Table, Table, Table, 1
Abbots, Writs to, Time of, Exceptions, Cases, Illustrations, Reasons, Examples, Notes, Appendix, Table, Table, Table, Table, Table, Table, Table, Table, Table, Table, Table, Table, Table, Table, Table, Table, Table, 1
Abbots, Writs to, Time of, Exceptions, Cases, Illustrations, Reasons, Examples, Notes, Appendix, Table, Table, Table, Table, Table, Table, Table, Table, Table, Table, Table, Table, Table, Table, Table, Table, Table, Table, 1
Abbots, Writs to, Time of, Exceptions, Cases, Illustrations, Reasons, Examples, Notes, Appendix, Table, Table, Table, Table, Table, Table, Table, Table, Table, Table, Table, Table, Table, Table, Table, Table, Table, Table, Table, 1
Abbots, Writs to, Time of, Exceptions, Cases, Illustrations, Reasons, Examples, Notes, Appendix, Table, 1
Abbots, Writs to, Time of, Exceptions, Cases, Illustrations, Reasons, Examples, Notes, Appendix, Table, 1
Abbots, Writs to, Time of, Exceptions, Cases, Illustrations, Reasons, Examples, Notes, Appendix, Table, 1

Anguli tertij quænam ſpecialia. ib. num. 28.

Anima quando corpori infuſa dicatur ad abortionis pœnam non cohærent interpretes. lib. 2. cap. 43. numer. 12. pag. 311

Animationi fœtus ad abortus pœnam ſecundum authorem. ibidem numer 13.

Anima naturaliter Deum timet, & quibus divina viſio fuerit terrifica. numer. 48. 49. 50. Aſſignatur ratio numer. 51. 52. & 53. lib. 2. cap. 38. numer. 51. p. 295

Anima extra corpus non peregrinatur. libr. 2. capit. 10. numer. 36. pag. 187

Animæ damnatorum, vel Dæmones ipſi multa loca inhabitabilia reddunt, & cur, lib. 2. cap. 28. nu. 2. & 3. pag. 243

Animæ Beatorum, & Angeli boni non ut vexationes inferant apparent, ſed è contra animæ damnatorum & dæmones ipſi, ibid. num. 4. & 5.

Animarum apparitiones vana inſomnia, & deluſiones ſecundum alios. l. 2. c. 27. n. 5. p. 23

Quæ circa mortuorum ſepulchra videntur animas nunquam eſſe Magius tenet. lib. 2. c. 27. num. 6. pag. 237

Quæ ſententiæ de animarum apparitione improbentur. l. 2. c. 27. nu. 7. pag. 237

Animæ mortuorum divina poténtia, & virtute viventibus apparent. lib. 2. cap. 27. num. 8. pag. 237

Animæ poſt mortem corpora pro libito non aſſumunt. ib. n. 9.

Vivendi animæ duplex modus naturalis, quorum neuter præſtare diabolus poteſt. lib. 2. c. 26. num. 23. pag. 235

Animæ ſequuntur ſua corpora. l. 1. c. 9. num. 9. p. 57

Animarum apparitiones ad abſolutam Dei poteſtatem pertinent. l. 1. c. 14. num. 15. pag. 90

Animarum apparitiones, quas dæmon inducit, ſpectra ſunt, & phantaſmata. ibid. n. 16.

Animæ Beatorum quomodo appareant nobis. lib. 2. c. 27. num. 65. pag. 242

Animas ad viros redire negant plurimi: Contrarium tamen Deo permittente. num. 67. 68. & 69. ibidem.

Animæ vel detinentur invitæ, vel liberæ obediunt totius univerſitatis dictatori. lib. 2. c. 27. num. 10. pag. 237

Animæ non apparent in proprio corpore, ſed in cadavere. ibid. numer. 11.

Animæ apparent in corpore aëreo. l. 2. c. 27. n. 12. p. 238

Animæ corpora aërea non componunt, quia carent organis. ibid. numer. 13.

Angeli fabricant corpora aërea, quibus animæ appareant. ibid. numer. 14.

Animas non eſſe divinæ eſſentiæ participes. lib. 1. cap. 16. num. 7. pag. 89

Animæ non poſſunt apparere quandocunque velint. ib. n. 8.

Animæ nudatæ ſemel corporis integumento, illud rurſus pro libito induere non valent. ibid. numer. 9.

Animæ Samuëlis, Hieremiæ, & Oniæ apparuerunt. l. 2. c. 27. n. 28. p. 234

Animæ nudatæ ſemel corporis integumento, illum pro libito aſſumere non valent. l. 2. c. 26. nu. 6. pag. 233

Animas futura cognoſcere; ad quævomidas

evocandas Grymoriæ ars inſtituta. l.1.c.16.n.5. p.89
Animæ mortuorum perſæpe homines terrent, licet hoc paucis concedatur, & num.59. l.2. c.38. n.58. pag. 295
Animalia, multa ad ſalutem corporum invenerunt. l.1. c.2. nu.12. pag.8.
Animalia, quæ pediculis, aut ricino infeſtantur. l.2. c.35. nu.11. pag.275
Animalia multa, quæ ſeneſcentes novam inducunt iuventutem lib.2. cap.18.num.2. pag.216
Animalium præſagij cauſa lib.1. c.2. numer.8. pag.8
Animalis homo non percipit ea, quæ ſpiritus ſunt. lib.2.cap.27. numero 2. pag.237
Animas negant aliis à vivis videri ibid.num.3.
De animalium ſagacitate plura remiſſivè lib.1.cap.2.num.18. pag.9.
Ephemera animalia ignita, lib.2.capite 29. num.5. pag.248
Animalia ignita, quæ ſint apud Ariſtotelem. lib.2.cap.29. num.4. pag.248.
Animalia perfecta poſtquam ſemel vitam amiſerunt, ex dæmonis potentia non ſuſcitantur. lib.2. c.10. numer.40. pag.188
Animalia ex putrefactione eadem numero non ſuſcitantur ibid.numero 41.
Actiones ex quibus prognoſtica deſumuntur, ſunt animales vitales, & naturales. lib.1. cap.3. num.26. pag.15.
Animales ſunt motrices, ſenſificæ, & principes. ibid.
Animus talis præſumitur qualia facta. lib.3.cap.7.num.37. p.387
L. Annæus Seneca de ritu ſtipitis condendi laudatus. lib.1. cap.28. numer.26. pag.143
Annus Romanus decem menſium fuit. lib.2. capit.43. numer.36. pag.314.
Anquiræi, Ancyrani & Ancyræni, unum, & idem nomen eſt ab urbe Græca Ἄγκυρα lib.2.cap. 36. numer.15. pag.279
Antidota faſcinationis vaniſſima ſunt, ut ipſa faſcinatio lib.2. cap. 37. numer.25. pag.286
Antiochia, Amaſea, & totus orbis ſub Iuliano contremuit. lib.1. c.6. numer.11. pag.30
Antiphraſis merum Grammaticorum figmentum. lib.1. cap.26. num.51. pag.136.
Antiquitati maxima reverentia. lib.1. cap.12. numer.1. pag.76
Ex *antris* dæmon reſponſa dare conſuevit. lib.1. capit.11. numer.4. pag.69.
Applicando activa paſſivis, quo pacto diabolus operetur. lib.2.cap. 10. numer.11. pag.185
Appollonius Thyaneus miracula edit, & quæ videbantur Chriſti maiora. lib.1.cap.29.num.28. pag.147
Apollonij, & Numæ Pompilij convivia phantaſtica. lib.2. cap.10. numer.29. pag.167
Appollonius dum Epheſi eſſet exclamavit, ut præſens ſpectaculo Romæ interfici Domitianum. lib.1. cap.30. numer.33. pag.152
Apoſtaſia non ſemper hæreſim continet. lib.3. capit.8. numer. 6. pag.390.
Apoſtoli ſortes admiſiſſe quia ante acceptum Spiritum ſanctum adhuc ceremoniali lege utebantur. libr.2. cap.22. num.30. pag.112.
Apoſtoli poſt acceptum Spiritum ſanctum ſortibus uſi non ſunt ſed orationibus. ibid.numer.31.
Apoſtoli Simonem Magum offeren-

tem

tem pecunias pro prophetia compescunt. lib. 1. cap. 29. numer. 20. pag. 147

Apostoli sunt constituti in Principes, & iudices universorum, Doctores, atque Rectores. lib. 4. cap. 1. numer. 24. pag. 494

Apostolos præfecit Christus in iurisdictione spirituali. lib. 4. cap. 1. numer. 11. pag. 493

Apostolis ut Christi successoribus causæ religionis commissæ. lib. 3. cap. 2. numer. 35. pag. 358

Apostolos, Prophetas, Evangelistas, Pastores, atque Doctores ad salutem animarum. lib. 4. cap. 1. numer. 12. pag. 493

Apostolorum sortes quæ de causa prohibitæ lib. 1. cap. 2 . numer. 33. pag. 112

Apostolorum potestas eadem cum Christo. lib. 3. cap. 4. numer. 28. pag. 373

Apparitiones animarum dicuntur phantasmata, ostenta, & umbræ. libr. 3. capit. 26. numer. 4. pag. 234

Apparitiones plures tam proborum, quam improborum remissivè. lib. .cap. 27. num. 46. pag. 240

Appellatio non fit ab executione sententiæ. libr. 3. cap. 29. numer. 8. pag. 476

Appellatione pendente, nihil est innovandum. lib. 3. cap. 25. num. 9. pag. 462

Appellatio eximit appellantem à iurisdictione iudicis à quo ibidem numer. 10.

Appellatio non datur à præcepto executionis. lib. 3. cap. 29. num. 10. pag. 476

Appellatio non datur contra tres conformes. lib. 3. cap. 29. num. 6. pag. 475

Appellatio est remedium salutare contra iniquitatem primi iudicis. lib. 3. c. 25. num. 1. p. 461

Appellatio in omni casu censetur permissa nisi expressè prohibeatur. ibid. num. 2.

Aqulus, qui Nicolaus dictus fuit, ex natandi consuetudine pro pisce habitus. lib. 2. cap. 34. num. 10. pag. 271.

Aqua symbolum luxuriæ. lib. 1. cap. 23. numer. 52. pag. 119

Aquæ potus facit nigros generare agnos. lib. 2. cap. 1. numer. 47. pag. 158.

Aquæ purgatio fuit recepta legibus Longobardorum, Saxorum, Frisorum, & aliorum. lib. 1. cap. 23. numer. 42. p. 118

Aqua non potu, sed manu iniectioni dabatur purganti. ibidem numero 43.

Aquæ frigidæ totus mergebatur quisquis erat purgandus. libr. 1. cap. 23. num. 46. pag. 118

Aqua benedicta similiter dæmones fugat. lib. 2. cap. 53. numer. 35. pag. 348

Aqua benedicta dæmones fugari confitentur. ibid. num. 36.

Aquæ purgationem Iudex non potest admittere. lib. 3. cap. 43. numero 40. pag. 118

Aquæ frigidæ purgationis, idem quod calidæ ritus. lib. 1. cap. 23. num. 44. pag. 118

Aquæ figuræ repræsentabantur in Hydromantia. lib. 1. cap. 20. numer. 14. pag. 103

Aquæ coeuntibus dabatur ad animi motus sedandos. lib. 1. cap. 23. num. 50. pag. 119

Aquaticum dæmonum genus circa fluvios, & lacus inhabitat. libr. 2. cap. 27. num. 10. pag. 248

Aquila aurea volans per aërem, oblata Carolo V. Imp. lib. 2. cap. 20. num. 24.

numer. 24. p. 162
Aquilam coire cum lupis, & ex tali coitu prodire dracones, fabula est. libr. 1. capit. 34. numero 19. pag. 272.
Arabes ferè omnes testantur animas apparere. lib. 2. cap. 27. num. 19. pag. 238.
Arabicè quare scripti sint libri plumbei effossi in monte Sancto. lib. 1. cap. 12. numer. 30. pag. 79
Arbitrij libertas post lapsum, homini integra mansit. lib. 2. c. 40. n. 25. p. 201
Arbitrij libertas in omni opere semper integra manet. lib. 2. cap. 40. numer. 21. p. 202
Arbitrij libertas non pendet ex astris lib. 1. cap. 7. numer. 16. pag. 36
Libero stante arbitrio, iudiciaria stare non potest. lib. 1. cap. 8. n. 59. pag. 47
Arbor vitæ in longissimum ævum hominis vitam conservabat. lib. 2. cap. 18. numer. 6. pag. 217
Arbores ex imo mari assurgere in altum. libr. 2. capit. 1. numer. 37. pag. 157.
Arborem homini vetitam vitem fuisse. l. 3. c. 2. n. 20. p. 361
Arbor insulæ Ombrio ante ortum solis tum à stipite tum à ramis aquam emittit. l. 2. c. 1. n. 48. p. 157
Arbuscula in Indico mari, vitri modo fragiles, in ignem, ut ferrum inardescebant. lib. 2. cap. 2. num. 28. pag. 156.
Arcades in lupos, & socij Diomedis in aves, Vlyssis in sues conversi. l. 2. c. 17. n. 12. pag. 208
Archimagi error convincitur. lib. 2. c. 5. n. 27. p. 168
Archimedis speculum, quo in Syracusana obsidione naves combussit l. 2. c. 2. n. 17. p. 161
Arietes Bætis Talento distractos. l. 2. c. 1. n. 50. p. 158
Arimaspi uno tantum oculo prædicti. l. 2. c. 33. n. 9. pag. 265
Arimaspi ex parvitate materiæ procreantur. ibid. num. 10.
Ariolatio implicitam habet idololatriam. lib. 1. capite 18. n. 8 p. 118
Arioli consentiunt malitiæ idololatrarum. ibid. n. 9.
Ariolis pœna mortis debet affigi. lib. 1. c. 17. n. 5. p. 97
Seneca de Ariolatione illustratus. ib.
Ariolatio omnem divinationem complectitur. lib. 1. cap. 17. numero 1. pag. 93.
Arioli propriè dicti qui circa aras Idolorum ob divinationem versabantur. ibid. n. 2.
Arioli absque aspiratione, sunt scribendi. ibid. n. 3.
Ariolis primò intervenit idololatria. ibid. n. 4.
Ariolationis ritus circa corda, & iecora. lib. 1. c. 18. n. 14. p. 96
Arioli tanquam veri Idololatræ debent occidi. lib. 1. cap. 17. num. 15. pag. 94.
Ariolos ignito gladio compescendos. lib. 1. c. 17. n. 17. p. 95
Ariolis, & Idololatris varia est iure præfinita pœna, remissivè, lib. 1. c. 17. n. 18. p. 95
Aristea, Clazomania, & Lappi, resurgentes. lib. 2. capite 16. num. 22. pag. 235.
Aristoteles refert hominem solo aëre vixisse. lib. 2. capite 21. numero 9. pag. 222.
Aristoteles Cordubæ natus in Græciam profectus. lib. 1. cap. 8. n. 54. pag. 47.
Aristoteles Astrologia iudiciaria nunquam vsus. ibid. n. 55.
Arithmantela per valorem litterarum futurum victorem considerat. lib. 1 cap. 24. n. 37. p. 123

Armorum genus apud omnes nationes non idem fuit. lib. 1. c. 23. n. 9. pag. 116.

Arrha dantur, & viduæ. lib. 3. c. 11. num. 53. p. 409

Arrhas vxori delinquentis tenetur Fiſcus ſolvere. lib. 3. cap. 11. n. 50. pag. 409

Arrhæ non dantur in præmium virginitatis. ibid. n. 51.

Arreptitij, quo pacto dignoſcantur. lib. 1. c. 11. n. 36. p. 71

Arrogantia, & propria præſumptio cohæret veræ prophetiæ. lib. 1. cap. 20. num. 13. p. 146

Ars notoria ſine vllo labore omnium ſcientiam profitetur. lib. 1. cap. 14. num. 1. p. 85

Artis notoriæ titus deteſtatus. lib. 1. cap. 14. n. 2. p. 86

Ars notoria diaboli figmentum. ibid. num. 3.

Ars notoria, vt vana, falſa, & ſcandaloſa damnata. ibid. n. 4.

Artis notoriæ effectus non eſt naturalis. ibid. n. 5.

Artis notoriæ effectus non eſt miraculoſus. ibid. n. 6.

Ars Paulina de neceſſario tribuenda reſt diabolo. lib. 1. cap. 15. num. 6. pag. 87.

Ars Paulina in multis convenit arti notoriæ. lib. 1. capite 15. numero 1. pag. 87.

Ars Planetaria Carolo magno miſſa. lib. 1. c. 22. n. 14. p. 110

Ars Cabaliſtica eſt diaboli commentum. lib. 1. c. 13. n. 22. p. 83

Artis Paulinæ duæ ſpecies. lib. 1. c. 15 num. 3. p. 87

Ars Paulina mera impoſtura eſt diaboli, vt hominem decipiat. ibidem num. 4.

Medica Ars ob quem finem inſtituta. lib. 2. c. 17. n. 45. p. 215

Notoriæ Arti vacantes ſolet diabolus per aërem ſublevare, & terra elidere. lib. 1. c. 14. n. 13. p. 87

Notoriæ artis ſtudioſi ſolent à mente deviare. ibid. n. 14.

Magica arte complures armis clari extiterunt. lib. 2. capite 13. num. 39. pag. 199.

Ars Cabaliſtica nititur ſcripturis barbaris, ac peregrinis. lib. 1. c. 13. n. 32 pag. 84.

Cabaliſtica ars, vt vana, falſa, & ſcandaloſa damnata. lib. 1. c. 13. num. 8. pag. 81.

Arthabatritas pronos atque quadrupedes, vt feras vagari. lib. 2. cap. 33. num. 40. p. 267

Aruſpices, qui ſint. lib. 1. cap. 18. n. 1. pag. 95.

Aruſpices ex fibris animalium futura coniectabant. ibid. n. 2.

Aruſpices dicti ab obſervandis horis in ſacrificio. ibid. n. 3.

Aruſpicinæ libros Romani ex Hetruſca in propriam linguam commutarunt. lib. 1. cap. 13. numero 5. pag. 96.

Aruſpicinæ olim idololatria interveniebat, non tamen pactum. ibidem num. 6.

Aſcanius è medio quare à dæmone ſublatus. lib. 2. capite 21. num. 30. pag. 209.

Aſcarides rectè adhærent inteſtino, & hemorroides inima ſede procreantur. lib. 2. cap. 35. numero 13. pag. 195.

Aſina Balaam verè loquuta. lib. 2. cap. 28. n. 17. p. 231

Aſmodæus ablegatur in deſertum, & Chriſtus in deſerto tentatur. lib. 2. cap. 9. n. 45. p. 151

Aſmodæus qualis natura ſit, & qui tota nocte cum Iacob luctauit. lib. 2. cap. 29. n. 40. p. 250

Aſtra nihil mali habent, ſed ſalubria ſunt, nullámque cladem hominibus

inferunt. lib. 1. cap. 6. numero 20. pag. 43.
Aſtra licet non ſint ſigna, quod ſint tamen cauſa futurorum; error. l. 1. c. 8. n. 7. p. 42
Omnia ab aſtrorum influentiis patimur; error. lib. 1. cap. 8. num. 10. pag. 42
Aſtra & cœlum nihil præter lumen & nativum calorem in hæc inferiora ingerunt. l. 1. c. 8. nu. 22. pag. 43
Aſtra non ſunt ſigna futurorum. l. 1. c. 8. n. 65. p. 48
Aſtra non poſſe eſſe ſigna futurorum. l. 1. c. 8. n. 70. p. 48
Aſtrorum vis potentior eſt, in conceptionis tempore, quam nativitatis. l. 1. c. 8. n. 36. p. 45
Aſtra non ſunt cauſa futurorum. l. 1. c. 8. n. 68. p. 48
Aſtra nullius rei ſigna ſunt. l. 1. c. 7. num. 19. p. 36
Aſtrorum vis naturalem curſum non impedit. lib. 1. cap. 35. nu. 35. pag. 140
Aſtrologia, quæ prædicit futuros eventus, eſt falſa. lib. 1. c. 7. nu. 14. pag. 36
Aſtrologiæ ſtudium inane. ibid. n. 15.
Aſtrologia damnatur iure divino. l. 1. c. 7. n. 47. p. 38
Aſtrologia damnatur iure Canonico l. 1. cap. 7. num. 48. p. 39
Aſtrologia damnatur iure communi. ib. num. 49.
Aſtrologia damnatur iure Regio. ib. num. 50.
Aſtrologiam damnant Patres Orthodoxi. ib. n. 51.
Aſtrologiam damnant Theologi. ib. numer. 52.
Aſtrologiam damnant Iuriſperiti. ib. numer. 53.
Aſtrologiam damnant Philoſophi. ib. numer. 54.
Aſtrologiam damnant Hiſtorici. ibid. numer. 55.
Aſtrologiam damnant Medici. ibid numer. 56.
Aſtrologiam damnant Poëtæ. ibid. numer. 57.
Aſtrologia imaginum fabricatarum omnino prohibita. l. 1. c. 7. nu. 33. pag. 37.
Aſtrologiæ vanitas, ſecundæ diſputationis cauſa. lib. 1. cap. 8. nu. 1. pag. 41
Aſtrologia, Genethliacum, in quo permiſſa. lib. 1. c. 7. n. 11. p. 36
Aſtrologia præter eam partem, quam Author tradit, falſiſſima eſt & vana. lib. 1. cap. 8. num. 14. pag. 42
Aſtrologia, quam Author improbat, non poteſt cohærere cum veritate Chriſtianæ religionis. ibid. numer. 15.
Aſtrologia iudiciaria, nullo pacto neceſſaria eſt. lib. 1. cap. 8. num. 62. pag. 47
Aſtrologia inanis, & falſa. ibid. n. 63.
Aſtrologia iudiciaria ſi vera eſſet, philoſophiæ pars magna eſſet. l. 1. c. 8. n. 51. p. 46
Aſtrologia iudiciaria omni tempore à præſtantiſſimis philoſophis contempta. lib. 1. cap. 8. num. 52. pag. 47
Aſtrologiæ opiniones invicem contrariæ. l. 1. c. 7. n. 1. p. 36
Aſtrologia iudiciaria, in quo verſetur. ibid. n. 2.
Aſtrologia imaginum fabricatarum repugnat philoſophiæ, & ſacræ Scripturæ authoritati. l. 1. c. 7. n. 39. pag. 38
Aſtrologia imaginum ex ſimilitudine de ſpeculo, equo, & cythara. ibid. numer. 40.
Aſtrologia electionum quibus caſibus permiſſa. l. 1. c. 7. n. 20. p. 36

Aſtrologia electionum, quando imponit futuris rebus neceſſitatem, damnatur: vhæretica ibidem num. 21.
Aſtrologiæ iudiciariæ partes. lib. 1. cap. 7. num. 5. p. 36
Aſtrologia revelationis, in quo permiſſa. ibid. n. 6.
Futura naturalia non neceſſariò, ſed contingenter. lib. 1. cap. 7. num. 7. pag. 36.
Aſtrologia naturalis fallit in iis, quæ de Indorum habitatione prædixerat. lib. 1. cap. 7. n. 8. p. 36
Aſtrologia iudiciaria nihil ſcit de cœlorum natura. lib. 1. cap. 8. num. 13 pag. 43.
Aſtrologia iudiciaria inutilis ad cœlorum diſputationem. lib. 1. c. 8. n. 24. pag. 44.
Aſtrologia iudiciaria priori ſæculo in pretio habita. lib. 1. cap. 8. num. 4. pag. 41.
Aſtrologorum error, qui ſe ſacræ ſcripturæ locis tuentur. lib. 1. c. 8. nu. 5. pag. 42.
Abraham Aſtrologia imbutus, error. lib. 1. c. 8. n. 6. p. 42
Aſtrologia iudiciaria non cohæret philoſophiæ naturali. li. 1. c. 8. n. 19 pag. 43.
Aſtrologiæ iudiciariæ vanitas ex ſacris litteris. lib. 1. cap. 8. num. 18. pag. 42.
Aſtrologorum iactantia, qui à Chaldæis per quadraginta, & ſeptuaginta millia annorum ſcientiam obſervatam crediderunt. lib. 1. c. 8. n. 25. pag. 44.
Aſtrologis non eſſe credendum, etiamſi vera dicant. lib. 1. cap. 8. num. 37. pag. 45.
Aſtrologos Deus ad inſaniam redigit. lib. 1. c. 8. n. 16. p. 42
Aſtrologos Deus in adinventionibus ſuis ſolet obcœcare. ibidem num. 17
Aſtrologis non eſt credendum etiam ſi vera dicant. lib. 1. cap. 7. num. 18. pag. 36.
Aſtrologorum error in ſyderum influentiis. lib. 1. capite 8. numer. 28. pag. 44.
Aſtrologis non eſſe credendum, lib. 1. c. 8. n. 57. p. 47
Aſtrum gladio ſimile ante Hieroſolymitanam cladem. lib. 1. cap. 5. n. 28. pag. 27.
Athalidæ memoria qualis fuerit. lib. 2. cap. 14. n. 10. p. 201
Athenienſes in Areopaga coniectis in vrnam ſortibus Magiſtratus eligebant. lib. 1. capite 22. numero 51 pag. 113.
Attentata proveniunt ex natura ipſius appellationis. lib. 3. c. 25. n. 12. pag. 462.
Attentata & eorum revocatio actuum Eccleſiaſticorum ad Eccleſiaſticos pertinet. lib 3. cap. 27. numero 27. pag. 469.
Audire impeditus ex dæmonis pacto. lib. 2. c. 13. n. 9. p. 223
Avernus in Italia, & in Iudæa mare mortuum corruptum. lib. 2. cap. 12. num. 28. p. 193
Averruncation ominis. lib. 1. c. 24. n. 5. pag. 120.
Aves ſine pedibus ſignificant homines deſidioſos. lib. 2. c. 33. num. 29. pag. 272.
Aves humana facie generari non poſſunt. lib. 2 capite 34. numer. 18. pag. 271.
Aves ad ſe invicem confabulari. lib. 1 cap. 21. n. 24. p. 106
Aves cœlorum cauſas referre crediderunt Gentiles. lib. 1. cap. 21. nu. 20. pag. 106.
Aves non omnes in augurio fuerunt. ibid. 21.
Aves præſentiunt aëris motus. lib. 1. cap. 2. n. 8. p. 8

INDEX

Aves ad invicem confabulari, error. lib. 1. c. 2. n. 18. n. 9.

Aves naturaliter vocem ementiri. li. 2. c. 23. n. 23. p. 232

De avium ſagacitate multa remiſſivè. lib. 1. c. 2. n. 13.

Aviculæ aureæ cantillantes, & ſerpentes ex metallo ſibilantes. lib. 2. c. 2. nu. 9. p. 160

Aves, & ſerpentes ex metallo quo pacto volent, & ſibilent. ibid. n. 10.

Aves ex metallo canticare in arbore viſæ. lib. 2. c. 2. n. 11. p. 161

Cantitare aves aureæ poſſunt ex internis organis. ibid. n. 12.

Præpetes aves quæ dicebantur. lib. 1. c. 21. n. 26. pag. 107

Aves volatu infauſta protendentes, canendo bonum augurium. ib. n. 28.

Auguria omnia redacta ad Volatum. lib. 1. c. 21. n. 30. p. 107

Augurij cauſa apud Romanos religioſiſſima. ib. n. 31.

Auguria omnia vanitatis, & ineptia damnat Cicero. l. 1. c. 21. num. 35. p. 107

Augurum ſumma poteſtas l. 1. c. 21. num. 16. p. 106

Augurium, & auſpicium circa aves verſantur. lib. 1. cap. 21. num. 1. pag. 105

Augurium fiebat ab his, qui erant de expreſſa eius profeſſione. ibid. numer. 2.

Augurium dictum quaſi avium garria. ibid. num. 3.

Augurum collegia ex Romulo. lib. 1. c. 21. n. 6. p. 105

Auguria in pretio habita apud varias nationes. ibid. n. 7.

Augurij nomen in malam partem ſumitur. ib. n. 38.

Augurium ſemper prohibitum. ibid. num. 39.

Geneſ. textus c. 44. de augurio adductus, ibid. n. 40.

Ioſeph quo ſenſu ſe augurari dixerit. ibidem.

Augurij damnatione non comprehenduntur ſigna divia, neque naturalia. l. 1. c. 21. n. 9. p. 100

D. Auguſtinus, & Chriſtianiſ. Reges Francorum de libris ſacris nomina ſumpſerunt. lib. 1. c. 22. nu. 36. pag. 112

Divi Auguſtini contra Genethliacos ſententia. lib. 1. cap. 8. num. 40. pag. 46

Auris ſonitus ex alterius recordatione. l. 1. c. 26. n. 20. p. 133

Aurum natura ſemper conatur producere. lib. 2. c. 4. n. 9. p. 165

Aurum ex alchymia factum non poteſt vendi pro vero, neque ad commercia uti. lib. 2. c. 20. nu. 20. pag. 166.

Aurum verum ex alchymiæ arte factum probatur ex Chymicis, & Iuriſperitis. lib. 2. c. 4. num. 3. pag. 164

Arnaldus Villanovanus, & alij aurum produxerunt. lib. 2. cap. 4. num. 12. pag. 165

Auſpicia dicuntur, quæ inter facientes obſervant. lib. 1. c. 21. n. 4. pag. 105

Auſpicia, quaſi avium inſpicia dicuntur. ibid. num. 5.

Auſpicia debent abeſſe in Chriſtianis feſtivitatibus. lib. 1. c. 21. nu. 17. pag. 106

Auxilium Regium in cauſa violentiæ quam laudabile, ut de facto, factum tollatur. lib. 3. c. 27. nu. 23. pag. 469

Axiomanteia ex aſcia comparabatur. l. 1. c. 24. num. 13. p. 121

Digitized

B

Babel confuſio facta Nemrod in peccati pœnam. lib.3.c.2.nu.13. pag.356

Babyloniorum mos de exponendis puellis in via prætereuntibus. lib.2. c.47.n.32. p.323

Bacchus quare dictus Liber pater. l.3. c.2.n.11. p.360

Balnea, & ſuffumigationes contra dæmones operantur. lib.2. c. 52. n.9. p.341

Baptiſmus contra maleficium valde conducit. lib. 2. cap. 53. numer.7. pag.346

Baptiſmo quamplures à dæmonibus liberati. ib. n.8.

Baptiſmo omnia crimina abluuntur. l.4.c.6. n.15. p. 516

Baptiſmum non tollit actionem exteriorem. ib. n.16.

Barba ſigna. libr.1. cap. 9. numer. 38. pag.61.

Baſiliſcus quare viſu homines interimat. lib.2.c.37.n.42. p.287

Baſiliſci viſus non nocet, ſed virulentus halitus. lib.2.cap.49. nu.13. pag.328

Beati in cœlo videnr Deum ſicuti eſt. libr.2. cap.27. numer. 47. pag. 240

Bellum cum dæmone ab ineunte luce indictum eſt. lib.2.c.4. n.27. n.24. pag. 177

Bellum cum diabolo Sacramento adacti promiſimus. ib. n.20.

Benedicere pro maledicere in ſacris litteris. lib. 1.c.28.n.48. p.135

Benedicere pro valedicere. lib. 1. cap.16. num.57. p.136

Beneficiis Eccleſiaſticis non privantur filij hæreticorum, quæ obtinent tempore delicti. lib.3. cap.12.numero 29. pag.413

D. Bernardum S. Mariæ imago ſalutat. lib.2. c.24.n.17. p.229

Beſtiolæ murium ſimiles in diſſecto mulieris ventre repertæ. lib.2. cap.35.num.14. pag.275

Beſtiolas in corpore humano poteſt diabolus producere. lib.2. cap.35. numero 21. p.276

Bezoar, Ruta, & radices variæ ad falcinationem. lib. 2. cap. 37.numero 24. p.286

Bombardarum uſus unde emanavit. lib.2.c.20. n.20. p.161

Bombardarum uſus à quo inventus, & quo tempore reperiretur. ibid. numer.21.

Bombyces quædam ex terræ halitu animante florem decuſſum imbribus. lib.2.c.35.n.5. p.273

Bombyces, ſerici narratio. lib. 2. c.35.n.19. p.276

Bona Deæ ſacra ſolis mulieribus quare data. lib.2.c.2.n.1. p.360

Bonæ Deæ nomen quare prodere nefas. lib.3.c.2.n.4. p.360

Bona hæreticorum ab heredibus exiguntur & eorum oſſa exhumantur. l.3.c.31.n.32. p.490

Bona damnatorum & iure communi reſervantur filiis lib.3.c.11. nu.30. pag.407

Bonis nocet, qui malis pepercit. lib.3. c.1.n.12. p.251

Bona externa ſine virtute non modo non iuvant, ſed quodammodo ſunt damnoſa. lib.3. c. 11. n.1. pag.405

Bona publicantur in Magiæ crimine ib. n.2.

Bonorum confiſcatio in hæreſis crimine deſuetudine tolli nequit.l.3. c.11. nu.5. p.405

Bona alienata perfiſcum in pœnam contumaciæ poſt annum non recipetat reus. lib.3. c. 24. num.22. pag.461

Bona innocentis à fiſco alienata in pœnam contumaciæ tenetur fiſcus reſtituere contra communem. ib. numer. 13.

Borbonius Moncata, Dorbinius, & Aurantius fulmine perierunt. li. 1. c. 19. n. 7. p. 99

Bos aranti ante mortem Cæſaris dictatoris loquutus. lib. 2. c. 25. n. 18. pag. 232

Boves variis temporibus loquuti apud Gentiles. ib. n. 19.

Briſſonius de Fanaticorum ſententia reprehenſus. lib. 1. c. 11. num. 44. pag. 71.

Brocha ieiuniis, & pœnitentiis maceratus ingentem molem ſuſtentavit. lib. 2. cap. 13. num. 41. pag. 199

Bruci, locuſtæ, cicadæ fiunt ex phalangis araneis. lib. 2. c. 35. nu. 18. pag. 276

Bruta ex inſtinctu naturali rationem videntur imitari. lib. 2. c. 25. nu. 4. pag. 230

Brutis rationem ineſſe hæreticum eſt. lib. 2. c. 25. n. 11. p. 231

Brutis rationem ineſſe reprehenditur. lib. 1. c. 1. n. 10. p. 8

Bruta quia in coitu vix, aut raro ad res externas ſe divertunt frequenter ſuis parentibus aſſimilantur. lib. 2. c. 30. n. 47 p. 268

Bruta ſimiliter de una in alteram naturam commutantur. lib. 2. c. 17. num. 14. p. 212

Brutis rationem ineſſe ſecundum alios. libr. 2. capit. 25. numer. 1. pag. 230

Bubo cantu infeſtus, volatu fauſtus. lib. 1. c. 21. n. 28. p. 107

Buſones oculis conſutis in maleficio odij parantur. lib. 2. c. 48. num. 2. pag. 325

Bulla Cœna Domini publicatur in eos, qui iudices Eccleſiaſticos ritè & ſtrictè procedentes impediunt. lib. 3. c. 27. n. 31. p. 470

C

Cabala ſignificat recipere, acceptare. lib. 1. c. 13. n. 1. p. 81

Cabalæ artis origo ſecundum Hebræos. ib. n. 2.

Cabala complectitur univerſam philoſophiam. ib. n. 3.

Cabala non addiſcitur more aliarum ſcientiarum. ib. n. 4.

Cacaore herba famen expellit. lib. 2. c. 25. n. 9. p. 222

Cadavera, aut ſtatuas dæmon facere nequit, ut loquantur. lib. 2. c. 24. nu. 23. p. 229.

Cadavera puniuntur in atrocioribus ad eorum neceſſarium exemplum. lib. 3. c. 31. n. 22. p. 489

Cadavera ſuſpenſorum quare ungues, & pilos emittant. lib. 2. c. 24. num. 6. p. 228

C. Iulius Cæſar quaternas ſimul epiſtolas dictabat. lib. 2. c. 14. num. 4. pag. 201

C. Iulius Cæſar Imperatoris nomen primus uſurpat. lib. 3. c. 3. nu. 18. pag. 364

Cain vidit Deum obiurgantem cædem fratris. lib. 2. c. 27. n. 51. pag. 240.

Calamus, qui ea de cauſa Colapiſcis dictus eſt, multa de maris ſcopulis patefecit ac tandem miſerabiliter periit. lib. 2. c. 34. num. 11. pag. 271

Calcis miranda quædam. lib. 2. cap. 1. num. 16. p. 155

Calor nativus, humectante victus ratione temperari poteſt. lib. 2. c. 17. num. 47. p. 216

Calvaria, ſeu capita mortuorum Gentilium, in quibus dæmones locuti. lib. 1. c. 11. n. 12. pag. 69

Calvaria varia, quæ in mundo loquuta

quuta ſunt. lib. 2. c. 24. num. 10. pag. 228

Cambaie Rex muſcas necabat halitu venenato, alios verò tactu. lib. 2. c. 37. n. 54. & 55. p. 288 & 289

Camiſia inferni ad quid comparata. lib. 2. c. 23. n. 15. p. 226

Campana oppidi de Velilla, ad quam divinationis partem referatur. li. 1. c. 11. n. 48. p. 108

Caniciem accélerant animi languores. lib. 2. c. 18. n. 14. p. 217

Canis Simonis Magi, querens Dodonæa, & aves Dodones. lib. 2. c. 25. num. 22. p. 232

Canones prænotionum unde emanarunt. lib. 1. c. 2. n. 18. p. 9

Cantharides, peuces, cynacanthæ ex aliis vermiculis generantur. lib. 2. c. 35. n. 17. p. 275

Capilli quare in ſenibus albeſcant. l. 2. c. 18. n. 12. p. 217

Capillorum ſigna. l. 1. c. 9. n. 30. p. 60.

Canos capillos in nigros verti naturale eſt. lib. 2. cap. 18. numer. 11. pag. 217

Captivi compedes ſuſpendere, & milites arma in uſu. lib. 1. c. 23. n. 36. pag. 144

Captivi vngue Chriſti effigies in marmore ſub Almancore Cordubæ expreſſa. lib. 2. cap. 24. numero 20 pag. 229.

Captura non fit ex indiciis levibus, etiam in atrociſſimis. lib. 3. cap. 16. num. 37. p. 430

Captus iniuſtè ſi non fugit, dignus eſt pœna. lib. 3. cap. 16. numero 44 pag. 431.

Captus obiicere debet declinatoriam, cum ſit fundamentum ſuæ intentionis. lib. 3. capite 27. numero 20 pag. 469.

Caput æreum Alberti Magni, quâ arte loquutum. lib. 1. cap. 11. numer. 13. pag. 69.

Caput Traiani Imp. D. Gregorio loquutum. ibid. n. 14.

Capitis ſigna. lib. 1. cap. 9. num. 29. pag. 69.

Cap. quamvis de ſent. excom. quatenus quis impeditur accedere ad Pontificem. lib. 4. cap. 6. num. 9. pag. 510.

Cap. tuam de ordine cognitionum explicatum. lib. 3. capite 27. num. 11. pag. 468.

Cap. ſi iudex laicus de ſententia excommunicationis, explicatur. lib. 3. cap. 27. n. 16. p. 468

Cap. vt inquiſitionis, §. prohibemus de hæreticis, explicatur. lib. 3. c. 27. num. 14. p. 468

Cap. nec mirum 26. quæſt. 5. de elementi conquaſſatione explicatum. lib. 2. c. 12. nu. 8. p. 192

Carmani hirſuti corpore præter capita, ferarum more viuunt. lib. 2. c. 33. num. 39. p. 267

Carmina Erythrea verè Sybillæ nomen ſortita eſt & cur. lib. 1. c. 11. num. 62. p. 72

Carmina Magorum non minus metuenda, quàm venena. lib. 2 cap. 40. num. 17. p. 302

Carmina D. Cypriani de vxore Loth referuntur. lib. 2. cap. 17. num. 10. pag. 207.

Carmine invocabantur Orcus, Styx, Chaos, Megæra, &c. lib. 1. cap. 16. num. 35. p. 92

Carmine mundo promulgari oracula ſua voluit dæmon. lib. 1. c. 11. n. 88. pag. 75.

Carmine libri Iob, & Cantica canticorum à Salomone fuerunt ſcripta, lib. 1. c. 11. n. 89. p. 75

Carmina qui modulati ſint, &c. lib. 1. cap. 11. n. 91. p. 75

Carne molli, bonæ mentis ſunt. lib. 1. cap. 9. n. 15. p. 58

Digitized by Google

INDEX.

Carola, & Franciſca apud Neapolitanos in mores converſæ. lib. 2. c. 17. num. 6. p. 211

Caſtoris, & Pollucis apparitiones, Fauni, Satyri, Sylvani, Laruæ, Genij. lib. 2. c. 26. n. 16. p. 234

Catoptromanteia rerum quiſitarum figuras in ſpeculis exhibet. lib. 1. cap. 24. num. 10. p. 121

Catoptromanteia habuit originem à Pythagora. ibid. n. 11.

Cauſa naturalis, aut divina vbi non eſt, erit ſuperſtitioſa. lib. 1. c. 27. n. 9. pag. 137.

Cauſa ſine executione manca eſt. lib. 3. cap. 5. n. 23. p. 179

Cauſa dierum criticorum apud Medicos, & ratio vnde petatur. lib. 1. c. 3. num. 48. p. 19

Naturalis cauſa ſe non extendit vltra naturales effectus. lib. 1. c. 27. n. 10. pag. 138.

Divina cauſa non cenſetur, quæ ab Eccleſia non eſt recepta. lib. 1. cap. 27. num. 11. p. 138

Quibus ex cauſis generatur ferrum æs, ſtagnum, argentum, & aurum. lib. 2. c. 4. n. 8. p. 165

Cauſæ naturales naturaliter operando ſubito effectū producere nequeunt. lib. 2. c. 10. n. 15. p. 185

Cautæ cognitio non eſt neceſſaria in executione iuſta. lib. 4. cap. 4. n. 29. pag. 108.

Cautam ... tur ... lem in divinatione multi aſſignant. lib. 1. cap. 11. n. 71. pag. 74.

D. Cecilius, vt prophetiæ dono præditus ſic & lingnarum. lib. 1. cap. 12. num. 23. p. 79

Centauri Onocentauri & Hippocentauri ſint ne monſtra, phantaſmataue. lib. 2. capite 32. numero ... per tot.

Cerei, & hominum ſimulachra Diis conſecrata. l. 1. cap. 28. n. 29. p. 144

Ceremonia, & cultus æterni ſunt ſigna ad obſervandam quampiam religionem. lib. 3. cap. 7. numero 46. pag. 388.

Ceremonias, & ritus adhibere præter ab Eccleſia inſtitutos, eſt ab Eccleſia diſſentire. lib. 1. cap. 14. n. 10. pag. 36.

Ceremoniæ, & ritus ſunt ſigna divini honoris. ibid. n. 11.

Cephaloionomateia, ex aſini cap. ſumpta. lib. 1. c. 24. n. 14. p. 121

Chaldei fuerunt Aſtrologiæ iudiciariæ authores. lib. 1. c. 7. n. 3. p. 36

Chaldæus ſumitur pro Aſtrologo. ib. num. 4.

Chaldæus pro malefico. ib. numer. 5.

Chaldæorum igne liberatur Abraham. lib. 3. c. 2. n. 15. p. 356

Cham filius Noë poſt diluvium Magiam dæmoniacam docuit. li. 2. c. 5. num. 16. p. 160

Camaleon ex pulmonis magnitudine ſolo aëre vivit. lib. 2. c. 8. numer. 8. pag. 222.

Charadri avis hiſtoria reprehenditur. lib. 1. c. 2. n. 14. p. 9

Dei charitas erga nos ita ſe oſtendit, ut non feriat niſi prius admoneat. lib. 1. c. 4. n. 4. pag. 21

Charitate refrigerata purgatio per ſacramentum eſſe deſiit. lib. 3. c. 20. num. 18. pag. 452

Chaſmatia in terræmotu quæ dicatur. lib. 2. c. 12. n. 35. p. 194

Cayri ex ovis non aliter, quam matris fotu ad ignem pullos eliciunt. lib. 2. c. 4. n. 11. p. 165

Chelenophagi homines ſilveſtres ſunt hirſuto corpore, & veſtiuntur coriis piſcium. lib. 2. c. 38. nu. 38. pag. 267

Chiromantia abſolutè damnata. lib. 1. c. 10. n. 1. p. 63

Chromantia quædam licita. ib. nu. 2.

Chiromantia dividitur in phyſicam, &

& aſtrologicam. ib. n.3.
Chiromantia aſtrologica damnata. lib.1.c.10.n.4. pag.64
Chiromantiæ damnatæ elementa, qui docuerint. ib.n.5.
Petrus Ciruelo de chiromantia explicatus. lib.1.c.10.n.6. p.64
Chiromantia aſtrologica ſuſtinetur, dum cauſa phyſica petitur. ibid. num.7.
Chiromantia aſtrologica quare prohibita. ib. n.8.
Chiromantia, quæ cauſam naturalem non habet ſuperſtitioſa. ibid. numer.9.
Authoris inſtitutum in chiromantiæ tractatione. lib.1. c. 10. num.10. pag.64
Chiromantiæ de futuris iudicia temeraria, & prohibita. lib.1. cap.10. num.29. p.66
Chiromantia in multis caſibus naturalibus permiſſa. lib.3.c.8. num.11. pag.391
Chriſtiani apud mahumeanam ſectam degenerantes. Chriſto renuntiare non coguntur. lib.3. c.6. num.39. pag.383.
Chriſtianos tanquam Magos ſub Neronis tempore igne crematos. li.3. c.13.n.23. p.418
Chriſtus Dominus miſſus eſt à patre non tam ut redemptor, ſed ut legiſlator. lib.3. c. 4. num. 30. pag.373
Chriſtus ſe Regem non negavit. ibid. numer.31
Chriſto Domino omnia tradita ſunt à Patre. l.4.c.1.n.21. p.494
Chriſti effigies D. Thomam alloquuta. lib.2.c.4.nu.15. pag.22
Chriſtus Ieſus ut inquiſitor ſe geſſit. lib.3.c.2.n.29. p.357
Chriſtus à patre miſſus eſt ad ſpiritualem iuriſdictionem. lib. 4. ca.1. nu.5. p.492
Chriſtus quadam ratione dicitur non eſſe futurorum cognitor. lib.1.c.7. num.31. p.37
Chriſtus Dominus per ſe multos ab immundis ſpiritibus ſanavit. lib.2. c.51.n.5. p.337
Chriſtus Dominus Petro, Thomæ, Magdalenæ, & Diſcipulis apparuit. lib.2. cap.27.num.43. pag.240
Chriſtus miracula non eſt operatus ex naturali temperamento, ſed divina virtute. lib.2. c.49. num.30. pag. 329
Chriſti adventu Magicæ deluſiones ceſſarunt. lib.2.c.5.n.39. pag.171
Chriſtus Dominus criminalia & Civilia iudicia renuntiavit. lib.4.c.1. num.19. p.493
Chriſtus Apoſtolos compeſcuit, qui Samaritanos volebant perdere. l.3. cap.1.n.4. p.350
Chriſti morte terra mota eſt. l.2.c.12. num.32. p.193
Chriſtus quadraginta dies ieiunavit. lib.2.c.21.n.33. pag.322
Chriſtus ut purus homo reputatus. lib.4.c.1.n.3. p.492
Chriſtus adulteræ iudicium ſuſcepit. lib.3.c.4.n.55. pag.4
Chriſtus ſoluit tributum ad evitanda ſcandala. ib. n.36.
Chriſti poteſtate dæmones fatentur torqueri, & deiici. l.2.c.51.n.8. p.337
Chriſtus Dominus ex dæmonis ejectione Meſſias exiſtimatur. lib. 2. c.51.n.9. p.338
Chriſtus non venit ſoluere leges, & prophetas. lib.1.c.1.n.59. pag.6
Chriſtus dominus in omnium Regem, & Pontificem conſtitutus. l.3. c.4.nu.40. pag.374
Chromandas ſilveſtres homines ſine voce. lib.2.c.33.n.30. p.266
Chryſippus Stoicus reſurrectionem aſſeruit. lib.2.c.26.n.5. p.233

INDEX

Crysomæia, vnde dicatur, & à quo inventa. lib. 2. capite 4. numero 1. pag. 164.

Chymici ex metallis vitia summovent, vt medici ex corporibus. lib. 2. cap. 4. n. 10. p. 165

Cidena apud Mahumetanos quid significet. lib. 3. capite 6. numer. 38 pag. 383.

Cineres aræ Alphei, & Daphnidis ad divinationem. lib. 1. c. 13. n. 33. pag. 98.

Cisterna in templo Aphameno, & palus Iunonis & Apollinis Thyrxei oraculum. lib. 1. capite 20. num. 8. pag. 103.

Citationis defectus opponitur contra quascumque sententias, etiam de Revista. lib. 3. cap. 30. numero 43. p. 484.

Citationis defectus nulla lege est sublatus. lib. 3. capite 30. num. 43. pag. 484.

Citationis memorandus casus in Granatensi civitate. lib. 3. cap. 28. n. 10. pag. 474.

Civitas sine religione stare non potest. lib. 3. c. 2. n. 5. p. 355.

Claudiæ, & Tuccíæ operationes Magicæ. lib. 2. capite 10. numero 33. pag. 187.

Claves, Regni Cœlorum, & cura gregis datæ sunt Petro. lib. 4. c. 1. n. 14. pag. 493.

Cleidomanteia quibus ex causis comparabatur. lib. 1. cap. 24. numer. 31. pag. 123.

Clementis VIII. decretum vt notitia de peccatis in confessione habita ad externam gubernationem non vtantur. lib. 4. cap. 7. numero 14. pag. 512.

Clepsydra D. Carolo V. dono data, lib. 4. c. 2. n. 6. p. 160

Clepsydra apud veteres Romanos. ibid. n. 1.

Clepsydræ mira narratio. ibid. num. 8

Clericus sortilegij reus ab Ecclesiastico solo discutitur. lib. 3. c. 9. num. 16 pag. 396.

Clericus gaudet foro Ecclesiastico etiam si post commissum delictum ordines assumpserit, ibidem numero 27.

Clerici, aut Religiosi, qui exorcizationes, quasi sibi peculiares vindicant, damnantur. lib. 2. c. 9. num. 12. pag. 180.

Clerici omnes cum sint æquali exorcizandi virtute præditi, qui aliud dixerit debet ostendere, lib. 2. c. 9. num. 17. p. 181

Clericorum bona Ecclesiæ intuitu obtenta non confiscantur. lib. 3. c. 11. num. 20. p. 47

Clerici celebrantes Missas huiusmodi peccant mortaliter, etiam si bono zelo faciant. lib. 1. c. 28. n. 8. p. 142

Clerici huiusmodi tacitè consentiunt in pacto. ibid. n. 16.

Clerici ad hoc vt à laico puniantur, necessaria est trina monitio. lib. 3. cap. 9. n. 51. p. 398

Clerici minorum litteris, nec virtute condecorati, dum Ecclesiæ, aut scholæ non assistunt, sunt foro privati. lib. 3. c. 9. n. 48. p. 398

Clericus minorum, qui habitum dimisit, nisi moneatur non privatur foro. lib. 3. c. 9. n. 53. p. 398

Clerici sortilegi ad bonum finem, suspenduntur per annum. lib. 3. c. 14. num. 6. p. 421

Clericus captus à iudice laico si allegat declinatoriam poterit sæcularis assumere cognitionem. lib. 3. c. 27. num. 17. p. 468

Clerici apud temporales iudices etiam volentes litigare non valent. lib. 3. cap. 9. n. 31. p. 396

Clericus nullo modo forum suum renuntiare valet. ibid. n. 32.

Digitized by Google

Climacterici anni quare lethales. lib. 1 cap. 17. n. 33. p. 84
Climatis in terræmotu quæ ſit. lib. 2. cap. 12. n. 34. p. 84
Colliquis & cruditatis, ſalutis & mortis indicia ex vrinis, & deiectionibus petuntur. lib. 1. c. 3. n. 38. p. 17.
Cæcus à nativitate non poteſt ſanari niſi à Deo. lib. 2. c. 11. n. 16. p. 190.
Diabolus non poteſt cœcorum oculos aperire. ibid. n. 17.
Cæci à nativitate curatio valet argumentum ad mortuum ſuſcitandum. lib. 2. c. 11. n. 18. p. 190
Cœlum receſſit ſicut libet, apud S. Iſaiã explicatur. lib. 1. c. 3. n. 71. p. 48
Cœlum in his inferioribus poteſtatem habet permovendi, non tamen adſtringendi. lib. 1. c. 9. n. 18. p. 58
Cœlum quo pacto producit res inanimes, mixta, & elementa. lib. 1. cap. 7. n. 43. p. 38
Cœleſtia corpora qua ratione concurrant ad productionem rerum ſublunarium. ibid. n. 44.
Cœli quomodo in voluntatẽ habeant virtutem. ibid. n. 45.
Cœli, & aſtra cauſæ communes. ibid. num. 46.
Cœli poſituram in hominis nativitate, quam difficile ſit obſervare. lib. 1. cap. 8. n. 30. p. 44
Cœlorum propter rapidiſſimam converſionem, breviſſimam moram eſſe admodum notabilem. lib. 1. c. 8 num. 43. p. 46
Rapidiſſimam cœlorum converſionem non aſſequuntur Aſtrologi. lib. 1. c. 8. num. 44. p. 46
Cœli obſervationes illæ tantùm licitæ, quas Eccleſia recipit. lib. 2. c. 9. num. 12. p. 183
Cœli facies eadem omnino, vel nunquam, vel raro contingit. lib. 1. c. 8. num. 26. p. 44
Cœli coruſcationes in Chriſti Nativitate meteorologicæ. li. 1. c. 5. n. 38 pag. 28.
Cœli militia, de Aſtris, & ſtellis. lib. 1 cap. 8. n. 78. p. 49
Cogitationes diabolus divinare nequit. lib. 1. c. 30. n. 35. p. 152
Cogitationes ſoli Deo reſervantur. ibid. n. 36.
Cogitationes diabolus cognoſcit, quæ ſignis exterioribus indicantur. ibid. num. 34.
Cogitationes diabolus non aſſequitur ſupernaturaliter. ibid. n. 38.
Cogitationes qua arte diabolus divinare valeat. ibid. n. 39.
Coma in honorem Dei ſuſpenſa. lib. 1. cap. 28. n. 39. p. 144
Comeſſationes in Eccleſia, deteſtatæ. lib. 1. c. 26. n. 20. p. 139
Cometa mortem minatur bilioſis, & qui ardentioris ſunt naturæ. lib. 1. cap. 3. n. 16. p. 26
Cometa Regibus mortem minatur, & referuntur exempla, num. 17. & 18 ibid.
Cometa prænuntiat regni mutationes. ibid. n. 19.
Cometa prædicit rixas, ſeditiones, & bella. ibid. n. 20. & ſeq.
Cometa ab exhalationibus calidis, & ſiccis petitur. lib. 1. cap. 5. num. 3. pag. 24.
Cometa admirabilior omnium impreſſionum ignitarum. lib. 1. cap. 5. num. 10. p. 25
Cometa prænuntiat temporis ſiccitatem. ibid. n. 11.
Cometa prædicit fructuum inopiam. ibid. n. 12.
Cometa indicat peſtem futuram. lib. 1. cap. 5. n. 13. p. 16
Cometa quare indicet peſtem. ibid. num. 14.
Cometa præſignat multos animalium, & plantarum morbos. ibid. num. 15.
Cometes, quantus ſol, ante Acaicum

Digitized by Google

bellum lib. 1. cap. 5. numer. 29. pag. 27.
Cometes diversæ figuræ, ac formæ. lib. 1. cap. 5. n. 30. p. 27
Cometæ quandoque stellæ appellantur. ibid. num. 31.
Comites ex Imperio in Hispaniam missi. lib. 3. c. 3. n. 28. p. 364
Conceptionis tempore ex vi imaginationis parentum potest homo forma fœdari. lib. 2. c. 33. nu. 43. pag. 267
Conditio non eadem est spirituum quæ corporum. lib. 1. c. 11. n. 85. pag. 75
Confessarius potest revelare quæ aliunde accepit in delictis committendis. lib. 4. c. 7. n. 22. p. 513
Confessarius quæ aliunde accepit extra confessionem revelat etiam in commissis. ibid. n. 23
Confessario non creditur se extra confessionem sciviſſe nisi probet. ib. n. 24.
Confessarius violans sigillum confessionis quibus pœnis afficiatur. ib. n. 25.
Confessarij scientia huius operis maximè necessaria. lib. 4. c. 3. num. 12. pag. 499
Confessario ad hoc ut credatur de licentia penitentis quæ requiruntur. lib. 4. c. 7. n. 21. p. 513
Confessarius non potest revelare etiã proditionem Reipublicæ. lib. 4. c. 7. nu. 9. p. 512
Confessarius in huiusmodi casu quid facere possit. ib. n. 10.
Confessarius corda & renes scrutatur ut Deus. lib. 4. c. 3. numer. 4. pag. 498
Confessarij quid circa fidem debent Magos interrogare. lib. 4. c. 3. n. 13. pag. 499
Confessarius quid circa pactum Magos debeat interrogare. lib. 4. c. 3. num. 14. p. 499
Confessarius debet primum examinare Magos de vera contritione. li. 4. c. 3. n. 6. p. 498
Confessarius electus ex virtute Bullæ Cruciatæ valet absolvere ab hæresi secundum alios. lib. 4. c. 6. nu. 1. pag. 509.
Confessarius valet absolvere percussorem clerici virtute Bullæ Cruciatæ. lib. n. 2.
Confessarius nullo Iubilæi vel litterarum Apostolicarum obtentu hæreticum pœnitentem absolvere valet. ib. n. 3.
Confessio extorta sine plenis indiciis non probat. lib. 3. c. 18. numer. 25. pag. 443
Confessio qualificata non potest separari. lib. 3. cap. 19. numer. 16. pag. 447
Confessionem integram peccatorum impossibilem dicunt Lutherani. lib. 4. c. 2. n. 19. p. 497
Confessionis necessitas probatur. l. 4. c. 2. n. 10. p. 496
Confessus crimen, sed intentionem negans potest damnari. lib. 3. c. 19. nu. 14. p. 147
Confessi quales à lege præsumantur. lib. 3. c. 19. n. 32. pag. 449
Conscientia quid sit. lib. 4. c. 3. num. 2. pag. 498
Conscientiæ forum est boni & æqui. lib. 4. c. 3. n. 3. p. 498
Consecrationis formula ex pacto vulnera sanabantur. lib. 2. c. 9. num. 7. pag. 180
Consensum non licet præbere in peccatum alterius. lib. 2. cap. 50. n. 21. pag. 336
Consilia divina non sunt perscrutanda. lib. 1. c. 14. n. 12. p. 86
Consules unde dicti, & quare creati. lib. 3. cap. 3. n. 12. pag. 363
Contactus sanitatem adferre non potest. lib. 2. c. 49. n. 17. p. 328

Digitized by Google

Contactu voce afflatu, oſculo vel nudi lintei applicatione ſunt qui cauſam phyſicam exquirant. lib. 2. c. 49. n. 1. p. 327
Contracta Arithmetica conſtant proportione. lib. 2. c. 6. n. 6. p. 172
Qui contrahit, vel eſt, vel debet eſſe non ignarus conditionis eius lib. 2. c. 8. n. 8. pag. 172
Contritionem facere magis peccatorem aſſerunt Lutherani. lib. 4. cap. 2. num. 22. pag. 497
Contritio eſt donum Dei. lib. 4. c. 2. num. 23. pag. 497
Contritionis definitio. lib. 4. cap. 2. num. 24. pag. 497
Convivia amicitiæ conſervandæ cauſa laudantur. lib. 2. c. 27. numer. 17. pag. 138.
Convivia in honorem Dei ſunt meritoria. ibid. num. 18.
Convivia ex intentione impendendæ charitatis laudata. lib. 1. cap. 2. num. 16. pag. 106
Contumacia delictum eſt, per quod poſſit reus damnari. lib. 3. cap. 24. num. 5. pag. 459
Cornium ſuffitu, & ſtercoris caprini quare dæmones fugentur. lib. 2. cap. 52. num. 17. pag. 341
Corocoton dæmon apud indos miſceri ſolitum mulieribus, & ex eo bicornes naſci. lib. 2. c. 30. nu. 44. pag. 250
Corpus humanum aſſumit diabolus in ſuis apparitionibus. lib. 2. c. 28. num. 21. pag. 245
Corpora incorrupta cauſis naturalibus poſſunt aſſervari. lib. 2. c. 24. num. 2. p. 227
Corporis hominum & animi affinitas lib. 4. c. 1. n. 9. pag. 493
Corporis ex habitudine colliguntur animi paſſiones. lib. 1. cap. 9. nu. 8. pag. 75
Corpus in Anglia fluminis alluvione detectum pedum. lib. 2. cap. 31 num. 12. p. 258
Corpora aſſumpta à dæmone quare ſint tactu frigido, horrido. lib. 2. cap. 30. num. 24. pag. 254
Corpora diabolus ſuſcitans ementitur ſpiritum. lib. 2. c. 28. num. 23. pag. 245
Cratomanteia ad furta domeſtica comperienda. lib. 1. c. 24. numer. 32. pag. 123
Credenti omnia ſunt poſſibilia. lib. 2. cap. 55. num. 6. pag. 546
Crimen confitens, de quo non erat convictus damnatur. lib. 3. cap. 19. num. 22. pag. 448
Crimen nullum maius quam quod in religionem committitur. lib. 3. c. 1. num. 9. pag. 351
Crimine enim nec crimen nec criminis pœna poteſt extingui. lib. 3. cap. 31. n. 21. pag. 489
Hæreſis crimen morte non extinguitur lib. 3. c. 31. n. 30. p. 490
Crimina quantumvis occulta adhuc tenemur confiteri. lib. 4. c. 2. n. 21. pag. 497
Criminibus privilegiatis, quædam ſunt communia. lib. 3. c. 16. nu. 3. pag. 427
Crimina morte extinguntur lib. 3. c. 31. num. 30. pag. 490
Crimina miſti fori per punitionem unius non tollitur in alio actio. lib. 4. c. 6. n. 17. pag. 510
Crux ſacroſancta maleficia, & dæmones contorquet. lib. 2. c. 53. n. 37. pag. 388
Crux telum dæmonibus formidabile ibid. num. 38.
Crucis virtutes plures remiſſivè ib. num. 39.
Crucis virtutes exemplis confirmatæ. ibid. num. 40.
Crucis bellicum contra ſpirituales hoſtes. ibid. num. 41.

Cruce disceptare apud Gallos fuit crucis iudicio contendere. lib. 1. cap. 13. n. 27. p. 117.

Crucis iudicium non est licitum, quia est Deum tentare. ibid. n 28.

Cruribus debiles sunt celeres cursu, exiles. lib. 1. capite 9. numero 12. pag. 58.

Chrystallomanteia quibus rebus comparatur. lib. 1. capite 24. numero 9. pag. 121.

Cubiti Hebræi conficiunt digitos. X L V. lib. 2. capite 21. numero 6. pag. 258.

Cuique de se ipso creditur ad conscientiæ testimonium. lib. 3. c. 9. num. 21. pag. 443.

Curatio maleficij à malefico semper illicita. lib. 2. capite 50. numero 28 pag. 336.

Curiositas reprehenditur. lib. 1. c. 30. num. 1. p. 149

Curiosus vnde dicatur. lib. 3. c. 6. n. 33. pag. 332.

Cursus, & recursus ad conventus. lib. 2. cap. 7. n. 16. p. 176

Celeres cursu referuntur aliqui lib. 2. cap. 13. n. 43. p. 129

Custos thesauri diabolus aditum arcebat. lib. 2. capite 37. numero 37. pag. 250.

Cyclopes vno tantum oculo præditi. lib. 2. c. 33. n. 13. p. 265

Cynamologos caninis capitibus insignitos. lib. 2. capite 33. numero 18. pag. 265.

Cynocephali sunt homines canino capite præditi. lib. 2. cap. 33. num. 19. pag. 265.

Cynantropiæ qui effectus. lib. 2. c. 27. num. 22. p. 20.

D

DÆmon qua arte efficiat, ne homines dolorem sentiant. lib. 2. capite 23. numero 6. pag. 225

Dæmones inferiores per superiores coguntur locum deserere. lib. 2. c. 51. num. 10. p. 338

Magi qua virtute dæmones eiiciant. lib. 2. c. 51. n. 11. p. 338

Dæmon coactus alacriter venit in perniciem generis humani. lib. 2. cap. 6. num. 31. p. 174.

Dæmon quando pactum frustratur, & quando servat. ibid. n. 32.

Dæmones dormientibus corpora mollia offerunt vt illorum tactu terreantur. Verum etiam damnum inferant, lib. 2. cap. 28. num. 9. & 10. pag. 214

Terrestrium dæmonum genus versatur in sylvas, & montes. lib. 2. c. 29. num. 12. p. 248

Dæmon efficere non potest, vt tollatur connexio vniversi. lib. 2. c. 11. num. 2. p. 188.

Dæmones sunt partes vniversi, vnde non habent potestatem in totum. lib. 2. c. 11. n. 3. p. 189.

Dæmones aliquando sanare non possunt, quæ nocuerunt. lib. 2. cap. 42. num 23. p. 308.

Dæmones qui domibus tumultus exhibent vulgò *duendes*. lib. 2. c. 27. num. 26. p. 238.

Dæmonem invocare vt mulierem in amorem pelliciat non est hæreticale. lib. 3. capite 8. numero 13. pag. 391.

Dæmones quando humore melancholico commiscentur, quibus rebus pellantur. lib. 2. cap. 51. nu. 10. pag. 341.

Dæmones, quia carent corpore, mulieribus potiri negarunt veteres. libro 2. capite 30. numero 1. pag. 253.

Dæmones incubos, & succubos negarunt non solum hæretici, sed & Catholici, ibid. n. 2.

Dæmon.

Digitized by Google

Dæmon non valet ſuſcitare animalia perfecta. lib. 2. capite 10. num. 39. pag. 188.

Dæmoni per maleficos, & ſigna maleficia multa permittuntur, quæ immediatè prohibentur, lib. 1. cap. 52. num. 59. p. 345

Dæmones alliciuntur naturalibus non vt animalia cibis, ſed vt ſpiritus ſignis. lib. 2. capite 52. numero 4. pag. 340.

Dæmonis duplex ratio ex monſtris comparandis. lib. 2. cap. 33. num. 42. pag. 267.

Dæmones animas ementientes flāmis circumdati viventibus ſolent apparere. lib. 2. capite 29. numero 30 pag. 250.

Dæmonis invocatio quibus verbis fiebat, lib. 2. cap. 8. num. 9. & 10. pag. 178.

Dæmones eſſe probatur ex ſacris litteris. libro 2. capite 5. numero 4. pag. 167.

Dæmones cum Sagis libidinem præpoſteram exercere. lib. 1. c. 30. n. 19 pag. 254.

Dæmones incubi, & ſuccubi dupliciter corpus aſſumunt. ibid. num. 20.

Dæmonis deluſio in re venerea. ibid. num. 21.

Dæmones nullam inter ſe habent individui, vel ſpeciei multiplicationem. lib. 2. capite 30. numer. 29. pag. 255.

Dæmones, quia ſubſtantiæ incorporeæ, non poſſunt corporeum ſemen præbere. ibid.

Dæmonem invocare vt revelet præſentia, aut præterita, rem loco moveat, inſecta viventia producat, & alia quæ ſuæ naturæ ſunt, non eſt hæreticale. lib. 3. capite 8. numer. 22. pag. 390.

Dæmonis lapſu naturalia immutata non ſunt. lib. 2. c. 20. n. 7. p. 185

Dæmon divinationi deditos decipit per phantaſiæ vitium. l. 1. c. 11. n. 83. pag. 75

Dæmon facile corpus hominis penetrare poteſt quod ſit ſpiritus. lib. 1. c. 11. n. 84. p. 75

Dæmonis poteſtas in voluntatem noſtram qua arte operetur. lib. 2. c. 14. num. 19. p. 201

Dæmones aëreis, & ſubtilibus corporibus præditi ſecundum Platonicos. lib. 2. c. 28. n. 12. p. 244

Dæmonis poteſtatis eſt ex quovis metallo aurum producere. libr. 2. c. 4. n. 15. p. 165

Dæmonis promiſſa in pacto ſolemni. lib. 2. c. 7. n. 9. p. 175

Dæmones ſuperiores cogunt inferiores cadavera ingredi. libr. 2. c. 26. num. 25. p. 235

Dæmonis poteſtati nulla alia eſt, quæ comparetur ſuper terram. lib. 2. c. 3. num. 10. p. 196

Dæmon in aſſumptis corporibus mortuorum animas ementitur. libr. 1. c. 16. n. 12. p. 89

Dæmonum, ut variæ ſunt opiniones ſic & varia genera. lib. 2. c. 29. nu. 1. pag. 288

Dæmones poſſunt ſcientias, & artes docere, ſi Deus ſinat. lib. 1. cap. 15. num. 7. p. 87

Dæmonis arte multi Philoſophi, & Poëtæ effecti. ib. n. 8.

Dæmonis conatus eſt homines in errorem inducere. lib. 2. c. 15. num. 1. pag. 204

Procreati dæmonis miniſterio ponderoſiſſimi ſunt, pallidi, & macilenti vagiunt. lib. 2. c. 30. num. 48. pag. 257

Dæmonis conatus eſt fallere. libr. 1 c. 16. nu. 44. p. 93

Dæmones non coguntur phyſica coactione, ſed morali. libr. 2. cap. 4. numer. 27. p. 173.

Dæmones

Digitized by Google

INDEX.

Dæmones ſuis ſuperioribus ſubditi ſunt. ib. n.28.

Dæmones ligantur ab Angelis,& aliis potentioribus dæmonibus. ibid. numer.29.

Dæmones inferiores non tam coactè pelluntur, quam ſponte diſcedunt. lib.2.c.51.n.16. pag.338

Dæmonum prædictiones de futuris falſæ probantur. lib.1. c.30. nu.18. pag. 151

Dæmones poſſunt alienæ famæ nocere. lib.2.c.13.n.29. p.198

Dæmones ſunt expertes animæ vegetantis, ideo ſemen præſtare nequeunt. libr.2. cap. 30. num. 31. pag. 255

Deludit dæmon quando ex viribus naturæ nequit operari. lib.2. c. 10. num.25. p.187

Dæmones vibratione aëris quare fugantur. lib.2.c.52.n.31. pag.342

Dæmones generare poſſe in tali congreſſu negant plures. lib.2. cap.30. num.26. pag.255

Dæmonium, qui filios Iob oppreſſit meridianum fuit. lib.2.c.38. nu.36. pag.293

Dæmones nos moleſtare cupiunt,quia inimici noſtri ſunt irreconciliabiles. lib.nu.37.

Dæmones cur de nocte imperium exercent.lib.n.38.

Aërea dæmonia ſæpius obiiciunt phantaſmata, turbant aërem, & tempeſtates excitant. lib. 2. c. 29. num.9. p.248

Dæmonium meridianum in deſertis ſolet habitare. lib.2, cap.38.n.32. pag.293

Meridianum dæmonium à tempore quo graſſari ſolet dictum .libr.2. cap.27.num.47. pag.251

Dæmonium meridianum dictum à loci affectionibus. lib. 2. cap. 29. num.48. pag.251

Dæmonium meridianum à loci regione appellatum. lib.2. c.29. nu.43. pag.251

Dæmoniorum extractio per radicem Salemonis ad nares applicatam videtur ſuperſtitioſa. ibid.num.4.

Damnati loca infeſtant quæ peccatis viventes contaminarunt. libr. 2. cap.38.n.60.&61. p.295

Daniel quare rebus naturalibus dæmonem pellit. lib.2. c.52.nu.14. pag.341

Daphnomanteia ex fumo lauri incenſi. lib.1. c.18.n.30. p.97

Dardanarij unde dicantur. lib.2.cap. 14. num.24. pag. 197

Dathan & Abiron vivos terra abſorbuit. lib.1. c.6. n.16. p.31

Dathan ſectatores, & Sodomitæ igne de cœlo perierunt. lib. 1.c.19. num.20. p.100

David malum ſpiritum Saulis cythara abegit. lib.2.c.52.n.14. p.342

Debilitatis ſigna in decubitu & tremore deprehenduntur. lib.1. c.3. num.28. pag.15

Debitum ante tempus nullus ſolvere tenetur in conſcientia. l.4.cap.4. num.31. p.508

Deciſio Rotæ Romanæ in cauſa violentiæ ad Cancellariam recurrentis. lib. 3. cap.27. numer. 34. pag.470

Decretum Senatus, venga elb Eſcriano a hazer relacion, contra quoſcumque Iudices habet effectum inhibitionis. lib.3. cap.30. num.58. p.485

Defenſiones nulli ſunt denegandæ. lib.3.c.18. n.33. p.443

Defenſionis facultas reo auferenda non eſt. lib.3. cap. 20. num.23. pag.453

Defixio Magicæ devotionis, & exſecrationis genus fuit. lib.2.cap.47. num.16. pag.322

Deformitas.

Digitized by Google

Deformitas dæmoni tribuitur, quia peſſimo. lib.1. cap.9. numer.45. pag.62

Degradari pro curiæ ſæculari tradi accipitur. lib.3. cap.13. num.34. pag.419

Dejectiones ſunt excrementa, vomitus, & ſudor. lib.1. cap.3.num.45. pag.18

Delegatus à Principe, ſive ab inferiore ſententiam ſuam executioni mandat. lib.3.c.5.n.19. pag.319

Delictum ex ſola rei confeſſione admittitur cum qualificatione confitentis. lib.3. cap. 19. numer.20. pag 448

Delictum manifeſtum dicitur committere etiam in actu proximè deprehenſus. lib.3. cap. 17.nu.59. pag.438

Delictorum punitio tendit in bonum publicum. lib.3. cap.1. num.10. pag.351.

Delicta quæ amoris cauſa committuntur mitiùs puniri debent. lib.2. cap.47.num.54. pag.345

Delicta committenda quando confitens ſtatuit perficere, tenetur confeſſor revelare ſecundum alios. lib.4.cap.7.num.8. p.512

Delinquentem non diffamatum inquirere, eſt eum ſine cauſa diffamare. lib.3. cap.16.nu.27. p.429

Delinquentibus poſt baptiſma datur pœnitentiæ Sacramentum.li.4.c.2. num.3. p.495

Delinquentibus ſemel parcitur.lib.3. cap.22.num.13. pag.457

De *Delphine*, cane, leone, vulpe, ſimia, & aliis multa miranda. lib. 2.cap.45.num.9. pag.231

Per *Deluſionem* operatur dæmon quando effectus non ſunt tales qualiter videntur. lib.2. cap.10. num.24. p.186

Democritus reſurrectionem defendens ab Athenienſibus deluditur. lib.2.c.26.n.4. pag.253

Deponatur ſignificat in perpetuum. lib.4.c.12.n.32. pag 413

Deſperatio divinæ miſericordiæ ſignum eſt impœnitentiæ finalis. lib.4. cap.3.num.10. pag.499

Derogatio iuris non præſumitur, quia odioſa. lib.3.c.30. n.18. p.481

Deus in apparitione non proprium ſed alienum habet corpus. Quod ex variis eius apparitionibus conſtat, lib. 2. cap. 27.numer.55. & 56. pag.241

Deus quare permittat innoxios per dæmonem diffamari. lib.2. cap.13. num.31. pag.198

Dei quomodo deſcribuntur in ſcriptura corporis partes, lib.2. c.37. num.52.& 53. pag.240

Deus propter ſummam benignitatem ſuam revelat pleraſque Regni mutationes,per cauſas naturales lib.1. cap.12.num.8. pag 77

Dei inſpirationibus valet homo reſiſtere, quantò magis Aſtris. lib.1. cap.8.num.61. p.47

Dei potentia eſt mortuos reſuſcitare. lib.2.c.26.n.7. pag.133

Deo loquenti fides eſt adhibenda. lib.1.c.25.num.50. p.130

Deus quomodo ſit in mundo.libr.1. cap.2.num.6. p.8.

Deus quandoque multa ex cauſis naturalibus oſtendit.lib. 1. cap. 21. num.43.44.45. pag.108

Deus quandoque permittit dæmoni multa graſſari. lib.2. cap.13.nu.9. pag.196

Deus immediatè mentes illuſtrat.l. 1. cap.1.num.42. pag.5.

Dei licentiam præſupponimus quoties de dæmonis poteſtate agimus lib.2.c.12.n.14. pag.192

Deus viſitavit peccata parentum in filios. lib.3.c.12.n.12. pag.412.

Dei ſolius eſt ignis vim directo impedire. libr. 2. cap. 41. numer. 5. pag. 304
Deo ſimilem ſe ementiri diabolus conatur. libr. 2. cap. 12. num. 23. pag. 193
Deus ſolus, qui hominem creavit valet transformare. lib. 2. cap. 17. num. 15. p. 108
Deus non vult conſilia ſua ſcrutari. lib. 1. c. 19. n. 17. pag. 100
Deo, & ſæculo non poteſt homo militare. lib. 3. c. 4. n. 37. p. 374
Deus ſupplet vices partium defectarum in genere cauſæ efficientis. l. 2. c. 25. n. 14. p. 231
Deus appellatur à dando. lib. 2. c. 13. num. 51. p. 206
Deo patri ſunt futura reſervata. lib. 1. cap. 7. n. 32. p. 37
Deus hominibus apparens verum corpus aſſumit. lib. 2. c. 27. num. 59. pag. 241
Dij gentium dæmonia ſunt. lib. 1. c. 11. num. 51. pag. 72
Diabolus ſolet quos corripit, variis tormentis vexari. lib. 1. c. 11. nu. 37. pag. 71
Diabolus terrorem incutiens ſic ſe putat Deum imitari. ib. n. 38.
Diabolus divinos ſuos ad imitationem prophetiæ facit variis loqui linguis. ib. n. 39.
Diabolus divinum ſpiritum conatur imitari. ib. n. 40.
Diabolus ex humorum perturbatione ſomnum altum conciliat. lib. 2. c. 21. num 6. p. 227
Diabolus fuit Magicarum author. lib. 1. c. 5. n. 21. p. 169
Diabolus divinitatis cupidus perſæpè ementitur Oracula. lib. 1. c. 12. n. 3. pag. 76
Diabolus, quibus fallaciis utatur in extaſi. libr. 2. cap. 10. num. 12. pag. 222
Diabolus facere poteſt ut montes ardeant, & non abſumantur. libr. 2. c. 41. n. 21. p. 305
Diabolus, cadavera non vivificat, ſed cogit vitales actiones ementiri. l. 2. c. 30. n. 22. p. 254
Diabolus tam in poſſeſſis, quàm obſeſſis linguam movet. libr. 1. c. 11. num. 22. p. 70
Diabolus facere nequit, ut corpus quantum, & coloratum reddatur inviſibile. lib. 2. c. 15. nu. 20. pag. 205
Diabolus ex elementis format viſui objecta. ib. n. 21.
Diabolus in hominum corpora dilabitur, ut reſponſum det. lib. 1. c. 11. num. 16. p. 69
Diabolus non poteſt animas, quo velit facere apparere. lib. 1. c. 16. nu. 7. pag. 89
Diabolus facere nequit, ut boves, aſini, & ſimilia loquantur. lib. 2. c. 15. num. 13. p. 231
Diabolus non valet purum elementum immutare. lib. 2. c. 12. num. 6. pag. 191
Diabolus ab Angelis bonis (Deo permittente) futuris illuminatur. li. 1. c. 12. n. 12. pag. 77
Diabolus ex prophetarum lectione multa futura cognoſcit. ibid. n. 13.
Diabolus, quandoque vera dicit in ſuis Oraculis. ib. n. 14.
Diabolus myſteria aliqua noſtræ fidei quare cognoſcat. ib. n. 15.
Diabolus veritatem prædicat. l. 1. c. 11. nu. 16. pag. 78
Diabolus nequit in viro conſenſum extorquere. lib. 2. c. 14. n. 20. p. 202
Diabolus ſolet ſanctiſſimis quoque rebus abuti ut in errorem facilius homines dilabantur. lib. 3. c. 7. n. 47. pag. 338
Diabolus ſimulat ſe captum, ut te capiat. lib. 2. c. 6. n. 23. p. 173

Digitized by Google

Diabolus corpore caret, ut possit videri. lib.2.c.28.n.11. p. 244
Diabolus intellectum non iuvat, sed obnubilat. lib. 2. cap. 14. num.13. pag.202
Diabolus in suis apparitionibus, corpora ex elementis comparat. lib.2. c.26.n.17. p.34
Diabolus, ut resurrectionem ementiatur solet corpora furari, & substituere alia aërea. lib.2.c.26.nu.18. pag.233
Diabolus hac arte quam plures decepit. lib.2.c.26.n.19. p.235
Diabolus ad hanc resurrectionem solet, ut quæ verè cadavera sunt fingere vivere illa subingrediens. ib. numer.20.
Diabolus corpus aëreum, neque aliud habet omnino. lib.2. c. 30. nu.28. pag.255
Diabolus quare homines non ditat. lib.2.c.13.n.50. p.200
Diabolus corpora aërea qua arte comparetur. libr.2.c. 28. num. 14. pag.245
Diabolus quibus & quomodò terreat homines. libr.2. c.28. num.6. pag. 244
Tenebras diabolus inducere valet.l.2. cap.12.n.24. p.143
Ventos diabolus excitare potest, lib.2.c.12.n.25. pag. 143
Diabolus spiritus est Angelicus natura sua splendidissimus.lib.2.c.6.n.9. pag.172
Diabolus adigi non potest, nisi per exorcisticam dignitatem. ib. n.10.
Diabolus noster hostis est irreconciliabilis. ib. nu.17.
Diabolus alligari non potest pacto ibid.num.12.
Diaboli fides nulla, quia conflatus est ex mendacio. ibid.n.13.
Diabolus formatus ad illudendos homines. ibid.num.14.
Diabolus cupidus divini honoris.lib. 2.c.6.n.15. pag.172
Diabolus qua mente ab homine se cogi simulat. l.2.c.6.n.16. p.172
Diabolus potest nos omnes (si Deus sinat) instanti delere. lib.2.cap.15. num.11. pag.196
Diabolus ex Dei permissione, quàm multa efficiat.ibid.n.12.
Diabolus quonam pacto parietem scindere videatur. lib.2.c.10.n.35. pag.187
Diabolus curat homines decipere lib. 2.c.13.n.37. pag.19
Diabolus potest occulta peccata revelare.lib.2.c.13.n.32. p.198
Diabolus potest rumorem in populos spargere unde fama oriatur. ibid. num.33.
Diabolus potest hominibus dignitates varias comparare.ibid.num.34.
Diabolus est spiritualis creatura lib.2 c.29.num.14. pag.244
Diabolus quandoque se transfigurat in Angelum lucis. lib.1. cap.15 num.5. pag.87
Diabolus ad instar pictorum, ex elementis format objecta.lib.2. c.15. num.23. pag. 205
Diabolus imbuens medium aliqua qualitate varia repræsentat. ibid num.24.
Diabolus moto aëre facit, ut species simul moveantur. lib.2. cap.15. num.25. pag.206
Diabolus ex varia conformatione, vel multiplicatione specierum sensilium unam rem variè repræsentat.ibid.num.26.
Diabolus ex parte organi mutato ejus situ rem facit, ut quæ in loco est videtur esse in alio ibid.num.27.
Diabolus non valet capillum ullum album facere nigrum.l.2. cap.17. num.35. p.210
Diabolus sub vanis rebus divinitatem

promittit. lib.1. cap.24. num.19. pag.122
Diabolus quonam pacto voces ementitur. lib.2. cap.24. numer. 22. pag.229
Diabolus angelico ingenij pollet acumine lib.1. cap.39. numer.19. pag.151
Diabolus diuturna experientia non modica ſibi comparavit. lib.1. cap.30.num.20. pag.152
Diaboli poteſtas verſatur in tentatione. lib.2.cap.47.n.19. pag.321
Diabolus excitare poteſt tempeſtates ex Patrum ſententia. lib.2. c.12. num.15. pag.192
Diabolus excitat tempeſtates, ex Theologorum ſententia. ibid. num.16.
Diabolus excitare valet tempeſtates ex Iuriſperitorum doctrina. ibid. num.17.
Diabolus excitare poteſt tempeſtates ſecundum Eccleſiæ conſuetudinem ibid.num.18.
Diabolus hæreticorum Deus. ibid. numer.2.
Diabolus nullam poteſtatem, neque in corpus, neque in fortunas habet. ibid.num.3.
Diabolus non pleno iure, ſed definita poteſtate omnia accepit. lib.2. cap.13. num.4. pag.196
Diabolus facit mira reſpectu noſtri lib.2.cap.11.num.19. p.190
Miraculum diabolus facere non poteſt. lib.2.c.11.n.20. p.190
Mira abſolutè diabolus nequit præſtare.ibid.num.21.
Diabolus qua arte corpora poſt tempus diſſoluta ad compaginem redigat. libr.2. capit.8. numer.22. pag.245.
Diabolus qua arte utatur ad amorem conciliandum. lib.2.cap.47. n.24. pag.322.
Diabolus corpus aëreum aſſumpſit, ut deciperet Evam, & tentaret Chriſtum Dominum. lib. 2. cap. 28. num.27. p.246
Diabolus ſæpe aliquid admiſcet, ut fiduciam in ipſum homo profiteatur lib.2.c.90.n 25. pag.181
Diabolus ut ſomnum immittat ſoporiferis herbis utitur aliquando.l.2. cap.22. num.7. pag.224
Diabolus ſanctiſſimis quibus abutitur lib.1. c.28. n.10. p.142
Diabolus in extaſim ſuos rapit.lib.2. c.6.n.24. pag.235
Diabolus, quæ non valet præſtare, ementitur per deluſionem. lib. 2. cap.17.num.16. pag.208
D. Auguſtin. de transformationibus dæmonum commendatus. ibid. num.17.
Diabolus animalia perfecta, nec creare, neque transformare valet ibid. num.18.
Diabolus aquam in vinum nequit convertere. ibid.num.19.
Diabolus facere poteſt, ut ſibi homo perſuadeat in lupum converſum eſſe. lib.2.c.16.n.20. p.209
Diabolus arte utitur ignis vim impedieus, ne urat. lib.2. c.41. n.6. pag 304
Dæmon ſpiritus eſt Angelicus natura ſua ſplendidiſſimus. ibidem numer.3.
Diabolus motu locali excitat ventos & tempeſtates. lib.2.cap.10.n.9. pag.185
Diabolus poteſt humana corpora de loco ad locum deferre. ibidem numer.10.
Diabolus quare utatur voce ſtridula, ſubſibilante, & confuſa.lib.1.c.11. num.8. pag.69
Diabolus quare vocem veram emittere nequit. ibid.num.9.
Diabolus ditare homines non cupit, ſed

Digitized by Google

ſed decipere. lib. 2. cap. 13. num. 47. pag. 199.

Diabolus ſecundum res, quas acturus eſt congruas, & inſtituto accommodatas formas aſſumit. lib. 2. c. 28. num. 29. p. 246

Diabolus ad vehendum equi, ad anguſtum ſubeundum muſtelæ aſſumit formas. ibid. num. 30.

Diabolus ad terrendum alias induit ſpecies. ibid. n. 31.

Diabolus quando ad malum ſpecie boni vult deludere Chriſti, & ſanctorum figuras ementitur. ibidem num. 32.

Diabolus iniquos vult ad libidinem provocare viros ſpecie fœminæ, & fœminas ſpecie virorum ſolet decipere. ibid. n. 33.

Diaboli variæ apparitiones remiſſivè. ibid. n. 34.

Diaboli in forma humana apparens aliquam notam ſolet habere inſolitæ deformitatis. ibid. n. 35.

Diabolus facit homines variè apparere, eos aereâ circundans effigie. lib. 2. cap. 27. n. 31. p. 217

Diabolus naturalium omnium rerum ſubſtantias perſpectas habet. lib. 2. cap. 12. n. 12. p. 135

Diabolus ditare homines non curat, ſed decipere. lib. 2. cap. 4. num. 16. pag. 166.

Diaboli commenta ad aliquam veritatem referuntur. lib. 1. c. 24. n. 23. pag. 122.

Diabolus, quod facere nequit ementitur. lib. 2. capite 12. numero 44. pag. 199.

A diabolo in corpore aëreo viſibilis, & palpabilis caro effingi poteſt. lib. 2. cap. 28. n. 25. p. 245

Diabolus ſexum mutare nequit, niſi in iis, qui ſunt Hermaphroditæ. lib. 2. cap. 17. n. 18. p. 213

Diabolus, vt Dei ſimia, conatur opera divina æmulari. lib. 2. cap. 12. num. 2 pag. 191.

Diabolus poteſt immenſas machinas ſine fatigatione impellere. ibidem num. 3.

Diabolus ex præſentibus coniectatur futura. lib. 1. capite 30. numero 22. pag. 151.

Diabolus ſapientia, & rerum experientia longe alios homines antecellit. ibid. n. 23.

Diabolus ſubſtantia eſt ſpiritualis plena intelligentiæ, & ſapientiæ. ibid. n. 24.

Diabolus, vt homines in beſtias converſos ab aliis videantur variè ſolet decipere. lib. 12. cap. 17. nu. 27. pag. 209.

Diabolus ſenſibus ſe inferens decipere ſolet. lib. 2. cap. 15. numero 15. pag. 205.

Diabolus quomodo decipiat, ex parte obiecti. lib. 2. capite 15. numero 16 pag. 205.

Diabolus quando decipiat per artem perſpectivam. lib. 2. cap. 15. nu. 17. pag. 205.

Diabolus ex parte aëris medij quando decipiat. ibid n. 18.

Diabolus certo novit, quæ ex cauſis naturalibus dependent, quæ ab aliis naturalibus nequeunt impediri. lib. 1. capite 30. numero 16. pag. 151.

Diabolus certo non novit, quæ pendent ex cauſis naturalibus, quæ ab aliis impediri poſſunt. ibidem num. 27.

Diabolus dicitur princeps tenebrarum. lib. 2. capite 38. numero 25. pag. 292.

Diabolus non poteſt elementum vllum, ſuo loco transferre. lib. 2. c. 11 num. 6. p. 189

Diabolus non poteſt facere, vt duo corpora ſint ſimul in loco. ibid. n. 7.

INDEX

Dæmon non poteſt corpus movere per diſtans. ibid.n.8.

Diabolus non poteſt immediatè formam ſubſtantialem producere. ibid. num.9.

Diabolus nihil poteſt creare ex nihilo. ibid.n.10.

Diabolus non poteſt ex quolibet facere quodlibet. ibid.n.11.

Diabolus non producit formas ſubſtantiales, niſi præviis alterationibus. ibid. n.12.

Diabolus non poteſt animalia perfecta, ſine ſemine producere: neque imperfecta ſubito ſecundum perfectam magnitudinem. ibid. n.13.

Diabolus non poteſt prævertere ordinem qui eſt inter formas. lib.2.c. 11.num.14. p.190

Diabolus miraculum vllum facere non poteſt. ibid. n. 15.

Diabolus rebus naturalibus quandoque vtitur tanquam pacti ſignis. libro 2. capite 47. numero 10. pag.321.

Diabolus voluntatem noſtram cogere non poteſt ex Theologis. ibidem num.11.

Diabolus ex condicto concurrit in maleficio hoſtili. lib.2. c.39. n.12. pag.296.

Diabolus poteſt aërem, aquam, & terram, certis in locis corrumpere. lib. 2.cap.12.n.27. p.193

Diaboli genus, qui gaudet ſylvarum & deſerti habitatione. lib.2. c.29. num.44. p.251

Diabolus facere non poteſt miraculum. lib. 2. capite 26. numero 8. pag.234

Diabolus poteſt memoriam iuvare eius organum adaptando. lib.2.c.14. num.1. p.201

Diabolus hoſtis mendaciſſimus. lib.1. cap.6.n.5. p.149

Diabolus quam plures fefellit. lib.1. cap.31.n.6. p.150

Diabolus, vt potentes viribus reddere nequit, ita nec celeres curſu. lib.2. cap.13.n.42. p.190

Diabolus non poteſt creaturam in aliam formam mutare. lib.2. c. 17. num.3. p.207

Diabolus naturaliter excitat tempeſtates. lib. 2. capite 12. numero 9. pag.192.

Diabolus quibus fallaciis vtatur, ne Magi in aculeo tormenta ſentiant. lib.2.c.13.n.11. p.226

Diabolus, quibus fallaciis vtatur ad induranda corda Magorum. lib. 4. cap.3.n.11. p.499

Diabolus poteſt captivos de carcere extrahere. lib.2. cap.13. num. 21 pag. 197.

Diabolus quandoque imitatur divinam iuſtitiam. lib.2.cap.29.num.31 pag.250.

Diabolus cognoſcere nequit eventus liberos. lib.1. capite 30. numero 14. pag.150.

Diabolum ad amorem poſſe cogere hæreſis eſt. lib.2.cap.47. num.21. pag. 322.

Diabolus poteſt naturaliter operando ſenectutem cum iuventa ætate commutare. lib.2. cap.18.num.10. pag.217.

Diabolus in tempeſtatis ſedatione divinam virtutem imitatur. lib. 2. cap.12.n.22. p.192.

Diabolus iungendo activa paſſivis per alterationem veram inſecta producit. lib. 2. capite 35. numero 22. pag.276.

Diabolus in futuris vtitur ſubdolis, & æquivocis verbis. lib.1.c.30.n.29. pag. 151.

Oracula diaboli varia æquivocis verbis prolata. lib.1.c.30.n.30. p.152

Diabolus cognoſcit præſentia, & præterita. ibid.n.31.

Digitized by Google

Diabolus inſtanti poteſt multa ex longiſſimis partibus renuntiare. ibid.num.32.
Diabolus qui filios Iob oppreſſit venit à deſerto, & meridiano tempore. lib.2.c.10.n.46.
Diabolus non poteſt ſanare, quæ perierunt. lib.2.c.19.n.1. pag.219
Diabolus, ut viſui ſubiaceat aſſumit corpus quantum, & coloratum. lib.2.c.18.n.20. pag.245
Diabolus poteſt concupiſcibilis, & iraſcibilis facultatis organa turbare.lib.2.c.14.n.22. p.202
Diabolus quare appellatur Princeps mundi & Deus ſæculi huius. lib.2. c.16.num.6. pag.196
Diabolus qua arte faciat ſuos lingua loqui, cùm donum ſit Spiritus ſancti. lib.2.c.14.n.18. p.202
Diabolus rerum naturalium, quia peritiſſimus eſt poteſt inſecta hujuſmodi producere. lib.2. cap.35. num.20. p.276
Diabolus quomodo aſſumpta hominum innoxiorum figura nocere queat. libr. 2. capit.13. num.30. pag.198
Diabolus ſuorum ſectatores corpora aliquando adſervat, ut neque putreſcant, neque diſſolvantur. libr.2. capit.24. num.1. pag.227
Diabolus poteſt efficere ut quis multo tempore ieiunus maneat.lib.2. cap.21.num.1. pag.222
Dicatio armorum extra ſuperſtitionem. lib.2.c.28.n.31. pag.144
Dictatoris officium ſupremum fuit. lib.3.c.3.n.15. pag.363
Dies feſti in honorem Dei, vel ſanctorum ſunt liciti. lib.1. cap. 27. num.12. p.138
Feſti diei cultus non pertinet ad vanam obſervationem. ibid.num.13.
Diei obſervatio ad effectum futurum vana eſt. ibid.num.14.
Diei, aut horæ præfinitio ad vanam obſervationem pertinet. lib.1.cap. 27.num.6. pag.137
Critici dies ex qua cauſa pendeant lib.1.c.13.n.34. pag.84.
Faſti, & nefaſti dies unde dicti.lib.1. cap.26. num.3. pag.140
Dies critici obſervati à chirurgis, & medicis. lib.1.c.27.n.33. p.140
Dierum criticorum vana obſervatio. ibid.n.34.
Dies critici à temperamento,& morborum ſymptomatis iudicantur. lib.1. c.3. n.50. pag.19
Dies omnes apud varias nationes fuerunt ominoſi. lib.1.c.27. n.27. pag.139.
Dierum obſervatio ab Ægyptiis emanavit.ibid.num.28.
Dies atri quales ſunt. ibid.num.29.
Dies aziagos, unde dicti.lib.1.c.27. num.30. pag.139
Dies cretionum qui fuerint lib.1.cap. 27.num.3. pag.140
Martis diem ad matrimonia improbare ſuperſtitioſum. lib.1. c.27. num.23. pag.139
Dies obſervare quam ſuperſtitioſum lib.1.c.27.n.20. pag.139
Dies omnes æqualis bonitatis ſunt. ibid.num.22.
Dies critici ex qua cauſa pendeant. lib.1.c.27.n.36. pag.140
Dies critici deteſtati à medicis. ibid num.37.
Diffamatio delicti in omni proceſſu debet præcedere. lib.3. c.16.n.24. pag.429
Differentia inter forum fori & forum poli.lib.4.c.3.n.1. p.498
Diges in puerorum iocalibus quare appendantur.lib.2.cap.37.num.21. pag.286
Digitorum ſigna.lib.1. cap.9.num.40. pag.61

INDEX

Dignitates, & officia ſorte diviſæ. lib.2.c.22.n.52. pag.113

Diluvia ad iuſtam Dei vindictam referuntur. lib.1. cap.6. numer.28. pag.32

Divinatio regulariter in malam partem ſumitur. lib.1. cap.11.num.1. pag.68

Divinatio dividitur in Oraculum, & Manganiam. ibid.num.2.

Divinationis variæ ſpecies remiſſivè. lib.1.c.24.n.44. pag.124

Divinationes, quæ vanas obſervationes continent, non ſunt hæreticales per ſe. lib.3. cap.8.nu.9. pag.300

Divinatio omnis infidelem cum dæmone amicitiam continet. lib.1. cap.20.num.8. pag.104

Divinationes ſuperſtitioſæ ſunt. ibid. num.19.

Divinationis crimina omnia morte multantur. lib.3.c.13.n.7. p.417

Divinatio ex fumo granorum papaveris. lib.1.cap.18.n.27. pag.97

Divinationis autor diabolus eſt. lib.1. cap.1.num.3. pag.3

Divinationis crimine nulla hodie frequentiora. ibid.n.4.

Dinationis ſcelere non ſolum mulierculæ ſed docti viri falluntur. ibid.num.5.

Divinatio omnis non eſt prohibita. ibid.num.6.

Divinatio ſumitur pro ipſamet prophetia. ibid.num.7.

Divinatio reprobatur non ſolum ob curioſitatem, ſed ob damnum. li.1. cap.30.n.2. p.149

Divinantibus pœna mortis affigitur. ibid. n.3.

Divinationis totius auctor diabolus eſt. ib. n.4.

Divinatio alia ex enſe, gladio, aut aſcia. lib.1. cap.24. numer. 12. pag. 121

Naturalis divinatio circa prudentes & ruſticos. lib.1.c.2.num.4. p.8.

Naturalis divinatio ex Deo pendet. ibid.n. 5.

Divinatio ex primo Adæ lapſu irrepſit in homines. lib.1.c.1.num.2. p.3

Divinatio eſt falſa prophetia. lib. 1. c.29.n.1. pag.145

Divinatio aliquando pro ipſamet prophetia. lib.1.c.1.n.8. p.3

Divinatio divina huic operi exordium dabit. ib. n.9.

Divinatio ex virginis palma, vel impolluti pueri. lib.1. c. 24.nu.16. pag.121

Divinatio naturalis permiſſa, quia naturam perſcutatur. lib.1.c.1. n.1 pag. 8.

Divinatio naturalis prima ex avibus. lib.1.c.2.n.7. p.8

Omnis divinatio vertitur in Dei iniuriam. lib. 1. cap. 22. numer. 8. pag. 110

Divinatio omnis, etiam bono zelo interdicta, quia amicitia dæmonis prohibetur. ib. n.9.

Divinatione artificioſa Gentiles novi orbis explorationem prædix erunt. lib.1.c.3.n.15. p.13

Divinatio phyſica ex variis morborum ſignis petitur. ib. n.16.

Divinatio duorum lignorum apud Philip. lib.1.c.24.n.14. pag.122

Ezechiel c.21. de divinat. explicatus. ibid. n.25.

Oſeas c.4. de divinatione expoſitus. ibid. nu.26.

Divinatio per Ieduin ex Heb. vſurpata. ibid. n.27.

Ieduin animalis hiſtoria commentitia. lib.1.c.24.n.28. p.122

Divinatio per lancem, & licium, quonam inducta. lib. 1. c.24. num.29. pag.122

Divinatio per cribrum quo ritu peracta. ib. n.30.

Divinationis

Divinationis ſigna irrita, & ſtulta ſunt. lib.1.c.30.n.7. p.150
Divinatio ex inanimatis. lib.1. cap.2. num.20. p.9
Divinatio tam in ſecunda, quam in prima lege Moyſis prohibita.lib.1. c.3.nu.9. p.150
Divinatio,artificioſa unde comparetur.lib.1. c.3.num.1. p.11
Divinatio artificioſa ex præcedentibus, & ſubſequentibus colligitur. ibid. n.2.
Divinationis artificioſæ exempla. ibid. num.3.
Divinatio metaphorica in iudiciariis. ibid.n.51.
Divinatio, & præſumptio, in iure idem ſunt. ib. n.6.
Divinationis iudiciariæ materia remiſſivè. ib. n.7.
Divinatio omnis ex igne, aëre, aqua, & terra comparatur. lib.1. cap.20. num.1. pag.102
Divinationem melancholicis multi adſcribunt à multis tamen improbatur. lib.1, cap.11.num.73. 74.& 75. pag.74
Divinatio aut manatà Deo aut à dæmonis calliditate.lib.1.c.11.n.81. pag.75
Divinus nullus natura naſcitur. lib.1. cap.11.n.48. pag.72
Divini neque à natura neque ab arte fiunt ſed à dæmone. l.1. c.11.n.52. pag.72
Divinorum reſponſa à dæmone loco oraculorum emiſſa. lib.1.c.11.n.55 pag.72
Divini ſunt hæretici apoſtatæ & paganis deteriores. lib.1.c.11. nu.56. pag.72
Divini licet Sacramenta expreſſe non renuntiaverint pro hæreticis habentur. lib.1.c.11. n.57. p.72
Divini de expreſſa ſunt dæmonis profeſſione pro hæreticis reputantur. etiamſi quærant à dæmone quæ eius naturæ cohærent. lib.1. c.11. num.58. pag.72
Divini ignari ſunt de his, quæ proferunt. lib.1. cap.11. numer.22. pag.70
Divini dicuntur quaſi Deo, ſeu potiùs dæmone pleni. ibid. num.23.
Divinorum cauſa adſcribenda eſt dæmoni lib.1.c.11.n.20. p.70
Diviſoria ſortes ferè ſemper licitæ. lib.1. c.22.n.40. pag.113
Diviſoriæ ſortes in iure ſæpè mittuntur. ibid.n.41.
Divitias, & theſauros diabolus donare poteſt. lib.1. cap.43. num.45. pag.199.
Divites dicti ſunt quaſi divi. lib.2. cap.13.n.52. pag.200
Doctores explicantur loquentes de coactione dæmonis. lib.2.cap. 6. num.30. pag.173
Dogmatiſtis pœnitentiæ locus non eſt. lib.3.c.23.n.1. pag.458
Dolor magnus lachrymas ſolet excitare. lib.4.c.3.n.8. pag.498
Dolus non præſumitur in iudice, niſi probetur. lib.3. cap.18. numer. 43. pag.444
Dominatio externa non eſt altitudine Eccleſiaſticâ digna. lib.4. cap.1. num.17. p.493
Dominationem propter ambitionis vitium Eccleſiæ eſſe prohibitam. lib.3.c.4.num.38. pag.374
Domus ſpectris inquietata vulgo deduendes poteſt relinqui à colono. lib.2.c.27.n.27. pag.239
Redire ad domum ſi procedens offenderit, ominoſum.lib.1. cap.26. num.27. pag.134
Donationes & venditiones in fraudem fiſci factæ revocantur. lib.3. cap.11.n.8. pag.406
Dormire pro mori in ſacris litteris. lib.2.c.27.n.35. pag.239.

Septem dormientium ſomnus diuinus fuit. lib 1. cap. 22. numero 3. pag. 223.

Dos confeſſata fiſcus non tenetur ſolvere. lib. 3. capite 11. numero 99. pag. 409.

Ducis de Lerma hortus commendatur. lib. 2. c. 21. n. 26. p. 162

Duelli vſus ad cauſas tantum criminales Carol. Magnus ſtatuit. lib. 3. c. 23. num. 10. p. 116

Duelli vſus non homicidij tantùm cauſa, ſed ob aliud quo grauius crimen. ibid. n. 11.

Duelli vſus ad ciuiles cauſas extenſus. ibid. n. 12.

Duelli vſus inter Principes pro Regno. ibid. n. 13.

Duelli vſus pro Principibus inter priuatos. ibid. n. 14.

Duelli vſus pro cauſa adulterij. ibid. num. 15.

Dulia veneratio ſanctis, & beatis data vt Dei Charis. lib. 3. cap. 7. n. 29. pag. 387.

E

Eccleſia vnica eſt, vna fides, & vnum caput. lib. 3. cap. 4. n. 15. pag. 372.

Eccleſia ſolis relapſis veniam denegauit. lib. 3. capite 13. numero 6. pag. 58.

Eccleſia delinquentibus fauet, qui ſe ad eam recipiunt. lib. 3. cap. 9. n. 30. pag. 396.

Eccleſiæ Catholicæ data prophetia. lib. 1. c. 1. n. 61. p. 6

Eccleſia non iudicat de occultis. lib. 3 c. 7. n. 43. p. 388

Eccleſiæ ſtandum eſt, vbi de ſenſu S. Scripturæ agitur. lib. 1. c. 19. n. 26 pag. 101.

Eccleſiaſticus nolens poſt declarationem Cancellariæ actis acquieſcere multatur. lib. 3. cap. 27. num. 30. pag. 470.

Eccleſiaſticus requiſitus pro executione ſententiæ laici rectè eius aſſumit cognitionem. lib. 3 c. 29. n. 12. pag. 476.

Eccleſiaſtici liber poſt Concilium Tridentinum eſt Canonicus. lib. 2. cap. 27. n. 33. p. 239

Eclipſes Solis, & Lunæ naturales, quid deportendant. lib. 1. c. 2. nu. 29. pag. 10.

Echeneis piſciculus nauigio adhærens eum ſiſtere cogit. lib. 2. cap. 1. n. 9. pag. 155.

Effectus quando ſuperat naturæ vires, aut artificij ſolertiam ſi nullatenus conſtet quod ſi diuinus, pacto eſt ſuſpectus. lib. 2. cap. 9. num. 2. pag. 180.

Eleazarus ſeruus Abrahæ omnia diuina præſcrutatus. lib. 1. c. 26. n. 38. pag. 135.

Electione Reges creati iuſſum eſt. lib. 3. c. 3. n. 42. p. 366

Elephantis multa, quæ rationem imitantur. lib. 2. capite 25. numero 5. pag 230.

Elephans domini vxorem mœcham, cornu transfixit. lib. 2. cap. 25. nu. 6. pag. 231.

Elephantes ad prælia diſciplinantur. ibid. n. 7.

Elephantes turribus ligneis plenis militum impoſitis ad prælia ire. ibid. n 8.

Elias igne de cœlo ſeruos Oziæ Regis combuſſit. lib. 1. cap. 19. num. 21. pag. 101.

Elias propheta gladij temporalis poteſtate vſus. lib. 3. ca. 4. numero 52. pag. 375.

Elias, & Moyſes in vero ſpiritu cum Chriſto apparuerunt in Tabore. lib. 2. cap. 27. n. 40. p. 240

Emna pedibus nudis ſuper ignitos vomeres

meres ad conteſtandam pudicitiam ambulavit. lib. 1. cap. 23. num. 33. pag. 118.

Empuſa dicitur Lamia, quod veneri propenſa carnes humanas exurat. lib. 2 cap. 38. n. 7. p. 291

Entuſiaſmus, quid ſit. lib. 1. c. 11. n. 24. pag. 70.

Energumeni, vnde dicantur, lib. 1. c. 11. num. 17. p. 69

Energumenis quare res naturales portare permittantur, lib. 2. cap. 52. num. 18. p. 342

Energumenos à dæmonibus ſæpè invadi, & poſſideri. lib. 2. cap. 47. n. 1. p. 320.

Ephod ſacerdotis applicabatur ad prophetiam. lib. 1. cap. 1. numero 16. pag. 4.

Epicuri error de reſurrectione mortuorum. lib. 2. cap. 27. numero 1. pag. 237.

Epimenides Cretenſis qui LXVII. dormivit annos. lib. 2. cap. 22. num. 3. pag. 223.

Epiſcopale munus ad iuriſdictionem fuit. lib. 3. capite 4. numero 45. pag. 375.

Epiſcopi ab Arianis linguis expoliati loquuti. lib. 2. cap. 25. numero 16. pag. 231.

Epiſcopum Granatenſem quare ſe appellet D. Cæcilius. lib. 1. cap. 12. num. 28. p. 79

Epodomanteia ex cineribus ſacrificij comparata, lib. 1. capite 18. num. 32 pag. 98.

Equas Hiſpanicas vento concipere quomodo intelligatur. lib. 2. ca. 17. num. 24. p. 213

Equites per aërem diſcurrentes, & huiuſmodi viſa. lib. 1. cap. 5. nu. 23. pag. 27.

Error ſolus in eo, qui paratus eſt corrigi, non facit quempiam hæreticum. lib. 3. capite 8. numero 23. pag. 392.

Error voluntatem excludit. lib. 3. c. 30 num. 56. p. 485

Erroris exceptio contra quaſcumque ſententias, admittitur, lib. 3. cap. 30. num. 53. p. 485

Errorem in mentem fovens licet occultiſſimè in cenſuram incurrit, lib. 3. cap. 10. n. 25. p. 53

Eſdras novas litteras Hebræis adinvenit, lib. 1. capite 13. numero 11. pag. 82.

Etoicheiomanteia, quænam ſit, lib. 1. cap. 22. n. 34. p. 112

Euchariſtiæ aſſumptio contra maleficia efficax remedium, lib. 1. cap. 53. num. 13. p. 347

S. Euchariſtiæ aſſumptione quam plures ſine cibis annos vixerunt. lib. 2. c. 21. n. 11. p. 222

Eudoxum, Caſſandrum, & Halicarnaſſum laudat Cicero, quod Aſtrologiam contempſerint, lib. 1. cap. 8. num. 56. p. 47

Evidentia patrati ſceleris non eget clamore accuſatoris, ſed eget ſententia iudicis. lib. 4. cap. 4. num. 18. pag. 507.

Eumenides dæmones fuerunt, Pluto; Charon, & Gorgones, lib. 2. cap. 29 num. 33. p. 250

Euphoniſmus in ſacris litteris paſſim, lib. 1. c. 26. n. 54. p. 136

Euſebius Sophiſta in peccati pœnam memoria privatus. lib. 2. c. 14. n. 8. p. 201.

Excommunicatio violentæ manus quovis modo lædentes comprehendit, lib. 4. c. 5. n. 13. p. 507

Excommunicati quare non mandentur Eccleſiaſticæ ſepulturæ, lib. 3. cap. 30. n. 9. p. 488

Executio fit appellatione pendente, lib. 3. c. 29. n. 9. p. 476

Executio à quo iudice facienda. lib.3. cap.29.n.11. p.476

Exempla eorum, qui in lupos ſunt tranſlati quomodo accipiantur, lib. 2.cap.17.num.34. p.210

Exempla varia remiſſivè de remotorum cognitione ex pacto.lib.1.cap. 30. n. 34. p.152

Exempla eorum,qui ob necromantiam malè perierunt. lib.1.cap.16.n.42. pag.92.

Exhalationes hominis venenatæ, non per oculi globum per cavitates illius,per os,& nares exeunt. lib. 2. cap.37.n.44. p.288

Exigere nihil aliud eſt in iure quam inſtituta actione petere, lib.4. c.4. num. 28. p.508

Ex d. cap.13.quaſi ſignum in manu, explicatus.lib.1.cap.10.numer.32. pag.66.

Exorciſmi, & coniurationes præter Eccleſiæ vſum damnantur.lib.2.c.9 num.10. p.180

Exorciſmis, & coniurationibus vtentes non præditi ordine exorciſtarum deteſtantur. ibid. n.11.

Exorciſmi nihil aliud ſunt, quam preces ad Deum, & imprecationes ad dæmonem. lib.2. cap.53. num.19. pag.347.

Exorciſmis Chriſtus virtutem dedit, lib.2.c.6.n.18. p.172

Expoliatus à iudice iuris ordine prætermiſſo ſtatim reſtituendus eſt, lib.4.c.4.n.26. p.26

Extaſis Magorum, quonam modo fiat. lib. 2. capite 10. numero 37. pag.187.

Extenſio facultatis iuris communis & privilegij plurimum differt. lib. 4. cap.6.n.8. p.509

*Ezech. cap.*28. de ſapientia diaboli illuſtratus. lib.1. capite 30.numer.25 pag.151.

F

Fabulæ occaſio, ex qua emanavit mulierem fuiſſe Pontificem, lib 2.cap.17.n.33. p.24

Facie deformior cenſetur animo quoque pravior. lib.1. cap.9. num.44 pag. 62.

Faciei ſigna, lib.1. cap.9. numero 31. pag.60.

Faciens quæ à Mago ſunt inſtituta fieri,tacitè conſentit in pacto, lib.2. cap.7.n.21. p.176

Facibus excantatis de certo genere lychni maleficium ſomnij patratur aliquando.lib.2.cap.22.numero 15 pag.224.

Facibus huiuſmodi, quonam pacto Magi vtantur.lib.2.cap.22.n.14. pag. 224.

Factum malum, præſumitur mala intentione factum,lib.3.c.7.num.33. pag.387.

Factum clandeſtini matrimonij ad effectum puniendi poteſt laicus diſcutere, lib.3.capite 27.numero 12. pag. 468.

Facti quæſtio rerum ſpiritualium laico denegatur. lib.3. capite 27.num.9. pag.468.

Sola facti veritate inſpecta non intelligitur in proceſſu ſubſtantiando ſed in pronuntiando, lib.3.c.30. num.14. p.481

Factum hæreticum quod nihil ſpiritualitatis habeat non eſt prohibitum laico. lib.3. capite 27.num.15 pag. 468.

Facultas motrix vel debilis eſt,vel depravata,vel abolita, lib.1 c.1.n.27. pag.15.

Vitalis facultas ſpirituum procreatrix duobus indiget,pulſu & reſpiratione.lib.1.c.3.n.33. p.16

Naturalis facultatis prognoſtica excoctione vel ruditate. lib. 1. cap. 37. num. 37. p. 17
Gentifica facultas duplex eſt, interna & externa, utraque declaratur. lib. 1. c. 3. n. 31. p. 16
Habazieli Spiritus Domini deſcendit coram Ioſaphat. lib. 1. c. 29. nu. 34. pag. 148
Non oportet verum dicere niſi cauſas falſitatis aſſignemus. lib. 1. c. 8. n. 2. pag. 41
Fama per ſe ſola indicium non facit. lib. 3. c. 17. n. 4. p. 434
Famâ nihil incertius. ib. n. 5.
Fames ultra 7. diem protrahi non poteſt. lib. 2. c. 21. n. 2. p. 222
Familiar, quo pacto cogatur. lib. 2. c. 6. n. 26. pag. 73
Familiæ herciſcundæ iudicium Chriſtus noluit admittere. lib. 3. cap. 4. num. 34. pag. 373
Fanatici, qui dicantur. lib. 1. c. 11. n. 43. pag. 71
Fanaticorum de furore cauſam phyſicam reddere conati. lib. 1. c. 11. n. 45. pag. 74
Fanaticorum cauſam quidem tertæ exhalationi, cœleſtium influentiis alij adſcribunt utrique errant. li. 1. c. 11. num. 80. & 81. pag. 74
Faſcinacio dividitur in phyſicam vulgarem, & dæmoniacam. lib. 2. c. 37. num. 1. pag. 284
Faſcinatio Phyſica, quæ ſit, & quibus ex cauſis comparetur. lib. 2. cap. 37. nu. n. 30. p. 287
Faſcinatio Phyſica potius infectio dicenda eſt. lib. 2. c. 37. numer. 46. pag. 288
Faſcinatio pro concupiſcentia oculorum in ſacris litteris. lib. 2. cap. 37. num. 34. p. 287.
Faſcinatio pro invidia uſurpatur. ibid numer. 35.
Faſcinatio à fando dicitur. lib. 2. c. 37. numer. 51. p. 288
Faſcinationis crimen tactu aliquando perficitur. ib. n. 52.
Faſcinatio quomodo diffundatur. ibid. numer. 53.
Faſcinationis vulgaris averruncatio ex bona precatione. lib. 2. cap. 37. num. 19. pag. 286
Faſcinationis huiuſmodi averruncatio ex turpiculi geſtatione. ibid. num. 20.
Favere boni publici poſſunt ſecreta revelari l. 4. c. 7. n. 6. p. 52
Fauſti, & Agrippæ præſtigia in diverſoriis. lib. 2. c. 13. pag. 199
Fel piſcis callyonimi cæcitatem expellit. lib. 2. c. 1. n. 45. p. 157
Feralis peſtis quid ſignificet apud Imperatorem. lib. 3. c. 13. num. 20. pag. 413
Feralis peſtis de morte cruenta, potius quam de mortis genere dictum ibid. num. 21.
Ferdinandi Corteſ de fortiendo patrono narratio. lib. 1. cap. 22. n. 38. pag. 112
Ferinum ſemen perfectionis humanæ expers eſt. l. 2. c. 31. n. 33. pag. 260
Fictio legis tantùm operatur in caſu ficto quantum veritas in caſu vero. lib. 3. c. 19. n. 34. pag. 449
Fides neceſſaria eſt & peccatorum confeſſio ad hoc, ut culpa condonetur. lib. 4. c. 2. n. 9 pag. 496
Fides vera contra maleficium efficax remedium. lib. 2. c. 53. n. 5. pag. 346
Fidem alterius expugnantes quâ acriter puniuntur. l. 3. c. 23. n. 3. p. 458
Fidem Magdalenæ & adulteræ gratiam impetraſſe. l. 4. c. 1. n. 7. p. 496
Figura radicalis faciei à quo ſumatur lib. 1. c. 9. n. 32. p. 60
Filij magorum infames ſunt uſque ad ſecundam generationem. lib. 3. c. 12. num. 3. & ſeqq. p. 411
Filij Dei non appellantur dæmones.

lib.2. c.31.n.23. pag.259
Filios Cecropides in ſuorum Idolorum cultum ſacrificabant. lib.1. c.18.n.19. pag.97
Filij hæreticorum ex cauſa ſine proprio ſcelere puniuntur. lib.3.c.12. num.9. pag.411
Filij nati antequam eorum parentes in hæreſim laberentur, ſuccedunt patribus ſuis. lib.3. cap.11. nu.33. pag.408
Filij hæreticorum dum parvuli ſunt à Fiſco alendi. lib.3. cap.11.num.96. pag.409
Filij ſolum nati poſt patris crimen. ex infeſta radice proveniunt. lib.3. lib.3.c.11.num.35. p.408
Filios natos ante patris crimen verius eſt legem non comprehendere. c.12.n.48. p.415
Filios Dei ad filias hominum ingreſſos eſſe in Geneſi de quibus intelligatur. lib.2. cap.30. num.7. pag.253
Finis iuriſdictionis temporalis in Chriſtiano homine non eſt ultimus finis. lib.3. cap. 4.num.22. pag.372
Fiſcus capit bona cum ſuis oneribus, ut erant apud indignum. lib.3.c.14. num.43. pag.469
Fiſcus ſuccedit in bonis delinquentis, ut hæres extraneus. ibidem numer.44.
Fiſcus tenetur ſolvere debita delinquentis. ibid.num.45.
Fiſcus poteſt occupare ſecreto ab hæretico tot bona quæ ad reum pertinent quando non poteſt in iudicio probare.lib.4. cap.4.num.30. pag.508
Fiſcus occupare non poteſt bona hæretici nondum condemnati. lib.4 c.4.n.24. pag. 508
Fiſcus occupans bona hæretici occulti tenetur furti actione, lib. 4. c.4.n.27. p.508
Fiſcus tenetur dotare filias delinquentis in cuius bonis ſuccedit lib.3.c.11.n.47. pag.49
Fiſcus tenetur dotem uxori delinquentis reſtituere, & dum non teſtituit eam alere. ibid.numer.48
Flamma è petra exiliens oleo infuſo. lib.2.c.1.n.15. pag.155
Flammam quonam pacto diabolus impedivit ne exureret capillos Iulij. lib.2.c.41.n.8. p.304
Flammam iniectam atrio Iovis Apameni diabolus impedivit ne Fanum abſumeret. ibid.n.9.
Fluvios ad tempus ſiſtere diabolus valet. lib.2.c.12.n.39. p.194
Bætis fluvius ovium vellera olim deaurabat. lib.2.c.1.n.48. p.158
Fœmina, poſtquam filium peperit in virum converſa. lib.2. cap.17. num.3. p.211
Fœminæ quare potius maleficæ quam viri reperiantur. lib.2.c.38. n.15. pag.292
Fœminæ quæ viri habitu, homines ſimularunt. lib. 2. cap.17. n.29. pag.214
Fœminam factam ex mare raro viſa. lib.2.c.17.n.16. pag. 212
Fœmina poteſt à natura arctari, ut à viro cognoſci nequeat.li.2.c.42. numer.17. pag.307
Fœminas ſemen emittere, ut viri, & in capite matricis lib.2.cap.44.n.4. pag.315
Hiſpanæ fæminæ, quæ verſæ ſunt in mares. lib.2. cap.17. numer .4. pag.211
Fœtus qui ultra decimum menſem protrahitur legitimus non eſt, ex lege regni. lib.2. c.43. n.35. pag.313
Fons alter in Chio hebes reddit ingenium, alter acuit. lib.2. cap.14. num. 18. pag. 156

Fons,

Digitized by Google

Fons alter in Bœotia oblivionem, alter memoriam generat. ibidem num.18

Fons in Cyzico venereos comprimit ſtimulos, & apud Gelionum excitat. ibid. n.19.

Fontium alia miranda. ibid. num.20.

Fontis aqua, quæ ſenum ætatem cum iuventa commutat. lib.2. cap.18. num.51 pag.27

Forma ſubſtantialis iudicij dicitur, quæ à lege, vel ſtatuto eſt indicta. lib. 3. cap.16. numer.15. pag.428

Humana forma propter crimina immutatur. lib.1. cap.4. numer.13. pag.22.

Animalium terreſtrium in aquis formæ referuntur. lib.1. c.4. num.19. pag.23

Fornicans cum meretrice non excuſatur, quod ſit parata peccare. lib.2. c.50.num.24. p.336

Fori privilegium conceſſum eſt in favorem totius ordinis clericalis. libr.3. cap.9.num.33. pag.396

Fortitudinis magis eſt mortem contemnere quam odiſſe vitam lib.3. cap.31. num.17. pag.489

D. Franciſcum alias Chriſti imago alloquitur, lib.2.cap.24. numer.10. pag.229

Fraxinus arbor ſerpentibus inimica. lib.2.c.14.n.27. pag.156

Friſia, & Hedoleriæ terra fluctibus abſorpta. lib.1. cap.6. numer.37. pag.33.

Friſones crucis iudicium ſuſceperunt. lib.1.cap.27.num.26. p.117

Fructus beneficiorum non poſſunt confiſcari ob hæreſim poſſeſſoris. lib.3.cap.11.num.21. p.407

Fructus adquiſiti ex quotidianis diſtributionibus non confiſcantur. ibid.num 22.

Fructus rei poſſeſſæ mala fide non cedunt poſſeſſori. lib.3. c.11. n.14. pag 406

Fructui feudi vivente poſſeſſore fiſcus ſuccedit. lib 3. cap.11. n.25. pag.407

Fruges traduci probatur. lib.2.cap.13. num.25. p.198

Fruſtra expectatur eventus cuius effectus nihil operatur, lib.3.cap.18. num.23. p.442

Fuga iuncta cum fama probat.l.3.c.17. num.27. pag.43

Fulgura quid prænuntient. lib.1. c.5. num.9. p.25

Fulgura nocturna apud Gentiles infauſta. lib.1.c.19.n.12. pag.100

Fulgura diurna, & in lævum tendentia, fauſti ominis.ib.n.13.

Fulgura ſereno cœlo emiſſa, conatus non irriti indicium.ib.n.14.

Fulgura, & tonitrua naturaliter fieri poteſt, ut ſereno cœlo mittantur. ib. nu.15.

Fulgura ſereno cœlo in divinæ iræ ſignum, quandoque emiſſa. ibid. numer.18.

Fulmina ſigna divinæ iræ. lib.1. c.19. num.4. p.99

Fulmine ictorum corpora non ſentiunt putredinem. lib.2. c.24. n.5. pag.223

Fulminibus perſæpe Deus de peccatorum ſcelere vindictam ſumit. lib.1. c.19.n.18. p.100

Fulmina alia urunt, alia non urunt.l.1. c.19.n.28. p.181

Fulmen eſt ventus accenſus. ibid. num.29.

Fulmen ab exhalatione terrea comburit omne in quod vadit. ibid. numer.30.

Fulmina ab exhalatione terrea relinquere ſolent ubi cadunt, lapides, & alia corpora ſolida. ibid. numer.31.

Fulmina ab exhalatione aërea, abſque fumi

fumi vestigio corrumpunt corpora. ibid.n.32.
Fulmina exhalationis aëreæ, corpora rara, & pervia absque nocumento transeunt, densa dissolvunt, lib.1. cap.19.n.33. p.102
Fulmen aurum in marsupio, & gladium in vagina dissolvit, marsupio, & vagina illæsis. ibid. n.34.
Fulmina divinæ iræ causam referre, lib.1.c.19.n.9. p.99
Fumus sacrificiorum ob divinationem observatus.lib.1.cap.18.numer. 28 pag. 97.
Fumus rogi observatus similiter. ibid. num.29.
Funi circundatio,& olivarum succensio ad maleficium amatorium,lib.2. cap.47.n.31. p.323
Fusci nimium pertinaces; molli cute pavidi, lib.1, capite 9, numero 14. pag.58.
Futura contingentia nulla arte possunt assequi,lib.1.cap.7. numero 22. pag.36.
Futura qua arte diabolus prædicat,lib. 1.cap.30.n.21. p.151
Futura Deus sibi præservavit in divinitatis prærogativam, lib. 1. cap. 8.num.15. p.42
Futurorum duplex cognitio,lib.1.c.30 num.28. p.151
Futurorum scientia nulla est, lib. 1.c. 50,num.12. p.150
Futurorum scientia soli Deo reservata. ibid.n.13.
Futurorum causas non assequitur homo. lib.1. capite 7. numero 24. pag.36.
Futurorum perscrutandorum crimina, lib.1.c.7.n.26. p.37
Futurorum scientia solius Dei est, ibid.n.27.
Futuri scientiam Deus hominibus ademit, ibid.n.28.
Futurorum scientia inutilis, & noxia, ibid.n.29.
Futurorum scientia Angelis est prohibita. ibid n.30.
Futura quæ pendent ex arbitrij libertate diabolus non cognoscit,lib. 1.cap.36.n.16. p.150
Futura contingentia non pendent ex astris.lib.1.c.7.n.17. p.36

G

Gleatius cum concubinis coibat, cum vxore non poterat. lib.2. cap.42.n.29. p.308
Gravad quid significet, lib.1.cap.12. num.17. p.79
Gaudia magna lachrymas solent adferre. lib. 4. capite 3. numero 9. pag. 499.
Gedeon pro militibus eligendis, omen divinum observans.lib.1.c.38.n.39 pag.135.
Qui *Gehennæ*,& Limbo emancipantur inferni habitatores sunt.lib.2.c.27 num.39. p.239
Gelu mare concretum in peccatorum punitionem,lib.1.cap.6.numer.43. pag.33.
Gemini, qui vno tempore nascuntur, diversæ sunt naturæ,lib.1.c.8.n.41 pag.46.
Genu ac lares passiones nostras cognoscunt,& cur? lib.2.c.38.n.42. pag.294.
Genialia sacra Dianæ sanguine expiabantur. ibid.nu.42.
Genus dæmonum, qui ad luctandum compellit.lib.2.cap.19.numero 15. pag.248.
Genus dæmonum, quòd tempore pestis solet apparere.lib.2.c.29.n.21 pag.249.
Genus dæmonum,quod non apparet, sed auditur tantum,& n. 25.lib.2. cap.29.n.25. p.249
Genus dæmonum apparens in forma castro

Digitized by Google

caſtrorum militum. ibid. num. 26.
Genus dæmonum, quod monumenta inhabitat, lib. 2. cap. 29. numero 28. pag. 249.
Geomantia ſtyli punctuatione in terra fiebat, lib. 1. capite 20. numero 16. pag. 103.
Geomantiæ nulla ratio, nulla veri ſpecies ſubeſt. ibid. n. 17.
Gentes ſupra Naſomanes vtriuſque ſexu prædictæ lib. 2. cap. 17. num. 20 pag. 213.
Gentiles crediderunt defunctorum animas viventibus apparere. lib. 2. c. 7. num. 17. p. 238
Gentilium falſæ apparitiones, & revelationes vnde emanarunt. lib. 2. cap. 15. n. 10. p. 204
Gentilium revelationibus, ex animarum mortuorum factis non eſt omnino fides deneganda, lib. 2. c. 24. num. 13. p. 128
Gigantes ex concubitu dæmonum & mulierum natos eſſe multi aſſerunt. lib. 2. capite 51. numero 1. pag. 257
Quæ tamen ſententia damnatur. ibid.
Gigantes ante diluvium, & poſt diluvium fuiſſe, lib. 2. capite 31. num. 3. pag. 259.
Gigantes generantur quando ſemen eſt craſſiſſimum, & calidiſſimum, & ſpiritibus affluens, lib. 2. c. 31. n. 18. pag. 259.
Giganteam mulierem Romæ viſam cuius parentes reliquos homines æquarent. ibid. n. 19.
Gitanos, qui ſint, & quam artem profiteantur, lib. 1. cap. 10. numero 30. pag. 66.
Gitanos à Turcis in Chriſtianæ religionis exploratores miſſi, ibidem num. 31.
Gladij vibratione quare dæmones fugentur, lib. 2. cap. 52. n. 34. p. 343.
Gladij temporalis poteſtatem quo pacto D. Petro prohibitam, lib. 3. cap. 4. n. 49. p. 375
Gladij poteſtas Eccleſiæ data eſt, lib. 4 cap. 1. n. 27. p. 494
Gladij poteſtas neceſſaria eſt, ad vnamquamque iuriſdictionem conſervandam, lib. 4. cap. 1. numero 28 pag. 494.
Duos gladios penes Eccleſiam eſſe probatur, lib. 3 capite 4. numero 43 pag. 374.
Gnoſticorum opinio de aſſumptione corporis Chriſti, lib. 2. cap. 23. n. 58. pag. 241.
Goliath habebat altitudinem ſex cubitorum, & palmi, lib. 2. cap. 21. n. 4. pag. 258.
Gothos Reges, ex vrſo, & virgine nobili natos, lib. 2. cap. 31. numero 30. pag. 269.
Gratia non eſt naturalis, quæ non omnibus nec ſemper ſe diffundit, lib. 2. cap. 49. n. 41. p. 330
Gravamen notorium tollit malam præſumptionem, lib. 3. cap. 29. n. 21. pag. 477.
Gravare dicitur quando procedituri iuris ordine non ſervato. lib. 3. c. 30. num. 9. p. 480
Gregorius XIV. Conſtitutionem Sixti V. de aborſu ad ius commune revocavit, lib. 2. c. 43. n. 9. p. 312.
Grymoria ars, ſeu Necromantia omnis iure improbata, lib. 1. c. 16. num. 11. pag. 89.
Grymoriæ artis varij reus, lib. 1. c. 16. num. 23. p. 90
Gryphes re vera eſſe, & fuiſſe probatur, lib. 1. c. 33. n. 27. p. 272
D. Gundalvi de Cordona, laudabile reſponſum in citatione militis, lib 2. c. 28. n. 6. p. 474
Guſtus, & odoratus ex humorum vitio ſæpè decipiuntur. l. 2. c. 15. n. 14 pag. 205.

Gygis annulus, & Orgi galea quibus homines reddebantur inviſibiles. lib.2.c.15.n.19. pag.205
Gymnoſophiſtarum ulmus, & flumen Caucaſus, quonam pacto loquerentur. lib.2. cap.25. numer.21. pag.232

H

Hæredes conveniuntur quandoque ex contractibus & delictis defuncti. lib.4. cap.4. numer.33. pag.509
Hæredes rei in crimine læſæ Majeſtatis quinquennio præſcribunt. lib.3.c.9.n.24. pag.396
Hæreſis contrahitur per ſolum errorem in intellectu cauſatum per malam electionem. lib.4.cap.5.num.7. pag.506
Hæreſis cauſa etiam poſt mortem inſtituitur. lib.3. cap.9. num.20. pag.395
Hæreſis crimen quia ſola voluntate committitur, ſola confeſſione probatur. lib.3.c.19.n.31. p.449
Hæreſis crimen habet cauſam continuam. lib.3.c.9.n.16. p.395
Hæreſis crimen licet ſit merè ſpirituale ad inſtar carnis vitia regulatur. lib.3.c.11.n.36. p.408
Hæreſis crimen peior eſt læſæ Majeſtatis, & falſæ monetæ. lib.3. c.19.n.27. p.448
Hæreſis crimen licet non reperiatur exceptum in Iubilæi vel aliis litteris, trahitur ad ſimiles. lib.4.c.6. num.6. p.509
Hæreſis non in opere, ſed in mentis errore conſiſtit. lib.3.c.7. num.32 pag.387
Hæreſis occulta in his quæ non ſunt in mortis articulo reſervatur Epiſcopis. lib.4.c.5.n.16. p.507
Hæreſim abiurans in quacunque poſta dilabatur, punitur. lib.3.c.21 n.m.8. ag.455
Hæreticalia ſunt omnia quæ cum mago hæreticali exercentur. lib.3. c.7.n.12. p.386
Hæreticalia non ſunt, quæ fiunt à non habente pactum expreſſum, dum nullus fidei error contrarius accedit. lib.3.c.8 n.1. p.380
Hæreticus occultus, qui ſignis exterioribus crimen manifeſtavit, tenetur illud confiteri Inquiſitoribus. lib.3.c.10.n.21. p.405
Hæreticus occultus & mentalis in excommunicationem incidit. lib.4. c.5.n.6. pag.506
In hæreticis notoriis non eſt neceſſaria declaratio. lib.3. c.10. nu.9. pag.402
Hæreticorum cadavera ſcienter ſepelientes ſunt excommunicati. lib.3. c.31.n.33. p.490
Hæretici pœnitentes traduntur Eccleſiaſticæ ſepulturæ. lib.3. c.31. num.2. p.488
Hæreticis non denegatur pœnitentiæ, & Euchariſtiæ Sacramentum ſi pœnitentes appareant. lib.3. c.31.n.3. p.488
Hæreticorum filij privantur legitimis. lib.3.c.11.n.29. p.407
Hæreticus non dicitur niſi qui perverſum dogma in mente recepit. lib.3.c.7.n.42. pag.388
Hæreticus ante ſententiam non eſt privatus dominio bonorum ſuorum. lib.4.c.4.n.6. p.506
Hæreticum ſola mens facit dum in ea quæ ſunt fidei errat per intellectum. lib.3 c.8.n.21. p.391
Hæretici, qui abſque miſericordia in manus iuſtitiæ temporalis deceſſerunt, pro pertinacibus habentur. lib.3.c.12. n.34. p.414
Hæretici ad curiam ſæcularem relaxati debent contumaces vivi, pœnitentes

nitentes compreſſis faucibus concremari, lib. 3. c. 29. n. 14. p. 476
Hæreticus damnatus cenſetur in mortis articulo poſitus. lib. 4. c. 5. n. 14. pag. 507
æreticus recurrere debet pro abſolutione ad proprium parrochum, etiam reconciliatus ab Inquiſitoribus lib. 4. c. 5. n. 1. p. 50
Hæreticorum excommunicatione, tam occulti, quam manifeſti incurrunt lib. 3. c. 10. n. 5. pag. 402
Hæretici incurrunt in excommunicationē à die commiſſi criminis. ib. num. 6.
Hæreticos vitare non tenemur antequam ab Eccleſia denuntientur. ibid. num. 7.
Hæreticus ante ſententiam eſt dominus bonorum ſuorum & habet titulum & poſſeſſionem. lib. 4. c. 4. num. 23. pag. 508
Hæreticis non datur appellatio ab Inquiſitoribus. lib. 3. cap. 8. n. 14. pag. 462
Hæretici occulti abſolvi poſſunt ab excommunicatione per Epiſcopos locorum. lib. 3. c. 10. n. 17. pag. 403
Hæreticus vehementibus præſumptionibus diffamatus, compellitur iurare de vehementi. lib. 3. c. 17. num. 66. p. 439
Hæreticorum lycantropiæ damnantur, lib. 2 c. 17. n. 4. pag. 207
Hæreticos puniunt non ſolum veræ religionis cultores, ſed etiam ij qui verum Deum ignorant. lib. 3. cap. 1. num. 38. pag. 353
Hæreticus non tenetur bona offerre in foro conſcientiæ antequam in foro exteriori ſit per iudicem iure damnatus. lib. 4. cap. 4. num. 21. pag. 507
Hæretici occulti, & pueri intra privatos parietes abiurant. lib. 3. c. 21. num. 6. p. 455
Hæretici putant Deum in apparitionibus aſſumere corpus phantaſticum. lib. 2. c. 27. n. 57. p. 141
Hæretici Sathanæ imitatores. lib. 3. c. 1. n. 13. pag. 351
Hæreticus cuius ſtatua eſt combuſta, ſi comparet auditur lib. 3. cap. 24. num. 18. pag. 460
Hæretici tranſmittunt bona hæredibus à quibus auferri non poſſunt niſi propter eorum culpam. lib. 4. c. 4. n. 12. p. 508
Hæreticorum ſententia de Pontificis poteſtate refutata. l. 3. c. 4. n. 3. p. 370
Hæretici cum dæmonibus commercium licitum arbitrantur. lib. 2. c. 50. n. 3. p. 334
Hæretici reprehenduntur, qui motus concupiſcentiæ peccato adſcribunt. lib. 2. cap. 14. numer. 23. pag. 203
Hæreticos ſcandaloſos occidendos iuſſit dominus lib. 3. c. 1. num. 20. pag. 352
Hæretici lupi appellantur. lib. 2. c. 1. num. 18. pag. 352
Halabel morbi, quo quis vidit gemina. lib. 2. c. 6. n 8. & 9. pag. 204
Hali Aſtrologi, de potentia ſyderum in ortu hominis, iudicium. lib. 1. c. 6. n. 34. pag. 45
Halo, quid ſignificat. lib. 1. cap. 5. num. 6. p. 25.
Harmonia omnia contineri quomodo intelligatur. lib. 1. cap. 13. num. 37. pag. 84.
Harpiæ fuerunt dæmonum ſpectra. lib. 2. c. 34. n. 16. p. 271
Harpiæ ſpecie decora, pedibus obuncis circa menſas volitant. lib. 2. c. 34. n. 14. p. 271
Harpiæ dictæ filiæ Ponti, & terræ, quia ex elementatis corporibus comparabantur. lib. 2. c. 34. n. 20. pag. 272
Harpiæ dæmonum genus gaudia in

mœrorem convertens, lib. 2. cap. 29. num. 31. p. 250
Hebrei ob idololatriam vnâ die triginta millia eorum perierunt, lib. 1 cap. 17. n. 16. p. 94
Hebræi in ſeptuaginta annis amiſerunt linguam Hebræam, & didicerunt Syriacam, Aramæam, l. 1. c. 12. num. 21. p. 78
Hebræi ex Gentilium commercio multa in ſuos vſus commutarunt. lib. 1. c. 26. n. 50. p. 136
Hebræorum ſuperſtitio contra nocturnas infeſtationes, lib. 2. cap. 38. num. 28. p. 293
Hebræi libros ſcribebant vnico dumtaxat folio. lib. 1. cap. 8. numero 72. pag. 48.
Hecate, Ceres, Diana, Mater magna, & ſimiles ex dæmonibus terreſtribus, lib. 2. c. 29. n. 13. p. 248
Hector Polydamantem de augurio reprehendit, lib. 1. cap. 21. numero 31 pag. 108.
Herbas colligentes in feſto S. Ioannis ſunt ominoſi, lib. 1. cap. 27. num. 8. pag. 137.
Herbas eſſe qui mortui ad vitam revocantur, error. lib. 1. cap. 16. n. 32. pag. 91.
Dictami herbæ alia peculiaria, lib. 2. cap. 1. n. 43. p. 187
Herbarum alia miranda, ibid. num. 44.
Sabina herba caulibus fructicoſa, iumentis venenum, hominibus antidotum, lib. 2. capite 11. numer. 21. pag. 156.
Sardonia herba veſcentibus nervos contrahit. lib. 2. cap. 11. numer. 25. pag. 156.
Herculis ſagittæ in ara appenſæ, lib. 1. cap. 28. n. 31. p. 144
Herculis pulcher, quaſi fortis, lib. 1. c. 9 num. 51. p. 62
Hermaphroditus debet in vno altero ſexu permanere. lib. 2. c. 17. num. 8. pag. 212.
Hermaphroditi ſunt monſtrui, lib. 2. cap. 17. n. 21. p. 213
Hermaphroditi, vt apparent vtroque ſexu patente, ita & vno occulto, altero manifeſto, lib. 2. cap. 17. n. 12. pag. 212.
Hermaphroditis fit, ex vtriuſque genitalis materia ſuperflua, ibidem num. 13.
Herodes ſpolia barbarorum ſacrario affigit, lib. 1. capite 28. numero 33. pag. 144.
Heſperidum draco cuſtos horti dæmon fuit, lib. 2. c. 29. n. 38. pag. 250
Hippocrates de inedia perferenda explicatus, libr. 2. capite 1, numero 4. pag. 222.
Hiſpania, quo tempore idioma noſtrum inductum, lib. 1. cap. 12. n. 22 pag. 78.
In Hiſpania per ſeptennium non pluit, lib. 1. capite 6. numero 27. pag. 32.
Hiſpani à Romanis habitum, mores, & linguam ſuſcepimus, li. 3. c. 30. n. 21 pag. 364.
Hiſpani figuratè loquuntur, lib. 1. c. 8. num. 78. p. 49
Holla d.a lacu reperta mulier ex Syrenum genere, lib. 2. cap. 34. num. 8. pag. 271.
Homo noxam contrahens cuncta ſibi noxia reddit. lib. 2. c. 39. n. 1. p. 296
Homo ſolus ſui ſpeciei animantes inſectatur. lib. 2. c. 39. n. 2. p. 297
Homo, qui retro totus erat canis, lib. 2 cap. 27. n. 17. p. 265
Homo biceps natus ſub Theodoſio. lib. 2. cap. 33. n. 7. p. 264
Homo non naſcitur, ex homine, & fera, ſed monſtrum, lib. 2. c. 31. n. 32. pag. 260.
Hominis adulterata natura, quam varia monſtra producat remiſſivè, lib. 2. c. 32. n. 15. p. 262

Hominem cum fera coire probatur ex ſacris litteris. lib.2.cap.33.num.36. pag.267
Homines quibus pro eloquio nutus eſt, alij ſine ſono linguæ, alij labris cohærentibus. lib.2.c.33. n.31. pag. 266
Homo ſub eadem conſtellatione totus naſcitur. libr.1. cap.8. num.46. pag 46
Homines qui in toto orbe ſub eadem conſtellatione naſcuntur, vix in moribus aſſimilantur.ibid.n.47.
Idem homo utramque poteſtatem ſuſtinuit ſpiritualem, & temporalem. lib.3.c.4.n.57. p.376
Homines à principio utriuſque ſexu prædítos eſſe creatos, reprehenditur. lib.2.c.17.n.19. p.213
Hominis procreatio eſt actus corporis vivi. lib.2.c.30.n.27. p.258
Homines faciliùs credunt aliis hominibus, quàm dæmoni. l.1.c.16.n.19. pag.90
Homines in lupos transformatos vere tenent plures. lib.2. c.17. nu.33. pag.210
Homines ſacrificare Idolis in uſu fuit. lib.1.c.18.n.15. p.96
Homo naſcitur toto anno quia ad duodecimum menſem protrahitur. lib.2.c.43.n.33. pag.313
Homo futurarum rerum omnino eſt ignarus. libr.1. cap. 7. numer. 23. pag. 36
Homines ad mortem accedentes divinare. lib.1.c.16.n.4. p.89
Homo toto anno,& incerto gignitur ſpatio. lib.2.c.43.n.16. p.312
Homines habentes virgam nimis brevem, aut longam, quare non generant. lib. 2. c. 30. nu. 41. pag. 256
Homines ex peccatorum culpa,& Dei iudicio ſolent forma generare. li.2. c.33.nu.41. p.267
Homines in dæmones quo pacto poteſtatem habeant. lib.2. c.5.n.13. pag.168
Homo ſolus ratione præditus. lib.2. c.25.n.2. pag.230
Homo ex iuſtitiæ violatione peior bruto. ibid.num.3.
D.Iſai.c.40. de hominis renovatione illuſtratus. lib.2.c.18.n.3. p.217
Homo nihil ſcit de iis, quæ ſunt in cœlo, aut in voluntate humana. lib.1.c.7.n.25. p.36
Homo toto anno, & incerto tempore naſcitur. lib.1.c.13.n.36. p.84
Homo naſcitur ſecundum corpus ſub corporibus cœleſtibus. lib.1. c.7. num.12. pag.36
Homo ducitur affectione corporali. ibid.num.13.
Hominis vitæ terminum conſtitutum lib.2.c.18.n.22. pag.218
Homines, qui ex continenti vita plurimum vixerunt. ibid.num.23.
Ex hominibus loquitur dæmon dupliciter. lib.1.c.11.nu.15. p.69
Homines non ſolum, ſed & bruta ad peccatorum punitionem immutantur.lib.1.c.4.n.16. pag.22
Homines, diverſis nati temporibus, ſimiles tamen ſunt.lib.1.c.8.n.49. pag.46
Horatius de maleficio imaginis fabricationis reprehenſus. lib.2. c.39. num.23. pag.298
Horologia ex Magia artificioſa inventa. lib.2.c.2.n.3. pag.160
Horologium in annulo D.Carolo V. Imper. oblatum. ibid.num.4.
Horologium memoriâ dignum in Pragenſi Hungariæ turri. ibid.n.5.
Horti varij Hiſpaniæ memoratu digni. lib.2. n.27. pag.162
Hoſtiam conſecratam miſcere admaleficia ſapit hæreſim.lib.3.c. 4.n.15 pag.386
Humidum radicale fons eſt atque

pabulum vitæ. lib.2.c.17.num.39. pag.215
Humiliatem præ ſe ferunt prophetæ ex Deo lib.1.cap.29.numer.11. pag.146
Humor nativus quibus poſſit conſervari lib.2.c.17.n.46. p.216
Humorum concitatio quandoque in furorem adducit. lib.2.c.47. n.23. pag.322
Hyæna ad ſe invicem commiſcetur. lib.2.c.17.n.26. p.213
Hydromantia fiebat ex aquæ inſpectione, lib.1.c.20.n.5. p.103
Hydromantiæ ſpecies. ibid.n.6
Stagna, fontes, & paludes, ob Hydromantiam ſacra. ibid.num.7.
Hydromantia apud Perſas in pretio habita, lib.1.c.24.n.7. p.121
Hydromantia Nactanabus vſus fuit non tamen Ioſeph.ibid. num.8.
Hymen virginis quid ſit. lib.2.c.5. pag.219
Hyrci antiqua forma, qua de cauſa dæmoni data.lib.2. c.30. num.14. pag.254

I

Iacob violatæ religionis cauſam experitur lib.3.c.2.n.17. pag.356
Iacob, & Eſau nati eodem tempore, diverſis fuere ingeniis. lib.1.c.8. num.42. pag.46
Iacob proximè natus eſt poſt Eſaü manu plantam pedis eius tenens. lib.1.c.8.n.45. pag.46
Iacob patriarcham fuiſſe Aſtrologum error lib.1.c.8.n.12. pag.42
Iacobi antagoniſtam bonum Angelum fuiſſe probatur. lib.2.c.38. num.23. pag.292
D. Iacobus in Hiſpaniam venit,l.2. c.27.n.42. pag.240
D. Iacobus Cordubæ irridetur,quod divinam eſſentiam, & reſurrectionem mortuorum prædiceret. lib.2.c.2.n.3. p.213
Iannis, & Mambris Magorum Pharaonis miranda. lib.2.c.10.nu.14. pag.183
Idea in mente divina eſt ſubſtantia, & efficit realia. lib.2.c.37.num.6. pag.285
Idolorum ſimulachra iuſſit dominus deſtrui, lucos ſuccidi, & aras comminui.lib.1.c.17.n.11. p.94
Idolorum aras confringere, quam meritorium. ibid.num.12.
Iejuniis Sanctorum miraculi vis non eſt ſubtrahenda. lib.2.c.21.num.10. pag.123
Ieroboam Regi manus arida facta, eo quod ſacerdotem minaretur. lib.1. c.6.n.17. p.31
D. Ignatij de Lojola laudes. li.1.c.29. num.6. pag.146
Ignis inferorum cuius naturæ ſit valde controverſum. lib.2.c.42.numer.22. pag.305
Ignes fatui,qui ſint.remiſſivè.l.1.c.19. num.27. pag.201
Ignis materialis à dæmone excitari poteſt. lib.2.c.41.n.1. p.304
Igne excepto omnia in putredinem labuntur. libr.2. cap. 12. num. 30.
Ignis à mari miſſus multas Hiſpaniæ urbes abſorbuit. lib.1.cap.6.num.41. pag.33
Ignes è mari in Dei vindictam. ibid. numer. 42.
Ignes non urentes aliquando à Deo inducti. lib.2.c.41.n.19. pag.305
Ignibus omnia fervent lib.1.c.6. n.24. pag. 31
Ignes ad Dei vindictam habendi. ib. numer.25.
Ignis ſphæram melioris notæ authores negarunt. libr.1. c.19.numer.2. pag. 99
Ignes terra emittit in monte Æthna lib.1.

lib.1.c.6.n.18. p.31
Ignes fatuos cur diabolus ad ſuorum ſectatorum capita ſoleat adducere. libr.2. cap.42. numer.15. pag.305
Ignes inextinguibiles. lib.2.c.1.nu.38. pag.157
Ignis terreſtris cauſa. lib.1.c.6. nu.20. pag. 31
Ignes fatui, à cauſa urente non proficiſcuntur. libr.2.cap.42. num.12. pag.304
Ignes fatui, cur diverſis coloribus appareant.ib.n.13.
Ignem poſſunt Magi ex pacto in agros, & domos immittere. ibid. numer.2.
Ignis elementaris à dæmone cauſari poteſt, ut pecora comburat. ib. numer. 3.
Ignis vim diabolus non poteſt impedire directè. ib.n.4.
Ignis divinationis,cuius ritus.l.1.c.18. num. 21. pag.97
Ignis luſtratio,quæ fuit. ib. n.22.
Ignorantia invincibilis excuſat à peccato. l.2.c.70.n.20. pag. 176
Imaginatio potens eſt in iis, quæ naturalem cum illa habent coordinationem. lib.2.cap.37. numer.3. pag.285
Imaginatio non poteſt agere in corpus alienum radiantibus ullis radiis. ib. n.10.
Imaginatio tempore conceptionis in filios ſolet operari magis,quam parentum forma. ib.n.11.
Imaginatio parentis immutat filium, quia pars eſt viſcerum matris, ib. num.12.
Imaginatione alterius nullus poteſt faſcinari. ib. n.13.
Imaginationes quonam pacto dæmon retractet. lib.2. c.15. num. 4. pag.204
Imaginatione fieri aliquid reale reprehenditur. lib.2. c. 37. numer. 6. pag.285
Imaginatio efficere non poteſt, ut fœtus aliis quam ſuis parentibus aſſimiletur. lib.1.c.4.n.12.p.22
Imaginatio matris in formando fœtu magis quam patris operatur. lib. 2. c.23.n.44. p. 267
Imagines Aſtrologorum, quo pacto aſtris reſpondeant. lib.1. c.7. nu.14.
Imagines Aſtrologorum improbant Theologi, & Philoſophi. ibid. numer.35.
Imagines cœleſtes,quas Aſtrologi dicunt,ſunt fictitiæ. ib. nu.36.
Imaginis fictitiæ cum veris nulla eſt ſimpathia. lib.1.c.7. n. 37. pag.37
Imaginum fabricatores ad maleficium hoſtile pertinent. lib.2.c.39. n.21. pag.298
Imagines,quæ cenſeantur ſuperſtitioſæ. l.2.c.9.n.38. pag.133
Imagines ſub tali cœli poſitura factæ damnantur. ibid.n.39.
Imagines ad quempiam poſituram cœli factæ nullam habent virtutem lib.2.c.90.n.41. pag.183
Imagines ex ſe loqui, vel miniſterio. Angelorum.li. 2. c. 24. n. 18.p.229
Imagines Dei miniſterio lac,ſanguinem,& voces emittere.ibid.n.19.
Imperium, & ſacerdotium ſunt velut unius corporis duo membra præcipua: libr.3. cap.4. nu.56. pag. 376
Impij excuſarentur, ſi Aſtrologia iudiciaria vera eſſet. lib.1.c.8. nu.60 pag. 47
Impœnitentia finalis eſt peccatum contra Spiritum Sanctum. lib.3. c.31. num.12. p.488
Impœnitentibus, relapſis, & iis qui nolunt abiurare venia denegatur. libr. 3. cap. 23. numer. 8. pag.458
Impoſſibile nihil Deus præcepit. lib. 4. cap.2.

c.2.n.20. p.497.
Impressiones meteorologicæ, remissivè. lib.1.c.2.n.31. p.10
Impressiones meteorologicæ, calidæ, & siccæ causant tonitrua, & fulgores. lib.1.c.5.n.1. pag.20
Impressoria ars commendatur. li.2. c.2. n.33. pag.153
Impressoriæ artis inventor. ibid. numer.34.
Impressoria ars defend'tur. ib. nu.35.
Incantationes medicinis non sunt annumerandæ. lib.2. c.50. nu.15. pag.335
Incorrigibilis in foro Ecclesiastico fustigatur. libr. 1. cap. 14. num.5. pag.420
Incantatio primo ululatu, & incondito feratum sono. l.1.c.16.n.34. pag.92.
Incubones thesauterum dæmones varij lib.2.c.29.n.30. pag.250
Incubum dæmonem tota nocte cum Iacob luctatum. lib.2. c.38.nu.22. pag.292.
Indicia ad procedendum debent esse legitima, & quæ de iure subsistant. lib.3.c.16.n.34. pag.430
Indicia gravissima probata per duos testes omni exceptione maiores pro plena probatione sunt. l.3.c.17. n.60. p.438
Indicia levia, quæ sint. lib.3. c.17. n.1. pag.434
Indicum animalculum, toto corpore lucet. libr. 2. capit.26. numer. 33. pag. 159
Indi, elephantes, vt nos equos transiliunt, lib. 2. capite 31. numer.16. pag. 269.
Indi, portarum custodes pedum X. V. ibid.n.17.
Indorum divinationes. li.1.c.11.n.32. pag.70.
Indos homines canino capite monti-bus habitare, lib. 2.cap.33. nn.16. pag.165.
Indorum provinciæ multæ bis in anno fructus ferunt, lib.1.cap.7. num.9. pag.36.
Indi, Brachmanes, Calecutij, Coloimi, Malabarenses, & Floridenses Perubi animas apparere asseverant. lib.2.c.27.n.20. p.238
Indiis nasci homines monoscellos aliquando, lib.2.capite 33.numero 11. pag.165.
Infamia non censetur, apud vulgares, sed apud probos viros, lib.3. c.20. num.10. p.452
Infans mortuus quibus partibus excluditur, lib.2.capite 45. numer.4. pag.317.
Infans vrsi modo pilosus, & vnguibus armatus, lib.1.capite 4.numero 11. pag.23.
Infans maturus dicitur ad nascendum postquam à quinto mense egreditur, lib. 2. capite 43. numero 14. pag.311.
Infans ante quintum mensem non vivit, nisi ex miraculo, ibid.num.15.
Infirmitas nostra magis illi declaratur quàm Dei natura, lib.2.cap.27. num.54. p.241
Influxus astrorum ratio in hæc inferiora, lib. 1. capite 2. numero 30. pag.10.
Inhibitionis tractatio ex difficilioribus, lib. 3. capite 27. numero 1. pag.467.
Inhibitionis materiam in causa violentiæ remissivè. ibid.n.2.
Inhibitio Ecclesiasticici per laicum, & præceptum de revocandis tactis: quam periculosum, lib.3. cap. 27. num. 24. p.469.
Iniustitia ex ordine plus inficit, quam iniustitia ex causa, lib.3.c.16.n.8. pag.428.

iuſtitia notoria impedit litis ingreſſum, lib. 3. capite 29. numer. 19. pag. 477.

Iniuſtitia nulla minor quam nullitas, lib. 3. c. 30. num. 18. p. 481

Innocentes non ſunt condemnandi, lib. 3. cap. 30. n. 29. p. 482

Innocentia rei opponi poteſt contra quaſcumque ſententias etiam de Reviſta, lib. 3. capite 30. numero 26. pag. 482.

Inquiſitio remedium eſt extraordinarium, lib. 3. capite 16. numero 21. pag. 429.

Inquiſitores ſolum à cenſura abſolvunt hæreticos, non tamen à peccatis actualibus, lib. 4. capite 5. numero 2. pag. 506.

Inquiſitorum poteſtas à ſede Apoſtolica dependet, lib. 3. cap. 5. numero 1. pag. 378.

Inquiſitores in locum ordinarii conſtituuntur, lib. 3. capite 5. numero 9. pag. 378.

Inquiſitoribus noviori iure hæreſis occulta reſervatur, lib 4. cap. 5. n. 17. pag. 507.

Inquiſitorum creatio à Sede Apoſtolica, lib. 3. c. 1. n. 46. pag. 358

Inquiſitores primi ex D. Bernardi familia, lib. 3. capite 2. numero 42. pag. 358.

Inquiſitores maiores ſunt quocumque ordinario, lib. 3. capite 9 numero 12 pag. 395.

Inſcriptio addebatur picturis, caſum enarrans, lib. 1. capite 28. numer. 18. pag. 143.

Inſecta generantur dum calor cum humiditate ratione aliqua coeat, lib. 2. cap. 35. num. 7. p. 274

Inſecta poſtquam ſemel vitam amiſerint, non valet dæmon eadem numero ſuſcitare, lib. 2. c. 35. num. 24. p. 276

Inſpiratio divina dividitur in imaginariam & intellectualem. lib. 1. c. 1. n. 37 pag. 5.

Inſpiratio imaginaria fit per imaginariam repræſentationem, ibidem numero 38.

Inſpirationibus divinis, non ſecus ac ſuggeſtionibus diaboli valemus aſſentiri, vel non, lib. 2. cap. 14. num. 24 pag. 203.

Inſpiratio intellectualis fit per lumen infuſum intellectui, ibid. n. 39.

Inſpiratio divina per Angelum, ibidem num. 40.

Inſtinctus naturalis, rationem, & prudentiam videtur imitari, lib. 1. cap. 2. num. 11. pag. 8

Inſtinctus naturalis quo bruta operantur, lib. 1. c. 2. n. 9. p. 8

Inſulæ natitantes in mari, lib. 2. cap. 1. num. 36. p. 157

Intellectum poteſt diabolus meliorem reddere, lib. 2. capite 14. numero 18. pag. 202.

Intelligentia non datur aliquando cum ſomnio, lib. 1. capite 25. numero 54. pag. 130.

Intelligentia non datur in ipſomet ſomnij calore. ibid. n. 55.

Intentionem pravam negans poteſt torqueri vt eam declaret, lib. 3. cap. 19. num. 13. pag. 447

Interpretatio magis favorabilis quæ nos reducit ad terminos iuris communis, lib. 3. capite 30. numero 71. pag. 486.

Invidia omnia conſumit, lib. 2. cap. 37. num. 57. p. 287

Invocare in iure pro implorare auxilium, lib. 3. capite 8. numero 8. pag. 390.

Invocare dæmonem vt ſpiritum ſcientem, & valentem ex divina permiſſione ordinaria, non eſt hæreticum, libro 3. capite 8. numero 3. pag. 390.

Invocatio non ſemper exhibet actum latriæ, lib. 3. capite 8. numero 7. pag. 390.
Invocatio dæmonis ſignum eſt pacti expliciti, lib. 2. capite 8. numero 1. pag. 177.
Invocatio quibus modis fiat, ibidem numero 2.
Invocatio dæmonis ab habente pactum inter hæreticalia annumeratur, lib. 3. cap. 7. n. 26. p. 387
Invocatio ſignum eſt divini honoris ſoli Deo debiti, lib. 2. cap. 8. numero 6 pag. 178.
Invocationi intervenit latriæ cultus. ibid num. 7.
Invocatio prima eſt, & præſtantiſſima latriæ pars, ibid. n. 8.
Invocatio dæmonis omnimodo prohibita, lib. 2. capite 50. numero 10. pag. 335.
Ioannes de Hus & Martin. Lutherus de poteſtate Eccleſiæ refutati, lib. 4. c. 1 num. 6. p. 492
Iob verba Euphoniſmi cauſa interpretata, lib. 1. capite 26. numero 53. pag. 136.
Iob ominis obſervationem deteſtatus eſt. libro 1. capite 26. numero 49. pag. 135.
Iob igne de cœlo filios, & pecora amiſit, libro 1. capite 19. numero 23. pag. 101.
Iob cap. 7. qui in manu ſignat, expoſitus, libro 1. capite 10. numero 33. pag. 66.
Ionathas cum armigero conditionem ponens omina non eſt præſcrutatus, lib. 1. c. 36. n. 41. p. 135
Ionarhas ſignum à Deo, & non ab ominoſa obſervatione expectavit, ibidem num. 42.
Joſeph narrationis liber approbatus à doctis, libro 1. capite 8. numero 13. pag. 42.
Joſue, Samuel, Elias, Eliſæi, Danielis miracula ex virtute divina, lib. 1. c. 15. num. 13. p. 82
Ioviales qui ſint, lib. 1. cap. 9. numero 24 p. 59.
Ipes in vitibus, carpæ in oleis, gurgulio in farre pullulant, lib. 2. cap. 35. n. 8. pag. 275.
Iphigenia, qua arte è medio ſublata. lib. 2. c. 17. n. 28. p. 209
Iris quomodo ſit cauſa ſerenitatis, lib. 1. cap. 8. n. 69. p. 48
Iris ſerenitatis cauſa, lib. 1. c. 5. num. 7. pag. 25.
Iris cur diverſi coloris appareat, ibidem.
D. Iſaias de cœli complicatione expoſitus, libro 1. capite 8. numero 73. pag. 48.
Judæi de augurij vanitate ſententia, ibid num. 36.
Judæi aſſentiunt animas apparere, lib. 2. cap. 17. n. 18. p. 238
Judæorum everſionem ob Chriſti mortem prædictam, lib. 3. cap. 2. numer. 34. pag. 358.
Judex procedens ſine indiciis multatur in Syndicatu, & tenetur parti damno illato, libro 3. capite 16. num. 33. pag. 430.
Judex ex peccatis à confeſſore revelatis non poteſt reum nec quæſtioni ſubjicere, libro 4. capite 7. numero 17 pag. 513.
Judex faciens contra legem omnia irritat, libro 3. capite 18. numero 28 pag. 443.
Judex pronior debet eſſe ad abſolvendum, quam ad condemnandum, lib. 3. cap. 20. n. 52. p. 453
Judex negans cadavera reorum ſepeliri tenetur actioni iniuriarum, & parti damno illato, lib. 3. capite 31. numer. 7 pag. 488.
Judex non ſervans iuris formam, facit actus nullos, lib. 3. capite 16. num. 6. pag. 418.
Judex procedens ſine crimi nis diffamatione

tione facit actum contra charitatem, lib.3.c.16.n.26. p.429
Iudices Regi submoventes, Ecclesiasticos ab iniusta executione iurisdictionem Ecclesiasticam potius honorant, quam onerant, lib.3.cap.27.num.32. pag.470.
Iudices violatæ religionis, apud Athenienses, lib.3.c.1.n.7. p.351
Iudices errant, qui cogunt maleficas maleficium maleficio tollere, lib.2.c.50. num.27. p.336
Iudex in Maleficio amatorio pronior debet esse ad absoluendum, quam ad condemnandum, lib.2. c.47.num.53. pag.325.
Iudex citatus, quo exanimis ex equo fuit delapsus, lib.3.cap.28.numero 11 pag. 474.
Iudices sibi ne temerè datam potestatem agnoscant, multoties citati interuenerunt, libro 3.capite 28. num.12. pag.474.
Iudex regulariter non potest in corpus mortui sævire, lib.3.cap.13.numer.20. pag.489.
Iudex vtens purgatione vulgari peccat mortaliter, lib.1.capite 23.numer.41. pag.118.
Iudex quid facere teneatur in maleficio respectivo, lib.2.capite 42.num.31 pag.308.
Iudex præsumptionibus non magis, quam leges credit, lib.3.cap.16.n.53. pag.432.
Iudices Regij Cancellarium in causis Ecclesiasticis violentiam committi discernentes quantùm laude digni sint, libro 3. capite 27. numero 29. pag.469.
Iudex torturam inferens, quo casu teneatur actione iniuriarum, & damni, lib.3.c.18.n.41. .p444
Iudex vniversalis omnium solus Deus, lib.3.c.9.n.1. p.394
Iudici malè exequenti violenter resisti potest, libro 3. capite 27. numero 8 pag. 468.
Iudices superiores procedentes in causa sibi prohibita delinquunt, vt privati, libro 3. capite 30. numero 64. pag. 486.
Iudices Superiores vt Deus pronuntiant sola facti veritate inspecta, lib.3.c.30. num.6. p.480
Iudices Superiores tenentur in processu substantiando obseruare substantialia iudici, libro 3. capite 30. numero 15. pag.481.
Iudex ex gravissimis præsumptionibus potest reum in pœnam ordinariam damnare, libro 3.capite 17. num.64 pag.438.
Iudex à quo procedens post appellationem facit acta nulla, lib.3.c.25.n.11. pag. 462.
Iudex facere non potest delictum, vbi non est, lib. 3. capite 30. numero 27. pag.482.
Iudex procedens iuris ordine non seruato, non præsumit lex pro eo, lib. 3. cap.18.n.45. p.444
Iudex procedens sine ordine punitur, ibid.n.46.
Iudex malè iudicans tenetur infamia, ibid.n.47.
Iudex debet sic arbitrio vti vt legibus, canonibusque se accommodet, ibid. num. 13.
Index non debet legis præceptum temerè transgredi, ibid.n.14.
Iudex dum corpus rei sepelire permittit quid facere teneatur, lib.3.c.31.n.34. pag.490.
Iudices maiores & minores tenentur obseruare leges generales, lib.3.c.30. num.10. p.480
Iudex non obseruans leges in eas committit, libro 3. capite 30. numero 11. pag.481.
Iudices non obseruantes leges faciunt acta nulla, ibid.n.12.

Digitized by Google

INDEX

Iudicium non dicitur vbi iuris ordo non ſervatur, lib. 3. capite 30. numero 22. pag. 482.

Iudicia dirimere ad redemptionis myſterium non fuit neceſſarium, lib. 3. c. 4. num. 33. p. 373

Iudicia ſine indiciis inſtitui non poſſunt, etiam ex mandato Principis, lib. 1. c. 3. num. 9. p. 12

Iudicia externa negant hæretici, lib. 3. cap. 1. n. 1. p. 350

Iudicium ſine diffamatione criminis, eſt iudicium temerarium, lib. 3. c. 16. n. 28. pag. 430.

Divino iudicio ſæpè contingit, vt quorum cauſa iuſta erat in Monomachia ſuccubuiſſent, lib. 1. cap. 23. nu. 16. pag. 117.

Iudicium de his manus lineis inferendum, libro 1. capite 10. numero 14. pag. 65.

Iudicium ſortis frequentiſſimum, lib. 1. cap. 22. n. 42. p. 113

Iudicium ſortis ſequi debemus in omnibus caſibus, in quibus, de iure permiſſum eſt, ibid. n. 43.

Iudicium ſortis admiſſum, quando vertitur dubium in iure, ſecus in facto, ibid. n. 44.

Iudicia humana non iudicant de occultis, libro 3. capite 19. numero 46. pag. 450.

Iuliani Apoſtatæ morte maria egreſſa apud Epidauritanos & Alexãdrinos, libro 1. capite 6. numero 35. pag. 33.

Iunonis Monetæ ſimulachrum qua arte loquutum, libro 2. capite 25. num. 20 pag. 232.

Iuriſconſulti nullam iuris condendi poteſtatem habent, lib. 3. capite 9. nu. 56 pag. 399.

Iuriſdictio Spiritualis ſolo petro data ſecundum hæreticos, lib. 4. cap. 1. n. 10. pag. 493.

Iuriſdictio ſpiritualis verſatur circa peccatorum abſolutionem, lib. 4. c. 1. n. 13 pag. 493.

Iuriſdictio temporalis redditur in invitum libr. 4. capit. 1. numer. 16 pag. 493

Iuriſdictio ſpiritualis Eccleſiæ neceſſaria. lib. 4. c. 1. num. 7. pag. 492

Iuriſdictio ſpiritualis, & temporalis, poſt adventum Chriſti diſtinctæ. libr. 3. capit. 9. numer. 7. pag. 394

Iuriſdictione conceſſa omnia illi videntur conceſſiſſe ſine quibus exequi non poteſt. lib. 4. cap. 1. nu. 26. pag. 494

Iuſpatronatus non confiſcatur. lib. 3. c. 11. num. 23. p. 407

Ius publicum non derogat privatorum pactionibus. libr. 3. cap. 16. num. 5. pag. 423

Ipſo iure, operatur, ut fiſcus petere poſſit, non ut reus teneatur offerre. li. 4. c. 4. num. 7. pag. 500

Ipſo iure nullum aliud dominium transfert in fiſcum quam civile. ibid. numer. 8.

Ipſo iure, habet neceſſe partis poſtulationem. ib. n. 9.

Ipſo iure, perinde valet ac ſi dicat per ipſum ius. ib. n. 10.

Ipſo iure, bona declarata requirit accuſationem & ſententiam ſervato ordine. ib. n. 11.

Iuriſperiti munus in divinarum & humanarum cognitione verſatur. l. 1. c. 1 n. 10. pag. 3

Iura iuribus concordanda, ut evitetur legum correctio. lib. 3. c. 30. n. 69. pag. 486

Iure humano, quæ pœna ſit necromanticis. libr. 1. cap. 16. num. 47. pag. 93

Iure regio mortis pœna eſt in Necromanticos. ib. n. 48.

Iuſtificationem ex ſola fide hæretici tumultuant. l. 4. c. 1. n. 6. p. 496

Iustitia divina punit peccatores in his in quibus peccarunt. lib.1.c.6.nu.38. pag.33

Iustos non minus quam peccatores vocavit Deus. libr.4. cap.2. numer.14. pag.496

Iustos aliter vocat Deus, aliter peccatores. lib.4.c.2.numer.16. p.497

K

Kalendarum obſervatio & cultus ad vanitatem pertinet. lib.1.c.27.n.15. pag.138

Kalendarum feſtivitas quando ad idololatriam ſpectet. ibid. num.10.

Kalendis ludos publicos, ſcenas, ſalutationes, & bona verba. lib.1. cap.21. num.12. pag.105

Kalendarum feſtivitas ex Auſpicio celebris. lib.1. c.21.n.10. p.106

Καπνομαντεια fumi obſervatrix fuit. lib.1. cap.18.n.26. pag. 97

Κεφαλαγρια, ſenſui tollit ſenſum, auribus indit vitium. lib.2. cap. 15. num.12. pag.204

Κηρομαντεια ab eduliis variis deſumpta. lib.1. cap.18.num.37. p. 98

Kunigunda candenti ferro pedibus nudis ſe purgavit. lib.1. c.23. num.32. pag.118

L

Labiorum ſigna. lib.1. cap.9.nu.36. pag.61.

Lac ex ſanguine generatur. lib.2.cap.46 num.. pag.318

Lac exſiccatur tam intrinſecis, quam extrinſecis cauſis.ibid.num.2.

Lachryma ſigna ſolent eſſe contritionis lib.4.cap.1.num.7. pag.498

Ladiſlaus Neopolitanorum Rex napellello occiſus. lib.2. cap.1.numer.23. pag.156

Laſa Majeſtatis crimen non occupat bona reſtiti oſubjecta. lib.3.c.1.c.17. num.17. pag.496

Laicus factus clericus poſt commiſſum crimen, apud laicum, quoad bona reſpondere tenetur. lib.3. cap.9.n.29. pag.396

Laicus aſſumit cognitionem utrum captus ſit ſuæ iuriſdictionis. lib.3. c.27. num.21. pag 460

Laici non admittuntur ad minores ordines qui iudicij ſæcularis fraude veniunt. libr.3. capit.9. numer. 46 pag.398

Laici præſumuntur omnes quando de contrario non conſtat. lib.1. cap.2. num.19. pag.46

Laicus pro prima vice excommunicatur pro ſortilegio. lib. 3. cap.14.n.4 pag.420

Laicus poteſt in caſu neceſſitatis à peccatis audire ſecundum alios. lib.4. cap.5. num.1. p.506

Laicus licet poſſit audire peccata, non tamen abſolvere; quia pertinet ad clavium poteſtatem. ibid.num.4.

Lamiæ quare dicantur Larvæ & Lemures lib.2.c.38. n.6. pag. 291

Lamiæ unde nomen ſortiantur. lib.2. cap.38.num.1. pag.291

Lamiæ fera muliebri facie homines allicit, & captos devorat. ibid.num.2.

Lamiæ ſolent mammis puerorum ſingultus comprimere, dum eos rapiunt. ibid.num.3.

Lamiæ Styges appellantur ab ſtrige avicula quæ rapuit pueros. ibid.nu.4

Lamias eo, quod de nocte cum dæmone graſſentur Hebræi dicunt Lilith. lib.2.c.38.n.26. p.23

Brujas, quare appellantur Lamiæ.ibid num.35.

Lamiæ in deſertis ſolent habitare. lib.2. cap.38.num.33. pag.29

Lamiæ ipſæ, tam in equuleis, quæ ſpontanea confeſſione translation veras eſſe fatentur. lib.2.c.36.nu.3

Lapides pluiſſe, piſces, carnes, lac, frumentum, & hordeum. lib. 1.c.6. num.30. pag.32
Lapides varios ab ſtellarum radiis moveri. lib.1. cap.13. num.41. pag.85
Lapides ſolùm animâ vegetativâ ſunt præditi. ibid.num.42.
Lapidum quædam natura intrinſeca. ibid. num.43
Aſbeſtus lapis, qui ſemel accenſus nunquam abſumitur. lib.2. cap.16. num.17. pag.155
Lapſis ante baptiſmum ſubvenitur regeneratione baptiſmali. lib. 4. cap.2. num.2. pag.495.
Lares & Genij gaudent hominibus terrorem incutere. lib.2.c.38. num.40. pag. 294
Larvæ, ſeu Lemures vulgò Traſgos, ſive duendes lib.2.cap.29.n.17. p.249
Larvæ tumultus domibus ſolent excitare. ibid.n.18.
Laſcivia irritamenta vitare ad huiuſmodi maleficium conducunt. lib.2.c.47. num.46. pag.324
Laurentius Valla de divinatione naturali reprehenſus. lib. 1. cap.11. num.46. pag.71
Laurus bitumine, & oleo tingebatur ad divinationem. lib. 1. cap. 14. n.18. pag.121
Legitimus partus eſt in quocunque tempore naſcatur dum vivat horas 24. lib.1.c.43.num.31. p.313.
Lemnij homines ſine capite & vultu omnes eius partes in pectore habent lib.2.c.31.num.3. pag.264
Leſtrigones dicuntur lamiæ ab eſu carnis Indi ad Iſthmum habitantes ab eſu carnis dicti Leſtrigones. ibid.num.14.
Lex vbi non præſumit, nec iudex debet præſumere. lib.3. cap.19.num.40. pag.450
Lege 4.tit.17.lib.4.Recopil. non cenſetur ſublatus recurſus ad Principem. lib.3-cap.30.num.66. pag.487
L. nemo C. de paganis, de ariolatione explicata. lib.1.c.1. num.10. p. 94
Lege Gottorum ad ſucceſſores Regum regnum delatum. lib.3.cap.3.num.43. pag.366
Legis odium non idem eſt in filiis natis quam naſcituris. lib.3.cap.11.num.34. pag.48
Lex 2.tit.14. lib.4.Recopil. de man feſtè illuſtrata. lib.3. cap.30. num. 39. pag. 483.
Lex 3.tit.14. lib.4. Recopil. de gravato l.3. c.30.num.40. pag.483
Quibus lex non loquitur de illis non poteſt intelligi. lib.3.cap.30.num. 66. pag.486
Lex generalis non comprehendit caſus qui habent ſpecialem proviſionem. lib.3. cap.30. num.78. p.486
Leges de caſu dubio, non de indubitato ferri debent. lib.1. cap.16. num.6. pag.89
Lex 4.tit.17. lib.4.Recopil. intelligentes de manifeſtè gravato iniuriam faciunt Principi. lib.3. cap.30. num.38. pag.485
Legis veteris moralia obſervantur ad deciſiones cauſarum. lib.3.cap.13.n.2. pag.417
Leges non intelliguntur in caſu de quo legiſlator interrogatus non eſſet ſtatutus. lib.3. c.30. num.31. pag.482
Lex ſi voluiſſet aliquid ſtatuere, facile expreſſiſſet. lib.3.c.30. num.74. p.486
Lex iuſta quatenus, dicatur obligare in conſcientia. lib.4 cap.4.numer.13. pag.506
Lex vlt. tit.3. & lex fin.tit.9.lib.2. Ordinamenti de obligatione reſtitutionis in conſcientia explicantur. ibid. num.14.
Leges non ſunt vinculum iniquitatis lib.3.cap.30.num.33. pag.483
Legi non eſt obediendum contra præceptum Dei. lib.3.c.30.n.34. p.483
Lex 4. tit.17. lib.4. Recop. non loqui-

tur in manifesto gravato lib. 3. c. 30. num. 8. p. 480
Lex duodecim Tabularum de fructus pellectione explicata. li. 2. c. 13. n. 22. pag. 197
Legis Regiæ origo. lib. 3. c. 3. num. 18. pag. 364
Legislatoris mens aliquando alia quam littera demonstrat. lib. 3. c. 30. nu. 30. pag. 480
Leges novæ intelligi debent, ut minus ius commune lædant. lib. 3. c. 30. n. 70. pag. 486
Leges civiles punit homines in his quibus peccant. lib. 1. cap. 6. num. 39. pag. 33
Leges Partitarum, quæ divinationem permittunt sunt correctæ. lib. 1. c. 30. num. 11. p. 150
Vniversi leges refringere non datur, nisi cui fixit. libr. 2. cap. 11. num. 5. pag. 189
Leges Regni correctæ in mortem sibi conscitcentes. lib. 3. cap. 31. num. 28. pag. 490
Legislator non præsumitur se incontinenti corrigere. lib. 3. c. 30. num. 16. pag. 481
Leges Regni de tempestatis excitatione exornatæ. ib. n. 10.
L. Annæus Seneca de tempestatis excitatione relatus, & explicatus, ibid. nu. 11. & n. 12.
Lex quæ hæreticorum bona applicat fisco nullum in specie condemnat. l. 4. c. 4. n. 19. p. 507
Leges non dedignantur sacros Canones imitari. libr. 3. cap. 5. numer. 20. pag. 379
Legis generali prohibitione non intelligitur comprehensa nullitas ex capite alterius statuti seu rescripti in surgens. libr. 3. c. 30. num. 42. pag. 483
Leges regni quâ adversus sententias de Revista nullam exceptionem allegare prohibuerunt. lib. 3. c. 30. nu. 1. pag. 479
Lex 4. titul. 77. lib. 1. Recopadducitur. lib. 3. c. 30. n. 2. p. 479
Legis difficultas non legislatoris culpam sed inscitæ non sequentium tribuenda. est. lib. 3. cap. 30. numer. 3. pag. 480
Leges præsumunt pro reiudicata. lib. 3. c. 30. nu. 4. pag. 480
Libertas Lutheri magis servitus censetur. lib. 3. c. 1. n. 25. pag. 352
Liberum arbitrium Deus hominibus relinquit. lib. 2. c. 47. n. 17. p. 321
Liberum arbitrium neque Deus, neque Angelus cogunt. ib. n. 18.
Librarij dictante alio voces excipiebant, multa ex similitudine litterarum corruperunt. lib. 6. c. 3. num. 14. pag. 279
Libri plumbei effossi in monte Illipulitano laudati. lib. 1. c. 12. numer. 29. pag. 79
Liber fundamenti Ecclesiæ probat dæmones esse spirituales. libr. 2. c. 23. num. 15. pag. 244
Liber plumbeus, qui adhuc non legitur, in aliud tempus reservatus. lib. 1. c. 12. num. 24. p. 79
Libri Magorum, laminæ barbaris litteris inscriptæ, vel quid tale indicium faciunt. libr. 3. cap. 17. nu. 39. pag. 436
Libri Magorum ut eorum authores sunt vitandi. libr. 3. cap. 15. num. 1. p. 422. Et multa de eisdem libris per totum caput.
Libri Magorum prohibiti tertiæ classis. lib. 2. c. 3. n. 33. p. 170
Libri Magorum prohibiti quartæ classis. ib. n. 34.
Libri Magorum prohibiti quintæ classis. ib. nu. 35
Libri Magorum prohibiti sextæ classis, ibid. nu. 36.
Libros Almutem, & de morborum

Digitized by Google

rum curatione, & alium inſcriptum librum Claviculæ Salomonis, Arabes Hiſpaniæ reliquerunt. ib.d. numer.37.

Licet tia de eriores ſumus. li.3.c.1 n.27. pag 352

Cui plus licet non debet quod minus eſt non licere. libr.4. c.5. nu.22. pag.508

Ligaminis maleficium quomodo fit.l. 2. c.43.n.7. & ſeqq. pag.367

Ligaturæ, & remedia medicorum, quæ damnatæ. libr.2.c.9. numer.34. pag 182

Ligna quæ igne non conſumuntur, & quæ aqua non putreſcunt. lib.2.ca.2. num.29. pag,156

Ligna putrida nocte lucent. ibid. numer.30.

Linea manus de quibus iudicium quinque ſunt. libr.1. cap.10. numer. 11. pag.64

Lineæ vitæ,ſeu cordis,generalis, & naturalis,quæ ſunt. ib. n.12.

Lineæ hepatis,& capitis, quæ dicantur. lib.1.c.10.n.13. pag. 65

Linea cordis benè profunda, & non intermiſſa, & benè colorata, quæ ſignificet. libr.1. cap. 10. numer. 15. pag.65

Linea cordis anguſta, continuè, & benè colorata, quæ importet. ibid. numer.16.

Linearum omnium generale iudicium. ibi. num. 17.

Linea genitalis quibus prædita, ut virtutem ad generationem indicet.ib. numer.18.

Linea naturalis,quæ habere debeat, ut bonum ingenium oſtendat, ac liberale. ib. n.19.

Linea hepatis quibus qualitatibus prædita, ut virtutem ſtomachi, audaciam, & lætitiam oſtendat. ibid. num.20.

Lineæ hepatis alia indicia. ib. num.21.

Lineæ hepatis quæ malam complexionem indicent. ib. n.22.

Linea capitis quibus præfinita qualitatibus,ut bonitatem complexionis ſignificet. ib. n.23.

Lingua donum Spiritus ſancti eſt, ideò quibus velit adimit, lib.2.c.33. n.32. pag.266

Linguis novis loqui,ſignum prophetiæ. lib.1.c.12.n.25. p.79

Linguâ futurâ loqui, donum Spiritus ſancti. ib.n.26.

Hebræa lingua prima omnium fuit, l.1. c.13.n.5. pag.81

Inanimata ex lingua Hebræa nominata permoveri. lib.1. cap.13. numer.2. pag.82

Hebræa lingua poſt captivitatem amiſſa. lib.1.c.13.n.10. pag 82

Loci naturâ poſſunt corpora incorrupta aſſervari. libr. 2. cap. 24. numer. 4. pag.228

Martialis locus de aquæ potatione à nullo explicatus. lib.1.c.23. num.51. pag.119

De loco ad locum transferre dæmoni, non denegatur. lib.2. cap.10.num.4. pag.185

Locutio fiebat ex voce formata in aëre. lib.1.c.1.n.32. p.5

Locutio cum extaſi,ſivè raptu adiuncta. ibid.

Loqui non poſſe ex dæmonis pacto quonam fiat. lib.1. cap.23. numer.8. pag.226

Lotheria contractus,Hiſpane,de la Riſa qua de cauſa permuttatur.lib.1.cap.22. numer.60. pag.114

Lucanus de coactione dæmonis explicatus. lib.2.c.6.n.33. p.174

Lucanus de necromantia explicatus.l.1. cap.10.numer.36. pag.92

Lucifugæ appellantur Lamiæ quod de nocte robur habeant, & mane evaneſcant. lib.2.c.38.num.17. pag.293

Lucifugum dæmonum genus limitioſum

ſum, & inquietum eſt. lib.2. cap.29. num.39. pag.260
Ludus paſtorum, qua de cauſa prohibitus. lib.1.c.22.n.35. p. 112
D. Ludovicus de Gongora laudatus. li.1. cap.7. num.10. pag.36
Lumbrici tam inteſtinis, quam ventre generantur. lib.2.c.35.n.12. p.275
Lunares qui ſint. lib.1.cap.9. num.26. pag.59.
Luſtrationem ignis ob filiorum bonum omen. lib.1. cap.18. num.23. pag.97
Luſus turpis reputatur pro adulterio. lib.2.cap.47.num.47. pag.324
Lutherus de mundi explicatione rejectus. lib.2.cap.17. num.7. p.196
Lutherus de potentia dæmonis relatus. lib.2. c.13. n.1. p.195
Lux divina alterius ordinis, quam naturalis. lib.2.c.41.n.18. p.305
Lycanropia, quæ ſit. lib.2.cap.27.n.23. pag.209
Lycanropiâ oppreſſi à dæmone, ſe lupos arbitrabantur. l.2. cap.17.nu.21. pag.209
Lymphati unde dicantur. lib.1. cap.11. num.91. pag.71
Lynceos, quos dicimus Zahories, probant non Poëtæ modo, ſed Philoſophi. lib.2.cap.49. num.15. p.328

M.

Macarij iuſſu occiſi corpus de ſuo interfectore, reſpondit lib.2.c.24. n.9. pag.228
Magdalena de la Cruz quibus præſtigiis commendata. lib.2.c.24. p.187
Magdalena de la Cruz ſanctitatis prætextu multos fefellit. lib.1. cap. 29. num.7. pag.146
Magia ſecunda tribuitur diabolo. lib.2. cap. 5. num.21. p.169
Magia ſecunda incantationibus ſcatet ibid.num.23.
Magia ſpecialis dicitur Magia ſecunda, ibid. num.24.
Cham finit cauſa ne Magia diluvio periiſſet. ibid.num.25.
Magiam ſpecialem in duas partes diſtinguit Archimagus. ibid. numer.26.
Magiæ crimen hæreticale comprehenditur excommunicatione contra hæreticos promulgata. lib.3. cap.10. num.3. p.402
Magiæ crimina negare verè peracta nihil aliud quam inſanire. lib.3.cap.13. pag.418
Magiæ crimina non pro illuſionibus tantum, ſed pro veris, & nefariis exceſſibus puniuntur. ib. n.14.
Magiæ crimine intervenit idololatria, apoſtaſia, hæreſis, ſacrilegium, blaſphemia, &c. l.4.c.3.n.5. p.498
Magiæ criminis immanitas. l.3.c.6.n.1. pag.381
Magiæ dediti pejores ſunt ad alias ſectas degenerantibus, ipſis etiam Mahumetanis. lib.3. cap.6. num.34. pag.383.
Magia dæmoniaca ex prima irrepſit. l.2. c.5.n.14. p.168
Magia dæmoniaca ex filiis Caïn originem trahit. ib. n.15.
Magiæ duæ ſpecies altera Deo, altera diabolo tribuitur. lib.2.c.5. num.28. pag.169
Magia in bonam, & malam ſecatur. l.2. c.5.n.29. pag.170
Magiæ diviſio dedit occaſionem Manichæis duos Deos arbitrare. ibid. numer.30.
Lib. Magorum prohibiti primæ claſſis. ib. num.31.
Libri Magorum prohibiti ſecundæ claſſis. ib. n.32.
Magiæ crimen omnibus hæreticorum pœnis punitur. lib.3. cap. 10. num.1. pag.401
Magiæ dæmoniacæ effectus Deo tribuere, error. libr.2. cap.5. numer. pag.167

Magiam dæmoniacam pendere ex gratia gratis data, error. ibid. num.6.
Magiæ crimina dum sapiunt hæresim specialiter ad Inquisitores sunt demandata. lib.3. cap.9. n.11.p.395
Magia hæreticalis pro vera hæresi reputatur. lib.3.cap.11.num.4. pag.405
Artificiosa magia dividitur in Mathematicam, & præstigiatoriam. lib.2. cap.2.n.1. p.159
Magia cum cæteris scientiis, Adamo elargita. lib.2.c.1.n.6. p.155
Magiæ definitio ex Psello. ibid. num.7.
Magia ex occultis naturæ ibid.num.8.
Magia dæmoniaca naturali, & artificiosa occultatur. lib.2. cap.5.num.1. pag.167
Magia dæmoniaca negatur à multis.ib. num.2.
Magiam dæmoniacam esse probatur.ib. num.3.
Magiæ dæmoniacæ opiniones refutantur. ibid.num.7.
Magiæ instrumenta parata indicium grave faciunt. lib.3.c.17.n.38. p.436
Magiæ crimina trifariæ sunt naturæ.lib. 3.c.7.n.1. p.385
Magiæ crimina non expectata incorrigibilitate morte multantur.lib.3.c.13 num.36. pag.420
Magiæ hereticalis cognitio ad Episcopos fuit principio delata. lib.3.cap.9. num.8. p.390
Magia hæreticalis non præscribitur viginti annis. lib.3.cap.9.n.17. p.395
Magiæ crimina omnia morte multantur lib.3.c.12.n.3. p.417
Magiæ sectatores non viles modo, sed Principes fuere. lib.2.cap.15. nu.38. pag.170
Magicarum ritus signa sunt ad invocationem. lib.2.c.8. n.3. p.177
Magiæ qui fuerint peritissimi. lib.2.c.1. num.53. p.158
Magistratus omnes ex Rege derivantur. lib.3.c.3.n.45. pag.366
Magistratus populi Romani. lib.3.c.3. num.20. pag.364
Magistri, & duces erroris gravius puniuntur.lib.3.c.23.n.2. pag.458
Magnes ferro attracto alium attrahendi communicat potestatem. lib.2.c.1. num.12. pag.155
Magnetis vis cœlestis, & cum Aquilone sympathia. ibid.num.13.
Magus hæreticalis est bonorum suorum dominio ipso iure privatus. lib.4 c.4. num.1. pag.501
Magus hæreticalis tenetur bona sua offerre fisco secundum aliquos.ib.nu.2.
Magus hæreticalis non tenetur bona sua offerre fisco ex authoris sententia. ibid.num.3.
Magicis artibus pios Ecclesiæ ritus, multi hæretici authores tribuerunt quos & eorum insaniam vide l. 2. c. 49.à n.58.ad 70. p.332.& 333
Magi, qui se Deos, & Prophetas appellarunt. lib. 1.c.29.n.16. pag.147
Magi qui damna intulerint non possunt absolvi nisi resarciant. lib.4.c.3.n.18. pag.500
Magus cui bona confiscantur quid facere teneatur in restitutione.lib.4.c.3. num.19. p.506
Magus tenetur ad restitutionem damni illati ex maleficio. lib. 4.cap. 3. num.20. pag.506
Magus non satisfacit mortis pœna damnis privatis & obligatio migrat ad quoscumque bonorum possessores. lib.4.cap.3.num.21. pag.500
Magi carmine solo quare multa operentur, ib. n.13.
Magi minutum pulverem spargendo mala patrant. ib. n.14.
Magus potentiam ex pacto habet. lib.2. c.13.n.17. p.197
Magus de hæresi mentali prius absolvendus. libr. 4. cap. 5. numer. 5. pag.506
Magus tenetur ad resarcionem damni in

in foro fori & poli. lib.4.c.3. nu.23. pag.500
Magi hæreticales,& eorum filij ad officia publica non admittuntur. libr. 3. c.12.n.19. pag.411
Magi ad ſua crimina utuntur maleficio ſomnifico. lib.2. cap.21. numer.10. pag.224
Magi ſæpenumero efficiunt multa, quæ non fierent ſi diabolus artificioſa applicatione non iuvaret. lib.2. cap.10. num.13. pag.185
Magus repræſentat hortum arboribus, herbis,floribus ſubito enatis.l.2.c.26. num.26. p.187
Magus vitiatæ ante omnium oculos reparat. ib. n.27.
Magus non tenetur ante condemnationem bona offerre fiſco. l.4.c.4.nu.15. pag.507
Magi fatentes ſe à dæmone delatos non pro illuſionibus,ſed pro veris, & nefariis exceſſibus puniendi ſunt. lib.2. c.36.n.39. p.281
Magi qui hæreticalia non conficiunt, non ſunt excommunicati,ſed veniunt excommunicandi. lib.3.c.10.num.10. pag.402
Magi poſſunt,quod dæmon poteſt. li.2. cap.10.num.1. p.188.
gi hæreticales in mortis articulo abſolvi poſſunt à quocumque præſbytero. l.3.c.10.numer.16. p.403
Magi poſſunt alienos fructus,& pecora pellicere. lib.2.cap.13.nu.20. p.197
Magi ut hæretici puniuntur. lib.3.c.6. num.11. p.151
Magorum ſerpentes veros fuiſſe. libr.2. cap.10.num.19. p.198
Magus compelli poteſt, ut ſigna maleficij tollat. lib.2. cap.52. numer. 53. pag.344
Magi Pharaonis ex limo, & virgis ſerpentes,& ranas produxerunt. libr. 2. c.35.n.23. pag.276
Magi iactantia de orbis revolutione, lib.2.c.32.n.5. p.191
Magis hæreticalibus pœnitentibus bona ſolent reſtitui. lib.3.c.12.num.33. pag.414
Magi Pharaonis virgas converterunt in ſerpentes. lib.2. c.10. numer.21. pag.186
Magus minis terret, cum Diabolus non vult adeſſe. lib.2. c.8. num.11. pag.178
Magos conſulens,occultans,munera mittens ſuſpectum reddit.l.3.c.17.n.40. pag.436
Magi ſeductores aliorum, quid facere debeant ad hoc,ut abſolvantur.lib.4. c.3.n.16. p.499
Magi quando fatentur eſſe maleficium impendens non debent abſolvi donec deſtruant. lib.4.c.3.numer.17. pag.499
Magorum effectus alij naturales, alij præſtigioſi. lib.2. cap.10. numer.1. pag.184
Magorum ſigna apparentia.l.2.c.10.n.2. pag.185
Magus de hæreſi ſuſpectus,poteſt à iudice loci, in quo reperitur, puniri. lib.3.c.9.n.15. p.395
Magus hæreticalis ſuſpectus cogitur crimen abiurare. lib.3.c.21.numer.1. pag.454
Magi,qui errorem non fovent in mente quantumvis horrenda crimina perpetraverint abſolvuntur, ut cæteri peccatores. lib.4. cap.5. numer.8. pag.506
Magus in foro exteriori ex malis factis malam intentionem oſtendit, & quæ. ib. n.9.
Magus in foro animæ (quia de conſcientia tantum quæritur) eius dicto ſolo ſtatur. ibid. numer. 10 pag.507
Magus ad hoc,ut abſolvatur inſpici debet an in aljam incurrerit cenſuram. ib. num.14.

INDEX

Magus ex maleficio illato clerico vel religiosæ personæ incurrit in excommunicationem violentæ manus. ib. n. 12.

Magi hæreticales infames sunt ipso iure. l. 3. c. 22. n. 1. p. 411

Magi carminibus belluam prosternunt ex pacto. libr. 2. c. 49. num. 24. pag. 329

Magi utuntur rebus venenosis, quibus morbi inferri valent. libr. 2. cap. 40. num. 12. p 301

Magos, qui Christum adorarunt, fuisse Astrologos, error. libr. 1. cap. 8. num. 11. p. 42

Mahumetanorum secta in quibus potissimùm consistat. libr. 3. cap. 6. n. 40. pag. 383

Mahumetanorum gravissimum crimen quodnam erat. libr. 3. cap. 6. nu. 34. p. 383

Majoratus clausula, ut ante commissum crimen ad successorem transferatur impedit Fisci ingressum. libr. 3. c. 11. num 19. p. 406

Maleficiati quando non iuvant naturalia remedia recurrendum est ad divina. libr. 2. capit. 42. numer. 32. pag. 309

Maleficium taciturnitatis, quibus in partibus abscondatur. lib. 2. cap. 23. num. 1. p. 225

Maleficij taciturnitatis causa, ibidem numer. 2. & 3.

Maleficium ligaminis quodnam sit. li. 2. c. 42. n. 1. p. 306

Maleficia ad bonum finem detestantur. li. 2. c. 50. n. 13. p. 335

Maleficia salutem conferre nequeunt. ib. n. 14.

Maleficia § amatoria altero maleficio esse tollenda. libr. 2. cap. 47. nu. 42. pag. 323

Maleficium taciturnitatis totum expectatur à dæmone. l. 2. c. 23. n. 22. p. 217

Maleficia (quæ non proveniunt à causa naturali) medicina iuvari non possunt. lib. 2. c. 40. n. 19. pag. 302

Maleficij amatorij pœna atque prohibitio. lib. 2. c. 47. n 60. p. 324

Maleficium odij quare à dæmone causetur. lib. 2. c. 48. n. 1. p. 325

Maleficij duplex genus. lib. 2. c. 39. n. 5. pag. 296

Maleficium per introsumptionem datur per cibum, vel potum. ibid. numer 6.

Maleficium aliud in tempus, aliud in perpetuum. libr. 2. cap. 42. n. 21. pag. 308

Maleficiorum, sortilegiorum & aliorum huiusmodi criminum, hæreticæ pravitatis inquisitoribus competit cognitio ex Bulla sixti V. edita anno 1586. vide in appendice. libr. 3. c. 9. pag. 400

Maleficio parato licet petere, ut maleficium tollat maleficio. l. 2. c. 50. n. 22. pag. 336

Maleficus, haud dubiè potest induci, ut per modum licitum tollat maleficium. ib. n. 23.

Maleficium ligaminis quibus signis dignoscatur. libr. 2. cap. 42. numer. 24. pag. 308

Maleficium somnificum dupliciter patratur. l. 2. c. 22. n. 17. p. 214

Maleficia curantur rebus naturalibus quando ad ea inferenda Magus naturalibus usus est. lib. 2. c. 52. nu. 27. p. 342

Maleficorum operationes variæ pro ut varia dæmonum concurrentium natura. l. 2. c. 29. n. 2. p. 248

Maleficium abortus fit malo carmine, vel serpentis defossione. l. 2. c. 43. n. 3. pag. 310.

Maleficium abortus fit tactu, aut afflatu. ib. n. 4.

Maleficium abortus quando capite punitur. ib. n. 5.

Maleficium abortus quando punitur extraordi

extraordinario, ibid. n. 6.
Maleficium abortus ſecundum criminis naturam, lib. 2. capite 43. numero 7. pag 311.
Maleficio plus eſt occidere hominem, quam gladio, lib. 2. capite 39. num. 31 pag. 296.
Maleficia in homines, & fortunas immitti probatur ex Patribus, lib. 2. c. 40 num. 4. p. 301
Maleficium reſpectiuum, quod ſit, lib. 2. cap. 43. n. 28. p. 308
Maleficiis adiunguntur, quæ vult Magus in corpus maleficiati vrgere, lib. 2. cap. 40. n. 25. p. 303
Maleficium per applicationem exteriorem fit quandoque per halitum, lib. 2. cap. 39. num. 10. p. 206
Maleficia coniuncta hæreſi nullo tempore præſcribuntur, lib. 3. cap. 9. n. 19 pag. 395.
Maleficij curatio ex cauſa naturali, lib. 2. cap. 51 n. 1. p. 337
Maleficium ad bonum finem Catholici licitum arbitrantur, lib. 2. cap. 50. n. 6. pag. 334.
Maleficij vox non ſolum ad veneficos reſtringitur, ſed ad omne Malefici genus, lib. 3 c. 13. n. 4. p. 417
Maleficium taciturnitatis, ex corde infantis confectum, lib. 2. cap. 23. n. 17. pag. 226.
Malefici ſolent alios devovere, ac dæmoni mancipare, lib. 2. cap. 47. num. 3 pag. 320.
Malefici morte damnantur iure divino, lib. 3. cap. 13. num. 1. p. 417
Malefici ſolent cum dæmone paciſci, vt quos livide, vel iracunde aſpexerint, iis dæmon perniciem ingerat, lib. 2. cap. 37. n. 48. p. 288
Maleficos, & ſagas cum dæmone coire probarunt plures. lib. 2. cap. 30. num. 3 pag. 153.
Malum non licet facere, vt inde ſequatur bonum, l b. 1. ca). 50. numero 11. pag. 355
Malum nullum ab Aſtris nobis accid't, lib. 1. cap. 3. n. 49. p. 19
Multa ſunt per quæ Deus denunciat futura mala, lib. 2. cap. 29. numero 22. pag. 249
Manes dæmonum genus, qui mortuorum animas ementitur, lib. 2. cap. 29. num 29. p. 249
Manes, Larvas, & Lemures animas eſſe, lib. 2 c. 27. n. 16. p. 238
Manes mortuorum animæ ſunt, quorum exitus incertus, lib. 1. cap. 16. num. 21. pag 90.
Manes dæmones ſunt, qui mortuorum animas ementiebantur, ibid. n. 22.
Manes, dæmones ſunt, qui mortuorum animas ementiuntur. ibid nu. 25.
Mangania quid ſit, lib. 1. cap. 24. num. 1. pag. 120.
L. 2. tit. 23. part. 7. l. 6. Recop. de variis Manganiæ ſpeciebus explicata, ibidem num. 2.
Mania inter quos morbos annumeretur. lib. 2. c. 14. n. 24. p. 209
Maniaci varia ſibi perſuadent, ibidem num. 25. & 26.
Manifeſtatio, & veritas in Rationali, lib. 1. c. 1. n. 2. p. 14
Manifeſtè gravatus auditur contra quaſcumque ſententias, etiam de Reviſta, libro 3. capite 30. num. 41. pag. 483.
Manna pluit & coturnices Iſraëlitis, lib. 1. c. 6. n. 31. p. 32
Manus Domini non eſt abbrevianda, lib. 1. cap. 27. n. 73. p. 148
Manuum ablutio ad maleficia impedienda ſuperſtitioſum, lib. 2. c. 52. num. 37. pag. 343.
Manibus, vel pedibus mortuorum accenſis maleficium ſomnificum patrari ſolet, libro 2. capite 22. numero 12. pag. 224.
Manibus ſanguis offerebatur fervens, lib. 1. c. 16. n. 24. p. 90
Manus ſigna, lib. 1. c. 9. n. 39. p. 61

INDEX

Mares ex fœminis fieri frequentior eſt, quam è contra, lib.2.cap.17.num.15. pag.212.

Mares non ſexum, ſed mores mutant, lib.2.c.17.n.27. p.213

Mappam laceratam ante omnium oculos redintegravit ſaga. lib.2. cap.10. num.38. p.188

Maria fervent ignibus in alicuius criminis deteſtationem.l.1.c.6.num.40. pag.33

Mari conſtituit Deus terminum.l.1.c.6. num.33. pag.32

Maris egreſſus divinam iram oſtendunt. ib. n.34.

B.Maria ad Herebum Cæſar Auguſtæ Divo Iacoboapparuit. l.1.c.27.n.41. pag.240

Marina in Achaja maris habitu monaſticam vitam peregit. l.2. c.17. n.28. pag.214

Martiales qui ſint. libr.1.c.9. nu. 24. pag.59

Maſculum, & fœminam creavit eos in Geneſi, quonam pacto intelligatur. l.2.c.17.n.22. p.213

Mathematica Artificioſa,quæ ſit.l.1.c.9. num.2. p.160

Matrimonium an de facto contractum ſit non prohibetur ſæculari indagare. l.3.c.27.n.13. p.468

Matrimonia ſorte celebrata. lib.1. c. 22. num.62. p.114

Mechaſephim vox apud Hebræos quid ſignificet. lib.3.c.13.n.5. p.417

Medea, & Circes ad neces naturalibus venenis utebantur. lib.2.c.40. n.15. p. 302

Medicamenta venena ſunt. lib. 3. c.17. num.37. p.436

Medica artis laudes remiſſivè. l.2. c.43. num.38. pag.314

Medicina corporis & animæ æque neceſſaria probatur. lib. 4. c.2. num. 1. pag.495

Medicus debet conſiderare cauſas omnes tam naturales,quam non naturales, qua pluſium alterare ſolent, ut certum habeat præſagium.lib. 1. c.3. n.35. p.16

Medici malè Lunæ & ſyderibus imputant ſiniſtros morborum eventus.l.1. c.8.n.21. p.43

Medici non poſſunt remedia præbere ad mentiendam virginitatem, lib.2. c.19.n.13. pag.22

Membranula non eſt virginibus niſi morboſis. lib.2.c.19.n.9. p.220

Memoriam diabolus modis contrariis poteſt debilitare. libr.2. c.14. num.6. pag.201

Memoria privatus eſt lapſus è ſublimi. ibid. n.6.

Memoriam diabolus iuvare poteſt artificio,& præceptis. lib.2.c.14.num.2. pag.201.

Memoriæ damnatio datur in pœnam. lib.3.c.31.n.26. p.489

Mendacium eſt res plane mala,quæ licita fieri nequit. ib. n.40.

Mentiri iudici non licet, contra Bodinum. l.3.c.18.n.39. pag.444

Menſæ, & epulæ, & alia fœda ſagarum. lib.2.c.7.n.15. pag.176

Menſis Decimus homini formationi datur in ſacra Paremia. li.2.c.3.n.34. pag.303

Menſtruata mulier ſolo viſu ſpeculam maculat. lib. 2. cap. 37. numer. 39. pag.287

Mercuriales, qui ſint. lib.1. c.9. n.27. pag.59

Meretrices quare non pariant,lib.2.c.44. num.17. pag.314

Meſſala Corvinus orator memoria deſtitutus. lib.2.c.14.n.7. p.201

Meſſias in ſpirituali iuriſdictione venturus fuit Evangelizatus. lib. 4. c. 7. num.4. pag.492

Metalla ex quibus principiis coaleſcat, lib.2.c.4.n.7. p.165

Meteorologica impreſſiones calidæ, & humidæ,

humidæ, resolvuntur in aquam. lib. 1. c. 5. nu. 1. pag. 24
Micemantia in terræmotu, quæ fuerit. l. 2. c. 12. n. 36. p. 194
Michaël Hieronymus de Torreblanca loqui, & dictare simul. l. 2. c. 14. n. 5. pag. 201
Milites, qui votivam deserunt disciplinam, morte puniuntur. li. 3. c. 6. n. 10. pag. 381
Milites in bello capta sorte dividere consueverunt. lib. 1. c. 22. n. 45. p. 113
Militum praxis quotidiana curationis obiicitur. lib. 2. c. 49. n. 34. p. 330
Minores 14. annorum sunt tantum terrendi, non torquendi. lib. 3. cap. 18. num. 16. pag. 442
Minorum ordinum vita debuit Ecclesia, aut schola emancipari, ut maioribus capaces fierent. libr 3. c. 9. num. 44. pag. 397
Mirabolani vitam in longissimum conservant. lib. 2. c. 18. n. 9. pag. 217
Miraculum quare diabolus facere nequeat. lib. 2. c. 26. n. 9. pag. 234
Miranda respectu nostri diabolus præstat. ibid. num. 10.
Miracula edi ad confirmationem falsæ fidei reprobatur. l. 2. c. 49. n. 43. p. 330
Miraculum petere non necessarium est tentare Deum. lib. 1. c. 14. n. 9. pag. 86
Miracula ad divinæ gloriæ propagationem fiunt. lic. 3. c. 5. n. 8. p. 167
Dum nec miraculi, nec naturæ vires, nec artificij solertia intercedit, pactum intervenit. lib. 2. c. 9. n. 3. p. 180
Miracula non sunt signa veræ prophetiæ, sed fides. lib. 1. c. 29. n. 26. p. 147
Miraculum petere non necessarium, tentare Deum est. lib. 1. c. 23. num. 37. pag. 118
Missæ S. Amatoris damnantur. lib. 1. cap. 283. num. 11. pag. 42
Missæ vulgò trientanario revelado, & Missæ del Conde prohibentur. ib. n. 12.
Missæ de la Emperatriz, & Missæ del anima sola detestantur. ibid. num. 13.
Missæ quæ promittunt eventum sunt damnatæ. ibid. num. 14.
Missæ cum tot numero candelarum, aut alio præfinito ritu ab Ecclesia non recepto improbantur. lib. 1. cap. 28. num. 8. p. 141
Missæ vulgò de la luz, sunt superstitiosæ. lib. 1. c. 28. n. 9. p. 142
Missæ sacrificium contra dæmones, & maleficia validissimum remedium, l. 2. cap. 53. num. 11. p. 346
Missæ S. Amatoris, & similes quare damnatæ. lib. 2. c. 2. n. 16. p. 181
Mithridates viginti Gentium linguis loquutus. lib. 2. c. 14. n. 3. p. 201
Mola & libamenta sacrificiorum observata ad divinationem. l. 1. c. 18. nu. 38. pag. 98
Molaris centum nostrorum magnitudine, & alium pugno maiorem. lib. 2. cap 31. num. 14. pag. 258
Chaldæi in honorem *Moloch*, & Belphegor filios sacrificabant. l. 1. c. 18. num. 18. pag. 97
Monialis Lusitana quibus fallaciis vtebatur. lib. 1. c. 27. n. 8. p. 146
Monitio quæ præcedere debet ad privandum vnicuique foro particulariter fieri debet. lib. 3. c. 9. n. 52. p. 398
Monoculos apud Æthyopas habitasse. lib. 2. c. 33. n. 12. pag. 265
Monomachia à mundi origine habet principium. lib. 1. c. 23. n. 3. p. 116
Monomachia in pretio habita apud omnes nationes. ibid. num. 4.
Monomachia apud Palestinos, & Italos in usu. ibid. num. 5.
Monomachia apud Longobardos usitata. ibid. num. 6.
Monomachia apud Gallos, & Hispanos recepta. ibid. num. 7.
Ritus Monomachiæ, sive duelli remissivè ibid. num. 8.
Monomachiæ usus repugnat iuri Canonico. ibid. num. 20.

Monomachiæ vſus repugnat iuri Ciuili. ibid.num.21.
Trident.Seſſ.25. de Reformat.cap.19.de Monomachia illuſtratus. ibid.nu.22.
Monomachiæ, ſive duelli purgatio iure ſublata. lib.1.c.28.n.17. p.117
Monomachia qua ratione ſublata.ibid. num.18.
Monomachiæ uſus repugnat.iuri naturæ, & divino. ibid.num.19.
Monſtra generantur quandoqae ut peccata parentum manifeſtentur. ibid num.22.
Monſtra ſi rationis veſtigia habent inter homines ſunt annumeranda. lib.2. cap.33. num.33. p.266
Monſtra reformatis membris in decorem reſurrectura ſunt in die iudicij. ibid.num.34.
Monſtra veros homines eſſe Senatus cenſuit. ibid.num.35.
Monſtra marina, quæ hominem in totum referunt homines ſunt, ex natandi conſuetudine mari degentes.lib. 2.c.34.num.12. pag.271
Monſtra marina ad dæmonis deluſiones aliquando referuntur.ibid. numer.13.
Monſtra à Deo fiunt quaſi in alicuius mali ſignum. lib.1. cap.4. numer.1. pag.21
Monſtra ad Haruſpices pagani deferebant: ibid.num.2.
Monſtra divinam iram, & peccatorum punitionem præſeferunt. ibid. nu.3.
Monſtra marina quando apparent,mala indicant lib.1.c.4.nu.20. p.23.
Monſtra terreſtria, &. aërea, mali ſigna. ibid.num.21.
Monſtruoſus partus quis ſit. lib.1.c.4. num.6. p.21
Monſtruoſi partus ſceleris præſagium. lib.1.c.4.n.7. pag.22.
Deus quia in natura eſt,monſtra ex eius ira creduntur emiſſa. ibid.numer.8.
Monſtra propriè, quæ dicantur. libr.1. cap.4. numer.5. pag.21.
Monſtrum marinum ante Gaditanam cladem viſum.lib.1. cap.4. numer.8. pag.23
Monſtra humanæ naturæ reperiri probantur. lib.2.cap.33.n.1. p.264.
Montanus,Mahometh,Lutherus,& alij, falſi prophetæ. lib.1. cap.29. nu.24. pag.147
Montani veteres, Colophonij, Triphonij, Soractini, & Paredri libr.1. cap.11.num.29. pag.7
Montes igniti plures. lib.1. cap.6.nu.11. pag.31
Montes naturaliter ſolent ardere, & non abſumi. lib.2.cap.41. numer.20. pag.305
Morbi ex maleficio illati diverſos progreſſus ſortiuntur, quam naturales. lib.2.c.40.num.20. pag.302.
Morbos à dæmone inferri non poſſe ſecundum aliquos. lib.2.cap.40.nu.1. pag.300.
Morbi à dæmone videntur illati, de quibus medici nil proferre valent. lib.2.c.9.n.45. p.183.
In morbis acutis divinatio phyſica nihil certi habet, dum humor eſt in fluxu. ibid.num.22.
Morbi ſpeciem detegunt ſigna pathognomica, & alia magnitudinem, & motum. ibid.num.23.
Difficiliores morbi ex peccatis oriri ſolent. lib.4.cap.1.num.8. p493.
In morbo conſideratur ſpecies, magnitudo, & motus. In ægro, qualitas corporis, actiones, & excrementa. lib.1.cap.3. num.21. pag.1
Morbos à dæmone illatos fatentur Medici. lib.2.cap.40.num.7. p.30
Propria ſunt cuiuſlibet morbi ſymptomata quæ ſpeciem eius detegunt, ex quatuor fontibus derivantia. libr.1. cap.3. num.19. pag.14.
De natura morbi alia plurima ſpectanda ſunt ad iudicium, & præſertim tempus. lib.1.c.3.n.47. p.18.

Digitized by Google

Morbos incantationibus curari, lib. 2. cap. 51. n. 17. p. 338
Imaginoſi morbi duæ ſpecies, & primo de *freniti*, lib. 2. cap. 15. numero 11. pag. 204.
Mors retardari poteſt natura, & arte. lib. 1. c. 18. n. 24. p. 218
Mortem oppetentes vi ſibi illata non traduntur Eccleſiaſticæ ſepulturæ, lib. 3. cap. 31. n. 8. p. 488
Mortem ſibi conſciſcentes ante executionem ſententiæ tanquam pertinaces iudicantur, lib. 3. c. 31. n. 9. pag. 488
Mors citius ſubeunda quam vita ligaturis redimenda, lib. 2. cap. 50. num. 17. pag. 335.
Mortem diabolus parat, lib. 2. c. 20. n. 1. pag. 211.
Mortem ſibi conſciſcens quamvis delictum fateatur, & ſe pœnitere affirmet punitur, quia ſimilis eſt Iudæ, lib. 3. c. 31. n. 24. p. 489
Mortem ſibi conſciſcentes non amittunt bona, lib. 3. c. 31. n. 25. p. 489
Mortem ſibi conſciſcentes peccant contra charitatem, lib. 3. c. 31. n. 14. p. 489
Mortem ſibi conſciſcentes divinam vſurpant iuriſdictionem, lib. 3. c. 31. num. 11. p. 488
Mortem ſibi conſciſcentes pœnitentiæ locum non relinquunt, lib. 3. cap. 31. num. 18. p. 489
Mortem ſibi conſciſcentes rei debent in furcam agi, lib. 3. capit. 31. numero 19 pag. 489.
Mortem ſibi conſciſcentes peccant contra ipſam naturam, lib. 3. c. 31. n. 13 pag. 489.
Mortem ſibi conſciſcere apud multos Philoſophos laudabile, lib. 3. cap. 31. num. 16. p. 489
Mortua ex feretro virum alloquuta, lib. 2. cap. 14. n. 11. p. 228
Mortui Dei privilegio aliquando reſurgunt vt ſua vivis tormenta manifeſtent, libro 2. capite 38. num. 59. pag. 295.
Motus abolitus apparet in Apoplexia, & Paralipſi, lib. 1. capite 3. numer. 30. pag. 16.
Depravati motus ſymptoma eſt convulſio corporis vniverſi, aut partium. lib. 1. c. 3. n. 29. p. 16
Per motum localem operatio dæmonis duplex, libro 1. capite 18. numero 6. pag. 185.
Moyſes ob quam cauſam datus eſt, lib. 3. cap. 6. n. 37. p. 383
Moyſes Iudæos idololatras, Chore, Dathan, & Abiron ſchiſmaticos occidit, libro 3. capite 2. numero 18. pag. 156.
Moyſes, & Aaron virtute Dei operati, non arte Cabala, lib. 1. cap. 13. numero 2. pag. 82.
Moyſe vivente omnes eius indicio iudicabantur, lib. 3. capite 4. numero 59. pag. 376.
Mulier non concepit ſemine aliunde aſſumpto, libro 2. capite 30. num. 36. pag. 256
Mulierem in balneo concepiſſe, ex ſemine deciſo, fabula eſt, ibidem num. 37.
Mulier imprægnari nequit, niſi à viro cognoſcatur, ibid. n. 38.
Mulierem in patris lecto dormientem, ex eius pollutione concepiſſe, fabula eſt, ibid. n. 39.
Mulier converſa in virum quare Pontificis diſpenſationem habuit, lib. 2. c. 17 num. 9. pag. 212
Mulierem non fuiſſe Pontificem probatur, libro 2. capite 17. numero 32. pag. 214.
Mulier in actu concupiſcentiæ deſeruit viro in viliori officio quam poteſt præſtare, libro 3. capite 11. num. 52. pag. 409.
Multi ex muliere, & incubo dæmone nati, libro 2. capite 30. numero 42. pag. 256.
Mulierem fuiſſe Papam negatur, vt hæ-

retica ſententia, lib. 2. cap. 17. num. 30 pag. 214.
Mulieres, quæ ad ingredientis paſſus per funiculos pavimento extenſos inſurgebant, libro 2. cap. 2, num. 22. pag. 162.
Mulieres ſæpius ſe proſternentes non concipiunt, lib. 2. cap. 44. numero 16. pag. 316.
Mulieres, quæ in virilem fœmineam naturam commutarunt, lib. 2. cap. 17. n. 2 pag. 211.
Mulieres trahuntur magis voluptate appetitu, & ſenſualitate, ideo potius maleficæ reperiuntur, lib. 2. cap. 38. n. 16. pag. 22.
Mulier à cane prægnans, lib. 1. c. 4. n. 10 pag. 292.
Mundus quibuſnam ſubdatur, & cur? libro 2. capite 17. numero 35. pag. 214.
Nulla mundi pars dæmonibus vacat, lib. 2. cap. 29. n. 8. p. 248
Mundus de improbis accipitur, lib. 2. c. 13. num. 7. p. 196
Munerum profuſiones in kalendis ex boni auſpicij cauſa, lib. 1. c. 21. n. 14. pag. 106.
Muſicâ Orphæi feras, & ſaxa capi lib. 1. c. 13. n. 39. p. 84.
Muſicâ homines, & bruta capiuntur, non ſaxa, libro 1. capite 13. numero 40. pag. 85.
Muſica vulnera ſanat, lib. 2. c. 52. nu. 26. pag. 342.

N

Nabuchodonoſor, & vxor Loth Dei miniſterio transformati ſunt, lib. 2. cap. 17. n. 15. p. 207
Nabuchodonoſorem bovini corporis effigiem non induiſſe, ſed mente abalienatum, ibid. n. 6.
Nabuchodonoſor verè in beſtiam transformatus eſt, ibid. n. 7.
Nabuchodonoſor propter peccatum degeneravit in bovem, lib. 1. c. 4. n. 14. pag. 22.
Nabuchodonoſor ex violata religione Iudæos punivit, lib. 3. cap. 2. num. 23. pag. 367.
Naiades, Nereides, & Dryades ex dæmonibus aquaticis, lib. 2. c. 29. n. 11. pag. 248.
Napellum hominibus venenum, paſſeribus ſalubertima eſca, lib. 2. c. 11. n. 22. pag. 156.
Narciſſi fabula propriæ pulchritudinis ſpecie peremptæ, lib. 2. cap. 37. n. 40. pag. 287.
Naſi ſigna, libro 1. cap. 9. numero 35. pag. 61.
Naſo craſſo à ſummo vſque ad deorſum, inſenſibiles, lib. 1. cap. 9. numero 16. pag. 58.
Naſo obunco, æmulatores, ibidem numero 17.
Natura qua quodque animal indole dotaſſet, ſingulis etiam addidit inſtrumenta huic indoli aptiſſima, lib. 1. c. 9. num. 11. p. 57
Natura ſignati, lib. 1. cap. 9. num. 43. pag. 61.
Naturalia immutabilia eſſe quomodo intelligantur, lib. 1. cap. 9. numero 19. pag. 58.
Naturali affectione homo ducitur ad ea, quæ cœli luminaria inclinant, ibid. n. 20.
Naturales res ſecundariam, & indirectam virtutem habent dæmonem pellendi, libro 2. capite 52. numero 15. pag. 341.
Nebula quid ſignificet, rores, & pruinæ, lib. 1. c. 5. n. 4. p. 24
Necromantia vnde dicatur, lib. 1. cap. 16. num. 1. p. 89
Necromãtia mortuorum animas evocat, ibid. n. 2.
Necromantia periculi plena, lib. 1. c. 16. num. 39. p. 92

Digitized by Google

Necromanticinonnunquam mente abalienantur. ibid. num. 40.
Necromantici malè pereunt, ibidem num. 41.
Spiritus, qui in Necromantia accerſebatur, diabolus fuit, lib. 1. cap. 16. num. 28 pag. 91.
Necromanteia, quæ ſit, lib. 1. c. 16. n. 29 pag. 91.
Necromantia per ſacrificium, ibidem num. 30.
Necheiomanta cadavere adhibito peragebatur, ibid. n. 3.
Necromanticis pœna mortis naturalis eſt, libro 1. capite 16. numero 45. pag. 93.
Necromanticis mors æterna, ibid. numero 46.
Necromantiæ cauſa, & origo, lib. 1. c. 18. num. 20. pag. 90
Necromantia carmine peracta, lib. 1. c. 16. num. 25. p. 90
Necromantiæ artis duplex inſtitutum, lib. 1. c. 16. n. 26. p. 91
Necromantiæ cadaver adhibebatur, & ſpiritus cantibus cogebatur illum ſubire, ibid. n. 27.
Necromantia ſecunda eſt idololatria, lib. 1. c. 16 n. 18. p. 90
Nemrod primus poſt diluvium induxit idololatriam, libro 3. cap. 2. numer. 11 pag. 356.
Neronis tempore in Hiſpania puer repente incanuit, lib. 2. cap. 18. num. 16. pag. 218.
Nicoſtrata, & *Caſſandra* pythoniæ, lib. 1 cap. 11. n. 28. p. 70
Ninivitæ, Hieroſolymitani, & Cananæi ob magiæ crimen puniti, & quinam alij, lib. 3. cap. 6. numero 14. & ſeqq. pag. 382.
Nobilitas generis non amittitur propter parentis hæreſim, lib. 3. cap. 12. n. 13. pag. 412.
Nobilitatis cauſa virtus eſt, lib. 3. c. 12. num. 16. p. 412
Nocte anima ſenſuum motu liberata ad ſe ipſam quieſcit, lib. 3. cap. 2. num. 9. pag. 361.
Noctilucæ, ſive cincindelæ quare nocte luceant, libro 2. capite 16. numero 32 pag. 157.
Nocturno tempore maximè diabolus ſolet eſſe infeſtus, lib. 2. cap. 38. n. 24. pag. 292.
Noë ex corvi mora, & columbæ reditu, diluuij ſtatum prædixit, lib. 1. cap. 21. num. 42. p. 108
Nomina quantumvis ſpecioſiſſima nullam habent virtutem operandi, lib. 1. cap. 13. n. 18. p. 82
Nomina, nec naturaliter, nec ſupernaturaliter vim ſortiuntur, ibid. n. 19.
Nomina in vna lingua producere effectus, quos nequeunt in alia, lib. 1. c. 13. num. 20. p. 83
Nomina, nec ſunt ſubſtantiæ incorporeæ, nec accidentia, lib. 1. c. 13. n. 25. pag. 83.
Nomina multa ſunt nil ſignificantia, ibid. n. 26.
Nomina magorum non ſunt ſuperſtitionis vacua, ibid. n. 27.
Nomina multa Magorum, dæmonum ſunt, ibid. n. 28.
Nomina ſcripta, quid mortuum, & omnis energiæ expertia ſunt, lib. 1. c. 13. num. 23. p. 83
Nomina cognita, vel incongrua ad id ad quod adhibentur, ſigna ſunt pacti latentis, libro 2. capite 9. numero 26. pag. 182.
Nomina, quæ pollicentur eventus, ſuperſtitioſa. libro 2. capite 9. numer. 6 pag. 180.
Nomina non caſu, ſed ſignificanter ponebantur, libro 1. capite 26. num. 6. pag. 132.
Pſalm. 146. de nominis virtute explicatus, libro 1. capite 13. numero 29. pag. 83.
Luc. cap. 10. Nomina ſcripta in cœlis

quid sit, lib.1.cap.13.num.30. & 31. pag.84.
Nominibus aliquam divinitatem inesse veteres sunt arbitrati. lib.1.c.26.n.8. pag.132.
Nomina nulla sunt, quæ per se valeant operari, lib.1. capite 13. numero 14. pag.82.
Nomina esse radios quosdam earum rerum, quas imitantur, lib.1.cap.13.n.16 pag.82.
Nomina simulacra sunt earum rerum quas imitantur, lib.1.cap.26.num.52. pag.136.
Nomina sancta, & pia, si in eis intervenit aliquid indignum, sunt suspecta, ibid.n.27.
Nubes ab occasu pluviam indicant, lib.1.cap.5.n.5. p.24
Nullitate remota non intelligitur de notorio gravamine, lib.3.c.29.n.22. pag.477.
Nullitatis exceptio contra tres conformes præsumitur animo retardandæ executionis, lib.3.cap.29.numero 20 pag.477.
Nullius in potestate est facere delictum ubi non est, lib.3. capite 19.num.29. pag.449.
Quod nullum est dicitur iniquum, lib.3 cap.30.n.13. p.481
Nymphæ aliud dæmonum genus, lib. 2. cap.29.n.19. p.249
Nymphæ, Oreades, Napeæ, Dryades, Hamadryades, Nereides, & Naiades fuerunt dæmonum spectra, lib.2.c.30 num.17. p.254

O

Oblationem facientes ex bonis eleemosina impetratis, superstitiosi sunt, libro 1. capite 28. numero 17. pag.142.
Oblationes pacti expressi, lib.2.cap.17. num.13. p.176
Obligatio non cadit in dæmonem, lib.2. cap.6.n.7. p.172
Obligatio præscriptis verbis nascitur ex pacto cum dæmone, lib.2.c.6.n.5 pag.172.
Oblivio Simonis Thurbavi, & Hetruriæ iuvenis qualis, lib.2.cap.14.num.11. pag.201.
Observatio vana quæ sit, lib 1.c.27.n.1. pag.137.
Observationes, & alia huiusmodi, quæ adhiberi solent, sunt signa pacti latentis. libro 2. capite 9. numero 37. pag.183.
Vanæ observationes odiosæ apud Deum. lib.1.c.27.n.4. p.137
Vana observatio habet pactum implicitum, ibid.n.5.
Observationes in rebus naturalibus, in his, quæ à natura nullam habent efficaciam improbantur, lib.2.c.9.n.35. pag.182.
Obstetrices magis quam aliæ mulieres in maleficia notantur, lib.2. c.38.n.17. pag.292.
Occisus improvisa morte, aggressoris facinus amico in somnis indicavit, lib. 2.cap.24.n.12. p.228
Ochozias Rex morte multatus eo quod Magica quæsivit præsidia, lib.2.c.50. num.12. p.335.
Octimestres vitales esse probant Medici, libro 2. capite 43. numero 29. pag.313.
Oculus, & vultus sunt animi indices, lib.1.c.17.n.43. p.437
Oculus nihil emittit, quòd noscere possit, libro 2. capite 37. numero 15. pag.275.
Oculis parvis dotati invidi censentur, lib.1.c.9.n.13. p.58
Oculorum signa, lib.1.cap.9. num.34. pag.60.
Odores vehementes difficultatem adferunt pariendi, lib.2. cap.45. num.8. pag.317.

Digitized by Google

Oi-opomanteia obſervabat colorevtriuſque laticis in ſacrificio fuſi, lib. 1. c. 18 num. 35. & 36. p. 98
Oleum ſanctum contra maleficia, & dæmones, libro 2. capite 55. numero 15. pag. 347.
Ollarum defoſſio ſub terra, & in puteo ad maleficium, lib. 2. cap. 39. num. 15. pag. 298.
Omagium pacti expreſſi, lib. 2. cap. 9. n. 8. pag. 175.
Omen ex factis ſubito enatis, & aliis huiuſmodi, lib. 1. capite 26. numero 11. pag. 132.
Omen ex brutis ſumptum, lib. 1. cap. 26. num. 12. p. 133
Omen ex inanimantibus quandoque captatum, ibid. n. 13.
Ominis cauſa incerta, ibid. n. 14.
Ominis inaniſſimæ obſervationes, ibid. num. 15.
Ominoſa ſunt, ſi ſalinum everſum, ſi vinum effuſum, &c. ibid. n. 16.
Ominoſum, ſi membrum aliquod ſalierit, ibid. n. 17.
Ominoſa pro fauſtis interpretata, lib. 1. cap. 27. n. 26. p. 139
Omen captatur ex vocibus fortuito, & præter intentionem prolatis, lib. 1. cap. 26. n. 1. p. 132
Omini plurimum tribuerunt Romani, Græci, Ægyptij, & Syrij, ibidem num. 2.
Omina varia ab Eccleſia damnata, lib. 1. cap. 16. n. 28. p. 134
Caietanus de ominis obſervatione reprehenſus, lib. 1. cap. 26. numero 29. pag. 134.
Omina vaniſſima ſunt, & inepta, lib. 1. cap 26. n. 30. p. 134
Omina non licet attendere, niſi divina præcedente revelatione, ibidem numero 31.
Ominis obſervatio apud Principes, in pretio, ibid. num. 32.
Omen ex primis vocibus, vt augurium ſumebatur, libro 1. capite 26. num. 4. pag. 132.
Omen ex nominis ſignificatione, ibid. num. 5.
Ib. cap. 1. de ominis obſervatione negatus, libro 1. capite 26. numero 47. pag. 135.
Iudith. cap. 8. de ominis obſervatione adductum, libro 1. capite 26. num. 45 pag. 135.
Iudith non eſt omen præſcrutata, ibid. num. 46.
Ominis præſcrutatione diabolus anxios vellit homines, libro 1. cap. 26. n. 26. pag. 134.
Omphalomanteia per nodulos vmbilico, & ſecundis adhærentibus fiebat, lib. 1. cap. 24. n. 33. p. 123
Omphalomanteiæ alia ſpecies ex membranula, qua infantis caput naſcentis involuitur, ibid. n. 34.
Omnia cedunt ſuo Creatori, lib. 2. c. 24. num. 21. p. 229
Onomanteia, qua de cauſa inducta, lib. 1. cap. 24. n. 39. p. 123
Onychomanteia, ex vnguibus oleo, & fuligine tinctis practica, lib. 1. c. 24. n. 17. pag. 121.
Operatio dæmonis quibus fallaciis nitatur, libro 2. capite 10. numero 3. pag. 185.
Supernaturalis operatio diabolo denegatur, libro 2. cap. 21. numero 12. pag. 231.
Opera dæmonis divina æmulantur, lib. 2 cap. 13. n. 19. p. 197
Operis inſtitutum, & Numinis invocatio, lib. 1. c. 1. n. 1. p. 2
Operibus Magicis dæmon eſt, qui effectum præſtat, lib. 2. cap. 13. num. 16. pag. 197.
Oracula terra effoſſa in turre Turpiana, & in ſacro Illipulitano monte impugnata, lib. 1. c. 12. n. 17. p. 78
Oraculum ſepulchri Athenoris. lib. 1. cap. 12. num. 4. pag. 477

Digitized by Google

Oraculum ſepulchri dædali, quod expoliavit Darius. ibid. num. 5.
Oraculum ſepulchri Platonis. ibidem num. 6.
Oraculum antri Toletani ante Hiſpanicam cladem. ibid. num. 7.
Oracula Iovis Dodonæi, Apollinis, Hammonis, & aliorum. lib. 1. cap. 11. num. 11. pag. 69
Oraculum divinam prophetiam conatur imitari. libr. 1. capit. 11. numer. 3. pag. 68
Oracula Meſſalianorum, & Iuliani Apoſtatæ ſectatorum. lib. 1. cap. 11. num. 30. pag. 70
Orationes otioſæ pacti ſunt ſuſpectæ. lib. 2. c. 9. n. 19. p. 131
Orationes falſæ pacto ſunt damnatæ. ibid. num. 20.
Orationes vanæ pacto ſunt vitiatæ. ibid. num. 21.
Orationes abſurdæ pactum habent. ibid. num. 22.
Orationes præpoſteræ pacto ſunt fœdatæ. ibid. num. 23.
Orationes in quibus aliquid continetur extraneum, vel incognitum damnantur. ibid. num. 24.
Orationes quæ petunt à Deo, vel Deipara Virgine revelationes, vel apparitiones ſunt ut pacto damnatæ. lib. 2. c. 9. num. 28. pag. 182
Orationes quæ promittunt futurorum revelationes ſunt prohibitæ. ibidem num. 29.
Orationes quæ promittunt geſtanti, non pati ignes, aquam, carceres, vel quid tale, ſunt deteſtatæ. ibidem num. 30.
Orationes, quæ iubentur fieri præfinito die, hora, vel rhythmo, improbantur. ibid. num. 31.
Orationes, quæ præſcriptis, & conceptis verborum formulis utuntur ſuperſtitioſæ ſunt, dum ad id ad quod adhibentur virtutem habere non dignoſcatur. libr. 9. cap. 9. numer. 3. pag. 180
Orationes, & devotiones in quibus obſervatur dies, & horarum tempus ſuperſtitioſæ ſunt. lib. 2. c. 6. num. 15. pag. 181
Orationes in quibus aliquid continetur otioſum, vel extraneum ſuperſtitioſæ ſunt. lib. 1. cap. 28. numer. 19 pag. 43
Orationes pollicentes eventus damnantur. ibid. num. 20.
Orbis novi montes igniti. lib. 1. cap. 6. num. 23. pag. 31
Totus orbis contremere nequit niſi ſucceſſivè, modo hæc regio modo illa lib. 1. c. 6. c. 12. p. 30.
Ordo Iudiciorum eſt de ſubſtantia iudicij lib. 3. c. 16. n. 4. pag. 428
Ordines mendicantes virtute ſuorum privilegiorum non poſſunt abſolvere à cenſuris Epiſcopo reſervatis. l. 4. c. 5. n. 19. pag. 507
Ordines mendicantes virtute talium privilegiorum poſſunt abſolvere à prædictis cenſuris. ibidem numero 20.
Origenes de Aſtrorum ſcientiis reprehenſus. libr. 1. capit. 8. numer. 66. pag. 48
Origenis libri permiſſi quamvis damnatus author. libr. 3. cap. 15. numer. 26. pag. 425
Orpheus, Thireſias, Soſipatra, & alij divini. libr. 1. capit. 11. numer. 26. pag. 70
Oſſa mortuorum cur maleficio comparantur. libr. 2. capit. 40. numer. 29. pag. 303
Oſſilla, quæ ſint, & qua materia comparata. libr. 1. cap. 22. numer. 30. pag. 144
Oſcines quæ dicebantur aves. lib. 1. c. 21. num. 23. p. 106
Oſſa olivarum apud Babylonicos in maleficio amatorio ſuccendebantur

tur. libr. 2. capit. 47. numer. 37. pag. 323
Oſtenta è cœli regione deſignata. l. 1. c. 21. num. 33. p. 10
Oſtenta quæ appellabantur bruta. ibid. num. 34.
Ovidius de transformationibus dæmonis commendatus. libr. 2. c. 77. nu. 32. pag. 210.
Ovidius de Circis portentis relatus. l. 2. c. 10. n. 23. pag. 186
Ovium color aureus quodammodo purpuram imitabatur. libr. 2. c. 1. num. 52. pag. 158
Pactum implicitum eſt quotiens quis ſuperſtitioſis utitur ſignis, neſciens eſſe mala. libr. 2. capit. 7. numer. 17. pag. 176
Pacti impliciti exempla. ib. n. 18. & 19.
Pactum duplex expreſſum, & tacitum. l. 2. c. 7. n. 1. p. 174
Pactum expreſſum contrahitur dupliciter. libr. 2. capit. 7. numer. 2. pag. 175
Pactum expreſſis verbis fit dupliciter. ib. n. 3.
Pactum expreſſum ſimpliciter. ibid. numer. 4.
Pactum expreſſum ſolemniter. ibidem numer. 5.
Pactum abnegatio fidei, & Sacramentorum. ibid. n. 6.
Pactum intervenit quotiens nec miraculi, nec naturæ vis intercedit. lib. 2. c. 49. n. 33. pag. 330
Pactum implicitum à lethali peccato excuſari nequit. lib. 2. c. 7. numer. 26. pag. 177
Pactis ſe implicari nihil aliud eſt; quàm ad tentoria diaboli confugere. libr. 2. capit. 7. numer. 23. pag. 177
Pactum dæmoniacum prohibetur. lib. 2. c. 6. n. 1. pag. 171
D. Iſaias. c. 28. de pactis dæmoniacis interpretatus. libr. 2. cap. 6. numer. 2. pag. 172
Dæmones libenter cum hominibus pactum ineunt. ib. n. 3.
Pacti dæmoniaci formula. l. 2. c. 6. nu. 4. pag. 172
Calceum ſolvere ſignum pactionis apud Hebræos libr. 1. c. 36. numer. 35. pag. 134
Manus præſentatio pactionis genus apud Romanos. ib. n. 36.
Palea frigore ſuo nives conſervant, & calore fructus maturant. l. 1. c. 1. n. 41. pag. 151
Pallor, & trepidatio in delinquente indicium facit. lib. 3. cap. 17. num. 57. pag. 438
Palomanteia ex ſactis litteris habere originem videtur. lib. 1. c. 24. num. 22. pag. 122
Panis, & ſalis benedicti uſus contra maleficia. libr. 2. capit. 53. numer. 54. pag. 348
Panis accipitrem necat, quo homo alitur. libr. 2. capit. 11. numer. 24. pag. 156
Pani, Sylvani, Fauni, & Satyri dæmones. in corporibus aſſumptis. libr. 2. c. 18. numer. 28. p. 146
Papa ex iuriſdictione ſpirituali omnia poteſt. libr. 4. cap. 1. numer. 29. pag. 494
Papa recuſari non poteſt. libr. 3. cap. 26. numer. 31. p. 463
Papa non habet ſuperiorem in terris. ib. numer. 32.
Papa non eſt purus homo, ſed vices dei gerens. ibid. numer. 33.
Pappi populnei volitantes per aërem tempeſtatem indicant. libr. 1. cap. 2. numer. 22. pag. 9
Parca vulgo Hadas aliud dæmonum genus. libr. 2. capit. 29. numer. 20. pag. 249
Paris, & imparis numeri ratio in partu deteſtata. libr. 1. cap. 13. num. 35. pag. 84

Partes quæ ad Cancellarias recurrunt pro decreto de revocandis actis iudicis Ecclesiastici, sunt excommunicati ipso iure, lib.3.capite 17. num.28. pag.469.

Partis affectæ imagines Deo suspendere non est superstitiosum, lib.1.cap.28. num.27. p.143

Parthenomanteia ad explorandam virginitatem inducta, lib.1.cap.24. nu.35. pag.123.

Parthenomanteia per funiculum peracta, ibid.n.36.

Partus difficilis maleficium quando morte puniatur, ibid.n.10.

Pascere, spiritualiter, & temporaliter significat, lib.3. capite 4.numero 24. pag.373.

Pascere verbum ad spiritualem iurisdictionem dirigitur, lib.4. cap.1. n.15. pag.493.

Pastoris officium quale sit, lib.3.c.4.n.64 pag.376.

Pastoris cura est providere gregi, lib.3. cap.1.n.19. p.352

Pater hæreticus non nocet filio Catholico in successione avi, li.3.c.12.n.14 pag.412.

Patrum sententia de Samuëlis apparitione, libro 2. capite 27. numero 30. pag.239.

D. Paulus ab Epicureis contemnitur, quod resurrectionem annuntiaret, lib.2.c.26.n.2. p.233

D. Paulus *ad Hebræos capite* 11. de martyrum tolerantia explicatus, libro 2. capite 23. numero 12.& 13 pag.226.

D. Paulus *ad Ephesios cap.6.* de potestate dæmonum illustratus, lib. 2. c.14. num.5. p.196

D. Paulus Evangelicum veritatem ex scriptura comprobavit, lib.1. cap.22. num.22. p.147

Paulus quomodo Deum præ licet, lib.2. cap.27.n.19. p.240

Peccatum dispensando Reges neque Pontifices licitum facere possunt, lib.3.c.30.n.35. p.483

Peccatorum ad remissionem sufficere credi culpam condonari, ex Luthero, lib.4.c.2.n.8. p.496

Peccatorum confessio contra maleficia prodest, lib.2.c.53.n.12. pag 346.

Peccatum non possunt Principes dispensando licitum facere, lib.2.c.50. num.30. p.336

Peccatum ex malitia est contra Spiritum Sanctum, quod non remittitur, libro 3.c.30.n.30. pag.482.

Peccata actualia gratiæ beneficium non impediunt, lib.2.c.49.n.45 pag.331.

Qui in manifesto peccato moriuntur non debent in Ecclesia sepeliri, lib.3. cap.31.n.10. p.488

Peccatum contra Spiritum Sanctum non remittitur, neque in hoc sæculo, neque in futuro, lib.3.cap.31.num.12. pag.488.

Peccatum per excessum in vera Religione committitur, lib.1.cap.28.n.7. pag.141.

Qui scientes alios ininstè citant peccant mortaliter, lib. 3. cap.28. numero 7. pag.474.

Peccat non minus qui orat paratum, quam qui cogit invitum, lib.2. c.50. num.26. p.336

Pediculi ex humidis, & corruptis vaporibus intercutes resudantibus generantur, libro 2.capite 35.numero 10. pag.275.

Pedis offensio, non minùs ominosa fuit, lib.1.c.26.n.24. p.133

Pedis offensionis exempla, lib.1.cap.26. num.25. p.134

Pedis signa, libro 1.capite 9.numero 41 pag.61.

Pellicula quæ revellitur à fronte puili in furorem adducit, lib.2.cap.47.n.15 pag.321.

Rubricatis pellibus ad operiorium tabernaculi

bernaculi Hebræi vſi ſunt, lib. 2. c. 1. num. 51. p. 158

Penna avium, quæ noctè lucent, lib. 2. cap. 1. n. 31. p. 156

Pepuzianorum hæreſis dedit occaſionem fabulæ de muliere Pontifice, lib. 2. cap. 17. num. 31. p. 210

Pergamenum turris. Turpianæ continet prophetiam S. Ioannis Evangeliſtæ ex Hebræo, & Græco interpretatam, libro 1. capite 12. numero 18. pag. 78.

Pergameni huiuſmodi idioma ſatis recentius poſt Gotthorum, & Vandalorum oppreſſiones, ibid. n. 19.

Periapta quædam ad aciem gladij retundendum, libro 2. capite 23. num. 16. pag. 226.

Perſæ non eligebant in Regem, niſi quem Magiæ deditum cognoverant, lib. 1. c. 20. n. 13. p. 103

Multi in *Perſecutione* Vandalica abciſſis linguis loquebantur, lib. 2. c. 25. n. 15. pag. 251.

Pertinaces non ſunt, qui delictum agnoſcunt, & miſericordiam petunt, etiamſi ei ex alia cauſa non concedatur, lib. 3. c. 12. n. 35. p. 414

Petra flammam emittit in Nymphæo, lib. 2. c. 1. n. 14. p. 155

Petro data ſunt iura terreni imperij, & cœleſtis, libro 4. capite 1. numer. 31. pag. 495.

Phamaces in Æthiopia ſudore & tactis corporibus tabem incutiunt. Et quæ venena inferant, *vide à numero* 55. *uſque ad numerum* 62. libr. 2. cap. 71. p. 289

Phantaſia per ſe non immutat fœtum, lib. 2. c. 30. n. 48. p. 268

Phantaſia eſt potentia cognoſcitiva, & eius actio immanens unde fœtum formare nequit, ibid. n. 49.

Phantaſia non poteſt ſignaturas peculiares fœtui imprimere mediantibus animi paſſionibus, ibid. n. 50.

Phantaſiæ vitio poteſt homo linguam fingere ſed non divinare, lib. 1. c. 11. num. 50. p. 72

Phantaſiam diabolus valet ita commovere, vt quis vigilans more dormientium varia videat, lib. 2. cap. 15. n. 6. pag. 204.

Phantaſia vitiata facilè eſt, vt viſus decipiatur, ibid. n. 7.

Phantaſmata, & ſpectra, cur mala indicent, libro 1. capite 4. numero 22. pag. 223.

Pharmaca multa ſunt quibus ſomnus conciliatur, libro 2. capite 22. num. 8 pa. 224.

Philiſtei quod ſignum expectarunt pro arca Domini, libro 1. cap. 26. num. 43 pag. 135.

D. Philippus II. matrimonium die Martis contraxit, lib. 1. cap. 27. num. 24. pag 139.

Philoſophi, & Iuriſperiti credentes rebus naturalibus dæmones cogi refutantur, libro 2. capite 6. numero 19 pag. 173.

Philoſophi, & hiſtorici probant diabolum excitare tempeſtates, lib. 2. cap. 12. num. 19. p. 192

Philoſophi docent ex alchymia aurum factum, libro 2. capite 4. numero 5. pag. 165.

Phineis ſacerdos mœchum interemit, lib. 3. c. 4. n. 51. p. 775

Phœnix avis non ad monſtrum, ſed ad miraculum refertur, libr. 2. c. 33. n. 35. pag. 273.

Phœnix durat quingentos annos, quia nunquam coit, lib. 2. cap. 18. num. 21. pag. 218.

Phylacteria Iudæorum contra timores nocturnos, libro 2. capite 38. num. 29. pag. 293.

Phylacteria Iudæorum ad maleficia, vt ſuperſtitioſa damnãtur. l. 2. c. 52. n. 42. pag. 343.

Phylacteria Iudæorum reprobantur, ſi ũ lib. 1.

Digitized by Google

lib. 1. c. 13. n. 7. p. 817
Physiognomia detestata, lib. 1. c. 9. n. 1. pag. 57.
Physiognomia, quæ prohibita, ibidem num. 2.
Physiognomia, quæ permissa, ibidem num. 3.
Physiognomia naturalis scientia, ibidem num. 4.
Pythagoras, & Socrates Physiognomia discipulos cognovisse, lib. 1. cap. 9. n. 5. pag. 57.
Physiognoma petitur ex quadam cum animantibus similitudine, lib. 1. cap. 9 num. 10. p. 57
Physiognomia probatur scripturæ authoritate, libro 1. capite 9. numero 6. pag. 57.
Physiognomiæ canones certiores illis Astrologiæ iudiciariæ, lib. 1. c. 9. n. 21. pag. 58.
Piaculum esset, ut à Principe ostenso opere virtutis ipse ab eius observatione retraheretur. lib. 3. cap. 30. n. 54. pag. 485.
Pica apud Græcos amantibus fausta, columba Regibus, lib. 1. cap. 21. n. 12. pag. 106.
Pictores facere possunt, ex coloribus commixtis picturas, ut oculos fallant, libro 2. capite 15. numero 22. pag. 205.
Pileum Regis Gottorum, vt inquam partem verteret. ventos excitaret, lib. 2. cap. 12. n. 26. p. 193
ex *Pilis* equinis vermes, ex mulieris serpentes, libro 2. capite 35. numero 6. pag. 274.
Pilosi quare dæmones appellentur in sacris literis, lib. 2. cap. 30. numero 12 pag. 253.
Pyroscopia circa flammam hostiæ versabatur, libro 1. capite 28. numero 20. pag. 97.
Piscis hepar super prunas assum fucavit dæmonem, libro 2. cap. 52. numero 12 pag. 341.
Platonicorum sententia de harmonia cœli refutata, lib. 1. cap. 13. num. 38. pag. 84.
Platonicorum error de cœlestibus imaginibus, libro 2. capite 9. numero 40 pag. 183.
Platonicorum error damnatus, lib. 1. c. 13 num. 17. p. 82
Platonis error de animarum divinitate, libro 1. capite 16. numero 3. pag. 89.
Pleuritidis signa indicantur quæ morbi ideam demonstrant magnitudinem, & motum seu mores, lib. 1. cap. 3. nu. 24. pag. 14.
Plumbum liquefactum in scutella ad maleficij curationem superstitiosum, lib. 2. c. 52. n. 35. p. 343
Plus est in factis demonstrare, quàm verbis enucleare, lib. 3. cap. 7. num. 38. pag. 388.
Pluto inferorum præses, claritate molestatur, libro 2. capite 8. numero 12. pag. 178.
Pluvia præter naturam fiunt per bonos, aut malos angelos, lib. 1. c. 6. num. 32. pag. 32.
Poculum amatorium quid sit, & vnde dicatur, libro 2. capite 47. numero 6. pag. 320.
Poculum Zelotypiæ Moysis quare cessatum, libro 1. capite 23. numero 47. pag. 118.
Poculo Zelotypiæ vti graviſſimum peccatum, libro 1. capite 23. numero 48 pag. 119.
Numeror. cap. 5. de Poculo Zelotypiæ illustratum, ibid. n. 49.
Pœna pecuniaria imponitur in graviſſimis præsumptionibus, lib. 3. c. 17. n. 63 pag. 438.
Pœna Clemesi Hispaniæ ob divinationem in pretio habita, lib. 1. c. 11. n. 5. pag. 69.
Pœna pecuniaria sententiæ latæ in mortuum

Digitized by Google

tuum ab hæredibus exigitur, lib. 3. c. 9 num. 23. p. 395
Quod pœnæ nomine exactum est id eidem restituere nemo cogitur, lib. 4. cap. 4. n. 22. p. 507
Vnius pœna metus est multorum, lib. 3 cap. 1. n. 33. p. 353
Pœna delinquentium documentum aliorum, ibid. n. 34.
Pœna varia pro vno crimine imponi non potest, lib. 3. capite 20. num. 25. pag. 453.
Pœna maleficij hodie arbitrio iudicis est redacta, libro 2. capite 47. num. 52. pag. 325.
Pœna à lege præfinita à iudice retractari non potest, lib. 3. cap. 13. nu. 30. pag. 419.
Pœna quæ tendit ad emendationem dumtaxat levior est, lib. 3. cap. 1. n. 30 pag. 352.
Pœna omnis corporalis maior est omni pecuniaria, libro 3. capite 18. num. 7. pag. 441.
Pœnitentia vera est nova vita secundum Lutherum, lib. 4. cap. 2. num. 11. pag. 496.
Pœnitentiæ possunt à confessario moderari, libro 3. capite 14. numero 2. pag. 420.
Pœnitenti licitum est renunciare ius pro se introductum, lib. 4. c. 7. nu. 20. pag. 513.
Pœta assentiuntur tempestates diabolum excitare posse, lib. 2. capite 12. n. 20. pag. 192.
Pontifex in talibus privilegiis suam quasi delegat potestatem, lib. 4. cap. 5. n. 21. pag. 508.
Pontificis maximi iurisdictionem hæretici negant in temporalibus, vt sua tueantur crimina, lib. 3. cap. 4. num. 1. pag. 370.
Pontifex Romanus vacante Imperio succedit in administrationem, lib. 3. cap. 4. n. 65. p. 377.
Pontifices Max. qui de obiecto crimine se purgarunt, lib. 3. capite 20. num. 6. pag. 451.
Pontifices, qui malis artibus ad Apostolatus apicem pervenerunt, lib. 2. c. 13. num. 35. p. 198
Pontifices ope dæmonis ad sedem perveniſſe negatur, lib. 2. cap. 13. num. 36 pag. 199.
Pontifices per Iubilæum solum remittunt quæ ad animæ forum sunt, lib. 4 cap. 6. n. 12. p. 510
Potestas nocendi non est potentia sed imbecillitas, libro 4. cap. 1. numero 22. pag. 494.
Potestates sæculares in damnatos ab Inquisitoribus sunt meri executores, lib. 3. c. 29. n. 16. p. 476
Quicquid iure possidetur iniuria auferetur, libro 4. capite 4. numero 25. pag. 508.
Prædestinationis causa ex Deo est, lib. 4. cap. 2. n. 15. p. 496
Prædictio Iudiciaria de futuro hominum statu, quam falsissima, lib. 1. c. 8. n. 31. pag. 44.
Prægnantes ratione partus non torqueri, nec terreri debent, lib. 3. c. 18. n. 20. pag 442.
Præmonstrantium fundatione dæmon specie armatorum militum apparuit, lib. 2. cap. 29. n. 27. p. 249
Præscientia eventus semper prædictioni respondet, lib. 1. capite 1. numero 52. pag. 6.
Præsensiones naturales vltra naturales causas non debemus obseruare, lib. 1. cap. 2. n. 32. p. 10
Præsentatio rei succedit in loco satisdationis, libro 3. capite 14. numero 16. pag. 460.
Præsentia Principis non supplet substantialia iudicij, lib. 3. cap. 30. numero 20. pag. 481.
Præsentia, aut præterita petere à dæmone, vt ab ipso creatore, sapit

hæreſim,libro 3.capite 7.numero 22 pag. 386
Præſantij Pater in caballum converſus, lib.2.c.16.n.11. p.208
Præſumptiones in iure, ſunt divinationes, libro 1. capite 3. numero 8. pag.12.
Præſumptiones, quæ requirantur ad condemnationem, lib.3.cap.19.nu.36. pag.449.
Præſumptiones iuris verè, & propriè probationes dicuntur, lib. 3. c.7.n.35. pag.387.
Condemnatur nemo ex indiciis,& præſumptionibus, lib. 1. cap.3. num.10. pag.13.
Præſumptiones etiam plures,& evidentes non probant ad condemnationem, ibid.n.11.
Præſumptiones iuris, & de iure, ſufficiunt ad condemnationem, lib.1. c.3. num.13. p.13
Iudex quare teneatur ſequi præſumptiones iuris,& de iure,ibid.n.14.
Præſumptionibus iuris,& de iure,vt legi crimen patet, ita etiam debet patere iudici,libro 3.capite 17.num.51 pag.437.
Prætor creatus vt iuriſdictioni præeſſet, lib.3.c.3.n.16. p.363
Precario non licere à maleficiis impetrare,ſed verberibus,lib.2.c.50.num.19. pag.355.
Presbyteros ſolos eſſe pœnitentiæ Sacramenti miniſtros,lib.4.cap.2.numero 5 pag.496.
Princeps & Iudex, ex ſententia iniqua tenentur ad reſtitutionem, lib.3.c.30. num.75. p.487
Principi non dedit Deus poteſtatem peccandi neque auferendi alienum, libro 3. capite 30. numero 36. pag.483.
Princeps,hæreticum nequit condemnare antequam hæreticum eſſe conſtet præcedente citatione & cauſæ cognitione. libro 4. capit. 4. n. 20.p. 407
Princeps plerumque iuris rigorem relaxat. l.3.c.16.num.11. pag.428
Principis cuiuſdam mortui corpus integro priuſquam ſepeliretur anno dæmon geſtavit. libr.3.c.30. nu.23. pag. 254
Princeps tollere nequit quæ ſunt iuris naturalis. lib.3. c.30. n.46.p.484
Principes quando iuris rigorem relaxant debent exprimere. lib.3.cap.30. numer.17. pag.481
Principes iure poſitivo, & legibus generalibus uti volunt. libr.3.capit.30. num.19. pag.481
Principium eſt, quod ex ſe non aliunde pendet. libr.3.capit.2. num. 14. pag. 360
Principum facultatum pronoſtica. l. 1, cap.3.numer.32. p.16
Plura dare principia abſurdum eſt.lib.3. c.4.n.19. pag.344
De privatione ad habitum non eſt poſſibilis regreſſus. libr.1.cap.16. nu.33. pag.92
Privilegia ſingulorum legem non poſſunt facere communem. libr.2. c.36. numer.25. p.279
Probationes non admittuntur contra indicia iuris,& de iure. libr.3. capit.17. numer.53. p.438
Probationes debent eſſe luce clariores, lib.1. cap.3.numer.12. p.13
Proconſul Bæticæ iuriſdictionis munus. libr.3.cap.3.numer.30. p.365
Proconſules, Quæſtores, Prætores ſibi ſortiebantur. libr.1. capit.22.num.53. pag.114
Prodigium unde,dicatur. libr. 1. capit.6. numer.1. pag.30
Prodigia præter naturam, & ſecundum naturam. ib. n.2.
Prodigia Magorum Pharaonis non fuerunt naturalia,ſed apparentia.l.2.c.10. numer.16. p.186
Prodigia huiuſmodi ſimulata eſſe. ibid. num.17.

numer.17.
Prodigia meteorologica apud Gentiles, & veræ religionis cultores. lib.1.c.5. numer.22. p.27
Prodigia meteorologica in ſignum divinæ iræ. libr.1. capit.5. numer.24. pag.27
Prodigia meteorologica viſa ante Longobardorum in Italiam irruptionem. ibid. numer.25
Prodigia meteorologica ſub Theodoſij ſenioris imperio. ibid. numer.26.
Proditionis crimen gravius quotiens cavendi, aut prohibendi minor occaſio, vel poteſtas eſt. libr.2. capit.39. numer.28. p.299
Progne, & Philomena in aves, Apuleius in aſinum, Actæon in cervum, & alij transformati. libr. 2. capit.17.numer.13. pag.208
Prognoſtica omnia ſumuntur tam ex morbi, quam ægrotantis natura. libr. 1. cap.3.numer.20. p.14
Prohibita ſupplicatio, & nullitatis querela, non cenſetur prohibitus recurſus ad Principem. libr.3. cap. 30. numer.66. p.486
Proles naſci ex homine, & fera probatur ratione. libr.2. cap.33. nu.37. pag.267
Promiſſio ſub ſecreto ſigilli, facere nequit, ut quod ſigillum non eſt id facile fiat. libr.4. capit.7. num.7. pag. 512
Pronomen is,ea id,quando facit relationem vires ſumit relativi quis,vel qui. libr.3.cap.9.numer.41. p.397
Propheta falſus etiam in nomine Dei miracula facit. libr.1.cap.29.num.29. pag. 147
Propheta verus non eſt, qui paſſim, & ubique reſpondet. ib. n.30.
Falſus Propheta eſt, qui omni tempore, & loco reſpondet. ibidem numer.31
Falſus propheta eſt, qui uno tẽpore magis quam alio ſpiritum patitur.ib.n.32
Falſus propheta miracula facit. l.1.c.29. numer.27. p. 147
Prophetæ diſtinguebantur à ſacerdotibus. libr.1.capit.1. numer.15. pag.4
Falſi prophetæ qui dicantur. lib.1. c.29. numer.4. pag.146
Falſi prophetæ non ſolum ignaros, ſed prudentes quoſque fallunt. ibid. numer.5.
Falſi prophetæ qui Chriſti nomine multos deceperunt. libr.1. cap.29.nu.14. pag. 146
Rerum à nobis procul diſtantium prophetiæ,quæ dicantur. libr.1.c.1.n.48. pag. 6
Prophetia occultorum ratione modi cognoſcendi. ibid. numer.49.
Prophetia præteriti temporis quare dicatur. ibid. numer.50.
Prophetia futuri frequentior. ib.nu.51.
Prophetia nulla naturæ arte comparatur,libr.1. cap.1. numer.12. pag.3
Prophetia unde dicatur. ibid.numer.13.
Ptophetia duplex,per ſacerdotes, & per prophetas. ibid. numer.14.
Prophetia ubi eſt, affirmat veritatem Oraculi. libr.1. cap.12. num.2. p.76
Prophetia comminationis, vel conſilij mutabilis. libr. 1. cap.1. numer. 13. pag.6
Prophetia; quæ proprium commodum potius quàm aliorum reſpicit utilitatem non eſt à Deo. l.1. cap.29. numer.17. pag.147
Prophetia ex proprio commodo vertitur in divinationem. ibid. numer.18.
Propheta Balaam ex prophetia pecuniam accipiebat. ibid. numer.19.
Prophetia data cum intelligentia. lib.1. cap.1. num.55. pag.5
Prophetia datur ad Eccleſiæ utilitatem. ibid. num.56.
Prophetia ſimilis eſt affectioni tranſeunibid. numer.57.
Prophetia,& lex uſque ad Ioannem. ib. num.58

numer.58
Prophetia, ut olim, ſic & hodie, lib.1. cap.1.numer.61. p.6
Prophetiam diabolus conatur imitari. ibid. numer.63. p.7
Prophetia ſacerdotum ex interna, vel externa cum Deo locutione. li.1.c.1. numer.20. pag. 4
Prophetia Sacerdotum apud Iſraëlitas in pretio. ibid. numer. 21.
Sacerdotalis prophetiæ ceſſatio ob legis violationem. libr.1.cap.1.nu.22. pag. 4
Prophetia per Vrim,& Thummim. l.1. cap.1.numer.23. p. 4
Prophetiæ velamine diabolus ſatagit fidei fundamenta prævertere. li.1.c.29. numer.23. p.147
Prophetia ad hoc, ut ex Deo ſit, debet eſſe conformis univerſis ſcripturis. libr.1. cap.29. numer.1. p.147
Prophetia Chriſti adventu non ceſſavit. lib. 1. cap. 1. numer. 60. pag.6
Prophetiæ diffinitio ex Caſſiodoro explicata. libr.1. cap.1. numer.34. p.5
Prophetia quare dicatur inſpiratio divina. ibid. numer. 5.
Prophetia Sancti Spiritus donum. ibid. numer.36
Prophetia prophetarum per ſomnium, aut per viſionem. libr.1. ca.1. nu.28. pag. 4
Prophetia data hominibus, & fœminis ſanctis.&c. libr.1.cap.1.num. 43. & ſeqq. pag.5
Falſa prophetia ſub prætextu ſanctitatis. libr.1.cap.22. numer.12. p.146
Prophetia, quia ex Deo eſt, non ubique, & pro libitu habetur. li.1.c.29. numer.33. pag.148
Prophetia de rebus futilibus, & manibus diabolo eſt referenda.libr.1.c.29 numer.36. pag.148
Prophetia quæ eventui non reſpondet non cenſetur à Deo. ibid. numer.37.
Prophetia comminationis certa eſt ſecundum præſentem iuſtitiam. ibid. numer.38.
Prophetia Nathan non fuit ex Deo, ſed ex mente ſua. ibid. numer.39.
Prophetia dicta neſcienter dæmoni eſt referenda. ibid. numer.40.
Prophetia ex Deo maxima cum certitudine infunditur. ibid. numer 41.
Prophetia ſine intelligentia manca cenſetur. ibid. numer.42
Prophetia magis conſiſtit in intelligentia quam in viſione. ibid. numer. 43
Prophetia ſine intelligentia datur illis etiam qui non ſunt prophetæ.ib. numer.44.
Provocatio ad divinum iudicium, ut de iniuſtitia ratio reddatur. lib.3.cap.28. numer.2. p.474
Ad divinum Iudicium fit provocatio ſit auxilium humanum ſupereſſe non cernitur. libr. 3. capit. 28. numer. 1. pag. 473
Ioanna la pucella apud Gallos famoſa ſaga. lib.1.cap.29. numer.9. pag.146
Punctum nativitatis nequit Aſtrologus ad tot aſtrorum formas applicare.l.1. cap.8. numer.32. pag. 45
Puella, quæ ſola Euchariſtia annos 30. vixit. libr.2. capit.21. numer. 12. pag. 213
Puella Germana, & Arabs, multo tempore ſine cibo manſerunt l.2.c.21. numer.6. p. 322
Spirenſis puella ultra quadriennium ieiuna fuit obſervata.libr.2. capit.21. nemer.5. pag.222
pueri decem annorum gravidantes nutrices, & fœminæ novem annorum concipientes. libr.2. capit.18 pag. 218
Pueros rapiunt lamiæ vivos ut ſanguinem ferventem exugant. lib. 2. c. 38. numer.19. p.292
Pueri potius quam adulti, quare faſcinentur. libr.2. capit. 37. numer.26. pag. 286

Puerorum pinguedine conficitur famoſum unguentum ſagarum. libr. 2. cap.38.numer.4. p.291
Puerorum corpora igni aſſa, vel decocta lamiæ manducant. ibidem numer.11.
Puerorum ſanguinis potu humidus radicalis ſufficitur. libr.2. cap.38. nu.5. pag.291
Pueros potius quam adultos, quare Deus permittat à Lamiis infeſtari. ibid. numer.20.
Pueri ſacrificabantur apud Romanos. lib.1.c.18. numer.12. pag.96
Pulchritudo in ſignum bonitatis, & fortitudinis. libr.1. cap.9. numer.56. pag.62
Pulchritudo, & fortitudo ad ſe invicem ponuntur. libr.1.cap.9.num.52. pag. 62
Pulchrior præfertur in gemino partu. ibid. numer.53.
Pulchrior,ut fortior egreditur Eſaü.ib. numer.54.
Pulchritudo bonæ mentis imago eſt, & figura probitatis. libr.1.cap.9. nu.76. pag.62
Pulchritudinis ratio commendatur in mandandis imperiis. ibid. numer. 47.
Corporis pulchritudine,animi excellentia dignoſcitur. ibid. numer.48.
Pulchritudine ſponſi virtus eius denotatur. ibid. numer.49.
Pulchrum à pollendo dicitur,quod optimum maximúmque in ſuo genere. ibid. numer.50.
Pullorum tripudium. lib.1.cap.21.nu.29. pag.107
Pulſus ſalutis, & mortis certiſſima profert indicia. libr. 1.cap.3. nu.34. pag.16
Puſillanimitas hominis facit loqui pallens, & varians. libr.3. c.17. nu.44. pag.437
Purgatio per ignem improbata.li.1.c.23. numer.38.
Purgatio per aquam calidam, & frigidam. ibid. numer.39.
Purgatio per ignem fuit inducta ad imitationem fornacis Babylonis. libr. 1. cap.23.numer.35. pag.118
Purgatio per ignem iure ſublata. ibid. numer.36.
Purgatio canonica eſt de obiecto crimine ignorantiæ oſtenſio. lib.3. cap.20. numer.1. pag.451
Purgatio canonica lege Moyſis in uſu. ibid. numer.2.
Purgatio per ſacramentum licita.libr.3. cap.20.numer.15. pag.452
Purgationis ritus in tribunalibus Inquiſitionis. libr.3. cap.20. numer.24. pag.453
Purgatio per ignem quænam ſit. libr. 1. cap.23.num.29. p.117
Purgationis per ignem non fuit præfinitus certus numerus. ibid. numer. 30.
Purgationi ſatisfaciens reus liber dimittendus eſt. lib.3. c.20. numer.31. pag.453
Purgationes vulgares quoddam ſortilegij genus. libr.11. cap. 13. num.1. pag.116
Purgationes vulgares, appellantur plebeiæ inventiones. ibid. numer.2.
Purgationes vulgares ex crebris periuriis ſunt inductæ. libr.1. cap.23. n.23. pag.117
Purgatio per crucem qænam fuit. ibid. num.24
Crucis purgatio genus fuit armorum. ibid. numer.25.
Purpura, buccinæ, & omne genus teſtaceorum fiunt ex limo, & materia putreſcente. libr.2. cap.35. numer. 1 pag.273
Ptolemæi de incertitudine iudiciariæ ſententia. libr. 1. capit. 8. numer. 58. pag.47
Pygmæi quam breviſſimi ſtatura libr. 2. cap.31.num.24. pag.259
Pygmæos triennio gignere, & octonne

remori, & cum gruibus pugnare. ibid. num. 25.
Pyram ingressi probandæ innocentiæ causa perquam multi libr. 1. capit. 23. numer. 34. pag. 118
Pyrarum circumiectiones, & transiectiones ad mali averruncationem. ib. numer. 25.
Pyromantia unde dicta. libr. 1. capit. 19. pag. 99
Pyromantiæ incertitudo. lib. 1. cap. 19. num. 24. pag. 101
Pyromantiam ex sacris litteris Gentiles mentiti sunt. ib. numer. 25.
Pyromantiæ variæ species. libr. 1. c. 19. numer. 35. p. 102
Pyromantiæ inventor. libr. 1. c. 19. n. 3. pag. 99
Pythagoras, Democritus, & Plato Astrologiam iudiciariam respuerunt. l. b. 1. cap. 8. numer. 53. pag. 47
Pythia Delphis, & fœminæ Dodonides. libr. 1. capit. 11. numer. 27. pag. 70
Pythones quare dicantur à dæmone possessi. libr. 1. capit. 11. numer. 19. pag. 70.
Pytiocampa ex pinu, mindain ex faba, & id genus plantæ, & fruges suos hostes generant. libr. 2. capit. 35. numer. 9. pag. 276

Q

Quæstio facti licet in arbitrio sit iudicantis, pœna tamen non ita. libr. 3. c. 30. numer. 28. pag. 482
Quæstores parricidij, Triumviri capitales, Aediles, ærarij iudices. libr. 3. c. 3. numer. 17. p. 364
Quasi particula denotat improprietatem. libr. 3. capit. 9. numer. 45. pag. 398
Quinquemestres, seximestres, & octimestres non sunt vitales secundum Iurisperitos. li. 2. c. 43. n. 17. pag. 312
Quinquemestres non faciunt cessare fideicommissum, ex iurisperitorum sententia. lib. 2. capit. 43. numer. 23. pag. 312
Quinto mense cur nasci contingat. l. 2. cap. 43. numer. 21. pag. 322
Quisquilia in maleficio odij adhibitæ signa sunt pacti latentis. libr. 2. c. 48. numer. 4. pag. 325
Quisquiliæ qua maleficio annecti solent, quid operentur. lib. 2. c. 40. numer. 27. pag. 303

R

Rabdomantcia quibus ex rebus comparatur. lib. 1. cap. 24. num. 21. pag. 122.
Rana, mugilus, & mus, fiunt ex limo putrefacto. libr. 2. cap. 35. numer. 2. pag. 273.
Ratio quare diabolus divitias valet præstare. libr. 2. capit. 13. num. 46. pag. 199
Rationale sacerdotis unde dicatur. l. 1. cap. 1. numer. 18. p. 4
per Rationale nõ tantum Deus propitiabatur, sed etiam significabat quid fieri vellet. ibid. numer. 19.
Rebaptizatio, & novi nominis assumptio in pacto solemni. libr. 2. cap. 7. numer. 10. pag. 176
Rebaptizatio primus apostasiæ aditus. lib. 3. cap. 6. numer. 8. p. 381
Recessus omnis à iure dicitur odiosus. l. 3. cap. 30. num. 72. pag. 486
Recusatio in omnibus Regnis non admittitur. libr. 3. capit. 26. numer. 4. pag. 463
Recusatio in omni causa, & à quocunque iudice imponitur, & quinam recusari possint. lib. 3. capit. 26. num. 5. & seqq. pag. 464
Regalia principes aliis committere non videntur. libr. 3. cap. 30. nu. 65. pag. 486

Regni mutationes per Angelos bonos, quandoque revelantur. lib.1. cap.12. numer.9. pag.77

Regulares noviori iure habent confirmata privilegia abſolvendi à reſervatis dum ſint ab Epiſcopis approbati. libr.4. capit. 5. numer. 29. pag. 508.

Reipublicæ intereſt ne crimina ſint impunita. libr.3. capit.1. numer. 32. pag.353

Rela ſum facit pertinacia, & impœnitentia. libr.3. capit.22. numer. 11. pag 457.

Relapſus non eſt, qui de levi abiuravit. lib.3.cap.21.num.10. p.455

Relapſi licet pœniteant, dicuntur Eccleſiæ reconciliati.libr.3.cap.22.n.37. pag.414

Relapſi ſunt qui iam ſemel crimen abiurarunt,& iterum relabantur. lib.3. cap.22.num.1. p.456

Relaporum quatuor ſpecies. ibidem num.2. & 3.

Relatione pendente iudices procedere nequeunt etiam partium conſenſu. lib.3.cap.30.numer.62. p.485

Relatione pendente quæcumque ſententia eſt nulla ipſo iure. libr.3. cap. 30. numer.59. p.485

Relatione pendente, ut appellatione, non eſt innovandum. libr.3. capit.30. numer.60. pag.485

Relatio ad principem quantumvis in modico deficiat vitiat ſententiam.l.3. cap.30.num.45. pag.484

Religio neceſſaria ad reipublicæ conſervationem. libr. 3. cap. 2. num. 6. pag.355

Religionis cauſa apud omnes nationes prima habita, libr. 3. cap. 2. num. 1. pag.335

Nova religio ſemper deteſtata fuit. l. 3. cap. 1.numer. 39. pag.353

Religionis cauſa multi puniti. lib.3.c.1. numer.3. p.351

Religioſis mendicantibus non eſt derogatum privilegium abſolvendi in caſibus Epiſcopalibus. lib. 4. capit.5. num.24. pag.508

Reliquias ſanctorum vel Evangelia geſtantes adiunctis circunſtantiis ſuperſtitioſi. libr. 1. cap.28. numer. 18. pag. 143

Remedia virginitatis in quo caſu poſſint dari. libr. 2. cap. 14. numer. 14. pag.220

Remedia Eccleſiaſtica, & moralia ad maleficia amatoria conducunt. ibid. numer.45.

Remedia contra maleficia apud veteres ſuperſtitioſa. libr. 2. cap 47. num.40. pag.323

Remedia maleficiorum præter divina, cætera ſuſpecta cenſentur. lib. 1. c.9. numer.44. p.183

Divina remedia contra maleficia, & dæmonum poteſtates valde proficiunt, & quæ ſint. libr. 2. capit.53 numer.1. pag.346

Remora, Rubeta, cerebri fel, & ſimilia irritant corpus. libr. 2. capit. 47. numer.14. pag.321

Res naturales in creaturam ſpiritualem non agunt. libr.2. cap.6.numer.25. pag.173.

Rebus naturalibus,quando verba, vel quid tale miſcetur inefficax per ſe, eſt ſuperſtitioſum. libr.2.c.9. nu.36. pag.162

Res naturales quando certis ritibus operantur habent effectum divinum vel dæmoniacum. libr.2.c.52.nu.23. pag.339.

Res naturales, quæ maleficia leniunt remiſſivè, ibid. numer.24.

Res naturales, quando ad id ad quod adhibentur nullam habere efficaciam dignoſcuntur,pacto cenſentur ſuſpectæ. libr.1. cap.9.numer.32. p.181.

Res naturales, quando effectus non habent à natura, neque à Deo, adscribuntur dæmoni. ibid. n. 33.
Qui actionem habet ad rem recuperandam, rem habere videtur. lib. 4. c. 4. num. 12. pag. 506
Res Iudicata dicitur quæ finem controversiæ imponit. lib. 3. cap. 29. num. 1. pag. 475
Naturales res naturaliter operando in dæmones non agunt. libr. 2. capit. 6. num. 20. p. 173
Res naturales, quæ ad dæmonem cogendum adhibentur ridiculæ sunt. ibid. numer. 21.
Rei vita quando reipublicæ valde utilis ei condonatur. libr. 3. c. 13. nu. 31. pag. 419
Rebus sacris vana admiscentes detestantur. libr. 1. cap. 28. numer. 21. pag. 143
Naturales res nullæ sunt quibus dæmon cogatur. libr. 2. cap. 6. nu. 17. pag. 172
Reservatio omnis cessat in mortis articulo. libr. 4. capit. 5. numer. 15. pag. 507
Resistere Homo valet tentationibus diaboli. libr. 2. capit. 47. numer. 20. pag. 322
Responsiones ad obiecta. libr. 1. capit. 7. numer. 41. pag. 38
Resurrectio mortuorum antiquis Philosophis incognita. libr. 2. capit. 26. numer. 1. p. 233
Resurrectio mortuorum repugnat naturæ animæ. libro 1. capit. 26. numero 11. p. 234
Resurrectio mortuorum repugnat dæmonis potestati. ibid. numer. 12.
Resurrectiones mortuorum quas dæmon obiicit spectra sunt. ibidem numer. 13.
Resuscitata à diabolo in fœtida ossa resolvuntur. libr. 2. cap. 26. num. 26. pag. 235
Revelationi divinæ non assentientes puniuntur. libr. 1. cap. 1. numer. 54. pag. 6
Reus pluribus pœnis non est gravandus. libr. 3. capit. 20. numer. 27. pag. 453
Reus mortuus ex ægritudine tradendus est sepulturæ. libr. 3. capit. 31. numer. 29. p. 490
Reo confesso, & convicto adhuc termini dandi sunt. libr. 3. capit. 18. numer. 44. p. 443
Reus comparens infra annum à die sententiæ omnia ipso iure recuperat, libr. 3. capit. 24. numer. 15. pag. 460
Reus tradendus est sepulturæ Ecclesiasticæ. libro 3. capit. 31. numer. 6. pag. 488
Reorum cadavera tradenda sunt petentibus, ut Ecclesiasticæ sepulturæ tradantur. lib. 3. cap. 31. num. 4. pag. 488
Reus convictus non est torquendus. libr. 3. cap. 19. num. 5. pag. 446
Reus elapso anno auditur, quoad personam bona remanent penes Fiscum. lib. 3. cap. 24. num. 20. pag. 460
Quando manifestè constat de innocentia rei auditur reus contra res conformes. libr. 3. cap. 29. num. 17. pag. 476
Reus subesse debet iudici, vel ratione originis, delicti, vel domicilij. libr. 3. cap. 9. numer. 14 pag. 395
Rex ob impudicitiam conversus in porcum. lib. 1. cap. 4. num. 15. pag. 22
Reges constituti à Deo ad iurisdictionem. libr. 3. cap. 9. num. 5. pag. 394
Reges & Pontifices idem fuerunt. li. 3. cap. 4. num. 58. p. 376
Reges sunt Vicarii Dei in temporalibus, ut Papa in spiritualibus. lib. 3. c. 26. num. 37. pag. 466

Reges

Reges Hebræi, qui Idola & altaria delerunt, libro 1.capite 17.numero 13. pag. 94

Regibus noſtris cognitionem competere in cauſa violentiæ ex conſuetudine, & privilegio, libro 3.cap.27. num.3. & ſeqq. p.467

Reges Francorum ſolo tactu ſtrumas, & ſcrophulas ſanantes, lib.2.c.49. n.38. pag.330.

Reges Angliæ virtutem obtinuiſſe ad ſanandam nervorum contractionem ſpaſmum & morbum comitialem, ibi. numero 39.

Regum, & alia temporalia Chriſtus dimiſit, libro 4.capite 1. numero 20. pag. 494.

Richarda de adulterio inſimulata ferro candenti crimen diluit, lib.1.c.23.n.31 pag.117.

Ritus quibus pacta ineſſe ſolent, lib. 2. capite 8.numero 4. p.177

Roma à quibus fuerit condita & gubernata: quinam vero imperio Romanæ monarchiæ ſucceſſerint, vide in appendice per totam, lib. 3. capite 3. pag.366.per totam.

Romæ hiatus in quem Marc. Curius ſe dejecit, libro 1. capite 2. numero 27. pag.10.

Roma quos armis ſubigere nequirat, ſociorum nomine devinxit, lib.3. c.3. num.26. p.364

Romam Ramirez arte dæmonis medicinam adeptus, lib. 2.cap.14 num.16. pag.202.

Romance dictum quaſi Romanum, lib.3. capite 3.numero 22. p.364

Romani, quo tempore Hiſpaniam dominarunt, & unde dictum *Romance*, lib. 1.cap.12.numero 20. pag.78

Romanus Pontifex Imperatorem iudicat, lib.3.cap.4.num.65. pag.376

Romani ad amorem lauros & bitumen adolebant, lib.2.cap.47. numero 39. pag.323.

Romulus, Alexander, & Lutherus, ex incubo nati, libro 2.capite 30.num.43 pag.256.

Roſæ ſub autumno pullulantes peſtis prænuntiæ, lib.1.capite 21.numer.21 pag.9.

Rota Fortunæ quibus ſcateat ſuperſtitionibus, libro 1.capite 22. numero 11. pag.110.

Rota Fortunæ damnata, ibidem num.13.

Ruſticus ex dæmonis ope totum autumnum & hyemem dormiendo abſolvit, libro 2. capite 22. numero 2. pag.22.

S

Sacularij, qui ſint, lib.2,cap.23.n.23. pag.177.

Sacerdos revelare poteſt confeſſionem ex licentia pœnitentis, lib.4.c.7.n.19. pag.513.

Sacerdotium ſcientiæ, & virtutis culmen requirit, lib.3.capite 9. num.43. pag. 397.

Sacerdos in delictis committendis poteſt revelare ſecretum ne fiant, lib.4. cap.7.n.5. p.54

Sacerdos tenetur ſervare, quæ plena confeſſione accepit, non quæ promiſſione ſecreti, lib.4.cap.7.numer.4. pag.511.

Sacerdotium veteris legis noſtri fuit repræſentatio, lib.3.capite 4.num.46. pag.375.

Sacerdotes Philiſtinorum peccarunt in ominis obſervatione, lib.1.c.26.n.44. pag.135.

Sacerdos neque à Papa poteſt compelli ad revelandam confeſſionem, lib.4.c.7. num.15. p.513

Sacerdos ſi compellatur ad revelandam confeſſionem poterit iurare ſe illam non audiviſſe, ibid.n.16.

Sacerdotium regno adiunctum apud

Digitized by Google

Romanos, lib. 3 capite 4. numero 60. pag. 376.
Sacerdotes veteris legis variusque gladij potestatem habent, lib. 3. c. 4. n. 50. pag. 375.
Sacramentarij de Pontificis iurisdictione refutatis, lib. 3. cap. 4. numero 14. pag. 371.
Sacramentarij negant ad criminis probationem sacramenta sumere, lib. 3. c. 20. num. 14. p. 452
Sacramentum infanticidij, & cœnas Thyestæas, lib. 2. cap. 38. numero 12. pag. 291.
Sacrificium Magorum, lib. 2. cap. 7. n. 14. pag. 176.
Sacrificium exterius invisibilis sacrificij est signum, lib. 1. cap. 17. numero 6. pag. 94.
Sacra bonæ Deæ singulis mensibus mulieres, quo menstrua patiebantur celebrabant, & quare non. lib. 3. cap. 2. num. 16. p. 361
Sæcularis requisitus ab Ecclesiastico pro executione sententiæ absque vlla causæ cognitione debet illam executioni mandare, lib. 3. cap. 29. num. 13. pag. 476.
Sæcularis capiens clericum poterit cogere vt ostendat exceptionem aliàs procedit ad vlteriora, lib. 3. cap. 27. numero 18. p. 468
Sæcularem cognoscere de valore sententiæ laici dicentes, reprehenduntur, libro 3. capite 29. numero 15. pag. 476.
Sagas non posse nocere nisi vero, & naturali veneno, lib. 2. cap. 29. numer. 3 pag. 300.
Sagitarij maleficium, quodnam sit, lib. 2. cap. 39. numero 25. p. 299
Sahirim in lingua sancta quare vertit vulgata, dæmonia, lib. 2. c. 30. num. 13. pag. 253.
Salisatores qui sunt, lib. 1. cap. 26. nu. 18. pag. 133.
Salisatores à cilis oculorum, ibidem numero 19.
Salmacidis fonte bibentes malaciſari, lib. 2. cap. 17. num. 17. p. 213
Salomon magiæ peritissimus, lib. 2. capit. 1 numero 54. p. 158
Salomoni quæ falsò tribuantur, ibidem numero 55.
Salomon incantationes non scripsit, lib. 2. cap. 1. numero 56. p. 159
Salomonis templum illustratum, lib. 1. cap. 21. numero 19. p. 162
Salomon ex divina voluntate scientiam acquisivit, libro 1. capite 14. num. 7. pag. 86.
Saltationes post coitum causa sunt sterilitatis, libro 2. capite 44. numero 18 pag. 316.
Salutadores, dono sanitatis se præditos gloriantur, libro 2. capite 49. num. 35 pag. 330.
Salutem ex inimicis nostris nullo pacto debemus quærere, lib. 2. c. 50. num. 4. pag. 334.
Salvatores licet perditissimi gratiæ donum possunt obtinere, lib. 2. cap. 49. numero 46. p. 331
Samuelis anima dubitatur Saüli apparuisse, libro 2. capite 27. numer. 29. pag. 239.
Samuelis apparitio Regi Saüli phantastica, libro 1. capite 16. numer. 13, pag. 90.
Samuelis anima non magico carmine, sed iussu Dei apparuit, ibidem numero 14.
Samuelis animam Saüli apparuisse probatur ex sacris literis, lib. 2. c. 47. n. 32 pag. 239.
Sanguis non est signum virginitatis, lib. 2 capit. 19. numer. 11. p. 220
Pluit sanguis, cineres, & lana, lib. 1. c. 6. numer. 29. p. 32
Sanguis incantationibus sistitur, libro 2. capit. 51. numer. 19. pag. 138
Sanguis occisi ad conspectum occisoris ebullit.

ebullit, libro 1. capite 2. numero 33. pag. 10.
Sanguinis ebullitionis huiuſmodi varia cauſa, ibidem numer. 34.
Sanguis occiſi naturaliter coram occiſore ebullit, ibidem numer. 35.
Sanguis ex metu ad cor vt ad arcem confugit, libro 1. capite 38. num. 55. pag. 195.
Sanguinem à muliere non traximus, ſed à viro, libro 3. capit. 2. numero 13 pag. 360.
Sanitatis donum non eſt naturale, ſed ſupernaturale, lib. 2. cap. 49. num. 36. pag. 330.
Sanitatis virtus tribuitur influxui corporum cœleſtium, lib. 2. cap. 49. nu. 8. pag. 327.
Sanſon excuſatur de ſui ipſius homicidio, libro 3. capite 31. numero 15. pag. 489.
Antelmum cur nautis poſt tempeſtatem appareat, libro 2. capite 41. numer. 14 pag. 305.
Sapere pluſquam oportet ſcire prohibetur, libro 1. capite 30. numero 10. pag. 150.
Sapientia huius ſæculi ſtultitia eſt apud Deum, libro 2. capite 30. numero 30 pag. 150.
Sara ex violata religione Iſmaëlem, & Agarem eiecit, lib. 2. capite 2. num. 16 pag. 356.
Sardorum Semideorum ſomnus dæmonis fuit, libro 2. capite 22. numero 4. pag. 223.
Sarracenorum caſus, vulgò *Moriſcos*, idem omnibus fuit, licet diverſis temporibus nati eſſent, lib. 1. cap. 8. nu. 50. pag. 46.
Sathanas pleriſque adeſt inter Angelos bonos, lib. 1. capite 12. numero 13. pag. 77.
Sathanas transfigurat ſe in Angelum lucis, lib. 1. cap. 25. nu. 42. p. 129
Saturnini qui ſint, lib. 1. cap. 9. num. 22 pag. 58.
Satyri, Fauni, Aſinipedes, & Onoſceles, libro 2. capite 19. numero 34. pag. 250.
Satyri toto corpore hirſuti ſunt, pilis veſtiti, ac pedibus ferinis facie tamen humana, libro 2. capite 33. num. 22. pag. 266.
Satyri apud Indos à ſummis montium ſaxa devoluunt venatoribus, ibidem numero 24.
Satyri homines ſunt, & rationis compotes atque ex Adam profecti, ibidem numer. 25.
Saul ominis divini ſigna quærens pro ſcelere Ionathæ, lib. 1. cap. 26. nu. 40. pag. 135.
Scarabei, tauri, & id genus alia, gignuntur ex vermibus, lib. 1. cap. 35. n. 18. pag. 276.
Scientiam artis notoriæ ad ſcientiam Salomonis referre damnatum, lib. 1. c. 14. numer. 8. p. 86
Scripturæ ſacræ ſenſus ad Eccleſiam pertinet. lib. 3. cap. 1. num. 14. p. 351
Sacra ſcriptura loquitur aliquando per proſopopœiam, lib. 1. capit. 8. num. 74. pag. 48.
Scripturæ vſus inter artificia collocatur, lib. 2. cap. 2. numer. 31. pag. 162
Scripturæ inventor quiſnam fuerit, ibid. numero 32.
Scurialis S. Laurentij Templum laudatum, libro 2. capite 2. numero 28. pag. 162.
Semine aſſumpto poteſt diabolus naturalem generationem cauſare, lib. 2. cap. 30. numero 34. p. 255
Semen viri mixto ſemini muliebri, quia cauſa eſt generationis, poteſt diabolus illam præſtare, ibidem numero 35.
Semina, quæ vno, & eodem puncto ſeminantur, diverſos effectus nanciſcuntur, lib. 1. cap. 8. numer. 39. p. 45

INDEX

Seneca de matrimonio ſorciendo commendatus. ibid. num.65.

Seneſcere brevi tempore fieri poteſt naturaliter. libr.2. cap.18. numer.17. pag.216

Senes in iuvenes converti poſſe naturale eſt. libr.2. cap. 18. numer. 1. pag. 216

Senes octogenarij & nonagenarij filios genuerunt. libr.2. cap.18. n.19. pag. 218

Seneſcunt homines ex frequenti, & anticipato coitu. ibid. num.20.

Senes pro iuniuſcuiuſque viribus ſunt torquendi. libr.3. cap. 18. num. 18. pag.442

Senes quænam vitare nequeant. libr. 2. cap.17.numer.44. pag.215

Senſus decipit diabolus turbando phantaſiam,non tamen immutando. lib.2. cap.15.num.2. pag.104

Senſuum externorum deluſiones remiſſivè. libr. 2. capit. 16. numer. 5. pag.104

Sententia nulla eſt, quæ condemnationem aut abſolutionem non continet. lib.4.cap.4.num.17. pag.507

Sententia de cœli animatione improbatur. libr.1. capit. 7. numer.38.

Sententia de verò Samuele apparente Sauli placuit olim Rabinis. libr. 2. cap.27.num.37. p.239

Regum 1. c.28. de Samuëlis anima explicatus. ibid. num.38.

Sententia Principis, & Præfecti prætorio non appellatur. libr. 3. capit. 29. num.7. pag.476

Sententia poſtquam eſt appellata dicitur potius iniuſta. libr. 3. capit. 25. numer.7. p.462

Sententia ex falſis inſtrumentis retractatur. libr.3. capit. 30. numer.47. pag.484

Sententia ex falſis relatoribus eſt nulla. lib.3.cap.30.num.47. pag.484

Sententia de Reviſta eſt nulla quando leges non obſervat. libr. 3. capit.30. numer.57. p.485

Sententia non mandatur executioni intra tempus ad appellandum. libr. 3. cap.29.num.4. p.476

Sententias poteſt diabolus docere. li. 2. cap.14.numer.14. pag.202

Sententia in mortuum directa lata eſt nulla. lib.3. cap.9. num.21. p.395

Parum eſſet ſententias ferre niſi executioni mandarentur. libr.3. c.29. nu.3. pag.475

Sententia de Reviſta quæ ſit nulla relatione pendente revocatur querela. lib.3.c.30.num.63. pag.486

Sententia contra abſentem lata potius præſumitur ob contumaciam quam ob delictum. libr.3. cap.24. num.11. pag.460

Sententiæ denegatis Reo defenſionibus non poteſt ſtatuto iuſtificari. libro 3. capit. 30. numero 45. pag.484

Sententiæ ſuperiorum per principum ora divinitus promulgantur.l.3.c.30. numer.5. pag.480

Sententia in dubio potius præſumitur lata ob ignorantiam, quam ob dolum. libr.3. cap. 18. num. 44. pag.444

Sententia de Reviſta eſt nulla Relatione pendente. libr.3. cap.30. num.61. pag.485

Sententia Principis ex falſis relationibus eſt ipſo iure nulla. lib. 3. cap.30. numer.49. pag.484

Sententiæ præfecti prætorio ex errore ſunt nullæ ipſo iure. libr.3. capit. 30. numer.55. pag.485

Sententia declaratoria non eſt neceſſaria ad hoc ut hæreticus bona ſua offerat. lib.4. cap. 4. numer. 16. pag.507

Sentiendi vis à dæmone impediri poteſt.

poteſt. libr. 2. capit. 23. numer. 10. pag. 226
Sepulchra dicuntur dormitoria. libr. 2. cap. 27. numer. 36. p. 239
Sepulturæ Eccleſiaſticæ traduntur rei ex regionis conſuetudine. libr. 3. cap. 31. numer. 1. pag. 488
Serpentes ex hominis ſpina producuntur. libr. 2. c. 33. num. 16. p. 275
Serpens in honore quare eſſe cœpit. l. 3. cap. 2. num. 7. p. 360
Serpentum capita, vel pelles defodere ad maleficium odij. libr. 2. capit. 48. num. 3. p. 323
Serpentem æreum Moyſis, Ezechias confregit, quia populus ei ſacrificabat. libr. 1. cap. 17. num. 14. pag. 94
Serpentum læſio, imbecillitati, & culpæ hominis tribuitur. libr. 2. cap. 37. numer. 64. pag. 289
Serpentum oſſa, & acuum fragmina ad quid maleficio iniungantur. l. 2. c. 40. num. 26. p. 303
Serpentes alati inſipientes ſignificant, qui ex limo terræ ſuſcitati clanculum evehuntur. lib. 2. cap. 33. numer. 33. pag. 273
Serpens æneus Moyſis, quo pacto ſerpentibus morſos ſanabat. lib. 1. c. 7. numer. 42. pag. 38
Serpentes quare facilius incantentur. lib. 2. c. 23. num. 26. pag. 198
Serpentum incantatio frequens. ibid. num. 28
Sexum mutari poſſe probatur. li. 2. c. 17. num. 211. pag.
Sybillæ Cumææ oraculum cum furore mixtum. libr. 1. capit. 11. numer. 42. pag. 71
Sibyllarum prophetiæ. lib. 1. capit. 11. numer. 33. p. 70
Sibyllæ licèt Gentiles donum tamen prophetiæ potuerunt obtinere. lib. 1. cap. 11. numer. 34. pag. 71
Sibyllarum oracula non niſi ex Deo probantur. ibid. num. 35.
Siccitas terræ Deum iratum oſtendit. l. 1 c. 6. n. 26. p. 32
Sicilia maris egreſſus multas inſulas abſorbuit. lib. 1. c. 6. n. 36. p. 33
Sigillum, ſignum character, & ſimilem ad maleficij curationem ſuperſtitioſum. lib. 2. c. 52. n. 40. p. 343
Sigillum confeſſionis poſt mortem in crimine hæreſis non teneri ſecundum aliquos lib. 4. c. 7. n. 1. pag. 511
Sigillum confeſſionis non teneri quando pœnitens habet plures ſocios per quos poſſit crimen perfici tenent alij lib. 4. c. 7. n. 11. pag. 12
Sigillum confeſſionis non teneri quando confitens ſe emendare nequit ſecundum alios. ibid. num. 12.
Sigillum confeſſionis in his caſibus teneri ſecundum authoris ſententiam. ibid. num. 13.
Signa morbi vel ſalutis ex colore faciei & corporis qualitate. lib. 1. c. 3. n. 25. pag. 15
Signa cœleſtia licita ſunt obſervare, ut in melius vitam inſtituamus. lib. 1. cap. 19. num. 10. p. 99
Signa ex reſpiratione. lib. 1. cap. 3. n. 36. pag. 16
Signa ſunt characteres, quibus futura leguntur; error. lib. 1. cap. 8. num. 8 pag. 42
Signis cœli Deum opera ſua manifeſtaſſe; error. ibid. n. 9.
Signa ſunt Agnoſtica, Diagnoſtica, & Prognoſtica: quænam ſint, & quantæ utilitatis Medico? declaratur, ibidem. lib. 1. 1. c. 3. n. 17. p. 13
Signa quibus pacta huiuſmodi intercedant præſcrutantur. lib. 2. c. 9. n. 1. pag. 180.
Signa quibus morbi à dæmone illati cognoſcantur. lib. 2. cap. 9. num. 45. pag. 183

Digitized by Google

INDEX

Signa maleficii remiſſivè. ibid. num. 46.
Signa falſæ prophetiæ lib. 1. c. 29. nu. 10. pag. 146
Signa naturalia quærere licitum eſt. l. 1. cap. 2. num. 2. pag. 8
Signa divina ſub peccati reatu d. bemus [illegible] obſervare. lib. 1. capit. 21. numer. 46. pag. 108
Signa divina quæ variis eventibus præ-nuntia fuerunt. ibid. n. 47.
Simia factum argutum in authoris aula. lib. 2. c. 25. n. 19. pag. 231
Simon Magus Dei nomine veneratus. lib. 1. cap. 29. num. 15. pag. 146.
Simonis Magi repræſentationes. libr. 2. cap. 10. num. 30. pag. 187
Simon Magus ex miris operibus pro Deo cultus. ibid. num. 31.
Simulachrum aëreum cubitale ſuper menſam cythara pulſans. lib. 2. c. 2. num. 16. p. 161
Simulachrorum uſus quandoque in maleficio amatorio lib. 2. cap. 47. num. 5. pag. 320
Sixtus V. graviſſimis pœnis punivit abortum procurantes lib. 2. c. 43. n. 8. pag 311
Societas omnis cum dæmone prohibita nobis eſt. libr. 3. cap. 7. nu. 24. pag. 386
Socii Djomedis, quo pacto in aves videbantur converſi. libr. 2. capit. 17. num. 29. pag. 209
Sodomitis cæcitas claris oculis unde contigerit. libr. 2. cap. 23. numer. 7. pag. 226
Soham, & Milluim, vel lapides Onychinos. libr. 1. capit. 1. numer. 24. pag. 4
Sol ad Joſuæ petitionem ſiſtit, & Ezechiæ retrograditur. lib. 2. cap. 12. n. 1. pag. 191
Sol & homo generant hominem, & omnia. libr. 1. capit. 8. numer. 38. pag. 45
Soles tres, qui in Chriſti Nativitate in Hiſpania apparuerunt, meteorologici. libr. 1. cap. 5. numer. 36. pag. 28
Soles tres ſæpius viſi, & cauſa naturalis eorum. ib d. num. 37.
Solis Eclipſis præter naturæ curſum, [illegible] tratum prænotat. libr. 1. cap. 5. numer. 39. p. 28
Solis deliquium magnum ſub Alarico. ibid. num. 40.
Sol integer defuit ſub Annibale. & in Cæſaris morte, ibid. numer. 41.
Sol integer defuit in Chriſti Domini morte. libr. 1. cap. 5. numer. 41. pag. 29
Solis eclipſis in Chriſti morte miraculoſa. ibid. numer. 43.
Solares, qui ſint. libr. 1. cap. 9. nu. 25. pag. 59.
Somnia cauſantur ex humectatione cerebri. lib. 2. c. 22. n. 1. p. 223
Somniis quæ fiunt, nec meremur, nec demeremur. libr. 3. cap. 13. num. 11. pag. 418
Somniorum non unum eſt genus. lib. 1. cap. 25. num. 1. p. 125.
Somniorum varia genera. ibidem numero 2.
Somniorum genera ad duo capita reducuntur. lib. 1. cap. 25. num. 3. p. 126
Somni definitio ibid. num. 4.
Somniorum cauſa ad diabolum relata. ibid. num. 5.
Somnia nulla dari à Deo negat Ariſtoteles. ibid. num. 6.
Hippocrates de ſomno commendatus. ibid. num. 7.
Somnia tribus authoribus referuntur Deo, naturæ, & dæmoni. ibidem num. 8.
Naturalia ſomnia quibus ex cauſis proficiſcuntur. ibid. num. 9.
Somnia naturalia licitum eſt obſervare. ibid. num. 10.

Intrinſeca

Intrinſeca cauſa ſomnij naſcitur ab animæ paſſionibus. ibid.num.11.
Eccleſ.5. de ſomnio naturali explicatus. ibid.num.12.
Somnia naturalia, non ſolum hominibus, ſed brutis ſunt communia. ibid.num.13.
Somnium quietis ad actionem vigilantis comparatur ibid.num.14.
Somni cauſa intrinſeca corporalis.lib.1. cap.25.num.15. pag.127
Somnij ex cauſa intrinſeca corporali exempla.ibid.num.16.
Ἐφιάλτης ſeu incubus ſomnus unde proveniat. ibid.num.17.
Somnij cauſa tam vehemens eſſe ſolet, ut re vera illi accidat, quod ſomniavit. ibid.num.18.
Extrinſeca cauſa ſomnij quando dormientis cogitatio ab agente extrinſeco movetur. ibid.num.19.
Somnus ex aëre ambiente, aut influxu corporum cœleſtium. ibid. num.20.
Cœlum quomodo intelligatur in ſomniis operari,ibid.num.21.
Futura ex ſomno ab influentiis cœleſtibus cauſato non dignoſcuntur. ibid. num.22.
Cœlum non eſt immediata cauſa ſomnij. ibid.num.23.
Ex his quæ in ſomnis fiunt nec meremur, nec demeremur. libr.2.cap.36. numer.5. p.278
Somnia quando non conſtat, quod ſint à Deo aut natura,de neceſſario debet cauſa dæmoni referri. lib.1. capit.25. numer.45. p.129
Somnia diabolica quàm noxium ſit obſervari. ibid. num.46.
Somnia diabolica quando pactum, & infidelitatem contineant. lib.1. c.25. numer.47. pag.130
Eccleſiaſti c.34. de vanitate ſomniorum illuſtratus. libr.1. cap.25. numer. pag.129
Somnia ex influentiis cœleſtibus petita non debemus attendere. ibidem numer.24.
Somnia divina quandoque fiunt agitatis in corpore humoribus.lib.1.c.25. numer.25. p.128
Somnia divina immittuntur interdum per modum expreſſe locutionis. ibid. numer.26.
Somnia divina alia immittuntur cum horrore,alia pacifica. ibid. num.27.
Somnia divina per apprehenſiones viſionum,ibid. numer.28.
Somnia divina per imagines viſionis meraehoricas, ibid. nnmer.3.
Somniis divinis aliquando Deus alloquitur, aliquando Angelus. ibid. numer.31.
Somnia divina non differunt à prophetia. ibid. numer.32.
Somnia divina inter dona Spiritus ſancti annumerantur. ibid. n.33.
Futuros eventus in ſomniis quandoque Deus ſignificavit. ibid. num.34.
Scientias quoque in ſomniis Deus contulit ibid. numer.35.
Somniis præfata ſunt divina myſteria. lib.1.cap 25.num.36. p.122
Philoſophiæ, & medicinæ arcana in ſomniis revelata. ibid. num.37.
Somnia diabolica quonam modo à diabolo immiſſa. ibid. numer.38.
Somnia diabolica annumerantur. ibid. numer.39.
D.Hier.c.65. de Somniis diabolicis explicatus ibid. num.40.
De Hier.c.29.de Somniis diabolicis expoſitus. ibid.41.
Somnia diabolica ex pacto tacito damnata. ibid. numer.48.
Divina ſomnia ſunt omnino obſervanda. ibid. numer.49.
Sonitus Aëris quare dæmones fugat. libr.2.c.52.nu.32. pag.342
Campanæ ſonitu dæmones baiulantes

deiecerunt Sagas. libr.2. c.52.n.33. pag.342
Soror pro concubina, lib.1.cap.26.n.56. pag.136.
Sortes ex libro ſacro ſumere eſt damnatum. libr.2.cap.22.numer.32. p.112
Sortes admiſſæ in electionibus ſacris, & prophanis. libr.1. capit.22.n.46. pag.113.
Cap. Eccleſia de ſortileg. explicatum. ibid. numer.47.
Cauſa quando abſque ſortibus nequit terminari, ſortes admittuntur, etiam in rebus Eccleſiaſticis. ibid. numer. 8
Electionibus Eccleſiaſticis ſortes admiſſæ. ibid. numer.49.
Sors Polytica, unde nata eſt ib.n.50.
Sortientes debent niti æquali iure. li.2. cap.22.num.25. pag.112
Conſultoriæ ſortes non debent mitti, ut voluntas divina dignoſcatur. lib.1. cap.22.n.26. p.112
Conſultoriæ ſortes mittuntur, quando. nullum aliud ſuppetit remedium.ibid. numer.27.
Conſultoribus ſortibus debet præcedi divina revelatio, ut licitæ ſint. ibid. numer.28.
Conſultoriæ ſortes mittuntur precibus ad Deum fuſis. ibid. num.29.
Sortes Phœbeiæ, Deliæ, Lyciæ, Anciates, & Delphicæ. ibidem numer.4.
Sors pro Fortuna,& pro Oraculo. ibid. numer.5.
Sortes, quare prohibitæ fidelibus. ib. numer.6.
Sortes prohibentur omni iure, ib..n7.
Talorum, vel Teſſeratum ſortes,l.1.c.22. numer.16. p.11
Fabarum ſortes in Hiſpania frequentes. ibid. num.17.
Fabarum ſortes ut hodie, ita olim. ibid. numer.18.
Sortes variis ex cauſis in ſacris litteris admiſſæ. ibid. num.19.
Sortes, aut ſunt divinatoriæ, aut diviſoriæ, aut conſultoriæ. ibidem numer.20.
Conſultoriæ ſortes tot exigunt conditiones, ut rarus ſit earum uſus. ibid. numer.21.
Conſultoriæ ſortes eventum debent expectare à ſolo Deo. ibid. numer. 22.
Conſultoriæ ſortes à dæmone, aſtris, vel fortuna nequeunt expectari.ibid. numer.23.
Sortilegium omnem divinationem complectitur. libr.1.capit. 22. numer.1. pag.111
Sortilegium ſumitur pro divinatione, quæ ſorte celebratur. ibid. numer. 2.
Sortilegium habuit originem ex Fortunæ veneratione. ibid. num.3.
Sortilegij eventus à Fortuna expectatus continet idololatriam. libr.1.cap.22. numer.10. p.110
Sortilegij caſus ſi à Fato attenditur eſt hæreſis. libr.1.cap.22.num.11. pag.111
Sortilegij non hæreticalis reus diſcutitur à laico, vel Eccleſiaſtico cumulative. libr.3. cap. 9.num. 25. pag.396
Sortilegii varia genera. libr.1.c.24.n.6. pag.120
Sortilegii pœna quæ hodie ſit in foro ſæculari, libr.3.cap.14.nu.11. pag.425
Sortilegia quæ tendunt ad occulti indagationem non ſunt hæreticalia, etiamſi dæmonis expectetur auxilium. libr.3.cap.8. numer.12. p.391
Sortilegij crimen ad curiæ ſæcularis traditionem non ſufficit. libr.3. cap.11. num.19. p.419
Sortilegij crimen quando non progreditur ad pactum cum dæmone non multatur morte. ib. n.33.
Sortilegii effectus de neceſſario adſcribendus

Digitized by Google

INDEX

bendus eſt dæmoni. libr. 1. capit. 22. numer. 15. p.111

Sortiri uxorem, pro idem quod ducere. ibid. num.64.

Dij ipſi de imperio ſortiebantur. ibid. num.54

Coloniæ ſorte diviſæ. ibid. numer. 55.

Regna, & imperia ſorte diviſa. ibidem numer.56.

Tempeſtatis tempore licitum eſt ſortiri, quis è navi eiiciatur. ibid. numer.57.

Milites ſortiri, quis primus urbem ingrediatur. ibid. num.58.

Sors controverſias dividit, & inter potentes quóque dijudicat. ibid. numer.59.

Soſipatra geſta Philoſophorum ex dæmone incubo renunciavit. lib.2.c.14. numer.15. p.202

Ex *Speciebus* rerum, quas homo aliquando vidit, efficitur corpus phantaſticum in intellectu. libr. 2. c. 15. num.3. pag. 204

Spectra adveniente luce diſſipantur. l. 2. cap.38.n.39. p.193

Spectra dæmonum vatia mala indicantia. libr. 2. capit. 29. numer. 23. pag. 249.

Spectris, & ſpiritibus aliqua loca infeſtari perſpicuum eſt. libr.2. cap.28. numer.1. pag.243

Spectra dæmonis, quibus ſignis dignoſcantur. libr.2. cap.33. num.36. pag.246

Spectra tam diurnis quam nocturnis horis apparens. libr.2. cap.28.n.16. pag.245

Spectra apud Aquilones, Suecos, Iſlandios, Polonos, Romanos, Athenienſes, & Venetianos. ibid. numer.17.

Spectrorum alia genera. ibid. num. 18.

Spectrum D.Petri, & D. Mariæ de Padilla. ibid. num.19.

Specula uſtoris à Proculo facta. libr. 2. cap.2.num.18. p.61

Sphynx Thebana dæmonium terreſtre fuit. lib.1.c.29.n.14. p.248

Spiridonis filia poſt mortem depoſiti locum indicavit. libr.2.c.24.num.8. pag.228

Spiritualis iuriſdictio ſolius Dei eſt.l.4. cap.1.num.1. pag.492

Spirituali iuriſdictioni cætera omnia ſubiacent. libro 4. capitulo 1. numero 25. pag.494

Spiritualia cæteris rebus duxit Dominus anteponenda. libr.4.c.1. num.23. pag.494

Spiritus omni corpore deſtitutus eſt.l.2. c.28.num.13. pag.244

Spiritus ſubeundi cadaver ritus. libr. 1. cap.16.num.37. p.92

Spiritus reſponſo dato veniam poſcit redeundi. ibid. n.38.

Spiritus quibus aër inferior plenus eſt amicitias noſtras quærere, error. l.2. cap.5.num.9. p.167

Spiritus cum ſit corporis expers, cerni à corporeis oculis non poteſt, lib. 2. cap.27.num.4. p.237

Spiritus probandus an ſit à Deo, lib. 3. capite 29. numero 2. p.17

Probationis ſpiritus difficultas, ibidem numero 3.

Statua ærea, quæ in ſpectantem ſagittas iaculabatur, lib.2.cap.21.num.23. pag.162.

Ex ſtatutis dæmon quonam pacto loquatur, libro 1. capite 11. numero 6. pag.69.

Statua Theodorici, ipſiuſmet Regis exitum renuntiavit, lib.2.cap.24.nu.14. pag.229.

Statua rei ſuccedit loco cadaveris ſuſpenſionis, libro 3. capite 31. num.23. pag.489.

Stella viſa antequam Alaricus vrbem occuparet, libro 1. capite 5. num.27. pag.27.

Stellæ pro Angelis ſumuntur, lib. 1. c. 8. num. 79. p. 49
Stellæ multæ ſunt, quæ vel non clare, vel nullatenus cernuntur, lib. 1. ca. 8. numero 27. p. 44
Stella ad probandam ſanctitatem ſanctis viris ad capita apparuit, libro 2. capite 41. numero 17. p. 305
Stellæ cadentes, capræ ſaltantes, & faces ignitæ quid oſtendant, lib. 1. c. 5. numero 8. p. 25
Stellæ de cœlo ad peccatorum punitionem non apparent, ſed cadunt, lib. 1. cap. 5. numer. 32. pag. 28
Stella nova in Chriſti nativitate apparuit, ibid. num. 33.
Stella Magorum vera fuit, & non meteorologica, ibid. numer. 34.
Stellam Magorum veram fuiſſe, licet curſum aliarum non habuerit, ibidem numero 35.
Sterilitas quomodo fiat, lib. 2. cap. 44. per tot. num. 2. p. 215
Sterilitatis maleficium in fœminas dirigitur, libro 2. capite 44 numero 1. pag. 315.
Sternutatio indicat in adverſum aliquid cui ſternutat, lib. 1. cap. 24. numero 4. pag. 120.
Sternutatio ominoſa fuit, li. 2. c. 26. n. 11 pag. 133.
Sternuanti bona verba dicere quare in vſu, ibid. num. 22.
Sternutatio matutina prorſus infauſta, meridiana firmiſſimi auſpicij, ibidem numero 23.
Stigmatis impreſſione fit maleficium taciturnitatis aliquando, lib. 2. c. 23. n. 19 pag. 226.
Bayaronæ ſtigmatis impreſſio ſenſum ademit, libro 2. capite 23. numero 20. pag. 226.
Stigmatis huiuſmodi impreſſio varia, lib. 2. cap. 13. num. 21. p. 216
Stigmatis impreſſio fit in pacto ſolemni, libro 2. capite 7. numero 11. pag. 176.
Stigmatis huiuſmodi impreſſio variis locis, ibid. numero 12.
Struthiocamelus avis ſimul, & fera, ova parit, & arena pullos excludit, lib. 2. cap. 34 num. 23. p. 222
Struthiocamelus viſu non excludit ova ſed aſpicit vt avertat nocitura, lib. 2. cap. 49. num. 14. pag. 328
Stryium huius ſæculi ſecta Concilij Ancyrani tempore nondum nata fuit, lib. 2. capite 36. numero 47. pag. 28
Stuprator ſi non habet cauſam aggravantem luxuriam non tenetur niſi ex fornicatione, in foro exteriori, lib. 2. cap. 13. num. 5. p. 220
Stuprator in foro conſcientiæ non tenetur manifeſtare ſtuprum, ſed fornicationem, ibid. num. 16.
Sudaria D. Pauli, & ſemicintia dæmones peliebant, lib. 2. capite 52. nu. 33. pag. 348.
Superſtitioſum eſt omne id, quod horarum, vel dierum rationem obſervat, lib. 2. cap. 9 num. 17. p. 181
Superſtitioſum eſt, quod habet ſpem in modo ſcribendi, recitandi, &c. ibid. num. 18.
Sutoris cornu alia miranda, lib. 2. c. 25. num. 25. p. 232
Syderum notitiam Aſtrologis exiguam eſſe, libro 2. capite 8. numero 29. pag. 44.
Syderum vis potentior eſt in conceptu hominis, quam in ortu, lib. 1. c. 8. n. 33. pag 45.
Syrenes, Tritones, & Nereides ex corrupta hominum natura naſci negatur, libro 2. capite 34. numero 9. pag. 271.
Syrene dæmones fuerunt ab libidinem deludendam. libr. 2. cap. 30. num. 8. pag 254
Syrenes, Tritones, Nereades in aquis procreari

Digitized by Google

procreantur. libr.2. cap.34. num. 1. pag.270
Syrenus ſomnii arte reprehenſus. libr. 1. cap.25.num.44. p.129

T

Tabani, culices, & id genus plura fiunt, ex imbre, & terra, in ligno arido. libr.2. cap. 35. nu. 3. pag.278
Tabulæ pictæ in honorem Dei appenſæ. lib.1.c.28.num.27. p.143
Taciturnitatis maleficium fit apum Rege deglutito, vel membranulis certo ritu adhibitis. libr.2. c.23. numer.18. pag.226
Tactus ſolet decipere. libro 2. cap. 15. numer.13. pag.205
Tages Hetruſcos Aruſpicinam docuit, libro 1. capite 18. numero 4.pag.96
Tarantula venenum ad numerum ſaltitare cogit,lib.2.capite 14.numero 26. pag. 156.
Tartari pueros conſueverunt ſacrificare, libro 1. capite 18. numero 17. pag 97.
Tempeſtates, vt excitare,ſic & ſedare diabolus valet, lib.2. cap.12.numero 21 pag.193.
Tempeſtates à dæmone excitari non poſſe,ex hæreticorum ſententia,lib.2. cap.12.num.13. p.192
Templum S. Laurentij collatum templo Salomonis, lib.2. capite 2.numero 30 pag.162.
Tempus commiſſi delicti non attenditur in clericis factis poſt delictum, lib.3. cap.9.num.28. p.396
Diagnoſis natura ac tempore prior eſt Prognoſi; ſed hæc aliam dignitate præcellit, lib.1.capite 3.numero 18. pag. 14.
Fauſta, & infauſta tempora ad vanam obſervationem pertinent, libro 1. capite 27. numero 7. pag.137
Terræ ſiſpia quæ ſit, lib.1. cap.20.nu.4. pag.103.
Terra tota contremuit ad Ieſu Chriſti, Domini noſtri mortem,lib 1.c.6.n.13 pag.30.
Terræ hiatus divinæ iræ ſignum, lib. 1. cap.6.num.14. p.31
Hiatus terræ ſub Honorio multos abſorbuit propter crimina, ibid.num.15.
Terra multa habet mortifera, lib.1. c.2. num.28. pag.10
Terræmotus,maris tumor,fluviorum inſolitæ eluviones,peſtem annuntiant, lib.1.cap.2.num.23. p.29
Terræmotus cauſa naturalis, ibidem numero 24.
Terræmotus quo pacto habitatores inficit,ibid.num.25.
Terræmotus cauſa,lib.2.cap.12.num.37 pag.194.
Terræmotus cauſatur à dæmone, lib.2. cap.12.num.31. p.193
Terræmotus quatuor ſpecies, & primo de Braſmantia, lib.2. c.12.n.33.p.194
Terræmotus divinæ iræ ſignum eſt, lib. 1.cap.6.num.3. pag.30
Ozias Rex Iudæ, lepra, & terræmotu percuſſus, ibid. num.5.
Terræmotus factus eſt capta ab Alarico Vrbe,ibid.num.3.
Terræmotu ædificia diſſoluta ſtatim connecti quomodo fieri poſſit ignoratur, ibid.num.6.
Antiochia terræmotu concuſſa ſub Leone,ibid.num.7.
Terræmotus mortem quare afferat, & in furorem vertat, ibidem num. 8.
Theodoſij tempore, & Herodis Regis Inda terræmotus, ibid. n.9.
Romæ terræmotus in dies 38. perduravit, ibid. num. 10.
Teſtes deponentes de fama debent reddere rationem de ortu,& origine, lib. 3.cap.17.num.15. p.435

Teſtium numerus in purgatione canonica varius. libr.3. cap.20. num.21. pag.412

Tertius admittitur ad probandam innocentiam rei. libr.3. cap.24. num. 10. pag.460

Thalmudici de prophetiæ ceſſatione reprænhenduntur. lib.1. c.1. numer.22. pag.9

Theodas in vita Barlaan, & Ioſaphat memoriam defraudavit. lib.2.cap.14. num.9. p.201

Theologia priori ſæculo Iuriſprudentiæ adiuncta. libr.1. capit.1. numer. 11. pag.83

Theologi probant aurum arte alchymiæ fieri.lib.1.cap.4. num.4. p.164

Theſaurorum inveſtigatores cæteris pauperiores, & ſordidiores exiſtunt.l.2. cap.13.num.49. pag.200

D. Thomas Aquinas laudatus.lib.1.c.17. num.2. pag.137

Thryreſias, & Melampus gloriabantur ſe voces avium intelligere. lib.1. capit.21. num.25. p.107

Thummim ſignificat perfectiſſimum.l.1. cap.1.num.27. pag.4

Timor ſuperſtitionis cauſa fuit. libr.1. cap.19.num.11. p.100

Timor nocturnus, & ſagitta volans in die lib.2. cap.29.num.42 p.251

Timor nocturnus, & dæmonium meridianum iungitur ex ſympathia.ibid. num.31.

Tineas generat pulvis in lanis, & in veſte, in ligno accarus, & xylophteros in ſericis. libr.2. cap.35. num.4. pag.273

Tolerantium tormentorum non Chriſtiani modo, ſed Gentiles exhibuerunt. libro 2, capite 23. numero 4. pag.225

M. Attili Reguli exemplum de tolerantia tormenti. lib.3. cap.23.nu.5. pag.226

Tonſura gaudet privilegio clericalis iure communi. libr.3. capit.9.numer.34. pag.396

Tonſura in criminalibus, & civilibus: gaudet foro clericali. ibid. num. 35.

Tonſura verus ordo Eccleſiæ eſt. lib.3. cap.9. num.36. p.397

Tonſurati à laico puniri non poſſunt ſine prævia degradatione. libr.3. c.9. num.49. pag.398

Prima tonſura pupillis confertur, & quibus ſolum legere; & ſcribere norunt. libro 3. capite 9. numer.42. pag.397

Torpedo piſcis, quàm admirabilis naturæ. libro 2, capite primo, numer.10. pag.155

Tortura res fragilis, & periculoſa.lib.3. cap.19. num.1. p.446.

Tortura ſine plenis indiciis inferri non poteſt in exceptis. lib.3. cap.18. n.27. pag.443

Tortura qua de cauſa inducta. libr.3. cap.18.num.1. pag.441

Tortura fit ex plenis indiciis, condemnatio ex plenis probationibus. lib.3. cap.16.num.49. pag.431

Traiani anima ad ſuum corpus reverſa reſpondit. libro 2. capite 24. num.7. pag.228

Transformationes hominum negari non poſſunt. libro 2. capite 16.numer.1. pag.209

Transformationes fieri poſſe à dæmone negatur. ibid.num.2.

Gentilium transformationes hæretici veras eſſe conantur perſuadere. lib.2. cap.14. pag.208.

Tranſiectiones Pyræ in honorem Beatorum ſunt reliquiæ veteris paganiſmi. lib.1.cap.18.num.24. p.97

Tranſitus in rem iudicatam tollit litis pendentiam. libro.3. cap.29. num.2. pag.475

Tranſlatio corporum de loco ad locum quomo-

Digitized by Google

quomodo & cuius ope fiat.libr.2. cap.36.nu.49. ad 61.p.282. & ſeqq.
Tranſlationem corporalem à dæmone fieri in Magorum criminibus negarunt hæretici. libr.2. cap.36. n.1. pag.278. & ſeqq.
Trianguli in medio palmæ ſiti qualitates lib.1.cap.10.num.24. pag.65
S. Triadis congregationis conſuetudo de ſortiendo patrono. lib.1.c.22. num.39. p.112
Triremis argentea quam remiges eiuſdem materiæ impellebant, & ſiſtebant. lib.2.cap.2.num.28. p.162
Triton marinus Tiberij Principatu in ſpecu viſus, & auditus. lib.2.cap.34. num.5. pag.270
Tritones Nereades, Syrenæ, in alicuius mali ſignum apparent. libr.1. cap.4. num.17. pag. 23
Troglodita ſermone carent cum ſint homines. lib.2.c.33.num.30. p.166
Tullus Hoſtillius fulmine ictus periit. lib.1. cap.6. p.99
Tumultus ac voces horridas aliquando emittunt dæmones, ut homines terreant. libro 2. capite 38. numer.44. pag.294
Turdus, cornix, pſittacus loquuntur. lib.2.cap.23.n.24. pag.232

V

Vacuum in natura à dæmone dari nequit. lib.2. cap.12. numero 7. pag.191
Vana vanis confundere. lib.2. cap.27. num.21. p.233
Vapor terreus lethalis.lib.1.c.2. nu.26. pag.10.
Vapores variis formis conformati. li.2. cap.2.num.4. pag.157
Vapores equitum formâ, & apud Syrtim maiorem.ibid.num.35.
Vapores putridi ab ore in cor per aſperam arteriam ſolent emitti.libro 2. cap.37. num.45. pag. 188
Vates unde dicti. libr.1.cap.11. nu.25. pag.70
Velu, & novenas ſunt permiſſæ.lib.1. cap.27.num.19. pag.138
Vellera Aurea in Bæti non poeticum modò, ſed verum fuit. lib.2.cap.49. pag.158
Veneficia ſortilegia, & incantationes dumtaxat ſecuto effectu & quoad actus exteriores Epiſcopis reſervantur lib.4.c.5.num.18. p.507
Venena omnia ſervis Dei ſubjiciuntur. lib.2.cap.34.nu.67. pag.289
Venena, quæ ad naturalem virtutem non adhibentur ſunt pacti ſigna. l.2. cap.40.num.18. pag.302
Venenum quod ſtatim operatur,& aliud ad tempus. libr.2. cap.39. numer.9. pag.296
Venerei qui ſint. lib.1. cap.9. numer.26. pag.52
Ventriloqui dicti, quod eis ex imo ventre vox prodeat. lib.1. cap.11.nu.18. pag.70
Verba, quæ ad pacta adhibentur, ridicula. libr.2. capit. 6. numer. 22. pag.173
Verba ore prolata vim habent aërem feriendi. libro 1. capite 13.num.24. pag.83
Verbis ſcriptis, & foro ſuſpenſis captabatur omen. lib.7. cap.26. num.9. pag.131
Sancta verba quando ad effectum ad quod adhibentur non ſunt inſtituta, pacto ſunt ſuſpecta. lib.2.cap.9.nu.9. pag.180
Verbum, prophetia eſt, qua Spiritus ſanctus mentali quadam locutione prophetam occulta docet. libr.1.cap.1. numer.31. pag.5
Verba dubia interpretari debent, ut non contineant delictum. l.3. c.19. nu.43 pag.450

Verba

Nulla naturaliter non poſſunt vulnera, vel morbos ſanare. libr. 2. ca. 49. num. 21. pag. 329

Verba ſecreto prolata, tactus, afflatus, vel quid ſimile, quod naturaliter virtutem non habet, pacti ſuſpectum eſt. libr. 2, cap. 9. nu. 4. pag. 180

Bona verba dicere in uſu ad omnis averruncationem. libr. 1 c. 26. num. 10. pag. 32

Verbenæ, & thura adolebantur ad hanc divinationem. libr. 1. cap. 18. nu. 31. pag. 97

Verum non oportet dicere, ni argumentis de contrariis ſatis fiat. lib. 4. ca. 4. num. 4. pag. 501

Veſpæ ex bobus, fucos exequis, crabrones ex aſinis procreantur. lib. 2. c. 35. num. 15. p. 275

Veſtem voti cauſa Deo ſuſpendere mos fuit. libr. 1. cap. 28. numer. 37. pag. 141

Veſtium, & comarum ſuſpenſionis. ib. num. 38.

Veſtimenta ſine attritione Deus ſuis conſervat. libr. 2. capit. 24. num. 13. pag. 213

Veſuvium, Chimera, Aconocauma, montes igniti. libr. 1. cap. 6. num. 22. pag. 31

Vetula potius quam iuvenes ſunt malefic. c. 38. n. 18. pag. 292

Vim ferro aperit, qui per contraria tranſit. libr. 1. capit. 8. numero 3. pag. 41

Vicarij Dei poteſtatem Lutherus reclamat. libr. 3. capit. 4. numero 2. pag. 370

Vicarij Epiſcoporum, qui inſecta, locuſtas, excommunicant non carent ſuperſtitione. libr. 2. capit. 9. num. 14. pag. 181

Vinum quare libabatur Baccho lactis nomine. libr. 3, capit. 2. num. 12. pag. 360

Violata religionis pœna antiquiſſima. l. 3. c. 1. num. 45. pag. 353.

Violenter ſuſpectus non ſolum crimen, ſed omnia debet deteſtari. lib 3. c. 21. num. 7. pag. 455

Violentia cognitio Regibus competit iure poſitivo. libr. 3. cap. 27. num. 7. pag. 467

Viperius iuvenis in Epiſcopum electus repente incanuit. libr. 2. c. 18. n. 15. pag. 217

Virga alicuius tactu Magi operari ſolent. libro. 2. capit. 13. numer. 15. pag. 197

Virgas Magorum potuit diabolus oculis ſubtrahere, & ſerpentes veros ſupponere. libr. 1. cap. 10. nu. 22. pag. 186,

Virga, & correctio tribuit ſapientiam. lib. 3. c. 1. nu. 24. pag. 352

Virgarum aſpectus fecit, ut oves conciperent maculoſa. libr. 2. capit. 1. numer. 46. p. 158

Virgilius de ſomni conciliatione commendatus. libr. 2. capit. 22. num. 9. pag. 224

Virginem Mariam ſine labe conceptam aſſerunt Mahumetani in alcorano. lib. 3. cap. 6. num. 36. pag. 383

Virginitas ſemel amiſſa recuperari nequit. lib. 2. cap. 19. n. 2. pag. 219

Virginitatis amiſſione membra mutilantur ſecundum alios. ibid. num. 3.

Virginitas eſt in ſola labiorum, & ſymphyſis compreſſione, l. 2. c. 19. n. 10 pag. 220

Virginitas ſophiſticatur à dæmone, & à medicis. lib. 2. cap. 19. numer. 12. pag. 220

Viri Sancti claritate ſolent coruſcare. lib. 2. cap. 41. num. 16. p. 305

Sancti viri ad miracula non ſunt uſi certis verborum formulis. libr. 2. cap. 9. num. 8. p. 180

Digitized by Google

Sancti Viri libros ſacros non aperiunt, vt divinationem quærant, ſed vt aliquid fructus percipiant, lib. 1. c. 22. num. 37. p. 112

Vir prior præſumitur natus in gemino partu, quàm mulier, lib. 1. cap. 9. n. 55. pag. 62.

Sancti viri, quandoque igne de cœlo perierunt, lib. 1. capite 19. num. 22. pag. 101.

Virtus ſola confert nobilitatem, lib. 3. cap. 12 num. 17. p. 412

Virtute Bullæ cruciatæ quæ poteſtatem concedit abſolvendi ab omnibus peccatis poſſunt abſolvi à caſibus Epiſcopalibus, lib. 4. cap. 5. numer. 23 pag. 508.

Vis incaleſcendi non ſolum immutatur, ſed naturæ inſtrumenta ſunt inverſa, libro 2. capite 17. numero 10. pag. 212.

Vires concedere ad profligandos hoſtes non eſt dæmonis, ſed Dei, lib. 2. c. 13 numer. 40. p. 199

Viſione ſola nullus poteſt faſcinari, lib. 2. cap. 37. num. 14. p. 285

Viſiones Divinæ quomodo appareant, lib. 2. cap. 38. num. 51. p. 295

Viſiones naturaliter factæ non terrent, lib. 2. cap. 38. num. 57. p. 295

Viſiones quæ apparuerunt Dionyſio, Curtio, Pertinaci, Tacito, Conſtantio, & Iuliano, cuius ſint naturæ, libro 2. cap. 26. nu. 15. p. 231

Viſio cum verbo confunditur, libro 1. cap. 1. numero 29. p. 4

Viſio eſt prophetia, qua mens ſpirituali oculo cernit obiectum, ibid. num. 30. pag. 5.

Viſui multa tribuuntur, quæ ſympathiæ & antipathiæ ſunt referenda, lib. 2. cap. 49. num. 12. p. 318

Viſu cognoſcitur homo, lib. 1. cap. 9. n. 7. pag. 57.

Vita non eſt in ecore, ſed in corde, lib. 1. cap. 18. numero 12. p. 96

Vitæ productrices, cauſæ vnde originem ducant, libro 2. capite 17. numero 34 pag. 214.

Vitam quænam longam & beatam reddant? quænam brevem & infelicem? lib. 2. capite 17. numero 40. & 41. pag. 215.

Vita æterna poſita eſt in obſervatione legis ſecundum Lutherum, lib. 4 c. 2. num. 12. pag. 496.

Vita huiuſmodi non ſufficit pœnitenti ad iuſtificationem, lib. 4. cap. 2. nu. 13. pag. 496.

Vitæ definitio ab Averroë, lib. 2. cap. 17 num. 36. pag. 214

Spiraculum vitæ à quo inſpiratur, ibid.

Vita nec dæmonis arte, nec humana induſtria poteſt prorogari: nec etiam immutari, lib. 2. capite 17. numero 37. & 38. p. 215

Vita quomodo poſſit prorogari, lib. 2. cap. 17. num. 43. p. 215

Vitæ arbor Paradyſi vim naturalem habuit vitam prorogandi, lib. 2. c. 18. n. 7. pag. 217.

Vitis arbor ſucceſſit in locum arboris vitæ, ibid. num. 8.

Vitis aurea in templo Iudæorum, quam Ariſtobulus ad Pompeium dono miſit, libro 3. capite 2. numero 21. pag. 361.

Vitis fructum quare ſacerdotibus vetitum, ibid. n. 22.

Vivere vitioſum eſt, vt vnuſquiſque vult, libro 3. capite 1. numero 26 pag. 352.

Vlyſſis homicidium quod Aiaci imputabatur ex qua de cauſa, lib 3. c. 17. n. 58 pag. 433.

Vlyſſes in Hiſpania ſpolia belli Minervæ conſecravit, lib. 1. cap. 28. nu. 34. pag. 144.

Vnguentum maleficiorum, quibus de

d by Google

cauſis dignoſcatur, lib. 2. cap. 39. n. 8. pag. 296.
Vnguentum ſagarum, nec conſopiendi vim habet, lib. 2. capite 23. num. 13. pag. 227.
Vngulum ſigna, lib. 1. cap. 9. numero 42. pag. 61.
Vnitas Eccleſiæ in vno capite conſervatur, libro 3. capite 4. numero 20 pag. 372.
Vnuſquiſque debet pro peccato ſuo puniri, libro 3. capite 12. numero 8. pag. 412.
Volſinum oppidum fulmine concrematum, libro 1. capite 19. numero 5. pag. 99.
Voluntas ex qua oritur confeſſio eſt individua, lib. 3. capite 19. numero 17. pag. 447.
Vox idolorum, & ſtatuarum, quænam ſit, lib. 1. c. 11. n. 7. p. 69
Voces avium intelligere qui gloriabantur, libro 1. capite 2. numero 19. pag. 9.
Vox naturalis vnde petitur, lib. 1. cap. 11 num. 10. p. 69
Vocibus nulla res phyſica poteſt imprimi, libro 1. capite 13. numero 21. pag. 83.
Vocis ſigna, lib. 1. cap. 9. n. 37. p. 61
Voces quare diabolus emittere non valeat, libro 2. capite 24. numero 14. pag. 230.
Vox in audientem nihil operatur, niſi ratione ſoni, lib. 2. cap. 49. numero 13. pag. 329.
Voces exorciſmorum, & ſacramentorum non comprehenduntur arte Cabala, lib. 1. c. 13. n. 15. p. 82
Popularis vox inanis, & falſa, lib. 3. c. 17 num. 6. p. 434
Popularis applauſus malis artibus quæritur, ibid. num. 7.
Vrina tenuis ſine febre meatuum dumtaxat obſtructionem arguere ſolet: cum febre eruditatem & alia ſymptomata, lib. 1. capite 3. numero 40. pag. 17.
In Vrinis quæ ſpectanda ſunt, ibidem num. 39.
Vrina craſſa moderatè, craſſiſſima dolores, abceſſus, & alia mala prænuntiat, ibid. num. 41.
Vrinæ perturbatæ in febre acuta quid ſignificent, ibid. n. 42.
Vrina copioſa in quartana prava eſt, niſi excuſetur, ibid. n. 43.
Vrinarum qualitas in colore & odore maximè ſpectanda: vbi de vrina alba, nigra, & rubra, ibid. n. 44.
Vrim, ſignificat ſplendorem, lib. 1. cap. 1. num. 26. p. 4.
Vſusfructus peculij adventitij ex delicto patris conſolidatur in filio, lib. 3. c. 11 num. 26. p. 407
Vualdenſes, & Lutherani in pœnitentiæ Sacramento refutantur, lib. 4. c. 2. n. 4 pag. 496.
Vulgi opinamenta ex faſcinatione ad periculum, lib. 2. cap. 37. numero 18. pag. 186.
Vulnus immedicabile enſe reſcindi debet, libro 3. capite 1. numero 37. pag. 353.
Vultures ſexu non diſcerni, lib. 2. cap. 17. num. 23. p. 213
Vultures ad ſe invicem commiſcentur, lib. 2. c. 17. n. 25. p. 213
Vxor Loth verè in ſtatuam ſalis converſa eſt, libro 2. capite 17. numero 8 pag. 207.
Vxor Loth converſa in ſtatuam ſalis, uſque impræſentiarum, ibid. n. 9.
Olympias vxorem ſibi ſorte deſignat, lib. 1. c. 22. n. 63. p. 115

Z

Zacharias cur viſo Angelo obmutueſcit, lib. 2. c. 38. n. 5. p. 295

Zadechia

Digitized by Google

Zadechiæ Iudæi de magiæ operatione miranda. libro 2. capite 10. num. 28. pag. 187.

Zarabanda, & *Chacona*, pudicitiam tentat, libro 2. capite 47. numero 48. pag. 324.

Zoroastrum post Babylonicam confusionem Magiam dæmoniacam vulgasse, libro 2. capite 15. numero 1. pag. 168.

Zoroaster non vnus fuit, ibidem numero 18.

Zoroaster fuit tempore Nini Assyriorum Regis, ibid. num. 19.

Annorum computatio quibus Zoroaster floruit, ibid. n. 20.

FINI.

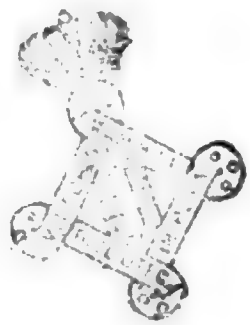

Digitized by Google

Digitized by Google

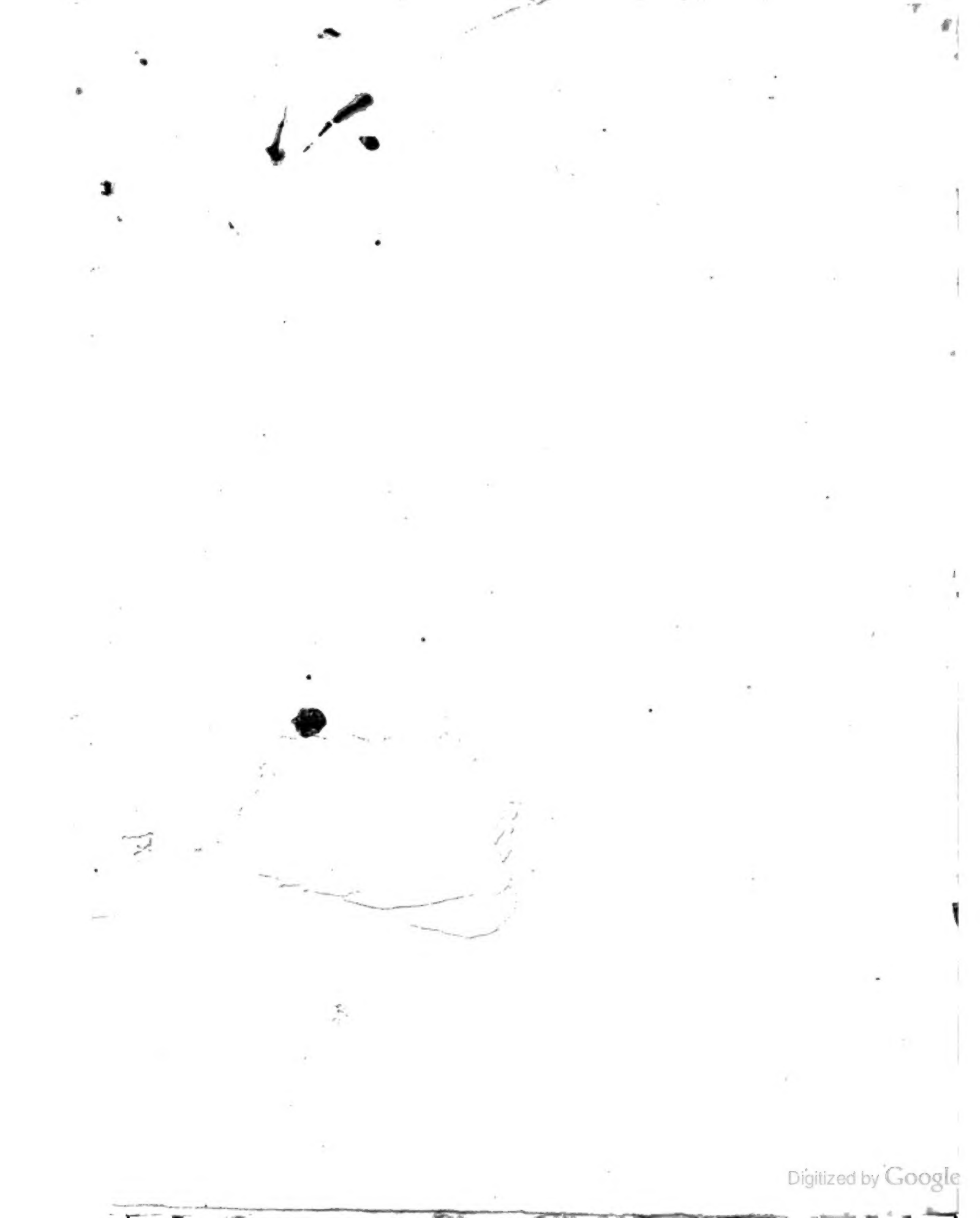

Digitized by Google

Digitized by Google